MARII MERCATORIS

S. AUGUSTINO ÆQUALIS

OPERA QUÆCUMQUE EXTANT.

PRODEVNT NVNC PRIMVM

STVDIO JOANNIS GARNERII
Societatis JESU *Presbyteri,*

Qui Notas etiam ac Dissertationes addidit.

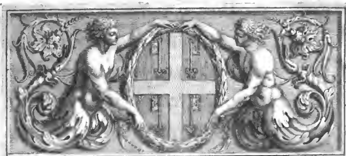

PARISIIS,
Apud SEBASTIANUM MABRE-CRAMOISY, Regis Typographum, viâ Jacobæâ, sub Ciconiis.

M. DC. LXXIII.
CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

SANCTÆ AC NOBILIS

BELLOVACORUM

ECCLESIÆ

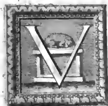
ILLUSTRIBUS ET VENERABILIBUS D. D.

DECANO,

CANONICIS,

ET CAPITULO:

JOANNES GARNERIUS *Societatis* JESU *Presbyter.*

Estrum *fuit olim studium*, Illustres Domini, *quod adversùs edacitatem temporis Opera* Marii Mercatoris *in-*

tegra servarentur: vestrum nunc beneficium, quod per me lucem videant, & cum eruditis communicata augeant Authorum numerum non indecoro nomine.

Atque hæc causa est, cur eximius Fidei defensor, excusso pulvere, quo prius sordebat, novamque indutus formam, ad vos redeat, vt à quibus geminam quasi vitam accepit, iis seipsum pius, gratusque rependat in munus.

Quamquam, vt hæc causa officij, justitiæque plenissima defuisset, non poterat tamen doctissimus sanctissimusque Hæreticorum hostis aliud sibi affine magis cognatumque patrocinium quærere, quam vestrum, quorum in cœtu, omnibus retro temporibus ad hoc ævi floruerunt viri, & pietate in Deum,

& morum ſanctitate, & Eccleſiaſtica doctrina nobiles.

Excipite igitur pio ſinu Fidei defenſorem: fovete paterno affectu eum, cui dediſtis, poſt diuturnas tenebras, videre lucem: facite veſtro teſtimonio authoritatem homini, qui repente prodiens velut è tumulo, venire poſſet in ſuſpicionem ementitæ ætatis, niſi idoneis teſtibus codicibuſque genus ſuum per vos probaret.

Contuli, fateor, nonnihil, unde vel ſecurior à contradicentibus, vel doctis notior in publicum exiret; aliquid operæ præſtiti, quominus viderentur mira, quæ nova tradit plurima de cauſis duabus, Cæleſtianam dico & Neſtorianam, quibus creditum fuerat hactenus, nihil poſſe amplius luminis accedere. Veſtra tamen ope, VENERABILES DOMINI,

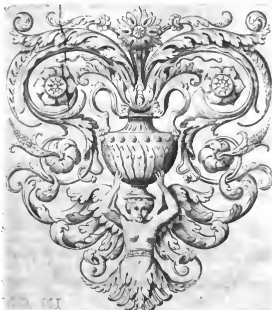
dum Nestorij Cælestiique causa, post tot sæculorum judicium, adhuc patronos reperit, venit in campum invictus assertor, vindexque veritatis, prolatisque instrumentis, quæ refutari nequeant, causam Ecclesiæ defendit, vel ipsis Hæreticis testibus.

Præclarum istud beneficium vobis vnis eruditi debent: nam mea, qualiscumque est, opera, in deferendo beneficio tota stetit. Vestra gloria est, quod Patrum de Cælestiana Nestorianaque hæresi justa victoria manifestius inclarescat: ego ministerium obij, quod solent, qui de alieno lumine accendunt publico facem.

Si quid verò hac in parte laboris non frustra impendi; si mea opera publicæ vtilitati non plane inutilis fuit; si quid meritus sum de tota gente stu-

diosorum antiquitatis Ecclesiasticæ: vestrum illud in me beneficium interpretor, qui à vobis acceperim, vnde cæteris prodessem, & ex eo bene meritus sim de aliis, vnde vobis sum in perpetuum adstrictus.

Lutetiæ Parisiorum, sexto Idus Januarij, qui Triumphus Sancti Luciani Bellovacorum Apostoli, anno MDCLXXIII.

IN OMNIA

IN OMNIA

MARII MERCATORIS

SERVI CHRISTI

OPERA

PRÆFATIO GENERALIS.

SEX omninò sunt, erudite lector, quæ te juvat prænovisse, priusquam accedas ad tractanda opera, quæ hoc volumine continentur. Primum, de auctore ipso, cujus nomen in hunc usque diem videtur ignotum: alterum, de operibus, quæ nunc primum eduntur in lucem; tertium, de studio & labore nostro, partim in emendandis manuscriptis codicibus; partim in observationibus, sicubi opus fuit, adhibendis; partim in distribuendis idonea ratione operibus: quartum de iis, quæ cum hactenus ignota fuerint, quoad hæresim Cælestianam & Nestorianam, nunc primum ex hoc auctore cognoscuntur: quintum, quomodo venerint in manus nostras Mercatoris opera: sextum denique, quid epistolæ a sancto Augustino ad Mercatorem datæ supersit. Partitio præfationis.

CAPUT I.

De Mario Mercatore, quibus notus fuerit, qua ætate vixerit, unde ortus, qualis & quantæ auctoritatis sit.

PRODEUNT nunc primum in lucem opera Marii Mercatoris, auctoris quidem antiqui, & æqualis Augustino; hactenus tamen ita ignoti, etiam eruditis, ut ne appellatus quidem sit de nomine, vel a Gennadio diligente cæteroquin ejusdem ætatis ecclesiasticorum scriptorum censore, vel a Patribus aliis, sive æqualibus, sive supparibus. Quibus notus Marius Mercator.

Erit forte, qui hoc silentium miretur, imo qui iniquiorem

in partem interpretari velit, ideoque Mercatori fidem timidius præstet, quasi ætatem suam mentiatur, & velut vmbra prodiens e sepulcro, illudere tentet animis novitate attonitis: quomodo enim, inquier, tamdiu, etiam in situ & tenebris bibliothecarum, latuisset auctor par nobilissimis? quomodo fugisset hominum nostri temporis curiosam diligentiam, indefessumque studium in perscrutandis veterum monumentis?

Verum, vt tantisper differam de Gennadio dicere, deque alia dubitandi causa, de quibus erit sub finem opportunior disserendi locus; certe Mercatoris nomen non ita ignotum est, ac videri possit: illius enim meminerunt Augustinus & Possidius, qui duo plurimorum instar esse possunt.

S. Augustino. *Lib. de 8. quæst. ad Dulcit. q. 3.*

Augustinus. *De illis autem, qui rapientur in nubibus, in quadam epistola, quam scripsi* AD FILIUM MEUM MERCATOREM, *quæ incipit:* Procul dubio notissimum vobis. *Cum me consuluisset de quibusdam quæstionibus Pelagianorum, qui negant* mortem esse peccato retributam, *quatenus disputaverim in subditis lege*, &c.

Possidio scriptori vitæ S. Augustini. *In indiculo operum Augustini adversus Pelagianos. anno 1574.* Cujus ætatis.

Possidius, cum recenseret Augustini adversus Pelagianos, sive opera, sive epistolas libris pares, decimoseptimo loco scripsit: ITEM AD MERCATOREM EPISTOLA CONTRA EOSDEM UNA. Quæ verba irrito labore quæras in editionibus vulgaribus indicis, qui in fronte operum sancti Augustini apponi solet: reperiuntur enim in sola prima, quam separatim accuravit vulgavitque Lovanii Joannes Ulimmerius canonicus regularis.

Floruisse ab anno Christi circiter CCCCXVIII. ad CCCCL. ex eo colligitur, quod accepit ab Augustino epistolam ann. CCCCXVIII. Commonitorium adversus Cælestianos obtulit Theodosio ann. CCCCXXIX. contradixit anathematismis Nestorii ann. CCCCXXXI. ineunte; librum Subnotationum contra Julianum scripsit ann. CCCCXXXI. exeunte; mentionem denique fecit, tum epistolæ a Theodoreto scriptæ ad Domnum Antiochenum; tum concionis ab eodem habitæ in Ecclesia Antiochena, post obitum sancti Cyrilli ann. CCCCXLIV. tum hæresis Eutychianæ post hæc tempora invalescentis, & ann. CCCCLI. damnatæ: quæ omnia idoneis argumentis confirmanda sunt.

Quando scriptus liber S. Augustini. *de 8. qq. &c. Quæst. 3. Cap. 17.*

Et primum quidem, quod acceperit literas ab Augustino ann. CCCCXVIII. ea ratione conficitur. Harumce literarum pars continetur in libro de octo Dulcitii quæstionibus, in quo mentio fit Enchiridii ad Laurentium: in Enchiridio laudatur Hieronymus tanquam vita functus. Cum ergo Hieronymus obierit ann. CCCCXX. pridie Kal. Octob. fatendum est, librum de octo Dulcitii quæstionibus non fuisse scriptum ante annum CCCCXX. At eo anno scriptum tradit Augustinus, quo dies dominicus Paschatis incidebat in mensem Martium; sic

enim ait: *Quantum mihi videtur, non tardavi respondere interrogationibus tuis, per Pascha quippe hoc anno, quo dominicus dies fuit* VI. *Kal. Aprilis; à Carthagine mihi missas literas tuæ dilectionis accepi. Post eos autem dies sanctos, confestim Carthaginem sum profectus; in qua civitate nihil me dictare permisit occupationum, quæ ibi non potest deesse, multitudo; sed posteaquam inde regressus sum, peractis apud nostros quindecim diebus, qui me post absentiam diuturnam curare alia compulerunt: nam post tres menses; ubi redire permissus sum, rescribere istà non distuli, & abs te missis quæstionibus, quæ a me per diversa opuscula mea jam fuerant pertractata, ex eisdem opusculis reddere, vel solutionem, vel certe disceptationem meam.* In præfatione.

Cum ergo toto temporis spatio; quod intercessit ab anno CCCCXIX. ad CCCCXXX. quo vita excessit Augustinus, Pascha non inciderit in mensem Martium, præterquam ann. CCCCXXII. eo ipso anno liber ille dici debet scriptus: neque enim ratio patitur, ut rejiciatur ad annum CCCCXXX. nisi differatur simul ad mensem proximum obitui Augustini. Tradit enim sanctus doctor se post tres saltem a Paschate menses respondisse Dulcitio; & proinde vel Julio ineunte, vel exeunte Junio. Utrumque autem procul abest a vero: nam libri ad Dulcitium mentio fit in Retractationum libro. secundo ante annum CCCCXXVIII. absoluto, & Hippo regius obsidebatur jam inde a tribus mensibus, quando Augustinus diem obiit.

Jam vero si liber de octo quæstionibus eo, quo diximus, tempore scriptus sit; data est procul dubio ab Augustino ad Marium Mercatorem epistola aliquot ante annis, &, ut opinor, statim atque Zosimus tulit sententiam in Cælestium ac Pelagium, atque ita pertinet ad annum saltem CCCCXVIII: quo vivere desiit Zosimus VI. Kal. Januar. Quo tempore scripta epistola Augustini ad Mercatorem.

Ea porro tempestate debuit Marius nonnullius esse nominis, ut qui de rebus maximis celeberrimum totius orbis Episcopum, occupatissimumque interrogaret, nec responsum mereretur tantum, & illud quidem tam elaboratum, ut ab ipsomet Augustino, veluti præjudicata de quæstionibus fidei sententia, laudetur; sed etiam rogaretur vicissim, ut si quid excogitaret de quæstione, doceret Ecclesiæ magistrum. Sunt enim hæc Augustini verba: *Si quid hinc absolutum ac definitum disputatione rationabili atque perfecta vel audisti, vel legisti, vel etiam adhuc audire, aut legere, aut excogitare potueris, peto mihi mittere non graveris: ego enim, quod confitendum est caritati tuæ, plus amo discere; quam docere.* Cujus tunc nominis Mercator.

Secundum vero, quod Commonitorium Mercator Theodosio anno CCCCXXIX. obtulerit, manifeste constat ex ipso titulo: *Exemplum Commonitorii, quod super nomine Cælestii Græco sermone a Mercatore datum est, non solum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed etiam plurimis religiosissimis viris: oblatum quoque* Quo tempore scriptum a Mercatore Commonitorium.

piissimo principi Theodosio semper augusto, idipsum ex Græco in Latinum translatum per eundem Marium Mercatorem, Christi servum, consulatu Florentii & Dionysii VV. CC. per quod Commonitorium cognito funestissimo errore, imperiali præcepto, tam Julianus defensor & sequax ejus, cum cæteris sociis & participibus suis, quam postea Cælestius de Constantinopolitana vrbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque Episcoporum sententia postmodum in præsenti damnati sunt. Habuit autem, vt fasti docent, annus CCCCXXIX. consules Florentium & Dionysium.

Quo item subnotationes in postremos Juliani libros. Tertium, id est, tempus quo conscriptus est liber *Subnotationum in verba Juliani*, ex eo facile colligitur, quod in præfatione Augustini mentio fiat veluti vita functi, non fiat autem concilii Ephesini, cum tamen maxime oportuisset, si modo per veritatem licuisset, siquidem in eo Julianus cum suis damnatus est. Hoc igitur opus elaboratum est tempore concilii Ephesini, vt in notis fusius demonstrabitur: tunc enim Mercator a Bassula Ecclesiæ Carthaginensis diacono Augustini Julianique mixtum opus accepit. Contigit autem mors Augustini ann. CCCCXXX. V. Kal. Septemb. Datum concilio initium anno sequente X. Kal. Julias.

Quo contradictiones anathematismorum Nestorii. Quartum eadem ratione probari potest, quo tempore scilicet contradictiones a Mercatore scriptæ sint adversus impios Nestorii anathematismos. Nestorius enim, vt constat ex titulo duodecimi sermonis, VI. Id. Decembris, Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC. accepit cum literis Cyrilli anathematismos duodecim catholicos, quibus suos totidem opposuit, vt docet titulus contradictionum, quas Mercator scripsit, procul dubio ante Nestorii depositionem; de qua siquidem nullus sermo fit, cum tamen fieri, si fas fuisset, exigeret sæpius tempus & locus. Hoc igitur opus anno CCCCXXXI. ante concilium inchoatum, elaboratum est: annus enim, qui consulatu Theodosii XIII. & Valentiniani III. consignatur, est Christi CCCCXXX.

Quando adversus Theodoretum. Quintum de tempore, quo Mercator adversus Theodoretum scripsit, liquido patet, non tantum ex refutatione Nestorianæ hæresis, vbi mentio quoque fit Eutychianæ; sed etiam ex his verbis tituli adversus Theodoretum: *Item ex gestis, quæ contra Domnum Antiochenum Episcopum conscripta sunt, in quibus accusatur idem Domnus, quod eo præsente palam in Ecclesia ausus sit nefandissimus Theodoretus, post obitum sanctæ recordationis Cyrilli Alexandrini pontificis, insultans beata dormitioni ejus, ista proferre*, &c. Hæc enim gesta conscripta sunt in latrocinali conciliabulo Ephesino secundo, in quo, præsidente Dioscoro, ann. CCCCXLIX. depositus est Domnus, damnatus Theodoretus, & absolutus Eutyches. Scripsit igitur adversus Theodoretum vel eodem anno, vel sequente, cum scripsisse

dicendus sit ante concilium Calchedonense, quo Theodoretus post abjuratum Nestorium receptus est. Neque enim perinde egisset cum homine ab Ecclesia recepto, atque cum Theodoreto, concilii Ephesini adversario.

Denique Mercatorem, vel non pervenisse ad annum CCCCL. quo habita est Calchedonensis synodus adversus Eutychem; vel ex eo tempore nihil scripto mandasse, quod ad nos pervenerit, conjicere ex eo licet, quod si Theodoretum rescivisset receptum a tanta synodo, post idoneam fidei suæ approbationem, aliter profecto catholicum Episcopum homo ipse apprime catholicus appellasset, quam quomodo solet in opusculis, quæ habentur. Hactenus de tempore quo Mercator floruit, nunc de gente. Quam ad ætatem pervenerit.

Natus est procul dubio in Occidente inter Latinos: nam in præfatione ad sermones Nestorii testatur, se *nonnulla hujus heretici ad plebem blasphemiarum dicta ex Græco in Latinum, fervore fidei incitatum transtulisse, ut a fidelibus linguæ suæ fratribus cognoscerentur, & vitarentur.* Fuit tamen Græcæ linguæ non mediocriter peritus, quippe qui & Græce scripserit Commonitorium, quod ab Ecclesia Constantinopolitana, ipsoque Imperatore legeretur, & ex Græco transtulerit in Latinum omnia fere opera illa, quæ nunc edimus in lucem. Qua ex gente oriundus.

Quamvis autem ex ipsius scriptis definiri certo non possit, qua ex regione originem duxerit, nisi me tamen mea fallit conjectura, vel Campanus fuit, vel Apulus, vel ex ea parte Italiæ, quæ vergit ad Siciliam: nam res Cælestii Campani, Julianique Apuli domesticas privatasque ita novit, quemadmodum vix alteri licet, quam, qui fuerit ejusdem aut civitatis aut saltem provinciæ; Cælestium vero e Campania duxisse originem, demonstramus tum in notis ad librum Subnotationum, tum in dissertatione de auctoribus & præcipuis defensoribus hæresis, quæ a Pelagio nomen accepit; Julianum vero in Apulia natum docet Augustinus, his ipsum compellans verbis: *Noli istum Pœnum monentem vel admonentem terrena inflatus propagine contemnere: non enim quia te Apulia genuit, ideo Pœnos vincendos existimas gente, quia non potes mente.* Qua ex regione. Lib. 6. operis imperf. cap. 18.

Quam porro privatæ sunt istæ res utriusque hominis, quas Mercator refert! Cælestium ex nobili familia ortum, vitio naturæ eunuchum, inter auditoriales scholasticos meruisse, audivisse Rufinum Syrum Romæ temporibus Anastasii, ex urbe recessisse anno CCCCVIII. &c. Julianum vero habitum quidem pro Memorii filio ex Juliana primaria femina; creditum tamen a nutrice suppositam fuisse tantis parentibus vernulæ prolem; totum fuisse in legendis Petronio & Martiali, obscænis auctoribus, & hinc contraxisse loquendi scribendique licentiam; duas post obitum parentum sorores sua in custodia habuisse, paribusque disciplinis instituisse; ab una, cui ruinam

pudoris exprobraret, regesto crimine coactum silere, &c.

Accedit alia quoque conjectura non levis, quod in Sicilia vicinisque provinciis de gratia Christi minus disputaretur, quam de peccato originali, mortisque debito per peccatum contracto. Hanc vero unam quæstionem tractavit Marius, nec aliam petiit ab Augustino doceri; imo ad ipsam omnes ipse alias revocandas putavit: quod appatet manifeste, partim ex Subnotationum libro, collectisque fragmentis, sive ex Nestorii sermonibus adversus Pelagianos, sive ex Theodori Mopsuesteni libro contra sanctum Augustinum; partim ex epistola Augustini ad Marium, cujus partem non mediocrem habemus.

An aliquando Episcopus vel presbyter.

Non fuit vnquam, opinor, Episcopus, imo neque presbyter, neque etiam forte diaconus; non erat certe tunc, vel Episcopus vel presbyter, cum ad ipsum scriberet Augustinus, filiumque nominaret: quis enim nescit solitos fuisse ea tempestate Episcopos, cum de aliis Episcopis presbyterisque, imo & diaconis loquerentur, eos vel fratres appellare vel coepiscopos & compresbyteros, atque etiam condiaconos; quoties vero de laicis agerent, filios dixisse? Consulendus in re tam manifesta solus Augustinus, de Episcopis quidem, cum Aurelio, Celestino, &c. de presbyteris vero, cum Hieronymo, Paulino, &c. de laicis, cum Hilario, Prosperoque & aliis scribit: certe cum de Juliano diacono ageret in epistola ad Memorium Episcopum, & hunc fratrem coepiscopumque dicit, & illum filium atque condiaconum.

Non erat Episcopus tempore concilii Ephesini, cujus Parribus suum obtulit Commonitorium adversus Cælestium & Julianum: inter eos enim sine dubio consedisset, si episcopalem dignitatem gessisset; non consedisse vero constat ex nominibus Episcoporum toties recensitis.

Non erat Episcopus, imo neque presbyter, cum librum Subnotationum mitteret ad Pientium, quem venerandum presbyterum appellat; appellaturus vtique, secundum temporis morem, vel fratrem vel compresbyterum, si fuisset in eodem ordine constitutus.

Neutrum denique gradum tenebat, cum circiter annum CCCCXLVI. componeret refutationem Nestorianismi, clauderetque librum his verbis: *Necessario profecto credidimus vtramque pravitatem* (Nestorianam & Eutychianam) *sua per plurimos ignoratione serpentem beatissimi Patris nostri Joannis Tomitanæ vrbis Episcopi, provinciæ Scythiæ, sermonibus prodere*, &c. Episcopos enim, vt erant tempora, præsertim viventes, hunc in modum appellabant illi soli, qui vel in clero inferiore, vel etiam inter laicos censerentur.

An perpetuo laicus, vel in mino.

His porro facile adducor, vt credam, laicum vixisse: sin minus semper, quod tamen reor; saltem quamdiu scripsit ope-

ra, quæ ad nos pervenerunt. Fidem hanc mihi faciunt, quæ prius allata ſunt; auget vero iſta etiam animadverſio, quod vbique paſſim ſe ipſe vocet ſervum Chriſti: ſolebant vero laici, & a ſe ipſis dici, & ab aliis audire, ſervi Chriſti. Sic Proſper in chronico generoſum illum laicum, Pelagianæ impietatis hoſtem, Conſtantium, ſervum Chriſti vocat: ſic Vitalis Conſtantiuſque laici nominantur in epiſtola ad Capreolum: ſic alii plurimi, vt lectores eruditi norunt.

re cleri gradu conſtitutus.

Atque hinc emendes id, quod notariorum culpa poſitum eſt in Poſſidii indiculo, *ad Mercatorem Epiſcopum contra eoſdem vna*. Legendum enim, *ad Mercatorem epiſtola contra eoſdem vna*. Neque vero fuit difficilis hallucinatio inter voces cognatas, præſertim ſi, vt fieri ſolet, contractæ fuerint EPIST. EPISC.

Poſſidii indiculus emendatus.

Quod ſiquis dicat, factum forte Mercatorem Epiſcopum poſt ea tempora, quæ meminimus, advertat tantiſper, Poſſidium, primo ad annum CCCCL. vitam non produxiſſe; deinde ſolitum illos, quibus Auguſtinus ſcribit, non aliis titulis afficere, quam quos tempore ſcriptionis gererent, etſi longe majoribus poſtea fuerint inſigniti. Sic eo ipſo loco, quo de agitur, duas ad Sixtum preſbyterum epiſtolas recenſet, cum tamen Sixtus poſtea, etiam vivente Poſſidio, ad ſummum pontificatum aſcenderit. Cum ergo Marius tunc cum accepit ab Auguſtino epiſtolam, non fuerit Epiſcopus, a Poſſidio certe non potuit Epiſcopus dici, ſed a librariis peccatum eſt.

Suſpicor autem, neque mihi videtur temeraria ſuſpicio, militaſſe Romæ Mercatorem inter auditoriales ſcholaſticos, in eumque mentem intendiſſe Julianum, cum quereretur, in ſuam invidiam concitari, plebeios milites, ſcholaſticos auditores, adoleſcentes ex monachis diſſolutos, & de qualicumque clericorum turba homines: plebeios enim interpretor Conſtantium Vicanum; milites, Valerium comitem; auditoriales ſcholaſticos, Mercatorem; adoleſcentes, &c. Jacobum, Timaſium, ad quos eſt liber *de natura & gratia*; clericos, Paulinum diaconum Cæleſtii accuſatorem: omnes enim iſti fidei ſtudio incenſi Pelagianos inſectati ſunt. Quidquod Mercator, ſive in Commonitorio, ſive in Subnotationibus, & Contradictionibus, imo & in Præfationibus Græcorum operum, quæ Latina fecit, rationem ſcribendi totam de foro adhibet. Adde quod Cæleſtii auditorialis ſcholaſtici arcana quæque novit, quod indicat ſocietatis aliquid, & officii forte communionem.

Quam ſecutus vitæ rationem.

Lib. 2 contra Jul. cap. 10.

Neque vero, ſi laicus perpetuum vixerit, idcirco videri debet minoris auctoritatis, ſaltem in ea parte catholicæ fidei, quam defendendam ſuſcepit. Animadverti enim aliquando, nec ſine magna admiratione, Deum, qui amat humilium manu reſiſtere ſuperbis, tribus hæreſibus Pelagianæ, Neſtorianæ & Maſſilienſi, quæ præ cæteris ſuperbiæ a Patribus accuſantur,

Quantæ auctoritatis, licet laicus.

Laicos Deus primum opposuit superbioribus hæreticis.
Constantium Pelagio.
Eusebium Nestorio.
Prosperum & Hilarium Massiliensibus.

opposuisse primum laicos homines, vt, quod ait Apostolus, *per contemptibilia mundi confunderet fortia*, & tumidam quasi Pharaonum potentiam confunderet ab infirmis. Certe Pelagianis primus obstitit Constantius, ex Vicano (sic enim legendum est) Romæ habitans. Primus Nestorii dolum detexit, cleroque ostendit, affixa ad Ecclesiæ valvas obtestatione, Eusebius tunc temporis vel σχολάστικος τῆς βασιλίδος Κωνσταντινουπόλεως, vt loquitur Theophanes; vel rhetor, vt tradit Nicephorus; vel judex forensis, vt scribit Leontius. Restitere primi Massiliensibus presbyteris laici duo, Hilarius & Prosper, monueruntque Augustinum epistolis, quas consequens ætas ita suspexit, vt supremis magni gratiæ doctoris laboribus conjunxerit quasi suppares. Quidnam vero causæ sit, cur non eadem Dei providentia, Mercatorem excitatum sentiamus, qui inchoatum a laico negotium laicus ipse absolvendum curaret? Certe commonitorio suo Pelagianos Constantinopoli Ephesoque expulit, & Nestorium, partim epistola in vulgus edita, & contradictione anathematismorum impiorum, partim Græcis instrumentis Latine exhibitis, Occidenti execrandum proposuit.

Unde tanta Mercatoris auctoritas.

Atque hinc videre licet, quanti sint momenti opera, quæ nunc edimus: nam quæ tria solent conciliare fidem auctoribus, ea mirifice commendant Mercatorem: scripsit de Juliano Cælestioque & Nestorio, quæ partim vidit, partim etiam gessit. Scripta edidit eo tempore, quo poterat ab omnibus damnari mendacii, siquid alienum a vero retulisset. Quæ scripsit, ediditque, ita sunt aliorum veterum scriptis consona, vt quantum Marius auctoritatis a veteribus accipit, tantum vicissim luminis, imo longe plus, veterum obscuris alioqui scriptis refundat.

Facit etiam ad commendationem Mercatoris plurimum, quod de quæstione difficillima ab eo se doceri postulet ipsemet Augustinus, vt antea dictum est. *Quod attinet*, inquit, *ad quæstionem resurrectionis, propter illos, qui creduntur non esse morituri, sed ex hac mortalitate ad immortalitatem sine morte media transituri, inquisitio diligentior adhibenda est; & siquid hinc absolutum ac definitum excogitare potueris, peto mihi mittere non graveris: ego enim plus amo discere, quam docere*, &c.

CAPUT II.

De operibus Marii Mercatoris.

Cujusmodi sint opera Marii Mercatoris.

ETSI opera, quæ habemus, Marium Mercatorem probent fortissimum fuisse catholicæ fidei vindicem, adversus hæresim Cælestianam & Nestorianam; in iis tamen videtur potius collegisse certa velut instrumenta causæ, quibus perageretur judicium,

judicium; quam elucubrasse tractatus, vnde mens lectorum dogma fidei doceretur. quæ causa fuit, meo quidem judicio, cur scriptis suis nomen potius Commonitorii, Subnotationumque, & Contradictionum, quam librorum imponeret: verum etsi longe plura sint, quæ ex Græcis Latina fecit, quam quæ proprio labore composuit; iis tamen quæ vertit, præfationes adjungere solitus est, vtiliores sæpe ad historiam ecclesiasticam prolixis aliorum tractatibus.

Hæc omnia excerpta sunt ex duobus antiquis codicibus, altero Vaticano, altero Bellovacensi, qui ambo sua sibi ætate fidem conciliant: ille ex Hidelbergensi bibliotheca in Vaticanam deportatus est; iste asservatur apud venerabile capitulum insignis Ecclesiæ Bellovacensis: vterque optimæ notæ, sed Bellovacensis emendatior: vterque ætatem præfert octingentorum circiter annorum, vt ex caracterum forma colligitur. Palatinum viderat vir eruditissimus Lucas Holsteinius, ex eoque decerpserat nonnulla, quæ in ipsius chartis apud eminentissimum cardinalem Franciscum Barberinum reperta sunt, & opera R. P. Possini huc transmissa. Bellovacensem nobis vtendum commodavit venerabile capitulum Bellovacensis Ecclesiæ, benignitate nunquam satis laudata. *Quæ ex duobus codicibus MMSS. accepta.*

Porro Mercatoris opera, quæ in vtroque codice continentur, ita perturbate, temereque sparsa sunt, aliisque permixta, vt doctissimus Holsteinius crediderit omnia, quæ habentur in Vaticano, & ipsam quoque veterem concilii Ephesini versionem tribui debere eidem auctori: quæ opinio, etsi laborat aliqua parte, cum symbolum Theodori Mopsuesteni aliter a Mario, aliter ab interprete vetere versum sit; non caret tamen omni specie veri, sive propter auctoritatem tanti viri, sive alias etiam ob causas, quas suo loco proferemus. *An omnia, quæ vtroque codice continentur, sint Mercatoris.*

Hæc autem omnia tametsi distributuri simus ordine duas in partes; visa sunt tamen repræsentanda eo quo sunt modo, imo & cum suis titulis, ac verbis, quibus singula, vel incipiunt, vel finiuntur in codice Bellovacensi, qui Vaticano longe præstat, vt quid a nobis præstitum sit, facilius lector intelligat. *Synopsis operum Mercatoris, prout jacent in codice Bellovacẽsi.*

Habet ille codex duas partes; altera complectitur quintam synodum, altera præfert hunc titulum recentiore manu appositum: SYNODUS EPHESIANA, UBI NESTORII HÆRESIS CUM SUO AUCTORE DAMNATUR. ista deinceps sequuntur.

Incipit epistola Anastasii Romanæ vrbis Episcopi ad Joannem Hierosolymitanum Episcopum super nomine Rufini. PRINCIP. *Probata quidem affectionis est*, &c. FIN. *Viderit vbi possit absolvi.* I.

Incipit propter fidem ejusdem Rufini. PRINCIP. *Propter venerationem*, &c. FIN. *A Deo quotidie fieri, anathema sint.* II.

Commonitorium lectori adversus hæresim Pelagii & Cæle- III.

ſtii, vel etiam ſcripta Juliani a Mario Mercatore ſervo Chriſti. PRINCIP. *Quæſtio contra catholicam fidem*, &c. FIN. *Convincimus & deflemus.*

IV. Liber Subnotationum. PRINCIP. *Nunc verba Juliani*, &c. FIN. *Naſcitur ridiculus mus.*

V. Marius Mercator Chriſti ſervus, lectori conſervo ſuo ſalutem. PRINCIP. *Græcus ſermo eſt Theodori*, &c. FIN. *Deus unus in Trinitate ſemper & in ſæcula.*

VI. Item alia epiſtola. Marius Mercator Chriſti ſervus, lectori conſervo ſalutem. PRINCIP. *Samoſateni Pauli & Neſtorii eſt iſta non minus impia, quam vana doctrina*, &c. FIN. *Damnatus eſt.*

VII. Item alia. M. Mercator ſervus Chriſti lectori conſervo ſuo parem in Domino ſalutem PRINCIP. *Neſtorii quondam Epiſcopi*, &c. FIN. *Grata eſt pulcritudo.*

VIII. Nunc primus impietatis in Ecclesia ad populum ſermo, in quo de Incarnatione dominica male lapſus infeliciter corruit. PRINCIP. *Doctrina pietatis eſt*, &c. FIN. *In ſæcula ſæculorum, Amen.*

IX. Item tractatus alius. PRINC. *Contumelias quidem in me hæreticorum arbitror*, &c. FIN. *Ita in Chriſto omnes vivificabuntur, cui gloria in ſæcula ſæculorum.*

X. Item tractatus alius Neſtorii. PRINCIP. *Plauſus amatores Chriſti populos his conferre*, &c. FIN. *Gloriam judicare.*

IX. Item ejuſdem ſermo in Ecclesia habitus, in qua literas Celeſtini Romani Epiſcopi, & Cyrilli Alexandrini, denuntiationis accepit VIII. Id. Decembris, conſulatu Theodoſii XIII. & Valentiniani II. Auguſtorum, poſt ſextum diem, quam eaſdem literas ſumpſit. PRINC. *Dulcem nobis præcedens doctor*, &c. FIN. *Deus pacis erit vobiſcum.*

XII. Item ejuſdem die altera, id eſt, dominica. PRINC. *Aliis in terris alia utilitas*, &c. FIN. *Cui eſt gloria in ſæcula ſæculorum.*

XIII. Ejuſdem Neſtorii epiſtola ad Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum reſcribentis, ſimiliter ex Græco in Latinum tranſlata. PRINC. *Injurias quidem admirabilium*, &c. FIN. *Ipſi gloria in ſæcula ſæculorum.*

XIV. Nunc exemplum epiſtolæ Cyrilli Alexandrini ad eumdem Neſtorium, ex Græco in Latinum, cui impiiſſime contradicens idem Neſtorius reſpondendum eſſe putavit, ſicut ſuperius continetur. PRINC. *Garriunt quidam, ſicut audio*, &c. FIN. *Inter ſacerdotes Dei.*

XV. Item ejuſdem ad eumdem Neſtorium epiſtola e Græco in Latinum. PRINC. *Venerabiles viri*, &c. FIN. *Qui nobiſcum ſunt, ſalutem.*

XVI. Item ejuſdem Epiſcopi Cyrilli ad clericos ſuos apud Conſtantinopolim conſtitutos, ex Græco ſermone. PRINC. *Legi*

literas missas a vobis, &c. FIN. *Mori maximè votum est.*

Item Nestorii de diversis ejus libris vel tractatibus excerpta ab Episcopo Cyrillo capitula, ex Græco a nobis in Latinum versa. PRINC. *De codice confecto*, &c. FIN. *Ab his asseritur servus.* XVII.

Item ejusdem Nestorii contra hæresim Pelagii, seu Cælestii. PRINC. *Contra quorum pravam*, &c. Primus sermo habitus, & de Græco in Latinum a nobis translatus ad verbum de verbo. PRINC. *Multis & frequenter angorum imbribus*, &c. FIN. *Et reliqua ad præsentem rem non pertinentia.* XVIII.

Item ejusdem in Adam in Ecclesia publice habitus. PRINC. *Sol quidem supra terras*, &c. FIN. *Eam inde restaurans.* XIX.

Item ejusdem in id quod scriptum est: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me*; cujus initium istud est: *In alium sermonem*, &c. FIN. *Atque prostravit.* XX.

Item ejusdem tractatus ad populum in Adam. PRINC. *Et auditorum me expetentium doctrinam*, &c. FIN. *In Christo, cui est gloria in sæcula.* XXI.

Nunc exemplum epistolæ ejusdem Nestorii ad Cælestium rescribentis de Græco in Latinum translatæ. PRINC. *Honorabili & religiosissimo*, &c. FIN. *Religiosissime frater.* XXII.

Item exemplum Commonitorii, quod super nomine Cælestii Græco sermone datum est, non solum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed etiam plurimis religiosissimis viris: oblatum quoque piissimo principi Theodosio semper augusto idipsum ex Græco in Latinum translatum, per eumdem Marium Mercatorem Christi servum, in consulatu Dionysii & Florentii V V. C C. per quod Commonitorium cognito funestissimo errore, imperiali præcepto, tam Julianus defensor & sequax ejus, cum cæteris sociis & participibus suis, quam postea Cælestius de Constantinopolitana vrbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque Episcoporum in præsenti damnati sunt. PRINC. *Cælestius quidam eunuchus*, &c. FIN. *Suscepti sunt.* XXIII.

Item Nestorii blasphemiarum capitula, quibus literis ad se missis a sanctis Celestino Romanæ vrbis Episcopo, & Cyrillo Alexandrino contradicit, & disputationibus brevissimis respondendo XII. capitula fidei, quæ ad se missa fuerant, refellere nititur. PRINC. *Nunc Episcopi Cyrilli*, &c. FIN. *Prorsus esse nihil potest.* XXIV.

Synodus Ephesina. PRINC. *Post consulatum D D. N N. Flavii Theodosii*, &c. FIN. *Auctor existeret.* XXV.

Excerpta ex libro ipsius Nestorii. PRINC. *Quaternione* XVI. &c. FIN. *Populo prædicasse.* XXVI.

Nomina Episcoporum qui subscripsere. PRINC. *Cyrillus*, &c. FIN. *Expliciunt Episcoporum nomina, qui interfuerunt synodo contra Nestorium numero* CXCIII. XXVII.

XXIX. PRINC. *Qui suam mentem Deo sancte devoverunt*, &c. FIN. *In sæcula sæculorum.*

XXX. Cyrilli Episcopi Alexandriæ responsio ad ea, quæ Theodoretus contra anathematismos dixit. PRINC. *Cyrillus reverendissimo & dilectissimo fratri & consacerdoti Evoptio*, &c. FIN. *Et adjiciet ad percipiendum.*

XXXI. Ejusdem Theodoreti ex præfatione librorum quinque, quos adversum beatum Cyrillum Alexandrinæ civitatis antistitem, sanctumque concilium Ephesinum, a quo Nestorius damnatus est, diabolo instigante conscripsit. PRINC. *Priusquam conventus Ephesum*, &c. FIN. *Natura ejus appellationem assumens.*

XXXII. Domino meo vere Deo amantissimo, & venerando S. Patri Nestorio Theodoretus in Domino salutem. PRINC. *Quod urbana me conversatio & obsequium*, &c. FIN. *Plurimum salutamus.*

XXXIII. Aliam in favorem Nestorianorum Constantinopolim destinavit, in qua dicit. PRINC. *Quod duas quidem naturas*, &c. FIN. *Delata sunt*, &c.

XXXIV. Epistola Theodoreti ad Andream Samosatenum. PRINC. *Magnificus vir Aristolaus*, &c. FIN. *Confortante.*

XXXV. Himerio Episcopo Nicomediæ inter alia. PRINC. *Intentionem nostram certam facimus*, &c. FIN. *Tuis hærendo vestigiis.*

XXXVI. Joanni Antiocheno, postquam rescivit ipsum damnasse dogma Nestorii, post alia. PRINC. *Non tuam lateat sanctitatem, quod postea*, &c. FIN. *Apostolica continet.*

XXXVII. Item ex gestis, quæ contra Domnum Antiochenum Episcopum conscripta sunt, in quibus accusatur idem Domnus, quod eo præsente palam in Ecclesia ausus sit idem nefandissimus Theodoretus, post obitum sanctæ recordationis Cyrilli Alexandriæ pontificis, insultans beatæ dormitioni ejus, ita proferre. PRINC. *Nemo jam neminem*, &c. FIN. *Prædicant Deum.*

XXXVIII. Theodori Mopsuesteni Episcopi de secundo codice libri quarti, folio decimo, contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, & Adam per transgressionem mortalem factum catholice differentem. PRINC. *Tantis extantibus*, &c. FIN. *Experientiam sustinere.*

XXXIX. Ejusdem Theodori ex alio quopiam libro adversus Dominum JESUM CHRISTUM, & ejus incarnationem. PRINC. *Nec enim inquit*, &c. FIN. *Fuerat factus.*

XL. Fragmentum sermonis ab Eutherio habiti. PRINC. *Considerata inquit inconsiderata*, &c. FIN. *Posset eripere.*

XLI. Refutatio Nestorianismi & epilogus. PRINC. *Hæc interim cursim in modum*, &c. FIN. *Sermonibus prodere.*

XLII. Ad Celestinum papam Nestorius Episcopus Constantinopolitanus. PRINC. *Didici honestissimum*, &c. FIN. *Divinitatis Domini* JESU CHRISTI.

XLIII. Epistola synodica S. Cyrilli Alexandrini Episcopi, directa

Nestorio quondam Constantinopolitanæ vrbis Episcopo, duodecim continens anathematismorum capitula. PRINC. *Religioso & Deo amabili consacerdoti Nestorio*, &c. FIN. *Vivificator vt Deus, anathema sit.*

Cyrilli Episcopi Alexandriæ scholia de incarnatione Unigeniti. PRINC. *Quid est Christus*, &c. FIN. *Cum Spiritu sancto in sæcula sæculorum.* XLIV.

CAPUT III.

Quid contulerimus ad editionem operum Marii Mercatoris.

CUM opera Mercatoris tam diversa sint, ramque temere huc & illuc in codicibus dispersa, visum est primo ea reduci debere ad ordinem; nec posse commodius, quam si distribuerentur in partes duas, quarum prior comprehenderet omnia, quæ pertinent ad hæresim Cælestianam, posterior, quæ ad Nestorianam. Distributa duas in partes Mercatoris opera.

Visum quoque est, singulis operibus adjungendas notas, sed historicas potius, aut philologicas, quam dogmaticas, quæ locos alioqui obscuros illustrarent, quæque ex auctoribus acciperentur jam per se notis; nec tamen aliis fere quam qui eadem cum Mario ætate vixerint, vel etiam suas in vtroque negotio, Nestorianæ dico, & Cælestianæ hæresis, parres egerint. Singulis operibus additæ notæ, sed historicæ tantum & philologicæ.

Visum etiam alia nonnulla, cujusmodi sunt Nestorii, Theodorique Mopsuesteni, & aliorum collectanea, etiamsi apud Marium non reperiantur, reliquis a Mario studiose collectis addere, partim vt ex his alia confirmenrur, partim quia licet notarum pondus habere possint, tamen non potuerunt interseri, sine magno merhodi brevitatisque dispendio. Operibus Mercatoris collectanea quædam necessaria conjuncta.

QVÆ CONTINENTUR IN PRIORE PARTE.

PRÆFATIO generalis, & fragmentum epistolæ a sancto Augustino ad Marium Mercatorem scripræ cum notis.

Commonirorium super nomine Cælestii, *&c.*

Notæ ad Commonitorium subjunctæ singulis capitibus, cum duabus dissertatiunculis, altera de vindiciis Zosimi papæ in causa Cælestii & Pelagii, altera de tractoriis summorum Pontificum.

Commonitorium lectori adversus hæresim Pelagii & Cælestii, vel etiam scripta Juliani, a Mario Mercatore servo Christi.

Notæ ad Commonitorium, seu præfationem libri Subnotationum.

Liber Subnotationum in dicta quædam Juliani ad Pientium presbyterum.

Nota singulis subjuncta.

Commonitorium, seu prologus in symbolum Theodori Mopsuesteni: ipsum vero symbolum cum refutatione Marii Mercatoris in posteriorem partem differtur, quia pertinet ad causam Nestorianam.

Nota ad Commonitorium, seu prologum.

Excerpta ex quinque libris Theodori, adversus sanctum Augustinum, interprete M. Mercatore.

Photii codex CLXXVII. de quinque libris Theodori.

Nota ad excerpta & codicem Photii.

Præfatio Marii Mercatoris in Nestorii Constantinopolitani Episcopi tractatus, contra hæresim Pelagii, seu Cælestii.

Nota ad præfationem.

Sermo I. Nestorii contra Pelagii & Cælestii errorem, interp. M. Mercatore.

Nota ad præcedentem sermonem, ubi dissertatiuncula de tempore solemnis baptismi.

Sermo II. ad populum in Adam adversus Pelagianos, interp. M. Mercatore.

Nota ad sermonem II.

Sermo III. in Ecclesia habitus contra eosdem, interp. M. Mercatore.

Nota ad sermonem III.

Sermo IV. in id quod scriptum est: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me*; interp. M. Mercatore.

Nota ad sermonem IV.

Sermo IV. idem integer Græcolatinus, hactenus vel Chrysostomo, vel Asterio attributus, cum nova versione.

Epistolæ duæ Nestorii ad sanctum Celestinum in gratiam Pelagianorum, incerto interprete.

Nota ad utramque epistolam.

Epistola ejusdem Nestorii ad Cælestium Pelagianum, interprete M. Mercatore.

Nota ad istam epistolam.

IN APPENDICE PRIMA.

Epistola Anastasii papæ ad Joannem Hierosolymitanum super nomine Rufini.

Nota historica ad epistolam Anastasii.

Fides Rufini, interprete M. Mercatore.

Nota ad fidem Rufini.

IN SECUNDA APPENDICE.

Dissertatio prima de primis auctoribus, & præcipuis defenso-

ribus hæresis, quæ a Pelagio nomen accepit, ad hæc verba Commonitorii in Subnotationes: *Quæstio contra catholicam fidem*, &c.

Dissertatio secunda de synodis in causa Pelagiana habitis viginti quatuor, quarum postrema Ephesina, ad illa verba Commonitorii: *Sacerdotalibus statutis.*

Dissertatio tertia de sanctionibus Imperatorum in causa Pelagiana, ad illa verba ejusdem Commonitorii: *Imperialibus præceptis.*

Dissertatio quarta de subscriptionibus pontificali & imperiali auctoritate exactis, ad hæc verba: *Patrum subscriptionibus roborata.*

Dissertatio quinta de libellis fidei editis ab auctoribus & primis defensoribus hæresis Pelagianæ, ad hæc verba Mercatoris ad Julianum: *Audi nunc & tu*, &c.

Dissertatio sexta de libris a defensoribus fidei scriptis, adversus eamdem hæresim, vivente sancto Augustino, vbi apologia Orosii vindicatur, & auctor librorum hypognosticon detegitur, &c. ad hæc verba: *Sanctus Augustinus diversis temporibus diversos condidit libros, &c.*

Dissertatio septima de hæresi Cælestiana, quomodo ex vna sententia in immensam quasi multitudinem excreverit, ad illa verba Mercatoris: *Ad vnam impiissimam sententiam*, &c.

IN POSTERIORE PARTE SUNT

PRÆFATIO historica, quæ complectitur totam Nestorii causam, & gesta ab ipsius ordinatione ad mortem.

LIBER PRIMUS.

In quo continentur Nestorii sermones XIII. cum vno Procli. Epistolæ III. cum quatuor sancti Cyrilli. Mercatoris epistola vna de Nestorii hæresi, & Excerpta a sancto Cyrillo in operibus Nestorii, &c.

Præfatio Marii Mercatoris in varios Nestorii sermones de incarnatione Domini nostri JESU CHRISTI.

Notæ ad præfationem.

Sermo I. impii Nestorii de incarnatione Verbi, seu de virgineo partu, interprete M. Mercatore. habetur tantum Latine.

Notæ ad sermonem I.

Sermo II. Græcolatinus de dogmate, seu δογματικὸς, interprete Mario Mercatore.

Sermo III. Græcolatinus, velut in Arianos & Macedonianos, eodem interprete.

Notæ ad sermonem III.

Epiſtola Marii Mercatoris, de diſcrimine inter hæreſim Neſtorii, & dogmata Pauli Samoſateni, Ebionis, Photini, & Marcelli.
Notæ ad epiſtolam M. Mercatoris.
Homilia Procli G. L. adverſus Neſtorium de Virgine Θεοτόκῳ, interprete, vt videtur, Mercatore.
Notæ ad homiliam Procli.
Sermo IV. Neſtorii, qui primus extemporalis adverſus Proclum, interprete M. Mercatore. habetur Latine tantum.
Notæ ad ſermonem extemporalem.
Sermo V. G. L. Neſtorii de Deo nato, & Virgine Θεοτόκῳ, qui ſecundus adverſus Proclum, interprete M. Mercatore.
Sermo VI. G. L. ejuſdem, de dictis epiſtolæ Apoſtoli ad Hebræos, qui tertius adverſus Proclum, interprete M. Mercatore.
Sermo VII. ex parte G. L. adverſus eos, qui propter conjunctionem, vel divinitatem Verbi mortificant, vel humanitatem deificant, interprete M. Mercatore.
Notæ ad ſermonem VII.
Epiſtola I. ſancti Cyrilli ad Neſtorium, G. L. interprete M. Mercatore.
Notæ ad epiſtolam I. ſancti Cyrilli, cum reſponſione Neſtorii.
Epiſtola II. ſancti Cyrilli ad Neſtorium, G. L. interprete M. Mercatore.
Notæ ad epiſtolam II. ſancti Cyrilli.
Epiſtola ſancti Cyrilli ad ſuos apocriſiarios Conſtantinopoli agentes, G. L. interprete M. Mercatore.
Notæ ad hanc epiſtolam, quæ longe diverſa eſt ab ea, quæ in editis libris corrupte legitur.
Commonitorium epiſtolæ inſertum, G. L.
Epiſtola II. Neſtorii ad ſanctum Cyrillum, G. L. interprete M. Mercatore.
Notæ in epiſtolam II. Neſtorii.
Sermones quatuor Neſtorii, VIII. IX. X. XI. G. L. interprete M. Mercatore.
Epiſtola III. ſancti Cyrilli ad Neſtorium, G. L. interprete M. Mercatore.
Notæ ad epiſtolam III. ſancti Cyrilli, &c.
Epiſtola Neſtorii ad ſanctum Celeſtinum ſummum pontificem, Latine tantum, interprete M. Mercatore.
Notæ ad epiſtolam, cum diſſertatiuncula de quibuſdam pertinentibus ad concilium Epheſinum.
Sermo XII. Neſtorii habitus in Eccleſia, in qua literas Celeſtini Romani Epiſcopi, & Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit VII. Id. Decemb. &c. interprete M. Mercatore.
Notæ ad ſermonem XII.

Sermo

LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS.

Epiſtola ejuſdem in favorem Neſtorianorum Conſtantinopolim deſtinata, eodem interprete.

Notæ ad epiſtolam præcedentem.

Epiſtola ejuſdem ad Andream Samoſatenum Epiſcopum, interprete Mercatore.

Notæ ad epiſtolam præcedentem.

Fragmenta duarum epiſtolarum Theodoreti ad Himerium Epiſcopum Nicodemiæ, interprete Mercatore.

Notæ ad epiſtolas præcedentes.

Fragmentum ſermonis a Theodoreto habiti coram Domno Antiocheno, poſt obitum ſancti Cyrilli, interprete M. Mercatore.

Fragmentum ſermonis ab Eutherio habiti adverſus ſanctum Cyrillum, interprete M. Mercatore.

Refutatio Neſtorianiſmi, &c. Epilogus Marii Mercatoris.

LIBER QUARTUS.

In quo tres continentur diſſertationes.

Prima de Neſtorii hæreſi, aliiſque erroribus, quorum nomine ſuſpectus eſſe poteſt, deque libris pro hæreſi ab ipſo ſcriptis.

Secunda, de ſynodis in cauſa Neſtorii coactis, a tempore motarum turbarum ad pacem vſque Eccleſiarum.

Tertia, de libris, quos fidei defenſores ediderunt, eodem tempore, adverſus Neſtorianam hæreſim.

CAPUT IV.

Specimen eorum, quæ primum innoteſcunt ex operibus Marii Mercatoris.

De fidei dogmatibus pauca tradidit Mercator, plura de hiſtoria hæreſis Celeſtianæ, & Neſtorianæ, quæ a nullis hactenus ſcriptoribus, aut explicata ſunt ſatis, aut vllatenus memoriæ mandata. Ea commode dividi poſſunt duas in partes, ſingulas ſingulis hæreſibus reſpondentes, quanquam omnia nunc exhibenda non ſunt: qui enim poſſent, niſi liber conficeretur non mediocris? Sed dandum ſpecimen, vt guſtus lectori moveatur.

Specimen eorum, quæ pertinent ad hæreſim Pelagianam.

PRÆTER ea, quæ alii ſcripta reliquerunt de Pelagio, Cæleſtioque diſcipulo, & eorum ſectatore Juliano, vel de condemnatione eorumdem hæreticorum, quæ primum facta eſt Cartha-

gine ab Aurelio, arguente Paulino diacono Cæleſtium; tum Dioſpoli in Palæſtina, accuſantibus Pelagium Epiſcopis Erote & Lazaro; deinde in conciliis duobus provinciarum, Carthaginenſis & Numidiæ; poſtmodum Romæ ab Innocentio, & Zoſimo; tandem in plenario Africæ concilio; denique Conſtantinopoli ab Attico, & Romæ a Celeſtino, & Epheſi a Patribus, qui Neſtorium damnarunt.

Præter hæc, inquam, hactenus vel aperte tradita, vel ſaltem indicata ab Auguſtino, & aliis ſcriptoribus, Mercator iſta nunc primum docet.

Hæreſim Pelagianam, aut Cæleſtianam potius, quam vnam inſequitur, apud Syros, & præcipue in Cilicia a Theodoro Epiſcopo oppidi Mopſueſteni ortum duxiſſe: hinc Romam ſub Anaſtaſio invectam primum a Rufino quodam Syro, vnde refellitur popularis opinio de Rufino Aquilegienſi; traditamque Pelagio Cæleſtii magiſtro, & a Cæleſtio diſſeminatam, Juliano, aliiſque Epiſcopis annitentibus, invaluiſſe in Italia, artibus, epiſtoliſque, & libris a Juliano editis adjutam.

Non tantum a Juliano, ſed etiam a Theodoro Mopſueſteno, adverſus ſanctum Auguſtinum peccati originalis vindicem, ſcriptum fuiſſe, & cætera longe plurima, quæ ſatius eſt referre ſigillatim, prout pertinent ad perſonas, quæ ſuas egere partes in hoc negotio.

Theodorus igitur Epiſcopus Mopſueſtiæ, primus in Cilicia quæſtionem movit adverſus fidem catholicam, defenditque, progenitores humani generis Adam & Evam, mortales a Deo creatos, nec quemquam poſteriorum ſui prævaricatione tranſgreſſi læſiſſe, ſed ſibi tantum nocuiſſe, ſe mandati reos apud Deum feciſſe, alterum penitus nullum; id primus Mercator docet.

Theodorum in Cilicia convenit Julianus, antequam poſtremum opus componeret adverſus ſanctum Auguſtinum, ſuiſque in libris tanquam magiſtrum mirifice laudavit; & id quoque primus Mercator tradit.

Scripſit vero tunc Theodorus quinque libros contra ſanctum Auguſtinum defendentem peccatum originale, quorum inſignia fragmenta exhibet Mercator: vnde certo liquet, hos ipſos eſſe quinque libros Theodori Antiocheni adverſus eos, qui aſſerunt homines natura peccare, & non voluntate, quos a ſe lectos tradit Photius. Erat iſtud ante Mercatorem plane inauditum, mirum tamen quantum ad hiſtoriam conducit, & ad emendandum Photium, vulgareſque opiniones convellendas.

Statim poſt receſſum Juliani a Theodoro, coacto Epiſcoporum Ciliciæ ſecundæ concilio, Theodorus ipſe Julianum, quamvis non ſincere, damnavit; neque iſtud concilium hactenus notum fuerat.

Rufinus quidam Syrus, ſcribit Mercator, ſub Anaſtaſio hæreſim adverſus peccatum originale primus Romam invexit; & vt erat homo vafer, declinare voluit invidiam tam nefarii erroris, Pelagiumque edocuit paulo audaciorem, & ad ſcribendum impulit:. hinc duæ opiniones vulgares convelluntur, altera de Rufino Aquilegienſi Cæleſtii ſuper ea re magiſtro; altera de Pelagio auctore hæreſis, cujus fuit diſſeminator dumtaxat, aut etiam timidus occultuſque traditor: quantum inde lucis hiſtoriæ Pelagianæ affulget?

Pelagius a Rufino Syro edoctus, mox ſcripſit commentarios in Apoſtolum Paulum, eoſque edidit diu ante vaſtationem vrbis à Wiſigothis. Fragmenta ex his a Mario exhibentur, & illud in primis, quo continentur objectiones negantium traducem peccati. Hinc Mercatoris ope, & auctor commentariorum certus habetur, & ex tempore, quo ſcripti ſunt, hiſtorica plurima concluduntur.

Cum illuſiſſet Pelagius Patribus Dioſpolitanis, à poſteriore ſynodo, cui Theodotus Antiochiæ Epiſcopus præfuit, inſiſtentibus iiſdem accuſatoribus Erote & Lazaro, damnatus Hieroſolymis ejectus eſt: qua de re miſſa eſt cum actis a Theodoto, & Praylio Hieroſolymitano, qui prius Pelagio faverat, epiſtola ad vrbis Epiſcopum. Nemo præter Mercatorem concilii hujuſce meminit; & quanti tamen intereſt illud noſſe ad res Pelagianas intelligendas?

In eodem concilio, quemadmodum & in Dioſpolitano, objecta ſunt quædam ex libellis ad viduam, cujus nomen indicat Mercator, exhibetque librorum fragmenta longe majora, quam reperiantur, vel apud Hieronymum, vel apud Auguſtinum. Unde lucem accipiunt, quæ ſuper ea re traduntur in libro *de geſtis Palæſtinis*.

Cæleſtius nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis ſcholaſticus, ſed naturæ vitio eunuchus matris vtero editus, adhæſit jam inde a temporibus Anaſtaſii Pelagio, a quo doctus hæreſim a Rufino acceptam, multos incredibili loquacitate ſuas in partes traxit. Id præter Mercatorem nemo tradidit, vnde tamen plures conjecturæ populares, de gente Cæleſtii, ortu hæreſis Pelagianæ, &c. evertuntur.

A Paulino ſancti Ambroſii diacono accuſatus Carthagine, & ab Aurelio excommunicatus, cum fugiſſet in Aſiam, Epheſi preſbyter factus. Traditur a Mercatore, vnde magna lux hiſtoriæ.

Poſtea, non tantum ab Attico Conſtantinopoli damnatus eſt, datis ad majores ſedes epiſtolis; ſed etiam a Zoſimo papa, cujus tractoriæ omnes Epiſcopi ſubſcribere juſſi ſunt: qua de gemina condemnatione multa, vel ignota docentur, vel obſcura patefiunt.

Tandem, annitente Mercatore, qui Commonitorium ob-

tulit imperatori Theodosio, ann. CCCCXXIX. Expulsus iterum Constantinopoli, ad Nestorium scripsit, & ab eo consolatorias literas recepit, quas Mercator exhibet.

De Juliano, præter domesticas quasdam res hactenus inauditas, & scitu tamen non inutiles, vt quod Memorii filius ex Juliana honestissima matrona: quod creditus, a nutrice pro legitima prole suppositus, cum servilis esset partus: quod nimius in terendis Petronii Arbitri, & Valerii Martialis libris: quodque duas habuit sorores, quas post obitum parentum suæ tutelæ creditas non satis prohibuit, saltem alteram, a ruina pudoris. Majoris hæc momenti primus docet Mercator. Ordinatus est a sancto Innocentio pontifice Episcopus oppidi Eclanensis, prope Ampsanctinam paludem. (hinc solvitur quæstio popularis de loco episcopatus) Quamdiu vixit sanctus ordinator, permansit in sincera fidei confessione, saltem in speciem, Pelagiumque cum Cælestio damnavit: sed statim a morte ipsius mentem aperuit, palamque eorumdem hæreticorum damnationi, tanquam vitio factæ, subscribere detrectavit, scripsitque Zosimo papæ damnatori literas, quibus conatus est ambiguis verbis sedi apostolicæ illudere, quinque propositionum damnatarum sensum maligne detorquens. Fragmenta literarum sunt apud Mercatorem, apud alium neminem.

Scripsit quoque plures libros, e quibus postremos octo adversus secundum Augustini librum *de nup. & concup.* composuit in Cilicia apud Theodorum Mopsuestenum, & edidit post mare peragratum, longo cum exauctoratis aliis Episcopis itinere; id primum innotescit Mercatoris relatu.

Nestorius, etsi in amicitiam Julianum, Cælestiumque cum exauctoratis Episcopis recepisset, eisque spem absolutionis fecisset; in Ecclesia tamen, ipso cum sociis audiente Juliano, quatuor habuit sermones adversus ipsos, & pro morte Adami peccato retributa. Eos sermones hactenus incognitos exhibet Marius Mercator fere integros, simulque epistolam Nestorii ad Cælestium rescribentis post acceptas SS. Celestini & Cyrilli denuntiatorias literas, suoque exemplo amicum expulsum Constantinopoli consolantis.

Prolixissimam fuisse, vberrimamque epistolam, quam Zosimus de damnatione Pelagii & Cælestii ad omnes misit orbis Episcopos, in qua nimirum continebantur omnia capita accusationis, omnisque causa, tam Pelagii quam Cælestii, tradit primus Mercator; tradit etiam missam esse ad orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, Constantinopolim, & Thessalonicam, atque Hierosolymam, adde & Carthaginem, vt ei ab omnibus Episcopis subscriberetur, proposita detrectantibus depositionis pœna; quod mirifice historiam illustrat.

Nam hinc tria intelliguntur, quæ alioquin difficultatem

c iij

creant. Primum, quæ dicerentur in orbe Romano majores Ecclesiæ; alterum, quæ scriberentur ad omnes orbis Episcopos, transmissa fuisse majorum Ecclesiarum Antistitibus, vt communicarentur minorum Præsulibus; postremum, epistolam Honorii imperatoris ad Aurelium Carthaginensem, non fuisse mandarum, vt ipse Aurelius rorius orbis Episcopos subscribete cutaret, sed rantum vt Africanos.

Coacta sunt concilia duo in causa Pelagianorum, hactenus inaudita: vnum Antiochiæ sub Theodoto, cui Praylius Hierosolymitanus interfuit; alterum in Cilicia, in quo fuit Theodorus Mopsuestenus. Utrumque nunc primum ex Mario Mercatore innorescir, & illud quidem ann. CCCCXVII. habitum est, illud ann. circiter CCCCXXIV.

Specimen eorum quæ pertinent ad hæresim Nestorianam.

INTER eos, qui partes egerunt in causa Nestoriana, meminit Marius Mercator Nestorii, Theodori Mopsuesteni, Theodoreti & Eurherii stantium contra fidem carholicam; pro fide vero catholica, Cyrilli, Parrumque Ephesinorum, de quibus multa docer, quæ in hunc vsque diem, vel incerra fuerunr, vel penitus incognira.

Ignoti eranr Nestorii sermones, quos Latinitate a se donatos exhibet Mercaror, quibusque rotum sui erroris virus hæresiatcha inclusir.

Ignotæ quoque fuerant duæ epistolæ Nestotii, vna ad Cælestium hæreticum, de qua dictum superius; altera ad sanctum Celestinum papam, data paulo ante acceptas denuntiationis literas. Ea vero longe diversa est a prioribus aliis duabus, quas Nestorius ad eumdem scripsit, partim de causa Pelagianorum, partim de sua.

Ignotum erat pariter, quibus ex Nestorii libris excerpta fuissent, quæ vel Petrus notariorum primicerius obtulir damnanda Patribus Ephesinis, vel sanctus Cyrillus in libris quinque contradictionum, seu in ἐλέγχῳ refellir. Libros singulos, sermonesque nominat, editque Mercator.

Erar & istud ignotum, quis foret tractatus ille pestifer Nestorii, quem Cassianus libris septem de Incarnatione, & præsertim septimo, allatis insignibus fragmentis, refutat. Docet Mercator, hunc esse primum sermonem, qui de virgineo partu inscribitur, quique omnium turbarum prima causa extirit.

Nec minus ignorabatur, quis ille Nestorii liber de Incarnatione, cujus meminit Gennadius; quæ homilia de Incarnarione, de qua menrionem fecerunr Theophanes, Cedrenus, & Nicephorus; quæ horrendæ nugæ, quas memorat auctor epistolæ ad Sporatium tributæ Theodoreto. Ex Metcatore constat

hunc ipsum esse primum sermonem, cujus initium ducitur ab his verbis: DOCTRINA PIETATIS, &c.

Dubitaverunt hactenus eruditi, qua occasione Proclus celebrem illam panegyricam orationem εἰς Θεοτόκον habuisset in Ecclesia, præsidente Nestorio, vt habent auctores illius temporis. Manifeste colligitur ex Mercatore, habitam ad refellendum primum sermonem Nestorii, & ab eodem refutatam extemporali oratione, aliisque postea sermonibus, quæ integra exhibentur a Mario.

Dubium erat, si tamen non ignotum penitus, cujus sermonis a Nestorio habiti meminerit sanctus Cyrillus in literis ad clericos Constantinopoli existentes, cujusque initium fuisse scribit: *Contumelias in me hæreticorum*, &c. clarissime apparet ex Mercatore esse septimum Nestorii sermonem, quo nullus, aut pestilentior est, aut prolixior. Apparet quoque, has literas non ad clericos Constantinopolitanos mutuis odiis dissidentes, vt habet vulgata editio, sed ad suos Constantinopoli res Alexandrinæ Ecclesiæ procurantes, fuisse datas.

Vix ac ne vix quidem intelligere vllus poterat, quid Theopemptus vnus ex Episcopis, qui literas denuntiatorias Nestorio Constantinopoli die dominico dederunt, ad Patres Ephesinos retulerit, cum dixit, ipsum post acceptas literas publice pro concione eadem, quæ ante, & his multo deteriora dogmata proposuisse; id vero facit apertum Mercator, relatis posterioribus duobus sermonibus, quos blasphemiis refertos habuit furens Nestorius, partim die sabbati, quæ 13. Decembris, partim die dominica sequente, ann. 430.

Non erat obscurum quidem anathematismos suos Nestorium opposuisse catholicis a Cyrillo scriptis; sed latebat, quo tempore eos composuisset: cumque Latine tantum habeantur, nesciebatur, quo interprete ad nos pervenissent. Utrumque Mercator docet, eos enim non tantum ipse interpretatus est, sed etiam prolixa & erudita contradictione refellit; atque hæc de Nestorio pauca ex pluribus, quæ notis continentur.

Quoad Theodorum Mopsuestenum, præter excerpta ex quinque libris adversus sanctum Augustinum, de quibus antea dictum est, multa quoque ex libris quindecim de Incarnatione diversa ab iis, quæ in quinta synodo, & apud Facundum Hermianensem, ac Leontium scholasticum habentur, nunc primum eduntur ex collectione Mercatoris. Cujus etiam testimonio defenditur, adversus Facundi Hermianensis calumniam, quinta synodus, quæ Theodoro Mopsuesteno symbolum impium attribuit: hoc enim symbolum, non tantum e Græco in Latinum transtulit, sed etiam erudita confutatione evertit Mercator.

Quæ autem fuerit Theodoreti fides ante concilium Calchedonense, contentiose disputatum est a doctis, multique cum

Agobardo maluerunt benignius credere, pro veritate ipsum contra veritatem pugnasse, verbisque potius, quam sententia, aut Nestorio consensisse, aut dissensisse a Cyrillo. At Mercator prolatis in testimonium instrumentis, quæ prius erant ignota, hominem Nestorianæ hæresis convincit, non retentæ tantum in animo, sed etiam palam professæ, vsque ad annum CCCCXLVII. excerpsit enim plurima ex libris quinque, quos adversus sanctum Cyrillum, conciliumque Ephesinum composuit; imo & epistolas, concionumque fragmenta retulit, quæ Theodoreti patronos manifeste confutent. Hæc in hunc vsque diem ignota penitus suppeditat Mercator, ex quo nunc primum in lucem eduntur.

Nunc etiam primum Mercatoris ope, Eutherii Nestorianæ partis non ignobilis sectatoris sermo legitur, mutilus ille quidem, & cum præfatione, quæ quasi capite minuta est; non contemnendus tamen, cùm ex eo aperte cognoscatur auctor operis illius, quod viginti septem libris distinctum Theodoreto tribuitur a Photio, cujusque viginti & vnus libri reperiuntur in secundo tomo operum sancti Athanasii. Nam vt sex priores libri sint Theodoreti, certe alii pertinent ad Eutherium: omnes enim eundem habere auctorem demonstrat series librorum, nexusque aliorum ex aliis; ea vero notitia; quam fecit Mercator, nihil fere vtilius est ad historiam illorum temporum.

Jam vero Patrum Ephesi congregatorum numerus, qui antea variusa variis auctoribus, levi potius conjectura, quam probabili ratione, afferebatur, definite dicitur non vno in loco a Mercatore fuisse CCLXXIV.

Cyrilli epistola, quæ in vulgatis editionibus concilii Ephesini scripta dicitur ad clericos Constantinopolitanos mutuis inter se dissidiis pugnantes, apud Mercatorem habet hunc titulum: *Cyrilli Alexandrini Episcopi ad suos clericos constitutos Constantinopoli.* Ea vero prout a Mercatore interprete affertur, mirum quantum a vulgatis, tum Græcis, tum Latinis editionibus diversa est, & ea continet, quæ fidem ipsa sibi per se faciant, & Græca corruptionis convincant, & historiæ arcana multa mysteria patefaciant.

Atque hæc sunt pauca omnino de plurimis, quæ sine ratiocinio, & sola fere inspectione, accipere primum licet a Mercatore; quæ vero concluduntur certis argumentis, etsi nec pauca etiam existunt, nec parum vtilia, imo necessaria, ad illustrandam historiam, non debuerunt tamen in hunc locum referri, sed in observationes, ne prolixius præfaremur, quam leges permittunt.

De observationibus vero, monitum te velim, lector, priusquam præfari desino, eas me historicas fere tantum, aut philologicas, quod jam dixi, de industria fecisse: propterea quod fidei

fidei dogmata, de quibus agitur in operibus Mercatoris, & per se pauca sunt, & mihi videntur, vel nullam, vel exiguam difficultatem pati, post tot præsertim Ecclesiæ definitiones, doctorumque virorum expositiones. Observationes autem voluimus esse hujusmodi, vt quæ sunt apud Mercatorem, ea sic scriptoribus receptis auctoritatem concilient, vt simul ab ipsis vicissim fidem mutuentur: contulimus enim Marianum hoc, quantumcumque est, opus cum omnibus ejusdem, aut vicinæ ætatis auctoribus, & ita quidem laboriose, vt nullus in causa Nestoriana, Cælestianaque versatus sit, qui non plus semel diligenter, curioseque perlectus sit.

CAPUT V.

Quomodo venerint in manus nostras Marii Mercatoris opera.

NON erit, opinor, ingratum studioso lectori, si priusquam impono finem huic præfationi, paucis aperiam, quo pacto opera Mercatoris ad me pervenerint, & edendorum curam suscipere mihi contigerit.

Miserat ad P. Philippum Labbeum P. Petrus Possinus, jussu eminentissimi S. R. E. Cardinalis Francisci Barberini Commonitorium Mercatoris, ignoti quidem tunc auctoris; sed digni tamen visi, cujus opus insereretur secundo tomo conciliorum, ad ann. Christi CCCCXII. Hunc thesaurum, vbi primum accepit indefessus conciliorum collector, communicavit amice mecum, quem noverat non mediocri studio teneri conquirendi omnia, quæ ad historiam hæresis Pelagianæ spectarent.

Dumque simul gratulabundi perlegimus, aureolum, vt ipse appellabat, antiquitatis monumentum; factum est casu vt codicem manuscriptum insignis Ecclesiæ Bellovacensis aperiremus, simulque occurreret oculis nomen Marii Mercatoris, variaque continuo opuscula, imo & ipsum Commonitorium Roma missum evolventibus se offerret, quo gaudio vix satis explicem.

Bonam fortunam cum literis didicisset Possinus, consuluit ipse diligentius asservatum in Vaticana bibliotheca codicem, qui fuerat olim Comitis Palatini ad Rhenum, ex eoque descripta misit, quæ in Bellovacensi contineri significatum fuerat.

Tanta tamque indubitata duorum codicum ope fretus apparabat Labbeus operum Mercatoris editionem, sed majori ex parte mutilam ac sine notis: neque enim poterat, obrutus immenso labore Conciliorum generalium, aut inquirere quæ latebant confuse & permiste, aut attentius observare singula, quæ illustrari postulabant.

Mors inopina consilium viri prævertit, fuitque in causa,

cur opus mihi velut legatum ex testamento offerretur. Suscepi vero oblatum eo libentius, quod licet impari ingenio, & doctrina essem longe inferiore, majore tamen otio abundabam, quam vir septemdecim sæculorum negotiis impeditus; quodque poteram expeditius versari, cum in perquirendis quæ perturbatus ordo codicum celabat, tum in observationibus ad obscuriora quædam loca meditatius faciendis.

Quanquam retinuit me aliquamdiu properantem obversans menti inter tractandos codices, amici species, cujus desiderium, nec potuerat antea explere luctus, nec satis etiamnum tempus solatur.

Recurrit enim idemtidem animo, quasi monitore Mario, quanta foret defuncti virtus ad exemplum, quanta in convictu morum suavitas, quantum ingenium, quantaque memoria, & doctrinæ amplitudo, quam indefessus labor in studiis, quam acer fidei zelus in hæreticis persequendis, quam mitis patientia in perferendis invidorum calumniis, quam ingenua libertas in perhibendo veritati testimonio.

Hæc amissa faciebant per se dolorem non mediocrem, desideriumque gravissimum; vtrumque tamen auxisset cumulus, quod tantorum bonorum vsuram nobis invidit mors nondum annis matura, nisi supplentibus annorum numerum virtutibus, non tam mors visa nobis fuisset, quam vitæ meritorum plenissimæ corona.

Etenim Labbeus religiosas virtutes amplexatus fuerat, vix non puer; jugumque Christi portaverat, fere ante adolescentiam: inde tanta vitæ totius innocentia, tantaque morum integritas, & in Deum pietas, quantam nec celare potuit modestia, quantumcunque virtutibus aliis officeret; nec satis humana laus in terris, sed sola Dei munificentia cælo muneret.

Virtuti adjumento fuit ad puritatem inexplebilis quædam sciendi cupiditas, animusque in omnes doctrinæ partes perpetuum intentus. Quando enim otiatus est? Quam honestarum disciplinarum partem reliquit intactam, in qua, cum versari vellet, non excelluit? Nullam contempsit, quantumvis humilem, quia cunctas gloriæ Dei promovendæ idoneas sciebat: imo aliquando descendit ex altissimo rerum divinarum apice ad ipsam quoque grammaticam, memor Christi vetantis arceri parvulos a sua disciplina.

Huic studio respondebat labor, quem mirari potuimus omnes, nemo imitari: crederes hominem eo vegetari, quo alii debilitantur, & animum remittere, vnde alii contendunt. Prodigio certe simile visum est musæum scrutantibus post mortem, plura eum scripsisse sua manu, quam alii legere soleant; totque annotationes fecisse in omnes fere auctores, vt non immerito vocari posset *bibliotheca bibliothecarum.*

Neque vero proptetea fuit de numeto eorum, quibus chartæ sunt pro cerebro, & tota in fcripto doctrina; memoria valuit capacissima, ad amplitudinem; tenacissima, ad perennitatem; expeditissima; ad vtilitatem; & felicissima, ad miraculum. Testes appello, quotquot eo fuit vsi familiaritet. Quis intettogavit vnquam de tebus historicis, cui non continuo repræsentaverit expedite tempus, petsonas, & singula adjuncta? Quis de humanioribus literis, cui non recensuerit quasi ex libro, auctorum nomina, pugnantes opiniones, & quibus argumentis singulæ, vel se tueantur, vel alias tefutent? Quis de Theologia consuluit, sive scholastica, sive polemica, sive motali, cui non respondetit fere ad invidiam doctorum?

Cave tamen, quisquis hæc legis, ne tibi subtepat opinio, non injuriosa minus, quam falsa, Labbeum intet eos numerandum, quibus, vt fert vulgare ptoverbium, felix memoria est pto ingenio.

Omnes ingenii dotes tam libetalitet accepetat a natura, sive quæ ad effingendas ordinandasque terum fotmas, sive quæ ad penettandum subtiliter in intima scientiatum, sive quæ ad poeseos delicias, aut ad historiæ nodos dissolvendos valent, vt sæpe ctedidetim cum aliis attentius considerantibus, ei ingenium fuisse pto memoria; adeo in rebus ipsis exponendis felicitet, in otatione memoriter tecitanda, infelicitet vetsabatut.

Natus est Avatici Bitutigum ex primariæ nobilitatis parentibus ann. Christi M. DCVII. die X. Julii, vixit in Societate JESU annos quadraginta quatuot, constante cum pietatis tum doctrinæ fama. Sexagesimum ætatis annum attingebat, cum absumptus est febre continua dierum quinquaginta octo. Obiit die XVI. Martii anni M. DC. LXVII. Mors vitæ tespondit, pia & ttanquilla, cujus etiam videri potuit præscius, cum sæviente morbo ad Chtistum e cruce pendentem, beatamque Virginem hos versus fundetet, qui tanquam cygni præcinentis suo funeri suptema vox, visi sunt apponendi loco epitaphii.

AD CHRISTUM ORATIO.

TORRERET *mihi dum febris medullas,*
Et noctes habui laboriosas,
Et dies habui laboriosos,
Jejunos, vigiles, graves, iniquos,
Ingratos mihi, cæteris molestos.
Hos, CHRISTE, *obtulimus Patri, tibique,*
Tibi quem trabe pendulum probrosa,
Pernox, perdius, vsque & vsque cerno,
Mulcentemque meos tuis dolores,
Mulcentemque tuos meis dolores.

Et quodcunque tuli, quod & ferendum
Morbi noxia vis adhuc minatur,
Dicabamque tuo dicoque amori,
Languens victima; nec rogare cesso,
Ut cum lux mihi venerit suprema,
Mortali ultima, sola christiano,
Verorum una dies negotiorum,
Vanorum una quies negotiorum,
Plebi, regibus, omnibus pavenda:
Dies, quæ fuit una cura quondam,
Arseni, tibi, cæteris volebas
Quam præesse tuis ubique curis.
Hæc cum venerit, & profunda longum
Claudet nox oculos, piisque Patrum
Elatum manibus jacens cadaver
Terræ vermibus inferetur esca,
Clangore horribilis tubæ ad severi
Urnam judicis inde devocandum;
Lumen sis animæ perenne nostræ:
Hanc ad te jubeas statim evolare,
Amplexusque tuos, tuisque tecum
Una cum Patre, Spirituque sancto
Supra sidera considere regnis.

AD VIRGINEM ORATIO.

NEC *tu non mihi sæpius vocata,*
Ardores febris inter æstuosæ,
Christi Virgo parens, parensque nostra.
Nam matrem memini mihi fuisse,
Matrem usque a teneris ad usque canos,
Ducentemque manu gradus per omnes
Ætatis tibi filioque sacræ;
Foventemque tuo sinu per omnes,
Et vitæ salebras severioris,
Et curas studii molestioris,
Quas tu lacte tuo velut rigabas.
Unum nunc precor, ut benigna semper
Viventi mihi, Virgo, quæ fuisti,
Sis mater quoque mortis in periclo.
Extremum lege spiritum jacentis;
Hic te ad sidera spiritus sequatur,
In terris fuit usque qui secutus
Mariam ducem & auspicem Mariam.

CAPUT VI.

Pars epistolæ a sancto Augustino ad Mercatorem scriptæ.

Prolixa erat epistola.

PROLIXAM epistolam, gravemque ab Augustino ad Mercatorem scriptam fuisse constat, cum ex eo quod eam Possidius inter opera numerat, tum quod Augustinus ipse ex ea quæstionis difficilis solutionem mutuatus sit.

Cujus pars habetur. Tom. 4 oper. Augustini.

Totam invidit nobis longinquitas annorum, aut alia quæ latet causa; quæ vero pars superest, habetur in libro *de octo quæstionibus Dulcitii*, ubi sanctus Augustinus interroganti Dulcitio ita respondit, ut ad septem quæstiones ex prioribus opusculis redderet, vel solutionem, quemadmodum ipse loquitur, vel certe disceptationem suam.

Primam solvit partim ex libro *de fide & operibus*, partim ex Enchiridio; secundam ex libro *de cura pro mortuis*, atque Enchiridio; ad tertiam ita scripsit.

Tertia tua quæstio est, utrum statim in adventu Domini cre- I.
dendum sit futurum esse judicium, an spatio interposito temporis. *In cujus diebus adventus quoniam legimus*, inquis, *quod qui supererunt, rapientur in nubibus obviam Christo in aera, & sic semper cum Domino futuri sunt, nosse desidero, utrum mox judicium comitetur adventum? & ii qui rapientur in nubes, an solvantur in mortem, nisi forte ad vicem mortis ipsam immutationem debeamus accipere.*

Huic interrogationi tuæ, qua quæris, utrum in adventu II.
Domini mox credendum sit, futurum esse judicium, puto quod sufficiat fides symboli, qua confitemur Christum a Patris dextera esse venturum, ad vivos & mortuos judicandos: cum ergo ipsa sit ei causa veniendi, quid aliud acturus est mox ut venerit, nisi propter quod veniet?

De illis autem, qui rapientur in nubibus, in quadam epistola, III.
quam scripsi ad filium meum, nomine MERCATOREM, quæ incipit: *Procul dubio notissimum vobis*, &c. cum me consuluisset de quibusdam quæstionibus Pelagianorum, qui negant *mortem esse peccato retributam*; quatenus disputaverim, in subditis lege.

Illi autem, inquam, de quibus dixit Apostolus, cum loque- 1. Thessal.
retur de resurrectione mortuorum: *Et nos viventes qui reliqui* 4. v. 16.
sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aera, & ita semper cum Domino erimus. Afferunt quidem aliquid quæstionis, sed propter seipsos, non propter istos: nam etsi non sunt etiam ipsi morituri, quid istos adjuvet, omnino non video; cum talia de his dici possint, qualia de illis dicta sunt duobus, Enoch scilicet & Elia.

Sed revera; quantum ad verba beati Apostoli pertinet, vide- IV.
tur asserere, quosdam in fine sæculi, adveniente Domino, cum futura est resurrectio mortuorum, non mortuos, sed vivos repertos, in illam immortalitatem, quæ sanctis etiam cæteris datur, repente mutandos, & simul cum illis rapiendos, sicut dicit, in nubibus. Nec aliquid aliud mihi visum est, quotiens de his verbis volui cogitare; sed vellem hinc potius audire do-

ctiores, ne illis etiam qui putant aliquos, morte non præcedente, vivificatos ad vitam transituros perpetuam, dicere inveniatur Apostolus: Stulte, quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.

V. Nam & illud quod in plerisque codicibus legitur: *Omnes resurgemus*; vnde fieri poterit, nisi omnes moriamur? Resurrectio quippe nisi mors præcesserit, nulla est; & quod nonnulli codices habent: *Omnes dormiemus*; multo facilius & apertius id cogit intelligi: & si quid aliud tale in sanctis libris invenitur, ad id videtur impellere, vt nullos hominum existimemus immortalitatem, nisi mors præcesserit, adepturos. Proinde vbi dixit Apostolus: *Et nos viventes qui reliqui sumus, in adventu Domini non præveniemus eos, qui ante dormierunt; ipse enim Dominus in jussu & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, & mortui in Christo resurgent primi; deinde nos viventes, qui reliqui sumus, simul cum illis rapiemur in nubibus obviam Christo in aera, & ita semper cum Domino erimus.* Vellem de his verbis, vt dixi, audire doctiores: etsi mihi potuerint hæc ita exponi, vt in eis possit intelligi, omnes homines, qui vivunt, vel post nos victuri sunt, esse morituros, corrigere quod hinc aliquando aliter sensi: neque enim debemus esse indociles doctores, & certe melius homo corrigitur pravus, quam frangitur durus; cum iis, quæ descripsimus, ita nostra, vel aliorum exerceatur, vel erudiatur infirmitas, vt tamen in eis nulla velut canonica constituatur auctoritas.

1. Thessalonic. 4. v. 16.

VI. Si autem in his verbis Apostoli nullus alius sensus poterit reperiri, & hoc eum intelligi voluisse claruerit, quod videntur ipsa verba clamare, id est, quod futuri sint in fine sæculi, & secundo adventu Domini, qui non exspolientur corpore, sed superinduantur immortalitate, vt absorbeatur mortale a vita: huic sententiæ procul dubio conveniet, quod in regula fidei confitemur, venturum Dominum judicaturum vivos & mortuos: vt non hic intelligamus vivos justos, mortuos autem injustos, quamvis judicandi sint & justi & injusti; sed vivos, quos nondum exiisse, mortuos autem, quos jam exiisse de corporibus, adventus ejus inveniet.

VII. Quæ si ita esse constiterit, illa verba excutienda erunt, quomodo sic accipiamus: *Tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur*; & illud: *Omnes resurgemus*, sive, *Omnes dormiemus*; vt non adversentur huic sententiæ, qua quidam creduntur etiam cum suis corporibus in æternum, non gustata morte, victuri.

1. Cor. 15. v. 36. Ibid. v. 51.

VIII. Sed vtrumlibet horum veracior & perspicacior intellectus inveniat, quid ad causam pertinebit istorum, sive omnes debita morte plectantur, sive aliquibus ab hac exceptis conditione parcatur? cum tamen constet non solum mortem animæ, verum etiam corporis, secuturam non fuisse, si peccatum non

præcessisset, & gratiæ mirabiliore virtute justos a morte ad æternam beatitudinem reviviscere, quam in mortis experientiam non venire.

IX. Hæc propter illos, de quibus mihi scripsisti, satis dicta sint: quamvis eos jam non existimem dicere, etiamsi non peccasset Adam, fuisse tamen corpore moriturum.

X. Cæterum quod attinet ad quæstionem resurrectionis, propter illos, qui creduntur non esse morituri; sed ex hac mortalitate ad immortalitatem sine morte media transituri, inquisitio diligenter adhibenda est; & si quid hinc absolutum ac definitum disputatione rationabili atque perfecta, vel audisti, vel legisti, vel etiam ipse adhuc audire, aut legere, aut excogitare potueris, peto mihi mittere non graveris: ego enim, quod confitendum est caritati tuæ, plus amo discere, quam docere; nam hoc admonemur, etiam dicente Apostolo Jaco-

Jacobi 1. v. 19. bo: *Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.*

XI. Ut ergo discamus, invitare nos debet suavitas veritatis: ut autem doceamus, cogere necessitas caritatis; ubi potius orandum est, ut transeat ista necessitas, qua hominem docet ali-

Joan. 6. v. 45. quid homo, & simus *omnes docibiles Dei*; quamvis & hoc simus, cum ea quæ ad veram pietatem pertinent, discimus,

1. Cor. 3. v. 7. etiam quando illa docere videtur homo, quia *neque qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* Cum itaque, si Deus incrementa non daret, non essent Apostoli plantatores & rigatores, quanto magis ego, vel tu, vel quilibet hujus temporis homines, quando nobis videmur esse doctores.

Epistola hæc non reperitur inter Augustinianas. PARA EPISTOLÆ, &c.] Non invenitur inter Augustinianas, qua ratione nunc censentur, ac ne tum quidem inveniebatur, cum vel Beda, vel Petrus Tripolitanus scriberet commentarios in Paulum. Locus enim ex ea refertur, nec tamen velut ex epistola, sed tanquam ex libro ad Dulcitium. Verum nemo

Nihilominus indubitata est. prudenter dubitaverit, quin sit Augustini ad Marium nostrum Mercatorem, siquidem & ab Augustino testimonium habet in opere indubitato, & in Mercatorem nostrum conveniunt nomen, tempus, & argumentum: nam Augustini tempore Mercator Pelagianos ideo præsertim insectabatur acriter, quod mortem cunctorum hominum negarent, peccato primi parentis pro pœna retributam.

Fuit vero prolixissima. Prolixissimam fuisse conjicio, non tantum quia recensetur ab Augustino, Possidioque inter epistolas tractatibus pares; sed etiam, quia cum contineret responsionem ad plura, quæ Pelagiani moverent, in parte nihilominus quam habemus, una tantum incidens quæstio, vel objectio potius, nec ea maximi per se momenti, copiose tractatur.

Data ante ann. 420. Confecimus capite primo, datam fuisse ante vigesimum annum quinti sæculi, sed quo anteriore? Crediderit forte quispiam non ita facile definiri posse, cum hæc verba: *Quamvis eos jam non existimem dicere, etiamsi non peccasset, Adam fuisse corpore moriturum*; quæ sola propter particulam, *jam non*, indicare videntur aliquod tempus; vera esse queant, quandocumque scripta dicatur epistola, sive post concilium Carthaginense anni 412. sive post Diospolitanum ann. 415. sive post decretum Zosimi ad omnes orbis Episcopos missum ann. 418. sive denique post Africanam universalem synodum ejusdem anni: in his enim omnibus damnata est sententia Cælestii, qua de agitur. Verumtamen adducta verba pertinent absque dubio ad tempora decretum Zosimi, & Africanam synodum consequentia: nam & utrumque notius fuit duobus aliis conciliis, Carthaginensi dico ac Diospolitano, & Augustinus de condemnatione, quæ Mercatori, Pelagianisque notissima esset, videtur loqui.

Quod fuerit exordium. Quin etiam suspicor, neque omnino temere, voces, quæ dabant initium epistolæ, hunc fere habuisse sensum: *Procul dubio notissimum vobis, quid a papa Zosimo ad universos totius orbis Episcopos scriptum manaverit contra Pelagianorum errores*, &c. Augustinus enim simile quiddam Optato scripsit eodem fere tempore. Quin & conjicio, Augustinum non aliter a Mercatore de quæstionibus Pelagianorum interrogatum, atque postea de quæstionibus Massiliensium ab

Hilario & Prospero : noo tam scilicet quid sentiendum foret de causa ipsa , quippe jam dijudicata , quam qua ratione , vel occurrendum exceptionibus , quibus Pelagiani rueri se vellent ; vel diluendæ objectiones, quibus negorium catholicis facerent.

Et quod argumentum. Argumentum constat ex his Augustini verbis : *De quibusdam quæstionibus Pelagianorum , qui negant mortem esse peccato retributam.* Quæsitum est siquidem , qua ratione occurri posset objectionibus Cælestianorum , qui varios afferrent Scripturæ locos , ad probandum , mortem obvenite hominibus , non merito culpæ , sed necessitate naturæ ; eumque in primis, quo docere videtur Apostolus, non omnes morituros , sed aliquos ex vita mortali ad immortalem continuo transituros : inde enim probatum ibant , non omnes peccato primi hominis obnoxios teneri , cum justitia postulet communem pœnam communi culpæ retribui.

1 Thessal. 4. v. 16.

1. Thessal. 4. v. 16. Locum ex epistola prima ad Thessalonicenses juvabant alio ex epistola prima ad Corinthios , vbi Apostolus : *Non omnes* , inquit , *dormiemus , omnes autem immutabimur.* Unde apparet Pelagianos vulgata editione Latina novi Testamenti non fuisse vsos , sed Græca potius ; monet enim Hieronymus , *illud quod in Latinis codicibus legitur :* Omnes quidem resurgemus , noo omnes autem immutabimur ; *in Græcis voluminibus non haberi* ; sed , *vel :* Omnes dormiemus, non omnes autem immutabimur; *vel:* Non omnes dormiemus , omnes autem immutabimur. quod ipsum monet Pelagius in Comm.

1. Cor. 15. v. 51

Epist. 152. sub fin.

Præf. cap. 1. Ad filium meum Mercatorem.] Ex hoc loco effecimus , Mercatorem , neque Episcopum tunc fuisse , cum ad eum Augustinus scriberet , neque presbyterum , imo nec diaconum ; alioqui vir sanctus , vel Coepiscopum dixisset , quod omnes Episcopi hac ætate consueverant , si quando de suis collegis loquerentur ; vel compresbyterum , quod vt plurimum faciebant ; vel condiaconum , quod singulariter Augustinus haberet in more positum , si sermo fieret de diacono , vt constat ex epistola ad Memorium , cujus filium Julianum condiaconum vocat.

Epist. 131.

Mortem esse peccato retributam.] Constabit ex dissertatione septima, quam subtiliter Mercator totius hæresis Pelagianæ arcanum viderit , quamque erudite Augustinum interrogaverit de radice , ex qua omnia consequentia dogmata orta sint , vt ea excisa , reliqua facile tollantur. Eo enim loci patefiet, opinor , clare , ex errore Pelagianorum , de morte peccato non retributa , alios prope infinitos propagatos esse.

Procul dubio notissimum vobis.] Si de Zosimi decreto , adversus Pelagium Cælestiumque , sermo fuit, vt revera fuisse non levis conjectura probat : hinc concludi potest , Marium Mercatorem ex eo loco scripsisse ad Augustinum , in quo notissimum foret judicium , id est, ex vrbe Roma, vbi frequentissimo in conventu populi sententia sedis apostolicæ lecta est , ac cleri vrbis subscriptionibus tecepta.

Illi autem de quibus dixit Apostolus.] Totum hunc locum transtulit creditus Beda in commentarios capitis iv. epistolæ primæ ad Thessalonicenses ab his vsque verbis : *Dixit Apostolus cum loqueretur* ; ad ista: *Non gustata morte victuri,* Subjungit vero ex libro vigesimo de civitate Dei , ejusdem quæstionis solutionem , non tamen eadem sententia. *Quæri solet vtrum illi , quos hic viventes inventurus est Christus , quorum personam in se , atque illos , qui tunc secum vivebant , transfigurabat Apostolus , nunquam omnino morituri sunt : an ipso temporis puncto , quo cum resurgentibus rapientur in nubibus obviam Christo in aera ad immortalitatem per mortem mira celeritate transibunt ?*

Neque enim dicendum est , fieri non posse , vt dum per aera in sublime portantur , in illo spatio , & moriantur , & reviviscant. quod enim ait : Et ita semper cum Domino erimus ; *non sic accipiendum est , tanquam in aere nos dixerit semper cum Domino esse mansuros , quia nec ipse vtique ibi manebit , qua veniens transiturus est : venienti quippe ibitur obviam non manenti ; sed ita cum Domino erimus , id est , sic erimus semper habentes corpora sempiterna , vbicumque cum illo fuerimus.*

Ad hunc autem sensum, quo existimemus , etiam illos quos hic vivos inventurus est Dominus , in ipso parvo spatio & passuros mortem , & accepturos immortalitatem , ipse Apostolus nos videtur vrgere , vbi dicit : In Christo omnes vivificabuntur ; *cum alio loco de ipsa loquens resurrectione corporum dicat :* Tu quod seminas, non vivificatur , nisi prius moriatur. *Quomodo igitur quos viventes hic Christus inveniet , per immortalitatem in illo vivificabuntur , etsi non moriantur , cum videamus propter hoc esse dictum :* Tu quod semioas , non vivificatur , nisi prius moriatur ? *Aut si recte non dicimus seminari , nisi ea corpora hominum , quæ moriendo quoquo modo revertuntur in terram , sicut sese habet etiam illa in transgressorem patrem generis humani divinitus prolata sententia :* Terra es, & in terram ibis ; *fatendum est istos , quos nondum de corporibus egressos , cum veniet Christus , inveniet , & in istis verbis Apostoli , & illis de Genesi , non teneri , quoniam sursum in nubibus rapti , non vtique seminantur , quia nec eunt in terram , nec redeunt , sive nullam prorsus experiantur mortem , sive paululum in aere moriantur.*

Sed aliud rursus occurrit , quod idem dicit Apostolus , cum de resurrectione corporum ad Corinthios loqueretur : Omnes resurgemus ; *vel sicut alii codices habent :* Omoes dormiemus. *Cum ergo nec resurrectio fieri possit , nisi mors præcesserit ; nec dormitionem possimus illo loco intelligere , nisi mortem : quomodo omnes , vel dormient , vel resurgent , si tam multi , quos in corpore inventurus est Christus , nec dormient , nec resurgent ? Si ergo sanctos , qui reperientur Christo veniente viventes, eique in aera obviam rapientur , crediderimus in eodem raptu de mortalibus corporibus exituros , & ad eadem mox immortalia redituros , nullas in verbis Apostoli patimur angustias ; sive vbi dicit :* Tu quod seminas, non vivificatur , nisi moriatur ; *sive vbi dicit :* Omnes resurgemus , *vel* Omnes dormiemus ; *quia nec illi per immortalitatem vivificabuntur , nisi quamlibet paulum tamen moriantur : ac per hoc , & a resurrectione non erunt alieni , quam dormitio præcedit , quamvis brevissima , non tamen nulla.*

Cur autem nobis incredibile videatur , illam multitudinem corporum in aere quodammodo seminari , atque ibi protinus immortaliter , atque incorruptibiliter reviviscere , cum credamus

quod

quod idem ipse Apostolus alibi apertissime dicit, in ictu oculi futuram resurrectionem, & in membra sine fine victura, tanta facilitate tamque inestimabili velocitate rediturum antiquissimorum cadaverum pulverem?

Nec ab illa sententia, qua homini dictum est: Terra es & in terram ibis; futuros illos sanctos arbitremur immunes, si eorum morientium in terram non recident corpora: sed sicut in ipso raptu morientur, ita & resurgent, dum ferentur in aera. in terram quippe ibis, est, in hoc ibis amissa vita, quod eras antequam sumeres vitam, id est, hoc eris exanimis, quod eras antequam esses animatus. Terra quippe insufflavit Deus in faciem flatum vitæ, cum factus esset homo in animam vivam: tanquam diceretur: Terra es animata, quod non eras, terra eris exanimis sicut eras, quod sunt. & antequam putrescant omnia corpora mortuorum, quod erunt & illa, si moriantur, vbicumque moriantur, cum vita carebunt, quam continuo receptura sunt: sic ergo ibunt in terram, quia ex vivis hominibus terra erunt, quemadmodum it in cinerem quod fit cinis: & in vetustatem, quod fit vetus: & in testam, quod ex luto fit testa. & alia sexcenta sic loquimur. Quomodo autem sit futurum, quod nunc pro nostra ratiuncula viribus vtcunque conjicimus, tunc potius erit, vt nosse possumus.

Locum hunc, tametsi prolixum, afferendum putavi, propterea quod ostendit cum alio collatus, quantæ difficultatis quæstio visa sit Augustino, vt non semel apud Mercatorem professus sit, malle se doctiores audire. Certe in libro de civitate propendere videtur in opinionem Patrum, Origenis, Chrysostomi, & Hieronymi, qui quosdam in adventu Christi vivos repertos aiunt non morituros, sed tantum immutandos. Scribens ad Mercatorem, oppositam partem sequitur, secumque traxit maximam partem Theologorum adhærentium sancto Thomæ: nam Magister, cum docuisset Hieronymum, & Ambrosium mutuo pugnare, (populari errore Ambrosium dixit pro Hilario diacono) quid verius sit, humani judicii negat esse definire. In 4. d. 43.

Quo istos adjuvet, non video, &c.] Pelagianos scilicet, de quibus paulo post: *Sed vtrumlibet*, inquit, *horum veracior & perspicacior intellectus inveniat*, &c.

Ut tamen in eis nulla velut canonica constituatur auctoritas.] Locus profecto dignus, qui consideretur ab omnibus, sed ab iis præsertim, qui Augustinum ipsis pene sacrarum literarum scriptoribus parem faciunt. Magnæ profecto ille auctoritatis est, & quantæ vix alter quilibet: at minoris certe quam Evangelium; minoris quam Ecclesia, sedesque apostolica, cujus sententia finiri lites, contentionesque de fide, scripsit ipse, verbis auro exarandis: A sede apostolica rescripta venerunt, causa finita est.

Corrigera, quod hinc aliquando aliter sensi.] Non memini me legere apud Augustinum, tractatam alibi hanc quæstionem, quam in libro vigesimo de civitate Dei: quare non dubito, quin ad hunc locum spectent verba, quæ nunc veniunt ad examen. Composuit autem Augusti- Serm. 2. de
nus libros 22. de civit. non vno tempore, verb. Apost.
vt ipse docet, sed inchoavit post vastationem vrbis ab Alarico, vt responderet paganis casum Romæ tribuentibus christianæ fidei; absolvit vero ante mortem Marcellini, ad quem misit totum opus: composuit igitur ab ann. 411. vastationem Romæ consecuto, ad ann. 413 quo Marcellinus ab Heracliani factione Lib. 2. Retract.
cæsus est. cap. 43.

Siquid hinc absolutum, &c.] Ex his verbis confecimus antea, quanta in opinione Augustinus haberet Mercatorem, a quo, & laico Episcopus, & juniore senex doceri vellet, & ea quidem de quæstione, quam sibi fateretur perdifficilem, & perobscuram, vt doctiores audire vellet.

Verum vt de summa rei dicam ingenue quod sentio, mirari satis non possum, vnde san- Præf. cap. 8.
ctus Augustinus experierit a Mercatore, vt ad se mitteret *siquid ea de quæstione absolutum, ac definitum disputatione rationali, atque perfecta, vel audivisset, vel legisset, vel etiam ipse adhuc audiret, aut legeret, aut excogitare posset.*

An non Hieronymus super ea re a diversis interrogatus bis responderat? Semel quidem Marcellæ Romanæ, sed brevius; iterum Minetio & Alexandro Ægypti monachis, erudita epistola, qua complexus est, ipsis etiam allatis verbis, quidquid præstantissimi quique Græcorum, inter hoc argumentum tractandum, senserunt, Origenes, Theodorus Heracleotes, Acacius Cæsariensis, Diodorus Tar- Epist. 148.
sensis, Apollinarius & Didymus. An tanta Epist. 152.
fuit tunc temporis in Africa Græcorum codicum, etiam nobilissimorum, vel raritas, vel negligentia? An pauci ætate illa poterant Græcos tractatus nondum Latinitate donatos sua lingua legere? An ipsa quoque Hieronymi opera vsque adeo Africanis ignota erant, cum toto orbe spargerentur, vt vix a doctioribus haberentur?

Hæc præfatio sub prælo erat, cum incidi forte in epistolam Pelagii secundi ad Eliam Aquilegiensem, de tribus capitulis, quam librum Gregorius magnus appellat, quamque ipsemet fertur, cum adhuc esset diaconus, Pontificis nomine scripsisse. Inter legendum caput vigesimum septem περὶ κοινῆς, duodecim ex scriptis Theodoreti, ex quibus intellexi. Primum, auctorem epistolæ, sive Pelagius ille sit, sive Gregorius, legisse Marii Mercatoris opera, eæ saltem parte, qua scripsit adversus Theodoretum: eadem enim refert verba, tum ex epistolis, tum ex anathematismorum reprehensionibus, atque aliis libris. Alterum Theodoreti esse epistolas ad Himerium, & geminam Alexandrum, quas Mercator exhibet. Tertium, Pentalogium, sive opus de Incarnatione adversus concilium Ephesinum Theodoreto vere tribui a Mercatore. Quartum, in epistola Pelagii aliquid deesse: nam post relata Theodoreti verba, ex reprehensione decimi anathematismi, hæc verba leguntur, Et an anum, ut *eum quasi ostenderet, ad divinitatem per incrementa crevisse, in eodem opere subjungis*, &c. Cum enim fragmentum secundi libri de Incarnatione statim adducatur, procul dubio innuitur, aliarum prius aliquid aliud fuisse; id credo, quod est apud Mercatorem ex libro primo.

Atque hinc habemus summum Pontificem vnum, vel etiam alterum, qui pro Mercatoris operibus testimonium dicat, non appellato quidem auctoris nomine; sed quod majoris est momenti, parte operum suos in vsus conversa, epistolæque decretali inserta.

Possemus & quartum testem adhibere Liberatum diaconum, qui capite quarto Breviarii Latine quædam refert ex epistola prima Cyrilli ad Nestorium, quæ apud Mercatorem interpretem totidem verbis leguntur.

INDEX AUCTORUM,

QUORUM OPERA IN HAC PRIORE PARTE, vel illustrantur, vel emendantur.

MARII

MARII
MERCATORIS
OPERUM
PARS PRIOR

CONTINENS EA

QUAE PERTINENT AD HAERESIM PELAGIANAM

SEU POTIUS CÆLESTIANAM.

IN COMMONITORIUM
MARII MERCATORIS
SVPER NOMINE CÆLESTII
PRÆFATIO HISTORICA.

EPISCOPI ex Occidente ejecti, propter pertinacem hæresis Pelagianæ defensionem, cum desperassent se posse obtinere à sede apostolica, quod summopere cupiebant, nimirum vt vel causa tota retractaretur, vel suis ipsi sedibus sine legitima subscriptione restituerentur; animum Constantinopolim converterunt, si qua ratione Episcopum vrbis regiæ in suas partes allicerent, aut saltem Imperatoris patientiam precibus fatigatam in commiseratione nem sui commutarent.

Episcopi Pelagianarum partium ejecti ex Occidente Orientem cogitant.

Tentaverant jampridem Atticum Constantinopolitanum Episcopum artibus Cælestii, Sisinniumque Attici successorem per idoneos homines; sed vtrumque irrito conatu, eum ille, vt erat *catholica fidei magister*, non impar tantæ sedi, obstinatos hæreticos ne consistere quidem passus sit in vrbe; iste prædecessoris exemplum secutus a luporum insidiis suum ovile defenderit: ambo beati Joannis vere successores, quam invenerant fidem solam prædicari voluerint.

Rejiciuntur ab Attico & Sisinnio Constantinopolitanis Episcopis. *Cælestinus in epist. ad Nest. 2. pars. conc. Ephes. cap. 18.*

Verum cum Nestorium Sisinnio suffectum viderent, eumque intelligerent multum gratia valere apud Imperatorem, multum apud aulicos posse; quippe qui a Theodosio evocatus Antiochia fuerat, tanquam par vnus implendæ Chrysostomi sedi, & aulicos partim donis, partim opinione sanctitatis, atque dicendi facultate sibi devinxerat: magnam spem conceperunt, se ejus ope habituros aditum in palatium, suasque Imperatori delaturos querelas, *quasi temporibus orthodoxis, pro fide orthodoxa, per calumniam, & ex subreptione periculum sustinuissent.*

Confugiunt ad Nestorium Sisinnii successorem tanquam ad hominem sibi addictum. *In epistolis Nestorii ad S. Cælestinum.*

Spem duo maxime faciebant: alterum, quod communem haberent cum Nestorio magistrum Theodorum Mopsuestenum; alterum quod hæresis societate jungerentur. Nam a Theodoro Nestorius didicerat impietatem, cujus proferendæ occasionem quærebat, & Pelagiani cum ipso pariter beatam Virginem negabant esse Θεοτόκον.

Et vero Nestorius Julianum cum suis participibus Episcopis, Cælestiumque ipsum in amicitiam recepit; neque apostolicæ sedis judicium, quo damnati fuerant; neque Honorii reveritus edictum, quo erant proscripti: imo spem absolutionis ausus est promittere, pignorique fidei id primum dare, quod caveret, ne Pelagiani comprehenderentur Theodosii lege adversus omnes hæreses. Deinde per aulicos efficeret, vt ad Principis audientiam admitterentur, suisque palatium querelis implerent; permitteret quoque vt in Ecclesia sua mysteriis sacris interessent. Denique datis ad Cælestinum summum Pontificem literis, *subtiliter, vel vt verius dicam*, (verba sunt Cassiani) *subdole consanguineæ sibi improbitatis improbo suffragaretur affectu.*

Qui eos recepit in amicitiam.

L. 65. de hæret. cod. Theod.

Lib. 1. de Incarn. cap. 3.

Atque hinc factum est, vt illi jam non ab omnibus, vt prius, hæreticorum loco haberentur; sed ab aliis importuna commiseratione tactis, sola indignatione Pontificum Romanorum, non causæ iniquitate laborare; ab aliis nullum mereri dicerentur patrocinium, vtpote propter obstinatam hæresim, ex Occidente projecti; reliquis interim, ob ignorantiam rei gestæ, eos nec absolventibus omnino, nec etiam damnantibus.

Et aliis, præsertim potentibus, conciliat. *In epist. Nestorii ad S. Cælestinum.*

Hinc Mercatori necessitas scribendi Commonitorii. Quo totam Cælestii & Episcoporum causam declararet.

Cum cerneret Mercator in partes super ea re scissam non tantum Ecclesiam Constantinopolitanam, sed etiam aulam Principis, virosque intelligeret religione præstantes pendere dubios, quam in partem concederent, qui tamen magnum facturi essent præjudicium adversus bonam, sin minus in ipsam irent; vt periculum imminens averteret, causamque fidei artibus hæreticorum nutare non sineret, Commonitorium scripsit Græco primum, deinde Latine, *super nomine*, vt ait, *Cælestii*, quo totam rei seriem explicaret, omnibusque patefaceret, turbulentos istos homines vere esse hereticos, suoque merito ex Occidente pulsos.

Et omnia justæ damnationis instrumenta complectetur.

Id vt præstaret efficacius, protulit præcipua litis totius instrumenta, adhibitisque testimoniis publicis, & actis Ecclesiasticis, exhibuit, veluti per synopsim, habita vbique terrarum concilia, judiciorum ordinem ac modum, factas a summis Pontificibus condemnationes, edicta Principum, quibus Ecclesiæ judicia roborata sunt, & communem totius Ecclesiæ in hæreticis damnandis consensum, ac indulgentiam sedis apostolicæ in recipiendis iis, qui redirent ab errore, aliaque id genus plurima, vnde omnibus veritas constaret, atque ipsi quoque Pelagiani ad meliorem mentem vocarentur.

Commonitorii quinque partes.

Hujusce operis quinque sunt partes: prima complectitur causam Cælestii, quomodo acta est Carthagine, Constantinopoli, & Romæ: in secunda Pelagii mens, errorque detegitur, ex indubitatis ipsius libris: continetur in tertia vtriusque hæretici condemnatio, sive quæ a duobus summis Pontificibus Zosimo & Innocentio, sive quæ a Patribus Diospolitanæ Synodi facta est: quarta ostendit vtriusque hæretici eandem omnino fuisse sententiam, atque ita alterius condemnationem ad alterum pertinere: in quinta denique convenitur Julianus; partim vt exponeret, si quid haberet querelæ, vel quæstionis; partim vt resipiscentium exemplo ad Ecclesiam rediret.

Quam multorum causæ adjumentorum fiat hoc in Commonitorio mentio.

Mirum vero quam multa in hoc vno libello proferantur adjumenta causæ catholicæ: sed dolendum ex iis tam pauca pervenisse ad ætatem nostram. Meminit Mercator, imo præ manibus, cum offerret Commonitorium, habuit exemplaria libelli a Paulino dati Aurelio adversus Cælestium; actorum concilii Carthaginensis sub eodem Aurelio; literarum Attici ad majorum sedium Ecclesias de condemnatione Cælestii; actorum concilii Romani sub Zosimo; & ejusdem literarum ad vniversos orbis Episcopos; commentariorum Pelagii in epistolas Apostoli Pauli; librorum Pelagii ad viduam; literarum & libellorum Erotis atque Lazari adversus Pelagium; synodicarum concilii Carthaginensis & Milevitani ad sanctum Innocentium, rescriptorum Innocentii ad vtrumque concilium; actorum Diospolitanæ synodi sub Eulogio, imo & Antiochenæ sub Theodoto; literarum Praylii jam non commendantis Pelagium, sed damnantis.

Quorum plura perierunt, pauca supersunt.

Verum ex iis pauca nunc habentur; nonnullorum supersunt quidem fragmenta, sed admodum parva: ipsi quoque commentarii in epistolas Pauli a Cassiodoro interpolati sunt, cæterorum nihil remanet, præter memoriam & desiderium.

Quis eventus oblati Commonitorii.

Quis fuerit eventus, quemque effectum habuerit tam curiosa solicitudo viri apostolico zelo succensi pro fide catholica, docet ipse Mercator in titulo Commonitorii his verbis: *Per quod Commonitorium cognito funestissimo errore, imperiali præcepto tam Iulianus defensor & sequax ejus, cum cæteris sociis & participibus suis, quam postea idem Cælestius, de Constantinopolitana vrbe detrusi, in synodo quoque Ephesensi ducentorum septuaginta quinque Episcoporum sententia postmodum in præsenti damnati sunt.*

Quanta necessitas adhibendi notas ne laterent opes.

Sed quoniam in hoc opere non solum attingitur tota fere Pelagiana viginti trium annorum historia: sed etiam narrantur multa, vel hactenus inaudita, vel solis eruditissimis nota; visum est operæpretium duo præstare in notis: alterum, ad rationem temporum omnia historica exigere: alterum, testimoniis veterum auctoritatem Mercatoris augere. sed vtrumque brevius, quam forte postulet argumenti qualitas, quoniam hæc ipsa omniaque id genus reliqua, copiosius aliquando, si Deus voluerit, in historia Pelagiana, quam præ manibus habemus, executuri sumus.

EXEMPLVM COMMONITORII,

quod super nomine Cælestii Græco sermone a Mercatore datum est, non solum Ecclesiæ Constantinopolitanæ: sed etiam plurimis religiosissimis viris; oblatum quoque piissimo Principi Theodosio semper augusto; idipsum ex Græco in Latinum translatum per eundem Marium Mercatorem Christi servum, in consulatu Florentii & Dionysii VV. CC. per quod Commonitorium cognito funestissimo errore, imperiali præcepto, tam Julianus defensor & sequax ejus, cum cæteris sociis & participibus suis, quam postea idem Cælestius, de Constantinopolitana vrbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque Episcoporum sententia post modum in præsenti damnati sunt.

Quid Commonitorii nomine intelligatur.

COMMONITORII.] Hoc nomine, quod vbique passim reperitur apud scriptores illius temporis, etiam Græcos, intelligitur memorialis quidam libellus: non tamen is, quo quis juvet memoriam, quem in sensum acceperunt Augustinus, & Vincentius Lirinensis: neque etiam ille, quo breviter alicui dantur mandata, vt est non semel in concilio Ephesino, & in Jure civili: sed quo instrumenta continentur, quibus causæ alicujus dignitas, vel a judice, vel ab aliis æstimari possit.

Lib. 1. Retract. cap. 5.
In Commonitorio.

Cur solius Cælestii mentio fiat.

SUPER NOMINE CÆLESTII.] Cælestii dixit, & non etiam Pelagii, quia agebatur de damnando eo, qui Constantinopoli turbas ciebat: Pelagius autem post condemnationem, vel in patriam recesserat, quod nonnullis perperam visum est; vel potius in aliqua parte Palæstinæ substiterat, quod magis reor Dixi in aliqua parte Palæstinæ; *nam a sanctis & venerabilibus Hierosolymorum locis deturbatum fuisse a posteriore synodo, cui Theodotus Antiochia Episcopus præsedit,* Mercator tradit.

Comm. cap. 3.

Cur Ecclesiæ, & non Episcopo oblatum Commonitorium.

ECCLESIÆ CONSTANTINOPOLITANÆ.] Non item Constantinopolitano Episcopo; partim quia clerus Constantinopolitanus discessionem fecerat magna ex parte a suo Episcopo hæresim prædicante; partim quia Nestorius, qui tunc sedem vrbis regiæ tenebat, addictus erat Pelagianis. Unde Cassianus, *Intercessionibus suis Pelagianorum querelas foves, & scriptis suis caussas illorum asserit, quod subtiliter his, vel, vt verius dixerim, subdole patrocinatur, & consanguinea sibi improbitati improbo suffragatur affectu; sciens scilicet ejusdem se esse sensus, ejusdem spiritus, & ideo dolens, cognatam sibi hæresim ab Ecclesia esse disjunctam.* Unde etiam sanctus Cælestinus, *Hos hæreticos sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio, quos illic invenisse requiem, non putamus esse mirandum. invenerunt enim impiam prædicationem, cujus comparatione se æstiment innocentes.* Et paulo post. *Quid secum faciunt, qui sunt hæc negando damnati? nunquam sine suspicione, quæ sibi sunt adversa, conveniunt. ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent.*

Cyrill. in epist. ad Cælestinum, 1. part. concil. Ephes. cap. 14.
Lib. de Incar. cap. 5.
In ep. ad Nestor. 1. part. conc. Ephes. cap. 18.

Cur religiosis viris.

RELIGIOSISSIMIS PLURIMSS VSRIS.] Monachis nimirum & laicis, sed præsertim monachorum Patribus, sive Archimandritis, qui plurimi erant Constantinopoli, & in locis vicinis: omnibus enim insidias ponebant Cælestiani, vt sin minus incantos traherent in suas partes, saltem, societate cum viris religiosis, captarent opinionem pietatis. Vide quæ scribit Gennadius de Juliano eleemosynis multos religiosorum illectos suæ hæresi sociante.

Lib. de script. eccl. cap. 45.

Cur Theodosio Imperatori.

PIISSIMO PRINCIPI THEODOSIO.] Theodosius junior, quem Patres Ephesini novum Constantinum non semel dixere, cum miro fidei catholicæ studio flagraret, legem dedit Constantinopoli ad Florentium PF. Orientis III. Cal. Jun. Felice & Tauro coss. adversus omnes hæreses, Nestorio quidem, vt creditur, auctore, sed simul per summam impietatem abutente piissimi Principis religione, vt hæresi suæ per aliarum stragem viam faceret. Dignum vero animadversione est, inter tot hæreticorum nomina, quot in lege numerantur, non appellari Cælestianos, quos maxime tamen oportuerat, ob pristinam ab Attico condemnationem in ipsamet vrbe regia; sed non immerito creditur Nestorius per se ita informasse legem, vt amicos, & vtiles futuros exciperet.

Cod. Theod. lib. 5.
Vinc. Lirin. in Comm.

Quo tempore oblatum Imperatori.

IN CONSULATU FLORENTII ET DIONYSII.] Incidit consulatus ille in annum Christi 429 Cælestini Papæ 7. Theodosii 22. Valentiniani 5. vt constat, tum ex fastis consularibus, tum ex historia temporum.

Et e Græco factum Latinum.

Sed dubium oritur, nec illud leve, oblatumne dicatur Commonitorium Theodosio his primum consulibus; an vero tunc latinitate donatum, cum ante plures annos oblatum fuisset Græco sermone, & Imperatori, & Attico Constantinopolis Episcopo. Priorem sententiam secuti sumus in prima dissertatione ad libellum Juliani; posterior tamen non improbabilis videtur. In eam vix non irem, nisi me Mercator ipse retineret in priore, qui cum loquitur de Theodoro Antiochiæ Episcopo, functum fato significat. Obiit autem anno 428. vt tradit Theodoretus. Sed vehementius vrgent secutura mox verba, *in præsenti:* ostendunt enim factam tempore concilii Ephesini interpretationem Latinam.

Comm. cap. 3.
Lib. 5. hist. eccl. cap. 39.

Subsecuta est imperialis sanctio de pellendo Cælestio vrbe Constantinop.

IMPERIALI PRÆCEPTO.] Nun extat, quod sciam, præceptum illud: neque enim in codice Theodosiano reperitur, neque apud vllum hujus temporis scriptorem. Datum vero oportuit ad Florentium PF. Orientis, siquidem foret appendix quædam legis anno superiore ad eundem datæ contra omnes hæreses.

Verum, inquiet aliquis, quidni data dicatur

In append. ad cod. Theod. n. 6.

ad Nestorium, quemadmodum in eadem causa legimus datas duas, alteram ad Aurelium Carthaginensem ab Honorio, alteram ad Patroclum Arelateosem a Valentiniaoo Cæsare? Ne id credamus obstat, quod inter evolvendas imperiales leges, animadvertere liceat, eas solas ad Episcopos directas, quarnm executio muneris ecclesiastici foret; ad Præfectos, quæ vim coercendi pœnis criminosos postularent. Præceptum vero, de quo nuoc agitur, secundi fuisse modi, verba Mercatoris declarant. Quæ vero lex dicitur a Valentiniano directa Patroclo, data est per se ad Amacium PF. Galliarum; sed ita vt per Patroclum Amacius conveniendos curaret Episcopos, qui sio minus ecclesiastica ratione emendarentur, post vigesimum diem suis ex sedibus ejecti Præfecti edicto cogerentur e Galliis exulare.

Qui participes Juliani.

Cum cæteris sociis et participibus.] Julianus oomine octodecim Episcoporum scripsit ad Zosimum summum Pontificem libellum fidei, qoem nos edidimus in lucem. Scripsit etiam eorumdem oomine epistolam ad Rufum Thessalonicensem, quam Augustious refellit tribus posterioribus libris ad Bonifacium. Ex eo numero septem videntur aliis præstitisse, quippe quorum oomina memoriæ prodita sunt. Julianus, Turbantius, Florus, Orontius, Fabius, Persidius, & Marcellinus. Sed & inter istos quatuor nobiliores fuere, Julianus, qui ductor agminis; Turbantius, ad quem scripsit Julianus quatuor priores libros adversus S. Augustinum; Florus, ad quem missi sunt octo posteriores; Orontius, cujus impulsu Annianus interpretatus est octo priores Chrysostomi homilias in Matthæum.

Epist. 1. & 2. Nestorii ad S. Calest. 1. p. conc. Eph. cap. 16. & 17. & 2. parte act. 5 in synodicon ad S. Calestinum.

Ex his Turbantium ad Ecclesiam rediisse, abjurata hæresi, tradit Augustinus his verbis: *Vtinam imiteris Turbantium post illa tua scripta, & post has tuas laudes, quibus eum dicis magno virtutum fulgore conspicuum a vestro errore liberatum.* Quo ex loco iofero Turbantium eo tempore liberatum ab errore, quod inter scriptionem operis postremi a Juliano, & responsionem Augustini intercessit. Neque enim Julianus tantis laudibus oroasset hominem, qui jam recessisset a fide, vt aiebat ille, catholica ad sordes Manichæas.

Lib. 1. operis imperf. cap. 2.

Damnati à Concilio Ephesino œcumenico.

In synodo quoque Ephesiensi.] Julianus cum suis damnatus est in concilio œcumenico, cum prius a schismaticis dicatur absolutus. Absolutionis illius meminit Gregorius Magnus, scribitque a schismaticis definitum de Adæ anima, *quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediatur; & si quis hoc dixisset, anathema esset.* Historiam hanc alibi prolixius narrat, traditque, io multis codicibus acta catholica schismaticis ita fuisse confusa, vt multis errorem crearent. Verum in actis, qualia nunc habentur, nihil tale invenitur. Id totum in secunda parte operum ostendemus cujusmodi fuerit, & popularem super ea re opinionem coovellemus.

Lib. 5. Regist. epist. 14. & lib. 6 epist. 61. lib. 7. epist. 42.

Numerus Patrum Ephesinorum.

Ducentorum septuaginta quinque Episcoporum.] Nota numerum Patrum Ephesi congregatorum hacteous incertum; nec a se dissentit Mercator, cum in Præfatione ad sermones Nestorii adversus Pelagianos, ducentos duntaxat septuaginta quatuor numerat: nam facile potuit in alterutrum locum irrepere error, incuria notariorum, qui vel in vno i omiserint, vel in altero t posuerint ante v.

Refragari tamen videri possit Mercatori, tum Cresconiana collectio, in qua numerantur 190. Patres; tum vulgaris conciliorum editio, in qua 153. duntaxat subscripti leguntur; tum synodales epistolæ, quæ id voum dicunt, convenisse Episcopos supra ducentos; tum acta conciliorum posteriorum, vbi fit mentio ducentorum duntaxat. Sed Cyrillus Mercatori favet in epistola ad Alexandrinos, cum ait: *Sumus hic congregati Episcopi vltra ducentos, fere plus minus trecenti.* Neque ipse sibi pugnat, cum in epistola ad clerum Constantioopolitanum scribit in hæc verba: *Episcopi autem, qui hanc in illum tulimus sententiam, amplius ducenti eramus.* Nam cum depositus est Nestorius actione 1. nondum advenerant sedis apostolicæ legati, neque ex Orientalibus schismaticis multi transierant in partes catholicorum, ex quibus, sive recens advenientibus, sive redeuntibus ad fidem, conflari potuit oumerus Episcoporum sub finem concilii canones cooficientium. Sed iterum hac de quæstione dicetur ad præfationem in sermones Nestorii contra Pelagianos.

1. part. conc. Ephes. act. 1.

Ibidem.

Cur Commonitorium e Græco versum.

In præsenti.] Ex his verbis colligo, vt mox dictum, Commooitorium tempore concilii Ephesini ex Græco in Latinum fuisse versum, vt nimirum legatis sedis apostolicæ, ipsique Bassulæ Carthaginensi diacono daretur deferendum in Italiam & io Africam, vna cum literis & canonibus Ephesinæ synodi.

CAPUT I.

De causa Cælestii, quomodo acta est Carthagine, Constantinopoli, & Romæ.

I. Acta Carthagine.

ÆLESTIUS quidam, eunuchus matris vtero editus, discipulus & auditor Pelagii, ante viginti plus minus annos egressus ex vrbe Romana Carthaginem Africæ totius metropolim venit, ibique de infrascriptis capitulis apud Aurelium Episcopum memoratæ vrbis per libellum a quodam Paulino Diacono sanctæ memoriæ Ambrosii Mediolanensis Episcopi est accusatus, sicut gestorum confectio se habet, quibus idem libellus insertus est. (quorum gestorum exemplaria habemus in manibus) tanquam hoc non solum ipse doceret, sed & per provincias conspirantes sibi diversos, qui hæc per populos disseminarent, misisset, id est.

Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus fuisset.

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.

Quoniam parvuli, qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo fuit Adam ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem, vel prævaricationem Adæ, omne genus hominum moritur; neque per resurrectionem Christi omne hominum genus resurgit.

Quoniam lex sic mittit ad regnum cælorum, quomodo & evangelium.

Quoniam & ante adventum Domini fuerunt homines impeccabiles, id est, sine peccato.

De quibus omnibus capitulis, vt constat ex suprascriptis exemplaribus synodalium gestorum, Patres & Episcopi regionis illius restiterunt Cælestio, & jusserunt, vt eadem condemnaret, quia essent hæretici sensus. Sed Cælestius nullo modo acquiescens, quin imo resistens actis eisdem, ecclesiastica communione privatus est. A qua sententia ad Romani Episcopi examen credidit appellandum: qua mox idem ipse appellatione neglecta, Ephesum Asiæ vrbem contendit, ibique ausus est per obreptionem locum presbyterii petere. II.

Inde post aliquantos annos, sub sanctæ memoriæ Attico Episcopo, vrbem Constantinopolitanam petiit, vbi in similibus detectus magno studio sancti illius viri ex prædicta alma vrbe detrusus est, literis super ejus nomine, & in Asiam, & Thessalonicam, & Carthaginem ad Episcopos missis, quarum exemplaria habentes proferre sumus parati. III. Acta Constantinopoli.

Prædictus tamen Cælestius etiam hinc ejectus, ad vrbem Romanam sub sanctæ memoriæ Zosimo Episcopo tota festinatione perrexit: vbi actis (quorum exemplaria habemus) interrogatus cum ab illo cognitore aliquatenus terreretur, crebris responsionibus & prosecutionibus suis spem præseminavit, condemnare se illa capitula, de quibus apud Carthaginem fuerat accusatus, promittens. Id enim & instantius jubebatur, atque ob hoc ipsum nonnulla illius sancti sacerdotis humanitate dignus est habitus: & sic epistolam benignitatis plenam ad Afros Episcopos meruit; qua ille abusus est, vel adhuc abutitur ad multorum ignorantium deceptionem. IV. Acta Romæ.

Episcopis vero ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus: missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, vt quæ promiserat, festinaret implere, id est, vt damnatis prædictis capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur, non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana vrbe profugit: atque ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo scriptis amplissimis, vel longissimis perdamnatus est. in quibus, & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, & omnis causa, tam de Cælestio suprascripto, quam de Pelagio magistro ejus praviore, videtur esse narrata, (quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria) & ad Orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolyma, similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus. V.

Quis & vnde [C]æstius. [Dis]sert. 2.

CÆLESTIUS.] Totam hujus hominis historiam texuimus in dissertatione de auctoribus & defensoribus hæresis Pelagianæ, locum consule.

[I]n præf. ad [Ca]nones. Eunuchus a natura.

EUNUCHUS.] Iterum id a Mercatore dicitur: *Pelagio adhæsit Cælestius, nobilis natu quidem, & tunc temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris vtero editus.* Illud vero, etsi hactenus inauditum, confirmari tamen potest auctoritate Orosii in Apologia scribentis in hæc verba: *Et mutilus noster, lævis in fronte, diophtalmus, non necessarium sibi existimat munimen in capite, qui possibilitatem præsumit in carne.* Hunc locum tractavimus copiosius in dissertatione mox citata. Certe voces istæ, *mutilus & lævis in fronte,* indicant eunuchum, quanquam nonnulla subest difficultas, quæ loco jam dicto solvitur.

Cap. 12. nostræ editionis.

Locus Mercatoris emendatus.

ANTE VIGINTI PLUS MINUS ANNOS.] Sin minus adhibeatur correctio, quæ apposita est, sed ita legatur, vt est in vtroque manuscripto codice: *Cælestius quidam eunuchus matris vtero editus, ante viginti plus minus annos discipulus & auditor Pelagii egressus,* &c. incertum erit, an ad egressum ex vrbe pertineat annorum numerus, an ad Cælestii sub Pelagio disciplinam. Ad hanc retulit eruditus P. Labbeus, quia de mutanda lectione, quam in manuscriptis invenerat, non cogitavit. Ego contra non dubito, quin ad egressum ex vrbe spectent verba, & emendari textus debuerit: nam Cælestius Pelagio jam tum adhæserat, cum vterque versaretur Romæ, & a Rufino Syro doceretur, *quod tradux peccati non esset.* Id vero contigit sub Anastasio, quemadmodum insinuat Marius. Cum ergo Anastasius vivere desierit anno 402. & anno 429. Mercator scriberet, anni viginti septem interfluxissent.

In præf. libri subnotationum.

Adde quod Cælestius contra peccati traducem scripserit, ante elaboratas a Pelagio breves expositiones in Pauli epistolas: testatur enim auctor Prædestinati Pelagium in Cælestii scripta intendisse, cum referret argumenta impugnantium peccati traducem. Has vero expositiones absolvisse Pelagium, ante primam vastationem vrbis, scribit Mercator. Cum ergo prima hæc vastatio vrbis contigerit anno 409. secunda anno consequente, necesse est fateri Cælestium adversus peccatum originale ante hæc tempora scripsisse, atque ita rudimentum hæresis longe antea posuisse.

Lib. 1. hær. 88.

Comm. cap. 2.

EX URBE ROMANA CARTHAGINEM.] Quando venit

Carthaginem. Egressus est cum Pelagio ante obsessam urbem ab Alarico, & proinde circiter mensem Maium anno 409. Urbs enim capta est die 24. Augusti; neque tamen Cælestius recta venit Carthaginem, sed divertit in Siciliam, imo diu in ea substitit, multisque suos errores persuasit, donec Carthaginem tenderet, quo prius non pervenit, quam celebris illa Catholicorum cum Donatistis collatio, aut haberetur, aut habenda ad constitutum diem expectaretur. Scribit enim Augustinus, eo tempore visum sibi Pelagium: nec dubitari potest quin ambo simul venerint, ibique viæ quidem, non tamen erroris, societatem solverint: Pelagio siquidem in transmarina, ut loquitur Augustinus, id est, in Palæstinam profecto, Cælestius remansit Carthagine, suosque subrependi ad Presbyteratum conatus exeruit.

Lib. de gest. Palæst. cap. 22.

Ibidem.

A PAULINO DIACONO.] Baronio videtur, nec sine gravissima ratione, idem esse Paulinus, qui Cælestium accusavit, & qui, petente Augustino, vitam S. Ambrosii scripsit, imo qui anno 401. Carthaginem missus est a Venerio Mediolanensi Episcopo ad Aurelium, qui ex concilio Carthaginensi secundo petierat ab Anastasio Romano, & Venerio Mediolanensi ex Italia submitti clericos, ad supplendam Africanorum inopiam.

Quis Paulinus accusator Cælestii.

Extat apud Baronium libellus a Paulino diacono Cælestii accusatore missus ad Zosimum, cujus ex stylo facile quisquis intelliget, unum eundemque esse, qui & vitam S. Ambrosii scripserit, & Cælestium ad judicium Aurelii vocaverit. Unde emendes Isidorum, a quo Paulinus dicitur presbyter. Certe longe etiam post vitam Ambrosii scriptam, appellatur adhuc a Zosimo & ab Augustino diaconus. an vero missus sit Carthaginem a Venerio, non perinde patet. Baronii conjecturam evertere videtur Prædestinati auctor, qui *defensorem & procuratorem vocat Ecclesiæ Mediolanensis.* Quanquam hæc verba sine magna vi trahi possunt ad tempora, quibus Paulinus procurabat res Ecclesiæ Mediolanensis, & censebatur inter diaconos S. Ambrosii; non item ad ea, quibus Carthaginensi clero allectus post missionem Venerii, Cælestium accusabat.

Ad ann. 418. num. 7.

Isidorus Hispalensis emendatus. *Lib. de scriptor. eccles. cap. 4.*

Lib. 1. hær. 88.

DIACONO SANCTÆ MEMORIÆ AMBROSII.] Augustinus multis in locis meminit Paulini diaconi, nec tamen uspiam aperuit, cui Ecclesiæ ministraverit. Meminerat sane Prædestinati auctor cum scriberet: *Restitit ei* (Cælestio) *quidam Paulinus diaconus defensor & procurator Ecclesiæ Mediolanensis.*

Lib. de pecc. orig. & alibi passim.

Loco mox citato.

PER LIBELLUM.] Periit quidem accusatorius libellus Paulini, sed remansit memoria, tum in libello, quem idem Paulinus misit ad Zosimum, tum apud Augustinum, qui nonnulla ipsius fragmenta refert.

Lib. de pecc. orig cap. 3 & 4.

INFRASCRIPTIS CAPITULIS.] Hæc ipsa capitula sunt apud Augustinum, nonnullo tamen discrimine; nam aliquando sextum omittitur, quod de impeccantia quorumdam hominum est; aliquando totidem referuntur quidem, sed ordine paullumper inverso; aliquando alia insuper decem recensentur pertinentia ad gratiam liberumque arbitrium, & divitum salutem; de impeccantia vero vel silentium est, vel alio nomine agitur. Ex his porro sex priora quatuor pertinent ad peccatum originale, reliqua duo ad comparationem legis & evangelii, hominumque etiam sub lege viventium impeccantiam.

Quæ objecta Cælestio. *Lib. de pecc. orig. cap. 11. Lib. de gest. Palæst. cap. 11.*

Ibid. cap. 35.

NON SOLUM IPSE DOCERET, SED ET PER PROVINCIAS, &c.] Non longum tempus posuit Cælestius in tyrocinio Pelagii; sed mox cum magistri sui, aut cautioris artes, aut timidioris indolem non ferret, totius agminis ducatum arripuit, hominesque misit in provincias, qui non tantum in vulgus, imo nec tantum inter clericos, errorem spargerent, sed ipsos quoque majorum sedium Episcopos tentarent. Unde Augustinus Hilario scripsit de Cælestin, quæ faciunt ad hunc locum. *Fuerunt*, inquit, *etiam apud nos, qui ubicunque poterant, hæc sui erroris nova semina spargerent, quorum nonnullos per ministerium nostrum fratrumque nostrorum misericordia Domini ab illa parte sanavit. Nec tamen hic deesse aliquos arbitror, maxime apud Carthaginem, sed jam occulte mussitant, timentes Ecclesiæ fundatissimam fidem. Nam unus eorum nomine Cælestius in ejusdem civitatis Ecclesia, jam ad presbyterii honorem subrepere cœperat; sed fidelissima libertate fratrum, propter has ipsas contra Christi gratiam disputationes usque ad judicium episcopale perductus est: tamen coactus est confiteri propter baptizandos parvulos, quod & ipsis redemptio sit necessaria; ubi quanquam noluerit de peccato originali aliquid expressius dicere, tamen ipso redemptionis nomine non parum sibi præscripsit. Unde enim redimendi sunt, nisi a diaboli potestate, in qua esse non possent, nisi originalis obligatione peccati? aut quo pretio rediminuntur, nisi Christi sanguine, de quo apertissime scriptum est, quod in remissionem effusus sit peccatorum? Sed quia magis convictus & ab Ecclesia detestatus, quam correctus, & pacatus abscessit, veritus sum, ne forte ibi sit ipse, qui vestram fidem perturbare conatur: ideo nominis ipsius commemorationem putavi esse faciendam. Sed sive ipse sit, sive alii consortes ejus erroris; (plures enim sunt, quam sperare possumus, & ubi non redarguuntur, etiam alios ad suam sectam seducunt, & sic crebrescunt, ut nesciam, quo sint erupturi) nos tamen malumus eos in Ecclesiæ compage sanari, quam ex illius corpore, velut insanabilia membra, resecari, si tamen hoc permittit ipsa necessitas: timendum est enim ne plura putrescant, dum putribus parcitur.*

Qui factus statim ex discipulo magister.

Epist. 89.

Multos discipulos, qua libris, qua sermonibus collegerat.

In eandem fere sententiam Hieronymus: *Hæresis*, inquit, *cœpit reviviscere, & non solum in Occidentis, sed etiam in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipueque Sicilia & Rhodi, maculare plerosque, & crescere per dies singulos,* &c. Vide quæ prolixe disseruimus de artibus Pelagianorum ad hæresim suam spargendam.

In præf. lib. 4. in Hieremiam.

In dissert. 1. ad libell. Iuliani cap. 3.

PATRES ET EPISCOPI REGIONIS ILLIUS.] Patrum nomine intelliguntur primates, sive seniores provinciarum Episcopi. Sic Augustinus Victorinum Numidiæ seniorem appellat Patrem: idem enim senior erat & primas in provinciis Africæ aliis a Proconsulari, in qua Carthaginensis Episcopus primatum tenebat, non ætati suæ, sed sedi addictum; cum in Mauritania Numidia, &c. qui primus omnium Episcoporum ordinatus fuerat, cujuscunque tandem civitatis sedem obtineret, præsideret aliis, convocaret concilia, ferret sententiam, &c. atque hinc solitus esset vocari senex. Unde Innocentius rescribens Patribus concilii Milevitani epistolam inscribit, *Sylvano seni*, &c.

Patres idem qui primates in Africa.

Epist. 115.

Apud August. epist. 93.

SED CÆLESTIUS NULLO MODO ACQUIESCENS, &c.] Eadem narrat Orosius in Apologia. *Exposui coronæ vestræ breviter, ut potui, Cælestium jam ad honorem presbyterii subrepentem, apud Carthaginem plurimis Episcopis judicantibus, proditum, auditum, convictum, confessum, detestatumque ab Ecclesia, ex Africa profugisse.* Nota, *plurimis Episcopis judicantibus:* inde enim constat Cælestium in Synodo, eaque copiosa

Damnatur Cælestius Carthagine a concilio Episcoporum.

Apolog cap. 3.

Vide dissert. de synod. ad 1. synod.

copiosa damnatum, quod annotasse conducibile est.

Excommunicatur. Comm. cap. 1.

COMMUNIONE PRIVATUS EST.] Mox idipsum testantem Orosium andivimus, Orosioque consentit rursum Mercator num. 6. vbi tradit Cælestium a Zosimo *vocatum ad pleniorem audientiam, vt quæ promiserat, festinaret implere, id est, vt damnatis prædictis capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur.* Consentiunt reipsa Patres Carthaginensis concilii, cum *detestatum* scribunt. Nonnullis videtur ipse quoque consentire Augustinus propter hæc verba: *A vinculis tamen excommunicationis nondum visus est* (Zosimo) *solvendus,* (Cælestius) *sed interposito duorum mensium tempore, donec rescriberetur ex Africa, resipiscendi ei locus sub quadam medicinali lenitate concessus est.* Verum allata verba non faciunt certam fidem. quid enim obstet, quominus possint, imo forte debeant, intelligi de excommunicationis sententia ab Innocentio in Pelagium & Cælestium lata, non item de illa, quam prius tulisset Aurelius. Id enim confirmant Patres Africani, cum aiunt, referente Prospero: *Constituimus in Pelagium atque Calestium, per venerabilem Episcopum Innocentium, de beatissimi Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur,* &c.

In synodica ad S. Inno.

Lib. de pecc. orig. cap. 7.

Lib. Cont. Coll. cap. 10.

Appellat sedem apostolicam.

A QUA SENTENTIA AD ROMANI EPISCOPI EXAMEN, &c.] De appellatione Cælestii ad sedem apostolicam, silent quidem Hieronymus, Augustinus, & Orosius: sed præter Mercatorem, testis est Zosimus alloquens Episcopos Africæ: *Vobiscum,* inquit, *volumus habere tractatum de illo, qui apud vos, sicut ipsi per literas dicitis, fuerit accusatus, & ad nostram, quo se assereret innocentem, non refugiens judicium, ex appellatione pristina venerit sedem.*

Epist. 1. ad Africanos.

Apud Bar. ad an. 418.

Testis etiam Paulinus Diaconus in libello ad Zosimum, cum rationem reddit, cur judicio non adfuerit, licet a Basilisco Subdiacono vocatus, propterea quod anticipasset Zosimus judicium: *Apud sedem,* inquit, *apostolicam nihil agere potui, quin is qui ad eam sedem provocaverat, defuit. quem oportuerat vtique sua appellationis merita prosequi: maxime cum, nihil agente appellatore, secundum etiam humanas leges, superior sit semper ille qui semel vicit.*

Lib. 7. cap. 3.

Testis denique Facundus Hermianensis: *Quem Calestium,* inquit, *in Ecclesia Carthaginensi convictum atque appellantem apostolicam sedem, ipse* (Zosimus) *gestis discusserat.*

An Romæ primum damnata hæresis Pelagiana.

Tome 1. dogm lib. de hær. Pelag. c. 1. num. 15.

Opinio Petaviana difficilis,

Hoc Facundi testimonio vsus est eruditissimus Petavius ad solvendam difficilem quæstionem, quomodo sedes apostolica prima, vt ait Prosper, primusque Innocentius, vt scribit Facundus, damnaverit Pelagianam hæresim, cum eam Aurelius quinque ante annis Carthagine proscripserit. vult enim sententiam Aurelii appellatione Cælestii fuisse suspensam, ideoque habitam pro nulla, dum penderet judicium. Verum quid fiet Diospolitana synodo, quæ quatuordecim fere mensibus sententiam Innocentii antecessit? aut quomodo sententiam Carthaginensis Synodi suspendit appellatio, quæ vel neglecta fuit, vt tradit Marius, vel certe lapsu temporis perempta est, cum a sententia Aurelii ad Innocentii decretum plus quinque annis effluxerit?

Baroniana improbabilis *Ad an. 412. num. 30.*

Alia igitur ratione solvendus hic nodus. Baronius confugit ad Joviniani, Rufinique condemnationem ab Innocentii præcessoribus factam, quasi surculus in radice excisus a Prospero dictus sit. Verum Prosper de alia longe diversa a posteriore condemnatione locutus est, de ea nempe, quæ excepit sparsum a Britanno colubro venenum, & quæ tunc fieret.

Tulia cum demens late diffunderet error,
Commentisque rudes traheret lethalibus aures,
&c

Quemadmodum & alia cujusdam anonymi.

Erit forte qui putet Prosperum parachronismo peccasse, sententiamque Innocentii synodi Diospolitanæ actis præposuisse. sed qui potuit id peccati committere vir tantæ diligentiæ in tam recenti memoria?

Soluta quæstio ad mentem Prosperi & Facundi.

Opinor igitur nodum hactenus in scirpo, quod aiunt, quæsitum; siquidem noluit Prosper prius a sede apostolica damnatam hæresim, quam ab aliis Episcopis, id enim aperte falsum: sed facta collatione inter Occidentem & Orientem, hinc a prima Petri sede, quæ Romæ est, inde ab Orientalibus Patribus, qui Diospolim congregati, compressam esse. Noluit quoque Facundus Innocentium primum ex omnibus Episcopis; sed primum ex summis Pontificibus, condemnasse Pelagium. quod omnino verum est.

Animadvertenda novem in causa Cælestii.

QUA MOX IDEM IPSE APPELLATIONE NEGLECTA.] Animadverte I. Cælestium in concilio provinciæ proconsularis Carthagine coacto, damnatum fuisse propter hæresim eo loci disseminatam, eumque idcirco judicio Aurelii primatis obnoxium fuisse. II. Eundem communione privatum, a legitimo concilio appellasse apostolicam sedem, nec Patres Africanos adversus appellationis formam quidquam excepisse. III. Imo Patres Carthaginensis & Milevitanæ synodi, ipsosque totius Africæ præstantissimos quinque Episcopos petiisse literis synodicis ab Innocentio, vt post cognitam Romæ causam antea prolatam in Africa sententiam auctoritate sua firmaret. IV. Quinetiam vt ex Oriente Pelagium evocaret, & synodi Palæstinæ gestis retractatis, videret, an jure vel injuria absolutus esset. V. Cælestium a summo Pontifice, post appellationem lapsu temporis peremptam, restitutum fuisse in integrum, accusatoribusque ad constitutum diem, quo se sisterent sedi apostolicæ, condictum; neque tamen Patres Africanos mandatis pontificiis opposuisse quidquam, aut jubentem vsurpatæ auctoritatis accusasse. VI. Causa ad summum judicem delata, nihil penitus in Africa tentatum adversus reos, præter hoc vnum, quod Innocentii sententiam illæsam integramque servari constitutum est. VII. Contra errorem octo quidem canones in concilio plenario sancitos, sed quibus solus error peteretur jamdudum ab Innocentio proscriptus, personæ ne attingerentur quidem, quarum causa apud supremum Ecclesiæ caput disceptaretur. VIII. Epistolam Zosimi, qua simul error Pelagianus, & erroris defensores damnarentur, exceptam ab Africanis, tanquam formulam fidei ab omnibus Episcopis subscribendam, qui se catholicos probare vellent. IX. Denique contigisse hæc omnia, quo tempore major fuisse creditur quæstio Zosimum inter & Africanos de appellationibus in causa disciplinæ. Adeo constans fuit tunc temporis, & apud omnes in confesso, quod scripsit S. Innocentius: *Quoties fidei ratio ventilatur, nonnisi ad Petrum Episcopos, id est, ad sui nominis & honoris auctorem, referre debere.*

Epistola ad Patres Milevitanos, quæ 93. inter Augustinianas.

Qui Ephesi ordinatus presbyter.

EPHESUM ASIÆ URBEM CONTENDIT.] In hunc vsque diem id solum innotuerat ex epistolis conciliorum Carthaginensis & Milevitani ad S. Innocentium, profugisse in Asiam ex vrbe Carthagine Cælestium, ibique ad presbyterium

Ab Heraclide Memnonis præcessore.

Illustratus Prosper. *Carm. de Ing. cap. 2.*

pervenisse. latebat vero qua in Ecclesia pervenisset. Docet M. Mercator pervenisse in Ephesina, simulque satis demonstrat ordinatum ab Heraclide Memnonis præcessore: tunc enim temporis Ephesinæ Ecclesiæ præerat. Inde autem lucem accipiunt versus Prosperi, quos multi etiam eruditi non sine vitio parachronismi interpretantur de concilio Ephesino generali.

Præterea quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa suis consistere lectis
Vasa iræ, & morbi flatus, & semina mortis.

Carmen de Ingratis scriptum est vivente S. Augustino.

Cum enim sermo sit de Cælestianis per tumultum ejectis ex urbe Ephesina, ante mortem Augustini, quæ contigit uno fere integro anno ante concilium Ephesinum: oportet tumultum, cujus mentio fit, vivente Augustino, concitatum fuisse. natu carmen de Ingratis compositum fuisse, cum adhuc viveret sanctus doctor, ostendunt consequentes versus, in quibus Augustini viventis mentio fit:

An alium in finem posset procedere sanctum
Concilium, cui dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat? quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo.
Accensum vero de lumine. nam cibus illi,
Et vita, & requies, Deus est: omnisque voluptas
Unus amor Christi est: unus Christi est honor illi.
Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat sapientia templo.

Accedat quod tumultuatum sit Ephesi eo fere tempore, quo Atticus Constantinopoli Cælestianos expulit, quoque deturbati sunt ex Sicilia. Sic enim canit Prosper:

Loco mox citato.

Quid loquar, & curam magna quam gessit in urbe
Constantinopoli docto bonus ore sacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Confutando fide? de qua tunc impia corda,
Quamvis se obducta tegerent velamine formæ,
Iudicii, & tacita tulerunt tormenta repulsa.
Præterea quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, &c.
Quaque fide tellus etiam Trinacria fervens
Agmen vipereum propriis exegerit oris.

Quare cum utraque expulsio contigerit, ut nemo diffitetur, antequam Augustinus e vivis excederet, obiit enim Atticus quinque annis ante Augustinum, tumultum quoque Ephesinum ad hoc tempus referri oportet. Quidquod nullus veterum memoriæ tradidit, ejectos Epheso per tumultum Cælestianos tempore concilii; imo cum Orientalibus Nestorium abducentibus sua sponte recessisse: hinc colligere est, quod cum Nestorii fautoribus societatem inivissent, absolutionemque ab his cum nonnulla sui dogmatis confirmatione obtinuissent, ut antea diximus. Verum de his consule dissertationem de synodis.

Cælestius Epheso Constantinopolim proficiscitur.

Ibidem damnatur.

INDE POST ALIQUANTOS ANNOS, &c] Epheso post aliquot annos Cælestium venisse Constantinopolim, in eaque damnatum ab Attico, tradit Mercator: utinam numerasset annos, mirum quantum chronologiam hujusmodi historiæ juvisset. De Cælestii condemnatione ab Attico sunt versus Prosperi, quos ante retulimus. Sunt & ista verba Augustini: *Absit ut ad monomachiam vos provocem, quos ubicunque apparueritis, ubique diffusus Christi debellat exercitus, qui debellavit apud Carthaginem Cælestium, quando illic ipse non eram, & rursus apud Constantinopolim jam longe a regionibus Africanis, qui debellavit in Palæstina Pelagium*, &c. Sunt denique hæc Cælestini ad Nestorium scribentis: *Cur ea quæ in hos* (Pelagianos) *tunc sunt acta, quærantur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc Antistite Attico gesta directa? cur non sanctæ memoriæ Sisinnius ista quæsivit? quia utique sub præcessore suo probaverat eos jure damnatos.*

Lib. 3. adv. Iul. cap. 1.

1. part. conc. Ephes. cap. 18.

Ratio temporis perplexa.

Verum quo tempore habuerit Atticus de Cælestio judicium, difficile est definire: nam habuisse ante utrumque Zosimi judicium, id est, non tantum secundum, quo Cælestius aperte damnatus est; sed etiam primum, quo Pontificis summa lenitate versipellis hæreticus videri potuit aliquatenus absolutus, indicant Mercatoris verba: *Prædictus tamen Cælestius etiam hinc* (Constantinopoli) *ejectus ad urbem Romanam sub sancta memoria Zosimo Episcopo festinatione perrexit.* Post hæc enim de primo judicio Zosimi sermonem facit, deque datis in Cælestii gratiam ad Africæ Episcopos literis: unde concluditur, Attici judicium eo factum intervallo temporis, quod a judicio Aurelii ad judicium Zosimi interfluxit. Cum illud ergo habitum sit ann. 412. sub initium, istud ann. 417. circiter mensem Maium; profecto intervallum temporis fuit quinque annorum, & quorumdam mensium. Imo cum Cælestius Constantinopoli ejectus tota festinatione sub Zosimo Romam perrexerit, cumque Zosimus sedere cœperit die 19. mensis Augusti, ut vult Baronius, vel quod aliis potius videtur, die 2. Aprilis ann. 417. necesse est judicium ipsum Attici, aut saltem ejectionem Cælestii incidisse in primos menses sedis Zosimi, atque, ut opinor, in mensem Aprilem, aut Maium.

Comm. cap. 1. num. 5.

Ad annum 417. num. Martyrol. antiqua Bed.

Visa sunt ista erudito Labbeo superare fidem, propterea quod credidit allata Cælestini ad Nestorium scribentis verba intelligi debere de actis ab Attico missis ad ipsummet Cælestinum, qui sedere cœpit ann. 423. quanquam potuit in hæc verba scribere Pontifex, etsi acta fuissent olim ad sedem apostolicam missa, cum in ea sederent decessores. Sed duo certe mihi longe majorem difficultatem faciunt: alterum, quod nulli, vel Episcopi de suis sedibus, vel alii ex civitatibus ejecti legantur propter hæresim Pelagianam, ante constitutionem Honorii datam Ravennæ pridie Kal. Maias Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. id est, die 13. Aprilis ann. 418. alterum, quod si acta judicii de Cælestio habiti fuissent ab Attico missa Romam, imo & Carthaginem, & ad alias sedes ante causam a Zosimo finitam, non appareat ratio, cur Patres Africani, qui undecunque argumenta damnandæ hæresis conquirebant, ejusmodi actorum, tantique præjudicii non meminissent. quomodo item Augustinus actorum Attici non prius mentionem fecerit, quam scriberet adversus Julianum ann. 422. cum tamen dicendi sæpe opportunitas sese obtulerit.

Tomo 2. conc. general.

Unum video responderi posse, non statim habito judicio, scriptum fuisse Constantinopoli ad alias Ecclesias, sed, ut non raro contigit, post unum aut alterum annum; sic enim omnia non difficili negotio conciliari possunt.

Hac vero stabilita ratione temporis, dicendum reor Cælestium fugisse Carthagine in Asiam ann. 412. aliquandiu substitisse Rhodi, ad disseminandum errorem, quod innuit Hieronymus: inde Ephesum circiter annum 414. petiisse, ubi presbyterium adeptus sit: Epheso Constantinopolim post tres annos profectum, ex eaque ejectum post sententiam Attici ann 417. Constantinopoli Romam tota festinatione tetendisse sub initium pontificatus Zosimi. sed de his copiosius in dissertatione de synodis.

Prof. lib. 4. in Hieron.

LITERIS SUPER EJUS NOMINE ET IN

Missæ ad pri-

mas ſedes, literæ de damnatione.

ASIAM, &c.] Opinari quiſpiam poſſet, miſſas ab Attico literas fuiſſe ad recenſitas Eccleſias privatis quibuſdam de cauſis; & in Aſiam quidem, propterea quod in Cilicia Theodotus Mopſueſtenus eadem cum Cæleſtio dogmata docebat, qoippe ipſius quoque Pelagii magiſter, vt tradit Joannes Maxentius, cui conſentit Mercator non vno in loco, vt dicetur ad præfationem ſubnotationum Theſſaloonicam vero, cui præeſſet Rufus, ad quem nomine decem & octo Epiſcoporum Julianus ſua calliditate tentandum, & ſi fieri poſſet, ad ſuas partes tradocendum ſcripſerat, vt ait Auguſtinus: Carthaginem denique vbi primum damnatus fuiſſet Cæleſtius, & vnde forte, quod admodum credibile eſt, Atticus literas acceperat: Romam quoque miſſas videri poſſet teſtari Cæleſtinus verbis paulo antea relatis.

Io conf ſſ. ſecunda fid. i.

Lib 1. ad Bonif. cap. 1.

In Epiſt ad Neſtorium.

Verum vt id cauſæ valuerit nonnihil, aliud tamen quætendom non eſt, quam quod in illis locis majores forent quædam ſedes, ad quas more eccleſiaſtico dirigebantur acta judiciorum, qoorum cognitio intereſſet totius Eccleſiæ, per epiſtolas dennntiatorias, de quibus dicemus ad caput tertium.

Q. ratione Zoſimus egerit in vrgendo Cæleſtio.

Apud Bar. ad an 418. num. 21.

INSTANTIUS JUEBATUR, &c.] Mercatori conſentit Paulinus in libello antea citato, in quo referuntur hæc verba vrgentis Cæleſtium Zoſimi: *Damnas ergo illa omnia, qua in libello Paulini continentur, hoc eſt, de quaſtionibus? & in alio loco: Cognoviſti quales literas ſedos apoſtolica ad fratres & coepiſcopos Africana provincia miſerit? damnas illa omnia qua damnavimus, & tenes qua tenemus? & iterum, illa omnia damnas, qua jactata ſunt de nomine tuo? nolo nos circuitu ducas: damnas ea omnia, qua tibi objecta à Paulino, ſive per famam jactata ſunt?*

Lib. de pecc. orig. cap. 6.

Utrique ſuum addit teſtimonium Auguſtinus: *Hunc*, inquit, *ſenſum nobis aperire Pelagius vel timuit, vel erubuit, quem diſcipulus ejus palam ſine vllius obſcuritatis ambagibus apud ſedem apoſtolicam profiteri non timuit, nec erubuit: ſed multum miſericors memorata ſedis Antiſtes vbi eum vidit ferri tanta preſumptione præcipitem tanquam furentem, donec, ſi poſſet fieri, reſipiſceret, maluit eum ſenſim ſuis interrogationibus, & illius reſponſionibus colligare, quam diſtrictam ferendo ſententiam, in illud abruptum, quo jam propendere videbatur, impellere.*

Et ad ſanam mentem revocando.

Ibid. cap. 7.

NONNULLA ILLIUS SANCTI SACERDOTIS HUMANITATE DIGNUS, &c.] Auguſtious: *Venerabilis Papa Zoſimus egit cum homine quem falſa doctrina ventus inflaverat, vt ea qua illi a diacono Paulino fuerant objecta, damnaret: atque vt ſedis apoſtolica literis, qua a ſancta memoria ſuo præceſſore manaverant, præberet aſſenſum. At ille noluit quidem diaconi objecta damnare, ſed beati Papa Innocentii literis non eſt auſus obſiſtere; imo ſe omnia, qua ſedes illa damnaret, damnaturum eſſe promiſit, atque ita velut phreneticus, vt requieſceret tanquam leniter fotus, a vinculis tamen excommunicationis nondum eſt credit us eſſe ſolvendus; ſed interpoſito duorum menſium tempore, donec reſcriberetur ex Africa, reſipiſcendi ei locus ſub quadam medicinali ſententia lenitate conceſſus eſt.*

Atque etiam exculando per literas apud Africanos.

EPISTOLAM QUANDAM BENIGNITATIS PLENAM, &c.] Primamne ſignificet auctor, ao ſecundam de tribus, quas in cauſa Pelagianorum Zoſimus ad Africæ Epiſcopos dedit, non eſt operæpretium curioſius inquirere, cum vtraque plurimum faveat Cæleſtio, ſed ſecunda magis, licet ſcripta in gratiam Pelagii. Quid enim iſtis verbis potius e re Cæleſtii? quid opportunius ad juvandas ipſius artes? *Poſtquam*, inquit Pontifex, *a nobis Caleſtius presbyter auditus eſt, & quid de fide ſentiret evidenter expreſſit, eadem quoque qua in libello contulerat, repetitis crebro profeſſionibus roboravit.* & poſtea: *Ecce epiſtolam Hieroſolymitani Epiſcopi Praylii, qui in locum quondam ſancti Joannis Epiſcopus eſt ordinatus, accepimus, qui cauſa Pelagii enixius aſtipulator intervenit. Literas quoque ſuas idem Pelagius purgationem continentes abundantiſſime miſit: quibus & profeſſionis ſua fidem quid ſequeretur, quidve damnaret, ſine aliquo fuco, vt ceſſarent totius interpretationis inſidia, cumulavit. Harum recitatio publica fuit: omnia quidem paria, & eodem ſenſu, ſententiiſque formata, qua Caleſtius ante protulerat, continebant.* & paulo poſt: *Qua admiratio ſingulorum tales etiam abſoluta fidei infamari potuiſſe? eſtne vllus locus in quo Dei gratia, vel adjutorium prætermiſſum ſit?* Tum vitiis accuſatorum objectis, reprehenſaque Afrorum feſtinatione: *Sit vobis*, inquit, *gaudium eos, quos falſi judices criminabantur, agnoſcere, a noſtro corpore, & catholica veritate nunquam fuiſſe divulſos. Certo quod noſtra expectatio deſiderabat, eluxit, vt damnanda damnarent, & ſequenda ſequerentur.* Denique facta mentione evangelici patris in filii reditu exultantis: *Quantum hac*, ait, *vberior exultatio eſt fidei, non mortuos eſſe, nec periiſſe, de quibus falſa vulgata ſunt?*

Zoſim. epiſt. 2. ad Afric.

Luc. 15. v. 21.

Quo tempore datæ illæ literæ.

Sed non abs re fuerit obiter notare duo. Alterum, epiſtolam ſecundam datam legi XI. Kal. Octob. tertiam XII. Kal. April. Honorio Aug. XII. conſule; primam vero carere nota menſis & diei, ſoloſque habere conſules Honorium XI. & Flavium Conſtantium. Quid autem cauſæ eſt, cur nota careat? an quia reipſa nolla fuit reperta in codice Vaticano? an quæ forte fuerat, omiſſa eſt de induſtria, propterea quod incommodaret ſententiæ Baronii, de obitu Innocentii, & ingreſſu Zoſimi in alienum tempus conjecto? Alterum, tres illas epiſtolas, quæ primum ex Vaticano codice editæ ſunt in Annalibus ad ann 417. & 418. Cappello videri potuiſſe ſuppoſititias; ſed nunc fidem ipſis idoneam aſtrui a Mercatore, vt non opus ſit præterea confugere ad importunas vindicias Voſſii captantis hoc in loco, hæreticorum more, occaſionem vellicandi ſummum caput Eccleſiæ catholicæ. quanquam adverſus Cappellum diſputabimus in diſſertatione de ſynodis, vbi literas Zoſimi exhibebimus puras a mendis, quibus antea ſcatebant.

Ad ann. Chriſti 417.

In lib de appellationibus.

Lib. 1. hær. Pelag.

Iis abutitur Cæleſtius,

QUA ILLE ABUSUS EST, VEL ADHUC ABUTITUR.] Pertinax ille juxtaque vafer hæreticus, quantumcunque & eccleſiaſticis & imperialibus decretis vbique fere terrarum proſcriptus eſſet, cauſabatur tamen ſe pati immeritam pro fide catholica perſecutionem; quippe qui a Zoſimo præſens auditus fuiſſet in legitimo concilio, in quo & accuſatores ſui rejecti eſſent, tanquam infames & mendaces; & reprehenſa Epiſcoporum Africæ ſententia, veluti canonibus contraria, ac per ſe præceps; & ſua fides abſoluta, libelluſque pronuntiatus catholicus; & miſſæ de re tota in Africam literæ, quas exhibebat. Reſpondebat deinde ad ea, quæ poſtea contigerunt, geſta omnia per ſubreptionem, factione potentum, & incuſſo clericis Romanis metu: ipſum quoque ſummum Pontificem Zoſimum, factioſorum conſilio vel potius vi, prævaricatum: latam in abſentes ſententiam vltimam, partim proprio Pontificis metu, partim Afrorum artibus,

qui per Alipium, non tantum aulicos largitione munerum corrupissent, sed etiam precibus, vt erant tempora, formidolosis fatigassent Honorium, nihil tunc non metuentem ex Africa vix adhuc bene a Stiliconis & Heracliani motibus quiescente. Quid ista valuerint, etiam Constantinopoli, apud animos multorum, præsertim in aula, docent Nestorii ad Cælestinum literæ, de quibus antea dictum est.

Qui scriptis ex Africa missis vrgetur.

MISSIS ETIAM GESTIS, QUÆ FUERANT TUNC CUM ILLO, VEL DE ILLO CONFECTA.] Gesta distinguit auctor duorum generum, alia quæ cum illo, alia quæ de illo confecta essent. Quæ cum illo, pertinent ad concilium Carthaginense ann. 412. quæ de illo, ad Carthaginense alterum & Milevitanum ann. 416. Cælestius enim Carthaginensi primo interfuit: in aliis ex solis Erotis & Lazari sive libellis sive literis judicatum testantur ipsimet Patres Carthaginensis concilii. quam judicii rationem accusare videtur Zosimus, tanquam canonibus contrariam.

In synodica ad S. Innoc.

In 1 & 2. epist. ad Episc. Afros.

Cum gestis porro missus est etiam libellus Paulini, quo Cælestii accusatio continebatur, vt constat tum ex Augustino, tum ex Paulini alio libello ad Zosimum. perlator omnium fuit Marcellinus Carthaginensis Ecclesiæ subdiaconus.

Lib. de pecc. orig. cap. 5. & 6.

Epist 3. Zosimi ad Afros.

Vocaturque ad judicium sedis apostolicæ.

Lib 1. ad Bonif. cap. 3.

VOCATUS AD AUDIENTIAM PLENIOREM, &c.] Eandem historiam narrat Augustinus: *Tot*, inquit, *& tantis inter apostolicam sedem & Afros Episcopos currentibus, & recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem Celestio presente & respondente confectis, literis beatæ memoriæ Papæ Innocentii, quibus de hac re dubitatio tota sublata est, consentire respondit: & hoc vt plenius & manifestius fieret, expectabatur venturis ex Africa literis, in qua provincia ejus aliquanto calliditas evidentius innotuerat: quæ Romam literæ posteaquam venerunt id continentes, non sufficere hominibus tardioribus & solicitioribus, quod se generaliter Innocentii Episcopi literis consentire fatebatur, sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat: ne si id non fecisset, multi parum intelligentes magis in libello ejus illa fidei venena a sede apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat, eum libellum esse catholicum; quam emendata, propter illud quod se Papæ Innocentii literis consentire ipse responderat. Tunc ergo cum ejus præsentia posceretur, vt certis ac dilucidis responsionibus, vel astutia hominis, vel correctio dilucesceret, & nulli ambigua remaneret, se subtraxit, & negavit examini. Nec differendum jam fuerat, sicut factum est, quod aliis prodesset, si nimium perversorum pertinacia, dementiaque non posset: sed si, quod absit, ita tunc fuisset de Celestio vel Pelagio in Romana Ecclesia judicatum, vt illa eorum dogmata, quæ in ipsis, & cum ipsis Papa Innocentius damnaverat, approbanda & tenenda pronuntiarentur, & hoc potius esset prævaricationis nota Romanis clericis inurenda.*

Consectaria septem ex Augustini testimonio.

Describendus visus est totus hic locus, licet paulo prolixior, quia ex eo plura discimus. I. Ex quo cœpit Zosimus Cælestii causam recognoscere, quam finitam ab Innocentio Africani opinabantur, hinc inde missa, cum scripta plurima ecclesiastica privatorum hominum, tum gesta synodorum, quorum vix quidquam superest. II. Substitisse, vt quidam putant, Carthagine continuam quandam synodum Episcoporum toto fere anno, ex quo nempe cœpit agitari causa, donec tandem perfecta est, missa Zosimi tractoria, qua Pelagius & Cælestius damnarentur. hac notatione opus est ad multa, vel concilianda, vel etiam intelligenda, quæ pertinent ad totius negotii historiam. III. Ex gestis ab Aurelio confectis cum Cælestio ad ann. 412. Romamque missis, rem a Zosimo dijudicatam finitamque magna ex parte, quod etiam testatur Paulinus diaconus in libello. IV. Cælestium ea calliditate vsum, vt contenderet se Innocentii literis generaliter assentire, nec opus esse alia expressiore scriptorum damnatione, præsertim libelli, quo suam sententiam explicuerat, quippe cum a Romana sede catholicus dictus fuisset. V. Africanos restitisse fortiter in contrarium, atque etiam petiisse, vt cogeretur, aperte quæ in suo libello prava posuerat, anathematizare. VI. Zosimum, de concilio Afrorum, vocasse hominem ad audientiam, acriterque, etiam per se ipsum, crebris & pressis interrogationibus instituisse, vt certis ac dilucidis responsionibus mentem aperiret; Cælestium verò, ne id præstaret, vel effugisse Roma, vel ementita fuga latuisse apud suos. VII. Innocentium dogmata Pelagianorum in ipsis, & cum ipsis damnasse; quæ fuit vna primis temporibus forma damnandi hæreses, tanto melior atque securior, quanto alia, qua propositiones proscribuntur, si licet ita loqui, in abstracto, minus vtilis est ad impediendum, ne suis exceptionibus hæretici pergant illudere minus intelligentes, aliosque tergiversando fatigare. consule quæ diximus in dissertatione de subscriptionibus.

Dissert. 5. de subscriptionibus in causa Pelagiana.

Cælestius Roma fugit.

EX ROMANA URBE PROFUGIT.] Dixerat Augustinus, Cælestium se negasse & subduxisse examini: addit insuper Mercator, profugisse Roma: Paulinus diaconus idipsum testatur quod Augustinus: *Ibi tunc*, inquit, id est, Romæ, *nihil agere potui, quia is qui ad sedem apostolicam provocaverat, defuit, quem oportuerat vtique merita sua appellationis prosequi.*

Libello ad Zosim. Papam.

Damnatur, & ad majores sedes damnationis epistola mittitur.

ET AD ORIENTALES ECCLESIAS, &c.] Recenset Marius primas sedes, ad quas solenne fuit scribere, quæ toti Ecclesiæ significanda essent. Omisit Romanam, in qua sedebat Zosimus, & Carthaginensem, ad quam speciales literas missas tradit Augustinus; sunt autem primæ sedes, Romana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana, Constantinopolitana, Carthaginensis, & Thessalonicensis. Sub Romana Occidentales, sub Alexandrina Ægyptii, sub Antiochena Orientales, sub Hierosolymitana Palæstini, sub Constantinopolitana Asiani, præter Ecclesias autocephalas, sub Carthaginensi Afri, sub Thessalonicensi Macedonii continebantur.

Epistolæ fragmenta quæ supersunt.

SCRIPTIS AMPLISSIMIS, &c.] Eo nomine epistolam significat, quam *cap.* 3. tractoriam vocaturus est. Illa non extat integra, saltem nondum publicata est. Supersunt fragmenta quædam apud Augustinum, & in appendice epistolæ Cælestini ad Episcopos Galliarum.

Epist. 157. ad Optatum.

Augustinus ita scribit: *Vt verbis vtar, quæ in ipsa epistola beatissimi Antistitis Zosimi leguntur*: Fidelis Dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, id est, opere, confessione & remissione peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenitudinem tenet. nullus enim, nisi qui peccati servus est, liber efficitur; nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus, sicut scriptum est, SI VOS FILIUS LIBERAVERIT, VERE LIBERI ERITIS. Per ipsum enim renascimur spiritualiter: per ipsum crucifigimur mundo: ipsius morte mortis ab Adam omnibus nobis introductæ, atque transmissæ vniver-

Ioan. 8. v. 36.

ſæ animæ, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum, antequam per baptiſmum liberetur, non tenetur obnoxius.

Append. epiſt. Cæleſt. ad Epiſc. Gall. cap. 8.

In appendice epiſtolæ Cæleſtini ſunt hæc verba: *Quod omnia ſtudia, & omnia opera, ac merita ſanctorum, ad Dei gloriam laudemque referenda ſunt: quia nemo aliunde ipſi placeat, niſi ex eo quod ipſe donaverit. in quam nos ſententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zoſimi regularis auctoritas, cum ſcribens ad totius orbis Epiſcopos ait:* Nos autem inſtinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem ſuum referenda ſunt, vnde naſcuntur) ad fratrum & coepiſcoporum noſtrorum conſcientiam vniverſum retulimus.

Ibidem cap. 4.

Et poſtea: *Cum ad totius orbis Epiſcopos idem doctor de divina gratiæ opitulatione loqueretur.* Quod ergo, *ait*, tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, cauſiſque, cogitationibus, motibus, adjutor & protector orandus eſt. ſuperbum eſt enim, vt quicquam ſibi natura humana præſumat, clamante Apoſtolo: *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed contra principes & poteſtates aeris hujus, contra ſpiritalia nequitiæ in cæleſtibus.* Et ſicut ipſe iterum dicit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? gratia Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum noſtrum.* Et iterum: *Gratia Dei ſum id quod ſum, & gratia ejus in me vacua non fuit; ſed plus illis omnibus laboravi, non ego autem, ſed gratia Dei mecum.*

Epheſ. 6. v. 12. Rom. 6. v. 24. & 25. 1 Corinth. 15. v. 10.

DEFENSIO ZOSIMI PAPÆ in negotio Cæleſtii.

OPPORTUNUM fuerit, opinor, hoc in loco, de ipſius Zoſimi cauſa cognoſcere, cum ab aliis vehementer accuſetur, ſuper Cæleſtii negotio, ab aliis defendatur, non tamen ab omnibus pro dignitate.

Quatuor objiciuntur Zoſimo.

Qui Zoſimum accuſant, quatuor objiciunt, eaque in ſpeciem graviſſima. Primum, quod hominis vbique fere terrarum, certe in ſeptem provinciis damnati, Carthagine, Dioſpoli, Antiochiæ, Conſtantinopoli, iterum Carthagine, in provincia Numidiæ, & Romæ, poſt peremptam appellationem, poſt tentatum orbem fraudibus, poſt detectas artes nefandas, neglecta ſancti deceſſoris ſententia, cauſam retractandam putaverit. Alterum, quod libellum, quo Cæleſtius aperte peccatum originale negabat, gratiamque Chriſti maligna perplexitate diſſimulabat, catholicum pronuntiarit; imo vtriuſque hæretici perſonam abſolvere viſus ſit. Tertium, quod Africæ Epiſcopos, in quibus ſanctiſſimi doctiſſimique totius orbis præſules eminebant, Aurelius, Auguſtinus, Alipius, Evodius, Poſſidius, aliique, durioribus epiſtolis inſimulaverit, inconſiderati zeli, curioſitatis intemperantis, violatorum canonum, credulitatis erga accuſatores indignos, præcipitis judicii, & læſæ charitatis. Poſtremum, quod duobus ſanctis Galliarum Epiſcopis Pelagii accuſatoribus Eroti & Lazaro, forte perſecutionem pro juſtitia paſſis, certe per vim ſedes ſuas relinquere coactis, atrocia crimina iracundioribus verbis intulerit, quaſi forent *turbines, & procellæ Eccleſiæ, geſtarentque nomina factis & damnationibus erubeſcenda, quod alter calumniæ convictus aliquando fuiſſet, & in ſacerdotale ſolium innocentis ſanguine pene reſperſum irrupiſſet; alter conſcius cædis, contradicentibus ſibi presbyteris vincula injici feciſſet, vterque tyrannidis Conſtantinianæ defenſor extitiſſet.*

Epiſt. 2. ad Africanos.

Quæ fatentur ipſimet magna ex parte defenſores.

Hæc non diffitentur ipſi etiam, qui Zoſimum excuſare conati ſunt; inter veteres Auguſtinus, Mercator, Facundus, & ſi qui alii; inter recentiores Baronius, qui literas Zoſimi, quaſi accuſationis teſtes, produxit in Annalibus, & reliqui vulgo, qui hoc argumentum tractant, ſi tamen eos excipias, quibus literæ ſuppoſititiæ viſæ ſunt.

Exceptio Facundi Hermianenſis rejicitur. Lib. 7. cap. 2.

Facundus hanc affert excuſationem, *neque Palæſtinos Epiſcopos, neque Zoſimum, hæreticos ab Eccleſia credi, quia de hæreticis bene ſenſerunt; ſed potius pro merito ſuæ fidei catholicos judicari, & honorari, quoniam non debet crimini deputari ſimplicium, non intellecta verſutia malignorum.* Sed quid accuſare tandem eſt, ſi hoc excuſare eſt? nam vt Zoſimus hæreticus non fuerit, quo nomine reum nemo hactenus fecit; at ſummi Pontificis factum, judiciſque retractantis cauſam tot præjudiciis nobilem, non ſatis, credo, abſolvit ſimplicitas.

Exceptio Auguſtini. Lib. 2. ad Boniſ. cap. 3.

Longe meliore exceptione vtitur Auguſtinus: nam cum dixiſſet, *ingenia illa* (Pelagii & Cæleſtii) *quamvis nefando errore perverſa, non tamen contemptibilia, ſtudioſe corrigenda potius, quam facile damnanda viſa fuiſſe, atque idcirco aliquanto lenius, quam ſeverior poſtulabat Eccleſiæ diſciplina, tractata eſſe:* cumque expoſuiſſet continuo omnia, quæ inter Zoſimum & Cæleſtium geſta ſunt, tandem concluſit in hæc verba: *Cum primitus beatiſſimi Papæ Innocentii literæ Epiſcoporum literis reſpondentes Afrorum, pariter hunc errorem, quem conantur iſti perſuadere, damnaverint: ſucceſſor quoque ejus Papa Zoſimus, hoc tenendum eſſe, quod iſti de parvulis ſentiunt, nunquam dixerit, nunquam ſcripſerit; inſuper etiam Cæleſtium ſe purgare molientem ad conſentiendum ſupradictis ſedis apoſtolicæ literis crebra interlocutione conſtrinxerit: profecto quidquid interea lenius actum eſt cum Cæleſtio, ſervata dumtaxat antiquiſſima & robuſtiſſima fidei firmitate, correctionis fuit clementiſſima ſuaſio, non approbatio exitioſiſſimæ pravitatis: & quod ab eodem ſacerdote poſtea Cæleſtius & Pelagius repetita auctoritate damnati ſunt, paululum intermiſſa jam neceſſario proferenda ratio ſeveritatis fuit, non prævaricatio prius cognita, vel nova cognitio veritatis.*

Non omnino perfecta.

Verum iſta excuſationis ratio, quamtumvis abſolvat Zoſimum crimine hæreſis, imo & prævaricationis atque imprudentis lenitatis; nondum tamen, vt ingenue fatear quod res eſt, omnibus numeris perfecta eſt, cum neque faciat ſatis ſingulis quæ objiciuntur, neque objectorum argumentis reſpondeat: quare nonnullum erit operæpretium, rem totam accuratius pervidere.

Defenſio adverſus primam objectionem, de retractatione cauſæ.

Epiſt. ad Patres conc. Milevit. quæ 83. apud Auguſtin.

Ac primo quidem vitio verti non debet ſancto Pontifici, quod audientiam indulſerit Cæleſtio, quodque Pelagii literas & libellum ſuſceperit: quandoquidem & ſi vtrumque Innocentius damnaſſet, ſuam tamen ſententiam temperaverat ita, vt juberet expreſſo ſermone, *vt ſi vnquam ſani, depoſito pravi dogmatis errore, reſipuiſſent, damnaſſentque ea, quorum ſe ipſi prævaricatione damnarant, eis medicina ſolita, id eſt, receptaculum ſuum ab Eccleſia non negaretur.* Fas ergo fuit, imo oportuit, audiri homines, qui & errorem ſe depoſuiſſe dicerent, & Innocentii literis conſentire, & ab Hieroſolymitanæ ſedis Antiſtite teſtimonium afferrent, & appellatione, licet legitimo tempore non proſecuta, in integrum a ſummo juris eccleſiaſtici principe reſtituerentur; & denique a minoribus ſedibus, Epiſcoporumque conciliis damnati non forent definitiva, ſed ex arbitrio ſummi Pontificis ſuſpenſa conſtitutione.

Adversus secundam, de approbatione libelli.

Loco mox citato.

Deinde libellus Cæleſtii, quamtumvis aperte peccatum originale oppugnaret, de quo ſiluit Pelagius, quantumvis etiam perplexum contineret de gratia Dei ſermonem; ea tamen ratiqne viſus eſt Auguſtino potuiſſe dici catholicus: *quia catholica mentis erat ſuam, ſive dubitationem, ſive ſententiam, ſedis apoſtolicæ judicio corrigendam ſubjicere.* Audiendus primum vterque hæreticus, tum Auguſtinus.

In libello ſuæ fidei.

Pelagius: *Hæc eſt*, inquit, *fides, Papa beatiſſime, in qua ſi minus perite, aut parum caute aliquid forte poſitum eſt, emendari cupimus à te, qui Petri & fidem & ſedem tenes.*

In ſuo item libello.

Cæleſtius: *Non ego quaſi auctor alicujus dogmatis definita hæc auctoritate ſtatui; ſed ea, quæ de Prophetarum & Apoſtolorum fonte ſuſcepi, veſtri apoſtolatus offerimus probanda judicio: vt ſi forte, vt hominibus, quiſpiam ignorantiæ error obrepſerit, veſtra ſententia corrigatur.*

Lib. 2. ad Bonifac. cap. 3.

Auguſtinus: *Cum de peccato originali hoc Cæleſtius in ſuo libello poſuiſſet, inter illa duntaxat, de quibus ſe adhuc dubitare & inſtrui velle confeſſus eſt, in homine acerrimi ingenii, qui profecto ſi corrigeretur, plurimis profuiſſet, voluntas emendationis, non falſitas dogmatis approbata eſt: & propterea libellus ejus catholicus dictus eſt, quia & hoc catholicæ mentis erat, ſi qua forte aliter ſapit, quam veritas exigit, non ea certiſſime definire, ſed detecta ac demonſtrata reſpuere.*

Adverſus tertiam, de literis datoribus ad Africanos.

Jam vero quod attinet ad literas Africanis Epiſcopis ſcriptas, poterant illæ, fateor, habere aliquid lenitatis, quæ ipſi quoque hæretico impendebatur: non tamen diffitendum, quin magnam habeant juſtitiæ ſpeciem, ſiquidem ab Africanis peccatum in judiciis merito quiſpiam opineror. An non enim Aurelius appellata ſede apoſtolica dare debuit appellanti Cæleſtio apoſtolos? non dedit tamen. an non oportuit acta Romam continuo dirigi? directa fateor, ſed nonniſi poſt totum fere quinquennium. Deinde ſi quid in concilio ſecundo Carthaginenſi de Pelagio judicatum eſt, (quod multi putant, nec improbabiliter colligunt ex verbis Patrum ſcribentium Innocentio) ex ſolis certe abſentum accuſatorum literis, aut etiam Oroſii relatione, inſtitutum eſt judicium adverſus abſentem Pelagium, & in Africa nunquam legitime auditum: quod Cyprianus ipſe, quod antiqui canones, quod Eccleſiæ conſuetudo nefas ducebat. Quod ſi judicatum nihil ſit, ſed relatum duntaxat ad ſedem apoſtolicam, quod vix ſuaderi poteſt; aut approbata fuerit tantum Innocentii ſententia, quod longe cautius factum animadvertitur in conciliis, quibus interfuit Auguſtinus: nihilominus vix excuſationem patitur, vel iſtud vnum, quod nemo miſſus ſit Romam, ne Paulinus quidem diaconus, qui præſentem Cæleſtium idoneis inſtrumentis convinceret. Quidquod potuit Pontifex factum interpretari, propter quandam animorum vel alienationem vel ſaltem commotionem, ob negotium appellationom tunc temporis exortum. Adde quod nonnulla ſpecie veri potuit Zoſimus nimii cujuſdam fervoris, præcipitiſque zeli Africanos accuſare, qui in re tanta, quanta eſt, cum agitur de catholico dogmate, credulam dediſſent fidem Eroti & Lazaro, hominibus vagis, Epiſcopis ſine ſede, apoſtolica ſententia communione ſubmotis, propter ſacerdotia per vim, tyranni favore, contradicentibus preſbyteris, clericis in vincula conjectis, tradita civitate, &c. occupata.

Adverſus quartam, de reprehenſione Erotis & Lazari.

Denique quod attinet ad Erotem & Lazarum, cum obſcura ſit vtriuſque memoria, & cauſa, eumque de Lazaro altum ſit apud hujus ævi ſcriptores ſilentium, malim ego de Erote, ſummo Pontifici credere, præſertim in eo, quod toti vni diœceſi ſcribit, qoam Proſpero chronographo, qui fortaſſe, imo procul dubio, diverſus eſt ab Aquitanico; & vt non differat, potuit, quemadmodum erat erga Africanos Pelagiique damnatores propenſus, voluntatis potius inclinatione, quam rei examinatione diligenti impelli ad id, quod de Erotis ſanctitate jactatur, ſuo chronico inſerendum.

Hiſtoria vtriuſque Epiſcopi.

Verum, qooniam ad purgationem ſancti Zoſimi multum conferre poteſt hiſtoria Erotis & Lazari, ſeu potius perſpecta vtriuſque vita, conjiciendum putavi in hunc locum, quod ſparſim apud auctores invenitur. Erant duo illi Epiſcopi, non origine, ſed ſede Gallicani: *cum enim alienigenæ forent, epiſcopatus in Galliis occupavere.* Lazarus Aquenſem, Eros Arelatenſem, vterque turbulentis temporibus, vterque Conſtantini tyranni potentia.

Epiſt. 2. Zoſimi ad Afros.

Lazarus propter illatam ſancto Britio calumniam, damnatus fuit in Taurinenſi concilio à Proculo, a quo tamen poſtea, ignotum quibus de cauſis, ordinatus Aquenſium Epiſcopus, *in ſacerdotale ſolium, pene adhuc innocentis deceſſoris ſanguine reſperſum, fretus tyranni patrocinio irrupit, ſtetitque in eo hactenus vmbra ſacerdotii, donec tyranno ſtaret imago imperii, quo proinde loco poſt internecionem patroni ſponte ſe exuit, propriaque ceſſione damnavit.* Verba ſunt S. Zoſimi.

Ibidem.

Eros ſancti Martini primum diſcipulus, deinde partium Conſtantini defenſor, eadem gratia, qua Lazarus Aquenſem, ipſe Arelatenſem Eccleſiam invaſit, repugnantibus invadenti preſbyteris, cleroque generoſe obſiſtente, quem tamen, plurimis in vincula & cuſtodias conjectis, coegit tempori, ſibique ſervire. Conſtantinum tyrannum, rebus afflictis, poſt depoſitam purpuram, preſbyterum ordinavit: ſed mox Conſtantino comite vi potito Arelatenſi vrbe, tyrannoque in via, qua ducebatur ad Imperatorem Honorium, occiſo, ejectus eſt a popolo de civitate, & in ejus locum Conſtantii favore ſuffectus Patroclus.

Magna interceſſit inter vtrumque neceſſitas, ſed incertum, an propter communionem patriæ, an alia de cauſa: magna & continua quædam rerum ſocietas. An non ejuſdem quoque Martini diſcipuli? certe eorumdem conſiliorum participes, eidem tyranno ſtuduere, ab eodem Proculo, invitis Eccleſiis ordinati, eodem turbine ejecti de ſedibus, eadem mente vltro citroque navigarunt, ad conquirenda ſuffragia, vtique impatientes abdicationis, iidem accuſatores Pelagii, Dioſpoli primum abſentes & per libellos; tum Antiochiæ præſentes; tandem apod Patres Africanos per literas ab Oroſio delatas.

Quid ipſis factum ſit, poſtquam in Palæſtinam, forte ſolum natale, confugerunt, neſciri credo. Hoc vnum conſtat, eos plurimum, ſive fidei ſtudio, ſive alia cauſa Eccleſiæ profuiſſe, cum hæreticos duos, Pelagium & Cæleſtium, incredibiliter doloſos, & in catholicorum numero latere conantes, deteƷerunt, judicandoſque Eccleſiæ prodiderunt: nec tamen, ſi providentiæ divinæ hac io parte inſervierint, vera eſſe deſinant, quæ ſanctus Zoſimus ſcripſit, turbines & procellas Eccleſiæ extitiſſe, factiſque & damnationibus erubeſcenda geſtaſſe nomina. ſæpius enim a procellis & turbinibus impii projecti ſunt in mare.

Quamquam ita perplexa est ejusmodi hominum causa, vt a gravissimis viris inde accusentur, hinc excusentur. Accusavit primum Joannes Hierosolymitanus in synodo Diospolitana, sed eos continuo excusavit Augustinus non levi oratione; sunt enim hæc ipsius verba: *Quidquid dixit Episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris, sive coepiscopis, Erote scilicet ac Lazaro, sive de prebytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere. Si enim præsentes essent, possent eum fortasse, absit vt dicam, convincere de mendacio, sed forte commemorare, quid fuisset oblitus, aut in quo eum fefellerit Latinus interpres, & si non studio mentiendi, certe aliena lingua minus intellecta nonnulla difficultate, præsertim quia totum in gestis agitatur; quæ, improbi ne mentiantur, boni autem ne aliquid obliviscantur, vtiliter instituta sunt. Si quis autem memoratis fratribus nostris ex hoc aliquid quæstionis intulerit, eosque ad judicium episcopale vocaverit, sibi, vt poterunt, aderunt: nobis laborare quid opus est, quando ne ipsi quidem judices post coepiscopi nostri narrationem aliquid inde pronuntiare voluerunt.*

Lib. de gest. Palæst. cap. 16.

Accusavit deinde Zosimus literis ad Africanos, vt vidimus: excusavit Prosper in chronico, saltem Erotem, honorificentissimis verbis: *Eros*, inquit, *vir sanctus, & beati Martini discipulus, cum Arelatensi oppido Episcopus præsideret, a populo ipsius civitatis insons, & nullis insimulationibus obnoxius pulsus est, inque ejus locum Patroclus ordinatur, amicus & familiaris Constantii magistri militum, cujus per ipsum gratia quærebatur, eaque res inter Episcopos regionis illius magnarum discordiarum causa fuit.*

CAPUT II.

De Pelagii doctrina, cujusmodi cognoscitur ex ipsius scriptis.

T autem & Pelagius cum ipso pariter damnaretur, istud in causa est. Ausus est memoratus ante vastationem vrbis Romæ in Apostolum Paulum commentarios condere, & his edere, de quorum amicitia præsumebat: explanare autem se putavit singula Apostoli verba vel sensus. In epistola igitur quæ est ad Romanos, cum ad illa loca venisset, vbi vas electionis ita loquitur: *Propterea sicut per vnum hominem in hunc mundum peccatum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit*; hactenus credidit exponendum. quem librum ejus habemus, & proferimus ad convincendum inimicum ejus errorem. I. Rom. 5. v. 12.

II. Ita ergo idem ait: Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: *Exemplo, inquit, seu imagine vsus est, quia sicut cum non esset peccatum, per Adam subintravit; sic & cum non remansisset justitia apud aliquem, vita per Christum reparata est.*

III. Et in omnes homines mors pertransiit: *Cum sic*, inquit, *qui peccant, similiter & moriuntur: neque enim aut in Abraham, aut in Isaac, aut in Iacob mors pertransiit, de quibus Dominus ait:* Huic omnes vivunt. *Hic autem*, inquit, *propterea dicit omnes mortuos, quoniam multitudine peccatorum non excipiuntur pauci justi; sicut & ibi inquit:* Non est qui faciat bonitatem, non est vsque ad vnum. *Et iterum illud inquit*, Omnis homo mendax. *aut certe in illos omnes pertransiit, qui humano ritu, non cælesti, sunt conversati.* Luc. 20. v. 38. Psal. 52. v. 2. & 4. Psal. 115. v. 11.

IV. Et post pauca: sed regnavit mors ab Adam vsque ad Moysem, etiam in eos qui non prævaricaverunt *in similitudinem prævaricationis Adæ: *Sive cum non esset*, inquit, *qui inter justum & injustum discerneret, putabat mors, se omnium dominari, sive in eos, qui mandatum, tanquam Adam prævaricati sunt, hoc est, de filiis Noe, quibus præceptum est, vt animam in sanguine non manducarent, & de filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est: sed in eos qui præter mandatum, legem contempserant naturalem.* Rom. 5. v. 14. * Bellov. peccaverunt.

V. Qui est forma futuri: *Quoniam*, inquit, *sicut Adam præter coitum a Deo formatus est, sic & Christus a Virgine, fabricante Spiritu sancto, processit; sive, sicut quidam dicunt, forma a contrario, hoc est, sicut ille caput peccati, sic etiam iste caput justitiæ est.* Ibidem.

VI. Sed non sicut delictum, ita & donum: *Ne in forma*, inquit, *æqualitas putaretur.* Ibidem v. 15.

VII. Si enim in vnius prævaricatione multi mortui sunt, multo magis donum & gratia Dei per vnum hominem Christum in multos abundavit: *Plus valuit, inquit Apostolus, gratia in vivificando, quam peccatum in occidendo: quia Adam non se solum, sed & suos posteros interfecit: Christus vero & eos, qui tunc erant in corpore, & eos qui postea futuri erant, liberavit.* Ibidem.

VIII. Hic solicitus catholicus lector notet, quid dicat, *Adam, non sibi soli, sed & posteris suis nocuisse*. Tene superiorem definitionem ejus. posteros enim hic dicit, non omnes vbique & omnino totos *homines læsos illius peccato; sed illos tantum, qui per imitationem similitet suis peccatis, & propriis factis sunt rei prævaricationis, sicut Adam; qui sine dubio ii ipsi pronepotes ejus, & posteri esse inveniuntur. * Bellov. non omnes omnino, & vbique totos.

IX. *Hi autem*, inquit, *qui contra traducem peccati sentiunt, acriter eos qui defendunt traducem, impugnare conantur*; Si peccatum, *inquiunt*, Adæ etiam non peccantibus nocuit, ergo &

Christi justitia non credentibus prodest; quoniam similiter, imo plus dicit Apostolus, per vnum liberari quam per vnum ante perierat. *Deinde dicunt:* Si baptismus mundat antiquum illud veternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato; non enim poterunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerint. *In hoc addunt:* Quoniam si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola & pœnam meretur: injustum est enim, vt hodie nata anima non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum: quin & rationabile est, vt Deus, qui propria peccata dimittit, non imputet alienum.

X. Et iterum in alio sermone suo idem Pelagius: *Si peccator*, inquit, *genuit peccatorem, vt parvulo ejus peccatum originale in baptismi acceptione solvatur: justus ergo justum gignere debuit. Si parentes*, inquit, *post conversionem propria peccata non lædunt, multo magis filiis eorum per eos nocere non poterunt. Si priorem hominem contigit causam mortis fuisse, ergo per Christi adventum mori jam non oportebat. Si per peccatum Adæ mors orta esset, nunquam post remissionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ omnes omnino homines occidendo, quam Christi gratia in salvando, quæ non omnibus, sed tantum credentibus profuit: neque enim omnes, qui nascuntur ex Adam, ii etiam renascuntur in Christo.* Et reliqua.

De commentariis a Pelagio in epistolas Apostoli Pauli scriptis.

COMMENTARIOS CONDERE.] Habentur illi VIII. tomo operum Hieronymi editionis Victorianæ, diuque visi sunt, saltem minus ocolatis, pertinere ad sanctum doctorem, credo, propter præfationem, quam nonnulli putant, licet immerito, ipsius nomen præferre. Fuerunt etiam, qui Primasio quoque Sedulioque tribuerent; verum exolevit hæc opinio. nemo enim nunc eruditus dubitat, quin sint, non hominis tantum Pelagiani, quod visum Bellarmino doctisque aliis; sed ipsiusmet Pelagii, quod aperte, præter Mercatorem, docent ejusdem ævi scriptores duo, qui se etiam legisse testantur.

Lib. 1. hær. 88. *Rom. 4. v. 12.* Prædestinati Auctor: *Ipse*, inquit, *Pelagius ita in commentario suo ad Romanos scribis, dum ageres illum locum, quo ait Apostolus:* Quoniam per vnum hominem in hunc mundum peccatum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt: *Tangens Cælestium, qui contra traducem peccati primus scripsit his verbis, ait:* Hi qui contra traducem veniunt, ita illam impugnare nituntur: Si Adæ peccatum etiam non peccantibus obfuit, ergo & Christi gratia etiam non credentibus prodest. *Addunt etiam hoc:* Si baptismus tollit originale illud peccatum, de duobus baptizatis nati debent hoc carere peccato. quomodo enim mittunt ad posteros, quod ipsi minime habuerint. *Hæc sicut ab ipso Pelagio sunt scripta, posuimus.*

Lib. 3. de pecc. merit. & remiss. cap. 1. Augustinus: *Post paucissimos dies*, inquit, *legi Pelagii quædam scripta, viri, vt audio, sancti, & non parvo profectu christiani, quæ in Pauli Apostoli epistolas expositiones brevissimas continerent, atque ibi comperi, cum ad illum venisses locum, vbi dicit Apostolus*, per vnum hominem peccatum intrasse in mundum, & per peccatum mortem, atque ita in omnes homines pertransiisse; *quandam eorum argumentationem, qui negant parvulos peccatum originale gestare.* Et postea explicans verba Apostoli, quibus ait: Adam formam futuri, *Ipse Pelagius*, inquit, *non vno modo id exposuit.* Et ad hæc verba Apostoli: Sanctificatus est enim vir infidelis, &c. *aut sic est*, inquit, *accipiendum, quemadmodum & nos alibi, & Pelagius cum eandem ad Corinthios epistolam tractaret, exposuit*, &c.

Ibid. cap. 3.

1. Cor. 7. v. 14.

Lib. de pecc. orig. cap. 21. Et alio in libro: *Alia quoque ipsius, quæ literis suis, quas conscripsit per orbem catholicum conferendas Papa Zosimus, execranda, sicut legere potestis, attexuit; vbi Pelagius epistolam Pauli Apostoli ad Romanos velut exponens argumentatur & dicit:* Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit: ergo & Christi justitia etiam non credentibus prodest. *Et cætera hujusmodi, quæ omnia, Domino adjuvante, in libris, quos scripsimus de baptismo parvulorum, refutata & dissoluta sunt. & ea quidem in ipsis quasi expositionibus, non ex sua persona est ausus objicere: sed ibi hoc dicebat, vbi multis notissimus erat, & quid sentiret ac diceret, latere non poterat.*

Lib. de peccatorum meritis & remissionibus.

Lib. 1. operis imp. cap. 54. Et alio rursum libro: *Invenisse te putas*, (alloquitur Julianum) *quare infans baptizetur, dic quare exsuffletur: certe Pelagii auctoris vestri magna & invicta est putata sententia.* Si Adæ peccatum etiam non peccantibus nocuit, ergo Christi justitia etiam non credentibus prodest.

Sunt & alia multa hinc inde sparsa apud Augustinum, quæ in ejusmodi commentariis leguntur; non est tamen prætermittendus iste locus admodum expressus: *Sunt*, inquit Augustinus, *quædam expositiones epistolæ, quæ scribitur ad Romanos, quæ ipsius Pelagii esse dicuntur, vbi hoc quod scriptum est*, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, *non ex persona Pauli asserit dictum; sed eum voce interrogantis & redarguentis vsum fuisse, cum hoc diceret, tanquam dici vtique non deberet.*

Lib. de gest. Palæst. cap. 16.

Rom. 9. v. 16.

Hos Pelagius fidissimis amicorum solis communicabat.

ET HIS EDERE, DE QUORUM AMICITIA PRÆSUMEBAT.] Quam timide suam mentem aperiret Pelagius, testis imprimis locuples Hieronymus: *Eunomiani, Ariani, Macedoniani, nominibus separati, impietate concordes, nullum nobis laborem faciunt: loquuntur enim quod sentiunt: sola hæc hæresis est, quæ publice erubescit loqui, quod secreto docere non metuit. magistrorum silentia profert rabies discipulorum.* Vide quæ diximus in dissert. *de constitutionibus principum.*

In epist. ad Ctesiph.

In appendice dissert. 4. de constit. principum in causa Pelagiana.

Eosdem Cassiodorus emendavit.

Lib. de divin. lect. cap. 8.

QUEM LIBRUM EJUS HABEMUS ET PROTERIMUS, &c.] De hoc libro Cassiodorus: *Octavus*, inquit, *codex canonicas epistolas continet Apostolorum: sed in epistolis tredecim sancti Pauli annotationes conscriptas in ipso initio meæ scriptionis inveni, quæ in cunctorum manibus ita celebres habeantur, vt eas a sancto Gelasio Papa, vrbis Romæ, doctissimi viri studio, dicerent fuisse conscriptas: quod solent facere, qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere. Sed nobis ex præcedentibus lectionibus diligenti retractatione patuerunt, subtilissimas quidem esse ac brevissimas dictione, sed Pelagiani erroris venena illic esse seminata: & vt procul a vobis fieret error hæreticus, primam epistolam ad Romanos, qua potui curiositate, purgavi, reliquas in chartaceo codice conscri-*

conscriptas, vobis emendandas reliqui: quod facile subjacebit, quando præcedenti exemplo audacior redditur sequentis imitatio.

Discimus inde prtmnm, has annotationes in multorum manibus fuisse tunc temporis propter brevitatem & subtilitatem. deinde tributas S. Gelasio vrbis Episcopo. denique ab ipsomet Cassiodoro magna cura ab ertotis Pelagiani veneno purgatas, quæ sunt in epistolam ad Romanos, vt reliquas corrigendi exemplum suis præberet, qui verum id præstiterint, incertum est. Frustra ergo requiruntur in editionibus vulgatis, quæ Pelagiani errotis plena referuntur ab Augustino, Mercatore, & Prædestinati auctore: siquidem credibile est vulgatas editiones ab iis exemplaribus acceptas, quæ suis monachis Cassiodorus, monachi posteris tradiderunt. Suspectum pariter est quod legitur in annotatiooibus, cap. 7. v. 9. *Si cum lex non esset, peccatum mortuum est, insaniunt, qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum.* Quid enim apertius pugnet fidei catholicæ de propagatione peccati ex Adamo? aut quomodo, qui tanta cura expositiones istius epistolæ purgavit, vir apprime catholicus, tantam impietatem reliquerit? Frustra vero sit, qui dicat Cassiodorum, vel de peccato personali loqui, quod Origenianum delirium; vel de propagatione alieni, quæ fiat per traducem animæ simul & corporis, quæ aperta quibusdam insania visa est: quare opinabilius reor, locum, qui a Cassiodoro purgatus fuisset, a notario rursus aliunde fuisse inquinatum.

Lib. 3. de pecc. merit. cap. 2. *Lib. 1. hæreß.* HI AUTEM, QUI CONTRA TRADUCEM, &c.] Eadem verba refert Augustinus; refert quoque Prædestinati auctor, cujus notanda hæc verba: *Tangens Cælestium, qui contra traducem peccati primus scripsit.* Consentit enim *In Commonitorio.* Vincentius Lirinensis. *Quis ante prodigiosum discipulum ejus Cælestium, reatu prævaricationis Adæ, omne genus humanum negavit astrictum?* Negavit, inquam, scripto, nam ipsemet Cælestius in judicio Carthaginensi sub Anrelio fassus est, hunc se errorem accepisse à Rufino.

Ex his vero conclude, libros quinque a Theodoro Mopsuesteno cootra defensores peccati originalis conscriptos; vel ignotos fuisse Prædestinati auctori, Vincentioque Lirinensi; vel scriptos posterioribus temporibus, de quo videtimus in notis ad hos ipsos libros.

PLUS VALUIT, INQUIT APOSTOLUS.] Quæ sequuntur, desunt in editionibus vulgatis: nec dubium, quin a Cassiodoro deleta sint, vt quæ importuni cujusdam episodii instar essent, & aliunde plena forent hæreticæ argumentatioois.

IN ALIO SERMONE SUO IDEM PELAGIUS.] Vix conjicere licet, cujus alterius sermonis mentio fiat, nisi hoc nomine intelligatur alius commentariorum locus: nam ex omnibus libris a Pelagio ante hoc tempus editis (editi sunt vero præter commentarios, quatuor aut quinque, opus nimirum de Trinitate; epistola ad Paulinum; libellus ad viduam, sive vnus fuerit, sive duplex; liber testimoniorum, & forte liber de natura) vix vllius argumentum patitur, nisi per ineptum parergon, ejusmodi materiem tractari.

Lib. 1. de pecc. merit. Hanc conjecturam juvat Augustinus, qui absolutis jam duobus libris de mortalitate Adami per peccatum, deque baptismo parvulorum, & quorumdam hominum impeccantia, Marcellino *Cap. 1.* scribit in libro tertio, *se legisse post dies paucissimos Pelagii quadam scripta, quæ in Pauli Apostoli epistolas expositiones brevissimas continerent, atque ibi comperisse quandam eorum argumentationem, qui negant parvulos originale peccatum gestare.* Moxque refert hæc verba: *Hi autem qui contra traducem.* &c. quæ sex consequentibus capitibus confutat. *Cap. 2. 3. 4. 5. 6. & 7.* Continuo tribus aliis citat ea, quæ tradit Mercator in alio sermone Pelagii *Cap. 8. 9. & 10.* contineri, ipsaque refellit, nulla alterius libri mentione facta. Nisi ergo mea me fallit opinio, Pelagius non vno tantum in loco exposuit argumenta oppugnantium traducem peccati, sed semel *cap. 5.* in quod prima pars objectionum conjecta fuerat; iterum *cap. 7.* in quod secunda neutra, fateor, reperitur in codicibus vulgatis: quoniam, vt dixi, Cassiodorus vtramque delevit, sed secundam ita, vt hæc verba: *Insaniunt qui ex Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum;* non vsque adeo obliterata sint, quinab indocto ootario lecta descriptaque fuerint.

Non eo quidem inficias, quin hæc ipsa verba de quibus agitur, reperiantur etiam apud Augustinum in secundo libro *de peccatorum meritis* vnde posset aliquis conficere, aliunde sumpta fuisse, quam ex commentariis, cum eos Augustinus, ante finem impositum isti libro, non legisset. Sed inde colligo, fatendum e duobus alterum, vel ea scilicet quæ Marcellinus Augustino discutienda transmisit, magnam partem ex commentariis Pelagii in epistolas Pauli excerpta fuisse, saltem quatenus originale peccatum tangunt; vel vitiosam esse Mercatoris lectionem, itaque emendandam, *& iterum jam sermone suo Pelagius* quasi diceret, hactenus alieno sermone, jam suo loqui Pelagium. Quamquam Augustinus non multum favet huic emendationi, qui aliena persona locutum semper Pelagium his in libris doceat.

SI PECCATOR GENUIT PECCATOREM, &c.] Augustinus: *Frustra itaque nonnulli eorum ita argumentantur, vt dicant:* Si peccator genuit peccatorem, vt parvulo ejus reatus origioalis peccati in baptismi acceptione solvatur, etiam justus, justum giguere debuit. *Consensio Augustini. Lib. 2. de pecc. merit. & remiss. cap. 9.* Cumque postea retulisset a Pelagianis inde concludi, opus non esse baptismo fidelium filiis, addit hæc ipsorum verba: Cur ooo in lumbis patris sui potuit filius baptizari, si secundum epistolam, quæ ad Hebræos scripta est, in lumbis Abrahæ Levi potuit decimari. etenim, sicut ait Apostolus, filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt, & ideo fidelium filii jam baptizari minime debuerunt. *Ibid. cap. 25.*

SI PARENTES POST CONVERSIONEM, &c.] Augustious: *Neque illud fallat:* Quod si nec parenti post conversionem obsunt propria peccata, quanto magis, inquiunt, filio obesse non possunt. *Consensio Augustini. Ibid. cap. 27.*

SI PRIOREM HOMINEM, &c.] Augustinus: *Quapropter illi qui dicunt:* Si primi hominis peccato factum est, vt moreremur; Christi adventu fieret, vt credentes in eum noo moreremur. *Et addunt quasi rationem dicentes:* Neque enim prævaricatoris transgressio plus nobis nocuit, quam incarnatio vel redemptio profuit Salvatoris. *Consensio Augustini. Ibid. cap. 32.*

SI PAR PECCATUM ADÆ, &c.] Augustinus: *Qui autem dicunt:* Si peccato mors ista corporis accidisset, non vtique post remissionem peccatorum, quam redemptor nobis tribuit, moreremur. *Consensio Augustini. Ibid. cap. 33.*

Quæret forte quispiam, cur non sua eadem verba Pelagii, apud Augustinum, quæ apud *Cur alia videantur esse*

apud Mercatorem, alia apud Augustinum verba.

Mercatorem, licet vtrobique sit idem sensus: credo equidem a Mercatore exscripta fideliter Pelagii verba non admodum elegantia, quorum sententiam melioribus expresserit Augustinus. quo in loco dissimulare non possum, quod sæpe mihi venit in mentem, epistolam ad Demetriadem, aliosque consequentes libros, sensu quidem Pelagii, sed vel Anoiani vel Juliani verbis esse compositos.

Epist. 14. inter August.

In eam me opinionem adducunt veterum testimonia. Hierooymus enim Anoianum scripsit, *copiosissime pastum fuisse, vt aliena blasphemia verba tinnula subministraret.* Et vero indoctam Pelagii eloquentiam irridens, non levem facit suspicionem emendicatæ ab aliis latinitatis. *Dialog. 3. advers. Pelag.* Duo, alloquitur Pelagium, *capitula orationis & laudis soles cum tuis jurare discipulis, non esse tua, cum perspicue in eis styli tui splendor eluceat, & tanta sit venustas eloquii, vt testudineo incedens gradu, quæ secreto doces, mittisque venalia, publice non audeas profiteri. O te felicem, cujus, præter discipulos, nemo conscribit libros; vt quidquid videris displicere, non tuum, sed alienum esse contendas! & quis ille tanti erit ingenii, vt leporem tui sermonis possit imitari!* Et paulo post: *Ab nimium disertus esse cœpisti, vt non dicam eloquens, postquam discipuli tui versi sunt in magistros.*

In præf. canticorum.

Atque hinc Beda non dubitavit Juliano tribuere librum ad Demetriadem virginem Christi *de institutione Virginis*, cujus & initium refert, & sparsos hinc inde errores repræsentat.

In Apolog. cap. 10.

Sed omnium clarissime Orosius: *Nam etiam in epistola tua illa lucubratissima*, Pelagium alloquitur, *hæc ipsa intelligere vix potuimus: ista, inquam, ad Demetriadem puellam, vt audio, sacram & sanctam, homo verecundissimus scribere non erubuisti, docens, vt credo, reverentiam castitatis, sub strophâ Joseph luxuriantis domina sua, vbi dixisti:* Cootempta frequenter domina propiores adolescenti tendit insidias, secretum ac sine testibus manu impudens apprehendit; *inopportunam historiam obscænissimo sermone contexens: quanquam hoc, quod neque apte, neque decore dicitur, tibi imputare non debeamus, cui neque natales dederunt, vt honestioribus studiis erudireris, neque naturaliter provenit, vt saperes; sed illis dictatoribus tuis, qui miserum sensum miserrimo sermone conscribunt, & te legendum cachinnis, quasi titulum confessionis, exponunt.*

Sed vt deficerent testimooia hæc tam manifesta, ratio tamen experientiaque id demonstraret. nam primum, nihil fere infantius commentariis in Paulum, nihil disertius epistola ad Demetriadem. Deinde alia sæpe in commentariis lectio scripturæ est, alia in epistola, quam qui conscripsit torquet sæpe, & componit verba Apostoli. Postea horrent commentarii nonnunquam solœcismis, purior in epistola, vt illis temporibus, latinitas. Denique commentarios homo ingeniosus quidem, sed barbarus scripsit; epistolam non tantum disertus orator, sed etiam eloquens: vt merito dictus sit Pelagius hominum meodacissimus. nam & nomine mentitus est, cum se ex Scoto Latinum fecit; & vitæ instituto, cum esset quasi monachus; & persona, quam pro temporibus diversam induit; & verbis, quibus ambiguis solebat vti; & librorum titulo, quem, vt ait Orosius, alienum apposuit.

CAPUT III.

De condemnatione Pelagii & Cælestii, & Pelagii præsertim, tum à Romanis Pontificibus Innocentio & Zosimo; tum a Patribus Diospolitanis, & Theodoto Antiochiæ Episcopo.

I.
Pelagius & Cælestius damnati a Zosimo Papa. Damnatio totius orbis Episcopis subscribentibus roborata. Subscribere recusantes imperialibus legibus & sacerdotalibus statutis depositi, &c. Multi resipientes a sede apostolica restituti.

UÆ omnia suprascripta capitula, vt jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi epistola, quæ TRACTORIA dicitur, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt; quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata: cui Julianus, & reliqui complices subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi, atque exauctorati, & omni Italia deturbati sunt: ex quibus plurimi resipientes, & a prædicto errore correcti regressi sunt supplices ad sedem apostolicam, & suscepti suas Ecclesias receperunt.

Prædicti sane Cælestius & Pelagius, non tunc primo a sanctæ memoriæ Zosimo videntur esse damnati, sed ab ejus decessore sanctæ recordationis Innocentio, a quo & Julianus fuerat ordinatus, quique post illorum damnationem, vsque ad prædicti Innocentii excessum e vita, in ejus communione permanens, & perseverans in sincera sententia, & communicans damnatori prædictorum, ipse quoque sine dubio Pelagium Cælestiumque damnavit, & quid nunc desiderat, aut de quo queritur, ignoramus.

II.
Ab Innocentio Juliani ordinatore dãnati fuerant prius iidem hæretici.

III.
Causa damnationis ab Innocentio.

Ut autem a sanctæ recordationis Innocentio damnarentur, talis extitit causa. Post Romanæ vrbis vastationem, in Palæstina degebat Pelagius. inventi sunt a quibusdam studiosis Episcopis libri ejus, in quibus multa & varia adversus fidem catholicam conscripta esse videntur. Hi cum literis in Africam Patribus & Episcopis missi sunt, vbi tribus conciliis congregatis memorati lecti sunt libri. Exinde relationibus Romam missis, ipsis quoque libris pariter destinatis, apostolica sententia rescribentis ad prædicta concilia emanavit, quæ eosdem ipsos, Cælestium Pelagiumque, ecclesiastica communione privavit, quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus.

IV.

Adhuc etiam Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud synodum,

Diospoli a synodo Pelagii doctrina.

& primo quidem tergiversando, ambiguis quibusdam se professionibus tegens, & prosequens dubia, vel respondens, illam tunc videtur Episcoporum audientiam delusisse.

V. *Et postmodum ipsa persona in synodo Antiochena, cui præsedit Theodotus, interfuit Praylius.*

Sed postmodum evidenter deprehensus, insistentibus accusatoribus, a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit Episcopus, atque detectus, a sanctis quoque & venerabilibus Hierosolymorum locis est deturbatus. Quod ejusdem sancti Theodoti ad reverendissimum vrbis Romæ Episcopum, & sanctæ recordationis Praylii Hierosolymitani Episcopi missa scripta testantur, quorum exemplaria ad documentum habemus in manibus.

Consensio Augustini cum Mercatore. Epist. 157.

QUÆ OMNIA SCRIPTA, &c.] Mercatori consentit Augustinus scribens ad Optatum. Locus, licet paulo prolixior, visus est tamen totus, non sine operæ pretio, exscribendus, cum multum fidei lucisque possit huc afferre: *Hæresis nova vel auctores, vel certe acerrimi notissimique suasores, cum Pelagius & Cælestius extitissent, conciliorum episcopalium vigilantia in adjutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam a duobus venerabilibus Antistitibus apostolicæ sedis, Papa Zosimo, & Papa Innocentio, nisi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto christiano orbe damnati sunt. De quibus exempla recentium scripturarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes Episcopos, de memorata sede manarunt, ne forte ad vestram sanctitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti ab eis fratribus, quibus & has literas, vt tuæ venerationi dirigerent, dedimus.*

Hi autem non ideo sunt hæretici, quia dicunt, animas originem de illa prima peccatrice non ducere, quod vel aliqua fortasse ratione vera dici potest, vel sine fidei labe nesciri; sed hinc conantur efficere, vnde omnino apertissimi hæretici judicantur, animas parvulorum nihil mali ex Adam trahere, quod sit lavacro generationis expiandum.

Nam Pelagii argumentatio de hac re, quæ inter alia ejus damnabilia, etiam literis apostolicæ sedis adjuncta est, ita se habet: Si anima, *inquit*, ex traduce non est, sed sola caro habet tantum traducem peccati: sola ergo pœnam meretur. injustum est enim, vt hodie nata anima, non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum, quia nulla ratione conceditur, vt Deus, qui propria peccata dimittit, vnum imputet alienum. *Si ergo ita potes animarum asserere sine vlla propagatione novitatem*, &c. *Nam vt jam verbis vtar, quæ in ipsa epistola beatissimi Antistitis Zosimi leguntur:* Fidelis Dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, id est, opere, confessione, & remissione vera peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenitudinem tenet: nullus enim, nisi qui peccati servus est, liber efficitur: nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus, sicut scriptum est: *Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis.* Per ipsum enim renascimur spiritaliter, per ipsum crucifigimur mundo; ipsius morte mortis ab Adam omnibus nobis introductæ, atque transmissæ vniversæ animæ, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum antequam per baptismum liberetur, non tenetur obnoxius: *In his enim verbis apostolicæ sedis tam antiqua atque fundata certa & clara est catholica fides, vt nefas sit de illa dubitare christiano.*

Joan. 8. v. 36.

Quinque consectaria ex vtriusque scriptoris consensione.

Ex his vero, sive quæ nunc ex Augustino, sive quæ in textu ex Mercatore allata sunt, discuntur ista non mediocriter vtilia ad historiam Pelagianam. I. Dubitasse Augustinum, nec immerito, an Pelagius & Cælestius hæresis sibi cognominis auctores forent, an defensores tantum, licet notissimi atque acerrimi. II. Hæreticos istos idcirco quæstionem movisse de origine animarum, quoniam ex eo, quod anima non foret ex traduce, sed caro sola, videbantur sibi concludere, nullam esse peccati originalis traducem. III. Ipsos a duobus sedis apostolicæ Antistitibus damnatos *orbe toto*, quod eum de nullo alio judicio asserat Augustinus, tanta vniversalitate damnationis significat supremam auctoritatem sedis apostolicæ. IV. Epistolam Zosimi ad vniversos orbis Episcopos in causa Pelagianorum prolixam admodum fuisse, & imprimis didacticam, vt quæ hæreticorum argumentationes, dogmatisque catholici rationes contineret. V. Verba, de quibus fuit huc vsque sermo, velut ex Pelagii commentariis excerpta, adduci a Zosimo, Augustino, Mercatore, & Prædestinati auctore scribentibus eo tempore, quo adhuc viveret Pelagius, Cælestiusque turbaret.

De tractatiis epistolis accurata tractatio.

ZOSIMI EPISTOLA, QUÆ TRACTORIA DICITUR.] Tractatoriam scribi malebat eruditissimus Labbeus, neque multum repugnarem, propter formam didacticam, qua Mercator, imo & Augustinus, epistolam dixit a Zosimo scriptam, nisi ea me ratio in contrarium impelleret, quod tractatoriæ epistolæ in nullo vsquam loco non mendoso mentio fiat a veteribus, fiat vero frequenter tractoriæ.

Multiplex genus tractoriarum. Tit. de tractoriis & stativis.

Non abnuo, quin epistola Zosimi alia ratione dicta sit tractoria, quam qua solet accipi nomen istud: vel in codice, vbi diploma publicæ evectionis, ipsaque evectio annonaria, & epistolæ dimissoriæ ac testimoniales militum, tractoriæ nominantur: vel in jure ecclesiastico, vbi tractoria dicitur, qua Episcopi ad synodum evocabantur a primate. fuit enim, tota quanta erat; & decretalis de dogmate, & denuntiatoria sententiæ in Pelagium & Cælestium latæ. Quod vtrumque genus olim appellatum fuisse tractoriæ nomine, certis veterum testimoniis facile approbatur.

Apud August. epist. 217. conc. Afric. I. & aliis in locis passim.

Tractoria Zosimi fuit decretalis simul & denuntiatoria.

De tractoria pure decretali testimonium concilii Teleptensis. Tom. 2. concil. editionis Labbeanæ pag. 1577.

Nam quod decretalis epistola dicta sit tractoria, apertum est, quod afferri solet ex concilio Teleptensi, in quo cum ageretur de epistola Siricii Papæ, Episcopi dixerunt: *Recitentur literæ venerabilis memoriæ Siricii, vt noverimus, quid earum textus contineat: cumque traderentur, Privatus notarius dixit, exemplum tractoriæ Siricii Episcopi vrbis Romæ*, &c. Hæ porro literæ quas Patres legi jusserunt; neque erant evocatoriæ Episcoporum ad synodum; neque denuntiabant sententiam in reum dictam; neque clericorum dimissoriæ erant, aut commendatitiæ: sed continebant statuta novem sedis apostolicæ, ex concilio Romano ad Episcopos Africæ olim missa.

De tractoria pure denuntiatoria testimonium Augustini.

Jam vero quod denuntiatoria eodem tractoriæ nomine vocata sit, duo Augustini testimonia per se satis manifesta ostendunt. Refert enim sententiam a Maximianistis in Primianum latam his

Concion. 2. in Psal. 36.

verbis: *Conducibile existimavimus omnes sanctos consacerdotes, & omnes clericos, & omnes populos, qui se christianos meminerint, hac nostra tractoria commoneri, ut omnes ejus communionem, utpote damnati, diligenti cura horreant. ipse enim de suo interitu rationem reddet, qui hoc nostrum decretum non audiendo temtaverit violare. Placuit sane nobis & Spiritui sancto, quod tempus tardis ad pœnitendum reservetur sub eo, ut qui consacerdotum, vel clericorum suæ salutis immemoret a die damnationis supradicti Primiani, id est, a die VIII. Kal. Jan. sin minus a Primiani damnati communione recesserint, tali sententia constringantur*, &c.

Epist. 162.

Scribens autem ad Episcopos Donatistas, sic ait, *Quid si hoc non fecerint, ibi etiam eorum pravitas & perversitas innotescet, missaque tractoria super eorum nomine per totum orbem terrarum, quacunque jam Christi Ecclesia dilatata est, ab omnibus Ecclesiis eorum communio præcidetur, ne aliquis error in cathedra Ecclesiæ Carthaginis oriatur.*

Franc. Bernardinus Ferrarius lib. 2. de epist. ecclesiasticis.

Non ignoro, in utroque loco impressos codices pro tractoria habere tractatoriam. quæ causa impulit Franciscum Bernardinum Ferrarium, ut in suo de antiquis ecclesiasticis epistolis opere, libri secundi caput secundum inscriberet de tractatoriis, duoque faceret ipsarum genera: unum excusatoriarum, quibus, qui per tractoriam vocatus esset ad synodum a primate, apud eum aut valetudinis aut alterius impedimenti excusatione uteretur; alterum denuntiatoriarum, quibus admonerentur aliæ Ecclesiæ de sententia in aliquem in ecclesiastico judicio lata. Ferrario consensit eruditissimus Labbeus, eaque de causa, cum in concilio Teleptensi, tum maxime in Commonitorio Mercatoris, tractatoriam voluit scribi, potius quam tractoriam, contra testimonium fidemque manuscriptorum omnium codicum.

Philippus Labbeus Tom. 2. conc. gen. pag. 1517. & 1577.

Poterat uterque non difficili negotio, ut erant ambo apprime docti, in veram sententiam reduci, quoad utrumque epistolarum genus; & quoad excusatorias quidem, partim a can. 76. Ecclesiæ Africanæ, partim a capitulo 20. libri 7. Capitul. Caroli Magni. nam utrobique imperatur, ut ipsimet tractoriæ excusatio subscribatur. Sic Africanus canon: *Placuit ut quotiescunque concilium congregandum est, Episcopi qui neque ætate, neque ægritudine, neque alia graviori necessitate impediuntur, competenter occurrant, & primatibus suarum quarumque provinciarum intimetur, & de universis Episcopis vel duæ vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem concilii instantissime occurrant; quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant; vel si post adventum tractoriæ aliqua necessitates repente forsitan orta fuerint, nisi rationem impedimenti apud suum primatem reddiderint, Ecclesiæ sua communione debere esse contentos.*

De tractoria evocatoria, & excusatione canon 7. Ecclesiæ Africanæ.

Hæc verba: *Excusationes suas in tractoria conscribant, vel si post adventum tractoriæ*, prætermisit interpres Græcus, sed abunde restituit, aut explicuit potius caput 20. citatum. Hæc enim continet: *Placuit, ut quotiescunque concilium congregandum est, Episcopi & Presbyteri, qui neque ætate, neque ægritudine, aut alia graviori necessitate impediuntur, competenter occurrant: quod si occurrere non potuerint, excusationes suas in tractoria conscribant.*

Explicatus ex Capitulari Caroli Magni. *Lib. 7. cap. 20.*

Poterat etiam, quoad denuntiatorias literas, uterque sua opinione dimoveri; & Labbeus quidem ab utroque manuscripto Mercatoris codice, Vaticano & Bellovacensi; Ferrarius vero ab ambobus apud Augustinum testimoniis in causa Donatistarum antea relatis, quæ in codicibus MM. SS. melioris notæ, tractatoriam non habent, sed tractoriam, quod notavit Jacobus Gothofredus.

Cod Theod. de tractoriis & stativis.

Sed priusquam discedo ab hoc argumento, monendum puto lectorem: I. Tractoriam non a trahendo, quod opinatus Ferrarius; sed a tractu viæ publicæ, qua pergebant, qui diploma publicæ evectionis haberent, dictam fuisse. & certe cum vox tractoriæ a foro ad Ecclesiam transierit, qua tandem ratione Imperatorum literæ, vel dimissoriæ, vel testimoniales militum, ea ratione vocari possent tractoriæ?

De tractoria evocatoria.

II. Temporibus Hincmari Rhemensis tractoriarum nomine appellatas fuisse ipsas quoque procurationes, quæ ab Episcopis darentur Presbyteris, ad suas vices agendas in synodo, si quando ipsi per se adesse non possent.

De tractoria procuratoria. *Vide inter formulas antiquos conjectas in finem 2. to. conc. Gall. undecimam & duodecimam. p. 651 & 654.*

III. Eodem nomine nuncupatam aliquando etiam epistolam, qua Episcopus ad synodum vocatus, cum adesse non valeret, suam synodo sententiam scripto dicebat. istiusmodi est tractoria Prudentii Tricassini, qui ordinationi Æneæ Parisiensis Episcopi interesse non potuit.

De tractoria per quam absens Episcopus sententiã scriberet ad synodum. *Tom. conc. Gall. pag.*

IV. Denique scripsisse Gothofredum loco prius citato, ubi Ferrarium arguere voluit, Episcopos, cum tractoriis ad synodum evocarentur, fuisse quidem a fidelibus christiana caritate acceptos in via; sed id tractoriis neque præceptum, neque comprehensum, imo nec id ex ullo adhuc loco satis probari. Non viderat certe librum Diurnum Romanum, in quo continentur formulæ duarum tractoriarum, quarum altera misso ad negotia ecclesiastica, altera redeuntibus ab urbe in patriam, a summis Pontificibus soleret dari; ex his enim colligere ipsi licuisset non improbabiliter quid de vocatis ad synodum sentire debuisset. Ipsas porro formulas, quia nondum, quod sciam, viderunt lucem, exscribendas putavi ex manuscripto codice octingentorum, ut conjectura est, annorum.

Notatus Gothofredus ubi reprehendit Ferrarium de officiis caritatis in tractoria præceptis. Formulæ tractoriarum duplicis generis datarum a S. Pontif. Nunc primum editæ ex libro Diurno Romano.

PRIMA TRACTORIA DATA
misso ad ecclesiastica negotia.

ECCLESIASTICÆ causæ non recipit utilitas tarditatem; ideoque apud excellentissimum filium nostrum Regem notarium sanctæ nostræ Ecclesiæ destinavimus: Exhortamur, ut ei caballos, cum quibus ad vicinam civitatem facile possit occurrere, caritas vestra sine mora faciat procurare, quatenus actio, quæ ei injuncta est, cum divino favore, vestroque solatio, celeriter mereatur effectum.

SECUNDA TRACTORIA DATA
redeuntibus a liminibus Apostolorum in patriam.

PRÆSENTIUM latores, pro sua devotione liminibus beatorum Principum Apostolorum præsentati, petierunt, ut a nobis relaxari valeant ad propria remeare: ideoque præcipimus, quatenus sine impedimento solatium eis ac consultum impertientes, eos absolvere debeatis, videlicet ut ex vestra subventione refecti, sospites valeant & insontes ad propria repedare. Ad eorum vero sustentationem itineris adjumentum atque viros impendite, vicissitudinem vobis a remuneratore omnium bonorum Deo imper-

riendam absque dubio præstolantes.

Tractoria Zosimi in totum orbem missa, &c. *Dissertatione 3. append. 2.*

Per totum orbem missa, &c.] Operæpretium est consulere quæ de tractoria Zosimi dicemus in dissertatione de subscriptionibus, vbi post hunc ipsum locum, & alium superiorem relatum, quo conficitur, non aliam fuisse subscribendam in causa Pelagianorum formulam fidei, quam Zosimi tractoriam, quemadmodum nec alia fuerat in causa Eutychianorum, quam epistola Leonis Magni ad Flavianum, ex duobus Marii testimoniis sex quædam colligimus, quibus consentanea scripserunt quinti sæculi auctores, & præsertim Augustinus.

Subscripta ab omnibus Episcopis.

Est roborata.] Hinc discimus, quam antiqua sit consuetudo, cum aliqua emergeret hæresis, subscriptionem condemnationis exigere, saltem ab Episcopis, partim ad probandam vniuscujusque fidem, partim ad sententiam superioris sedis apud populos corroborandam.

Nunc primum a Mercatore fit mentio Juliani. *Dissert. 2. append. 2.* *Lib. subnot. cap. 6. no. 9.*

Cui Julianus, &c.] Nunc primum accedit ad Julianum, quem postea vehementer insectaturus est. Nos de vita & moribus gestisque improbi hæretici non ingratum eruditis lectoribus caput scripsimus in dissertatione de auctoribus & defensoribus hæresis Pelagianæ. Locus non sine aliqua vtilitate consuli potest: sed id in antecessum notare proderit ex Mercatore

Cujus ea libello ad Zosimum hæc obiter notanda. *Dissert. 2. cap. 46.*

Julianus epistolam ad sedem apostolicam illo tempore ausus est mittere, quando conventus detrectavit cum vniversa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare. In ea nomine octodecim Episcoporum causas reddebat negatæ subscriptionis: eas vero reddidit, quas solent, qui Ecclesiæ auctoritatem non verentur: nimirum, quod homines de quibus damnata dogmata jactarentur, falso sibi objecta libellis propriis damnavissent; quod absentes, & inaudiri immeritam sententiam pertulissent; quod ne ipsi quidem accusatores adfuissent judicio, nec reis datus fuisset locus causæ adversus accusatores defendendæ; quod summus Pontifex studio partium, & per subreptionem, causam judicasset; quod cum subscriptio facta rationem habeat vel testimonii vel judicii contra reum, conscientia propter timorem Dei Episcopis non permittat, contra inauditos, sive testimonium dicere, sive judicium exercere. Denique quod nefas sit, temere judicare de hominibus, qui se catholicos dicunt, jubente præsertim caritate, vt in dubiis de vnoquoque meliora sentiantur, & Apostolo Episcopis judicandi regulam sanciente, cum ait: *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Vide epistolam ipsam a nobis primum editam, in qua hæretico spiritu Julianus petit, vel causam non vrgeri, quod vocat non concitari scandalum, & pacem Ecclesiæ turbari; vel dari audientiam plenariæ synodi.

1. Timoth. 5. v. 19. *Dissert. 6. de libellis editis a defensoribus hæresis Pelagianæ.*

Complices Juliani fuerunt Siciliæ Episcopi.

Et reliqui complices ejus] Intelligit septemdecim alios Episcopos, quorum nomine scriptus est toties appellatus libellus. Hos autem, sin minus omnes, saltem magna ex parte Siculos fuisse dubitare vix licet, cum id demonstrent aperte extrema verba subjunctæ libello clausulæ, Explicit libellus fidei sic. Quis enim non videat tribus istis literis S. I. C. significari breviatum aliquod nomen; nec aliud posse quam Siculorum, si modo, quod proclivius est opinari, tres illæ literæ in vnam syllabam coalescant?

Vide dissert. 2. in elogio Juliani

De subscri-

Subscribere detrectantes, &c.] De subscriptionibus in causa Pelagianorum sua est sub finem, vt dixi, dissertatio, eaque, nisi fallor, accurata.

ptionibus in causa Pelagianorum.

Qui proscripti ab vtraque potestate pontificia & imperiali.

Non solum imperialibus legibus, sed et sacerdotalibus statutis.] Constans fuit Ecclesiæ consuetudo, ex quo asserta est in libertatem a christianis Imperatoribus, vt partim ad extirpandas hæreses, si quando pertinacius durarent; partim ad coercendos sive auctores, sive patronos hæreseon, cum partes facerent, vtraque potestas a Deo ordinata, ecclesiastica nimirum & imperialis, conspiraret.

Marius porro cum scribat, hos Episcopos tum legibus, tum statutis depositos, atque deturbatos ex omni Italia, manifesta ostendit, se loqui de vna Zosimi tractoria, vnaque aut altera Honorii sanctione.

His vtriusque potestatis viribus conjunctis instructus Bonifacius Zosimi successor, eos qui obstinate vel sequerentur, vel foverent hæreticos, exauctoravit, atque Italia expulit. Unde Prosper: *Tunc istorum machinæ fractæ sunt, tunc in superbiæ sociis ac principibus corruerunt,* (Semipelagiani) *quando sanctæ memoriæ Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei, non solum apostolicis, sed etiam regiis vtebatur edictis.*

Lib. cont. Coll. cap. 41.

Sanctiones Imperatorum in hac causa.

Monent me Prosperi verba, vt, quod spero non futurum lectori ingratum, breviter recenseam quæ ab Imperatoribus constituta sunt adversus Pelagianam hæresim, ex quo tempore nasci visa est, ad illud vsque, quo credi potuit, vel extincta penitus, vel prostrata post concilium Ephesinum, quando Ecclesiæ pax reddita est.

Honorii ad Palladium PF. P.

Primam constitutionem dedit Honorius ad Palladium P F. P. Ravennæ pridie Kal. Maias, Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. de pellendis ex vrbe execrandi dogmatis capitibus, Pelagio & Cælestio, deque sequacibus per quemcunque pertrahendis ad competentem judicem, ac post legitimam probationem inexorati exilii deportatione damnandis.

Ejusdem ad Aurelium Carthag. Episcopum.

Secundam direxit idem Honorius ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, Ravennæ v. Id. Junias, Monaxio & Plinta Coss. de exigenda ab omnibus Episcopis, quam nonnulli pertinaciter recusabant, subscriptione damnationi Pelagii & Cælestii jamdudum factæ, deque obstinatis episcopatus amissione mulctandis, & sua singulis sede, interdicta in perpetuum communione, privandis.

Constantii ad Volusianum PF. V.

Tertia est Constantii Imperatoris ad Volusianum P F V. de pellendo vrbe Cælestio, de cujus tempore, & loco non levis controversia est.

Valentiniani ad Amacium PF. G.

Quarta Valentiniani Cæsaris Amacio PF. G. Aquileiæ vii. Id. Jul Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare coss. de conveniendis per Patroclum Arelatensem diversis Episcopis nefarium Pelagiani & Cælestiani dogmatis errorem sequentibus, qui nisi intra viginti dies, intra quos deliberandi facultas tribueretur, errata correxissent, Gallicanis regionibus expellerentur, amissis sedibus, in quas alii fideliores subrogarentur.

Theodosii ad Florentium PF. P. *Dissert. 4. de constitutionibus Principum in causa Pelagiana.*

Quinta Theodosii post acceptum a Mercatore Commonitorium, de qua dictum est ad titulum Commonitorii. Porro has omnes frustra quæras in codice Theodosiano, sive quem breviavit Annianus, sive quem mirum in modum sex tomis amplificavit Gothofredus. sed de his iterum sua futura est propria dissertatio.

Sacerdotum conciliis amplius quam viginti quatuor annis 19. *Lib. de script. cap.* 41. *Dissert.* 3. *de synodis habitis in causa Pelagiana temporibus S. Augustini.*

Sacerdotalibus statutis.] Mercator de voa, vt dixi, Zosimi tractoria sermonem facit, vel etiam de Innocentii decteto, cujns promulgatio quædam fuit ista tractoria, vt patet ex Gennadio. mitum tamen spatio novemdecim annorum, qno Pelagiana hæresis visa est habere aliquid viriom, plures viginti quatuor habitas synodos, de quibus erit singularis dissertatio. In antecessum visa est apponenda boc in loco suis temporibus distincta synodorum synopsis.

PERIOCHE NOVEMDECIM annorum.

Ann. 412.	I.	Synodus I. Carthagine in causa Cælestii.
Ann. 415. die 30. Julii.	II.	Conventus Hierosolymitanus sub Joanne Episcopo.
Eod. an. mense Decemb.	III.	Synodus Diospolitana.
Ann. 416. mense Sept.	IV.	Synodus 2. Carthaginensis.
Eod. an. mense Octob.	V.	Syoodus Milevitana.
Eod. an. mense Novemb.	VI.	Synodus 5. Episcoporum Carthagine.
Ann. 417.	VII.	Synodus Romana prima sob Innocentio.
Ann. 417. sub fin.	VIII.	Synodus Constantinopolitana prima sub Attico.
Eod. tempore.	IX.	Antiochena sub Theodoto.
Eodem anno.	X.	Synodus Romana secunda sub Zosimo.
Eodem anno.	XI.	Synodus tertia Carthaginensis.
Ann. 418. Kal. Maii.	XII.	Africana vniversalis.
Eodem ann. mens. Julio.	XIII.	Romana 3. sub Zosimo.
Eod. ann. die 17. Julii.	XIV.	Africana 2. vniversalis.
Eodem ann. mens. Aug.	XV.	Africana 3. vniversalis.
Ann. 419.	XVI.	Africana 4. vniversalis.
Ann. 423.	XVII.	Synodus in Cilicia adversus Julianum.
Ann. 424.	XVIII.	Synodus Romana 4. sub Cælestino.
Ann. 425.	XIX.	Synodus Constantinopolitana 2. in causa Episcoporom ex Italia ejectorum propter hæresim Pelagianam.
Eod. anno.	XX.	Africana 5. vniversalis in causa Leporii.
Ann. 427.	XXI.	Gallicana sub Hooorato.
Ann. 429.	XXII.	Anglicana Verolamii.
Ann. 430.	XXIII.	Roioana 5. sub Cælestino.
Ann. 431.	XXIV.	Ephesina geoeralis.

Indulgentia Ecclesiæ in recipiendis redeuntibus ab hæresi. *In vita S. August. cap.* 18.

Resipientes, &c.] Possidius: *Illi tantæ sedis apostolicæ* (Inoocentius & Zosimus SS. PP.) *suis diversis temporibus eosdem* (Pelagianos) *notantes, atque a membris Ecclesiæ præcidentes, datis literis ad Africanas atque Orientis & Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos & devitandos ab omnibus catholicis censuerunt; & hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum judicium, etiam piissimus Imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit. Vnde nonnulli ex eis ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, unde resilierant, redierunt, & adhuc alii redeunt, innotescente & prævalescente adversus illum detestabilem errorem rectæ fidei veritate.*

Laudatus Possidius Calamensis Episcopus.

Observa Possidium Calamensem Episcopum, & S. Augostini familiarem, non minimam fuisse partem conciliorum Africanorum, & ab eo tamen tribui sedis apostolicæ Pontificibus damnationem Pelagianorum, dicique Imperatorem secutum fuisse Pontificum judicium, quod *Ecclesiæ Dei catholicæ judicium vocat.*

Innocentius damnat Pelagium & Cælestium.

Non tunc primo, &c.] Orditur historiam damnati a S. Innocentio Pelagii, narraturus continuo, quid cuoi eodem hæretico Patres Diospolitani egerint: vbique vero consentanea scribit Augustino, quod nemo per se non facile intelliget, cum vulgata sit vtraque pars historiæ.

Ordinat Julianum. *Consule dissert. de vita & moribus Iuliani. Consule etiam notas ad præf. Mercatoris in symb. Theodori.*

Julianus fuerat ordinatus.] Hinc primum discimus, a quo fuerit ordinatus Julianus. Gessisse episcopatum Augustinus, Prosper, Gennadius, Beda, & qui non alii tradidesant: sed de ordinatore siluerant omnino; imo & de sede pugnare visi sunt Utrumque docet manifeste Mercator.

Quæstio difficilis de tempore, quo S. Innoc. obiit. Constans est annus.

Usque ad prædicti viri excessum] De anno, quo S. Iooocentius excessit e vivis, nullam quæstionem movent chronologi. constat enim fuisse superstitem VI. Kal. Feb. cum responderet duabus synodis, Carthaginensi ac Milevitanæ, & quinque Episcopis, a quibus literas acceperat, post consulatum Theodosii VII. & Junii Quarti Palladii V. C. vt habent Corbeiensia exemplaria: sive Honorio XI. & Constaotio II. coss. vt est in quibusdam impressis.

Incertus mensis & dies.

Constat etiam Innocentium non fuisse superstitem VIII. Kal. Octob. ejusdem anni, quo tempore Zosimus successor secuodam epistolam scribebat ad Africanos Episcopos. Sed non perinde apertum est, quo mense & die obierit, cum disseotiant auctores. certa nihilominus temporis nota opus est ad historiam Zosimi texendam: quare conandum est aliquid, qua rationibus, qua conjecturis, constituere.

Refellitur popularis opinio de obitu S. Innocentii. Primum ex Paschasini epistola. *Inter epist. S. Leonis* 63.

Sedere cœpisse Zosimum ante pascha ann. 417. concluditur ex his Paschasini Lylibætani verbis ad S. Leonem: *Non ergo vna dies longius posita terreat, ne cum hoc evitamus, incurramus errorem, sicut tempore recordationis Domini mei prædecessoris vestri Zosimi, consulatu Honorii Augusti XI. & Constantii II. tunc enim cum declinaretur, ne x. Kal. Maii pascha teneretur, celebratum est VIII. Kal. Aprilis, id est, pro embolismo communis annus sentus, & error gravissimus est ortus: in tantum, vt ministerio certo, quod dono sancti Spiritus ministratur, hæc veritas probaretur.*

Quandoquidem igitur ann. 417. pascha vitio celebratum est die 25. Martii, cum tamen deberet die 22. Aprilis: cumque hoc vitiom contigerit tempore Zosimi, vt tradit Paschasinus, Zosimus certe sedere cœpit ante diem 25. Martii, atque ita Innocentius, non die 28. Julii, vt Baronio visum est, & a multis creditum: sed die 12. Martii mortem obiit, quemadmodum habent Beda, Ado, vetus Martyrologium Romanum, &c.

Ex veteribus Martyrologiis Bedæ, Adonis, & Romano. Tandem ex Zosimi epistola *de privileg. Eccl. Arelatensis.*

Quidquod reperitur epistola Zosimi de privilegiis Ecclesiæ Arelatensis data XI. Kal. April. Honorio XI. & Constantio II. CC. quæ certe supposititia non est, vt constat, cum ex Baronio, qui eam inserit Annalibus, confirmatque auctoritate Gregorii Magni; tum ex Sirmondo, qui eandem contulit in I. tom. conciliorum Galliæ, addita nota temporis, quæ forte tanquam incommoda prætermissa est a Baronio. Zosimus ergo dici debet sedisse ante diem 24. Martii.

De die obitus perplexa quæstio pugnantibus scriptoribus. Anastasio.

Sed qua die, magna & difficilis quæstio est: nam primum Anastasius scriptum reliquit, vacasse sedem Innocentii diebus 22. qui potuit igitur Zosimos sedere ante diem 24. Martii, si Innocentius obierit die 12.

Prospero chronographo.

Deinde tradit Prosper, Zosimi pontificatum fuisse anni vnius, mensium 9. & dierum vel 8. vel 9. vt habent variantes codices. hunc ergo incœpisse oportet die 27. Martii, siquidem Zosimus, quod apud omnes in confesso est, obiit die 26. Decembris.

Mercatore.

Postea docet Mercator, Julianum a damnatione Pelagianorum per Innocentium perseverasse, vsque ad ipsius obitum, in sincera fide, & in damnatoris communione. Quam egregia vero laus perseverantiæ, non recessisse a fide per dies 43. aut 44. neque enim plures effluxerint a condemnatione facta III. Kal. Feb. ad diem 12. Martii, quando obiit Innocentius.

Ex magna parte epistolarum Zosimi.

Postremo omnes Zosimi epistolæ, quæ pertinent ad ann. 417. si vnam excipias de privilegiis Ecclesiæ Arelatensis, & primam in causa Cælestii, datæ repetiuntur mense Septembri: vnde quispiam forte suspicetur, tam actuosum Pontificem non diu ante hoc tempus apostolicam sedem tenuisse.

Nihil certi in alterutram partem concludi potest ex epistolis Zosimi.

Ut aperiam, quid conjiciam super ea re tam obscura, tamque implexa, credo primum, ex epistolis Zosimi nihil fere vllius momenti ad præsens negotium colligi posse; quandoquidem plurimas, & omnium celeberrimam tractoriam periisse constat, & quæ nunc habentur, in solis Gallis cum majori ex parte collectæ sint ex Arelatensis Ecclesiæ archivo, cum aliis manuscriptis conferri non possunt, vt deprehendatur peccatum, si quod sit in temporis nota.

Neque ex testimonio Mercatoris.

Opinor deinde, non plus habere roboris argumentum ex Mercatore acceptum. nam licet tres Innocentii literæ de Pelagio & Cælestio in Africam missæ sint sub finem Innocentii: nihil tamen obstat, quominus concilium, in quo summus Pontifex adversus vtrumque hæreticum judicium instituit, & sententiam tulit, tribus ante mensibus exactum dicatur, cum ad sedem apostolicam ab Africanis literæ sub finem Octobris venerint, atque ita per quinque fere menses Julianus, invitus licet, continere se potuerit, nec clausum sinu venenum evomere.

Sed potius ex libris S. Innocentii ad Africanos de damnatione Pelagii & Cælestii. *Loco mox citato.*

Imo, ex his ipsis Innocentii literis puto assertionis nostræ de tempore, quo sanctus Pontifex obiit, confirmandæ rationem assumi posse. Cum enim Gennadius doceat ab Innocentio ad vniversalem Ecclesiam contra Pelagianos scriptum fuisse decretum, quod successor promulgaverit: concludo non diu superfuisse Innocentium, post datas in Africam literas, sed morte subsecuta impeditum, ne decretum ad alias Orientis & Occidentis Ecclesias mitteret: & vero superfuisset profecto satis temporis ad id præstandum, sin minus obiisset IV. Non. Mart. vt habent antiqua martyrologia. sed v. Kal. Augusti, quod placet Baronio.

Anastasio derogata fides.

Quin & sentio, si quando Prosper & Anastasius sibi mutuo contradicant, potiorem fidem deberi Prospero, qui de rebus scripserit, non sui tantum temporis, sed quas haberet positas ante oculos, eosque admodum curiosos, quam Anastasio, qui plus quatuor sæculis absens, quæ scriptis mandavit, nec diligentissime, nec probatissimis ex auctoribus descripserit.

Quam ergo eruditi solent, & ipse præsertim Baronius vbique passim, derogare fidem Anastasio, hanc ego abnuendam puto hac in parte, qua Prospero de tempore vacantis post Innocentii obitum sedis Romanæ pugnat. Imo satis mirari non possum, quam ob causam docti quique tam facile homini hoc in negotio assenserint, quem nulla fere in vita Pontificum falsi non accusent.

Facta Prospero.

Standum igitur reor sententiæ Prosperi tribuentis pontificatui Zosimi annum vnum, & menses novem; sed in dierum numerum oportet irrepsisse errorem, alioquin dicendus foret Zosimus die 27. Mart. Pontifex factus, quod Paschasini ipsiusque Zosimi testimonio refellitur.

Cujus emendatur locus.

Quare suspicor injuria notariorum omissam decadis notam, & IX. positum pro XIX. hac enim facta numerorum emendatione, omnia facile constabunt alioqui penitus [illegible]. Nam primo Zosimus sedere cœpisse invenietur die 17. Martii: deinde non arguetur falsi nota temporis affixa epistolæ de privilegiis Arelatensis Ecclesiæ: tertio constans erit dies obitus Innocentii, propter cujus demonstrationem tota hæc disputatio instituta est: denique popularis opinio refelletur, facta quam merentur, Bedæ, Adoni, & antiquis martyrologiis fide, a quibus memoria S. Innocentii ad diem 12. Mart. celebratur.

Astruitur sententia veterum Martyrologiorum die 12. Martii.

Lux allata epistolis Nestorii ad S. Cælestinum. *1. part. conc. Ephes. cap. 16.*

Et quo nunc desiderat, &c.] Videri possunt ista consonare verbis Nestorii scribentis ad S. Cælestinum de Pelagianis. *Julianus quidam*, inquit, *& Florus, & Orontius, & Fabius dicentes se occidentalium partium Episcopos, sæpe & piissimum & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas defleverunt, tanquam orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi: sæpe eadem, & apud nos lamentantes, ac sæpe rejecti, eadem facere non desierunt, sed insistunt per dies singulos, implentes aures omnium vocibus lachrymosis.* Et in epistola 2. *Sæpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium & cæteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem, & celeberrimam aditionem apud piissimum & prædicatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis de occidente projecti*, &c.

Ibidem cap. 17.

Quo tempore Roma egressus Pelagius. *Dissert. 1. de auctoribus, &c.*

Post Romanæ urbis vastationem in Palæstina degebat Pelagius.] Consule dissertationem de vita & moribus Pelagii, vbi ostendimus ipsum Roma egressum, vel ante obsidionem, cum maxima esset in vrbe trepidatio, vel post solutam obsidionem, sed ante vtramque vastationem. Roma vero in Siciliam venisse: inde post triennium Hipponem, atque Carthaginem, quo tempore parabatur collatio catholicorum cum Donatistis: Carthagine denique properasse in Palæstinam, vt docet Augustinus.

Lib. de gest. Palæst. cap. 22.

De Erote & Lazaro Episcopis accusatoribus Pelagii, a quibus illi vel reprehensi, vel defensi.

Studiosis Episcopis.] Erote & Lazaro Gallicanis Episcopis, illo Arelatensi, vt antea diximus, isto Aquensi. de quibus opiniones veterum tam variæ sunt, vt vix ac ne vix quidem dignosci possit veritas: sive id artibus Pelagianorum factum sit, sive ipsa causæ perplexitate.

De libris a Pelagio scriptis notatus Gennadius. *Lib. de script. cap. 42.*

Libri ejus, &c.] De scriptis a Pelagio ita Gennadius: *Pelagius antequam hæreticus proderetur, scripsit studiosis tres necessarios de fide Trinitatis libros, & pro actuali conversatione Eulogiarum ex divinis scripturis librum vnum capitulorum indiciis in morem S. Cypriani præsignatum. postquam hæreticus prædicatus est, scripsit hæresi suæ faventia.*

Hæc non sunt omni ex parte vera, nam plura scripsit, antequam proderetur hæreticus, eaque hæresi faventia: scripsit enim præter opus de Trinitate & Eulogias, libros expositionum in epistolas Pauli, duos libros ad viduam, & epistolam ad Paulinum; siquidem proditus non fuit hæreticus, nisi post vastationem vrbis, ante

Dial. 1. adversus Pelag. *Lib. de gest. Pal. cap. 1. 4. & 46.* *Vide dissert. 2. de primis auctoribus, &c.*

quam ista edidit. Quin imo Hieronymus non pauca ex libro Eulogiarum adducit, quibus aperte hæresis continetur. Augustinus etiam ex iisdem Eulogiis librisque ad viduam decerpta esse testatur, quæ Gallicani Episcopi damnanda obtulerunt Diospoli.

De tribus conciliis in Africa prius habitis, quam Innocentius ferret sententiam.

TRIBUS CONCILIIS CONGREGATIS.] Duo tantum videntur habita fuisse in Africa, Carthaginense & Milevitanum, in quibus, ante latam ab Innocentio sententiam legi potuerint libri, quorum hic mentio fit. non alia ratione dissolvi potest hic nodus, quam si duobus recensitis conciliis annumeretur conventus quinque Episcoporum, qui privatis literis ad Innocentium scripserunt. nam ad hos quoque est epistola rescribentis Innocentii; & quinque illi Episcopi totius Africæ doctissimi non immerito visi sunt Mercatori, habere pondus & auctoritatem concilii integri.

Vide dissert 3. de synodis in causa Pelagiana habitis.

De synodo Diospolitana. *Lib. 1. ad Iul. cap. 5 & 7.*

De inventione reliquiarum S. Stephani.

ACCUSATUS FUIT APUD SYNODUM.] Diospolitanam intelligit quatuordecim Episcoporum, quos recenset Augustinus. habita est Liddæ, quæ est Diospolis, mense Decembri, ann. 415. vt demonstrat epistola Luciani presbyteri. In ea, præsidente Eulogio Cæsariensi lectus est libellus Erotis & Lazari Episcoporum absentium, quo Pelagius accusabatur; sed versipellis hæreticus sic illusit, per infidum interpretem, Patribus Latini sermonis non satis scientibus, vt ipse quidem sibi absolutionem suffuratus sit; impia vero dogmata, sive sua, sive Cælestii, anathematizare coactus fuerit.

Quam inscite quidam confundunt cum presbyterorum conventu prius habito.

Hanc synodum qui confundunt cum conventu Hierosolymitano presbyterorum habito a Joanne Episcopo, die 30. Julii ejusdem anni, næ illi oscitanter legerunt librum Augustini de gestis Palæstinis, & apologiam Orosii: nam Augustinus Orosium testatur non interfuisse synodo; Orosius affirmat magnam se partem fuisse conventus.

Notatus Jansenius Iprensis. *Lib. 1 de hær. Pelag*

Dissert. 3. de synodis, &c.

Non erudite igitur Jansenius Iprensis arripit hinc occasionem carpendæ apologiæ Orosii, ac si ab aliquo rerum hujus temporis ignaro conscripta sit; sed ipsius accusationem, simulque Vastelli exceptiones non aptissimas, nec satis firmam Joannis Hierosolymitani defensionem suo loco diluimus.

Consensio Augustini cum Mercatore. *Lib. 1 advers. Iul. cap. 5.*

AMBIGUIS QUIBUSDAM PROFESSIONIBUS, &c.] *Quid enim vobis prodest*, inquit Augustinus, *quod nescio quas ansas, atque uncos, arte nescio cujus perplexitatis innectitis, ne simplicia pateant, & clara luceant?* Et paulo post: *His nebulis illud judicium Diospolitanum se putat illusisse Pelagius, vosque ad hoc nefas toto capite annuitis, & tot ab illo Episcopos irrisos esse ridetis.*

Vide dissert. 5. de subscriptionibus, &c.

Mercatori fides astruitur veterum testimonio.

INSISTENTIBUS ACCUSATORIBUS.] Gallicanis procul dubio Episcopis, Erote & Lazaro, qui cum solo antea libello accusassent Pelagium in synodo Diospolitana, (nec enim interesse licuit propter alterius ægritudinem) cumque Patribus illusisse intellexissent, per se postea institerunt apud Theodotum Antiochiæ Episcopum, vt Diospolitanum judicium de persona Pelagii retractaretur.

Aug. lib. de gest. Palæst. cap. 1.

Certe duo illi Episcopi tunc adhuc versabantur in Oriente, cum Orosius in Africam rediret ann. 416. hinc enim per ipsum literas dederunt ad Patres Africanos, quarum mentio aperta fit in synodica concilii Carthaginensis ad S. Innocentium *Cum ex more ad Carthaginensem Ecclesiam venissemus, atque ex diversis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis literas sanctorum fratrum & consacerdotum nostrorum dedit, Erotis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam: his ergo lectis Pelagium & Cælestium auctores nefarii prorsus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus.*

Patrum synodi Carthaginensis. *Epist 90 inter Augustinianas.*

Fit etiam mentio in synodica concilii Milevitani. *Pelagius, sicut a quibusdam fratribus nostris missa loquuntur epistolæ, Hierosolymis constitutus nonnullos fallere asseritur.*

Patrum synodi Milevitanæ. *Ibid epist. 92.*

Imo adhuc ibidem morabantur anno sequente, cum scriberet Zosimus ad Africanos. *Ad literas Erotis & Lazari priori relatione destinata, equidem hoc fervore fidei præfestinatum esse promptissimum est.* Et in alia epistola: *Grave fuit Lazaro & Eroti literarum suarum pedissequos esse. an nesciebant dilectionem vestram ad sedem apostolicam relaturam? huc calumnia compendio navigassent. Vbi de episcopatu abdicando agitur, maria terrasque lustrant, nec vlla suffragia prætermittunt: vbi vero innocentium fama percellitur, otiosi & delicati, sive accusatores, sive testes, in cubilibus & lectulis suis literis abutuntur: & totam Africam vniversumque tranquillum catholicæ serenitatis immobilem ad libidines suas duæ pestes.*

Zosimi Papæ, *Epist. 1. ad Africanos.*

Epist. 2. ad eosdem.

POSTERIORE SYNODO.] Hanc qui nominatim appellaverit, neminem memini me legere, præter Marianum Victorium, quanquam forte ANTIOCHENUM concilium pro DIOSPOLITANO. posuit ait enim: *Hæc & alia evomens Pelagius, cum a multis admoneretur, damnationem timens, recantavit primo mox rursus ad eadem, pejoraque relapsus, ab Antiochena synodo, item Innocentio primo, Zosimoque summis Pontificibus damnatus est*, &c.

Synodi Antiochenæ hactenus incognitæ qui meminerint. Marianus Victorius. *Supraf. ad epist. Hieron. ad Ctesiphontem.*

Facit tamen mentionem non obscuram Photius, apud quam locus est, qui si emendetur, vt profecto debet, Mercatoris dictum certo probat. sic enim habet: *Porro hæc quidem Pelagiana seu Cælestiana hæresis non in Oriente dumtaxat viguit, sed etiam Occidentem pervasit, & Carthagine in Africa ab Aurelio atque Augustino deprehensa, & convicta variisque publice conciliis damnata. ejecti vero, qui cum his sentirent, tanquam heretici extra Ecclesiam, temporibus Episcoporum Theophili Alexandriæ, & Innocentii vrbis Romæ, tam a Romanis, quam Africanis, cæterisque Occidentis Episcopis.* nam vbi in Græco habetur, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, legendum est, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοδότου τοῦ Ἀντιοχείας. Neque enim fieri potuit, vt ejicerentur ex Ecclesia in Ægypto Theophili temporibus Pelagiani, qui vix innotuerant in Occidente ann. 412. quo Cyrillus Theophilo successit: cum tamen admirabiliter ista quæ dicuntur, Theodoro Antiocheno conveniant: quippe qui memoratam a Mercatore synodum eodem fere anno habuit, quo Carthagine & Milevi ad Innocentium Africani scripsere.

Photius. Cujus locus maximi momenti emendatus. *Bibliotheca cod. 54.*

Vide dissert. 3. de synodis.

SANCTÆ MEMORIÆ THEODOTUS.] Celebris hic est toto Oriente Theodotus, qui ann. 411. in episcopatum Antiochenum Alexandro successit, *vir mansuetudine insignis, margarita continentiæ, accurata vitæ institutione egregie exornatus*, vt loquitur Theodoretus. Ille Apollinaristas reduxit ad Ecclesiam, ex qua Missalianos ejecit sine spe reditus in concilio Constantinopolitano. Obiit ann. 427. teste Theodoreto, post decimum sextum annum episcopatus; vnde redarguas Nicephorum, quatuor dumtaxat annos ipsi tribuentem. De synodo cui præsedit in causa Pelagii, abunde dissertavimus.

De Theodoto synodi præside.

Lib. 5. hist. cap. 37.

Sub fin. totius hist.

AD REVERENDISSIMUM URBIS ROMÆ EPI-

Differt. 3. de synodis.

EPISCOPUM.] Ad Innocentium, quidem vt opinor, missa sunt ea scripta, de quibus agitur, sed a Zosimo accepta, post mortem Innocentii. Opinionis hæc causa est: Zosimus duas, vt sæpe dictum est, scripsit Africanis literas, in gratiam Cælestii & Pelagii, eo anno, quo sedere cœpit, nimirum 417. vnas primum incerto mense apud Baronium, alteras postea XI. Kal. Octobris. In posterioribus meminit accepti a Pelagio libelli cum literis Praylii commendatitiis. missus est autem libellus ad Innocentium, quem nondum Pelagius sciebat defunctum, teste Augustino. Cum igitur par sit credere, Pelagium non alio misisse consilio literas & libellum, quam ad occupandum Innocentii animum, vt, si quid contra Diospolitanam absolutionem tentaretur in concilio, quod videbat a Gallicanis Episcopis apud Theodotum vrgeri, Romæ non retractaretur factum de persona Diospoli judicium: merito censeri possunt posteriora Praylii & Theodoti scripta ad eundem Innocentium, cujos mors in Oriente noodom innotuisset, fuisse directa.

Lib. de grat. Chr. cap. 30.

De Praylio, Lib. 5. hist. cap. 37.

PRAYLII HIEROSOLYMITANI EPISCOPI.] Theodoretus: *Hierosolymis, post Joannem illum admirabilem mortuum, Praylius vir, qui nomini suo pulchre respondebat, illius Ecclesiæ regimen capessivit.* Zosimus *Epistolam Hierosolymitani Episcopi Praylii, qui in locum quondam sancti Joannis est Episcopus ordinatus, accepimus, qui causæ Pelagii enixius astipulator intervenit*, &c. Quibus verbis Mercatori videretur pugnare, nisi prius, facta meotione Antiochenæ synodi, binas a Praylio in causa Pelagii ad sedem apostolicam scriptas literas dixissemus, quarum priores memoriæ præcessoris Joannis, posteriores veritati datæ sint.

Epist. 2. ad Africanos.

De Joanne, cui Praylius successit.

Joannes porro, cui Praylius successit, obiit die 10. Januarii ann. 417. dubiamque sui memoriam reliquit, quantumvis a Theodoreto admirabilis dicatur, idque duas præsertim ob causas. nam Origeni Pelagioque nimium favere creditus est, & cum viris sanctissimis Hieronymo, Epiphanioque inimicitias gessit, aut potius odia plane immerita.

CAPUT IV.

De communi vtriusque hæretici sententia, & condemnatione.

I.

Confessio Pelagii & Cælestii.

De infantibus non baptizatis, &c.

IN ipsa autem accusatione capitulorum, quæ eidem tunc Pelagio objecta sunt, etiam hoc continebatur, cum aliis execrandis, quæ discipulus ejus Cælestius sentiebat: id est, INFANTES, ETIAMSI NON BAPTIZENTUR, HABERE VITAM ÆTERNAM.

II.

De legis cum evangelio æqualitate.

Illud quoque, quod superius positum est capitulum, sentiri a Cælestio, & esse consentaneum magistri sui doctrinæ memoravimus, id est, LEGEM SIC MITTERE AD REGNUM CÆLORUM, SICUT EVANGELIUM, Pelagius quibusdam scriptis suis aperte confirmat, atque pronuntiat.

III.

Ex libro Pelagii ad viduam.

Proverb. 11. v. 27. secund. Septuag.

Deut. 27. v. 26.

Denique libellus est ejus, quem habemus in manibus, ad quandam LIVANIAM viduam, sermonem continens exhortatorium, in quo ita habetur: *Simplicitatem*, inquit, *sequi Christi famulam decet: non hanc, quæ stultitia magis est, quam simplicitas; sed illam de qua scripsit:* Benedicta anima omnis simplex; *dicente alibi scriptura:* Maledictus omnis homo, qui non permanet in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea. *Hinc*, inquit, *ostenditur non esse simplicitatem veram, quæ Dei mandata insensata securitate contemnit; sed eam, quæ legis præcepta sapienti timore custodit: dicente enim, maledictum esse eum, qui non permanet in his quæ scripta sunt, a contrario benedictum esse non vult, qui non omnia præcepta servaverit. & si omnis simplex benedictus est, ergo simplex ille est, qui omnia præcepta impleverit.*

Asserere hunc illud, quod toties jam superius dictum est, AD REGNUM CÆLORUM LIBROS MOYSIS, SICUT EVANGELIUM MITTERE, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat, nec intelligendo difficultatem aliquam poterit sustinere. & quia indiscrete legem in eodem impiissimo capitulo nominavit: quod si Mosaicam, cujus testimonium *maledicti* posuit, aperte nos in Judaismum attrahere tentat: quod si, ad tegendum se per fallaciam, legis nomine evangelium se dixerit nominasse; in eo quidem quod legem evangelium appellat, non errat. sed in eo est impius, in quo sub simili & æquali nos, qui sub evangelio sumus, maledicto constituere non pertimescit, exæquans legi circuncisionis, & omni Judaismo evangelicam gratiam: vnde etiam discipulus ejus Cælestius aperte ausus est pronuntiare, LEGEM SIC MITTERE AD REGNA CÆLORUM, SICUT EVANGELIUM. IV.

Manifestum est enim secundum Pelagium, quia si sub eodem, vel simili adhuc sumus vinculo, etiam sub evangelii tempore; & si quid tanquam homines erraverimus, aut vnum de præceptis evangelii non impleverimus, esse nos maledictos. Quod si ita, quod absit, tamen vt ille vult, sit dictum, exæquatum est legi veteri evangelium; & vbi erit dictum Pauli Apostoli: *Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, quia scriptum est:* Maledictus omnis homo, qui non permanet V.

Gal. 3. v. 13. Deuter. 27. v. 26.

in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea.

VI. Quinetiam subdescendens hunc ipsum sensum latius in eodem sermone libelli hujus exsequitur, & latius eum commendat. post multa enim ibidem ait: *Odisse, maledicere, & invidere, mentiri, detrahere, & detrahentibus credere, leve aut nullum putatur esse peccatum; sed hi qui hoc putant, obliti sunt, quoniam & levis præcepti obnoxios gehennæ legimus esse mancipandos. dixisse enim, inquit, Dominum manifestum est:* QUICUMQUE DIXERIT FRATRI SUO, FATUE, VEL RACHA, REUS ERIT GEHENNÆ.

Matth. 5. v. 22.

Quæ Cælestii objecta Pelagio. *Lib. de gest. Palæst. cap. 11.*

QUÆ CÆLESTIUS EJUS DISCIPULUS SENTIEBAT.] Objecta sunt Pelagio Diospoli eadem, quæ Carthagine prius Cælestio. I. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. II. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum. III. Quoniam lex sic mittit ad regnum, quemadmodum evangelium. IV. Quoniam ante adventum Christi fuerunt homines sine peccato. V. Quoniam infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. VI. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moritur; neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.

Pelagii responsio, ex qua videtur Mercator argui posse. *Loco mox citato.*

Ad hæc sibi objecta Pelagius dicitur ab Augustino ita respondisse: *De eo quod fuerint ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sancte & juste, secundum scripturarum sanctarum traditionem. reliqua vero, etiam secundum ipsorum testimonium, a me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo; sed tamen ad satisfactionem sanctæ synodi anathematizo illos, qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt.*

Defensus Mercator.

Quibus verbis Pelagius videtur Mercatorem refellere, qui ipsum consensionis cum Cælestio in hac propositione, LEX SIC MITTIT AD REGNA CÆLORUM, SICUT EVANGELIUM, accusat. Sed vt est in pluribus tunc mentitus, sic in eo quoque mendacii convincitur a Mercatore, vt postea videbitur.

De hac propositione, *Lex sic mittit ad regna cælorum, sicut evangelium.*

Verum miratus sum aliquando vehementer, quid causæ fuerit, cur Augustinus nusquam, quod ego meminerim, propositionem hanc, LEX SIC MITTIT AD REGNA CÆLORUM, SICUT EVANGELIUM, vocaverit ad examen. an quia non putatur continere errorem magni momenti? Cur ergo tam acriter arguitur a Mercatore in Commonitorio, quod nonnisi gravissima quæque comprehendere debuit? an quia non discrepat ab ista, quæ prolixe examinatur, ETIAM IN VETERI TESTAMENTO PROMISSUM REGNUM CÆLORUM? Hæc probabilior solutio. nam quod queritur Mercator a Pelagio æquari legem evangelio, idipsum Augustinus, post disputationem satis prolixam, his verbis expostulat: *Quomodo ergo non merito commoveremur filii promissionis, filii liberæ Hierusalem in cælis æternæ, cum ista discretio apostolica atque catholica Pelagii verbis videretur auferri, & Agar quodammodo Saræ crederetur æquari?* Et postea: *Quapropter vt de hac re quod sentio, qua possum brevitate complectar, sicut veteri testamento, si esse ex Deo bono & summo negetur; ita & novo fit injuria, si veteri æquetur.*

Lib. de gest. Palæst. cap. 5.

Ibidem.

De vidua ad quam scripsit Pelagius. *Dialog. 3. advers. Pelag. sub finem.*

LIVANIAM VIDUAM.] Hæc est vidua, cui adulatorie Pelagius scripsisse accusatus est ab Hieronymo primum: *De hoc superbiæ tumore, & illa orandi prorumpit audacia, qua scribens ad viduam, quomodo sancti debeant orare, pronuntiat.* Ille enim, *inquit*, merito ad Deum extollit manus, &c. Et postea: *idem adulans viduæ, non erubescis dicere pietatem, quæ nusquam reperitur*, &c.

Lib. de gest. Palæst. cap. 6.

Tum Diospolitano in concilio: *Post hæc objectum est, quod Pelagius in eodem libro suo scripserit,* POSSE HOMINEM, SI VELIT, ESSE SINE PECCATO; *& quod scribens ad viduam adulatorie, dixerit:* INVENIAT APUD TE PIETAS, &c. *Ad hæc autem Pelagius respondens ait:* Posse quidem hominem sine peccato esse, & Dei mandata custodire, si velit, diximus. hanc enim possibilitatem Deus ei dedit: reliqua vero, quæ subjecerunt, neque in libris nostris sunt, neque talia vnquam diximus. *His auditis synodus dixit:* Quoniam negas te talia scripsisse, anathematizas illos, qui sic tenent? *Pelagius respondit:* Anathematizo quasi stultos, non quasi hæreticos, siquidem non est dogma

Ibidem.

Augustinus: *Nos sane cum hanc Pelagii defensionem in illa, quam prius accepimus, chartula legeremus, aderant quidam sancti fratres, qui se Pelagii libros exhortatorios, vel consolatorios ad quandam viduam conscriptos, cujus nomen non est expressum, se habere dixerunt, & admonuerunt requirendum, vtrum illic ista quæ sua negavit, essent forte conscripta, quoniam hoc & ipsi ignorare asserebant. Tum vero cum iidem libri ab exordio legerentur, quæsita, & inventa sunt: affirmabant autem illi, qui protulerant codicem, ante quatuor ferme annos, se istos tanquam Pelagii libros habere cœpisse, nec vnquam, verum ejus essent, ab aliquo se audisse dubitari. Considerantes itaque nobis optime servorum Dei cognitam fidem de hac re non posse mentiri, restare videbatur, vt Pelagium potius in episcopali judicio crederemus fuisse mentitum, nisi fieri potuisse cogitaremus, etiam ante annos tam multos aliquid sub ejus nomine, non tamen ab illo, fuisse conscriptum.*

Quæ tandem illa vidua fuerit.

Ex his notanda quædam. Primum viduæ nomen non fuisse expressum in codice, quem coram se Augustinus legi fecit; sed vt in vno deficeret, potuit in aliis contineri. Alteram viduam hanc forte appellatam revera fuisse Livaniam: forte, quod opinatus est eruditissimus Labbeus, ἀναγραμματικῶς Julianam, eamque vel Demetriadis matrem extitisse, quod minus probabile; vel, quod credibilius, Juliani Eclanensis parentem. eo enim nomine vocatam testatur Mercator.

Opinio P. Labbei approbatur.

Lib. subnot. cap. 4.

Quæ Claudii Menardi, rejicitur.

Claudius Menardus, qui in prima editione gestorum Palæstinorum variantes ad marginem lectiones, scholiaque apposuit, credidit fuisse celebrem illam Melaniam, quæ senior dicta est, quæque fovit Rufini Aquilegiensis partes. Sed quo argumento potuerit opinionem suam firmare, non satis intelligo: ipsam certe infirmant duo, nam Hieronymus, cum meminit hujusce viduæ, Melaniæ nomen neutiquam siluisset, siquidem ad ipsam scriptus liber esset. Et Augustinus testatur in eo codice, quo Pelagii libri, sive exhortatorii, sive consolatorii continerentur, nomen viduæ non fuisse expressum: exprimendum vtique propter nobilitatem

Dialog. 3. advers. Pelag.

Loco de gest. cit.

fœminæ facturam pretium libro, si Melania fuisset.

Porro duos ad viduam libros scripsisse Pelagius videtur. unum consolatorium, ex quo desumpta sunt, quæ vel ab Hieronymo in dialogo, vel in concilio Diospolitano objecta sunt; alterum exhortatorium, ex quo Mercator sua decerpsit: non erit autem ingratum lectori, si utriusque fragmenta repræsententur, non hic quidem, ne violetur lex notarum; sed in dissertatione de vita & moribus Pelagii.

Explicatur locus scripturæ Proverb. 11. v. 25.

BENEDICTA OMNIS ANIMA SIMPLEX.] Habet editio vulgata, ANIMA, QUÆ BENEDICIT, IMPINGUABITUR, ET QUI INEBRIAT, INEBRIABITUR. Septuaginta, ψυχὴ εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ, ἀνὴρ δὲ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων: id est, *anima benedicta omnis simplex, vir autem animosus inhonestus est.* Hieronymus, *anima benedicta, omnis simplex vir, animosus inhonestus est.* Editio vulgata longe consonantior textui Hebræo est.

Apol. advers. Ruf. sub finem.

OMNIA PRÆCEPTA LEGIS.] Nomine legis Pelagius Mosaicam intelligebat. nam quod testimonium adhibuit ex veteri testamento, illud Apostolus de lege Mosaica interpretatus est. Et Mercator ipse continuo subdit: *Asserere hunc illud, quod toties jam superius dictum est, ad regnum cælorum libros Moysis, sicut evangelium mittere, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat.* Quamobrem cum benedictio maledictioni contraria sit, nec aliud omnino sit maledictio, quam ira Dei punientis violatores legis, benedictionis nomine significari debet benevolentia Dei compensantis observatores legis.

Gal. 3. v. 10.

Vide Aug. lib. de gest. cap. 5.

APERTE NOS IN JUDAISMUM ATTRAHERE TENTAT.] Nam si maledictus est omnis, qui non permanet in his, quæ scripta sunt in lege Mosaica; nulla profecto pars legis est, quæ non debeat etiamnum observari. quod si ita est, totius jugum nobis adhuc ferendum est, cum tamen Apostolus clamet, nos a maledicto legis redemptos per Christum.

Gal. 3. v. 13.

IN EO QUOD LEGEM EVANGELIUM APPELLAT, NON ERRAT.] Sententia auctoris tam antiqui notanda est adversus quosdam novatores, qui evangelium negant, habere veram rationem legis, Christumque vere esse legislatorem,

Notandum adversus hæreticos.

SED IN EO EST IMPIUS, &c.] Difficilis locus, nec fere aliter exponendus, quam qui ab Augustino *lib. de gest. cap. 5.* tractatus est.

Vide notas ad 12. anathematismos Rufini Syri.

ESSE NOS MALEDICTOS, &c.] Locus hic per se admodum obscurus est, neque id mirum. continet enim, nisi fallor, errorem, sed communem Mercatori cum Hieronymo: quæ lucem accipiet ex his, quæ ad primum Rufini anathematismum fusius tractanda sunt. Nunc breviter in antecessum observa, Mercatorem fuisse in sententia S. Hieronymi de christianorum, qui cum veram fidem secuti sint, in peccatis tamen moriuntur, purgatione tandem ab igne, & salute post diuturna tormenta.

Locus obscurus admodum & difficilis.

CAPUT V.

Conventitur Julianus, & invitatur ad resipiscendum exemplo sociorum.

HOs igitur in ejusmodi impiissimis erroribus deprehensos, Pelagium scilicet & Cælestium, ad satisfactionem Ecclesiæ Julianus, & cæteri sui participes, vel modo condemnent; & si quos confidunt adversus catholicam fidem non recte sentire, nominatim designare non dubitent, & ecclesiastico ordine a nobis accipient pro nostra possibilitate responsum, aut ab eo certe, quem dicent a sensu catholico deviare. I.

I. Conventitur Julianus.

Sicut enim superius præfati sumus, jam multi qui Cælestium & Pelagium cum eo fuerant secuti, Juliani quoque participes & socii facti, derelicto eo, Pelagioque damnato, sedi apostolicæ submittentes, & pœnitere super his, quæ male senserant, profitentes, a sanctis Patribus digni habiti miseratione, suscepti sunt. II.

II. Et invitatur ad resipiscendum exemplo suorum.

Ea Ecclesiæ satisfactio fuit subscriptio epistolæ tractoriæ Zosimi.

AD SATISFACTIONEM ECCLESIÆ, &c.] Hác loquendi forma significat Mercator subscriptionem tractoriæ Zosimi faciendam: satis enim facere Ecclesiæ nemo potest, nisi qui præstiterit id, non tantum quod ipsa exigit, sed etiam qua ratione præstandum jubet, ut catholicos ab hæreticis certa nota discernat. Exigebat vero tunc temporis hujuscemodi subscriptionem, ut hactenus sæpe indubitatis Patrum testimoniis confectum est: sufficiat nunc unum ipsiusmet Juliani ad S. Zosimum scribentis nomine octodecim Episcoporum damnationem Pelagii Cælestiique subscribere detrectantium. sic enim loquitur: *Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis, quod sic absentium damnationem ob Dei timorem subscribere non audemus, docti per scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis:* Non credes auditus vanos, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus. Et postea: *His igitur & cæteris testimoniis confirmati meminimus in absentum, & nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum præsentes fuerint confutati, &c.*

Libell. part. 4. num. 1. Vide dissert. de libellis Pelagianorum

Exod. 23. v. 1.

Juxta Septuag. Num. 7.

VEL MODO CONDEMNENT.] Juliani participes jam totos fere undecim annos pertinaciter recusabant subscribere tractoriæ Zosimi summi Pontificis, id est, condemnationi Pelagii & Cælestii. tunc enim, teste Mercatore, conventus est Julianus, simulque reliqui complices, cum scripsit epistolam illam ad Zosimum, quæ ab hominibus fidis per totam pene Italiam ad commovendos animos circumlata est, priusquam perveniret ad summum Pontificem. At Julianus ipse testatur se prius Zosimo scripsisse, quam libros adversus Augustinum exorsus esset: orsus est vero ante ann. 419. ut demonstratur in dissertatione de libris, qui toto tempore, quo vel hæresis viguit, vel Augustinus superfuit, de quæstionibus Pelagianorum confecti sunt.

Quamdiu pertinaciter steterint in partibus Pelagii complices Juliani.

Lib. subn. cap. 6. num. 9.

Lib. 1. operis imp. cap. 17.

Dissert. ultima de libris scriptis a defensoribus fidei adversus Pelagianos, vivente Augustino.

Quis ecclesiasticus ordo disputandi.

ECCLESIASTICO ORDINE ACCIPIENT RESPONSUM.] Ecclesiasticum dicit ordinem, quem Ecclesia præscribit, quem tradiderunt Patres, quem servavit in hunc usque diem quisquis vere fuit catholicus, ut nimirum apud idoneos judices, servata justitiæ forma, illæsa caritatis lege, sine contentionis studio, sine maledictis & calumniis, sine artibus tenebrarum, sine proximorum offensione, manifestis agentium & defendentium nominibus, reciproco veritatis amore, &c. causa agatur & finiatur.

Opinio P. Labbei rejicitur.

AUT AB EO CERTE, QUEM DICENT, &c.] Marius eruditissimo Labbeo visus est loqui hoc in loco de Augustino, cui supramodum infensa erat tota Juliani factio. Opinandi causa fuit, quod lectionem Vaticani codicis ex Bellovacensi non correxisset, nec legisset, *dicent*, sed *dicunt*. nam contra ipsius opinionem facit hoc apertissime, quod licet Marius Commonitorium obtulerit Theodosio ante concilium Ephesinum; illud tamen non ediderit, saltem Latine, nisi post idem concilium vel inchoatum, vel absolutum. At tunc ignorare non potuit, obiisse Augustinum, cum id testaretur epistola Capreoli Carthaginensis Episcopi, eo tempore lecta in concilio, quo rem agebat contra Pelagianos acerrime, vir alioquin, ut amantissimus Augustini, ita curiosissimus eorum, quæ ad ipsum pertinerent. Quem ergo spectant verba Marii? nullum definite; sed indeterminate, quem Pelagiani dicent a sensu catholico deviare

Part. 1. conc. Ephes. act. 1.

Qui resipiscunt, ad sedem apostolicam confugiunt

3. part conc. Ephes. cap. 20.

SEDI SE APOSTOLICÆ SUBMITTENTES, &c.] Vide quæ dicta sunt ex Possidio in notis ad cap 3. quibus adde verba Cælestini scribentis in hunc modum ad synodum Ephesinam: *De his autem, qui cum Nestorio videntur pari impietate sensisse, atque se socios ejus sceleris addiderunt, quanquam legatur in eos nostra sententia: tamen nos quoque decernimus, quod videtur. multa perspicienda sunt in talibus causis, quæ apostolica sedes semper aspexit. Quod loquimur, Cælestianorum testantur exempla, qui spem de synodo huc usque gesserunt. Habent, si resipiscunt, copiam revertendi: quod his solis non permittitur, quos proprie cum auctoribus hæreseos omnium fratrum constat subscriptione damnatos. per Dei namque misericordiam aliquos ex eorum numero ad nos jam rediisse gaudemus. Quod hoc consilio factum est, ut quos conscientia mixta non poterat, saltem sententia separaret. Hoc, moneo, vestra fraternitas sequatur exemplum; sit caput sceleris, cum his quos synodalia loquuntur statuta, damnatum; reliqui, quos cum hoc sentientes in communionem ecclesiastica non habemus, ejiciantur de civitatibus suis, & se in nostro collegio noverint non futuros, nisi secundum ecclesiasticum & christianorum Principum consilium, damnata cum auctoribus sociisque damnandis, se profiteantur catholicos sacerdotes: quam formam etiam circa eos volumus custodiri, qui subreptendum in ecclesiasticis causis christianis Principibus crediderunt, & alio ordine rursus Ecclesias occuparunt.*

Non erit inutile, præcedentia quædam verba sancti Pontificis de Regibus christianis scribentis œcumenicæ synodo huc referre: *Tanta causa finis, qui superest, actibus vestris, quæso, respondeat; quia volumus in modico vos deesse, qui maxima peregistis. Adjutorio apud Reges terræ his estote, quæ scripsimus. norunt & ipsi, quid suis debeant præstare temporibus: sciunt quod catholicæ fidei fundamento sua regna subsistant. Pura ab hæredibus sanctis paterne & avitæ credulitatis vena servatur. fluit ab illis incorrupta per posteros: nec hanc in his aliquis unquam limus infecit. custodit fortis sui fidelis cursus exordium, cum id quod in origine acceptum est, videtur in prole.*

IN

MARII MERCATORIS

SERVI CHRISTI

LIBRUM SUBNOTATIONUM

AD PIENTIVM PRESBYTERVM

PRÆFATIO.

Opus hoc ſecundum duas in partes diſtributum eſt a Mercatore. altera nomen Commonitorii ad lectorem accepit, quia præfationis loco eſt: altera Subnotationum ad verba Iuliani, quod eſt ipſummet opus. vtraque multa plane eximia complectitur; ſed prima potiſſimum, quæ ad hiſtoriam ſpectent; ſecunda, quæ ad dogmata: quanquam & iſta prodat de Iuliano quædam ad hunc vſque diem ignota. *Operis ſecundi diſtributio.*

Una hic per ſe quæſtio tractanda proponitur, de mortalitate Adæ per peccatum: aliæ velut appendices attinguntur, de peccato originali, de baptiſmo & redemptione parvulorum, &c. Unde Mercator: *Tota ſumma inepti, & magis impii Iuliani laboris ad vnam pravam redigi videtur ſententiam, Adæ videlicet & Evæ tranſgreſſionem eos non feciſſe mortales.* Et poſtea: *Scis in iſta, quæ inter nos vertitur, quæſtione de mortalitate ſcilicet generis humani, quæ per primos tranſgreſſores divini mandati generaliter per ſemina percucurrit, & currit, & in finem vſque curſura eſt, totam prorſus cauſam tuam conſtrui.* *Argumentum.* *In Commonitorio ſeu prologo hujus libri parte 1.* *In fine libri ſubnot.*

De tempore aliquid hinc opinor colligi probabiliter poſſe. Scripſit Mercator poſt Theodori Mopſuesteni mortem, vt conſtat ex his verbis: *A Theodoro quondam Epiſcopo oppidi Mopſuesteni*; imo poſt obitum S. Auguſtini: *Sanctæ recordationis Auguſtinus Epiſcopus diverſis temporibus*, &c. atque etiam poſt vulgatam ipſius reſponſionem ad opus poſtremum Iuliani. ſic enim Mercator: *Sanctus Auguſtinus ſex ſuis libris quatuor priores illius evertit, octo quoque poſteriores ſingulis reſponſionibus ſuis ad ſingula capita ſubjectis: quod vtriuſque opus cum in manus noſtras veniſſet*, &c. *Tempus quo conſcriptum eſt.* *Initio prologi ſeu Commonitorii.* *Ibidem ſub finem.*

Cum igitur Theodorus e vita exceſſerit ann. 427. Auguſtinus ann. 430. & ad Mercatorem in Oriente poſitum pervenire vix potuerit opus imperfectum, priuſquam Epheſum adveniret Baſſula diaconus, qui, vt credibile eſt, vna cum literis Capreoli Carthaginenſis Epiſcopi attulit hoc opus, tanquam Sacrum ſanctiſſimi viri in defenſione gratiæ morientis teſtamentum; non videtur procul a vero ſubnotationes factas quidem a Mercatore, ſub finem ann. 431. quo habita eſt Epheſi ſynodus, ſed in vnum librum collectas impulſu Pientii, anno conſequente: Mercatori quippe id procul dubio acciderit, quod curioſis ſolet, opus diu expectatum avide legerit, cum primum accepit; lectum ſubnotaverit; & ſuo tempore Subnotationes in vnum congeſſerit. *Theodoretus in fine hiſt. eccl.* *Et in ordinem redactum.*

Intereſt lectoris tria hic obſervaſſe. Primum, nos quidem Subnotationes in octo capita partitos fuiſſe, ſed ſecutos hac in re Mercatorem, qui totidem excerpta ex Iuliani libris examinanda ſibi propoſuit: variis numeris ſingula capita, ipſumque Commonitorium diſtinxiſſe, vt ſi qua nobis aliquando citanda ſint, tanto facilius reperiantur, quanto pluribus indiciis deſignata fuerint. Alterum, ad ſingula Iuliani excerpta Auguſtini reſponſionem, etſi Mercator non appoſuerit, a nobis tamen ſubjunctam, vt vtriuſque doctoris reſponſiones inter ſe compoſitæ mutuam ſibi lucem refundant. Poſtre- *Quid præſtitum in hac editione.*

mum, nusquam, vel apud Mercatorem, vel apud alios ejusdem ævi auctores, plura per se arcana, quæ ad historiam Cælestianam pertineant, contineri, vt merito quispiam hoc opusculum idcirco vocet, *Mysterium hæresis Cælestianæ revelatum.*

COMMONITORIUM LECTORI ADVERSUS *hæresim Pelagii & Cælestii, vel etiam scripta Juliani a Mario Mercatore servo Christi.*

I. Ubi, & quo parente nata sit hæresis de mortalitate Adami.

QUÆSTIO contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota, nunc vsque penes paucos eorum admodum occulte roditur, nec ea palam profertur; sed ab ipsis, qui de ea cornicantur, velut catholicis intra Ecclesias, interim retinetur. PROGENITOREL VIDELICET HUMANI GENERIS, ADAM ET EVAM, MORTALES A DEO CREATOS, NEC QUEMQUAM POSTERORUM SUI PRÆVARICATIONE TRANSGRESSI LÆSISSE; SED SIBI TANTUM NOCUISSE, SEQUE MANDATI REOS APUD DEUM FECISSE, ALTERUM PENITUS NULLUM.

II. Quando, & a quo Romam advecta. Et Pelagio tradita.

Hanc ineptam, & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice, Rufinus quidam natione Syrus Romam primus invexit, & vt erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, & per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, cumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem.

III. Qui eam cõmentariis in epistolam Pauli ad Romanos inserit. Rom. 5. v. 12.

Hic mox ausus in Apostolum Paulum commentarios condere, cum ad illum locum notissimum ad Romanos venisset epistolæ, vbi ita continetur: *Propterea sicut per vnum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, &c.* Ibidem eos tantum reos dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerint imitari: non omnes, qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati; atque hinc latius de sequentibus locis hujus epistolæ disputat, & pronuntiat, nullum hominem prorsus per generationem læsum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressione; *sed imitatione*, inquit, *quia prior ille in genere humano peccavit, & illum reum, & obnoxium fieri, qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando fuerit imitatus.*

IV. Et tradit Cælestio auditoriali scholastico.

Huic Pelagio adhæsit Cælestius, nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris vtero editus. Hic a Pelagio instructus sensum istum impiissimum meracius imbibit, ac multos incredibili loquacitate amentiæ hujus suæ participes & complices fecit.

V. A quo multis persuadetur propter dicendi facultatem. Quinque verborum sententiis comprehenditur.

Ausus quippe est palam publiceque his verborum sententiis ejusdem sensum passim disseminare per populos: id est, *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus.*

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.

Quoniam infantes qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.

Quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habent vitam æternam.

Quæ quinque capitula vnam impiissimam, & nefandam sententiam generant.

Quibus tres adjectæ de gratia.

Adjecit præterea *posse esse hominem sine peccato, & facile Dei mandata servare, quoniam ante Christi adventum fuerunt homines sine peccato.*

Et quoniam sic lex mittit ad regnum cælorum, sicut evangelium.

VI. Eandem doctrinã Julianus defendendam suscepit.

Hæc atque alia ejusmodi ipsi etiam Juliano, & cæteris ejus commanipularibus placuere. quæ cum cognita atque detecta, ecclesiastica fuissent cum præfatis personis auctoritate damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Juliano defensa sunt, placuitque ei cum Pelagio & Cælestio in damnatione testium numerari.

VII. Adversus Julianum scribit S. Augustinus. Primo contradixit Julianus quatuor lib. ad Turbantium. Secundo libris 8. ad Florum.

Tunc contra pueriles ausus ejus sanctæ recordationis Augustinus Episcopus diversis temporibus diversos condidit libros, ex quibus omnibus Julianus vnum de duobus primo tempore ad Valerium editis elegit, cui quatuor libros à se ad Turbantium absolutis contradiceret: sequenti vero vni octo vltimis voluminibus ad Florum emissis respondisse se jactat, fingens multos ejus sancti viri super hac re alios elaboratos penitus ignorare.

VIII.

Quibus octo vltimis horrida loquacitate evagatus, disertum se magis osten-

tare, & sciolum volens, post innumerabilia convitiorum probra, quæ in sanctum supradictum virum est jaculatus, hæc impudenter, imo jam impie defendere, quæ a Pelagio Cælestioque eum in perniciem suam didicisse superius memoravimus; quanquam sicut jam prioribus quatuor libris eadem, & semper eadem volvens, & nullum prudenter inveniens exitum, injuriis & contumeliis magis membranas seu chartas, quam ulla fidei rectæ ratione complevit. Et cum hæc summa brevitate, & scripturarum sanctarum atque divinarum auctoritate esset quæstio pertractanda, plurimam sibi distortam, & omnino non necessariam loquacitatis conscripsit materiam, de qua & impia cuderet, & prorsus ageret nihil. nihil enim agit, qui impietati operam navat. *Judicium Mercatoris his de libris.*

IX. *Utrique operi Juliani respondit S. Augustinus.* Sanctus sæpe dictus Episcopus Augustinus sex suis libris quatuor priores illius avertit, octo quoque posteriores singulis responsionibus suis ad singula capitula subjectis, sic vanos ejus & plumbeos pugiones malleo catholicæ veritatis obtudit, imo confregit.

X. *Occasio scribendi unde facta Mercatori.* Quod utriusque opus cum in manus nostras venisset, studiosius perlegi & intellexi, quia tota summa inepti & magis impii Juliani laboris ad unam pravam redigi videtur sententiam: *Adæ videlicet & Evæ transgressionem eos non fecisse mortales, nec noxam eorum ad posteros originaria successione transisse; sola autem imitatione illorum, qui divina mandata contempserit, effici reum.*

XI. Hoc ergo, ut dixi, totum opus, cum studiosius perlegissem, breviter pro nostrarum virium facultate, Subnotationibus libris ejus, ubi ubi opportunitas exegit, appositis, ego quoque respondi, quo lector post tanti patris & magistri tubam, nostram etiam palearem fistulam non aspernatus assumere, tota intelligat brevitate Julianum in elaborandis numerosissimis libris inanem & plenam potius jactantiæ, cum summa impietate operam impendisse.

XII. *Et quo impulsore scripta edita. Spretis Juliani minis & maledictis.* Sane quoniam easdem ipsas, quas dixi, Subnotationes in unum corpus redigere me debere, tu quoque, venerande Presbyter Pienti, jussisti, parvi imperatis, nun ignorans in maledicta, & effrænatæ illius linguæ nos convitia incursuros. Sed quid pussunt extra ecclesiam alligati rabidi canis latratus? Gloriemur nos tantis viris, tantisque ecclesiasticis doctoribus toto plane orbe fulgentibus, in quos ille tam inaudita, tam nefanda, tamque obscœna atque atrocia maledicta jaculatur, participes ac socios fieri.

XIII. *Ratio totius operis.* Scio sane quod etiam de ordine capitulorum succensurus sit nobis, & plus loquendo quam solet, inanem contra nos strepitum verborum moturus, accusans videlicet ordinem contra se nostrorum nullum esse dictorum. Subnotationes, ut jam diximus, pravis nos ejus sensibus partim apposuimus, vel admovimus; non ullum adversus eum condidimus librum.

XIV. *Juvenal. Satyr. 1.* Ille sane curet de nobis, *medio ceras implere capaces quadrivio*, nos cum ingenii tenuitate, fide christiana fundata, a mundi sane sapientibus longe remota; & exprobrationes ejus cum Patribus nostris, & magistris, patienter excipimus; & exorbitationes illius a catholica veritate, divinis scripturarum eloquiis, non sophismatum arte, confutamus, convincimus, & deflemus.

Commonitori nomen pro præfatione positum. COMMONITORIUM LECTORI.] Vox commonitorii, quæ in superiore opusculo pro instromento litis, sive indiculo sumebatur, nunc admonitionem ad lectorem, & prologum in librum Subnotationum in scripta quædam Juliani significat.

NONNULLOS SYRORUM.] Syrus certe fuit Rufinus ille, quem Cælestius in concilio Carthaginensi testatur se audivisse Romæ apud sanctum Pammachium, cum diceret, *quia tradux peccati non erat*, ut mox referet Mercator. Fuit quoque Theodorus Mopsuestenus, qui oriundus Antiochia, unde a Photio Antiochenus vocatur. Fuit denique Paulus Samosatenus, ex quo primo nata est hæresis Pelagiana. *Apud August. lib. de pecc. orig. cap. 3. Num. 2. Cod. 38.*

PRÆCIPUE CILICIA, &c.] Hæresis Cælestiana, ut mox insinuatum est, originem duxit, si non primam, saltem vicinam a Theodoro Episcopo Mopsuestiæ, quæ civitas Ciliciæ secundæ. Hunc parentem indicavit Mercator apertissime, quippe qui etiam Theodori fragmenta refert, quibus hæresis illa continetur. *Consensio Marcentii & Photii cum Mercatore de Theodoro hæresis Cælestianæ parente.*

Joannes Maxentius Mercatori consensit: *Quod malum & pœnam mali in universum credimus transisse genus humanum. nec enim mortem corporis tantum, quæ pœna peccati est, sicut quidam dicere volunt; sed & aculeum mortis, hoc est, peccatum ingressum in mundum: quia non istis, sed Apostolo potius acquiescimus, qui & peccatum & mortem in omnes homines pertransisse testatur dicens:* Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransivit, in quo omnes peccaverunt. *Propterea recentes ab utero parvulos, non tantum ut adoptionem mereantur filiorum, aut propter regnum cælorum, (sicut Pelagii & Cælestii, sive Theodori Mopsuesteni discipuli, qui unum & idem naturale, & originale peccatum esse affirmare conantur) sed in remissionem peccatorum eos credimus baptizari, ne pereant in æternum.* *Confess. 1. tom. Bibl. PP.* *Rom. 5. v. 12.*

Consentit quoque Photius, licet paulo obscurius, cum loquitur de quinque libris a Theodoro Mopsuesteno compositis adversus eos, qui homines natura dicunt, non voluntate peccare; quorumque auctor nomine appellatur Aram, dissimulante Theodoro sub hac larva catholicos peccati originalis defensores, Hieronymum & Augustinum. *Cod. 177.*

Quando nata hæresis.

JAMOUDUM MOTA NUNC USQUE, &c.] Dixit *jamdudam*, id est, saltem ante triginta annos. nam Rufinus ille Syrus Pelagii Cælestiique magister videtur venisse Romam ann. 399. siquidem fuerit ille, quem Hieronymus in Occidentem misit, vt postea demonstratusi sumus. Dixit & *nunc vsque*, id est, ad ano. 431. quo liber ille conscriptus est, vt moouimus in præfatiooc.

Quibus artibus crevit. Consensio Hieronymi. *Ep. ad Ctesiph.*

NEC EA PALAM PROFERTUR.] Fuit hæc Pelagianorum ars frausque pene perpetua, vt sua mysteria committerent fidis tantum auribus, palam tegerent verbis in speciem catholicis. Hinc Hieronymus cooversa ad Pelagium oratiooe: *Nosti*, inquit, *quid intrinsecus discipulos tuos doceas, aliud ore commemorans, aliud celans conscientia, nobisque alienis & indoctis loqueris per parabolas, tuis autem mysteria confiteris.* Et postea: *Loquere, quod credis. publice prædica quod discipulis loqueris; aliud audiunt cubicalorum tuorum secreta, aliud rostrorum populi*, &c. Et paulo post: *Sola hæc heresis est, quæ publice erubescit loqui. quod secreto docere non metuis. magistrorum silentia profert rabies discipulorum.*

Consensio Prædestinati. *Lib. 1. hær. 88.*

INTRA ECCLESIAS, &c.] Prædestinatus: *Pelagiani seu Calestiani catholica plebi permixti sunt, quia Ecclesiam aliam non habent; & ideo vbi eis evenerit, communionem non renuunt. dicunt enim vnius confessionis esse in hac parte, in qua eucharistia conficitur. de quæstione enim, aiunt, non de communione discernimur.*

Et Hieronymi. *Epist. 14 inter Augustin.*

Hanc artem animadvertit Hieronymus, cum scriberet io hæc verba: *Hæc perniciosissima heresis semper simulat pœnitentiam, vt docendi in Ecclesiis habeas facultatem.*

Et Augustini. *Lib. de pecc. orig. cap. 17.*
Et Cælestini. *Parte 3. conc. Ephes. cap. 12.*

Augustinus: *Multi eos propterea sectabantur, quia catholica communioni videbant esse sociatos.*

Sanctus Cælestinus: *Obsistas illis per te Spiritus sanctus hominibus, qui ad quascumque conantur provincias pervenire, vt eorum impia prædicatio resurgat. Obsistite eis: ita enim vi damnentur, quocumque perveniunt innotescunt; & tanquam non illis sententia toties repetita sufficeret, longinquas terras, remotasque provincias inquietant.*

Et Leonis Magni. *Epist. 86.*

Sanctus Leo: *Agnovimus quosdam presbyteros, diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana seu Calestiana heresis habuerit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, vt nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris; & pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupus ovium pellibus tectus in ovile dominicum, non depositis bestialibus animis, introiret.*

De Rufino Cælestii magistro.

SOB SANCTÆ RECORDATIONIS ANASTASIO RUFINUS QUIDAM, &c.] Opportune hoc io loco confutanda esset popularis opinio, quod adversum fidei de peccato originali dogma Pelagius Cælestiusque didicerint a Rufino Aquilegiensi; sed lex ootarum jobet proligam dispotationem rejicere in finem, vbi de Pelagianæ hæresis defensoribus, imo & de parentibus dissertatio instituetur.

Quo anno Romam venerit.

Porro autem quo Anastasii Christiqoe anno Rufinus, de qoo agitur, Romam venerit, facile potest colligi, si modo idem est, vt revera est, quem Hieronymus Mediolanom misit ad Venerium. misit enim cum epistola ad Rufinum Aquilegiensem; epistola vero Romam allata est, postquam Aquilegiensis ex vrbe in patriam secesserat: ergo cum secesserit ann. 2. Anastasii, aut sub finem primi, necesse est Rufinum venisse Romam ann. 2. Anastasii, qui est Christi 399.

Verum id facilius concludetur ex Apologia secunda Hieronymi adversus Rufinum. cum enim de hac ipsa epistola loqoeretur, hanc ait ab amicis habitam fuisse Romæ ante trieonuio. Cum igitur scripserit Apologiam anno vltimo Anastasii, & Anastasius obierit die 27. Aprilis ann. pontificatus 4. Christi 402. oportet Rufinum cum epistola veoisse ann. 399 qui secundus Anastasii.

Et Pelagium Cælestiumque docuerit, sed Cælestium magis.
Apud August. lib. de gratia Christi cap. 35.
Epist. 95.
Lib. de pecc. orig. cap. 2.

TUNC DECEPIT PELAGIUM, &c.] Hinc constat Pelagium Anastasii temporibus fuisse Romæ. Io ea certe erat ann. 405. cum scriberet ad Paulioum epistolam, cujus ipse memioit in literis ad Innocentium datis ann. 418. dicitque scriptam ante 12. annos. Certe Augustinus Pelagium ait diu Romæ vixisse, imo diutissime. nos vero io dissert. de auctoribus, &c. ostendimus eo venisse jam inde a temporibus Damasi.

Cujus error Orientalibus notior.

PROGENITORES VIDELICET HUMANI GENERIS.] Hæresis Cælestiana contra fidem catholicam peccati origioalis longe notior fuit Orientalibus Ecclesiis, imo & aliis vulgo fidelibus, quam Pelagiana gratiæ Dei per Christum inimica. vnde Imperator Honorius in constitutione ad Palladium Ravennæ data pridie Kal, Maias, Honorio XII. & Theodosio VIII. A A. C C. de pellendis ex vrbe Pelagio & Cælestio, Solius Cælestiani erroris meminit.

Quia inde ad Occidentem propagatus est.
Cod. 54.

Et certe nata est pestis illa in Oriente, & hinc quasi lues pervasit Occidentem, quemadmodum in dissert. de auctoribus, &c. osteodemus ex Photio: *Ipsa*, inquit, *heresis sive Pelagiana, sive potius Calestiana viguit in Oriente, & in Occidentem quoque propagata est.*

De patria Pelagii.
Epist. 106. ad Paulin.

PELAGIUM GENTE BRITANNUM.] Hinc ab Augustino dicitur Brito: *Pelagium*, inquit, *quem credimus, vt ab illo distingueretur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum, quod vt servum Dei dilexeris, novimus: nunc autem quemadmodum diligas, ignoramus.*

In Apolog. cap.

Ab Orosio Britanoicus: *Dominus Christus summo premio fidei dignum judicat, si quis hæc filium Dei posse crediderit, & Britannicus noster, mox vt volueris, se posse confidit.*

Carm. de Ingra. cap. 1.

A Prospero, coluber Britannus.

Dogma quod antiqui satiatum felle draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus,
Hæc primos homines cretos ditione ferebat,
Vt seu præscriptum mandatum transgrederentur,
Sive inculpati servata lege manerent.
Mortem istam prorsus, qua carnem vita relinquit,
Oppeterent, quæ non peccato parta, sed ipso
Instituente Deo, comes esset fixa creatis.

In pref. primi lib. in Hierem.
Et in pref. lib. tertii.
Buchananus in hist. Scotia.

Ab Hierooymo, Scotorum pultibus prægravatus, atque Albinus canis. sic enim corrigenda vulgaris lectio, quæ habet, Alpinum canem: nam Britannia dicta est olim, & Scotia & Albion. Haoc vero insulam semper aluisse molossos toto orbe notissimos, nemo nescit.

Notatus Usserius cum aliis Pelagio ex historiæ scriptoribus.
Loco non citato.

Hac autem occasione animadverte, lector, falli conjectura eos, qui existimant, nomine Albini canis, significatum fuisse ab Hieronymo Cælestium Pelagii discipulum; constat enim illum, quem ait Hieronymus *latrare per Albinum canem*, oon alium esse a Rufioo. sic enim habet: *Instar Cerberi spirituali percatiendus est clava, vt æterno, cum suo magistro Plutone, silentio conticescat.* Quis autem ignorat Grunnii, Calphurnii, Scorpii, Asinii, Plutonisque nomioe Rufinum identidem ab Hieronymo appellatum?

De commentariis Pelagii

MOX AUSUS COMMENTARIOS CONDERE.] De commentariis vide, quæ prolixe annotata sunt

in epistolas Apostoli Pauli.

sunt ad caput 2. præcedentis operis, simulque adverte hac vocula, mox, non significari maximam temporis propinquitatem, sed consecutionem solam: neque enim Pelagius, vbi primum a Rufino venenum hausit, illud continuo suis commentariis inclusit, sed prius docuit Cælestium, qui & ipse adversus traducem peccati scripsit, antequam Pelagius commentarios elucubraret, vt confectum est citato loco, partim ex Prædestinati auctore, partim ex Mercatore, qui ejusmodi expositiones compositas fuisse scribit ante vastationem vrbis.

De Cælestio Pelagii discipulo.

Lib. de script. cap. 44.

CÆLESTIUS NOBILIS NATU QUIDEM ET ILLIUS TEMPORIS, &c.] De Cælestio tria traduntur a Mercatore, quod nobilis natu fuerit, quod auditorialis scholasticus, quod naturæ vitio eunuchus: ea fuere in hunc vsque diem incognita; emendant vero, quæ vel a Gennadio scripta sunt, vel afferri solent a recentioribus, vt quod Cælestius Scoticæ gentis fuerit, quod ab adolescentia monachus, &c. Major enim fides adhibenda est Mercatori testi oculato, quam Gennadio aut aliis majore temporis intervallo distantibus. Hæ porro voces, illius temporis, non improbabiliter ostendunt Cælestium adhæsisse Pelagio jam inde ab Anastasii temporibus.

De auditorialibus scholasticis.

Conc. Sardic. can. 10.

Tract. 7. in Ioan.

AUDITORIALIS SCHOLASTICUS.] Scholasticus, qui vocatur a Mercatore auditorialis, a concilio Sardicensi forensis dicitur: *Si quis dives vel forensis scholasticus Episcopus fieri dignus habeatur, non prius constituatur, quam lectoris & diaconi & presbyteri ministerium peregerit.* Dicitur & ab Augustino legisperitus: *Qui habent causam, & volunt supplicare Imperatori, quærunt aliquem scholasticum jurisperitum, a quo sibi preces componantur.*

L. 2. cod. de advoc. concuss.

Can. 97. cod. Afr. Eccl.

Pag. 132. edit. Divionensis.

Scholastici vbique mentio est apud veteres. Advertendum autem advocatum causarum publicarum, ecclesiarumque & civitatum, defensorem scholasticum nominatum fuisse, & a civitatibus appellationem accepisse: sic Eusebius, qui postea fuit Dorylæi Episcopus, cum Nestorio resisteret, fuisse dicitur a Theophane scholasticus regiæ vrbis: sic Severus, cui scripsit Ferrandus epistolam, cujus argumentum est: *Quod Dominus noster* JESUS CHRISTUS *sit vnus de Trinitate*; appellatus est scholasticus Constantinopolitanus, &c.

Lib. 5. advers. Jul. cap. 4.

Lib. 2. ejusdem operis cap. 10.

Illæ autem voces, auditorialis scholasticus, modo conjunctæ vsurpantur a scriptoribus, modo divisæ, vna tamen eademque significatione; divisarum passim exemplum occurrit; conjunctas adhibuit Augustinus, cum Julianum alloquens, *Auditoriales*, ait, *scholasticos tangis. & dicis contra me clamaturos, o tempora! o mores!* &c. Et alio in loco: *Numquid Irenæus, Cyprianus, Reticius, Olympius, Hilarius, Gregorius, Basilius, Ambrosius, & Joannes de plebeia fæce sellulariorum, sicut Tulliane jocaris, in vestram invidiam coacitati sunt? numquid milites? numquid scholastici auditoriales? numquid nautæ, tabernarii, cetarii, coqui, lanii? numquid adolescentes ex monachis dissoluti? numquid postremo de qualicumque clericorum turba isti sunt?*

Explicatus Augustini locus alioquin obscurus.

Non possum silere, quid ex his verbis conjecerim, nec forte improbabiliter, Julianum nempe, dum ista diceret, intendisse in Valerium Comitem, qui vir militaris; Constantium, qui vicanus, & infima ex plebe; Marium Mercatorem, quem scholastici auditorialis nomine intelligat; Jacobum & Timasium, qui adolescentes monasticam vitam professi, & Paulinum Cælestii accusatorem, qui inter diaconos merebatur; omnes acerrimos hæresis Pelagianæ insectatores; omnes singulari aliqua necessitate Augustino devinctos; omnes a duce agminis catholici adversus factionem Christo inimicam instructos atque immissos.

Conjectura probabilis de Mercatoris officio.

Quod si hæc conjectura non omnino contemnenda est, vt certe non est; an non ex ea consequens videtur, vt Mercator inter auditoriales scholasticos, & Romæ quidem, militaverit, eamque ob rem Cælestii consors singula quæque tanto distinctius noverit, quanto propter societatem officii frequentius, vt fit, in ipsius vitam moresque inquisierit? Et certe ratio agendi, quam sequitur, tota mihi videtur de foro: quid enim Commonitorio exactius ad regulas forensis accusationis? quid Subnotationibus conformius consuetudini, qua solent ejusmodi homines libros annotando legere?

Atque etiam de patria.

Nec omnino a ratione alienum videtur, existimare Marium Mercatorem Roma oriundum, vel, quod magis opinor, e Campania; atque ita fuisse Cælestii non tantum muneris socium, sed etiam patriæ consortem. Cælestium enim fecimus Campanum in notis Commonitorii, neque leves habuimus faciendi causas.

Cōsensio Augustini cum Mercatore de loquacitate Cælestii.

Epist. 89.

MULTOS INCREDIBILI LOQUACITATE.] Vix credi potest, quam multos suas in partes Cælestius traxerit. Augustinus de ipso scribens ad Hilarium: *Consortes erroris ejus plures sunt, quam sperare possumus; & vbi non redarguuntur, etiam alios ad suam sectam seducunt: & sic crebrescunt, vt nesciant, quo sint erupturi*, &c.

Et Patrum synodi Carthag.

Epist. 90.

Patres concilii Carthaginensis: *Multi qui eorum perhibentur esse vel fuisse discipuli, hæc mala, quibus fundamenta christianæ fidei conantur evertere, quantumcumque affirmare non cessant.*

Consensio Hieronymi cum Mercatore.

Epist. ad Ctesiph.

Consensio etiam Augustini.

Lib. de pecc. orig. cap. 12.

Comparantis inter se Cælestium & Pelagium.

AUSUSQUE PALAM PUBLICEQUE, &c.] Cælestium Pelagio audaciorem fuisse in prodenda sententia, testatur Hieronymus: *Silentia magistrorum profert rabies discipulorum.* Augustinus: *Inter istum & Cælestium in hac quæstione, de parvulis propter peccatum originale baptizandis, quid distat, nisi quod iste apertior, ille occultior fuit: ille pertinacior, iste mendacior: vel certe ille liberior, iste astutior? Ille enim nec in Ecclesia Carthaginensi damnare voluit, quod in Romana postea se tenere confessus est, & corrigi paratum se esse professus est, si ei tanquam homini error obrepsit. Iste autem & illud dogma damnavit tanquam contrarium veritati, ne ipse a catholicis judicibus damnaretur, & id sibi defendendum postea reservavit, aut mendaciter damnans, aut callide interpretans.*

Consensio Augustini cum Mercatore.

Lib. de gest. Palæst. cap. 11.

ADAM MORTALEM FACTUM, &c.] Vide, lector, quibus capitibus Mercator contineri dicat hæresim Cælestianam. vide item quibus & Augustinus, & alii ejusdem ævi scriptores.

Et auctoris librorum hypognosticon.

In præfat.

Auctor librorum hypognosticon: *Cujusmodi dogmatis ista est nefanda blasphemia.* Adam, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum fuisse. item peccatum ejus neminem nisi solum ipsum nocuisse. iterum posse hominem per liberum arbitrium tanquam per se sibi sufficientem implere quod velit, vel etiam meritis operum a Deo gratiam vnicuique dari. libidinem naturale esse bonum, nec in ea esse quod pudeat. parvulos baptizatorum filios non trahere originale peccatum, neque perituros a vita æterna, si sine sacramento baptismi ex hac vita migraverint.

Auctoris libri qui Prædestinatus dicitur.

Lib. 1. hær. 88.

Auctor libri qui Prædestinatus dicitur: *Tunc illi (Cælestio) obtulerunt libros suos, vbi dicebat, ipsam sibi hominis naturam ad perfectionem posse sufficere;*

Sacerdotum concilia amplius quam viginti quatuor annis 19. Lib. de script. cap. 41. Dissert. 3. de synodis habitis in causa Pelagiana temporibus S. Augustini.

Sacerdotalibus statutis.] Mercator de una, ut dixi, Zosimi tractoria sermonem facit, vel etiam de Innocentii decreto, cujus promulgatio quædam fuit ista tractoria, ut patet ex Gennadio. mirum tamen spatio novemdecim annorum, quo Pelagiana hæresis visa est habere aliquid virium, plures viginti quatuor habitas synodos, de quibus erit singularis dissertatio. In antecessum visa est apponenda hoc in loco suis temporibus distincta synodorum synopsis.

PERIOCHE NOVEMDECIM annorum.

Ann. 412.	I.	Synodus 1. Carthagine in causa Cælestii.
Ann. 415. die 30. Julii.	II.	Conventus Hierosolymitanus sub Joanne Episcopo.
Eod. an. mense Decemb.	III.	Synodus Diospolitana.
Ann. 416. mense Sept.	IV.	Synodus 2. Carthaginensis.
Eod. an. mense Octob.	V.	Synodus Milevitana.
Eod. an. mense Novemb.	VI.	Synodus 5. Episcoporum Carthagine.
Ann. 417.	VII.	Synodus Romana prima sub Innocentio.
Ann. 417. sub fin.	VIII.	Synodus Constantinopolitana prima sub Attico.
Eod. tempore.	IX.	Antiochena sub Theodoto.
Eodem anno.	X.	Synodus Romana secunda sub Zosimo.
Eodem anno.	XI.	Synodus tertia Carthaginensis.
Ann. 418. Kal. Maii.	XII.	Africana universalis.
Eodem ann. mens. Julio.	XIII.	Romana 3. sub Zosimo.
Eod. ann. die 17. Julii.	XIV.	Africana 2. universalis.
Eodem ann. mens. Aug.	XV.	Africana 3. universalis.
Ann. 419.	XVI.	Africana 4. universalis.
Ann. 423.	XVII.	Synodus in Cilicia adversus Julianum.
Ann. 424.	XVIII.	Synodus Romana 4. sub Cælestino.
Ann. 425.	XIX.	Synodus Constantinopolitana 2. in causa Episcoporum ex Italia ejectorum propter hæresim Pelagianam.
Eod. anno.	XX.	Africana 5. universalis in causa Leporii.
Ann. 427.	XXI.	Gallicana sub Honorato.
Ann. 429.	XXII.	Anglicana Verolamii.
Ann. 430.	XXIII.	Romana 5. sub Cælestino.
Ann. 431.	XXIV.	Ephesina generalis.

Indulgentia Ecclesiæ in recipiendis redeuntibus ab hæresi. In vita S. August. cap. 18.

Recipientes, &c.] Possidius: *Illi tantæ sedis apostolicæ* (Innocentius & Zosimus SS. PP.) *suis diversis temporibus eosdem* (Pelagianos) *notantes, atque a membris Ecclesiæ præcidentes, datis literis ad Africanas atque Orientis & Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos & devitandos ab omnibus catholicis censuerunt. & hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum judicium, etiam piissimus Imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi debere constituit. Unde nonnulli ex eis ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, unde resilierant, redierunt, & adhuc alii redeunt, innotescente & prævalescente adversus illum detestabilem errorem rectæ fidei veritate.*

Laudatus Possidius Calamensis Episcopus.

Observa Possidium Calamensem Episcopum, & S. Augustini familiarem, non minimam fuisse partem conciliorum Africanorum, & ab eo tamen tribui sedis apostolicæ Pontificibus damnationem Pelagianorum, dicique Imperatorem secutum fuisse Pontificum judicium, quod *Ecclesiæ Dei catholicæ judicium vocat.*

Innocentius damnat Pelagium & Cælestium.

Non tunc primo, &c.] Ordine historiam damnati a S. Innocentio Pelagii, narraturus continuo, quid cum eodem hæretico Patres Diospolitani egerint: ubique vero consentanea scribit Augustino, quod nemo per se non facile intelliget, cum vulgata sit utraque pars historiæ.

Ordinat Julianum. Consule dissert. de vita & moribus Iuliani. Consule item notas ad præf. Mercatoris in symb. Theodori.

Julianus fuerat ordinatus.] Hinc primum discimus, a quo fuerit ordinatus Julianus. Gessisse episcopatum Augustinus, Prosper, Gennadius, Beda, & qui non alii tradiderant: sed de ordinatore siluerant omnino; imo & de sede pugnare visi sunt. Utrumque docet manifeste Mercator.

Quæstio difficilis de tempore, quo S. Innoc. obiit. Constans est annus.

Usque ad prædicti viri excessum] De anno, quo S. Innocentius excessit e vivis, nullam quæstionem movent chronologi. constat enim fuisse superstitem VI. Kal. Feb. cum responderet duabus synodis, Carthaginensi ac Milevitanæ, & quinque Episcopis, a quibus literas acceperat, post consulatum Theodosii VII. & Junii Quarti Palladii V. C. ut habent Corbeiensia exemplaria: sive Honorio XI. & Constantio II. coss. ut est in quibusdam impressis.

Incertus mensis & dies.

Constat etiam Innocentium non fuisse superstitem VIII. Kal. Octob. ejusdem anni, quo tempore Zosimus successor secundam epistolam scribebat ad Africanos Episcopos. Sed non perinde apertum est, quo mense & die obierit, cum dissentiant auctores. certa nihilominus temporis nota opus est ad historiam Zosimi texendam: quare curandum est aliquid, qua rationibus, qua conjecturis, constituere.

Refellitur popularis opinio de obitu S. Innocentii. Primum ex Paschasini epistola. Inter epist. S. Leonis 63.

Sedere cœpisse Zosimum ante pascha ann. 417. concluditur ex his Paschasini Lylibætani verbis ad S. Leonem: *Non ergo una dies longius posita terreat, ne cum hoc evitamus, incurramus errorem, sicut tempore recordationis Domini mei prædecessoris vestri Zosimi, consulatu Honorii Augusti XI. & Constantii II. tunc enim cum declinaretur, ne X. Kal. Maii pascha teneretur, celebratum est VIII. Kal. Aprilis, id est, pro embolismo communis annus tentus, & error gravissimus est ortus: in tantum, ut ministerio certo, quod dono sancti Spiritus ministratur, hæc veritas probaretur.*

Ex veteribus Martyrologiis Bedæ, Adonis, & Romano.

Quandoquidem igitur ann. 417. pascha vitio celebratum est die 25. Martii, cum tamen deberet die 22. Aprilis: cumque hoc vitium contigerit tempore Zosimi, ut tradit Paschasinus, Zosimus certe sedere cœpit ante diem 25. Martii, atque ita Innocentius, non die 28. Julii, ut Baronio visum est, & a multis creditum: sed die 12. Martii mortem obiit, quemadmodum habent Beda, Ado, vetus Martyrologium Romanum, &c.

Tandem ex Zosimi epistola de privileg. Eccl. Arelatensis.

Quidquod reperitur epistola Zosimi de privilegiis Ecclesiæ Arelatensis data XI. Kal. April. Honorio XI. & Constantio II. CC. quæ certe supposititia non est, ut constat, cum ex Baronio, qui eam inserit Annalibus, confirmatque auctoritate Gregorii Magni; tum ex Sirmondo, qui eandem contulit in 1. tom. conciliorum Galliæ, addita nota temporis, quæ forte tanquam incommoda prætermissa est a Baronio. Zosimus ergo dici debet sedisse ante diem 24. Martii.

De die obitus perplexa quæstio pugnantibus scriptoribus. Anastasio.

Sed qua die, magna & difficilis quæstio est: nam primum Anastasius scriptum reliquit, vacasse sedem Innocentii diebus 22. qui potuit igitur Zosimus sedere ante diem 24. Martii, si Innocentius obierit die 12.

Prospero chronographo.

Deinde tradit Prosper, Zosimi pontificatum fuisse anni vnius, mensium 9. & dierum vel 8. vel 9. vt habent variantes codices. hunc ergo incœpisse oportet die 27. Martii, siquidem Zosimus, quod apud omnes in confesso est, obiit die 26. Decembris.

Mercatore.

Postea docet Mercator, Julianum a damnatione Pelagianorum per Innocentium perseverasse, vsque ad ipsius obitum, in sincera fide, & in damnatoris communione. Quam egregia vero laus perseverantiæ, non recessisse a fide per dies 43. aut 44. neque enim plures effluxerint a condemnatione facta III. Kal. Feb. ad diem 12. Martii, quando obiit Innocentius.

Et magna parte epistolarum Zosimi.

Postremo omnes Zosimi epistolæ, quæ pertinent ad ann. 417. si vnam excipias de privilegiis Ecclesiæ Arelatensis, & primam in causa Cælestii, datæ reperiuntur mense Septembri: vnde quispiam forte suspicetur, tam actuosum Pontificem non diu ante hoc tempus apostolicam sedem tenuisse.

Nihil certi in alterutram partem concludi potest ex epistolis Zosimi.

Ut aperiam, quid conjiciam super ea re tam obscura, tamque implexa, credo primum, ex epistolis Zosimi nihil fere vllius momenti ad præsens negotium colligi posse; quandoquidem plurimas, & omnium celeberrimam tractoriam periisse constat, & quæ nunc habentur, in solis Galliis cum majori ex parte collectæ sint ex Arelatensis Ecclesiæ archivo, cum aliis manuscriptis conferri non possunt, vt deprehendatur peccatum, si quod sit in temporis nota.

Neque ex testimonio Mercatoris.

Opinor deinde, non plus habere roboris argumentum ex Mercatore acceptum. nam licet tres Innocentii literæ de Pelagio & Cælestio in Africam missæ sint sub finem Innocentii: nihil tamen obstat, quominus concilium, in quo summus Pontifex adversus vtrumque hæreticum judicium instituit, & sententiam tulit, tribus ante mensibus exactum dicatur, cum ad sedem apostolicam ab Africanis literæ sub finem Octobris venerint, atque ita per quinque fere menses Julianus, invitus licet, continere se potuerit, nec clausum sinu venenum evomere.

Sed potius ex libris S. Innocentii ad Africanos de damnatione Pelagii & Cælestii. Loco mox citato.

Imo, ex his ipsis Innocentii literis puto assertionis nostræ de tempore, quo sanctus Pontifex obiit, confirmandæ rationem assumi posse. Cum enim Gennadius doceat ab Innocentio ad vniversalem Ecclesiam contra Pelagianos scriptum fuisse decretum, quod successor promulgaverit: concludo non diu superfuisse Innocentium, post datas in Africam literas, sed morte subsecuta impeditum, ne decretum ad alias Orientis & Occidentis Ecclesias mitteret: & vero superfuisset profecto satis temporis ad id præstandum, sin minus obiisset IV. Non. Mart. vt habent antiqua martyrologia. sed V. Kal. Augusti, quod placet Baronio.

Anastasio derogata fides.

Quin & sentio, si quando Prosper & Anastasius sibi mutuo contradicant, potiorem fidem deberi Prospero, qui de rebus scripserit, non sui tantum temporis, sed quas haberet positas ante oculos, eosque admodum curiosos, quam Anastasio, qui plus quatuor sæculis absens, quæ scriptis mandavit, nec diligentissime, nec probatissimis ex auctoribus descripserit.

Quam ergo eruditi solent, & ipse præsertim Baronius vbique passim, derogare fidem Anastasio, hanc ego abnuendam puto hac in parte, qua Prospero de tempore vacantis post Innocentii obitum sedis Romanæ pugnat. Imo satis mirari non possum, quam ob causam docti quique tam facile homini hoc in negotio assenserint, quem nulla fere in vita Pontificum falsi non accusent.

Facta Prospero.

Standum igitur reor sententiæ Prosperi tribuentis pontificatui Zosimi annum vnum, & menses novem; sed in dictum numerum oportet irrepsisse errorem, alioquin dicendus foret Zosimus die 27. Mart. Pontifex factus, quod Paschasini ipsiusque Zosimi testimonio refellitur.

Cujus emendatur locus

Quare suspicor injuria notariorum omissam decadis notam, & IX. positum pro XIX. hac enim facta numerorum emendatione, omnia facile constabunt alioqui penitus ἄδηλα. Nam primo Zosimus sedere cœpisse invenietur die 17. Martii: deinde non arguetur falsi nota temporis affixa epistolæ de privilegiis Arelatensis Ecclesiæ: tertio constans erit dies obitus Innocentii, propter cujus demonstrationem tota hæc disputatio instituta est: denique popularis opinio refelletur, facta quam merentur, Bedæ, Adoni, & antiquis martyrologiis fide, a quibus memoria S. Innocentii ad diem 12. Mart. celebratur.

Astruitur sententia veterum Martyrologiorum die 12. Martii.

Lux allata e pistolis Nestorii ad S. Cælestinum. 1. part. conc. Ephes. cap. 16.

ET QUID NUNC DESIDERAT, &c.] Videri possunt ista consonare verbis Nestorii scribentis ad S. Cælestinum de Pelagianis. *Julianus quidam, inquit, & Florus, & Orontius, & Fabius dicentes se occidentalium partium Episcopos, sæpe & piissimum & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas desleverunt, tanquam orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi: sæpe eadem, & apud nos lamentantes, ac sæpe rejecti, eadem facere non desierunt, sed insistunt per dies singulos, implentes aures omnium vocibus lachrymosis.* Et in epistola 2. *Sæpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium & cæteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem, & celeberrimam aditionem apud piissimum & prædicatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis de occidente projecti, &c.*

Ibidem cap. 17.

Quo tempore Roma egressus Pelagius. Differt. 1. de auctoribus, &c.

POST ROMANÆ URBIS VASTATIONEM IN PALÆSTINA DEGERAT PELAGIUS.] Consule dissertationem de vita & moribus Pelagii, vbi ostendimus ipsum Roma egressum, vel ante obsidionem, cum maxima esset in vrbe trepidatio, vel post solutam obsidionem; sed ante vtramque vastationem. Roma vero in Siciliam venisse: inde post triennium Hipponem, atque Carthaginem, quo tempore parabatur collatio catholicorum cum Donatistis: Carthagine denique properasse in Palæstinam, vt docet Augustinus.

Lib. de gest. Palæst. cap. 22.

De Erote & Lazaro Episcopis accusatoribus Pelagii, a quibus illi vel reprehensi, vel defensi.

STUDIOSIS EPISCOPIS.] Erote & Lazaro Gallicanis Episcopis, illo Arelatensi, vt antea diximus, isto Aquensi. de quibus opiniones veterum tam variæ sunt, vt vix ac ne vix quidem dignosci possit veritas: sive id artibus Pelagianorum factum sit, sive ipsa causæ perplexitate.

De libris a Pelagio scriptis notatus Gennadius Lib. de script. cap. 42.

LIBRI EJUS, &c.] De scriptis a Pelagio ita Gennadius: *Pelagius antequam hæreticus proderetur, scripsit studiosis tres necessarios de fide Trinitatis libros, & pro actuali conversatione Eulogiarum ex divinis scripturis librum vnum capitulorum indiciis in morem S. Cypriani præsignatum. postquam hæreticus prædicatus est, scripsit hæresi suæ faventia.*

Hæc non sunt omni ex parte vera, nam plura scripsit, antequam proderetur hæreticus, eaque hæresi faventia: scripsit enim præter opus de Trinitate & Eulogias, libros expositionum in epistolas Pauli, duos libros ad viduam, & epistolam ad Paulinum; siquidem proditus non fuit hæreticus, nisi post vastationem vrbis, ante

Dial. 1. adversus Pelag. Lib. de gest. Pal. cap. 1. 45. 46. Vide dissert. 2. de primis auctoribus, &c.

quam ista edidit. Quin imo Hieronymus non pauca ex libro Eulogiarum adducit, quibus apertæ hæresis continetur. Augustinus etiam ex iisdem Eulogiis librisque ad viduam decerpta esse testatur, quæ Gallicani Episcopi damnanda obtulerunt Diospoli.

De tribus conciliis in Africa prius habitis, quam Innocentius ferret sententiam.

TRIBUS CONCILIIS CONGREGATIS.] Duo tantum videntur habita fuisse in Africa, Carthaginense & Milevitanum, in quibus, ante latam ab Innocentio sententiam legi potuerint libri, quorum hic mentio fit. non alia ratione dissolvi potest hic nodus, quam si duobus recensitis conciliis annumeretur conventus quinque Episcoporum, qui privatis literis ad Innocentium scripserunt. nam ad hos quoque est epistola rescribentis Innocentii: & quinque illi Episcopi totius Africæ doctissimi non immerito visi sunt Mercatori, habere pondus & auctoritatem concilii integri.

Vide dissert. 3. de synodis in causa Pelagiana habitis.

De synodo Diospolitana. *Lib. 1. in Iul. cap. 5. & 7.*

De inventione reliquiarum S. Stephani.

ACCUSATUS FUIT APUD SYNODUM.] Diospolitanam intelligit quatuordecim Episcoporum, quos recenset Augustinus. habita est Liddæ, quæ est Diospolis, mense Decembri, ann. 415. vt demonstrat epistola Luciani presbyteri. In ea, præsidente Eulogio Cæsariensi lectus est libellus Erotis & Lazari Episcoporum absentium, quo Pelagius accusabatur; sed versipellis hæreticus sic illusit, per infidum interpretem, Patribus Latini sermonis non satis scientibus, vt ipse quidem sibi absolutionem suffuratus sit; impia vero dogmata, sive sua, sive Cælestii, anathematizare coactus fuerit.

Quam inscite quidam confundunt cum presbyterorum conventu prius habito.

Hanc synodum qui confundunt cum conventu Hierosolymitano presbyterorum habito a Joanne Episcopo, die 30 Julii ejusdem anni, næ illi oscitanter legerunt librum Augustini de gestis Palæstinis, & apologiam Orosii: nam Augustinus Orosium testatur non interfuisse synodo; Orosius affirmat magnam se partem fuisse conventus.

Notatus Jansenius Iprensis. *Lib. 1 de hær. Pelag*

Dissert 3. de synodis, &c.

Non erudite igitur Jansenius Iprensis arripit hinc occasionem carpendæ apologiæ Orosii, ac si ab aliquo rerum hujus temporis ignaro conscripta sit; sed ipsius accusationem, simulque Vastelli exceptiones non aptissimas, nec satis firmam Joannis Hierosolymitani defensionem suo loco diluimus.

Consensio Augustini cum Mercatore. *Lib 1 advers. Iul. cap. 5.*

AMBAGIBUS QUIBUSDAM PROFESSIONIBUS, &c.] *Quid enim vobis prodest*, inquit Augustinus, *quod nescio quas ansas, atque vincas, arte nescio cujus perplexitatis innectitis, ne simplicia pateant, & clara luceant?* Et paulo post: *His nebulis illud judicium Diospolitanum se putat illusisse Pelagius, vosque ad hoc nefas tota capite annuitis, & tot ab illo Episcopos irrisos esse ridetis.*

Vide dissert. 5. de subscriptionibus, &c.

Mercatori fides astruitur veterum testimonio.

INSISTENTIBUS ACCUSATORIBUS.] Gallicanis proculdubio Episcopis, Erote & Lazaro, qui cum solo antea libello accusassent Pelagium in synodo Diospolitana, (nec enim interesse licuit propter alterius ægritudinem) eumque Patribus illusisse intellexissent, per se postea institerunt apud Theodotum Antiochiæ Episcopum, vt Diospolitanum judicium de persona Pelagii retractaretur.

Aug. lib. de gest. Palæst. cap. 1.

Certe duo illi Episcopi tunc adhuc versabantur in Oriente, cum Orosius in Africam rediret ann. 416. hinc enim per ipsum literas dederunt ad Patres Africanos, quarum mentio aperta fit in synodica concilii Carthaginensis ad S. Innocentium *Cum ex more ad Carthaginensem Ecclesiam veniremus, atque ex diversis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis literas sanctorum fratrum & consacerdotum nostrorum dedit, Erotis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam: his ergo lectis Pelagium & Cælestium auctores nefarii prorsus, & ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus.*

Patrum synodi Carthaginensis. *Epist. 90 inter Augustinianas.*

Fit etiam mentio in synodica concilii Milevitani. *Pelagius, sicut a quibusdam fratribus nostris missa loquuntur epistolæ, Hierosolymis constitutus nonnullos fallere asseritur.*

Patrum synodi Milevitanæ. *Ibid epist. 92.*

Imo adhuc ibidem morabantur anno sequente, cum scriberet Zosimus ad Africanos. *Ad literas Erotis & Lazari priori relatione destinata, equidem hoc fervore fidei præfestinatum esse promptissimum est.* Et in alia epistola: *Grave fuit Lazaro & Eroti literarum suarum pedissequos esse. an nesciebant dilectionem vestram ad sedem apostolicam relaturam? huc calumnia compendio navigassent. Vbi de episcopatu abdicando agitur, maria terrasque lustrant, nec vlla suffragia prætermittunt: vbi vero innocentium fama percellitur, otiosi & delicati, sive accusatores, sive testes, in cubilibus & lectulis suis literis abutuntur: & totam Africam vniversumque tranquillum catholicæ serenitatis innubilant ad libidines suas duæ pestes.*

Zosimi Papæ. *Epist. 1. ad Africanos.*

Epist. 2. ad eosdem.

POSTERIORE SYNODO.] Hanc qui nominatim appellaverit, neminem memini me legere, præter Marianum Victorium, quanquam forte ANTIOCHENUM concilium pro DIOSPOLITANO. posuit ait enim: *Hæc & alia evomens Pelagius, cum a multis admoneretur, damnationem timens, recantavit primo mox rursus ad eadem, pejoraque relapsus, ab Antiochena synodo, item Innocentia prima, Zosimoque summis Pontificibus damnatus est, &c.*

Synodi Antiochenæ hactenus incognitæ qui meminerint.

Marianus Victorius. *In præf. ad epist. Hieron. ad Ctesiphontem.*

Facit tamen mentionem non obscuram Photius, apud quam locus est, qui si emendetur, vt profecto debet, Mercatoris dictum certo probat. sic enim habet: *Porro hæc quidem Pelagiana seu Cælestiana hæresis non in Oriente dumtaxat viguit, sed etiam Occidentem pervasit, & Carthagine in Africa ab Aurelio atque Augustino deprehensa, & convicta variisque publice conciliis damnata. ejecti vero, qui cum his sentirent, tanquam heretici extra Ecclesiam, temporibus Episcoporum Theophili Alexandriæ, & Innocentii vrbis Romæ, tam a Romanis, quam Africanis, cæterisque Occidentis Episcopis.* nam vbi in Græco habetur, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, legendum est, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοδότου τοῦ Ἀντιοχείας. Neque enim fieri potuit, vt ejicerentur ex Ecclesia in Ægypto Theophili temporibus Pelagiani, qui vix innotuerant in Occidente ann. 412. quo Cyrillus Theophilo successit: cum tamen admirabiliter ista quæ dicuntur, Theodoto Antiocheno conveniant: quippe qui memoratam a Mercatore synodum eodem fere anno habuit, quo Carthagine & Milevi ad Innocentium Africani scripsere.

Photius. Cujus locus maximi momenti emendatus. *Bibliotheca cod. 54.*

Vide dissert. 3. de synodis.

SANCTÆ MEMORIÆ THEODOTUS.] Celebris hic est toto Oriente Theodotus, qui ann. 411. in episcopatum Antiochenum Alexandro successit, *vir mansuetudine insignis, margarita continentia, accurata vitæ institutione egregie exornatus*, vt loquitur Theodoretus. Ille Apollinaristas reduxit ad Ecclesiam, ex qua Missalianos ejecit sine spe reditus in concilio Constantinopolitano. Obiit ann. 427. teste Theodoreto, post decimum sextum annum episcopatus; vnde redarguas Nicephorum, quatuor dumtaxat annos ipsi tribuentem. De synodo cui præsedit in causa Pelagii, abunde dissertavimus.

De Theodoto synodi præside.

Lib. 5. hist. cap. 37.

Sub fin. totius hist.

AD REVERENDISSIMUM URBIS ROMÆ EPI-

Dissert. 3. de synodis. EPISCOPUM.] Ad Innocentium, quidem vt opinor, missa sunt ea scripta, de quibus agitur, sed a Zosimo accepta, post mortem Innocentii. Opinionis hæc causa est: Zosimus duas, vt sæpe dictum est, scripsit Africanis literas, in gratiam Cælestii & Pelagii, eo anno, quo sedere cœpit, nimirum 417. vnas primum incerto mense apud Baronium, alteras postea XI. Kal. Octobris. In posterioribus meminit accepti a Pelagio libelli cum literis Praylii commendatitiis. missus est autem libellus ad Innocentium, quem nondum Pelagius sciebat defunctum, teste Augustino. *Lib. de grat. Chr. cap. 30.* Cum igitur par sit credere, Pelagium non alio misisse consilio literas & libellum, quam ad occupandum Innocentii animum, vt, si quid contra Diospolitanam absolutionem tentaretur in concilio, quod videbat a Gallicanis Episcopis apud Theodorum vrgeri, Romæ non retractaretur factum de persona Diospoli judicium: merito censeri possunt posteriora Praylii & Theodoti scripta ad eundem Innocentium, cujus mors in Oriente nondum innotuisset, fuisse directa.

PRAYLII HIEROSOLYMITANI EPISCOPI.] Theodoretus: *Hierosolymis, post Joannem illum admirabilem mortuum. Praylius vir, qui nomini suo pulchre respondebat, illius Ecclesiæ regimen capessivit.* Zosimus *Epistolam Hierosolymitani Episcopi Praylii, qui in locum quondam sancti Joannis est Episcopus ordinatus, accepimus, qui causa Pelagii enixius astipulator intervenit*, &c. Quibus verbis Mercatori videretur pugnare, nisi prius, facta mentione Antiochenæ synodi, binas a Praylio in causa Pelagii ad sedem apostolicam scriptas literas dixissemus, quarum priores memoriæ præcessoris Joannis, posteriores veritati datæ sint. *De Praylio. Lib 5. hist. cap. 17.* *Epist. 5. ad Africanos.*

Joannes porro, cui Praylius successit, obiit die 10. Januarii ann. 417. dubiamque sui memoriam reliquit, quantumvis a Theodoreto admirabilis dicatur, idque duas præsertim ob causas. nam Origeni Pelagioque nimium favere creditus est, & cum viris sanctissimis Hieronymo, Epiphanioque inimicitias gessit, aut potius odia plane immerita. *De Joanne, cui Praylius successit.*

CAPUT IV.

De communi vtriusque hæretici sententia, & condemnatione.

N ipsa autem accusatione capitulorum, quæ eidem tunc Pelagio objecta sunt, etiam hoc continebatur, cum aliis exectandis, quæ discipulus ejus Cælestius sentiebat: id est, INFANTES, ETIAMSI NON BAPTIZENTUR, HABERE VITAM ÆTERNAM. I. *Consensio Pelagii & Cælestii. De infantibus non baptizatis, &c.*

Illud quoque, quod superius positum est capitulum, sentiri a Cælestio, & esse consectaneum magistri sui doctrinæ memoravimus, id est, LEGEM SIC MITTERE AD REGNUM CÆLORUM, SICUT EVANGELIUM, Pelagius quibusdam scriptis suis aperte confirmat, atque pronuntiat. II. *De legis cum evangelio æqualitate.*

Denique libellus est ejus, quem habemus in manibus, ad quandam LIVANIAM viduam, sermonem continens exhortatorium, in quo ita habetur: *Simplicitatem*, inquit, *sequi Christi famulam decet: non hanc, quæ stultitia magis est, quam simplicitas; sed illam de qua scripsit:* Benedicta anima omnis simplex; *dicente alibi scriptura:* Maledictus omnis homo, qui non permanet in omnibus, quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea. *Hinc*, inquit, *ostenditur non esse simplicitatem veram, quæ Dei mandata insensata securitate contemnit; sed eam, quæ legis præcepta sapienti timore custodit: dicente enim, maledictum esse eum, qui non permanet in his quæ scripta sunt, a contrario benedictum esse non vult, qui non omnia præcepta servaverit. & si omnis simplex benedictus est, ergo simplex ille est, qui omnia præcepta impleverit.* III. *Ex libro Pelagii ad viduam. Proverb. 11. v. 57. secund. Septuag. Deut. 27. v. 26.*

Asserere hunc illud, quod toties jam superius dictum est, AD REGNUM CÆLORUM LIBROS MOYSIS, SICUT EVANGELIUM MITTERE, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat, nec intelligendo difficultatem aliquam poterit sustinere. & quia indiscrete legem in eodem impiissimo capitulo nominavit: quod si Mosaicam, cujus testimonium *maledicti* posuit, aperte nos in Judaismum attrahere tentat: quod si, ad tegendum se per fallaciam, legis nomine evangelium se dixerit nominasse; in eo quidem quod legem evangelium appellat, non errat. sed in eo est impius, in quo sub simili & æquali nos, qui sub evangelio sumus, maledicto constituere non pertimescit, exæquans legi circuncisionis, & omni Judaismo evangelicam gratiam: vnde etiam discipulus ejus Cælestius aperte ausus est pronuntiare, LEGEM SIC MITTERE AD REGNA CÆLORUM, SICUT EVANGELIUM. IV.

Manifestum est enim secundum Pelagium, quia si sub eodem, vel simili adhuc sumus vinculo, etiam sub evangelii tempore; & si quid tanquam homines erraverimus, aut vnum de præceptis evangelii non impleverimus, esse nos maledictos. Quod si ita, quod absit, tamen vt ille vult, sit dictum, exæquatum est legi veteri evangelium; & vbi erit dictum Pauli Apostoli: *Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum, quia scriptum est*: Maledictus omnis homo, qui non permanet V. *Gal. 3. v. 13. Deuter. 27. v. 26.*

fœminæ facturam pretium libro, si Melania fuisset.

Porro duos ad viduam libros scripsisse Pelagius videtur. unum consolatorium, ex quo desumpta sunt, quæ vel ab Hieronymo in dialogo, vel in concilio Diospolitano objecta sunt; alterum exhortatorium, ex quo Mercator sua decerpsit: non erit autem ingratum lectori, si utriusque fragmenta repræsententur, non hic quidem, ne violetur lex notarum; sed in dissertatione de vita & moribus Pelagii.

Explicatur locus scripturæ Proverb. 11. v. 25.

BENEDICTA OMNIS ANIMA SIMPLEX.] Habet editio vulgata, ANIMA, QUÆ BENEDICIT, IMPINGUABITUR, ET QUI INEBRIAT, INEBRIABITUR. Septuaginta, ψυχὴ εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ, ἀνὴρ δὲ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων: id est, *anima benedicta omnis simplex, vir autem animosus inhonestus est.* Hieronymus, *anima benedicta, omnis simplex vir, animosus inhonestus est.* Editio vulgata longe consonantior textui Hebræo est.

Apol. adv. ers. Rufi. sub finem.

OMNIA PRÆCEPTA LEGIS. [Nomine legis Pelagius Mosaicam intelligebat. nam quod testimonium adhibuit ex veteri testamento, illud Apostolus de lege Mosaica interpretatus est. Et Mercator ipse continuo subdit: *Asserere hunc illud, quod toties jam superius dictum est, ad regnum cælorum libros Moysis, sicut evangelium mittere, nullus catholicorum, qui hoc capitulum legerit, dubitat.* Quamobrem cum benedictio maledictioni contraria sit, nec aliud omnino sit maledictio, quam ira Dei punientis violatores legis, benedictionis nomine significari debet benevolentia Dei compensantis observatores legis.

Gal. 3. v. 10.

Vide Aug. lib. de gest. cap. 5.

A PARTE NOS IN JUDAISMUM ATTRAHERE TENTAT.] Nam si maledictus est omnis, qui non permanet in his, quæ scripta sunt in lege Mosaica; nulla profecto pars legis est, quæ non debeat etiamnum observari. quod si ita est, totius jugum nobis adhuc ferendum est, cum tamen Apostolus clamet, nos a maledicto legis redemptos per Christum.

Gal. 3. v. 13.

IN EO QUOD LEGEM EVANGELIUM APPELLAT, NON ERRAT.] Sententia auctoris tam antiqui notanda est adversus quosdam novatores, qui evangelium negant, habere veram rationem legis, Christumque vere esse legislatorem,

Notandum adversus hæreticos.

SED IN EO EST IMPIUS, &c.] Difficilis locus, nec fere aliter exponendus, quam qui ab Augustino *lib. de gest. cap. 5.* tractatus est.

Vide notas ad 12. anathematismos Rufini Syri.

ESSE NOS MALEDICTOS, &c.] Locus hic per se admodum obscurus est, neque id mirum. continet enim, nisi fallor, errorem, sed communem Mercatori cum Hieronymo: quare lucem accipiet ex his, quæ ad primum Rufini anathematismum fusius tractanda sunt. Nunc breviter in antecessum observa, Mercatorem fuisse in sententia S. Hieronymi de christianorum, qui cum veram fidem secuti sint, in peccatis tamen moriuntur, purgatione tandem ab igne, & salute post diuturna tormenta.

Locus obscurus admodum & difficilis.

CAPUT V.

Conventitur Julianus, & invitatur ad resipiscendum exemplo sociorum.

NOS igitur in ejusmodi impiissimis erroribus deprehensos, Pelagium scilicet & Cælestium, ad satisfactionem Ecclesiæ Julianus, & cæteri sui participes, vel modo condemnent; & si quos confidunt adversus catholicam fidem non recte sentire, nominatim designare non dubitent, & ecclesiastico ordine a nobis accipient pro nostra possibilitate responsum, aut ab eo certe, quem dicent a sensu catholico deviare. I. *Conventitur Julianus.*

Sicut enim superius præfati sumus, jam multi qui Cælestium & Pelagium cum eo fuerant secuti, Juliani quoque participes & socii facti, derelicto eo, Pelagioque damnato, sedi apostolicæ submittentes, & pœnitere super his, quæ male senserant, profitentes, a sanctis Patribus digni habiti miseratione, suscepti sunt. II. *Et invitatur ad resipiscendum exemplo suorum.*

Ea Ecclesiæ satisfactio fuit subscriptio epistolæ tractoriæ Zosimi.

AD SATISFACTIONEM ECCLESIÆ, &c. [Hac loquendi forma significat Mercator subscriptionem tractoriæ Zosimi faciendam: satis enim facere Ecclesiæ nemo potest, nisi qui præstiterit id, non tantum quod ipsa exigit, sed etiam qua ratione præstandum jubet, ut catholicos ab hæreticis certa nota discernat. Exigebat vero tunc temporis hujuscemodi subscriptionem, ut hactenus sæpe indubitatis Patrum testimoniis confectum est: sufficiat nunc unum ipsiusmet Juliani ad S. Zosimum scribentis nomine octodecim Episcoporum damnationem Pelagii Cælestiique subscribere detrectantium. sic enim loquitur: *Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis, quod sic absentium damnationem ob Dei timorem subscribere non audemus, docti per scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis:* Non credes auditus vanos, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus. Et postea: *His igitur & cæteris testimoniis confirmati metuimus in absentum, & nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum præsentes fuerint confutati, &c.*

Libell. part. 4. num. 1. Vide dissert. de libellis Pelagianorum.

Exod. 23. v. 1.

juxta Septuag. Num. 7.

VEL MODO CONDEMNENT.] Juliani participes jam totos fere undecim annos pertinaciter recusabant subscribere tractoriæ Zosimi summi Pontificis, id est, condemnationi Pelagii & Cælestii. tunc enim, teste Mercatore, conventus est Julianus, simulque reliqui complices, cum scripsit epistolam illam ad Zosimum, quæ ab hominibus fidis per totam pene Italiam ad commovendos animos circumlata est, priusquam perveniret ad summum Pontificem. At Julianus ipse testatur se prius Zosimo scripsisse, quam libros adversus Augustinum exorsus esset: orsus est vero ante ann. 419. ut demonstratur in dissertatione de libris, qui toto tempore, quo vel hæresis viguit, vel Augustinus superfuit, de quæstionibus Pelagianorum confecti sunt.

Quamdiu pertinaciter steterint in partibus Pelagii complices Juliani.

Lib. subn. cap. 6. num. 9.

Lib. 1. operis imp. cap. 17.

Dissert. ultima de libris scriptis a defensoribus fidei adversus Pelagianos, vivente Augustino.

Quis ecclesiasticus ordo disputandi.

Ecclesiastico ordine accipient responsum.] Ecclesiasticum dicit ordinem, quem Ecclesia præscribit, quem tradiderunt Patres, quem servavit in hunc vsque diem quisquis vere fuit catholicus, vt nimirum apud idoneos judices, servata justitiæ forma, illæsa caritatis lege, sine contentionis studio, sine maledictis & calumniis, sine artibus tenebrarum, sine proximorum offensione, manifestis agentium & defendentium nominibus, reciproco veritatis amore, &c. causa agatur & finiatur.

Opinio P. Labbei rejicitur.

Aut ab eo certe, quem dicent, &c.] Marius eruditissimo Labbeo visus est loqui hoc in loco de Augustino, cui supramodum infensa erat tota Juliani factio. Opinandi causa fuit, quod lectionem Vaticani codicis ex Bellovacensi non correxisset, nec legisset, *dicent*, sed *dicunt*. nam contra ipsius opinionem facit hoc apertissime, quod licet Marius Commonitorium obtulerit Theodosio ante concilium Ephesinum; illud tamen non ediderit, saltem Latine, nisi post idem concilium vel inchoatum, vel absolutum. At tunc ignorare non potuit, obiisse Augustinum, cum id testaretur epistola Capreoli Carthaginensis Episcopi, eo tempore lecta in concilio, quo rem agebat contra Pelagianos acerrime, vir alioquin, vt amantissimus Augustini, ita curiosissimus eorum, quæ ad ipsum pertinerent. Quem ergo spectant verba Marii? nullum definite; sed indeterminate, quem Pelagiani dicent a sensu catholico deviare.

Part. 1. conc. Ephes. act. 1.

Qui resipiscunt, ad sedem apostolicam confugiunt

Sedi se apostolicæ submittentes, &c.] Vide quæ dicta sunt ex Possidio in notis ad cap. 3. quibus adde verba Cælestini scribentis in hunc modum ad synodum Ephesinam: *De his autem, qui cum Nestorio videntur pari impietate sensisse, atque se socios ejus sceleris addiderunt, quanquam legatur in eos nostra sententia: tamen nos quoque decernimus, quod videtur. multa perspicienda sunt in talibus causis, quæ apostolica sedes semper aspexit. Quod loquimur, Cælestianorum testantur exempla, qui spem de synodo huc vsque gesserunt. Habent, si resipiscunt, copiam revertendi: quod his solis non permittitur, quos proprie cum auctoribus hæreseos omnium fratrum consensus subscriptione damnatos. per Dei namque misericordiam aliquos ex eorum numero ad nos jam rediisse gaudemus. Quod hoc consilio factum est, vt quos conscientia mixta non poterat, saltem sententia separaret. Hoc, moneo, vestra fraternitas sequatur exemplum; sit caput sceleris, cum his quos synodalia loquuntur statuta, damnatum; reliqui, quos cum hoc sentientes in communione ecclesiastica non habemus, ejiciantur de civitatibus suis, & se in nostro collegio noverint non futuros, nisi secundum ecclesiasticum & christianorum Principum constitutum; damnata cum auctoribus sociisque damnandis, se profiteantur catholicos sacerdotes: quam formam etiam circa eos volumus custodiri, qui subrependum in ecclesiasticis causis christianis Principibus crediderunt, & alio ordine rursus Ecclesias occuparunt.*

3. part conc. Ephes. cap. 20.

Non erit inutile, præcedentia quædam verba sancti Pontificis de Regibus christianis scribentis œcumenicæ synodo huc referre: *Tanta causa finis, qui superest, actibus vestris, quæso, respondeat; quia nolumus in modico vos desse, qui maxima peregistis. Adjutorio apud Reges terra his estote, qua scripsimus. norunt & ipsi, quid suis debeant præstare temporibus: sciunt quod catholica fidei fundamento sua regna subsistant. Pura ab hæredibus sanctis paterna & avita credulitatis vena servetur. fluit ab illis incorrupta per posteros: nec hanc in his aliquis vnquam limus infecit. custodis sortis sui fidelis cursus exordium, cum id quod in origine acceptum est, videtur in prole.*

IN

MARII MERCATORIS

SERVI CHRISTI

LIBRUM SUBNOTATIONUM

AD PIENTIVM PRESBYTERVM.

PRÆFATIO.

Operis secundi distributio.

OPus hoc secundum duas in partes distributum est a Mercatore. altera nomen Commonitorii ad lectorem accepit, quia præfationis loco est: altera Subnotationum ad verba Juliani, quod est ipsummet opus. vtraque multa plane eximia complectitur; sed prima potissimum, quæ ad historiam spectent; secunda, quæ ad dogmata: quanquam & ista prodat de Juliano quædam ad hunc vsque diem ignota.

Argumentum.

In Commonitorio seu prologo hujus libri parte 1.

In fine libri Subnot.

Una hic per se quæstio tractanda proponitur, de mortalitate Adæ per peccatum: aliæ velut appendices attinguntur, de peccato originali, de baptismo & redemptione parvulorum, &c. Unde Mercator: *Tota summa inepti, & magis impii Iuliani laboris ad vnam pravam redigi videtur sententiam, Adæ videlicet & Evæ transgressionem eos non fecisse mortales.* Et postea: *Scis in ista, quæ inter nos vertitur, quæstione de mortalitate scilicet generis humani, quæ per primos transgressores divini mandati generaliter per semina percucurrit, & currit, & in finem vsque cursura est, totam prorsus causam tuam constrni.*

Tempus quo conscriptum est.

Initio prologi seu Commonitorii.

Ibidem sub finem.

De tempore aliquid hinc opinor colligi probabiliter posse. Scripsit Mercator post Theodori Mopsuesteni mortem, vt constat ex his verbis: *A Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni*; imo post obitum S. Augustini: *Sanctæ recordationis Augustinus Episcopus diversis temporibus*, &c. atque etiam post vulgatam ipsius responsionem ad opus postremum Juliani. sic enim Mercator: *Sanctus Augustinus sex suis libris quatuor priores illius evertit, octoque posteriores singulis responsionibus suis ad singula capita subjectis: quod vtriusque opus cum in manus nostras venisset*, &c.

Theodoretus in fine hist. eccl.

Et in ordinem redactum.

Cum igitur Theodorus e vita excesserit ann. 427. Augustinus ann. 430. & ad Mercatorem in Oriente positum pervenire vix potuerit opus imperfectum, priusquam Ephesum adveniret Bassula diaconus, qui, vt credibile est, vna cum literis Capreoli Carthaginensis Episcopi attulit hoc opus, tanquam Sacrum sanctissimi viri in defensione gratiæ morientis testamentum; non videtur procul a vero subnotationes factas quidem a Mercatore, sub finem ann. 431. quo habita est Ephesi synodus, sed in vnum librum collectas impulsu Pientii, anno consequente: Mercatori quippe id procul dubio acciderit, quod curiosis solet, opus diu expectatum avide legerit, cum primum accepit; lectum subnotaverit; & suo tempore Subnotationes in vnum congesserit.

Quid præstitum in hac editione.

Interest lectoris tria hic observasse. Primum, nos quidem Subnotationes in octo capita partitos fuisse, sed secutos hac in re Mercatorem, qui totidem excerpta ex Juliani libris examinanda sibi proposuit: variis numeris singula capita, ipsumque Commonitorium distinxisse, vt si qua nobis aliquando citanda sint, tanto facilius reperiantur, quanto pluribus indiciis designata fuerint. Alterum, ad singula Juliani excerpta Augustini responsionem, etsi Mercator non apposuerit, a nobis tamen subjunctam, vt vtriusque doctoris responsiones inter se compositæ mutuam sibi lucem refundant. Postre-

mum, nusquam, vel apud Mercatorem, vel apud alios ejusdem ævi auctores, plura per se arcana, quæ ad historiam Cælestianam pertineant, contineri, ut merito quispiam hoc opusculum idcirco vocet, *Mysterium hæresis Celestianæ revelatum.*

COMMONITORIUM LECTORI ADVERSUS hæresim Pelagii & Cælestii, vel etiam scripta Juliani a Mario Mercatore servo Christi.

I. Ubi, & quo parente nata sit hæresis de mortalitate Adami.

UÆSTIO contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota, nunc usque penes paucos eorum admodum occulte roditur, nec ea palam profertur; sed ab ipsis, qui de ea cornicantur, velut catholicis intra Ecclesias, interim retinetur. PROGENITOREI VIDELICET HUMANI GENERIS, ADAM ET EVAM, MORTALES A DEO CREATOS, NEC QUEMQUAM POSTERORUM SUI PRÆVARICATIONE TRANSGRESSI LÆSISSE; SED SIBI TANTUM NOCUISSE, SEQUE MANDATI REOS APUD DEUM FECISSE, ALTERUM PENITUS NULLUM.

II. Quando, & a quo Romam advecta. Et Pelagio tradita.

Hanc ineptam, & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice, Rufinus quidam natione Syrus Romam primus invexit, & ut erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, & per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem.

III. Qui eam commentariis in epistolam Pauli ad Romanos inserit. Rom. 5. v. 12.

Hic mox ausus in Apostolum Paulum commentarios condere, cum ad illum locum notissimum ad Romanos venisset epistolæ, ubi ita continetur: *Propterea sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, &c.* Ibidem eos tantum reos dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerint imitari: non omnes, qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati; atque hinc latius de sequentibus locis hujus epistolæ disputat, & pronuntiat, nullum hominem prorsus per generationem læsum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressione; *sed imitatione*, inquit, *quia prior ille in genere humano peccavit, & illum reum, & obnoxium fieri, qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando fuerit imitatus.*

IV. Et tradit Cælestio auditoriali scholastico.

Huic Pelagio adhæsit Cælestius, nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris utero editus. Hic a Pelagio instructus sensum istum impiissimum meracius imbibit, ac multos incredibili loquacitate amentiæ hujus suæ participes & complices fecit.

V. A quo multis persuadetur propter dicendi facultatem. Quinque verborum sententiis comprehenditur.

Ausus quippe est palam publiceque his verborum sententiis ejusdem sensum passim disseminare per populos: id est, *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus.*

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.

Quoniam infantes qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.

Quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habent vitam æternam.

Quæ quinque capitula unam impiissimam, & nefandam sententiam generant.

Quibus tres adjectæ de gratia.

Adjecit præterea *posse esse hominem sine peccato, & facile Dei mandata servare, quoniam ante Christi adventum fuerunt homines sine peccato.*

Et quoniam sic lex mittit ad regnum cælorum, sicut evangelium.

VI. Eandem doctrinam Julianus defendendam suscepit.

Hæc atque alia ejusmodi ipsi etiam Juliano, & cæteris ejus commanipularibus placuere. quæ cum cognita atque detecta, ecclesiastica fuissent cum præfatis personis auctoritate damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Juliano defensa sunt, placuitque ei cum Pelagio & Cælestio in damnatione testium numerari.

VII. Adversus Julianum scribit S. Augustinus. Primo contradixit Julianus quatuor lib. ad Turbantium. Secundo libris 8. ad Florum.

Tunc contra pueriles ausus ejus sanctæ recordationis Augustinus Episcopus diversis temporibus diversos condidit libros, ex quibus omnibus Julianus unum de duobus primo tempore ad Valerium editis elegit, cui quatuor libros a se ad Turbantium absolutis contradiceret: sequenti vero uni octo ultimis voluminibus ad Florum emissis respondisse se jactat, fingens multos ejus sancti viri super hac re alios elaboratos penitus ignorare.

VIII.

Quibus octo ultimis horrida loquacitate evagatus, disertum se magis osten-

tare, & sciolum volens, post innumerabilia convitiorum probra, quæ in sanctum supradictum virum est jaculatus, hæc impudenter, imo jam impie defendere, quæ a Pelagio Cælestioque cum in perniciem suam didicisse superius memoravimus; quanquam sicut jam prioribus quatuor libris eadem, & semper eadem volvens, & nullum prudenter inveniens exitum, injuriis & contumeliis magis membranas seu chartas, quam vlla fidei tectæ ratione complevit. Et cum hæc summa brevitate, & scripturarum sanctarum atque divinarum auctoritate esset quæstio pertractanda, plurimam sibi distortam, & omnino non necessariam loquacitatis conscripsit materiam, de qua & impia cuderet, & prorsus ageret nihil, nihil enim agit, qui impietati operam navat.

Judicium Mercatoris his de libris.

IX. Utrique operi Juliani respondit S. Augustinus.

Sanctus sæpe dictus Episcopus Augustinus sex suis libris quatuor priores illius avertit, octo quoque posteriores singulis responsionibus suis ad singula capitula subjectis, sic vanos ejus & plumbeos pugiones malleo catholicæ veritatis obrudit, imo confregit.

X. Occasio scribendi vnde facta Mercatori.

Quod vtriusque opus cum in manus nostras venisset, studiosius perlegi & intellexi, quia tota summa inepti & magis impii Juliani laboris ad vnam pravam redigi videtur sententiam: *Adæ videlicet & Evæ transgressionem eos non fecisse mortales, nec noxam eorum ad posteros originaria successione transisse; sola autem imitatione illorum, qui divina mandata contempserit, effici reum.*

XI.

Hoc ergo, vt dixi, totum opus, cum studiosius perlegissem, breviter pro nostrarum vitium facultate, Subnotationibus libris ejus, vbi vbi opportunitas exegit, appositis, ego quoque respondi, quo lector post tanti patris & magistri tubam, nostram etiam palearem fistulam non aspernatus assumere, tota intelligat brevitate Julianum in elaborandis numerosissimis libris inanem & plenam potius jactantiæ, cum summa impietate operam impendisse.

XII. Et quo impulsore scripta edita. Spretis Juliani minis & maledictis.

Sane quoniam easdem ipsas, quas dixi, Subnotationes in vnum corpus redigere me debere, tu quoque, venerande Presbyter Pienti, jussisti, parvi imperatis, non ignorans in maledicta, & effrænatæ illius linguæ nos convitia incursuros. Sed quid possunt extra ecclesiam alligati rabidi canis latratus? Gloriemur nos tantis vitis, tantisque ecclesiasticis doctoribus toto plane orbe fulgentibus, in quos ille tam inaudita, tam nefanda, tamque obscœna atque atrocia maledicta jaculatur, participes ac socios fieri.

XIII. Ratio totius operis.

Scio sane quod etiam de ordine capitulorum succensurus sit nobis, & plus loquendo quam solet, inanem contra nos strepitum verborum moturus, accusans videlicet ordinem contra se nostrorum nullum esse dictorum. Subnotationes, vt jam diximus, pravis nos ejus sensibus partim apposuimus, vel admovimus; non vllum adversus eum condidimus librum.

XIV. *Juvenal. Satyr. 1.*

Ille sane curet de nobis, *medio ceras implere capaces quadrivio*, nos cum ingenii tenuitate, fide christiana fundata, a mundi sane sapientibus longe remota; & exprobrationes ejus cum Patribus nostris, & magistris, patienter excipimus; & exorbitationes illius a catholica veritate, divinis scripturarum eloquiis, non sophismatum arte, confutamus, convincimus, & deflemus.

Commonitorii nomen pro præfatione positum.

COMMONITORIUM LECTORI.] Vox commonitorii, quæ in superiore opusculo pro instrumento litis, sive indiculo sumebatur, nunc admonitionem ad lectorem, & prologum in librum Subnotationum in scripta quædam Juliani significat.

Apud August. lib. de pecc. orig. cap. 3.

Num. 2.

Cod. 38.

NONNULLOS SYRORUM.] Syrus certe fuit Rufinus ille, quem Cælestius in concilio Carthaginensi testatur se audivisse Romæ apud sanctum Pammachium, cum diceret, *quia tradux peccati non erat,* vt mox referet Mercator. Fuit quoque Theodorus Mopsuestenus, qui oriundus Antiochia, vnde a Photio Antiochenus vocatur. Fuit denique Paulus Samosatenus, ex quo primo nata est hæresis Pelagiana.

Consensio Maxentii & Photii cum Mercatore de Theodoro hæresis Cælestianæ parente.

PRÆCIPUE CILICIA, &c.] Hæresis Cælestiana, vt mox insinuatum est, originem duxit, si non primam, saltem vicinam a Theodoro Episcopo Mopsuestiæ, quæ civitas Ciliciæ secundæ. Hunc parentem indicavit Mercator apertissime, quippe qui etiam Theodori fragmenta refert, quibus hæresis illa continetur.

Confess. 2. tom. Bibl. PP.

Joannes Maxentius Mercatori consensit: *Quod malum & pœnam mali in vniversum credimus transisse genus humanum. nec enim mortem corporis tantum, quæ pœna peccati est, sicut quidam dicere volunt; sed & aculeum mortis, hoc est, peccatum ingressum in mundum: quia non istis, sed Apostolo potius acquiescimus, qui & peccatum & mortem in omnes homines pertransisse testatur dicens:* Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransivit, in quo omnes peccaverunt. *Propterea recentes ab vtero parvulos, non tantum vt adoptionem mereantur filiorum, aut propter regnum cælorum, (sicut Pelagii & Cælestii, sive Theodori Mopsuesteni discipuli, qui vnum & idem naturale, & originale peccatum esse affirmare conantur) sed in remissionem peccatorum eos credimus baptizari, ne pereant in æternum.* *Rom. 5. v. 12.*

Cod. 177.

Consentit quoque Photius, licet paulo obscurius, cum loquitur de quinque libris a Theodoro Mopsuesteno compositis adversus eos, qui homines natura dicunt, non voluntate peccare; quorumque auctor nomine appellatur Aram, dissimulante Theodoro sub hac larva catholicos peccati originalis defensores, Hieronymum & Augustinum.

Quando nata hæresis.

JAMDUDUM MOTA NUNC USQUE, &c.] Dixit *jamdudum*, id est, saltem ante triginta annos. nam Rufinus ille Syrus Pelagii Cælestiique magister videtur venisse Romam ann. 399. siquidem fuerit ille, quem Hieronymus in Occidentem misit, vt postea demonstraturi sumus. Dixit & *nunc vsque*, id est, ad ann. 431. quo liber ille conscriptus est, vt monuimus in præfatione.

Quibus artibus crevit. Consensio Hieronymi. *Ep. ad Ctesiph.*

NEC EA PALAM PROFERTUR.] Fuit hæc Pelagianorum ars frausque pene perpetua, vt sua mysteria committerent fidis tantum auribus, palam tegerent verbis in speciem catholicis. Hinc Hieronymus conversa ad Pelagium oratione: *Nosti*, inquit, *quid intrinsecus discipulos tuos doceas, aliud ore commemorans, aliud celans conscientia, nobisque alienis & indoctis loqueris per parabolas, tuis autem mysteria confiteris.* Et postea: *Loquere, quod credis, publice prædica quod discipulis loqueris; aliud audiunt cubiculorum tuorum secreta, aliud rostrorum populi*, &c. Et paulo post: *Sola hæc hæresis est, quæ publice erubescit loqui, quod secreto docere non metuit. magistrorum silentia profert rabies discipulorum.*

Consensio Prædestinati. *Lib. 1. hær. 88.*

INTRA ECCLESIAS, &c.] Prædestinatus: *Pelagiani seu Cælestiani catholicæ plebi permixti sunt, quia Ecclesiam aliam non habent; & ideo vbi eis evenerit, communionem non renuunt. dicunt enim vnius confessionis esse in hac parte, in qua eucharistia conficitur. de quæstione enim, aiunt, non de communione discernimur.*

Et Hieronymi. *Epist. 24. inter Augustin.*

Hanc artem animadvertit Hieronymus, cum scriberet in hæc verba: *Hæc perniciosissima hæresis semper simulat pœnitentiam, vt docendi in Ecclesiis habeat facultatem.*

Et Augustini. *Lib. de pecc. orig. cap. 17.* Et Cælestini. *Parte 3. conc. Ephes. cap. 22.*

Augustinus: *Multi eos propterea sectabantur, quia catholicæ communioni videbant esse sociatos.*

Sanctus Cælestinus: *Obsistat illis per te Spiritus sanctus hominibus, qui ad quascumque conantur provincias pervenire, vt eorum impia prædicatio resurgat. Obsistite eis: ita enim vt damnentur, quocumque perveniunt innotescunt; & tanquam non illis sententia toties repetita sufficeret, longinquas terras, remotasque provincias inquietant.*

Et Leonis Magni. *Epist. 86.*

Sanctus Leo: *Agnovimus quosdam presbyteros, diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana seu Cælestiana hæresis habuerit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, vt nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris; & pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupus ovium pellibus tectus in ovile dominicum, non depositis bestialibus animis, introiret.*

De Rufino Cælestii magistro.

SUB SANCTÆ RECORDATIONIS ANASTASIO RUFINUS QUIDAM, &c.] Opportune hoc in loco confutanda esset popularis opinio, quod adversum fidei de peccato originali dogma Pelagius Cælestiusque didicerint a Rufino Aquileiensi; sed lex notarum jubet prolixam disputationem rejicere in finem, vbi de Pelagianæ hæresis defensoribus, imo & de parentibus dissertatio instituetur.

Quo anno Romam venerit.

Porro autem quo Anastasii Christique anno Rufinus, de quo agitur, Romam venerit, facile potest colligi, si modo idem est, vt revera est, quem Hieronymus Mediolanum misit ad Venerium. misit enim cum epistola ad Rufinum Aquileiensem; epistola vero Romam allata est, postquam Aquileiensis ex vrbe in patriam secesserat: ergo cum secesserit ann. 2. Anastasii, aut sub finem primi, necesse est Rufinum venisse Romam ann. 2. Anastasii, qui est Christi 399.

Verum id facilius concludetur ex Apologia secunda Hieronymi adversus Rufinum. cum enim de hac ipsa epistola loqueretur, hanc ait ab amicis habitam fuisse Romæ ante triennium. Cum igitur scripserit Apologiam anno vltimo Anastasii, & Anastasius obierit die 27. Aprilis ann. pontificatus 4. Christi 402. oportet Rufinum cum epistola venisse ann. 399 qui secundus Anastasii.

Et Pelagium Cælestiumque docuerit, sed Cælestium magis. *Apud August. lib. de gratia Christi cap. 35. Epist. 91. Lib. de pecc. orig. cap. 1.*

TUNC DECEPIT PELAGIUM, &c.] Hinc constat Pelagium Anastasii temporibus fuisse Romæ. In ea certe erat ann. 405. cum scriberet ad Paulinum epistolam, cujus ipse meminit in litteris ad Innocentium datis ann. 418. dicitque scriptam ante 12. annos. Certe Augustinus Pelagium ait diu Romæ vixisse, imo diutissime. nos vero in dissert. de auctoribus, &c. ostendimus eo venisse jam inde a temporibus Damasi.

Cujus error Orientalibus notior.

PROGENITORES VIDELICET HUMANI GENERIS.] Hæresis Cælestiana contra fidem catholicam peccati originalis longe notior fuit Orientalibus Ecclesiis, imo & aliis vulgo fidelibus, quam Pelagiana gratiæ Dei per Christum inimica. vnde Imperator Honorius in constitutione ad Palladium Ravennæ data pridie Kal. Maias, Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. de pellendis ex vrbe Pelagio & Cælestio, Solius Cælestiani erroris meminit.

Quia inde ad Occidentem propagatus est. *Cod. 54.*

Et certe nata est pestis illa in Oriente, & hinc quasi lues pervasit Occidentem, quemadmodum in dissert. de auctoribus, &c. ostendemus ex Photio: *Ipsa*, inquit, *hæresis sive Pelagiana, sive potius Cælestiana viguit in Oriente, & in Occidentem quoque propagata est.*

De patria Pelagii. *Epist. 106. ad Paulin.*

PELAGIUM GENTE BRITANNUM.] Hinc ab Augustino dicitur Brito: *Pelagium*, inquit, *quem credimus, vt ab illo distingueretur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum, quod vt servum Dei dilexeris, novimus: nunc autem quemadmodum diligas, ignoramus.*

In Apolog. cap.

Ab Orosio Britannicus: *Dominus Christus summo præmio fidei dignum judicat, si quis hæc filium Dei posse crediderit, & Britannicus noster, mox vt volueris, se posse confidit.*

Carm. de Ingra. cap. 1.

A Prospero, coluber Britannus.

Dogma quod antiqui satiatum felle draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.
Hæc primos homines cretos ditione ferebat,
Vt seu præscriptum mandatum transgrederentur,
Sive inculpati servata lege manerent.
Mortem istam prorsus, qua carnem vita relinquit,
Oppeterent, quæ non peccato parta, sed ipso
Instituente Deo, comes esset fixa creatis.

In præf. primi lib. in Hierem. Et in præf. lib. tertii. Buchananus in hist. Scotiæ.

Ab Hieronymo, Scotorum pultibus prægravatus, atque Albinus canis. sic enim corrigenda vulgaris lectio, quæ habet, Alpinum canem: nam Britannia dicta est olim, & Scotia & Albion. Hanc vero insulam semper aluisse molossos toto orbe notissimos, nemo nescit.

Notatus Usserius cum aliis Pelagianæ historiæ scriptoribus. *Loco mox citato.*

Hac autem occasione animadverte, lector, falli conjectura eos, qui existimant, nomine Albini canis, significatum fuisse ab Hieronymo Cælestium Pelagii discipulum; constat enim illum, quem ait Hieronymus *latrare per Albinum canem*, non alium esse a Rufino. sic enim habet: *Instar Cerberi spirituali percutiendus est clava, vt æterno, cum suo magistro Plutone, silentio conticescat.* Quis autem ignorat Grunnii, Calphurnii, Scorpii, Asinii, Plutonisque nomine Rufinum identidem ab Hieronymo appellatum?

De commentariis Pelagii.

MOX AUSUS COMMENTARIOS CONDERE.] De commentariis vide, quæ prolixe annotata

sunt

in epistolas Apostoli Pauli.

sunt ad caput 2. præcedentis operis, simulque adverte hac vocula, mox, non significari maximam temporis propinquitatem, sed consecutionem solam: neque enim Pelagius, vbi primum a Rufino venenum hausit, illud continuo suis commentariis inclusit, sed prius docuit Cælestium, qui & ipse adversus traducem peccati scripsit, antequam Pelagius commentarios elucubraret, vt confectum est citato loco, partim ex Prædestinati auctore, partim ex Mercatore, qui ejusmodi expositiones compositas fuisse scribit ante vastationem vrbis.

De Cælestio Pelagii discipulo.

Lib. de script. cap. 44.

Cælestius nobilis natu quidem et illius temporis, &c.] De Cælestio tria traduntur a Mercatore, quod nobilis natu fuerit, quod auditorialis scholasticus, quod naturæ vitio eunuchus: ea fuere in hunc vsque diem incognita; emendant vero, quæ vel a Gennadio scripta sunt, vel afferri solent a recentioribus, vt quod Cælestius Scoticæ gentis fuerit, quod ab adolescentia monachus, &c. Major enim fides adhibenda est Mercatori testi oculato, quam Gennadio aut aliis majore temporis intervallo distantibus. Hæ porro voces, illius temporis, non improbabiliter ostendunt Cælestium adhæsisse Pelagio jam inde ab Anastasii temporibus.

De auditorialibus scholasticis.

Conc. Sardic. can. 10.

Tract. 7. in Ioan.

Auditorialis scholasticus.] Scholasticus, qui vocatur a Mercatore auditorialis, a concilio Sardicensi forensis dicitur: *Si quis dives vel forensis scholasticus Episcopus fieri dignus habeatur, non prius constituatur, quam lectoris & diaconi & presbyteri ministerium peregerit.* Dicitus & ab Augustino legisperitus: *Qui habent causam, & volunt supplicare Imperatori, quarunt aliquem scholasticum jurisperitum, a quo sibi preces componantur.*

L. 2. cod. de advoc. concuss.

Can. 97. cod. Afr. Eccl.

Pag. 132. edit. Divionensis.

Scholastici vbique mentio est apud veteres. Advertendum autem advocatum causarum publicarum, ecclesiarumque & civitatum, defensorem scholasticum nominatum fuisse, & a civitatibus appellationem accepisse: sic Eusebius, qui postea fuit Dorylæi Episcopus, cum Nestorio resisteret, fuisse dicitur a Theophane scholasticus regiæ vrbis: sic Severus, cui scripsit Ferrandus epistolam, cujus argumentum est: *Quod Dominus noster* Jesus Christus *sit vnus de Trinitate*; appellatus est scholasticus Constantinopolitanus, &c.

Lib. 5. advers. Iul. cap. 4.

Lib. 1. ejusdem operis cap. 10.

Illæ autem voces, auditorialis scholasticus, modo conjunctæ vsurpantur a scriptoribus, modo divisæ, vna tamen eademque significatione; divisarum passim exemplum occurrit; conjunctas adhibuit Augustinus, cum Julianum alloquens, *Auditoriales*, ait, *scholasticos tangis, & dicis contra me clamatures, o tempora! o mores!* &c. Et alio in loco: *Numquid Irenaus, Cyprianus, Reticius, Olympius, Hilarius, Gregorius, Basilius, Ambrosius, & Joannes de plebeia fæce sellulariorum, sicut Tulliane jocaris, in vestram invidiam concitati sunt? numquid milites? numquid scholastici auditoriales? numquid nauta, tabernarii, cetarii, coqui, lanii? numquid adolescentes ex monachis dissoluti? numquid postremo de qualicumque clericorum turba isti sunt?*

Explicatur Augustini locus alioquin obscurus.

Non possum silere, quid ex his verbis conjecerim, nec forte improbabiliter, Julianum nempe, dum ista diceret, intendisse in Valerium Comitem, qui vir militaris; Constantium, qui vicanus, & infima ex plebe; Marium Mercatorem, quem scholastici auditorialis nomine intelligat; Jacobum & Timasium, qui adolescentes monasticam vitam professi, & Paulinum Cælestii accusatorem, qui inter diaconos merebatur; omnes acerrimos hæresis Pelagianæ insectatores; omnes singulari aliqua necessitate Augostino devinctos; omnes a duce agminis catholici adversus factionem Christo inimicam instructos atque immissos.

Conjectura probabilis de Mercatoris officio.

Quod si hæc conjectura non omnino contemnenda est, vt certe non est; an non ex ea consequens videtur, vt Mercator inter auditoriales scholasticos, & Romæ quidem, militaverit, eamque ob rem Cælestii consors singula quæque tanto distinctius noverit, quanto propter societatem officii frequentius, vt fit, in ipsius vitam moresque inquisierit? Et certe ratio agendi, quam sequitur, tota mihi videtur de foro: quid enim Commonitorio exactius ad regulas forensis accusationis? quid Subnotationibus conformius consuetudini, qua solent ejusmodi homines libros annotando legere?

Atque etiam de patria.

Nec omnino a ratione alienum videtur, existimare Marium Mercatorem Roma oriundum, vel, quod magis opiner, e Campania; atque ita fuisse Cælestii non tantum muneris socium, sed etiam patriæ consortem. Cælestium enim fecimus Campanum in notis Commonitorii, neque leves habuimus faciendi causas.

Cōsensio Augustini cum Mercatore de loquacitate Cælestii.

Epist. 89.

Multos incredibili loquacitate.] Vix credi potest, quam multos suas in partes Cælestius traxerit. Augustinus de ipso scribens ad Hilarium: *Consortes erroris ejus plures sunt, quam sperare possumus; & vbi non redarguuntur, etiam alios ad suam sectam seducunt: & sic crebrescunt, vt nesciant, qua sint erupturi*, &c.

Et Patrum synodi Carthag.

Epist. 90.

Patres concilii Carthaginensis: *Multi qui eorum perhibentur esse vel fuisse discipuli, hac mala, quibus fundamenta christiana fidei conantur evertere, quantumcumque affirmare non cessant.*

Consensio Hieronymi cum Mercatore.

Epist. ad Ctesiph.

Consensio etiam Augustini.

Lib. de pecc. orig. cap. 12.

Comparantis inter se Cælestium & Pelagium.

Ausus que palam publiceque, &c.] Cælestium Pelagio audaciorem fuisse in prodenda sententia, testatur Hieronymus: *Silentia magistrorum profert rabies discipulorum.* Augustinus: *Inter istum & Calestium in hac quastione, de parvulis propter peccatum originale baptizandis, quid distat, nisi quod iste apertior, ille occultior fuit: ille pertinacior, iste mendacior: vel certe ille liberior, iste austerior? Ille enim nec in Ecclesia Carthaginensi damnare voluit, quod in Romana postea se tenere confessus est, & corrigi paratum se esse professus est, si ei tanquam homini error obrepsit. Iste autem & illud dogma damnavit tanquam contrarium veritati, ne ipse a catholicis judicibus damnaretur, & id sibi defendendum postea reservavit, aut mendaciter damnans, aut callide interpretans.*

Consensio Augustini cum Mercatore.

Lib. de gest. Palast. cap. 11.

Adam mortalem factum, &c.] Vide, lector, quibus capitibus Mercator contineri dicat hæresim Cælestianam. vide item quibus & Augustinus, & alii ejusdem ævi scriptores.

Et auctoris librorum hypognosticon.

In præfat.

Auctor librorum hypognosticon: *Cujusmodi dogmatis ista est nefanda blasphemia.* Adam, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum fuisse. item peccatum ejus neminem nisi solum ipsum nocuisse. iterum posse hominem per liberum arbitrium tanquam per se sibi sufficientem implere quod velit, vel etiam meritis operum a Deo gratiam vnicuique dari. libidinem naturale esse bonum, nec in ea esse quod pudeat. parvulos baptizatorum filios non trahere originale peccatum, neque perituros a vita æterna, si sine sacramento baptismi ex hac vita migraverint.

Auctoris libri qui Prædestinatus dicitur.

Lib. 1. hær. 88.

Auctor libri qui Prædestinatus dicitur: *Tunc illi* (Cælestio) *obtulerunt libros suos, vbi dicebat, ipsam sibi hominis naturam ad perfectionem posse sufficere;*

E

hoc est, tantam potest homo exercere justitiam, ut etiam sine peccato possit esse, si velit. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset moriturus. Sic legem misisse ad regnum, sicut evangelia. Infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse propter solam regulam universalis Ecclesiæ. Nihil obfuisse generi humano peccatum Adæ: *Illi autem, sive antequam damnarentur ab universali Ecclesia, sive posteaquam damnati sunt, non cessaverunt scribere*, posse hominem sine peccato esse, & nihil obfuisse Adam generi humano, & legem sic misisse ad regnum, sicut evangelia, & infantes non ideo baptizandos, quia habere possint originale peccatum, & naturam tam bene factam a Deo, ut sibi sola sufficiat ad hoc, ut possit carere peccato.

Tota Cælestiana hæresis ex una sententia dependet.

Ex una etiam tota Pelagiana.

Epist. ad Rufin. de lib. arb.

QUÆ QUINQUE CAPITULA UNAM IMPIISSIMAM ET NEFANDAM SENTENTIAM GENERANT.] Hanc nempe: *Nullum esse peccatum ab Adamo traductum in posteros.* Illud ipsum porro, quod subtiliter in quæstionibus de peccato originali Mercator fecit, præstitit Prosper in quæstionibus etiam ad gratiam pertinentibus. sic enim ait: *Pelagiana hæresis, quo dogmate catholicam fidem destruere adorta sit, & quibus impietatum venenis viscera Ecclesiæ, atque ipsa vitalia corporis Christi voluerit occupare, notiora sunt, quam ut opere narrationis indigeant. ex his tamen una est blasphemia, nequissimum & subtilissimum germen aliarum, qua dicunt,* GRATIAM DEI SECUNDUM MERITA HOMINUM DARI.

Quod Augustinus facto demonstrat.

Utrique discipulo præiverat magister Augustinus, non verbo tantum, quod pluribus testimoniis probari posset; sed facto magis, cum ad Albinam, Pinianum & Melaniam duos de tota hæresi libros conscripsit: alterum *de gratia Christi* adversus Pelagium; alterum, *de peccato originali* contra Cælestium. qua partitione id etiam ostendit, quod sæpe monuimus, utrumque hæreticum totam impietatem defendisse quidem, sed alterum magis alteram partem, quasi suam susceptam.

De Juliano cum aliis duobus damnato.

AB EODEM JULIANO DEFENSA SUNT.] Quod ait, Julianum cum Cælestio & Pelagio in damnatione tertium numeratum esse, spectat, opinor, ad concilia duo, Romanum scilicet, cujus acta Cælestinus Ephesum misit; & Ephesinum universale, quod adversus Nestorium ejusque factionem celebratum est. in his enim Julianus primum legitur nominatim damnatus cum Pelagio Cælestioque, & aliis Episcopis ex Italia ejectis. Vide synodicam ad Cælestinum, & obiter corrige hunc locum: *Cum ipsis etiam Pelagiani & Cælestiani, ac nonnulli de iis, qui ex Thessalia ejecti fuerunt, legendum cain, ex Italia*, ut ostendimus in elogio Juliani.

1. p. conc. Ephes. act. 7.

Locus synodicæ Ephesinæ emendatus.

Dissert. 2. de Auctoribus &c.

De numero librorum a Juliano contra S. Augustinum scriptorum.

LIBRORUM QUOQUE NUMEROSITATE.] Numerositatem dixit, non absolutam, sed comparativam, ut aiunt, quæ æstimatur habita ratione argumenti. nam præter libros quatuor quibus Julianus conatus est respondere libro primo Augustini, *de nupt. & concup.* ut statim Mercator dicet, & alios octo, quibus secundum ejusdem tituli librum oppugnavit, nullos videtur de hac quæstione scripsisse; nisi quis literas ad Rufum Thessalonicensem inter libros numerare velit, aut certe respiciat ad librum de amore, commentariosque in cantica, & tractatum de constantia, quorum meminit Beda.

In præf. cantic. canti.

Quando Julianus tertius in damnatione numeratus.

IN DAMNATIONE TERTIUM NUMERARI.] In tractoria Zosimi, quæ damnationem Pelagii Cælestiique continebat, nulla fuit mentio Juliani: nulla quoque in octo canonibus, quos Patres Africæ adversus eosdem hæreticos in concilio universali ediderunt. at ipsos postea damnari nunquam accidit, quin annumeratus sit Julianus. Damnatio prima continetur actis a sancto Cælestino in Concilio Romano *adversus Cælestium, Pelagium & Julianum*. quæ lecta sunt atque approbata in concilio Ephesino. Secunda est in epistola Gelasii ad Episcopos per Picænum constitutos: *Pelagium, Cælestium, Julianum, cæterosque complures oratoria facundia viros in hac assertione probavimus fuisse convictos, & tam ecclesiasticis constitutis, quam imperialibus etiam percussos fuisse præcep. is.*

1. part. conc. Ephes. act. 5. in synodica ad Cælestinum Papam.

Epist. 7.

Hæc verba, *tam ecclesiasticis, quam imperialibus*, &c. maximam lucem Mercatori fidemque faciunt; nam nullum reperitur imperiale præceptum adversus Julianum, nisi illud, cujus a Theodosio facti, post oblatum Commonitorium, Mercator mentionem fecit. Tertia reperitur apud Photium: *Damnavit & Joannes Alexandrinus Episcopus in Apologia ad Gelasium urbis Episcopum, non solum Pelagianam hæresim, verum etiam Pelagium ipsum atque Cælestium una cum Juliano, qui in hac ipsis secta successisse deprehensus est.*

Fides facta Mercatori ex verbis Gelasii.

Vide notas ad titulum Commonit.

Cod. 54.

AUGUSTINUS DIVERSIS TEMPORIBUS DIVERSOS CONDIDIT LIBROS.] Cum sanctus fidei defensor scripsisset librum unum *de nuptiis & concupiscentia* ad Valerium comitem, respondit Julianus libris quatuor, ex quibus excerpta quædam sibi a Comite missa confutavit Augustinus, libro altero *de nupt. & concupisc.* cum ea putaret esse fidelia; sed cum accepisset libros ipsos, excerptaque non satis respondere libris intellexisset, opere, ut ait, elucubratissimo sex libris ad quatuor Juliani respondit. Julianus interim octo alios secundo Augustini reposuit: respondit rursus opere postremo sanctus doctor moribundus, quasi cygnæa voce. Verum de libris Juliani diligentius quiddam afferetur in dissertatione de Pelagianæ hæresis defensoribus: nunc id unum obiter notandum, libros quatuor ad Bonifacium contra duas epistolas Pelagianorum scriptos ab Augustino vulgo credi contra Julianum, quem ipse quoque putavit Augustinus utriusque epistolæ auctorem; revera tamen primum contra Cælestium fuisse, ut qui scripserit ad clericos Romanos epistolam quæ refellitur: tres alios contra Julianum, qui licet fateatur suam esse, quæ est ad Rufum Thessalonicensem, aliam abnegat, nec Augustinus diffitetur.

De libris ab Augustino in Julianum, a Juliano in Augustinum scriptis.

Vide lib. 2. Retract. cap. 53.

Convellitur popularis opinio de quatuor libris Augustini ad Bonifacium.

Lib. 1. operis imp. cap. 17.

AD TURBANTIUM.] Fuit ille quidem Episcopus, sed incertæ sedis, qui cum adhæsisset aliquandiu Juliano, rediit postmodum ad catholicam fidem. Unde Augustinus Julianum alloquens: *Utinam imiteris Turbantium post illa tua scripta, & post has tuas laudes, quibus eum dicis magna virtutum fulgore conspicuum, a vestro errore liberatum.*

De Turbantio Episcopo ex hæresi Pelagiana ad fidem converso.

Lib. 1. operis imp. cap. 1.

AD FLORUM.] Fuit & ille quoque unus de Episcopis Juliani sociis & sede pulsis, quod detrectarent subscribere formulæ fidei a Zosimo præscriptæ. numeratur enim inter eos, quos Ephesina synodus a Cælestino damnatos testatur, & iterum damnat: *Perlectis iis, quæ de impiorum Cælestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcelliani, Orontii, reliquorumque eadem cum illis sentientium, depositione a pietate tua istic decreta & constituta sunt, judicavimus & nos quoque ea solida firmaque permanere debere.*

De Floro altero Pelagiano Episcopo.

1. part. conc. Ephes. act. 5. in synodica ad Cælestinum Papam.

OCTO QUOQUE POSTERIORES.] Opus

De nomine

postremi operis ab Augustino contra Julianum scripti disputatio adversus Vignerium.

quod continetur octo illis libris, imperfectum dicebatur, cum a V. C. Claudio Menardo editi fuissent duo tantum priores libri, nunc a multis post quatuor alios a V. C. Hieronymo Vignerio additos perfectum appellatur. Mallet Vossius vocari librum altercationis propter Gennadium, cujus sunt hæc verba: *Hæresim Pelagii defendere nisus scripsit adversus Augustinum impugnatorem illius libros quatuor, & iterum libros septem. est etiam liber altercationis amborum suas partes defendentium.*

Ann. 1627. Parisiis. Ann. 1655. Parisiis. Lib. 1. de hær. Pelag. cap. 6. Lib. de script. eccl. cap. 45.

Retinenda vetus appellatio.

Veterem appellationem retinendam suadent verba, quæ sunt in indiculo Possidii edito ab Ullimmerio: *Contra secundam Juliani responsionem imperfectum opus.* quæque frustra inquiras in aliis vulgatis editionibus. Unde mirari subiit aliquando, cur Vignerius hanc appellationem arbitratus sit factam tantum post editionem Menardi, atque ita in indiculum Possidii irrepsisse. editio enim Ullimmerii plus 60. annis editionem Menardi antecessit.

Ann. 1564. Lovanii. In præf. ad postremum illud opus Augustini.

Quod conficitur certis argumentis.

Sed juvat paulo curiosius in hanc rem inquirere, & nisi fallor, liquido demonstrare, retinendam omnino Possidii sententiam; quippe cum Augustinus, vel solos quinque priores libros Juliani acceperit, impedientibus bellicis tumultibus, ne alii mitterentur; vel si omnes acceperit, inter respondendum sexto, mortem obierit. Sic enim verum erit, & quod Possidius scripsit, opus istud esse imperfectum, & quod tradidit Prosper Chronographus, *Augustinum inter impetum obsidentium Vandalorum in ipso dierum suorum fine libris Juliani respondentem, & gloriose in defensione christianæ gratiæ perseverantem mortuum esse.*

Primo ita conciliantur Possidius & Prosper. *In Cronic. ad Coss. Theod. XIII. & Valentin. III.*

Deinde vera sunt quæ Augustinus scribit ad Quodvultdeum. *Epist. præfigitur operi imperfecto.*

Augustinus igitur ad Quodvultdeum: *Respondeo*, inquit, *libris Juliani, quos octo edidit post illos quatuor, quibus antea respondi: hos enim cum Romæ accepisset frater Alipius, nondum omnes descripserat, cum oblatam occasionem noluit præterire, per quam mihi quinque transmisit: promittens alios tres cito se esse missurum, & multum instans ne respondere differrem, cujus instantia coactus sum remissius semper agere, quod agebam, ut operi utrique non deessem, uni diebus, alteri noctibus, quando mihi ab aliis occupationibus hinc atque hinc venire non desistentibus parceretur: agebam vero rem plurimum necessariam, nam retractabam opuscula mea . . . & duo volumina jam absolveram . . . restabant epistolæ & tractatus populares, quos Græci homilias vocant, & plurimas epistolarum legeram, sed adhuc nihil inde dictaveram, cum me etiam isti Juliani libri occupare cœperunt, quorum nunc quarto respondere cœpi. quando vero id explicavero, quintoque respondero, si tres non supervenerint, dispono, si Deus voluerit, & quæ poscis incipere, simul agens utrumque; & hoc scilicet, & illud de retractatione opusculorum nostrorum, nocturnis & diurnis temporibus in singula distributis.*

Deinde non videtur Augustinus accepisse tres posteriores Juliani libros.

Quibus ex verbis concludere licet, sanctum doctorem tres Juliani posteriores libros nondum accepisse eo tempore, quo, responsione ad quartum inchoata, scribebat ad Quodvultdeum. scribebat vero post absolutos duos retractationum libros, ut ipsemet testatur. At eos vix absolverat, ut tradit Possidius, cum Vandali in Africam irruperunt, cunctaque ferro, & igne vastantes, non terram tantum, sed etiam mare infestum habuere. Cum igitur Vandali in Africam trajecerint ann. 427. Bonifacium fuderint ann. 428. illeque se Hipponem Regium receperit, urbem munitissimam totius Africæ, interim dum Vandali totam Mauritaniam, Numidiamque depopularentur, clausumque Hipponis portum tenerent: cumque tertio mense obsessi a Vandalis Hipponis Regii fato functus sit Augustinus ann. 430. v. Kal. Septembris admodum probabile est, si non omnino certum, intercluso commeatu non potuisse posteriores Juliani libros ad Augustinum pervenire.

In vita S. Augusti. cap. 28.

Deinde scripsit librum de hæresibus quē promiserat se scripturum, si tres ejusmodi libri non afferentur.

Et certe ante obitum sanctus fidei defensor librum de hæresibus elucubravit, quem tamen non alia conditione se scripturum promiserat, quam si tres posteriores libri, quos in dies expectabat, non afferrentur.

Deinde ipse conspectus responsionum Augustini rem demonstrat.

Quid quod inspectis attentius libris a Vignerio editis, non absurde quis opinaturus sit, vel Augustinum quinto Juliani duobus suis respondisse, vel quintum & sextum Augustini in unum posse conjungi. nam cum singulis Juliani libris suus sit ab uno in alterum transitus satis manifestus, in hoc vel nullus est, vel paulo obscurior.

Duplex oppositio in contrarium.

Verum omnes octo pervenisse ad Augustinum, aliquis non incredibiliter hinc concludat: primum, teste Prospero ejusque exscriptore Gennadio, creditum est in hunc usque diem, obiisse Augustinum inter respondendum Juliano. at si constet prior opinio, responderit sane duobus fere integris annis ante obitum. Deinde sextus liber non ita caret præfatione, quæ in aliis aperta est, quin satis discernatur a quinto, ut facile intuenti patere potest. Denique si uni quinto Juliani quintus & sextus Augustini respondeant, vel singulis Juliani libris suos singulos Augustinus non apposuerit, quod omnino præstitit in prioribus quatuor; vel quintus & sextus coalescere debeant in unum, qui hoc pacto excrescet eo usque, ut duplo fere superaturus sit maximum aliorum.

Dissolvitur.

His argumentis sua est non improbabilis solutio. nam testimonium Prosperi elevat auctoritas Possidii; ille enim longe positus quæ audivit, iste quæ præsens usurpabat oculis, memoriæ mandavit. Deinde si quid valeat secundum argumentum, eodem jure sextum librum in tres partiri oportuerit, breves illos quidem, sed sua tamen præfatione atque argumenti varietate satis distinctos. Denique si quid vitium habeat ratio ab inæqualitate librorum petita, sextus a quinto secerni non debet, ne quintus per se solus vix superet dimidiam partem secundi.

Opus istud postremum vere est imperfectum.

Ut ut sit, exceperit octo libros Augustinus, aut quinque tantum, responderit sex totis, an hæserit in sexto: constat profecto nec respondisse omnibus, nec opus absolvisse, atque illud merito imperfectum a Possidio dictum fuisse. quare nec ulla fuit causa idonea, cur mutaretur appellatio operis imperfecti; nec ulla ratio, cur antiqua non retineatur, nisi forte cum Gennadio altercationis nomen, propter disputandi formam, magis placeat.

Consensio Augustini cum Mercatore. *In præf. lib. 2. op. imperf.* Popularis opinio refellitur.

HORRIDA LOQUACITATE EVAGATUS.] Augustinus: *Factum est*, inquit, *ut sub eodem titulo etiam secundum librum scriberem, contra quem Julianus alios octo nimia loquacitate conscripsit*, &c. Unde concludere est, octo postremos Juliani libros non fuisse conscriptos adversus primam responsionem Augustini sex libris comprehensam, quod nonnullis visum est, iisque non parum eruditis; sed adversus secundum librum *de nupt. & concup.* quo missa per Valerium excerpta confutaverat. duobus igitur Augustini libris non prolixissimis Julianus quatuordecim reposuit sane non brevissimos.

Augustini consensio. *Lib. 1. contra Julianum. Lib. 2. oper. imperf. cap. 58. 1. Cor. 6. v. 10.*

CONVITIORUM PROBRA.] Augustinus: *Contumelias tuas & verba maledica, quæ ardens iracundia libris quatuor anhelasti*, &c. Et alio in opere, cum impurus hæreticus turpe quiddam & obscœnum objecisset sanctissimo viro, respondet ille per summam modestiam: *Non expavescis quod scriptum est:* Neque maledici

regnum Dei possidebunt; *neque enim tam fœda convicia nihil adjuvantia, nisi maledicendi libidine loquereris.*

Augustini confessio.
Lib. 1. contra Iul. cap. 1.

EADEM AC SEMPER EADEM, &c.] Hoc ingenio fuerunt, eaque arte vsi sunt, cum omnibus retro sæculis omnes hæretici, tum præsertim Pelagiani. Hinc Augustinus: *Primum abs te quæro* (Julianum alloquitur) *cur libro meo saltem specie tenus te respondisse gloriaris, cum suis libris quatuor vnius mei partem, nec quartam reprehendendo tetigeris, eosque saltus in prætereundis meis disputationibus feceris, quasi omnino desperares vtriusque operis, & mei scilicet, & tui quemquam esse posse lectorem, qui ista deprehenderet. Denique etiam pauca ipsa, in quibus vix est, vt dixi, quarta pars voluminis mei, quæ velut infirmiora existimans, quatuor tuorum grandiorum voluminum strepitu, quasi quadrigarum impetu prosternere, & conculcare molitus es, consideratione multo plurium cæterorum, quæ attingere timuisti, inconcussa manere monstrantur, quod ostendere pene superfluum est. admonendi enim sunt potius, qui hoc nosse desiderant, vt non eos pigeat vtrumque legere, & quod scripsi, & quod respondere voluisti.*

Et quinque Episcoporum scribentium ad S. Innocentium.
Epist. 95.

Quinque Episcopi ad Innocentium: *Non agitur de vno Pelagio, qui jam fortassis correctus est, quod vtinam ita sit; sed tam multis, quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas, velus convictas trahentibus; firmas autem, & in fide stabiles ipsa contentione fatigantibus, vsquequaque jam plena sunt omnia.*

Quam partem hæresis Julianus defendendam susceperit.
Post præfationem generale.

AD UNAM PRAVAM REDEGI, &c.] Ut vnam per se partem hæresis Pelagianæ Julianus in suis libris defendendam suscepit, ita vnam Mercator oppugnandam putavit; de qua nempe vna consoluit Augustinum, vt colligi potest ex responsionis ea parte, quæ habetur.

Cur Mercator in duos tantum libros operis imperfecti Subnotationes scripserit.

TOTUM OPUS CUM PERLEGISSEM, &c.] Subnotationes tamen conscripsit in duos tantum priores libros, non alia certe de causa, quam quod his solis tractatur quæstio de mortalitate Adami, & peccati originalis extantia, quam vnam agitandam susceperat Mercator, nihil admodum solicitus de reliquis ad aliud argumentum pertinentibus.

De Mercatoris statu.

VENERANDE PRESBYTER PIENTI.] Mos fuit illis temporibus, vt cum presbyter presbyterum alloqueretur, vel fratrem diceret, vel compresbyterum; quare ex hoc loco non immerito licuit concludere, Mercatorem tunc cum hæc scriberet, neque Episcopum fuisse, neque etiam presbyterum. scripsit vero post obitum Augostini ann. 431. aut etiam 432.

Consensio Augustini.
Lib. cont. Iul. cap. 1.
Vide etiam 7.

TANTIS VIRIS TANTISQUE ECCLESIASTICIS DOCTORIBUS, &c.] Augustinus: *Tantumne apud te* (Julianum affatur) *possunt Pelagius & Cælestius, vt a solis ortu vsque ad occasum, tot ac tantos fidei catholicæ doctores & defensores, antiquos & nostra ætatis contiguos, dormientes & manentes, non solum deserere, sed etiam Manichæos audeas appellare? miror si hoc aliquando ex tuo poteris ore procedere, quod te tamen clamare pravitas tui compellit erroris: sed mirum si in facie hominis tantum intervallum est inter frontem & linguam, vt in hac causa frons non comprimat linguam.*

Conjectura cur Mercator a veteribus non sit recensitus inter scriptores ecclesiasticos.

NON ULLUM CONDIDIMUS LIBRUM.] Libri nomine Mercator appellare noluit Subnotationes suas, Commonitoria, & quæ sive ex Græcis interpretatus est, sive quæ ex Latinis decerpsit, quibus Cælestiani Nestorianique convincerentur; eaque, vt opinor, causa sunt, cur inter tractatores ecclesiasticos neque a Gennadio recensitus sit, neque ab aliis tum antiquis, tum recentioribus scriptorum ecclesiasticorum nomenclatoribus, ideoque pene oblivione consepultus fuerit, ne ipso quidem nomine, si Augustinus siluisset, memoriæ consignato. quanquam vt a Gennadio prætermitteretur, potuit alia esse causa, nempe odium Mercatoris in Pelagianos, Gennadii in eosdem studium.

De Pelagianis arte dialectica abutentibus consensio Augustini cum Mercatore.
Lib. 1 advers. Iul. cap. 1.

NON SOPHISMATUM ARTE, &c.] Nemo veterum non exprobravit Pelagianis, quod arte logica abuterentur, neglectis scripturæ sacræ testimoniis, quibus tamen in dirimendis fidei controversiis opus est. Augustinus: *Itane nos, fili Juliane, Manichæi sumus? rogo, quid respondebis? quibus tot sanctos Patres oculis intueberis? quæ tibi argumenta succurrent? quæ Aristotelis categoriæ? quibus vt in nos velut artifex disputator insilias, videri appetis elimatus? quæ tuorum argumentorum vel acies vitrea, vel plumbei pugiones in illorum conspectu exeri audebunt? quæ abs te arma non fugient, nudumque destituent?* Et alio in loco: *Vbi est acumen tuum, quo tibi videris & categorias Aristotelicas assecutus, & aliam dialecticæ artis astutiam?* Et iterum: *Vides quam dialectice nihil dixeris, & nulla quidem culpa dialecticæ disciplinæ, tu quantum a tramite ejus exorbitaveris. Videris illius artis verbis ad hoc vti, vt eis inflatus attonitos facias imperitos, volendo videri esse quod non es: quod etsi esses, ad eum modum, quo ista disputanda sunt, nihil esset, sed plane nunc & ineptus, & imperitus, tunc autem ineptus artifex esses, & tamen dialecticorum quasi jaculis oneratus acutis in certamen procedis, & jactas plumbeos pugiones.* Et alio in loco: *Isti sunt, quos vrbana exagitatos dicacitate, vel potius vanitate contemnis, quia non possunt secundum categorias Aristotelis de dogmatibus judicare? quasi tu, qui maxime quereris examen vobis & episcopale judicium denegari, Peripateticorum possis invenire concilium, vbi de subjecto, & his quæ sunt in subjecto contra originale peccatum dialectica sententia proferatur,* &c. *Si dialectica ista, quæ te non ædificat, sed inflat, & tam ridiculum quam jactanticulum facit,* &c.

Lib. 3. cap. 2.
Ibid. cap. 7.
Lib. 5. op. imperf. cap. 32.

MARII MERCATORIS
SERVI CHRISTI
LIBER SUBNOTATIONUM
IN VERBA JULIANI.

CAPUT I.

Nunc verba Juliani ex libro ejus primo ad Florum capitulo CXI. ita.

Ed currant ad eum, qui clamat, *Jugum meum suave est, & onus meum leve* Verba Juliani.
est, qui & male agenti veniam pro inæstimabili bonitate largitur, & in- Matth. 11. v. 30.
nocentiam, quam creat bonam, facit innovando adoptandoque me-
liorem.

Augustinus: *Ipsi sunt homines, quibus invides liberatorem, quos habere ma-* Responsio Augustini.
lum, a quo liberentur, negas: quomodo ergo constanter fideliterque respondes, quod non invidea-
tis liberatorem hominibus Dominum JESUM CHRISTUM, *cum potius pertinaciter, & infideliter*
agas, ne ab illo salvi fieri credantur parvuli, sicut salvum facit populum suum a peccatis Matth. 1. v. 21.
eorum: *propter quod eum, evangelio loquente, didicimus appellatum esse* JESUM. *non igitur do-*
cere poteritis liberatorem Christum vos hominibus non invidere, quia parvulos non esse homines
nullo modo potestis ostendere.

Mercator: Ad hæc, præter responsa sancti viri, omnes quidem innovat creando, sed Responsio
non omnes renovat regenerando, nisi eos tantum de quibus ipse ait: *Nisi quis renatus* Mercatoris.
fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum cælorum. Seu ut idem ait: *Nisi* I.
quis natus fuerit denuo. Unde suspectus es fraudis & doli, quod nusquam in toto opere Non innovā-
tuo renovationis tibi visa est mentio facienda; sed innovationis tibi sermo semper ve- tur infantes
nit in mentem. nam certum est inter innovationem & renovationem plurimum inter- baptismo, sed renovantur.
esse: innovatum enim, sicut omnibus est notum, intelligi potest, quod nunquam fuit, Joan. 3. v. 5. Ibid. v. 8.
& noviter extitit; renovatum vero id quod utique jam erat, in vetustatemque perve-
nerat; quod si renovetur, dicitur renovatum.

Sed nec probari facile poterit divinam scripturam usam esse hac locutione, innova- II.
tione videlicet; sed de renovatione ei creberrimus sermo est. Innovationis vox infreqnēs,
Audi invitus Apostolum Paulum dicentem: *Sicuti est veritas in* JESU *deponere vos,* renovationis
secundum pristinam conversationem, veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erro- frequens in S.
ris; renovamini autem sensum mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundum Deum scriptura.
creatus est in justitia sanctitatis & veritatis. Item idem: *Cum autem benignitas & humanitas* III.
illuxit Salvatoris Dei nostri, non ex operibus justitiæ, quæ nos fecimus: sed secundum suam mi- Apud Paulum Apostolum.
sericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti, quem Ephes. 4. v. 22.
ditissime effudit super nos in Christo. Item idem: *Etsi exterior noster homo corrumpitur, sed* Tit. 3. v. 5.
interior renovatur de die in diem. 2. Cor. 4. v. 16.

Deinde audi qui etiam adoptentur: audi, inquam, non me, sed Apostolum Petrum: IV.
Vos, inquit, *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus in adoptionem: ut vir-* Et apud Petrum.
tutes Dei annuntietis, qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum. Audisne quid 1. Petr. 2. v. 9.
dicat? sentisne quid prædicet? illos adoptari videlicet, ut fiant in adoptionem popu-
lus Dei, qui sunt de tenebris evocati in illud admirabile lumen: unde consequens est
ut nisi quis fuerit de tenebris evocatus in illud admirabile lumen, non sit genus ele-
ctum, non regale sacerdotium, non gens sancta, non populus in adoptionem esse me-
reatur.

An dicturus es forsitan & jussurus, ut majores tantum homines, qui de tenebris V.
in illud admirabile lumen tanquam peccatores evocantur, ipsi tantum fiant popu- Nec tantum
lus Dei; parvuli vero ab ipso ortu suo in lumine constituti, expertesque tenebrarum; de adultis, sed etiam de par-

vulis dicta Apostolorum accipi debent.

quia tantum, vt tu vis, innovati sunt, non autem renovati ex aliqua vetustate peccati, non sint ex populo Dei? Quis te christianorum ferat ista loquentem? quis te non exhorteat, & tanquam lethale virus non fugiat hæc scribentem?

Opus imperfectum jam inde a temporibus Augustini perinde ut nunc dividebatur.

CAPITULO CXI.] In editione Menardi & Vignerii eadem est capitulorum partitio, ac erat olim, cum Mercator opus imperfectum Augustini legeret, id est, statim post mortem sancti doctoris. neque mirum id videri debet, cum libros singulos suis singulæ capitibus Augustini ad verba Juliani responsiones distinguant.

Distinctio Pelagianorum ad eludenda catholicorum argumenta. Cap. 8. hujusce operis. Lib. 3. advers. Jul. cap. 1. Hypog. lib. 5. sub finem.

ADOPTANDOQUE MELIOREM.] Referuntur hæc ipsa verba Juliani iterum a Mercatore, & ab Augustino: neque vero singularis ista loquendi formula Juliano fuit, sed omnibus aliis Pelagianis communis. vnde auctor librorum hypognosticon cum Pelagiano ita loquitur: *Nos, inquies, sicut aliquoties a vobis, audivimus, in remissionem peccatorum iam majores ætate, quam parvulos baptizamus; & cum vobis ita contradictum fuerit a nobis: ergo est peccatum in parvulis, quod eis in sacro baptismate remittatur. Respondetis nullum. tantum in adoptione filiorum baptizantur; habet enim in eis gratia quod adoptet, non habet vnde quod diluat: propter solam vero symboli formulam, vt tradita consuetudo servetur, tinguntur in remissionem peccatorum.* &c.

Nimia Mercatoris subtilitas perstringitur. Auctoritate Augustini.

CERTUM EST INTER INNOVATIONEM ET RENOVATIONEM PLURIMUM INTERESSE.] Certum tamen, non semper Patres vsos fuisse tanta ἀκριβείᾳ; nam & Augustinus adhibuit innovationis nomen, cum diceret *Sicut ergo vt anima jam existens creatur innovatione justitiæ, sic jam existens fingitur & conformatione doctrinæ.* Usi quoque Milevitani Patres: *Parvos*, inquiunt, *etsi nullis innoventur christianæ gratiæ sacramentis, habituros vitam æternam, nequam præsumptione contendunt.*

Epist. 28. Et Patrum conc. Milevitani. In synodico ad S. Innocentium.

Et ipsius quoque Juliani.

Neque Julianus abhorruit a voce regenerationis, cum ageret de baptismo, quam tamen Mercator vult esse paris cum renovatione potestatis. Sic enim loquitur: *Nos vero renasci omnes baptismate debere, & opere nostro, & sermone testamur; sed non vt hujus impertitione beneficii de jure videantur diaboli plagiati: verum vt qui sunt opera Dei, fiant pignora Dei; & qui nascuntur viliter, non tamen noxie, renascantur pretiose, non tamen calumniose; quique prodeunt ex Dei institutis, provehantur mysteriis Dei; & qui afferunt opera naturæ, dona gratiæ consequantur, ac Dominus suus, qui eos fecit condendo bonos, faciat innovando adoptandoque meliores.*

Lib. 1. op imperf. cap. 9.

Imo & S. scripturæ.

DIVINAM SCRIPTURAM USAM ESSE HAC LOCUTIONE, &c.] Non est vsa, quod sciam, quando fuit sermo de baptismo; sed de pœnitentia dixit David: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis.* Psal. 50. v. 12. Dixit & Hieremias: *Converte nos, Domine, & convertemur; innova dies nostros sicut a principio.* Thren. 5. v. 21.

CAPUT II.

Item in libro II. Capitulo XVI. verba Juliani.

Verba Juliani.

VERUM imbecillum tuæ opinionis patrocinium multiplicat peccata, non minuit. hic igitur miserorum pruritus & sponte decrescentium nullum contra ipsam veritatis rationem valet pondus afferre. Sed quia nonnullis scripturarum locis, & maxime Apostuli Pauli, confirmari asserunt naturale peccatum, &c.

Responsio Augustini. Eccl. 40. v. 1.

Augustinus: *Quare non fateris ab omnipotente justo* grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum *sine vllo peccati merito non potuisse constitui.*

I. Responsio Mercatoris.

Cur peccatum ex Adamo traductam dicatur potius originale quam naturale.

Mercator: Ad hæc nemo dicit naturale, vel naturam esse peccatum, sed originale; & id in natura esse, non extra naturam; nec absurde tamen, aut abusive dici posse naturale, non tamen naturam: nam deceptus ipse decipis, quos potes. Inter originale & naturale est nonnulla distantia; & quamvis quod naturale est, possit & originale dici; non tamen quod originarium est, naturale quidquam cogit fateri. & accipe exemplum, natura est omnis homo, cujuslibet ætatis, sexus, atque conditionis: origo vero est senator, curialis, servus, colonus, barbarusque, quæ non sunt naturæ nomina, sed originariæ conditionis; ita nos non dicimus naturam aut naturale esse peccatum, sed originis causam addictæ serviliter per peccatum.

II. Hoc tamen peccatum non est extra naturam.

Quamvis, vt jam diximus, præter naturam, in qua sit, esse non possit, nisi dementissime quærendum id extra hanc existimes: vel suapte sit propriam habens substantiam vel naturam, & te ita sentientem devoret Manichæus, qui mali naturam sui juris, sui status, & originis principatum tenere ac habere cum impietate delirat.

Cur Pelagiani peccatum illud mallent naturale dicere, quam originale.

NATURALE PECCATUM.] Pelagiani cum adversus catholicos de propagatione peccati ab Adamo in posteros disputarent, peccatum illud maluerunt dicere naturale, quam originale, vt tanto majorem facerent apud minus eruditos homines catholicos invidiam, quanto viderentur propiorem habere, saltem verbo tenus, affinitatem cum Manichæis, qui malam assererent hominis naturam. Pelagius: *Absque sola peccati macula, quæ naturalis non est.* Julianus: *Quoniam igitur præmisimus de bono naturæ & benedictione, & honore conjugii, consequenter renuimus naturale peccatum, vel si quo alio vocabulo nuncupatur, ne creatori Deo omnium irrogemus in-*

Pelagius. In libello fidei num. 7. Julianus. In libello fidei parte. 2. num. 10.

juri.m, dum aliquid ab illo cum peccato fieri potuisse contendimus, & testimonia scripturarum ejus falsitatis arguamus.

Augustinus. Lib 1. op. imperf. cap. 9.

Cum Julianus dixisset: *Confitearis necesse est naturale, quod Manichæus finxerat; sed tu nomine commutato originale vocas, inerisse peccatum*, &c. Respondens Augustinus: *Nos*, inquit, *originale peccatum propterea significantius, quam naturale dicimus, ut non divini operis, sed humanæ originis intelligatur*, &c. Hoc est, quod vulgo dicunt in scholis, maculam peccati dici non debere Adami posteris naturalem, si natura sumitur pro substantia, quæ Dei opus est: licet vere sit naturalis, si natura pro origine ponitur; nascendo enim contrahitur.

CAPUT III.

Item in eodem Capitulo paulo infra verba Juliani.

Ostensum est igitur, nihil posse per scripturas sanctas probari, quod justitia non possit tueri: quia si in lege Dei est perfecta forma justitiæ, nihil per eam adversaria ejus, id est, injustitia sinitur virtutis acquirere: ac per hoc, quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare. — Verba Juliani.

Augustinus: *Unicam adhibuit toti continenti sententiæ responsionem, quippe magis solicitus de dogmate, quid per se tractandum foret, quam de incidentibus voculis, quas Marius ad subtilius forte morosiusque examen vocavit.* — Responsio Augustini.

Mercator: Ad hæc, vellem probares tua ratione, puerperium virginis, vel conceptum sine virili commixtione, Deum quoque hominem factum, & per ætatum incrementa ad crucem fuisse perductum: quod quia humana ratiocinatio nulla consignat, per fidem divinorum eloquiorum auctoritas vindicat. — I. Responsio Mercatoris. Aliqua probat sola auctoritas, ut puerperium, &c.

Ridendum ergo, imo flendum in te est, quod ais: *Quod ratio arguit, non potest auctoritas vindicare.* Quis autem numeret tam magna & ita frequentia, contra hanc miseram declamatiunculam tuam, testimonia scripturarum, in quibus, quia ratio investigare nihil potest, ad fidem recurritur, ut ejus auctoritate salus æterna quæratur? — II. Propositio a Juliano assumpta refellitur testimoniis S. scripturæ.

Non videtur Mercator sententiam Juliani assecutus.

Quod ratio arguit.] Difficultatem lectori creat Mercator: nam videtur, vel non assecutus mentem Juliani negantis, auctoritate vindicari posse id, quod falsitatis ratio argueret: vel sententiam legisse cum negationis nota, hunc fere in modum: *Quod ratio non arguit*, id est, non probat, *non potest auctoritas vindicare.* Lector facile advertet, si tantisper animum reflectat, sensum affirmantem favere magis Juliano, negantem Mercatori.

Methodus Juliani in tractandis quæstionibus. Lib. 1. advers. Jul. cap. 7.

Quanquam Julianus ipse, ut est apud Augustinum, quoties aliquid probandum occurreret, voluit hunc ordinem argumentorum servari, ut primum ratio, tum scriptura, denique auctoritas sanctorum adhiberetur. Sic enim loquitur: *Cum igitur liquido clareat hanc sanam & veram esse sententiam, quam primo loco ratio, deinde scripturarum munivit auctoritas, & quam sanctorum virorum semper celebravit eruditio, qui tamen veritati auctoritatem non suo tribuere consensu, sed testimonium & gloriam de ejus suscepere consortio: nullum prudentum conturbet conspiratio perditorum.*

CAPUT IV.

Item in libro secundo Capitulo LVIII. verba Juliani.

Ut si forte, quoniam aliter dogma tuum stare non potest, nisi Adam ex se concepisse, & pepetisse responderis, Apostolum quidem non hoc sensisse, nulli dubium erit. tu vero quid sexui tuo volueris evenire monstrasti. — Verba Juliani impudenter contumeliosa.

Augustinus: *Non expavescit quod scriptum est:* Neque maledici regnum Dei possidebunt. *Neque enim tam fœda convitia, nihil te adjuvantia, nisi maledicendi libidine loquereris.* — Responsio Augustini modestissima. 1. Cor. 6. v. 10.

Mercator: Ad hæc, erubesce, infelicissime, in tanta linguæ scurrilis, vel potius mimicæ obscœnitate. vulgares tu dignus audire acclamationes: unus tu, unus Philistion, unus Latinorum Lentulus, unus tibi Marullus comparandus; namque Martialis & Petronii solus ingenia superasti. — I. Responsio Mercatoris paulo vehementior. Juliani ingenium.

Te verissime Ampsanctinæ scaturiginis contegionalis tuæ teterrimus fœtor; te Averni lacus nocentissimus halitus; te postremo Atabulus provinciæ tuæ pestifer halitus inflavit, quibus tot morbis turgidus & malesanus, imo insanus effectus, hæc eructares, hæc evomeres, hæc exhalares; atque utinam, quia hoc tibi fuisset utilius, vitalem spiritum exhalasses, antequam tam obscœna, tamque plena dedecoris, pleno ore proferres. — II. Sedes aut patria.

III. Mores & stylus.

Quis scenicus turpio, quis durio, vel sannio professæ licentia turpitudinis publice ista proferret? te matronæ castæ, te honesti & ornati viri legant? sed si honestatis sint memores & pudoris, exhorrebunt, & veluti monstruosam viperam, vt fertur hydra fuisse, diffugient.

IV. Parentes.

Tune sanctæ ac beatæ recordationis Memoris Episcopi filius? tu Julianæ primariæ fœminæ, & qua nihil honestius inter reverentissimas matronas invenias, vtero editus? absit, absit, vt tibi istud credere ausim. vernularum te eorum potius crediderim filium, suppositumque illis, vt sæpe dictum factum, & quod tu potius tanta oris tui petulantia & obscœnitate approbas; aut si id non erit, degenerasse eos in te, nulli dubium erit, qui sanctos illorum hominum mores, sanctam vitam, institutumque noverit, tuumque sermonem in scriptis hisce prudenter inspexerit.

Cura sororum & vaius lapsæ reprehensio.

Quorum sane post obitum sanctorum hominum, tu merito duas sorores tuas talibus disciplinis tui oris erudisti. novimus, novimus, quid tibi vna earum, cum tu nimis severus in ejus ruinam pudoris insurgeres, objecerit vel exprobraverit, atque tu mutus illico non ausus es vlterius censuræ tuæ vllas dolori ejus inferre molestias.

Causa cur vehementius Juliano Mercator responderit.

ERUBESCE, INFELICISSIMA, &c.] Tam obscœnum Juliani convitium impatientius tulit Mercator, quam Augustinus: quare inflammata bile propter dignitatem sanctissimi senis violatam; & ab eo, qui minime omnium deberet, cum fuerit ab Augustino sui parentis amico singulariter dilectus; & ea impudentia, quæ ne hominem quidem deceret, multo minus Episcopum. Respondet *stulto secundum stultitiam suam, ne sibi sapiens videretur.* Quare hoc in capite, imo & in consequente multa prodit domestica Juliani arcana; multa quæ ad corruptos hominis pietatem simulantis mores pertinerent; multa quæ pudorem imponere possent fronti non durissimæ. — *Proverb. 26. v. 5.*

Acclamandi formula.

UNUS TU, UNUS, &c.] Hæc acclamantium forma, & applaudentium vox frequens fuit, olim etiam in laudibus honestis: de Patribus Ephesinis post lectas S. Cælestini in concilio literas hæc habentur: *Omnes reverendissimi Episcopi simul acclamaverunt hoc justum judicium. novo Paulo Cælestino; novo Paulo Cyrillo; Cælestino custodi fidei; Cælestino cum synodo concordi; Cælestino vniversa synodus gratias agit; vnus Cælestinus, vnus Cyrillus; vna fides synodi; vna fides orbis terrarum.* Nimirum magna laus est, aliquem ita inter alios excellere, vt alii præ ipso nulli censeantur. — *Conc. Ephes. part. 2. act. 2. pag. edit. Labb. 618.*

PHILISTIONI.] De Philistione mimographo, cujus Hieronymus meminit. Scaliger ad hæc verba Eusebii: *Philistio mimographus natione Magnesianus Romæ clarus habetur*, observavit nonnulla quæ describi operæ pretium est: *Duo videntur*, inquit, *fuisse Philistiones, prior scriptor mimorum, teste Suida. ita enim interpretandum est, κωμῳδίας βιολόγους. nam βιολόγοι sunt mimi, & actores ridicularum fabularum, quales Atellanæ apud Romanos. fuit autem Prusiensis, vel Nicænus, vt testatur epigramma in eum:* — *Apolog. 2. advers. Rufinum.* — *In notis ad Euseb. pag. 64. col. 2. verbo Philistion.*

Ὁ τὸν πολυστένακτον ἀνθρώπων βίον
Γέλωτι κεράσας Νικαεὺς Φιλιστίων
Ενταῦθα κεῖμαι λείψανον παντὸς βίου,
Πολλάκις ἀποθανών. ὧδε δ' οὐ δέ πώποτε.

Vixit tempore Isocratis, aut, vt alia exemplaria habent, Socratis, teste Suida. Alter fuit natione Magnesius, & ipse tam scriptor quam actor mimorum, de quo hic sermo nunc est, cujus meminit Martialis, mimos ridiculi Philistionis. *Epiphanius in Ptolemæum*, ὅτι γὰρ τῶν παλαιῶν τραγῳδοποιῶν τις, ὅτι οἱ κατεξῆς μιμολόγοι τὸν πρῶτον, οἱ περὶ Φιλιστίωνα, λέγω, καὶ Διογένην τοῦτο ἄνω γεγράφασι, &c. *Meminit & alibi non semel Marcellinus libro 30.* Et judices patiuntur doctos ex Philistionis & Æsopi cavillationibus, quam ex Aristidis illius justi, & Catonis disciplina productos. *Hieronymus in Rufinum:* Et quasi mimum Philistionis, vel Lentuli, ac Marcelli* stropham eleganti sermone confictam. *Sidonius epistola 2. lib. 2.* Absunt ridiculi vestitu, & vultibus histriones, pigmentis multicoloribus Philistionis supellectilem mentientes. *Cassiodorus epistola 51. lib. 4.* Mimus etiam qui nunc tantummodo derisus habetur, tanta Philistionis cautela repertus est, vt ejus actus poneretur in literis. *Ego puto eum* Nicæa, *in quem extat epigramma supra a nobis productum, eundem esse cum hoc; & Suidam falli, qui ævo Isocratis aut Socratis illum vixisse scribat. Nam Nicæa condita est ab Antigono post mortem Alexandri, ab eoque Antigonia, deinde Nicæa vocata, multis annis post Isocratis & Socratis mortem: quare non dubium est vnum mimologum Philistionem, non duos, fuisse.* — *Hæresi 33.* — * *corrig.* Marulli.

Epigramma Græcum extemporali latinitate ita donatum:

Nicænus ille miserias hominum graves
Condire risu callidus Philistio
Cinis hic sepultus jaceo: sæpe mortuus
Vitam per omnem, morte sed tali haud prius.

❧

Nicænus ille patria Philistio
Qui temperavi miserias hominum jocis,
Hic jaceo, vitæ quidquid est reliquum meæ,
Extinctus olim sæpe, nunquam alias ita.

❧

Nicænus potui miscere Philistio risu
Vitam hominum, & lacrymis consociare jocos.
Nunc jaceo æternum exanimis. quod enim ante theatrum
Sæpe dabat. tumulus dat semel iste, mori.

Mercatoris locus ex Hieronymo illustratus de Lentulo.

LATINORUM LENTULUS.] Dubitavi aliquando, an non potius legendum foret, Latinorum Lucilius, cujus meminit Hieronymus his verbis: *Mordetur & Lucilius, quod incomposito currat pede; sales ejus leposque laudantur.* Hic est qui Luculentus poeta ab Horatio vocatur, quique primus nasi stylum acuisse a Plinio dicitur: quamobrem a Quintiliano satyricorum princeps appellatur. — *Epist. 65.*

Dubitavi quoque num foret a Mercatore indicatus Lucullus ille iambographus impudicus, cujus meminit Cicero ad Atticum; sed dubium omnino sustulit Hieronymus, retinerique lectionem jussit his verbis: *Fieri potest, vt etiamsi a me verum audisti, alius qui hujus rei ignarus est dicat a te esse compositum, & quasi mimum Philistionis vel* — *Lib. 1. ep. 16.* — *Apolog. 2. advers. Rufin.*

vel Læmuli , ac Marulli strophami eleganti sermone confictam

Verum quis ille tandem Latinorum Lentulus, qui cum Græcorum Philistione confertur ? an ridiculus ille histrio Spinter, a cujus nomine vocatus est apud Romanos Lentulus Spinter, quod ejus similitudinem maxime referret , cuique postea Lepidi nomen per lepidam vicissim, & ingeniosam quasi versuram, factum est.

Et Merullo.

MARULLUS.] Locus Hieronymi antea citatus legendum docet, Marullus. Fuit autem hujus nominis mimographus eo vsque impudens, vt Antoninum Imperatorem incessere solitus esset. grammaticæ vero regulas de industria contemnebat, vt risum auditoribus moveret.

De Martiale & Petronio.

MARTIALIS ET PETRONII.] Ille epigrammata, hic satyram scripsit ; vterque flammis digna opera. vt mirum sit ex hoc stercore colligi gemmas a christianis, famamque eruditionis ex eo conquiri , unde morum sanctitas violatur.

De Ampsanctino lacu.

AMPSANCTINÆ SCATURIGINIS, &c.] Ampsanctus lacus est in medio Italiæ apud Hirpinos , vbi scaturigo aquarum sulphurearum, quæ quod vndique silvis angustiisque clausæ sunt , tam pestilentem emittunt halitum, vt propius accedentes eo enecentur. Cicero : *Videmus*, inquit , *quam sint varia terrarum genera , ex quibus & mortifera quadam pars est , vt Ampsancti in Hirpinis.*

Cicero. *Lib. 1. de divinat.*

Virgilius. *Lib. 7. Æneid.*

Virgilius Ampsancti vallem describit his versibus :

Est locus Italiæ in medio , sub montibus altis
Nobilis , & fama multis memoratus in oris ,
Ampsancti valles ; densis hunc frondibus atrum
Vrget vtrinque latus nemoris , medioque fragosus
Dat sonitum saxis , & toto vertice torrens.
Hic specus horrendum , & sævi spiracula Ditis
Monstrantur , ruptoque ingens Acheronte vorago
Pestiferas aperit fauces , &c.

Servius Virgilii interpres.

Servius ad hunc Virgilii locum : *Habet Ampsanctus aquas sulphureas , ideo graviores , quia ambiuntur sylvis. Ideo autem ibi aditus dicitur inferorum , quod gravi odore juxta accedentes necat , adeo vt victimæ circa hunc locum non immolarentur , sed odore perirent ad aquam applicatæ.* Victimarum meminit, quia, vt habet Plinius, *in Hirpinis Ampsancti ad Mephitis ædem locum , quem qui intravere , moriantur.*

Plinius. *Lib. 2. cap. 93.*

Restitutus locus operis imperfecti valde corruptus. *Lib. 1. op. imperf. cap. 46.*

Allata sunt ista , vt restitueretur locus admodum corruptus , vbi Julianus impudenter bacchatus in S. Augustinum ita loquitur : *Hic tu , sacerdos religiosissime , rhetorque doctissime , exhalas tristitias & horridius aliquid , quam vel Conscea.* (apud Menardum) *Conscensis* (apud Vignerium & Paludanum) *vallis , vel puteus Averni ; imo scelestius , quam ipsa in his locis idolorum cultura commiserit*. Ubique mendum est , legendum enim *vel Ampsanctina vallis , vel puteus Averni* , &c. nam apud veteres nulla mentio est neque Consentinæ, neque Conscensis aut Cossensis , imo neque Compsanæ vallis, (quanquam Compsa vrbs est apud Hirpinos) ex qua tetrum quiddam exhalaret , & idolorum cultura infanda quædam ac horrenda committeret. Fuit vero prope Ampsanctum lacum templum Mephitis deæ , quo qui accederent , enecabantur : fuerunt Ampsancti valles, quarum meminit Virgilius : fuit & in vallibus puteus Averni , sive specus prope templum Mephitis : fuerunt denique horrenda deæ Mephitis sacra. quæ omnia mirum quantum faciunt ad comparationem , qua Julianus Augustinum , post illatam sancto doctori abominandi sacrilegii & detestandæ blasphemiæ calumniam , ait exhalasse tristius quiddam & horridius , quam vel Ampsanctina vallis , vel puteus Averni spiraret ; imo scelestius, quam ipsa in his locis idolorum cultura commiserit

Vindicatus Juliani episcopatus.

CONREGIONALIS TUÆ.] Ampsanctinam scaturiginem dicit conregionalem Juliani , quia Esculanum sive Eclanum , cujus vrbis episcopatum tenuit Julianus , vix paucis milliaribus distat ab Ampsancto lacu ; atque hinc , auctore Mercatore , refellitur opinio eorum , qui alterius cujuscumque loci episcopatum Juliano tribuerunt.

Quid nomine Averni significetur eo loci.

TE AVERNI LACUS NOCENTISSIMUS HALITUS.] Nulli ignotum est Averni nomen varia significatione sumi solitum. proprium fuit lacus Campaniæ prope Bajas , ex quo exhalationes sulphureæ feruntur sursum , adeo vel pestilentes , vel tenues , vt prætervolantes aves aut enecent propter vim malignam , aut sustinere nequeant propter tenuitatem ; vnde factum nomen Avernus ἄορνος , quod inde translatum est ad significandum quemlibet terræ hiatum , ex quo , velut ex inferis , fœtor noxiusque halitus vitalem auram corrumperet, & hominibus perniciem crearet. Hinc Julianus ipse , loco antea emendato , puteum Averni dicit pro hiatu, ex quo prope templum Mephitis erumpebat tetri odoris vapor.

Allata Juliani patria. De Atabulo vento.

ATABULUS PROVINCIÆ TUÆ PESTIFER HALITUS.] Hoc in loco indicat Mercator, quod aperte docet Augustinus, Julianum in Apulia natum : Atabulus enim ventus est Apuliæ peculiaris , vnde etiam Apulus appellatur. Meminit Horatius his versibus :

Horatius. *Serm. lib. 1. satyr. 5.*

Excipit ex illo montes Appulia notos
Ostentare mihi , quos torret Atabulus , &c.

Porphyrion interpres Horatii.

Quem locum explicans Porphyrion Atabulum dictum ait παρὰ τὸ τὴν ἄτην βάλλειν, hoc est, a noxa inferenda. est enim frigidissimus , teste Plinio, & si flaverit circa brumam, omnia exurit , frigore arefaciens, vt nullis postea solibus recreari valeant. Vide Gellium lib. 2. cap. 2.

Plinius: *Lib. 17. cap. 24.*

Julianus infirma valetudine, & vnde.

QUIBUS TOT MORBIS TURGIDUS ET MALESANUS, &c.] Memini me aliquando apud Augustinum legere , Julianum infirma valetudine visum fuisse, morboque conflictari solitum : causas morbi , imo qualitatem docet Mercator. Fuit enim leucophlegmacia ab halitu maligno , sive Atabuli venti , qui ex Apulia Hirpinos infestat ; sive Ampsanctinæ scaturiginis , qui calorem insitum minuit , ac paulatim extinguit : vnde visalium partium imbecillitas , stomachi ructus, vomitusque , & a crudis alimentis putres halitus, vt tradunt medici.

De Turpione conjectura.

QUIS SCENICUS TURPIO.] Vox illa , si non ficta sit , ad significandum histrionem turpia loquentem in theatro, quod valde opinor ; corrupta videri potest , quasi Turpio positus sit pro Turpilio comico, qui vivere desiit, quo die cœpit Cicero.

Et de Durione.

QUIS DURIO, &c.] Vel ficta quoque est vox Durionis , ad indigitandum hominem perfrictæ frontis , & durioris, quam vt possit a pudore molliri. quid si pro Durione Curio reponendus sit ? Fuit vero Curio , vt testatur Valerius Maximus , *optimi parentis nequissimus filius . qui sexcenties sestertium æris alieni contraxit , famosa nobilium juvenum injuria. quo tempore in iisdem penatibus duo sæcula habitarunt , vnum frugalissimum patris , alterum nequissimum filii.* Non absurda certe fuerit comparatio Julianum inter sancti Memorii, & Curionem probi parentis filium.

Lib. 9. cap. 1.

De Sannione. *Lib. 2 de orat.*

SANNIO PROFESSÆ LICENTIA TURPITUDINIS.] Cicero: *Quid potest esse tam ridiculum, quam Sannio est, qui ore, vultu, imitandis motibus, voce, denique corpore ridetur ipso?*

Memor pater Juliani. *Epist. 131.* Amicus Augustini.

MEMORIS EPISCOPI FILIUS.] Inter epistolas Augustini vna scribitur ad Memorium Episcopum patrem Juliani, in qua hæc inter alia de Juliano: *Quem quidem non audeo dicere, plus amo quam te, quia nec veraciter dico. sed tamen audeo dicere, plus desidero quam te. Mirum videri potest, quemadmodum, quem pariter amo, amplius desiderem; sed hoc mihi facit spes amplior videndi eum. puto enim quod si ad nos, te jubente, vel mittente, venerit, & hoc faciet, quod adolescentem decet, maxime qui nondum curis majoribus detinetur, & te ipsum mihi expeditius apportabit.* Ex quibus videre est improbam vesani hæretici indolem, qui tanti viri, tantæ amicitiæ, tam teneris vocibus testatæ, nonnisi per contumelias & maledicta responderit. verum hic nativus est hæresis spiritus, cum fide omnia jura violare.

Non fuit Capuanus Episcopus, quod visum Baronio & Bellarmino.
In oper. adversus obtrectatores Augustini.
Lib. de script. cap. 45.

Vulgo creditur Memorius Capuanam Ecclesiam rexisse; tantæ credulitatis vix alia ratio affertur, quam quod ita visum Baronio & Bellarmino, qui & ipsi facile adhibuerunt fidem, sive Prospero, qui *Campanum* Julianum, sive Gennadio, qui *Capuanum* Episcopum facere visus est. Hinc enim consequens suspicati sunt, vt Memorius, quemadmodum erat genere nobilis, ita nobilem Campaniæ Ecclesiam rexerit; imo & filio prævierit tum munere, tum sede episcopali.

Evertitur popularis opinio.
Dissert. 1. de auctoribus & defens. hæres. Pelag. in Elogio Calestii.

Verum quam leves sint conjecturæ hujusmodi, nemo non facile videre potest. nam primo Gennadii variantes codices certam fidem facere nequeunt. Deinde epigramma Prosperi in obtrectatorem Augustini obscurum habet sensum, quem aperiemus suo loco. Deinde Julianus ex Campania originem non duxit, sed ex Apulia, vt docet cum Augustino Mercator. Deinde Capuanam Ecclesiam non tenuit in Campania, sed Eclanensem in Hirpinis, vt testatur Mercator. Quidquod ex Paulini versibus non improbabiliter quis confecerit, Ecclesiam Memorii sub Beneventana fuisse, cui profecto nunquam Capuana subjecta est. nam sanctus poeta cum e cælo ingeniose Æmilium Jæ parentem evocasset, qui conjugibus a Memorio Juliani patre deductis ad altare, benedictionem cælestem impertiretur, ita canit:

In Epithal. Juliani & Ia.

Surge, Memor, venerare patrem, complectere fratrem.
Vno vtrumque tibi nomen in Æmilio est.
Junior & senior Memor est; mirabile magni
Munus opusque Dei, qui minor, hic pater est.
Posterius natus, senior, quia sede sacerdos
Gestat apostolicam pectore canitiem.
Filius est, fraterque Memor, lætatur adesse
Communem sibimet, pignoribusque patrem.

Quæ verba satis manifeste ostendunt, Æmilium ætate minorem fuisse Memorio, sed majorem sedis prærogativa. Primates enim ab aliis suæ provinciæ Episcopis patres appellatos fuisse, non tantum in Africa, sed in aliis quoque locis, ante probavimus: quare si conjecturis indulgere liceat, vbi silent antiqui auctores, qui majorem loquendi occasionem nacti sunt Augustinus & Paulinus, vix non opiner Memorium Eclanensi Ecclesiæ præfuisse, filiumque patris in locum successisse. erat enim Eclanensis civitas sub Beneventana, nec alia videtur fuisse causa, cur Julianus cum tanta foret in opinione doctrinæ, tam ignobili Ecclesiæ præficeretur, nisi quod in ea jam meruisset sub patre.

In notis ad cap. 1. Commonitorii.
Eclanensem fuisse longe probabilius.

Quo tempore Julianus vxorem duxerit.

Antequam ex hoc loco discedamus, juvabit annotare, Julianum non duxisse vxorem ante ann. 408. duxit enim post obitum Æmilii Jæ parentis: Æmilius vero adhuc erat in vivis ann. 407. si modo, vt est admodum verisimile, non differt ab eo, qui a sede apostolica Constantinopolim missus est in causa Joannis Chrysostomi, quemque Metaphrastes Beneventanum Episcopum dicit.

Juliana mater Juliani.
Vide notas ad cap. 4. Commonitorii.

TU JULIANÆ PRIMARIÆ FOEMINÆ, &c.] Hinc primum innotescit nomen fœminæ, quæ Julianum peperit. non absurde vero sentiat aliquis, eam ipsam esse viduam, ad quam post obitum Memorii librum consolatorium scripsisse dictus est Pelagius.

Rumor vulgi de supposita nutrice prole aliena.

VERNULARUM TE POTIUS, &c.] Subindicat Mercator, rumorem aliquando sparsum fuisse in vulgus, nobilibus parentibus pro legitima prole vernularum filium suppositum fuisse, Julianumque suis moribus rumorem approbasse. eo certe nihil fuit aut maledicentius, aut contumeliosius, atque insolentius, quod vitium, vt vernulis facile, ita nobilium filiis vix adhæret.

Non castissime vixit Julianus
Teste Augustino.
Lib. 5. advers. Jul. cap. 12.

TALIBUS DISCIPLINIS, &c] Julianum non castissime vixisse, etiam soluto matrimonio, & episcopatus tempore, præter Mercatorem insinuat ipsemet Augustinus his verbis: *Secundum te, cum concumbere destiterint conjuges, jam non erunt conjuges. quod ne contingat agant, sicut possunt, decrepiti, quod juvenes agebant, & ab hoc opere, quo etiam continens nimium delectaris, nec effœtis ætate corporibus parcant.* Et alibi: *Vos pro suscepta vestra* (libidine) *tam fideliter laboratis, vt vim patiamini, nisi eam, qualis nunc est, etiam in paradiso collocetis: non ibi de peccato dicentes talem factam, sed talem nullo peccante fuisse mansuram. cum qua in illa pace dimicaretur, aut ne dimicaretur, quotiescumque surgeret, expleretur. O sanctas paradisi delicias! o frontem qualiumcunque Episcoporum! o fidem qualiumcunque castorum!*

Lib 4. ejusdem operis cap. 11.

Et auctore hypognosticon. *Lib 4.*

Auctor librorum hypognosticon: *Non enim naturale esse bonum libidinem prædicaretis, si castitatis virtutem intuentes, vt Paulus, corpora vestra castigaretis: imo impudenti fronte lascivientes, eius motum sic procaci lingua laudatis in publico, vt cunctis pateat, quid a vobis geratur in secreto. si tamen quæ laudare publice non pudeat, eligant vel secretum.* Et paulo infra: *Libido calor bonus est genitalis, nec est in ea quod pudeat: quia si malum esse dicatur, nuptiæ jam damnabuntur: sine illa enim non poterit proles existere. Ex hoc advertant dilecta vestra castissimi expugnatores, quantum libet, quod tantum laudare delectat, aut si non libet, cur suadetis vt libeat, & castitas expugnatur a vobis? cur bonum prædicatis, quod in vobis adversum esse sentitis? rogo, erubescite. nemo vnquam quod sibi est inimicum, bonum dicere delectatur, & laudum præconiis adornare.*

Et Beda. *Lib. 3. in cantic. cap. 3.*

Eo etiam pertinet, quod refert Beda ex libro 2. Juliani de amore, vbi de natura lactis fœdissime philosophatum ait, vt totum ponere horrori fuerit.

Quod vitium alia quoque Pelagianis objectum ab Hieronymo. *Dialog. 1.*

Imo Hieronymus Pelagianis exprobrat nimiam cum suis, vt loquitur, Amazonibus consuetudinem: *Decepistis, inquit, plurimos, maxime eos, qui adhærent mulieribus, & sciunt se peccare non posse.*

Indicatus videtur ab Hieronymo Cælestii eunuchismus
Notatus au-

Qua occasione duo notanda puto: alterum videri ab Hieronymo subindicatum Cælestii eunuchismum: alterum ab Ipræensi notatum Pelagium intemperantiæ in consectandis epulis; & ad id probandum adductum Isidori Pelusiotæ testimo-

perus auctor historiæ Pelagianæ.

nium, qui tale quiddam olim exprobrabat Pelagio monacho jam cano; sed quod solet Iprensis in historia Pelagiana, quoties non mutuatur ex Usserio hæretico, quæ scribit, hoc in loco bis peccavit. Semel temeritate mentis, qua vo um fuisse tunc temporis in orbe Pelagium monachum judicavit, cum clamet Augustinus alterum quoque Tarentinum ejusdem nominis fuisse. Epist. 106. Iterum *ainwnsia*, quia putavit Pelagium, antequam damnaretur, in Ægypto aliquandiu versatum esse; quod omnino pugnat temporum rationi ex Augustino deductæ.

Adducere poterat testem longe certiorem Paulum Orosium, cujus sunt hæc verba ad Pelagium: In Apolog. cap. 27. *Sed tibi specialis inde portandi oneris fortasse fiducia est, quod balneis epulisque innutritus latos humeros gestas, robustamque cervicem, praferens etiam in fronte pinguedinem, sicut scriptum est*: Job 15. v. 25. Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est. cucurrit adversum eum erecto collo, & pingui cervice armatus est. operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet. *At illi tales esse non possunt, quibus semper in corde loquitur Christus*: Luc. 13. v. 24. Contendite per angustam viam introire, lata est enim quæ ducit ad mortem. *Et Paulus Apostolus monet*: Curam carnis ne feceritis in concupiscentiis. Rom. 13. v. 14. *Est in me veritas Christi, quia multum doleo pro vobis: juxta sententiam enim beati Patris mei Augustini*, non est sani fiducia, sed insani.

Verum vidit Jansenius suæ se causæ incommodaturum, si fide Orosii auctoritatem Orosio faceret, apologiamque reciperet, quam, quia suis rebus contraria est, pro supposititia habet, illorum more, qui ab Hieronymo, & Augustino accusantur libidinosi cujusdam judicii, quo ipsos quoque scripturæ libros sibi non faventes rejiciebant.

De sororibus Juliani quarum una lapsa est. DUAS SORORES, &c.] Caste vixerant sub sanctissimorum parentum disciplina. unde Augustinus toti familiæ bene apprecatus, tanquam vere domo Dei: *Habitetis*, inquit, Epist. 131. *omnes in æternum in adjutorio altissimi, qui habitatis unanimes in domo, pater materque, fratres filiorum, & cuncti unius patris filii memores nostri.* Verum post obitum parentum sorores exemplum fratris post longam dissimulationem jam suo ingenio viventis secutæ, a domestica sanctitate degenerarunt.

CAPUT V.

Item in eodem libro Capitulo LIX. verba Juliani.

NON enim dictum est, erunt duo homines in uno homine, sed *erunt duo in carne una*; quo unitionis nomine volupras illa coeuntium, & libido, quæ sensum afficiens membra consternat, ac sicut ille prudens intellexit, unam carnem gestit efficere, a Deo instituta, & corporibus ante peccatum docetur inserta. Verba Juliani. Genes. 2. v. 24.

Responsio Augustini. Augustinus: *Si ut essent duo in carne una, facere nisi libido non posset, (quam susceptam tuam, qualis nunc a te laudatur & expugnatur, quam pudendam confiteris, & sine pudore sic diligis, audes etiam paradisi possessione dotare) nullo modo etiam in Christo, & in Ecclesia posset intelligi*, erunt duo in carne una. *Neque enim tam longe exorbitas a veritatis via, ut etiam conjunctioni Christi & Ecclesiæ hanc audeas imputare libidinem. Porro si possunt sine ista esse duo in carne una, Christus & Ecclesia; potuerunt etiam vir & uxor, si nemo peccasset, non pudenda libidine, de qua erubescit, & qui eam laudare non erubescit; sed merito laudanda caritate conjungi, & filiorum procreandorum causa esse duo in carne una. Unde Dominus cum dicit*: Igitur jam non sunt duo, sed una caro; *non utique dixit, non sunt duæ, sed una caro. quid ergo non sunt duo nisi homines? Sicut Christus & Ecclesia sunt, non duo Christi, sed unus Christus. Unde & nobis dictum est*: Ergo Abrahæ semen estis, *cum de illo dictum sit*: Abraham & semini tuo, quod est Christus. Matth. 19. v. 6. Gal. 3. v. 29. Ibid. 16.

Responsio Mercatoris. Iterum stulto secundum stultitiam respondet. *Mercator*: Ad hæc. eleganter scurra loqueris more tuo, & more quo theatrum Arbitri Valeriique detrivisti. Constat in illis prosatoribus generis humani fuisse libidinem insitam eorum naturæ, quam quidem divinæ scripturæ, non ut tu vis, libidinem solent, sed carnis concupiscentiam nominare, de qua illud implerent: *Crescite & multiplicamini; & replete terram.* Et illud: *Adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Genes. 1. v. 28. Genes. 2. v. 24. Sed si mandatum divinum servassent, non eis futura erat immodesta stimulatrix, infestaque, & importuna instigatrix, cum non quæritur opus ejus, qualis nunc est, trahens vi sua, & magna vasa plerumque de castitatis arce dejiciens. Ergo si talis non est, sicut nec est, qualis naturaliter sobolis tantum causa divinitus fuerat data, vitiata est: quo vitio suo cum generat, quod nascitur ex vitio, vitiatum est, & inde medico & redintegratore indiget Christo.

ELEGANTER SCURRA LOQUERIS.] Iterum hominem dicentem quæ non debet, cogit Mercator, ut est apud poetam, audire quæ non vult.

De Martiali & Petronio. ARBITRI, VALERIIQUE.] Utroque nomine intelligit homines impuros, quorum antea meminit, Petronium & Martialem. Illi enim Arbitri cognomen, isti agnomen Valerii fuit: quanquam apud Romanos, si Valerio Maximo credimus, Valentinus quidam extitit Valerius,

qui amatorios versus plenos impudentissimæ licentiæ scripsit.

Quorum libros impuros terebat Julianus.

THEATRUM DETRISTI.] Non memini me legere, aut Petronium aut Martialem comœdias edidisse, sed ab altero Satyricon, ab altero epigrammata conscripta. Spectant igitur verba Mercatoris ad istorum hominum libros, & præsertim ad primum Martialis, qui ab amphitheatro nomen accepit.

Lib. de spectac. cap. 20. Tertullianus de veteris theatri impuritate.

Maluit tamen Mercator theatri mentionem facere, quam amphitheatri, quia impudicum hominem conveniebat, & theatrum propria erat impudicitiæ scena, quod egregie docet Tertullianus his verbis: *Nunquid ergo extra limitet circi furori studemus; extra cardines theatri, impudicitia; insolentia, extra stadium; immisericordia, extra amphitheatrum?* &c. Si quis bortere voluerit ad impuritatem veteris theatri, legat caput 17. ejusdem libri.

De nomine libidinis in bonam partem accepto.

LIBIDINEM INSITAM EORUM NATURÆ.] Non sumpsit auctor nomen libidinis in malam partem, secutus exemplum Salustii, cui valde studet; sed illud posuit ad significandum insitum hominibus procreandi appetitum, qui cum per se sit indifferens, inter bona aut vitia censetur, prout frœno vel retinetur, vel solvitur.

Contra Augustini morem.

Lib. de mendac. cap. 7.

Lib. 14. de civit. cap. 15.

Lib. 2. Retract. cap. 22.

Augustinus tamen Ciceronem imitatus, nunquam, quod ego quidem meminerim, usus est hoc nomine in bonam partem; neque vero potuit, cum libidinem definierit *appetitum animi, quo æternis bonis qualibet temporalia praeponuntur.* Unde alio in loco ait: *Cum igitur sint multarum libidines rerum, tamen cum libido dicitur, nec cujus rei sit libido additur, non fere solet animo occurrere, nisi illa, qua obscœnæ partes corporis excitantur*, &c. Et alio in loco: *Quod tibus est ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis, & utrumque non est sine delectatione carnali, quæ tamen modificata, & temperantia refrenante in usum naturalem redacta, libido esse non potest: quod ideo dictum est, quoniam libido non est bonus & rectus usus.*

De peccati traductione per concupiscentiam generantium.

Constans veterum sententia.

QUO VITIO SUO CUM GENERAT, &c.] Traducem peccati originalis esse concupiscentiam parentum, quæ per inobedientiam primorum hominum efferata est, & instar hæreditariæ cujusdam ægritudinis propagatur in posteros, opinatus est constanter Augustinus cum suis, Mercatore, Fulgentio, Beda & aliis. Quomodo vero per concupiscentiam, quæ in parte animi inferiore est, traduci possit culpa originalis, quæ in superiore existit, recte Mercator explicat his verbis, quæ ex Augustino mutuatus videtur: *Si talis non est, sicut nec est,* (carnis concupiscentia) *qualis naturaliter sobolis tantum causa divinitus fuerat data, vitiata est: quo vitio suo cum generat, quod nascitur ex vitio, vitiatum est, & jure medico & redintegratore indiget Christo.*

Quam approbat S. Thomas. 1. 2. q. 81. & seq.

Veritati per se non ita forte omnibus manifestæ S. Thomas afferre potest lucem, cujus hæc doctrina est. Duæ fuerunt partes justitiæ originalis, qua Deus hominem, quem rectum condere voluit, ab initio gratis donavit: una, qua pars animi superior Deo; altera, qua inferior superiori tamdiu subesset, quamdiu ipsa adhæreret Deo; ista frænum concupiscentiæ fuit, illa caritas; utraque gratis Adamo collata, utraque gratis posteris etiam conferenda, si Adamus abstineret ab esu pomi prohibiti. Hæc conditio, qua parte voluntatem Adami spectabat, debitum quoddam fuit; qua divinam, mandatum;

De pacto Deum inter & Adamum.

qua utramque, pactum. Pacti vero hujusce meminit sæpe Augustinus, præsertim cum peccatum originale demonstraret ex eo Genesis loco: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* *Genes. 17. v. 14.*

Traditio theologicis rebus utilis.

Hujus pacti doctrina, quasi traditione, a Patribus ad scholasticos pervenit, quorum nemo sine temeritatis nota aliter sentit. Hujus intelligentia vanas Michaelis Baii de sublimatione hominis in consortium divinitatis naturali delirationes catholice confutat. hujus denique veritas scholæ reprehensores, vel oscitantiæ in legendis Augustini libris, vel tarditatis in intelligendis, vel malæ fidei in interpretandis convincit.

Et præsertim peccato originali explicando.

Peccatum igitur originale, cum sit defectus justitiæ originalis, quemadmodum definivit S. Thomas, duabus oportet constare partibus, una materiali, quæ concupiscentiæ effrænitas; altera formali, quæ caritatis privatio. Illam vocat Augustinus vitium, morbum, languorem, & malum naturæ: istam peccatum & culpam. culpa sacramenti virtute tollitur, vitium relinquitur ad agonem: etsi vel peccando crescit, vel bene agendo minuitur, quanto magis aut peccandi consuetudine creatura, aut Deus bene vivendo dulcescit. Quemadmodum ambæ partes justitiæ originalis ita connectebantur mutuo, ut fuerint olim in Adamo innocente, futuræque essent in posteris innocentibus unicum beneficium; ita utriusque partis vacuitas, ut unicum fuit in Adamo peccante damnum, ita fuit unicum in posteris malum, donec renascantur in Christo, & novi homines fiant.

Justus ergo cum procreat filios, quia ex eo gignit, quod relictum est ad agonem, peccatum cum vitio traducit in filium: suis enim principiis similia sunt, quæ ex ipsis orta sunt.

Eo pertinent tum similitudines, quibus interdum utitur Augustinus, tum voces metaphoricæ, quibus hanc rem explicat. ait enim, *vitiata esse parentum semina, ægros oriri ex ægris, incircumcisos ex circumcisis, ex oleis insitis oleastros, ex justis peccatores,* quia generando traducitur caro, quæ expers fræni justitiæ originalis animam excipit carentem altera justitiæ parte, quæ caritas, donec eam per sacramentum Christi recipiat.

Auctor quidam reprehensus.

Auctor quidam multum laboris hac in parte posuit, & vix tamen hilum profecit, propterea quod maluit aliquid dicere, quo doctoribus scholasticis contradiceret, quam consentire sanctis magistris Augustino & Thomæ, de pacto Deum inter & Adamum inito. quare coactus est ad absurdas quasdam conjecturas venire, *de corrupto parentum semine, de vitiata per peccatum Adami temperie, de occulta morbosaque qualitate a serpentis halitu immissa*, aliisque similibus figmentis, quæ per summam injuriam Augustino affinguntur.

Sed quid opus fuerat quæstionem, cum primum nasceretur, paulo quidem obscuriorem, sed doctorum postea labore Ecclesiæque sensu illustratam, iterum offusis nebulis in pristinas revocare tenebras? An tanti erat damnatam a tribus summis Pontificibus opinionem, *Quod consortium divinæ naturæ sit homini naturale*, pertinaciter tueri, ut fides peccati originalis vix non perverteretur in commentum suppar blasphemiæ Illyrici? Quid explicatius sententia S. Thomæ, cujus summam Jansenius, Augustinum contractum, & certa proportione rationibus naturalibus alligatum vocat?

CAPUT VI.

Item in eodem libro Capitulo LXIII. verba Juliani.

ILLE quippe non dixit, peccatum transisse, sed mortem; mortem utique judicii illatam severitate, prævaricationis ultricem: non corporum semina, sed morum vitia persequentem. Verba Juliani.

Augustinus: *In eo quidem loco, ubi dictum est:* Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit; *utrum peccatum, an mors, an utrumque per omnes homines pertransisse dictum sit, videtur ambiguum. Sed quid horum sit, res ipsa jam aperte demonstrat: nam si peccatum non pertransisset, non omnis homo cum lege peccati, quæ in membris est, nasceretur; si mors non pertransisset, non omnes homines quantum ad istam conditionem mortalium pertinet, morerentur. Quod autem dicit Apostolus, in quo omnes peccaverunt, in quo intelligitur, nisi Adam, in quo eos dicit & mori, quia non erat justum sine crimine transire supplicium. Quocumque te vertas, nullo modo catholicæ fidei fundamenta subvertes, præsertim quia & tu ipse tibi adversaris, qui nunc dicis, non peccatum transisse, sed mortem, cum superius dixeris, Apostolum ideo non duos homines, sed unum inculcasse, ut doceret imitatione transisse, non generatione peccatum. Quid est quod nunc dicis, non peccatum transisse, sed mortem?* Responsio Augustini.

Mercator: Ad hæc, bardissime, tuo te pugione feristi: vis enim non peccatum, sed mortem transire per semina, quam tamen ais *judicii illatam severitate, prævaricationis ultricem.* Referatur igitur tibi de tuo. quid hoc ad posteros, qui omnes omnino mortui sunt, moriuntur, atque morientur, illa utique morte, quæ per omnes homines pertransiit, ultrixque prævaricationis, ut dicis? Nam illud aliud ridendum est, quod ais, mortem, quam pœnam esse dixisti peccati, solam transisse in genus, absque illo, quod hujus tanti mali extitit causa. En egregius justi judicii Dei defensor, qui pœnam prosatoris transmittas in posteros, pœnæ ejus causam non habentes! I. Responsio Mercatoris iterum sub iracundior.

II. Delectat autem quod subnectis: *Non corporum semina, sed morum vitia persequentem.* Tanquam jubeas potius, quam doceas, nullum esse mortuum, neque mori, nec moriturum, nisi qui Adæ prævaricationis extiterit imitator. Non pudeat tantæ vanitatis? Itane nullus fuit, vel est futurus, vel est, saltem secundum magistri tui Pelagii definitionem, quæ a te tot libris defensa est, qua ambo decernitis, *posse hominem esse sine peccato, & facile Dei mandata servare?* Ut ergo dicebamus, vel secundum vos ipsos nullus fuit per tot sæcula, qui alienus hujus vestræ imitationis inventus, hanc in se Adæ pœnam non mereretur excipere, quam dicis *prævaricationis ultricem, & quæ non semina, sed morum vitia jussa est persequi.* Ex certe hi quos dicitis *posse esse sine peccato, & facile Dei mandata servare*, esse sine vitiis debent. Postremum tot millia infantium absque vitio ullo secundum vos nascuntur, nati sunt, atque nascentur. cur itaque hac, quæ judicii severitate illata est ultrix prævaricationis, morte plectuntur, quam nec causa sua secuta est, nec, ut dicis, transiit in quemquam ipsorum?

III. Hic tibi de manibus, ut ita dixerim, cecidit illud condiscipuli tui Cælestii egregium definitum: *Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.* Hic est Cælestius unus ex illis, quibus in tui operis libro primo de quatuor ad Turbantium, hæc ais: *Doctores nostri temporis, frater beatissime Turbanti, & nefaria, quæ adhuc fervet, seditionis auctores ad hominum, quorum sanctis studiis uruntur, contumelias, & exitium decreverunt per ruinam totius Ecclesiæ pervenire, non intelligentes quantum his contulerint honoris, quorum ostenderunt gloriam, nisi cum catholica religione, non posse convelli.* Itane oblitus amicitiæ es? itane consuevisti defendere? an nunc tibi ipsi patrono opus est? & decepti sunt, qui te sibi paraverant defensorem?

IV. Et hæc a me, tanquam qui te nimis callidum & disertum non intellexerim, dicta sint: quod & tu sine ulla dubitatione jactabis; ubi si hoc tibi persuaseris, plurimum te falles. ego enim te intellexi, & quid contra fidem tenacem recti ineptissime sentias, novi, & quibus verborum hic modo utaris ambagibus, memoria teneo, & paululum nos patere, hæc probabimus.

V. Abuteris videlicet christianorum simplicitate, qui in hos libros tuos legendos inciderint: tua verba ista sunt nempe, *In omnes vero homines non peccatum transisse, sed mortem, illatam utique severitate judicii, prævaricationis ultricem.* Hic hic interim te aliquantulum teneam; hic tecum motas aliquas utiliter teram; rogo si simpliciter, & non dilemmatus, tanquam ad Cræsum & Pyrrhum Loxias (unus etenim erroris spiritus)

loqueris, quomodo non & tu traducianus es, vt tibi liber, & adhuc licet, nomen imponere catholicis christianis? neque enim saltem mors ipsa, quam tribuis, aliter vt etiam tibi placet, nisi per transitum seu traducem venit, atque ventura est, quam & tu vis pœnam esse sine merito pœnæ.

VI. Ad has igitur tu effugiendas angustias, quas tibi, loquax magis quam disertus, ipse fecisti, replicas in consequentibus, ac disseris de illa te morte hic dixisse, qua mulctatus Adam est post prævaricationem, quæ non corpora perimit, sed quæ per scelera, contemptu Dei, fit in anima, & est æterna? quippe ad æternum supplicium trahit, quam etiam scriptura sacra significat: *Vidua*, inquiens, *qua in deliciis agens vivit, mortua est*. Et in evangelio: *Sine mortuos sepelire mortuos suos*. Et hanc talem dixi, inquies, transisse, & transire in posteros Adæ, non omnes omnino, sed illos tantum, qui imitatores prævaricationis ejus, divinorum fuerint, sicut & ille, immemores mandatorum. cæterum illa, inquies, quæ resolutio corporis est, vel animæ a corpore separatio, fuisset in Adam, etiamsi non peccasset.

1. Tim. 5. v. 6. Matth. 8. v. 22. Luc. 9. v. 60.

VII. Unde illa communipularis, & condiscipuli tui Cælestii, & vtriusque vestrum magistri Pelagii egregia definita sunt, quæ cum personis dudum toto orbe ecclesiastica auctoritate damnata sunt: *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset moriturus: & quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum: & quod infantes in eo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.*

VIII. Unde illud quoque natum est vltimum vobis, quod in malum vestrum non timuistis evomere: *Infantes, etiamsi non baptizati moriantur, habent vitam æternam.* Et illud plusquam sacrilegum: *Neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia nec per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.*

IX. Hæc sunt nempe magisterii vestri magnifica scita, hæc eruditionis, vt dicitis, christianæ, sed nos christiani non dicimus, dogmata veritatis? *Ad populum phaleras: ego te intus & in cute novi.* Quid tibi prodest, vt idem poeta ait, *astutam vapido servare in pectore vulpem?* Ego te sane effossis tortuosissimis & fœtidis foveis tuis, diligenti investigatione in lucem pertraham christianis populis exponendum.

Persius satyr. 3. Idem satyr. 5.

X. Audi nunc & tu, & qui me & te dignanter habuerint legere, quid contra hunc sensum tuum impiissimum, pravissimum, impudentissimum, petulantissimum, quid olim ipse pronuntiaveris, in epistola videlicet tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasti cum vniversa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare, quæ antequam in manus sanctæ illius Romanæ Ecclesiæ veniret antistitis, te agente; a nonnullis a te deceptis, per totam pene Italiam circumlata, &, tanquam magnum aliquid, multorum auribus insinuata cognoscitur. ibi namque inter cætera ita ais: *Qui est igitur assertor, quod neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat, contra Apostolum sentit dicentem*: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.

1. Cor. 15. v. 22.

XI. Hic qua fraude, & quo dolo, quos omnes dicas & sentias, novimus, & tenemus, videlicet non omnes omnino homines, hoc est, totum genus humanum, sed hos omnes, qui imitatores Adæ esse voluerunt: & per resurrectionem Christi, quod ille Apostolus dixit, omnes resurrecturos, similiter sine dubio dicas necesse est, non omne prorsus genus humanum resurrecturum esse, sed tantummodo justos & sanctos, qui Christi justitiam & sanctitatem fuerint imitati; cum constet, omnes omnino resurrecturos esse per Christum, quamvis alios ad regnum, alios ad judicium. & addis: *Iure igitur improbatur, qui huic sententiæ contradicit, quæ ait*, Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. *Item:* Quod peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum. *& hæc sententia*, inquis, *a nobis merito refellitur: non enim soli ipsi, sed generi humano obfuisse credendum est.*

1. Cor. 15. v. 21.

XII. Et hic quid agas, salvo tibi, vt putas, sensu tuo pravissimo & tortuosissimo, latere nos non potuisti: quia ipsi, vt vis docere, quamvis pauci, in comparatione totius generis, humanum sunt genus. item: *Quod infantes*, inquis *in statu sint, in quo fuit Adam ante prævaricationem, inter indisciplinatas*, ais, *reputo quæstiones. non enim per omnia in eo statu sunt, qui nascuntur hodie, in quo Adam fuit ante peccatum, quamvis & illos opus Dei esse, sicut & ille negari non possit.*

XIII. Quem & hic statum dicas & sentias, salvo, vt arbitraris, tibi sensu tuo, optime novimus, non animæ videlicet ante peccatum, sed exiguitatis & parvitatis, in qua nascuntur infantes. Memento sane, nihil te hic modo dixisse de parvulis non baptizatis, si fuerint in morte præventi, habere eos vitam æternam, quod falsissimum est: quia hoc non vult Christus, nec voluit, sicut tua vecordissima temeritas jubet & docet. Item subnectis, *Adam etiam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus*: nec hoc esse dixisti ratione subnixum. *Credendum est enim*, inquis, *im-*

mortalem quidem factum, sed qui si non peccasset, per gustum ligni vitæ, virtutem posset immortalitatis adipisci: male igitur dictum est, *sive peccaret, sive non peccaret, fuisse moriturum*.

Calumniatum me tibi, ne vel quisquam, vel tu ipse dicas, contra hæc te post modum non sensisse definita: audi iterum, quid verbis tuis in tuo libro, de quo agimus, teneatur. XIV.

Locus in primis notandus de libris Juliani.

SECUNDUM MAGISTRI TUI DEFINITIONEM, QUÆ A TE TOT LIBRIS DEFENSA EST, &c.] Notandus in primis locus, ex quo constat multis libris a Juliano defensam fuisse Pelagii sententiam de impeccantia hominis, & viribus naturæ ad servanda Dei præcepta. Quibus autem de libris loquitur Mercator? neque enim hoc argumentum aut in priore, aut in posteriore Juliani opere adversus S. Augustinum tractatum est. An Juliano tribuenda est, auctore Mercatore, epistola ad Demetriadem? An liber de natura, & libri tres de libero arbitrio, aliaque ejusmodi opera, quæ Pelagii sensu, verbis Juliani composita sint? An tribuendus quoque, quod aliunde augurati sumus, liber Ratiocinationum, in quibus quæstio utraque agitatur, & secundum Pelagii mentem definitur?

Vide dissert. 1. in Elogio Pelagii.

Pelagiani jactantiores suorum.

HIC EST CÆLESTIUS, &c.] Verba quæ sequuntur, digna sunt, quæ observentur paulo studiosius. ostendunt enim, quanti se suosque facerent Pelagiani. Ea vero non reperiuntur apud Augustinum libro tertio prioris operis, qui respondet libro tertio Juliani ad Turbantium, sed in libro secundo *de nupt. & concup. cap. 3.* dicuntur que excerpta ex præfatione totius operis. ita vero se habent: *Doctores*, inquit, *nostri temporis, frater beatissime, & nefaria, quæ adhuc fervet, seditionis auctores, ad hominum, quorum sanctis studiis uruntur, contumelias & exitium decreverunt, per ruinam totius Ecclesiæ, pervenire, non intelligentes, quantum his contulerint honoris, quorum ostenderunt gloriam, nisi cum catholica religione non potuisse convelli. nam si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cælestianus, & Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur heretici, fiunt Manichæi: & dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt, instar ferarum, quæ circumdantur pinnis, ut cogantur in retia. quibus quoniam deest ratio, in verum exitium vana formidine contenduntur.*

Invidere sibi adversarios jactabant identidem. *Præf. in dialog. advers. Pelagianos.*

QUORUM SANCTIS STUDIIS URUNTUR.] Illud ipsum querebatur Pelagius adversus Hieronymum, qui in præfatione Dialogorum tunc temporis, opinor, scripta, cum Joannes Hierosolymitanus imposuerat utrique parti silentium, vetueratque alterum alteri crimen hæreseos objicere; imo catholicos invidiæ erga Pelagium accusaverat. sic ait: *Adversum eos, qui me dicunt hoc opus inflammatum invidia facibus scribere. breviter respondebo nunquam me hereticis pepercisse, & omni egisse studio, ut hostes Ecclesiæ mei quoque hostes fierent. Helvidius scripsit contra sanctæ Mariæ virginitatem perpetuam, numquid ut ei responderem, ductus invidia sum, quem omnino in carne non vidi? Jovinianus, cujus, o Pelagi, a te nunc heresis suscitatur, Romanam fidem, me absente, turbavit, tam elinguis & sermonis putidi, ut magis misericordia dignus fuerit, quam invidia. Illi quoque respondi, ut potui . . . . garrit unusquisque quod sentit, ego solus sum, qui cunctorum gloria mordear, & tam miser, ut iis quoque invideam, qui non merentur invidiam: unde ut omnibus probarem, me non odisse homines, sed errores, nec aliquorum infamiam quærere, magisque dolere vicem eorum, qui falsi nominis scientia supplantantur, Attici & Critobuli nomina posui, per quos & nostra pars, & adversariorum quid sentiret, exprimerem. . . . . Si quis autem falsum se infamari clamitat, & gloriatur nostra sentire; tunc vera fidei probabit assensum, cum aperte & absque dolo adversa damnaverit, ne audiat illud propheticum*: Et in omnibus his non est conversa ad me prævaricatrix soror ejus Juda ex toto corde suo, sed in mendacio. *Minorisque peccati est sequi malum, quod bonum putaveris, quam non audere defendere, quod bonum pro certa noveris. qui minas, injuriam, paupertatemque ferre non possumus, quomodo flammas Babylonis vincemus?* QUOD BELLUM SERVAVIT, PAX FICTA NON AUFERAT. *Nolo timore perfidiam discere, cum veram fidem meæ Christus reliquerit voluntati.*

Ierem. 3. v. 7.

DILEMMATUS.] Hæc vox legitur in libro Rufini Palæstini de fide cap. 33. *Cum nos*, ait, *interrogaverint, utrum Deus procreaverit filium, necne; & acceperint a nobis responsum, procreavit: statim adjiciunt interrogationem hujusmodi, quam Græci dilemmatam vocant, invitus, an sponte?* &c. Porro cum vox ista apud alios auctores non reperiatur, quod sciam, vehementer adducor, ut credam a Mercatore librum Rufini Latinitate donatum. verum hac de re prolixius alias.

Eadem vox apud Rufinum Palæstinum.

Dissert. 2. de auctoribus & defensoribus hæresis Pelagianæ.

TANQUAM AD CRÆSUM ET PYRRHUM LOXIAS, &c.] Locus ille mendose legitur in codice Bellovacensi: *Tanquam dilemmatus Acresum & Phirum loccias, unus & tu nunc spiritus erroris*, &c. Correctus est tum ex codice Vaticano, tum præcipue ex Hieronymo ad Pammachium & Oceanum de hæreticis ita scribente: *Si quando urgeri cœperint, & aut subscribendum eis fuerit, aut exeundum de Ecclesia, miras strophas videas. sic verba temperant, sic ordinem vertunt, & ambigua quæque concinnant, ut & nostram & adversariorum confessionem teneant, ut aliter hæreticus, aliter catholicus audiat, quasi non eodem spiritu & Apollo Delphicus, atque Loxias oracula fuderit Cræso & Pyrrho, diversis temporibus, sed pari illudens stropha. Exempli causa pauca subjiciam: Credimus, inquiunt, resurrectionem futuram corporum. hoc si bene dicatur, pura confessio est; sed quia corpora sunt cælestia & terrestria, ut orthodoxus corpus audiens carnem putet, hæreticus spiritum recognoscat*, &c.

Locus admodum utilis emendatus.

Ex Hieronymo. *Epist. 65.*

Loxias vero idem est quod Apollo, qui cum ambigua, flexiloqua, & obliqua daret responsa, Loxias dictus est. nam apud Græcos λοξὸς obliquum significat: quanquam & alia ab aliis appellationis causa affertur: qua de re consule Macrobium in libro de diis. Quid vero Delphicus Cræso expeditionem Persicam meditanti; quid Pyrrho adversus Romanos moventi oblique responderit, obvium passim est.

ET TU TRADUCIANUS ES.] Hoc nomine Pelagiani soliti sunt omnes quidem peccati originalis defensores traducere, sed Augustinum maxime. Nec illud convitium solus fecit Julianus; sed Annianus etiam in utraque epistola, qua præfatus est ad homilias Chrysostomi in Latinum sermonem a se versas: scribens enim ad Orontium, cui homilias in Matthæum mittebat, post laudatam tanti doctoris eloquentiam,

Convitium Pelagianorum in catholicos, & præsertim Augustinum.

sententiarumque cum Pelagianis dogmatibus, vt mentiebatur, consensionem: *Quantum nobis*, inquit, *consolationis exoritur, cum e ruinus tam erudito, tamque illustri Orientis magistro eam, quam in nobis Traducianus oppugnat, astrui veritatem: quam certe beatus Joannes, & in omnibus libris suis, ita quoque ab omni munitam latere custodit, armat, accendit, vt videatur non tam præsentes informasse discipulos, quam nobis contra vera fidei oppugnationem auxilia præparasse. quantus enim ille adversus necessitatem! quantus pro libero surgit arbitrio! quam nostrorum libris vbique concinens, voluntatis jure servato, divinæ gratiæ præsidia commendat! quam contra omnium vitiorum tenebras, quam pro cunctarum speculo virtutum splendidissimum vas electionis exponit!* Et paulo post exponens singularum homiliarum argumenta: *Sexto*, inquit, *solvendo omnes illas quæstiones, quibus Traducianus obnitens beatum Paulum vitiorum offuscatione commaculat, vt scilicet fidelibus suis apostolico exemplo peccata conciliet.* Alludit scilicet ad id, quod calumniose Pelagiani objicere solebant catholicis, quasi dicerent Apostolum Paulum, vel omnes Apostolos immoderata libidine fuisse pollutos.

Lib. 1. ad Bonif. cap. 8. & lib. 3. cap. 5.

Nota perpetuam Cælestii Julianique calumniam in catholicos doctores, quod suis sententiis soverent corruptelam morum, & concupiscentiæ fræna remitterent.

Dogmata in personis damnata.
In dissert. 5.

QUÆ CUM PERSONIS DUORUM TOTO ORBE ECCLESIASTICA AUCTORITATE DAMNATA SUNT.] Ostendimus in causa Pelagii & Cælestii, personarum magis quam dogmatum damnationem debuisse subscribi. Formam subscribendi a summo Pontifice, legem ab Imperatoribus præscriptam: nec ea lege clericos modo, sed laicos etiam obstrictos; obedientiam ita religiose ab omnibus vere catholicis præstitam, vt merito cecinerit Prosper hanc hæresim *conciliis mundique manu* fuisse damnatam.

Carm. de Ingr. cap. 9.

Pelagiani perplexe locuti de suis dogmatibus.

EGO TE SANE EFFOSSIS TORTUOSISSIMIS, &c.] Fuit hæc indoles totius Pelagianæ factionis, vt de re sua nihil sine fuco & arte perplexitatis dicendum sibi putaverit. Id objecit ante Mercatorem Hieronymus: *Eunomiani, Macedoniani, Ariani, nominibus separati, impietate concordes, nullum nobis laborem faciunt: loquuntur enim quod sentiunt. sola hac hæresis est, quæ publice erubescit loqui, quod secreto docere non metuit*, &c. Augustinus: *Quid vobis prodest, quod nescio quas ansas atque vncos, arte nescio cujus perplexitatis innectitis, ne simplicia pateant, & clara luceant?* &c. Innocentius: *Perversis instructi, imo destructi verborum argutiis, sub imagine catholicæ fidei disputantes, velut pestiferum exhalant virus.*

In epist. ad Ctesiph.
Lib. 1. contra Jul. cap. 5.
Epist. ad Patres Carthag. concil.

De epistolis a Juliano ad Zosimum scriptis.
Lib. 1. oper. imperf. cap. 17.

IN EPISTOLA TUA, &c.] Fatetur Julianus duas se ad Papam Zosimum epistolas misisse, sed negat aliam, quæ est ad clericos Romanos a se scriptam: neque vero Augustinus admodum repugnat, quamvis eam antea tanquam a Juliano scriptam refutasset in libro primo ad Bonifacium.

QUANDO CONVENTUS DETRECTASTI, &c.] Hinc constat, quo tempore data sit hæc epistola, quo nimirum *conventus Julianus detrectavit cum vniversa Ecclesia Pelagium Cælestiumque damnare.* Conventus est autem post missam ad omnes orbis Episcopos tractoriam Zosimi, post mensem Maium ann. 418. Cum igitur Zosimus viderit Juliani epistolam, vt tradit Mercator: & Zosimus diem suum obierit 26. Decembris ejusdem anni, vt constans est omnium opinio, eam intermedio tempore missam fateri necesse est.

De arte Pelagianorum in suis epistolis spargendis.

QUÆ ANTEQUAM IN MANUS SANCTÆ ILLIUS ROMANÆ ECCLESIÆ VENIRET ANTISTITIS.] De epistolis missis in provincias a Pelagianis, ad simpliciorum animos anticipatis præjudiciis occupandos, & imprudentes rerum fallendos, præter ea, quæ hic scribit Mercator, luculenta sunt in hanc rem testimonia Hieronymi atque Augustini.

Testimonium Hieronymi.
In dialog. 2. advers. Pelag. Præf. in 3. lib. in Ierem.

Et ille quidem: *Epistola*, inquit, *biblina volitant trans flumina Æthiopiæ*, &c. Et alio in loco: *Mittit in vniversum orbem epistolas biblinas prius auriferas, nunc maledicas, & patientiam nostram, de humilitate Christi venientem mala conscientia signum interpretatur, ipseque mutus latrat per Albinum canem.*

Et Augustini.
Lib. de gest. Palæst. cap. 30.

Iste vero: *Pervenit in manus nostras nonnullis epistola, quæ ipsius Pelagii diceretur scribentis ad amicum suum quemdam presbyterum, ibi inter cetera:* Quatuordecim, *inquit*, Episcoporum sententia definitio nostra comprobata est. Et postea: *Hæc epistola carnalis ventositatis & elationis volat, & gestorum tarditate procurata, celeritate præcedens in manus hominum prævolat, vt quatuordecim Episcopis Orientalibus placuisse dicatur.* Et postea: *Vt sola in epistola legatur infelix, & se ipsam decipiens, velut victrix, humana superbia.*

Primum notatu dignum de Pelagianorum jactantia.

Qua occasione nota, id primum ex tribus Patribus laudatis, Pelagianorum fraudulentiam pariter ac superbam industriam, in opusculis suis non spargendis modo, sed etiam extollendis in cælum, perinde ac si forent inusitata quædam miracula, fœtusque singulares eximiorum ingeniorum, præstantisque doctrinæ, & pietatis vere christianæ.

Secundum de quinque propositionibus nominatim damnatis.

Nota & hoc alterum, damnata fuisse nominatim a sede apostolica in tractoria Zosimi quinque dogmata Cælestii. I. *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset moriturus.* II. *Peccatum Adæ ipsum solum læsisse, & non genus humanum.* III. *Infantes in eo statu esse, in quo Adam ante prævaricationem.* IV. *Infantes etiamsi non baptizati moriantur, habere vitam æternam.* V. *Per mortem Adæ totum humanum genus non mori, quia nec per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.*

Tertium de fraude Pelagianorum propositionum sensum detorquentium.

Nota denique Julianum, vt tantæ damnationis invidiam a se & a suis averteret, epistolam dedisse ad summum Pontificem, quam sparsit etiam in publicum, eaque contendisse, aut vanam esse hæresim, quæ tanto molimine proscripta esset; aut a suis non assertam, qui de quinque propositionibus longe aliter sentirent, ac qui damnarentur.

Quatuor ex his tantum sua in epistola explicuisse Julianum Mercator observat, & ita quidem, vt videretur ad sensum catholicum accedere; sed simul monet, nihil dictum omnino de quarto dogmate, quod tamen præcipuum erat, cum ad baptismi necessitatem pertineret.

Cur de quarta propositione siluerit.

Notasse contentus silentium, causam non aperit, in promptu tamen est: non poterat interpretari Julianus dogma illud, quin confugeret ad distinctionem *vitæ æternæ, & regni cælorum*, qua nihil erat invidiosius apud fideles, cujusque invidiæ declinandæ gratia fatebatur Pelagius se scire, *quo non eant infantes sine baptismo, nescire quo eant.* Verum quid a Pelagianis vitæ æternæ, regnique cælorum nomine intelligeretur, & vtrum aliud aliis temporibus, videbimus postea.

Lib. de pecc. orig. cap. 20.

Eadem habet Julianus alio in loco.
In libello suæ fidei.

QUI EST IGITUR ASSERTOR.] Idem Julianus: *Graviter detestamur quicumque asserit, quod neque per Adam omne genus hominum moriatur, neque per Christum omne genus resurgat.*

Animad-

Animadverte, primis Ecclesiæ temporibus ita fuisse in confesso apud omnes fideles generalem in Christo reparationem humani generis, sicut & generalem in Adamo ruinam, vt ne ipsi quidem hæretici in contrarium loqui ausi fuerint aperte, sed adhibita distinctione quadam inter, omnes omnino, sive ἁπλῶς, & omnes in aliquo genere, sive κατά τι.

Eadem Theodorus Mopsuestenus. Cap. 4. Fragm. ex lib. 1. advers. Augustinum.

CUM CONSTET OMNES RESURRECTUROS.] Constet, inquam, apud catholicos. nam Theodorus Mopsuestenus videtur in contrarium sensisse: *Quis*, inquit, *ita demens, vt tantum bonum* (resurrectionis) *credat materiam fieri resurgentibus infiniti supplicii, quibus vtilius erat omnino non surgere, quam tantorum & talium malorum post resurrectionem sub infinitis pœnis experientiam sustinere.*

Cecinit Mercatori Leo Magnus. Epist. 8.

ET HIC QUID AGAS SALVO TIBI SENSU TUO PRAVISSIMO ET TORTUOSISSIMO, &c.] Animadvertit S. Leo perpetuam hanc Pelagianorum fraudem, monuitque Nicetam Aquilegiensem, vt ab ea sibi caveret, in recipiendis hominibus, qui ab hac hæresi ad Ecclesiam catholicam redire se velle dicerent: *Damnent*, inquit, *apertis professionibus sui superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum vniversalis Ecclesia exhorruit, detestentur: omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se & in omnibus approbare, plenis & apertis ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum, quoniam novimus, hanc istorum esse versutiam, vt in quacumque particula dogmatis execrandi, qua se a damnatorum societate discreverint, nihil sensuum suorum existiment esse non salvum: cumque omnes definitiones suas ad subrependi facilitatem improbare se simulent, atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, accipiant*, &c.

Verba notatu dignissima.

Monitum in omne ævum.

Hanc admonitionem tanti momenti ducebat sanctus Pontifex, vt comminaretur tantæ sedis Episcopo, ni caveret, severius se animadversurum: *Non*, inquit, *dubitet dilectio tua, an si, quod non arbitramur, neglecta fuerint, quæ pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos: quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum austeriorem dissimulant adhibere medicinam.*

Fraus Pelagianorum negantium, sibi rem esse de dogmatibus, sed de quæstionibus tantum.

INDISCIPLINATAS QUÆSTIONES, &c.] Desumpta est ista formula ex epistola 2. ad Timoth. cap. 2. v. 23. vbi monens Apostolus discipulum: *Stultas*, inquit, *& sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites*, &c. Mirum vero, quantum Juliano placuerit vox indisciplinatarum quæstionum, vt frequenter vsurpata sit: *Si qua sint talia*, inquit, *quæ vel contra fidem catholicam veniant, vel ad indisciplinatas pertineant quæstiones, simili execratione damnamus.*

Julianus. in libell. fidei parte 3. num. 22.

Nullus porro eruditorum nescit, quid discriminis a veteribus inter dogma & quæstionem positum sit, alterumque alteri sic opponi, vt per fidem catholicam liceat in vtramque partem de quæstione disputare, de dogmate non liceat.

Observavi a Pelagianis olim id præstitum, quod ab omnibus solet hæreticis: ne viderentur Ecclesiæ pugnare, mentiti jactarunt, rem sibi non esse de dogmate, sed de quæstione tantum. Id ausus primum Cælestius in judicio Carthaginensi, vt refert Augustinus his verbis: *Nunc illud oportet excutere, quo volentes hæreseos astute invidiam declinare, asserunt istam præter fidei periculum esse quæstionem, vt videlicet si in ea fuerint exorbitare convicti, non criminaliter, sed quasi civiliter errasse videantur. sic enim Cælestius apud Carthaginem gestis ecclesiasticis est locutus.* Jam de traduce peccati dixi, quia intra catholicam Ecclesiam constitutos plures audivi destruere, necnon & alios astruere, licet quæstionis res sit ista, non hæresis. *Et vero in libello Romæ dato:* Si quæ præter fidem quæstiones natæ sint, de quibus esset inter plerosque contentio, non ego quasi auctor alicujus dogmatis definita hoc auctoritate statui; sed ea quæ de Prophetarum & Apostolorum fonte suscepi, vestri apostolatus offerimus probanda judicio. Id vulgo jactasse Pelagianos omnes testis est auctor Prædestinati: *De quæstione aiunt, non de communione discernimur.*

Cælestius. Lib. de pecc. orig. cap. 4. &c.

Omnes alii Pelagiani. Lib. 1. hær. 88.

QUEM ET HIC STATUM DICAS, &c.] Aperit Mercator impudentissimam Juliani cavillationem, qui in re tam seria, cujusmodi est, reddere rationem fidei suæ summo Pontifici, & scripto quidem publico, totaque Ecclesia expectante, lusit tamen inepta vocum ambiguitate, habens scilicet in ore catholicum dogma, & ridiculum quiddam in corde. an non de ipso quispiam dixerit, quod de Pelagio Augustinus? *His nebulis judicium se putat illusisse, vosque ad hoc nefas toto capite annuisse, & tot ab illo Episcopos irrisos esse ridetis.*

Impudentissima Juliani cavillatio.

Lib. 1. advers. Jul. cap. 3.

IMMORTALEM QUIDEM FACTUM, &c.] Idem legitur in Vaticano atque in Bellovacensi codice, imo & iterum apud Mercatorem, vbi plura Juliani verba referuntur. Videretur tamen exigere series orationis, vt mortalis pro immortalis reponeretur hunc in modum: *Credendum est enim, mortalem quidem factum, sed qui si non peccasset, per gustum ligni vitæ virtutem posset immortalitatis adipisci.* Correctionem ejusmodi postulat Pelagianorum dogma: *Adamum mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset moriturus.*

De immortalitate Adami inconstans & paradoxa Pelagianorum opinio. Lib. Subnot. cap. 8.

Verum retinendam puto vtriusque codicis lectionem. Primum, quia patitur sensum non incommodum, immortalem nempe factum Adamum, sed eatenus tantum, quatenus si non peccasset per gustum ligni vitæ, virtutem posset immortalitatis adipisci. Deinde, quia ex Augustino discimus nonnullos Pelagianos vi argumentorum a catholicis in eas angustias coactos fuisse, vt non tantum fassi sint, *Adamum immortalem a Deo factum*, dicente scriptura, *Deus fecit hominem inexterminabilem*; sed etiam, quia obstinate vellent permanere in sua, de pari infantium atque Adami exortu, opinione, admirabilius quiddam assererent, omnes nimirum Adami posteros immortales nasci, neque mori, nisi peccatorum meritis, quemadmodum & Adamus.

Sap. 2. v. 23.

Locus Augustini aliunde obscurus, & a paucis intellectus, ex vtroque Mercatoris testimonio lucem accipiet. Hic vero ita se habet: *Aliqui ipsorum ita disputant, sicut audivimus:* Prorsus pro meritis suis omnes moriuntur; non enim esset mors, nisi veniens de peccato. *Optime quidem, & vere dictum est: non esset mors, nisi veniens de peccato; sed ego cum hæc audio, ideo laudo, quia illam primam mortem intueor, & illius primi hominis peccatum. audio enim Apostolum:* Sicut in Adamo omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur. Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *Omnes enim vnus fuerunt: sic te audio dicentem, mortem hominis de peccato esse. Non,*

Serm. 7. de verb. Apostoli cap. 6.

1. Cor. 15. v. 22.

Rom. 5. v. 12.

inquis: & quid dicis: omnem hominem Deus immortalem creat modo? mirabilis novitas! Quid dicis? Prorsus, inquis, omnem hominem Deus immortalem creat: quare ergo moriuntur parvuli infantes? . . . Responde mihi, quare moriuntur, si omnes homines immortales nascuntur, & quoniam peccant, ideo moriuntur? Quid putatis dici potuisse? Quæ aures ferant? Peccaverunt & ipsi . . . nam si non peccarent, inquis, non mererentur, &c.

CAPUT VII.

Item ex eodem libro Capitulo LXVI. verba Juliani.

Verba Juliani. Verba Mercatoris interposita.

INTRAVIT igitur secundum Apostolum, per vnum hominem peccatum, & per peccatum mors, quoniam illum, & reum, & damnationi perpetuæ mortis obnoxium mundus aspexit. [*Certe aliud mox dicebas, & negabas in hunc mundum per illum vnum hominem intrasse peccatum, cum nunc confitearis intrasse.*] In omnes autem homines mors pertransiit, quia vna forma judicii prævaricatores quosque reliquæ comprehendit ætatis. quæ tamen mors, nec in sanctos, nec in innocentes vllos, sævire permittitur; sed in eos tantum pervadit, quos prævaricationem viderit æmulatos: quæ prævaricatio, licet non sit facta naturalis, fuit tamen forma peccati; atque ob hoc, licet non aggravet nascentes, tamen accusat imitantes. mors autem judicialis transit in eo, in quo peccaverunt omnes, sed libera voluntate.

Responsio Augustini. Eccli. 25. v. 33.

Augustinus: *Hoc loqueris, quod objectum heresiarchæ vestro Pelagio in episcopali judicio Palæstino, quod ita factus fuerit Adam, vt sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Hanc enim mortem, qua omnes morimur, de qua dictum est:* A muliere initium factum est peccati, & propter illam morimur; *non vis ex peccato in omnes fecisse originaliter transitum, ne cogaris fateri simul etiam originaliter transisse peccatum: sentis quippe quam iniquum sit, sine merito transisse supplicium. Verumtamen tam catholicum est, quod expugnare conaris, vt hoc ille, cui, sicut dixi, objectum est, nisi damnasset, profecto ex illo judicio damnatus exiisset. Mors ergo & ista, qua spiritus a corpore separatur; & illa quæ dicitur secunda, qua spiritus cum corpore cruciabitur, quantum attinet ad meritum generis humani, in omnes homines pertransiit: sed gratia Dei, per eum, qui venit, vt moriendo regnum mortis auferret, ea resurrectione, cujus in illo præcessit exemplum, mortem regnare non sinit. Hoc tenet catholica fides; hoc tenent judices, quos Pelagius formidavit; hoc non tenent hæretici, quos Pelagius seminavit . . . Et si tu oblitus es grave jugum, quod aggravat nascentes, nos te tamen non desistimus commonere . . . Frustra recta verba torquere, & clara obscurare conaris: in eo peccaverunt omnes, in quo moriuntur omnes: ipse est Adam, in quo si parvuli non moriuntur, profecto nec in Christo vivificabuntur; sed quoniam* sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur, *ideo qui volunt hæc verba pervertere, ipsi, eis manentibus, evertuntur.*

1. Cor. 15. v. 22.

I. Responsio Mercatoris.

Mercator: Ad hæc. si judicialis est ista mors, qua mulctatus Adam est; & ipsa est quæ transiit & transit in posteros, non, vt ais, omnes omnino, sed ad solos imitatores: quæ vel qualis erit illa alia, quæ animam a corpore separat? Hic arctatus: *Naturalis*, inquies, *quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, mortuus fuisset.* En stemma christianum! en ecclesiastica antiqua traditio! Sed vides nempe, quomodo te ipsum in dictis tuis contrarius tibi, tanquam vipera lanies, cum verborum crepitaculis magis quam vllis declamationibus, studium inane dependis.

II. Vellem autem te pressius interrogare, de morte cujusquemodi quid sentias, qui earum vnam quamlibet saltem transire permittis. Velim ergo dicas mihi, quid sit mors, quæ tuo judicio transit. Substantia est vel natura, an res aliqua accidens? Meminimus enim tempore, quo præsens in vrbe Roma, cum principibus hujus amentissimi erroris tui, in nonnullis simplicioribus Ecclesiam ventilabas, qualiter interrogabas: *Quid est peccatum*, inquiens, *malumne aliquid, an bonum?* Malum vtique respondebatur tibi. Ad hæc addebas: *Deusne hujus mali auctor & opifex?* Absit, absit, exclamabatur tibi, longe, quam longe sit ista dementia. Hoc nec impurissimus profiteri ausus est Manichæus, qui mali auctorem Deum nec sentit, nec profitetur; sed id proprium habere a sempiterno principium, propriam essentiam, propriamque naturam, scelestissime flagitat: vbi mox tunc ipse quærendum esse dicebas, *vtrum peccatum substantia esset, an natura, an res aliqua accidens.* Ubi cum paululum hæreret christiana simplicitas, taliter inferebas, *peccatum nullo modo posse esse substantiam, vel naturam; quia sic haberet*, aiebas, *Deum opificem & auctorem: nulla enim est natura, quam non condidit Deus. Sed quia supra constitit auctorem Deum mali non esse, non est ergo substantia, vel natura peccatum, quod malum esse apertissime claruit: & quod substantia non est*, inquis, *in substantiam seu naturam,*

quod homo est, transire nullo jure, nulla ratione credendum est; atque concludebas : *male igitur & stulte traducianum ex Adam creditur esse peccatum.*

Ut ergo supra dicebam, patere me, vt ego quoque hac via te, & iisdem argu- III.
mentorum interrogem lineis, vt nos doceas respondendo. Mors, saltem hæc quæ secundum animam est, & est æterna, quamque Adam transgressor excepit, & transmisit in posteros, quam tu solam ad quantoscunque, non omnes omnino homines generaliter, sicut Apostolus ait, sed ad paucos admodum imitatores transire definis, (nam de illa alterà, quæ a corpore animam separat, tibi nulla fit mentio) substantia est aliqua, vel natura, an res quædam substantiæ accidens ? Tu si adhuc aliquid in te luminis habes, respondebis, & dices, eam naturæ substantiæ accidisse, nec posse dici substantiam, quæ pœnalis data est primo transgressori, & deinceps generi humano : nemoque prudentum, inquies, pœnam dixerit esse substantiam vel naturam: vbi tu mox tuis cassibus concludendus es: Nullo pacto mortem illam judicialem, quæ quia pœnalis est, substantia nulla est, quam tu in posteros, saltem imitatores Adæ transmittis, nunquam de substantia in substantiam, vel de natura in naturam, quod homo est, posse transire declaratum est.

Videsne, egregie perditorum magister, & dialecticæ disputator, videsne, quo ce- IV.
cideris ? sentisne nunc saltem quantum a veritatis tramite deviaveris ? Sed tibi interim, si vetus pudor est, nunc ista sufficiant : si autem Deus vitæ commeatum dederit, & ad retractandos hos optimos libros tuos, & ad illam sapientissimam epistolam tuam relegendam tempus indulserit, quando Deus voluerit, tibi iterum respondebimus. Proferam interim & alia tua, quæ cum magna execratione vitemus.

Insolens Pelagianorum mendacium, quod nihil afferrent doctrinæ, nisi traditione a majoribus acceptum.
Cap. 2. num. 6.

EN ECCLESIASTICA ANTIQUA TRADITIO.] Idipsum prolixius a Mercatore postea repetetur. Dixit vero per ironiam ea quæ explicamus, vt castigaret insolentem Pelagianorum jactantiam, qui cum toti essent in novo dogmate persuadendo, se nihil tamen doctrinæ tradere mentirentur, nisi quod a majoribus accepissent; imo catholicæ fidei defensoribus, per intolerabilem calumniam, novitatem objicere non erubescerent.

Pelagius.
Lib. de Nat. & Grat. cap. 61. & seqq.
Cælestius.
In libello fidei quem sedi apostolicæ obtulit.
Julianus.
Lib. 1. oper. imperf. cap. 59.

Ita Pelagius suam de impeccantia opinionem acceptam referebat Lactantio, Hilario, Ambrosio, Chrysostomo, Sixto pseudomartyri, Hieronymo, & ipsimet Augustino. Ita Cælestius ea, quæ de Prophetarum & Apostolorum fonte suscepisset, Zosimi apostolatus probanda judicio offerre se jactabat. Ita Julianus novitatem exprobrabat Augustino : *Non est hæc fides,* (qua creditur peccatum originale) *antiquitus tradita, atque fundata, nisi in conciliis malignantium, inspirata a diabolo, prolata a Manichæo, celebrata a Marcione, Fausto, Adimanto, omnibusque eorum satellitibus, & nunc a te in Italia, quod graviter gemimus, eructata.*

Conjectura de auctore definitionum, quas Augustinus refellit.
Lib. de perfect. justitiæ.

MEMINIMUS ENIM TEMPORE, &c.] Occasione hujus loci non erit importunum aliquid differere, de auctore libri definitionum seu ratiocinationum, quibus respondet Augustinus in libro de perfectione justitiæ. Dubitavit aliquando sanctus doctor, an ratiocinationes illæ Cælestii forent, an alterius ex eadem factione : fatebatur quidem, tunc dici esse Cælestii, nec putabat abhorrere ab illius ingenio, quod ex alio opere satis perspexerat; visus est tamen eo inclinare, vt alicui potius sectatorum, quam ipsimet Cælestio tribuerentur.

Videtur esse Julianus.

In hanc ego posteriorem sententiam non admodum invitus abeo; sed addo præterea, conjicere me a Juliano scriptas. nam & ipse sectator Cælestii fuit, qualem volebat auctorem Augustinus; & Siculorum amicus, quos inter vulgatus erat liber; & ab Augustino vel cognitus non fuit, vel potius nominari non debuit, quia necdum se palam prodiderat; & ratiocinationem, qua de agitur, non absimilem aliis, quæ libro continentur, instituit; & a Mercatore non raro, frequenter ab Augustino accusatus est, quod in tractandis quæstionibus dialectica methodo vti amaret. Usus est autem, eaque plane exacta, auctor libri definitionum : nam primo proponit, qua de re quæstio vertatur, *an homo possit esse sine peccato* : deinde sexdecim ratiocinationibus partem affirmantem conficit; postea testimoniis scripturæ confirmat, quæ ratione confecerat; denique catholicorum objectionibus respondet, & quasi pro coronide nonnullas quæstiunculas proponendas suis, vt ait, adversariis exponit.

Conjecturam augent duo. alterum, quod totis his sexdecim ratiocinationibus, imo & subjunctis scripturæ testimoniis, id vnum efficitur, *hominem posse esse sine peccato.* at hanc ipsam Pelagii definitionem libris editis a Juliano defensam fuisse tradidit Mercator: *Secundum magistri tui Pelagii definitionem, qua a te tot libris defensa est, qua ambo decernitis,* POSSE HOMINEM ESSE SINE PECCATO, ET FACILE DEI MANDATA SERVARE.

Cap. 6. illius oper. num. 2.

Alterum, quod nulla fere sit inter sexdecim illas ratiocinationes, quam non a Juliano factam referat Augustinus; nullum testimonium scripturæ, quo Julianus non fuerit aliis in locis abusus. Quidquod ratiocinatio, de qua nunc Mercator agit, est quarta in libro definitionum, hoc tantum discrimine, quod hic fusius, contractius ibi proponitur. Sic enim se habet : *Quærendum est quid est peccatum, actus, an res. Si res est, necesse est vt auctorem habeat, & si auctorem habere dicitur, jam alter præter Deum rei alicujus auctor induci videbitur : at si hoc dici impium est, confiteri necesse est peccatum omne actum esse, non rem; si igitur actus est, imo quia vere actus est, vitari potest.* Affinis quoque est decimæ quartæ : *Quærendum est, si natura hominis bona est, quod nullus negare, nisi Marcion, aut Manichæus audebit : quomodo igitur bona est, si malum ei cavere non est possibile? omne enim peccatum malum esse quis dubitat?*

Lib. de perf. justit. ratiocinat. 4.

Animadverte hoc in loco Marcionem cum Manichæo jungi, quod solet a Juliano, vt constat tum ex superiore nota, tum ex alio loco, vbi Augustinum hæreticus ita compellat : *Quis*

Lib. 3. oper. imperf. cap. 53.

tu es, qui Marcionis æstu concitatus in excidium æquitatis irrumpas? quis sub censurum lingua tua, mysteriis adhuc Manichæorum lubrica, Dei tum judicia, quam præcepta compellas? &c. Et hæc conjecturæ confirmatio est non contemnenda.

Convitium in auctorem jure merito regestum.
Lib. 1. contra Iul. cap. 7.

EGREGIE PERDITORUM MAGISTER.] Juliano reponit auctor non immerito, quod ipse prius per summam injuriam catholicis imposuerat, his verbis: *Cum igitur liquido clareat, hanc sanam & veram esse sententiam, quam primo loco ratio, deinde scripturarum munivit auctoritas, & quam sanctorum virorum semper celebravit eruditio, qui tamen veritati auctoritatem non suo tribuere consensu, sed testimonium & gloriam, de ejus suscepere consortio, nullum prudentum conturbet conspiratio perditorum.*

Indignum illud dictum, quam ægre tulerit S. Augustinus continuo testatus, ait: *In quorum conventum te introduxerim conspice. Hic est Mediolanensis Ambrosius, quem magister tuus Pelagius tanta prædicatione laudavit, ut diceret in libris ejus præcipue fidem lucere Romanam, qui scriptorum inter Latinos flos quidam speciosus enituit; ita ut ejus fidem & purissimum in scripturis sensum reprehendere nec inimicus auderet. Hic est & Constantinopolitanus Joannes, quem tu in numero eruditorum ac sanctorum excellentissimum in hac ipsa tua, cui respondeo, disputatione posuisti. Hic est Basilius, cujus te verbis, ad id quod nunc agitur, non pertinentibus, putasti aliquid adjuvari. Hic sunt & cæteri, quorum te movere debet tanta consensio. Non est ista, sicut stylo maledico scribis, conspiratio perditorum. In Ecclesia catholica doctrina sana studiis claruerunt. spiritalibus armis muniti & accincti, strenua contra hæreticos bella gesserunt, perfuncti fideliter suæ dispensationis labore in pacis gremio dormierunt.* Et postea: *An tuam consensionem sacerdotum catholicorum conspirationem dicturus es perditorum?* O verba Ecclesiæ magistro digna! o documentum omnibus sæculis vtile!

TIBI ITERUM RESPONDEBIMUS.] Vel auctor secundum quem promisit laborem, non suscepit; vel opus elaboratum non pervenit ad nos. Libros vero, quos per ironiam optimos dicit, intelligit octo postremos contra secundum Augustini *de nupt. & concup.* quemadmodum etiam vocat sapientissimam epistolam, quæ licet ad summum Pontificem scripta foret, non prius tamen ad eum pervenit, quam per totam Italiam fidis hominibus, & animorum captatoribus transmissa fuisset.

Vel excidit labor a Mercatore susceptus, vel promissus tantum est.

CAPUT VIII.

Item ex libro tertio de quatuor ad Turbantium editis prope principia Capituli tertii. verba Juliani.

Verba Juliani.

RATIAM baptismatis dicimus, non pro caussis esse mutandam, quod ipsa dona sua pro accedentium capacitate dispensat; ideoque Christus, qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia, & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.

Responsio Augustini.

Augustinus: *Hoccine est totum, cur vobis de baptismate parvulorum faciendam non existimatis invidiam, quasi quisquam nostrum vos dixerit negare, parvulos baptizari oportere? Non eos dicitis non debere baptizari, sed pro magnitudine sapientiæ vestræ res mirabiles dicitis: In sacramento salvatoris baptizantur, sed non salvantur: redimuntur, sed non liberantur: lavantur, sed non abluuntur: exorcizantur, & exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur. Hæc sunt sententiarum portenta vestrarum; hæc inopinata mysteria dogmatum novorum; hæc paradoxa Pelagianorum hæreticorum, mirabiliora quam Stoicorum philosophorum. vt enim hæc dicatis, timetis audire. Si salvantur, quid in eis ægrotabat? si liberantur, quid in eis servitutis vinculo tenebatur? si abluuntur, quid in eis latebat immundum? si eruuntur, quo merito erant sub diaboli potestate, qui propria iniquitate non erant rei, nisi quia trahunt, quod negatis, originale peccatum? Et ad hoc negatis, non vt eos salvos, liberos, mundos, nulli hosti subditos asseratis: non enim aliquid eis opitulatur vestrum testimonium falsum, ante judicem verum; sed vt illis in mala vetustate remanentibus, vos novam sectemini vanitatem. non enim vestra, sed illius est vera sententia, qui dixit:* Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum Dei. *Verum, vos excellentissimi amatores illius vitæ, quæ futura est æterna cum Christo, nullam pœnam putatis esse, imaginem Dei in æternum exulare a regno Dei: cum si parvam pœnam esse diceretis, non esset hæc vox beati amatoris illius regni, sed miseri contemptoris. Porro autem, si, quod huic sufficit causæ, parvam saltem pœnam fatemini esse, qua magna est, vt imago Dei non sinatur intrare in regnum Dei: obsecro, aperite qualescumque oculos, & videte qua justitia pœna ista infligenda sit parvulo, quem clausis oculis originali obnoxium negatis esse peccato. Omitto commemorare quæ mala in hac ipsa transitoria vita pene omnes patiantur infantes, & quomodo explicetur quod dictum est:* Grave jugum super filios Adam a die exitus eorum de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem omnium. *Quæ vtique mala sub justo & omnipotente Deo non irrogarentur ejus imagini, quibus malis in virtute exerceri infantilis ætas non potest dici, si nulla ex parentibus mala merita traherentur. Hæc autem mala parvulorum, non ea quæ habere negantur a vobis, sed quæ perpeti cernuntur ab om-*

Ioan. 3. v. 6.
Exod. 4.

nibus nobis, tu prætermittis omnino, nec respicis: exspatiaris ibi, vir disertissimus, & exerces ingenium ac linguam tuam in laude naturæ. Natura ista in tantas & tam manifestas collapsa miserias, salvatorem, liberatorem, mundatorem, redemptorem Christum habet necessarium, non Julianum, non Cælestium, non Pelagium laudatorem. Quam quidem redimi non fatereris in parvulis, nisi quia hoc Cælestius apud Carthaginem gestis ecclesiasticis, ora christiana non sustinens, fassus est. Cæterum, rogo te, quomodo potest intelligi ista redemptio, nisi a malo redimente illo, qui redemit Israel ab omnibus iniquitatibus ejus? vbi enim redemptio sonat, intelligitur & pretium. Et quod est hoc, nisi pretiosus sanguis agni immaculati JESU CHRISTI? *De hoc autem pretio, quare sit fusum, quid interrogamus alium? Redemptor ipse respondeat, dicat ipse mercator:* Hic est, *inquit*, sanguis meus qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. *Pergite adhuc, pergite, & sicut dicitis: in sacramento salvatoris baptizantur, sed non salvantur: redimuntur, sed non liberantur: lavantur, sed non abluuntur: exorcizantur, & exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur; sic etiam dicite: funditur pro eis sanguis in remissionem peccatorum, sed nullius peccati remissione mundantur. Mira sunt quæ dicitis, nova sunt quæ dicitis, falsa sunt, quæ dicitis: mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus.*

Mercator: Vellem prius doceres & probares, parvulis, quos opus Dei fateris, & negas reos, vnde illis captivitas adfuerit, vt opus habeant redemptore? nemo enim pretium redemptionis importune pro libero offert. Ex qua etiam renovandi, seu, vt tu vis, innovandi sunt vetustate hi, quos esse dicis imaginem Dei, si progenitoris Adæ non sunt, vt putas, vetere peccati fœditate turpati? I. Responsio Mercatoris.

Sed te de baptismo parvulorum ad hoc magis arctabo, vt te convincam definitionibus tuis, illud magis sentire, quod eo opus non habeant, sed verbo te tantum, propter eludendos simplices, baptizari oportere censere, re vero per disputationum sententias denegare. qui enim secundum te statum habent nativitatis immaculatum, vnde mundandi sunt, cum lavantur? & cum nullo, vt vis, originis suæ reatu nascantur obnoxii, vnde liberandi sunt, vt vere & proprie Christus sit eis etiam JESUS, quod in Latinum eloquium salvator exprimitur? & qui nullum generationis suæ vitium trahunt, vnde regenerandi? II.

Postremo, innumerabilibus interim omissis, illud adversum te dicendum est, si hunc statum, vt dicis, innocentiæ & puritatis, quem Adam habuit ante peccatum, parvuli in suo ortu sortiti sunt, quos nulla, vt tu decernis, ejusdem progenitoris aspersit macula, contagio nulla fœdavit; si crescentes cum libero voluntatis arbitrio, quod est in natura vsque ad vltimum vitæ exitum, nunquam ab ingenitis vel congenitis sibi bonis sunt delapsi, quid eis fuit Christi baptisma necessarium? III.

An forte dicas propter regnum cælorum, & in filios adoptionem? cur enim talis status, tantaque postea actibus propriis vitæ sanctitas acquisita servatæ naturæ, non eos ad regnum illud admitteret, vel in filios adoptaret? Sed tanquam ab æditituo quodam, & pervigili præsule irruentes audiant: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest intrare in regnum Dei.* Ioan. 3. v. 6.

Sed videamus baptisma ipsum, cujus virtutis sit, quotve & quantas habeat vires, & effectuum causas. Dicit de illo Paulus Apostolus: *Qui nos redemit, salvos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis.* ergo & salus, & redemptio, & renovatio est. Nullane ergo pœna erit non baptizatis parvulis, non habere salutem, redemptionem, renovationem: non postremo *intrare in regnum cælorum:* non *erui de potestate tenebrarum, & transferri in regnum filii caritatis Dei*: non *manducare carnem Domini, & bibere sanguinem ejus?* De quo sacramento vox salvatoris est: *Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobismetipsis.* quod certe absque vlla tergiversatione sine baptismo nullus vsurpat, nec fit illius particeps sacramenti. IV. Tit. 3. v. 5. Ioan. 3. v. 6. Col. 1. v. 13. Ioan. 6. v. 51. Ioan. 6. v. 54.

An jubes, vt soles, etiam hic tergiversando dicere, hanc, de carne & sanguine Domini sumendo, non esse sententiam generalem, sed specialem, ad eos videlicet, quibus præsentibus tunc loquebatur? Audiant, audiant, si ad hoc prosilieris, christiani, & tibi referant hoc pacto dominicam cœnam, in qua cum solis tantum Apostolis constratus, de eodem corpore suo & sanguine sacramenta observanda condebat. Ipsis solis esse mandatum, & ad nullum alium qui vel tunc in illa cœna non interfuit, vel ad nos omnes posteros pertinere pronuntias? Videsne quibus laqueis, quibus angustiis suffoceris, cum negas originis vinculum, de quo omne prorsus genus humanum, omnem ætatem, nisi per hæc sacramenta, in quibus lavacrum prius est regenerationis & renovationis, Christus absolverit, magnum esse malum, magnam pœnam, & inevitabilem damnationem? V.

Quibus collectis contra tantam, & tam manifestam impiissimam audaciam tuam, constat te magis, vtpote sequacem Cælestii, qui definivit, *infantes, etiam non baptizatos, habere vitam æternam;* negare parvulos baptizari debere; sed, vt jam dixi, tantum verbis illudere, sensu vero apertam cum paganis & Judæis impietatem tenere. VI.

VII. Quod vt luce clarius probemus, audi quibus a nominibus cum causis propriis, quæ Christus in suis beneficiis humano generi contulit, parvulos facias alienos, ipsumque Dominum CHRISTUM JESUM horum nihil his debere, nihilque præstitisse.

VIII. Nempe, vis non vis, vivificator est Christus: hic interrogabo, & animæ, & corporis? Tu, invitus licet, ita fateberis. Repetam interrogationem, totiusne omnino ætatis? Respondebis, totius. Pressius exigam, & parvuli *? Dices, etiam; sed audi, dicam tibi, quo modo iste, & vt ita dicam, qua arte vivificet? *Deus autem*, inquit præco ejus & vas electionis Paulus Apostolus, *qui dives est in misericordia propter multam caritatem, qua dilexit nos in Christo, cujus gratia salvi facti sumus*. Quid nunc censes? connumeravit & connuncupavit & parvulos. An foris sunt ab ista miseratione & dilectione, quia non sunt mortui peccatis, & expectant te vanissimum janitorem, vt tunc eos admittas ad misericordiam vivificandos, quando a miserando cessaverit peccatores, vt eos aliter quam alios, vivificet?

[* parvulæ — Ephes. 2. v. 4.]

IX. Sed transeamus hinc studio brevitatis ad aliud vocabulum, quod *salvator* est. De salvatore in evangelio ita scriptum est: *Natus est vobis hodie salvator in civitate David*. Unde & Græco eloquio JESUS proprie, & apud Zachæum: *Salus hodie domui huic facta est, quoniam & iste filius est Abraha*. Item: *Venit filius hominis quærere, & salvare quod perierat*, inquit *. Tu sine dubio, quia parvulorum greges non periisse pronuntias, non salvantur, non requiruntur: hoc audi, & de ove perdita, *quæsita & inventa*, hoc & de dragmate vel manipulo, qui perierat. Item Apostolus Paulus: *Humanus sermo, & omni acceptione dignus, quia* CHRISTUS JESUS *venit in mundum salvos facere peccatores, quorum primus sum ego*. Hinc, tu egregius magister, amolire parvulorum catervas, vt ad hunc non currant, qui *venit salvare quod perierat*: qui *non venit vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam*: qui *baptizat in remissionem peccatorum*: qui *ovem quærit, quæ aberravit*: qui *dragma*, id est, manipulum qui perierat: qui *pro peccatoribus mortuus est*: qui *fudit sanguinem in remissionem peccatorum*: qui *pro peccatis hominum traditus est*: qui *vulneratus est propter iniquitates nostras*: qui *peccata nostra portavit in corpore suo super lignum*: qui *tanquam ovis occisionis pro peccatis nostris oblatus est*: qui *delevit chirographum debitorum*: qui, secundum Apostolum Petrum, *passus est justus pro injustis, vt nos adducat ad Deum*: cujus *sanguis*, secundum Joannem Evangelistam, *purgat nos ab omni delicto*: qui, *cum infirmi essemus secundum tempus, pro impiis mortuus est*, vt Paulus dicit Apostolus: qui *in similitudine carnis peccati de peccato damnavit peccatum in carne*, vt idem Paulus est testis: qui *reconciliavit nos ex offensa Deo Patri*, vt idem denuo dicit Apostolus: qui *dedit semetipsum pro peccatis nostris, & vnus pro omnibus mortuus est, vt nos eriperet de præsenti sæculo malo*. Et quis finis erit, si hic omnia recenseamus, a quibus hic doctor egregius abigit innumerabilem multitudinem parvulorum?

[Luc. 2. v. 11. — Luc. 19. v. 9. — Ibid. v. 10. — * corrige inquis tu — Luc. 15. v. 7. — Tim. 1. v. 15. — Luc. 19. v. 9. — Luc 5. v. 32. — Act. 2. v. 38. — Luc. 15. — Ibid. — 2. Cor. 5. v. 3. — Ephes. 1. v. 7. — Rom. 4. v. 15. — Isai. 53. v. 5. — 1. Petr. 2. v. 24. — Isai. 53. v. 7. — Act. 8. v. 18. — Col. 2. v. 14. — 1. Petr. 3. v. 18. — 1. Ioan. 1. v. 7. — Rom. 5. v. 6. — Rom. 8. v. 3. — Rom. 4. v. 10. — Gal. 1. v. 4.]

X. Quod illuminat nos, Joannes Apostolus ita dicit: *Quod si in lumine ambulaverimus, sicut ipse est in lumine, societatem habebimus in invicem, & sanguis* JESU *filii ejus purgabit nos ab omni delicto*. Rogo, quibus auribus, qua fronte audis, sanguine nos JESU filii Dei ab omni delicto purgari, cum tu nullum infantes delictum habentes, vt dicis, ab hoc sacrosancto sanguine arceas?

[1. Ioan. 1. v. 7.]

XI. Quod redemptor est, audi: *Gratias*, inquit Apostolus, *agentes Deo & patri, qui nos idoneos fecit in parte sortis sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii caritatis suæ, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum*. Putasne, evigilabis tanto somno depressus, & audies quid dicat, & senties, quo pudore dixisti de parvulis, *Christus qui est operis sui redemptor*: cum hic tantus præco dicat redemptos & redimi, qui sunt extracti, vel extrahuntur de potestate tenebrarum, & transferuntur in regnum caritatis filii Dei, redemptionisque munus, nisi cum peccatorum remissione non obtineri? Audi adhuc, vis non vis, & invitus: *Qui dedit semetipsum, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum æmulatorem bonorum operum*. Abige ergo hinc infantes, quia ab iniquitate, quam non habent, non redimuntur, nec mundantur: quia vnde mundari, vt dicis, non habent, vt Dei populo æmulatori bonorum operum socientur: & in isto quidem capitulo, *redemptionis*, si omnia persequamur, vt possimus ostendere barathrum tuæ vanissimæ impietatis, quando finiemus? Unde commodius esse arbitror, vitandæ prolixitatis causa, congerere quanta possumus beneficiorum nomina salvatoris, & de paucioribus eorum rara & pauca scripturæ testimonia subdere, a quibus tua impietas excludere conatur infantes, vt qualis, quamque sis noxius, sanæque & rectæ fidei inimicus, omnibus pateat.

[Col. 1. v. 13. — Tit. 2. v. 14.]

XII. Quod liberator est Christus, quod mediator, quod propitiatorium; velim dicas causam mediationis pro parvulo, quem causam habere negas offensæ: diceres etiam propitiationis aditum, quem nullam culpam, pro qua * remissa propitietur Deus, habere decernis.

[* corrige cujus remissa.]

XIII. Quod medicus, qui nonnisi *male habentibus necessarius est*.

[Marc. 2. v. 17.]

Quod reconcilians, Paulum audi dicentem : *Si enim, cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus, multo magis reconciliati salvi erimus in vita ipsius.* Item XIV.
Rom. 5. v. 10.
idem : *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis peccata eorum.* Et 2.Cor. 5. v. 19.
idem ipse : *Non solum autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM, *per quem nunc reconciliationem accepimus.* Tu ad hanc teconciliationem qua fronte non vis parvulos pertinere? Rom. 5. v. 11.

Quod circumcisor, in consequentibus audies. interim da huic infanti præputium, quod esse illi negas, vt circumcidatur. XV.

Quod pastor, sed nullam ovem in ovile suum recipit, quam prius non circumciderit : & hanc vtique circumcidit, quæ mortua est in delictis & præputio carnis suæ, qui & ad oves perditas venit. XVI.
Col. 2. v. 13.
Matth. 15. v. 24.

Quod misericors & miserator est, audi Paulum Apostolum : *Eramus*, inquit, *& nos filii iræ, sicut & cateri. Deus autem qui dives est in misericordia, propter multam caritatem, qua dilexit nos, & cum essemus martui peccatis, convivificavit nos Christo.* XVII.
Ephes. 2. v. 4.

Quod testator, quod consolator, quod advocator, quod adoptans vel adoptator. quis quos & quales adoptet, quia tu nimis obsurduisti, audiant catholici christiani Pettum Apostolum dicentem : *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus in adoptionem, vt virtutes Dei annuntietis ejus, qui vos vocavit de tenebris in admirabile lumen suum.* XVIII.
1. Petr. 2. v. 9.

Quod regenerator, sed nullum regenerat, nisi qui vitium in prima origine contraxit : aliis, qui bene se habent, & vt tibi placet, in generatione, quæ justa causa tegenerationis existat? aut quid est, quod in illa debeat emendari, vel corrigi, nisi quod forsitan pravum est? XIX.

Quod justificans vel justificatot est, audi Apostolum Paulum : *Sicut est veritas in* JESU *deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. renovamini autem sensum mentis vestræ, & induite novum eum, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.* Hi quos vetustate nulla indutos esse ptonuntias, quid facient, si te audient? non accedent ad renovatorem, non eo induentur, deposita vetustate, vt tenoventur spiritu mentis suæ XX.
Ephes. 4. v. 23.

Quod de tenebris transferuntur ad regnum, qui fuerint baptizati, audi Apostolum Paulum : *Gratias*, inquit, *agentes Deo & Patri, qui idoneos nos fecit in parte sortis sanctæ in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filii caritatis suæ, in quo habemus redemptionem, remissionem peccatorum.* Rogo, quo ore, qua potius impudentia ista tibi aliter visa sunt consideranda, ne tantæ lucis veritate & rationis christianæ pondere premereris? Separabis igitur etiam ab hoc capitulo parvulos, ne insontes secundum te, & qui in luce sunt merito innocentiæ constituti, extrahi videantur de potestate tenebrarum, & nisi habuerint redemptionem, remissionis scilicet peccatorum. Et nota hic, redemptionem, quam & tu dices, & concedes, sed nescio quam confictam : sed alteram, quam Apostolus non dicit esse principe loco, nisi peccatorum remissionem. XXI.
Col. 1. v. 13.

Quod mundator seu expiator est, audi Baptistam Joannem : *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Quid hic, quæso, agnus iste significat, nisi victimam pro peccatis, qui pro suis certe, quos expiat, cum oblatus est, & quotidie in suis sacramentis offertur, remissionem præstat præteritorum, & præsentium peccatorum? XXII.
Joan. 1. v. 29.

Jubesne igitur, vt parvuli, obnoxii in nullo peccato, hanc sibi dicant hostiam minime profuisse, quæ tantum pro peccatis, vel pro peccatoribus, mactata cognoscitur? quin audire debes, quid præco hujus victimæ in consequentibus epistolæ prædicet : *Et* 1.Joan. 1. v. 7.
sanguis JESU *filii Dei mundavit nos ab omni delicto.* Item Paulus : *Qui dedit semetipsum* Tit. 2. v. 14.
pro nobis, vt nos ab omni iniquitate redimeret, & mundaret sibi populum æmulatorem bonorum operum. Quo te vertes? Quo fugies, vt hos laqueos evites? Videsne, impudentissime, hostiæ hujus sanguinem mundatorium esse peccatorum, redemptionem quoque ab omni iniquitate, per quem sibi præparatet populum æmulatorem bonorum operum? Et tu fronte ferrea, & corde saxeo, separas parvulos a populo Dei, qui expiatus & redemptus, tot & talibus divinis præmiis gaudet.

Quod deletor chirographi, audi Apostolum Paulum : *Et vos, cum essetis mortui delictis, & præputio carnis vestræ, vivificavit cum illo, dolens, quod adversum vos erat, chirographum in sententiis decretis, quod erat contrarium vobis, tollens illud de medio, affixit cruci, exuens se carnem, principatus & potestates traduxit fiducialiter triumphans eos in semetipso.* Quid hic astrues, doctor egregie? delet in baptismo etiam chirographum parvulorum? An nullum habentes chirographum, nec proprium, nec paternum, ad hanc largitoris gratiam non curas admittere? Audiant hic, quid sentias, catholici christiani, & quem te esse intelligere debeant, ipsorum permitto judicio. XXIII.
Col. 2. v. 14.

Quod vita est Christus, audi Joannem Apostolum : *Et hoc testimonium est : Qui* XXIV.

1. Joan. 5. v. 12. *habet filium, habet vitam; qui non habet filium, non habet vitam, sed judicium Dei manet super eum.* Eia præceps! admitte, vt sine baptismo parvulus hanc habeat vitam. Hæsisti, vt credo, hic, & in eodem luto hærendo versuram solvis. Si igitur non habet sine hoc sacramento vitam, judicium Dei manet super eum. Unde hoc? Non quæro, legentium prudentia intelligat.

XXV. Matth. 11. v. 28. Quod reficiens & relevans, Dominus in Evangelio: *Venite ad me omnes qui laboratis aut onerati estis, & ego vos reficiam: tollite jugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Nunquid & hic erit vlla dubitatio, nullum ad illum concionatorem properare, nisi qui oneratus aliqua sarcina, labore conficitur, qua deposita, tollat leve jugum ejus super se mitis & humilis corde? Et quid est aliud, nisi, vt diximus, sarcina peccatorum? quæ quia, vt te delectat, parvulis nulla est, non audiant hunc concionatorem, (quem Græci Ecclesiasten nuncupant) & intelligere non curent, de tollendo miti & levi jugo ejus· quia nullum, quod deponerent, onus habuere. Hæccine christianos audire non nefas est? vosque adhuc pati garrire ex negligentia sacerdotum, non vltima pœna est?

Notabile de libris Augustini prioribus in Julianum.

PROPE PRINCIPIA CAPITULI TERTII.] Quæ Marius refert, ea totidem verbis Augustinus adducit libro 3. prioris operis cap. 3. Alterutrum igitur fateri oportet, aut Marium, quæ retulit, non ex Juliani, sed ex Augustini libris decerpsisse; aut Augustinum ita respondisse toti Juliani operi, vt librum libro, capitulum capitulo refelleret. quod longe credibilissimum mihi videtur, partim quia Marius ea, quæ sunt apud Augustinum parumper inflexa, non alio modo refert, quam quo solet ab auctore illigari sermone prolixiore: partim quod Augusti- (Lib. 1. op. imperf. cap. 2.) nus id non obscure insinuet, cum ait: *Contra tuos illos quatuor libros sex libri a me scripti sunt. post commemorationem quippe catholicorum doctorum, quam duobus voluminibus explicavi, sequentes quatuor singulos tuis singulis reddidi.*

Hæretici fatentur subdole Christum esse redemptorem parvulorum.

QUI EST OPERIS SUI REDEMPTOR.] Cum catholici graviter accusarent Pelagianos, quod Christum negarent parvulorum redemptorem; cumque ea accusatio fidelium animos, vt par erat, vehementer commoveret, fraudulenti homines, vt hanc invidiam a se amolirentur, non abhorruerunt ab vsurpanda voce REDEMPTORIS: imo fassi sunt BAPTIZARI INFANTES IN REMISSIONEM PECCATORUM. Negarunt tamen, ne causam suam viderentur deseruisse, ex ea confessione consequi, vt infantes qui baptizarentur, dicerentur peccato originali infecti.

Pelagius. Lib. de pecc. orig. cap. 18. Pelagius cum dixisset, nunquam se, vel impium aliquem hæreticum audivisse, qui hoc quod proposuit de parvulis diceret, subjecit: *Quis enim ita evangelicæ lectionis ignarus est, qui hoc non modo affirmare conetur, sed qui vel leviter dicere, aut etiam sentire possit? Quis tam impius, qui parvulos exsortes regni cælorum esse velit, dum eos baptizari, & in Christo renasci putat?* Deinde post interpositum ex evangelio testimonium, quod nisi renatus ex aqua & Spiritu sancto regnum cælorum nullus possit intrare: *Quis ille,* (Ibid. c. 19. & 20.) inquit, *tam impius est, qui cujuslibet ætatis parvulo interdicat communem humani generis redemptionem, & in perpetuam certamque vitam renasci vetet eum, qui natus sit ad incertam?*

Cælestius. In libell. Romæ oblato. Cælestius: *Infantes debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiæ, & secundum evangelii sententiam confitemur: quia Dominus statuit regnum cælorum, nonnisi baptizatis posse conferri; quod, quia vires naturæ non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem. In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes, non idcirco dicimus, vt peccatum ex traduce firmare videamur, quod longe a catholico sensu alienum est: quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non naturæ delictum est, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum est, ne diversa baptismatis genera facere videamur: & hoc præmunire necessarium, ne, per mysterii occasionem ad creatoris injuriam, malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.*

Julianus. Lib. 1. op. imperf. cap. 53. Julianus: *Non me fugit, quod cum hæc dicimus, illud de nobis disseminandum esse, quia gratiam Christi Domini necessariam parvulis non putemus, quod christianos populos laudabiliter & vehementer offendit, si tamen dicti per se nefarii nos arbitrarentur auctores. eo enim modo, nec de fratribus suis falsa credendo, crimen incurrerent, & studiosos se circa amorem fidei comprobarent: munienda igitur nobis ista pars est contra impetum vanitatis, & confessione brevi subloquentium errori consulendum. Nos igitur in tantum gratiam baptismatis omnibus utilem ætatibus confitemur, vt cunctos, qui illam non necessariam, etiam parvulis, putant, æterno ferimus anathemate: sed hanc gratiam locupletem spiritalibus donis credimus, quæ multis opima muneribus, ac reverenda virtutibus, pro infirmitatum generibus, & humanorum statuum diversitatibus, vnica tum remediorum collatrice, quam innuerum virtute medicatur; quæ cum admovetur, non est mutanda pro causis. Jam enim ipsa dona sua pro accedentum capacitate dispensat; sicut enim artes omnes pro diversitate materiarum, quas accipiunt excolendas, ipsæ quoque aut detrimenta, aut augmenta patiuntur, sed idem semper atque vno modo se habentes multiplici decorantur effectu; ita & secundum Apostolum, vna fides, vnum baptisma & multiplicantur, & dilatantur in donis, nec tamen in mysteriorum mutantur ordinibus. Sed hæc gratia non adversatur justitiæ, quæ maculas eluit iniquitatis: nec facit peccata, sed purgat, quæ absolvit reos, non calumniatur innocuos. Christus enim, qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia: & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores. Hanc igitur gratiam, per quam reis venia mortalibus datur, qui aliquibus negandam putat, omnium bonorum execrationem meretur.*

Quomodo vero declinarent Pelagiani catholicorum argumenta, docet Augustinus tum alibi passim, tum his verbis: *Quod ergo excogitaverunt, cum hæc eos apertissima moles veritatis vrgeret, quis non christianus irrideat, quamlibet versutissimum cernat? Dicunt enim veraciter quidem respondere parvulos per ora gestantium, in remissionem* (Epist. 105. sub fin.)

se

se credere peccatorum : non tamen, quia sibi remittantur, sed quia credant, quod in Ecclesia vel in baptismo remittantur, in quibus inveniuntur, non in quibus nulla sunt. ac per hoc nolunt, eos ita baptizari in remissionem peccatorum, tanquam in eis fiat ipsa remissio, quos contendunt nullum habere peccatum; sed quoniam, licet sine peccato, in eo tamen baptismate baptizantur, quo fit in quibusque peccatoribus remissio peccatorum.

Verum instat Augustinus : *Fieri quidem potest, ut hoc versipellis astutia subtilius & acutius ex eo refellatur; veruntamen secundum istam suam calliditatem non inveniunt, quid ad hoc respondeant, quod exorcizantur & exsufflantur infantes : hoc enim procul dubio fallaciter fit, si diabolus eis non dominatur; si autem dominatur, & ideo non fallaciter exorcizantur & exsufflantur. Per quid dominatur, nisi per peccatum, princeps peccatorum? Proinde si jam erubescunt, nec audent dicere, hac in Ecclesia mendaciter geri; fateantur, quod perierat, etiam in parvulis, quæri : neque enim, nisi propter peccatum, perierat, quod nisi per gratiam non potest quæri, non potest inveniri*, &c.

AN FORTE DICAS PROPTER REGNUM CÆLORUM.] Fuit illud Pelagianæ nequitiæ effugium. Distinxerunt homines malæ fidei vitam æternam a regno cælorum, dixeruntque baptizandos infantes propter regnum cælorum adipiscendum, non item propter habendam æternam vitam, quippe quam habituri essent, quamvis morerentur sine baptismo. Christus enim, inquiebant, cum ferret legem baptismi, non vitæ æternæ, sed regni Dei mentionem fecit. dicebat

Ioan. 3. v. 3.

enim : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Ut hanc cavillationem falsi revincerent sancti Patres, adhibuerunt verba Christi imponentis præceptum de suo corpore manducando, & bibendo

Ioan. 6. v. 54.

sanguine, ubi meminit vitæ : *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Hoc vero præceptum ostenderunt, nec impleri posse nisi a baptizatis, nec ad solos adultos pertinere; atque ita concluserunt, neminem posse æternam vitam habere sine baptismo, ut mox dicturus est Mercator. Posset vero mirari quispiam, cur in re tam facili, tam laboriose versatum sit olim, cum ex cap. 25. Matth. tota lis dirimi posset, Christo regnum cælorum, & vitam æternam habente pro eodem. cum enim dixisset v. 34. his qui a dextris ejus erunt : *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* & v. 41. his qui a sinistris erunt : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Sub finem utrumque dictum colligens : *Et ibunt*, inquit, *hi in supplicium æternum; justi autem in vitam æternam.*

Correctus locus.

CUR ENIM TALIS STATUS, &c.] Perturbatus hoc in loco videtur ordo vocum, istæ enim *servata natura*, prout collocantur, nullum faciunt tolerabilem sensum; facient vero commodum, si restituantur hoc modo : *Cur enim talis status servata natura, tantaque postea actibus propriis vitæ sanctitas acquisita, non eos ad regnum illud admitteret, vel in filios adoptaret?*

Consensio Augustini cum Mercatore.
Lib. de pecc. merit. cap. 20.

AN JUBES, UT SOLES, ETIAM TERGIVERSANDO NECTERE, &c.] Idem argumentum tractavit Augustinus : *Auferatur*, inquit, *jam dubitatio, Dominum audiamus, non suspiciones conjecturasque mortalium. Dominum audiamus, inquam, non quidem hoc de sacramento lavacri dicentem, sed de sacramento sanctæ mensæ suæ, quo nemo rite nisi baptizatus accedit :* Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis, *&c.*

Ioan. 6. v. 54.

CUM PAGANIS ET JUDÆIS APERTAM IMPIETATEM TENERE.] Hanc nimirum, quod Christi baptismo parvuli non egeant. Dictum vero Marius probat argumentis, quorum vim declinare nemo queat, nisi qui, aut omni scripturæ sacræ auctoritatem detrahat, ut Pagani; aut Evangelium scriptaque apostolica rejiciat, ut Judæi. Ea vero sumpsit a nominibus, quibus Christi beneficentia in homines significatur; sed ita ut constet ea ad parvulos non pertinere, si minus baptismo Christi egeant, quo abluantur a peccati macula.

Consensio Cælestianorum cum Paganis & Judæis.

UTPOTE SEQUACEM CÆLESTII.] Mercator Cælestium facit auctorem nefandi dogmatis, quod *infantes, etiamsi non baptizentur, habeant vitam æternam.* Et vero Pelagius Diospoli aperte negavit, id unquam a se dictum; imo ad satisfactionem synodi addidit, se anathematizare, qui sic tenerent, aut aliquando tenuissent. Augustinus tamen ostendit, nullam fuisse Pelagium inter & Cælestium in hac parte differentiam, *nisi quod ille apertior, iste occultior fuit; ille pertinacior, iste mendacior; vel certe ille liberior, iste astutior : ille enim nec in Ecclesia Carthaginensi damnare voluit, quod in Romana postea se tenere confessus est, & corrigi paratum se esse professus, si eo tanquam homini error obrepsit; iste autem & illud dogma damnavit, tanquam contrarium veritati, ne ipse a judicibus catholicis damnaretur, & id sibi defendendum postea reservavit, aut mendaciter damnans, aut callide interpretans.*

Comparatio Pelagii & Cælestii.
Lib. de gest. Palæst. cap. 11.

Lib. de pecc. orig. cap. 12.

QUIBUS A NOMINIBUS, &c.] Recenset Mercator plurima Christi nomina, quibus beneficentia ipsius in homines significatur. Sunt autem illa omnino viginti duo, vivificator, salvator, illuminator, redemptor, liberator, mediator, propitiator, medicus, reconciliator, circumcisor, misericors seu miserator, testator, consolator, advocatus, adoptator, regenerator, justificans, translator de tenebris ad regnum, mundator seu expiator, deletor chirographi, vita, reficiens seu relevans : quæ singula testimoniis ex scriptura prolatis explicat. Notatu porro dignus est hic locus : vix enim illustrior alius in hanc rem inveniatur apud Patres, cum una colligantur a Mercatore omnia, quæ ab aliis sparsim tradi solent.

Viginti duo nomina, quibus continetur beneficentia Christi erga homines.

DE DRAGMATE VEL MANIPULO.] Legit Mercator *δράγμα*, non item, ut est in vulgatis codicibus, *δραγμῶν*, unde & manipulum vertit. quanquam altius quiddam forte reconditiusque latere suspicatus est, propterea quod in minutioribus olim quibusdam monetis, fasciculus segetis seu manipulus effingebatur; quod memini me aliquando legere apud veteres rei monetariæ scriptores. Verum hæc subtilior videri potest, quam verior conjectura.

De dragmate notata quiddam dignum.

QUOTIDIE IN SUIS SACRAMENTIS OFFERTUR.] Nota antiquissimi scriptoris testimonium pro sacrificio missæ propitiatorio pro peccatis præteritis, & præsentibus. quæ veritas ita fuit in confesso tunc temporis, ut nullus fere hujus sæculi scriptor non fecerit ipsius mentionem.

Testimonium pro sacrificio missæ.

CAPUT IX.

Retractatio quæstionis, de morte per peccatum ingressa in mundum.

I. HABES, vt credo, quod te tangat & stimulet: sed si te iterum commoveris, scio quod, donante Deo, vlterius, vt non te commoveas, arctius colligaberis.

II. Adhuc tamen necessaria consideratione ad superiora veniam, pressius explorans, quid de pœna, quam progenitorum prævaricatio divino judicio meruit, sentias; & ad hanc te quæstionem reducens, patefaciam iterum tuum barathrum. Qua enodata, cum fauces tuas divinarum auctoritas presserit scripturarum, scies te gentilibus & Judæis, omnibus libris tuis, arma ministrasse, sed sane plumbea: non enim ad expugnandam in Christo fidem, vllas vires habere potuerunt.

III. Sed quæ, vel cujusmodi sint, iterum videamus, in quibus quis iste, quæso, error est inexplicabilis labyrinthi? quæ inexsolubilia Thebani monstri problemata? In epistola tua, quæ, vt memoravimus, ad sanctæ memoriæ Papam Zosimum missa est, displicet tibi, eumque condemnas, qui sentit, Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus. Et ais, nec hoc esse ratione subnixum: credo enim esse, inquis, immortalem factum quidem, sed qui, si non peccasset per gustum ligni vitæ, posset virtutem immortalitatis adipisci. Adjungis etiam jure improbandum,

1. Cor. 15. v. 22. Ibid. qui prædicanti Apostolo contradicit dicenti: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.* Moxque hoc aliud testimonium subdis: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* Quæ cum simplex christianus audit, nihil doli, nihil credens afferri fallaciæ, more quo ab Apostolis doceri solita est Ecclesia, optimum & suum arbitratus magistrum, intenrusque ad reliqua ejusdem Apostoli, quæ in hac causa prosequeris, audienda, decernit. At tu aliud clausum in pectore, aliud promptum habens in lingua, novus atque egregius disputator, id nunc in isto opere tuo, post tam longum tempus, elaborato in Cilicia ingeris.

IV. Necessaria igitur capituli repetitione, quid mari exarato, & Oriente lustrato, novum inauditumque inde attuleris, denuo perscrutemur. *Intravit igitur*, inquis, *secundum Apostolum per vnum hominem peccatum in hunc mundum, & per peccatum mors, quoniam illum & reum, & damnationi mortis perpetuæ destinatum mundus aspexit.* Et subjungis: *In omnes autem homines sola mors pertransiit, quia vna forma judicii prævaricatores quosque, etiam reliquæ comprehendit ætatis: quæ tamen mors, nec in sanctos, nec in innocentes vllos sævire permittitur; sed in eos*, inquis, *tantum pervadit, quos prævaricationem viderit æmulatos: quæ prævaricatio, licet non sit facta naturalis, fuit tamen forma peccati; atque ob hoc, licet non aggravet nascentes, tamen accusat imitantes: mors autem judicialis transit in id, quod peccaverunt omnes, sed libera voluntate.* Hæc inde sunt probabiliora & eliquatiora sensa doctrinæ; illorum vero superioris temporis definitorum facta jactura est? An est tibi aliquid latens profundum, quod nobis forte a Brachmanis, Gymnosophistis, vel Hyperboreis, vel si quæ sunt aliæ gentes noti orbis sapientiores, sit exponendum?

V. Veniamus ergo ad istud recentius definitum, per quod placuit intrasse per vnum hominem peccatum, & per peccatum mortem; in omnes autem homines mortem solummodo pertransisse. Rogo, ne abutaris tarditate, vel tenuitate ingenii mei: duo quædam dicis ingressa, peccatum & mortem; sed solam vis pertransisse in homines, sed non omnino omnes homines, mortem, perstulte, quia si intravit peccatum, & non pertransiit, vbi remansit, quod intravit? Credo expectandum sociæ, donec exeat, & illud peracto aliquo negotio. Quod si serio agimus, & ridendum de tanta re non est, secundum te ipsum, si intrare potuit peccatum, pertransiit; si autem transire non potuit, nec intravit. An ad hoc intravit, vt staret? Quod si absurdum est etiam dicere, pertransiit, & quo, nisi in omnes homines potuit transire? Deinde, quomodo imitativum, vt tibi placet, peccatum transitum habeat, & originale non habeat, nunquam poteris explicare. hæc sine cachinno, imo sine fletibus legi non possunt, quia potius christianis deflendus es, quam ridendus. Legentibus te igitur, sed christianis & prudentibus, quid de vanitate tua sentire debeant, permittamus. quis enim te in superiore sententia tua vel suspicari posset aliud sentire, quam illi omnes, qui, sanctæ memoriæ Papa Zosimo præsidente, Dei sacerdotes Pelagium Cælestiumque teque damnarunt, super his omnibus de Adam capitulis, quæ a te antea improbata sunt,

& condemnata, & nunc tanquam recollecta, & recondita, in fidem tuam recipi meruerunt.

Deinde super hac quæstione, mortis videlicet, videamus, quid Ecclesia universalis VI.
(quam Græco sermone catholicam dicimus) dicat & sentiat, suosque filios doceat,
quanam sciat morte Adam & Evam post prævaricationem fuisse mulctatos. Illane quæ
a corpore animam separat, quamque communem omni prorsus humano generi ex illo
novimus & videmus? An illa, quæ secundum animam dicitur, & est æterna, de qua scri-
ptum est: *Vidua, quæ in deliciis agit, vivens mortua est.* & iterum: *Sinite mortuos sepelire* 1 Tim. 5. v. 6.
mortuos suos, & si qua alia ad intelligentiam proferri possunt? Sed dubium non est, utra- Matth. 8. v. 22.
que eos esse mulctatos, & utrique Christum remedium attulisse. nam cum per lavacrum
regenerationis & renovationis peccata remittat, & immortalitatem per resurrectionem
carnis, quam nunc in spe per fidem tenemus, uno omnibus tempore collaturus sit; non
aliter prosatores generis humani prædictos condemnatos fuisse, quam gemina morte, cre-
dendum est, & in genus utramque transire.

Sed quia hanc corporalem mortem eruditissimus hic magister naturalem illis exti- VII.
tisse, nobisque esse pari modo naturalem, sentit ac docere conatur; nec eam per pec-
catum aliquando transisse, nec transire posse per semina: videamus, ut dixi, quid de ea
interim Paulus Apostolus senserit atque prædicaverit. ad Corinthios namque scribens,
cum de resurrectione corporis, cui contraria mors ista, id est, resolutio corporis, vel se-
paratio ab eo animæ, est, ita latius loquitur: *Notum autem vobis facio evangelium, fra-* 1. Cor. 15. v. 1.
tres, quod prædico vobis, quod & accepistis, in quo salvamini, qua ratione prædicaverim vobis,
si tenetis, nisi frustra credidistis: tradidi enim vobis imprimis, quod & accepi, quia Christus mor-
tuus est pro peccatis nostris secundum scripturas. Eia devie, pronuntia, si audes, Christi mor-
tem, qui pro peccatis mortuus est, ad parvulos, quos esse sine peccatis defendis, non
pertinere, aut eos in morte Christi non baptizari. *Et quia sepultus est*, inquit, *&*
quia resurrexit tertia die secundum scripturas, & quia visus est Cephæ, & post hæc, un-
decim. Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque
adhuc, quidam autem & dormierunt. Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus. Novis-
sime autem omnium, tanquam abortivo, visus est & mihi; ego enim sum minimus Apostolorum
qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Dei Ecclesiam. Gratia autem Dei
sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi,
non ego autem, sed gratia Dei mecum. Sive ego enim, sive illi, sic prædicavimus, & itu credi-
distis; si autem Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis,
quia resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus re-
surrexit; si autem Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides ve-
stra: invenimur autem & falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum, quod
suscitaverit Christum, quem non suscitavit. Si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit;
quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, & adhuc estis in peccatis vestris: ergo qui
dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores
sumus omnibus hominibus: nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiæ dormientium, quo-
niam enim per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum; & sicut in Adam omnes
moriuntur, ita omnes in Christo vivificabuntur, unusquisque autem in suo ordine, primitiæ Chri-
stus, deinde hi qui sunt Christi, qui in adventum ejus crediderunt: deinde finis, cum tradide-
rit regnum Deo & Patri, oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus
ejus; novissima autem inimica destruetur mors.

Item idem post pauca: *Ecce mysterium vobis dico: omnes quidem resurgemus, sed non om-* v. 51.
nes immutabimur. In novissima tuba, canet enim, & mortui resurgent incorrupti, & nos immu-
tabimur: oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immorta-
litatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria: ubi est, mors, acu- Osee 13. v. 14.
leus tuus? ubi est, mors, contentio tua? *Stimulus autem carnis peccatum, virtus vera peccati*
lex, Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam, per Dominum nostrum JESUM CHRI-
STUM.

Audistine, insanissime, sentisne singulari impudentia & furore, rabidissime? *Per ho-* VIII.
minem mors, inquit. Quæ hic mors est, dicito nobis, quæ per hominem percucurrisse v. 21.
prædicatur? Tuane illa, an quam novit Ecclesia jam Christi resurrectione devictam, in
nobis etiam in fine devincendam? Sed, admoneo, præbe aurem, & audi sequentia: *Si-* v. 22.
cut enim in Adam, inquit, *omnes moriuntur, ita omnes in Christo vivificabuntur.* Quis un-
quam dubitavit, hic vivificationem ullam aliam, nisi carnis resurrectionem in omnibus
hominibus futuram, intellexisse Apostolum? Jubesne igitur, soli admodum pauci re-
surgant, & in ipsis tantum mors devicta, atque in fine vincenda sit, qui prævaricantem
Adam sint vel fuerint imitati, in quos tua ista, quia tua semper dicenda est, mors po-
tuit pertransire, & non omnes omnino homines, qui ex Adam & Eva primis transgres-
soribus mortalitatis, non illis ingenitæ, sed per peccatum quæsitæ, originem ducunt, &

quid sibi vult tanti hujus præconis tam prolixa, sana tamen & salutaris super hoc doctrina verborum, si tu novus, quem Deus avertat, spiritus audiaris?

Nec tibi calumniandi nobis aditus vllus patebit, tanquam dicamus & sentiamus, æqualem resurrectionem, id est, vnius meriti, omnibus esse præstandam: quia omnes, licet diverso exitu, vna tamen morte moriuntur, cum evidens Apostoli nos doceat sermo dicentis: *Vnusquisque in suo ordine.* Et iterum: *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.*

v. 23. v. 51.

IX. Repetat, quæso, e proximo lector, superiora contra te dicta nostra, vbi diximus, prosatores nostros vtraque morte esse mulctatos, & videat quid senserim super isto capitulo, tuasque lapide illo angulari, tibi sane in offensionem, & petram scandali posito, fauces obtrudat.

X. 2. Cor. 5. v. 13. Adhue tamen audi, quod te in majorem rabiem contra nos, & Dei Ecclesiam concitet; *Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis. caritas enim Christi vrget nos judicantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui vivunt, jam non sibi vivant, sed illi, qui pro ipsis mortuus* Rom. 14. v. 9. *est & resurrexit, vt & vivorum & mortuorum dominetur.* Obmutesce, nullus, nisi per Adam, sed pœnaliter; mortuus est, neque moriturus est; nullus, nisi per Christum resurget, sed 1. Cor. 15. v. 23. alius ad regnandum, alius ad pœnas æternas luendas: *Vnusquisque*, vt ait scriptura, *in ordine suo*, dummodo, vt sæpe diximus, & tibi cum Apostolo reclamamus, vt nullus omnino hominum in omni prorsus ætate, præter Adam, mortuus; nullus redivivus in carne futurus sit, præter Christum.

XI. Illud quoque memineris nos tenere, & in fide nostra habere certum de duabus mortibus, de quibus superiori loco, vt potuimus, diximus: vnam, quæ secundum animam est, Christum non habuisse, quod oramus, vt ne quisquam dementissime dicat, & sentiat; quia non ita natus est, vt cæteri omnes homines de voluptate carnali: sed nova in eo generatio, ex immaculata ante partum, & post partum virgine, sine libidine adfuit. Intende, lector. illam autem alteram, id est, animæ a corpore separationem, voluntarie suscepit indebitam, qui si scelere Judæorum non fuisset occisus, potuit fieri vt senectute longævus, quia hoc illi semel placuerat, sponte susciperet, pro nobis, id est, pro nostro, quod contraximus in Adam, fœnore, & nostris propriis, quæ addidimus, indebite moreretur. Quanquam magis omnium de illo præsagia Prophetarum, & inferenda ei cruce parricidali Judæorum furore, complenda fuisse, christianorum nullus omnino debeat dubitare.

XII. Nunc i in malam crucem cum ista verborum tuorum magnificentia, fugitive; nemo te rabiosum audit latrantem; nemo ab Ecclesia sequitur devium; nemo tam insano consentit.

Nos super mortalitate, quæ ex progenitorum prævaricatione pœna humano generi data est, & in naturam per semina percurrit, & in finem vsque cursura est, donec di- Osee 13. v. 14. vinæ illius tubæ clangore dicatur: *Absorpta est mors in victoria; vbi est, mors, aculeus tuus? vbi est, mors, contentio tua?* cum vniversa Dei Ecclesia, cum patribus nostris, illustribus Ecclesiæ doctoribus, in hunc divinarum scripturarum sensum, in hæc verba juravimus.

XIII. Salva sane reverentia & debita honorificentia sanctæ ac beatæ memoriæ Augustini Episcopi, qui te pastorali clava ab Ecclesia deterruit, proturbavit, atque confregit, etiam hæc a me, toto isto opere tuo perlecto, sicut præfati sumus, sparsim & vbi vbi commodum visum est, certis fragmentorum tuorum capitulis, in codicibus quos legi, apposita vel admota, vel tu noveris, vel qui voluerit, lector advertat.

XIV. Nec tibi de tanta hujus nostri opusculi brevitate erit ridendum, cum te de tam numerosis libris, horridæ magis loquacitatis, quam vllarum rerum, saltem consideratione dignarum, tu jactare non debeas. Nolo in hanc partem ignorantiam fingas; scis namque in ista quæstione, quæ inter nos vertitur, de mortalitate scilicet generis humani, quæ per primos transgressores divini mandati generaliter per semina percucurrit, & currit, & in finem vsque cursura est, quæ totam prorsus causam tuam consumit, tanquam ad validissimum stipitem alligandum: quam si inter nos causam, imo in te, extinctam esse christianus prudensque lector advertet, nihil tibi, sed prorsus nihil vlterius, quod vel in hunc eundem mutire debueris, vel modo debeas, remansisse cognoscet; tibique de toto sermone tuo, quem summam esse eloquentiam jactas, magis illud competere aptiusque, quam de quo dictum est, judicabit: *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta cupiebat.* De sensibus autem tuis, quibus vagus ac vanus attolleris, alterius prudens sæculi ore pronuntiabit, tibique coaptabit dictum hoc, *Par-* Horat. in poetica. *turisse montes, vnde nasceretur ridiculus mus.*

Quatuor status Pelagianismi nuper excogitati. Cap. 8. num. 6.

Exponuntur.

GENTILIBUS ET JUDÆIS.] Idipsum prius Juliano exprobraverat Mercator, eo sensu quem explicuimus. Est vero inter nuperos historiæ Pelagianæ scriprores, qni conatus sit quatuor Pelagianismi status distinguere, quorum alter alteri ita successerit, vt monstrum illud, instar fabulosi Prothei, primum ethnicismi formam induerit, deinde famiethnicismi, tum Judaismi, denique semichristianismi. In primo, inquit, nulla omnino facta est gratiæ divinæ mentio: in secundo facta est quidem, sed gratiæ, quæ a natura non differret: in tertio ad naturam adjuncta est doctrinæ legisque gratia: in quarto admissa quidem est vera Dei gratia, sed quæ foret liberi arbitrii pedisseqna, non item dux, vt par erat. Tres priores status vult auctor iste præcessisse damnationem hæresis a Zosimo factam: quartum damnatione posteriorem: illos a Pelagio excogitatos, hunc a Juliano. primum in ipsis Pelagianismi incunabulis extitisse, id est, antequam, fideles attollenti caput errori obsisterent: secundum, quando primum hæretici, obsistentibus fidelibus, conati sunt inani specie verborum fucum facere: tertium, post condemnationem a S. Innocentio.

Refelluntur maxime testimonio S. Augustini.

Verum vt nihil est, quod ingeniosis istis figmentis placeat megis mentibus sui admiratricibus; nihil quod blandius aduletur superbis; nihil quod facilius illudat sui amatoribus: ita nihil hac distinctione potuit aut vanius dici, aut bistoriæ pugnantius.

Positis quinque principiis. Dissert. de primis auct. &c. cap. 4.

Id vero vt demonstrem, quinque statuo, quæ, meo quidem judicio, certa ratione temporum constant. Primum, scripsisse Pelagium epistolam Paulino, ann. 405. & Demetriadi ann. 413. commentarios in epistolas Pauli ann. 403. saltem ante vastationem vrbis a Gothis, quæ contigit ann. 410. librum de natura ante ann. 411.

Dissert. de synod. in causa Pelagiana contractis.

Secundum, de Cælestio habitum judicium Carthagine ab Aurelio ann. 412. de Pelagio Diospoli ann. 415. mense Decembri: de vtroque Romæ ab Innocentio ann. 417. mense Januario: de vtroque iterum Romæ a Zosimo ann. 418. mensem circiter Maium.

Dissert. de scriptis defensorum fidei, &c. cap. 2.

Tertium, Augustinum nihil scripsisse adversus Pelagianos ante ann. 412. sed prius tantum sermonibus & collocutionibus egisse, prout occasio se dabat, sed tacito nomine: eo tempore dixisse sermonem 13. de verbis Apostoli: ad Hilarium scripsisse ann. 413. aut 414.

August. lib. de gratia Chr. & lib. de pecc. orig. epist. 2. Zosimi ad Afric.

Quartum, a Cælestio Carthagine oblatum Aurelio libellum suæ fidei ann. 412. similem Zosimo datum Romæ ann. 417. & eum iisdem fere verbis constitisse, quibus confessio missa a Pelagio ad Innocentium, & post ejus obitum reddita Zosimo, & vix non approbata; nihil in hujus vel illius libello reprehensum ab Augustino, quod spectaret ad Trinitatem, atqne Incarnationem; sed tantum quod pertinerat, tum ad peccatum originis aperte a Cælestio negatum, tum ad gratiam, ambiguis verbis e Pelegio explicatam: laudatum vero, quod Cælestius fassus esset parvulorum redemptorem.

Vide notas ad Comm. & Merc. vbique passim.

Quintum denique, incunabula hæresis Pelagianæ, (si quæ ætates distingui debent) seu potius infantiam extitisse Romæ, priusquam Pelagius inde profugeret propter imminentes Gothos; adolescentiem in Sicilia, vbi per duos annos & amplius, magister & discipulus versati sunt; adultam ætatem partim in Oriente, partim in Africa alibique terrarum, ad vsque tempora Innocentii Zosimique summorum Pontificum: reliqnam ex eo tempore, quo Julianus deploratæ causæ patrocinium suscepit.

Primum argumentum.

His ita constitutis, quæro primum, qne notione ethnicismum scriptor ille, qui cum res modo est, queve semiethnicismum, Judaismumque, & semichristianismum definire velit: an quæ tradita est a Patribus? an quæ ad arbitrium ficta? Si quæ a Patribus tradita est, vanescit quatuor statuum distinctio: siquidem Patres ethnicismum definiunt ignoratione, tum veri Dei, quæ sanctissima Trinitas, tum Incarnationis dominicæ, qua mediator missus est; semiethnicismum ignoratione Christi, qui sit substantive Deus-homo; Judaismum partim odio Christi, quem Judæi cruci affixissent, partim studio Mosaicorum rituum, quos retinendos juberent; semichristianismum denique cum Judaismo confundunt. Atqui Pelagianos Augustinus ounquam arguit ejusmodi erroris adversus catholicam fidem, vel sanctissimæ Trinitatis, vel dominicæ Incarnationis, vis Mosaicorum rituum antiquationis.

Secundum.

Sed definiantur sane, etsi a nemine Patrum id factum sit, quatuor illi status, vel inficiatione, vel confessione gratiæ divinæ; quæro iterum ab hoc homine, quam Dei gratiam intelligi velit. An summam illam, quæ vita æterna in regno Dei? hanc fatebantur Pelagiani jam inde a primis initiis. An singularem alteram, qua datus est hominibus redemptor Christus; fatebantur & istem, vel ante vastationem vrbis. An qua baptizari in filios Dei adoptantur? & ipsam quoque fassus est Pelagius longe ante quam Roma discederet. An qua juvemur ad pie agendum revelatione veritatis? at Pelagius meminit illuminationis divinæ ante ann. 404. cum scriberet ad S. Paulinum. An qua voluntas agitur a Spiritu sancto, præparaturque e Domino, vt sancte agat? Fateor Pelagianos hujusmodi gratiæ necessitatem noluisse conliteri, sed eam contendisse, si quando detur, vel ex meritis a Deo dari, vel ad facilius tantum promptiusque agendum.

Tertium.

Lib. de gest. Palæst. cap. 2.

At rursus adversarium interrogo, quo tandem auctore putet, & quo primum tempore Palagianos ita sensisse de gratia. A Juliano, inquit, excogitata est sententia hæc post condemnationem a Zosimo, id est, ann. 418. Sed quibus id dicit, & qna confidentia, cum tradat Augustinus (non tantum Diospoli objectum Pelagio) Cælestium scripsisse Dei gratiam secundum merita nostra dari; sed etiem illud ipsum objectum fuisse Cælestio, cum Carthagine primum accusaretur a Paulino diacono; & damnationem a Zosimo Diospolitana synodus duobus annis & amplius, quinque totis judicium Carthaginense antecesserit?

Serm. 13. de verb. Apost. cap. 1. 11. & 12.

Quidquod Augustinus tacito nomine Pelagianos arguebat ante ann. 412. quo primum cœpit adversus ipsos nominatim scribere, quod cum gratia Dei dicerent facilius id effici posse, qnod sine ipsa tamen, licet difficilius, præstari posset: atqui tunc temporis nulla Aurelii, nulla Innocentii, nulla Zosimi sententia præcesserat, nulla Juliani mentio babebetur.

Quartum.

Libenter quoque sciscitarer ab inventore statuum, de quibus sermo est, quid putet esse societatis Pelagianis, sola illuminatione mentis gratiæ adjutorium definientibus, cum Judæis legem Moysi datam ceremoniasque divinitus præscriptas prædicantibus. An evangelium, quæ doctrina Christi, confundit cum lege Mosaica? An Judæos opinetur sola lege externa justificari se, sancteqne agere credidisse? An denique sibi persuasit Pelagianos, nomine legis, Mosaicam iureh-

lexisse? Primum, impietatis est: alterum, inscitiæ; postremum, ἀμελείας: omnia, incredibilis negligentiæ in operibus Augustini versandis.

Juliani cum sphynge collatio.

THEBANI MONSTRI PROBLEMATA.] Cum Julianus ambiguis verbis, & in speciem catholicis texerit hæreticum sensum; nec catholicorum tantum simpliciores, sed ipsam quoque apostolicam sedem illudere conatus sit, apte comparatur a Mercatore cum sphynge, monstruosa illa fera, quæ apud Thebas ænigmata proponebat imprudentibus populis, deceptosque male mulctabat, vt est in fabulis. Recognosce quæ dicta sunt in notis ad cap. 6. num. 9. & seqq.

Restitutus locus.

MORE QUO AB APOSTOLIS, &c.] Habet ita vterque codex, vix tamen vllo probabili sensu: sic emendare licet: *Nihil credens afferri fallacia, more quo ab Apostolis doceri solitu est Ecclesia, optimum, & suum arbitratus magistrum, intentusque, ad reliqua ejusdem Apostoli, quæ in hac causa prosequeris, audienda decurris.*

Consensio quinque Episcoporum Innocentio scribentium cum Mercatore.
Epist. 95. apud August.

Simile qoiddam legitur in epistola quinque Episcoporum ad Innocentium, in qua sub initium, de Pelagio gratiæ nomen aliter vsurpante, quam soleret Ecclesia, deque Patribus Diospolitanis pro more Ecclesiæ intelligentibus verba, quæ dicerentur, ita scriptum est: *In Oriente, vbi degit, gesta ecclesiastica facta esse jactantur, quibus putatur esse purgatus: vbi quidem, si Episcopi eum catholicum pronuntiarunt, non ob aliud factum esse credendum est, nisi quia se dixit Dei gratiam confiteri, & ait posse hominem suo labore, ac voluntate juste vivere, vt ad hoc adjuvari Dei gratia non negaret. His enim auditis verbis, catholici antistites nullam aliam Christi gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare consueverant. Eam vtique, de qua dixit Apostolus:* Non irritam facio gratiam Dei; nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est; *sine dubio gratiam, qua justificamur ab iniquitate, & qua salvamur ab infirmitate, non qua creati sumus cum propria voluntate: nam si intellexissent illi Episcopi eam illum dicere gratiam, quam etiam cum impiis habeamus, cum quibus homines sumus; negare vere eam, qua Christiani & filii Dei, sumus: quis eum patienter catholicorum sacerdotum, non dicimus, audiret, sed ante oculos suos ferret? Quapropter non culpandi sunt judices, quia ecclesiastica consuetudine nomen gratiæ audierunt, nescientes quid hujusmodi homines, vel in sua doctrina libris, vel in suorum solent auribus spargere.*

Gal. 2. v. 21.

Locus Salustii notatu dignissimus:
In Catilina conjurat.

ALIUD CLAUSUM IN PECTORE, &c.] Desumpta sunt hæc verba ex Salustio, qui cum corruptos suorum temporum mores describeret: *Ambitio*, inquit, *multos mortales falsos fieri subegit; aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere; amicitias inimicitiasque non ex re, sed ex commodo æstimare; magisque vultum, quam ingenium bonum habere*, &c. O genium, non Salustiani tantum, sed alterius etiam sæculi!

Verba Mercatoris confirmata Juliani ipsius testimonio.
Lib. 1. op. imperf. cap. 6.

POST TAM LONGUM TEMPUS, &c.] Ipsemet Julianus: *Quia id impendio*, inquit, *poposcisti, imo indixisti auctoritate patria*, (Florum alloquitur Pelagianum Episcopum) *vt libro tractatoris Pani, quem ad Valerium Comitem vernulu peccatorum ejus Alipius nuper detulit, obviarem; hinc mibi est longior facta responsio.*

Ubi elaboratum a Juliano postremum opus contra S. Augustinum.

ELABORATO IN CILICIA.] Hinc etiam addiscimus, postremum opus Juliani adversus S. Augustinum elaboratum fuisse apud Theodorum Mopsuestenum, hæresis Cælestianæ auctorem, quod cum pluribus locis Mercator docet, tum præsertim in prologo Subnotationum. Vide notas in eundem locum.

INTRAVIT IGITUR, &c.] Hæc ipsa discussa sunt capite 1. habentur vero libro 2. operis imperfecti cap. 66.

Pugnantia Julianus docuit diversis temporibus.

ILLORUM VERO SUPERIORIS TEMPORIS DEFINITORUM, &c.] Quo tempore nimirum Julianus ad Zosimum scribebat epistolam, cujus mentio fit cap. 6. num. 9. & seqq. In illa enim contraria sensit, saltem verbotenus: *Qui est*, inquit, *assertor, quod neque per mortem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat, contra Apostolum sentit dicentem*: Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.

1. Cor. 15. v. 22.

Testimonium Mercatoris de coacto Romæ concilio a Zosimo, ad damnandam hæresim Pelagianam.

OMNES QUI SANCTÆ MEMORIÆ PAPA ZOSIMO PRÆSIDENTE DEI SACERDOTES, &c.] Manifestum est igitur testimonio Mercatoris, habitum fuisse Romæ concilium Episcoporum, præsidente Zosimo: & ex eo missam ad vniversos orbis Episcopos epistolam, quæ totam Pelagii Cælestiique causam damnationemque contineret. Animadverti porro, quod dissimulare non possum, in negotio, de quo nunc agimus, nullam sive a summis Pontificibus, sive ab aliis majorum sedium Episcopis factam fuisse damnationem, nisi in Episcoporum synodo.

Vide dissert. de synod. in causa Pelag. coactis.

Pelagianorum querela, quod absque synodo damnati essent, quomodo intelligenda.
Lib. 4. ad Bonif. cap. vlt.

Ex his autem intellige Pelagianorum querelam, de extorta subscriptione a simplicibus Episcopis in suis locis sedentibus, sine congregatione synodi; & responsionem simul Augustini, de plurimis hæresibus sine congregatione synodi damnatis, accipiendam esse de synodo, vel plenaria totius vnius diœcesis, qualis erat Africa, Ægyptus, &c. vel œcumenica totius orbis Christiani. Id enim vt pluribus aliis locis indicet Augustinus, demonstrat certe lib. 2. adversus Julianum, vbi post allatam explicatamque Irenæi Lugdunensis, Cypriani Carthaginensis, Reticii Augustodunensis, Olympii Hispani, Hilarii Pictaviensis, Gregorii Nazianzeni, Basilii Cæsariensis, Ambrosii Mediolanensis, Joannis Constantinopolitani, Innocentii summi Pontificis, Hieronymi Stridoniensis presbyteri sententiam de quinque, vt tunc ajebant, quæstionibus, hæc habet: *Quasi tu, qui maxime quereris, examen vobis & episcopale judicium denegari, Peripateticorum possis invenire concilium, &c. Isti Episcopi sunt docti, graves, sancti, veritatis acerrimi defensores adversus garrulas vanitates, in quorum ratione, conditione, libertate, quæ tria bona judici tribuisti, non potes invenire quod spernas. Si episcopalis synodus ex toto orbe congregaretur, mirum si tales possent illic facile sedere tot: quia nec isti vno tempore fuerunt sed fideles & multis excellentiores, paucos dispensatores suos Deus per diversas ætates temporum locorumque distantias, sicut ei placet, atque expedire judicat, ipse dispensat. Hos itaque de aliis atque aliis temporibus atque regionibus, ab Oriente & Occidente congregatos vides, non in locum, quo navigare cogantur homines, sed in librum, qui navigare possit ad homines*, &c.

Lib. 2. contra Iul. cap. vlt.

Julianus non est cum aliis duobus nominatim damnatus a Zosimo.

PELAGIUM, CÆLESTIUM, TEQUE DAMNARUNT.] Locus iste suspicionem posset ingerere, damnatum a Zosimo fuisse nominatim Julianum cum aliis duobus hæreticis, nisi ex libello fidei, epistolaque ad Rufum Thessalonicensem, aliisque pene infinitis, sive Juliani, sive Augustini, operum locis contrarium pateret. in ipsis enim longe aliter vel ille damnationis suæ conscius, vel iste ejusdem publicæ sciens certusque

loqueretur. Dicitur ergo damnatus, vel quia idem reipsa sentiret, quod damnati; vel quia cum suspicione hæresis laboraret, coactus est damnare scripto, quæ sedes apostolica proscripsisset, suamque mentem super his declarare. quod cum non præstitisset, seque contrarium catholicæ fidei pertinaciter ostendisset, postea exauctoratus est.

Nestorii locus adversus Cælestium. *Serm. 1. advers. Pelag. porto 2.*

SED DUBIUM NON EST UTRAQUE EOS ESSE MULCTATOS.] Nestorius: *Ille*, inquit, *qui cum mortalitatis genitore luctatus est, & ex utraque vitam mortalitate redemit: duplex enim in nos mortalitas grassabatur; una quidem accidens mortali ex peccato facta natura; altera quæ scientiæ abjectione contingit. ignorare enim Deum, insensibilitatis, quæ ex morte evenit, similitudinem gerit. utriusque ergo mortis opifex diabolus factus est, quem Christus elidens ex utraque vitam nostram mortificatione levavit; animam videlicet præceptis vivificantibus erigens: resurrectione vero, id quod mortale est, recreans atque restituens. impulsore enim collapso, quod ab eo impulsum fuerat, sublevatur.*

EIA DEVIE, PRONUNTIA SI AUDES, &c.] Occasionem arripit Marius afferendi adversus Julianum argumenti, ex his Apostoli verbis:

Rom. 6. v. 3.

An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in CHRISTO JESU, *in morte ipsius baptizati sumus. consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem*, &c. Cum enim Apostolus Romanos alloqueretur, quorum plurimi jam inde ab infantia baptismi sacramentum susceperant, diceretque nihilominus: *Quicumque baptizati sumus*, &c. tanta generalitate vocum eos etiam comprehendit, qui ante adeptum rationis usum, baptismo initiati fuerant. Augustinus utitur eodem testimonio ubique passim.

Lib. 1. cont. Iul. cap. 6. & lib. 6. cap. 3. & 5. lib. 2. oper. imperf. c. 115. & 122.

Calumnia Cælestianorum in catholicos.

NEC TIBI CALUMNIANDI NOBIS ADITUS ULLUS PATEBIT, &c.] Calumniam catholicis factam fuisse a Pelagianis, perinde ac si sentirent, omnes in eadem corporis gloria resurrecturos, quia propter eamdem omnes causam morerentur, testis est Augustinus.

Locus restitutus.

DUMMODO, UT SÆPE DIXIMUS.] Perturbatæ sunt confusæque voces hujus sententiæ. Restitui possunt in hunc modum: *Dummodo, ut sæpe diximus, & tibi cum Apostolo reclamamus, nullus omnino hominum, in omni prorsus ætate, nisi in Adam mortuus, nullus redivivus in carne futurus sit, nisi per Christum.*

Altera calumnia Cælestianorum in catholicos. *Vide quæ dicta sunt tum in notis ad libellum fidei a Iuliano conscriptum, tum ad excerpta Theodori.*

QUOD ORAMUS, UT NE QUISQUAM DEMENTISSIME DICAT, &c.] Altera calumnia Pelagianorum, quasi catholici pro defensione peccati originalis injuriosam quamdam blasphemiam in Christum evomerent, eumque dicerent, nascendi necessitate pollutum fuisse peccato.

Consensio Augustini de causa, cur Christus purus fuerit peccati originalis. *Lib. 5. advers. Iul. cap. 15.*

SINE LIBIDINE ABFUIT.] In afferenda causa, cur Christus peccati originalis purus fuerit, Mercatori consentiunt antiquiores Patres, quos inter auctor librorum hypognosticon libro primo: unus modo pro cunctis Augustinus: *Quid est quod laboras, magnis argumentationibus pervenire ad impietatis abruptum, ut Christi caro, quia de Maria natus est, cujus virginis caro, sicut cæterorum omnium ex Adam fuerat propagata, nihil distet a carne peccati, & sine ulla distinctione Apostolus dixisse credatur, eum fuisse missum in similitudine carnis peccati, aut nullam carnem esse peccati, aut si sit, quia inde venit, inde etiam esse Christi contendis hæreticus: imo potius instas, ut nulla sit caro peccati, ne hoc sit & Christi. Quid est ergo carnis peccati similitudo, si nulla est caro peccati? Sed hanc apostolicam sententiam me non intellexisse dixisti, nec eam tamen exposuisti, ut te doctore nossemus, quod aliqua res possit esse similis ei rei quæ non est. Quod si dementis est dicere, & sine dubio caro Christi non est caro peccati, sed similis carni peccati; quid restat ut intelligamus nisi ea excepta, omnem reliquam humanam carnem esse peccati? Et hinc apparet illam concupiscentiam, per quam Christus concipi noluit, fecisse in genere humano propaginem mali, quia Maria corpus, quamvis inde venerit, tamen eam non trajecit in corpus, quod non inde concepit*, &c. Et paulo post: *Caro itaque Christi mortalitatem de mortalitate matris corporis traxit, quia corpus ejus mortale invenit. Contagium vero peccati originalis non traxit, quia concumbentis concupiscentiam non invenit; si autem nec mortalitatem, sed solam substantiam carnis de matre sumpsisset, non solum caro ejus caro peccati, sed nec similitudo carnis peccati esse potuisset.*

Traditio Patrum de mortalitate per peccatum Adami contracta.

CUM PATRIBUS NOSTRIS ILLUSTRIBUS ECCLESIÆ DOCTORIBUS.] Qui Julianum Cælestiumque præcesserunt doctores, quique ab Ecclesia parentum & magistrorum fidei loco habiti sunt, unanimi consensu docuerunt, mortem corporis peccato Adami ingressam in mundum, & in genus humanum transiisse cum reatu: ut propter inseparabilem de causa mortis & traduce peccati quæstionem, accipi debeat in hanc partem dictum illud Vincentii Lirinensis in Commonitorio: *Quis ante prodigiosum discipulum Pelagii Cælestium, reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit astrictum?* Traditionem vero Patrum a temporibus Apostolorum ad Julianum usque exhibere operæ pretium est, ut Theodorus cum suo discipulo Juliano convincatur.

Paulus Apostolus: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Et: *Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem; quod si spiritus ejus qui suscitavit* JESUM *a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit* JESUM CHRISTUM *a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum ejus in vobis.* Et: *Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum; & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.*

Rom. 5. v. 12. *Ibid. 8. v. 10. & 11.* *1. Cor. 15. v. 21. & 22.*

Justinus martyr cum de Christo loqueretur: *Sicut nec nasci, nec crucifigi, quasi horum indigus sustinuit; sed humani generis causa, quod per Adam in mortem, & seductionem serpentis ceciderat*, &c.

Dial. cum Tryphone.

Irenæus: *Quemadmodum astrictum est morti genus humanum, solvatur per virginem, æqua lance disposita virginalis inobedientia per virginalem obedientiam. Adhuc enim protoplasti peccato, per correptionem primogeniti, emendationem accipiente, serpentis prudentia devicta per simplicitatem columbæ, vinculis illis resoluti sumus, per quæ alligati eramus morti.*

Lib. 5. cap 16. ex vers. Aug.

Quemadmodum per hominem victum descendit in mortem genus nostrum; sic iterum per hominem victorem ascendamus in vitam: & quemadmodum accepit palmam per hominem mors adversum nos; sic iterum nos adversus mortem per hominem accipiamus palmam.

Ibid. cap. 21.

Athanasius: *Qui de Adæ inobedientia quæstionem habuit, judicioque peracto duplicem pœnam in sententia sua complexus erat, dum terreno ita loquitur:* Terra es, & in terram reverteris; *atque*

De Incarn. Christi. *Genes. 3. v. 19.*

Ibid. 2. v. 17.

ita pro decreto Domini corpus in terram abscedit; animæ autem dixit, morte morieris; *atque hinc est quod homo in duas partes discerpitur, & ut ad duo loca discedat, condemnatur*, &c.

Orat. 42.

Gregorius Nazianzenus: *Postquam diaboli invidia & mulieris insultu, quem & ut mollior passa est, & ut ad persuadendum accommodatior admovit, (o infirmitatem meam! mea enim est primi parentis infirmitas) accepti mandati oblitus ab acerbo illo gustu victus est, simul & a ligno vitæ, & a paradiso, & ab ipso Deo propter peccatum expellitur, & pelliceas tunicas induit, utique crassiorem carnem & mortalem, primumque turpitudinem suam agnoscit, & a Deo se abscondit, atque hic quoque tamen mortem, ac peccati præcisionem elucratur, ne malum immortale sit; ita pœna ipsa in misericordiam cessit. sic enim Deum supplicia inferre censeo*, &c.

Orat. 2. contra Eunom.

Gregorius Nyssenus contra Eunomium: *Venit Dominus, ut quæreret & salvum faceret quod perierat: perierat autem non corpus, sed totus homo ex anima contemperatus, & si verius loquendum est, ante corpus anima perierat; nam inobedientia electionis sive voluntatis, non corporis peccatum est: propria est autem animæ electio, a qua omnis naturæ calamitas principium habuit, ut verbis testatur haud quaquam mendax Dei minitatio, quod in quo die prohibitos fructus tetigerint, sine cunctatione sibi mors cohærebit. Cum autem sit duplex hominis compositum, congruenter in utrumque mors duplicis vitæ munere fungentis suo ei, qui moritur, privationem operatur; corporis quidem mors est, sensuum instrumentorum extinctio, & in cognata elementa dissolutio: anima autem, quæ peccaverit, ipsa morietur; peccatum autem est a Deo alienatio, qui est vera solaque vita. Multas igitur annorum centurias post prævaricationem insuper vixit protoplastus homo, sed Deus non est mentitus, cum*

Genes. 2. v. 17.

dixit: In qua die comederitis, morte moriemini. *Propterea enim quod alienatus fuit, & aversus ipse a vera vita, & ipso die firmata rata fuit adversus eum mortis sententia: postea vero labentibus annis mors corporalis Adamum consecuta est.*

Lib. 2. advers. hær. hær. 64. num. 24.

Epiphanius: *Poterat in æternum vivere corpus & immortale fieri, nisi ab gustanda vita foret prohibitum.* Et postea: *Propterea mortalem illum Deus esse voluit, ac morte damnavit. hoc enim scortea illa tunica significabant*, &c.

Hom. 10. in cap. 5. Rom.

Chrysostomus: *Quo pacto mors introiit ac dominata fuit? Per peccatum unius. Quid porro sibi illud vult, in quo omnes peccaverunt? Illo lapso, & illi item, qui de ligno non comederunt, effecti sunt ex illo tempore omnes mortales*, &c.

Hom. 12. in cap. 7.

Cum peccavit Adam, tum & illius corpus mortale effectum est atque patibile, &c.

Homil. sequente.

Una cum morte introiit affectuum turba. cum enim corpus mortale effectum est, &c.

Lib. 2. ad Autolicum.

Theophilus Alexandrinus: *Dicat aliquis: mortalisne creatus est homo? Nequaquam. Quid igitur? Num immortalis? Ne hoc quidem. nam a primordio sua creationis nec mortalis, nec immortalis conditus est. Si immortalem ab initio eum fecisset, Deum eum constituisset: si mortalem eum formasset ab initio, Deus sane posset auctor hominum mortis videri. Apparet igitur, hominem a Deo nec mortalem, nec immortalem esse factum; sed quemadmodum supra significavimus, utriusque quodammodo participem, ut reperet ad immortalitatem servans mandatum Dei, & ut hanc caperet mercedem, tandem & ipse Deus factus. sin autem conversus fuerit ad peccatum, inobediens Deo, sibi ipsi auctor fieret mortis*, &c.

Serm. 1. adv. Pelag.

His accedat Nestorius, quanquam Theodori discipulus, sed hac in parte magistro reverentior traditionis ecclesiasticæ: *Diabolus*, inquit, *proferebat, quod est adversus naturam illud chirographum, quod scriptum est*: Terra es, & in terram ibis; *& instabat ex hoc, generationes hominum morte consumens*, &c.

Atque illa fuit Orientis Ecclesiæ traditio, quæ Theodorum Juliani magistrum erudire debuit; hæc Latinorum, quæ Juliani impudentiam arguit.

Lib. de test. animæ cap. 3.

Tertullianus animam colloquens: *Satanam in omni aversatione, & aspernatione, & detestatione pronuntias, quem nos dicimus malitiæ angelum, totius erroris artificem, totius sæculi interpolatorem, per quem homo a primordio circumventus, ut præceptum Dei excederet, & propterea in mortem datus, exinde totum genus de suo semine infectum, suæ etiam damnationis traducem fecit.* Et alio in loco:

Lib. de anima cap. 50.

Publica totius generis humani sententia, mortem debitum naturæ pronuntiamus, hoc stipulata est Dei vox, hoc spopondit omne quod nascitur.

Lib. de bono patientiæ.

Cyprianus, cum exponeret sententiam a Deo latam in Adamum reum violati præcepti: *Quia audisti*, inquit, *vocem mulieris tuæ, & manducasti ex illa arbore, de qua sola præceperam tibi ne manducares, maledicta terra erit in omnibus operibus*

Genes. 3. v. 19.

tuis: In tristitia & gemitu edes ex ea omnibus diebus vitæ tuæ: spinas & tribulos ejiciet tibi, & edes pabulum agri: in sudore vultus tui edes panem tuum, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia terra es, & in terram ibis. *Hujus sententiæ vinculo colligati omnes & constricti sumus, donec expuncta morte de isto sæculo recedamus*, &c.

In cap. 7. ad Rom.

Hilarius diaconus: *Quomodo inhabitat in carne peccatum, cum non sit substantia, sed prævaricatio boni? Quoniam primi hominis corpus corruptum est per peccatum, ut possit dissolvi: ipsa peccati corruptio per conditionem offensionis manet in corpore, robur tenens divinæ sententiæ datæ in Adam, quod est signum legis diaboli, cujus instinctu peccavit Adam*, &c.

Lib. de parad. cap. 7.

Ambrosius: *Mortis causa inobedientia fuit, & ideo homo ipse sibi mortis est causa, non habens Deum suæ mortis auctorem.*

Juliani cum Catilina comparatio.

SATIS LOQUENTIÆ, SAPIENTIÆ PARUM.] Ex Catilina Julianum Mercator depingit verbis Salustii, quem auctorem Julianus mirifice deperibat, & in libris amabat subinde laudare. Poterat vero Marius pluscula referre, si orationis modus permisisset, quam apte enim conveniebant hæc omnia:

Sallust. in coniur. Catilinæ.

Nobili genere natus fuit, magna vi animi & corporis, sed ingenio malo pravoque: animus audax, subdolus, varius, cujuslibet rei simulator ac dissimulator, ardens in cupiditatibus, satis loquentiæ, sapientiæ parum, vastus animus, immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat.

EPISTO-

EPISTOLÆ TRES
A NESTORIO
IN CAUSA PELAGIANORUM SCRIPTÆ,

DUÆ ad fanctum Cælestinum summum Pontificem.

UNA ad Cælestium hæreticum.

DUO *mihi quærenda videntur de tribus istis epistolis: alterum, an certum habeant auctorem: alterum a quo interprete versæ sint in Latinum sermonem.*

Iure nemo dubitare potest, quin omnes a Nestorio scripta sint reipsa, quamvis nullius habeatur textus Græcus; earum enim meminerunt Cælestinus, Cyrillus, Cassianus, & Marius Mercator, quorum auctoritas certam facit fidem. Eas non esse suppositicias testantur.

Cælestinus ad clerum populumque Constantinopolitanum: Nestorius de virgineo partu, & de divinitate Christi Dei & Salvatoris nostri, velut ejus reverentiæ, & communis omnium salutis oblitus, nefanda prædicat, vitanda persuadet, sicut & ejus scripta ad nos ab ipso, cum propria subscriptione, transmissa; sicut etiam relatio sancti fratris & coepiscopi mei Cyrilli, per filium Possidonium diaconum, ad me missa patefecit. *Et ad Ioannem Antiochenum:* Hæc ad nos, ingenti dolore fidelium, pervenerunt. hæc libris, quos ipse miserat, publicata sunt. Et, quod majoris probationis est, hæc ad nos missis epistolis, ipsa auctoris subscriptione munitis, ita insinuata sunt, vt dubitare vltra non liceat. *Et ad ipsum Nestorium:* Dudum sumpsimus epistolas tuas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi. Erant enim in Latinum sermonem vertendæ: quod cum, licet sero, facimus, *&c. Et paulo post:* Nunc considerantes, & querelam de te prædicti fratris, & interpretatas tandem epistolas tuas, apertam blasphemiam continentes. — Cælestinus. 3. p. conc. Ephes. cap. 19. — Ibid. cap. 20. — Ibid. cap. 18.

Cyrillus ad Ioannem Antiochenum de Nestorio loquens: Consulueram ipsi per literas, vt abstineret a pravis illis perversisque quæstionibus, & Patrum fidem sequeretur: verum ratus, hæc me ex odio scripsisse, tantum absuit, vt vllam omnino rationem habuerit illius, qui hæc ad ejus pietatem ex caritate præscripserat, vt ita sentiens, & ita dicens, in Romanorum quoque aures insinuare se posse, easdemque præoccupare speraverit. Etenim prolixa epistola absurda quædam dogmata complexus, eaque ad dominum meum Cælestinum piissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum missa, inter cætera adversus illos, qui ab ipso dissentiunt, hæc quoque adjecit, *citra horrorem sacram Virginem Dei genitricem appellant.* Misit præter hæc, & quosdam quoque suarum exegeseon quaternones, *&c. Et paulo post:* Lectis in concilio epistolis, usque maxime, in quibus non potest esse locus sycophantiæ; continent enim ejus subscriptionem. *Et ad Iuvenalem:* Arbitratus autem, se posse Romanam Ecclesiam in suam sententiam attrahere, scripsit ad dominum meum Cælestinum, hisque literis suorum dogmatum perversitatem inseruit; misit quoque multas exegeses, *&c.* — Cyrillus. Ibid. cap. 28. — Epist. 1. part. 4. — Ibid. cap. 24.

Cassianus: Hinc enim illud est, quod intercessionibus suis Pelagianistarum querelas fovet, & scriptis suis causas illorum adjuvat. *Et alio in loco:* Dicis itaque quisquis es ille, hæretice, qui Deum ex virgine natum negas, Mariam matrem Domini nostri JESU CHRISTI θεοτόκον, id est, matrem Dei appellari non posse, sed χριστοτόκον id est, Christi tantum matrem, non Dei. *Nemo enim,* inquis, *antiquiorem se parit. Et alio iterum loco:* Secunda autem perversitatis tuæ, vel calumnia blasphematrix, vel blasphemia calumniatrix est, quia ais, *ὁμοούσιος parienti debet esse nativitas*, non dissimilis superiori. verbis enim magis, quam re & genere diversa est: cum enim de nativitate Dei agatur, idem dicis, *potentiorem ex Maria non potuisse nasci*, quod superius, *anteriorem non potuisse generari.* — Joan. Cassianus. Lib. 1. de Incarn. cap. 1. Lib. 2. cap. 2. — Epist. 1. part. 5. Lib. 7. cap. 7. — Epist. 1. part. 4.

Quem habeant interpretem. *Certum est, tertiam epistolam a Mario Mercatore latinitate donatam: quæstio ad solas priores duas pertinere potest, an Cassianum interpretem habuerint, an Dionysium Exiguum, an alium quemcunque.*

An M. Mercatorem. *Pro Mario facit magna similitudo latinitatis inter has epistolas duas & tertiam: facit etiam, quod ea sententia,* deitatem vnigeniti commortificant carni, *&c. reperiatur iisdem verbis in literis Cyrilli ad clericos Constantinopoli existentes, quas Marius interpretatus est: facit denique quod in iis vsurpentur voces alioquin Mario familiares,* prædicatio, prædicatissimus, *&c.*

An Cassianum. *At pro Cassiano est, quod easdem epistolas a S. Leone tunc archidiacono missas legerit; & ea quidem tempore, quo S. Cælestinus scribit interpretatas: quod item ex eis referat fragmenta, non aliis expressa verbis, quam quæ nunc leguntur.*

An Dionysium Exiguum. *Esset fortasse, qui Dionysio Exiguo hanc versionem tribueret, fretus, vt sibi videretur, testimonio, tum Cassiodori, tum ipsiusmet Dionysii. Ille enim a Dionysio concilium Ephesinum latinitate donatum scripsit; hic insinuat* Cyrilli fidem & Nestorii impietatem ad sua vsque tempora Latinis ignoratam fuisse, eaque de causa se suscepisse interpretandam Cyrilli synodicam.

Improbabilis opinio de Dionysio. *Verum latinitate donatæ sunt ejusmodi epistolæ, ann. 430. imo 429. quandoquidem & summus Pontifex versas scribit ante suam responsionem ad literas Nestorii, & sententiæ integræ leguntur in opere Cassiani, quod his temporibus elaboratum est, Dionysius tamen vno toto sæculo posterior est, vixit enim ann. 533. Deinde Cassiodorus, quemadmodum & Isidorus Mercator, nomine concilii Ephesini solam intellexit epistolam synodicam Cyrilli, cum duodecim anathematismis. Denique Dionysius, cum floruerit post ipsam quoque quintam synodum, quo tempore jamdudum Ephesina Latina facta erat, aut per incogitantiam verbo lapsus est, cum superiora scriberet, aut ad reuiuiscentem suis temporibus Nestorii impietatem respexit.*

Cur minus probabilis de Cassiano. *Hac igitur opinione prætermissa, inclinarem libens in partes Cassiani, nisi humilitas dictionis, quæ in his epistolis Latinis reperitur, videretur non satis convenire cum excelsitate & granditate sermonis, quæ elucet in libris septem de Incarnatione, atque etiam in fragmentis illis, quæ ex sermonibus Nestorii Cassianus Latina fecit: neque vero, quæ in contrarium allatæ sunt, sententiæ duæ, satis probant rem, qua de agitur, nam ex Græco verbatim reddita sunt, quomodo ab omnibus par est iisdem vocibus exprimi.*

Et Mercatore. *Neque etiam a Mercatore versas puto, siquidem tunc cum verterentur, Constantinopoli versabatur, vbi Commonitorium obtulit Imperatori ann. 429. sub finem. Restat igitur vt ab alio ignoto Latinæ factæ dicantur: neque tamen id obsistit, quominus in hunc locum referendæ fuerint. nam etsi duæ priores in M M S S. codicibus nostris non inveniantur, tertia nihilominus adjungendas ratus sum, propter cognationem argumenti: & edendas emendatiores quam prius, vt possint a lectoribus intelligi: & in commune volumen operum Nestorii reponendas, vt nonnulli eruditorum commoditati serviatur.*

Epistola I. Nestorii ad Cælestinum Papam vrbis Romæ.

I. FRATERNAS nobis invicem debemus collocutiones, velut (vera inter nos, secundum scripturas, obtinente concordia) pugnaturi in diabolum pacis inimicum. Quorsum hoc antiloquium? Julianus quidam, & Florus, & Orontius, & Fabius dicentes, se occidentalium partium Episcopos, sæpe & piissimum & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas defleverunt, tanquam orthodoxi orthodoxis temporibus persecutionem passi. Sæpe eadem & apud nos lamentantes, ac sæpe rejecti, eadem facere non desierunt, sed insistunt per dies singulos, implentes aures omnium vocibus lacrymosis.

II. His quidem ad eos sermonibus, quibus oportuit, vsi sumus, cum negotii eorum veram fidem nesciremus; sed quoniam apertiore nobis de causis eorum notitia opus est, ne piissimus & christianissimus Imperator noster molestiam sæpe ab his sustineat: ne nos, ignorantes eorum causas, circa negotii defensionem dividamur, dignare nobis de his notitiam largiri: ne vel quidam, ignorando justitiam veritatis, importuna commiseratione conturbentur: vel canonicam indignationem beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est, aliud quiddam, quam hoc æstiment. Nam sectarum novitas nullam meretur defensionem a veris pastoribus.

III. Unde & nos non modicam corruptionem orthodoxiæ apud quosdam hic reperientes, & ira & lenitate circa ægros quotidie vtimur. est enim ægritudo non parva, sed affinis putredinis Apollinaris & Arii. Dominicam enim in homine vnionem ad cujusdam contemperationis confusionem passim commiscent: adeo vt & quidam apud nos

clerici, quorum alii ex imperitia, alii ex hæretica fraude in se olim cælata (qualia plurima & Apostolorum temporibus contigerunt) tanquam hæretici ægrotent, & aperte blasphement, Deum Verbum Patri ὁμοούσιον, tanquam originis initium de χριστοτόκῳ virgine sumpsisset, cum templo suo ædificatum esse, & carni consepultum: eandem carnem dicunt post resurrectionem non mansisse; sed in naturam transisse deitatis. Ut in compendio dicam, deitatem vnigeniti, & ad originem conjunctæ carnis referunt, & commortificant carni: carnem vero conjunctam deitati ad deitatem transiisse blasphemant, vsi ipso verbo, deificationis, quod nihil est aliud, nisi vtrumque corrumpere.

Sed & virginem χριστοτόκον ausi sunt modo quidam dicere: hanc vero θεοτόκον vocantes non perhorrescunt, quando sancti illi, & supra omnem prædicationem Patres per Nicæam, nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur, nisi quia *Dominus noster* JESUS CHRISTUS *incarnatus est ex Spiritu sancto & Maria virgine:* & taceo scripturas, quæ vbique virginem matrem Christi, non Dei Verbi, & per angelos, & per Apostolos prædicarunt. IV.

Propter quæ quanta certamina sustinuerimus, æstimo famam præcedentem docuisse beatitudinem tuam, hoc quoque attendentem, quod non frustra certaverimus; sed emendati sint gratia Domini multi ex his, qui perversi erant, discentes a nobis, quia debet esse parienti ὁμοούσιος nativitas: quia Dei Verbi commixtura nulla est cum homine, sed vnio creaturæ & humanitatis dominicæ Deo conjunctæ ex Virgine per Spiritum. V.

Si quis autem hoc nomen θεοτόκον, propter natam humanitatem conjunctam Deo Verbo, non propter parientem proponat, dicimus quidem, hoc vocabulum in eam quæ peperit, non esse conveniens. oportet enim veram matrem de eadem esse essentia, qua est ex se natum; ferri tamen posse propter ipsam considerationem, & quod solum nominetur de virgine hoc verbum, propter inseparabile templum Dei Verbi ex ipsa: non quia ipsa sit mater Dei Verbi; nemo enim antiquiorem se parit. VI.

Hæc quidem existimo præcedentem famam significasse; exponimus vero etiam nos, quæ contigerunt, & rebus ostendimus, quia fraterno animo negotium eorum, quos prædiximus, nosse cupimus, non desiderio curiositatis importunæ, cum & nostra narremus, tanquam fratres fratribus, novitatem sectarum nobis invicem publicantes, vt sit mihi principium literarum verissimum: dixi enim, cum has literas inciperem, quia fraternas invicem debemus collocutiones. VII.

Omnem, quæ tecum est in Christo, fraternitatem, ego, & qui mecum sunt, salutamus.

EPISTOLA PRIMA.] Duas ipsius partes fecit Nestorius; alteram de Pelagianorum Episcoporum causa; alteram de sua. Utrique respondit Cælestinus, sed secundæ prolixius; quia rem ipsam continebat, propter quam tota epistola conscripta fuit: causam enim Pelagianorum occasioni fuisse tantum, Cyrillus non obscure docet.

Citatis antea testimoniis.

Cyrillus prolixam dixit, cum scriberet ad Joannem Antiochenum, metiens, opinor, non tam verborum numero, quam argumenti magnitudine, siquidem brevi compendio continet totum omnino Nestorianæ impietatis virus. Scripsit quoque, cum ipsa missos ad summum Pontificem expositionum suarum quaterniones, quasi quosdam epistolæ commentarios. Adjunxit denique, lectis Romæ his literis, cum nullus, ob subscriptionem apertam, calumniæ locus relinqueretur, a sancta Romana synodo disertam in Nestorium latam sententiam.

In epist. ad Joan. Antioch.

Hanc ipsam Cassianus idcirco, calumniam blasphematricem, vel blasphemiam calumniatricem appellat, quia Nestorius simul & catholicis calumniam instruit, quasi cum Apollinari & Ario de dominica Incarnatione sentirent, & blasphemiam evomit in sanctissimam Virginem, quam negat θεοτόκον.

Quo tempore data sit, ex eo colligitur, quod Nestorius cum hanc mitteret, multis jam sermonibus doctrinæ suæ venenum palam fidelibus præbuerat: multaque eam ob causam, vt loquitur, sustinuerat certamina: imo & plures tum de clero, tum de monachis, qua vi, qua promissis, coegerat sibi consentire: & rerum Constantinopoli gestarum fama late per orbem sparsa erat. Hæc vero contingere non potuerunt ante finem primi anni, quo sedit, vel initium sequentis, qui fuit 429. Tunc igitur epistola data est circa festa paschalia, & per Antiochum illustrem virum S. Cælestino cum quaternionibus expositionum tradita.

Cum in hunc vsque diem corruptissima prodierit, non sine labore collatis variorum auctorum, & Cassiani præsertim locis eo pertinentibus, correcta est, sin minus exquisite, quod forte non licuit, deficientibus Græcis codicibus; saltem ita tolerabiliter, vt possit intelligi quod hactenus nemo præstiterat.

FRATERNAS NOBIS INVICEM, &c.] Corruptissimus erat locus hic in editione vulgata: *Fraternas nobis invicem debemus collocutiones, vt vna inter nos secundum obtineme concordia pugnaturi diabolum pacis inimicum.* Nonnulli emendare conati posuerant in margine: *Vnanimiter nobiscum obtinente concordia impugnaturi*, &c. Nostra lectio longe meliorem sensum facit: *Fraternas nobis invicem debemus collocutiones*. id est, relationes sinceras de his, quæ apud singulos ge-

Emendata lectio vulgaris.

Proverb. 18. v. 19.

tuntur, *velut vera inter nos secundum scripturas obtinente*, id est, dominante, *ἀγάπῃ*, *concordia, pugnaturi in diabolum pacis inimicum.*

JULIANUS QUIDAM, ET FLORUS, ET ORONTIUS, ET FABIUS, &c.] Episcopi ex Italia ejecti, quod detrectarent subscribere damnationi Cælestii & Pelagii, ut tradunt Cælestinus, M. Mercator, & Patres Ephesini. Fuerunt vero primum octodecim numero, quorum nomine Julianus scripsit epistolam ad Rufum Thessalonicensem, & libellum fidei ad Zosimum Papam. Epistolam Augustinus refellit tribus libris posterioribus ad Bonifacium; libellum primi vulgamus.

Part. 2. conc. Ephes. act. 5.

Ex iis Episcopis Turbantius ad Ecclesiam rediit: credibile, quod & quidam alii, si Possidium & Mercatorem audimus. A Patribus Ephesinis præter quatuor memoratos, Persidius & Marcellinus nominatim appellantur.

In epist. synod. ad Cælestin.

Quam Ecclesiam Julianus rexerit constat satis, quas alii, incertum: præter quam quod aut omnes, aut magnam partem Siculi fuerunt. Turbantio Julianus quatuor priores in Augustinum libros dicavit; octo posteriores Floro, quemadmodum Orontio Annianus homilias Chrysostomi in Matthæum a se latinitate donatas.

TANQUAM ORTHODOXI TEMPORIBUS ORTHODOXIS PERSECUTIONEM PASSI, &c.] Verus illa fuit omnium fere hæreticorum querela, quam refert & simul refutat Augustinus.

Lib. 1. contra Julianum.

DIGNARE NOBIS DE HIS NOTITIAM LARGIRI, &c.] Hunc locum egregie illustrat responsio sancti Cælestini: *Aliquantis*, inquit, *diebus vitæ vestræ, post nefandum & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, quando eos cum sua opinionis sequacibus, telis unita sententia Oriens Occidensque percussit*, &c. Et sub finem: *Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio.* Et postea: *Cur ea quæ in hos tunc sunt acta quæruntur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? cur non sanctæ memoriæ Sisinnius ista quæsivit? quia utique sub decessore suo probaverat, eos jure damnatos. Defleant infelices, spe se hominum fuisse deceptos, quibus jam potuit propter communionem sola pœnitentia subvenire. Scire de his incipis, si qua ante nescivisti.*

Part. 1. conc. Ephes. cap. 18.

CANONICAM INDIGNATIONEM BEATITUDINIS TUÆ, &c.] Inde conficimus, homines istos damnatos fuisse, primum a Zosimo, tum deinde a Bonifacio, denique a Cælestino, quod postremum aperte demonstrant verba synodicæ PP. Ephesinorum ad Cælestinum: *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Cælestianorum*, &c. *quæ a pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt*, &c.

In dissert. de synodis.

Pars. 2. act. 5.

ET IRA ET LENITATE CIRCA ÆGROS QUOTIDIE UTIMUR.] Nestorius certe in presbyteros, & monachos, laicosque sibi adversantes, non ira usus est, quæ modum teneret: sed immani furore, quem Basilius archimandrita, aliique saucii monachi in supplicatione ad Theodosium, suo pene sanguine descripserunt: *Iis, quæ ab illo perpessi sumus, multi fortasse fidem non habebunt: etenim quo perfecte edoceremur, veranе ea essent, an falsa, quæ de eo acceperamus, in episcopale palatium illius jussu hortatuque conscendimus; semel autem atque iterum in aliud tempus rejecti, vix tandem prodiens, quæ, inquit, vultis, ea paucis exponite. Posteaquam vero ex nobis audivit, quæ docuerat, ea rectæ fidei consentanea non esse, statim nos capi jussit; inde cædente nos turba satellitum ad tribunal adducimur, ibidemque veluti nequam scelerati denudamur, denudatique & vincti indignis modis ad palum & strati vapulamus, calcibusque impetimur. Denique ejusmodi nos in Ecclesia injuste ab injusto illo perpessi sumus, quæ, non dico clerici & monachi, & archimandritæ, sed ne infimæ quidem sortis homines experiuntur in foro civili. Cæterum diu multumque ibi divexati, fameque tabescentes, sub custodia non modico tempore fuimus asservati; neque illius furia iis contenta conquieverunt; verum per quamdam imposturam, civitatis Præfecto traditi sumus, ferroque onusti ad carcerem abstrahimur: hinc iterum extracti: catenisque, ut ante, impediti prætorio sistimur: cumque ibidem nullus plane qui nos accusaret, præsto foret, rursum ad reorum locum a satellitibus reducimur, huque reducti demno ab illo in faciem cædimur: denique composita oratione per fraudem assensus est, ut postea patuit, de naturali Dei filio, quod natus sit de sancta Maria Deipara, addens quoniam est etiam alius filius. atque in hunc modum tandem nos dimisit.*

Conc. Ephes. pars. 1. c. 30.

APERTE BLASPHEMENT DEUM VERBUM, &c.] Corruptissimus erat ille locus in codicibus vulgatis, nec ullus poterat extundi, nisi magno labore, sensus. sic enim legebatur, vel in ipsa eruditi Labbei editione: *Aperte blasphement Deum Verbum Patri ὁμοούσιον tanquam originis initium de genitrice virgine sumpsisse, & cum templo suo ædificatus esset & carni consepultus, eamdem dicunt post resurrectionem commiscuisse carnem, sed in naturam transiisse deitatis. ut in compendio dicam, & deitatem unigeniti, & ad originem conjuncta carnis referunt, & commortificant carni: carnem vero conjunctam deitati ad deitatem transiisse blasphemant. in ipso verbo deificationis.*

UTI IPSO VERBO DEIFICATIONIS.] Docet hic locus, quam vere Socrates scripserit, Nestorium fuisse admodum imperitum, tantæque imperitiæ causam extitisse, quod veterum scripta perdiscere neglexisset. Patres enim nunquam abhorruerunt a verbo *deificationis*, & similibus. Atque ut eos solos commemorem, quos Antiocheno presbytero, & Constantinopolitano Episcopo ignorare non licuit. Patres Antiocheni concilii ann. 266. habiti, cum scriberent Paulu Samosateno: διόπερ καὶ τὸ ἐκ τῆς παρθένου σῶμα, χωρῆσαν πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, τῇ θεότητι ἀτρέπτως ἥνωται καὶ τεθεοποίηται: *Quæ de causa corpus ex virgine, cum accepisset omnem plenitudinem divinitatis corporaliter, divinitati inconvertibiliter unitum est, atque deificatum.* Lib. 7. cap. 32.

Gregorius Nazianzenus: τὰ γὰρ ἀμφότερα ἓν τῇ συγκράσει, Θεοῦ μὲν ἐνανθρωπήσαντος, ἀνθρώπου δὲ θεωθέντος, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάσῃ. quæ Rusticus diaconus ita vertit: *Hæc enim ambo unum commixtione, Deo quidem inhumanato, homine deitato, vel quomodolibet quis nominet.* Idem Gregorius: προελθὼν δὲ Θεὸς μετὰ τῆς προσλήψεως, ἓν ἐκ δύο τῶν ἐναντίων, σαρκὸς καὶ πνεύματος, ὧν τὸ μὲν ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώθη. *Procedens Deus cum eo quod assumpsit, unum ex duobus contrariis, carne ac spiritu, quorum alterum deificavit, alterum deificatum est.* Et alibi: ὡς τὸ θεοῦν καὶ θεωθὲν εἷς Θεός, *sic deificans, & deificatum unus Deus.*

Orat. 51. quo est prior epist. ad Cledonium.

Orat. 38. & 42.

In Carm. Iambico.

Joannes Chrysostomus: ἀλλ' αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντος, καὶ ἡμῶν οὐσίαν ἀναλαβόντος, καὶ θεώσαντος τὸ φύραμα, &c. *Sed cum ipse ad nos venisset, & nostram*

Tom. 5. homil. 162.

naturam assumpsisset, & deificasset quod assumpserat, &c.

SED ET VIRGINEM ΧΡΙΣΤΟΤΟΚΟΝ, &c.] Erat iste quoque corruptus locus: quem enim sensum habent hæc verba? *Sed & virginem χριστοτόκον nisi, cum modo quodam θεοτόκον dicere: hanc enim θεοτόκον vocantes non perhorrescunt, quod sancti illi & supra omnem prædicationem Patres per Niceam, nihil amplius de sancta Virgine dixisse leguntur, nisi quia Dominus noster* JESUS CHRISTUS *incarnatus est ex Spiritu sancto & Maria virgine.*

NON PERHORRESCUNT, &c.] Hanc epistolæ particulam Cyrillus refert, scribens ad Joannem Antiochenum, vt antea dictum est.

MULTI EX HIS, QUI PERVERSI ERANT, &c.] Neque vllum admittebat sensum hic locus. quis enim idoneus inde possit exprimi? *Multi ex his, qui perversi erant, discedentes a nobis quia propriæ, & pariunt ὁμοούσιος nativitas, cui vivere commissa est: illa in homine vnio creatura est humanitatis dominica ideo conjuncta ex Virgine per Spiritum.* Emendationem juvit Cassianus, cum in hanc epistolam respiciens: *Sed magno, inquit, perfidiæ atque impietatis argumento ad negandum, & persequendum Dominum Deum vteris dicens, ὁμοούσιος parienti debet esse nativitas.* Lib. 6. de Incarn. cap. 12. & lib. 7. c. 3.

NEMO ENIM ANTIQUIOREM SE PARIT.] Cassianus hanc sententiam refert & confutat in hæc verba: *Ait ergo ad destruendam sacræ nativitatis fidem, sibilans in Dei Ecclesia novus coluber:* Nemo anteriorem se parit. *Primum ergo te non solum quid dicas, sed etiam vnde dicas, nescire arbitror: si enim scires aut intelligeres, vnde dicares, nequaquam vnigeniti Dei nativitatem mortalis opiniuncula oratione conferes; neque ei, qui extra conceptum humanæ originis natus est, humanis definitiunculis præjudicare tentares.* Vide reliqua ad finem vsque capitis. Lib. 7. cap. 2.

EXPONIMUS VERO ETIAM NOS, &c.] Obscurum erat in vulgata editione, quid significarent hæ voces: *Exponimus vero etiam nos, quæ contigerunt, rebus ostendimus, quia fraterne animo*, &c.

Epistola II. Nestorii ad Cælestinum Papam.

SÆPE scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium, & cæteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem, & creberrimam aditionem apud piissimum & prædicatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis de Occidente projecti. at huc vsque scripta de his a tua veneratione non suscepimus: quæ si haberem, possem eis respondere, daremque compendiosum responsium vocibus eorum. Nunc enim ab incertis dictis eorum, non habet quis ad quod se convertat: aliis hæreticos eos vocantibus, & ideo de occidentalibus partibus projectos esse dicentibus: ipsis vero jurantibus, calumniam se sustinuisse, & periculum pro orthodoxa fide ex subreptione perpessos. Quorum vtrum certum sit, nobis gravis est ignorantia: nam condolere eis, si vere hæretici sunt, crimen est: & iterum non condolere, si calumniam sustinent, durum & impium est. I.

Dignetur igitur amantissima Dei anima tua, informare nos, qui ad vtrumque momentum huc vsque dividimur, id est, & ad odium & ad miserationem eorum; doceri autem volumus, quam de his sententiam teneamus. differimus enim eosdem viros per dies singulos dissimulantes, spe & expectatione beatitudinis tuæ. II.

Non est enim, o venerandissime, sicut nosti, res vilis discussio piæ sectæ: nec parva est probatio eorum, qui hoc agunt. multus enim etiam nobis labor hic celebratur, dum elaboramus eruere sordidissimam impietatem pessimæ opinionis Apollinaris & Arii de Ecclesia Dei: nescio enim quemadmodum quidam de ecclesiasticis, quandam contemperationis imaginem ex deitate & humanitate vnigeniti concipientes, ægrotent ægritudine prædictorum hæreticorum: dum & corporis passiones audent superfundere deitati vnigeniti, & immutabilitatem deitatis ad naturam corporis transisse confingunt, & vtramque naturam (quæ per conjunctionem summam & inconfusam in vna persona vnigeniti adoratur) contemperationis mutabilitate confundunt. III.

Cæci, qui nec sanctorum illorum Patrum expositionem meminerunt, nec vident aperte adversus eos reclamantes: *Credimus in vnum Dominum* JESUM CHRISTUM *filium Dei incarnatum ex Spiritu sancto, & Maria virgine.* Hæc enim vox, *in Dominum*, significat vtramque naturam; etenim Christus est deitati Patris ὁμοούσιος: humanitas vero posterioribus temporibus nata ex sancta Virgine, propter conjunctionem deitatis ab angelis & hominibus simul colitur. IV.

Eum ergo, qui hic propter sectarum pravitatem tot laboribus fatigatur, considera, quid iterum pati necesse est, si negotium prædictorum virorum nesciat, timeatque nimis, ne additamentum hæreticorum per ignorantiam hic positus faciat. Unde rogo, vt vndique studiosum sit sanctæ animæ tuæ, donare notitiam prædictorum virorum: maxime cum literarum sequester fidelissimus Valerius cubicularius possit beatitudini tuæ per se exponere molestias eorum. X.

Omnem in Christo fraternitatem, quæ tecum est, ego & qui mecum sunt, plurimum salutamus.

EPISTOLA SECUNDA] Nestorius hac in epistola, perinde atque in prima, partim Pelagianorum causam agit apud summum Pontificem, partim suam: quæritur vero datas sæpius a se super ea re literas, nec tamen aliquid responsi acceptum: qua ex querela, si modo vera sit, concludere licet, non binas tantum, quas habemus, sed plures epistolas a Nestorio ad Cælestinum missas, importune nimirum flagitantibus Pelagianis, summque negotium irrequieto molimine perurgentibus.

Tempus, quo data est, facile deprehenditur ex adjunctis: nam plures hanc postremam præcesserunt, omniumque prima ann. 429. circa festa paschalia scripta est. Necesse est igitur hanc pertinere ad finem ejusdem anni: neque enim ultra differri potest, cum Mercatoris Commonitorium Dionysio & Florentio coss. id est, ann. 429. oblatum, contineat totam Cælestii, Pelagii, & Juliani, reliquorumque Episcoporum causam. Qui enim, post Commonitorium Theodosio oblatum publicatumque Constantinopoli, Nestorius ignorare potuisset Pelagianorum causam? Aut quid fuisset, cur procul ab urbe Roma notitiam expeteret, quam idoneis instrumentis comprobatam apud se haberet?

Inde autem conjicere licet causam, cur Mercator Commonitorium scripserit, ut nimirum & Imperatorem doceret de negotio Juliani & Cælestii, quod celatum volebat Nestorius; & omnibus demonstraret, quam funesto errori inimicus catholicæ fidei opem præstaret.

Reddita est per Valerium cubicularium, sicut & prima per Antiochum, viros ex aula præstantes, quorum fidem & Nestorius pecuniis pauperum redemerat, & Pelagiani suis artibus corruperant. Antiochus autem ille, quem virum illustrem appellat Cælestinus, hunc ipsum esse conjicio, qui ann. 430. Præfecturam Prætorii, consequente consulatum cum Basso gessit. Conjicio pariter Valerium, qui tunc cubicularius erat, cum literas Nestorii deferret, consulatum gessisse cum Aetio ann. 432. Conjiciendi ratio hæc est, quod hac tempestate oportuit inter Theodosium Constantinopoli existentem, & Placidiam Valentiniani tertii vix decennis matrem Ravennæ commorantem, consilia communicari, non scripto tantum, sed maxime per illustres viros arcanorum conscios, & rerum gerendarum peritos, barbaris miserabiliter Romanum Imperium dilacerantibus: nam Franci & Gothi Gallias, Hispanias Visigothi, Vandali Africam populabantur; dubiaque erat Aetii utriusque militiæ magistri fides, aperta Comitis Bonifacii defectio, suspecta multorum potentum de tyrannide cogitantium voluntas.

Neque mirum videri debet, si viri tam illustres suam operam commodaverint Nestorio, in deferendis literis, sermonumque quaternionibus, & Pelagianorum querelis: vafer enim ille hæreticus, priusquam proderet in apertum impietatem, potentum animos corruperat, & quasi fascino vanæ sanctitatis illuserat; ut quorum favore auctoritatem docendi cum sede acceperat, eorumdem potentia sanctorum adversantium sibi conatus opprimeret: aula, ut fit, eligente cognitam impietatem defendere potius, quam suum in eligendo errorem fateri.

NUNC ENIM AB INCERTIS DICTIS EORUM, &c.] Dignus notatu locus, cum sæpe magno possit esse documento; si quidem, ut tradit Mercator, omnium hæresium, omnibus temporibus, omnibusque locis, unus est idemque spiritus. *Subnot. cap. 6. num. 5.*

DIFFERIMUS ENIM EOSDEM VIROS, &c.] Editionis vulgatæ textus habebat, *deficimus*, omnino mendose appositum est in margine conciliorum editionis Labbeanæ, *detinemus*, neque adhuc recte. Differre porro verbum est, & accommodatum loco, & melioris latinitatis auctoribus probatum.

NESCIO ENIM QUEMADMODUM, &c.] Egebat emendatione textus, cum nullum fere sensum pateretur editio vulgata: *Nescio enim quemadmodum quidem de ecclesiasticis quandam contemperationis imaginem deitate & humanitate unigeniti accipientes ægrotant ægritudine prædictorum hæreticorum*, &c.

IN UNA PERSONA UNIGENITI ADORATUR.] Notandus diligenter hic etiam locus, & annumerandus reliquis, quos in notis ad secundum sermonem Nestorii attulimus: simul enim ostendit, & hominis, perplexa vocum catholicarum ambiguitate, ut solent hæretici, errorem suum tegentis subdolam malignamque mentem: & admonet catholicas mentes, temere credendum non esse verbis hæreticorum, sed ad certam confessionis formulam, quam Ecclesia proponat, fidem ipsorum examinari & exigi debere.

HÆC ENIM VOX, IN HOMINUM, SIGNIFICAT UTRAMQUE NATURAM, &c.] Nullum sensum admittebat ista periodus vulgatæ editionis: *Hæc enim vox in nomine quod significat utramque naturam, id est, Christus est deitati Patris ipsius. Humanitas vero posterioribus temporibus nata est ex sancta Virgine, quæ propter conjunctionem deitatis ab angelis & hominibus simul colitur.*

VALERIUS CUBICULARIUS, &c.] Cubicularii nomen, si quando a probatis auctoribus simpliciter ponitur, significat præpositum sacri cubiculi, cujusmodi sunt, quos Gallice dicimus, *les premiers gentilshommes de la chambre*. Porro cum cubicularii ante Theodosium fuissent quidem inter primas dignitates, sed tamen post Præfectos Urbi & Prætorio, equitumque Magistros, & Comites Consistorianos, id est, Comites sacrarum largitionum, & rerum privatarum, Quæstorem, & Magistrum Officiorum, Comitibus præpositi sunt, tribusque prioribus exæquati, in gratiam Macrobii, ut habetur in lege data Constantinopoli a Theodosio ad Florentium P. V. VIII. Idus Novembris Honorio XIII. & Theodosio X. AA. CC. is est annus Christi 422.

Epistola III. Nestorii ad Cælestium rescribentis, de Græco in Latinum translata.

HONORABILI & religiosissimo presbytero Cælestio Nestorius in Domino salutem.

Noli ægre ferre, venerabilis, perferens ab his, qui ea, quæ inferuntur, facere debent, & præsertim asserentibus veritatem, & refugientibus pollutorum vel contaminatorum communionem: quia & sanctis, qui ante nostram ætatem extiterunt, gratæ fuerunt ærumnæ: & ipsæ quidem temporales erant, veritas autem æterna. Sic Joannes Baptista de peccato arguens Herodem, & quidem regem existentem, capite condemnatus est: sed non formidavit, Christum enim habebat caput, quod non posset abscindi. Sic Paulus hoc modo quoque & Petrus sunt interfecti. & quid amplius dici opus est? Ita actum est semper, per diversas tentationes pietate currente. I.

Noli igitur a veritate deficiens eam prodere, (siquidem epistolæ missæ Episcopis a concilio Occidentis, & ab Alexandrino, multis rescriptis manifestam nobis nostram fecere sententiam) prudentibus scilicet ejusdem orthodoxæ professionis: forsitan enim vtile aliquid Ecclesiis rectæ fidei proveniet, Domino cooperante. II.

Omnem fraternitatem salutamus.

Et alia manu. Incolumis & forti animo, & plurimum orans pro nobis, doneris nobis, religiosissime frater. III.

EPISTOLA, &c.] Par est credere, scripsisse Nestorium Cælestio, non tanquam vni amicorum, sed velut duci totius factionis, quæ cum multos haberet Episcopos, poterat augere numerum Orientalium, ex quibus Joannes Antiochenus coacturus erat pro Nestorio conciliabulum. Scripsisse conjicio post Cælestium imperiali edicto Constantinopoli ejectum: ejectus vero est ann. 429. vt vidimus in Commonitorio.

RESCRIBENTIS.] Igitur oportuit literas prius a Cælestio ad Nestorium dari, quibus significaret, quam ægre ferret suam ex vrbe regia expulsionem; & quereretur, vt opinor, se vana spe absolutionis cum reliquis sociis lactatum hactenus a Nestorio; imo flagitaret procurari sibi tutum receptui locum.

PERFERENS.] Dicta sunt ista hæreticorum more, quo solent conqueri se ab aliis pati mala, quæ ipsi per summam improbitatem catholicis inferunt. Vide super ea re supplicationem Basilii, Thalassii, & aliorum sanctissimorum monachorum ad Imperatorem Theodosium, ex qua cognosces, quam immaniter furens hæresiarcha in catholicos Dei servos, aulicorum magistratuumque potentia abusus sit.

1. part. conc. Ephes. cap. 30.

POLLUTORUM.] Miretur forte lector, qui Nestorius, cum recte sentiret de peccato originali, quod constat tum ex epistola Cælestini ad Nestorium, tum ex Nestorii sermonibus, quos ante recensuimus, pollutos dicat, qui a communione Cælestii peccatum originale impugnantis se abstinerent. An alludit ad eam solam Pelagianismi partem, qua gratia Dei vnicuique ex meritis, ipsi etiam Christo dari asserebatur? Putant enim docti quidam, in eo extitisse tantam cognationem hæreseon duarum, vt Nestoriana credi potuerit, quasi quidam Pelagianæ ramus aut infelix stolo. An quia Cælestius cum adhæreret Nestorio veluti patrono, eorum societatem vitabat, quos vel Arii, vel Apollinaris impietate pollutos Nestorius jactaret? An potius Cælestius cum Nestorio, pari impietate, licet dispari causa, negabat beatam virginem esse θεοτόκον? Id consequentia verba, *prudentibus ejusdem orthodoxæ professionis*, hæretico sensu scripta a Nestorio, confirmant.

ITA SEMPER ACTUM PIETATE, &c.] Locum egregie tractat S. Cælestinus sub medium epistolæ ad clericos Constantinopolitanos, qui maximam partem ejecti fuerant Ecclesia, imo & conjecti in carceres, propter fidem catholicam generose defensam.

EPISTOLÆ MISSÆ, &c.] Locus procul dubio obscurus coegit, vt præter morem verba quædam insereremus ad faciendam lucem.

Inserendorum ratio ex his facile constat. A Cælestino in Occidente coacta est Romæ synodus, ex qua summus Pontifex literas dedit ad diversos Antistites: & ad Nestorium quidem comminatorias depositionis, nisi post decimum diem revocaret errores. Ad Cyrillum vero procuratorias, vt contumacem rite deponeret. Ad Joannem Antiochenum, & Juvenalem Hierosolymorum alias, quibus de re tota monerentur. Acceptis literis Cyrillus coegit quoque Alexandriæ synodum, vnde & Joanni, & Juvenali, & ipsi etiam Nestorio per literas denuntiavit apostolicæ sedis sententiam, sed duobus aliis Episcopis, priusquam Nestorio: vnde Joannes monendum confestim putavit Nestorium, vt sibi provideret, & spontanea retractatione Cælestini sententiam præveniret; sed monentis amici superbus animus consilium sprevit: igitur nomine concilii Occidentis intelligitur Romanum, cui præsedit Cælestinus: nomine Alexandrini Cyrillus, cum sua synodo; nomine tandem scriptorum, literæ Cyrilli ad Joannem, & Joannis ad Nestorium. Hæc accipient lucem, partim ex sententia Cælestini, partim ex verbis Joannis.

Aperte igitur cognosce, inquit Cælestinus Nestorium alloquens, *hanc nostram esse sententiam, vt nisi de Christo Deo nostro ea prædices, quæ & Romana, & Alexandrina, & omnis catholica sentit Ecclesia, sicut etiam sancta Constantinopolitana*

Ecclesia, ad te usque, optime tenuit, juxta expositam in synodo Nicana fidem; ac nisi hanc perfidam novitatem, qua hoc, quod venerabilis scriptura conjungit, niteris separare, intra decimam diem a primo innotescentis tibi hujus conventionis die numerandam, deposueris: atque aperta, & scripta confessione damnaveris: noveris te ab universalis Ecclesia catholica communione dejectum, & ad omnia quacunque sacerdotalis auctoritatis sunt, minime idoneum.

Quia peccata nostra, inquit Joannes, *perturbationibus ecclesiasticis ingens ostium patefecerunt, ideo ea caritati tua explanare cogor, qua nuperrime ex Romana & Alexandrina urbe ad me perscripta sunt: etenim clerici Alexandrini diversas de tua pietate literas magno ad nos studio pertulerunt; unas quidem piissimi Episcopi Cœlestini, reliquas omnes sanctissimi Episcopi Cyrilli. Harum autem exempla mittens, caritatem tuam obnixe cupio, ut ita eas legat, ne qua hinc animi perturbatio consurgat, ex qua contentiones seditionesque admodum noxiæ sæpe numero exoriuntur*, &c.

Ex his constat Nestorium scripsisse Cælestio circa finem Octobris, aut initium Novembris ann. 430. scripsit enim postquam Joannis literas accepisset, & antequam a Cælestinu acciperet: accepit vero a Cælestino deferentibus quatuor Episcopis VI. Id. Decemb. nec a Joanne potuit accipere ante memoratum tempus; quandoquidem nec Joannes Cælestini literas ad se datas, & per Possidonium diaconum Alexandriam primum delatas, & hinc deinde Antiochiam cum epistola Cyrilli missas accipere potuit, nisi post tres saltem aut quatuor menses.

PRUDENTIBUS, &c.] Id est, studiosis seu peritis, phrasi usitata apud auctores illius temporis; unde S. Innocentius imprudentes dixit pro imperitis: *Tunc enim*, inquit, *melius hac exempla ponuntur, quando cum iis, quos horum constat imprudentes esse, tractamus.* *Epist. 96. inter. Augustinianas.*

ORTHODOXÆ PROFESSIONIS.] Hoc nomine appellat impietatem, quæ negat beatam Virginem esse Deiparam.

OMNEM FRATERNITATEM, &c.] Fratres vocat Episcopos, aliosque Cælestii fautores, qui nihil non moliebantur Constantinopoli, ut Orientis favore adversus Occidentis judicium se tuerentur. Pergit autem Nestorius miserum exulem adhuc nonnulla spe decipere.

PRÆFA-

PRÆFATIO MARII MERCATORIS IN NESTORII CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI TRACTATUS

CONTRA HÆRESIM PELAGII SEU CÆLESTII.

ONTRA Pelagii & Cæleſtii pravam & impiam definitionem, quamvis recte ſentiret & doceret Neſtorius, Julianum tamen ex Epiſcopo Eclanenſi, cum participibus ſuis, hujus hæreſis ſigniferum & antesignanum, olim eccleſiaſtica ſententia exauctoratum atque depoſitum, in amicitiam interim cenſuit ſuſcipiendum, ſpem ei abſolutionis promittens: ipſum quoque Cæleſtium literis ſuis, quarum exemplaria ſubdidimus, conſolatus eſt. I.

II. Quod vtrum malitia, an vecordia fecerit, non facile noſci poteſt? vt contra quorum diſtortas ſententias, præter propriam impietatem, quæ illum ad damnationem vſque perduxit, rectiſſime ſentiebat & docebat, eos & amicos haberet, & ſpe vanæ promiſſionis fovendos, & lactandos putaret: quique cum patrono memorato in Epheſenſi concilio a ducentis ſeptuaginta & quatuor Epiſcopis iterum iterumque damnati ſunt.

III. Nunc itaque hic contra eos, eodem Juliano, cum complicibus ſuis, in Conſtantinopolitana vrbe conſtituto, & eum tractantem publice in Eccleſia audiente, primus ejus habitus eſt ſermo, de Græco in Latinum a nobis, verbum de verbo, tranſlatus.

Quam multa ex hac præfatione intelligantur.

PRÆFATIO, &c.] Quamvis breviſſima ſit, multa nihilominus, vel dubia confirmat, vel obſcura illuſtrat, vel incognita docet. Dubium erat, quam civitatem Julianus rexerit; Eclanenſem aſſerit: quot Patres œcumenicam ſynodum conflaverint; ducentos ſeptuaginta quatuor numerat: in quo Neſtorius cum Pelagianis ſenſerit; negat de peccato originali conſenſiſſe: obſcurum fuit hactenus, quod de Neſtorio Cæleſtinus Caſſianuſque ſcripto tradiderunt; hinc lucem accipit: ignotum fuerat, quid Cæleſtio factum poſt damnationem, vbi terrarum verſatus ſit; vbi & Julianus cum Epiſcopis depoſitis: ignotum pariter quanta foret Neſtorium inter & Cæleſtium neceſſitudo: ignotum denique, Neſtorium adverſus Pelagianos tractatus habuiſſe in Eccleſia ſua, & eoſdem hæreticos bis damnatos ab Epheſina ſynodo. Hæc omnia nunc primum docet.

An illi tractatus ad S. Cæleſtinum a Neſtorio miſſi ſint.

IN TRACTATUS.] Poſſet alicujus animo incidere ſuſpicio, an non illi ipſi tractatus ſint, quos Neſtorius S. Cæleſtino per Antiochum tranſmiſit, vna cum duobus ſaltem ſermonibus de partu virgineo, quibuſque ſuam ſummo Pontifici probavit fidem circa peccatum originale. nonnullos enim ejuſmodi tranſmiſſos fuiſſe, teſtis eſt, non ſolum Cyrillus, ſed etiam Cæleſtinus: *Neſtorius*, inquit, *de virgineo partu nefanda prædicat, nefanda perſuadet, ſicut & ejus ſcripta ad nos ab ipſo cum propria ſubſcriptione tranſmiſſa; ſicut etiam relatio ſancti Patris & coepiſcopi Cyrilli, per filium Poſſidonium diaconum, ad me miſſa patefecit: quibus omnibus recenſitis magnam vitandamque perverſitatem impiæ prædicationis invenimus*, &c. Et ſcribens ad Neſtorium: *Legimus epiſtolarum tenorem, & libros, quos, illuſtri filio meo Antiocho tradente, ſuſcepimus: in his quidem a nobis inveſtigatus, deprehenſus & tentus eſt*, &c. Sub finem: *Legimus, quum bene teneas peccatum originale; qualiter ipſum naturam aſſeris debitricem, & cum merito debitum reddere, qui deſcendit de genere debitoris*, &c.

Epiſt. ad Ioan. Antiochenum. Epiſt. ad Iuvenal. Hieroſol. Epiſt. ad clerum Conſtantinop.

Epiſt. ad Neſtorium.

Verum hæc ſuſpicio non levis tantum eſt, ſed etiam vana. nam ſanctus Pontifex Neſtorii ſenſum de peccato originali re ipſa cognovit ex ſecundo ſermone, cujus initium eſt: *Contumelias quidem hæreticorum*, &c. Verba enim, quæ adhibuit, ex num. 15. deſumpſit, vbi Neſtorius ita loquitur: *Vt oſtendatur benignitas juſtu, non ſine judicio paſſim & vtcunque donata: propterea Chriſtus debentis ſuſcepit perſonam naturæ, & per eam debitum tanquam filius Adæ exſolvit. oportebat enim debitum luentem ex genere deduci ejus, qui id aliquando contraxerat*, &c.

Nestorius suadet Imperatori ferre legem adversus omnes hæreticos. *Common. cap. 16.*

NESTORII EPISCOPI.] De ipso prolixius dicemus in secunda parte operum Mercatoris: sufficit impræsentiarum, quod habet Vincentius Lirinensis in Commonitorio. *Vt vni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæreseon blasphemias insectabatur.* Id enim facit ad intelligendum, quo consilio versipellis hæreticus, & in Pelagianos inveheretur, licet in amicitiam receptos; & qua mente impulerit Theodosium Imperatorem, ad sanctionem adversus omnes hæreticos, impurasque personas, edendam.

Cod. Theod. leg. 65. de hæret. & de lenonib. lib. 2. In eo recensentur omnium nomina præterquam Pelagianorum.

Animadverte, lector, si animus tibi fuerit has leges consulere, inter hæreticos, qui suo singuli appellantur nomine, notari præsertim Apollinaristas & Manichæos: sileri omnino de Pelagianis, quos tamen oportuerat præcipue nominari in sanctione, quæ vetera statuta renovaret; quippe qui, & ab Attico damnati fuerant, & auctoritate imperiali expulsi vrbe regia, & a Sisinnio, cujus fidem post Attici obitum tentaverant, rejecti. Sed Nestorius favebat Pelagianis, & jam tum cogitabat animo de facienda catholicis invidia, quasi de incarnatione Verbi sentirent cum Apollinari; de gratia & libero arbitrio cum Manichæis.

Nestorius, licet amicus Pelagianorũ, ab iis tamen dissentiebat de peccato originali.

QVAMVIS RECTE SENTIRET ET DOCERET, &c.] Idipsum paulo post repetit Mercator: *Contra quorum,* inquit, *distortas sententias, præter propriam impietatem, quæ illum ad damnationem vsque perduxit, rectissime sentiebat & docebat.* Mercatori consentit Cælestinus, qui post verba mox allata, pergit in hunc modum: *Quid tecum faciunt, qui sunt hæc negando damnati? nunquam sine suspicione ea, quæ sibi sunt adversa, conveniunt. ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent.*

Nomine Episcoporum propter Pelagianam hæresim depositorum.

CUM PARTICIPIBUS SUIS.] Episcopis nimirum exauctoratis, Persidio, Marcellino, Floro, Orontio, Fabio, &c. quorum fit mentio, partim in epistolis duabus Nestorii ad Cælestinum, partim in actis Ephesinis. Porro Florus ille est, ad quem Julianus scripsit postremum opus suum, adversus librum secundum Augustini *de nupt. & concup.* quemadmodum primum opus, quo primum Augustini librum *de nupt. & concup.* impugnabat, Turbantio dicaverat.

Quorum Julianus signifer. *Lib. Subnot. cap. 6.*

SIGNIFERUM ET ANTESIGNANUM.] Mercator: *An decepti sunt,* inquit, *qui te sibi paraverunt defensorem?* Et certe Julianus lib. 1. ad Turbantium, se cum Davide contulit, pro causa Dei pugnante: Augustinum cum Goliath, giganteæ immanitatis portento. Locum Augustini in notis ad Subnot. attulimus.

Et cum iisdem exauctoratus.

OLIM SENTENTIA ECCLESIASTICA EXAUCTORATUM.] Julianus cum aliis damnatus fuerat ante annos fere duodecim, propterea quod *conventus detrectaret, cum vniversa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Cælestiumque damnare.* Verba sunt Mercatoris. At depositionis sententia mandata fuerat executioni a Cælestino, ante annos fere quinque aut sex, nempe post edictum Valentiniani III. Vide quæ dicta sunt in notis ad cap. 3. Commonitorii de imperialibus edictis, & eorum tempore. Vide item, quæ fuse prosecuti sumus in dissert. de auctoribus & defensoribus hæresis Pelagianæ.

Amice exceptus a Nestorio.

IN AMICITIAM INTERIM CENSUIT SUSCIPIENDUM.] Hinc illa Cælestini Nestorio rescribentis exprobratio, quam paulo antea retulimus. Hinc verba Cassiani: *Intercessionibus suis Pelagianistarum querelas fovet, & scriptis suis causas illorum asserit, quod subtiliter hic, vel vt verius dicam, subdole patrocinatur; & consanguineæ sibi improbitati improbo suffragatur affectu: sciens scilicet ejusdem se esse sensus, ejusdem spiritus; & ideo dolens, cognatam sibi hæresim ab Ecclesia esse disjunctam,* &c. Intercessionum nomine significat literas Nestorii pro Pelagianis, quorum consanguineam dixit seu cognatam Nestorianæ hæresim; non qua Cælestiani negarent peccatum originale, de quo forte bene sentiebat Nestorius, sed qua Pelagianistæ asserebant, gratiam dari pro meritis, vt constat, tum ex præcedentibus Cassiani verbis, tum ex istis apud Mercatorem, *præter propriam impietatem.* &c. tum denique ex epitaphio Nestorianæ hæresis apud Prosperum. Hac de quæstione prolixe dicturi sumus in secunda parte operum Mercatoris.

Cassianus illustratus. *Lib. 1. de Incarn.*

Pelagiani bis damnati ab œcumenica synodo.

ITERUM, ITERUMQUE DAMNATI SUNT.] Cælestiani non semel damnati sunt in concilio Ephesiensi. nam præter epistolam synodicam ad Cælestinum, in qua continetur ipsorum damnatio, lecta sunt in cœtu Patrum, & approbata S. Cælestini acta, atque adversus quoscumque Nestorianis faventes, editi canones.

Qui dicerentur tractatores illis temporibus. *Comment. cap. 40.*

EUM TRACTANTEM PUBLICE, &c.] Id est, docentem in Ecclesia. Unde Vincentius Lirinensis: *Quorum beatorum Patrum sanctum catholicumque consensum, ne quis sibi temere forte contemnendum arbitretur, ait in 1. ad Corinthios Apostolus:* Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, *quorum ipse vnus erat;* secundo Prophetas, *qualem in actibus Apostolorum legimus Agabum;* tertio doctores, *qui tractatores nunc appellantur, quos hic idem Apostolus etiam Prophetas interdum nuncupat, eo quod per eos Prophetarum mysteria populis aperiantur. Hos ergo in Ecclesia Dei divinitus per tempora & loca dispensatos, quisquis in sensu catholici dogmatis vnum aliquid in Christo sentientes contempserit, non hominem contemnit, sed Deum.* Utinam id legerent, qui doctoribus scholasticis calumniantur.

1. Cor. 12. v. 28.

Tempus habiti primi sermonis.

PUBLICE IN ECCLESIA, &c.] Inde apparet, sermonem hunc habitum fuisse a Nestorio, non tantum ante depositionem, quod nemo jure inficiatus fuerit; sed etiam anno Episcopatus secundo, & eo quidem tempore, quo necdum Pelagiani fuerant ejecti ex vrbe regia: siquidem, & illi interfuere dicenti in Ecclesia, & Nestorius jam *multis, frequentibusque angorum imbribus inundatum* se fuisse, præfando, testatur, & imminebat baptismi solemnitas, vt traditur num. 12. id est, in quadragesima. Cum ergo Socrates scribat, Nestorium, maxima omnium lætitia & gratulatione, ordinatum fuisse ann. 428. IV. Idus Aprilis, hoc est, die octava; cumque anno illo pascha inciderit in diem 27. Pharmuti, quod docet Cyrillus, id est, in diem 22. Aprilis, quæ decima tertia fuit ab ordinatione Nestorii; fatendum est hunc sermonem habitum non fuisse ann. 418. quo Nestorius ante pascha non mergebatur magnis angorum imbribus, sed magna potius omnium gratulatione fruebatur.

Quo anno.

Lib. 7. cap. 29.

Homil. paschali 5.

Neque vero rejici potest in ann. 430. quandoquidem Pelagiani, qui Nestorium in Ecclesia tractantem audierunt, statim post oblatum Imperatori a Mercatore Commonitorium, vrbe Constantinopolitana expulsi sunt: oblatum vero est Commonitorium ann. 429.

Merc. in titulo Commonitorii.

Hanc opinionem confirmat, non tantum ratio temporum jam explicata, sed etiam consuetudo Ecclesiæ, qua solebant catechumeni, initio quadragesimæ nomen dare, vt inter competentes censerentur, quemadmodum ex concilio

Laodiceno colligere est. Imo & argumentum petitum ex literis, sive quas Nestorius ad S. Cælestinum dedit ann. 429. in causa Pelagianorum; sive quas sanctus Cælestinus ad Nestorium rescripsit III. Idus Aug. aon. 430. Setius enim respondit, causasque motæ initio literarum adducit; & tamen inter respondendum, perinde Pelagianorum meminit, ac si vel adhuc reipsa Constantinopoli existerent, vel saltem nondum sciret ejectos. Cum igitur Pelagiani Constantinopoli sint ejecti, aut exeunte ann. 429. aut ineunte ano. 430. vt conficitur ex Mercatore: consequens est, vt sermo ille coram Pelagianis in Ecclesia Constaotinopolitana anno secundo Nestorii habitus sit.

Quo mense.

Sed quo meose vel qua die? non nemo conjicere posset habitum ἐν τῷ εὐαγγελισμῷ τῆς ἁγίας παρθένου, id est, die annuntiatæ Virginis, quæ 25. Martii. Primum propter hæc Nestorii verba; *Vos video in divinis rebus extentos hanc capere voluntatem, quæ in tot festivitatum circuitu non obtorpescat, quarum omnium origo dominicæ bonitatis adventus est.* Nam illo maxime festo celebratur dominicæ bonitatis adventus. Deinde totus fere sermo positus est, partim in explicanda salutatione angelica, partim in conferendis beatæ Virginis & Evæ partubus. Denique dies annuntiationis recte convenit cum tempore, quo vicina diceretur baptismi solemnitas, paschate siquidem incidente in diem 7. Aprilis, vt constat ex S. Cyrillo. certe a festo annuotiationis ad magnum sabbatum, quo celebrabatur baptismus, duodecim tantum dies intercessissent.

Homil. 17. paschali.

Et qua die.

Verum duo ancipitem facere possunt haoc conjecturam: alterum est canon primus decimæ synodi Toletanæ jubeotis, vt festivitas Matris Dei, quæ incarnatio seu aonuntiatio est, tota Hispania celebraretur XV. Kal. Januar. id est, diebus octo ante nativitatem Domini: *Quod tamen*, inquit, *nec sine exemplo decedentis moris, qui per diversas mundi partes dignoscitur observari, videtur institui. in multis namque Ecclesiis a nobis, & spatio remotis & terris, hic mos agnoscitur retineri.* Quæ enim Ecclesiæ remotæ spatio, præter orientales? Quandoquidem & Africanæ, & Gallicanæ, & Italicæ annuntiationis memoriam recolebant die 25. Martii, vt ex Chrysologo aliisque colligitur. Et vero vix vllus veterum, qui ante sextum sæculum vixerit, aperte loquitur de tempore, quo festum εὐαγγελισμοῦ in Constantinopolitana Ecclesia agebatur: tum quia prioribus illis temporibus aonuntiatio forte nondum censebatur inter ἑορτὰς πανηγύρεις, quibus habebantur solemnes seu panegyricæ orationes; tum quia majores olim ooo pro eodem sumebant, quod nunc aliqui solent, ἀδιάγνωστον definita quadam die contigisse, & annua festivitate recoli. Unde Baronius, cum affirmaret, ab Augustino asseri, annuntiationem, secundum traditionem majorum, VIII. Kal. Aprilis celebrari, amplius quiddam profecto dixit, quam Augustinus significet. nam eo loci nihil aliud scribit, quam a veteribus tradi, ea die factam, angelo nuntiante, incarnationem.

De festo annuntiationis.

In Martyr. ad diem 25. Martii.

Lib. 4. de Trin. cap. 5.

Orat. 1 de annuntiatione, interprete Combefisio.

Scio tribui Gregorio Thaumaturgo hæc verba: *Hodie divinas laudes læto personant modulatu angelorum chori, ac Christi adventus splendor fidelibus illucescit. Hodie lætum nobis ver Christus sol justitiæ claro nos lumine collustravit*, &c. Quibus annuntiatio videtur veroo tempore collocari.

Scio & ista Chrysostomi, aut esse, aut saltem dici: *Vbi post frigidam hiemem verni temporis calidior tempestas illuxerit, terra pariter virentem producit herbam*, &c. *Age ergo quando & nobis celeste ver Christus ex virginali exortum vtero*, &c.

Apud Combefisium in Biblioth. concionat.

Verum nec Bellarminus tres Thaumaturgi orationes in anoontiationem indubitatas censet, cum multum discrepent a genninis operibus: nec Savilios citatum Chrysostomi sermooem inter certos recenset.

Scio denique, Anastasium Antiochenum Episcopum, qui & Sinaita dicitur, aperte loqoi de die 25. Martii, quemadmodum & Leonem Imperatorem de verna tempestate; sed vterque posterioribus illis temporibus vixit, de quibus vix vlla est quæstio: agimus vero de prioribus, & Nestorii sedem antecedentibus.

Serm. 1. in annuntiat.

Alterum istud conjecturam dubiam facit. Cum hic sermo Nestorii totus sit de cap. 3. Genesis, in quo sententia Dei in Evam peccatricem continetur, habitus videri debet initio quadragesimæ; quo tempore initium de initio Genesis tractatus fiebaot io Ecclesia, vt colligimus ex homiliis Chrysostomi, aliorumque Patrum Græcorum. nam homilia prima io Genesim ita inscribitur: λόγος προτρεπτικὸς εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς, Inscribitur & homilia quæ prima sequitur septuagesimam septimam in Genesim: ἐν ἀρχῇ τῆς τεσσαρακοστῆς εἰς τὸ ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανόν, &c. Inscribuntur, & quæ solent apud alios repetiri, *in Adam.*

De argumento concionum olim initio quadragesimæ.

Etsi hæc difficultatem facere possunt, dubitationemque aliquam; opinari tamen par est, eodem tempore celebratum olim εὐαγγελισμὸν Constantinopoli, quo coosequeotibus sæculis; cum nulla mutationis facta sit a veteribus mentio, & plura, nec levia, argumenta in haoc opinionem inducant.

PRIMUS AJUS HABITOS EST SERMO.] Primum intellige, non simpliciter inter omnes, sed ex iis, quos Nestorius de peccato originali dixit: nam omnium omnino primus fuit decantatus ille, quo Imperatorem Theodosium incendit ad omoes hæreses profligandas, adhibitis verbis, quæ non perinde accepta sunt ab omnibus auditoribus. (quanquam laudabilia forte videri poterant, sin minus ab homine adhuc hospite, atque iovidioso prolata fuissent.) Audiendos Socrates: *Nestorius, quanquam a plerisque ob temperantiam laude & prædicatione efferebatur, tamen quales præterea ejus mores fuerint, primus illius doctrinæ exorsus prudentibus viris satis demonstravit. Nam simul ac Episcopus IV. Idus Aprilis ordinatus fuit, Felice & Tauro Coss. extemplo cum orationem apud Imperatorem haberet, hanc sententiam, quæ multis in ore est, coram vniverso populo protulit:* Mihi, o Imperator, terram hæreticis tu purgatam tribue, & ego tibi cælum retribuam. Tu mihi in profligandis hæreticis subveni, & ego tibi in profligandis Persis subveniam. *Hæc verba, quamvis illi, quibus odio habebantur hæretici, lubentes audiverint; tamen his, qui ex oratione noverunt de interiore mentis cogitatione conjecturam facere, neque ejus animi levitas, neque iracundia, neque præterea inanis gloriæ aviditas (præsertim cum ne minima quidem mora interposita ejusmodi voces tam temere profunderet) obscura esse potuit.*

Lib. 7. cap. 29.

Sermo primus Nestorii contra Pelagii & Cælestii errorem.

ABITUS *est a Nestorio, secundo sedis anno, in magna Ecclesia, initio quadragesimæ, post discessionem catholicorum, in magno suorum cætu, audientibus Pelagianis, de pœnis humano generi a Deo propter peccatum Adami inflictis, & incarnatione solutis. Nihil fere disertius apud Græcos reperitur. Commode in duodecim partes distribuitur.*

I. Exordium, dolorem ex discessione catholicorum suorũ frequentia solantis.

Multis & frequenter angorum imbribus inundatus, atque hoc apud memetipsum revolvens, in vestram respiro amabilem audientiam. Abjecta enim mœrorum solicitudine, illud quod mihi ex vobis est, recipio gaudium, quo vos video in divinis rebus extentos, hanc capere voluntatem, quæ in tot festivitatum circuitu non obtorpescat, quarum omnium origo dominicæ bonitatis adventus est.

II. Incarnatio levat humani generis sub maledicto positi mœrorem. *Genes. 3. v. 16. Luc. 1. v. 28. Ibid. v. 35.*

Ante hunc in mœrore & gemitu vniversum erat constitutum genus humanum, sub sententiæ illius clamante contra originem maledicto: *Multiplicans multiplicabo tristitias tuas, & gemitus tuos.* Propter hoc dominici adventus, & tantorum bonorum, ille primus est, gaudiique nuntius: *Ave, gratia plena.* quæ vox ad Virginem facta est. *Dominus tecum, propterea quod ex te sanctum vocabitur Filius Dei. Tecum*, inquit, & *ex te; tecum*, videlicet divinitatis adventu; *ex te* autem, per formam susceptam humanitatis ex illa.

III. Quãtus Christus etiam infans ob conjunctionem divinæ & humanæ naturæ.

Quando igitur infantem, o gentilis, in præsepio positum audieris, & pannis involutum, noli in carnem, quæ videtur, offendere; sed illius infantis cogita dignitatem; matrem, quæ se genuit deitate procreantem; humanitus in illa formatum, & eam formasse divinitus. Involutum secundum carnem pannis; deitatis vero providentia omnia continentem; pro corporis natura lactari; divinitate autem omnibus, qui nascuntur, lactis nutrimenta vbertime largientem.

IV. Dissolvit maledictionem conjectam in mulieres. *Ibid. Genes. 3. v. 16.*

Forsitan super tali munere Gabriel ad Virginem ideo exclamabat: *Ave, gratia Dei plena.* mox enim, vt omnium Dominus Christus huic vitæ natus est, omnium tristium capitulum dissolvit, mutansque naturæ fœtus maledictos, absolvit nativitatem illam, quondam in corporibus condemnatam; delevit quoque illius sententiæ edictum, quod naturæ connascitur, id est: *Multiplicans multiplicabo tristitias tuas, & gemitus tuos. in mœroribus paries filios.*

V. In quo posita ejusmodi maledictio. *Genes. 1. v. 28. Genes. 3. v. 16. Genes. 3. v. 17. Ibid.*

Sed illud quidem, quod dictum est, *paries filios*, fœcunditatis erat benedictio. *Crescite & multiplicamini, & replete terram:* genitrix enim est incrementi providentia. *In mœroribus autem paries filios:* peccati fructus ostenditur. nam sicut edere, vivificatorium donum est generi a creatore collatum; ante peccatum enim de cibo ad protoplastum Dei constitutio loquebatur: *Ex omni ligno, quod est in paradiso ad escam, manducabis.* Sic in mœroribus manducabis, ex maledicto introitum habuit. non enim dixit Adæ Deus: *Quia audisti vocem mulieris tuæ, & quia manducasti, idcirco te damno:* sed *quoniam manducasti ex ligno, de quo solo præceperam tibi, ne manducares; propterea in sudore manducabis panem tuum.* Indoloriæ enim primæ illæ protoplasti fuere deliciæ, & laborum agriculturæ penitus liberæ; sic & de filiorum procreatione, non absolute ad Evam Deus post peccatum dicebat, *paries filios;* sed *in mœroribus paries filios.*

VI. Laus nuptiarum.

Nuptiæ namque divinæ munus sunt bonitatis, vbertas naturæ, machina repugnans contra mortem omnia consumentem, castitatis contra libidinem fræni, inculpabilis voluptatis potestas: multiplices autem gemitus in parturitione fœminarum, pœna peccati est.

VII. Quæ dolendi causæ ipsas consequuntur.

Et parere quidem non est maledictum: non enim benedictio in maledictum daretur. in tristitia autem parere, hoc ex maledicto illo onus trahitur post peccatum. Parere namque naturam doloribus partuum punctam, angoribus tabescere, acerbi partus metum sustinere, immaturos nonnunquam fœtus excutere, excedere aliquoties prægnantes tempora partubus constituta, & onus vteri diutius circumferre, contabescere ipsis sæpe fœtibus, interdum etiam post fœtum soliciram esse, ne forte quod natum est, lactis nutrimento, ex aliqua inopia, non perfruatur, curare ne adversi alicujus desiderium pariatur, ne doctrinam aliquam infructuosam concupiscat, ne dæmonum incursione vexetur, ne morbo hujusmodi maceretur, qui sanitatem difficulter admittat, ne sub alicujus amaro jugo, paupertate aliquando rapiatur: horum tristium omnium *Ibid.* naturæ sermo magister est brevis: *In tristitia paries filios.*

VIII. Quæ pariter miseriæ.

Miserabilis est ista infælicitas: quod votivum enim & optabile fuerat, fit postea fugiendum. Despondentur generandorum filiorum habentes cupiditatem, & hos in mœ-

roribus pariunt. Desiderant fœtus, & contra mensium, quibus hi sustinentur, vociferantur decursum. Optant, gaudentque fieri matres, & eorum, qui geniti sunt, stimulatæ sepultura, diem illam sui partus causam fuisse præsentis queruntur mœroris; plañctibus illud videlicet confirmantes, *In mœroribus paries filios.* Huic sententiæ socium est *Ibid.* quod nascitur, & quod parit: vnum eorum in mœroribus pariens; alterum vero in mœroribus nascens.

IX. Has adventu suo Christus in melius convertit.

Sed miserator Dominus non despexit illos naturæ fœtus condemnatos; sed fœminæ in vterum adveniens, vertit in illa matre consuetudinem pariendi, mutavitque in illa partuum leges; (parturitiones enim sanctæ Virginis immunes a mœroribus præparaverat) & naturæ humanæ matrem donavit innuptam, non spernens fœtus nuptiarum, neque despiciens. & hoc modo natus Christus vitam terrenam in cælestem conversationem transferre dignatus est.

X. Quam acerba fuerat sententia in homines lata

Acerbissima namque naturam sententia constringebat. Quid enim amarius ista sententia? *Multiplicans multiplicabo tristitias tuas, & gemitus tuos, in mœroribus paries filios.* Et denuo: *Maledicta terra in operibus tuis: in mœroribus manducabis panem omnibus diebus vitæ tuæ.* Et iterum: *Spinas & tribulos ejiciet tibi.* quorum singula non aliter medicinam sunt consecura, quam vt vnicuique vulneri, quod erat proximum & familiare, a contrario remedium afferretur. *Genes. 3. v. 16. Ibid. v. 17.*

XI. Hanc solvit mira quadam antithesi.

Et respice omnium harum tristium sententiarum a Christo præstitam resolutionem. *Multiplicans multiplicabo tristitias tuas, & gemitus tuos*; per hoc solvit, vbi dictum est: *Ave, gratia plena. In tristitia paries filios*; solvit per id quod scriptum: *Benedictus fructus ventris tui. Maledicta terra in operibus tuis*; solvit per illud: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax. Spinas & tribulos terra ejiciet tibi*; per *spinarum coronam capiti superpositam.* (eradicatione enim dignæ fuerant, quia tanto capiti propinquaverant) *In sudore vultus tui manducabis panem*; solvit per id quod ait: *Panem, quem ego dabo vobis, caro mea est, quam ego dabo pro sæculi vita.* Solvit, quod adversum nos serpenti dictum est: *Tu observabis ejus calcaneum*; per hoc quod dictum est: *Dedi vobis potestatem calcare super serpentes, & scorpios.* Solvit illam, quæ post peccatum facta est, nuditatem, per resurrectionis gloriæ incorruptibile vestimentum.

Genes. 3. v. 16. Luc. 1. v. 28. Genes. ibid. Luc. ibid. Genes. 3. v. 17. Luc. 2. v. 14. Genes. ibid. Joan. 19. v. 5. Genes. 3. v. 17. Joan. 6. v. 52. Genes. 3. v. 15. Luc. 10. v. 19.

XII. Exhortatio ad baptismum, ad participanda Christi beneficia.

Horum omnium in nullo nulli pars est catechumeno. Et quoniam appropinquat baptismi tempus, bonum est hos breviter commonere, vt non se talibus privent muneribus, morte præventi; quin imo, ne quibus malis obligatus Adam est, ipsis & tantis etiam ipsi mergantur. auferet enim secum vnusquisque pœnales sententias adversum naturam prolatas: non enim factus est particeps corporis ejus, & sanguinis, qui per baptismum has sententias solvit, & figurarum socius factus, non verorum exemplariorum, non replebitur perfruitione.

Et reliqua ad rem præsentem minime pertinentia.

NEQUE juvat, neque etiam fas videtur hominis hæretici sermonem aliis illustrare notis, quam quibus vel historia temporum, vel Ecclesiæ consuetudo, si qua tangitur a Nestorio, patescat magis. dogmata enim ne pura quidem, vt hic sunt aliqua, ab impuro fonte haurire velim, cum purissimi apud alios Patres aperti sint.

Quos angores pateretur Nestorius.

MULTIS ET FREQUENTER ANGORUM IMBRIBUS INUNDATUS.] Cum hic sermo dictus sit ann. 429. initio quadragesimæ, antequam a Proclo panegyrica oratio de Virgine deipara fieret, Nestorius eos videtur angores tunc passus, quos Cyrillus ad Cælestinum scribens memorat: *Erat Episcopus quidam Dorotheus nomine, Constantinopoli eadem, quæ Nestorius, sapiens & sentiens, vir quæstus causa adulationi impense deditus, linguaque ad temeritatem vsque, vt scriptum est, promptus. Hic dum frequens esset in Ecclesia populus, reverendissimo Nestorio in cathedra Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedente, surrexit, & magna elataque voce inclamare ausus est:* SI QUIS MARIAM DEIPARAM DIXERIT, ANATHEMA SIT. *Mox ingens vniversi populi clamor, & discessio consecuta est; nolebant enim diutius cum eis communionem habere, qui tali mente, talique sensu prediti essent. Quin & hoc ipso quoque tempore plebs Constantinopolitana (levibus quibusdam vanisque hominibus, & iis, qui ipsi adulantur, dumtaxat exceptis) a synaxi abstinet: abstinent ab eadem omnia pene monasteria, eorumque archimandrita: abstinet & magna quoque pars senatus, verentes, ne ipsomet & illis quoque, quos Antiochia discedens inde secum abduxerat, quidvis perversum evomentibus, aliquod in fide detrimentum accipiant.*

Ex Cyrillo. Part. 1. conc. Ephes. cap. 14.

Ex Eusebio, qui postmodum fuit Episcopus Dorylæi. 1. part. conc. Ephes. cap. 13.

Quin & Eusebius, etsi tunc temporis laicus tantum causas ageret; ausus est tamen publicam adversus vrbis regiæ Episcopum contestationem proponere in hanc formam: *Quicunque schedam hanc accepturi sunt, eos per sacrosanctam Trinitatem adjuro obtestorque, vt eandem Episcopis, presbyteris, diaconis, lectoribus, nec non & laicis quoque Constantinopoli habitantibus ostendant, ejusque exemplum, ad evidentem hæretici Nestorii confusionem, iisdem impertiantur, vt qui eadem prorsus sentiat, quæ Paulus Samosatenus ante 160. annos, a catholicis Episcopis anathemate condemnatus.*

Ex Basilio diacono. Ibid. cap. 30.

Accedat factum simplicis illius monachi, cujus meminit Basilius diaconus & archimandrita in supplicatione oblata Imperatori: *Denique simplex quidam monachus, zelo vehementi instigatus in medium Ecclesiæ progressus, cum synaxis celebraretur, impietatis præconem, quod hæreticus esset, ab ingressu prohibere conatus est; sed hunc ille ca-*

sum magnificis præsidibus tradidit, flagrisque denuo dissectum & publice cæsum, præcone non absque clamore præeunte, in exilium expulit, &c. Hæc enim mirum quantum afficiebant animom hominis, cujusmodi depingitur ab eodem Basilio, his quasi colotibus: *Nestorius comminationibus, insectationibus, exiliis, callidis pravisque machinationibus perterrefacere molitur; & quo suam insaniam, suamque impietatem confirmatiorem reddat, quæcunque excogitari possunt, sine discrimine aggreditur. Non Deum timet: nullum hominem veretur: nullam Episcopam veneratur: nullam sacerdotem, aut clericum, aut sanctum monachum, aut religiosum laicum honorat: nullam pœnam iniquis decretam formidat: nullam denique legem ministroram iræ divinæ in ejus provocatores. sed superbia, qua omnes parvi pendis, elatus, pecuniisque, & corruptorum quorundam hominum potentia fretus, & vt libere, quod res est, dicamus, vestra quoque dominatione fretus hæc facit*, &c.

Nativitatis dominicæ laus, quam Nestorius a Chrysostomo sumpsit. *Homil. de S. Philog.*

QUAROM OMNIUM ORTOO, &c.] Hæc & alia, vt solitus erat, desumpsit ex Chrysostomo, cujus sunt hæc verba: *Appetit festum omnium festorum maxime venerandum, tremendumque: quod si quis appellet omnium festorum metropolim, haud quaquam aberret, quod autem hoc est, Christi secundum carnem [illegible]. ab hoc enim festum epiphaniorum, ac sacram pascha, ascensio, & pentecoste originem ac fundamentum dacunt. Nisi enim secundum carnem natus esset Christus, nequaquam baptizatus esset, nam id est festum theophaniorum: nequaquam fuisset crucifixus, nam hoc est festum pascha: nequaquam misisset Spiritum sanctum, quod est festum pentecostes. itaque ab hoc, ceu fonte quopiam diversi orti fluvii, nata sunt nobis hæc festa*, &c.

Fraus Nestorii verbis catholicis hæresim dissimulantis.

MATREM QUÆ SE GENUIT, &c.] Nestorius poterat propter hæc verba videri catholicus, nisi constaret aliunde, solitum fuisse sententias in speciem orthodoxis hæresim dissimolare: habentur enim eadem fere in concilio Ephesino, & apud Mercatorem, nec ipsa quasi catholico sensu dicta, eum Patres, tum Mercator acceperunt. Dixerat Nestorius: *Vt sciatis, quanta esset conjunctio divinitatis, cum etiam caro dominica in infante cerneretur; erat enim idem infans, & infantis Dominus. Laudastis vocem, sed nolite eam parum curiose laudare. non dixi enim: quod idem erat infans & infantis habitator.* Flavianus tamen Philippensium Episcopus, eui Patres assensi sunt, his & aliis similibus auditis, cum recitarentur a notario dixit: *Horrenda ac blasphema sunt Nestorii dicta, neque aures nostra hisce amplius inquinari ferunt.*

Deregitur a Patribus Ephesinis. *Part. 1. conc. Ephes. act. 1. excerp. 12.*

Et a Mercatore. *In contradict. 12. anathematismi Nestoriani.*

Unde Mercator: *Quis etiam, inquit, hoc ejus aliud deliramentum æquo animo ferat, quo ait*, CHRISTUM JESUM *suum ipsius Dominum esse? cujus verba sunt ista*. Hoc autem dico, vt noveritis, quam superexcellens, & summa quædam conjunctio existebat, etiam in infante ipso, cum dominica caro conspiceretur. erat enim ipse infans & infantis ipsius Dominus. *Quis vnquam suus esse Dominus dictus est? Sed hic eum vult & conatur quartam introducere in sancta Trinitate personam atque substantiam, mira stoliditatis est, & impietatis maculis inquinatus.*

De partu laborioso mulieris locus Geneseos agitatus a Juliano & Augustino.

MULTIPLICANS MULTIPLICABO TRISTITIAS TOAS.] Locus iste Geneseos, cum aliis quæ pertinent ad pœnam peccati primordium parentum, a Juliano simul & Augustino agitatur, illo auctoritatem scripturæ declinante, isto graviter vrgente.

Lib. 6. oper. imperf. cap. 26.

Julianus. *Non est dictum ad mulierem: orientur in te dolores, aut generabo tibi gemitus, vt post culpam sensus eorum instituti viderentur; sed multiplicant multiplicabo tristitias tuas, quo ostendit jam esse in naturali ratione, quod se in peccatrice persona, non condere sed multiplicare, promittit; nunquam enim multiplicantur nisi extantia. Hoc itaque ordine gemitus parturitionum, qui secundum naturam fuerat, ita in hominum corporibus, sicut in pecoribus, institutus, non conditur in Eva, sed crescit, vt peculiari granditate excruciatorum affligeretur angorum*, &c.

Contra Augustinus: *Dolorem pariendi pœnam dicimus esse peccati. scimus enim hoc Deum sine vlla ambiguitate dixisse; nec dixisse, nisi prævaricatrici sui mandati; nec ob aliud dixisse, nisi quia irascebatur, suum prævaricatam esse mandatum.*

Quot diebus olim solemnis baptismus conferretur. *Vicecomes lib. 1. de antiq. bapt. ritibus c. 19. & seqq.* Duobus in occidentali Ecclesia, tribus in orientali, præsertim Constantinopoli.

QUONIAM APPROPINQUAT BAPTISMI TEMPUS, &c.] Hic me locus admonet, dicere nonnihil de pervulgata opinione quorundam existimantium, duobus tantum diebus olim in Ecclesia baptismum celebrari potuisse, paschate nimirum & pentecoste: cæteris interdictum, nisi necessitas vrgeret. Fateor hunc morem in Ecclesia occidentali, saltem cismarina, obtinuisse; nec obtinuisse tantum, sed etiam legibus sancitum. at contendo in Ecclesia orientali, præsertim Constantinopoli, aliter rem se habuisse, tresque extitisse baptismi dies solemnes, festum luminum, quæ epiphania, pascha & pentecosten.

Conficitur primo testimonio Gregorii Nazianzeni. *Orat. 40.*

Id colligo primum ex oratione, quam Nazianzenus habuit postridie lumina; quaque in eos, qui ex vno solemni die in alterum baptizari differrebant, vehementer invectus est: *Hoc & illud causaris, inquit, atque excusas excusationes in peccatis, luminum diem expecto, paschatis festum pluris facio, pentecosten expectabo. Cum Christo baptizari præstat, cum Christo in resurrectionis die ad vitam redire, Spiritus adventum honorare. Quid postea? Veniet vitæ finis in die, quam non expectas, & in hora, quam ignoras*, &c. Juvat consulere Nicetam ad hunc locum.

In notis ad lib. Tertull. de baptismo.

Si quis vero cum Pamelio putet, diem luminum fuisse [illegible], quam nos purificationem Virginis vocamus, quando proceditur cum candelis; legat ille initium orationis laudatæ, eamque conferat cum præcedente, quæ inscribitur *in sacra lumina*. attendatque ad hæc verba sub finem, *Christus illuminatur, simul illustremur. Christus baptizatur, simul descendamus, vt simul ascendamus*, & cætera quæ [illegible] minime, baptismo Christi maxime conveniunt, opinionemque deponet.

Orat. 39.

Conficitur secundo ejusdem testimonio. *Orat. 39.*

Colligo deinde ex oratione 39. jam laudata, cujus initium est: *Sanctus luminum dies, ad quem pervenimus, quemque hodie divino beneficio celebravimus, pro principio quidem Christi mei, hoc est, veræ lucis omnem hominem in mundum venientem illuminantis, baptismum habet; meam quoque purgationem operatur. quocirca divinam vocem audite:* Ego sum lux mundi; *& proinde accedite, illuminamini. Tempus regenerationis, desuper gignamur*, &c.

Ioan. 8. v. 12.

Conficitur tertio aliis duobus testimoniis. *Prat. spirit. cap. 214. Damasc. in tetrastic. in epiph.*

Colligo tertio, partim ex Prato spirituali, vbi fit mentio solemnis baptismi in epiphaniis celebrati, & miraculo quotannis divinitus comprobati; tum ex tetrastichis Iambicis Damasceni in epiphaniam, quibus prolixissima fit mentio baptismi hoc die fieri soliti.

Conficitur quarto ex

Colligo quarto ex eo, quod inter Græcos canones nullus reperiatur, quod sciam, qui duos tantum dies baptismo tribuat: vnde vix non

Græcorum canonibus. *Serm. exhort. ad bapt.*

opinor, variam fuisse variis in Ecclesiis particularibus consuetudinem: nam Basilius tradere videtur non admodum obscure, in sua Cappadocia duos tantum dies servatos fuisse. Certe in Thessalia in solo paschate fas erat baptizare. quod a Socrate & Nicephoro, velut abnorme quiddam & multorum saluti noxium, reprehensum est.

Lib. 5 cap. 21. Lib. 12. cap. 34.

Conficitur quinto ex Latinorum canonibus. *Loco antea cit.*

Colligo quinto ex eo pariter, quod omnes canones a Vicecomite tam diligenter conquisiti, vt duobus tantum diebus conferri baptismum potuisse probaretur, ad solam Occidentis Ecclesiam pertineant; nec eam quidem totam, sed tantum cismarinam, vt quisque facile intelligat, si modo vel consuluerit collectionem Cresconianam, in qua sunt decreta Siricii ad Himmerium Tarraconensem, Leonis ad Episcopos Siciliæ atque Campaniæ, & Gelasii ad Episcopos Lucaniæ; vel ea perpenderit, quæ referuntur, tum ab aliis Pontificibus præscripta, tum a conciliis Gerundensi *cap. 4.* Toletano 17. *cap. 2.* Parisiensi 2. *lib. 1. cap. 33.* Meldensi *cap. 44.* Triburiensi *cap. 12.* Moguntino sub Rabano *cap. 3.* & aliis.

Epist. 1. Epist. 4. & 78. Cap. 11.

Conficitur sexto ex Pontificum literis.

Colligo denique ex ipsis sanctorum Siricii & Leonis epistolis, quibus cum prohibere voluerint, ne mos Græcorum in Sicilia, aliisque vicinis Italiæ regionibus gliscens, latius serperet; imo ne alter, longe corruptior, induceretur, quo nonnulli, ipsis quoque Apostolorum Martyrumque natalitiis, solemnem promiscuæ multitudinis baptismum celebrarent, agnoscunt procul dubio, aliud apud Græcos, quam apud Latinos, in vsu fuisse.

De more Africanæ Ecclesiæ.

Quod vero, cum, duobus tantum diebus baptizatum fuisse solemni ritu in Ecclesia occidentali, diceretur, excepta est cismarina. Id factum propter Africanam Ecclesiam, in qua aliud aliis temporibus observatum videtur, non tantum in diversis provinciis, sed in ipsa quoque Ecclesia Carthaginensi. Tertullianus enim paschatis tantum & pentecostes meminit, cum recenset baptismi dies, imo reliquos excludit his verbis: *Cæterum omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile baptismo. si de solemnitate interest, de gratia nihil refert.* At Victor Uticensis narrat, ingens miraculum in baptismo epiphaniorum contigisse. quippe cæcum revelatione divina monitum, vt illa die ad Eugenium Carthaginensem pergeret. *Et Episcopus postquam fontem, quo baptizarentur accedentes ad fidem, benedixisset, oculos a natura clausos contingeret, atque aqua ablutos aperiret: quod perinde accidit atque revelatum fuerat, vniversis, qui ad solemnem baptismum confluxerant, stupentibus ad tantum miraculum.*

Lib. de bapt. cap. 19. Lib. 2. de persecut. Vandalica.

De dilatione baptismi olim solita.

Morte præventi, &c. Priscis illis temporibus, non statim ab ortu conferebatur baptismus, vt nunc fit; sed diu sæpe differebatur, non tantum ab adultis, qui sua sponte accedebant; sed etiam ab infantum parentibus, donec adulti fierent.

Omnes tamen interim, dum baptismi tempus adveniret, censebantur inter Christianos: adulti quidem, propter catechumenorum nomen, quod profitebantur; infantes vero, quia moribus christianis imbuebantur a fidelibus parentibus.

Causa non improbabilis differendi, quoties periculum mortis non imminebat: fuit hæc vna pro infantibus, vt Christi jugum subirent volentes, illudque postea tanto religiosius ferrent, quanto prudentius elegissent. Ecclesia tamen posterioribus temporibus vetuit, ne vltra constitutum tempus mora fieret: quæ provida fuit erga infantes pietas, ne propter moram inciderent in periculum salutis.

Ex adultis aliqui, quorum erat in speciem tolerabilior ratio, ad ipsum quoque mortis periculum differebant, vt baptismo, quem intelligebant ab omni reatu purgare, inter moriendum suscepto, securiores salutis ex hac vita migrarent. Differebant alii, vt liberius interea peccarent, soluti nimirum legibus; tum religionis, quæ sanctorum vitam præscribit; tum christiani conjugii, cujus sanctitas violata severius vindicabatur; tum pœnitentiæ de peccatis post baptismum admissis, quæ, vt ferebant tempora, durior & erat & videbatur hominibus non admodum piis.

Nonnulli, fateor, ipsis quoque suadentibus Patribus, se quodam velut tyrocinio probabant, excolebantque ad sanctimoniam vitæ, quam in baptismo voverent: sed isti pauci fuerunt præ aliis illis, quos, propter indignitatem facti, vehementibus sæpe orationibus insectati sunt Patres, sed imprimis Basilius Magnus, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Chrysostomus, aliique plures, quorum tam consona est oratio, vt non temere quispiam conjecerit, consequentes ex prioribus ea mutuatos quæ attulerunt.

Exhort. ad sanct. bapt. orat. 40. Adversus eos qui differunt bapt. In catechesi ad illuminandos.

Eucharistia recens baptizatis oblata.

Particeps corporis ejus et sanguinis, &c.] Ex hoc etiam loco intelligimus, in more positum primis temporibus, corpus & sanguinem Christi recens baptizatis præbere: vt quemadmodum sacramento fidei in Ecclesiæ membra adoptati fuerant, ita sacramento caritatis sanctissime colligarentur inter se, & quasi adunarentur, vt loquitur Augustinus.

Quæ super ea re dixit Nestorius, traditione accepit a majoribus: hanc enim consuetudinem testantur Dionysius, Gregorius Nazianzenus, Chrysostomus, &c.

Lib. de eccles. hier. cap. 2. orat. 40. Homil. 20. ad illuminand.

Græcis consentiunt Latini, Tertullianus, Ambrosius, Hieronymus.

Lib. de pudic. cap. 9. & lib. de bapt. c. 19. Lib. 4. de sacram cap 2. & lib. de iis qui myster. initian. cap. 5. Adversus Luciferianos.

Neque vero soli adulti, sed infantes quoque recentes a baptismo initiabantur sacris mysteriis: hoc tamen discrimine, quod illi sub vtraque specie, hi sub sola vini communicabant.

In orientali etiamnum Ecclesia.

De communione infantium in baptismo superfluum est afferre testimonia Patrum Græcorum, cum orientalis Ecclesia hunc morem a majoribus acceptum etiamnum servet, vt videre est apud Jeremiam Constantinopolitanum.

Respons. 1. c. 2.

Et olim in occidentali.

E Latinis testis est Gregorius Magnus in sacramentario, ordo Romanus, Anselmus, vel quisquis est alius auctor commentariorum in Lucam, Hugo Victorinus, &c. In sacramentario Gregorii sunt hæc verba: *Pontifex redit in sacrarium, expectans, vt cum vestiti fuerint infantes, confirmet eos, qui etiam non prohibentur lactari ante sacram communionem, si necesse fuerit*, &c. Eadem habentur in ordine Romano.

Lib. 1. de sacram. cap. 20.

Qua ratione eucharistia infantibus ministraretur.

Qua autem ratione ministraretur infantibus sacramentum sola specie vini, discere est, partim ex Gregorio Magno, & ordine Romano, partim ex Hugone Victorino: nempe recens baptizatis, priusquam lactis quidquam sumerent, nisi in summa necessitate, suum sacerdos digitum sacro calice intinctum sugendum dabat.

Incertum quo tempore mi-

Vix certo definire possim, quo tempore desierit mos iste, quem Victorinus *primariam Ecclesiæ*

nistrari desierit.

institutionem vocat, quemque sua ætate, dato pro sanguine dominico infantibus vino, abrogatum queritur, & revocari optat. Posset aliquid super ea re deprehendi ex veteribus rituum libris, post annum millesimum, quo nondum hic ritus antiquatus fuerat, conscriptis.

ET RELIQUA AD PRÆSENTEM REM NON PERTINENTIA, &c,] His verbis Mercator aperte satis testatur, se non retulisse integrum sermonem, prout a Nestorio dictus est: quemadmodum nec tres alios sequentes; sed ex singulis ea delibasse, quæ ad rem suam pertinerent, id est, ad confutandam hæresim Cælestianam, de mortalitate Adami.

Suspicor ea, quæ prætermissa sunt, a Nestorio Chrysostomi, vt erat solitus, exemplum secuto, adversus eos, qui baptisma differrent, dicta fuisse.

Item ejusdem tractatus alius ad populum in Adam.

Sermo secundus, adversus Pelagianos.

UR *hic sermo secundo loco reponatur, cum quartus sit in codice manuscripto, dicetur ad sequentem sermonem. Habitus videtur eodem anno, & eodem loco, ac die dominica, cum superior sabbato dictus sit precedens; sed iidem audierunt Pelagiani, de peccato Adami totum genus suum obligantis, & de adventu Christi totum reparantis differentem. Sermo disertus est, licet sub finem levior atque juvenilior. capite caret. dividitur in duodecim partes.*

I. Exordium a studio auditorum vincente imbecillitatem dicentis.

Et audirorum me, qui expectant doctrinam, desiderium movet; & imbecillitas ad silentium magis impellit: attamen vim ægritudinis sacerdotalis officii debitum vincit.

II. Animalia sistuntur Adamo, vt nomen accipiant. Rom. 4. v. 17.

Mox enim, mandato præcedente, tanquam ex eo ostendens naturæ humanæ in sapientia profectum, affert Adæ conspectibus animalia: qui, ad vniuscujusque naturam, singulis ex tempore vocabula imponebat, & fontes nominum, scaturiens quodammodo, effundebat. Et erat quidem Deus *vocans, quæ non erant, tanquam quæ essent.* Adam autem, quæ non vocantur, tanquam jam vocarentur.

III. Quantorum donorum ingratus Adamus.

O quantorum donorum gratiarum actionem, Adam, Deo meo non reddidisti: Fictus es ex pulvere: in paradiso habitabas: in abundantia deliciarum degebas: expers dolorum voluptate fruebaris: absque cura vlla tibi divitiæ influebant: Dei quoque discipulus eras: conscriptor primus nominum factus es: adstitit tibi fera bestiarum natura rationabilibus obedientior: legem tulisti in nominibus animalium imponendis: sermone cum creatore mutuo vtebaris.

IV. Angeli appetentes vindictæ in peccantes homines. Matth. 13. v. 28.

Et post aliquanta ibidem. Angeli ad peccatorum offensi corruptelam, pœnam nostram differri sentientes, non mediocriter movebantur, & adeuntes Deum clamabant: *Vis euntes colligamus zizania?*

V. Quam expectabant dæmones veluti ex jure. Genes. 3. v. 19.

Dæmones nihilominus sperabant, aut Sodomiticam totius mundi conflagrationem: aut diluvium, vt Noe tempore, vehementius expectabant. Diabolus autem proferebat, quod est adversus naturam, illud chirographum, quod scriptum est: *Terra es, & in terram ibis.* Et instabat ex hoc, generationes hominum morte consumens.

VI. Desperatis rebus opem fert mediator Christus. 1. Tim. 2. v. 5.

In tanta itaque rerum difficultate, cum essemus spebus melioribus destituti, fit naturæ reconciliationum maxima copia. Nascitur enim mediator orbis & Dei: non sicut Hieremias, aut quilibet alius Prophetarum, qui contempti sunt; sed qui habet horum quæ vult, datricem conjunctam sibimet deitatem: non vnius gentis mediator, sicut Moyses Judæorum; sed, sicut Paulus inquit: *Unus Deus, & mediator Dei, & hominum, homo* CHRISTUS JESUS. homo persona, qua videtur & paret: Deus autem conjuncta deitatis natura; mediator pro natura nostra, adversum diabolum, suscipiens causam.

VII. Contentio Christi cum diabolo.

Ille peccatum ex Adam tanquam chirographum proferebat; ex diverso Christus, ex carne sine peccato, debiti hujus evacuatione nitebatur: ille condemnationem, quæ per Evam adversus totam naturam processerat, relegebat; Christus vero mortificationem, quæ per beatam Mariam generi obvenerat, referebat: ille obtendebat in paradiso escæ incontinentiam; Christus a contrario aceto potatam in se humanam naturam, nullum ob peccatum, esse monstrabat.

VIII. Victoria Christi de diabolo. Joan. 12. v. 31. Ibidem.

Solvit omnia, quæcunque adversum nos diabolus allegabat; & causæ hujus victoriam prædicabat, dicens: *Nunc judicium hujus mundi est.* In me, inquit, judicatur hic mundus, de mea incarnatione superatur. *Nunc*, inquit, *judicium est hujus mundi, & princeps hujus mundi mittetur foras*, tanquam de judicio improbus calumniator, exsolutum chirographum proferens, & in non debentes infestus insiliens.

IX. Sed hoc beneficium omnibus confert lavacri salutaris necessarium sacramentum: qui

Victoriæ fructum percipit baptizatus. *Joan. 12. v. 26.*

qui enim ablutus est baptismo, fit illius domesticus, & concorporatus, & familiaris, qui illud chirographum solvit, & cum ipso cælorum efficitur incola: *Ubi enim ego*, inquit, *illic & minister meus est.*

X. Non item catechumenus.

Manet autem debitor catechumenus, tanquam ejus, qui evacuavit chirographum, alienus; cujus anima cum de carne migraverit, angelis perductoribus animarum se interponens diabolus, Hanc, inquit, meam extantem cur eripitis animam? Meum jus, meam invaditis possessionem, meos invaditis debitores; & si etiam id videtur, quod fit apud homines, melior hæc de catechumenis oratio obtinebit, addente diabolo: Illi cis in terris Ecclesiarum januas claudunt; vos autem ad eorum susceptionem de cælis occurritis. Juri meo, o angeli, vim inferre conamini.

XI. Qui non habet jus ad hæreditatem regni cælorum.

Quid enim vobis cum catechumenis videtur esse commune? Non sunt renati ex aqua & spiritu, vt perducantur a vobis ad regna cælorum. Hæreditati, quæ obnoxia mihi est, non renuntiaverunt. evectionem regiam non habentes, cursu regali iter quo pacto conficient?

XII. Epilogus. *Ephes. 2. v. 6.*

Sed hæ nunc diaboli adversus naturam obmutuere allegationes, cui cum fiducia reclamat illa baptizata natura: *Coexcitavit nos, & consedere fecit in celestibus in Christo*, cui est gloria in sæcula.

Illustratus locus.

MOX ENIM PRÆCEDENTE MANDATO, &c.] Multa procul dubio desunt, eaque spectantia, vel ad formationem hominis e limo terræ, vel saltem ad ejusdem collocationem in paradiso voluptatis, vel etiam ad impositum a Deo mandatum abstinendi ab arbore boni & mali. horum enim trium mentio fit, non solum cap. 3. Genes. ante narrationem adductorum animantium ad Adam, sed etiam num. 3. istius sermonis, vbi Nestorius, conversa ad Adamum oratione: *Factus es*, inquit, *ex pulvere, in paradiso habitabas, in abundantia deliciarum degebas*, &c.

Veritas ore summi Pontificis sanctius quam Nestorii explicata. *In epist. cont. Pelag.*

O QUANTORUM DONORUM GRATIARUM ACTIONEM, ADAM, DEO NON REDDIDISTI!] Gelasius Papa post explicatum diaboli superbientis lapsum, conceptamque invidiam erga hominem, quem *secunde conditionis imaginem Dei* vocat: *Iisdem motibus*, inquit, *aggreditur in securitate degentem, quibus de summis ad ima male confisus ipse deciderat. Hinc illa felicitas paradisi primis hominibus constare non potuit. Hinc illa prima conditionis integritas, dum ita de se fidit, tanquam ipso, qui condiderat, non egeret, nec de perceptis agit gratias, quod nusquam fecisse memoratur: nec de conservandis, quæ sumpserat, poscit auxilium; nec ad eum etiam pulsata tentatoris accessu, devota concurrit & consulit, suæque se credit inter prospera voluntati. Facile sine præsidio creatoris patuit deceptoris insidiis. & in prævaricationem fracta consequenter illiciti, conditionem præfixa mortis invenit; meritoque est competenti subjecta vindictæ; quoniam nec de bonis fuerat devota retinendis, nec malum præcaverat antepradictum, dum per majoris ambitum potestatis, Deum se scilicet fore præsumentis, foveas hostilis persuasionis incurrit; & quæ, si suo ordine mansisset grata factori, perpetuum summa commercium deitatis potuisset apprehendere; competenter, sine debito summa divinitati officio, copiosa promissione frustrata, ad divinitatem non potuit pervenire*, &c.

Locus iste, licet longior, visus est afferendus, partim quia hujus temporis opinionem continet de gratia orationis; partim vt catholica veritas non ore sacrilego Nestorii, sed sanctiore summi Pontificis traderetur.

Locus illustratus.

ET POST ALIQUANTA, IBIDEM ANGELI, &c.] Videtur interposita fuisse historia, tum peccati ab Adamo inobediente commissi, tum latæ a Deo sententiæ, non tantum in reos ipsos parentes, sed etiam in filios iræ naturæ extitutos: quam tamen ob sententiam non continuo mortui sunt homines, sed mortales evaserunt, eo quo sæpe dixit Augustinus modo.

Diaboli nomen specialiter sumptum.

DIABOLUS AUTEM PROFEREBAT, &c.] Post mentionem factam dæmonum, diaboli meminit singulari numero, more sanctorum Patrum, qui eo nomine appellare solent vnum ex prævaricatoribus angelis, quem Christus *principem hujus mundi, potestatem tenebrarum, & satanam nominavit, cui & angelis ejus paratum* dixit *ignem*, in quem maledictos ire jubet, cum formam supremi judicii repræsentat.

Joan. 12. v. 31. Luc. 22. v. 53. Marc. 1. v. 13. Matth. 25. v. 41.

Eundem Augustinus vocat *principem impiæ civitatis*, atque *improborum caput*: vulgo *lucifer* dicitur, crediturque tenere in reliquos dæmones principatum, sive privilegio antecellentis naturæ, sive quadam tyrannide post iniquam aliorum, quos sollicitavit, defectionem.

Creditur & parentes humani generis, collecta in Dei vltoris imaginem rabie, per se tentasse, cum alios soleat ministerio dæmonum, vt Patres tradunt. Per se quoque dicitur, præ invidentia in deserto Christum aggressus, & in animam Judæ immisisse tradendi Domini consilium, &c.

Apoc. 12. v 7.

Ille est, quem specie draconis cum Michaele velut æmulo pugnasse, & a victore alligatum Joannes Apostolus inducit, quemque ait *accusatorem fratrum nostrorum ante conspectum Dei nostri die ac nocte*, atque hinc diaboli nomen accepit.

Ibid. v. 10.

Interpretatio Patrum.

TERRA ES, ET IN TERRAM IBIS, &c.] Notant Patres, statim prolata in serpentem maledictione, qua jussus est terram comedere, dictum homini a Deo: *Terra es, & in terram ibis*; vt allegoricus verborum istorum sensus indicaretur, homines nempe a diabolo absumi perdique, propter peccatum, non animo tantum, sed etiam corpore, quantum Deo permittente licet. Unde Nestorius alios interpretes secutus addit: *Et instabat ex hoc generationes hominum morte absumens.*

Quæstio admodum vtilis de nomine personæ vsurpato a Nestorio & a Cyrillo.

HOMO PERSONA QUA VIDETUR ET PARET.] Posset aliquis suspicari suam Nestorium prodidisse hoc in loco hæresim, qua duos in Christo filios, duasque asserebat personas, solo morali nexu conjunctas. videtur enim humanam personam admittere, qua Christus cernitur & paret, Christumque sola conjunctione cum

dcirate, Deum dici: qui purus Nestorianismus. Verum potuit dictum illud catholice intelligi, mediatorem scilicet vere esse, & hominem, propter indutam a Verbo formam hominis, qua nobis appareret; & Deum, propter formam seu naturam Dei formæ hominis conjunctam. Credibile tamen est, hæretico sensu vastum hæreticum locutum fuisse.

Proderit tamen hoc in loco nonnulla cum Cyrilli, tum Nestorii dicta explicare, quæ sua vel insolentia, vel obscuritate facere possunt negotium. videretur enim forte cuipiam minus oculato in his rebus, a Cyrillo Nestorius in eo reprehendi, quod ipsamet est catholici dogmatis formula, ac quasi tessera; & a Nestorio vicissim approbari, suumque dici, quod Cyrillus [illegible] pronuntiat.

Lib. de rect. fid. ad Regin. num. 13. Cyrillus igitur cum Nestorii sententiam exponeret: *Ceterum*, inquit, *nomen hoc, Christus, quidam nescio quo modo Dei Patris Verbo, etiam seorsum ac per se, hoc est, vt extra carnem positum mente concipitur, convenire asserunt: mox vero in illum quoque similiter illud competere contendunt, qui ex sacra Virgine natus est, prout hic quoque per se separatim subsistere consideratur: postremo ambobus simul, perinde ac vni, congruere tradunt, ratione nimirum conjunctionis, vt ipsi loquuntur, in vnam illos personam colligentis. Nam vere illius secundum naturam vnionis nulla apud illos habetur ratio, etiamsi vnam hanc mysterii huius viam planam, & ab omni errore tutam propositam habeant. & hæc illorum simulata confessio non est sincera, sed atri veneni imposturæque plena*, &c.

Epist. 2. ad Nestorium. Et scribens ad Nestorium, cum catholicam sententiam exponeret: *Asserimus*, ait, *Verbum vnita sibi secundum hypostasim carne, animata rationali anima, inexplicabili incomprehensibilique modo hominem factum, & hominis filium extitisse, non per solam voluntatem aut beneplacitum*, ἀλλ' ὡς ἐν προσλήψει προσώπου μόνου, &c.

Part. 1. conc. Ephes. cap. 9. Nestorius autem rescribens Cyrillo verbis catholicis videtur locutus. *Quia enim*, inquit, *mortis facturus erat Apostolus mentionem, ne quis hinc Deum Verbum patibile esse colligeret, subjungit nomen hoc*, CHRISTUS, *quod vtramque naturam, patibilem, inquam, & impatibilem in vnica persona denotat, quo idem nimirum Christus patibilissimus & impatibilis citra periculum concipi queat: illud quidem secundum humanam naturam, hoc vero secundum divinam.*

Ibid. num. 2. Et paulo post: *In eo autem laudo, quod distinctionem naturarum, secundum divinitatis & humanitatis rationem, harumque in vna persona conjunctionem prædicas, quodque Deum Verbum altera ex muliere ortu minime indiguisse affirmas, & quod divinitatem pati non potuisse diserte pronuntias: hæc enim revera & orthodoxa, & vanis omnium hæreticorum circa Domini naturas opinationibus quam maxime adversa sunt.*

Verum facilis est totius difficultatis solutio, si modo observentur duo. Alterum nomen personæ accipi posse, & reipsa nonnunquam accipi a Patribus, sensu, si licet ita loqui, theologico, pro *hypostasi naturæ rationalis*; nonnunquam sensu quasi forensi, pro eo, qui jus habet atque auctoritatem res gerendi. Alterum, differre plurimum id quod est, conjungi naturas, vel assumi naturam, ab eo quod est, conjungi personas, vel assumi personam solam. Si conjunguntur personæ, vel sola persona assumitur, nexus est, vt aiunt, moralis tantum: si vel naturæ conjunguntur, vel assumitur natura, intercedit nexus etiam substantialis. Ut autem assumatur alicujus persona, satis est, si species ejus induatur, ejusque partes agantur, & locus teneatur; sed si natura vere dicenda sit assumi, necesse est accidat, ἕνωσις φυσικὴ καὶ ἀσύγχυτος.

Nestorius igitur locis antea citatis, personæ nomen accepit forensi more; quare licet reipsa conjunctionem naturarum factam diceret, secundum solum affectum & κοινωνίαν τῆς αὐθεντίας. Nil mirum tamen, si factam simul affirmaret in persona, Verbo scilicet induente formam hominis, eique dignitatem communicante. Nil mirum quoque, si ea de causa reprehensus fuerit a Cyrillo velut hæreticus. Laudandus alioquin tanquam catholicus, si nomen personæ, vt Cyrillus, more theologico sumpsisset. Deinde voluit conjungi personas naturarum duarum in Christo, eamque conjunctionem vocavit σχετικὴν ἕνωσιν, propterea quod vna alterius jure & honore fruebatur; sed hoc conjunctionis genus, quam σχετικὴν dicebat, Cyrillus pro eo ac debuit, acriter insectatus est.

CUJUS ANIMA CUM DE CARNE MIGRAVERIT, &c.] Hæc pene poetica fictio plus habet artis oratoriæ, quam sinceræ theologiæ, quamvis non absimile quiddam legatur etiam apud auctores Nestorio meliores.

EVECTIONEM REGIAM NON HABENTES, &c.] Alludit ad ea, quæ habentur lib. 12. Cod. Justin. tit. 51. & in Cod. Theod. de cursu publ. angar. & parang. Est autem evectio licentia cursus publici vsurpandi, data vel a Principe, vel a Præfecto Prætorio, functis dignitate civili & militari. Cursus vero publicus, quem fiscalem Spartianus, Nestorius regalem vocat, erat obsequium certis locis, in publico itinere, ad publicas necessitates expediendas, constitutum. hoc qui curabant in provincia, curiosi dicebantur; qui in singulis locis, stationarii, qui in ipsa via, deductores seu custodes. Confert igitur Nestorius baptismo collationem cum evectione, transitum ad meliorem vitam cum cursu publico seu regali, baptismo tinctos cum dignitate præstantibus, angelos animarum custodes cum deductoribus, diabolum cum curiosis. De evectione.

Item ejusdem tractatus in Ecclesia publice habitus, cujus initium istud, Sol quidem, *&c.*

VISUM est, *hunc sermonem, quemadmodum & sequentem, exscribi debere primum, prout reperitur in excerptis Marii; deinde integrum, vt habetur tomo 7. operum Chrysostomi editorum a Savilio: nonnihil enim discriminis intercedit, quod conjecturæ postea non improbabili occasionem dabit.*

Sermo III. adversus Pelagianos.

SOL quidem supra terras altior factus, & ad nos vsque ex Oriente discurrens, noctem mutat in diem, somnum excutit, & nos operibus reddit: lumen autem scientiæ Dei de somno desidiæ animum suscitat, cogitationes illuminat, & eas erigit ad virtutes. Hanc nobis lucem illucescere erit semper optabile: & solem quidem istum visibilem si quis non videat, vivit, siquidem vivit & cæcus, auditu tantum solis notitiam habens: animæ vero, si ignorent Deum, sine sole sunt prorsus mortuæ, tametsi quispiam eas vivere suspicetur, de quibus etiam Dominus ait: *Sinite mortuos sepelire mortuos suos.* I. *Matth. 8. v. 22.*

Sed ille, qui cum mortalitatis genitore luctatus est, ex vtraque vitam mortalitate redemit. Duplex enim in nos mortalitas grassabatur; vna quidem accidens mortali ex peccato factæ naturæ: altera, quæ scientiæ abjectione contingit. ignorare enim Deum, insensibilitatis, quæ ex morte evenit, similitudinem gerit. Utriusque ergo mortis opifex diabolus factus est, quem Christus elidens, ex vtraque vitam nostram mortificatione levavit: animam videlicet præceptis vivificantibus erigens, resurrectione vero id quod mortale est, recreans atque restituens. impulsore enim collapso, quod ab eo impulsum fuerat, sublevatur. II.

Hujus luctaminis vitæ imago relicta est. Ubi? Respice in deserto, ibi hanc elevavit divina natura, tyrannicida imagine tyrannum per deserta terrens. III.

Item post aliquanta ibidem: Dedit quidem hominibus victum per cibos, & corpori stabilitatem per escam: docuit autem me scriptura divina, Deum naturæ terminos superare. memini enim vocis clamantis divinæ, famem & deserta homines non formidare, sed etiam ibi hoc respondere debere: ferat opem Deus, & petat panis, quia etiam sine cibo vivificator est Deus; absque esca quoque vivet caro, si eam vivere præcipiat Deus; sic inquiens, scriptum est, & sic credo, de divinis eloquiis fiduciam gerens, nec expecto vitam, quæ ex solo cibo contingit. IV. *Matth. 4. v. 4.*

Item post aliquanta ibidem: Per quæ offendit Adam, per hæc reconciliat Christus. Quondam ex infidelitate & esca corruerat, non credens Deo, & cecidit, cum manducasset; veniens Christus a fide & continentia incipit: vnde fuerat conlapsa natura, eam inde restaurans.

Auctorem sermonis hactenus ignotum patefacit Mercator.
Tom. 7 operum Chrysost.
Tom. 1. biblioth. concionatoriæ.

EJUSDEM TRACTATUS, &c.] Hactenus quæsitum fuit, quem hic tractatus haberet auctorem. Savilius post Frontonem Ducæum sensit quidem suppositum Chrysostomo, sed non aperuit, cujus foret. Asterium parentem dixit Combesius, propter similitudinem dictionis; Mercator Nestorium, nec dubiam facit fidem, quippe qui & adfuerit, cum diceretur, & editum interpretatus sit Latine, & ex ipso excerpserit non pauca, quibus ipso patroni testimonio hæresim Cælestii confutaret: quanquam, vt tantum Mercatoris testimonium deficeret, poterat ipsa per se oratio suum satis auctorem, sin minus prodere, saltem accusare Nestorianæ impietatis; si quidem de Christo loquitur non semel, tanquam de puro homine. quod cum bene animadverteret Combesius, miror, qui potuerit Asterio tribuere, viro apprime catholico, sermonem tam impium.

Observatio prima.

Observa primum, lector, in Græco textu Savilii, ea tenore continente conjungi, quæ apud Marium disjunguntur, interjectis solemnibus excerpentium vocibus: *& postea, & post aliquanta;* quanquam interjici potuerunt crebrius quam oporteret, solo notariorum vitio.

Observatio secunda.

Observa deinde, sermonem, qui apud Savilium vnus est atque continuus, in duos apud Mercatorem dividi: appositumque fuisse suum posteriori exordium, aliaque non pauca, quæ in Græco nulla sunt. Opinor tamen non improbabiliter dici posse, vel a Mercatore, vel potius a notario, posterioris sermonis fragmento subjunctum fuisse prioris excerptum, quæ pars si suo corpori reddita sit, vt certe debet, totam auferet, vel perturbationem, vel dubitationem.

Observatio tertia.

Observa denique sermonum titulos, sive oscitantia, sive imperitia notariorum, ita confusos esse, vt sin minus ex aliis locis, atque etiam conjectura restituantur, perpetua perturbatio futura sit.

Restitutus sin-

Duos igitur in Adam dictos a Nestorio ser-

gulis sermonibus suus titulus.

mones reor ; duos de lucta Christi cum diabolo. Primi hunc esse verum titulum : *Tractatus in Adam in Ecclesia publice habitus, cujus initium est*, Multis quidem, &c. Secundi : *Item ejusdem tractatus alius ad populum, in Adam.* Tertii : *Item ejusdem tractatus in Ecclesia publice habitus, cujus initium istud est*, Sol quidem, &c. Quarti denique : *Item ejusdem in id quod scriptum est :* Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me, *cujus initium istud est*, In alium sermonem.

Habitus est sermo in Basilica S. Sophiæ.

In Ecclesia publice habitus] Id est, in Basilica S. Sophiæ apud Constantinopolim, quæ aliquando magna, aliquando per excellentiam Ecclesia dicebatur ; in ea enim solebant Episcopi orationes solemniores habere ad populum, unde & ipsæ inscribuntur habitæ in magna Ecclesia. Hunc titulum præfert oratio Nazianzeni ad Patres primi Constantinopolitani concilii ; præferunt & multæ, tum Chrysostomi, tum Procli, &c.

Suspicio quod Nestorius de gratia interiore consenserit Pelagianis.

Sed ille qui cum mortalitatis genitore, &c.] Christum intelligit, qui utramque mortem, Adami peccato contractam, superavit : spiritualem nimirum, quæ Dei ab anima separatio est ; & corporalem, quæ animæ a corpore solutio. Notandum vero priorem non caritatis, ut oportebat, sed scientiæ privatione a Nestorio definiri : *Animæ*, inquit, *si ignorent Deum, sine sole sunt prorsus mortuæ, tametsi quispiam eas vivere suspicetur*, &c. Et paulo post : *Duplex enim in nos mortalitas grassabatur ; una quidem accidens mortali ex peccato factæ naturæ ; altera quæ scientiæ abjectione contingit*, &c.

Hinc mihi gravis quædam suspicio suborta est, Nestorium de peccato originali aliquatenus dissensisse a Pelagianis : de gratia interiore omnino consensisse. Cum enim fassus esset, naturam humanam ex peccato factam mortalem, diabolum utriusque mortis opificem, & mortalitatis genitorem, quod erat catholicum ; ex utraque tamen mortificatione asseruit levatam a Christo vitam nostram, præceptis animam vivificantibus erigente, resurrectione corpus restituente, in quo videri potest, quod Pelagianum omnino est, gratiam Dei in sola lege & doctrina constituere. Et vero, perlectis diligenter omnibus ipsius sive sermonibus, sive librorum excerptis, nihil occurrit, quod pro vera Dei gratia faceret ; plurima quæ pugnarent, ut suo loco observabitur.

Explicatus locus ex alio. De mundo ad Alexandrum.

Luctaminis vitæ imago delicta est, &c.] In Græco habetur τοῖς ζῶσι, id est, viventibus seu mortalibus, ζῶοι enim aliquando mortales, & humanum genus, quod in vivis est, significat ; quem in sensum scripsit auctor libri de mundo, qui tribuitur Aristoteli, *συνεπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ βίος ἅπας, τὴν ἄνω χώραν ἀποδιδοὺς θεῷ*, id est, assentiuntur omnes mortales, sublimem regionem tribuentes Deo.

Explicatus locus ex alio sermone Nestorii.

Docuit autem me, &c.] An non alludit ad minas commoti erga se propter impietatem populi ? Harum mentionem facit initio sermonis illius contra catholicos, cujus est initium : *Contumelias quidem hæreticorum in me arbitror tanquam infantium cachinnos, & harum in mare comminatas submersiones, perturbationum quoque desideria, & persecutionum nova, quæ intenduntur, molimina*, &c.

Matth. 4. v. 9. *Item ejusdem, in id, quod scriptum est :* Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me, *cujus initium istud est*, In alium sermonem, &c.

Sermo IV. adversus Pelagianos.

I. In alium sermonem lingua perurgente, repromissionum mearum præcedens magister memor, luctam me vobis dominicam debere, submonuit, & ad hujus redhibitionem coarctat.

II. Habeo gratiam commonenti, & in exsolutione debiti magnam fiduciam gero. qui enim chirographum peccatorum pro nobis exsolvit, reddet pro me quoque apud vos contractum de eodem luctamine debitum meum.

III. *Item post aliquanta ibidem :* Cum calorem fidei diabolus in corde perspexit, tunc nocivus laudator aggreditur, & nocturna visa machinatur, accipiens dormientis sensum dormitatione lassatum, tanquam angelus lucis alloquitur. Cum jam vigilantis oculis quadrigas objecerat, vocem quoque per aerem emiserat clariorem, rectum, inquiens, o homo, judicium Dei, thesauros accipere.

IV. *Item post aliquanta ibidem :* Eadem arte suspicatus est, quod potuisset etiam Dominum irritare. Erant autem illorum omnium præsentium, quæ tunc gerebantur, præfigurationes rerum omnium futurarum, & Ecclesiæ ædificandæ munimina. Sicut enim in Adam hominum natura accipiens fundamentum, ejusdem fundamenti ruina conlapsa est, & facta est sub manum & potestatem diaboli, qui dejecit Adam ; sic Dominum Christum Ecclesiæ fides habens fundamentum, manet ejusdem fundamenti virtus immobilis, & secura, atque inconcussa sui capitis firmitate, quæ divelli non possit.

V. *Item ejusdem ibidem inter cætera & infra : Hæc omnia*, inquit ad Dominum, *tibi*
Matth. 4. v. 9. *dabo, si procidens adoraveris me.* Ex dimidio invitus prædivinas, diabole : reddes enim mundum Domino, quem inique tibi addixeras in servitutem, sed verberatus, non adoratus. Ne te arbitreris cum Adam habere sermonem, promissione enim inlexit

Adam, ac suasit Deum illum esse futurum, & hac persuasione dejecit: modo quoque Christo omnipotentiam promittebat, quod spe altitudinis eum dejiceret, arbitrans; sed dignam repulsa meruit responsionem: *Vade retro, satana, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Ibid. v. 10.

VI. *Item ibidem inter cætera & infra: Et ecce*, inquit, *angeli accesserunt, & ministrabant ei.* Ibid. v. 11. Et nos igitur cum angelis Domino servitium dependamus: exiliamus in cælum, ministerium in terris implentes angelicum: indefessis alis animam sublevemus: eum, qui conlapsam erexit nostram naturam, tota virtute diligamus: adoremus eum, qui nostrum inexorabilem inimicum dejecit atque prostravit.

De magistris populum docentibus præsente Episcopo.

PRÆCEDENS MAGISTER, &c.] Magistri nomine significat eum, qui coram Episcopo in Ecclesia populum doceret, cujusque sermonem excipere solita erat brevis Episcopi oratio, vel approbantis dicta, quod frequentius; vel castigantis, quod interdum accidebat.

Erat ille magister vt plurimum vnus de presbyteris. sic Chrysostomus coram Flaviano Antiochiæ; sic Nestorius ibidem coram Theodoto; sic Constantinopoli Anastasius coram Nestorio; sic Augustinus Hippone, coram Valerio, docendæ plebis munere functus est.

Episcopi tamen minorum sedium aliquando in majoribus Ecclesiis coram Episcopo primate docebant plebem; ita Augustinus frequenter Carthagine, audiente Aurelio, sermonem fecit; ita Theodoretus Antiochiæ, coram Joanne; Proclus Cyzicenus, & Dorotheus Martiopolitanus Constantinopoli, præsidente Nestorio, &c.

Quin etiam interdum alii alterius quoque diœcesis Episcopi verba faciebant: fecit certe Epiphanius, & Constantinopoli coram Chrysostomo; & Hierosolymis, præsente Joanne. Fecit & Paulus Emesenus Alexandriæ coram Cyrillo: & neque tunc etiam deerat oratio præsidentis antistitis, quæ sermonem hospitis consequeretur, imo & reprehenderet. Id docet tum Joannis Hierosolymitani Epiphanium, tum Nestorii Proclum arguentis exemplum.

ΤΟΥ ΝΕΣΤΟΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

ΛΟΓΟΣ

Tom. VII operum S. Ioan. Chrysostomi editorum a Savilio pag. 301.

ΕΙΣ ΤΟ· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. καὶ, ὅτι παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ τὰ ἑξῆς. Ματθ. δ'.

ΗΛΙΟΣ μὲν ὑπὲρ γῆς παρακύψας, καὶ πρὸς ἡμᾶς ἐξ ἑώας ἱππεύων, μετανίστησι νύκτα, τοὺς ὑπνοῦντας ἐγείρει, καὶ παραδίδωσιν ἔργοις· θεογνωσίας δὲ φέγγος ἐξυπνίζει ψυχὴν, λογισμοὺς περιλάμπει, καὶ πρὸς ἀρετὰς διανίστησι. Καὶ ταύτην μᾶλλον ἡμῖν, ἢ τὸν ἥλιον ἐπιλάμπειν εὐκταῖον. ἥλιον γὰρ καὶ μὴ βλέπων τις ζήσεται, (ζῇ γοῦν ὁ πηρὸς ἀκοῇ γινώσκων τὸν ἥλιον) ἀνήλιοι δὲ θεογνωσίᾳ * ψυχαὶ, νεκραὶ, κἂν ὑποπλέωνται ζῆν· περὶ ὧν καὶ ὁ δεσπότης φησὶν, Ἄφετε τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

*f. δυσγνωσίᾳ. Matt. 8.

Ἀλλ' ὁ τῆς νεκρώσεως παλαίστας γεννήτορα, ἑκατέρας ἐξείλετο τὸν βίον νεκρώσεως. Διπλῆ

NESTORII CONSTANTINOPOLITANI ARCHIEPISCOPI

SERMO

In hæc verba: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.*

Item in hæc: *Assumit eum diabolus in montem excelsum valde*, &c. Matth. 4.

Nova versio.

QUEMADMODUM sol supra terras se attollens, & ab Oriente currum ad nos agitans, noctem fugat, dormientes excitat, operibusque reddit: sic divinæ cognitionis jubar mentem velut evigilare jubet, cogitationibus lucem affundit, & nos ad virtutes excitat. Atque hanc quidem lucem nobis, quam solarem illucescere optabilius est: possis enim, tametsi careas aspectu solis, vivere, (vti reipsa cæci vivunt, qui solem auditu tantum norunt) cum e contra quæ divinæ scientiæ sole non collustrantur animæ, mortuæ sint, licet vivere videantur: de quibus est etiam ea Domini vox: *Sinite mortuos sepelire mortuos suos.* Matt. 8. v. 22.

Sed nos hac vtraque morte liberos ille fecit, qui eum auctore mortis ac parente

parente luctatus est. Duplex quippe mors in nos cadit: altera quam secum affert mortalis naturæ conditio; altera, quam infert divinæ amissio cognitionis, quæ nos omni cælestium rerum sensu destitutos, adeoque mortuis simillimos efficit. Hujus vtriusque necis diabolus artifex est, quem vbi Christus fregit elisitque, hanc vtramque mortem a natura depulit: anima quidem salutaribus documentis erecta; corpore vero mortali resurrectionis ope reparato. Sic eo prostrato, a quo oppressi jacebamus; nos antea labantes & impulsi, stabimus deinceps & erigemur.

Hujus pugnæ, quam Christus iniit cum diabolo, humano generi monumentum & imago relicta est, vt in eam intuens vites & animos erigat. Ubi autem est imago illa? Desertum aspice; illam enim ibi gratia velut appendit, ac tanquam in tabella cæsum tyrannum, & a se in eremo perterritum exhibet. Arenam igitur videmus, desertum: pugilem vero, diabolum, famem Christi proritantem: tres denique Christi cum hoste congressus, tria responsa, e lege pugnæ, quæ monet vt pugiles ter manus conserant.

Age vero, triplicem luctam recense. *Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Hinc initium pugnæ cum Domino diabolus fecit. Cui Christus: *Non in solo pane vivet homo:* sic tutum se ab hoste, illæsumque præstitit. *Si filius Dei es, mitte te deorsum:* en secunda diaboli congressio. *Non tentabis Dominum Deum tuum;* elusere voces illæ vim & petitionem adversarii. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me:* sic lucta cœpta est iniri tertio; in qua Dominus, vt peritus athleta, molestum & malè pugnacem adversarium diabolum, ex arena campoque certaminis expulit: *Vade post me, satana; scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.*

Ita contemplare hanc luctam, vt luctari ipse quoque discas, fiasque e spectatore discipulus. Prima Christi cum dæmone pugna, contra voluptates depugnare te docet: fames enim certaminibus originem & ansam dedit; fames, inquam, dura illa, impotentis tyranni more, cupiditas; fames voluptatum quærendarum causa, & caput: cibi enim appetentia fræni patiens non est; cum scilicet videt venter delectationem propositam ejusmodi, quæ recusari sibi non possit: quam quia multi moderari & coercere non potuerunt, eo sunt adacti, vt providentiam negarent esse, perinde ac si Deus esurientium curam non gereret. Ad hunc scopulum diabolus Christum impellit, ea spe ductus, fore vt hominis more fame stimulati ad illum facile allideretur. Deum quippe vnitum homini nesciebat; neque vero ad Deum vt esu-

γὰρ περὶ ἡμᾶς ἡ νεκρότης· ἡ μὲν φύσει προσγινομένη θνητῇ, ἡ δὲ γνώσεως ἀποβολῇ φυομένη. (ἀγνωσία γὰρ Θεοῦ νεκρωτικῆς ἀναισθησίας ὁμοίωμα) Ὧν ἀμφοτέρων ἐργάτης ὁ διάβολος, ὃν καταῤῥήξας Χριστὸς ἤγειρεν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν φύσιν νεκροτήτων· τὴν μὲν ψυχὴν δόγμασι ζωοποιοῖς διορθώσας, ἀναστάσει δὲ τὸ θνητὸν ἀνακτήσας· τοῦ γὰρ ὠθοῦντος πεσόντος, τὸ ὠθούμενον στήσεται.

Καὶ ὁ τῆς πάλης τῷ βίῳ καταλέλειπται πίναξ, ὅπως ἡ φύσις εἰς ἐκεῖνον ὁρῶσα ῥωννύηται· ποῦ δὲ ὁ πίναξ; εἰς τὴν ἔρημον βλέψον, ἐκεῖ γὰρ αὐτὸν ἡ χάρις ἀνέστησεν εἰκόνι τυραννοκτόνῳ, καὶ κατ᾽ ἐρημίας φοβοῦσα τὸν τύραννον. Σκάμμα μὲν ὁρῶμεν, τὴν ἔρημον, χεῖρα δὲ τὸν διάβολον * πλαττόμενον τοῦ κυρίου τὴν πεῖναν, παλαίσματα δὲ τρία, τὰς τριττὰς ἀποκρίσεις· νόμος γὰρ πάλης, τὴν πάλην τριττεύεσθαι. *forte τοῦ διαβόλου

Καὶ τὸ τῆς πάλης ἀρίθμησον τρίπλοκον· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ, ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. συνέβαλεν ἐνταῦθα ὁ διάβολος τῷ δεσπότῃ· ὁ Χριστὸς δὲ πρὸς αὐτὸν Οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος. ἐξέδυ τὴν βλάβην ὁ δεσπότης· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· δεύτερα δὲ ταῦτα τοῦ δαίμονος σκάμματα· Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν Θεόν σου· ἔλυσεν ἡ λέξις τὸ κράτημα· Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. ἀρχὴ τοῦτο τοῦ τρίτου παλαίσματος, ἐν ᾧ καθάπερ τις ἀθλητὴς ὁ δεσπότης, ὡς ἀντίπαλον δύσερι ἔξω τοῦ σκάμματος τὸν διάβολον ἔῤῥιψεν· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ, γέγραπται, κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

Ἰδὼν τὴν πάλην, παλαίειν διδάχθητι, γενοῦ τῆς πάλης ἐκ θεατοῦ μαθητής· ἡ πρώτη τοῦ κυρίου πρὸς τὸν διάβολον πάλη, τὸ κατὰ τῶν ἡδονῶν διδάσκει σε πάλαισμα. πεῖνα γὰρ, ἰδοὺ, ἡ τῶν ἀγώνων ἀρχή· πεῖνα τὸ τυραννικὸν ἐπιθύμημα· πεῖνα τῶν ἡδονῶν τὸ κεφάλαιον· ἐπιθυμία γὰρ τροφῆς ἀχαλίνωτος ἔρως· ἐρᾷ γὰρ ἡ γαστὴρ ἡδονὴν ἀπαραίτητον, καὶ ταύτην πολλοὶ κρατῆσαι μὴ σθένοντες, εἰς τὴν τῆς προνοίας ἐξώκειλαν ἄρνησιν, ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ φροντιστοῦ τῶν πεινώντων. Πρὸς τοῦτο καὶ τὸν Χριστὸν ὁ διάβολος ὠθεῖ, ὡς ἄνθρωπον τῇ πείνῃ κεντούμενον ὑποπλάσας σαλεύσειν· τὴν γὰρ τῆς θεότητος οὐκ ᾔδει συνάφειαν· οὐ γὰρ ἂν ὡς πεινῶσιν προσῆλθε θεότητι, ὁ τὴν νίκην μὲν

πεινῆν ἐπιστάμενος φύσιν, οὐδ' ἂν γνωρίσας Θεὸν, περὶ τροφῆς διελέχθη· ἀλλ' ὡς ἄνθρωπον βλέπων, ὡς πρὸς ἄνθρωπον φθέγγεται· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Υἱοθεσίας δοκιμαστὴς μὴ ζητούμενος, τροφῆς φροντιστὴς βλαβερωτέρας λιμοῦ, τὴν ἐκ ξύλου τὸ πρῶτον θεοποιίαν ὑπέθετο, νῦν ἀπὸ τὴν ὄρεξιν, δεικνύων * τὴν ἔρημον πλὴν λίθων οὐκ ἔχουσαν, ἵνα ὁ τῆς πείνης τόπος τὴν τῆς τροφῆς ἀπόγνωσιν αὐξήσας, σάλον τινὰ περιβάλλῃ τῇ ψυχῇ δυσπιστίας, καὶ τὴν υἱότητα λύσῃ.

* Quidam sic restituunt: ἐκ τοῦ, τῷ ὑπὸ λιμοῦ τὴν ὄρεξιν σφοδρῶς ἐπηρεασμένῳ ἔχοντι, δεικνύει τὴν ἔρημον, πλὴν λίθων οὐδὲν ἔχουσαν.

Ἀλλ' ἐπὶ τὸν πειραστὴν ἀποβλέψωμεν, καὶ τὰς τῶν φωνῶν παγίδας κατίδωμεν. Εἰ υἱὸς εἶ, φησι, τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι ἄρτοι γένωνται. Υἱὸς, φησι, πρώην ἐκαλοῦ βαπτιζόμενος. Καὶ λεγούσης τῆς φωνῆς ἠκροώμην·
Ματθ. γ'. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα. ἐγέλων δὲ τὴν προσηγορίαν τὴν εἴρωνα, τὴν εὔφημον χλεύην, τὴν ψιλὴν ἔργου τιμήν. Σοὶ δὲ τάχα καθ' ἡδονὴν τὸ ῥηθὲν ἦν, καὶ πιστεύεις, ὡς ἀληθῶς ἀγαπώμενος, καὶ θαρρεῖς ὡς ἐν οὐρανῷ πεπαιγμένος, καὶ χαίρεις ὡς Θεῷ περισπούδαστος. Ποῖος πατὴρ πεινῶντος τοῦ παιδὸς οὐ φροντίζει; τίς οὐ τρέφει προστάτης τὸν πρόσφυγα; σὺ δὲ τεσσαράκοντα ἡμέρας νῆστις κατέτηξας, καὶ πεινῶντός σου πατὴρ οὐ φροντίζει, καὶ λιμὸν περιορᾷ πολυήμερον· ποῖος φιλόπαις πατὴρ, ὡς ἄρτον οὐ χαρίζεται τέκνῳ; καλὸς υἱὸς ἐν λιμῷ παρὰ πατρὸς μὴ τρεφόμενος. Δείξῃ τὴν ἀγάπην, χαρισάμενος ἄρτον· θρέψῃ τὸν υἱὸν ἐν ἐρήμῳ πεινῶντα· δύναται λίθους μεταβαλεῖν εἰς ἄρτους· αἴτησαι τοῦτο πεινῶν. Κἂν παράσχῃ τὴν χάριν, ὡς υἱὸς καλλωπίζου· πρὶν δὲ ταῦτα λαβεῖν, μὴ χλευάζου τῇ κλήσει.

* Lege: ὢ τιμῆς ἀτίμου, ὢ κ.τ.λ.

Ὢ τιμῆς * ἀπανθρώπου φιλανθρωπίας, ὢ συμπαθείας ἀνθρωποκτόνου, ὢ κηδεμονίας ὀλεθρίου, ὢ δηλητηρίου γλυκάζοντος· εἰς ἀπιστίαν ὁ λῃστὴς ἐρεθίζει, καὶ πρὸς αἴτησιν ἐγκαλεῖται βρωμάτων, οὐχ ἵνα θρέψῃ πεινῶντα, ἀλλ' ἵνα δελεάσας πρὸς αἴτησιν, αὖθις μὲν ὡς ἄπιστον συγκρούσῃ πρὸς τὸν Θεὸν, ἐπὶ * δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ψευσάμενον· Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ ηὐδόκησα.

* Videtur legendum, ἐπειδὴ ψευσάμενος εἶπεν οὗτός ἐστι·:

Τί οὖν ὁ δεσπότης Χριστός; οὐκ ἐκκαλύπτει τὸν κεκρυμμένον Θεὸν, ἵνα μὴ φυγαδεύσῃ τὴν θήραν· ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ψιλὸς ἀποφθέγγεται,

rientem accessisset: quo enim pacto, quem Deum esse nosset, de cibo interpellasset, qui suam ipsius naturam famis expertem esse novit? Quem igitur videbat vt hominem, eumdem vt hominem alloquitur: *Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Divinæ adoptionis in Christo curiosus explorator, provisor cibi fame ipsa pejoris, olim spem falsam divinitatis per vetiti ligni fructum assequendæ, hominibus injecerat; nunc idem Christi famem prorritat, ostendens desertum in quo præter lapides nihil erat: vt locus ipse inveniendarum escarum desperationem augens, diffidentiæ perturbationem injiceret ejus animo, filiique affectum erga parentem Deum adimeret.

Sed age, tentatorem consideremus, & quos totidem verbis laqueos tendat, inspiciamus. *Si Dei filius es*, inquit, *dic vt lapides isti panes fiant.* Dei filius, ait ille, nuper appellatus es, cum es baptizatus. Audivi prædicantem vocem: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*; quam ego compellationem vt adulationis & magnifici joci plenam, atque vt operæ pretium honoremque sane leviculum irridebam. Tu interim gaudebas in sinu; tibique jam persuades esse te dilectum illum, ac præfidens exultas, sic tanquam in cælo ipso sis, ac Deo præ cæteris acceptus & in deliciis. Ecquis autem pater ille censendus est, qui esurientis filii curam nullam gerat? Qualis patronus ille ac tutor, qui clientes non pascat? Tu vero jam dies quadraginta jejunus produxisti, patre de tua fame nihil interim sollicito, & multorum dierum esuriem nullo commiserationis sensu otiose contemplante. Parentem sane filii amantem, qui ne panem quidem esurienti proli largiatur! Egregium filium, quem ne pater quidem alat extrema in fame! Caritatem in te suam ostendat, panemque porrigat, nutriat esurientem natum in deserto. Lapides mutare in panes potest: id modo ab eo pete, jam prope enectus fame. Hoc beneficium ab eo si exores, nihil recuso quominus filius Dei sis, eoque nomine merito glorieris: id vero priusquam consequaris, noli tantum tibi nomen arrogare. Math. 3.

Næ honorem veri honoris expertem, humanitatemque inhumanissimam! miseretur, vt occidat: curam simulat, & exitium struit; laudumque poculo dulcissimo venenum propinat: Christum ad diffidentiam veterator instigat, provocat ad cibos petendos, non vt esurientem sublevet, sed vt inescatum, & ad petendum instigatum, mox tanquam diffidentem, impellat ad peccandum aliquid in Deum; vt qui hæc olim falso dixisset: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.*

Quid ad hæc Christus Dominus? non statim Deum in se latentem prodit, ne prædam absterreat, sed vt aliquis de vulgo ho-

minum, reponit: *Scriptum est enim*, inquit, *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* Nihil admodum, inquit, perturbat me ciborum inopia: non mihi mirum aut inexpectatum accidit, quod hic esuriam in deserto; neque vt existant panes e lapidibus, oro. multæ sunt, quibus Deus nobis provideat, viæ; neque vnius generis modi, quibus indigentiæ nostræ consulat. Cibos ad vescendum dedit hominibus, fercula scilicet carni & corpori congruentia: eumdem vero naturæ terminis ac limitibus non circumscribi, sacra me pagina docuit; neque excidit e memoria divina illa vox homines admonens, de fame solliciti ne sint, cum Deus id abunde curet. quamobrem parce gerere curam esurientis, aut mihi desertum ostendere, vt ad desperationem me adducas: providerit vtique Deus, tametsi panes ipsi nulli præsto sint. Enimvero sine cibis vitam ille nostram tueri potest, & absque carnali edulio caro vivet, cum eam Deus vivere jusserit. Sic scriptum est, inquit, sic credo, divinis verbis fretus; neque vitam meam ex vnis aptam esse cibis, suspensamque reor.

Ita Christus, ad gratiam Dei nobis conciliandam, iisdem rebus vsus est, quibus Adam peccavit in Deum: cum enim hic infidelitate & cibi vetiti esu prolapsus in crimen sit (nam ob incredulitatem & gulam corruit) Christus qui naturam reparaturus venerat, a fide & temperantia ducit initium. Quare deposita veluti larva bellum apertum illi dæmon solitis artibus inferre meditatur. Antequam esset hic editus in lucem, inquit secum, insidias partui per suspicionem adulterii molitus sum: ea spe frustratus, eumdem jam natum Herodis opera circumvenire atque opprimere tentavi: hac quoque parte elapsa mihi præda est: victus sum, quamdiu aliena pugnavi manu, nunc per me ipse bella geram. O cæcam pugnandi cupiditatem! A quo vixdum nato victus est, eum nunc virum factum aggreditur. Adesdum, manum cum viro confer, o dæmon: experire iterum, & periculum illius virium rursum facito.

Jam quidem domitus & fractus fuit in primo congressu, cum ad esurientem accessit: (quo pacto victus fuerit audivistis) nunc autem acceptæ cladis resarciendæ cupidus, vires audaciamque duplicat. Et quia primo artificio inani vsus est & irrito, neque famelicum decipere potuit, alteram adhibet machinam. Nihil actum est, inquit, mihi prima illa fraude, quæ tamen Adamum profligaverat; hanc deponam, & omittam eum inescate velle cupiditate cibi. videtur enim voluptatum esse potens, qui proposita delectatione vescendi, ne induci quidem potuerit, vt panem jejunio multorum dierum levando posceret; carneis istis armis vinci nescius. Inve-

Γέγραπται γάρ, φησιν, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ. Οὐ ξενίζει με, φησι, τῶν βρωμάτων ἡ σπάνις, οὐ ταράττει τὸ πεινῆν ἐν ἐρήμῳ· οὐκ αἰτῶ τὴν ἐκ λίθων ἀρτοποιΐαν· πολλαὶ γὰρ αἱ τῆς θείας κηδεμονίας ὁδοὶ, καὶ πολύτροποι προστασίαι· δέδωκε μὲν γὰρ ἀνθρώποις τὴν ἐκ βρωμάτων τροφὴν, καὶ τῆς σαρκὸς τὸ συγκρότημα βρώμασι· γέγραμμαι δέ με προσεδίδαξε θεῖον, τοὺς τῆς φύσεως ὅρους τὸν Θεὸν ὑπερβαίνειν· μέμνημαι θείας φωνῆς κεκραγυίας ἀνθρώποις, μὴ δεδιέναι πεινῆν, ὅταν φροντίζῃ Θεός. Μὴ οὖν φείδου* πεινῶντος, καὶ τὴν ἔρημον εἰς ἀπόγνωσιν δεικνύοντος· κηδέσθω Θεὸς, κἂν μὴ παρέστῃ μὲν ἄρτοι· ἔστι γὰρ καὶ ἄνευ τροφῆς ζωοποιὸς ὁ Θεὸς, καὶ ζήσεται σὰρξ ἄνευ βρώματος, εἰ ζῆν αὐτὴν προστάττει Θεός. οὕτω γέγραπται, φησι, καὶ πιστεύω, θείοις τεθαῤῥηκὼς ῥήμασι, καὶ τὴν ἐκ τῆς τροφῆς μόνης οὐκ ἀναμένω ζωήν.

* Lege, μὴ οὖν κήδου πεινῶντος, τὴν ἐρημίαν εἰς ἀπόγνωσιν δεικνύων

Δι' ὧν προσέκρουσεν ὁ Ἀδὰμ, ὁ Χριστὸς καταλλάττει. ἐπεὶ γὰρ ἐξ ἀπιστίας Ἀδὰμ καὶ βρώματος ἐξέπεσεν, (ἀπιστήσας γὰρ τῷ Θεῷ, καὶ φαγὼν κατηνέχθη) ἐλθὼν ὁ Χριστὸς ἀναστήσας τὴν φύσιν, ἐξ ἐγκρατείας καὶ πίστεως ἄρχεται. Τὸ γὰρ οὖν αὐτοῦ προσωπεῖον* ὑφίσταται πολεμῶν ὁ διάβολος. Πρὸ τοῦ τόκου γάρ, φησι, δι' ὑποψίας μοιχείας τῷ τόκῳ ἐπεβούλευσεν*· ἐκπεσὼν τῆς ἐλπίδος, δι' Ἡρώδου τεχθέντα θηρεύειν διήμαρτεν*. ἡττηθεὶς ἀλλοτρίαις χερσὶν, δι' ἐμαυτοῦ νῦν πολεμήσω. Ω φιλονείκου τυφλοῦ. βρέφος ὄντος ἡττήθη, καὶ ἀνδρωθέντι συμβάλλει. Πρόσελθε, καὶ ἀνδρωθέντος, ὦ διάβολε, γεῦσαι, μάθε τούτου τὴν ἰσχὺν ἐκ δευτέρου.

* Legendū: τοιγαροῦν ἀποθέμενος τὸ προσωπεῖον ὑφίσταται πόλεμον ὁ διάβολος

* Lege, ἐπεβούλευσε

* θηρεύων διήμαρτε

Ἤδη μὲν γὰρ πεινῶντι προσελθὼν κατεῤῥάγη· (τὸν δὲ τοῦ πτώματος ἀκηκόατε τρόπον) ἀνακτήσασθαι δὲ προσδοκήσας τὴν ἧτταν, διπλασιάζει τὸ τόλμημα. ὡς γὰρ ἐψεύσθη τοῦ προτέρου τεχνήματος, καὶ πεινῶντι προσελθὼν, οὐκ ἠπάτησε, δεύτερον εἰσφέρει κακούργημα. ἄπρακτός μοι, φησιν, ἡ παλαιὰ μηχανή· τῇ ῥιψάσῃ τὸν Ἀδὰμ ἀποτάσσομαι τέχνῃ, τὸ τῆς τροφῆς ἀποτίθεμαι δέλεαρ· ἔοικε γὰρ οὗτος ἡδονῶν βασιλεύειν· ὁ γὰρ ἡδονῆς τροφῇ μὴ χαυνούμενος, οὐ ζητεῖ ἄρτον ἐν* πολυημέρῳ, μὴ πειθόμενος πείνῃ, τῆς ἐκ σαρκὸς ἀπαράδεκτος μάχης.

* Addr. λιμῷ

Βεβου-

βεβούλευμαι δὲ ἄλλου παλαίσματος τέχνασμα· ἔχω τι γλυκύτερον ἄγκιστρον, γλυκυτέραν δόξαν· ἡδὺς τῆς κενοδοξίας ὁ βρόχος, οὐχ ἡδὺς δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ δίπλοκος· τῇ κενοδοξίᾳ γὰρ τὸ τῆς ἀπονοίας συμπεριφέρεται πάθος· ὁ γὰρ δόξης ἐρασθεὶς, πρὸς κομπωδίας γοργός· τούτῳ δὲ καὶ πρέπει τοῦ πάθους ἡ πρόφασις· ἴσως φρονεῖ τι πλέον, ὡς νηστευτὴς πολυήμερος, γαργαλίζω πρὸς κόμπον· προσελθὼν ὡς δικαίῳ, φυσιώσω ῥῆσιν ψαλμῶν, ὡς ἐπ' αὐτῷ προρρηθεῖσαν, ἐρωτήσει δολερᾷ δελεάσω· ἔστω δέ μοι κρημνὸς τῆς ἐρωτήσεως τόπος, πρὸς τὸ πτερύγιον συλλαβὼν ἀνελκύσω, καὶ τοῦ ὕψους λαβόμενος προτείνω· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω, γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. Πάντως ἢ δέξεται τὴν ῥῆσιν, ἢ φεύξεται. Εἰ μὲν οὖν δέξεται σπουδάζων ὡς δίκαιος, πρὸς τὴν τοῦ πλάσματος συγκατατίθεται πρόπτωσιν· ῥίψαι μὲν αὐτὸς ἐκ τοῦ ὕψους τὸ σῶμα, ἐγὼ δὲ, εἰ μὲν πεσὼν ἀποθάνῃ, καταγελάσω νεκροῦ, ζήσομαί τε ὑπὸ τῆς κενοδοξίας ἐτραυμάτισα πάθει, πείσας πρὸς ἔνδειξιν ἐμὴν ἑαυτὸν καταρρῖψαι. Εἰ δὲ δὴ παραιτούμενον ἴδοιμι, προσκατηγορήσω πρὸς τὸν Θεὸν, ὡς τὸν Ἰὼβ, διαβάλλων δωρεὰν υἱότητος οὕτω· ῥῆσιν αὐτῷ περὶ σοῦ γεγραμμένην ἀνέγνων, ἐπαγγελίαν εἶπον τῆς σωτηρίας τῆς σῆς, καὶ ῥῖψαι πρὸς βάθος οὐ τετόλμηκε· δῆλον ὅτι μὴ θαρρῶν οἷς ὑπέσχου· πῶς οὖν τὸν οὕτως ἄπιστον, υἱὸν προσηγόρευσας;

Οὐκ ἔλαθε δὲ τὸν δεσπότην τὸ βούλευμα, καὶ δίδωσιν ἑαυτὸν εἰς περιέλκυσιν, ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ συμπεριφερόμενος· ὁ δὲ ἀναβάντι προτείνει τὸ βούλευμα· Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω. Ἀποκρινόμεθα τῷ διαβόλῳ προτείνοντι. Εἰ τοῦτο κρίνεις ἀνδρὸς πατέρα τὸν Θεὸν κεκτημένου, τὸ μένειν βλαβερῶς ἀβλαβῆ, ἔχεις, ὃν προτείνεις, ἀπόδειξιν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο τῆς υἱότητός ἐστιν, ὦ διάβολε, δεῖξις, ὅτι συμπαρεστῶτά σοι πρὸς τὸν κρημνὸν οὐκ ὠθεῖς, ὃν ἐκ

inveni callidiorem decertandi viam, suppetit mihi hamus dulcior, gloria, qua nihil sectari jucundius mortales solent: in qua non tantum inest illecebrarum plurimum ad eos illaqueandos; sed est etiam duplex operæ pretium, vt pote quæ inanitati suæ dementiam ac temeritatem adjunctam habet, cum fere qui cupiditate gloriæ incenditur, ad fastum sit elationemque præceps. Est autem vnde iste gloriæ videatur esse debere avidior: proclive quippe est, vt qui jam tot dies jejunus perstat, de se sentiat jactantius aliquid: hominem titillabo: accedam sic tanquam ad virum aliquem justum, & ansam inanis gloriæ subministrabo, aliqua psalmorum sententia, quam ejus causa multo ante pronuntiatam esse fingam; sic interrogatione subdola inescabo. Ad interrogationem porro faciendam appositus erit locus aliquis præceps, arripiam eum, & protraham in templi pinnaculum, cumque summo fastigio insederit, tum ego suggeram istud opportune: *Si filius Dei es, mitte te deorsum; scriptum est enim, quoniam angelis suis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Omnino alterum continget e duobus, vt aut verbis meis credat, aut ea repudiet: si bonam in partem orationem meam accipiet, ac sibi tanquam justo adulabitur, pronum erit vt, sicuti proposuero, det se præcipitem; ita projiciet corpus e summo apice, & siquidem interierit e lapsu, mortuum deridebo: sin vero etiam postea superstes fuerit, id habebit saltem, vt a me inanis gloriæ plagam acceperit, inductus videlicet oratione mea, vt se temere daret præcipitem. Jam si recusantem & abnuentem videbo, vocabo illum in invidiam & odium apud Deum, vt olim Jobum; divinæ adoptionis dignitatem & beneficium ab eo violatum obtrectans in hunc modum: Recitavi illi scriptam a te sententiam, dixi ea verba quibus certam illi salutem spondebas, & dubitavit tamen projicere sese in subjectam altitudinem. Apparet eum promissis tuis nequaquam fidere. Quonam ergo pacto eum qui tam parum fidei tuis habet verbis, filium appellasti?

Quid strueret adversarius, Christus non nescivit. Permittit illi sese trahendum, & non secus atque homo hominem, sequitur: vbi vero fastigium institit, tum dæmon proferre meditata verba: *Si filius Dei es, mitte te deorsum.* Respondeamus dicenti diabolo. Si hoc esse proprium hominis illius credis, qui Deo patre gaudeat, vt in ipso periculo casuque maneat omnis damni ac periculi expers, habes vnde istud pateat, quod quæris: hoc enim ipso apparet eum esse Dei filium, quod illum qui tibi est ad latus, & sub ictu ac manu, non deturbas tamen agisque præcipitem, jamdudum deturbare gestiens:

sed aliud nihil potes scilicet quam hortari & suadere lapsum, impellere non potes. Quid est, inquit, non sponte das te in præceps? At age, proiice te nihil hæsitans, *mitte te deorsum: scriptum est enim, quod angelis suis mandabit de te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* Quæ dum hostis diceret, ostendit se nescire illum, quem alloquebatur, Deum esse; si enim Deum esse nosset, non ad lapsum e summo fastigio incitasset. norat Deum neque altitudine vlla depressiorem, neque vlla planitie non patentiorem esse; sed eumdem, vt assurgere cum summis quibusque rebus, itsque exæquari, ita cum æqualibus & planis pariter protendi, adeoque omni offendendi periculo vacare; & impingere pedem hominis, non Deum ipsum posse. Argumento sunt igitur hæc diaboli verba, non eum egisse cum Christo, vt cum Deo.

Jam verborum sententiam & mentem audiamus. Dicebas modo, inquit: scriptum est: *Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* neque non ipse laudavi tuam in Deum fidem; sed, siquidem altera Dei vox ea est quæ testatur, quod *angelis suis mandabit de te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum;* ostende te Dei verbo fidem adjungere, teque demitte securus omnis detrimenti ac periculi. En commodum locus præceps qui te filium esse Dei asserat; en lapsus qui Dei curam de te comprobet: si enim hinc præcipitans, erigeris deinde salvus & incolumis, vera procul dubio erit illa vox, quæ te filium Dei prædicavit; siquidem Deus hoc tibi antea spopondit, se curam tui demandaturum angelis, vt custodiant te in omnibus viis tuis.

Ex olenti vasculo profers vnguentum, o diabole, veteremque renovas historiam. Leo quidam a Samsone interfectus, mellis favum gerebat in ore, tametsi mortuus jaceret ac fœtidus: tu instar leonis illius mel e scripturis depromptum stillas ab ore, idemque responso Domini subinde prostratus jaces: scriptum est enim, inquit: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Neque tenuit Christus projicere se, neque annuit. Si enim abnegasset præcipitare se, dedisset ansam diabolo accusandi sui, vt qui Dei verbis diffideret: si vero annuisset, visus esset arrogantior, & ad ostentationem proclivior. Eam ergo responsionem dedit, qua nec assentiri, nec recusare videretur: *Non tentabis,* ait, *Dominum Deum tuum.* Nequaquam ait, *Non tentabis me Dominum tuum:* hoc enim si diabolus audivisset, non adorrus esset eumdem vt hominem postea lusce promissis: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Quid ergo respondit? Psalmorum,

πολλοῦ καταῤῥίψαι σπουδάζεις. Ἀλλ' ἐστὶν οὐδὲν ἕτερον, ἢ τοῦτο, ὅτι παρακαλῶν *. Ἀκων οὐ πίπτεις, φησί; κ' ἂν ἑκὼν κατενέχθητι, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. Ἐπειδὴ καὶ ταῦτα διέκνυσιν, ὡς Θεὸν καὶ γνωρίζειν *. Εἰ γὰρ Θεὸν ὁ ἀντίπαλος ἔγνω, οὐκ ἂν τὴν ἐξ ὕψους αὐτῷ προέτεινεν ἔκπλωσιν. ᾔδει γὰρ, ὡς οὔτε ὕψους ὁ Θεὸς κολοβώτερος, οὔτε ἐλλιπέστερος πλάτους· ἀλλ' ὑψηλοῖς συνυψούμενος, συμπληροῦται πλατέσιν· ᾔδει προσκομμάτων τὸ θεῖον ἐλεύθερον, ἀνθρωπίνων γὰρ ποδῶν, οὐ Θεοῦ, τὸ προσκόπτειν. ὅτι μὲν οὖν οὐχ ὡς Θεῷ διελέγετο, μαρτυρεῖ τοῦ διαβόλου τὰ ῥήματα.

Ἀκούσωμεν δὲ καὶ τῶν ῥημάτων τὸν νοῦν· Πρὸ μικροῦ, φησιν, ἔφης, γέγραπται· οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ· καὶ τὴν σὴν εἰς τὸ θεῖον ἀνευφήμησα πίστιν. ἀλλ' ἐπεὶ ῥῆσίς ἐστιν ἑτέρα Θεοῦ λέγουσα, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου, δεῖξον ὡς ῥήματι πιστεύεις Θεοῦ, καὶ καθῆς σεαυτὸν, ἀβλαβῶς ἐκπεσούμενος. Χρήσαι τῷ κρημνῷ τούτῳ δικαστῇ τῆς υἱότητος, χρῆσαι τῷ πτώματι τῆς θείας κηδεμονίας ἐλέγχῳ· ἂν γὰρ ἐντεῦθεν πεσὼν, ἐξαναστῇς ἀβλαβὴς, ἀληθὴς ἡ ῥηθεῖσά σοι τῆς υἱότητος κλῆσις· τοῦτο γάρ σοι προϋπέσχετο Θεὸς, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου.

Ἐξ ὀζοντος σκεύους μύρον προβάλλῃ, διάβολε, ἱστορίας παλαιὰς ἀνανεώσας. Λέων τις ἐπὶ Σαμψὼν ἀνῃρέθη, ὃς κηρίον μέλιτος ἐπὶ στόματος ἔχων, ἔρριπτο δυσώδης· καὶ σὺ λεοντῶδες γραφικὸν στάζεις διὰ στόματος μέλι, καὶ κείμενος εὑρίσκῃ, τῇ τοῦ δεσπότου καταπεσὼν ἀποκρίσει. Γέγραπται γάρ, φησιν, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν Θεόν σου. Οὔτε ῥίπτειν ἑαυτὸν ἠρνήσατο, οὔτε μὴν συγκατέθετο. ῥίψαι μὲν γὰρ ἑαυτὸν ἀρνησάμενος, ἔδωκεν ἂν τῷ διαβόλῳ λαβὴν, ὡς οὐ θαῤῥῶν τῷ Θεῷ· τῇ δὲ τοῦ πτώματος προστάσει συνθέμενος *, κομπώδης ἂν ἔδοξεν, καὶ πρὸς ἔνδειξιν εὔκολος. Οὐ συγκατάθεσιν, οὐκ ἄρνησιν ἔχουσαν *, Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν Θεόν σου, οὐ τοῦτο πρὸς τὸν διάβολον λέγων· ἐμὲ τὸν σὸν οὐκ ἐκπειράσεις δεσπότην· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μαθὼν, ὡς ἀνθρώπῳ μετὰ ταῦτα προσελθὼν ὑπισχνοῖτο, Ταῦτα

* forte παρακαλῶ, vel, παρακαλοῦ σοι πεσεῖν, vel quid simile.

* Lege, Ἀλλὰ καὶ ταῦτα δείκνυσιν, ὡς Θεὸν μὴ γνωρίζειν.

* συντεθειμένος

* deest, ἀπόκρισιν ἔδωκεν

* *deest*, ἀλλὰ τί λέγει; *aut aliquid simile.*

πάντα σοι δώσω ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι*. Δέχομαι νῦν τὸν ψαλμὸν, ὡς ἀληθεῖς, τὰς φωνὰς, προσπάσας ὑπισχνουμένῳ καταπιστεύω Θεῷ· ἀγγέλοις ὑπὲρ ἀνθρώπων ἐντελλόμενον οἶδα, ἀλλ' οὐχ ὅταν εἰς κρημνοὺς κυβιστῶσιν, οὐχ ὅταν θανατῶσιν ἑκόντες, οὐχ ὅταν αὐτοὶ χεῖρας πειράζωσι.

Τοῦτο οὖν δεύτερον πεσὼν ὁ διάβολος εἰς τρίτην διαγωνίζεται πεῖραν. Ἀλλὰ τῆς τρίτης ὁ λόγος ὀφειλέτης ἐκβαίης, ἢ πᾶσιν ὑμῖν ἄπισι τὸ χρέος χειρόγραφον*. γλυκὺ γὰρ τὸ χειρόγραφον τοῦτο, καὶ μόνῳ τῷ διαβόλῳ πικρόν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτοῦ πτωμάτων τὴν ἀπόδοσιν ἔχει. Δύο μὲν οὖν πέπεισμαι τοῦ τῆς ὑποσχέσεως χειρογράφου καταβολὰς εἶναι. Εἰς λοιπὰ δὲ* δέ μοι περίεστι τὸ χρέος τοῦ παντὸς οἶμαι δ' ἂν δυσφορώτερον. τὰ λοιπὰ γὰρ τοῦ χρέους τὸ τρίτον τοῦ διαβόλου πανούργημα· τὸ τρίτον τῇ τάξει, τῷ μεγέθει δὲ πρῶτον, τῷ τῆς πλάνης* ἀριθμῷ τελευταῖον, τῇ δὲ τῆς τέχνης κακουργίᾳ πρωτεῦον. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα φορητὸς πονηρευόμενος ἦν· τὴν ἐκ Θεοῦ γὰρ φανερῶς ἀποστασίαν οὐκ ᾔτει, ἀλλὰ τῇ θείᾳ καταχρώμενος μνήμῃ, καὶ τὸ, Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, πρὸς αὐτὸν ὀνομάζων, εὐσεβεῖ προσώπῳ τὴν θεομάχον ἐσχηματίζετο τέχνην.

* *Videtur legendum*, τῆς τρίτης ὁ λόγος ὀφειλέτης ἐκβαίνει, τοῦ ἀποδοῦναι, πᾶσιν ὑμῖν ἄπιστον τὸ χρέος τοῦ χειρογράφου, *vel aliud quidpiam ad sensum latine redditum a Mercatore pag. 84.*
* *Lege*, εἰς λοιπὰ δὲ.
* *f.* τῶν πάλαι

Ἐν τῇ τρίτῃ δὲ πείρᾳ γυμνὴν τῆς πονηρίας ἡ λύσσα, ἀσκέπαστον δὲ κακὸν παρακύπτον· προσκύνησιν γὰρ τὸν προσκυνούμενον ᾔτει, ἀφ' ὧν ἤκουσε φαντασθεὶς τὴν προσκύνησιν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε μετὰ πίστεως πανταχοῦ τὸν δεσπότην φθεγγόμενον, καὶ τὸν Θεὸν μὴ πειράζειν εἰπόντα, ἐνόμισε τὸν δεσπότην εἰς πίστιν εὐάγωγον, καὶ περὶ τὴν ταύτης μὴ πολυπραγμονεῖν βάσανον. Καὶ δὴ μετ' ἐνδόξου προσέρχεται γήματος, ὡς ἐκπλήξων τῇ θέᾳ. Παραλαμβάνει γὰρ αὐτὸν ὁ διάβολος, φησιν, εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. Σκιογραφήσας γὰρ ἀέριον*, καὶ καταψευσάμενος τὰς τοῦ ἀέρος μορφώσεις, καὶ σκευθεὶς κοσμογραφίαν ἀσκεύαστον, καὶ πλαστογραφείσης βασιλείας τεχνησάμενος κάλλη, ἤλπιζε τῷ τῆς φαντασίας λαμπρῷ τὸν τοῦ δεσπότου πρὸς πίστιν εὐαγὲς ὑπαχθήσεσθαι. νῦν δὲ καθ' ἑαυτοῦ φιλονεικῶν οὐκ αἰσθάνεται, καὶ πρὸς τοσαύτην ἐπειγόμενος πλῶσιν· ἵνα μὴ πέσῃ, τὰς τοῦ κόσμου δωρεὰς ὑπισχνοῦ*. Ταῦτα πάντα

* *forte* ἀέρων
* *forte* ὑπισχνεῖτο

inquit, voces vtpote veras, amplector; prorsusque spem habeo in Deo, qui se auxilio non defuturum spondet. Scio angelis demandatam esse hominum curam: at non ita si homines dent se in caput præcipites, non si sibi manus violentas afferant, non si temere Deum tentent.

En igitur victum fusumque secunda vice diabolum: ad tertiam tentationem insurgit. Hujus quoque tertiæ tentationis seriem vobis debet explicare sequens oratio, quam si absolvero, debitum omne, quod meo promisso, quasi chirographo, firmavi, repræsentavero. Cujus quidem debiti persolutio, vt mihi vobisque perjucunda, sic vni diabolo acerba est & invisa; quippe cui pretium suæ temeritatis sua sit ipsius clade persolutum. Mihi quidem certe video jam esse duas promissæ orationis solutiones factas: restat pensitanda tertia, cæteris, opinor, gravior ac difficilior; de tertio scilicet artificio diaboli, quod ordine quidem tertium, astutia & gravitate primum est; vltimum numero, ejusmodi tamen, vt inter cætera ob vafritiem primas facile ferat: in superioribus enim tentationibus ferenda erat illius malitia. non sollicitabat ad manifestam à Deo defectionem; sed divinis tantum abutens monumentis ac scripturis, & hæc verba, *Si filius Dei es*, Christo oggerens, ita pugnabat impie contra Deum, vt artem tamen dissimularet per speciem causamque pietatis.

In hac tertia tentatione nudam rabiem & malitiam aperit, nullisque integumentis personatam nequitiam præ se fert: adorari se postulat ab eo qui ab omnibus adoratur; & ex iis quæ jam audivit a Christo, in eam spem venit, vt adorationem extorquere se ab eodem posse putet. Ubi enim vidit ex oraculis fidei omnia loqui Dominum, & negare Deum esse tentandum; putavit illum pronum esse ad credendum, neque admodum laborare in explorandis anxie probandisque rebus quæ sibi proponerentur. Igitur composita rerum specie pulcherrima, progreditur, sic tanquam spectaculi novitate animum illius oculosque perstricturus. *Assumit illum diabolus*, inquit sacra pagina, *in montem excelsum valde, & ostendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Fictitiam adumbrat imaginem, & eas quæ fiunt ex aere picturas rerum & formas imitatus, componit mundi molem incompositam, & vmbratilis regni decora fabricatur, ratus nimirum hujus imaginis inani splendore Christi ad credendum facilitatem inducendam in errorem. etsi ne intelligit quidem se contra seipsum pugnare, dum Christum ad hanc adorationem instigat. Pollicere potius

illi mundi opes omnes, ne cadens te adoret Pergit tamen: *Hæc omnia tibi dabo, si cidens adoraveris me.* Qui Paulo asserenti avarum esse cultorem idolorum non credit, audiat idolorum parentem Pauli verba vera esse contestantem: Qui me adoraverit, inquit, huic aliena dabo. An non igitur qui aliena possidet, diaboli cliens & assecla est? ipse enim aliena se donaturum pollicetur: ita donans aliis, vt aliis noceat, nec nisi furta sua largiens.

Huc autem spectat illius ista liberalitas in Christum, vt eum ad procidendum coram se, tantorum donorum pollicitatione leniter inducat. Voluptate ciborum iste duci non potest, inquit, vel inanis gloriæ titillari suavitate. duo quæ mihi sunt ad pugnandum tela certissima, diffregit: quærendum aliud mihi telum potentius. Inest omnibus hominibus dominandi libido: quæstum & rem facere, si ferat occasio, recusat nullus: avaritia, omnium animis infixum veluti quoddam vulnus est. Hanc sagittam depromam pharetra. Ubi porro figam hominem? quis adjuvabit consilium locus? vtinam congressus essem cum illo in edito aliquo monte, dat situs editior facilem prospectum in omnem partem: inde nullo negotio camporum vbertatem subjecissem illius oculis; obtulissem spectandos regum thesauros; vitæ pompam omnem & fastum sub vno aspectu posuissem, alia quidem, vt reipsa sunt, ostendens, alia per artem effingens. Cum hominum natura tam facile muneribus & lucro irretiatur, si viderit quæ sunt in orbe terrarum splendida & illustria, statim ad ea possidenda exiliet; ostentatas divitias arripiet avidus, in easque habendas cupiditate feretur incitatissima; umbram accipiet pro veritate, & solus rerum aspectus fidem homini faciet, cæteroqui ad credendum vndique versatili. Posce panem, inquiebam; respuit, nihil dubitans quin à Deo etiam sine pane pasceretur. Projice corpus deorsum, vrgebam; discussit hæc verba, cum Deum esse tentandum negaret. Adibo jam illum cum hac inani specie rerum & pompa: omnino imponam illi, & persuadebo vt procidat mihi ad genua, tanquam si a Deo ipso tentaretur: credet, inquam, homo ad credendum minime malus & morosus. Mox vbi deceptum irrisero, missum illum faciam.

Hujusce præclaræ deliberationis conscius Christus pergebat cum eo in montem excelsum. Meditatas fraudes explicare diabolus incipit: variarum rerum fictitiam imaginem oculis objicit. Neque artificiosam calliditatem Christus redarguit aut refutat; sed veluti fraudis nescius, contemplatur. Ille vicisse dolo & spectaculi fallacia ratus, adversariumque oblata specie captum suspi-

σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. ὁ Παύλῳ μὴ πιστεύων, ὅτι εἰδωλολάτρης ὁ πλεονέκτης, ἀκουέτω τοῦ τῶν εἰδώλων πατρὸς ὁμολογοῦντος τὰ Παύλου· τῷ προσκυνοῦντί με, φησι, τὰ ἀλλότρια δώσω. Οὐκοῦν πρόσφυξ διαβόλου τῶν ἀλλοτρίων ὁ κτήτωρ; αὐτὸς γὰρ τῶν ἀλλοτρίων ὑπισχνεῖται τὴν δόσιν, ζημιῶν τοῖς χαρίσμασι, καὶ δι' ὧν δίδωσι κλέπτων.

Οὕτως αὐτῷ καὶ τῆς πρὸς τὸν δεσπότην φιλοτιμίας ὁ νοῦς, ὑποκλέψαι πρὸς πτῶμα δωρεῶν ὑποσχέσει· ἡδονῇ, φησιν, οὗτος βρωμάτων ἀχείρωτος, κενοδοξίας ἀνδραγάλιστος πάθει· τὰ δύο ὁμοῦ * διέκλασε τὰ μαχιμώτατα βέλη· ἄλλο μοι βέλος ἰσχυρὸν ζητητέον. Φιλαρχίας ἐν ἅπασιν ὄρεξις, εὕρεσις κέρδους ἀπευκτὴ παρ' οὐδενί, πλεονεξία πάντες, ὡς εἰπεῖν, τραυματίαι· ταύτην ἐκβαλὼν μου τῆς φαρέτρας, ἐκπέμψω· ἀλλὰ ποῦ τοξεύων λάθω; τίς συνεργήσει μοι τόπος; εἴθε μοι πρὸς ὄρος ὑψηλὸν συνανῆλθεν· ἐπιτήδειον ὑψηλότης εἰς θέαν· ἔδειξα ἂν ἐξ ὕψους τῶν χωρῶν τὰς εὐφορίας, ἤγαγον ἂν ὑπ' ὄψιν θησαυροὺς βασιλέων, περιέστησα ἂν εἰς θέαν τὴν ἔνδοξον τοῦ βίου λαμπρότητα, τὰ μὲν ὄντως δεικνύς, τὰ δὲ τέχνῃ φαντάζων. Ἀνθρώπου δὲ φύσις εὐσαγήνευτος λήμμασιν· ἂν ἴδῃ τῆς γῆς τὰ φαιδρά, προσδραμεῖται τῇ κτήσει, ἁρπάξει τὸν δεικνύμενον πλοῦτον, τῶν τοσούτων ἐρασθήσεται κτήσεων, ἀλήθειαν τὴν σκιὰν ὑποπτεύσει, πιστεύσει τοῖς δεικνυμένοις εὐθύς, πανταχοῦ γὰρ ἐπιδίδωσι* πίστιν. Εἶπον, ἄρτοι αἴτησαι, καὶ παρέπεμψε τοῦτο, πιστεύων ὡς πέφανται, καὶ χωρὶς ἄρτου, Θεῷ. Εἶπον, ῥίψαι κάτω τὸ σῶμα· καὶ τὸ ῥηθὲν διεκρούσατο, μὴ δεῖν λέγων τὸν Θεὸν ἐκπειράζειν. Μετ' ἐνδόξου τούτου αὐτῷ προσπλάσομαι σχήματος· πιστεύσει γὰρ ἀπατηθεὶς ἐμοί, ὡς Θεῷ πειρασθεὶς προσπέπτωκε, καὶ πολυπράγμων οὐκ ὢν πιστεύσει, αὐτὸς δὲ καταγελάσας οἰχήσομαι.

* forte μου

* an ἐπιδίδωκται

Ταύτης εἰδὼς ὁ Χριστὸς τὰς ἐννοίας, εἰς ὄρος ὑψηλὸν συνανῄει. καὶ τῆς τέχνης ὁ διάβολος ἤρξατο, ποικίλλων τοῖς ὄμμασι προστιθεὶς φαντασίαν. ὁ δεσπότης δὲ τὴν τέχνην οὐκ ἤλεγχεν, ἀλλ' ὡς τὸν δόλον οὐκ εἰδώς, ἐθεώρει. ὁ δὲ κατορθοῦσθαι τῇ τῆς φαντασίας ὑπετόπαζετο τέχνῃ, καὶ τῷ κάλλει τῶν φανέντων εἰλῆφθαι· καὶ

ὡς δοξαστὴς λοιπὸν, ὑπερκοσμίους, παντοκρατορικὰς περιτίθεται ῥήσεις. Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. Οὐχ ὁρᾷς, φησὶν, ἄνθρωπε, τοῦ κόσμου τὸ μέγεθος; οὐ θεωρεῖς δὲ τούτου πολύκτητον; οὐ φρίττεις τὰς μυριοπλασίους ταύτας ἐν αὐτῷ βασιλείας; τούτων ὁ δεσπότης ἐγώ· δώματα ταῦτα παρ' ἐμοὶ τοῖς ἀνθρώποις κατ' ἐμὴν ἕκαστον* διανέμεται κρίσιν· σὺ δὲ πάντων παρ' ἐμοὶ προτιμότερος, καὶ μόνος δίκαιος τῶν ἐν γῇ βασιλεύειν. παράλαβε δὲ παρ' ἐμοῦ τὸ παγκόσμιον κράτος, καὶ προσκύνησιν ἀντὶ τούτων ἀπόδος. Ταῦτα πάντα σοι δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.

* ἑκάστοις

Ἐξ ἡμισείας προφητεύεις ἄκων, διάβολε. παραδώσεις σὺ μὲν τὸν κόσμον, ὃν κακῶς ἐδουλώσω, ἀλλ' οὐ προσκύνησιν λαβὼν, ἀλλὰ μαστιγούμενος. μὴ γὰρ οἴει τῷ Ἀδὰμ διαλέγεσθαι, καὶ γὰρ τὸν Ἀδὰμ ἐδελέασεν, ἔπεισεν ὡς ἔσται Θεὸς, καὶ πείσας κατέβαλεν· ὑπισχνεῖται καὶ νῦν παντοκρατορίαν Χριστῷ, τῷ τῆς ἐλπίδος ὕψει παραπείσειν ἐλπίζων. Ἀλλ' ἀξίας ἀποκρίσεως ἤκουσεν· Ὕπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Ὕπαγε, σατανᾶ. καλῶς ἐνταῦθα δὲ τοῦ σατανᾶ προσέθηκεν ὄνομα· καθάπερ τις δεσπότης ὑποκρυπτόμενον δοῦλον καλῶν ἐξ ὀνόματος, δηλοῖ ὡς οὐκ ἔλαθεν. Ὕπαγε· ἀπειλητικὸν οἶμαι δὲ τοῦ ῥήματος πρᾶον, ὥσπερ ἐμβριμωμένου πρὸς αὐτὸν τοῦ δεσπότου· ἔκαμες τὴν ὑπόκρισιν κρύπτων, καὶ τὸν χρηματισμὸν ἀπεγύμνωσας, ἀπέγνως τὴν νίκην· καὶ κολακεύεις με δώροις, ἤδη μοι πραγματεύῃ τὴν πρᾶσιν, ἤδη τὰ διὰ τοῦ προδότου πορθεύῃ μοι σύμφωνα*. Ἄωρον ἐμελέτησας, ὦ διάβολε, πρᾶσιν, μεῖνόν σου τὸν συναλλακτὴν Ἰούδαν· ὕπαγε νῦν, τὸν σταυρὸν ἀναμένω· ὕπαγε νῦν, οὐκ ἀγοράσεις με. νῦν ὕπαγε, τήρησόν σου τῷ προδότῃ τὰ δῶρα. νῦν δέ σοι τοσοῦτόν φημι, Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. μὴ σὺ μερίζου τῷ Θεῷ τοὺς ἀνθρώπους, αὐτῷ γὰρ μόνῳ χρεωστοῦσι.

* *Quidam sic legunt:* ἤδη τὰ διὰ προδότου προαρπάζεις μοι συμβαίνειν μέλλοντα.

Τότε, φησὶν, ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος. Μεγάλη τῆς παλαίστρας* τῆς ἐσχάτης ἡ νίκη· καθάπερ γάρ τις ἀθλητὴς γενναῖος, πρὸς ὕψος τὸν ἀντίπαλον ἄρας, ἐκ μετεώρου καταῤῥήγνυσι πτώματος· οὕτως ὁ δεσπότης Χριστὸς εἰς ὄρος τὸν διάβολον ἄρας, καὶ μετεωρίσας ἀτελείοις ἐλπίσιν, ἀφ' ὑψηλῆς ἐλπίδος κατέῤῥαξε.

* f. πάλης

cans, ac veluti certam de reliqua victoria conjecturam faciens, exaggeratis, & quæ moderatorem orbis et arbitrum decerent, verbis, mendacia magnifica blaterat. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Non intuetis, inquit, ô homo, amplitudinem orbis? non cernis quot & quantæ possessiones istæ sint? non fremis ad adspectum infinitorum prope regnorum? horum ego dominus sum: hæc palatia pro arbitrio meo inter homines à me dividuntur, & habitanda conceduntur: cæteris ego te facile antepono, dignumque judico, qui orbe solus toto regnes: a me accipe potestarem & robur, quo mundo regendo par sis: hoc vnum tu vicissim pro tantis donis repende mihi, adora me. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.*

Ex parte prophetas, invitus licet, o diabole: reddes tu quidem mundum, quem indigna servitute oppressisti; at non item auferes adorationis cultum, sed flagellorum pœnam. Noli enim putare tibi esse cum Adamo colloquium: Adamum quippe illexit spe divinitatis, & male persuasum pessumdedit: nunc pariter omnium rerum imperium ac principatum Christo defert, quem amplitudine promissionis persuadendum ac prolapsurum itidem sperat. Responsum, quod merebatur, abstulit: *Vade post me, satana: scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Recede, satana. Recte hic omnino satanam illum nominatim vocat; ut herus quispiam, qui servum se occultantem de nomine vocans, hoc ipso indicat eum non esse clam. Apage: mitis hæc & mansueta vox est; at comminantis tamen, ut videre est, & velut indignantis Domini, perinde ac si diceret: Frustra laborasti in tegenda fraude tua, detracta est tua tibi larva, desperasti victoriam; nunc demulcere me vis & eblandiri donis, jam meam venditionem agitas, jam proditoris usurpas voces. Intempestivum emendi mei consilium iniisti, expecta consortem tuum, & pactionis administrum Judam: recede modo, dum crucem, quæ me manet, subeam; recede, inquam, me quippe modo non emes. Apage, serva dona tua proditori; hoc vnum à me nunc habebis: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Ne hominum obsequia partiri cum Deo, & vendicare tibi velis: illi soli debitores sunt.

Tunc, inquit, *recessit ab eo diabolus.* Magna sane Christi fuit hæc in extrema lucta, & insignis victoria. Ut enim generosus ac fortis pugil sublimem adversarium attollit, moxque ex alto præcipitat, ac elidit; ita Christus Dominus diabolum deductum in montem, & spe inani sublatum, ab eadem excelsa spe deturbatum ac dejectum perfregit.

Καὶ ὅ τε τῆς νίκης θαῦμα τοὺς ἀγγέλους ἐξεπλήξεν, πρὸς δὲ τὴν τοῦ νικητοῦ δορυφορίαν συνήγαγεν· ἰδοὺ γάρ, φησιν, ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ. Ἰσάγγελοι δὴ καὶ ἡμεῖς γενώμεθα τῷ δεσπότῃ τὴν δουλείαν· ἀρέσωμεν οὐρανοῖς, διακονίαν ἐν γῇ πληροῦντες ἀγγελικήν· ταῖς ἀντιλήψεσι τὴν ψυχὴν ἀποθώμεθα ἀγκάλαις, τὸν τῆς πεσούσης φύσεως ἀνορθωτὴν ἀγαπήσωμεν, τὸν τοῦ κοινοῦ δυσμενοῦς ἐκνευρωτὴν ἀσπασώμεθα· δεδοξασμένοι τὴν νίκην δορυφορήσωμεν μνήμῃ· ἐπεμβῶμεν διαβόλῳ πεσόντι, καὶ τὴν αἰσχύντου κεφαλὴν κατασείοντες συμφώνοις ἐμβοήσωμεν στόμασι· Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Hujus admiratio victoriæ stupentes angelos excivit, & ad stipandum cælesti satellitio victorem congregavit. *Ecce enim*, inquit, *angeli accesserunt*, *& ministrabant ei.* Nos angelos imitati, parem cum illis Christo cultum ac obsequium exhibeamus, studia nostra cælo probemus, beatarumque ministeria mentium in terris obeamus: animam nostram deponamus in iis manibus, quæ vinci nesciunt; naturæ lapsæ restauratorem diligamus; amplectamur eum qui communis inimici vires ac nervos incidit, & jugi memoria victoriam gloriæ nostræ vindicem prosequamur: prostrato diabolo insultemus, & impudens caput convellentes, uno ore, omnibusque præcordiis exclamemus: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Ipsi gloria & potestas in sæcula sæculorum.

SYMBOLUM
THEODORI MOPSUESTENI
ET EJUS REFUTATIO.
MARIUS MERCATOR
CHRISTI SERVUS
LECTORI CONSERVO SUO SALUTEM.

I. Consilium Mercatoris in interpretando Theodori Mopsuesteni symbolo.

GRÆCUS sermo Theodori est, quondam Episcopi oppidi Mopsuesteni, provinciæ Ciliciæ. Hunc ergo pro facultate, qua valeo, in Latinum sermonem, verbum de verbo, transferre conatus sum. Pravum ejus de dispensatione dominica, & a fide catholica alienum, ac satis extorrem sensum, quo Nestorium Constantinopolitanæ vrbis quondam Episcopum secum male decepit, Latinis volens auribus insinuare, cavendum modis omnibus, non sequendum.

II. Consilium Juliani in conveniendo Theodoro.

Simul admonere volens, Julianum, ex Episcopo oppidi Eclanensis hæreticum Pelagianum, seu Cælestianum, hunc secutum esse Theodorum, ad quem peragratis terris, & exarato mari, atque Oriente lustrato, cum sociis & participibus, & συνταλαιπώροις suis, magno nisu, tanquam ad christianorum dogmatum prædicatum magistrum, tetendit; vt de hæresi Pelagiana, seu Cælestiana, quam defendendam & sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur; atque inde velut instructior, octo contra fidem catholicam potius, quam contra sanctæ memoriæ Augustinum, volumina illa, vt putat, prudentissima conderet.

III. De synodo Episcoporum provinciæ Ciliciæ secundæ adversus Julianum.

Agnoscat igitur supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa, qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepisse, etiam sibi magis suoque dogmati, de quo male turgidus & malesanus libros confecit, esse contrarium: seque etiam, post de Cilicia abscessum, ab eo, in Episcoporum provinciæ suæ conventu, anathemate esse damnatum.

IV. In qua damnatus est ab ipsomet Theodoro.

Non itaque irascatur vel succenseat nobis, si eum cum Theodoro, cujus in libris suis infinitas laudes exequitur, cujusque se niti auctoritate sententiæ in suo errore gloriatur, alienum a fide catholica esse, justeque damnatum detegimus, convincimus, atque deflemus: quia magis deflendus, quam vllo odio persequendus.

De Theodori sede, vita, ætate.

THEODORI MOPSUESTENI, &c.] Dictus est ille aliquando Antiochenus a patria, sæpius Mopsuestenus a sede, quam tenuit. (est autem Mopsuestia oppidum Ciliciæ secundæ sub Anazarbena metropoli, & diœcesi Antiochena) Usus est familiariter Joanne Chrysostomo propter communionem patriæ, vitæque, & studiorum sub Diodoro Tarsensi. Episcopatum tenuit triginta sex annos, obiit ann. 428. plurimos habuit discipulos, sed nominatissimos tres, Joannem Antiochiæ, Nestorium Constantinopolis, Theodoretum Cyri Episcopos.

Quæ nunc primum ex hac præfatione innotescant.

MARIUS MERCATOR.] Multa docet hoc in proemio Mercator, sed tria præsertim in hunc vsque diem vel dubia, vel ignota. primum, symbolum, quod interpretatur, vere esse Theodori, quod negavit Facundus Hermianensis, minoris hac in parte quam Marius fidei. alterum, Julianum cum suis sociis ad Theodorum Mopsuestenum pertexisse, vt ab eo sic tanquam a magistro, aut potius parente dogmatis Cælestiani, erudiretur adversus Augustinum catholicæ fidei acerrimum defensorem, priusquam secundum opus elaboraret. postremum, habitam in secunda Cilicia synodum, in qua mox ab excessu ex provincia, Julianus damnatus sit ab ipsomet Theodoro.

Cur hæc præfatio a symbolo divisa in alium locum, referatur.

GRÆCUS SARMO.] Hæc præfatio videri poterat non disjungenda a suo sermone, & proinde conferenda in secundam partem operum Marii Mercatoris, ad quam pertinet symbolum Theodori Mopsuesteni, tanquam Nestorianæ impietatis fons: debuit tamen, meo judicio, in primam quoque partem referri, quandoquidem

complectitur non pauca, ad Julianum historiamque Pelagianam spectantia, imo longe plura, quam quæ sint Nestoriani negotii. Ne vero sua deesset singulis partibus materies propria, nihil nunc observandum in notis puravi, nisi quod ad rem Pelagianam pertineret.

Quot in partes distributa sit.

Habet vero præfatio partes omnino quatuor: in prima suum Mercator in interpretando Theodori sermone Græco consilium aperit. Enarrat in secunda peregrinationem Juliani in Ciliciam, & qua de causa Theodotum convenerit. Facit in tertia mentionem damnati ejusdem Juliani in synodo provinciæ Ciliciæ secundæ. Quarta locum tenet epilogi.

Quo tempore scripta.

De tempore, quo vel epistola proœmialis scripta est, vel editum Latine symbolum Theodori, dicetur in secunda parte operum Marii Mercatoris.

Quot Episcopi Ciliciæ secundæ.

PROVINCIÆ CILICIÆ.] Secundæ nimirum, juxta divisionem ab Imperatore Constantino factam: in hac provincia sub Anazarbo metropoli, quæ & postmodum dicta est Justinianopolis, octo censebantur Episcopatus, Ægea, Castabala, Epiphania, Flavias, Irenopolis, Alexander, Rossus, & Mopsuestia, ut constat ex concilio Mopsuesteno, quod Justiniani mandato habitum est ann. 553.

Refertur collat. 5. synodi quinta.

De Juliani sede indubitata sententia.

JULIANUM EX EPISCOPO OPPIDI ECLANENSIS, &c.] De Juliano dictum in notis ad præcedentia opuscula. de sede, quandoquidem res in quæstionem vocatur, nonnihil notandum. tributum Prospero Chronicum, ubi loquitur de Juliano, alias habere in aliis codicibus lectiones, erudite monet Pontacus in notis: unde factum, ut de Episcopatu Juliani non una fuerit eruditorum opinio, variam variis lectionem sequentibus. nos aliquo modo omnes reduximus in concordiam, saltem veteres, duce Mercatore.

Dissert. 2. de auctoribus & defensoribus hæresis Pelag.

Adversus Chiffletium, Vignerium, &c.

Paulinum illustrati part. 2. cap. 10.

In præfat. ad 2. partem supplementi operum S. Augustini.

Dixi veteres; neque enim conciliari potuerunt, qui e recentioribus, vel cum doctissimo Chiffletio Julianum faciunt Atellanensem Episcopum; vel cum erudito Vignerio, Cælianensem, utique contra fidem meliorum codicum, & apertum Mercatoris, omnium auctorum hac in causa fide dignissimi, testimonium.

Quorum argumenta proponuntur.

Utrique adversus Eclanensem Episcopatum, quem in dissertatione secunda demonstramus, adhibent argumentum, ut mihi videtur, non validissimum: illi, quod Julianus a Gennadio, Prospero & Beda Campanus dicatur: isti, quod idem ab Augustino in Apulia natus scribatur; neque tamen Eclanum in Apulia sit, neque in Campania, sed apud Hirpinos. sit vero vel Atella in Campania, vel in Apulis Peucentinis Cælia.

Et infirmantur.

Verum leve est argumentum, quod a patria Juliani petitur: quotusquisque enim Episcopus apud suos factus est? Non erat certe natus Hippone Augustinus; non Aurelius Carthagine; non Romæ Innocentius atque Zosimus; non Paulinus Nolæ; non alii tunc temporis illustres Episcopi in urbibus quarum Ecclesiam rexerunt.

Lib. de script. eccl. cap. 45.

Epigram. in obtrect. S. Aug.

In præf. ad Cantic. cantic.

Non plus momenti habet, quod sumitur a verbis, vel Gennadii: *Julianus Episcopus Campanus, vir acer ingenio*, &c. vel Prosperi: *Aut hunc fruge sua æquorei pavere Britanni, aut huic Campano gramine corda tument*: vel Bedæ: *Opuscula Juliani Celanensis Episcopi de Campania.*

Nam primo, vulgati codices Gennadii hanc vocem non habent, *Campanus*; sed istam *Capuanus*: neutram, ipso teste Chiffletio, Corbeiensis & Jurensis: imo in Corbeiensi legitur: *Julianus vir acer ingenio*, &c. in Jurensi: *Julianus Episcopus vir acer ingenio.*

Deinde, unde constat, Prosperum, si tamen Prosper est, in versibus allatis de Juliano loqui, & non potius de Cælestio, qui forte Campanus extitit? Feruntur enim duo epigrammata, in Cassianum, velut *in obtrectatorem sancti Augustini*, scripta, quibus Cassiano societas alicujus creditur objici. atqui vetus Prosper Cassiano nihil admodum exprobrat societatis cum Juliano, multum cum Pelagio & Cælestio. quidquod poeta, quisquis ille est, obtrectatorem accusat superbiæ, in oppugnando viro totius orbis nobilissimo. scitum est vero Ciceronis de Campana superbia effatum: non igitur de Juliano Apulo, sed de Cælestio Campano sermo est.

Denique Beda dicere maluit Julianum Episcopum Eclanensem de Campania, quam de Hirpinis; partim quia conterminæ sunt provinciæ, Campania & Hirpini, vixque non est in ipsis utriusque confiniis positum Eclanum; partim, quia longe notior erat Hirpinis Campania, imo Campaniæ nomine, cum latiore significatione sumitur, ipsi quoque Hirpini censentur.

Julianus in Ciliciam apud Theodorum elaborat postremum opus adversus Augustinum.

Cap. 9. num. 3.

AD QUEM PERAGRATIS TERRIS, &c.] De tempore profectionis Juliani in Ciliciam agitur abunde in dissertatione mox citata, ubi ostenditur, incidisse in ann. Christi 423. De consilio, quo suscepta est, Marius Mercator, cum in hac præfatione, tum in libro Subnotationum, aperte satis loquitur; sed in posteriore loco addit insuper, opus postremum a Juliano adversus Augustinum elaboratum fuisse in Cilicia, & inde in Italiam relatum ac editum. quæ tria primum ex Mercatore discimus.

Cur susceperit defendendam hæresim Cælestianam.

Dissert. 6. cap. 6.

Lib. 2. op. imperf. cap. 12.

DEFENDENDAM AC SEQUENDAM SUSCEPIT.] Julianus apertam hæresis Cælestianæ defensionem professus est primum in libello suæ fidei. Susceptæ postea causas aperuit duobus præsertim locis, & primo quidem. *Nunc postquam*, inquit, *pro medicamine cœpit offerri, & delectationi accessit auctoritas, ut concessu pene mundi membripotens regina mentium, expugnatrix honestatis, & invicta animorum omnium captivatrix turpitudo baccharetur, nobis quanto honestior, tanto durior, tuendæ veritatis causa facta est: quia contra præcipites populos, & suis remediis infensos, non multum valet raritas ratione medicantium. Quid igitur? Horumne intuitu receptui canere debebimus, & contumelias nostras ulcisci silentio, ac de conscientia portu aliorum ridere naufragia? Verum contradicit huic odio, primum benignitas, quam generi debemus humano: deinceps & fides, quam habemus in Deum, quid*[a] *extra id, quod frequenter desperantes temporum levavit ruinas, constantiam tamen, (quam usque ad mortis horam exerceri voluit) sin nullum impræsentiarum sequeretur effectum, æterna remuneratione donavit. Hac igitur fidei consolatione gaudentes, immineamus cœpto operi*, &c.

[a] *Fort. etiamsi frequenter desperatas temporum levavit ruinas.*

Lib. 3. ejusd. oper. cap. 10.

In posteriore vero. *Quæritur a nobis, cur non assentiamur*, NATURALE ESSE PECCATUM. *Respondemus, quia nullum habet verisimilitudinis, nedum veritatis; nullum justitiæ, nullum pietatis colorem, quia diabolum conditorem hominum facit videri*, &c.

Synodus Episcoporum Ciliciæ adversus Julianum.

IN EPISCOPORUM SUA PROVINCIÆ CONVENTU.] De conventu Episcoporum secundæ Ciliciæ, mirum silentium in hunc usque diem; quia nec ulla mentio est apud alium

quemvis

quemvis scriptorem, nec admodum prolixa apud Mercatorem. his enim pauculis verbis attingitur, *seque etiam, post de Cilicia abscessum, ab eo in Episcoporum suæ provinciæ conventu anathemate esse damnatum.* Utendum ergo conjecturis ad investigandum tempus, causam, locum & Patrum nomen, quod suo loco non improbabiliter præstitum est.

Dissert. 3. de synodis in causa Pelag.

Theodorus a Juliano laudatus.

Lib. 3. op. imperf. cap. 113.

CUJUS IN SUIS LIBRIS INFINITAS LAUDES EXEQUITUR.] Julianus in opere postremo laudat quidem Theodorum, sed breviter, eumque SS. Joanni Chrysostomo & Basilio magno accenset his verbis: *Omitto ea, quæ tam scriptura sancta, quas Prophetæ, quas Evangelistæ, quas Apostoli protulerunt, quam disputatores catholica sanitate fulgentes, Joannes, Basilius, Theodorus, & horum similes commendaverunt, multo esse majorem laborem committere crimina, quam cavere.* Quibus Augustinus ita respondet: *Utinam horum fidem teneres, peccatum in parvulis non negares.* Quibus verbis sanctus doctor videri potest, Theodorum ponere inter defensores peccati origioalis, nec adhuc scivisse, quid scripsisset super ea re, adversus fidem catholicam.

Locus mox allatus vocatur ad examen.

Quanquam totus hic locus laborat apud me non levi suspicione, partim quia Theodorum adhuc viventem adjungit duobus aliis Patribus, jampridem vita functis, quod vix contingit; partim quia non erat Theodorus his etiam temporibus tam integer famæ in aliis fidei partibus, ut sine aliqua cautione debuerit ab Augustino commendari.

In margine ad locum cit.

Monuit eruditus Vigoerius, legendum forte pro Theodoro *Theodoretum*: verum etsi Theodoretus sanam fidem de peccato originali teneret, quod in quæstionem nunc non voco; satis tamen videre non possum, quomodo Episcopus recens creatus, nec admodum ætate provectus, certe adhuc inter mortales, tantis viris, tamque sanctis doctoribus, jampridem vita functis, jure annumeretur.

Diodorus Tarsensis in suspicionem negati peccati originalis vocatus.

Quid si Diodorus pro Theodoro legeretur? siquidem ille, & olim obiisset, & magna doctrinæ fama adhuc floreret, & de ipsius scriptis nondum esset mota quæstio, & ad Augustinum nihildum præter nominis celebritatem pervenisset, scriptis nondum Latinitate donatis.

Quod si cui placeat conjectura ista de nomine, pergat ille conjicere, ipsum quoque Theodorum a Diodoro magistro accepisse hæresim, quam Juliano, per alios primum, postea per seipsum tradiderit. verum de hac re viderimus paulo diligentius in secunda parte operum Mercatoris.

In tanta rei ambiguitate, donec affulgeat nova lux, retinenda est vetus lectio, saltem propter auctoritatem Mercatoris Theodorum a Juliano infinitis laudibus affectum testantis: præsertim cum Mercatori consentiat textus Juliani ab Augustino relatus, si accipitur prout est in libris impressis. ostendit enim quomodo & Julianus *Theodori sententia nisi se auctoritate in suo errore gloriatur*; & infinita est laus viri connumerari Chrysostomo & Basilio. Interim corrigendus Vigoerii textus, & pro verbo *pertulerunt*, reponendum *protulerunt*.

Emendatus locus oper. imp.

Expositio pravæ fidei Theodori supra scripti.

UI aut nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquido cognoscendis; aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eos oportet, quoniam credimus. *Et cætera quæ parte posteriore referuntur. Symboli hæc postrema verba:* Omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit. *Excicipit refutatio Mercatoris.* Imo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impurissimo, & lingua scelestissima protulisti, incessabiliter anathema, & omnibus consentaneis suis, &c. *Tum pergit Mercator.* Cujus autem perfidiæ sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus, quæ de Græcis transtulimus, approbemus.

THEODORI MOPSUESTENI

de secundo codice, libro quarto, folio decimo, contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, & Adam per transgressionem mortalem factum, catholice differentem,

EXCERPTUM PRIMUM.

ANTIS extantibus, quæ demonstrent, Adam sic ex terra formatum, ut I.
mortalis prorsus existeret, erga cibum proprium voluit occupare sermonem, nec exinde valens advertere veritatem, pro dogmate vero, seductorio ex mendacio, advocationem jungens, *&c.*

Non ait Deus, Mortales eritis, sed *Morte moriemini*; prorsus existen- II. *Genes. 2. v. 17.*
tibus natura mortalibus, inferre mortis experientiam comminatus, quam etiam juxta morem propriæ benignitatis ad effectum perducere distulit. Sicut enim cum dicit:

Genes. 9. v. 6. *Qui effuderit hominis sanguinem, sanguis ejus pro eo fundetur;* non hoc dicit, quia qui occiderit hominem, erit mortalis, sed quia dignus est hujusmodi morte damnari: sic & in præsentiarum dixit, *Morte moriemini;* non quod tunc mortales fierent, sed quod digni essent, qui mortis sententiam per transgressionem referrent.

III. Sed & divinam sententiam, quam post peccatum Deus Adæ inferre videtur, adverte. sic enim dicit: *Quia audisti vocem uxoris tuæ, & comedisti de ligno, de quo præceperam tibi de hoc solo non comedere, ex eo manducasti: maledicta terra in operibus tuis, in tristitia comedes eam omnibus diebus vitæ tuæ: spinas & tribulos proferet tibi, & comedes fœnum agri, & in sudore vultus tui comedes panem tuum, donec revertaris in terram.* Hoc autem per hæc comminatus est, quod ærumnosam vitam habiturus esset, cum labore deinceps fructus de terra sumpturus, quibus aleretur & subsisteret, nequaquam habens, ut pridem, tantam propositam largitatem, quanta ex paradisi copia fruebatur. Non enim operari terram pro supplicio dedit Deus, quasi ex immortali natura in mortalitatem homines transferens, quandoquidem & paradisum ei, *ut operaretur, & custodiret*, indixit: pro tanta vero pristina largitate & voluptate paradisi, ærumnosam ejus fore substentationem de terræ fructibus comminatur. nam prorsus mortalis factus, & tunc paradisi fructibus indigebat, sicut nunc terræ fructus inquirit; & pro supplicio pristinis fraudatus deliciis, hac ærumnosissima laboriosissimaque conversatione mulctatur.

(Genes. 3. v. 17. — Genes. 2. v. 15.)

IV. Unde ad postremum consequenter adjecit, *quia terra es, & reverteris in terram*, hinc etiam mortalitatem naturæ significans: non enim immortali, & nunc primum incipienti sententiam mortis excipere, sicut sapientissimi defensores peccati originalis, imo potius patres peccati mirabiles, asseverant, vocabulum huic *terra* composuit; sed ut ab exordio naturaliter effecto mortali, appellationem hanc congruere indicavit divina scriptura, hoc de hominibus vocabulum ad ostensionem corruptibilis & resolubilis eorum naturæ sæpius assumens. Nam *recordatus est*, inquit, *quia pulvis sumus: homo, sicut fœnum, dies ejus, & sicut flos agri, ita florebit, quia spiritus pertransivit in eo, & non erit amplius locus ejus.* Vult autem dicere, quod corruptibiles & resolubiles omnes sumus, in modum fœni parumper florentis, pereuntisque post paululum. nam ad breve quidem tempus vitam ducimus; ad non existendum vero deinceps omnino pervenimus. Sic & Abraham: *Ego sum*, inquit, *terra, ac cinis*, pro eo ac si diceret, Non sum dignus cum tanto Deo conloqui, homo factus e terra, & omnimodis hoc futurus. Magis ergo dicere debuit, *quia terra eris, & in terram reverteris*: siquidem nunc primum fieret natura mortalis.

(Genes. 3. v. 17. — Psal. 102. v. 15. — Genes. 18. v. 27.)

THEODORI MOPSUESTENI.] Infinita prope scripsit, sed duo præsertim plena errorum; alterum DE INCARNATIONE VERA quam revera sustulit; alterum ADVERSUS S. AUGUSTINUM defensorem catholicæ fidei, qua creditur peccatum originale. Ex secundo Marius excerpsit, quæ nunc eduntur.

Ratio notorum ad titulum appositarum. Cum vero meditatius inspicerem totum hoc opusculum, intellexi me versari in argumento valde obscuro, quod neque communiter notum sit, neque vel auditum ipsis etiam historiæ Pelagianæ scriptoribus; quamobrem exquirenda putavi, etsi laboriosius, omnia apud probatos auctores, quæ lucem huc afferre possint. neque vero spem labor frustratus est, sed diligentiam incredibiliter vicit. Collegi non pauca, quæ licet nimia forte videantur, pro re & loco; censui tamen proponenda, & quidem non dissertationis modo, quod nonnemo suasisset; sed adhibitis ad singulas tituli voces observationibus, quo simul & brevitati consuleretur, quantum fas esset, & nihil prætermitteretur, quod notatu dignum foret. Boni ergo consulat lector, non parvas ad parvum titulum notas, legendi fastidium proculdubio rei novitas detrahet.

Opus Theodori, unde Mercator excerpsit, quæ nunc exhibentur, lectum est a Photio. Cod. 177. LIBRO QUARTO, &c.] Hoc opus quinque omnino libris continebatur, quorum tamen tertium & quartum Mercator memorat: neque enim censeo diversum a quinque libris, quos a se lectos scripsit Photius, hoc titulo: *Theodori Antiocheni adversus asserentes, hominem peccare natura, non voluntate, libri quinque.* Neque etiam dubito, quin ad libros quinque a Photio lectos, pertineant excerpta, quæ reperiuntur, tum in Constituto Vigilii, sine appellatione librorum; tum in quinta synodo collatione quarta, hoc titulo: *Ex Theodori Mopsuesteni libro, quod Deus mortem introduxerit, & ex libro quinto de creatura, seu quod Deus bona & mala fecerit*, &c. tum denique apud Leontium Scholasticum.

Notū quoque Vigilio Papæ, & quintæ synodo generali ac Leontio scholastico. Tom. 1. conc. gen. edit. Labb. Lib. 3. advers. Nestorian. & Eutychianos num. 28.

Quare & integrum Photii codicem, quia plura scitu digna complectitur, & excerpta, quæ dixi, duum generum afferenda putavi, quasi fragmenta non tantum Marianis cognata, quod tamen satis esset causæ cur afferrentur, verum ut complementa quædam: unde magna lux, sive Marianis, sive historiæ affulgeat.

EX BIBLIOTHECA PHOTII CODICE CLXXVII.

Opus Theodori Mopsuesteni lectum a Photio. LECTUM *est opus Theodori Antiocheni, qui Mopsuestenus Episcopus est, ut ex ejus quibusdam epistolis colligimus, hoc titulo:* Contra asserentes, homines peccare natura, non voluntate.

Quinque libris absolutum. *Ea disputatio quinque libris absolvitur, quos adversus occidentales hac labe infectos scripsit. inde enim oriundum hæresis hujus auctorem, in Orientis modo regionibus versari, librosque de recens*

ab se excogitata hæresi compositos ad populares suos in patriam transmittere, narrat: ut jam ibi multos per hanc artem in suam pertraxerit sententiam, integrasque adeo Ecclesias absurdis illis imbuerit opinionibus.

Adversus auctorem, qui cognomina ut Aram, cujusque caracteres septem asseruntur.

Aram *vero illorum librorum auctorem (sive nomine, sive cognomine incertum) appellat. Hunc etiam quintum Evangelium fictitium adjecisse, cum fingeret, se illud in Eusebii Palæstini bibliothecis reperisse. Rejecta præterea divini ac veteris Testamenti versione, quam septuaginta interpretes simul convenientes ediderunt, ut & Symmachi, & Aquilæ, aliorumque interpretatione, propriam quandam suam novamque conficere ausum: cum neque Hebraica lingua, ut illi, a puero assuevisset, neque mentem sacræ scripturæ didicisset: Hebræis tantummodo quibusdam abjectis sortis in disciplinam se tradidisse, atque hinc propriam sibi editionem conscribere aggressum.*

Primum caput erroris, ut quidem credebat Theodorus, *Homines natura peccare post prævaricationem Adæ.*

Sectæ vero illius summa capita hæc fere sunt: Homines natura, non voluntate peccare. *Natura, inquam, non ea, qua præditus ab initio conditusque est Adam; (illam enim bonam, & bonum Dei opus esse asserunt) sed ea, quam post peccatum adeptus sit, quando per prævaricationem atque peccatum, malam pro bona, mortalemque pro immortali commutavit. Hac quippe ratione natura quoque improbos effectos, qui antea natura boni fuissent, in natura jam, & non in voluntate peccatum sibi acquisivisse.*

Secundum, *Infantes baptizari in remissionem peccatorum.*

Alterum deinde caput ex illo deductum: Infantes, tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem, natura in peccatis constituta, ad omnes ejus posteros peccatrix, *ut ipsi loquuntur*, natura propagetur. *Afferre autem ipsos & illud ait:* Ecce in iniquitatibus conceptus sum, *& si quæ sunt generis ejusdem; sanctum ad hæc baptisma, sacrique corporis communionem in peccatorum remissionem, etiam ipsis infantibus, collata, hæc prætendere ad propriæ opinionis confirmationem.*

Psal. 50. v. 7.

Tertium, *Neminem mortalium esse justum.* *Psal. 142. v. 2.*

Neminem præterea mortalium esse justum. *Quod ipsum item ex eo, quod initio posuerunt, consequitur:* Non enim justificabitur, *inquit Propheta*, in conspectu tuo omnis caro, *& his similia.*

Quartum, *Ne Christum quidem sceleris purum.*

Quartum: (o blasphemas voces & impias!) Ne Christum quidem Deum (assumpta nimirum peccatis infecta natura) sceleris purum esse. *Quanquam & in aliis ipsorum blasphemiis observare licet, inquit ille, non vere hos & natura, sed figura dumtaxat humanam ipsi naturam attribuere.*

Quintum, *Matrimonium & alia ejusmodi esse opera perversæ naturæ.*

Quintum: Matrimonium, vel certe congrediendi cupiditatem, & seminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, asserunt esse opera perversæ naturæ, in quam per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examen in se susceperit. *Hæc sectariorum dogmata sunt.*

Theodorus hoc in opere Nestorio præit, & Origenem sequitur.

Porro Theodorus hic recte quidem facit, quod hæc ipsa detestetur ac rejiciat, interdumque optime ac valide ipsorum absurdas & blasphemas opiniones refellat, necnon sacræ scripturæ locis, quibus illi abusi sunt, proprios sensus adaptando, ut omnino imperitos redarguat. Verum hoc ei perpetuum non est: nam & Nestorii sectam in multis parturire nobis visus est, & Origenis, saltem de fine suppliciorum, mussitare sententiam.

Reprehenditur quod Deum simulatorem fecerit.

Quod autem asserit præterea, Adam jam inde quidem ab initio formatum esse mortalem, sed Deum, ut peccatum odissemus, ita simulasse, quasi pro peccato pœnæ loco mors imposita fuerit, mihi sane rectam sententiam nullam afferre videtur, sed multis potius objectum esse criminationibus, si quis rationes exigere velit, videtur: quantumvis, ut ipse quidem forte dixerit, satis acriter hujusmodi opinio adversus hæreticos pugnet. non enim si quid cum deteriori pugnet, continuo bonum est: etenim malum quoque secum ipsum pugnat; sed si quid rectæ rationi consentaneum, manifestumque sit sacris literis, illud demum recipiendum, tametsi nulla hæresis ei sententia resistere audeat.

Quodque inauditam peccatorum remissionem commentus sit.

Nec illud item ego curiose dictum, & Ecclesiæ Dei inauditum, in veritatis dogmatibus numeraverim, cum duas esse peccatorum remissiones asserit; alteram quidem de commissis; alteram vero (quam nescio quo remissionem quispiam, ut ille tamen loquitur, appellare possit) impeccantiam ipsam, sive non amplius peccare. oportet enim nos, ut apparet, pluribus explanantibus vocabulis uti, ut novam illam peccatorum remissionem declaremus. Quod enim recta loquendi ratio impeccantiam nominat, ille peccatorum veniam perfectam, & maxime ratam, integrumque appellat peccati interitum.

Ecquænam igitur hæc peccatorum remissio, & ubi facta, undeque originem duxit? Cœpit quidem illa manifestare se, ait, ex quo Christus Dominus carnem induit, & arrhabonis loco se nobis tradidit. Perfecte vero datur, cum pro bonis operibus, tum in illa instauratione, quæ post carnis resurrectionem futura est, qua ut potiamur, tam nos, quam recens nati infantes baptizamur. Satis quidem illa, quæ dicta sunt hactenus, præclara, & quæ tantum non inhiare sibi omnes jubeant. Dic ergo deinceps, & quid hoc rei? aures enim tibi arrectas præbemus: quænam, inquam, hæc est peccatorum perfecta remissio? non amplius, inquis, post resurrectionem peccabimus. Quam sane ab ingenti spe nos deturbasti! ut enim nunc quærere omittam, quonam id modo dicere liceat peccatorum remissionem, illud tantum breviter rogabo. Vide quid dicas. Propterea ne Christus tibi videtur homo factus, & cruci affixus, ne tu ibi post resurrectionem pecces? Peccabantne igitur illic, qui vita prius abierunt, quam in mundum Christus veniret? & si forte non baptizemur, videmur tibi peccaturi ibi adhuc, & nos & infantes, quid? infideles omnes rursumne futuro sæculo & furabuntur, & fornicabuntur, impieque agent, ac latrocinabuntur, omnemque adeo sui desiderii nequitiam adimplebunt? Non enim instas satis, vel eorum quæ hic commiserunt, quantumvis gravissimas pœnas reperias: sed jam ostende satis, cur istam ipsi peccatorum remissionem probare non possint.

Comminiscendi causa.

Sed fortasse, ne ipse quidem volens, huc deductus est, tantum ut dissolvat dubios ita quærentium nodos: Quare pueri sanctissimis mysteriis communicant? cur baptismate digni judicantur, nisi quia & ipsi peccatis abundant, insito jam in naturam ipsam peccato? in peccatorum enim hæc remissionem conferuntur. *Verum oportebat, & illam dubitationem, multas alioqui habentem dissolvendi vias, alio modo dissolvere, absurdisque illis, quæ ad ipsius peccatorum remissionem consequuntur, consideratis, nihil ejusmodi prodigiose confingere.*

Hactenus Photius. Quæ sequuntur fragmenta sex desumpta sunt ex collatione quarta synodi quintæ, in qua præter impium Theodori symbolum, & excerpta de libris S. Cyrilli adversus eumdem, capita septuaginta & unum ex variis ipsius operibus collecta, blasphemiæque plena numerantur.

Num. 56. *Theodori ex libro tertio commenti de creatura, quod Deus peccatum docuit, & mortem introduxit.*

QUONIAM autem non obaudiit Adam, deinde subditus est morti: & factum est hoc propter inobedientiam, quod & citra inobedientiam propter vtilitatem nostram a creatore factum est, edocti sumus omnes peccatum.

Num. 57. *Ejusdem Theodori ex libro quarto & quinto commenti de creatura, in quibus & bona & mala a Deo facta esse dicit.*

NEC igitur mortem non sponte, & præter judicium suum, intulit hominibus; neque peccato aditum ad nullam vtilitatem dedit. nec enim hoc fieri nolens non poterat; sed quoniam sciebat vtile esse nobis, magis autem omnibus rationalibus, prius quidem malorum & deteriorum fieri aditum, postea autem deleri quidem hæc, introduci autem meliora. Ideo in duos status divisit Deus creaturam, præsentem & futurum: in illo quidem ad immortalitatem & immutabilitatem omnia ducturus; in præsenti vero in mortem & mutabilitatem interim nos dimittens. nam siquidem ab initio immortales nos fecisset & immutabiles, nullam differentiam ad irrationabilia haberemus, proprium nescientes bonum: ignorantes autem mutabilitatem, immutabilitatis ignorabamus bonum: nescientes mortem, immortalitatis lucrum nesciebamus: ignorantes corruptionem, non laudabamus incorruptionem: nescientes passionum gravamen, impassibilitatem non mirabamur. compendiose dicam, nec longum sermonem faciam, nescientes malorum experimentum, bonorum illorum nec poteramus scientiam mereri.

Num. 58. *Ejusdem in eisdem, & angelos, & homines, & dæmones similiter malos esse dicentis.*

NECESSE autem est, omnia simul rationabilia, invisibilia dico & nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, anima autem per omnia similis eisdem invisibilibus & rationalibus substantiis, hic quidem præsentem mutabilitatem pati, vt optima erudiamur doctrina religiositatis, & ad benevolentiam instituamur.

Num. 59. *Ejusdem interimentis judicium, & dicentis, quod mutabilia & mortalia omnia facta sunt: & iterum omnia immutabilia & immortalia statim post resurrectionem erunt, secundum similitudinem Christi.*

QUOD quidem placuit Deo, hoc erat, in duos status dividere creaturam. vnum quidem, qui præsens est, in quo mutabilia omnia fecit; alterum autem, qui futurus est, cum renovans omnia ad immutabilitatem transferet: quorum principium nobis ostendit in dispensatione Domini JESU CHRISTI, quem ex nobis existentem resuscitavit ex mortuis, & immortalem corpore, & immutabilem fecit anima; per quod demonstravit, quia circa vniversam creaturam hoc futurum est.

Ejusdem ex quarto libro commenti de creatura. Num. 60.

ILLO certo constituto, quod quemadmodum nobis per resurrectionem, & corpus incorruptum, & immutabilis anima erit, eodem modo & invisibilibus & rationalibus naturis immutabilitatem mereri continget: nunc quidem accipientibus conversionem, sicut versa multoties decem millia dæmonum ostendunt; tunc autem in immutabilitatem nobiscum futuris.

Ejusdem ex quinto libro commenti de creatura, quod sciens Deus expedire hominibus peccatum, hoc fieri disposuit. Num. 61.

NAM sciebat quidem, quod peccabunt omni modo; concedebat vero hoc fieri, expedire eis cognoscens: quoniam nec erat possibile eum, qui cum fecerit non extantes, & tantorum quidem demonstraverit dominos, tanta vero bona proposuerit, vt eis fruantur, non prohibere peccati aditum, si expedire eis hoc cognosceret: sed enim non erat possibile nos aliter discere peccatum, & passionum molestiam, & deteriora, & nostram infirmitatem in his demonstrandam, ad ostendendam magnitudinem immutabilitatis, quam postea nobis esset donaturus, nisi sic ab initio hæc fuissent à Deo dispensata; vt collatione & experimento, infinitorum illorum bonorum possemus scire magnitudinem; & hujus gratia, vtpote profuturum nobis peccatum intrare dimittens, magnum in ejus bello auxilium invenit.

LEONTIUS, postquam multa objecit Theodoro: *Parva hæc*, inquit: *tu vero adde mihi, fictum esse peccatum Adæ, idque Deo auctore, vt judicium iniquissimum in Adam, qui non peccasset, sed per calumniam damnatus fuisset, & exilium ei decretum, justa & probabilis causa redimendi mundum fieret. An non propter hanc radicem malorum, & reliqua deinceps impietatis hominum, Christus venit, vt Adam ovem a com-* Lib. 3. contra Eutychianos & Nestorianos tom. 4. antiq. lect. Canisii pag. 75.

pascuo centum abductam & aberrantem, tanquam bonus Pastor salvaret?

Quæ consideranter relata hactenus.

Circa ea, quæ ex Photio, Leontio, & quinta synodo relata sunt, quæ attentius singula perpendens, vel conjecerim, vel ratione confecerim, paucis perstringam. Sunt autem illa mihi partim certa, partim dubia.

Opus a Photio lectum non fuit adversus Manichæos.

Certum est, etsi contra multi sentiunt, Theodorum non scripsisse opus, quo de agitur, adversus Manichæos, qui malam dicunt hominum esse naturam. scripsit enim adversus Occidentales infectos ea labe, quam impugnat, cujus auctor in Occidente patriam haberet, in Orientis regionibus etiam tunc versaretur, integras in suam sententiam Ecclesias pertraxisset. Hæc & alia plura consequentia Manichæo non conveniunt, vt qui in Oriente natus jamdudum periisset, nullis in Ecclesiis integris probaretur, *&c.*

Neque contra Origenistas.

Certum quoque falli eos, quibus visum est opus illud Theodori Origenistas impugnare: nam eædem adversus ipsos rationes valent, & Origeni nunquam objectum est, imo nec objici potuit, vel ab invidiosis, vllum de quinque dogmatibus a Mopsuesteno reprehensis, nisi forsitan secundum, quod cum catholicis defendebat, sed non catholice, propter præjudicatam suam de præcipitatione animorum in ergastula corporum, ad luendas antecedentium peccatorum pœnas, opinionem.

Sed in S. Augustinum, quamvis S. Hieronymus octo notis indicari videatur.

Certum pariter cum adversarius Mopsuesteni describitur, Hieronymum octo apertissimis notis indicari. dicitur enim in Occidente natus, positus in Oriente, inde libros mittere ad populares, quintum Evangelium confinxisse, (quod nempe secundum Nazaræos) illud in Eusebii bibliotheca invenisse, novam veteris Testamenti interpretationem tentasse, Hebrææ linguæ a prima ætate non fuisse imbutus scientia, hanc didicisse ab Hebræo infimæ sortis, Barchaba scilicet.

Imo in omnes catholicos peccati originalis defensores.

Certum denique, dogmata quinque quæ Theodorus adversario suo objicit, illa ipsa esse, quæ catholicis peccati originalis defensoribus, sanctoque in primis Augustino, partim vere, partim per calumniam Cælestiani tribuebant, *Homines peccatum habere a natura, non ea quæ a Deo condita est, sed quæ a primo parente vitiata. infantes in remissionem peccatorum baptizari. neminem mortalium esse justum, id est, sine peccato. Christum ipsum peccati non fuisse expertem. matrimonium ejusque vsum perversæ naturæ esse opus.*

Conjectura de tempore conscripti operis.

Minus certa sunt quæ sequuntur. opinor enim primum, opus Theodori tunc confectum fuisse, cum Julianus in Cilicia moraretur; mentitum vero Theodorum, & de tempore, quasi scriberet vivente Hieronymo, & de adversario quem tribus de causis alium ab Augustino finxit, nempe vt Juliano faveret, præjudicium Theodori apud suos adhibenti; & ne sibi conciliaret odium totius Ecclesiæ, a qua sciebat Augustinum magni fieri; & non irritaret vtriusque imperii aulam, apud quam Augustinum valere plurimum gratia intellexerat, vel ex ipso Juliano.

Et de inscriptione.

Opinor deinde, hocce opus inscriptum fuisse, *Commentum de creatura, contra asserentes peccare homines natura, non voluntate*; alteramque inscriptionis partem ex quinta synodo, alteram ex Photio desumendam.

Et de ordine librorum.

Opinor etiam, ex quinque libris, quibus constabat opus integrum, positum fuisse; primum in exponendis dogmatibus, quæ Theodorus oppugnanda susceperat, eorumque auctore per calumniam traducendo; secundum in laudibus tum creatoris Dei, tum creaturæ rationalis; tertium in congerendis argumentis adversus mortalitatem hominum peccato primi parentis contractam; quartum in oppugnanda fide catholica de peccato originis, & causa cur parvuli baptizentur; quintum in solvendis catholicorum rationibus, præsertim pro peccato originali. In eam opinionem adducor, partim quod illa methodus per se apta videatur, & possit ex iis, quæ habentur, non obscure colligi; partim etiam quod Cælestiani disputationem soliti essent a laudibus creatoris creaturæque inchoare; partim quia ex libro tertio Mercator, quæ ad mortalitatem hominum spectant, ex quarto quæ ad peccatum originale, excerpsit; partim denique, quia quæ in quinta synodo referuntur ex libro quinto, quæque Photius ex fine libri, pertinent manifeste *ad dissolvendos quærentium nodos*, vt loquitur Photius.

Prima probabilis solutio objectionis ab auctoritate Photii petitæ.

Contra S. Augustinum, &c.] Reclamat in speciem Photius, vt modo dictum est, videturque tradere, a Theodoro potius Hieronymum, quam Augustinum Aram dictum, id est, maledictum, vel maledictorem: sed videtur tantum. nec enim ipsius verba præscribunt adversus opinionem Mercatoris. Quidni enim & Theodorus mentitus sit, quod jam dixi? Quidni, vt mentitus non sit, eosdem libros primum scripserit adversus Hieronymum, dum adhuc viveret, & quidem statim publicatis dialogis tribus, deinde parumper immutatos ediderit contra Augustinum, postquam a Juliano conventus est? Quidni denique duas vni operi, aut formas indiderit, aut inscriptiones, sub quarum vna Mercatori visum sit, sub altera Photio?

Et vero cum vterque Sanctus, Hieronymum dico & Augustinum, catholicam fidem non solum vno spiritu, sed iisdem quoque, sive testimoniis scripturæ, sive argumentis defenderit, quisquis fidem oppugnaverit, non immerito dici potest in vtrumque disputasse.

Eximia laus Augustini ab Hieronymo. Epist. 25. apud August.

Certe Hieronymus, cum aliquando gratulatus esset Augustino odium a Pelagianis, ejusdem se participem gloriabatur, tanta erat doctorum Ecclesiæ societas, tanta bonorum vere evangelicorum communio: *Macte*, inquit, *virtute, celebraris in orbe: catholici te conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atque suspiciunt: & quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, & me pari persequuntur odio: vt quos gladiis nequeunt, voto interficiant.*

Secunda probabilis conjectura.

Posset afferri alia etiam conjectura, quæ & per se sit probabilis, & alteram juvet: scriptos scilicet revera hos libros adversus Augustinum post elucubratos libros *de peccatorum meritis, & remissione*; quod recte intellexisset Mercator: editos tamen, saltem in Oriente, postea, mentita specie contra Hieronymum; tum quia celebrior erat in Oriente Hieronymi fama quam Augustini; tum quod Græcum opus facilius recipiendum foret, legendumque ab hominibus Græce scientibus, præsertim in iis locis, in quibus Hieronymus magni quidem erat nominis, sed non mediocriter invidiosi: partim apud quosdam monachos, tum Origenistas tum Rufini æmuli sectatores: partim, & maxime quidem, apud presbyteros ac Episcopos Joannis Hierosolymitani amicos: partim etiam apud viros alioquin bonos, sed Pelagianorum causam

elevantes, quasi vehementius, quam pro rei momento, agitaretur.

Opinor igitur, Theodorum conscripsisse hoc opus, Pelagianorum rogatu, adversus Augustini libros *de peccatorum meritis, & rem.* primum præsertim & tertium: edidisse vero, licet forte aliqua parte immutatos, vt dialogis Hieronymi epistolæque ad Ctesiphontem responderet. Quin etiam vix non assero, Marium Mercatorem non fragmenta tantum, quæ quatuor exhibemus, sed etiam totum opus, saltem ea forma qua in Augustinum pugnabat, e Græcis transtulisse.

Primam opinionis meæ partem, quod adversus Augustini libros *de peccatorum meritis, & rem.* Theodorus id laboris susceperit, probat titulus Mercatoris: *Theodori Mopsuesteni de secundo codice libro quarto folio decimo, contra sanctum Augustinum*, &c. Et vero suo primo tertioque libro Augustinus quæstiones de morte Adami per peccatum, de originali peccato, & baptismo infantium pertractat: Photius autem libros quinque, quos legit, fuisse tradit de peccato baptismoque infantium, & adultorum impeccantia.

Secundam, quod editi fuerint adversus Hieronymum, licet forte aliquatenus immutati, indicant satis, tum verba Photii de auctore, quem ementito nomine Theodorus impugnat; tum quod certo constet Pelagianos, & epistolæ Hieronymi ad Ctesiphontem, & tribus dialogis respondisse: fuit enim apud factionem ejusmodi, sive in more positum, sive legis instar constitutum, nihil scripti, quo peterentur, sine responso dimittere; imo adversarios vel responsionum minis a scribendo deterrere, vel sio minus possent, multitudine librorum prosternere.

Tertiam denique conficio ex his Marii verbis: *Cujus autem perfidia sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus, quæ de Græcis transtulimus, approbemus.*

ET ADAM PER TRANSGRESSIONEM MORTALEM FACTUM.] Unam, vt sæpe dixi, quæstionem vehementer adversus Pelagianos vrgere voluit Mercator: de hac vel sola vel maxime interrogavit Augustinum, ab eoque obtinuit responsum: neque ex libris Theodori, aut sermonibus Nestorii excerpsit alia, quam quæ ad eamdem pertinerent: ad hanc velut ad summam redigit, & merito quidem, totum opus postremum Juliani contra S. Augustinum: denique quatuor excerptis, quæ habemus præ manibus, id vnum contendit, Theodorum sic affirmasse, *hominem peccato mortalem non esse factum*, vt simul assereret catholicum dogma, ex scriptura male concludi, excerpto I. divinæ justitiæ pugnare, excerpto II. & adversus leges sapientiæ peccare, excerpto III.

EXCERPTUM PRIMUM.] Usus fuerat Augustinus celebri scripturæ testimonio, *In quacunque die comederitis, morte moriemini*, ad probandam mortalitatem hominum ex peccato fluxisse. Contendit Theodorus primum, Augustinum vsum esse perperam ejus-

Summa excerpti primi. *Lib. 1. de pecc. merit. cap. 2.* *Genes. 2. v. 17.*

modi testimonio: quia Deus, inquit, non aliter dici debet minatus Adamo inobedienti mortem, quam quomodo & ipse postmodum Judæis in lege, & homines vulgo solent peccatoribus minari, id est, non ipsam possibilitatem moriendi, quam quisque habet ingenitam, sed experientiam mortis, quam omnes exhorrent. Deinde sententiam Dei reum condemnantis eodem sensu accipiendam pugnat, qua parte pertinet ad mortem, quam qua ad laborem & terræ culturam. at posteriore ista procul dubio non significat, Adamum tum primum addictum labori ipsi, sed labori sudoribus non respondenti. Nam statim a conditione positus legitur *in paradiso, vt operaretur & custodiret eum.* ergo neque priore indicat, hominem statim a peccato factum obnoxium morti ipsi, sed morti violentæ, & ante diem patiendæ: siquidem & homo ex terra factus, & fatali necessitate in terram reversurus est, vnde dixit Deus, *Terra es, & in terram ibis*, non item, *Terra eris, quia peccasti*, dicturus vtique, si tunc primum mortalem fecisset, quandoquidem in communi sermone idem omnino est, terram esse, quod resolubilem esse, atque adeo mortalem.

1. parte excerpti. *Part 3. 4. & 5.* *Genes. 2. v. 15.* *Genes. 3. v. 19*

TANTIS EXTANTIBUS, &c.] Præmiserat procul dubio Theodorus argumenta a formatione hominis ex limo terræ petita, quibus resolubilis atque ita mortalis naturæ esse hominem probaret: ipsius enim discipuli, magistri oppriме sequaces, locum hunc Genesis argumentari soliti sunt, tanquam principium disputationis, ita Rufinus Syrus in libello fidei, ita Julianus opere postremo in S Augustinum, quod non absurde appellaverim librorum quinque Theodori vel medullam, vel succum, in Cilicia apud ipsum Theodorum confectum.

Libel fidei cap. 20. & seqq. *Lib. 1. op imperf cap. 30.* *Mercator. lib. subnot.*

PRO DOGMATE VERO, SEDUCTORIO EX MENDACIO, &c.] Carpere videtur Augustinum, perinde quasi pro verbis Dei verba diaboli sumpsisset. si enim consulatur Hebraicus textus, lectioque Latina vulgata, imo & Græca Symmachi, vtus est tentator plurali numero, cum suaderet peccatum; singulari Deus, cum daret mandatum abstinendi ab eso fructus. Quanquam septuaginta plurali quoque numero interpretati sunt Hebraicum textum, quo in loco latere arcanum quiddam credidit Ambrosius.

Lib. de parad. cap 5.

NON AIT, MORTALES ERITIS, SED, MORTE MORIEMINI, &c.] Ex hoc Genesis loco conclusit olim Augustinus, mortem corporis peccato fuisse contractam. *Qui dicunt Adam sic creatum, vt etiam sine peccati merito moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ, profecto illud quod in lege dictum est*, Qua die ederitis, morte moriemini, *non ad mortem corporis, sed mortem animæ, quæ in peccato fit, referre conantur*, &c. Legenda, quæ habentur in eandem rem lib. 13. de civit. cap. 23. & lib. 11. de Genesi ad literam cap. 23. Porro Symmachus ita vertit *Θνητὸς ἔσῃ*, *mortalis eris*, quam versionem cæteris antepoonit Hieronymus.

Lib. de pecc. meri. cap 2. *Genes. 2. v. 17* *Lib. trad Hebr. in Genesim.*

Ejuſdem Theodori ex ſecundo codice, libro tertio, ante quatuor folia finis libri,

EXCERPTUM SECUNDUM.

ED nihil illorum perſpicere potuit mirabilis peccati originalis aſſertor, I.
quippe qui in divinis ſcripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec *ab in-* 2.Tim.3.v.15.
fantia juxta beati Pauli vocem, *ſacras didiceris literas.* Sed ſive de ſcriptu-
ræ ſenſibus, ſive de dogmate ſæpe declamans, multa frequenter inepta
proprie communiterve, de ipſis ſcripturis dogmatibuſque plurimis, impu-
denter expromplit: nam potentiæ motus nullum contra ſinebat effari, ſed tantummo-
do taciti, qui divinarum ſcripturarum habebant notitiam, detrahebant. Noviſſime ve-
ro in hanc dogmatis exeidit novitatem, qua diceret, quod in ira atque furore Deus
Adam mortalem eſſe præceperit; & propter ejus vnum delictum cunctos, etiam nec-
dum natos homines, morte mulctaverit. Sic autem diſputans non veretur, nec con-
funditur, ea ſentire de Deo, quæ nec de hominibus ſanum ſapientibus, & aliquam
juſtitiæ curam gerentibus, vnquam quis æſtimare tentavit; ſed nec illius divinæ vocis
recordatus eſt, *quod non diceretur vlterius iſta parabola in Iſrael: Patres manducaverunt vvam* Ezech.18.v.2.
acerbam, & filiorum dentes obſtupuerunt, quia hæc dicit Adonai Dominus: Dentes eorum, qui
manducaverint vvam acerbam, obſtupeſcent. oſtendens per hæc, quod alterum pro altero,
juxta quorumdam errorem, Deus omnino non puniat, ſed vnuſquiſque pro delictis
ſuis redditurus ſit rationem.

II. His conſona beatus quoque Paulus adnectit: *Deus*, inquit, *qui reddet vnicuique ſe-* Rom.2.v.6.
cundum opera ſua: Et, *Unuſquiſque noſtrum onus ſuum portabit:* Et, *Tu quid judicas fratrem* Gal.6.v.5.
tuum? aut tu quare ſpernis fratrem tuum? omnes enim adſtabimus ante tribunal Chriſti. Rom.14.v.10.

III. Sed vir mirabilis, propter vnius peccatum, tanto furore commotum arbitratus eſt
Deum, vt & illum atrociſſimæ pœnæ ſubderet, & ad vniverſos omnes poſteros ejus
parem ſententiam promulgaret, inter quos quanti juſti fuerint, non facile numerare
quis poterit. Ex quibus cum maxime conſiderare convenerat, quod valde videretur in-
congruum, Noe, Abraham, David, Moyſen, & reliquos innumerabiles juſtos obno-
xios pœnæ redditos ob vnius delictum, & vnum atque ex guſtu arboris peccatum;
& quod ſic, vltra modum juſtitiæ, iram ſuam Deus extenderet, itaut tot juſtorum
virtutes cunctas abjiceret, eoſque, propter vnius peccatum Adæ, tanto ſupplicio man-
ciparet.

IV. Nam etſi nihil aliud mente perpendens, ſaltem de Abel convenienter æſtimare
debuerat, qui primus juſtus exiſtens, primus mortuus eſt, & ſiquidem mortem Deus
ſtatuerat ad pœnam hominum: quomodo non impietatis erat extremæ, vivere quidem
eum, qui fuit cauſa peccati, vivere etiam cum illo & Evam malitiæ repertricem?
Prætermitto autem diabolum in immortalitate hactenus perdurantem; primum autem
juſtum repertoremque virtutis, primumque divini cultus curam gerentem, ante om-
nes, pœna peccantium fuiſſe perculſum.

V. Oportebat autem, ſapientiſſimum virum & de Enoch, qui non eſt mortuus, dili-
genter expendere. non enim tanta virtute vel pietate præditus fuit, vt melior omni-
bus exiſteret, Moyſe dico & Prophetis, Apoſtoliſque vel reliquis omnibus, de quibus
ait beatiſſimus Paulus: *Quibus dignus non erat mundus;* ita vt, illis mortuis, ipſe ſolus ſi- Heb.11.v.38.
ne mortis experientia perduraret. Sed jam ab initio hoc Deus habuit apud ſe defini-
tum, vt primum quidem mortales fierent, poſtmodum vero immortalitate gauderent,
ſic ad vtilitatem noſtram fieri ipſe diſponens.

VI. *Et poſt paululum.* Manifeſtius, *inquit*, hæc eadem Deus oſtendit, cum transfert
Enoch, & immortalem facit. Nam ſi per peccatum cauſa ſupplicii Deus intulit mor-
tem, nec olim definitum hoc habuit apud ſe, ineffabiliter pro nobis, juxta propriam
ſapientiam, cuncta diſpenſans, nequaquam Enoch quidem immortalis exiſteret; Do-
minus autem Chriſtus ad mortis experientiam perveniret.

VII. *Et poſt paululum.* Idcireo, *inquit*, Dominus auctor omnium bonorum hominibus fa-
ctus eſt, vt ſicut Adam primi & mortalis ſtatus extitit inchoator, ita & ipſe ſecundi
& immortalis ſtatus exiſtens initiator, primitus Adæ prioris naturalia cuſtodiret; dum
naſcitur ex muliere; dum pannis involvitur, & paulatim ætatis incrementa ſortitur:
JESUS *enim*, inquit, *proficiebat ætate, & ſapientia, & gratia coram Deo & hominibus;* Luc.2.v.52.
dum circumciſionem ſuſcipit; dum juxta legalem conſuetudinem Deo adſtitit in
templo, parentibuſque ſubjicitur, & converſationi legitimæ mancipatur. ſic etiam,

ad expletionem reliquorum, & mortem, vtpote naturæ tributum, postremo suscipit: vt secundum legem humanæ naturæ moriens, & a mortuis divina virtute resurgens, initium eunctis hominibus, qui mortem secundum propriam naturam suscipiunt, fieret, vt à mortuis surgant, & ad immortalem substantiam commutentur.

VIII. Sicut enim conformes Adæ secundum statum præsentem sumus omnes effecti; sic
Phil. 3. v. 21. Christo Domino conformes efficiemur impostetum: *Transfigurabit enim corpus humili-*
1 Cor. 15. v. 48. & 49. *tatis nostræ conformes fieri corporis gloriæ suæ*: Et, *Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cælestis, tales & cælestes; & sicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cælestis.* ostendens quod primi status Adæ participes facti, necessario etiam secundi Adæ Christi Domini secundum carnem, futuri status participium consequimur: vtpote qui ex hac eadem natura constet exortus, & euncta, quæ fuerant naturæ, susceperit; & ideo sustinuerit mortem, vt mortem naturæ suscipiens, & a mortuis resurgens, naturam liberam morte perficeret.

IX. Et mortem quidem propterea suscepit, peccatum vero nequaquam, sed ab hoc immunis permansit omnino. Quod enim erat naturæ, id est, mortem, indubitanter assumpsit: peccatum vero, quod non erat naturæ, sed voluntatis, nullo pacto suscepit. Quod si fuisset in natura peccatum, juxta sapientissimi hujus eloquium, peccatum in natura prorsus existens, necessario suscepisset.

Summa excerpti secundi, quo Theodorus se tholicum dogma septem rationibus impugnat.
Prima. 1. part. SEO NIHIL ILLORUM PERSPICERE POTUIT, &c.] Catholicum dogma de mortalitate hominis oppugnat Theodorus, vel eo maxime, quia iniqua foret sententia Dei, qui tantam pœnam ejusmodi peccato irrogaret, cum vnius culpa lueretur ab omnibus; quod justum negat scriptura.
Secunda. 2. part. Levem culpam, nempe esum pomi, gravis pœna, mors nimirum, sequeretur; quod æquitas vetat.
Tertia. 3. part. Ad omnes, quos inter plurimi extitere Sancti, Noe, Abraham, Moyses, David, &c. ira Dei pertineret, frustra obsistentibus tot tantorumque virorum meritis atque virtutibus; quod divinæ clementiæ repugnat.
Quarta. 4. part. Primus justus Abel primam excepisset alienæ injustitiæ vindictam; quod cogitatu nefas est.
Quinta. Ibidem. Diabolus peccati primus auctor atque incentor, perstitisset nihilominus immortalis; quod a ratione alienum est.
Sexta. 5. part. Enoch mortuus non est, cum sit tamen virtutibus longe inferior Moyse, Prophetis, Apostolis, cæterisque a Paulo
Heb. 11. v. 38. celebratis martyribus: *Quibus dignus non erat mundus.* Quæ igitur æquitas Dei, aut quomodo apud ipsum non foret acceptio personarum, cum ex posteris Adami vnus quidam minus sanctus eriperetur morte, sanctioribus damnatis?
Septima. 6. part. Si mors pœna peccati est, Christus potius qui sanctissimus, quam Enoch qui minoris justitiæ, debuerit a communi necessitate eximi, juxta sapientiæ divinæ leges.

Inde concludit naturalem esse hominibus mortalitatem; idque sapienter a Deo constitutum, quippe cum vtile sit nobis ex mortalitate
7. part. ad immortalitatem aspirare: itaut primum terreni & mortalis Adami, tum deinde cælestis &
8. part. immortalis imaginem geramus. Et vero Christus ipse ex imperfectis ad perfecta progrediendum esse, exemplo suo monstravit: nam primum se naturæ legisque necessitati submisit, nascens ex muliere, augescens crementis, circumcisus, oblatus in templo, parentibus obediens, & tandem mortuus. Deinde naturæ legisque Dominum se ostendit, cum immortalis surrexit sepulcro, & ad dexteram Patris constitutus om-
7. & 8. part. nium potestate potitur. Ad hæc contendit, ex eo quod Verbum cum natura mortalitatem assumpserit, nec tamen assumpserit peccatum, confici mortalitatem in natura esse, peccatum
ultim. part. in sola voluntate.

Augustinum Theodorus petit. MIRABILIS PECCATI ORIGINALIS ASSERTOR.] Incertum, ad quem a duobus doctoribus spectet oratio. Exprobratio enim quæ sequitur, nempe quod assertor ille peccati originalis, ab infantia sacras literas non didicerit, vt tangere possit Hieronymum, quemadmodum patet ex Photio, melius tamen in Augustinum cadit, juxta mentem Theodori, aut imperite aut maligne potius loquentis; sicut & illud de potentiæ motu intentato. Nam vtrumque maxime sanctissimo doctori per calumniam objecit Julianus, qui ad Theodorum de Augustino, scriptis primum ex Occidente, deinde familiari sermone in Cilicia retulit.

NAM POTENTIÆ METUS, &c.] Ad hanc querelam calumniatoris Juliani respondet Augustinus verbis notatu dignissimis: *Ne argumento miserrimo vtamini, quo vaiversi vtuntur heretici, quos a perniciosa licentia leges Imperatorum christianorum reprimunt. omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti, laborare illam partem inopia rationis, qua in differendo, cum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed cæcum a meticulosis extorquet assensum.* Exprobrat potentiam in aula. *Lib. 3. advers. Iul. cap. 1.*

NOVISSIME VERO IN HANC DOGMATIS EXCIDIT NOVITATEM.] Quem tandem in librum intendebat Theodorus, cum scriberet, novissime Augustinum dixisse, Deum præ ira Adamum inobedientiæ reum, omnesque posteros morti addixisse? An in tractatum 14. in Joannem, ad hæc verba: *Ira Dei manet super eum*: Ubi ait: *Omnes qui nascuntur habent iram Dei; sed quam iram Dei? quam excepit primus Adam. Sic enim peccavit primus homo, & audivit, Morte moriemini; factus est mortalis ille, & cæpimus nasci mortales, cum ira Dei nati sumus.* An potius in enarrationem Psalmi 101. ad hæc verba: *A facie iræ, & indignationis tuæ?* Ubi Deum Augustinus alloquens: *Ipsa est*, inquit, *ira tua, Domine, in Adam: ira, cum qua omnes nati sumus, cui nascendo cohæsimus: ira de propagine iniquitatis: ira de massa peccati, secundum quod dicit Apostolus*: Fuimus & nos aliquando filii iræ, sicut & cæteri. *& vnde dicit Dominus*: Ira Dei manet super eum. An tandem in Commentarium Psalmi 37. vbi ait: *Natura nobis facta est pœna, ex vindicta primi hominis, quod erat pœna, nobis natura est? vnde dicit Apostolus*: Fuimus & nos aliquando filii iræ, id est, portantes vindictam, *&c.*
Quem Augustini librum spectet. An tractatum 14 in Joannem. An enarrationem Psalmi 101. *Ephes. 2. v. 3.* *Ioan. 3. v. 35.* An Commentarium Psalmi 37.

Verum etsi loca ista indicant, aliquatenus iram illam Dei, quam Theodorus memorat, vix tamen
In nullum hujusmodi locū.

tamen huic voci, NOVISSIME, congruunt, si attendantur tempora scribentis Theodori: nam Augustinus dixit scripsitve tractatus in Joannem, atque enarrationes in psalmos, aut ante exortam Pelagianam hæresim, aut saltem ante elaboratos tres libros *de peccatorum meritis*; cum tamen Theodorus ediderit opus, cujus excerpta præ manibus habemus, duodecim circiter annis, post ejusmodi librorum editionem.

Sed in Enchiridion. Cap. 25. Respexit igitur, nisi fallor, in Enchiridion ad Laurentium, vbi leguntur hæc verba: *Mortis quippe supplicium Dominus homini comminatus fuerat, si peccaret, sic eum munerans libero arbitrio, vt tamen regeret imperio, terreret exitio, atque in paradisi felicitate tanquam in vmbra vitæ, vnde justitia custodita in meliora conscenderet, collocavit.*

Cap. 26. *Hinc post peccatum exul effectus, stirpem quoque suam, quam peccando in se tanquam in radice vitiaverat, pœna mortis & damnationis obstrinxit, vt quidquid prolis ex illo, & simul damnata per quam peccaverat conjuge, per carnalem concupiscentiam, in qua inobedientiæ pœna similis retributa est, nasceretur, traheret originale peccatum, quo traheretur per errores doloresque diversos ad illud extremum, cum desertoribus angelis, vitiatoribus & possessoribus & consortibus suis sine fine supplicium.*
Rom. 5. v. 12. Sic per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt. *mundum quippe appellavit eo loco Apostolus vniversum genus humanum.*

Nam primo allatis verbis continetur, & ira Dei minantis, & punientis vindicta, & in vniversos lata mortis sententia. Deinde Enchiridion compositum est ab Augustino post obitum Hieronymi, atque adeo post ann. 420. at libros quinque, de quibus nunc agimus, Theodorus adversus Augustinum scripsit circiter ann. 423.

Consensio Juliani cum Theodoro. Part. 2. num. 11. & 12. SED NEC ILLIUS DIVINÆ VOCIS RECORDATUS EST, &c.] Testimonia quæ affert Theodorus, sive Prophetæ, sive Apostoli, adhibuit Julianus in libello suæ fidei, cum disputaret adversus peccatum originale. Sic enim ait: *Quoniam igitur præmisimus de bono naturæ, & benedictione, & honore conjugii, consequenter renuimus* NATURALE PECCATUM, *vel si quo alio vocabulo nuncupatur; ne creatori Deo omnium irrogemus injuriam, dum aliquid ab illo cum peccato fieri potuisse contendimus, & testimonia scripturarum ejus falsitatis arguamus, quæ dicunt in vetere Testamento:* Non morientur patres pro filiis, & filii non morientur pro patribus, singuli pro suo delicto morientur. *Et alius Propheta:* Quid vobis parabola Ezech. cap. 18. v. 2.
ista in terra Israel dicentibus: Patres manducaverunt vvam acerbam, & dentes filiorum obstupuerunt. Vivo ego, dicit Dominus, si amplius dicetur parabola hæc in Israel, quoniam omnes animæ meæ sunt, quemadmodum anima patris, ita & anima filii, omnes meæ sunt: anima quæ peccaverit, ipsa morietur. *Item ille:* Filius non Ibid. v. 20.
accipiet injustitiam patris sui, nec pater accipiet injustitiam filii sui, justitia justi super ipsum erit. *Item illic.* Unumquemque secundum viam ipsius Ibid. v. 30.
judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus. *Et* 2. Cor. 5. v. 10.
Apostolus: Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. *Item idem:* Unusquisque nostrum pro se ratio- Rom. 14. v. 12.
nem reddet Deo. *Et alibi:* Unusquisque nostrum Gal. 6. v. 5.
suum onus portabit.

QUOD SI FUISSET IN NATURA MALUM.] Non alio ratiocinio concludebant oppugnatores peccati originalis, Christum non caruisse peccato. De Juliano Augustinus: *Quid est, quod laboras magnis argumentationibus pervenire ad impietatis abruptum, vt Christi caro, quia de Maria natus est, cujus virginis caro, sicut cæterorum omnium, ex Adam fuerat propagata, nihil distet a carne peccati, & sine vlla distinctione Apostolus dixisse credatur, eum fuisse missum in similitudine carnis peccati: aut nullam carnem esse peccati, aut si sit, quia inde venit, inde etiam esse Christi, contendit hæreticus; imo potius instas, vt nulla sit caro peccati, ne hæc sit & Christi.* Calumnia hæreticorum adversus catholicos. Juliani. Lib. 5. advers. Jul. cap. 9. alias 15.

Theodorus apud Photium: *Quartum, (o blasphemas voces & impias) ne Christum quidem Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura, sceleris purum esse.* Theodori. Cod. 177.

Ejusdem Theodori, de codice secundo ex libro tertio, folio decimo octavo,

EXCERPTUM TERTIUM.

I, inquit, peccaturum Deus vere sciebat Adam, sit horum sapientissimorum ista responsio, quod hoc insanissimum est, vel in cogitatione percipere, manifestum est, quod & peccaturum eum noverat, & propter hoc procul dubio moriturum. Quomodo ergo non est extremæ dementiæ credere, quod primitus eum immortalem in sex horas fecerit, (nam tantæ fuerunt a conditione ejus vsque ad commissionem, quandoquidem sexto die factus e terra, & comedens contra divinum mandatum, de paradiso pulsus est) mortalem vero post peccatum monstraverit? I. Locus corruptus.

II. Certum est enim, quia si eum immortalem esse voluisset, ne ipsum quidem intercedens peccatum Dei sententiam commutasset: quia nec diabolum fecit ex immortali mortalem, & quidem cunctorum malorum existentem principium.

Summa excerpti tertii. CONTENDIT Theodorus a nemine posse prudenter affirmari, quod vlla fuerit Dei voluntas, de immortalitate statim ob ortu Adamo concedenda; si modo Deus omnium, atque ita peccati ab Adamo committendi, præscius dicatur: id enim vel sapientiæ divinæ, vel potestati derogaret. Cujus enim est sapientiæ, inquit, concedere aliquid, tanquam eximium beneficium, in sex tantum horas? aut cujus tantæ po- 1. part.
testatis, velle serio hominem esse immortalem, nec impedire, quominus a diabolo in mortem 2. part.
trahatur?

SI, INQUIT, PECCATURUM DEUS, &c.] Procul dubio perturbatus est locus vitio notario- Emendatus locus.

rum: ita vero restituendus: *Nunquid peccaturum Deus nesciebat Adam? Sed cum sit horum sapientissimorum & ista responsio, quod hoc insanissimum est, vel incogitatione percipere, manifestum est,* &c.

Ejusdem Theodori, secundo codice ex libro tertio, folio vigesimo quinto

EXCERPTUM QUARTUM.

I. NON enim, inquit, his qui ab Adam, usque ad adventum Christi Domini, in tantis fuerunt impietatibus, & iniquitatibus, quantas beatus Paulus propriis verbis expressit, ut in superioribus ex ejus declaratum vocibus, tanquam magnum quiddam resurrectionis collaturus est præmium, si eos suppliciis quibusdam sine fine, & sine correctione tradiderit. Nam ubi jam loco muneris resurrectio putabitur, si pœna sine correctione resurgentibus inferatur?

II. *Et post paululum.* Quis, inquit, ita demens, ut tantum bonum credat materiam fieri resurgentibus infiniti supplicii, quibus utilius erat omnino non surgere, quam tantorum & talium malorum, post resurrectionem, sub infinitis pœnis experientiam sustinere?

Summa excerpti quarti. THEODORUS, opinor, quasi miraretur pro immortalitate Adamo innocenti asserenda, Augustinum tantis viribus pugnare, conatus est probare immortalitatem per se numerandam non esse in bonis, sed inter ἀδιάφορα, nec magni faciendam, nisi conjungatur cum impeccabilitate, & beatitudinis præmio; quandoquidem ipsis quoque impiis communicanda est, ad incrementum supplicii: non communicanda utique, si tantum esset bonum, quantum a defensoribus peccati originalis dicitur.

APPENDIX PRIMA
AD
PRIOREM PARTEM OPERUM
MARII MERCATORIS

COMPLECTENS

EPISTOLAM ANASTASII PAPÆ
ad Joannem Hierosolymitanum de Rufino Aquilegiensi,

ET FIDEI PROFESSIONEM
duodecim anathematismis constantem, quam Rufinus quidam edidit.

EPISTOLA ANASTASII ROMANÆ URBIS EPISCOPI,

AD

JOANNEM HIEROSOLYMORUM EPISCOPUM

RESCRIBENTIS SUPER NOMINE RUFINI.

QUAMVIS *hac epiſtola nihil contineat affine hereſis Pelagianæ, habet tamen multa obſervatu digna, & ad hiſtoriam non parum conducentia: ideoque viſa eſt non abjicienda omnino, velut extranea, ſed in hunc poſtremum locum rejicienda, licet in manuſcriptis codicibus primum obtineat. Nec enim ipſam opinor à Mercatore ſuis operibus præfixam, quippe quæ ad rem ſive Pelagianam, ſive Neſtorianam faciat; ſed a collectore aliquo non eruditiſſimo, cui cum nullus Rufinus præter Aquilegienſem, notus foret, ſtatimac occurrit Rufini nomen anathematiſmo prælatum, vtrumque opus ad vnum eundemque ratus eſt Rufinum pertinere.*

Cur rejecta in appendicem epiſtola.

I. ROBATÆ quidem affectionis eſt hoc, vt de ſacerdote ſacerdos laudabiliter loquaris. Pro tanto igitur præconio, quod immerito in me effuſiſſimum contuliſti, vt amori tuo gratias ago, ita ſplendorem tuæ ſanctitatis, & eas quas in Domino habes virtutes, ſubinde quodammodo parvitatis noſtræ favorabilis ſermo proſequitur: tam enim, vir omnium præſtantiſſime, laudum tuarum fulges nitore conſpicuus, vt par eſſe meritis ſermo non poſſit. Porro autem tanto titulorum tuorum rapior incitamento, vt etiam, quod implere nequeo, audere non deſinam.

Humanitas reſcribentis Pontificis, & acceptas à Joanne laudes referentis in auctorem, nõ tamen eodem merito.

II. Jam hoc de laudibus tuis eſt, quod tantum me de cæleſtis iſtius animi ſerenitate laudaſti. Tui etenim epiſcopatus ordo perſpicuus per vniverſum orbem velut radians, etiam ad nos ſplendoris tui detulit claritatem: in me quippe totum amicitiæ ipſe tribuis, examini nihil relinquis, aut ſi jure me laudas, tu quoque ſimili tenore laudandus eſt. Obſecro igitur ob vtrumque, vt meipſum apud me laudare jam deſinas: duplex erenim te cauſa conſtringit, ne conſacerdotis tui ſenſibus, aut dolorem falſa laus ingerat, aut pudorem vera ſuccendat.

III. Sed vt ad cauſam revertar: Rufinus, de quo me conſulere dignatus es, conſcientiæ ſuæ divinam habet arbitram majeſtatem, apud quam ſe, integro devotionis officio, ipſe viderit, qualiter debeat approbare.

Caſtigatur Rufinus.

IV. Origenes autem, cujus in noſtram linguam compoſita derivavit, antea & quis fuerit, & in quæ proceſſerit verba, noſtrum ſtudium neſcuit: quod vero ſit animi mei propoſitum, cum tua pauliſper ſuper hoc conferam ſanctitate.

Atque Origenes.

V. Hoc igitur mente concipi, illum qui vrbis noſtræ populis opera tranſlata Origenis, lectione patefecit, quandam puris mentibus veluti nebulam cæcitatis injicere, fidemque Apoſtolorum & majorum traditione firmatam, velut devius anfractibus, voluiſſe diſſolvere.

Propter ſtudiũ fidei quam Rufinus & Origenes læſit.

VI. Dicere hoc loco libet: Quid aget, in Romanam linguam iſta tranſlatione? Approbo, ſi accuſat auctorem, & execrando factum, exoſum populis prodit, vt juſtis tandem odiis teneatur, quem jamdudum fama conſtrinxerat. Si vero interpres ipſe tantorum malorum erroribus conſenſum præſtat, & legenda impia dogmata prodit ad populos, nihil aliud ſui opera laboris extruxit; niſi vt, propriæ voluntatis arbitrio, hæc, quæ ſola, quæ prima, quæ apud catholicos chriſtianos vera fide, jam inde ab Apoſtolis

in hoc vſque tempus tenentur, titulo aſſertionis everteret.

VII. Abſit hoc ab Eccleſiæ Romanæ catholica diſciplina, nunquam profectò eveniet, aliqua vt hæc admittamus ratione, quæ jure meritoque damnamus: quapropter illa, quæ toto orbe diffuſa eſt, Chriſti Domini noſtri providentia probare dignabitur, accipere nos omnino non poſſe, quæ Eccleſiam maculent, quæ probatos mores evertant, quæ aures circumſtantium vulnerent, & jurgia, iras, diſſenſioneſque diſponant.

VIII. Damnantur libri Origenis. Qua re moti. *Origenis quidem ſcripta, & errores damnavimus: interpretem vero, cum non ſatis, neque ſua præfatione ad libros Origenis, neque apologia ad nos miſſa, ſe purgaverit, imo forte iiſdem erroribus reipſa conſentiat, Romam ad judicium Sedis apoſtolicæ vocavimus, & renuentem venire eadem ſententia involvimus. Damnationis autem epiſtolam fratribus noſtris Venerio & Chromatio ſcripſimus.* Quam epiſtolam ad fratrem, & coepiſcopum noſtrum Venerium, diligentiore cura perſcriptam, parvitas noſtra tranſmiſerit, ex ſubditis poteris comprobare.

IX. Unde igitur habeat ſecum ille, qui tranſtulit, ſervetque ſibi hanc conſcientiam, non ſuperflua laboro formidine, neque inani timore ſollicitor. Mihi certe cura non deerit, Evangelii fidem circa meos populos cuſtodire, parteſque corporis, per ſpatia diverſa terrarum diffuſas, quantis poſſum literis convenire; ne qua profanæ interpretationis origo ſubrepat, quæ devotas mentes, immiſſa ſui caligine, labefactare conetur.

X. Quorum terreātur lectores principum reſcriptis. Illud quoque, quod eveniſſe gaudeo, tacere non potui: beatiſſimorum noſtrorum principum manaſſe reſponſa, quibus vnuſquiſque Deo ſerviens ab Origenis lectione revocetur; damnatumque ſententia principum, quem lectio reum profana prodiderit, hactenus ſententiæ meæ forma præceſſerit.

XI. Arguitur Joannes Hieroſol. 1. Reg. cap. 16. Quod te vero vulgi de Rufino querela ſollicitat, vt quoſdam vagis ſuſpicionibus perſequaris; hanc tuam opinionem conſtringam divinæ lectionis exemplo. ſic enim ſcriptum eſt: *Nec ſic homo, vt Deus; nam Deus videt in corde, homo in facie.*

XII. Et monetur. Itaque, frater cariſſime, omni ſuſpicione ſepoſita, Rufinum ſcito, quod propria mente Origenis dicta in Latinum tranſtulit, ac probavit; nec diſſimilis a reo eſt, qui alienis vitiis præſtat aſſenſum. Illud tamen tenere te cupio, ita haberi a noſtris partibus alienum, vt, quid agat, vbi ſit, neſcire cupiamus. Ipſe denique viderit, vbi poſſit abſolvi.

Epiſtolæ hujus meminit Hieronymus. *Apolog. adverſ. Rufinum.* EPISTOLA.] Hujus meminit Hieronymus in apologia adverſus Rufinum, quem ita alloquitur: *Cur tranſlaturus hæretica, in defenſionem eorum præmittis quaſi martyris librum, & id Romanis auribus ingeris, quod tranſlatum totus orbis expavit? Aut certe ſi ideo interpretaris, vt eum hæreticum arguas, nihil de Græco mutes, & hoc ipſum præfatione teſtare, quod prudentiſſime Papa Anaſtaſius in epiſtola, quam contra te ſcribit ad Epiſcopum Joannem, ſuo ſermone complexus eſt.* Meminit etiam Juſtinianus Imperator, ſeu potius Theophilus Alexandrinus a Juſtiniano laudatus in epiſtola ad Menam, vt mox dicetur. *Num. 6. & 12.*

Loco mox citato. Ipſam ab Hieronymo querebatur Rufinus vel ſcriptam, vel ſuppoſitam; vnde Hieronymus: *In epiſtola ſancti Papæ Anaſtaſii lubricus extitiſti & turbatus: in quo figas gradum, non reperis. modo enim dicis, a me eſſe compoſitam; nunc ab eo ad te debuiſſe tranſmitti, cui miſſa eſt. Rurſum injuſtitiam ſcribentis arguis.* Et paulo poſt: *Si a me fictam epiſtolam ſuſpicaris, cur eam in Romanæ Eccleſiæ chartario non requiris? vt cum deprehenderis ab Epiſcopo non datam, manifeſti me criminis reum teneas, & nequaquam aranearum mihi opponas caſſiculos, ſed fortiſſimo me & ſolidiſſimo conſtringas reti.*

Ubi reperiatur. Reperitur pluribus in locis, nimirum tomo 9. operum Hieronymi, inter epiſtolas ſummorum Pontificum, apud Baronium ad ann. 402. & in recentioribus conciliorum collectionibus; verum vbique longe minus caſtigata, quam nunc prodeat, partim ex Bellovacenſi, partim ex Vaticano codice.

Quanti ſit momenti. Celebris admodum eſt, propterea quod continet multum quidem hiſtoriæ eccleſiaſticæ; ſed plurimum apoſtolici vigoris, quo ſummus Pontifex, libros περὶ ἀρχῶν proſcribit, Rufinum interpretem caſtigat, damnat Origenem auctorem, lectores terret edictis principum, & Hieroſolymorum Epiſcopum Rufini atque Origenis fautorem arguit, ſerioque monet, ne ſibi patiatur illudi ab homine erroris defenſore.

Illuſtriſſimus annalium ſcriptor opinatus eſt datam ann. 402. ſed hæc opinio conſiſtere non poteſt. nam cum Anaſtaſius obierit v. Kal. Maii ann. 402. quemadmodum conficit ipſe Baronius, ex Marcellini & Proſperi chronicis: qua tandem ratione tot & tanta, intra quatuor menſes, eoſque fere hiemales, nec integros, contingere potuerunt, quanta oportuit, & certo ſciuntur contigiſſe? Nam primum miſſa eſt epiſtola ex vrbe Hieroſolymam: deinde Rufinus Aquilegiæ exiſtens nuntium accepit e Syria de iis quæ epiſtola continebantur: deinde petiit Rufinus ſibi mitti e Syria exemplar epiſtolæ: deinde petitionem Hieronymus in Oriente poſitus reſcivit, ejuſque meminit in apologia, quam poſtea ibidem, vivente adhuc Anaſtaſio, edidit. Potuitne fieri, vt ſpatio quatuor menſium, procelloſo & clauſo mari, bis Hieroſolymam ex Italia iretur, bis in Italiam Hieroſolymis? Hæc omnia porro, quæ dixi teſtatur verbo Hieronymus: *In epiſtola*, inquit, *ſancti Anaſtaſii lubricus extitiſti.* Et poſtea: *Siricii jam in Domino dormientis profers epiſtolam, & viventis Anaſtaſii dicta contemnis*, &c. — Quo tempore data ſit. *In annal. ad ann. 402.* Baronii opinio refellitur. *Lib. 3. apol. adverſ. Rufin.*

Datam igitur oportet ann. 401. nec iſta conjectura eſt, ſed apertum Hieronymi teſtimonium, qui cum apologiam ſcriberet anno 402. *Eſto*, ait, *præteriti anni ego epiſtolam finxerim, recentia ad Orientem ſcripta quis miſit? In quibus* — Verior ſententia ſtatuitur. *Loco mox citato*

Papa Anastasius tantis te ornat floribus; ut, cum ea legeris, magis te velle defendere incipias, quam nos accusare.

Exceptio Baronii dissolvitur.

Baronius, ut hoc argumentum declinet, duas ab Anastasio epistolas in causa Rufini esse datas contendit, unam ad ipsummet Rufinum quæ citatoria esset, alteram ad Joannem Hierosolymitanum, quæ Rufini condemnatoria: primam ann. 401. quæ visa est Rufino supposititia: secundam ann. 402. quæ significetur nomine *scriptorum recentium ad Orientem.* Verum assequi non possum cogitando, qui hæc enhæreant cum iis, quæ Hieronymus eodem in loco scripta reliquit: eam ipsam nimirum epistolam a se suppositam dici, cujus exemplar Rufinus Hierosolymis expectaret. Non expectabat illius, quam acceperisset, & in qua diceret Anastasius, libros Origenis a Rufino translatos, simplicique Romanæ Ecclesiæ plebi traditos fuisse, ut fidei veritatem, quam ab Apostolo didicerant, per se perderet? Quæ totidem fere verbis in epistola ad Joannem habentur.

Ut & objectio nonnulla.

Non ignoro, quin faciat pro Baronio in speciem, quod habet Hieronymus in apologia: *Ut epistolam nostram, non probas, Papa quoque Anastasii simili dicis fraude subnixam, de qua tibi ante respondi. Quam si suspicaris ipsius non esse, habes ubi apud eum nos arguas falsitatis: sin autem ejus est, ut hujus quoque anni contra te epistola probant, frustra & falso falsam arguere niteris, cum ex illius vera epistola, nostram veram esse doceamus.* Ex his enim colligere est, binas saltem ab Anastasio datas contra Rufinum literas, & unas quidem, quo anno scribebat Hieronymus, id est, 402. alteras præcedente, id est, 401. Verum cum ambæ in Orientem missæ sint, & neutra ad Rufinum directa, sed utraque ad Joannem Hierosolymitanum, miror quomodo inde Baronii conjectura adjuvetur: imo constare puto ex hoc ipso loco, eam, de qua nunc agitur, epistolam datam ann. 401. posteriores enim, quæ nomine missorum in Orientem scriptorum intelligitur, perveneras Hierosolymam, jam tum cum scriberet Hieronymus.

Anastasii sedes & obitus.

ANASTASII ROMANÆ URBIS EPISCOPI.] Successit Anastasius Siricio pridie Idus Martias, Honorio IV. & Eutychiano Coss. id est, ann. 398. obiit vero v. Kal. Maias, Arcadio & Honorio V. AA. CC. id est, ann. 402. postquam sedisset annis quatuor, & uno mense, cum aliquot diebus.

Joannis sedes, obitus, & reprehensio.

AD JOANNEM EPISCOPUM HIEROSOLYMORUM.] Tenuit Joannes ille totos triginta annos Hierosolymitanam sedem; tantum enim temporis intercessit, ab obitu S. Cyrilli cujus in locum suffectus est, ad ingressum Praylii, quem habuit successorem. Favit porro & Origenistis & Pelagianis, non tam forte sententia mentis, quam affectu voluntatis; propterea quod, Rufinum Origenis defensorem, & Pelagium monachum adversari intelligeret Hieronymo, cui per se jam erat infensus. Joannem porto non solus accusat Hieronymus, sed & Innocentius, Augustinus, atque Orosius, & ita quidem, ut eruditorum judicio Vastelli recentes vindiciæ depellere accusationem nondum valuerint.

Tom 2. operum Joannis Hieros. edit. ann. 1643. Bruxellis.

Subdolæ Joannis literæ.

RESCRIBENTIS.] Ad literas nimirum quibus Joannes Pontificem consuluerat in speciem de Rufino, quid sentiret; re ipsa autem, Rufinum excusabat, & Hieronymum, cui alias ob causas succensebat, vocabat in crimen, tum invidiæ, tum odii in presbyterum, ut ipsi quidem videbatur, notæ sanctitatis, & singularis doctrinæ. Illud indicant Anastasii verba: *Rufinus, de quo me consulere dignatus es, conscientia sua divinam habet arbitram majestatem.* Et postea: *Quod te vero vulgi de Rufino querela sollicitat, ut quosdam vagis suspicionibus persequaris*, &c.

SUPER NOMINE RUFINI.] Nomen positum est pro causa, usitata scriptoribus illius temporis, nec tamen incognita meliori ævo, dictione. Rufinus vero, cujus mentio fit, nominatissimus ille est toto orbe Aquilegiensis presbyter, S. Hieronymi amicus primum & studiorum socius, tum infensus hostis, cum libros περὶ ἀρχῶν Latinos fecisset, & Origenistam se prodidisset. — Aquilegiensis Rufini historia.

Post viginti quinque annos peregrinationum in Ægypto & Oriente, quibus Melaniam seniorem comitatus est, rediit in Occidentem ann. 397. & *Romam invexit*, ut loquitur Hieronymus, *navem plenam suarum blasphemiarum.* asportavit enim librum περὶ ἀρχῶν aliosque à se conscriptos, & aureo poculo Romanis venenum propinavit. — *Apologia 2.*

Hujus facti invidia cum laboraret, secessit in patriam: unde apologiam scripsit Anastasio summo Pontifici. Scripsit quoque tres virulentissimos invectivarum libros adversus Hieronymum; tamdiu vero Aquilegiæ substitit, donec, populantibus agros urbemque Visigothis, coactus est fugere in Siciliam, ubi diem extremum clausit ann. 410.

Dubiam sui memoriam reliquit, aliis velut sanctum laudantibus, aliis execrantibus tanquam hæreticum.

Damnatus certe est ante mortem ab Anastasio, accusantibus Hieronymi amicis; damnatus quoque post mortem a Gelasio, quod de libertate arbitrii contraria Hieronymo sensisset. Nolim ego dirimere hanc litem; verum credat forte quispiam, nec admodum temere, propter maximas a Rufino datas laudes, etiam a summis Pontificibus, Anastasii damnationem comminatoriam fuisse dumtaxat, justisque de causis non evasisse postmodum in sententiam. Gelasii profecto decretum non pertinet ad personam, sed ad libros, qua ratione damnati sunt sæpe, nullo sanctitatis præjudicio viri moribus probatissimi. Forte pariter suspecta fuerit non sine causa. Non memini Hieronymi in Rufinum accensæ zelo fidei bilis. Vide, lector veritatis amans, Gennadium & alios scriptorum ecclesiasticorum nomenclatores, ubi de Rufino sermonem habent

CONSCIENTIÆ SUÆ DIVINAM HABET ARBITRAM MAJESTATEM, &c.] Utrum scilicet, vel hæresis spargendæ causa, vel ob aliam rationem Origenis libros περὶ ἀρχῶν interpretatus sit: atque etiam, utrum Origenis errores sincere & ex animo, an maligne & ore tenus detestaretur. Huc pertinent verba Hieronymi prius allata: *Cur translaturus*, &c. — Dubia mens Rufini in interpretandis libris περὶ ἀρχῶν.

ORIGENES AUTEM, CUJUS, &c.] Codex Vaticanus: *Origenes autem, cujus in nostram linguam composita derivavit, ante quis fuerit, & in quæ processerit verba, nostrum propositum nescit*, &c. Codex Bellov. *Origenes autem . . . ante quis fuerit, & in qua processerit*, &c. Vulgata lectio: *Origenes . . . ante quis fuerit, in quæ processerit verba, nostrum propositum nescivit*, &c. Locus, prout est in omnibus codicibus, eget œdipo. Quid enim significant hæ voces, *nostrum propositum nescivit?* Non dubito, quin primum — Correctus locus admodum depravatus.

exemplar, ex quo reliqui codices exscripti sunt, perturbatum habuerit ordinem duarum istarum vocum, *propositum* & *studium*, cumque altera vox alteri superposita foret, præsertim in fine linearum, incuriosus, vt fit, notarii exscribentis oculus deceptus sit. Clarus enim locus est, si restituatur in hunc modum: *Origenes autem, cujus in nostram linguam composita derivavit, ante* (interpretationem lib. περὶ ἀρχῶν) *quis fuerit, & in qua processerit verba*, (impiorum dogmatum) *nostrum studium nescivit; quod vero sit animi mei propositum, cum tua*, &c. Testantur enim veteres, Origenem Latinis, ante Rufini interpretationem, incognitum fuisse, non quidem omnino, cum aliquot homilias, petente Damaso, Hieronymus Latino sermone legendas Romanis prius dedisset, sed quoad errores in libris περὶ ἀρχῶν tam spissos, tamque impios.

Rufinus in præfatione librorum περὶ ἀρχῶν.

Expeditus alius implicatissimus.

ILLUM QUI URBIS NOSTRÆ, &c.] Emendatus est a nobis non sine labore hic locus, cum non minus quam præcedens, corruptus esset. Codices enim Vaticanus & Belluvacensis habent: *Quod urbis nostra populis de translatis Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus veluti nebulam cacitatis injectam*, &c. Legebatur olim in libris editis: *Quod qui urbis nostra populus de translata Origenis lectione patefecit, quamdam puris mentibus, velut nebulam excitans injectam, fidem Apostolorum majorumque traditione firmatam, velut deviis anfractibus, illam voluisse dissolvere.* Sensus, si tamen aliquis, vbique implicatus est, apertus vero post emendationem nostram.

Correctus locus.

QUÆ SOLA, QUÆ PRIMA, &c.] Corrupte in codicibus vulgaris: *Hanc qua sola, & qua prima apud catholicos christianos vera fides jam ab Apostolis exinde vsque ad præsens tempus tenetur, inopinata titulo assertionis everteret.* Emendavimus, nisi fallor vere, collatis inter se codicibus.

Conjectura fere necessaria.

QUA RE MOTI.] Habent vulgati codices contra fidem manuscriptorum, & sine vllo probabili sensu: *Quare noxe, qualem epistolam ad fratrem & coepiscopum nostrum Venerium, diligentiore cura perscriptam parvitas nostra transmiserit, sibique hanc conscientiam fecerim, quod non superflua laborem formidine*, &c.

Suspicatus sum ego, nec sane leviter, fuisse olim lacunam, omissis verbis, quibus comprehenderetur sententia damnationis adversus Origenem & Rufinum lata, aut latæ mentio, hunc fere in modum, quem literis aliis expressimus. Suspicandi causar hinc accipio. Primum ab omnibus scriptoribus dicitur Anastasius Origenis errores damnasse. Unus pro cunctis, Hieronymus scribens ad Demetriadem virginem, & in istam epistolam respiciens: *Dum esses parvula, & sancta ac beata memoria Anastasius Episcopus Romanam regeret Ecclesiam, de Orientis partibus hæreticorum sæva tempestas, simplicitatem fidei, quæ Apostoli voce laudata est, polluere & labefactare conata est. Sed vir ditissima paupertatis, & apostolica sollicitudinis statim noxium perculit caput, & sibilantia hydra ora compescuit.*

Epist. 6. de virginitate servanda.

Quod si Anastasius Origenem damnavit, id videtur silere non debuisse, cum scriberet ad Episcopum eorumdem errorum nomine suspectum, certe suspectu Rufino faventem. Deinde hæc verba, *hactenus sententia mea forma præcesserit*, non obscure significant, factam prius sententiæ mentionem. Postea Hieronymus scribit, datas ab Anastasio literas, quibus Origenem toto in orbe persequeretur: iisque acceptis Chromatium Aquilegiensem, & Venerium Mediolanensem coegisse synodos, in quibus pari sententia, quia & pari spiritu, hæreticum Origenem denuntiaverunt populis. Denique damnatum a se Rufinum summus Pontifex satis ostendit his postremis verbis: *Ipse denique videris, vbi possit absolvi.*

Num. 10.

Lib. 2. advers. Rufin.

PARTESQUE CORPORIS MEI POPULOS FIDELES.] Fideles omnes sanctus Pontifex partes sui corporis appellat, eodem sensu, quo postea Cælestinus, & ipse caput vniversalis Ecclesiæ, scribens ad clerum & populum Constantinopolitanum: *Nos*, inquit, *licet longe positi, vbi cognovimus perversitate doctrinæ membra nostra lacerari, paterna sollicitudine nos vrente, pro vobis alieno flagravimus incendio, licet inter Ecclesias Dei, quæ vbique in vnum Christi thalamum referuntur, nihil longe sit, nihil censeatur alienum: cum ergo nostra viscera sitis, jure trepidamus, ne fidem vestram a tramite veritatis insinuatio male docentis avertat.* &c.

Cælestini sententia Anastasianæ similis.

1. p. conc. Eph. cap. 19.

PRINCIPUM MANASSE RESPONSA.] Imperialium rescriptorum adversus Origenistas meminit Hieronymus his verbis: *Imperatorum quoque rescripta, quæ de Alexandria & Ægypto Origenistas pelli jubent, me suggerente dictata sunt.* Horum mentio nulla est in codice Theodosiano, nec alibi, opinor, quam his duobus in locis.

De editis principum adversus Origenianos

Lib. 1. apolog. advers. Ruf.

Miror vero, non meminisse Justinianum in epistola ad Menam Constantinopolitanum, vbi sermo fit de damnatione Origenistarum ab Anastasio: verum quoniam facta est epistolæ Justiniani mentio, non erit inutile, tria obiter annotare, quæ huc pertineot.

Et epistola Justiniani ad Menam circa quam notantur tria.

Primum, verba quibus mentio fit Anastasii summi Pontificis, non esse Imperatoris, quod visum tamen eruditis nonnullis; sed Theophili Alexandrini. Sic enim se habent: *Audiamus & sanctum Theophilum Episcopum Alexandriæ, ex sermone ad quosdam monachos scripto, qui Origeni assentirentur. sic enim dicit:* Quare anathematizantes Origenem, cæterosque hæreticos, exemplo nostro, & Anastasii sanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopi, qui ex veteribus certaminibus clarus, nobilissimi populi dux creatus est, quem & vniversa beatorum Occidentis Episcoporum sequitur synodus, quæ accepit ac probavit Alexandrinæ Ecclesiæ sententiam in impium latam.

Primum, quo eruditi quidam notantur.

Secundum, Justinianum epistolam suam misisse, non tantum ad Menam, *sed etiam*, vt loquitur, *ad sanctissimum & beatissimum Papam senioris Romæ, & Patriarcham Vigilium, & ad ceteros omnes sanctissimos Episcopos, & Patriarchas, id est, Alexandriæ, Theopoleos, & Hierosolymorum, vt & hi huic rei prospiciant*, &c.

Secundum, quod ad historiam veterum spectat.

Tertium, mandatum Patriarchis, vt exempla mitterent aliis Episcopis, atque etiam Archimandritis; sunt enim hæc Imperatoris verba: *Hanc epistolam ad tuam beatitudinem dedimus, qua eam hortamur, vt omnium, qui in hac regia vrbe nunc degunt, sanctissimorum Episcoporum conventum habeat, ac Deo amabilissimorum Præfectorum sanctis, quæ hic sunt, monasteriis, faciatque vt omnes suis scriptis præfatum impium, ac Deo repugnantem Origenem, qui & Adamantius, quique presbyter fuit sanctissimæ Ecclesiæ Alexandriæ, ac ejus nefaria impiaque dogmata, capitulaque omnia, quæ inferius ponuntur, omnimodis anathematizent: exemplaque dimittas eorum, quæ a beatitudine tua ob hanc causam gesta fuerint, ad alios* omnes

Tertium, quo gradus Archimandritarum, & mos antiquus proscribendi errores explicatur.

omnes sanctissimos Episcopos, præfectosque venerabilium monasteriorum, vt & ipsi subscriptione propria anathematizent Origenem, scelestaque ejus dogmata, cum omnibus, qui declarabuntur, hæreticis. In posterum autem ne aliter ordinentur Episcopi, aut monasteriorum præfecti, nisi prius cum aliis omnibus hæreticis, qui de more in editis libellis anathematizantur, id est, Sabellio, Ario, Apollinario, Nestorio, Eutyche, Dioscoro, Timotheo Æluro, & Petro Moggo, & Anthimo Trapezuntis, Theodosio Alexandriæ, Petro qui fuit Antiochiæ, & Petro qui Apameæ, & Severo olim Antiochiæ, prædictum etiam Origenem, qui paganorum & Arianorum insania laboravit, vna cum execrabilibus impiisque ejus dogmatibus anathematizent. omnibus enim prædicendum est, ne omnino quisquam audeat, talem hæreticam aut ejus expositiones defendere, sed eas vnusquisque ex toto animo, & tota cogitatione oderit, & aversetur, & anathematizet.

Ex quibus quinque scitu digna colliguntur.

Ex his digna scitu quinque discimus. I. Quomodo in totum orbem, vel vt alii loquuntur, ad vniversos orbis Episcopos, mitterentur encyclicæ, tum Pontificum, tum Imperatorum epistolæ: dirigebantur scilicet ad solos per se majorum sedium Episcopos. II. Ut quæ præscribebantur epistolis, executioni mandarentur, coactas fuisse ab Episcopis majorum sedium synodos suæ diœcesis, & inde, quid facto opus esset, singulis minoribus Episcopis significatum, missis acceptarum literarum exemplis. III. Ad ipsos quoque monasteriorum præfectos fuisse missa mandatorum exempla; & ab iisdem, si quando hæresis solemnios damnanda foret, exactam subscriptionem, nomine totius cœnobii. IV. Neminem tunc temporis fuisse, vel Ecclesiæ, vel monasterio præfectum, quin prius propria subscriptione, & editis libellis anathema dixisset, non tantum hæreticorum dogmatibus, sed ipsis etiam hæreticis. V. Ejusmodi imperatam esse subscriptionem, qua quisque se, neque personam damnatam, neque libros, neque dogmata velle defendere, sed hæc omnia EX TOTO ANIMO, ET EX TOTA MENTE ODISSE, AVERSARI, ET ANATHEMATIZARE testaretur.

De responsis Imperatorum.

RESPONSA.] Notum est, quid intercedat discriminis, inter sanctiones Principum sive constitutiones, & responsa seu rescripta; illæ edebantur, quasi motu proprio, a Principibus; ista vel consultationibus magistratuum, vel aliorum precibus libellisque reddebantur. Si ergo sanctiones Principum, quarum meminit Pontifex, responsa fuerint, vtique missa sunt, post libellum a Theophilo per legatos Arcadio Imperatori oblatum ann. 400. vnde concluditur ratio temporis, quo Anastasium Joanni scripsisse diximus: cum enim de responsis Principum loquatur, tanquam de re admodum recenti, necesse est scripsisse ann. 401. siquidem responsa Constantinopoli data sunt ann. 440. & inde in Occidentem missa innotuerint Pontifici initio ann. 402.

Pallad. in dialog. vita Ioan. Chrysost.

De vagis suspicionibus Joannis, quæ reipsa spectant Hieronymum.

UT QUOSDAM VAGIS SUSPICIONIBUS, &c.] Videtur loqui de Hieronymo, Hieronymique amicis Pammachio, Oceano & Marcella, qui multum reipsa contulerunt ad promovendam Origenistarum condemnationem; non tamen impulsi odio Rufini, quod opinabatur Joannes: sed execratione errorum, qui ex lectione libri περὶ ἀρχῶν horrorem fecerant catholicis mentibus. Vide apud Hieronymum epistolam 64. quæ est Pammachii & Oceani ad Hieronymum, & 65. quæ Hieronymi ad vtrumque, & 78. quæ Hieronymi ad Pammachium & Marcellam, lucem enim dant huic loco per se obscuriori.

Locus emendatus.

ITAQUE, FRATER CARISSIME, &c.] Correctus est hic locus, qui mendose legebatur in hac vulgata lectione, contraria vtrique manuscripto codici: *Rufinum scito, quod propria mente Origenis dicta in Latinum transtulit ac probavit: nec dissimilis ab eo est, qui alienis vitiis præstat assensum. illud tamen scire cupio, &c.*

Ex apologia Rufini quædam huc pertinentia.

Apolog. ad Anastasium Papam.

Audiendus sub finem Rufinus ipse pro se loquens ad summum Pontificem, suique facti ratione, quam potuit, reddita, regerens crimen in Hieronymum, de cujus invidia maligne queritur: *Quod quædam Origenis*, inquit, *rogatus à fratribus de Græco in Latinum transtuli, puto quod omnes intelligant, hæc pro solo livore culpari: si enim aliquid est, quod displicet in auctore, quare id ad interpretem detorquetur? Sicut in Græcis habetur, rogatus sum, vt Latinis ostenderem: Græcis sensibus verba dedi Latina tantummodo. sive ergo in illis sensibus laus est aliqua, non est mea: sive culpa similiter, non est mea.*

Nota pro laude sedis apostolicæ.

Et paulo post: *Nemo ergo mihi ex hoc; quæso te, sancte, ac venerabilis, & beate Pater, conflet invidiam: nemo factionibus vtatur & calumniis, quod in Ecclesia Dei fieri non licet. vbi enim simplicitas, tuta erit & innocentia, si hic non erit?*

Origenis ego neque defensor, neque assertor sum; neque primus interpres: alii ante me hoc idem opus fecerant: feci & ego postremus rogatus a fratribus. Si jubetur ne fiat, jussio observari debet imposterum. Si culpantur, qui ante jussionem fecerunt, culpa a primis incipiat.

Ego enim præter hanc fidem, quam supra exposui, id est, quam Romana Ecclesia, & Alexandrina, & Aquileiensis nostra tenet, quæque Hierosolymis prædicatur, alienam nec habui vnquam in isto homine, nec habeo, nec habebo: & si quis aliter credit, quisquis ille est, anathema sit. Reddent autem in die judicii rationem hi, qui offendicula, & dissensiones, & scandala fratribus, propter invidiam solam & livorem, generant.

INCIPIT
FIDES RUFINI.

Quam veibs iste libellus, & cur in appendicem rejectus.

MIRUM, quam multa doctrinæ, tum historicæ, tum dogmaticæ arcana libellus iste brevissimus contineat, ut magnis voluminibus, sin minus præferri, saltem componi queat: unde notis diligentius, iisque laboriose conquisitis, illustrandus visus est; neque vero mediocriter illustrari egebat, ut opes, quas exiguitate sua velut involutas celabat, explicare cogeretur. Rejectus est porro in appendicem, eadem de causa atque Anastasii epistola, cui subjungitur in manuscriptis codicibus, quantumvis secundum ab ipsa teneat locum; nam parum habet Pelagianæ historiæ, multum alienæ, scilicet Originianæ. illis enim temporibus, quod in notis demonstrandum est, fervebant, eo præsertim loci, quo libellus scriptus est, quæstiones ortæ ex libris Origenis περὶ ἀρχῶν, quos recens in Latinum sermonem Rufinus Aquilegiensis presbyter transtulerat. Verum ista patebunt ex notis, in quibus populares quædam opiniones convellendæ sunt, & nonnulla Originiana ipsis etiam eruditis non satis nota propalabuntur.

ROPTER venetationem sanctorum locotum, Hierosolymam & Bethleem venimus, & intelleximus plurimos fratres in nobis scandalizari, eo quod audierint, nos multa hæretica, & quæ contra fidem Ecclesiæ veniunt, profiteri.

Itaque, Deo præsente, testamur, quæ infra scripta sunt, nos ex parte sensisse per errorem, & præsenti tempore condemnare: alia autem, in quibus falso infamamur, nec dixisse, nec dicere: & e contrario, quæ in aliis suspicamur, posuisse atque damnasse.

I. Qui dicunt diabolo, & dæmonibus, & impiis, hoc est, Gentilibus, Judæis, Samaritanis, omnibusque hæreticis (exceptis Christianis, qui rectam fidem sequuntur, & peccatores sunt) aliquando parcendum, & pœnas eorum non esse perpetuas, anathema sint.

II. Qui dicunt, quemvis sanctum virum, & prophetalem, & apostolicum, sine Dei auxilio, posse esse perfectum, anathema sint.

III. Qui dicunt, Christum filium Dei Deum Verbum in hominem esse mutatum, itaut Deus Verbum esse desierit: aut hominem purum natum ex Maria, secundum Paulum Samosatenum & Photinum, & merito atque virtutibus in Dei vocabulum profecisse, anathema sint.

IV. Qui dicunt illud, quod scriptum est, *De die autem & hora nesciunt, neque angeli, neque filius*, juxta blasphemiam Arianorum, & non propter dispensationem carnis assumptæ, verum esse, anathema sint.

Matth. 24. v. 36. Marc. 13. v. 33.

V. Qui dicunt Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, hoc est, sanctam Trinitatem, diversæ esse inter se substantiæ, & non unius potestatis atque naturæ, anathema sint.

VI. Qui dicunt, quolibet modo, & quolibet sensu, Filium Patrem non videre, anathema sint.

VII. Qui dicunt, animas nostras ex angelorum fastigio in hæc corpora corruisse, propter quædam antiqua peccata; & in isto mundo agere pœnitentiam, assumentes illa testimonia, *Priusquam humiliarer, ego peccavi*, &, *Educ de carcere animam meam*, & cætera his similia, anathema sint.

Psal. 118. v. 67. Psal. 141. v. 8.

VIII. Qui dicunt, Dominum & Salvatorem nostrum, non in nostra venisse, sed diversæ sublimiorisque fuisse substantiæ, sive cælestis, & non totum sumpsisse, quod de Maria est, vel animam hominis non habuisse, vel mentem absque peccato, anathema sint.

IX. Qui dicunt, post multa sæcula & tempora, quæ non possumus humana cogitatione comprehendere, restitutionem fieri omnium in antiquum statum, & universa ad sua redire principia, anathema sint.

X. Qui dicunt, post resurrectionem non eadem habere nos corpora, sed aeria quædam & spiritalia, & non ejusdem naturæ, cujus in sepulcro conditi sumus, licet incorruptæ atque immortalis, anathema sint.

XI. Qui dicunt, post resurrectionis finem, & post multa tempora aboleti corpora,

& reverti in hylem, vt sine corporibus tantum animæ simus, quod prius fuimus, anathema sint.

XII. Qui dicunt, animas prius fuisse, quam natæ sunt, & non cum corpore, secundum exemplum primi hominis, a Deo quotidie fieri, anathema sint.

Finit de fide & de nomine Rufini.

Ubi editus hic fidei libellus.

HIEROSOLYMAM ET BETHLEEM VENIMUS.] Hinc constat, vbi sit editus ille fidei libellus, scilicet Hierosolymis aut Bethleemi, quo confluebat infinita vis sive presbyterorum, sive monachorum, partim propter sanctitatem vtriusque loci, partim ob Hieronymi famam, & nobilium feminarum caritatem, suis opibus servos Dei alentium.

Quo tempore.

De tempore difficilior quæstio; hinc tamen ducenda conjectura. Editus est procul dubio, ante damnatum Nestorium, alioquin tertio anathematismo, non Samosateni tantum, Photinique, sed etiam Nestorii facta fuisset mentio: editus quoque, priusquam damnaretur Pelagius, nam quomodo alias tam parce anathematismo secundo de gratiæ divinæ adjutorio dictum fuisset? Potest ergo videri ad tempora Anastasii pertinere, quibus Origenianæ quæstiones, magna animorum contentione, præsertim in Oriente, agitabantur, & Pelagianæ quasi concipiebantur.

Imo vix non opinor, rejici debere ad pontificatum vsque Siricii, quando in Oriente turbatum est, dissidentibus mutuo duobus magnis viris, S. Epiphanio, & Joanne Hierosolymitano, illo oppugnante, isto defendente Origenem. Ad tantos enim Episcopos accessere, cum plurima turba, eximii duo presbyteri, Hieronymus qui Epiphanium, & Rufinus qui Joannem sequeretur. Hieronymo monachorum chori ita adhærebant, vt non communicarent Joanni; presbyteris autem in partes divisis, schisma miserabiliter Ecclesiam Hierosolymitanam lacerabat. Non improbabiliter igitur dici potest editus circiter ann. 398.

Vide apud Hieronym. epist. 61. quæ est cont. errores Joannis.

Quo auctore.

Auctorem esse Rufinum quemdam, titulus indicat: demonstrat Latinum hominem, dictionis forma: series & ordo codicis manuscripti appellate videtur presbyterum Aquilegiensem: posset alicui venire in mentem presbyter Palæstinæ provinciæ, cujus libellum fidei edidit P. Sirmondus: posset & alteri, Rufinus presbyter, quem legimus ab Hieronymo missum e locis sanctis Mediolanum ann. 400. Occurrunt enim animo, inter legenda temporum istorum monumenta, tres hoc nomine presbyteri, sive qui Hierosolymis, sive qui in vicinis Ecclesiis versati sint, & ita occurrunt curioso animo, vt de nullo non possit oriri suspicio: nam prout emergebant quotidie hæreses, præsertim in Oriente, & Hierosolymis, propter confluentium hominum multitudinem; ita suam quisque debebat probare fidem apud eos, quorum communionem expetebat: siquidem multi pietatis specie tegebant hæresim.

Rationes pro Rufino Aquilegiensi.

Pro Rufino Aquilegiensi facit, in primis auctoritas Mercatoris, aut potius vtriusque codicis, in quo sunt opera Mercatoris: in ambobus enim anathematismi inter epistolam Anastasii, & Subnotationes in verba Juliani, ita interponuntur, vt cum manifesta fiat mentio, in priore loco, Aquilegiensis Rufini, in posteriore, Rufini illius, qui docuit Cælestium, quique vulgo creditur, etiam ab eruditissimis quibuscumque, esse Aquilegiensis, non alius anathematismis titulus datus sit, quam iste: *Incipit fides ejusdem Rufini*; cujus nempe fit mentio in vtroque opere. Facit deinde, quod Aquilegiensis, plurimum Origeni, Pelagianis non parum faverit, teste Hieronymo; sit vero totus fere hic libellus, de quæstionibus, tum ab Origene, tum a Pelagio motis. Facit denique, quod quæ hic damnantur, eadem fere objecta sibi Rufinus Aquilegiensis, cum in apologia ad Anastasium Papam, tum maxime in duabus adversus Hieronymum invectivis, diluat.

Epist. ad Ctesiph.

Rationes in oppositum.

Verum, sunt in contrarium vehementia sane argumenta, eaque non pauca: nam si hanc palinodiam aliquando recantasset Aquilegiensis, qui potuit factum Hieronymum latere, primis præsertim illis temporibus, quibus arcta erat inter vtrumque necessitas, animique concordia? Qui potuit non exprobrari, maxime ab homine iracundiore, & leviora non silente, postquam amicitia soluta est? Quid quod vltimus anathematismus perstringit eos, qui dicunt, animas prius extitisse quam venerint in corpora, & non secundum primi hominis exemplum, eas a Deo quotidie fieri: Rufinus tamen confitetur jam senex, adhuc se ignorare, Deoque relinquit scire: *Quid sit in vero super tribus, quæ tunc invaluerant de origine animarum opinionibus, quarum vna erat, quod* FORMATIS IN VTERO CORPORIBUS, DEUS QUOTIDIE FACIAT ANIMAS, ET INFUNDAT.

In apologia ad Anastasium Papam.

Diluitur prior ratio.

Adde, quod Rufinus ille Syrus, cujus meminit Mercator in præfatione Subnotationum, longe diversus sit ab Aquilegiensi, qui de peccato originali non male sensit, vt adversus popularem credulitatem indubitatis argumentis confectum est.

In notis ad præfat. Subnot.

Posterior.

Neque valet id, quod affertur ex apologia & invectivis. coactus enim est Aquilegiensis objectum sibi crimen consensionis cum Origene in dogmatibus, vbique passim, & apud judicem Anastasium, & apud accusantem Hieronymum, diluere.

Ultima.

Argumentum porro, quod ab auctoritate Mercatoris sumebatur, cum nitatur partim hac voce, *ejusdem*, partim collocatione libelli post literas Anastasii, *&c.* nihil admodum efficit. Quis enim epistolam Anastasii ibi collocatam a Mercatore probet, vbi est in codice manuscripto? quis non videat id factum ab imperito librario, qui cum vnum Origenistam Rufinum nosset, huic omnia Rufinorum, propter communitatem nominis, tribuerit?

Tribuitur Rufino discipulo Hieronymi, qui non differt a Palæstino.

Opinor igitur, neque incredibiliter, auctorem hujus libelli esse Rufinum illum tertium, (si tamen tertius a secundo differt) quem presbyterum Hieronymus Mediolanum Romamque misit, vtique ad Venerium & Anastasium adversus Origenistas sollicitandum, vt ostendimus in notis ad præfationem Subnotationum. Opinandi ratio est, quod præter nomen conveniant tempus, locus, patria, aliaque ejusmodi adjuncta. missus est enim ex Bethleemitico secessu, Anastasii temporibus, vir Latinus, qui cum Occi-

denralibus negotium magni momenti gereret, id est, rem strenue ageret contra Origenistas, quorum errores & eo sciret penitius, quo iisdem fuetar infectus, & hæreticos santo ardentius insequeretur, quanto se sciret, professo palam odio, a suspicione pristinæ societatis certius absolvendum.

Vide quæ animadvertimus ad præf. Subn.

Tria notanda circa anathematismos duodecim.

1. Quid anathematismi nomine hic intelligatur.

Præsenti tempora condemnare, &c.] Tota hæc condemnario duodecim anathematismis continetur, circa quos, si modo vniversim spectentur, tria puto diligentius observanda. Primum, omnes intorqueri in doctrinam, quæ licet Hieronymianæ sit contraria, non tamen pariter ab omnibus aliis Patribus proscripta est. neque enim duodecimus anathematismus adversus eos, *qui dicunt animas prius fuisse, quam nata sunt, & non cum corpore a Deo quotidie fieri*, admissus fuisset ab Augustino, quæstionem hanc velut incertam adhuc sua ætate definire numquam auso. Unde oportet confessionem istam in nulla Ecclesia fuisse publicam; sed privatam potius, & alicujus, sive clericorum cœtus, sive monasterii propriam. Oportet item anathematis nomen non ea notione acceptum fuisse, qua vulgo solet, pro execratione canonica, sed generali alia; pro condemnatione alicujus dicti. Sic cum Diospoli juberetur, dicta quædam per adulationem reprobare Pelagius: *Synodus dixit: Quoniam negas, se talia scripsisse, anathematiza illos, qui sic tenent. Pelagius respondit: Anathematizo quasi stultos, non quasi hæreticos, siquidem non est dogma. Deinde judicaverunt Episcopi dicentes: Nunc quoniam anathematizavit Pelagius incertum stultiloquium*, &c.

Lib. de gest. Palæst. cap. 6.

II. Cujus potissimum doctrina damnetur.

Secundum, in omnibus Origenem peti, ortasque ex ipsius fonte hæreses Samosateni, Arii, Apollinaris & Photini, imo nullam damnari, quam non Hieronymus Origeni aliquando objecerit. ex quo nec temere quispiam, nec imprudenter crediderit, auctorem anathematismorum fuisse discipulum Hieronymi, & eo tempore scripsisse, quo nondum deferbuisset acrior inter Hieronymum, & Joannem Hierosolymitanum contentio, id est, ante ann. 394. imo & edidisse professionem hanc, in ipsomet Hieronymi monasterio, apud sanctam Bethleem, qua se purgares ab hæresis suspicione, dignumque probaret, qui admitteretur in catholicum cœtum.

III. Qua occasione scripti sint anathematismi.

Postremum, ea tempestate plures factas fuisse a variis hominibus professiones, isti non absimiles, sin minus quoad definitionem, cum alii faverens Origeni, alii pugnarent: saltem quoad quæstiones, de quibus suam quisque sententiam dicebat. Sic apologiam Rufinus Aquileigensis: sic libellum fidei Rufinus Palæstinus: sic expositiones symboli Patres vtroque meliorea: sic anathematismos suos adversus Apollinaristas Nazianzenus composuit.

Jam vero, si singuli per se anathematismi considerentur, videbitur procul dubio nonnullum operæpretium ad vnumquemque pro notis afferre aliquid, tum ex Origene ipso, tum ex aliis confessionibus, aut etiam ex scriptis Hieronymi, aliorumque adversus Origenistas, quo probetur, Origenem omnibus hisce fulminibus peti.

In primum anathematismum.

Qui dicunt diabolo & dæmones, & impiis, hoc est, Gentilibus, Judæis, Samaritanis, omnibusque hæreticis (exceptis Christianis, qui rectam fidem sequuntur, & peccatores sunt) aliquando parcendum, & pœnas eorum non esse perpetuas, anathema sint.*

Pertinet totus ad pœnam, quam Deus irrogaturus est, non diabolo tantum, dæmonibusque & impiis, quæ prima pars; sed etiam christianis, *qui rectam fidem sequuntur, sed peccatores sunt*, quæ secunda. Illorum pœnæ perpetuæ dicuntur quod omnino catholicum est; istorum temporales, quod, etsi magnis olim viris placitum est, ab aliis tamen erroris damnatur.

Distributio anathematismi in duas partes.

Contra priorem partem, quæ pertinet ad dæmones & impios, Origenes ita constanter, & vbique docuit, vt nemo ipsi non tribuerit veluti propriam hæresim dogmati catholico contrariam; imo omnes tradiderint, eam contineri opere, cui nomen est περὶ ἀρχῶν. Hieronymus Avitum monens de cavendis erroribus inter libros hosce legendos: *Sic permiscet*, inquit, *omnia, vt de archangelo possit diabolus fieri, & rursus diabolus in angelum revertatur*. Et paulo post: *Ipsos dæmones ait, ac rectores tenebrarum in aliquo mundo vel mundis, si voluerint, ad meliora converti, fieri homines, & sic ad antiquum redire principium, ita dumtaxat vt per supplicia atque tormenta, quæ vel multo vel brevi tempore sustinuerint, in hominum erudiri corporibus, rursum veniant ad angelorum fastigia.*

Prior, quæ catholica, damnat Origenem.

Epist. 59.

Rufinus Aquilegiensis, non tantum multa ex libris περὶ ἀρχῶν expunxit, & ista imprimis: sed etiam, vt suspicionem consensionis cum Origene a se amoveret: *Si quis, ait, diabolum negat æternis ignibus mancipandum, partem cum ipso æterni ignis accipiat, vt sentiat quod negavit.*

In apolog. ad Anast.

Posteriorem partem, quæ spectat christianos, Hieronymus tradidit, cum refelleret 72. sitiulum Pelagii asserentis, *in die judicii iniquis & peccatoribus non parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos.* Longam enim disputationem, qua respondet Scripturæ locis a Pelagio allatis, concludit tandem his verbis: *Si Origenes omnes rationabiles creaturas dicit non esse perdendas, & diabolo tribuit pœnitentiam; quid ad nos, qui & diabolum, & satellites ejus, omnesque impios, & prævaricatores dicimus perire perpetuo, & christianos, si in peccato præventi fuerint, salvandos esse post pœnas?*

Posterior, licet erronea, auctorem habet Hieronymū.

Dialog 1. advers. Pelag.

Marianus Victorius trahere nititur dictum Hieronymi ad ignem, quem Ecclesia purgatorium vocat: quo nimirum, vel leviores maculæ a justis contractæ excoquantur, vel pœnæ pro gravioribus criminibus, per justificationem remissis, pendantur. Verum, apertam vim facit reluctanti: Hieronymus quippe peccatores, de quibus loquitur, a solis illis impiis discernit, quos definit, *qui notitiam Dei non habent, velut gentiles, vel ab ea defecerunt, velut hæretici.* Sed vt hæc obscuritatis aliquid habeant, ista certe non habent: *Sicut diaboli, & omnium negatorum atque impiorum, qui* dixerunt in corde suo, Non est Deus, *credimus æterna tormenta, sic peccatorum atque impiorum, & tamen christianorum, quorum opera in igne probanda, atque purganda sunt, moderatam arbitramur & mistam clementia sententiam judicis.*

Marianus Victorius reprehensus.

In notis ad hunc locum.

Comment. in Isaiam capit. extrem verbis.

Psal. 13. v. 1.

Quibus verbis Sixti Senensis, & Francisci Suarii benigniores, quam veriores, exceptiones videntur excludi. moderatio enim sententiæ æternis tormentis opponitur, & impiorum christianorum nomine intelligi non possunt ii, quorum remissa sunt per justificationem peccata, cum justificatione homines impii esse desinant. Adde

Notati quoque Sixtus Senensis, & Franciscus Suares.

quod historia quæstionum illius temporis omnem abrogat fidem sententiæ duorum istorum doctorum.

In Enchirid. cap. 67.

Quid quod Augustinus, mea quidem sententia, intendebat in Hieronymum, cum scriberet: *Creduntur a quibusdam etiam ii, qui nomen Christi non relinquunt, & ejus lavacro in Ecclesia baptizantur, nec ab ea ullo schismate, vel hæresi præciduntur, in quantislibet sceleribus vivant, quæ nec diluant pœnitendo, nec eleemosynis redimant, sed in eis usque ad hujus vitæ ultimum diem pertinacissime perseverent, salvi futuri per ignem, licet pro magnitudine facinorum flagitiorumque, non tamen æterno igne puniri. Sed qui hoc credunt, & tamen catholici sunt, humana quadam benevolentia mihi falli videntur: nam scriptura divina aliud consulta respondet. Librum autem de hac quæstione scripsi, cujus titulus est*, De fide & operibus, *&c.*

Causa cur Augustinus scripserit librum de fide & operibus. Lib. 2. Retract. cap. 38.

Scripsit enim de tribus quæstionibus librum: *Cum accepisset missa*, ut ait, *a quibusdam fratribus, laicis quidem, sed divinorum eloquiorum studiosis, scripta nonnulla, quæ ita distinguerent a bonis operibus fidem, ut sine hac non posse, sine illis posse perveniri suaderetur ad vitam æternam.*

Tres in eo quæstiones tractantur. Prima.

Quas autem tres quæstiones tractandas susceperit, initio libri exponit: *Quibusdam videtur, indiscrete omnes admittendos esse ad lavacrum regenerationis, quæ est in Christo* Jesu *Domino nostro, etiamsi malam turpemque vitam facinoribus & flagitiis evidentissimis notam mutare noluerint, atque in ea se perseveraturos, aperta etiam confessione declaraverint. Verbi gratia, si quisque meretrici adhæret, non ei prius præcipiatur, ut ab ea discedat, & tunc veniat ad baptismum; sed etiam cum ea manens mansurusque confidens, admittatur & baptizetur: nec impediatur fieri membrum Christi, etiamsi membrum meretricis esse persistiterit; sed postea doceatur, quam sit hoc malum, jamque baptizatus de mutandis in melius moribus instruatur.*

Secunda.

Perversum enim putant atque præposterum, prius docere quemadmodum debeat vivere christianus, & deinde baptizari: sed censent præcedere debere baptismi sacramentum, ut deinde sequatur vitæ morumque doctrina, quam si tenere & custodire voluerit, utiliter fecerit.

Tertia.

Si autem noluerit, & retenta fide christiana, sine qua in æternum periret, in quolibet scelere immunditiaque permanserit, salvum eum futurum, tanquam per ignem, velut qui ædificaverit super fundamentum quod est Christus,

1. Cor. 3. v. 12.

non aurum, argentum, lapides pretiosos, sed ligna, fœnum, stipulam, id est, non justos castosque mores, sed iniquos & impudicos.

Quorum impulsu scripserit.

Jam vero laicos illos, a quibus scripta Augustinus accepit, non alios ego cogitandos puto, quam Hieronymi studiosos, id est, vel Marcellinum Tribunum, vel nobiles Romæ in Palæstinam profugos, qui sæpe Augustinum consuluerunt de quæstionibus ecclesiasticis. Neque etiam reor, a laicis missa fuisse alia scripta, quam quæ Hieronymus, sive in Isaiam edidit, sive in epistolas Pauli, ubi duas de tribus quæstionibus aperte tractavit, tertiamque indicasse videri potuit, sed itaut abiret in eam sententiam, quam Augustinus, tacito quidem nomine præ reverentia tanti viri, validis tamen argumentis arguere coactus est.

Dialog. 1. cit. partim in Enchirid. partim in lib. 21. de civit. Dei cap. 17. & sequentibus.

Imo cum iterum Hieronymus de quæstione tertia prolixius egisset, rursum quoque Augustinus pro fide catholica scribere compulsus est; sed id præstitit post obitum Hieronymi, cujus & offensionem verebatur, & doctrinam sanctitatemque suspiciebat.

Ex his autem manifeste constat, quo sensu locutus sit de quæstione vulgo proposita Hieronymus, eo nempe, quo disputari solebat a catholicis. Constat etiam, non posse eum probabilius dici sensu catholico locutum de purgatorio igne, quam ipsummet Origenem, cujus vestigiis apprime insistit: humanitus ergo aliquid, quod fateri necesse est, hac in parte accidit maximo Ecclesiæ doctori, propter sententias quasdam præjudicatas, ex pristina veteris magistri lectione.

Origenes autem nomine purgatorii ignis non id significabat, quod Ecclesia nunc solet; sed ipsa inferorum supplicia, quibus sua tandem aliquando crimina rei christiani purgarent: quasi fides flammis posset in caritatem incendi. Id autem annotasse non leve est operæ pretium, ad intelligenda Patrum dicta, si qui adversus ignem purgatorium sentire videantur. neque enim hunc negant, quem Ecclesia confitetur; sed quem alii commenti sunt post Origenem.

Sunt qui credant, potuisse Hieronymum id doctrinæ accipere etiam a Gregorio Nazianzeno, quo magistro gloriabatur: ille enim cum recenseret varia baptismorum genera, meminit ultimo loco baptismi ignis, qui *postremus omnium crassam materiam depasturus sit quasi fœnum, vitiique omnis levitatem absumpturus.* — Orat. 39.

Verum, hæc verba de purgatorio igne, qualem Ecclesia novit, interpretari nihil vetaret, nisi interpres Nicetas alio sensum doctoris traheret: sic enim facit Gregorium Novati sectatoribus loquentem: *Si vos non flectimus, pro vobis, utpote incurabili morbo correptis, lacrymas effundemus: igni enim sempiterno baptizabimini, qui terrenam & crassam materiam tanquam fœnum comedit, ut Isaia verbis utar; hoc est, crassis & obscœnis corporis voluptatibus servientes, atque homines peccato leves & aridos ita excruciat, ut tamen non absumat*, &c.

Sunt etiam, qui Gregorium Nyssenum ejusdem doctrinæ nomine suspectum velint, quod eruditi viderint. Photius certe de Theodoro Mopsuesteno ita scribit: Τὴν Νεστορίου αἵρεσιν, καὶ μάλιστα ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ, [illegible], ἀλλὰ καὶ τὴν ἁμαρτωλῶν ἀποκατάστασιν τερατεύεται: *Nestorii hæresim, maxime in tertio libro, confirmans ante prædicat; sed & peccatorum restitutionem monstrifice mentitur.* — Orat. catechet. — Cod. 12.

Neque vero mirum, his & aliis antiquissimis Patribus ita visum fuisse: eam non tantum humana quadam, ut ait Augustinus, benevolentia falsi sunt; sed etiam præjudicata opinione, qua crederent, Deum summe bonum Christique amantem perdere non posse homines, qui Christum vera fide induissent. Unde Ambrosius, cum Christum docuisset esse Fidelium caput, membraque capiti fide coaptari: *Hoc caput*, inquit, *humani servate serpentes, hoc custodito, vita integra, salus tuta est: nemo enim perire potest, cui non sublatus est Christus. Ubi fides est, & initium & finem habemus. Ubi perfidia, neque initium, nec finis est.* — Lib. de fide & operibus, & lib. 5. de Conver. cap. 17. — In Psal. 118. octon. 20.

Hieronymo adhæsit, præter Rufinum hunc Syrum, Paulus Orosius, illud ipsum Pelagii arguens quod Hieronymus, *omnes nimirum peccatores simul cum impiis in æternum esse damnandos.* Adhæsit Mercator, quemadmodum ostendimus suo loco: imo & Joannes Damascenus, saltem ex parte, oratione *pro fidelibus defunctis*, si tamen supposititia non est. — Apolog. cap. 13. — Commonit. cap. 4. — Orat. pro fidelibus defunctis.

Quomodo vero tantorum virorum error refutari debeat, demonstrat Augustinus. Quo- — Lib. de fide & operibus.

modo hæreticis nostrorum temporum non faveat, diximus in noris ad locum Mercatoris. Quomodo tandem, noo stulta exprobraodi Patribus libidine, sed sincero veritatis studio in hanc inquisitionem incubuerimus, judicabit ex se facile, qui satis intellexerit, oppugnandum esse genium nostri sæculi, quo quisque Patrem, qoem colit, affectu sæpe magis quam ratione, statuit velut certam veri regulam.

In ss. anathematismum.

Qui *dicunt, quemvis sanctum virum, & prophetalem, & apostolicum, sine Dei auxilio, posse esse perfectum, anathema sint.*

Observandum nomine *prophetalis & apostolici viri*, indicari perfectum & sanctum; sive qoi aote Christum vixerit, vt Prophetæ; sive qui post ipsius adventum, vt Apostoli: illi enim vtriusque generis viri suæ ætatis perfectissimi extiterunt.

Observandum pariter, jam inde a tempore conscriptæ hujus fidei, id est, ante ann. 400. motam foisse in Oriente quæstionem de ἀναμαρτησίᾳ, id est, de viribus liberi arbitrii, quibus homo potest esse sine peccato, si velit. Eam ob rem Hieronymus ann. 413. Pelagianam hæresim reviviscere dicebat, tunc cum scriberet, vt quæ nimirum diu ante vixisset, sed extincta videri posset, atque insepulta. Eadem de causa Photius, hæresim hanc in Oriente natam, & inde in Occidentem profluxisse, scriptum reliquit.

Pref. in lib. 4. Comment. in Hieremiam.

Cod. 54.

Porro non sine animadversione prætereundum est id, quod dicitur a Rufino, *sine auxilio Dei posse*, &c. esse illud ipsum, quod aiebat Pelagius, *hominem posse, si velit*, vt sæpe indicavimus.

Lib. 3. περὶ ἀρχῶν c. 4 & 6.

Origenes huic anathematismo occasionem dedit, cum potestatem liberi arbitrii in vtramque partem extolleret eo vsque, vt ad perfectionem virtutis, alio negaret indigere auxilio, quam legis & doctrinæ: vnde Hieronymus Origenem recenset inter Pelagii magistros *de* ἀναμαρτησίας *καὶ* ἀπαθείας, non annumeraturus vtique, si auxilio voluntatis divinæ, seu diffusione caritatis a Spiritu sancto, opus esse dixisset, ad impeccantiam habendam. Quamquam expressius qoiddam assereodom sit, vbi de anima Christi proficieote suis meritis in vocabolom Dei, sententia Origenis exponetur.

In epist. ad Ctesiphontem.

In iii. anathematismum.

Qui *dicunt, Christum Filium Dei, Deum Verbum in hominem esse mutatum, ita vt Deus Verbum esse desierit, aut hominem purum natum ex Maria, secundum Paulum Samosatenum & Photinum, & merito atque virtutibus in Dei vocabulum profecisse, anathema sint.*

Vtraque parte anathematismus Origenem petit, licet singulæ damnent singulas Apollinaris & Samosateni hæreses inter se contrarias. Cum enim altera per excessum, vt ita loqoar, altera per defectum, in veritatem Incarnationis dominicæ, peccaret; illa Verbi divini conversionem io hominem delirans, ista rennens substaotivam naturarum vnionem, vtraqoe ab Origene orta videri potuit: adeo perplexe, aut inconstaoter potios, de tanto mysterio locutus est. Sentiebat procul dubio cum Apollinari, cum diceret: *Mentem in Verbum ante creationem mundi conversam fuisse, & in plenitudine temporum cælo lapsam, pro anima in Christo extitisse, imo in hominem commutatam esse.* Errabat cum Photino asserens, *animam Christi* (quo nomine intelligebat hominem, quem definiebat more Platonis, animam vtentem corpore) *merito virtutis & operum deificatam.* Cum catholicis loquebatur, si tamen vna vocula molliatur, cum hæc verba funderet: Jesus Christus, *qui venit, ante omnem creaturam natus ex Patre est, qui eam in omnium conditione Patri ministrasset*, (per ipsom enim omnia facta sunt) *novissimis temporibus se ipsum exinaniens, homo factus est, incarnatus est, cum Deus esset, & homo mansit, quod Deus erat, corpus assumpsit nostro simile*, &c.

Altera pars anathematismi Apollinarem, altera Samosatenum oppugnat.

Vtroque Origenem vario variis in locis scribentem.

Lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 6.

Ibid.

Proœm. lib. περὶ ἀρχῶν.

Ioan. 1. v. 3.

Ex hoc autem anathematismo intellige, Eutychianam hæresim atqoe Nestorianam, ab aliis ortum, ab aliis nomen accepisse: hoc enim in libello, ante Nestorium atque Eutychem oatos, edito, vtraqoe damnatur. Unde audiendi non sunt, mea quidem sententia, qui libello fidei, quem Pelagius fecit, addita suspicantur hæc verba: *Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore susceptæ carnis, omnia quæ erant deitatis, in hominem demigrasse: & rursum quæ erant humanitatis, in Deum esse transfusa: vt, quod nulla vnquam hæresis dicere ausa est, videatur hac confusione vtraque exinanita substantia, deitatis scilicet & humanitatis, & a proprio statu vtraque esse mutata.* Nemo enim veterum ante natum Eutychem, non meminit erroris illius, quo Incarnatio diceretur, auctore Apollinari, aut potius ex sententia quorumdam Apollinaristarum, Verbi divini mutatio quædam in carnem, & carnis vicissim in deitatem conversio.

Nestoriana & Eutychiana hæresis ob aliunde ortũ, ob aliunde nomen accepit.

Rejicitur suspicio quorũdam de additione facta libello fidei Pelagii. *num. 8.*

Intellige pariter, qoomodo & Origenes, & Samosatenus, & Photinus, & alii qui Christum asseruerunt merito atque virtutibus in Dei vocabulum profecisse, Nestorio præiverint, licet alia via, ad negandum, sanctam Virginem esse Θεοτόκον. quod enim ex ea natum est, Deus vtique noo fuit, cum nasceretur, si merito profecit in hoc vocabulum. Quanqoam Origenis dispar videri potest atque aliorum causa: nam æterna quædam, vel saltem tempore superiora merita comminiscitur, quibus mens, priusquam veniret in corpus, digna evaserit, quæ Verbo divino conjungeretur.

Qui præiverint Nestorio neganti, virginem esse Θεοτόκον.

In iv. anathematismum.

Qui *dicunt, illud quod scriptum est*, De die autem & hora nesciunt neque angeli, neque Filius, *juxta blasphemiam Arianorum, & non propter dispensationem carnis assumptæ, verum esse, anathema sint.*

Matth. 24. v. 36. & Marc. 13. v. 33.

Etsi nemo, quod sciam, crimini vertit Origeni, quod ignorantiam supremæ diei tribuerit Christo; vix tamen dubito, quin a Rufino hic in ipsum anathematismus prolatus sit, licet immerito, & per suspiciosam, si fas ita dicere, calumniam. nam cum prima parte adversus Arianos pugnet, inscitiam ejusmodi affingentes ipsimet etiam Verbo divino; in secunda eos damnat, qui parem inscitiam humanæ menti Verbo conjunctæ abjudicant, quod fecit Origenes, mentem commentus, cum in cælo versaretur ante conditionem mundi, perfecte conversam in Verbum, omniaque mysteria complexam: tempore vero lapsam in corpus, cui fuit pro anima; sed tamen ita lapsam, vt non perinde ac aliæ, labendo remitteret quidquam de pristina perfe-

Anathematismus Origenẽ petit, sed ex falsa suspicione Rufini.

Prima pars adversus Arianos.

Secunda contra catholicos.

Lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 6.

ctione; sive cognitionis, per inumbrationem; sive voluntatis, per refrigescentiam.

Duæ sunt igitur anathematismi partes: una Christum spectat, quatenus Verbum est: altera eundem, quatenus homo. Prima Verbo asserit notam judicii diem, quod Ariani negabant; secunda fatetur homini ignotam, qua de re non fuit una olim Patrum opinio.

De ignorantia diei supremæ, an fuerit in homine Christo, discors veterum sententia.

Cum enim omnes Arianis communiter pugnarent, aliqui tamen contenderunt, Christum, ut homo est, diem supremum vere nescivisse; ideoque distinctione usi dicere solebant, Christum θεϊκῶς diem judicii scivisse, non scivisse ἀνθρωπικῶς: sic enim videbantur sibi, hinc quidem Arianis contradicere, quod fides jubebat; inde vero sententiæ evangelicæ sensum retinere, quem cuique obvium aiebant.

Qui in parte affirmante. *Lib. 6. advers. Arianos.* *Lib. 11. cap. 1.* *Orat. 4. cont. Arian. & in lib. ad Serap. sub fin.* *Epist. 391. ad Amphiloch.* *Orat. 36.* *Ad anath. 4.* *Lib. 9. de Trin.* *Lib. 2. de fide cap. 4.* *Lib. 1. ad Trasymond cap. 7.*

In ea opinione versati sunt nonnulli Patrum, etiam magni in Ecclesia nominis, Eustathius Antiochenus apud Facundum Hermianensem, Athanasius, Basilius, Gregorius Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, & Theodoretus, Hilarius, Ambrosius, Fulgentius, & cæteri non pauci.

Negans nunc communiter recipitur. *Joan. 12. v. 49.*

Constans est nihilominus hodiernæ theologiæ sententia, Christum, etiam qua homo est, non ignorasse supremum judicii diem, cum viveret inter mortales: dictumque illud, quod ne filius quidem hoc tempus sciret, intelligi debere, non simpliciter, de quacumque scientia; sed restricte de ea sola, ad quam communicandam missus est, juxta illud Christi: *Quia ego ex me ipso non sum locutus: sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit, quid dicam, & quid loquar,* &c. *Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, hæc loquor.*

In V. anathematismum.

Qui dicunt, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, hoc est, sanctam Trinitatem, diversæ esse inter se substantiæ, & non unius potestatis atque naturæ, anathema sint.

Argumentum Ariani, Macedoniani & Origenes.

Non Arianos tantum, & Macedonianos ferit anathematismus, sed primum utriusque erroris parentem Origenem, quem in libris περὶ ἀρχῶν absurda prorsus & impia de Trinitate sensisse Epiphanius in primis, Hieronymusque tradiderunt. Consulendus ille hæresi 64. & in epistola ad Joannem Hierosolymitanum; iste vero, cum Avito mitteret versos a se περὶ ἀρχῶν libros, ipsum monuit, ut inter legendum, meminerit sibi inter scorpiones & colubros incedendum, quippe cum sint in eis detestanda plurima, ut est illud statim in primo volumine: *Christum Filium Dei non natum esse, sed factum: Deum Patrem per naturam invisibilem, etiam a Filio non videri: Filium, qui sit imago invisibilis Patris, comparatum Patri, non esse veritatem; apud nos autem qui Dei omnipotentis non possumus recipere veritatem, imaginariam veritatem videri, ut majestas ac magnitudo majoris quodammodo circumscripta sentiatur in Filio.* Et postea: *Duarum statuarum, majoris & parvulæ, unius quæ mundum impleat & magnitudine sua quodammodo invisibilis sit, & alterius quæ sub oculos cadat, ponit exemplum, priori Patrem, posteriori Filium comparans. Deum Patrem omnipotentem appellat bonum & perfectæ bonitatis; Filium non esse bonum, sed auram quandam & imaginem bonitatis: ut non dicatur absolute bonus, sed cum additamento, Pastor bonus,* &c. *Tertium dignitate & honore, post Patrem & Filium, asserit Spiritum sanctum; de quo cum ignorare se dicat, utrum factus sit, an infectus, in posterioribus quid de eo sentiret, expressit, nihil absque solo Deo Patre infectum esse confirmans. Filium quoque minorem Patre, eo quod secundus ab illo sit, & Spiritum sanctum inferiorem Filio, in sanctis quibusque versari: atque hoc ordine majorem Patris fortitudinem esse, quam Filii, & Spiritus sancti: & rursum majorem Filii fortitudinem esse, quam Spiritus sancti; & consequenter ipsius sancti Spiritus majorem esse virtutem cæteris, quæ sancta dicuntur.*

Epiphanius. *Hær. 64. & in epist. ad Joannem Hierosol.* Hieronymus. *Epist. 59.*

Rufinus Aquilegiensis interpolatne librorum περὶ ἀρχῶν. *In epist. ad Macam.*

Quæ autem Hieronymus tunc Origeni objecit, quæque postea Justinianus, aliaque ejusmodi multa, frustra quæras in libris, quos habemus; si quidem a Rufino interpolati sunt, & ab hæresibus contra Nicænam fidem repurgati. Utinam pervenisset ad nostra tempora vel textus ipse Græcus Origenis, vel saltem Hieronymi Latina versio, quam Avito misit.

Catholice sentit de Trinitate. *In apolog. ad Anast.*

Rufinus certe Aquilegiensis Origeni contraria professus est. *De Trinitate,* inquit, *ita credimus, quod unius naturæ sit, unius deitatis, unius ejusdemque virtutis ac substantiæ* &c.

Sentit & Rufinus Palæstinus. *In libello fidei.*

Eadem fusiori sermone prosequitur Rufinus Palæstinus, imo & alii ejusdem pene ætatis hæretici, ut nimirum confessione ὁμοουσίου, quæ tunc temporis erat quasi tessera catholicæ fidei, simplicioribus illuderent, ac imprudentes in suos errores allicerent.

In VI. anathematismum.

Qui dicunt, quolibet modo, & quolibet sensu, Filium Patrem non videre, anathema sint.

Adversus Origené in libris περὶ ἀρχῶν. Epiphanius. *Epist. 60. apud Hieron.*

Nemo defensorum Origenis contradicit catholicis accusantibus libros περὶ ἀρχῶν dogmatis hic damnati. Unde Epiphanius: *Quis catholicorum possit æquo animo sustinere? Quis eorum, qui fidem suam bonis operibus exornant, ut audiant Origenis doctrinam atque consilium, & credant præclaræ illius prædicationi,* Non potest Filius videre Patrem, neque Spiritus sanctus videre Filium? *Hæc in libris περὶ ἀρχῶν scribuntur. His verbis legimus, & ita locutus est Origenes.* Sicut enim incongruum est dicere, quod possit Filius videre Patrem; sic inconsequens est opinari, quod Spiritus sanctus possit videre Filium.

Origenistarum defensio pro Origene. Joannis Hierosolymitani. *Epist. 61.*

Miris plane modis tergiversati sunt Origenistæ, cum jam non pro magistro urgerentur, sed pro se dicere: *An Patrem videret Filius, Filium Spiritus sanctus.* Unde Hieronymus, oratione ad Joannem Hierosolymitanum conversa: *Objicitur tibi, quod magister tuus, quem catholicum vocas, quem defendis obnixe, dixerit:* Filius non videt Patrem, & Filium non videt Spiritus sanctus. *Et tu mihi dicis,* Invisibilis Pater, invisibilis Filius, invisibilis Spiritus sanctus; *quasi non & angeli secundum naturam suam oculis nostris invisibiles sint?* Et paulo post: *Quæritur* an Patrem videat Filius; *& tu dicis:* Invisibilis est Pater. *Deliberatur* an Filium videat Spiritus sanctus; *& tu respondes:* Invisibilis est Filius. *Versatur in causa* an se invicem Trinitas videat, *humanæ aures tantam blasphemiam ferre non sustinent; & tu dicis:* Invisibilis Trinitas. *In laudes cæteras evagaris, peroras in his, quæ nullus inquirit; auditorem aliorsum trahis, ut quod quærimus, non loquaris.*

Rufini Aquilegiensis.

Rufinus Aquilegiensis invenit aliud hujusmodi ὑπεκφύγιον: contendit videndi verbum ab

Invect. 1. cont. Hieronym.

Origene vsurpatum pro sensu visus, siquidem edversus Anthropomorphitas & Valentinianos disputaret, Deum incorporantes. Verum, nemo, qui Origenem ipsum consuluerit, non continuo cavillationem hanc, veluti vanam, imo ridiculam, despexerit.

In VII. anathematismum.

Adversus Origenem.

QUæ *dicunt, animas nostras ex angelorum fastigiis in hec corpora corruisse, propter quadam antiqua peccata, & in isto mundo agere pœnitentiam, assumentes illa testimonia,* Priusquam humiliarer, ego peccavi, & , Educ de carcere animam meam, *& cætera his similia, anathema sint.*

Epiphanius. *In epist. ad Ioan. Hierosol. apud Hieronymum.*

EPIPHANIUS: *Illud quoque quis Origenem dicentem in libris περὶ ἀρχῶν patiatur, quod anima angeli fuerint in cælis, & postquam peccaverint in supernis, dejectas esse in istum mundum, & quasi in tumulos & sepulcra in corpora ista relegatas, pœnas antiquorum luere peccatorum, & corpora credentium, non templa Christi esse, sed carceres damnatorum?* Et postea: *Quanquam istiusmodi nugas & deliramenta soleat ille scripturarum interpretatione perversa, & aliud significante, quam quod verum est, affirmare dicens:* Priusquam a malitia

Psal. 118. v. 67. humiliarer, ego deliqui; *& illud:* Revertere, ani-

Psal. 114. v. 7. ma mea, in requiem tuam; *nec non & aliud:*

Psal. 141. v. 8. Educ de carcere animam meam. *Et in alio lo-*

Psal. 114. v. 9. *co:* Confitebor Domino in regione vivorum, &c.

Epist. 61.

Illud ipsum copiosissime Hieronymus tractat, & Joannis Epiphanio super ea quæstione respondentis strophas atque præstigias, vt loquitur, deregit ac dissolvit. Verum, quia prolixior est oratio, omittende hic videtur, & contractius quiddam aliunde afferrendum. Hieronymus igitur inducit hæreticos ita differentes: *Si judicia sunt Domini vera, justificata in semetipsis, & nihil apud Deum injustum est; ipsa ratione compellimur, vt credamus animas fuisse in cælestibus, & propter antiqua quadam peccata damnatas in corporibus humanis, &, vt ita loquar, sepultas; nosque in valle lacrymarum pœnas luere veterum peccatorum: vnde & Propheta dicit:* Priusquam humiliarer, ego deliqui, & , Educ de carcere animam meam, &c. *Hac impia & scelerata doctrina olim in Ægypto, & Orientis partibus versabatur, & nunc quasi abscondite in foveis viperarum apud plerosque versatur, illarumque partium polluit puritatem,* &c.

Hieronymus. *Epist. 8. quæ est ad Demetriad.* *Psal. 18. v. 10.* *Psal. 118. v. 67.* *Psal. 141. v. 8.*

Reprehensus per calumniã Hieronymus a Rufino Aquilegiensi. *Invect. 1. in Hieronymum.*

Sed quia Hieronymus mentionem fecit justitiæ divinæ, cujus obtentu se clepere tentabat Origenes, non abs re fuerit aperire, quomodo vir sanctus eam ob rem passus sit olim calumniam a Rufino Aquilegiensi, quasi exprobrasset alteri, quod ipse peccasset. In commentariis enim epistolæ ad Ephesios, post explicatam divinæ electionis rationem, quæ gratiæ dicitur, alteram, quam vocant justitiæ, expositurus sic ait: *Alius vero, qui Deum justum conatur ostendere, quod non ex præjudicio scientiæ suæ, sed ex merito electorum vnumquemque eligat, dicit, ante visibiles creaturas fuisse alias invisibiles, in quibus & animas, quæ ob quasdam causas soli Deo notas dejecta sint deorsum in vallem istam lacrymarum,* &c. Sed inepta Rufini abutentis patientia lectorum cavillatio per se satis refellitur, cum Hieronymus, non quid ipse sentiret, sed quid alius, exponat eo loci, quod ipse contestatus est non semel, causatus legem commentariorum, quæ tunc temporis obtinebat.

De præcipitatione animarum Origenis commentum.

Si quis porro velit curiosius nosse, quibus gradibus ex angelorum fastigio ad humana vsque corpore præcipitentur animæ, si credimus Origeni, legat lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 8. & epist. 61. Hieronymi, paulo ante medium.

Quo ex præjudicio exortum.

Sed observa, lector, quas in absurditates vir tantus, quantus Origenes, Orientis, vt audiebat, magister & Ecclesiæ doctor, inciderit, propter anticipatum illud judicium, quo & ipse quondam Augustinus in transversum actus est, ELECTIONEM DEI NON ESSE GRATIÆ, SED JUSTITIÆ. Ut enim discretionis causas, quas in Deum non putabat refundendas, *ne apud ipsum injusti aliquid foret*, ex parte hominum poneret, quos videbat in sortem nasci infinite disparem ac diversam: id totum ita disparibus singulorum meritis tribuit, vt in meliorem sortem eligerentur, quorum potiore essent merita; in deteriorem, quorum mala: perinde ac si, quod olim aiebat Augustinus, NEMO ELIGERETUR PRÆ ALIO, NISI JAM DISTANS. Cum ergo aliunde intelligeret neminem, nisi absurde, dici posse dijudicari ex meritis consequentibus, antecedentia quædam invenienda ratus est.

Lib. 1. ad Simplicianum.

Quomodo exciverit.

Animarum προϋπαρξις.

Quare animas primum censuit antea extitisse, quam laberentur in corpora: deinde, cum antecessiones tempus definiri non posset, nisi temere, opinatus est tote saltem ætate mundi præcessisse, atque ita omnes simul conditas, & spiritualem quemdam ex animabus mundum sensibili priorem extitisse: inter eas dicebat, ipsam quoque Christi animam fuisse, natura quidem aliis parem, sed virtutum studio longe præstantiorem, vt quæ tanto se affectu conjunxerit Verbo divino, id est, sapientiæ omnium virtutum parenti, vt conjunctionis vinculum indissolubile evaserit, ipsaque proinde anima merito & virtute sua in Dei vocabulum profecerit.

Anima Christi.

Meruit suis viribus, vt Verbo vniretur.

Totum hoc meritum voluit ex solis liberi arbitrii viribus nasci, ne a Deo, qui communis omnium parens, quique ipsa per se bonitas atque justitia, aliquid discriminis inter æquales fieret. Quare singulas animas id potuisse sensit, quod anima Christi; nec proinde quidquam esse causæ, cur vlla ipsi invideret bonum, quod in sua quælibet potestate positum haberet. atque hæc videri potest fuisse postmodum horrenda Theodori Mopsuesteni blasphemia. *Non invideo Christo, quod factus est Deus: quod enim ipse factus est, ego fieri possum, viribus meæ natura.* Fuit hæc certe Pelagianorum hæresis, si fas est credere Cassiano, & epitaphii hæresis Nestorianæ scriptori, qui forte falluntur.

Lib. 1. de Incarn. cap. 4. Inter opera tributa Prospero.

Corpora animarum ergastula.

Jam vero cum Origenes animas tanto tempore sine corporibus existere, easque natura pares, solis meritis differre sentiret, exinde consequens putabat, vt corpore cogitari deberent, velut alienum quiddam ab hominibus, quod jam discrimen multiplex afferret, hebetaretque animarum vires, atque impediret motus: quamobrem hominem voluit Platonis more definiendum, ANIMAM UTENTEM CORPORE: voluit quoque, animam, cum prius tantum mens esset, nomen animæ tunc primum adipisci, cum corpus indueret.

Mentium in animas conversio.

Mentes humanæ angelis pares natura.

Sed quoniam mentis, quam contemplabatur Origenes, solutam a corporis indumento, & spiritualibus per se actionibus, per longissima temporum intervalla, intentam, aliam non poterat notionem effingere, quam quæ angelo-

rum

rum impressa est animis nostris, hos enim definimus, *mentes solutas a corporibus, & sine ipsis perfectas*, mentem humanam angelicæ naturæ fecit.

Universum tribus constat, Deo, mentibus, & hyle. Ex hyles parte crassiore, vallis lacrymarum. Ex tenuiore, regnum cælorum.

Imo tribus omnino universum quidquid est, constare decrevit, divinitate, mentibus & hyle; si quid præterea diversitatis cernitur, totum id a meritis voluntatum, & justitia Dei ortum duxisse: infimam mundi partem, ex crassiore materia, ab irata Dei manu, compactam in vallem lacrymarum: supremam, ex tenuissimis materiæ particulis, altera Dei manu benevola, formatam, in beatorum regnum, &c.

Quatuor commenta hinc orta.

Atque hinc profluxerunt commenta quatuor. Primum, de animarum descensu ex angelorum fastigio in corpora, deque aliarum præcipitatione, reatum scilicet; aliarum spontanea missione, quæ cum virtutibus essent præditæ, in reliquis regendis providentiæ divinæ famularentur. Secundum, de commutatione animarum in dæmones, per scelera: in angelos, per virtutum quasi gradus. Tertium, de angelorum quoque & dæmonum reciproca conversione. Quartum, omnia hæc nomina, mentium, animarum, angelorum & dæmonum, non significare naturas, sed merita, vel potius ortas ex meritis conditiones.

De creaturarũ omnium spiritaliũ incorporatione.

Hinc denique ipsi visa est creaturarum omnium rationalium, quæ si per se spectentur, sunt puræ mentes, unoque ordine censentur, orta generalis quædam σωματωσις, post quam distinguuntur gradibus & nominibus; itaut diversitas omnis oriatur ex varietate corporum, sive tenuiorum, sive crassiorum, &c.

In VIII. Anathematismum.

Qui dicunt, Dominum & Salvatorem nostrum non in nostra venisse, sed diversa sublimiorisque fuisse substantia, sive cælestis, & non totum sumpsisse, quod de Maria est, vel animam hominis non habuisse, vel mentem absque peccato, anathema sint.

Adversus Apollinaristas, quorum hæresim Prædestinati auctor exponit. Lib. 1. hær. 55. Ioan. 1. v. 14.

Totus hic quantus est anathematismus perstringit Apollinaristarum hæresim, qui *negant*, inquit Prædestinati auctor, *hominem perfectum in Christo, sed assumptionem carnis ita factam, ut intus in homine pro anima divinitas esset; carnem autem & Verbum unius ejusdemque volunt docere substantiæ, contentiosissime asserentes.* Verbum caro factum est, *volunt docere, aliquid de Verbo in carnem conversum: insuper etiam de Maria carne nihil esse susceptum in Incarnatione, Domini nostri* Jesu Christi *confirmant. Egit contra Apollinarem synodus in Antiochia.*

De duobus Apollinariis, Lib. 2. cap. vii.

Extiterunt Apollinarii duo: *Qui*, ut ait Socrates, *primum dixerunt animam a Deo Verbo in dispensatione Incarnationis non assumptam: deinde quasi pœnitentia ducti, corrigentes semetipsos, adjecerunt animam quidem assumptam, quæ tamen non haberet mentem, sed Deum Verbum esse pro mente in homine assumpto.*

De Apelle Apollinariis majore.

Ante utrumque senserat Apelles, Christum habuisse corpus cælestis cujusdam substantiæ; quem, licet arguere verbo visus sit Origenes, re tamen vera securus credi potuit, propter suum illud commentum de animarum per mysticam, ut jocatur Hieronymus, Jacobi scalam descensu, & pro variis regionibus mundi, quasi gradibus, varii corporis assumptione.

Vide Tertull. cap. 15 de præscript.

De Arianis.

Senserant & Ariani ante Apollinarem, Verbum fuisse Christo pro mente humana: quem errorem, etsi aliunde forte didicerant, potuerunt tamen aliquatenus ex Origene accipere, quippe qui affine quiddam commentus sit, Christi nimirum animam seu mentem, priusquam descenderet in corpus, in Verbum olim conversam, ut nonnulli interpretantur.

De Origene omnibus istis præeunte.

Huic toti hæreticorum generi viam aperuisse Origenem, ex eo licet colligere, quod suis opinationibus, sive de industria perplexis, sive pro ingenii qualitate inconstantibus, causam dederit catholicæ fidei studiosis, ea ipsi non improbabiliter objiciendi, quæ creditus Pamphilus diluere conatus est, & illud in primis *eum dicere δοκήσει, id est, putative tantum, & per allegoriam; non etiam secundum ea, quæ juxta historiam referuntur, gesta esse omnia, quæ a Salvatore gesta sunt.*

In apologia pro Origene.

In IX. Anathematismum.

Qui dicunt, post multa sæcula & tempora, quæ non possumus humana cogitatione comprehendere, restitutionem fieri omnium in antiquum statum, & universa ad sua redire principia, anathema sint.

Totus adversus Origenem pugnat.

Dogma, quod hic perstringitur, tam proprium est atque singulare Origenis, ut ad id probandum, nisi foret in confesso, exscribi posset maxima pars librorum περὶ ἀρχῶν, sicubi agitur de mundo, imo & de rationalibus creaturis. Possent quoque plurima testimonia adhiberi, tum ex epistolis Epiphanii ad Joannem Hierosolymitanum, & Hieronymi ad Avitum, atque Pammachium; tum ex libris, sive Hieronymi adversus Rufinum, sive Rufini adversus Hieronymum.

Lib. de hæres. hær. 43.

Unde Augustinus: *Sunt & alia Origenis dogmata, quæ catholica Ecclesia omnino non recepit, in quibus nec ipse falso arguitur, nec potest ab ejus defensoribus excusari, maxime de purgatione & liberatione, ac rursus post longum tempus ad eadem mala revolutione rationalis universa creatura. quis enim catholicus, vel doctus, vel indoctus, non vehementer exhorreat eam, quam dicit purgationem malorum, id est, etiam eos, qui hanc vitam in flagitiis & facinoribus, & sacrilegiis atque impietatibus quamlibet maximis finierunt; ipsum etiam postremo diabolum, atque angelos ejus, quamvis post longissima tempora, purgatos atque liberatos regno Dei lucique restitui; & rursus post longissima tempora omnes, qui liberati sunt, ad hæc mala denuo relabi ac reverti; & has vices alternantes beatitudinum & miseriarum rationalis creaturæ semper fuisse, & semper fore, de qua vanissima impietate adversus philosophos, a quibus ista didicit Origenes, in libris de civitate Dei, diligentissime disputavi.*

Lib. 21. cap. 17. & seqq.

In X. Anathematismum.

Qui dicunt, post resurrectionem non eadem habere nos corpora, sed aeria quædam & spiritalia, & non ejusdem naturæ, cujus in sepulcro conditi sumus, licet incorrupta atque immortalis, anathema sint.

Et hic quoque totus contra Origenem in lib. περὶ ἀρχῶν.

Fuit hoc etiam dogma traditum ab Origene, cum in libris περὶ ἀρχῶν paulo brevius, tum prolixissime in libro *de resurrectione*: Homines non surrecturos eodem corpore, quo

jacuerunt; neque enim post resurrectionem mansura membra, quæ conficiendis alimentis inserviunt, aut generandæ proli; imo neque carnes, ossa & reliqua ejusmodi, quæ vel aggravant corpus, vel hominem morti obnoxium reddunt, vel nobilitati animæ obsistunt. Id copiosissime demonstrat Hieronymus ex ipsismet Origenis verbis: *Cum in tantum*, inquit, *profecerimus, vt nequaquam carnes & corpora, forsitan ne animæ quidem fuerimus, sed mens & sensus ad perfectum veniens, nulloque perturbationum nubilo caligans, intuebimur rationabiles intelligibilesque substantias facie ad faciem.* Hæc ita vertit Hieronymus in epistola ad Avitum, quæ Rufinus in codicibus vulgatis depravavit.

Hieronymus. Epist. 61. Lib. 2. περὶ ἀρχῶν sub fin.

Notatus Rufinus Aquileg.

Porro autem interiit liber de resurrectione, totusque desideratur præter fragmenta, quæ Hieronymus profert epistola 61. quam tu consule.

In XI. Anathematismum.

QUI *dicunt, post resurrectionis finem, & post multa tempora aboleri corpora, & reverti in hylem, vt sine corporibus tantum animæ simus, quod prius fuimus, anathema sint.*

Totus hic pariter contra Origenem in l. 2. περὶ ἀρχῶν. Epistola 61.

DOGMA hic damnatum a præcedente parum differt. Traditur autem ab Origene lib. 2. περὶ ἀρχῶν cap. 3. ex quo hæc Hieronymus decerpsit, quæ vitanda scriberet ad Avitum. *Si omnia sine corpore vixerint, consumetur corporalis vniversa natura, & redigetur in nihilum, quæ aliquando facta est de nihilo; eritque tempus, quo vsus ejus iterum necessarius sit.* Et paulo post: *Nos erimus sine corporibus, quando ei* (Christo) *ad perfectum subjecti fuerimus.* Et in eodem loco: *Cum subjecti fuerint omnes Deo, omnes deposituri sunt corpora, & tunc corporalium rerum vniversa natura solvetur in nihilum.*

Emendatio necessaria.

Observa omnibus fere in locis, in quibus ponitur NIHILUM, restitui debere HYLEM: Origenes enim materiam, ex qua corpora creata sunt, & in quam solvi debent, perpetuam putavit, Deoque, vt aiunt, coævam: quod facile comprobari potest, tum veterum, tum ipsiusmet Origenis testimoniis.

An Origenes senserit creaturas absolute æternas, æternasque mentium conversiones.

Observa etiam, hoc anathematismo, quemadmodum & nono, mentionem fieri mirabilis cujusdam commenti, quo finxit Origenes, vniversa condita fuisse a Deo, vno aliquo statu, ex quo suis postmodum moribus rationales naturæ recesserint: sed tamen ita, vt ad eum revocandæ sint, variis, seu singularum creaturarum, seu mundorum ipsorum sensibilium, commutationibus & vicissitudinibus: cum autem eo redierint, statim post tantas temporum diuturnitates, quantæ nobis videntur habere rationem æternitatis, pacem orituram sempiternam. Unde colligi potest, ab Origene revera nunquam dictas creaturas absolute æternas, nec creaturarum commutationes absolute perpetuas, sed secundum nos dumtaxat, quibus nimirum incomprehensibilis sit inceptionis & desitionis intercapedo.

In XII. Anathematismum.

QUI *dicunt, animas prius fuisse quam nata sunt, & non cum corpore, secundum exemplum primi hominis, a Deo quotidie fieri, anathema sint.*

Adversus Origenem.

ANIMAS extitisse, priusquam includerentur corporibus, ita constanter tradidit, itaque manifeste Origenes in libris περὶ ἀρχῶν, vt nemo ipsius defensor ausus fuerit ire inficias, ne ipse quidem creditus Pamphilus, qui Origenem abunde satis se defendisse hac in parte ratus est, postquam ostendit, ipsius ætate nihil dum fuisse ab Ecclesia definitum super ea quæstione, atque ita impune cuilibet licuisse, quam voluisset de tribus, circa originem animarum, opinionibus pervulgatis sequi, id est, sentire animas, vel præextitisse corporibus, vel a Deo quotidie creari, vel a parentibus traduci. Quare in posteriores duas, præter morem suum, pluribus argumentis acriter depugnavit, veluti his eversis, Originianam stabiliturus esset.

In apolog. pro Origene.

De origine animarum variæ olim opiniones.

Hieronymus sententiam de quotidiana creatione ecclesiasticum dogma dixit, pluribusque ad ea respondit, quæ solent objici, quæque creditus Pamphilus jam tum objecisset; suas tamen in partes nunquam potuit adducere Augustinum, imo neque efficere, quin adusque vitæ finem dubius maneret.

Quotidie fieri sensit Hieronymus. Epist 61. Dubius fuit Augustinus. Lib. 1. Retract.

Mansit pariter eo vsque ætatis dubius Aquilegiensis Rufinus; quare cum in apologia varias super ea quæstione opiniones recitasset: *Deo*, inquit, *teste, dico, quia vsque ad præsens certi vel definiti aliquid de ea quæstione non teneo.* Et paulo post: *Adhuc ignorare confiteor, præter hoc, quod manifeste tradit Ecclesia, Deum & animarum & corporum conditorem.*

Dubius quoque Rufinus Aquilegiensis. In apolog. ad Anast.

Rufinus Palæstinus: *Sicut ergo, qui ita credunt, animas esse particulas Dei; sic etiam illi, qui animas dicunt ante corpora factas fuisse, multum a pietate distare videntur: vnde impius Origenes gentilium captus errore*, &c.

Hieronymum sequitur Rufinus Palæstinus. Libell. fid. cap. 26.

Pelagius: *Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos, qui animas quasi partem divinæ dicunt esse substantiæ. Eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cælis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur.*

Et Pelagius. Libel fid. num. 16.

Juvabit hoc in loco observasse quædam. Primum ex contradictione vtriusque Rufini, auctoris scilicet anathematismorum, & Aquilegiensis, constare certo, vel Mercatorem hallucinatum fuisse, cum crederet, anathematismos ab Aquilegiensi conscriptos, (quod vix ac ne vix quidem in animum inducam) vel, quod longe opinabilius est, factum errore librariorum, vt Anastasii epistola huic professioni fidei præponeretur, propter prælatum anathematismis nomen Rufini, quem imperiti Aquilegiensem putarunt.

Observanda quædam, & primum quidem, de librario, qui manuscriptos codices opera Mercatoris continentes conscripsit.

Alterum, Pelagianos ipsos, quos a Massiliensibus discernere opus est, vehementer invectos fuisse, tum in opinionem Origenis de προϋπάρξει animarum; tum in eam, quam Occidentalibus multis tribuit Hieronymus, de traduce a parentibus; quare ita firmiter in tertia sententia stetisse, vt inde viderentur sibi oppugnare certius peccati originalis fidem, velut ipsa consistere nullatenus posset, nisi alterutra opinione niteretur.

Secundum, de Pelagianis προϋπάρξιν oppugnantibus.

Tertium, sententiam de quotidiana creatione animarum, nonnisi post octavum sæculum, ita constantem fuisse vt nunc est. Nam sua ætate Gregorius Magnus incertam adhuc quæstionem fuisse, atque hinc & inde agitari solitam testatur. sic enim ait: *Dulcissima mihi tua caritas sciat, quia de origine animæ inter sanctos Patres requisitio non parva versata est: sed vtrum ipsa ab Adam descenderit, an certe singulis detur, incertum remansit; eamque in hac vita insolubilem fassi sunt esse quæstionem: gravis enim est, nec valet ab homine comprehendi*, &c.

Tertium, de tempore, quo constans esse incœpit opinio Hieronymi. Quæ temporibus Gregorii Magni adhuc erat incerta. Lib. 9. ep. 52. ad Secundin. cap 6.

APPENDIX POSTERIOR
AD
PRIMAM PARTEM OPERUM
MARII MERCATORIS
COMPLECTENS DISSERTATIONES SEPTEM

QUIBUS INTEGRA CONTINETUR HISTORIA PELAGIANA,

MULTÆQUE POPULARES OPINIONES REFELLUNTUR.

Singularum argumentum versa pagina exhibet.

I. De primis auctoribus, & præcipuis defensoribus hæresis, quæ a Pelagio nomen accepit. Ad hæc verba Mercatoris: *Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota*, &c. In Præf. ad librum Subnotationum.

II. De synodis habitis in causa Pelagianorum, ubique fere terrarum, vivente Augustino, aut statim vita functo, ut Ephesina œcumenica. Ad hæc verba Mercatoris: *Julianus & reliqui complices non solum imperialibus legibus, sed etiam sacerdotalibus statutis, depositi atque exauctorati sunt*, &c. Commonit. cap. 3.

III. De constitutionibus Imperatorum in eadem causa, ab anno CCCCXVIII. ad annum CCCCXXX. In eadem verba Mercatoris: *Julianus & reliqui complices non solum imperialibus legibus*, &c. Commonit. cap. 3.

IV. De subscriptionibus in causa Pelagianorum. Ad hæc verba Mercatoris: *Julianus & reliqui complices subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes Patribus facere, depositi sunt.* Commonit. cap. 3. Et ista: *Quando conventus detrectasti cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare*, &c. Lib. Subnot. cap. 6.

V. De libellis fidei scriptis ab auctoribus, & præcipuis defensoribus hæresis Pelagianæ. Ad hæc verba Mercatoris: *Audi quid olim ipse pronuntiaveris in epistola tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore misisti, quando conventus detrectasti*, &c. Lib. Subnot. cap. 6. num. 9.

VI. De iis quæ scripta sunt a defensoribus fidei catholicæ adversus hæresim Pelagianam, ante obitum Sancti Augustini ad hæc verba Mercatoris: *Contra pueriles ausus ejus, sanctæ recordationis Augustinus Episcopus diversis temporibus diversos condidit libros*, &c. In Præf. libri Subnotationum.

VII. De ortu & incrementis hæresis Pelagianæ, seu potius Cælestianæ. Ad hæc verba Mercatoris: *Tota summa inepti & magis impii Juliani labores ad unam pravam redigi videtur sententiam*, ADÆ *videlicet* ET EVÆ TRANSGRESSIONEM EOS NON FECISSE MORTALES. Ibidem.

PRÆFATIO

IN

SECUNDAM APPENDICEM

QUA CONTINENTUR

DISSERTATIONES SEPTEM.

Cur dissertationes potius quam historia conscriptæ sint.

Prima ratio.

UIT aliquando animus pro appendice primæ partis operum Mercatoris, historiam hæresis Pelagianæ conscribere, qua complecteter omnia, sive quæ nunc primum ex auctore meo didicissem, sive quæ ex scriptoribus aliis quinti sæculi studiose conquisita præ manibus haberem: retinuit me tamen non historiæ tantum conditio, quæ dicendi facultatem mea majorem, otiumque a scholis vacuum exigit; sed ipsa quoque rerum tractandarum ratio, quæ propter multiplicitatem postulat liberius scribendi genus. Neque enim historiæ leges patiuntur τὰ κριτικὰ narrationibus misceri, quod tamen opus esset; neque κριτικὰ prætermitti potuerunt, sine reliquo dispendio suscepti in accurandis Marii Mercatoris operibus laboris.

Secunda ratio.

Placuit igitur dissertationibus potius, quam historia comprehendere, quæcumque haberem dicere de rebus ad causam Pelagianam spectantibus. Placuit, inquam, non ea solum de causa, quam attuli; sed idcirco vel maxime, quod totum hoc dissertandi genus, & majorem habeat cognationem cum scholasticis disputationibus, in quibus incanui, & alia nolit elegantia sermonis ornari, quam qua suam quisque sententiam simpliciter solet & aperte explicare.

Quo annorum curriculo res tractandæ definiantur.

Cum autem propter exponenda Mercatoris dicta, totum id operæ, quod navamus, susceptum sit, cumque Mercator rerum Pelagianarum nihil tradiderit, quod obitum sancti Augustini, aut saltem concilium Ephesinum excepetit, visæ sunt eodem annorum curriculo definiendæ dissertationes, nec aliud quidquam attingendum, nisi quod ab exortu hæresis, cui factum a Pelagio nomen est, ad ejusdem condemnationem a Patribus Ephesinis, gestum est. Visum quoque ad quamlibet dissertationem proponendum, quæ verba Mercatoris occasionem singulis dederint.

Quot dissertationes conscribendæ.

Quoniam vero ad id quod agimus, magni refert intelligere, quæ fuerit hæresis, qua de potissimum quæstio est: quibus aut orta parentibus, aut patronis defensa: quibus synodis ab Ecclesia: quibus statutis ab Imperatoribus: quo modo ab orbe toto damnata sit: quibus denique vel professionibus ab hæreticis asserta, vel libris a defensoribus fidei catholicæ convicta, septem omnino dissertationibus opus fuit. Sed ea, qua inquiritur, quem ortum habuerit, quæque incrementa hæresis, qua parte maxime dicta est Cælestiana, & a Mercatore impugnatur, differenda fuit in postremum locum, ut esset aliarum quasi complementum & fructus. Prima igitur ostendet, quos nacta sit parentes hæresis, quosque præcipuos defensores. Secunda, quibus a synodis judicata sit. Tertia, quibus Imperatorum sanctionibus proscripta. Quarta, quomodo, ut loquitur Prosper, mundi manu damnata sit. Quinta, quibus libellis fidem suam hæretici non tam exponere quam dissimulare tentaverint. Sexta, quibus libris a catholicis Patribus fides catholica defensa sit. Postrema, quam prodigiosum in modum ex tenui radice excreverit hæresis, cujus historia prioribus dissertationibus narratur.

Quid singulæ argumenti habeant. *Carm. de Ingrat.*

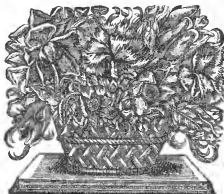
Septem enim, quas dixi, dissertationibus videor mihi complecti posse totam Pelagia- *Totam histo-*

...æ Pelagianæ materiam cõplectuntur.

nam causam, prout istis temporibus acta est, eamque ita manifestis instrumentis confirmare, vt licet populares opiniones convellendæ sint non paucæ circa personas; (de dogmatibus tractare non est in animo) Lector tamen non sine magna sui animi voluptate depositurus sit anticipata præjudicia, vbi viderit veritatem e suis tenebris nunc primum producente auctore gravissimo, sese exerere.

Nulla non eximium adversus populares opiniones veritatem probat.

Nulla autem futura est dissertatio, quæ non contineat nova plurima, & in hunc vsque diem ignota; atque vt e multis prælibem aliquid, quod gustum faciat, postrema totius hæresis Pelagianæ ortum, & in prodigiosam partium multitudinem ex vna quæstiuncula quasi silvescentiam ostendet. Convincet aperte prima popularem errorem de Rufino Aquilegiensi Cælestii magistro. Secunda exhibebit concilia plura viginti quatuor in causa Pelagiana, vivente Augustino, coacta. Tertia patefaciet, qua industria Augustinus per amicos, & Imperatores impulerit, & aulam commoverit in defensionem fidei catholicæ. Quarta complectetur historiam totam subscriptionis hac in causa imperatæ. Quinta nunc primum publicabit libellum fidei a Juliano missum Zosimo summo Pontifici. Sexta auctores librorum Hypognosticon, Quæstionum novi & veteris Testamenti, Commentariorum in epistolas Pauli, &c. proferet indubitatis suis notis insignes.

DISSERTATIO PRIMA
DE
PRIMIS AUCTORIBUS
ET PRÆCIPUIS DEFENSORIBUS
HÆRESIS PELAGIANÆ.

In præf. ad lib. Subnotation.

Ad hæc verba Mercatoris : *Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota*, &c.

CAPUT PRIMUM.

Ratio susceptæ dissertationis, & obiter de Paulo Samosateno, qui videri posset cuipiam primus auctor hæresis Pelagianæ.

Sæpe latent hæresum parentes.

D contingit hæresibus quod fluviis, inde vulgo videntur nasci, vnde habent nomen, cum sæpe altius ducant originem, profluantque ex fontibus remotis, quorum naturam retinent. Illud in sectis longe plurimis non obscure, in ea quæ a Pelagio Cælestioque nomen accepit, clare cernitur. Ex iis natam vulgus putat, a quibus nomen accepit; vulgo eruditi vel aperte dissentiunt, vel dubitanter consentiunt. Certe Augustinus, quod aliquando vehementer mirabar, cum nomine Patrum Milevitanorum scriberet de Pelagio, Cælestioque ad S. Innocentium, eos non simpliciter dixit *hæresis nefariæ auctores*, sed adjunxit, *vt perhibent* : quasi nollet præstare multitudinis opinionem, nec putaret affirmandum, quod levibus argumentis nixum intelligeret.

Et eas credidatur invenisse, qui tantum defenderunt.

a Pelagio nomen accepit, etsi ortum aliunde habeat.

In epist. ad Ctesiphontem.

Admirationem auxit meam, quod in literis ad Optatum eosdem ipse Augustinus homines scripserit, *hæresis novæ vel auctores, vel certe acerrimos notissimosque suasores* : inclinans nimirum eo, vt ipsis solum tribueret acceptæ ab aliis auctoribus hæresis defensionem, parentes non faceret, ne vulgi opinionem non gravissimam sequeretur.

Lib. de pecc. orig. cap. 22.

Eadem habet in libro de peccato originali, vt constans videatur ipsius fluctuatio. *Hujus*, inquit, *perversitatis auctores vel perhibentur, vel etiam probantur*; (Pelagius & Cælestius) *vel certe si auctores non sunt, sed hoc ab aliis didicerunt : assertores tamen atque doctores, per quos id latius reptaret, & cresceret, & verbis, & literis suis ; & competentibus indiciis, & fama ex his omnibus surgente & crebrescente jactantur.*

Id contingit in hæresi quæ

Hæc me causa impulit, vt laboriosius tentarem, si qua possem ratione deprehendere, vnde hæc in Augustini mentem dubitatio incideret : neque enim faciebat mihi satis, quod apud Hieronymum legeram de Origene, Rufino Aquilegiensi, Evagrio Hyperborita, Joviniano, Palladio, Priscilliano, Manichæis & Euchitis, aliisque ἀναμαρτησίας præconibus, quos hac in parte prodromos Pelagii non immerito quispiam nominet. Nam in iis Augustini locis, vnde admiratio mihi suborta est, de duabus aliis Pelagianorum quæstionibus, iisque longe diversis præcipuisque agitur, nimirum de gratia Dei, an detur ex meritis ; & de peccato Adæ, an solum ipsum læserit : quare quærendum putavi præterea, a quibus ambas sui, super hac vtraque controversia, erroris partes Pelagius Cælestiusque didicerint, siquidem nec auctores extiterint, nec illius veluti parentes.

Nimirum a Paulo Samosateno, Theodoro Mopsuesteno, & Rufino Syro.

In secunda Confessione fidei.

In libello fidei edito an. 1650.

In præf. ad lib. Subnotat. &c.

Dumque ardentius inquiro, vnde posset, in re tam obscura, suboriri lux : scrutatori veterum monumenta occurrit, apud Joannem Maxentium, Theodorus Mopsuestenus : apud Sirmondum in collectaneis, Rufinus Palæstinæ provinciæ presbyter : vterque apud Marium Mercatorem, quo scriptore nemo curiosius res Pelagianorum indagavit, nemo brevius distinctiusque tradidit.

Quorum inventum defenderunt Pelagius, Cælestius, Julianus, & Annianus.

De duobus istis Pelagianorum parentibus differendum primo, tum de acerrimis dogmatum defensoribus quatuor, Pelagio, Cælestio, Juliano, atque Anniano : quanquam Anniani ignobilior memoria est vulgo, propterea quod pauca suo nomine, licet forte plura alieno, conscripsit.

Paulus Samosatenus.

Origo, fateor, impietatis Pelagianæ visa est olim mihi altius repetenda, a Paulo scilicet, qui aliquando veteribus dictus est Samosatenus

In prima synodo Antiochena correctus, in secunda depositus.

a patria, aliquando Antiochenus a sede nobilis civitatis, quam ex infima sorte occupavit. ea enim ille de Christo impie sensit, propter quæ ab Episcopis in prima synodo Antiochena correctus, deinde in secunda depositus est; Christum nempe non esse verum Deum, sed purum hominem, in quem tamen Verbum Dei efficax (prolatitium quiddam nostroque simile & ἀνυπόστατον delirabat) perinde ac in alios Prophetas descendisset, licet majori copia, & præstantiore operatione; hominem vero illum dicebat suis operibus tantam gratiam promeruisse, non tamen ita, quin alius quisque hominum possit idem præstare, si modo niti velit.

Christũ dixit purum hominem, in quem Verbum Dei prolatitium descendisset, & qui meritis naturæ id meruisset.

Tertia pars erroris, cum aliæ notissimæ sint, probatur testimonio.

Partes duæ priores erroris, quod Christus sit purus homo, & quod in eum descenderit Verbum Dei, notæ sunt cunctis theologis. De postrema paulo ignotiore, quod hanc gratiam operibus promeruerit, sunt hæc veterum testimonia. Dionysius Alexandrinus Paulo scribens: *Audi*, inquit, *& intellige, contra ea quæ a te dicta sunt, & adverte, quæ a te dicuntur: homo majoribus a Deo gratiis ejus beneplacito honoratus, præsertim cum magis Deo probaretur, vitam ducendo studiosam*, &c.

Dionysii Alexandrini. Ep. ad Paul. Samosaten.

Synodus Arianorum habita Antiochiæ ann. 344. *Quia unum solum Deum esse Patrem Domini nostri* JESU CHRISTI, *unumque unigenitum profitemur, non ideo Christum Deum ante sæcula esse abnegamus, qualia faciunt Pauli Samosatensis discipuli, qui eum post Incarnationem suam ex profectu virtutis Deum factum esse asseverant, eo quod mere homo esset.*

Synodi Arianorum Antiochenæ. Apud Athan. de synod.

Athanasius: *Estne ille homo Christus, ut alii homines? an Deus carne indutus? Si vulgaris homo, & quales alii homines, esto, ut homo proficiat. Hæc autem est Samosateni sententia, quam vos toto animo & ope fovetis, nomine propter homines repudiato.*

Athanasii Alexandrini. Orat. 4. in Arianos.

Verum cum hujuscemodi testimonia, nec valde aperta sint, nec Paulum ita respiciant, quin ad discipulos detorqueri possint, iis non admodum credendum puto, præsertim cum epitaphium hæresis Pelagianæ, propter quod interpretandum inclinabam in opinionem, quam dixi, alia ratione interpretari liceat, ut in secunda parte operum Mercatoris ostendemus.

CAPUT II.

De Theodoro Mopsuestiæ Episcopo, primo hæresis Cælestianæ auctore.

Pauli virus in discipulis Antiochiæ mansit.

ATemporibus Pauli Samosateni fere semper Antiochenam Ecclesiam infecit virus illud, quod inspiraverat impurus Christi inimicus: neque enim hæresis exciso capite simul extincta est, sed pulso magistro, manserunt discipuli tanto perniciosiores, quanto fallendi doctiores, & viciniores in speciem catholicæ fidei. Illos non admodum latuisse credibile est, cum, teste Athanasio aliisque scriptoribus, vulgo agnoscerentur, discipulique Pauli dicerentur, & ex iis quidam per intervalla Ecclesiæ negotium crearent.

Orat. 4. adversus Arianos.

Discipulorum notissimus Theodorus Mopsuestenus.
Ille Nestoriũ docuit & Pelagium.
Theod. Raith. tom. 11 magnæ bibliotheca.
In professione fidei tom. 4 bibliotheb. ejusdem.

Reliquis impietate præstitit Theodorus, quem Antiochenum a patria Photius, Mopsuestenum alii a civitate, cujus Ecclesiam rexit totos triginta sex annos, vocarunt. Hic acceptum a Paulo venenum ita in Nestorium Pelagianosque transfudit, ut & Nestorius a Theodoro Raithvensi Theodori filius, Pauli nepos appellatus sit: & Theodorum Mopsuestenum Joannes Maxentius Pelagii Cælestiique ac Juliani magistrum fuisse scripserit.

Cum de hoc homine disputare nos oporteat ad posteriorem partem operum Mercatoris, ubi fragmenta librorum ab ipso conscriptorum exhibenda sunt, nunc breviter ad rem quam agimus, inquirenda sunt tria: I. propter quos errores dici merito potuerit hæresis Pelagianæ parens: II. a quibus errores istos acceperit: III. quibus deinceps tradiderit.

Tres ob errores Pelagianismi parens. Docuit Christum promeritũ, ut in ipsum descenderet Verbum.
In quinta synod. coll. 4.
Meritis liberi arbitrii solius, Ibid.

Dicitur habuisse tres errores præcipuos, ex quibus alii, vel omni, vel majori ex parte pendebant: docebat siquidem Christum fuisse purum simplicemque hominem, nec a reliquis diversum, nisi quod in eo Deus Verbum operaretur efficacius quam in cæteris. Aiebat deinde, ut fertur, (quod tamen postea vocandum erit ad examen) hominem illum meritis operum suorum, liberique arbitrii viribus, ad hanc tantam gratiam pervenisse, ut Filius Dei unicus diceretur. Denique negabat Filium Dei venisse ad peccatum originis tollendum, siquidem nullum agnosceret; sed ut omnibus exemplo & magisterio prodesset.

Apud Mercat. in excerptis. Nullum esse peccatum originale.

Primum errorem meminit Facũdus, cum nititur amoliri.

Pugnavit Facundus Hermianensis adversus quintam synodum generalem, totis fere duodecim libris, ut a Theodoro primi erroris crimen amoliretur; sed vicit synodus, victrixque suum de Theodoro, Theodorique defensoribus duobus, Iba & Theodoreto, judicium toti Ecclesiæ probavit.

Secundum Mercator. In collectaneis ex libris Theodori. Concil. Calched. act. 10.

Secundi testis videri potest Mercator, cum a Theodoro dictum refert: *Non invideo Christo, quod factus est Deus; quod enim ipse factus est, ipse factus sum, quia mea natura.* Corrigendus enim est locus, ex actione decima concilii Calchedonensis, ubi mentio fit objectæ Ibæ Edesseno sententiæ, quam vulgo jactabat magister ipsius Theodorus: *Non invideo Christo facto Deo, quoniam & ego, si volo, possum fieri, secundum illum.* Hæc enim loquendi formula, EGO SI VOLO, POSSUM, his temporibus nihil aliud significabat, quam id, quo de agebatur, *fieri posse viribus liberi arbitrii.* Unde Hieronymus objecit Pelagio, ut & Orosius in apologia, Palæstinique Patres, quod negasset divini adjutorii necessitatem ad implenda præcepta, propterea quod scripserat in libro Eulogiarum posse hominem mandata Dei servare, si velit. *Id vero*, inquit Augustinus, *non approbatum est, quomodo ab illo in libro suo positum videbatur, tanquam hoc in sola potestate esset hominis per liberum arbitrium: hoc quippe arguebatur sensisse dicendo, si velit.*

Quid illis temporibus significaret ea loquendi forma, POSSUM, SI VOLO.
Dialogo primo adversus Pelagianos.
Lib. de gest. Palæst. cap. 35.

Tertium Mercator. In excerptis ex libris Theodori.

Tertium manifeste prodit Theodorus ipse totis quinque libris adversus S. Augustinum conscriptis, quorum excerpta a Mario Mercatore accepimus cum hoc titulo: *Theodori Mopsuesteni de secundo codice, libro quarto, folio decimo, contra S. Augustinum defendentem originale peccatum.*

& Adam per transgressionem mortalem factum catholice differentem. Plura diximus in hanc rem in notis ad ejusmodi excerpta, in quibus ostendimus factam fuisse a Photio librorum istorum mentionem. Nonnullum erit operæ pretium Photii locum consulere, atque ipsas etiam notas.

Errores hausit a Samosateno per Diodorum.

Primum a Paulo Samosateno accepit, quod omnes fatentur, per Diodorum tamen, quem Tarsi docentem audivit, & a quo potuit alios pariter duos accipere: secundus enim manifeste reperitur in fragmentis, quæ supersunt e libris Diodori: tertii semina videntur in opere adversus mathematicos apud Photium. Verum satius est, vtriusque posterioris dogmatis auctorem facere ipsum per se Theodorum, eoque trahere quod ait Photius, hæresim Cælestianam viguisse in Oriente, & inde in Occidentem serpsisse:

Cod. 54.

Κινηθεῖσα ἄρξασα νεμομένη ἐν τῇ ἀνατολῇ. διαδοθῆναι δὲ καὶ ἐν τῇ δύσει.

Eosque docuit Nestorium, Rufinum, & Leporium, quanquam diverso modo.

Jam vero primum tradidit Nestorio, vt scribit Cyrillus in epistola ad Successum; secundum forte Leporio monacho, vt colligitur partim ex Prospero, partim ex Cassiano; tertium Rufino Syro, & per eum Pelagio atque Cælestio, teste Mercatore: tradidit, inquam, primum, sermone simul & scriptis; secundum, scriptis tantum; tertium, solo sermone. Nestorius enim Theodorum dicentem audivit, & ex ejus libris venenum hausit. Leporius, vt erat in Galliis natus, ita orientales errores scriptis solis edoctus est. Denique cum Theodorus de peccato originali non scripserit ante senectutem, aut saltem ante motas palam super ea re quæstiones, Rufinum non potuit, nisi verbo, erudire.

Luculentum testimonium Mercatoris de propagatione hæresis Cælestianæ a Theodoro.

In præfat. Subnot.

Totam porro historiam originis, patriæ, parentum, propagationis, & defensorum hæresis Cælestianæ, contexens breviter Marius Mercator: *Quæstio*, inquit, *contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota, nunc vsque penes paucos eorum admodum occulte roditur, nec ea palam profertur, sed ab ipsis, qui de ea cornicantur, velut catholicis, intra Ecclesias interim retinetur.*

Progenitores videlicet humani generis, Adam & Evam, mortales a Deo creatos: nec quemquam posterorum sui prævaricatione transgressi læsisse, sed sibi tantum nocuisse: se mandati reos apud Deum fecisse, alterum penitus nullum.

Hanc ineptam & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice, Rufinus quidam natione Syrus, Romam prius invexit; & vt erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem.

Quique mox ausus in Apostolum Paulum commentarios condere, cum ad illum locum ad Romanos notissimum venisset epistolæ, vbi ita continetur:

Rom. 5. v. 12.

Propterea sicut per vnum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, &c. *ibidem eos tantum reos dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerint imitari; non omnes qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati. Atque hinc latius de sequentibus locis epistolæ hujus disputat, & pronuntiat*, Nullum hominum prorsus per generationem læsum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressione: sed imitatione, *inquit*, quia prior ille in genere humano peccavit: & illum reum & obnoxium fieri, qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando, fuerit imitatus.

Huic Pelagio adhæsit Cælestius nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis scholasticus, sed natura vitio eunuchus matris vtero editus. Hic a Pelagio prædicto instructus sensum istum impiissimum meracius imbibit, ac multos incredibili loquacitate amentiæ hujus suæ participes & complices fecit; aususque palam publiceque his verborum sententiis eundem sensum passim disseminare per populos, id est, Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum. Quoniam infantes, qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgit. Quoniam infantes etiamsi non baptizentur, habeant vitam æternam. *Quæ quinque capitula vnam impiissimam & nefandam sententiam generant.*

Adjecit præterea, posse esse hominem sine peccato, & facile Dei mandata servare: quia & ante Christi adventum fuerunt homines sine peccato, & quoniam lex sic mittit ad regnum cælorum, sicut Evangelium.

Hæc atque alia hujusmodi ipsi etiam Juliano & cæteris ejus commanipularibus placuere, quæ cum cognita atque detecta, ecclesiastica fuissent cum præfatis personis auctoritate damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Juliano defensa sunt.

Antequam finis dicendi de Theodoro fiat, delineanda est ipsius quædam species, donec imago tota suis coloribus pingatur. Lineamenta præbent quintæ synodi generalis acta.

Ingenium & mores Theodori.

Habuit a natura ingenium, doctrinæ quidem capax, sed fraudulentum, commutabile in quamlibet formam, novitatis avidum, & gloriæ impatienter appetens. Facundia, quam nativam rhetorum artibus excoluit, eousque valuisse fertur, vt non plebi tantum, sed aliis etiam nihil non posset persuadere.

Aliud palam, aliud clam docebat.

Alia vero dicebat palam in concionibus, totis ad placendum factis, alia clam, sive in cubiculis, sive in libris, quos non omnibus sine discrimine credebat, sed iis solis, quos nonnunquam sacramento adigebat arcani fore celantissimos. Interim si quid inter dicendum aut excidisset, aut de industria prolatum esset, quod non perinde acciperetur ab audientibus, atque Theodorus vellet, sed vel invidiam apud eruditos faceret, vel fidelium querelam, dictum continuo retractabat verbis flexiloquis, promptus nimirum fingendi quidlibet, audaxque mentiri, vt opinionem catholici tractatoris retineret, nec amitteret spargendi in Ecclesia veneni opportunitatem.

Si quod minus placeret, retractabat continuo, sed verbis ambiguis.

Celebris fuit dum viveret.

Atque hinc quamdiu vixit, famæ fuit illustris, saltem non malæ, etiam apud laudatos & sanctos viros: sed post mortem, dubitari primo cœptum est; deinde patefactis pestilentium librorum impietatibus, quinta synodus generalis hominis memoriam proscripsit, tempore, vt est veritatis parens, retegente mendacium, quod ars sectatorum, fautorum potentia, & metus a potestatibus, tenebris quibusdam quasi religiosis & sacris involverat.

Post mortem infamia erroris laboravit.

CAPUT III.

De Rufino, quem Cælestius pro magistro agnovit.

Aliquis Rufinus Cælestium docuit negare peccatum originale.

NON possumus non recensere inter parentes hæresis Pelagianæ Rufinum aliquem presbyterum: cum ejusmodi hominem pro magistro agnoverit Cælestius in concilio Carthaginensi, & Pelagium Mercator a simili quodam scripserit institutum. Sed inquirendum diligentius, quis ille tandem Rufinus presbyter.

Quod testatus est ipsemet Cælestius.

Apud Aug. de pecc. orig. cap. 4.

Cælestius ipse a Paulino Diacono accusatus, coram Aurelio congregatisque Carthagine Episcopis, cum nonnulla verba, prius prolata explanaret: *Dixi*, inquit, *de traduce peccati me dubium esse, ita tamen, vt cui Deus dedit gratiam peritiæ, consentiam, quia diversa ab eis audivi, qui vtique in Ecclesia catholica constituti sunt presbyteri.* Ab interpellante Paulino interrogatus presbyterorum nomina, respondit: *Sanctus presbyter Rufinus Romæ, qui mansit cum sancto Pammachio, ego audivi illum dicere, quia tradux peccati non erat.* Hinc orta quæstio, in quam inquirimus, quis ille Rufinus a Cælestio appellatus.

Vulgaris opinio est, hunc esse Rufinum Aquilegiensem.

Insedit animis multorum opinio, invaluitque, partim tempore, partim auctoritate, sive opinantium, qui magni viri, sive Patrum, quorum testimonia proferuntur in speciem manifesta, Rufinum, quem Cælestius dixit se audivisse, eundem esse cum Aquilegiensi presbytero, qui toti Ecclesiæ notissimus extitit, tum propter Melaniæ peregrinantis comitatum, & libros editos, tum ob gestas cum sancto Hieronymo inimicitias, obstinatamque Origenis defensionem.

Quæ difficilis admodum, sive pene falsa.

Hanc opinionem neque forte facile possim ex eruditorum mentibus evellere, propter altas quas jecit radices; neque si possim, ausim tamen, nisi admodum timide, propter reverentiam, qua, vt par est, auctores, auctorumque sequaces prosequor. Dicam nihilominus sincere, quod sentio, & doctioribus dijudicanda proponam argumenta novem, quæ sin minus contrarium opinioni vulgari aperte demonstrant, mihi certe difficultatem non levem faciunt, facientque porro omnibus cordate volentibus rem agere.

Propter novẽ argumenta.

Primum a patria petitum.

In præfat. Subnot.

In Lausiacis.

Marius Mercator Rufinum illum, cujus mentio facta est in judicio ecclesiastico Aurelii, quique Cælestium docuit negare traducem peccati, Syrum dixit. Rufinus Hieronymi æmulus, si credimus Palladio, Italus fuit; si Hieronymo, oriundus ex Aquilegiensis agri oppido: vtrique vero necesse est credere, cum ambobus oportuerit hominem esse notissimum; Palladio quidem, propter societatem errorum; Hieronymo, propter contentiones, & pene mutuas inimicitias.

Secundum a nobilitate.

Loco mox citato.

De Rufino Cælestii magistro loquitur Mercator, quasi de homine non notissimo: *Rufinus quidam*, inquit, *natione Syrus*, &c. Aquilegiensem totus orbis noverat, ob eruditionis famam, opinionem sanctitatis, & Melaniæ consortium.

Tertium ab adventu in vrbem.

Lib. 2. advers. Ruf.

Loco mox citat.

Aquilegiensis *ann. 13. Siricii invexit in vrbem navem plenam suarum blasphemiarum*, vt scribit Hieronymus. Syrus *sub Anastasio primus Romam invexit inimicam rectæ fidei quæstionem de peccato originali*, vt testatur Mercator.

Quartum a necessitudine cum Pammachio.

Rufinus, quem laudat Cælestius, Romæ mansit apud sanctum Pammachium. at Pammachius, cum addictissimus foret Hieronymo, tantum abest vt apud se Rufinum Aquilegiensem esse permiserit, eoque familiariter vsus sit, vt Hieronymum accenderit in ipsius accusationem, & Anastasium impulerit ad condemnationem.

Quintum a tempore habitationis in vrbe.

Aug. lib. de pecc. orig. cap. 4.

Rufinus Cælestii magister Romæ fuit, cum doceret *quia tradux peccati non erat*. Aquilegiensis, vbi primum Roma digressus est, eo non rediit, nequidem ad judicium, quantumcunque vocaretur ab Anastasio, sed Aquilegiam secessit; vnde priusquam barbari patriam vastarent, non recessit.

Sextum ab errore.

Hieronym. ep. ad Ctesiph.

Aug. loco mox cit.

Rufinus Aquilegiensis accusatur quidem ab Hieronymo, tanquam præcursor & magister Pelagii, sed perinde ac Jovinianus, Evagrius Ponticus, cæterique omnes, quorum meminit in epistola ad Ctesiphontem; sed in ea tantum parte, quæ spectaret ἀπάθειαν & ἀναμαρτησίαν, de alia quæ pertineret ad traducem peccati, ne vocatus quidem est in suspicionem. At Cælestii magister, traducem peccati non esse discipulos docebat. Et vero cum Aquilegiensis pro Origene sentiret, nihil admodum causæ fuit, cur negati peccati originalis reus perageretur, quandoquidem Origenistæ hac in parte, quasi per excessum, peccabant: rati scilicet animos in corpora, velut in ergastula detrudi, vbi anteactæ vitæ peccata debitis suppliciis luerent.

Septimum a facto Paulini Diaconi.

Nihil Paulinus excepit adversus Rufinum a Cælestio appellatum. Poterat sane plurima adversus Aquilegiensem, vel hoc vnum præsertim, quod propter hæreses a sede apostolica damnatus fuisset, & in damnatione extinctus. Neque vero Paulinus damnationis sententiam ignorare potuit, cum Venerius Mediolani eodem tempore, quo Anastasius Romæ, Origenistas perculerit anathemate, & nondum Paulinus Mediolano tunc Carthaginem missus esset.

Octavum a tempore obitus Rufini Aquilegiensis.

Cælestius innuere satis aperte videtur, Rufinum illum quem laudat, tempore judicii adhuc fuisse superstitem, alioqui vt sanctum, ita beatæ recordationis dixisset. At in Sicilia diem suum obierat Aquilegiensis, jam inde ab vno anno, aut etiam altero, vt demonstrare licet, partim ex libris Hieronymi, partim pluribus aliis argumentis.

Postremum ab anathemate, quo Aquilegiensis perculsus fuerat.

Denique Rufinus qui Cælestium docuit, presbyter erat in Ecclesia catholica constitutus, tunc cum doceret, id est, communione cum sede apostolica conjungebatur. Aquilegiensis ab Anastasio communione privatus fuerat ante ann. 402. quo putat Baronius ab Anastasio ad Joannem Hierosolymitanum scriptam fuisse de Rufino epistolam.

Rufinus de quo agitur, videtur presbyter ab Hiero-

Quis ergo Rufinus ille Syrus, qui Romæ existens Cælestium docuit Pelagiumque, contra catholicam fidem de peccato originali sentire?

nymo missus in Occidentem.

Fatebor lubens, me nihil habere, quod vehementer affirmare velim, propter inveteratum de Aquilegiensi præjudicium. Suspicor tamen (erit forte, qui suspicionem audacius in sententiam eamque certam convertat) hunc ipsum esse, quem Hieronymus ann. 399. Mediolanum misit ad Venerium, jussitque Roma transire, vt amicos salutaret, quorum præcipuus fuit Pammachius. Quidni enim & ille, Mediolano reversus Romam, commoratus sit apud sanctum Pammachium, qui postquam perfectiorem vitam, auctore Hieronymo, professus est, monachos excipere hospitio gaudebat, & eos maxime, quos sciret Hieronymo amico acceptos? Quidni, inquam, Romæ commoratus sit, interim dum judicium de Origenistis & Rufino præcipue, apparabatur, vt Pammachium erudiret simul & vrgeret? Nam vehemens incidere potest suspicio, missum ea de causa Mediolanum, vt Venerium impelleret ad condemnandos Origenistas, quemadmodum conjicere licet, missum Paulinianum Aquilegiam, qui Chromacium in idem consilium vocaret. Certe concordem sententiam ab Anastasio, Venerio & Chromatio in Origenistas latam, scribit Hieronymus; neque vero temere quispiam judicaverit, Episcopos illos tres ab Hieronymo, per fidos homines, sollicitatos contra totam Origenistarum infensam sibi factionem. Eo certe pertinere videntur querentis Rufini verba: *Istud est caput, quod isti, qui ad insidiandum mihi ex Oriente transmissi sunt, non solum perversa intelligentia, verum etiam adulterio verborum conati sunt infamare.*

Hieron. ep. 66. ad Ruf.

Lib. 1. apolog. advers. Ruf.

Ruf. in apol. ad Anast.

Quos vero transmissos queritur, procul dubio sunt Vincentius, Paulinianus, Eusebius & Rufinus, de quibus ita Hieronymus: *Volo tamen scire, quæ sunt ista jacula venenata, quæ post tergum vestrum nos jecisse conquereris. Vincentius, Paulinianus, Eusebius, Rufinus presbyteri; quorum Vincentius multo tempore ante vos Romam venit: Paulinianus & Eusebius post annum vestræ navigationis profecti sunt: Rufinus in causa Claudii post biennium missus, omnes vel pro re familiari, vel pro periculo capitis alieni*, &c. Verum paulo post non diffitetur, hos homines adversus Rufinum Aquilegiensem strenue rem gessisse. sic enim ait: *Non fuit, non fuit, inquam, nostri consilii, sed Dei providentiæ, vt missi ad aliud, contra nascentem hæresim dimicarent, & in morem Joseph famem futuram fidei ardore sublevarent.*

Apolog. 2. in Ruf.

Gen. cap. 41.

Imo & Palæstinæ provinciæ presbyter, cujus libellum fidei edidit P. Sirmondus. Paris. an. 1650.

Addam amplius, quandoquidem semel facta est non suspicandi modo, sed conjiciendi quoque, & vix non divinandi licentia, hunc ipsum Rufinum auctorem esse libelli fidei, quem ex Corbeiensibus codicibus P. Sirmondus edidit: conveniunt enim nomen, patria, dignitas, doctrina, ætas. Uterque Rufinus, vterque Syrus seu Palæstinus, vterque presbyter, vterque oppugnator peccati originalis, vterque vixit ante Pelagianam hæresim, vterque Romam sub Anastasio advenit, vterque infensus Origeni, vterque de animorum in corporibus creatione affirmate pronuntiavit, cum dubitarent ea de re adhuc viri doctissimi, aut saltem timidius sentirent.

Atque etiam auctor it. anathematismorum apud Mercatorem.

Quin & suspicor, ne quid affirmantius dicam, anathematismos duodecim, quos primum edidimus in lucem, ab eodem Rufino Hieronymi sive familiari, sive discipulo, conscriptos fuisse, vt ostendimus in notis ad ejusmodi anathematismos.

Mores Rufini, qui Cælestium docuit.

In præf. Subnot.

Cujus ingenii fuerit, quisquis ille tandem est Rufinus Cælestii magister, patefacit manifeste Mercator, cum ait: *Hanc ineptam, & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice, Rufinus quidam natione Syrus, Romam primus invexit, & vt erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens, per se proferre non ausus, Pelagium gente Britannum monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem.*

Quo tempore docuerit & scripserit.

Quibus ex verbis constat, vixisse Rufinum, aut docuisse potius, temporibus Anastasii summi Pontificis: quando vero scripserit expositionem fidei, an priusquam doceret Pelagium Cælestiumque, an postea, vt discipulos confirmaret, dubitabile cuipiam forte est. Dubitabile quoque, an ipsemet Græce primum, Latine postea expositionem ejusmodi ediderit: quamquam mihi vix non certum est, scriptum a Rufino fidei libellum, antequam veniret Romam, certum vero penitus, hunc a Juliano non tantum visum, sed magna ex parte in suos libros traductum. Unde vix non opinor Græci operis interpretem Latinum esse Julianum

Libellus Rufini videtur lectus a Juliano, & forte interpretatus.

Porro autem, quæ tria dixi me suspicari, erit forte, qui pro certis confidentius affirmet: & primum quidem, quod Rufinus Cælestii magister ab Hieronymi discipulo separari non debeat, conficiet rationibus in hanc rem allatis, quæ profecto nec facile solvuntur, nec contrariis argumentis infirmantur. Cum enim Hieronymus fateatur missum a se Rufinum quemdam presbyterum, e Syria seu Palæstina, in Italiam ad Venerium, temporibus Anastasii, jussumque per viam amicos Romæ salutare, quos inter eminebat Pammachius, eundem strenue rem gessisse adversus Origenistas, & Aquilegiensem ipsum Rufinum, &c. cumque nomen, conditio, patria, tempus, locus, hospitium Pammachii, aliaque conveniant; accedat quoque testimonium, non modo Mercatoris Rufinum asserentis e Syria temporibus Anastasii Cælestianam hæresim advexisse, Pelagioque & Cælestio tradidisse, sed etiam Cælestii confitentis se a Rufino presbytero Romæ apud sanctum Pammachium existente suum hausisse errorem; nonnisi temere Rufini duo, quorum alter ab Hieronymo missus sit, alter Cælestium docuerit, excogitari possunt.

Ex tribus quæ hactenus allata sunt. Confirmatur primum, & vix non demonstratur.

At qui fieri potuit, dicet aliquis, vt sanctissimo acerrimoque fidei catholicæ defensori Hieronymo adhæserit hæreticus? Fieri potuisse id vel maxime ostendit, quod sicut Augustinus, ita Hieronymus, aliquando conquestus sit, latuisse inter suos sub ovina pelle homines non puros erroris. Deinde cum apud Hieronymum Hieronymique discipulos constans esset opinio, traducem animorum non esse, facile potuit discipulorum aliquis, nec intelligentissimus, nec satis catholicus, ex eo concludere, non esse pariter traducem peccati; siquidem Augustinus ipse, vt intelligentia fideque præstaret, tantam passus sit, quantam vbique passim testatur, difficultatem in assequenda traductione peccati, si modo animi non perinde ac corpora propagentur. Et vero Pelagiani omnes alteram traducem cum altera connexam defendebant; nec erat tunc temporis facile ambas dividere, cum peccati originalis fides necdum, saltem in Oriente, suis exoluta foret tenebris, & nondum Ecclesia contrarium dogma proscripsisset.

Solvitur objectio.

Confirmatur secundum.

Secundum vero, quod auctor libelli fidei, nuper typis excusi opera P. Sirmondi, non sit alius a magistro Cælestii, perinde conficietur ac primum. Ad vtrumque enim ostendendum valet argumentum a nomine, patria, conditione, &c. petitum: & eo quidem validius, quod auctor libelli omnibus Pelagianismi, seu potius Cælestianismi sordibus inquinatus sit, omnibusque artibus instructus, quibus alii postea defensores vsi sunt, vt aperte videatur magister discipulis præivisse.

Docebant scilicet Cælestiani, peccatum originale credi non posse, nisi Deo iniquitas tribueretur: quippe cum impiis peccata propria condonet, innocentibus tamen aliena imputaret. Docebant quemque sibi peccare, neminem alteri. Unumquemque ex suis operibus judicandum, nullum ex alienis. Infantes, in quibus nihil est præter opus creatoris, damnari non posse a justo Deo, etsi moriantur sine baptismo; eosdem, cum baptizantur, a peccato quod nullum haberent non mundari, sed ex boni meliores, Christique cohæredes fieri. Traducem animorum non esse, ne simul sit & peccatorum. Hominem, & olim, cum primus crearetur, & quotidie, cum singuli procreantur in vteris matrum, a Deo fieri ad imaginem sui, vt peccati macula non sit naturalis. Christum venisse tantum, vt præiret exemplo & magisterio. Mortem hominum, non a peccato exortam, sed a conditione naturæ.

Hæc & alia ejusmodi Rufinus Palæstinus tradit:
Cap. 39. *Insaniunt*, inquit, *qui per vnum hominem Adam omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant. Nam qui hec dicunt, aut injustum Deum pronuntiant, aut certe Deo diabolum æstimant fortiorem, eo quod naturam, quam Deus creavit bonam, eum diabolus, per prævaricationem Adam & Evæ, malum potuerit efficere, siquidem prævaricatione primi hominis Adam & vxoris ejus Evæ omnes homines peccato obnoxii sunt*, &c.

Cap. 37. *Vnusquisque hominum, cum sit liberi arbitrii, ex suorum qualitate gestorum aut laudandus nimis, aut vituperandus habebitur. simili modo etiam in die judicii aut justificandus erit, aut supplicio subjugandus, sicut & beatus Paulus docet ita dicens*:
1. Cor. 5. v. 10 Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. *Quod autem liberi non pro parentibus puniantur, neque parentes pro liberis, aperte rursus edocuit Deus, cum ad Moysem prophetam diceret*: Non
Deut. 24. v. 16. morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus, vnusquisque in suo peccato morietur.

Cap. 41. *Quidam scripturarum inscientia divinarum in nefariam & injustam de Christo vocem audent erumpere, asserentes eum pueros minime baptizatos æterni ignis pœna deputare, quæ solet in scripturis gehenna nominari. Discunt ex divinis scripturis, quod ignis æterni pœna innocentibus, ne penitus peccatum ignorantibus, præparata non sit; sed eis, qui legem Dei prævaricati noscuntur.* Et paulo post: *Pueri, sicut ipsa divina scriptura perdocuit, quasi penitus innoxii, neque malitiam prorsus experti, boni etiam vel mali discretionem ignorantes, ignis æterni pœnæ minime mancipantur, quippe cum ignis æternum supplicium impiis & peccatoribus præparatum sit; sed & isti quidem cum sua imperitia dimittantur.*

Cap. 40. *Baptisma infantes non propter peccata percipiunt, sed vt spiritalem procreationem habentes, quasi per baptismum in Christo creentur, & ipsius regni cælestis participes fiant, sicut beatus Apostolus docet hoc modo*: Si qua in Christo nova creatura. 1. Cor. 3. v. 17.
Et iterum: Sin autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Rom. 8. v. 17.
Et postea: *Infantes qui in peccatis non sunt, merentur etiam baptismatis gratiam, vt in Christo nova generatione creati, etiam regni ejus cohæredes efficiantur secundum beatum Paulum*. Si qua in Christo nova creatura. Cap. 48. — 1 Cor. 3. v. 17.

Cap. 25. *Nonnulli sunt, qui dementia capti dicunt, quod ex vna anima primi hominis Adam, anima Evæ mulieris assumpta sit. Nonnulli etiam, quod ex solo Adam, cum seminis jactu in omnes, qui ex eo nati fuerunt, anima transfusa sint, & alii, quod ex Eva sola*, &c.

Cap. 23. *Dominus solum hominem secundum imaginem suam & similitudinem fecit, sicut Moyses docet ita dicens*: Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem & similitudinem nostram, *&c.* Genes. 1. v. 26.
Et paulo post: *Quod autem Deus est, qui format ea, quæ in vterum femina jaciuntur, sicut etiam diversa vivificat, quæ ab agricolis seruntur in terram, testis est beatus Job cum ait ad Deum*: Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me. Cap. 28. — Job 10. v. 8.

Cap. 17. *Propterea Christus factus est homo, vt damnato in carne peccato relinqueret nobis exemplum, quemadmodum quisque debeat carnalibus superatis vitiis non vltra diaboli fallaciis decipi.*

Cap. 18. *Quod autem mortales secundum corpus creati sunt Adam & Eva, vt dixi, testis est Moyses, eum dicit*: Et plantavit Deus paradisum in Eden ad Orientem, & posuit ibi hominem, quem plasmavit, & produxit adhuc de terra omne lignum pulcrum ad visum, & bonum ad edendum, & lignum vitæ in medio paradisi, & lignum ad cognoscendum bonum & malum. Genes. 2. v. 8.
Nunquam vero Deus lignum vitæ in paradiso plantasset, siquidem Adam immortalis secundum carnem creatus fuisset, &c.

Cap. 54. *Multis igitur testibus edocti, quod mors ista communis mala non sit, jam longe valere dicimus, qui mortem malam appellant. Dicimus autem quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter ac labores, quos de terra pateretur.*

Quid plura? nulla via est Pelagianis postmodum trita, nullus adhibitus modus præmuniendi erroris, nulla ratio faciendæ catholicis peccati originalis defensoribus calumniæ, quam non præformaverit Rufinus, vt in eum mentis oculos Augustinus intendisse videri possit, cum recenset, quibus artibus Pelagiani solerent illudere simpliciorum mentes. Lib. 4. ad Bonif. cap. 2. & Lib. 2. advers. Jul. cap. 1 & alibi passim.

Quin & illud ausim addere, quod mea quidem sententia rem conficit, libellum Juliani, sin minus omni ex parte, saltem ea, qua peccatum originale spectat, ex Rufiniano pene ad verbum fuisse exscriptum. Eadem certe afferuntur scripturæ testimonia; eadem argumenta eodem modo tractantur, vt Rufini liber hæresis Cælestianæ fons quidam, & Juliani velut armamentarium dici queat.

Adjungo singularius quiddam a nonnullis Pelagianis dicebat Augustinus asseri, omnes homines a Deo perinde nunc immortales condi, ac olim Adamum: *Quia pro meritis suis omnes moriuntur, nec esset mors, nisi veniens de peccato*. Illud, vel affine quidpiam, Marius Mercator refert scriptum a Juliano in epistola ad summum Serm. 7. de verbis Apost. cap. 6.

Pontificem, cum vellet fucatis interpretationibus suum de Adami mortalitate errorem dissimulare. Rufinus idipsum, & quod Augustinus retulit, & quod Julianus scripsit, longe ante motas in Occidente istiusmodi quæstiones docuit.

Cap. 39. & seq.

His rationibus forte movebitur aliquis in contrarium, dubitabitque, an Rufini liber eo tempore sit conscriptus, quo diximus, id est, ante ventilatam in Occidente Pelagii hæresim; an postea, cum animis jam longa disputatione eruditis, potuerit scriptor aliquis omnes voius partis versutias complecti sermone. Verum indubitatam libri ætatem ostendere hinc licet, quod scriptus sit, non tantum ante Nestorii & Eutychetis tempora, alioquin inter enumeranda de Incarnatione Verbi prava dogmata prætermissum non fuisset utriusque hæretici nomen, quemadmodum nec Photini errores, nec Apollinaris, nec Arianorum omissi sunt; sed etiam ante ortas contentiones de gratia Christi: siquidem tantum argumentum intactum non abiisset.

Pertinet igitur ad tempus illud, quo Arianorum atque Origenis quæstiones agitabantur in Oriente, totus enim in iis versatur. Fervebant illæ vero maxime temporibus Siricii, ut facile intelligitur ex scriptis Patrum tunc editis, quibus aliud fere nullum argumentum tractatur. Quidquid Mercator tradit, tunc temporis natas fuisse controversias de mortalitate Adæ, baptismo parvulorum, peccato originali, aliisque dogmatis a Rufino tam curiose pertractatis.

Jam vero, quod tertium coojiciebamus, ab eodem auctore conscriptos etiam duodecim anathematismos, quos ex codice Mercatoris edidimus, vix ille forte dubitaverit, qui paulo attentius consideraverit, compositos fuisse, & ab homine Cælestiano, & de iisdem quæstionibus, & eadem tempestate, & a quodam Rufino, eoque apud Hierosolymam ac Bethleemum versato, & eadem cum Hieronymo sive sapiente de origine animarum, &c. sive etiam peccante, de peccatoribus fidelibus per ignem salvandis, &c. ut ex iis constat, quæ annotavimus ad anathematismos.

Confirmatur tertium.

CAPUT IV.

De Pelagio, à quo hæresis Pelagiana dicta est.

Nomen Pelagii unde ortum. Prosp. in Chron.

ELAGIUS, qui dogma nominis sui contra gratiam Christi, Cælestio & Juliano adjutoribus exeruit, a nonnullis rerum Anglicarum scriptoribus dicitur patria lingua Morgan appellatus, quasi maris homo; sed barbariem nominis, ne læderet Romanas aures, sustulisse, commutatara gentili voce in Græcam ejusdem significationis, & jamdudum a Latinis receptam.

Apud Usserum de Eccl. Britan. primordiis c. 8.

Scribit Augustinus eum, ut ab alio distingueretur qui Pelagius Tarenti dicebatur, Britonem fuisse cognominatum, quo nomine etiam vocatur a Prospero Chronographo. Verum qua Britonis, Britannique, & Britannici nomen, quo utitur Orosius, commune fuit pluribus provinciis, factum est, ut alii ex minore Britannia, quæ Aremorica est, habetque indigenas Britones; alii ex Anglia, quam olim veteres & Albionem, & Britanniam dixere; alii ex Scotia vel Hibernia, quæ nomine Britanniarum censebantur, originem duxisse tradiderint. Sed cum tunc temporis Aremorica nondum Britanniæ nomen consecuta esset, & tres alias provincias Romani vulgo non admodum inter se discernerent: id unum certo constat, ex transmarinis Britanniis Albinum hunc canem, ut loquitur Hieronymus, Scotorum pultibus prægravatum advectum fuisse.

Patria Britannia, Scotia an Hibernia incertum. Epist. 106. In Chron. In apolog.

Præf. in 3. lib. comment. in Hieremiam.

Afferunt præterea quædam Polydorus, Balæus, Dempsterus, Cantelupus, Caiusque & Ranulphus Cestrensis cum scriptore vitæ S. Albani, de Cambria patria, de eodem cum Augustino die natali, de Cantabrigiensi doctoratu, de Bangoreosi præfectura, & plus duorum millium monachorum regimine. Sed hæc nemo eruditus non facile condonabit fabularum amatoribus, simulque rejicienda sentiet ad Merlini commenta.

Fabulæ Anglicanorum scriptorum. Angl. hist. lib. 3. Cent. 1. script. Brit. cap. 18. Hist. Scot. l. 15. In Cantabrig. hist. Hist. Cantabrig. lib. 1. Polychro. lib. 4. cap. 32.

Hominem depingit grandiori corpore Hieronymus. ait enim, cum de Rufino Aquilegiensi loqueretur: *Ipse mutus latrat per Albinum canem, grandem & corpulentum, qui calcibus magis possit sævire, quam dentibus. Habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia.* Unde in primo dialogo hunc in modum Pelagium compellat. *Tu ipse qui Catoniana nobis infiaris superbia, & Milonis humeris intumescis*, &c. At alio in loco non grandis tantum, sed etiam adiposi corporis facit. *Nuper indoctus calumniator erupit, qui commentarios meos in epistolam Pauli ad Ephesios, reprehendendos putavit; nec intelligit nimia stertens vecordia leges commentariorum*, &c. *nec recordatur stolidissimus & Scotorum pultibus prægravatus*, &c.

Grandi & adiposo corpore depingitur ab Hieronymo. In præf. lib. 3. in Hierem.

Hieronymo consentit Orosius, cum Pelagium his verbis alloquitur. *Sed tibi specialis inde portandi oneris fortasse fiducia est, quod balneis epulisque nutritus, latos humeros gestas, robustamque cervicem, præferens etiam in fronte pinguedinem, sicut scriptum est:* Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est. Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus ejus arvina dependet.

Et ab Orosio. Apolog. cap. 17. Job 15. v. 25.

Monasticam vitam professus vulgo creditur: ad altiorem vero gradum non ascendisse, certis veterum testimoniis conficitur: iis quippe temporibus, si quis ex monacho in clerum adoptatus fuisset, exinde jam non monachi, sed sui gradus nomine appellabatur. Quare quisquis vel monachi, vel laici perpetuo retinuit appellationem, eo arguitur remansisse in laicorum ordine. Cum ergo Pelagius dictus sit laicus, tum ab Orosio, paulo ante concilium Diospolitanum, tum a Zosimo ann. 417. dictus quoque monachus sive a Patribus Diospolitanis ann.

Monasticam vitam professus.

Apolog. cap. 3. In epist. 2. ad Africanos.

Lib. de gest. Palæst. cap. 19. & 10. *Præfat. subnot.* Hæsit in hoc gradu.

415. sive ab Augustino ann. 417. in libro de gestis, & hæresi 88. ann. 426. &c. sive a Mercatore ann. 432. cumque a nullo veterum vel Episcopus, vel presbyter appellatus sit, credendus est profectu inter laicos substitisse. Quare non immerito contemnitur ab eruditis, quod

Cent. 1. cap. 38. *Elench. hær. lib. 14. cap. 14.* Non is est quē notat Isidorus Pelusiota. *Epist. 314.* Senex commentarios scripsit in Paulinas epistolas.

afferunt Balæus & Prateolus de Pelagii episcopatu, idque vel eo maxime, quod hæresim jam senex prodiderit: non quod accommodemus fidem opinantibus nonnullis, Pelagium ab Isidoro Pelusiota notatum, id enim rationi temporum mirum quantum pugnat; sed quia ante vastationem vrbis ann. 408. aut etiam ante ann. 404. commentarios in Paulinas epistolas conscripsit, *senescente corpore, & viribus lassescentibus*, vt ipsemet loquitur in præfatione.

Quanquam non abs re futurum puto, aperire candide, quam mihi dubitationem de Pelagii monachatu aliquando injecerint hæc Augu-

Lib. de gest. Palæst. cap. 35.

stini verba: *Post veteres hæreses multas, exorta est modo nova, non ab Episcopis, seu presbyteris, vel quibuscunque clericis; sed a quibusdam veluti mo-*

Cur dictus ab Augustino quasi monachus.

nachis, quæ contra Dei gratiam, &c. Cur enim dixit, *a quibusdam veluti monachis*, & non simpliciter, *a quibusdam monachis?* An abundat vox ista, *veluti*, delendaque vt emendetur lectio? at emendationi obsistunt manuscripti codices melioris notæ. An Pelagius Cælestiusque licet habitu corporis religionem vitæ præferrent, non erant tamen moribus vesti admodum consonis?

Epist. 120.

at Augustinus ipse tales fuisse negat, *qui facile contemnerentur, sed continenter viventes, atque in bonis operibus laudabiliter versantes.* An quod cœnobiticam vitam professi, versarentur tamen extra monasterium? at neque tunc temporis omnes, qui monachi dicebantur, in cœnobiis manebant; neque, si vitiose vagati essent, ab omnibus bonis, Augustino, Paulino, Juliana Demetriadis matre, aliisque, tanto in pretio habiti fuissent.

Vere monachus extitit.

Restat igitur opinari, Pelagium vere monachum extitisse, non ea tamen notione, qua solet vsurpari monachi nomen, ad cœnobitam, vel etiam eremi cultorem significandum; sed qua monachi dicebantur olim, qui postquam aliquandiu in secessu procul ab hominum turba animum pœnitentiæ, pietatisque operibus, & rerum divinarum meditatione excoluissent, prodirent vestitu ad pietatem composito, mundique contemptum præferente, vt alios arctiore morum, quam ipsi imbiberant, disciplina informarent.

His temporibus tria fuerūt monachorum genera, cœnobitæ, eremitæ & simpliciter monachi.

Et vero his temporibus trium generum homines monachorum nomine censebantur, siquidem alii in monasterio, qui cœnobitæ; alii in desertis locis, qui eremitæ, sive singulares; alii suis in ædibus vivebant, qui apud Græcos aliquando philosophi, apud Latinos vulgo monachi vocabantur. Sic Pammachius, sic Paulinus, sic alii longe plurimi in propriis ædibus monasticam vitam, ex præscripto evangelicæ perfectionis, agebant: sic vtraque Melania & Demetrias, sic Terasia Paulini vxor, sic aliæ multæ Romanæ feminæ, extra eremum & cœnobia, vitam religiosam professæ sunt. Videtur

Pelagius tertii generis fuit.

ergo Pelagius fuisse quidem monachus, non tamen primi aut secundi generis, sed tertii tantum, cujusmodi solebant, vel palliati incedere, vel furva veste, aut modestiore alio corporis habitu, qui virtutis interioris sæculique contempti speciem daret.

Cujus ingenii.

Ingenium accepit a natura *fortissimum celerrimum, & acutissimum*, vt loquitur Augustinus, fervidum simul & vehemens, ac litigiosum, quodque patriam qualitatem, ne Romanis quidem artibus, honestorumque hominum, & nobilium feminarum consuetudine dedoceri potuerit. Hinc exhortationes ad vitam bonam vehementes, & quodammodo ardentes habuit; sed in quibus docendi rationem impotentem modi, & dictatoriæ superbam more gentis teneret. Hinc evangelica consilia ausus est ita interpretari, vt non suaderet, quemadmodum par erat, sed in præcepta perverteret. Hinc christiana perfectio duræ legum necessitati subjecta. Hinc abhorrentes a communi sensu, insolentesque illæ sententiæ: *Non debere omnino jurari. Gloriam vestium & ornamentorum esse Deo contrariam. Christianum debere esse illius patientiæ, vt si quis sua auferre voluerit, gratanter amittat. Divitem viventem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit, nec prodesse eidem, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit.*

Lib. de nat. & grat. c. 6. & 35.

Consilia evangelica pervertit in præcepta, quo videretur sanctior.

Ex Hieron. in dialog. & Aug. passim.

Hæ Pelagio erant artes hæresim disseminanti. Nihil de suis mysteriis aperte vulgo credere, sed fidis tantum auribus. Si quid dogmatum emanasset in publicum, negare palam, quod in cubiculis doceret. Si aperte proponendus error, alienam inducere personam. Si suo nomine loqui cogeretur, dubitantis more, timideque afferre, de quo simularet se velle doceri. Si ex libris argueretur cujusdam assertionis, libros causari, vel non esse suos, vel prius subreptos, quam emendarentur. Si ex confessis vrgeri contingeret, sententias interpretari verbis perplexis & in speciem catholicis. Si necessitas foret, Ecclesiæ nonnulla damnanti consentire, damnare libenter omnia, sed, vt aiebat, Ecclesiæ sensu, id est, eo quem postea fingeret ad arbitrium. Si aliquando fidem exponere deberet, copiose prosequi plurima, de quibus non interrogaretur, de re, vel nihil, vel ambiguum quiddam eloqui; imitari serpentes, qui, vt ait Orosius, *cum tuendi solius capitis causa reliquum concisioni atque injuriæ corpus opponunt, nihil damni arbitrantur, ea tantum sui parte a periculo libera, quæ multimodas venenatasque in se obtinet linguas, etiamsi membris omnibus amputentur.*

Quibus artibus sparserit hæresim. *Ex Hier. Ep. ad Ctesiph. & Dialog.*

Atque Aug. passim.

Et Paulo Orosio. *Apolog. cap. 1.*

Cur autem publice non doceret, sed in cubiculis tantum & apud amicos, præter causas omnibus fere hæresibus communes, accessit ista singularis, quod infantia sermonis laboraret. Quamvis enim, si crederemus libris, qui nomen ejus ferunt, sed præsertim epistolæ ad Demetriadem, videri posset non immerito disertus, imo & eloquens, pene ad invidiam hominum ejusdem ætatis in meliore solo prognatorum: probabilis tamen est, si non certa opinio, barbariem peregrini hominis, alioquin ingeniosi & rationum feracis, adjutam fuisse politiorum hominum latinitate, vt Pelagium Hieronymus miserum vocaverit, *qui ne suis quidem verbis calumniari posset.*

Publice non docebat, ve celaret hæresim, & infantiam sermonis.

Neque enim verbis suis scripsit.

Præf. in lib. 4. comment. in Hieremiam.

Fuerunt vero politiores illi potissimum tres: Cælestius, qui *ex discipulo versus est in magistrum*: Annianus, *qui copiosissime pascebatur, vt aliena blasphemia verba tinnula, atque emendicata subministraret*; & Julianus, cui Beda ideiren tribuit epistolam ad Demetriadem.

Sed aliorum, præsertim Anniani. *Epist. 24. apud August.* *Præf. in Cantic. cap. 5.*

In Annianum intendebat Orosius cum diceret: *Stat etiam immanissimus superbia Goliath, carnali potentia tumidus, omnia se per se posse confidens: caput, manus, totum insuper corpus plurimo*

Apol. cap. 2.

apparatu vestitus, habens post se armigerum suum, qui etsi ipse non dimicat, cuncta tamen aris & ferri suffragia subministrat.

Intendebat quoque in Julianum, nisi potius in Annianum iterum, cum nonnullas ex epistola ad Demetriadem voces reprehendendas putaret: *In tua*, inquit, *epistola illa lucubratissima, hæc ipsa intelligere vix potuimus. ista, ista, inquam, ad Demetriadem puellam, vt audio, sacram & sanctam, homo verecundissimus scribere non erubuisti. docens, vt credo, reverentiam castitatis sub strophâ Joseph luxuriantis domina sua*, &c. *inopportunam historiam obscœnissimo sermone contexens. Quanquam hoc, quod neque apto, neque decore dicitur, tibi imputare non debeamus; cui neque natales dederunt, vt honestioribus studiis erudireris, neque naturaliter provenit, vt saperes; sed illis dictatoribus tuis, qui miserum sensum miserrimo sermone conscribunt, & te legendum cachinnis quasi titulum confusionis exponunt.*

Ibid. cap. 26.

Intendebat Hieronymus in aliquos indiscriminatim, cum Pelagio diceret: *Hæc duo capitula, orationis & laudis, soles cum tuis jurare discipulis non esse tua, cum perspicue in eis styli tui splendor eluceat, & tanta sit venustas eloquii tui, vt testitudineo incedens gradu, qua secreto doces, mittisque venalia, publice non audeas profiteri. O te felicem, cujus præter discipulos nemo conscribit libros, vt quidquid videris displicere, non tuum, sed alienum esse contendas! Et quis ille tanti erit ingenii, vt leporem tui sermonis possit imitari?*

Dialog. 3. advers. Pelag.

Quos habuerit magistros.

Quos habuerit magistros, non vna est omnium sententia. nos quidem duos numeravimus, Theodorum Mopsuestenum, & Rufinum Syrum; alii tamen ex Hieronymo solent recenseri, Rufinus Aquilegiensis, Evagrius Ponticus, Sextus philosophus, Jovinianus, Priscillianus, Manichæus, Palladius Galata, Gnostici, & Euchitæ, atque Origenes, quem Pelagii ἀρχαῖον & amasium Hieronymus vocat. Illi tamen non tam doctores, quam præcursores dici debent, si eundem Hieronymum audimus; imo prævenerunt ea sola parte, qua impeccantiam vel ἀπάθειαν defenderunt, vt argumenta in eos directa merito potuerint in Pelagianorum ἀναμαρτησίαν retorqueri.

Epist. ad Ctesiph.

Dialog. 3. advers. Pelag.

Notatus Jansenius Yprensis.

Lib. 6. de hær. Pelag. cap. 17.

Non admodum profecit Jansenius Yprensis, cum vellet ostendere, non solam de impassibilitate doctrinam ramusculum esse Origenis, sed partes etiam præcipuas Pelagianismi, id est, capita quinque, ad quæ promittit se omnia illius hæresis revocaturum, liberum scilicet arbitrium, naturalem ejus possibilitatem, legem naturæ ac Moysis, gratiam & meritum, atque prædestinationem, in quibus veluti cardinibus hæresis Pelagiana tota, vt ait, vertitur. Nam quemadmodum præjudicata potius opinione, quam judicio ferebatur in hac tota re; ita non vidit se in Origene ea redarguere, quæ apud ipsum Hieronymum obvia sunt, eaque damnare, quæ intacta prætermisit oculatissimus pariter atque acerrimus Origenis accusator. Negligenda igitur puto, quæ protulit, vt quæ in alienos sensus detorqueantur; nec tamen idcirco Origenis partes tuendas, hominis nempe dubiæ fidei, dum viveret, nec melioris famæ, post mortem.

Quos Pelagius habuerit discipulos.

Pelagius acceptam a nefariis magistris doctrinam tradidit pejoribus discipulis, quos inter præstitere duo propter improbitatem, Cælestius & Julianos; ille rebus versute gerendis aptior, vt erat de foro; iste quæstionibus tractandis melior, quippe dialecticis imbutus: vterque dicendi facultate præfidens: vterque timido magistro audentior, & ea de causa Ecclesiæ perniciosior.

Notatus Beda occasione Juliani.

Præf. in Cant.

Julianum dixi Pelagii discipulum, nec tamen assentior Bedæ scribenti, Julianum, etiam puerulum, a Pelagio institutum. Qui enim potuit, cum primis suæ vitæ temporibus cum patre sancto Memorio Capuæ vixerit? Non diffiteor doceri potuisse, cum jam presbyter foret aut diaconus, duobus illis vel tribus annis, quibus Pelagius in Sicilia substitit, priusquam Syracusis in Africam, & Hippone in Palæstinam solveret: nec enim incredibile est, tunc temporis Julianum in Sicilia, tanquam in tuto a Visigothis, & grato ab amicis solo, versatum fuisse.

Quando Pelagius cœperit docere.

Lib. de Britan. Eccl. prim. cap. 8

Præf lib Subn.

Ortus & progressus hæresis Pelagianæ.

Non satis convenit inter scriptores, qua primum tempestate nata sit hæresis Pelagio cognominis. Singulorum opiniones recenset Usserius: sed sicut levibus argumentis aut etiam nullis nituntur, ita facile despici possunt, præ quod docet Marius Mercator, natam scilicet fuisse in Syria, & præsertim in Cilicia secunda, parente Theodoro Mopsuesteno, inclinante quarto sæculo; advectam vero in Occidentem a Rufino Syro, Romæque sub Anastasio traditam Pelagio, vt quam tardissime ann. 400. aut sequente: tum a Pelagio ad Cælestium traductam: eodem ferme tempore scriptis consignatam, a Cælestio primum in libris, qui interierunt, deinde a Pelagio in commentariis ad epistolas Pauli ante vastationem vrbis: imo & privatis sermonibus sparsam, toto illo diuturno tempore, quo Pelagius & Cælestius morati sunt Romæ, creditique multis, vel ipsi summo Pontifici, sua persuasissa: postea disseminatam in Sicilia ann. 409. & 410. indeque deportatam in Africam, vbi primum damnata est Carthagine, in concilio Episcoporum, sub Aurelio ann. 412. ante quadragesimam Paschæ.

Romam venit longe ante Innocentii Anastasiique tempora.

Sed jam ordine temporum singula Pelagii digesta breviter enarranda sunt. Venit igitur Romam, vt credibile est, non ex orientalibus partibus, quod a nonnullis asseritur sine idonea ratione; sed ex patria, cum teneret sedem apostolicam Damasus, id est, ante ann. 384. quo vita Damasus excessit. id, quia paradoxum videri potest, gravibus argumentis conficiendum est. Recessit certe ab vrbe Roma ann. 408. aut 409. vt confectum est in notis ad Commonitorium Mercatoris: ibi fuerat, non tantum ann. 405. cum scriberet ad sanctum Paulinum, sed etiam sub Anastasio, teste Mercatore, cum doceretur a Rufino Syro: imo *diutissime vixit*, vt loquitur Augustinus, quæ vox plus aliquid decennio significat. Versabatur igitur Pelagius Romæ temporibus Siricii, cum Anastasius non plus fere quatuor annis pontificatum tenuerit, obieritque ann. 402.

Lib. de grat. Christi cap. 35.

In Præf. Subn.

Lib de pecc. orig. cap. 21.

Imo ante ipsa quoque tempora Siricii.

Verum eo venisse, priusquam ipse quoque Siricius sederet, ex eo conficitur, quod in vrbe visus sit familiariter Hieronymo, qui inde tamen in Orientem secessit ann. 385. statim Damaso vita functo, vt cleri Romani invidiam in se concitatam vitaret. Hanc autem cum Hieronymo Pelagii familiaritatem extitisse, testatur Hieronymus ipse, cum de Pelagio scriberet, tacito nomine, in hæc verba: *Hæresis reviviscere cœpit, & non solum in Occidentis, sed in Orientis partibus sibilare, & maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secreto docent, &*

Præf. in 4. lib. Comment. in Hieremiam.

publice negant, cui respondere diu tacens & dolorem silentio devorans, crebra fratrum expostulatione compulsus sum. Et postea: *Isti publicum fugiunt, & susurrant in angulis perditorum, dolentque quasi pro suis, quæ sua metuunt confiteri: cumque generaliter adversum vitia quid, & hæreticos dixerimus, se peti queruntur, malumque conscientiæ dissimulata diu indignatione pronuntiant. Quod si cavendum nobis est, ne* VETEREM *lædere videamur* NECESSITUDINEM, *si superbissimam hæresim spirituali mucrone truncemus: ergo sustinenda erunt nobis cruces prodita fidei,* &c.

Ubi enim conjuncta est Pelagium inter ac Hieronymum vetus necessitudo, nisi quo in loco potuit esse familiaritas? aut quo alio in loco potuit esse familiaritas inter præsentes, quam in vrbe? cum Pelagius nunquam in Oriente versatus sit ante ann. 412. nec Hieronymus in Occidente post ann. 394. & ambo in vrbe commorari potuerint, mutuoque aspectu frui, eo quo diximus tempore, siquidem Romæ Pelagius DIUTISSIME vixerit.

August. lib. de pecc. orig. c. 21. Refellitur popularis error. *Jansen. lib. 1. de hær. Pelag. & alii.*

Sunt sane, qui jactent Pelagium in Oriente mansisse, quo tempore Chrysostomus exulabat Arabissi; & in Ægypti desertis invisisse monachos, priusquam laberetur in hæresim. Sed in hanc opinionem venerunt decepti literis, sive Chrysostomi ad Olympiadem de Pelagii monachi lapsu, sive Isidori Pelusiotæ, Pelagio cuidam monacho exprobrantis vagandi libidinem & epularum ambitum: decepti sunt, inquam, præ incogitantia, nam quo tempore exulabat Chrysostomus, eodem Romæ Pelagius integer famæ & purus suspicionis vitam degebat, imo *sanctus* audiebat, *& non parvo profectu christianus.* Alterius ergo monachi eodem nomine casum oportet desletum a Chrysostomo, alterum quoque cognominem reprehensum ab Isidoro: cum ante proditam hæresim, Pelagius, propter pietatis speciem, diligeretur a viris sanctissimis, Hieronymo, Augustino, Paulino, &c.

Aug. lib. 3. de peccat. merit. cap. 1. & 3.

Quo tempore scripserit de Trinitate libros tres. *Lib. de script. eccl. cap. 42.*

Tunc cum adhuc esset integræ, aut fidei, si tamen aliquando fuit, aut famæ saltem, quam aucupabatur, videtur scripsisse tres, quos Gennadius commemorat, *de Trinitate* libros, ad ostendendam, credo, fidem suam, quantumque abhorreret ab Arianis. quæ fuit illius temporis præcipua nota τῆς ὀρθοδοξίας.

Sub Anastasio audit Rufinú. *Præf. Subnot.* Scribit libros τῶν Ἐκλογῶν. *Dialog. 1. advers. Pelag.*

Sub Anastasio Rufinum Syrum audivit, Romæ, vt tradit Mercator, scripsitque, vt est verisimile, ad asceticam industriam & sanctitatem morum probandam, librum *Eulogiarum*, seu *de conversatione actuali*; in quo tamen semina futuræ impietatis Hieronymus, cum accusatoribus duobus Episcopis Erote & Lazaro, deprehendit.

Vehementes habet exhortationes. *Lib. de gest. Palæst. cap. 35* Cælestium sibi adjungit. *Merc. præfat. Subnot.*

Eodem tempore vehementibus suis, atque ardentibus exhortationibus, vt ait Augustinus, multos quidem, sed Cælestium in primis auditorialem scholasticum e foro ad arctiorem vitam traxit, sed simul infecit errore, quem a Rufino Syro acceperat.

Scribit ad S. Paulinum epistolam. *August. lib. de gratia Christi cap. 35.*

Ann. 405. misit epistolam ad sanctum Paulinum, apud quem magna doctrinæ & pietatis laude pollebat. Ea, vt jactavit postea scribens ad S. Innocentium, *trecentis, quibus continebatur, versibus, nihil aliud quam Dei gratiam, & auxilium confitebatur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo.* Sed ipsam non caruisse veneno Augustinus ostendit.

Commentarios in Paulú.

Eodem tempore, nisi forte superiori, commentarios in epistolas Pauli composuit, in quibus sub aliena persona peccatum originale oppugnabat.

Merc. præfat. Subnot. & in Commonit.

Epistolam ad Constantium. *August. Lib. de gratia Christi cap. 36.*

Circa hæc etiam tempora scripsit ad Constantium Episcopum epistolam, quam oportuit doctrinæ plenissimam atque elucubratissimam fuisse, siquidem hanc, scribens ad summum Pontificem, laudat, veluti fidei suæ testem.

Et libros duos ad viduam. *Merc. in Commonit.* *Aug. de gest. Palæst. cap 6.*

Videtur etiam scripsisse ad viduam, vt opinor, Juliani matrem, & sancti Memorii conjugem, duos libros sive consolatorios, sive exhortatorios. Hos aliquando mentitus est non esse suos, cum tamen redargui facile posset, hominum fide dignorum testimonio.

Contêdit Romæ cum Episcopo occasione dicti Augustiniani. *Lib. de bono pers. cap. 20.*

Ad eadem aut vicina tempora pertinet, quod narrat Augustinus contigisse Romæ, Episcopum inter & Pelagium occasione verborum, quæ ipse suis in confessionibus posuerat Deum orans: *Da quod jubes, & jube quod vis. Hæc enim cum Episcopus commemorasset, Pelagius ferre non potuit, sed contradicens aliquanto commotius, pene cum eo, qui illa commemorabat, litigavit.*

Lib. de pecc. cap. 21.

Pertinet quoque id quod habet Augustinus de *sermonibus contentionibusque* a Pelagio Romæ habitis, ex quibus intelligi possent, quæ dissimulabat in libris, *quæque literis suis, quas conscripsit per orbem catholicum perferendas, Papa Zosimus legenda attexuit.*

Fugit in Siciliam barbaris vrbi imminentibus.

Initio Commonitorii.

Ann. 408. aut 409. Roma cum Cælestio in Siciliam se recepit, tanquam in locum tutiorem a barbaris Italiam depopulantibus: scribit enim Mercator viginti annos plus minus effluxisse, cum Commonitorium offerret ann. 429. ex quo Cælestius Roma egressus fuerat. Cum ergo egressus sit Cælestius vna cum magistro, neque egredi potuerit, Gothis vrbem, sive prima, sive secunda obsidione cingentibus, imo nec intermedio temporis spatio, cum ab iisdem omnia ferro ignique vastarentur, qua præsertim parte Italia vergit ad Siciliam; tunc certe Pelagius profugisse dicendus est, cum facta ingenti trepidatione plurimi Roma excesserunt ann. 408.

Ibi moratus ferme per triennium.

Epist 88 & 89. & lib. de perf. justitia.

Biennium Syracusis in Sicilia, aut etiam triennium ferme posuit cum discipulo, sparsitque erroris semina, quæ postmodum adoleverunt infelici proventu, vt Hilarius monachus opus habuerit consulere Augustinum, qua ratione posset extirpari malum tam pertinaciter lateque invalescens.

Scribit librum de natura.

Aug. lib 2. retract. cap. 42. Lib. de gest. Palæst. cap. 23. & epist. 95.

Crediderim, eo loci scriptum fuisse librum DE NATURA, *vbi Pelagius hominis naturam contra Dei gratiam, qua justificatur impius, & qua christiani sumus, quanta potuit argumentatione defendit.* Hunc Augustinus ad se missum a Timasio & Jacobo, religiosis & honestis adolescentibus, Pelagiique olim discipolis, sed ad rectam fidem conversis, refellit libro, quem inscripsit, *de natura & gratia.*

Appulit Hipponem Regiú. *Lib. de gest. Palæst. cap. 22.*

Ann. 411. veris initio ad portum Hipponensem appulit cum Cælestio; credo equidem, vt si qua posset ratione, conciliaret sibi Augustinum Hipponis Regii Episcopum, ejusque amicitia postmodum abuteretur, ad errorem tutius spargendum; sed tunc forte aberat Augustinus, vnde Pelagius scribendi occasionem sumpsit, vt quem verbis non poterat præsentem, literis absentem salutaret. Respondit Augustinus, sed epistolam coactus est interpretari postea, vt doceret, quam inique prolata fuisset a Pelagio, coram judicibus Diospolitanis, tanquam sui commendatitia.

Scribit Augustino absenti.

Lib de gest. Palæst. cap. 28.

Venit Carthag.

Hippone Carthaginem vterque profectus est;

est,

ginem sub tempus collationis. *Ibidem.* Spargitque hæresim.

est, cœpitque hæresim, jam prius a præmissis e Sicilia conspirantibus hominibus disseminatam augere consuetis artibus, quibus nimirum solebat, nihil admodum verbis asserere, infirmis animis antiquam fidem aperte non oppugnare, sed fallacibus & captiosis interrogationibus, vel circumscribere simpliciores, vel callidiores ementito discendi studio fallere.

Inde mox in Palæstinam solvit. *Lib. de gest. Palæst. cap. 22.*

Post brevem moram, Carthagine solvit in Palæstinam, relicto in Africa discipulo Unde Augustinus: *Vt de me ipso potissimum dicam, prius absentis & Romæ constituti Pelagii nomen cum magna ejus laude cognovi. Postea cœpit ad nos fama perferre, quod adversus Dei gratiam disputaret: quod licet dolerem, & ab eis mihi diceretur, quibus crederem. ab ipso tamen tale aliquid, vel in ejus aliquo libro, nosse cupiebam, vt si inciperem redarguere, negare non posset. Postea vero quam in Africam venit, me absente, nostro, id est, Hipponensi, litore exceptus est, vbi omnino, sicut nostis, nihil ab illo hujusmodi auditum est, quia & citius quam putabatur, inde profectus est. Postmodum ejus faciem Carthagine, quantum recolo, semel vel iterum vidi, quando cura collationis, quam cum hæreticis Donatistis habituri eramus, occupatissimus fui. ille vero etiam ad transmarina properavit: interea per ora eorum, qui ejus discipuli ferebantur, dogmata ista fervebant.*

Hierosolymis sibi conciliat Joannem Episcopum. *Ep. 252. & 95.* *Hieron. in ep. ad Ctesiph.*

Anno 412. suos sibi facere discipulos Hierosolymis, perinde ac aliis in locis incœpit, uno & Joannis Episcopi gratiam aucupari, non aliis adhibitis artibus, quam quibus Romæ ipsum fere creditus est decepisse sanctum Innocentium, nimirum mentita specie pietatis, vitæ arctioris professione, ardentibus ad perfectionem exhortationibus, occulta mysteriorum traditione, dissimulatione perpetua, &c.

Inde scripsit ad Demetriadē virginem. *Aug. l. de grat. Christi cap. 37.*

Anno 413. scripsit epistolam ad Demetriadem virginem Deo sacram. Hanc etsi velut apertum suæ sinceræ fidei testimonium protulerit in literis ad sanctum Innocentium, Augustinus tamen docuit errore plenam; mirum vero quod ipsa non pervenerit in Africam, aut certe in manus Augustini, ante ann. 417. quo tempore nimirum Augustinus, acceptis Pelagii ad sanctum Innocentium literis, scripsit Julianæ Demetriadis matri, de cavendo veneno ingeniose in epistola abscondito.

De ipsius dogmate Hieronymus a Ctesiphonte rogatus. *Epist. ad Ctesiphontē præfixa dialogis tribus.* Respondet epistola plane admirabili.

Eodem anno Ctesiphon, vir illustris, & quantum colligere licet ex epistola Hieronymi, vix non deceptus a Pelagio, quem opibus juvabat, Hieronymum consuluit de quæstione τῆς ἀναμαρτησίας, quæ Ecclesiam Hierosolymitanam scindebat in partes. Rescripsit sanctissimus fidei defensor, prolixe quidem pro epistolæ modo, sed breviter pro argumenti qualitate, vt abundantiorem tractationem promittere coactus sit, quod & postea præstitit tribus dialogorum libris.

Tacito tamen Pelagii nomine.

In ea vero ad Ctesiphontem epistola, etsi non obscuris indiciis Hieronymus Pelagium indigitaverit, a nomine tamen abstinendum putavit, vt ne personam potius hominis querentis sibi invideri, quam hæresim ipsam arguere videretur. Notanda vero, propter sententiam omnibus sæculis vtilem, postrema hæc verba: *Illudque per te sancta & illustris domus conciliabulum precor atque commoneo, ne per vnum, aut, vt multum, tres homunculos suscipias tantarum faces hæreseon, aut, vt parum dicam, infamiam: vt vbi primum virtus & sanctitas laudabatur, ibi præsumptionis diabolicæ, & sordidissimæ societatis turpitudo versetur, sciantque qui hujuscemodi hominibus opes suggerunt, hæreticorum multitudinem congregare, & Christi hostes facere, & enutrire adversarios ejus, frustraque aliud lingua prætendere, cum manu sentire aliud comprobentur.*

Sed gravicum monito ad Ctesiphōtem.

Orosius in Palæstinam appellit. *Aug. epist. 28.*

Anno 415. verna tempestate in Palæstinam venit Orosius, quem Augustinus ad Hieronymum, vt de origine animorum interrogaret, ex Africa miserat. Reperit ille Ecclesiam Hierosolymitanam factionibus divisam, itaque serventem jurgiis, vt *alii nomine Pelagii, alii nomine Christi appellarentur*, vt scribit Hieronymus. Posteaquam vero aliquandiu Bethleemi apud sanctum senem divertit, vocatus est Hierosolymam ad conventum, quem, contracto presbyterio, Joannes Episcopus in causa Pelagii die 30. Julii coegit. Quid in eo gestum sit, prolixe narrat Orosius in apologia, queriturque cum alia multa contra morem gesta, tum laicum Pelagium inter presbyteros consedisse, jubente Episcopo.

Ep. ad Ctesiph. Vocatur ad conventum a Joanne Episcopo ex presbyteris coactum. *Apolog. cap. 3. & seqq.*

Diospoli Pelagius suffragatur absolutionem a 14. Episcopis. *Aug. lib. de gest. Palæst. vbique passim.*

Eodem anno mense Decembri habita est Diospoli in vrbe Palæstinæ Cæsariensis, Eulogio præside, synodus 14. Episcoporum, in qua Joannis Hierosolymitani artibus Pelagio studentis, ipsiusque Pelagii mendaciis illusi Patres, hæresim quidem damnarunt, sed hæreticum absolverunt. Absolvendi causa fuit, tum mala fides interpretis, tum Pelagii quidlibet damnantis dissimulatio, tum plurimæ Episcoporum literæ, quas suis laudibus refertas fraudulentus hæreticus protulit.

Orosius in Occidentem defert literas ad Africanos. *Synodica PP. Carthag. & Milev. ad S. Innoc.* *Lib de gest. Palæst. cap. 30.* Epistolam Pelagius præmiserat ad amicos.

Anno 416. Orosius in Occidentem reversus literas ab Erote & Lazaro Episcopis Pelagii accusatoribus ad Africanos detulit, quibus ad fidem in Oriente, propter hæreticorum dolos, periclitantem defendendam accenderentur. Sparsa quoque in vulgus Pelagianorum artibus epistola, quæ Pelagii diceretur scribentis ad amicum suum presbyterum, in qua per summam impudentiam inserta sunt hæc verba: *Quatuordecim Episcoporum sententia definitio nostra comprobata est, qua diximus, posse hominem sine peccato esse, & mandata Dei facile custodire, si velit. Quæ sententia contradictionis os confusione perfudit, & omnem in malum conspirantem societatem ab invicem separavit.*

Etiam ad Augustinum. *Ibid. cap. 30.* Carthagine & Milevi concilia habentur de Pelagio. *Apud Aug. ep. 90. 92. & 95.*

Missa pariter ad Augustinum a Pelagio, per civem quemdam Hipponensem orientalem diaconum, chartula defensionis suæ; quæ omnia fuere in causa, cur Carthagine Aurelius 68. Episcoporum, Milevi Sylvanus 40. concilium habuerit, ex quibus per Julium Episcopum ad sedem apostolicam relatum est synodicis literis, quibus suas quinque Episcopi, Aurelius, Alipius, Augustinus, Possidius & Evodius pleniores addiderunt.

Scribit Pelagius quatuor libros de lib. arbitrio. *Aug. l. de grat. Christi cap. 41.*

Eodem anno Pelagius edidit quatuor libros de libero arbitrio, compulsus id facere, vt negatæ Dei gratiæ invidiam declinaret, & verbis in speciem catholicis sensum hæreticum dissimularet. Edidit vero post concilium Diospolitanum habitum ipso fine anni 415. & antequam literas ad sanctum Innocentium daret ann. 417.

Scribit Augustinus ad Joannem Hierosolymitanum de Pelagio. *Epist. 253.*

Sub idem tempus, scripsit Augustinus de Pelagio ad Joannem Hierosolymorum Episcopum, petitque pro multorum Episcoporum voto, mitti in Occidentem, quæ gesta fuissent Diospoli. In hac epistola mentio fit duorum adolescentum a Pelagio seductorum, & libri de natura ab eodem Pelagio conscripti, factæque

ab Augustino responsionis, ac illusi a Pelagio Joannis.

Synodus Romæ a S. Innocentio in causa Pelagii & Cælestii.

Anno 417. congregata est Romæ mense Januario synodus a sancto Innocentio, in qua lectæ sunt Africanorum relationes, & vicissim datæ ad Africanos literæ decretales, quibus condemnatio Pelagii Cælestiique continetur.

Pelagius S. Innocentio mittit libellū fidei, cū suis & Praylii literis. Aug. l. de grat. Christi cap. 41. Zos. epist. 2. ad Afric. His commotus Zosimus adversus Afros.

Eodem anno Pelagius suspicatus, quod res erat, parari contra se Antiochenam synodum, qua Diospolitana recognosceretur, libellum suæ fidei, literasque misit ad sanctum Innocentium, quem nondum vita functum audierat: misit & epistolam Praylii, qui Joanni successerat in sedem Hierosolymitanam, totam in sui commendationem. Hæc cum accepisset Zosimus post obitum Innocentii, humani quiddam passus videri potest, cum in gratiam Pelagii subitacundius Afris rescripsit.

Antiochena synodus a Theodoto in Pelagium. In Commonit. cap. 3.

Coacta est reipsa in Oriente a Theodoto Antiocheno synodus, cujus meminit Mercator in hæc verba: *Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud synodum, & primo quidem tergiversando ambiguis quibusdam se professionibus tegens, & prosequens dubia, vel respondens, illam tunc videtur Episcoporum audientiam delusisse. Sed postmodum evidenter deprehensus, insistentibus accusatoribus, a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit Episcopus, atque detectus, a sanctis quoque & venerabilibus Hierosolymorum locis, est deturbatus*, &c.

Synodus Romæ, in qua de Pelagio & Cælestio damnatis scribitur ad orbis Episcopos.

Anno 418. circiter medium Aprilem, concilium Romæ coegit Zosimus, ex quo, post acceptas ab Africanis literas, artesque hæreticorum patefactas, ad vniversos orbis Episcopos epistolam misit, qua vbique recepta, mundique manu subscripta, vt loquitur Prosper, Pelagianus error proscriptus est.

Constitutio Imp. Honorii de pellendis vrbe Pelagio & Cælestio.

Eodem anno pridie Kal. Maias Imperator Honorius Ravennæ sanctionem dedit Palladio P. P. de Pelagio Cælestioque, & aliis ejusdem erroris participibus Roma pellendis, & toto Imperio interdicendis.

De Pelagio ex Oriente scribitur ad Augustinum.

Dum hæc in Occidente gererentur, ex Oriente Albina, Pinianus & Melania Augustino scriptis significarunt, se cum Pelagio egisse, vt quæcunque adversus eum dicerentur, scripto damnaret, eumque dixisse, ipsis audientibus: *Anathema, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, aut per singula momenta, sed etiam per singulos actus nostros, non esse necessariam, & qui hanc conantur auferre, pœnas sortiantur æternas.*

Lib. de gratia Christi cap. 2. & seqq.

Verum hanc professionem non tantum esse suspectam, sed etiam perfidiosam ostendit Augustinus.

Lib. de gr. Chr. cap. 2. & seqq.

Remisit Augustinus duos libros de grat. Christi & pecc. orig.

Anno 419. Augustinus adversus Pelagium duos libros edidit; alterum de gratia Christi, alterum de peccato originali: vtrumque autem Carthagine misit ad Albinam, Pinianum & Melaniam, cum necdum in Ægyptum, Hierosolymis relicta Albina, Pinianus & Melania profecti essent, & jam tamen in Africam pervenisset tractoria Zosimi. Profecti sunt illi vero ann. 420. & Zosimi tractoria pervenit in Africam circiter mensem Julium ann. 418.

Cum post hæc tempora nullus sit sermo de Pelagio, creditur tunc interiisse.

Post hæc tempora altum de Pelagio silentium, idcirco opinor, quia post sententiam Theodoti, deturbatus e sacris locis secessit in remotiorem aliquem Palæstinæ locum, ibique obscurus vixit, & senio confectus interiit. Oportet enim ipsum tunc temporis septuagenario majorem fuisse, siquidem scripsit commentarios in Paulum circiter ann. 404. cum *jam fatisceret corpore*, atque adeo sexagenarius ad minimum foret. Deinde vixit Romæ familiariter cum Hieronymo, vtique cum æquali, aut non admodum inæquali: recessit vero vrbe Hieronymus ann. 385 & vix non attigerat annum ætatis suæ nonagesimum, quo tempore Theodotus Pelagium damnavit. Adde quod senes obesi corporis, & arvina graves, cujusmodi fuit Pelagius, vix vndecimum vitæ septenarium absolvunt, si medicis credimus, præsertim cum rebus adversis tanguntur graviter, vt solent homines superbioris animi, cujusmodi fuit Pelagius.

In præfat. ad Heliodorum.

Certe non revertit in patriam. Jans. Yprensi lib. 1. de hæres. Pelag. In vita S. Germani Altissiodorensis. Ad ann. Christi 429.

Neque enim audiendos puto, qui affirmant, ipsum in patriam revertisse; eoque trahunt, quod Constantius presbyter scriptum reliquit, in concilio Verolamii, hinc Pelagium stetisse, inde Christum: siquidem neque vllum adhibent pro se veterum testimonium, neque respondere valent Prospero Chronologo testanti disseminatam fuisse in Britannia Pelagianam hæresim ab Agricola Severiani Pelagiani filio; non tacituro vtique, si ab ipsomet Pelagio sparsa esset: neque tandem vident, verba Constantii non aliter de Pelagio ac de Christo intelligi debere, figurate scilicet posito pro partibus eorum nomine, vnde partes appellationem sumpsissent.

Hæresis ipsius notitia ex Augustino petenda.

Quæ fuerit hæresis Pelagii propria, nemo melius Augustino intellexit, propter continuam fidei defensionem; nemo planius breviusque explicuit, propter intelligentiæ vim: huic enim tribuendos puto, quod nullus inter doctos nunc diffitetur, octo canones vulgo dictos Milevitanos; quippe cum editi sint in Africano vniversali concilio, *cui mens Aurelius, ingeniumque Augustinus erat*. Ex illis vero pertinent duo priores ad peccatum Adæ, & baptismum parvulorum; alii tres ad gratiam Dei per Christum; ad impeccantiam reliqui; omnes ad absolutam fidei catholicæ regulam, vt dolendum sit, doctores catholicos, hac regula relicta, sibi invicem aliquando, vbi incalescunt animi, vel partium studio, vel disputandi æstu, Pelagianismi crimen objicere, & in eo sæpe, in quo ambæ partes traditam ab Augustino, & ab Ecclesia receptam ὀρθοδοξίας regulam sequuntur.

Prosp. carm. de ing. cap. 2.

Quæ scripsit Pelagius.

Scripti sunt a Pelagio libri plures, pluresque ad diversos epistolæ, quorum indiculus non aliunde melius quam ex Hieronymo, Augustino, Orosio, Mercatore, & Gennadio confici potest. Scripti sunt igitur

De Trinitate libri tres.

Gennadius, *lib. de script. eccl. cap. 42.*

Testimoniorum seu Eulogiarum liber unus.

Hieronymus, *dialog. 3. cont. Pelag.* Augustinus, *lib. de gest. Palæst. cap. 1. & seqq. & lib. 4. ad Bonifacium cap. 8. & 10.* Orosius, *in apologia.* Gennadius, *loco citato.*

Expositionum in omnes epistolas Pauli libri XIII.

Augustinus, *lib. 3. de pecc. merit. cap. 1. & 12. lib. de gest. cap. 16.* Mercator, *in Commonit. cap. 2. & in præf. Subnot.* Auctor Prædestinati, *hær. 88.* Cassiodorus, *div. lect. cap. 8.*

Epistola ad Paulinum.

Augustinus, *lib. de gratia Christi cap. 35.*

Epistola ad Constantium Episcopum.

Augustinus, *ibid. cap. 34. & 36.*

DE NATURA LIBER UNUS.

Augustinus, *lib. de nat. & grat. cap. 1. & lib. 2. retract. cap. 4. lib. de gest. Palæst. cap. 33. & alibi passim.*

AD VIDUAM LIBRI DUO, UNUS CONSOLATORIUS, ALTER EXHORTATORIUS.

Synodus Diospolitana, *lib. de gest. Palæst. cap. 6.* Hieronymus, *dialog. 3.* Mercator, *in Common. cap. 4.*

EPISTOLA AD AUGUSTINUM.

Augustinus, *lib de gest. Palæst. cap. 26.*

AD DEMETRIADEM DE VIRGINIS INSTITUTIONE LIBER UNUS.

Augustinus, *lib. de grat. Christi cap. 22. & seqq. & epist. 141.* Orosius, *in apologia*, &c.

DE LIBERO ARBITRIO LIBRI QUATUOR.

Augustinus, *lib. de gratia Christi cap 3. 4. 5. 13. 29.*

DEFENSIO FIDEI SUÆ AD AUGUSTINUM.

Augustinus, *lib. de gest. Palæst. cap. 32.*

EPISTOLA AD PRESBYTERUM QUEMDAM AMICUM, DE REBUS DIOSPOLITANIS.

Augustinus, *lib. de gest. Palæst. cap. 30.*

LIBELLUS FIDEI AD INNOCENTIUM CUM LITERIS.

Augustinus, *lib. de grat. Christi cap. 30. & alibi passim.*

In annal. ad an. 420 & in diss. 5 hujus appendicis. Apud August. & Hieronym. In append. ad oper. Hieronymi.

Notandum vero ex his omnibus, sive libris, sive epistolis, integrum nihil haberi, præter libellum fidei, librum de institutione virginis, seu epistolam ad Demetriadem, & expositiones in epistolas Apostoli, quas tamen nonnullis in locis Cassiodorus pio conatu interpolavit.

Reliquorum fragmenta non incuriose collecta, sub finem rejici debere visa sunt, partim ne dissertatio supra modum cresceret, partim quo facilius perspiciatur mens hominis, cujus verba & per se aliquando ambigua sunt, & tunc maxime difficilius intelliguntur, cum alia ab aliis divulsa, Augustinianisque permixta leguntur, non sine aliquo labore, & præjudicio mentis in Augustinum inclinantis.

CAPUT V.

De Cælestio Pelagii discipulo.

Cælestii nomen aliquando perverse legitur. *Lib. de scrips. eccl. cap. 44.*

CÆLESTIUS, qui librariorum vitio Cælestinus apud Gennadium dicitur, Pelagii quidem discipulus fuit, sed eum, a quo acceperat hæresis venenum, audacia ita superavit, ut longe latius pestem immiserit: imo magistri nomen in Oriente pene obscuraverit, suumque Cælestianis hæreticis dederit.

Non fuit natus in Scotia. *Ad ann. Chr. 410. num. 61.* Notati historiæ Pelagianæ scriptores. *De Brit. Eccl. prim. cap. 8. Lib. de hær. Pelag. initio. Præf. lib. 3. in Hierem.*

Qua ex patria duxerit originem, facilius est pervulgatam opinionem convellere, quam verum aliquid certo definire. Primus, quod sciam, Baronius nonnullo Hieronymi testimonio inductus, Scotum fecit, Pelagiique gentilem: Baronio reliqui re indiscussa crediderunt, etiam historiæ Pelagianæ scriptores, Usserius, Jansenius, & alii, quos tamen oportuerat diligentius in hoc argumento versari.

Hieronymi testimonium sic se habet: *Mutus latrat per Albinum canem grandem & corpulentum, & qui calcibus magis possit sævire quam dentibus: habet enim progeniem Scoticæ gentis de Britannorum vicinia, qui juxta fabulas poetarum instar Cerberi spirituali percutiendus est clava, ut æterno, cum suo magistro Plutone, silentio conticescat.*

Præsertim Usserius abutens Hieronymi testimonio.

Contendit Usserius in eo fieri sermonem de tribus hominibus: primo, qui mutus per Albinum canem latret: secundo, qui Albinus ipse canis: tertio, qui Pluto nominetur, ut qui ea conditione excesserit e vivis, ut apud inferos merito credatur existere. Mutum igitur, qui alieno ore oblatret, vult esse Pelagium inter Britannos natum; Albinum canem, Cælestium, qui sit de vicinia Britannorum, id est, gentis Scoticæ; Plutonem, Rufinum, qui damnatus a summo Pontifice jampridem obierit.

Conjecturam auget objectio Pelagio sæpe facta ab Hieronymo, quod alieno ore loqueretur, quod epistolas biblinas adversus ipsum mitteret, quod errorem didicisset a Rufino magistro, quod ex inferis consepultam hæresim revocasset, &c.

Explicatur Hieronymi locus.

Verum eo loci sermo est de Rufino Aquilegiensi, qui enim tribus fere annis, antequam hæc scriberet Hieronymus, in Sicilia obiisset, in Pelagio tamen [illegible] & [illegible] defensore vivere videbatur, suisque adhuc calumniis in Hieronymum debacchari. Mutus ergo mortuusque Rufinus latrat: per Albinum canem, Britannum Pelagium: grandem & corpulentum, quippe Scotorum pultibus prægravatum: qui instar Cerberi spirituali clava mactandus sit, ut cum suo magistro sileat, id est, cum præcursore Rufino, cui Plutoni nomen factum est, ut partim ad Cerberi dominum, partim ad infelicem, ut ipse quidem Hieronymus interpretatur, Rufini in anathemate extincti mortem alluderetur.

Soluta quoque argumenta popularis credulitatis.

Quod vero additur ad conjecturam juvandam, infirmum profecto est: nam primum, etsi alieno stylo abusus sit Pelagius ad scribendum, suo tamen ore docuit hæresim: deinde nec Pelagius solus misit epistolas biblinas ad seducendos in provinciis animos, nec absurde per ipsum Rufinus misisse dicitur: denique Plutonis nomine, quod Rufino affinxit Hieronymus, tantum abest, ut conjectura firmetur, ut labefiat magis, quemadmodum ex præcedentibus constat.

Videtur aut Romæ, aut in Campania natus.

Suspicor igitur, Cælestium aut Romanum fuisse, aut saltem Campanum, certe oriundum ex provincia Latini nominis. Nam & auditorialis scholasticus, & apud Romanos nobilis, & egregie disertus fuit, & ad parentes scripsit asceticos libellos, qui vulgo legerentur a Latinis. quæ quatuor vix cadunt in hominem apud barbaros natum.

Illustratur Prosperi locus non bene vulgo intellectus.

Eo pertinere mihi videntur versus Prosperi, ut perhibent, in obtrectatorem Augustini,

Aut hunc fruge sua æquorei pavere Britanni,
Aut huic Campano gramine corda tument.

Neque enim assentiri possum iis, quanquam multi sunt, qui secundum versum de Juliano intelligunt, quippe qui nec Campanus fuerit, sed Appulus, teste Augustino; nec annumerari Pelagio soleat, vt revera solet Cælestius.

Lib. 6. operis impe f. cap. 18

Ex nobili familia.
In præfat. lib. Subnot. num. 4.

Illustratus Genadii locus.
Cap. 44.

Natu fuisse nobilem, & inter scholasticos auditoriales meruisse, quamvis ex solo Mercatore discimus, jure tameo revocari non potest in dubium, propter docentis auctoritatem. Unde non temere quispiam de eo dubitaverit, quod scripsit Gennadius, Cælestium adolescentem DE MONASTERIO *epistolas in modum libellorum, tres omni Deum desideranti necessarias, parentibus dedisse*, nisi forte voces istæ, DE MONASTERIO, non locom, vnde epistolæ scriptæ sint, sed argumentum significent. Nam fidem omnem superat, auditorialem scholasticum, vel ex monacho factum fuisse, vel ante vigesimum septimum zouum, qua ætate quisque desinit dici adolescens.

Eunuchus a natura.
In Comm. & præf. Subnot. In notis ad Commonit. & ad præf. Subnot.
Commonit. cap. 34.

Vitio naturæ eunuchum matris vtero editum solus pariter tradidit Mercator. Quanquam super ea re nonnihil notatu dignum ex Orosio attulimus. Quem enim Orosius mutilum vocat, & levem in fronte, non alium fuisse quam Cælestium, confecimus argumentis satis probabilibus: quo etiam referri potest, quod Vincentius Lirinensis Cælestium prodigiosum vocat. monstrum enim est eunuchus: nam qua alia de causa sic appellasset?

Non professus est vitam monasticam.
Ad ann. Christi 4.

Argumēta tria popularis opinionis.
Lib. de gest. Palæst. cap. 35.
Lib. de script. eccl. cap. 44.

Non minus invaluit popularis opinio, auctore Barooio, quod vitam monasticam professus sit, quam quod ex Scotia oriundus. Quid autem impulerit Barooium ita sentire, nec ipse aperit, nec etiam alii, qui clausis oculis ipsius vestigia presserunt. Cogitanti occurrere possunt tria. nam & Augustinus ait, *non ab Episcopis seu presbyteris, vel quibuscunque clericis, sed a quibusdam monachis ortam hanc hæresim* orta vero est a Pelagio & Cælestio. Deinde tradit Gennadius a Cælestio etiamnum adolescente, tres de mooasterio epistolas scriptas fuisse. Denique socius fuit Pelagii monachi: frequens apud Pammachium, cujus domus hospitium monachorum dicebatur: prædicavit, divitem non posse nisi per divitiarum jacturam salvari. quæ hominis monachatum professi, sin minus certum indicium, certe non improbabilem suspicionem faciunt.

Argumentum primum in contrarium.

Verum Augustinus ipse aliquando Pelagium dixit monachum, nunquam Cælestium: imo nec ipsum veteres vlli eo nomine affecerunt, noo Orosius, non Mercator, non conciliorum Patres, non summi Pontifices, qui profecto affecissent, perinde ac Pelagium, si modo res ita se habuisset.

Secundum.

Deinde, qui potuit Cælestius, aut ex adolescente monacho fieri auditorialis scholasticos, aut e foro in monasterium transire, & id sileri, aut etiam ignorari a Mercatore, tam curioso minutissimarum quarumcunque rerum scrutatore?

Tertium quod continet responsionem rationibus popularis opinionis.

Denique, qood scripsisse dicitur Augustinus, ortam hanc hæresim *a quibusdam monachis*. non vrget admodum, cum meliores & fere omnes codices habeant, *a quibusdam veluti monachis*, quod interpretati sumus in elogio Pelagii. Non vrget quoque Gennadii sententia, de qua dictum hactenus satis. De familiaritate vero Cælestii cum Pammachio, apud quem frequentes erant professi quique sanctiorem vitam, quid attinet dicere, cum a converso ad meliora causarum patrono, conversum itidem senatorem invisi frequentius, nihil mirum sit?

Egit Cælestius causas in foro.
Merc. loco mox citato.

Priusquam se traderet in nefandam Pelagii disciplinam, causas egit in foro, vt erat auditorialis scholasticus: quare factus ex causidico hæresis patronus, id exemplo comprubavit, quod suo quondam Tertullianus aliique, ex advocatorum gente, ad res fidei tractandas aggressi, ex ejuscemodi hominibus, paucos Ecclesiæ profuisse, obfuisse plures; & eo quidem perniciosius, quod adjumenta fori, eloquentiam dico, sagacitatem & diligentiam, in instrumenta fallendi affimaque vitia pervertissent

Mores & ingenium.

Fuit homini a natura acre ingenium, audax animus, indoles versipellis & factiosa, quibus cum accessisset experientia fori calliditatis parens, & institutio magistri fraudum doctissimi, patia quædam his instrumentis ausus est, & pene perfecit.

Ex Augustino, Mercatore & Paulino Diacono.

Audacior magistro in publicanda hæresi, qua sermonibus, qua epistolis.

Nam primum ex Pelagii tyrone totius agminis ducatum mox arripuit. Dogmata deinde, quæ barbaro sermone, fidisque tantum hominibos quasi mysteria, metuens damnationis magister credebat, palam ipse disertisque, qua libris, qua epistolis in provincias missis, per homines ad impietatem edoctus, non publicavit tantum apud vulgus, sed etiam in judiciis episcopalibus, & apud ipsam quoque sedem apostolicam defendit. Denique per se ipse, & Africanam, & Constantinopolitanam, & Romanam Ecclesiam tentavit, si quo modo posset, quod tantum oon perfecit, primas illas sedes in errotis partes adducere.

Tentavit per se trium primarum sedium fidem.

Secutus est pressum dicendi genus.

Secutus est dicendi geous pressum, argutom, breve, totum de dialectica, quo crebris minutisque interrogatiunculis adversarios vrgere solitus erat, simplicioresque syllogismorum laqueis irretitos in admirationem acuminis sui suspendere. Hujus characteris aliunde perspecti iodicio sibi visus est Augustinus deprehendisse auctorem definitiooum, quibus in libro *de perfect. just.* respondit. eas enim propterea Cælestio tribuit, nec incredibiliter, cum Cælestius obscurius quidem in fragmentis libelli fidei, clarissime vero in epistola ad clericos Romanos, eadem scribendi forma vsus sit. Placuit tamen Hierooymo dicere, Cælestium non per syllogismorom, vt sui jactitabant, sed per solœcismorum spineta decurrere. Verum exemplis, quod tamen oportuerat, opinionem non probavit.

Præf. lib. de perf. just.

Epist. ad Ctesiphont.

Digestæ per annos Cælestii res.

Nunc juvat Cælestii gesta digerere, velut per annales, ab eo tempore, quo adhæsit Pelagio, ad illud quo videtur silentio insepultus. Opinor enim ignorum, quo Christi anno fecerit, sive initium, sive finem vivendi: neque vero expressa fit ipsius mentio, vel antequam adhæsit Pelagio, & adversus traducem peccati scripsit, vel postquam ab Ephesino concilio damnatus est.

Forte natus circiter annum 370.

Credibiliter tamen non nemo, hanc ipsam ob causam, conjiciat natum circiter ann. 370. Nam cum inter auditoriales scholasticos mereret, quo tempore adhæsit Pelagio; adhæserit vero, cum Pelagius a Rufino hæresim accepit; & Rufinus Romam venerit ante ann. 400. cumque vix aliquis ante trigesimum annum probabiliter dici possit fecisse sibi nomen inter causidicos, in eum certe, quem dixi, annum, aut etiam in priores referri potest Cælestii ortus.

Adhæret Pelagio, & vitæ sanctioris institutū sequi-

Anno circiter 400. studuit Pelagio, tuncque videri potuit, induto pallio, monasticam vitam profiteri: id enim non erat insolens illis

tur, saltem habitu.

temporibus, cum alii, etiam nobilissimi, vt Pammachius, Paulinus, &c. domi suæ monachatum profiterentur; neque etiam nostro sæculo desit exemplum hominum, etiam de suro, qui monachorum vitam egerint, etsi monachi te ipsa non forent.

Tunc temporis opinor scriptas a Cælestio ad parentes literas de monasterio, id est, de vitæ severioris disciplina, quibus causas redderet sui consilii, imitatus scilicet Tertullianum, & ipsum de foro hominem, qui cum pallium induisset, rationem voluit dicto scriptoque reddere.

Lib. de pallio.

Scripsit primus contra peccati traducem.

In Commonit. cap. 34.

Lib. 1. hor. 28.

Rom. 5. v. 12.

Anno circiter 402. adversus traducem peccati scripsit librum, cujus, vt opinor, Vincentius Lirinensis meminit in hæc verba: *Quis ante prodigiosum discipulum Pelagii Cælestium, reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit astrictum?* Meminit aperte magis auctor Prædestinati: *Ipse autem Pelagius ita in commentario suo ad Romanos scribis, dum agitat illum locum, quo ait Apostolus:* Quoniam per vnum hominem in hunc mundum peccatum intravit, & per peccatum mors; *tangens Cælestium, qui contra traducem peccati primus scripsit, bis verbis ait; Illi qui contra traducem veniunt,* &c. Cum enim Pelagius exposuerit Pauli epistolas longe antequam metu imminentis Alarici fugeret ex vrbe, fugeritque ante primam obsidionem, quæ contigit ann. 409. fatendum est scripsisse Cælestium circiter tempus, quod diximus: siquidem librum adversus traducem peccati ante expositiones Pelagii composuerit.

Comes Pelagii fugientis. Syracusis in Sicilia fuit ferme triennium.

Ann. 408. aut 409. comitatus est Pelagium se, metu Visigothorum vrbi minantium, recipientem in tutiora Siciliæ loca; in eaque insula Syracusis biennium, aut aliquid amplius posuit, & multis etiam Episcopis suam hæresim afflavit. Verum quoniam hæc temporis nota magni momenti est ad historiam Pelagianam, nec tamen hactenus satis accepit luminis, stabilienda est certis argumentis, vt postmodum supponi possit absque errandi periculo.

Ibi docuit hæresim

Prof. lib. 4. in Hierem.

Multos in Sicilia hæresi Pelagianæ adhæsisse constans est, atque extra dubium sententia: id enim testantur. Hieronymus: *Hæresis impassibilitatis & impeccantiæ cœpit reviviscere, & non solum in Occidentis, sed & in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipueque Siciliæ & Rhodi maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secreto docent & publice negant.*

Apud August. epist. 88.

Hilarius monachus Syracusis ad Augustinum scribens: *Rogo vt digneris imperitiam meam informare de eo, quod quidam christiani apud Syracusas exponunt, posse esse hominem sine peccato, & mandata Dei facile implere, si velit: Infantem non baptizatum morte præventum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur.* Prosper: *Quaque fide tellus etiam Trinacria serveus, agmen vipereum propriis exegerit oris.* Julianus ipse, cum nomine Siculorum Episcoporum damnationem Pelagii Cælestiique subscribere detrectantium, libellum fidei mitteret ad Zosimum summum Pontificem. libelli enim hæc clausula est: EXPLICIT LIBELLUS FIDEI S.I.C.

Carm. de ing. cap. 2.

In libello fidei ad Zosim.

In præfat. lib. de perf. just.

Deinde Cælestium ipsum per se in Sicilia hæresim docuisse, manifeste satis loquuntur verba Augustini, quibus ad Eutropium & Paulum scribit, se allatis e Sicilia definitionibus, quæ dicerentur Cælestii, respondere; ipsumque Cælestium, etsi tunc ibi perhiberetur non esse, suos tamen in Sicilia habere sectatores, quos per se edocuisset, & a quibus definitionum allatores nomen auctoris didicissent. Accedat, quod tanta Siculorum Episcoporum, tamque pertinax erga Cælestium Pelagiumque voluntas, quanta libello Juliani se prodit, vix aliunde potuit, quam ex consuetudine & familiaritate oriri

Notatus Jansenius Yprensis de tempore, quo Cælestius fugit in Siciliam.

Nemo vero, qui Mercatori crediderit, assentietur Jansenio Yprensi volenti, Cælestium, postquam anathemate percussus esset ab Aurelio, fugisse in Siciliam; imo ne dubitaverit quidem, quin prius in Siciliam venerit, quam damnaretur, nec eo vnquam ex illo tempore redierit. Sic enim Mercator accurate describit hominis inquieti circuitus: *Cælestius nullo modo acquiescens, quin imo resistens actis iisdem, quibus frequenter auditus est, ecclesiastica communione privatus est, a qua sententia ad Romani Episcopi examen credidit appellandum: qua mox idem ipso appellatione neglecta, Ephesum Asiæ vrbem contendit, ibique ausus est per obreptionem locum presbyteri petere. Inde post aliquantos annos sub sanctæ memoriæ Attico Episcopo vrbem Constantinopolitanam petiit, vbi in similibus detectus, magno studio sancti illius viri, ex prædicta alma vrbe detrusus est, literis super ejus nomine & in Asiam & Thessalonicam & Carthaginem ad Episcopos missis, quarum exemplaria habentes proferre sumus parati. Prædictus tamen Cælestius etiam hinc ejectus ad vrbem Romanam sub sanctæ memoriæ Zosimo Episcopo, tota festinatione perrexit.*

Commonit. c. 2.

Ex quo probatur id, quod agitur, & lux Orosio affertur.

Ex quibus tria colliguntur notatione dignissima. Unum, quod nunc potissimum intendimus, Cælestium post Carthaginense judicium in Sicilia non fuisse, atque ita vulgarem super ea re opinionem falsam esse: alterum, quod ad lucem apologiæ Orosii afferendam valet, eundem Cælestium non fuisse Hierosolymis, sive cum Pelagius occulte doceret hæresim, sive cum synodus Diospoli haberetur: postremum quo redarguuntur nuperi historiæ Pelagianæ scriptores, eum quem *armigerum* Pelagii appellat Orosius, differre quidem a Cælestio, non tamen ab Anniano Celedensi diacono, quem scribit Hieronymus *aliena blasphemiæ verba subministrasse.*

Quis dictus ab Orosio Pelagii armiger.

Epist. 24. inter August.

Ratio temporis in Sicilia positi;

Duo denique suadent, Cælestium Syracusis in Sicilia triennium circiter posuisse. nam plurimos in hac insula, etiam Episcopos, ita sibi suisque partibus addixit, vt pertinaciter postea in eis perstare maluerint, quam suas sedes, communionemque Ecclesiæ retinere. Id vero peragi potuisse brevi tempore quis credat præsertim ab homine peregrino, sua statim non credente, quibuslibet artibus, sed iis solis, quarum fidem experientia comprobrasset? Deinde non prius in Africam cum magistro pervenit, quam expectaretur celebris illa catholicorum cum Donatistis collatio. Cum igitur non alio tempore Pelagius, quam quo diximus, transmarinum perfugium petierit, ambos oportet toto intervallo, quod duorum & amplius annorum fuit, in via substitisse: vbi vero gentium, nisi quibus in locis manifesta sui vestigia reliquerunt?

Hinc venit Hipponem, & inde Carthaginem.

Anno 411. qui verna tempestate, vt probabile est, Cælestius Hipponem appulit cum Pelagio, vnaque ambo Carthaginem profecti, in ea cœperunt hæresim, jam prius a præmissis e Sicilia conspirantibus hominibus disseminatam, consuetis artibus augere. Verum Pelagio mox in Palæstinam discedente, Cælestius remansit, irrepsitque in amicitiam clericorum, quos vel

Ubi obrepit in amicitiam clericorum consuetis artibus.
Merc. in Comm. cap. 1.

suis doctrinis reperit jam imbutos a prodromis, vel incredibili loquacitate suæ amentiæ participes fecit ac complices, lenocinante scilicet partim docentis facundia, partim audientium curiositate, partim novitate quæstionum, imo & Manichæorum odio, quibus affines esse catholicos peccati originalis defensores, vix non persuadebat minus intelligentibus.

Et ambit presbyterii gradũ.
Aug. lib. de gest. Merc. in Cõm.
Obsistunt meliores clerici.
Lib. 2. retract. cap. 33.

Hac clericorum gratia, pietatisque specie, & fama doctrinæ atque eloquentiæ fretus, ausus est presbyterium in Ecclesia totius Africæ principe sperare, imo & ambire, sed frustra. nam conanti obstiterunt, qui de clero fidei zelum majorem haberent, impulsi, credo, ab Augustino, qua collocutionibus privatis, qua sermonibus ad populum rem jam tum strenue adversus novellum errorem agente.

Quorum nomine Paulinus diaconus hunc accusat apud Aurelium.

Nec obstiterunt tantum indignis hisce conatibus fideles clerici, sed vnus, omnium bonorum nomine, Paulinus Ecclesiæ Mediolanensis olim diaconus, libellum obtulit Aurelio, quo Cælestium accusaret, quinque præsertim dogmatum, de quibus prolixius in dissertatione de synodis. Judicium Aurelius non prius habuit, quam post collationem VI. Id. Junias peractam, Augustinus Carthagine recessisset; neque enim interfuit judicio episcopali: sed cum postea revertisset, quæ acta fuerant, se absente, recognovit, vt ipse testatur.

Lib. de gest. Palest. cap. 11.
In concilio provinciæ proconsularis, ante quadragesimam.

Anno igitur 412. cum de more ante quadragesimam paschæ concilium provinciæ proconsularis Aurelius contraxisset, Cælestius a Paulino coram Episcopis accusatus est, damnatusque, & communione tamdiu privatus, donec objecta dilueret. Ratio temporis constat ex dissert. de synodis: quare deceptum esse oportuit Jansenium Yprensem, qui ex Episcopis ad collationem congregatis constitisse hoc judicium scribit.

Appellat Cælestius sedem apostolicam.
Merc. in Commonit. cap. 1.
Ordinatur Ephesi ab Heraclide.

Per id tempos Cælestius non acquiescens judicum sententiæ, sed appellata, declinandi causa, sede apostolica, fugit ex Africa in Asiam, Ephesumque concessit, vbi consuetis artibus ad presbyterium obrepsit, ordinante, vt verisimile est, Heraclide Memnonis præcessore.

Ibique docet hæresim.
Præf. lib. 4. in Hieremiam.

Multos in hac vrbe docuit hæresim, quorum ope infecit vicinas insulas, sed Rhodum maxime, quod testatur Hieronymus. Sed cum Ephesi non se continerent Cælestianarum partium homines, catholici merito commoti sunt, & per tumultum ejecerunt, vt ait Prosper,

Carm. de ing. cap. 2.
Sed facto tumultu inde ejicitur.

Vasa iræ, & morbi flatus, & semina mortis:
quibus nominibus significatos reor, & eos qui errorem imbiberant, & eos qui veluti contagione inficiebant alios, & ipsum maxime Cælestium, primum mali pestiferi auctorem. Hæc contigerunt quatoor illis annis, qui ab ann. 412. ad 416. effluxerunt.

Nunquam Hierosolymis fuit.
Apolog. cap. 2.

Utrom aliquando Hierosolymis moratus sit com Pelagio, dubitaverit aliqois propter hæc Orosii verba: *Stat etiam immanissimus superbia Goliath, carnali potentia tumidus, omnia per se posse confidens, caput, manus, totum insuper corpus plurimo apparatu vestitus, habens post se armigerum suum, qui etsi ipse non dimicat, cuncta tamen æris & ferri suffragia subministrat.* Multi enim armigeri nomine, Cælestium intelligunt.

Verum Mercatoris auctoritas in contrarium facit, qui cum Cælestii fugam ex Africa, peregrinationemque consecutam describeret, non meminit Hierosolymorum, cum tamen maxime alioqnin debuisset, sive propter societatem Pelagii, sive ob res gestas in concilio Diospolitano. Et vero Hieronymus nunquam fecit mentionem Cælestii, velut hominis a se visi; neque vllos sive in conventu Hierosolymitano, sive in synodo Diospolitana sermo habitus est de Cælestio, tanquam de præsente, aut etiam de eo, qui, cum in provincia consisteret, facile posset evocari. Atque hinc egregie refellitur causa dubitandi mox allata: loquitur enim Orosius de armigero Pelagii, qui præsens foret; aberat vero Cælestius

Petit Constantinopolim.
Comment. cap. 1.
Unde expellitur ab Attico.

Anno 416. exeunte, aut potius ineunte 417. *sub sancta memoria Attico vrbem Constantinopolitanam petiit, vbi in similibus detectus studio sancti illius viri ex prædicta alma vrbe detrusus est.* Hæc Mercator, ex quibus conclusimus, tunc temporis habitam fuisse synodum Constantinopoli. Cur autem eo Cælestius tunc fugeret, duas causas extitisse reor; alteram, quod pulsus Epheso, apud majorem sedem queri voluerit, factam sibi injuriam; (erat tunc Ephesus in diœcesi Constantinopolitana) alteram, quia cum intelligeret, Romæ non probari acta Diospolitana, & sedem apostolicam acriter ab Africanis sollicitari ad ferendam condemnationis sententiam contra se & suum magistrum, tentare voluit, si qua posset ratione, novæ Romæ patrocinium adversus veteris potentiam obtinere, & Orientis favore Occidentis iram aliquatenus declinare.

Romam confugit.
Mer. Commonit. cap. 1.

Anno 417. circiter mediam æstatem, pulsus Constantinopoli ad vrbem Romanam celeriter confugit, statim atque scilicet rescivit, e vivis excessisse Innocentium, eique Zosimum successisse, quem & amicum forte senserat, cum Romæ ageret, & suis erroribus ex Oriente haustis faventiorem sperabat, quippe Græcum.

Summoque Pontifici vix non imposuit.

Quid hoc anno gesserit cum novo Pontifice, tradunt Mercator, Augustinus, Facundus Hermianensis, & ipse Zosimus epistola tertia, quæ prima est ad Africanos in causa Cælestii, oblato nimirum libello, quo promitteret se in omnibus pariturum sententiis sedis apostolicæ, suffuratus est quiddam simile fiduciariæ absolutioni, atque ita illusit Zosimo, vt in ipsius gratiam Pontifex acerbiores literas Africanis daret, juberetque Romam ad secundum mensem venire, qui palam accusarent, &c. Vide quæ dicta sunt in dissert. de synodis, & in notis ad Commonitorium Mercatoris.

A quo tandem damnatur.

Anno 418. quatuor contigere magni ad Pelagianam historiam momenti: I. post multa hinc & inde scripta, & ab Africanis detectas fraudes Cælestii, lata est tandem a summo Pontifice veritatem edocto decretoria sententia, missaque in vniversum orbem epistola, quæ ab omnibus Episcopis subscripta, hæresim cum suis defensoribus funditus profligavit. Synodum, ex qua missum est Pontificis decretum, retulimus in dissert. de synodis ad mensem Maium. II. Honorius Imperator pridie Kal. Maias Ravennæ scripsit Palladio PP. de pellendis vrbe totoque Imperio Pelagio & Cælestio cum suis fautoribus. III. in Africano posteriore concilio plenario mense Junio sanciti sunt octo canones, qoos vulgus Milevitanos vocat. IV. post sententiam sedis apostolicæ, dictumque a Romanis clericis, præeunte Sixto presbytero, Pelagianis anathema, scripsit Cælestius suis Romæ existentibus epistolam, qua reliquos clericos prævaricationis accusaret, quod terrore jussionis

Proscribiturque edicto Imperatoris.
Et a concilio plenario Africæ.
Atque a clericis Romanis, præeũte Sixto,

imperialis ab ea sententia recessissent, quam prioribus gestis veluti catholicam secuti fuissent, totique simul orbi exemplum fecissent subscribendi damnationi, non Pelagianorum tantum dogmatum, quæ prius probassent, sed auctorum præsertim, quos ante coluissent.

Scribit clericis Romanis suæ partis.

Anno 419. acceptis Augustinus per Alipium a Bonifacio duabus Pelagianorum epistolis, respondit quatuor libris ad eundem Bonifacium directis, quorum primo refellit epistolam ad clericos Romanos, quam opinabatur a Juliano conscriptam: sed Julianus postea suam negavit, nec Augustinus neganti admodum repugnavit. Hanc in notis ad libellum Juliani suo auctori Cælestio restituimus.

Iterum ab Imperatore proscribitur.

A quo jubentur omnes subscribere ipsius damnationi.

Anno 420. Honorius Imperator iterum v. Id. Jun. Ravennæ scripsit ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, de Pelagio quidem & Cælestio, sed præsertim de cogendis ad subscribendum eorumdem damnationi Episcopis quibusdam pertinacibus, *qui pravas hæreticorum disputationes, vel tacito consensu astruerent, vel publica oppugnatione non destruerent*; eos vero jussit, *& episcopatus amissione mulctari, & interdicta in perpetuum expulsos civitatibus communione privari.*

Imperatoris jussionem exequitur Aurelius.

Scriptum Imperatoris Aurelius accepit, tunc cum Carthagine haberet illud vniversale concilium, in quo recogniti sunt octo dogmatici canones, & vnde scripsit Kal. Aug. Episcopis provinciæ Byzacenæ & Arzeguitanæ, missisque constitutionis imperatoriæ exemplaribus, significavit a quibus, & qua de causa subscriptio exigeretur: ab omnibus scilicet, *sive quorum synodalibus gestis subscriptio jam teneretur, sive qui non potuissent eidem plenario totius Africæ interesse concilio. Quo, cum in supradictorum hæreticorum damnatione, omnium fuerit integra subscriptio, nihil omnino sit, vnde vllius dissimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forsitan pravitatis, aliqua videretur merito remansisse suspicio.*

Cælestius Constantii Imperatoris jussu pellitur Roma.

Anno 421. Constantius Imperator Volusiano P.U. decretum misit de pellendis vrbe iis *qui Dei inviderent pietati, ita vt ne intra centesimum quidem lapidem haberent licentiam consistendi: deinde Cælestium quoque magis ac magis ex vrbe pelli mandamus. constat enim, iisdem e medio sublatis, gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem. Sane deinceps si tale quidpiam fuerit nuntiatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce. Non enim patitur impunitum esse, præcepta nostra executionis negligentia protelari.* Quibus ex verbis concludere est, pristinam Honorii sanctionem, negligentia Præfecti Urbis, non fuisse executioni mandatam;

Quam vel nō reliquerat, vel repetierat.

Cælestium vero, vel reipsa non profugisse vrbe, cum se judicio Zosimi subduxit, sed apud potentes, præsertim fœminas, latuisse; vel in vrbem, postquam detonuit tempestas, securum rediisse, conivente P.U. quippe profanis sacris addicto: Id etiam concludere licet ex Volusiani edicto: *Hactenus Cælestium divinæ fidei, & quietis publicæ turbatorem judiciis amica reis secreta subduxerunt. Jam leges, & jam edicta persequuntur absentem, cui, quod primum est, æterna vrbis negatur habitatio. vt, si vel in proximis fuerit diversatus, debitum non evadat exitium,* &c.

Expellitur vero a Bonifacio.

Lib. contra Collat. cap. 41.

De hoc Constantii decreto intelligendus est Prosper, cum scribit, Bonifacium piissimorum Imperatorum catholica devotione gaudentem, contra inimicos gratiæ, non solum apostolicis, sed etiam regiis vsum fuisse edictis.

Juliano comitatur in Ciliciam.

Anno 422. & sequentibus duobus, credibile est, Cælestium comitem fuisse Juliani in Ciliciam proficiscentis ad Theodorum Mopsuestenum: nam apud hunc Episcopum de rebus suarum partium tractaturos sectarios convenisse, communicatisque consiliis, uno & communi labore conscriptis octo libris, quos Julianus e Cilicia retulit, & adversus secundum Augustini *de nupt. & concup.* edidit, in catholicam Ecclesiam conjurasse, vix non certum est.

Ejus fautores in Galliis Valentiniani edicto agitantur.

Anno 425. Valentinianus Cæsar Aquilegiæ v11. Id. Jul. constitutionem dedit Amatio P. P. Gall. adversus diversos Episcopos nefarium Pelagiani & Cælestiani dogmatis errorem sequentes, quos per Patroclum Arelatensem Episcopum præcipit conveniri, *& nisi intra vigesimum a conventione diem errata correxerint, expelli Gallicanis regionibus, subrogato fideliore sacerdotio.*

Postulat a Cælestino retractari suam causam.

Loco mox citato.

Anno 426. aut forte præcedente, contigit, quod scribit Prosper in hæc verba: *Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cælestium quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo & prædecessorum suorum statuta, & decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, vt quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.*

Tentat Sisinnii Constantinopolis Episcopum, sed frustra.

Accidit illud etiam eodem anno 426. quod Cælestinus ipse Pontifex videtur indicare in epistola ad Nestorium, tentatum scilicet a Pelagianis Episcopis, quorum agmen ducebat Cælestius presbyter, Sisinnium Attici superiore anno vita functi successorem, sed irrito conatu, cum Sisinnius decessoris acta religiose servanda censuerit.

Tentat & Nestorium Sisinnii successorem non irrito conatu.

Nest. ep. 1. ad S. Cælestinum.

Anno 428. Nestorio in locum Sisinnii substituto, Cælestius spem concepit restituendi rem suam in integrum, fretus ope Episcopi gratia potentis apud Imperatorem, sibique multis nominibus devincti. Cœpit igitur cum exulantibus secum Episcopis, & Juliano præcipue aliorum antesignano, artibus suis in aula efficere, *vt quidam importuna commiseratione turbarentur, & canonicam indignationem sedis apostolicæ, quæ contra eos pro sectis religionis probata esset, aliud quiddam æstimarent.*

Nestorius adversus ipsius errorem publice habet sermones.

Eodem anno, nisi forte consequente, Nestorius in Ecclesia Constantinopolitana, contra Cælestii errorem de peccato originali, & de totius naturæ debito per Adamum contracto, & per Christum exsoluto, illos habuit sermones, quos a Mercatore in Latinum conversos notis suo loco illustravimus.

Sed tamē pro exulibus Romam scribit:

Anno 429. scripsit Nestorius pro Pelagianis Episcopis, & proinde pro Cælestio, ad Cælestinum summum Pontificem.

Mercator Cōmonitorium super nomine Cælestii scribit Græce.

Marius Mercator Græco sermone Commonitorium *super nomine Cælestii, non solum Ecclesiæ Constantinopolitanæ obtulit, sed etiam plurimis religiosissimis viris,* quos de causa hominum impudenter mentientium, *se pro fide catholica persecutionem pati, temporibus orthodoxis, & pro fide orthodoxa, ex subreptione, ac per calumniam periculum sustinere*, edoceret. Obtulit quoque Theodosio Imperatori, quo ipsius animum artibus Nestorii in partes Pelagianorum inclinantem, patefacta veritate retineret, imo in contrarium impelleret, quod & reipsa perfecit: siquidem *cognito funestissimo errore, imperiali præcepto, tam*

Et offert Theodosio Imperatori.

A quo Cæle-

Ibus cū Pelagianis Episcopis vrbe regia pellitur.

Julianus defensor & sequax ejus, cum cæteris sociis & participibus suis, quam postea idem Cælestius, de Constantinopolitana vrbe detrusi sunt.

Damnatur Romæ.

Anno 430. Cælestius cum aliis pertinacibus Romæ damnatus est in concilio, in quo Cælestinus totum negotium Nestorii peregit.

Queritur apud Nestorium de exilio.

Idem Cælestius apud Nestorium conquestus, vt videtur, quod non satis ipsius patrocinio defensus esset adversus imperiale præceptum, quo exulare jussus est, recepit a Nestorio consolatorias literas,

Ab eo literas consolatorias accipit.

quas a Mercatore acceptas notis illustravimus, vbi certis argumentis ratio temporis subducta est.

Damnatur Ephesi ab œcumenico concilio.

Anno 431. oblato Patribus apud Ephesum congregatis per Mercatorem Commonitorio, perlectisque Roma missis a Cælestino contra Pelagianos actis, ducentorum septuaginta quinque Episcoporum sententia, Cælestius cum Juliano, cæterisque complicibus Episcopis damnatus est, cum videri potuisset absolutus in conciliabulo schismaticorum.

Nulla post hæc de ipso memoria.

Post tempora concilii Ephesini, nulla fit ab antiquis scriptoribus mentio Cælestii, sive mox interierit confectus ægritudine animi, sua consilia dissipata impatienter ferentis; sive in locum secretum, magistri exemplo, abdiderit sese, ignorusque vixerit, & forte pœnitentiam egerit; sive denique Nestorium secutus ad monasterium S. Euprepii prope Antiochiam, eandem cum ipso postea fortunam, pace reddita Ecclesiis, expertus sit.

Nostri qui putant revertisse in Britannias.

Fallitur mirum in modum Jansenius Yprensis, sive quis alius ab ipso appellatus, qui vel incertum putat, vbi Cælestius post Cælestini sententiam, & Valentiniani edictum extiterit, aut eum existimat revertisse in Britannias cum Pelagio, & interfuisse synodo Verolamii habitæ, in eaque cum S. Germano disputasse: nam in Oriente versatum certo scimus anno 429. quo contigit synodum Verolamii in Anglia celebrari, & anno consequente, imo & altero postea, ibidem adhuc extitisse.

Incertum quando obierit.

Quo tempore vitam finierit, quove modo, a nullis, quod sciam, veteribus traditum est; imo nec vlla suppetunt argumenta, quibus vel divinare liceat, vel suspicari non temere, vt magistro & discipulo, superbissimis in Deum hominibus, conveniat dictum illud Mosis de impiis sacrorum violatoribus: *Descenderunt vivi in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis.*

Num. 16. v. 33.

Quæ scripta a Cælestio.

Librorum a Cælestio editorum duo tantum integri habentur, liber ratiocinationum, & vna fidei confessio: aliorum sola fere memoria superest apud veteres auctores, solaque fragmenta alia aliis in operibus Augustini sparsa.

Lib. de script. eccl. cap. 44.

Si credimus Gennadio, *antequam Pelagianum dogma incurreret, imo adhuc adolescens scripsit ad parentes suos de monasterio epistolas in modum libellorum tres, omnibus Deum desiderantibus necessarias. moralis siquidem in eis dictio sui nihil vitii postmodum proditi, sed totum virtutis incitamentum, tenuit.*

Libri tres de monasterio.

Liber contra peccati traducem.

Scripsit & contra traducem peccati librum, antequam Pelagius ipse commentarios in epistolas Pauli conficeret, vt tradit auctor Prædestinati.

Lib. 1. hæres. 88.

Liber alius plurium capitulorum.

Librum item, cujus capitula 1. 3. 5. 6. 7. 10. 12. & 13. memorantur in libro de gestis Palæstinis cap. 13. 14. & 18. videtur ille a priore diversus, quæcunque enim ex eo referuntur, pertinent ad ἀπάθειαν & ἀναμαρτησίαν, cum alter fuerit adversus peccatum originale, & admodum credibile sit, ex eodem libro deptomenda fuisse, quæ objecta sunt circa peccatum Adæ, si modo divisus in partes liber, diversum genus argumenti comprehendisset.

Liber ratiocinationum.

Eidem tribuit, licet dubitanter, Augustinus definitiones sive ratiocinationes, quibus e Sicilia sibi missis respondet in libro *de perf. justitia.* ad Paulum & Eutropium. Favere putant nonnulli Hieronymum, cum ait: *Vnus discipulorum ejus, imo jam magister, & totius ductor exercitus, per solæcismorum, & non, vt sui jactitant, per syllogismorum spineta discurrens, sic philosophatur*, &c. Quanquam ea quæ mox affert, procul dubio pertinent ad librum, de quo sermo fit in gestis, totus porro ratiocinationum liber in responsione Augustini continetur.

In epist. ad Ctesiph.

Fidei libelli duo.

Duos fidei suæ libellos obtulit; alterum, Carthagine, cum accusaretur a Paulino; alterum, Romæ, cum decipere tentavit sedem apostolicam: vtriusque nihil remansisse præter fragmenta duo alterius apud Augustinum, hactenus creditum est; sed dissertatione quinta vnus exhibebitur integer, prout a Zosimo atque Augustino.

Epistola ad clericos Romanos.

Scripsit denique epistolam ad suos Romæ existentes, qua & clericos Ecclesiæ Romanæ prævaricationis reos facit, & audientiam postulat, vt habebat in more, vtique synodi plenariæ. sic enim ait: *Aut audientia detur, aut isti ipsi Episcopi, qui nunc dissident, damnent*, &c. Quos porro Episcopos nominat, illi profecto fuerunt, qui Zosimo præside in synodo Romana sententiam damnationis ann. 418. dixerunt.

Apud Aug lib. 2. ad Bonifac.

Suppositiæ duæ aliæ epistolæ.

Sunt qui ipsi quoque tribuant duas epistolas: alteram de filio frugi & luxurioso, cujus initium est, *omnium quidem de scripturis quæstionum*, &c. alteram de scientia divinæ legis, quæ cum priore inter opera Hieronymi habetur. Utramque ab homine Pelagiano scriptam fateri cogunt dogmata; sed stylus & orationis modus vetant, quominus Cælestii esse dicatur.

Vossius lib. 1. hæres. Pelag.

CAPUT VI.

De Juliano Eclanensi Episcopo.

Julianus natus in Apulia.

IACTANTISSIMUS ille Pelagianæ aut potius Cælestianæ hæresis defensor Julianus natus est in Apulia. hac de causa insolescentem, & Augustino, quod ex Africa ortus foret, exprobrantem castigat sanctus doctor his verbis: *Noli istum Pœnum monentem vel admonentem terrena inflatus propagine spernere: non enim quia te Apulia genuit, ideo Pœnos vincendos putas gente, quos non potes mente.*

Lib. 6. oper. imp. cap. 18.

Ex illustri genere.

Originem ducebat ex illustri familia; sed splendorem generis obscurasse visus est vitæ ratione. Unde Fulgentius apud Vignerium: *Nec illi*

Suppl. 2. part. in pref.

illi sufficiebat (Juliano tesrena psopagioe inflato) *paterna nobilitati Æmiliorum fasces admovisse, quos heresi degenere turpiter maculavit.*

Patra Memorio.

Patrem habuit Memorem seu Memorium, qui creditus fuisse postea Capuanus Episcopus. Testis est Augustinus vbique passim : testis etiam Paulinus, in epithalamio Juliani & Jæ, vbi sic caoit :

Poemat. 14. quod est epithalamium in Julianum Episcopi Memoris filium.

Duc, Memor alme, tuos Domino ante altaria natos,
Commendaque precans sanctificante manu.

Juliana matre. *Lib. Subn. c. 4.*

Testis denique Mercator, qui primus nomeo matris docuit : *Tune sancta ac beatissima recordationis Memoris Episcopi filius? Tu Juliana primaria femina, & qua nihil honestius inter reverentissimas matronas invenias, vtero editus? Absit, absit, vt tibi istud credere ausim.*

Creditus parentibus suppositus. *Ibidem.*

Rumore sparsum fuisse in vulgus, pro legitima prole nobilium conjugum, suppositum improbe ab aliquo fuisse filium vernularum, tradit Mescator his verbis : *Tune Juliana primaria femina, &c. vtero editus? Absit, absit, vt tibi istud credere ausim; vernularum eorum potius te crediderim filium, suppositumque illis, vt sæpe dictum, factum.*

Duas habuit sorores non castissimas. *Ibidem.*

Duas sosores habuit, quas suis discipliois, vtique non optimis, post obitum sanctissimorum parentum erudivit, testis ibidem Mercator : *Quorum jane post obitum sanctorum hominum tu merita duas sorores tuas talibus disciplinis tui oris erudisti : novimus, novimus, quid tibi vna earum, cum tu nimis severus in ejus ruinam pudoris insurgeres, objeceris, vel exprobraveris : atque tumuitus illico non ausus vlterius censura tua vllas dolori ejus inferre molestias.*

Lector duxit vxorem. *In epithal.*

Lectoris officio in Ecclesia paterna fungebatus, cum matrimoninm contraxit. vnde Paulinus :

Clericus vxorem Christo comente decoram
Diligat, & pulcram lumine cordis amet;
Auxilioque viri divino munere factam
Lector celesti discat ab historia.

Jam consularem virginem filiam Æmilii Beneventani Episcopi.

Doxit vxorem virginem consularem Jam Æmilii viri illustris, postea Episcopi Beneventani filiam.

Lib. 3. oper. imp. cap. 70. & lib. 3. advers. Iul. cap. 14.

De vxore Augustinus : *Tu enim qua impudentia pudendam negas,* (concupiscentiam) *contra quam nunc, quandoquidem illam libenter laudas, miror si fideliter dimicas? Quando autem miscebaris vxori, quamvis nihil timendo vsui concessa voluptatis inhiabas, secretum tamen erubescendo quærebas.*

De Ja Paolinus, qui poemati 14. fecit hunc titulum : *Epithalamium in Julianum Episcopi Memoris filium, & Jam clarissimam vxorem ejus.*

De Æmilio ejusque dignitate consulari intelligenda sunt verba Fulgentii prius adducta : *Paterna nobilitati Æmiliorum fasces admovisse,* &c.

Viventibus adhuc parentibus.

Matrimonium inivit viventibus adhuc parentibus, Memosio & Juliana, sed, vt opinor, post Æmilii obitum; nam Memorius benedictionem nuptialem impertiit, vt ex Paulino relatum est. Augustinus Memorio scribens, postquam diaconus factus esset Julianus, toti familiæ simulque matri bene precatur hunc in modum : *Habitetis omnes in æternum in adjutorio Altissimi, qui habitatis vnanimes in domo. pater materque, fratres filiorum, & cuncti vnius patris filii memores nostri.*

Epist. 131. ad Memorium.

Æmilio mortuo.

Quoad Æmilii obitum, dissentio equidem ab eruditissimo Vignerio superstitem opinante : quos enim Paulioi versus affert ad probandum benedictionem nuptialem ab Æmilio præsente impertitam conjugibus, illi videntur mihi contrarium efficere, cum intelligi non possint de præsentia corporis, sed opis dumtaxat & numinis. sic enim se habenr :

In epithal. Iulian.

Ipse pater vobis benedicat Episcopus, ipse
Præcinat hymnisonis cantica sancta choris.
Duc, Memor alme, tuos Domino ante altaria natos,
Commendaque precans sanctificante manu.
Sed quis odor nares allabitur æthere manans?
Vnde meos strinxit lux inopina oculos?
Quis procul ille hominum placidis se passibus affert,
Plurima quem Christi gratia prosequitur?
Quem benedicta cohors superis circumdat alumnis,
Angelici referens agminis effigiem?
Nosco virum, quem divini comitantur odores,
Et cui sidereum splendet in ore decus.
Hic vir hic est Domini, numeroso munere Christi
Dives, vir superi luminis Æmilius.
Surge, Memor, venerare patrem, complectere fratrem,
Vno vtrumque tibi nomen in Æmilio est.
Junior & senior Memor est, mirabile magni
Munus opusque Dei, qui minor, hic pater est.

Solvit matrimonium ante obitum Memorii. Incertum qua de causa.

Quæ causa solverit hoc matsimooium, an commune conjugum votum, an mors Jæ, incertum mihi est; certum tamen, solutum ante pasentum Juliani mostem. Scripsit enim ad Memosium Augustinus, com jam diaconus foret Julianus, in hæc verba : *Superiores quinque libri vix filio nostro & condiacono Juliano, quoniam & ipse jam nobiscum commilitat, cognitione digni videbuntur,* &c. At tunc temporis diaconis non licebat, aut esse in conjugio, aut certe conjugio vti, vt constat ex Siricio *epist. 1. cap. 7.* & Innocentio psimo *epist. 2. cap. 9. & epist. 3. cap. 1.* &c.

Epist. 131. ad Memorium.

Augustino carissimus.

Fuit Augustino carissimus, saltem eo tempore; quo vir sanctus ad Memosium scribebat. Scribentis enim suot hæc verba plena tenerrimi affectus : *Quem quidem* (Julianum) *non audeo dicere, plus amo quam te, quia nec veraciter dico : sed tamen audeo dicere, plus desidero quam te; mirum videri potest. quemadmodum, quem pariter amo, amplius desiderem. Sed hoc mihi facit spes amplior videndi eum : puto enim quod si ad nos, te jubente vel mittente, veneris, & hoc facies, quod adolescentem decet, maxime, quia nondum curis majoribus distinetur, & te ipsum mihi expeditius apportabit.*

Epist. 131. ad Memor.

Cur ab eo dictus adolescens, etsi jam foret diaconus.

Verum quomodo adolescentem Augustinus vocat, qoem diaconum fatetus, cum his temposibus vigeser lex ecclesiastica, de non ordinandis diaconis ante vigesimum qoinrum annum expletum? Sed forte com senex Augustinus seni Memorio scsiberet, potuit Julianus, qui paulo major esset viginti quinque annis, adolescens præ vtroqoe dici, eodem jure, qno postea jam factos Episcopus, imo prætergressus trigesimum quiotum anoum, appellatus est a sanctissimo viro, *confidentissimus juvenis.* Eundem compellat quoque in hæc verba : *Libris tuis, juvenis Juliane, appares te contra libros meos non invenire quid dicas, & quærere calumnias, quas nobis loquaciter & inaniter ingeras.* Sic Patses concilii Reiensis Armen-

Conc. III. Carthag. can. 16.

Lib. 1. advers. Iul. cap. 8.

Lib. 5. cap. 17.

rarium ordinatum Episcopum, juvenem vocant.

Quousque olim quisque diceretur adolescens. *Censorin. lib. de die nat. cap. 14.*

Quanquam si veterum more æstimetur ætas, facilior occurrit modus quæstionis solvendæ. Nam vnusquisque dicebatur olim puer vsque ad vigesimum primum annum; adolescens, ad vigesimum octavum; juvenis, ad quadragesimum annum; vir, ad sexagesimum tertium; deinde senex. Hac autem ratione poterat merito adolescens vocari, etiam qui diaconi munere fungebatur.

Illustratus canon 16. cod. Afric.

Atque hinc obiter patet sensus canonis concilii Carthaginensis, quo jubetur lector, vbi ad annos pubertatis pervenerit, aut vxorem ducere, aut continentiam vovere: *Item placuit, vt lectores, cum ad annos pubertatis pervenerint, cogantur, aut vxores ducere, aut continentiam vovere.* Nec enim intellexere Patres annum inchoatæ pubertatis, qui decimus quartus vitæ, sed perfectæ, qui vigesimus primus. nam præterquam quod absurdum videtur, coactum fuisse aliquem ecclesiastica lege, vel ad contrahendam matrimonium, vel ad castitatem vovendam, vbi primum attigisset annum decimum quartum ætatis; certe lector temporibus illis non ordinabatur ante decimum octavum annum, quæ media pubertas est, atque ita lex posita lectoribus conveniebat eos tantum, qui pubertatem mediam prætergressi essent, & perfectam adepti.

Ibidem.

Julianus ante obitum parentum diaconus. *Epist. 1. 1.*

Creatus fuit diaconus ante obitum parentum: nam Augustinus scribens ad Memorium, Julianum appellat condiaconum, simulque facit mentionem matris etiamnum viventis.

Locus Augustini vindicatus a correctione Vignerii. *In præf. ad op. quod vocat perfectum.*

Frustra vero est eruditus Vignerius, qui opinatur, corruptam Augustini epistolam, & pro CONDIACONO legendum COMMILITONEM: quasi vero scripserit Augustinus ante solutum matrimonium, & non eo potius tempore, quo Julianus, jam liber a conjugio, operam studiis navabat, sed sæcularibus magis quam sacris, contra officium hominis ecclesiasticis officiis mancipati.

Fit Episcopus a S. Innocentio. *In Commonit. super nom. Cælestii cap. 3.* Circiter ann. 416. *In Commonit. cap. 3.*

Ab Innocentio ordinatum docet Mercator, sed neque tempus ordinationis indicat, neque gradum. Ordinationem contigisse puto ann. 416. aut etiam superiore; obiit enim Innocentius ann. 417. die 12. Martii: ergo, enim ab ordinatione Julianus *ad obitum Innocentii, perseveraverit* (verba sunt Mercatoris) *in sincera sententia, & communicans damnatori Pelagii, atque Calestii, ipse quoque sine dubio prædictos damnaverit*, necesse est tempus aliquod inter ordinationem Juliani & obitum Innocentii fluxisse. quis enim perseverare dicatur in eo, in quo ἀξιόλογον tempus non posuerit?

Opinor item, hanc ordinationem intelligendam more veterum de episcopatu. nam temporibus Zosimi, qui Innocentio successit, & vix sexdecim mensibus Ecclesiæ præfuit, Julianum inter Episcopos extitisse constat, tum ex Augustino, tum ex Mercatore, tum ex epistolis duabus, quas ad Zosimum Julianus ipse dedit.

Ecclesiæ Eclanensis in Hirpinis.

Cujus vrbis episcopatum tenuerit, dissentire videntur auctores. Gennadius Capuanum affirmat, *lib. de scriptoribus eccles. cap. 45.* Celanensem Gelasius, *in decret. sancta Rom. Eccl.* & Beda, *præf. in cantic.* Edanensem Petrus Diaconus, *lib. de gratia.* Heraclensem vel Atellensem Vossius, *lib. de hæres. Pelag.* Celaniensem Vignerius, *loco sæpius citato.*

In præf. ad sym. Theod.

Mercator, qui nec ignorare potuit episcopatus locum, nec minorem quam quilibet alius, meretur fidem, quippe æqualis Juliani & provincialis, & quo nihil curiosius, adversarius, Eclanensem Episcopum pronuntiat, simulque litem dirimit, & partium quidem altercantium consensu. Habet enim consentientem reipsa Prosperum, cujus in melioribus manuscriptis legitur Eclanensis, vt notarunt Pontacus & Scaliger. Habet consentientem quoque Gelasium cum Beda; nam apud vtrumque notariorum vitio transposita vna literula ex Eclanensi fecit Celanensem. Habet denique consentientem Paulum Diaconum eadem de causa, coalitis scilicet c. in n.

In not. ad chro. Prosp.

Emendatus Beda, Paulus diaconus, &c.

Illustratus Gennadius.

Neque vero dissentit Gennadius, quandoquidem in codicibus melioris notæ nulla fit mentio loci, nec legitur ista vox, *Capuanus*, sed in aliis, *Julianus, vir acer ingenio*, &c. in aliis, *Julianus Episcopus, vir acer ingenio*, &c.

Lib. Subn. c. 1.

Porro hanc opinionem demonstrant Mercatoris Julianum alloquentis hæc verba: *Te verissime Ampsanctina scaturiginis conregionalis tua teterrimus fætor infecit.* Nam prope Ampsanctum Eculanum positum est, quod in itinerario Antonini Eclanum dicitur: vnde Eclanensis ager in libro de limitibus, & Eclanensium respublica in inscriptione 446. apud Grutherum.

Fuit vero Eclanum vrbs olim episcopalis, apud Hirpinos, inter Campaniam & Apuliam, Benevento vrbe metropoli distans viginti milliaribus. Frigentum nunc vocatur, vniturque Abellinensi episcopatui.

Natus Julianus ante ann. 386.

Ex his constat Julianum natum esse ante annum Christi 386. Nemo vero poterat tunc temporis, neque Episcopus, imo neque presbyter fieri legitime ante trigesimum annum: si ergo Julianus, cum ordinaretur ab Innocentio, vtique canonum retinentissimo, trigesimum annum attigerat, natum oportet ante annum 386.

Incertum, quo tempore adhæserit Pelagio.

De tempore quo adhæsit Pelagio vel Cælestio, divinare vix aliud licet, quam quod diximus in elogio Pelagii. Ab eo jam inde a prima pueritia institutum, significare videntur hæc Bedæ verba: *Quin potius ipse* (Hieronymus) *fidem ejus*, (Pelagii) *vel magis perfidiam, in dialogo Attici & Critobuli, quem vivente Pelagio edidit, cum adhuc Julianus ab eo puerulus, quasi in caverna colubri nutriebatur regulus, divinis expugnaverit ac protriverit eloquiis.*

Explicatus Bedæ locus. *Lib. 1. in cant. cap. 5.*

Is. cap. 11. v. 8.

Verum nisi sententia Bedæ accommodate ad sensum Isaiæ Prophetæ intelligatur, contineatque mysticum quiddam, mirum quantum rationi temporum pugnat, quandoquidem, scribente dialogos Hieronymo, Pelagius in Palæstina, Julianus Romæ vix non Episcopus versabatur. Beda igitur non incommode locutus dici potest de Juliano, tanquam de tyrone erroris, qui cum a Pelagio per discipulos eruditus fuisset, clam velut in caverna colubri latere amantis, creverit postmodum in magistrum impietatis tanto nocentiorem, quanto regulus colubro pejus venenum spargit.

Ingenium & studium Juliani. *Lib. de script. eccl. cap. 45.*

Fuit acer ingenio, vt tradit Gennadius, operamque diligentem dedit tum sæcularibus, tum sacris literis, sed sæcularibus magis, imo eo vsque, vt nimius foret in terendis poeris lasciviotibus.

Ibidem. *Epist. 131.* *Lib. Subn. cap. 4. & 5.*

De studio literarum etiam sacrarum, testis Gennadius: de nimio amore sæcularium testis quoque Augustinus: de lectione impurorum poetarum hæc habet Mercator: *Eleganter scurra*

loqueris more tuo, & more, quo theatrum Arbitri Valeriique detristi, &c.

Natus erat ad eloquentiam. *Ibidem.*

Nactus erat a natura magnam eloquentiæ indolem, quemadmodum scripta ipsius ostenduut; ideoque poterat non immerito videri eloquio clarus, vt a Gennadio dicitur; imo Romanus quidam Demosthenes, vt suis placebat, nisi tanta eloquentiæ vis, jactantiæ ac maledicentiæ vitio, degenerasset in loquacitatem, cujus vbique passim, non a Mercatore tantum, sed etiam ab Augustino accusatur.

Ante professam hæresim claruit inter Eccles. doctores. *Ibidem.* *Lib. 1. in Cantic.*

Priusquam *impietatem Pelagii in se aperiret, clarus in doctoribus Ecclesiæ fuit*. verba sunt Gennadii, ex quibus conjicere est, longe plura scripsisse Julianum, quam quæ errorem continerent, sed eorum ne memoriam quidem superesse, nisi forte, vel commentarii in cantica, cujus præfatio fuit libellus de amore; vel libri de constantia, cujus, vt præcedentis meminit Beda. Quanquam vtrumque opus spiritu Pelagiano, non scriptum tantum, sed etiam plenum est, primumque a Beda Pelagiani erroris accusatur, secundum nemo qui legerit, absolvat.

Duas scripsit Zosimo Papæ literas. *Lib 1. op. imp. cap. 1.*

Duas scripsit ad Zosimum epistolas, vt ipsemet fatetur, sed suam negat, quæ ad clericos Romanæ Ecclesiæ missa fuerat, quamque Augustinus *lib. 1. ad Bonif.* refellit. Ejus verba sunt: *Facit quoque* Augustinus *mentionem epistola, quam a me ait Romam fuisse directam: sed verba quæ posuit, nequivimus quo de scripto loqueretur, agnoscere. nam ad Zosimum quondam illius civitatis Episcopum, super his quæstionibus, duas epistolas destinavi, verum eo tempore, quo adhuc libros exorsus non eram.*

De quæstionibus Pelagianorum. Antequam libros cōponeret advers. lib. 1. Augustini *de nuptiis.* *Lib. 1. ad Bonif. cap. 1.*

Ad hæc animadverte duo; alterum, quod super quæstionibus Pelagianorum bis Julianus ad Zosimum scripserit: alterum quod eo tempore scripserit, quo adhuc libros exorsus non fuerat, eos nempe quatuor, quorum mentio fiebat in epistola ipsi tributa, quibusque adversus primum Augustini librum *de nupt. & concup.* pugnabat.

Item epistolā nomine 18. Episcoporum ad Rufū Thessalonicensem. *Lib. 2. op. imp. cap.*

Scripsit quoque epistolam ad Rufum Thessalonicensem, non suo tantum, sed octodecim Pelagianorum Episcoporum nomine. Id ipse testatur, cum impurus homo sanctum Augustinum his verbis compellat: *Tali argumento præter impietatem tuam nihil aliud indicatur: impietatem, inquam, qua credis, ita esse animarum traducem, in Tertulliani olim & Manichæi profanitate damnatam, sicut etiam corporum: quod tam nefarium est, vt cum a nobis in epistola, quam ad Orientem misimus, fuisset objectum, his libris, quos nuper ad Bonifacium misisti, negando a te propulsare coneris.*

Libros quatuor adversus primum Augustini *de nupt.* &c. Octo adversus secundum. *Lib. 2. retract. cap. 53.*

Scripsit etiam adversus duos Augustini libros *de nupt. & concup.* duodecim libros pro sua hæresi. quatuor nimirum contra primum Augustini, octo contra secundum: nam cum Augustinus Valerio comiti, apud quem catholicis Pelagiani calumniabantur, quasi nuptias damnarent, librum misisset, quo calumniam propulsaret, huic libro quatuor Julianus pro responsione reposuit; ex quibus cum excerpta quædam, quæ Valerius comes per Alipium in Africam transmiserat, confutasset Augustinus *lib. 2. de nupt. & concup.* adversus hunc ipsum mira loquacitate octo illos effudit, quibus respondet Augustinus opere postremo, quod Possidius imperfectum, *in indiculo*, altercationem Gennadius, *loco sæpius citato*, perfectum appellavit Vignerius, *in præfatione ejusdem operis.*

Notatus Gennadius cum Honorio Augustodunensi, & nonnullis recentioribus. *In præf. lib. Subnot.*

Unde redarguas non tantum Gennadium Honoriumque Augustodunensem, qui opus illud ab altercatione videntur distinguere: sed etiam, vel maxime recentiores nonnullos, qui opinantur sex libris Augustini Julianum octo suos rependisse, iisque octo Augustinum opere postremo respondisse. Nec enim Julianus videtur vnquam legisse, vt refert Mercator, sex libros ab Augustino adversus suos quatuor conscriptos.

Adhæsit magis Cælestii quam Pelagii partibus.

Inclinavit magis in partes Cælestii, quam Pelagii; id est, minus de gratia Dei, quam de peccato originali, adversus fidem catholicam disputavit. Id cum non obscure constet ex libris quatuor recensitis, tum ex opere postremo manifeste patet, in quo per se tantum has quæstiones movet: *An peccatum Adæ ita nocuerit suis omnibus posteris, vt rei peccati nascantur? Quomodo peccatum istud propagetur? Vtrum parvuli etiam fidelium in æternum pereant, si non baptizentur? An morbi cæteraque id genus mala, morsque ipsa ex Adami peccato originem duxerit? Vnde malum, & qua ratione importatum in opus Dei? Qui dissentiant super ea re, & super origine peccati catholici a Manichæis? Quid concupiscentia, vnde orta, quas habeat vires, an per se mala?* &c. De gratia Christi vix ac ne vix quidem, etiam trahente per vim Augustino, loquitur.

Res Juliani ordine temporum digestæ.

Nunc opportunum videtur omnia, quæ præmisimus, ordine temporum disponere, vt cætera, quæ sequuntur, eadem ratione tractentur.

Collecta breviter, quæ hactenus tractata de ortu, matrimonio, ordinatione, &c. *In Commonit. cap. 3.*

Natus est ergo Julianus, vt tardissime ann. 386. lector factus ann. 404. matrimonio junctus ann. 407. adeptus diaconatum ann. 411. ad sacerdotium evectus ann. 416. in professione fidei catholicæ constans, saltem specie tenus, vsque ad ann. 417. quo contigit defungi fato Innocentium prid. Id. Martias, cujus reverentia retinebatur in officio, vt docet Mercator. Augustinus tamen scribit monitum ab Innocentio Julianum, itaut si monentem non sprevisset, vtique in hæresim non incidisset.

Disputat Romæ de origine peccati. *Lib. Sub. cap. 8. part. 2.*

Ad ann. 417. videntur pertinere, quæ Mercator refert de Juliano Romæ disputante, his verbis: *Meminimus enim tempore, quo præsens in vrbe Roma, cum participibus hujus amentissimi erroris tui, in nonnullis simplicioribus Ecclesiam ventilabas, qualiter interrogabas, quid est peccatum, inquiens, malumne aliquid, an bonum? malum vtique respondebatur tibi. Ad hæc addebas: Deusne hujus mali auctor & opifex? Absit, absit, exclamabatur*, &c.

Suscipit patrocinii causa Pelagianæ afflictæ. *Lib. 1. op. imp. cap. 10.*

Pertinent etiam procul dubio, quæ Julianus ipse de causa suscepti patrocinii hæresis Pelagianæ afflictæ gloriatur his verbis: *Nunc postquam pro medicamine Manichæorum scoria dogmatum impurissimorum cœpit offerri, & delectationi accessit auctoritas, vt concessu pene mundi membripotens regina mentium, expugnatrix honestatis, & invicta animorum omnium captivatrix turpitudo baccharetur: nobis tanto honestior, quanto durior tuenda veritatis causa facta est, quia contra præcipitet populos, & suis remediis infensos, non multum valet veritas, oratioque medicantium. Quid igitur? horumne intuitu receptui canere debebimus, & contumelias nostras vlcisci silentio, ac de conscientia portu aliorum ridere naufragia? Verum contradicit huic odio, primo benignitas, quam generi debemus humano: deinde spes & fides, quam habemus in Deum, qui extra id quod*

frequenter desperatas temporum levavit ruinas, constantiam tamen, quam usque ad mortis horam exercere voluit, etsi nullum impræsentiarum consequeretur effectum, æterna remuneratione donavit.

Tres epistolas ea de causa scribit ad Zosimum, vnam suo nomine. *Lib. 2. 3. & 4. ad Bonif.* Duas nomine 18. Episcoporū Siculorum.

Anno 418. tres scripsit epistolas, vnam ad Zosimum, cujus fragmenta refert Mercator, *lib. Subn. cap. 7. num. 9.* alteram ad eundem, qui libellus fidei, quem primi edimus in lucem *dissertatione 5.* tertiam ad Rufum Thessalonicensem, quam tribus posterioribus libris ad Bonifacium Augustinus refellit. Posteriores vero duas, non suo solum nomine, sed octodecim Episcoporum Siculorum, dedit.

Vide Sirmōd. in Advent. cap. 3.

Nihil vero obstat, quominus Episcopi isti, etsi ex Italia ejecti in concilio Ephesino dicantur, Siculi reipsa fuerint, cum Sicilia Italiæ nomine tunc temporis comprehenderetur.

Emendatus locus conc. Ephes. *Part. 2. conc. Eph. act. 5.*

Hac occasione obiter corrigendus locus ille synodicæ relationis Patrum Ephesinorum ad sanctum Cælestinum, vbi sermo fit de Episcopis, qui se ad partes Joannis Antiocheni adjunxerant pro Nestorio, & adversus Cyrillum & Memnonem depositionis sententiam dixerant: *Cum ipsis etiam erant Pelagiani & Cælestiani, ac nonnulli de iis, qui ex Thessalia ejecti fuerant.* καὶ τῶν ἀπὸ Θετταλίας ἐκβεβλημένων τινές. legendum enim, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, &c.

Quatuor libros adversus Augustinum. *Lib. 1 op. imperf. cap. 16.* *Lib. Sub. cap. 7. part. 9.*

Anno 419. ineunte, aut sub præcedentis exitum, elaboravit quatuor libros adversus primum Augustini *de nupt. & concup.* Neque enim, vt ipse testatur, *libros hosce exorsus fuerat, eo tempore, quo duas epistolas destinavit Zosimo.* Destinavit vero, vt docet Mercator, *quando conventus, detrectavit cum vniversa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare.* At non prius conventus est, quam missa fuerit ad omnes orbis Episcopos Tractoria Zosimi, quæ cum missa sit circa finem Maii ann. 418. cumque Zosimo die 26. Decembris ejusdem anni obierit, oportet Julianum Zosimo rescripsisse ann. 418. jam affecto, atque ita non alio, quam quo dictum est, tempore, libros quatuor adversus Augustinum elaborasse.

Non tamen statim vulgavit, sed fidis tantum communicavit.

Adde quod eos, licet forte prius elucubratos, non videatur edidisse, nisi sub medium anni 419. nec tamen adhuc palam, sed Pelagianorum more claneulum, & apud fidos tantum; vnde accidit, vt opus integrum haberi non potuerit incontinenti, sed excerpta dumtaxat, eaque non admodum fidelia, quæ a Valerio comite accepta, Alipius Augustino detulit. Libri vero ipsi nonnisi post annum, & post curiosam inquisitionem, in manus Claudii Episcopi venerunt.

Ep. ad Claud. qua præfigitur lib. 1. cont. Julian. & alibi passim.

Lib 6. advers. Jul. cap. 4.

Verum longe validius argumentum suppeditant hæc Augustini verba Julianum alloquentis: *Memento sane quemadmodum de constituendo Episcopo dissensionem populi Romani insultabundus objectas, & eam vocas vltionem Dei.* Ex iis enim intelligimus scripsisse Julianum, durante dissensione, qua post Zosimi mortem, alii Bonifacium, alii Eulalium habere Pontificem contendebant. Ergo cum dissensio a die 27. Decembris ann. 418. vsque ad 8. Aprilis anni sequentis duraverit, necesse est fateri, libros de quibus agitur, eo tempore, quo dictum est, conscriptos.

Baron. ad ann. 419.

Pulsus Italia fugit in Siciliā, vel potius in Orientem. *Lib. cont. coll. cap. 41.*

Anno 421. pulsus ex Italia, vel in Siciliam fugit, vel potius in Orientem. Ad expulsionem pertinent hæc verba Prosperi: *Quando sanctæ memoriæ Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratia Dei non solum apostolicis, sed etiam regiis vtebatur edictis.* Quid enim est edictis vti, præterquam ea executioni mandare? Aut quæ edicta intelligi possunt, præter illa tria, quorum vnum prid. Kal. Maias, Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. alterum v. Id. Julias, Monaxio & Plinta Coss. Ravennæ; tertium a Constantio, Eustachio & Agricola Coss. datum est? Aut quid edictis illis, præter expulsionem Pelagii & Cælestii, Episcoporumque subscribere damnationi recusantium depositionem jubebatur?

Carm. de ing. cap. 2.

Pertinent forte ad locum fugæ versus ejusdem Prosperi:

Præterea, quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa suis consistere tectis
Vasa iræ, & morbi flatus, & semina mortis:
Quaque fide tellus etiam Trinacria fervens
Agmen vipereum propriis exegerit oris.

quanquam ex Italia pulsos, imo ex Occidente toto, credibilius est in Orientem successisse, vt postea dicetur.

Denique de fugæ tempore certam faciunt fidem, tum verba Prosperi de Bonifacio, quæ retulimus, tum quæ postea consequentur.

Atque in Ciliciam ad Theodorum Mopsuestenum.

Anno 422. pulsus ex Occidente, in Ciliciam profectus est ad Theodorum Mopsuestenum, qui primus Cælestianæ hæresis auctor & patens, vt post mutuam de suis rebus collationem, factamque conjurationem, conjunctis viribus adversus Augustinum pugnarent.

In præf. ad refut. symb. a Theodoro conscripti.

Audiendum super ea re Mercatoris testimonium, qui solus historiam nos docuit. *Simul,* inquit, *admonere volui Julianum, ex Episcopo oppidi Eclanensis hæreticum Pelagianum seu Cælestianum, hunc secutum esse Theodorum, ad quem peragratis terris, & exarato mari, atque oriente lustrato, cum sociis & participibus suis magno nisu, tanquam ad christianorum dogmatum prædicatum magistrum, tetendit, vt de hæresi Pelagiana seu Cælestiana, quam defendendam & sequendam suscepit, ab ipso confirmaretur. Atque inde velut instructior octo contra fidem catholicam potius, quam contra sanctæ memoriæ Augustinum, volumina illa, vt putat, prudentissima conderet.*

Lib. Subn. cap. vlt.

Et in capite vltimo Subnotationum Julianum alloquens: *Aliud in pectore clausum, aliud promptum in lingua habens, novus atque egregius disputator, id nunc in isto opere tuo, post tam longum tempus elaborato in Cilicia ingeris: necessaria igitur capituli repetitione, quid mari exarato, & oriente lustrato, novum inauditumque inde attuleris, denuo perscrutemur.*

Apud quem elucubravit opus postremum.

Ex his vero concludo aliquamdiu Julianum substitisse in Cilicia apud Theodorum, ibique postremum suum opus octo libris comprehensum elaborasse, confectumque inde in Occidentem retulisse.

Tunc forte scripsit quoque Theodorus contra S. Augustinum.

Porro scripsisse qooque Theodorum adversus Augustinum, demonstrant, quæ sunt apud Mercatorem ex quinque libris ab eodem Theodoro conscriptis adversus Augustinum fragmenta non minima, quibus præfigitur hic titulus: *Cujus perfidiæ sit præfatus Theodorus, ex scriptis ejus quæ de Græcis transtulimus, approbemus.* Et paulo post: *Theodori Mopsuesteni de secundo codice libro quarto folio decimo contra sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, & Adam per transgressionem mortalem factum, catholice disserentem, &c.*

Julianus, post discessum e

Anno 413. habita est in Cilicia synodus, in qua Julianus cum sua hæresi damnatus est, ipso

Cilicia, damnatus a synodo.
In præf. ad refut. symb. Theod.

quoque Theodoro Mopsuesteno in damnationem, saltem verbo tenus, consentiente. Ita Mercator: *Agnoscat supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa, qua eum diximus, mala fide socium Nestorium decepisse, etiam sibi magis, suoque dogmati, de quo male turgidus & malesanus libros confecit, esse contrarium: seque etiam, post de Cilicia abscessum, ab eo in Episcoporum provincia sua conventu anathemate esse damnatum*, &c.

Et revertit in Italiam.
Tentatque episcopatum recuperare.
Sed repulsam patitur a Cælestino
Id. cont. coll. ca. 31.

Anno 424. rediit, vt opinor, Julianus ex Oriente in Italiam: nec alia redeundi causa fuit, quam quod hominem, hinc quidem vehemens amissi episcopatus desiderium teneret, inde vero vana spes retractandæ totius causæ mulceret. Nam postquam rescivit, obiisse Bonifacium Pontificem, a quo depositus fuerat, & Honorium atque Constantium Imperatores, quorum edictis exulare coactus fuerat: rescivit item Bonifacio successisse Cælestinum, virum longe Sixto comperit ore mitiorem; ausus est sperare nonnullam commutationem rerum. Verum spes audentem lusit; nam, vt ait Prosper: *Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis, non examen judicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cælestium, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo & prædecessorum suorum statuta & decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, vt quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.*

Imo & ejicitur ex Italia.
1. part. conc. Ephes. cap. 16.
Ibid. cap. 17.

Tunc temporis porro non solum Cælestium, sed Julianum quoque ex Italia rursus ejectum a Cælestino, fatetur ipsemet Julianus in epistola Nestorii ad Cælestinum, quæ ejectorum querelas continet in hæc verba: *Julianus quidam, & Florus, & Orontius, & Fabius dicentes se occidentalium partium Episcopos, sæpe & piissimum & prædicatissimum Imperatorem adierunt, ac suas causas defleverunt, tanquam orthodoxi temporibus orthodoxis persecutionem passi.* Et paulo post: *Ne canonicam indignationem beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est, aliud quiddam quam hoc æstiment*, &c. Et epistola 2. *Sæpe scripsi beatitudini tuæ propter Julianum, Orontium & cæteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem, & creberrimam aditionem apud piissimum & prædicatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis de Occidente projecti.*

Atque etiam Constantinopoli ab Attico.
Carm. de ing. cap. 2.

Anno 425. ipsa quoque Constantinopoli, vt opinor, ab Attico pulsus est cum Cælestio, aliisque Episcopis, Orontio, Floro, Persidio, Marcellino, Fabio, &c. nam de Attico canit Prosper:

Quid loquar & curam magnam quam gessit in vrbe
Constantinopoli docto bonus ore sacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Confutando fide: de qua tunc impia corda,
Quamvis se obducta tegerent velamine forma
Judicii, tacita tulerunt tormenta repulsa?

1. part. conc. Ephes. cap. 18

In eundem sensum accipi debent, quæ scribit Cælestinus ad Nestorium: *Hos quoque hæreticos*, inquit, *de quibus nos, velut eorum, quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio, quos illic invenisse requiem non putamus esse mirandum*, &c. *Cur tamen ea quæ in hoc tunc sunt acta, quærantur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc Antistite Attico gesta directa?*

Ibid. cap 16. & 17.

Ex his enim constat, ab Attico fuisse pulsos vrbe regia Episcopos illos, quorum nomina suis in literis Nestorius posuerat. Posuerat vero Juliani, Flori, Orontii, Fabii, &c.

Edit in lucem posteriorem opus in S. Augustinum.

Anno 426. ex Italia rursus Constantinopolim fugiens Julianus, publicavit, vt conjicio, libros octo, quæ ex Cilicia asportatos cum fidis tantum hominibus hactenus communicaverat. Duo conjecturam adjuvant.

In chro ind. 9. Theodos XII. & Valentin. II. Coss.
Ep 2. Nestorii ad S. Cælest. &.
1. part. conc. Ephes. cap. 17.

Primum, quod, Attico VI. Idus Octobris anni præcedentis defuncto, Sisinnius prid. Kal. Mart. hujus anni successerat in Constantinopolitanam sedem, *vir*, vt loquitur Marcellinus, *sanctæ simplicitatis, & simplicis sanctitatis*: ideoque visus Juliano opportunus, qui hæreticorum artibus, hypocrisi & mendacio, deciperetur, deceptusque Imperatoris animum erga homines, *qui se orthodoxos dicebant, & orthodoxis temporibus persecutionem ex subreptione pro fide catholica passos*, placaret: quanquam sua spes rursus hominem fefellit, Sisinnio constanter Attici vestigiis insistente, vt docet Cælestinus.

In epist. quæ præfigitur libro de hæresibus.

Alterum, quod Augustinus, cum ex libris octo Juliani quinque priores accepisset ab Alipio, respondere quarto jam cœperat, quo tempore scripsit ad Quodvultdeum efflagitantem vt de hæresibus commentarium elaboraret, simulque partitis temporibus, & responsioni, quam Alipius vrgeret, & retractationi librorum, quam ipse ardenter absolutam cuperet, instabat. At scripsit ad Quodvultdeum ann. 427.

Redit Constantinopolim Nestorio episcopatum adepto.

Anno 428. cum Nestorius Theodori discipulus Ecclesiæ Constantinopolitanæ regimen accepisset, Julianus cum sociis multa spe plenus venit in vrbem regiam, vt novi Episcopi ope Imperatoris animum suis querelis inflecteret.

1. part conc. Ephes. c. 15. & 16.

De adventu & querelis testimonium fert ipse Nestorius, in vtraque ad Cælestinum pro Pelagianis epistola, quarum verba relata sunt ad ann. 426.

Leg. 65. de hær. cod. Theod.

Pro tempore faciunt, tum prædictæ epistolæ, quarum priorem hoc anno scriptam, demonstramus in notis ad Mercatorem; tum edictum Theodosii datum III. Kal. Julii Constantinopoli, Felice & Tauro Coss. adversus hæreticos, quorum omnium nomina præterquam Pelagianorum diligenter recensentur.

A quo recipitur in amicitiam.
In Commonit. cap. 16.
Lib. 1. de Incarn. cap 3.
In præfat. ad tract. Nestorii advers. Pelag.

Fuit autem Nestorius Imperatori auctor edicti ferendi, quippe qui, vt ait Vincentius Lirinensis, *vt vni hæresi suæ aditum patefaceret, cunctarum hæreseon blasphemias insectabatur*: & vt scribit Cassianus, *consanguineæ sibi improbitati improbo suffragabatur affectu, sciens ejusdem se esse sensus, ejusdem spiritus, & ideo dolens cognatam sibi hæresim ab Ecclesia esse disjunctam.* Imo jam tum cogitabat de suis partibus Pelagianorum multitudine augendis, quod & reipsa præstitit in concilio Ephesino, ideoque ipsos, vt ait Mercator, *interim in amicitiam censuit suscipiendos, spem absolutionis promittens*, &c.

A Mercatore accusatur apud Theodosium.
1. part. oper. Mercatoris.

Anno 429. obtulit Mercator Imperatori Theodosio Commonitorium adversus errorem Cælestii & Juliani, aliorumque Episcoporum sequacium: quo accepto, Imperator Julianum Cælestiumque, & reliquos Constantinopoli ejecit. Id demonstrat Commonitorii titulus: *Exemplum Commonitorii, quod super nomine Cælestii Græco sermone a Mercatore datum est. non solum*

Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sed etiam plurimis religiosissimis viris, oblatum quoque piissimo principi Theodosio semper augusto. Id ipsum ex Græco in Latinum translatum per eundem Marium Mercatorem Christi servum, in consulatu Florentii & Dionysii VV. CC. Per quod Commonitorium cognito funestissimo errore, imperiali præcepto tam Julianus defensor, & sequax ejus, cum cæteris sociis & participibus suis, quam postea idem Celestius de Constantinopolitana urbe detrusi, in synodo quoque Ephesiensi ducentorum septuaginta quinque Episcoporum sententia postmodum in præsenti damnati sunt.

Cujus præcepto expellitur urbe regia.

Romæ iterum in synodo damnatur.
1. part. conc. Ephes. cap. 17.
2. part. act. 6.

Anno 430. Cælestinus de Juliano aliisque Episcopis Cælestii fautoribus synodum habuit Romæ, ex qua Nestorio respondit datis XI. Id Augusti literis, quas Nestorius die dominica VII. Id. Decembris per manus quatuor Episcoporum, Theopempti, Danielis, Potamonis & Macarii in Ecclesia accepit. Hæc manifeste probantur, partim ex dissertatione nostra de synodis, partim ex literis Cælestini, partim ex relatione Episcoporum in concilio Ephesino act. 1. partim ex titulo sermonis sexta die, post acceptas literas, in Ecclesia habiti, qui apud Mercatorem ita legitur: *Nestorii sermo in Ecclesia habitus, in qua literas Celestini Romani Episcopi & Cyrilli Alexandrini denuntiationis accepit VII. Id. Decemb. consulatu Theodosii XIII. & Valentiniani III. Augustorum, post sextum diem, quam literas sumpsit.*

Part. 2. oper. Mercat.

Et Ephesi, cū a schismaticis receptus esset.

Anno 431. Julianus cum suis damnatus est in concilio Ephesino œcumenico, cum prius in conciliabulo schismaticorum visus fuisset absolutus.

Lib. 5. regesti ep. 14. & lib. 6. epist. 61.
Lib. 7. ep. 48.

Absolutionis illius meminit Gregorius Magnus, vbi scribit a schismaticis definitum *de Ada anima, quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediatur; & si quis hoc dixisset, anathema esset.* At alio in loco historiam illius prolixius narrat, docetque in multis codicibus permixta fuisse acta catholicæ synodi cum gestis schismaticorum. Verum in ejusmodi gestis, qualia nunc habentur, nihil tale continetur.

Part. 2. conc. Ephes. act. 5. & 7.

Condemnationis mentionem faciunt, præter Mercatorem in titulo Commonitorii, ipsi Patres Ephesini, tum in canonibus, tum in relatione ad sanctum Cælestinum, his verbis: *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Cælestianorum, & quæ a pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos ea solida firmaque permanere debere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro depositis habentes.*

Iterum agitatur a Cælestino
2. part. conc. Ephes. cap 20. 22. & 23.

Anno 432. de damnatis Cælestianis rescripsit Cælestinus tribus epistolis post synodum datis, vna scilicet ad Patres synodi, altera ad Maximianum Constantinopolitanum Episcopum, tertia ad ejusdem vrbis clerum. datæ vero notantur Idib. Martiis, Flavio Aetio & Valerio Coss. formamque continent recipiendorum hæreticorum, qui ab hac hæresi ad Ecclesiam redirent.

Atque etiam a Sixto summo Pontifice.
In chro. Theod. XVII. & Festo Coss.

Anno 439. contigere, quæ narrat Prosper chronographus in hunc modum: *Hac tempestate Julianus Eclanensis jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem præferens, molitus est in communionem Ecclesiæ irrepere: sed his insidiis Sixtus Papa, diaconi Leonis hortatu, vigilanter occurrens, nullum aditum pestiferis conatibus patere permisit, & ita omnes catholicos de detectione fallacis bestiæ gaudere fecit, quasi tunc primum superbissimam hæresim apostolicus gladius detruncasset.*

Non secessit interim Lerinum.
In præf. ad opus postremum.

Anno 440. scribit Vignerius, Julianum ad insulam Lerinensem appulisse, ibique Faustum Abbatem, a quo cum exceptus humaniter, & per aliquot menses fotus fuisset, in partes sui erroris traxisse. Sed cogitando assequi nondum potui, cujus testimonio id scribat. An sui illius mystici codicis, qui penitus latet? An aliorum auctorum, qui possint consuli? Cujuscumque tamen testimonium illud fuerit, non facile obtinebit a me fidem.

Si enim Lerinum venit Julianus, certe post secundam ex Italia a Sixto Pontifice ejectionem, quo tempore omnibus Ecclesiæ fulminibus percussus, omnibusque Principum interdictis expulsus, vagabatur tanquam alter Cain. At tunc temporis Faustus propter sanctitatem morum a Maximo viro sanctissimo in suum Abbatis locum suffectus fuerat. Quomodo igitur per aliquos menses infamem hominem vir famæ integer fovisset? Quomodo sanctus Abbas familiariter, vt erat opus ad ineundam erroris societatem, vsus fuisset hæretico? Quomodo id accidere potuisset, sine tot sanctorum monachorum, Vincentiique, Julianum alioquin execrantis, querela?

Deinde si qua Pelagiani erroris fuligo Lirinensibus adhæsit, vt adhæsit sane, ea certe non ex Juliani, sed ex Cassiani societate, & multis quidem ante annis, vt ex Commonitorio Vincentii colligitur, afflata est.

Lib. de grat. & lib. arb. cap. 2.

Denique Faustus, cum libros de gratia & libero arbitrio, longe post hæc tempora factus Episcopus scripserit, si societatem erroris cum Juliano fecisset, quomodo peccati originalis oppugnatores, quorum ducem tunc temporis Julianum sciebat, insectatus fuisset tam vehementi oratione, quam ista est? *Sed forsitan dicas, cum hæc disseris, nuptias damnare deprehenderis? Non ita est, ordinatio nuptialis ex benedictione cœpit, generatio corruptionis ex transgressione cœpit, immaculatos thoros caro maledictioni addicta maculavit, & superbiæ spiritus simplicem corrupit affectum, & sicut immortalitatis privilegium, ita donum perdidit puritatis; non in querelam vocatur nuptialis gratia, sed obscœna passionis injuria: non aurum in culpam venit, sed quidquid auro obrizo adulterinum fraus iniquitatis admiscuit, sicut Pelagii spiritum, ad meliora studia a Deo conditum, corruptione pestifera nequitia auctor infecit,* &c.

Poterat forte Vignerius, vt erat in paucis eruditus, has rationes non tantum solvere vi ingenii, sed etiam arguere testimonio sui illius codicis, qui jure desideratur.

Rejicitur quoque a S. Leone.
Part. 2. cap. 6.

Ad annum 444. referre solent historici id quod habet auctor libri *de promissionibus & prædictionibus Dei*, Prospero tributi: *In Italia quoque nobis apud Campaniam constitutis, dum venerabili & apostolico honore nominandus Papa Leo Manichæos subverteret, & contereret Pelagianos, & maxime Julianum,* &c.

Qui præscripsit modū recipiendi eos, qui ab hac hæresi redirent ad Ecclesiam.
Epist. 86.

Anno 447. S. Leo modum præscripsit, quo recipiendi forent, qui a Pelagiana seu Cælestiana hæresi ad fidem catholicam redirent; sic enim scribit ad Nicetam Aquilegiensem: *Damnent apertis professionibus suis superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum universalis*

Ecclesia exhorruit, detestentur: omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis auctoritas confirmavit, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum: quoniam novimus, hanc istorum esse versutiam, ut in quacumque particula dogmatis execrandi, qua se a damnatorum societate discreverint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non salvum: cumque omnes definitiones suas ad subrependi facilitatem improbare se simulent, atque deponere, hoc tibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiant, &c.

Moritur Julianus in ignobili oppido Siciliæ anno 454.

Anno 454. aut præcedente, mortuus est Julianus, in ignobili oppido Siciliæ, cum in eo post peragratum orbem, instar fugitivi Cain, consedisset, & ex Episcopo ludimagister pueros aliquandiu docuisset. De loco alium non habeo testem, quam Vignerium ita scribentem:

In præf. sæpius cit.

Vixit sane ad beati Fulgentii tempora, qui eum alterum Cain, hoc est, profugum, & omni loco exterrem appellat. Denique obiit in ignobili Siciliæ vico apud Pelagianos ex Episcopo ludimagister. Mortuo tumulum posuerunt cum hac inscriptione, quæ nono sæculo adhuc legebatur: HIC IN PACE QUIESCIT JULIANUS EPISCOPUS CATHOLICUS.

Lib. de script. eccl. cap. 45.

De tempore, hæc habet Gennadius: *Hic Julianus eleemosynis tempore famis & angustiæ, indigentibus omnibus suis erogatis, multos miserationis specie, nobilium præcipue religiosorum, illiciens hæresi suæ sociavit. Moritur Valentiniano Constantii filio Imperatore.*

Ex hoc testimonio concludere licet, obiisse Julianum, non tantum ante ann. 455. quo Valentinianus occisus est, sed circa 453. Sic enim interpretanda puto Gennadii verba, quasi scripsisset, *imperante adhuc Valentiniano*, id est, paucis ante annis, quam imperare desineret.

Defenditur Gennadius adversus Vignerium. *In præf. cit.* Ad tempora Fulgentii vitam Juliano prorogantem. *Ex codice manuscripto.*

Gennadium accusat Vignerius immanis erroris, siquidem Julianus ad tempora sancti Fulgentii pervenerit: quod confecturum se spondet certis probationibus, tam ex Fulgentio quam ex aliis scriptoribus, simulque plura id generis, quæ multos latent, allaturum.

Intelligit autem vir eruditus nomine Fulgentii, libros, quos sanctus ille Episcopus adversus Faustum scripsit, quosque apud se habuit in manuscripto codice cum viveret. Sed oportuit codicem esse mendosum: nam Fulgentius natus est ann. 464. Ruspensem Ecclesiam regendam suscepit ann. 504. libros adversus Faustum absolvit paulo ante mortem Trasamundi, suumque ab exilio in Africam reditum, qui contigit ann. 522. fato functus est ann. 529. & proinde floruisse dici debet medio inter nativitatem & obitum tempore, id est, circa annum 480.

Hunc codicem esse mendosum demonstrant acta S. Fulgentii. *Vita S. Fulg. cap 1. cap. 17. cap. 28. cap. 30.*

Hæc cum certo constent, quæro ad quæ tempora Fulgentii pervenisse dicatur Julianus. An ad tempora morientis, aut etiam scribentis contra Faustum? An ad florentis, aut nascentis? Si ad tempora morientis: ergo Julianus protraxisset vitam ad 143. annum. tot enim anni intercedunt inter ortum Juliani & obitum Fulgentii, cum ille natus sit ann. 386. aut etiam prius, iste obierit ann. 529.

Si ad tempora scribentis: ergo Julianus vixisset ad annum 136. Si ad tempora florentis: ergo Julianus centenario major obierit, ut rationibus annorum constat. Si ad tempora nascentis: ergo non immaniter erravit Gennadius, sed ad summum novem annis. potest enim Julianus dici uno ante Valentinianum anno mortuus, id est, ann. 455. cum natus sit Fulgentius ann. 464. Verum in hac parte major Gennadio, quam Fulgentio, aut alteri æqualis ætatis scriptori, fides adhibenda est, quippe viciniori, & ea scribenti, quæ fere haberet ante oculos.

Videtur ergo vixisse Julianus saltem 68. annos, 38. Ecclesiam turbavisse, & tandem misere periisse, homo inquietus ac superbus, indignus sane, inquit Lirinensis, *qui inter unitos fide, & exæquatos humilitate, divinitus respiceretur, dum viveret, quo malo nullum acerbius cogitari potest.* Unde post expositam Apostoli sententiam: *Si quis ignorat, ignorabitur*; de rerum spiritualium magistro, qui suas opiniones cæteris præferat, & ab universorum sensibus recedat, id ait: *Juxta apostolicam comminationem Pelagiane illi provenisse cernimus Juliano, qui se collegarum sensui aut incorporare neglexit, aut excorporare præsumpsit.*

In Commonit. cap. 40. — *1. Cor. 14. v. 38.*

De scriptis a Juliano dictum est antea.

CAPUT VII.

De Anniano diacono Celedensi.

Causa susceptæ tractationis.

Epist. 24. inter Augustin.

ACTENUS inter defensores hæresis Pelagianæ recensuimus Annianum quemdam, ejusque tum in præfatione meminimus, tum in elogio Pelagii. Prævit nobis Hieronymus, dum rescriberet Alipio & Augustino. aiebat enim: *Quæritis utrum rescripserim contra libros Anniani pseudodiaconi Celedensis, qui copiosissime pascitur, ut alienæ blasphemiæ verba frivola subministret: sciatis me ipsos libros in schedulis missos a sancto fratre Eusebio presbytero suscepisse, non ante multum temporis, & exinde, vel ingruentibus morbis, vel dormitione sanctæ & venerabilis filiæ vestræ Eustochii, ita doluisse, ut propemodum contemnendos putarem. In eodem enim luto hæsitat, & exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus, ut dum epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere profitetur, nec grande est ineptissimis næniis respondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis respondebimus, non ut convincamus hæresim emortuam, sed ut imperitiam atque blasphemiam ejus nostris sermonibus confutemus. Meliusque hoc faceret sanctitas vestra, ne compellamur contra hæreticum nostra laudare.*

Ex quo natæ opiniones quatuor.

Hieronymi verba retulimus, prout legi solent in vulgatis editionibus, etsi emendari debent: quod postea videbitur. Ea vero quæstionem fecerunt, in qua eruditi, diligentius forte quam felicius, versati sunt: Quis, nempe, homo ille, de quo sermo fit? An interpres homiliarum quindecim Chrysostomi, quem cum Anniano viro illustri confudit Sigebertus? An ipsemet Pelagius nomen ementitus, quod visum Jansenio Yprensi? An Valerianus quidam Cyrillum conatus in partes Pelagianas adducere, quod putat Baronius? An Julianus ipse, quod non uemini venit in mentem?

De script. c.70.

Characteres Anniani ab Hieronymo depicti.

Priusquam hæ quæstiones, aliæque affines solvantur, accipiendi sunt characteres, quibus Hieronymus designat hominem, de quo scribit. Appellat eum Annianum, dicitque diaconum Celedensem: dicit etiam copiosissime pasci, vt alienæ blasphemiæ verba frivola subministret, scribere verbis tinnulis & emendicatis, pro Pelagianis partibus, post emortuam & suffocatam hæresim, tunc temporis cum Hieronymus ipse Augustinusque viverent. Videndum cui tandem notæ illæ septem conveniant.

§. I. *De interprete homiliarum quindecim Chrysostomi, qualis fuerit, &c.*

Quindecim homiliæ, de quibus agitur.

PLURES habentur homiliæ Chrysostomi Latinitate olim donatæ, ex iis quindecim nunc spectantur, octo scilicet priores in Matthæum, quibus præfigitur epistola Anniani ad Orontium Episcopum, testantis, se has ipsas homilias in Latinum sermonem vertisse; & septem de laudibus Pauli, quibus pariter præponitur epistola Anniani ad Evangelum presbyterum, cui mittit opus a se translatum.

Unus omniũ interpres videtur.

Unum esse, & illarum octo, & istarum septem homiliarum interpretem, præterquam quod eruditi confitentur, dilucide ostendit idem nomen vtrique operi præpositum, idem vtrobique stylus, eædem sententiæ, idem studium erga Pelagianos, idem odium adversus Augustinum, quem Traduciani & Manichæi, nomine apud Pelagianos vulgato, appellat.

Causæ, cur ita videatur.

De nomine Anniani, renuntiant oculi, de stylo judicat quisquis gustum habet, conformitatem sententiarum vel hoc vnum satis exemplum ostendit. qui enim scribit ad Orontium, cum de Chrysostomo loquitur: *Ita*, inquit, *nostrum concinit per vniversa sententiis, vt eos pene, quos nunquam vidit, omnino ad omnem scripturarum intelligentiam informasse credatur.* Qui autem ad Evangelum: *Vt videatur*, ait, *non tam præsentes informasse discipulos, quam nobis contra veræ fidei oppugnationem auxilia præparasse. Quantus enim ille adversus necessitatem! Quantus pro libero surgit arbitrio! Quam nostrorum libris vbique concinens!*

In epist. ad Orontium.

Fovet vtriusque modi homiliarum interpres Pelagianis.

Utriusque modi homiliarum interpretem studii erga Pelagianos, & illius quidem propensissimi, vtraque epistola accusat: prior enim est ad Orontium, vnum de Episcopis ob hæresim Pelagianam ex Italia ejectis; posterior ad Evangelum, ejusdem factionis presbyterum. Prioris scriptor se testatur cum Episcopo *pro fide perpeti tentationem*: posterioris auctor se cum presbytero consolationem ex eo percipere, *quod ab erudito & illustri Orientis magistro videret eam, quam Traducianus in ipsis oppugnat, astrui veritatem.*

In epist. ad Evangelum.

Catholicos insectatur.

Quidquod vtraque epistola non tantum conviciis in catholicos, & præsertim in Augustinum, sed etiam sententiis artibusque Pelagianorum referta est, scilicet laudibus naturæ humanæ, liberique arbitrii, ac possibilitatis mandatorum Dei exaggeratione, &c.

Præsertim Augustinũ, quem calumniatur.

Adde quod in epistola ad Evangelum, post expositum argumentum singularum Chrysostomi homiliarum de laudibus Pauli, hæc habentur: *In quibus sanctum illum doctorem, vas electionis, pro cunctarum speculo virtutum, variis modis proposuit, solvendo omnes illas quæstiones, quibus Traducianus obnitens, beatum Paulum vitiorum offuscatione commaculat, vt scilicet fidelibus suis apostolico exemplo peccata conciliet.* Alludit scilicet ad id, quod calumniose Pelagiani objicere solebant catholicis, & Augustino maxime: quasi dicerent, *Apostolum Paulum, vel omnes Apostolos semper immoderata libidine fuisse pollutos.*

Ibidem.

Lib. 1. ad Bonif. cap. 8.

Nec fuit Episcopus, neque presbyter.

Porro autem interpres ille, neque Episcopus fuit, neque presbyter. Nam Orontium vocat patrem, & Evangelum sanctum presbyterum: vocaturus vtique, illum quidem Coepiscopum, si fuisset ipse Episcopus; istum vero compresbyterum, si presbyter; vtrumque fratrem, si in eodem gradu constituisset, vt ferebat mos illorum temporum.

Scripsit vivente Augustino.

Scripsit temporibus Augustini, quibus nempe & Orontius vixit, & hæresis Pelagiana, strenue rem vrgente Augustino cum suis, acrius premebatur, imo jugulabatur, atque etiam emoriebatur. Sic enim alloquitur Orontium: *Me inter eas, quas pro fidei vobiscum amore perpetimur, tentationum procellas, & a mærore simul & a torpore subducis, animumque anxietate marcentem ad studium literarum remittis.* Et paulo post: *Hoc maxime tempore, quo per occasionem quarumdam nimis difficilium quæstionum, ædificationi morum atque ecclesiasticæ disciplinæ satis insolenter obstrepitur, pro qua certe beatus Joannes, cum in aliis operibus, tum in hoc quoque, tantus fere vbique, tamque alacer insurgit, vt evangelista dicta interpretando, pro evangelica perfectione nobiscum videatur pugnare. Quid enim ille magis hominibus inculcat, quam naturæ suæ nobilitatem, quæ adversus Manichæi rabiem omnium recta sapientium consensu conventuque laudatur? Laudatur autem vel in admirabilis gloriam conditoris, vel ob concitanda studia virtutis, vel ad castiganda vitia voluptatis, &c.*

In præf. ad homil. Chrysost. in Matth.

Nota Pelagianorum solemnem querelam.

Refellitur Sigebertus oberrans vno fere sæculo.

Atque inde refellitur manifeste Sigebertus, qui virum illustrem, a quo vel breviatus est codex Theodosianus, vel recognita jussu Alarici atque approbata breviatio ab alio facta, cum interprete homiliarum in Matthæum confudit. *Annianus*, inquit, *vir spectabilis, jubente Athalarico rege*, (Alaricum debuit dicere) *volumen vnum de legibus Theodosii Imperatoris edidit, & monente Orentio Episcopo librum Joannis Chrysostomi in Matthæum de Græco in Latinum transtulit.* Aberrat enim vno fere toto sæculo: nam interpres homiliarum scripsit, vivente Augustino, id est, ante annum 430. in quem incidit Augustini obitus. Vir illustris, quod navavit operæ in codice Theodosiano, id præstitit ann. 22. Alarici, qui fuit Christi 506.

§. II. *De interprete homiliæ Chrysostomi ad neophytos.*

De homilia ad neophytos.

PRÆTER homilias istas quindecim, de quibus dixi, est alia ad neophytos, de qua

Julianus

Lib. 1. adversus Augustinum.

Julianus cum Augustino altercatus est : inde idem adhibens testimonium, quo, cum scriberet ad Zosimum Papam nomine octodecim Episcoporum, visus fuerat peccatum originis tollere. Græcus textus nunc non extat, fuit olim visus Augustino, qui fragmenta duo refert, & hoc præsertim : διὰ τοῦτο καὶ τὰ παιδία βαπτίζομεν, καίτοι ἁμαρτήματα οὐκ ἔχοντα. quibus ex verbis Augustinus fraudis arguit Julianum, vel potius interpretem, qui vertisset : *Hac de causa etiam baptizamus infantes, cum non sint coinquinati peccato;* quasi voluisset significare, a Chrysostomo negatum, contra fidem Ecclesiæ, peccatum originale.

Lib. 1. advers. Jul. cap. 6.

Ibidem.

Sed audiendus Augustinus : *Comparant ergo eos* (infantes) *Joannes majoribus, quorum propria peccata dimittuntur in baptismo, dixit illos* non habere peccata ; *non sicut verba ejus ipse posuisti*, non esse coinquinatos peccato, *dum vis utique intelligi*, non eos peccato primi hominis inquinatos. *Verum hoc non tibi tribuerim, sed interpreti : quanquam in aliis codicibus eamdem interpretationem habentibus, non* peccato, *sed* peccatis *legatur. Unde mirer, si non aliquis ex numero vestro singularem maluit numerum scribere, ut illud acciperetur unum, unde dicit Apostolus :* Nam judicium quidem ex uno in condemnationem; gratia autem ex multis delictis in justificationem. *Ibi quippe unum, nonnisi unum delictum vult intelligi, quo nolentes credi parvulos inquinatos, non eos* peccata non habere, *quod ait Joannes, ne intelligerentur propria : vel* peccatis, *sicut habet in aliis codicibus eadem interpretatio, sed* peccato *non inquinatos dicere maluistis, ut unum primi hominis peccatum veniret in mentem. Sed suspicionibus non agamus, & hic vel scriptoris error, vel varietas putetur interpretis, ego ipsa verba Græca quæ a Joanne dicta sunt, ponam*, ἁμαρτήματα, &c.

Rom. 5. v. 16.

Quatuor ex Augustini verbis concluduntur.

Ex Augustini verbis concludo primum, jam inde a temporibus, quibus scribebat Augustinus, (scribebat vero ann. 421.) varias fuisse in variis codicibus hujusce interpretationis lectiones. Quanquam in libello fidei, quem Julianus edidit, perinde legitur, atque objectum est Augustino. Alterum, hunc interpretem fuisse de numero Pelagianorum. Tertium, hunc ipsum scripsisse ante natas Augustinum inter & Julianum concertationes; natæ sunt vero ann. 418. quo primum Julianus, adversus priorem Augustini librum *de nupt. & concup.* quatuor libros elaboravit. Postremum, hujusce homiliæ interpretem non differre ab Anniano, qui alias vertit : nam & idem stylus est, eademque Latinitas, & uterque labor hominis Pelagiani, & ætas eadem, & alia fere omnia adjuncta.

Idem quindecim homiliarum & homiliæ ad neophytos interpres.

Inde concludo, & mea quidem sententia, nec temere, nec obscure, interpretem homiliæ, qua de agimus, non alium esse, quam Annianum illum, cujus duæ sunt epistolæ : altera ad Orontium Episcopum, præfixa, ut dictum est, homiliis octo prioribus Chrysostomi in Matthæum ; altera ad Evangelum presbyterum, quæ locum tenet præfationis in septem ejusdem Chrysostomi homilias, de laudibus Pauli Apostoli.

§. III. *Quod Annianus diaconus non sit diversus ab interprete homiliarum.*

Annianus Diaconus idẽ cum interprete homiliarũ.

JAM vero id ostendendum est, propter quod maxime instituta est quæstio, Annianum scilicet, cujus Hieronymus meminit, non alium esse ab interprete homiliarum, sed unum plane ac eumdem. Id autem facile conficitur : nam idem est nomen, Annianus ; idem in Ecclesia gradus, minor presbytero ; idem animi studium, propensum in Pelagianos, aversum a fidei defensoribus ; eadem ætas, vivente Augustino; eadem scribendi causa, parere Pelagianis ; idem scribendi tempus, post jugulatam emortuamque hæresim, cum hæretici pessime odissent, per quos putarent, se libertatem docendi erroris perdidisse, & quos gladio non poterant, voto interficerent, quemadmodum loquitur Hieronymus.

Epist. 24. inter Augusti ian.

Opinio Jansenii Yprensis de Pelagio.

Lib. 1. de hær. Pelag.

Atque hinc diluitur conjectura Jansenii Yprensis, quam aliis quibusdam placuisse novi, Annianum, cujus meminerunt Hieronymus & Augustinus, non alium esse quam Pelagium, qui nomen ementitus sit. Nam ut alia nunc taceam, Pelagius, si credimus Augustino libro de gestis Palæstinis, & Orosio in apologia, Græce adeo nihil sciebat, ut per interpretem Græcis hominibus respondere Diospoli coactus sit; sciebat autem plurimum Annianus, ut ex versionibus constat.

Orta ex testimonio Hieronymi male intellecto.

Objici potest in contrarium dictum illud Hieronymi, quo adductus est Yprensis in suam conjecturam: *Egimus*, inquit loco mox citato, *ut dum epistola mea respondere conatur, apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret : quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana se dixisse denegat, in hoc opere profitetur.* Hinc enim consequens videtur, ut Celedensis pseudodiaconus idem ipse sit, qui Diospoli denegavit, quod in opere adversus Hieronymum facto, id est, ut quidem conjicit Yprensis, in libris quatuor *de libero arbitrio*, postmodum professus est.

Rejicitur sex ob causas.

Verum suam habet objectio a præcedentibus verbis solutionem. Nam primum pseudodiaconus dicitur ab Hieronymo copiosissime pasci, ut alienæ blasphemiæ verba subministret. Cujus autem fuit aliena illa blasphemia, nisi Pelagii? Deinde libri, quos Annianus composuit adversus epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem, ab Eusebio presbytero missi sunt in Orientem ad Hieronymum ann. 419. quo feliciter ad Deum transiit sancta virgo Eustochium : atqui tunc temporis Eusebius in Occidente versabatur, in Oriente Pelagius : quomodo igitur qui in Oriente positos erat Hieronymus, ubi publicati fuerant a Pelagio libri *de libero arbitrio*, indiguit eos ab Occidente accipere? Deinde libri quatuor *de libero arbitrio* non modicum opus erant : oportet vero non fuisse grandes, quos in schedis Hieronymus accepit. Deinde libris quatuor *de libero arbitrio* respondit Augustinus ann. 418. sub finem : at ann. 419. nondum libris Anniani responsum erat, quærebantque Alipius & Augustinus, an porro respondendum esset. Deinde non poterat libris Anniani responderi, quin Hieronymus suis laudibus cumularetur : de Hieronymo siluit Augustinus in libro *de gratia Christi*, non taciturus utique, si qua se dedisset occasio, ut in libro *de natura & gratia*, cum Hieronymi causa per se amici, tum propter Albinam, Pinianum & Melaniam, ad quos scribebat, quique necessitudinis communi vinculo utrumque fidei defensorem complectebantur. Denique Anniani libri prius innotuerunt Alipio & Augustino in Africa, quam Hieronymo in Oriente ; hos enim non accepit, nisi paulo

V

ante dormitionem Eustochii, quæ incidit in diem 28. Septembris ann. 419. At Alipius Augustinusque jamdudum de ipsis ad Hieronymum scripserant, per Innocentium presbyterum, qui dicitur a synodo Africana ad Cyrillum missus, ad conquirendos canones Nicænos, quique proinde solverat ex Africa sub finem mensis Maii ann. 419. Non ergo libri illi scripti sunt a Pelagio, quippe qui ann. 418. in Oriente versatus sit, & antea quoque libros de libero arbitrio ediderit.

August. lib. de gratia Christi.

Emendatur locus Hieronymi.

Qua ratione igitur solvendus ille nodus, quem Hieronymus dicto suo implicat? Suspicor in vulgatis editionibus epistolæ, qua de agitur, deesse vocem unam, totumque locum ita emendandum: *In eodem luto hæsitat, & exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus, ut dum epistolæ meæ respondere conatur, apertius se proderet, & blasphemias suas omnibus patefaceret: quidquid enim in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se* Pelagius *denegat, sibi in hoc opere profitetur.* Sic enim omnia facile consistunt, alioqnin [illegible], & plane veris pugnantia, nec aliunde desit ratio emendationis. nam Hieronymus Annianum cum Pelagio conferre videtur, Annianumque accusare, quod in eodem ac Pelagius luto hæsitet, quodque nihil aliud loquatur, sed tantum, quod disertius atque curiosius.

Rejicitur aliorum pariter conjectura de Valeriano quodam.

Hinc refellitur quoque opinio quorumdam, quibus venit in mentem, Annianum, de quo agimus, non esse diversum a Valeriano, qui ex Italia Alexandriam trajecit, ut Pelagianam hæresim, si qua posset, in nobilissimam Ecclesiam inveheret, atque in Cyrilli amicitiam subrepens, id tentaret in Ægypto, quod Cælestius in Africa & Sicilia, quod Pelagius Romæ & Hierosolymis, quodque Julianus Constantinopoli & Thessalonicæ molitus esset: Pelagiani siquidem nullam majorem sedem non conati sunt, per fraudem in suas partes vel inclinare, vel trahere.

Rejiciendæ ratio.

In annalibus ad ann. 417. num. 15.

Verum, etsi hanc conjecturam non mediocriter adjuvet epistola, qua Eusebius, Cremonensis ut videtur Episcopus, Cyrillum monet de cavendo Valeriano: quemadmodum prius, ut sibi quidem persuadet Baronius, significarat Hieronymo, scriptam ab Anniano diacono suæ ad Ctesiphontem literæ responsionem; vix tamen adduci possum ut credam, *servum Valerii comitis*, qualem Eusebius depingit, *ventriloquum & ventri deditum*, cæterisque vitiis infamem, a veteribus recensitum in numero ecclesiasticorum scriptorum.

Conjectura non improbabilis de Valeriano illo.

Quanquam non aberraturus sit forte procul a vero, qui Valerianum, cujus meminit Eusebius Episcopus, senserit Valerio comiti insinuasse calumnias Pelagianorum in defensores peccati originalis, & excerpta de quatuor Juliani libris contra Augustinum, non admodum fidelia confecisse.

Valerianum dico, cujus meminit Eusebius Episcopus: nam Eusebius alter, a quo Hieronymus Anniani diaconi libros accepit, Episcopus certe non fuit, sed tantum presbyter, siquidem scribit Hieronymus & ipse solum presbyter, *eos se libros a sancto fratre Eusebio presbytero missos suscepisse.*

Epist. 24. inter August.

Rejicitur etiã suspicio de Juliano.

Refellitur pariter suspicio non levis, quæ incidere posset non neminis animo, Annianum diaconum Celedensem non esse diversum a Juliano, qui suam ipse Latinitatem commodavit Pelagio; & si credimus Mercatori, a Pelagianis conductus est ad suas partes defendendas. Quidni enim nomen fuerit ementitus, & in Occidente scripserit, quod Eusebius in Orientem mitteret, quodque prius in Africam ad Augustinum perveniret ex vicina Sicilia, quam ad Hieronymum Bethleemi positum? Julianus certe non mediocriter Græcæ linguæ peritus fuit, siquidem dicitur a Gennadio, *Græca & Latina lingua scholasticus.*

Lib. de script. eccl. cap. 45.

Verum credibile non est Julianum, aut Pelagianis se locasse, cum per se dives esset: aut homiliam ad neophytos interpretatum fuisse, cum jam ante motas contentiones suam haberet interpretatio illa auctoritatem: aut alios libros scripsisse pro sua hæresi, quam quos vel ipse, vel Mercator, vel Gennadius memoraverit: aut in Sicilia edidisse quidquam, quod Augustinus propter viciniam non probe sciret: aut denique diaconi Celedensis nomen ementiri voluisse pugnaturum adversus Hieronymum, qui gloriæ duceret præstantissimos quosque Ecclesiæ catholicæ doctores aperto marte aggredi, & superbe despicere.

§. IV. *Reliqua pertinentia ad Annianum diaconum Celedensem.*

Annianus Latinæ gentis.

His ita constitutis de persona Anniani, inquirendum deinceps de Celedensi, vel patria, unde originem duxit, vel Ecclesia, cui ministravit. Annianus certe Latinæ gentis fuit, quod ipse testatur in epistola ad Evangelum: *Jussisti*, inquit, *ut ex beati viri Joannis operibus in nostram linguam aliqua transferrem*, &c.

Epist. ad Evangelum.

Unde ortus, & dictus Celedensis.

Conjectura non improbabilis de errore illapso in vulgatas editiones.

In thesauro geograph.

Cum ergo Latinus fuerit, Julianique Apuli, Cælestii Campani, aliorumque Pelagianorum ejusdem regionis aut finitimæ amicus, Campanum & ipsum fuisse, ex oppido Celeuna seu Celena, opinari quid vetat? Ut error irrepserit in Hieronymum, nec ille difficilis, quippe in voce non celeberrima. Certe qui Celedensis nomen usurpaverit, præter Hieronymum, ignorare se fatetur Ortelius; & nos vidimus non semel in M M. S S. codicibus literam N. sic efformari, ut pronum fuerit mutari in D, a lectore non curiosissimo. Verum cum Celena nullam scribatur habuisse Ecclesiam, Annianum oportet Celenensem appellatum a loco, non in quo ministraverit, sed ubi natus sit.

Difficultatem patitur ab Hieronymi testimonio.

Epist. 77.

Quanquam ut huic conjecturæ, etsi non minimam similitudinem veri præferat, non ita libenter assentiar, retinet me epistola Hieronymi scribentis ad Marcum presbyterum Celedensem. vix enim crediderim, & in istum quoque locum mendum irrepsisse. Sin minus autem irrepserit, fateri oportet aliquam fuisse Ecclesiam Celedensem: si quidem vix ullum apud veteres, ut opinor, reperire est exemplum vel Episcopi, vel presbyteri, vel diaconi aliunde quam ab Ecclesia, cui addictus sit, appellationem sortiti.

Incertum, cujus Ecclesiæ diaconus fuerit Annianus.

Incertum est, an Orontii Episcopi diaconus fuerit, & ejusdem cum Evangelo presbytero Ecclesiæ minister. Neque enim id definiri potest ullo alterutrius epistolæ testimonio: imo in partem negantem nonnihil præjudicii forsan inde extiterit, quod si in Ecclesia Orontii, vel in eadem cum Evangelo, militasset, inter afferendas parendi causas jussis Orontii Evangelique, hanc utique non omisisset, quæ unicuique obvia est: fas nimirum esse, diaconum &

Episcopo suo, & presbytero parete.

Certum vero, dictum esse armigerum Pelagii. *Apolog. cap. 2.*

Nullus fere dubito, quin is ipse sit, quem Paulus Orosius armigerum Pelagii nominat: *Stat etiam*, inquit, *immanissimus superbia Goliath, carnali potentia tumidus, omnia se per se posse confidens, caput, manus, totum insuper corpus plurimo apparatu vestitus, habens post se armigerum suum, qui, & si ipse non dimicat, cuncta tamen aris & ferri suffragia subministrat.*

Censi quoque, unum esse de dictatoribus ab Orosio memoratis. *Ibid. cap. 25.*

Neque etiam mihi dubium est, quin sit unus ex illis dictatoribus, de quibus loquitur Orosius, eum, post exprobratam Pelagio impudentiam sententiæ in epistola ad Demetriadem contentæ, pergit in hæc verba: *Quanquam hoc quod neque apte, neque decore dicitur, tibi imputare non debeamus, cui neque natales dederunt, ut honestioribus studiis erudireris, neque naturaliter provenit ut saperes: sed illis dictatoribus tuis, qui miserum sensum miserrimo sermone conscribunt, & te legendum cachinnis, quasi titulum confusionis, exponunt.* Quare disertam illam epistolam, sensu quidem Pelagii, sed Anniani verbis, scriptam fuisse, non temere quispiam conjecerit.

Certum pariter, fuisse interpretem Pelagii in synodo Diospolitana.

Imo nec ambigo, quominus sit interpres ille malignus, qui, & in conventu presbyterorum, Joanni; & Diospoli, Patribus responsa Pelagii Latine loquentis Græce exponeret, nec tamen satis fideliter. quod de conventu Orosius, de concilio Diospolitano Augustinus queritur. Quanquam Orosius difficultatem creat, eum interpretem accusat imperitiæ alterutrius linguæ, cujus nemo Annianum reum jure fecerit. Sic enim ait: *Propter imperitiam ignoti nobis interpretis, quem sæpissime viri primarii & religiosi, Posserius & Avitus presbyteri, & Domninus exduce, vel prave interpretantem, vel plurima supprimentem, vel alia ex aliis suggerentem, confutarunt.* Verum, quæ interpreti objiciuntur, minus imperitiæ sunt, quam improbitatis: quare imperitiam ab Orosio objectam interpretor ego improbam hominis fallere volentis calliditatem, qui quæ pervertere tentabat, non satis intellexisse se fingeret, affectata, si modo argueretur, excusationis occasione.

Ibid. cap. 3.

De scriptis ab Anniano.

Quæ scripserit, sive suo marte, sive aliena interpretans, ex dictis fere constat; operæ tamen pretium est singula per synopsim exhibere, quorum quæ supersunt, sub finem cum Pelagianis aliis colligentur.

HOMILIA AD NEOPHYTOS.

Tom. v. operum Chrysostomi editionis Latinæ, & tom. 11. editionis Græco-Latinæ.

EPISTOLA SEU LIBER AD DEMETRIADEM VIRGINEM.

Reperitur ubique passim, erat olim epistola 142. inter Augustinianas: sed nulla ætas paulo doctior non animadvertit, hanc neque esse Augustini, neque Hieronymi, cujus in appendice tom. 11. invenitur.

LIBRI ADVERSUS EPISTOLAM HIERONYMI AD CTESIPHONTEM.

Nihil eorum superest, præter memoriam apud Hieronymum, *epistola 24. inter Augustinianas, & 98. inter Hieronymianas.* Periit etiam epistola Alipii & Augustini ad Hieronymum, in qua fiebat de ipsis mentio.

EPISTOLA AD EVANGELUM PRESBYTERUM, PRÆFIXA HOMILIIS SEPTEM CHRYSOSTOMI DE LAUDIBUS PAULI.

Tom. v. editionis Græco-Latinæ, & tom. 111. Latinæ, & apud Bedam tom. v1.

EPISTOLA AD ORONTIUM EPISCOPUM, PRÆPOSITA HOMILIIS OCTO PRIORIBUS IN MATTHÆUM.

Tom. 1. editionis Commelinianæ, & tom. 11. editionis Latinæ.

Observandum inter homilias Chrysostomi, quarum antiquus interpres dicitur ignotus, plures esse, si non fere omnes, quæ sine temeritatis vitio possint tribui Anniano, duabus præsertim de causis; altera, quod simili latinitate cum iis, quæ indubitatum habent interpretem Annianum, videantur donatæ; altera, quod ejus pene sint argumenti, quod licet in bonum sensum a catholicis tractaretur, a Pelagianis tamen detorqueri solebat in suæ hæresis patrocinium.

CAPUT VIII.

De auctore libri quæstionum novi ac veteris testamenti.

Causa suscepti examinis de libro Quæstionum, &c. *Lib. de hær. Pelag. ubique passim.*

OMO quarto operum Augustini reperitur liber *de quæstionibus veteris & novi testamenti*, qui vulgo creditur, dicitur certe a Jansenio Yprensi, plenus erroribus Pelagianis: quare maximi est momenti ad rem, quam agimus, imo necessarium, explorare diligentius, an res ita se habeat. Si enim popularis illa credulitas probabilitate non caret, dici debet hæresis, quæ postmodum a Pelagio nomen accepit, jam inde ab anno circiter 373. Romæ viguisse, aliumque parentem habuisse, quam Theodorum Mopsuestenum; atque ita falso scripserit Mercator, *hanc inimicam rectæ fidei quæstionem, a Rufino quodam Syro, Romam temporibus Anastasii primum invectam.* Siquidem scribit auctor quæstionum, ea se in urbe, longe ante hæc tempora, opus edidisse.

Præf. in lib. Subnot.

Variæ doctorum sententiæ.

Sunt qui tribuant id totum operis Hilario diacono, cujus etiam feruntur esse commentarii in epistolas Pauli Ambrosio supposita: videtur enim utrumque opus, eodem tempore scriptum, eodem stylo similique doctrina; imo, si qua fides danda esset Lovaniensibus, Bellarmino, & Yprensi Jansenio, idem Pelagiani errores in utroque scaterent.

Quæ vocantur ad examen.

Ego quidem non inficior, quin quæstiones, ipsique commentarii nonnullis erroribus fœdentur, Pelagianis infici vix assentiar. Nam quæ ad id probandum afferri solent, ea, vel alieno sensu accipiuntur, vel per se sunt ambigua, vel saltem non procul recedunt a sententia Patrum, etiam illorum, quos Augustinus laudat, velut fidei catholicæ magistros. Quæ vero faciunt ad refellendam hanc errorum objectionem, adeo aperta sunt, adeoque clara, ut sufficiat pene solus oculorum sensus ad utriusque

operis auctorem absolvendum. Est igitur operæ pretium, & hunc librum quæstionum, & præfatos commentarios, diligentiori cura ad examen vocare, sed quæstiones primum, deinde commentarios.

Observatio prima, de partibus quatuor totius operis.

Habet autem quæstionum volumen, prout editum est a Lovaniensibus in appendice tomi quarti operum Augustini, partes omnino quatuor, quarum prima complectitur quadraginta septem quæstiones ex vetere testamento. Secunda, quinquaginta ex novo. Tertia triginta ex vtroque mixtim. Quarta ex vtroque pariter sexaginta quinque.

Secunda, de tribus prioribus partibus.

Tres priores partes videri possunt esse instar integri cujusdam operis. In quarta nihil aliud continetur, quam primæ & secundæ interpolata repetitio. Neque vero fuit posita in editione operum sancti Augustini, quam Basileæ accuravit Erasmus; sed addita est multis post annis a Jacobo Hæmeræo, ex vetustissimo, vt ait, codice bibliothecæ Victorinæ Parisiensis: imo scripta videtur ab homine, qui cum plus otii haberet, quam vel eruditionis vel judicii, post lectum aliud opus, voluerit forte experiri, quid ipse posset addere: & addidit sane plurima, sed neque bona, neque bono sermone. quare tota hæc pars prætermittenda merito est, tanquam res vel nullius, vel parvi pretii; quod miror a Lovaniensibus non fuisse animadversum.

Tertia, de quarta parte.

Quarta, de examine priorum trium.

De priore igitur opere veniunt ad examen potissimum tria: primum, an id totum, cujuscunque tandem sit, ita scateat erroribus Pelagii, vt propterea debuerit auctor dici *perfectus Pelagianus, & fidelissimus Pelagianorum interpres: adeo vt in tradenda Pelagianismi sinceritate ipsum superaverit Pelagium, omninmque accuratissime mysteria Pelagiana explicuerit.* Alterum, an vnum sit opus, quod vno nomine quæstionum appellatur. Postremom, a quo sit auctore, quo tempore, & vbi scriptum.

§. I. *An volumen quæstionum veteris & novi testamenti inquinetur erroribus Pelagianorum.*

Inquinari affirmant Lovanienses, &c. Silet Erasmus, & silentio negat.

SUNT qui affirment, iique nec pauci, nec ignori, Lovanienses, Bellarminus, Jansenius Yprensis, & alii librorum censores. Erasmus tamen in censura, cum plurima objiceret auctori hujusce operis, quibus ei detraheret, si quid hactenus obtinuisset fidei, de Pelagianismo nihil omnino dixit, dicturus vtique, si quid ejusmodi videre sibi visus fuisset. Nam quo validiore argumento efficeret id, quod maxime contendebat, librum quæstionum non esse elaboratum a Pelagii, hæresisque Pelagianæ domitore Augostino?

Et quidē justa de causa.

Erasmo assentior hac in parte, tum quia quæstionum auctor aperte convellit omnia hæresis Pelagianæ fundamenta; tum quod objecta in contrarium, partim ambigua sint, partim supposita, partim non satis aut fideliter allata, aut erudite intellecta, omnia certe tunc temporibus a Patribus communiter dici solita.

Nam hæresis Pelagiana quinque dogmatibus continetur.

Et vero hæresis Pelagiana, prout a veteribus exposita est, & a Zosimo Pontifice damnata, quinque dogmatibus continebatur: *Quod Adamus sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Quod peccato suo soli sibi nocuerit, & non posteris. Quod possit homo per liberum arbitrium, tanquam per se sibi sufficeret, implere quod velit; vel etiam quod meritis operum a Deo gratia vnicuique detur. Quod libido sit naturale bonum. Et quod parvuli non trahant originale peccatum.* At contra hæc quinque ita sentit quæstionum auctor, vt integerrimus quisque catholicus, saltem suæ aut vicinæ ætatis, puta Chrysostomus, Hieronymus, & alii.

De omnibus catholice sentit.

Et primo quidem, de mortalitate Adami.

Et contra primum quidem, de mortalitate Adami. QUÆSTIONE VI. *Dictum Adæ & Evæ est:* Qua die manducaveritis, morte moriemini; *& vtique non statim mortui sunt, sed post longum temporis intervallum: sed quia jam spem immortalitatis amiserant, futura mors præsens dicta est, quia hæc cœpit in spe haberi.*

QUÆSTIONE XIX. *Deus hominem fecit, qui quamdiu non peccaret, immortalitate vigeret, vt ipse sibi auctor esset ad vitam, aut ad mortem; vt custodiens se a peccato, labore suo gauderet, esse se immortalem; negligens vero factus, ipse sibi imputaret, quia cœperat esse mortalis.*

QUÆSTIONE XXXIV. *Vita & mors sic a Deo est, quia legem dedit, qua servantibus se vitam promittit; contemptoribus vero mortem, sed illam qua secunda dicitur. Dum enim vnumquemque adjudicat, quid mereatur, ab ipso est, sive absolutio ad vitam, sive reatus ad mortem. Non ergo inventor mortis est, sed judex, quia mortis auctor peccatum est. Quomodo ergo Deus poterat facere mortem, qui nescit peccare? Sed cum peccatis retribuit, ab ipso dicta est esse mors, cum non ex ipso fit, sed ex hoc qui peccavit.*

QUÆSTIONE CXVI. *Mortis auctor qui est diabolus, quoniam peccasse in morte Salvatoris inventus est, sanguinem ejus cum omnium nostrum amisit: quia sicut per vnum Adam peccantem omnes in morte tenebat, ita per vnum non peccantem omnes amisit.*

Deinde, de humano genere læso per peccatum Adami.

Contra secundum vero, quod peccato suo Adamus posteris non nocuerit. QUÆSTIONE XLVII. *Promiscue Propheta locutus est, vt dono Dei indigere significaret; vt sive peccatores, sive justi, Dei misericordiam expectasse noscerentur: peccatores propter delicta propria, vt de faucibus mortis eriperentur: justi vero paterno absoluti peccato, deleta sententia data in Adam, per quam cuncti tenebantur.*

QUÆSTIONE XXCIII. *Diabolus superato homine triumphavit, hic victus genus suum subjecit peccato.*

QUÆSTIONE CXII. *Et sequitur:* Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum. *Nunc hoc adjecto causam infirmitatis humani generis memorat, quia facile est homini peccare, vt examen circa se judicis mitiget. Prima enim culpæ facit mentionem, ex qua prævaricando Adam genus humanum obnoxium fecit peccato. Suasu enim & fallacia inimici iniquitatem concipiendo, omne semen suum iniquitati subjecit, vt ex eo omnes per traducem geniti, peccato essent obnoxii. Propterea adjecit:* Et in delictis concepit me mater mea; *vt ab Adam derivatio facta peccati, conceptis & natis impedimento esset ad bonam vitam agendam.*

Tertio, de impeccantia.

Contra tertium, quod simplex non erat, sed saltem duplex, de impeccantia & gratiæ adjutorio, ita sensit, vt primam partem Pelagiani erroris aperte oppugnaret, de altera exquisite, & pene curiose, sententiam diceret cum Patribus ejusdem ævi. De impeccantia igitur. QUÆSTIONE CIX. *Humana natura, quia perfectionem divinitatis non habet, per exercitium & colluctationem proficit, vt melior fiat, cum plus*

vincit quam vincitur. Si enim sic ageret, quod impossibile est, vt nunquam peccaret, melior Deo fieret. Quod absit, quia natura qua potest peccare, sicut & non peccare, si semper vinceret, illi natura præponenda erat, quæ ideo non peccat, quia impassibilis est.

QUÆSTIONE CXII. *Cor autem mundum sic potest habere, si neque intus, neque foris delinquat: hoc est, neque in opere, neque in cogitatione. At quia prope impossibile est, vt in omnibus servetur, vel in Dei causa servandum est, quæ principalis est. Etiam mundum cor in sacramento Dei & Christi custodiatur, dum fides inviolata servatur: quia & in alio loco dicitur:* Quis gloriabitur mundum se habere cor, *aut immunem esse a peccatis?*

QUÆSTIONE CXV. *Nemo inveniri potest, qui bene faciat semper*, &c.

Et de gratia habituali.

De gratia divina duæ sunt quæstiones: vna de habituali, vt aiunt, quæ justitia inhærens & pignus adoptionis; altera actualis, qua præstamus opera pietatis. De priore, quid dici potuit exactius, etiam ad scholæ sensum, si voces excipias?

QUÆSTIONE CXXV. *Hoc est signum credentium, quod sint Filii Dei, vt eum hunc* (Spiritum sanctum) *accipiunt, Dei se Filios audeant appellare: nisi enim signum divinitatis habuerint, Dei Filii dici non poterunt. Quanquam aliquis verus Dei Filius non est, vt sit totus de toto, sicut & Christus; per adoptionem autem sunt Filii Dei, vt accipientes spiritum Christi, per ipsum Filii Dei dicantur, per id quod de Deo est, quem in se habent spiritum, in Filiis enim quamvis adoptivi sint, patris tamen ex aliqua parte debet videri substantia. In mundo enim, quia res imperfectæ sunt, adoptati ab hominibus filii, nullum pignus, sed solum nomen accipiunt: Deus autem, quia perfectus est, plus facit, vt adoptatis spiritum suum det, per quem aliquam veritatem adoptati ab eo videantur habere, quia vocabula sine rebus inania sunt.*

Atque etiam actuali.

De gratia actuali docet Augustinus, eam dari a Spiritu sancto humilibus & de se non præsumentibus, merito fidei; quæ & ipsa sit donum Dei, ad actus omnes pietatis præstandos, vincendasque tentationes; quæ det ipsum quoque posse agere divina, sitque cæleste quoddam lumen, & spiritus justitiæ. Hæc autem omnia quam manifeste docet quæstionum auctor!

QUÆSTIONE CXXIII. *Si perfectus factus esset, vt nullius egeret, non fuerat homo, sed Deus, neque circumventus prævaricasset; Spiritum autem sanctum habere, vltra naturam & perfectionem hominis est, vt possit quæ Dei sunt.* Ecce non obscure expositam gratiæ divinæ, & causam, *Spiritum sanctum habere*; & necessitatem, *vt nullius egeret*; & supernalitatem atque gratuitatem, *vltra naturam & perfectionem hominis*; & vim, qua dat posse agere divina, *vt possit quæ Dei sunt.* POSTEA, de eadem Spiritus sancti donatione. *Hoc donum etiam per Prophetas promissum est, vt tunc daretur, quando mysterium Dei declarari deberet in triumpho, devicta morte, vt sciret creatura Patrem & Filium & Spiritum sanctum vnum esse Deum. Vnde Evangelista:* Spiritus, *inquit*, nondum erat datus, quia JESUS non erat clarificatus. *Clarificatio enim hæc est, cum per virtutem suam cognoscitur esse, quod testificatus est de se: quia clarificatio hoc donum dedit, quod per Joelem Prophetam fuerat promissum. Ait enim Deus:* In novissimis diebus effundam de spiritu meo super omnem carnem, *&c.*

Joan. 7. v. 39.

Joel. 2. v. 28.

Et Apostolus inter alia: Cum autem apparuit, *inquit*, benignitas & humanitas Salvatoris Dei nostri, non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis per Spiritum sanctum, quem effudit in nos abunde per JESUM CHRISTUM Salvatorem nostrum, vt justificati gratia ipsius, heredes efficeremur secundum spem vitæ æternæ. *Confirmavit Apostolus, quod per Johelem Prophetam fuerat promissum, quia hoc, postquam clarificatus est* JESUS, *implevit Deus, vt Spiritum sanctum effunderet in illos, qui credunt in Christum.* Tit. 3. v. 4.

QUÆSTIONE CXI. *Qui fidem habet in Deum, semper ejus quærit auxilium.*

QUÆSTIONE CXII *Semper enim Dominus ad auxilium suum vult confugere servos suos.* Et postea: *Corda illorum illuminata sunt cælesti corusco, vt viderent Dei providentiam in Christo.* Et postea: *Cor mundum crea in me Deus, & spiritum justum innova in visceribus meis: hoc est bona mente misericordiam deprecari. Non solum autem de præteritis rogat, sed etiam de futuris sollicitus est, vt peccator emendent odisse peccare, ne peccet, adjuvetur a Deo per spiritum justitiæ, quem orat dedicari in visceribus suis; id est, vt novus ad hoc ponatur in eo, vt custodiat eum a peccatis, ne cogatur facere quod scitur nolle: cor autem mundum sic potest habere, si neque intus, neque foris delinquat, hoc est, neque in opere, neque in cogitatione.*

QUÆSTIONE CXV. *Nam si timor Dei in animo sit, nec caro, nec sanguis, nec principes, nec potestates prævalerent, quia Dei adminiculis sic eos persequuntur, vt tamen non, cum laborant, vincantur; si autem potestatis nostræ non essemus, quomodo diceret Dominus:* Petite, & dabitur vobis? Omnis enim qui petit, accipiet. *Si ergo qui vult petere, accipiet, jam non est illud quod solet dici:* Non quæ volumus, sed quæ data sunt habemus. *Quia* VOLUNTAS A SALVATORE INCITATUR, UT PETAT, ET ACCIPIAT QUOD PETIERIT. *Fati autem hæc esse dicunt, vt sive petat, sive non petat, fato tamen, quod aut malum aut bonum est, consequatur. Dominus autem hoc excludens ait:* Filia, fides tua salvam te fecit. *Non jam fato fit, quando fides percipit beneficium: Et iterum:* Si credis, *ait*, omnia possibilia sunt credenti. *In voluntate vtique posuit meritum, quia fidei bonum est, non natura. Fides autem res accedens est, quæ excitat ad exercitium voluntatem: vt quia in natura non est, voluntas quæ in natura est,* SUSCEPTA FIDE *meritum ei collocet apud Deum.* Matth. 7. v. 7. Matth. 9. v. 22. Marc. 9. v. 22.

QUÆSTIONE CXIX. *Apostolo, vt tentationes ab eo cessarent, deprecanti Dominus ait:* Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. *Hinc subsecutus ait:* Cum infirmor, tunc fortior sum, & gaudeo, *inquit*, in tribulationibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. *Si necessitas ad Dei auxilium nos impellit, quanto magis securitas?* 2. Cor. 12. v. 9.

Quid cætera persequar? His certe temporibus de gratia tam aperte sensisse, neque indocti fuit, neque Pelagianismum parturientis hominis.

Jam vero contra quartum Pelagianorum dogma, quod LIBIDO SIT NATURALE BONUM, quis Patrum Augustino majorum apertius sensit? Quarto, de libidine.

QUÆSTIONE CXII. *Propterea adjecit*: Et Psal. 50. v. 7.

in delictis concepit me mater mea; *vt ab Adam derivatio facta peccati conceptis & natis impedimento esset ad bonam vitam agendam, ac per hoc supplici non negandam misericordiam, quia infestum habet hostem, qui ei suadet vt peccet. Per peccatum enim diabolus, subjecto sibi primo homine, potestatem accepit carni ejus se immiscere, & delictorum quadam subtilitate oblectamenta suggerere, per quod captum hominem spoliat vita. Quam rem magister gentium memorans.* Video autem, *inquit*, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.

Postremo, de peccato originali.

Postremo adversus quintum, quod est DE ORIGINALI PECCATO, præter ea quæ allata sunt adversus secundum dogma.

QUÆSTIONE CXII. *Vt ab omni peccato liberemur sperantes in salute promissa, quia non solum a propriis, sed etiam ab Ada peccato, quod per traducem in omnes pervenit, liberabuntur per Christum.*

QUÆSTIONE CXXVII. *Non accusat renascibilitas nativitatem, sed reformat: & quod reformatur, bene ab initio institutum probatur. Igitur quod renascimur, consilio mutamur, corporis expiatione suscepta, vt reddamur ad pristinum statum Adæ. Anima autem peccato maculatum est corpus, quo reparato & meliorato per fidem, consilio abluimur: vt sicut per contemptum Dei fuerat pollutum, ita per obedientiam abluatur, vt effugiat sententiam datam Adæ, & possit resurgere. Itaque si ab anima cœpit peccatum, cur non a corpore accusatur, cum in causa peccati Adæ non fuerit desiderium corporale, sed spe deitatis illecta anima transgressa sit Dei præceptum, vt corpus suum subjugaret peccato,* ET NASCERENTUR HOMINES SUB PECCATO.

Observatio.

Suntne hæc hominis, qui *in tradenda Pelagianismi sinceritate etiam Pelagium plerumque superet?* Cujus opus *Pelagianis dogmatibus a capite ad calcem scatcat?* Quo *nemo accuratius Pelagiana mysteria explicuerit?* Cujus sententia de peccato originali *purus putusque sit Pelagianismus, omnisque illius hæresis basis ac fundamentum?*

Transitus ad ea quæ objiciuntur.

Videndum deinceps, quæ auctori quæstionum ab accusatoribus objiciantur, si tamen prius observetur, auctorem hunc impugnare toto fere opere, sicubi se dat occasio, homines trium generum. Manichæos, delirantes naturam ipsam hominis esse malam. Mathematicos, fatali necessitati voluntates hominum subjicientes. Et eos qui legem æquatent evangelio, paremque assererent vtriusque dignitatem, quod Pelagiani postea asseruerunt. Tria hæc si paulo attentius considerassent reprehensores, quibus cum agimus, abstinuissent se profecto criminatione hominis, quem inter fidei catholicæ defensores, in eo ipso censendum putassent, in quo accusant.

§. II. *Objecta Lovaniensium, Bellarmini, & Jansenii, adversus auctorem quæstionum, circa peccatum originale.*

Duo objiciuntur.

AUCTORI quæstionum ab iis, quos dixi, objiciuntur duo, circa peccatum originale: alterum ex quæstione 13. alterum ex quæstione 80. quo vtroque sit negati peccati originalis reus. Primum Bellarminus solus accusat:

Primum a Bellarmino.

Vt nimis impium facinus Sodomitarum possit adverti, peccatum eorum pervenit vsque ad necem filiorum ipsorum, ne de origine illorum signum aliquod remaneret. Nonne previsum est illis, ne diu viventes exempla sequerentur patrum? A gehenna enim liberi sunt, in aliena causa occisi. Secundum tres simul: *Neque Filii Dei sunt, qui nascuntur, neque filii diaboli.* Ex his vero testimoniis argumentum accusandi sumunt, aiunt enim a nemine catholico dici, parvulos, qui ante adeptum rationis vsum, sine vllo fidei sacramento pereunt, a gehenna liberos esse; a nemine pariter negari, nos nasci filios iræ, atque adeo, vt ipsis quidem videtur, filios diaboli.

Alterum ab aliis quoque.

Sed nullus plane video, qui possit inde auctor vocari in crimen negati peccati originalis. Nam quoad primum, loquitur generatim de parvulis, quotquot nondum adepti erant rationis vsum, tunc cum absumpti sunt communi cum patribus incendio; horum vero multi, si non omnes, aut fere omnes, sacramento antiquissimæ legis purgati erant a peccato originali: quandoquidem Pentapoleos indigenæ, quantumvis infandis moribus viverent, colebant tamen verum Deum. Deinde etsi loquitur, de parvulis adhuc obligatis ejusmodi peccato, certe non quamlibet gehennam, id est, pœnam memorat; sed eam tantum, quæ abominandis parentum sceleribus debebatur; ipsam vero infantes procul dubio non patiuntur, sed mitissimam aliam, quæ quamvis æterna sit, non ea tamen est, quæ propter parentum peccata infligatur, sed ob culpam primi hominis, quam auctor manifeste docet in posteros transiisse. Quid enim aliud significant hæc verba: *Prima culpa mentionem facit, ex qua prævaricando Adam genus humanum obnoxium fecit peccato?* Et ista: *Justi paterno absoluti peccato, deleta sententia data in Adam, per quam cuncti tenebantur,* &c.

Refellitur primum.

Quoad secundum, vix opiner, accusatores attentius perlegisse locum, ex quo testimonium sumpserunt: totus enim est adversus Manichæos, qui cum naturam hominum malam putarent, ideoque a malo principio exortam, dicebant deinceps nasci nos filios diaboli. Auctor igitur cum idipsum neget, quod Manichæi affirmabant, homines nempe nasci filios diaboli, a fide catholica non aberrat. exponit enim, quem vocet filium diaboli: *Qui natus, malis moribus imbuitur, vt his studeat, quæ inimica sunt creatori, multos asserens deos, & his immolandum, quasi mundi rectoribus.* Quare non impugnat catholicum dogma, quod *simus natura filii iræ*; sed Manichæum solum, quod *hominis natura eo vsque mala sit, vt neque virtutem capere possit.*

Refellitur secundum.

Quæst. 13.

Ephes. 2. v. 3.

Et vero, nemo Patrum, quod meminerim, dixit, posteros Adæ, per peccatum originale, fieri filios diaboli, sed captivos tantum, servos, obnoxios, in potestate positos, & si quæ sunt alia ejusmodi, necessitatem magis quam voluntatem significantia. Quam sententiam secutus auctor quæstionum, subtilior tamen aliis in eo fuit, quod, distinctis rationibus filii & servi, posteros Adami negaverit nasci filios diaboli, servos nasci aperte confessus sit: cavit enim hoc pacto, ne alterutram impietatem incurreret, Manichæi dico, malam esse naturam dicentis; & Pelagii negantis, vllum esse originis peccatum: sed mediam viam ingressus, catholicæ fidei inhæreret. Subtilioris porro distinctionis rationem miror a Bellarmino non cogitatam; nam filius nemo cujusquam dicitur, nisi illius, vel a quo procreatus sit, vel a quo sponte ascitus: siquidem omnis filietas vel naturalis est, quæ

Et explicatur auctoris dictum.

necessitate fit; vel adoptiva, quæ voluntate. Homines a diabolo procreati, Manichæa blasphemia est; ab eodem adoptari, aperta insania. dicitur quidem diabolus *impiorum pater*, sed ea notione, qua Abraham *fidelium*, voluntaria imitatione. Sic enim Augustinus:

Epist. 89.

Dicitur pater impiorum, sicut noster dicitur pater Abraham, propter imitationem fidei, non propter originem carnis. Nam ideo

Sap. 2. v. 25.

de ipso diabolo dictum est: Imitantur autem illum, qui sunt ex parte ipsius.

§. III. *Objecta Lovaniensium & Jansenii Yprensis circa gratiæ divinæ auxilium.*

Multa verbo Lovanienses objiciunt auctori quæstionum.

MULTA criminationis capita complexi sunt Lovanienses vno fere verbo: aiunt enim auctorem *sub finem quæstionis 115. Pelagianisare more Juliani, vt videre est apud Bedam cap. 6. in Cantica.* (eo loci Beda, ratus epistolam de institutione virginis ad Demetriadem esse Juliani, ex ea desumpsit duodecim capita, quæ Juliano objiceret) Verum, mea quidem sententia, quanto brevior est ac generalior accusatio, tanto minus æqua existit magisque su-

Quæ refelluntur ipsius et verbis.

specta: nam auctor quæstionum fatetur quidem, liberum esse humanæ voluntatis arbitrium; sed præterquam quod id omnes fateri debent, adversus Mathematicorum fatum, quod ea quæstione impugnat, voluntatem ait *Dei adminiculo* vincere ipsas etiam aeris potestates. Fatetur pariter, nos nostræ esse potestatis, & quæ volumus habere; sed simul docet, voluntatem hanc *a Salvatore incitari vt petat, & accipiat* quod petierit. Fatetur quoque, merito fidei nos fieri salvos, fidemque beneficium, quod perierit, accipere. Sed *fidem illam* monet *suscipi*, vtique tanquam donum aliunde collatum, id est, descendens a patre luminum. Fatetur denique, hominem habere in natura sua semen fidei, sed quod nihil aliud esse asserat, quam quod creaturam creatorem, ex iis quæ facta sunt, intelligat & pene conspiciat.

Objectio Jansenii de seminibus legis & virtutum.

Sed quoniam incidit sermo de semine fidei, respondendum est pro auctore quæstionum Jansenio Yprensi, de seminibus virtutum legisque naturaliter inditis, litem moventi. Nam quid faciet Basilio docente, *omnium mandatorum, quæ a Deo accepimus, virtutes in nobis insitas nos gerere?*

Infringitur auctoritate Basilii.
Regulis, &c.
Chrysostomi.
Cap. 2. ep. ad Ephes.
Hieronymi.
Cap. 2. ad Galat.
Augustini.
Lib. 2 Conf. c. 4.
Lib. de spir. & lit.

Quid Chrysostomo in hæc verba scribente: *Vides quod ad virtutem semina habeamus a natura; & vnusquisque nostrum in natura sua habeat insitam scientiam virtutis?* Quid Hieronymo asserente, *neminem non habere semina in se sapientiæ & justitiæ, reliquarumque virtutum?* Quid Augustino sancte apud Deum confitente, *legem Dei esse scriptam in cordibus hominum, quam ne ipsa quidem deleat iniquitas?* Quid eodem negante, *vsque adeo in anima humana imaginem Dei, terrenorum affectuum labe detritam esse, vt nulla in ea velut lineamenta extrema remanserint?*

Refellitur ratione.

At ista, dixerit aliquis, cum scribuntur a sanctis Patribus, probabilem ingerunt sententiam benignis lectoribus, propter præjudicatam scribentium auctoritatem. Sit ita sane. Verum cur

...ma.

præjudicata est hac in parte Patrum auctoritas? Quia suam, opinor, de gratia divina sententiam apertis alias catholicisque verbis dixerunt. At suam auctor quæstionum de gratia divina sententiam, perinde ac Patres, verbis apertis catholicisque dixit, vt ostensum est: cur ergo præjudicata est illorum auctoritas, istius non est? Cur par vtrinque non est pondus ac momentum? Maxime cum quæstionum auctor quatuor memoratos Patres ætate vincat, & ille ipse sit, quem Augustinus sanctum appellat, vocatque in testem fidei catholicæ adversus Pelagianos.

Lib. 4. ad Bonif. cap. 4.

Secunda.

Quid quod ille suam de seminibus virtutum fideique sententiam non aliter exponit quam Augustinus; id enim collatis vtriusque locis nemo non facile intelliget. Nam quod ait Augustinus, *posse habere fidem esse natura hominum*, dixit auctor, *fidem esse tantum potentia in hominum natura*.

Tertia.

Denique quantumvis Pelagiani senserint esse in hominum natura fidei justitiæque semen, non continuo Pelagianus audire debet, qui cum Patribus eadem verba protulerit: quandoquidem verbis subesse potest sensus non reprobatus ab Ecclesia, & accipi non debent in sequiorem sensum verba dubia, quoties ab auctore, cæteroquin catholico, qualis demonstratus est scriptor quæstionum, proferuntur. Quis Pelagianum dicat, qui animas negaverit esse ex traduce, laudaverit sanctos veteris testamenti, nuptias defenderit, improbaverit Mathematicorum fatum, Manichæos insectatus sit, &c. propterea quod Pelagiani id fecerunt in suæ hæresis patrocinium? Quis damnet Patres, quos Augustinus excusat, liberius olim ita locutos, ante natas hæreses, vt ipsorum verbis postmodum abusi sint in alienum sensum hæretici? abusi sunt certe Pelagiani, vt aliorum, sic istius quoque scriptoris verbis. atque hæc causa fuit popularis opinionis, quasi Pelagiane senserit, cujus verbis Pelagiani locuti sunt.

§. IV. *Objecta quatuor de statu primorum parentum.*

Primum, de justitia Adami.
Lib. 2. de hær. Pelag. cap. 7.

DE statu primorum parentum ante lapsum, quatuor in crimen Yprensis vocat. Primum, quod *quæstione 23.* Adamus dicatur conditus terrenus, sine Spiritu sancto, sine adoptione in Filium Dei, sine justitia, atque adeo, vt ipse quidem Jansenius interpretatur, sine gratia habituali.

Cap. 8.
Secundum, de scientia.
Cap. 14.

Secundum, quod *eadem quæstione* Adamus pariter dicatur expers fuisse & intellectus & omnis scientiæ, cum crearetur.

Tertium, de pœna peccati.

Tertium, quod mulierem auctor quæstionum voluerit *modicum doloris in partu fuisse habituram, si non peccasset, amplificatum vero id fuisse peccato*: Adamum pariter, postquam peccavit, non damnatum simpliciter ad laborem, *sed ad id revocatum ad quod fuerat factus, & ad institutum pristinum, cum laboris dispendio, vt terra ei secundum laborem minime responderet.*

Quartum, de justitia naturali.
Lib. 4. de hær. Pelag. cap. 22.

Quartum, quod naturalem justitiam agnoverit, pœnitentiamque definiverit esse regressum ad hanc ipsam justitiam.

Diluitur primum.

Verum, vt a primo incipiam, posset statim aliquis, & merito quidem, conqueri, auctorem quæstionum in eo invidiam Pelagianismi sustinere, in quo nascituram hæresim præfocavit: nam eo loci, vnde objectio sumitur, gratiam adoptionis propriam Novi Testamenti defendit acriter adversus eos, qui Vetus Testamentum Novo coæquabant; & gratiæ, qua operamur, quæ Dei sunt, naturam, proprietates, causasque, adversus liberi arbitrii superbos laudatores subtiliter exponit: vtrumque vero istud flagitium cum Pelagianorum fuerit, mirum est profecto potuisse a cordato viro auctorem, de quo nũc sermo est, accusari societatis cum hostibus in eo in quo eos vehementius oppugnat, & vincit,

Hic igitur contra eos, qui non plus doni concessum hominibus fuisse dicebant adventu Christi, quam quod majoribus olim, & ipsi præ cæteris Adamo, ita disputat, vt hac in parte eamdem faciat causam Adami, quæ reliquorum majorum; vtrosque vero a fidelibus discernat, quorum vult esse longe disparem rationem. Unde cum quæstionem proposuisset his verbis: *Vtrum Adamus factus sanctum acceperit Spiritum, sicut nunc datur fidelibus*, concludit illis verbis: *Ac per hoc in veteribus sanctis non ita fuit Spiritus sanctus, sicut nunc est in fidelibus.* Et postea: *Ii ergo, qui putant Adam, vel cæteros, habuisse Spiritum sanctum, nesciunt quale donum habeant Dei*, &c.

Quare fatetur, Spiritum sanctum olim fuisse cum hominibus. ait enim: *Cum Prophetis ergo & justis viris sanctum fuisse Spiritum, non est ambiguum; cum Prophetis, propter dispensationem; cum justis vero, causa sanctitatis.* sed negat tantum in ipsis fuisse, sicut in fidelibus, post Christum glorificatum. Quæstionem ergo movet, de modo præsentiæ, quo diverso diversis temporibus Spiritus sanctus adfuit: non movet de ipsa præsentia, quam omnibus temporibus fuisse, velut indubitatum supponit. Unde quæstioni respondet, subtili quadam adhibita distinctione, sanctum scilicet Spiritum fuisse olim cum justis, nunc esse in justis, qua loquendi forma aliud nihil significat, quam quod Augustinus ait, *Spiritum sanctum fidelibus suis, non jam per gratiam visitationis & operationis, sed per ipsam præsentiam majestatis adesse.* Sequitur nempe Patrum sententiam, qua Spiritus sanctus dicitur olim fuisse in justis κατ' ἐνέργειαν dumtaxat, operatione tenus; nunc autem οὐσιωδῶς, id est, per suam substantiam: olim justos effecisse sanctos, sed servos; nunc sanctos efficere, sed filios Dei adoptivos: olim consecrasse sibi corda hominum, velut domos; nunc eadem sibi consecrare, vt templa. Quæ sententia, etsi non facile intelligitur vulgo, communiter tamen defenditur ab Athanasio, Gregorio Nazianzeno, Chrysostomo, Cyrillo Alexandrino, Augustino, & aliis pene omnibus, qui interpretantur dictum illud a Joanne: *Hoc autem dixit de Spiritu sancto, quem accepturi erant credentes in eum: Nondum enim erat Spiritus datus, quia* JESUS *nondum fuerat glorificatus.*

Serm 185. de tempore.
Greg. Naz. orat. 44.
Lib. 2. adversus Arianos orat. 44.
Homil. 4. in acta, & alias passim.
L. 34. thesauri.
Serm. 185.
Joan. 7. v. 39.

At quæstionum auctor Adamum dixit factum esse terrenum, quæ vox naturam puram significat. Dixerit sane verbo tenus, non dixit tamen absolute, sed comparate tantum ad cælestem Adamum, qui Christus est; atque ad spirituales illos cælestesque homines, qui Christi spiritum consecuti, hæredes instituti sunt Dei, cohæredes autem Christi. quod admirabiliter exponit auctor: *Postquam clarificatus est* JESUS, *implevit Deus promissum, vt Spiritum sanctum effunderet in illos, qui credunt in Christum; & hoc est heredem fieri vitæ æternæ, Spiritum sanctum accipere; vt quia spiritus æternus est, æternam habeat vitam, qui accipit eum: pignus est enim immortalitatis. Qui enim accipit eum, & manet in ejus dilectione, transacta hac vita, pergit in cælos ad eum, cujus Spiritum habet: incongruum est enim, vt qui hinc exit habens Spiritum sanctum, apud inferos teneatur. Signum est enim in homine victoria Christi, qua vicit mortem spiritus ejus, vt in quo fuerit Spiritus ejus, ab inferis teneri non possit: ac per hoc in veteribus sanctis non ita fuit Spiritus sanctus, sicut nunc est in fidelibus, quia exeuntes de sæculo apud inferos erant*, &c.

Quæst. 123.

Quod si cum Adamo fuit Spiritus sanctus, vt re vera fuit, si credimus auctori, Adamus certe neque justitia caruit, neque gratia habituali: vtramque enim in eo Spiritus sanctus operatus est: non est tamen operatus adoptionem in filium Dei, de qua loquuntur Patres. (si forte Athanasium excipias) nam ratione quadam distinxerunt hæc duo, quæ solent confundi, esse hominem gratum Deo, & esse filium adoptivum Dei: imo inter filium Dei, quod specialem quamdam dilectionem significat, & inter filium adoptivum, quod præter dilectionem jus illud dicit, ab auctore quæstionum mox expositum. Curiose siquidem illi adverterunt, ante Christum neminem, justum, aut filium Dei adoptivum in scriptura dictum, aut Dei templum, ne ipsum quidem Adamum, cum innocens foret: sed vel filium dumtaxat, vt cum *Israel* dicitur *filius primogenitus*: vel servum, licet justum & sanctum. Quod de excellente quadam filietate intelligendum est, eaque ad singulas personas pertinente, non item ad gentem totam, ne Patres videantur scholasticis temere locuti, & ipsi quoque Apostolo pugnasse *adoptionem filiorum* Israelitis tribuenti. Excellenti, inquam, filietate, qua Spiritus sanctus, jam non κατ' ἐνέργειαν, sed οὐσιωδῶς communicetur, vt ait Nazianzenus; qua non jam odor balsami in vasa sancta, sed ipsa substantia sacri defluat vnguenti, vt loquitur Augustinus; qua homo jam non carus tantum gratusque Deo, qui status divinæ gratiæ, sed filius adoptivus, in Christo naturali filio, constituatur; quam ob excellentiam ipse etiam Joannes Baptista, quo major non surrexit inter natos mulierum, minor sit minimo in regno cælorum, si credimus Cyrillo; qua tandem tribuatur sanctis, jam non pignus, sed arrha paternæ fraternæque gloriæ, spiritus omnium vitæ & immortalitatis; qua denique non accipiatur *spiritus servitutis iterum in timore, sed Spiritus adoptionis, in quo clamamus: Abba Pater.*

Exod. 4. v. 22.
Rom. 9. v. 4.
Orat. 44.
Serm. 185.
Lib. 11. thesauri.
Rom. 8. v. 15.

Secundum criminationis caput longe facilius quam præcedens diluitur: nec enim ad id præstandum opus est, nisi videre tantum, quis fuerit auctoris scopus, & quibuscum pugnaret: pugnabat vero cum iis, qui *putabant perfectionem Adæ instaurari credentibus, vt hæc instauratio nihil vltra doni habeat, quam fuerat consecutus Adam.* Putabant igitur spiritu adoptionis donatum primum hominem, cum a Deo fieret: opinionemque ex eo probatum ibant, quod Adamus conditus sit perfectus, quodque sanctificatio nostra nihil aliud sit, quam reditus ad pristinum Adami statum. Adversus eos sic disputat: primum, vt aliquis appelletur perfectus, non esse opus, vt *nullius egeat*, alias *perfectus foret vt Deus.* Deinde Adamum posse dici perfectum *in suo genere*, vt alia quæcumque, etsi nihil habeat *vltra naturam & perfectionem hominis*, cujusmodi est, *habere Spiritum sanctum*, nihilque aliud sciat, quam quod discendo cognoscit. Postea sanctificatione fideles non *instaurari* modo, verum & *meliorari*, quod pluribus prosequitur. Denique Deum *nova dona dedisse hominibus, cum regnum Filii sui dedicavit in nobis.* Postremo nova hæc dona aliud nihil esse, quam quod ait Evangelista: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.*

Diluitur secundum objectionis caput.
Joan. 1. v. 12.

Quod ad tertium caput pertinet, non est operæ pretium accuratius respondere. Quod enim

Diluitur tertium.

enim ab auctore dictum, sive de Eva, quoad partus dolorem; sive de Adamo, quoad agricolationis laborem peccato auctum, illud acceptum est, partim ex vocibus Hebræis, quarum vna non modo significat *multiplicare*, sed & *augere*: altera pertinere dicitur ab eruditis tum ad conceptus, tum ad dolores: augetur vero id tantum, quod aliquantum, aut jam est, aut futurum alias esset, partim ex communi quadam veterum sententia, quam scripto tradidit Chrysostomus. Cum enim mandatam dixisset Adamo custodiam & cultionem paradisi, causam subdidit: *Si enim laboris omnis fuisset expers, protinus ex multo otio in ignaviam prolapsus esset.* &c. Consentit Augustinus: *Quid abhorret*, ait, *si credamus hominem, ita in paradiso constitutum, vt operaretur agriculturam, non labore servili, sed honesta animi voluptate?*

Homil. 14. in Genes.

Lib. 8. de Genes. ad litt. cap. 9.

Diluitur quartum.

Quartum caput merito contemni potest, atque etiam debet; nam duobus ex locis assumptum est, quorum alter est in ea parte quæstionum, quam supposititiam probavimus; alter supponitur auctori, cum sit adversariorum, quos impugnat. Et vt sua constaret vtrique loco auctoritas, nihil nisi per iniquum præjudicium concludi posset, *cum naturalis justitia* vox catholicum possit pati sensum, quo nimirum Augustinus dixit, vitia quoque ipsa *bonitatis* perhibere testimonium *naturalis*, id est, quæ secundum naturam est; & auctor appendicis ad epistolam Cælestini pro Augustino, in prævaricatione Adæ omnes homines *naturalem possibilitatem*, & innocentiam perdidisse, idest, in origine acceptam. Et certe auctor *quæstione 80.* ex qua otiosus ille, quem diximus, interpolator sua fere omnia descripsit, hæc habet verba: *Hic si resipiscat, & juxta naturam suam sentiat, ad creatorem se conferent, Filius Dei erit*; quasi diceret: Si idololatriam detestetur, *& credat in Deum, qui fecit cælum & terram, a quo & se factum naturaliter sentit,* Filius Dei erit, &c.

Lib. 4. cont. Iul. cap. 3.

Aug. lib. de nat. & grat. cap. 2.

§. V. *An vnus sit totius operis quæstionum auctor, & cujus ætatis.*

An vnus sit auctor totius operis quæstionum.

REJECIMUS statim initio, velut suppositiam, partem illam, quæ vulgo secunda dicitur, quæque a Jacobo Hemeræo adjecta est: de sola igitur priore inquirimus, quæ & ipsa triplex est, vt ostendimus initio, an vnum eumdemque habeat auctorem; an vero primæ duæ, quæ veræ quæstiones sunt, ab alio quam tertia, quæ concionibus tractatibusque magis continetur, auctore scriptæ sint.

...ima ratio ...r videa... ...r non esse ...us.

Auctorem vnum non esse, hinc confici posse crediderit forte quispiam. quod primæ partis auctor scripsisse se dicat, trecentis circiter annis post excidium Hierosolymorum a Vespasiano; auctor vero tertiæ testetur scribere se, sexto, vt quidem legitur in vulgatis codicibus, mundi millesimo. Cum ergo excidium Hierosolymorum contigerit ann. Christi 70. & sextus millesimus mundi annus, secundum computationem vulgarem Græcorum, sit annus Christi 459. necesse est inter vtriusque operis ætatem annos 89. interfluxisse.

...unda.

Quid quod in priore opere vix quidquam reperitur reprehensione dignum, præterquam quod dicitur de Jephte: (quis enim inculpare accuset eum tanquam facinorosum atque sceleratum, quem Paulus laudat?) in posteriore multa sunt, & omnino falsa, vt quæ pertinent ad Melchisedechum; & importuna, vt conciones; & temeraria, vt definitio futuræ ætatis mundi, reprehensioque canonis missæ, &c. & barbara, vt *diffamia, deterioratur, saxonitia vestis, sanctimonium*, &c. & inerudita, vt quod pascha dictum sit a passione.

In contrarium auctoritas Hieronymi.

At facit in contrarium auctoritas Hieronymi, siquidem de Hilario Diacono scribit ad Evagrium: nam posterius opus, quod est de quæstionibus veteris & novi Testamenti mixtim, indicat his verbis: *Misisti volumen ἀνώνυμον, ϗ ἀκέφαλον, & nescio vtrum tu de titulo nomen subtraxeris: an ille qui scripsit, vt periculum fugeret disputandi, auctorem noluerit confiteri. Quod cum legissem, intellexi, famosissimam quæstionem super Pontifice Melchisedech illuc plurimis argumentis esse perductam, vt docere conatus sit, eum qui benedixerit tanto Patriarchæ, divinioris natura fuisse, nec de hominibus æstimandum. Et ad extremum ausus est dicere, Spiritum sanctum occurrisse Abrahæ, & ipsum esse, qui sub hominis figura visus sit. Quomodo autem Spiritus sanctus panem vinumque protulerit, & decimas præda, quas Abraham, victis quatuor regibus, reportarat, acceperit, omnino tangere noluit. petisque, vt quid mihi, vel de scriptore, vel de quæstione videatur respondeam.* Et postea: *Tuum certe spiritualem illum interpretem non recipiet, qui imperitus sermone & scientia, tanto supercilio & auctoritate Melchisedech Spiritum sanctum pronuntiavit, vt illud verissimum comprobarit, quod apud Græcos canitur. Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat.*

Epist. 126

Quæst. 109.

Augetur difficultas.

Tota hæc igitur quæstio videri potest obscurior, tum ex rationum conflictu, tum ex eo insuper, quod in tertia parte eædem quæstiones iisdemque verbis, ac in prioribus tractentur, quodque nec eadem in vtroque orationis gravitas puritasque doctrinæ eluceat: quæ vix conveniant vni homini, nisi qui, vel sui obliviscatur identidem, vel a se ipso diversus videri amet.

Unicus est totius operis auctor, idque ipse testatur.

Nihilominus retinenda est opinio, quæ jampridem invaluit, vnique & eidem auctori vtrumque opus tribuendum: illud ipse sibi vendicat non obscure, cum ait quæstione 125. *Hic finis est, jam enim in libello adversus Arianam impietatem digesto, reliqua plenius tractata sunt, quæ Trinitatis complexa sunt indiscretam vnitatem.* Et quæstione 106. *Quid sit autem ad imaginem & similitudinem Dei, quamvis alibi diximus, hic tamen locus & causa postulat, vt iterum dicamus.* Dixerat vero quæstione 21. in eamdem sententiam, & iisdem verbis.

Quæst. 97.

Diluuntur rationes in contrarium.

Quæ autem opposita sunt, nihil admodum habent momenti: nam ratio temporis per errorem adducitur, quod postea demonstrabitur; & fatendum est ingenue, aliquos in istis quæstionibus inesse nævos, & latinitatem non esse optimam. Quamquam argumentum inde petitum facit ad probandam vnitatem auctoris, vt cuique legenti facile constabit. Jam vero quod pertinet ad ætatem operis, ea non obscure cognoscitur ex variis indiciis: scribit enim auctor se elaborare id operis, trecentis circiter annis post excidium Hierosolymorum a Vespasiano. Cum ergo Vespasianus ann. Christi 70. Hierosolyma expugnarit, auctorem oportet edidisse opus suum circiter ann. 370. Neque obstat quod scripsisse sexto anni millesimo dicatur in vulgatis codicibus; irrepsit enim error, & pro vi. restituendum est iv. vt sequenti capite ostendetur.

De ætate auctoris sive operis.

Deinde disputat adversus Judæos, & Manichæos *tota fere prima parte*; contra Novatianos de pœnitentia, *quæst. 102.* Eusebium Emesenum de Melchisedecho, *quæst. 109.* paganos de apologia christianorum, *quæst. 114.* Mathematicos de fato, *quæst. 115.* Eosebium Cæsariensem de Spiritu sancto, *quæst. 125.* differentes baptismum, *quæst. 126.* damnatores ouptiarum, *quæst. 127.* quæ quarto sæculo inclinante quæstiones acertime movebantur.

Deinde valide simul & subtiliter refellit argumenta Photini, quem adhuc tanquam viventem alloquitur. obiit vero Photinus exul in Galatia ann. 376. cum prius damnatus fuisset Sirmii ann. 350.

Deinde adversus Apollioarem, aliosque dominicæ incarnationis hostes disputat, vtique non minus vehementer, quam contra hæreticos alios, quippe divinitatis Christi acerrimus defensor: scripsit ergo prius quam hæresis ejuscemodi, vel nota esset, vel damnata in Occidente; damnata vero est a Damaso Romæ ano. 373.

Deinde meminit vastatæ Pannoniæ, quasi recentis cladis: *Sic*, inquit, *erasa est Pannonia, vt remedium habere non possit*, &c. Contigit vero hæc vastatio ann. 351. concurrentibus in sese totius imperii viribus.

Deinde meotionem facit insignis cujusdam calamitatis, non ita pridem toleratæ. *Ecce scimus*, ait, *laborasse fame Italiam & Africam, Siciliam & Sardiniam.* Fames illa sævit ann. 363. meminit porro Sardiniæ tanquam patriæ: Sardus igitur credi potest.

Denique ad ea respondet, dispotans cum paganis, quæ Julianus apostata exprobrabat christianis; & vicissim, quæ Julianus impie agebat in suis infandis cœtibus, tacito nomine perstringit, vt videatur servire tempori. Licet ergo conjicere, paulo post mortem Juliani scripsisse, id est, circiter ann. 365. cum nondum essent pacata satis tempora, nec omnino afflictæ res gentilium

Ex his colligere licet a Sardo quodam, circiter ann. 370. sedente Damaso, opus quæstionom ex vetere & novo Testamento editum esse.

CAPUT IX.

De auctore commentariorum in Epistolas Pauli, qui olim Ambrosio tribuebantur.

Commentarii Ambrosio jam inde ab ann. 550. suppositi.

ETATE nostra oemo eruditus nescit, commentarios, de quibus agitur, suppositos esse sancto Ambrosio; sed non item quisque novit, id factum jam iode ab ano. 550. etiam a magnis viris, atque ita suppositionis crimen non pertinere ad posteriorem ætatem.

§. I. *De auctoris nomine & persona.*

Auctor ab Augustino vocatur Hilarius.

INQOISITUM est diligenter in verum hujusce operis auctorem, qoem, donec innotesceret, si tamen id fuit in causa, placuit nonoullis Ambrosiastrum dicere; sed id miror tentatum ab iis, qui se jactant studiose versatos in perlegendis operibus Augustini, cum ipse vno eodemque loco bis Hilarium nominet: *Sic sanctus*, ioquit, *Hilarius intellexit, quod scriptum est*, IN QUO OMNES PECCAVERUNT. *ait enim*, in quo, id est, in Adam, oinnes peccaverunt. *Deinde addit*, manifestum in Adam omnes peccasse, quasi io massa. ipse enim per peccatum corruptus est, & omnes quos genuit, nati suot sub peccato, *hæc scribens Hilarius*, &c. quæ totidem verbis leguntur in commeotariis quinti capitis ad Romanos parte 7.

Lib. 4. ad Bonif. cap. 4.

Vixit temporibus Damasi Papæ.

Hilarium vero, quem Augustinus laudat, oportet non fuisse, aut ignobilem aliquem, aut recentem scriptorem; siquidem ipsius commentarii ætate Augustini erant communiter in omnium manibus, ejusque auctoritatem Pelagiani, nec elevare poterant, propter ætatem scribentis ante motas quæstiones; nec declinare, propter celebritatem nominis. scripsit vero, quod ipsemet expressis verbis testatur, sedente Damaso, ait enim: *Cum totus mundus Dei sit, Ecclesia tamen domus ejus dicitur, cujus hodie rector est Damasus.* Damasus porro desiit vivere ann. 384. die 11. Decembris.

In cap. 3. epist. 1. ad Timoth.

Notatus scriptor hæresis Pelagianæ. Lib. 7. de hær. Pelag. cap. 4.

Satis autem mirari oon possum, quid causæ habuerit Jansenius Yprensis, cur assereret, eodem circiter tempore scripsisse Hilarium commentarios, quo Hieronymus dialogos in Pelagianos: nam ab obitu Damasi ad editos dialogos interfluxerunt anni non minus triginta; & tamen Hilarius ante obitum Damasi annis non paocis commentarios edidit. Deinde quomodo Augustinus ann. 419. laudasset libros tanquam sua jam auctoritate pollentes, qui ante quatuor annos, aut circiter, in lucem prodiissent? Denique si commentariorum auctor sit idem, qui quæstionum, quod postea demonstrabitur; fieri non potest, vt commentarii eodem circiter tempore, quo dialogi, compositi sint, cum quæstiones circiter ann. 365. elaboratæ fuerint.

Eandem forte ob causam ratus est Yprensis, auctorem commentariorum, quem Ambrosiastrum vocat, ex commentariis Pelagii adhibuisse aliquid, quo exponeret Apostoli celebrem sententiam, *Igitur non volentis*, &c. Nam Pelagius expositiones suas breves io Paulum non composuit ante ann. 400. sed qoo fere tempore sedere cœpit Innocentius primus.

Non fuit auctor ille vnus de quatuor Hilariis Augustino notis.

Hæc cum ita se habeant, inquirendum deinceps, quis ille Hilarius commentariorum auctor. Non fuit certe Syracusanus ille monachus, qui Augustinum de quæstiooibus Pelagianorum consuluit ann. 415. oeque Episcopus ejusdem nominis, ad quem literas dedit Augustinus ann. 416. post damnatam a conciliis duobus in Africa hæresim Pelagiaoam: neque vel Arelatensis præsul, vel laicus scriptor epistolæ ad Augustinum de reliquiis Pelagii. omnes enim illi longe post Damasum vixerunt.

Nec magnus

Sed neque fuit invictus ille domitor Aria-

ille Pictaviensis.

notum Hilarius Pictaviensis, qui licet sub Damaso vixerit, quemadmodum plerique censent, vix tamen probabiliter dici potest, extrema senectute tam prolixum opus elucubrasse. Quanquam, vt hoc argumentum deficeret, satis diversitas, tum styli, tum versionis scripturæ, atque etiam doctrinæ, opus istud magno Hilario abjudicaret.

Sed diaconus Luciferianus. *Lib. de scrips. eccles. in Amb.*

Nihil ergo credibilius asseri potest, quam quod Bellarminus ait, commentariorum scriptorem non esse alium ab Hilario diacono, qui cum Eusebio Vercellensi, aliisque Athanasii defensoribus, e concilio Mediolanensi Arianorum ejectus in exilium ann. 355. dicitur incidisse in hæresim rebaptizantium, a qua, vt opinor, resipuit ante obitum. Videtur enim sedi apostolicæ reconciliatus, vnde honorifice de Damaso loquitur, & quievisse in pace: quam ob rem sanctus ab Augustino dici potuit.

§ II. *De doctrina commentariis contenta.*

Pelagiana hæresi non fuit infectus.

QUr spreta auctoritate Augustini Hilarium laudantis, ipsum fictitio nomine traducunt, *veluti multarum hæresum seminatorem, perfectumque Pelagianum, & Pelagianis erroribus refertissimum*; viderint illi, qua reverentia Augustini, quove argumento id efferant. Certe Pelagiana dogmata, si credimus Augustino, quatuor maxime quæstionibus continebantur: *An peccato Adami obnoxium teneatur totum genus humanum. An gratia sit posita in lege tantum & doctrina. An fides sit donum Dei. An moriantur homines, non merito culpæ, sed necessitate naturæ.* De singulis catholice sensit Hilarius.

Sensit enim catholice de peccato originali.

Et de peccato quidem originali a primo parente in posteros traducto, id est, omnibus in Adamo peccantibus, Augustini testimonium mox relatum sufficit, quo vel vno, & res confici, & quisquis se Augustini discipulum jactat, egregie refelli debet. *Hæc enim scribens Hilarius sine ambiguitate commonuit, quomodo intelligendum esset,* IN QUO OMNES PECCAVERUNT. Ex ea vero intelligentia pendet Augustiniana tota demonstratio adversus peccati originalis oppugnatores. Cum enim laboriose disputasset vir sanctus de loco Apostoli: *Restat,* inquit, *vt in illo primo homine peccasse omnes intelligantur, quia in illo fuerunt omnes, quando ille peccavit: vnde peccatum nascendo trahitur, quod nisi renascendo non solvitur; nam & sic sanctus Hilarius intellexit,* &c.

Et de gratia. *2. Timoth. 1.*

De gratia vero eximium illud est præ aliis plurimis: *Vt neque merito suo, qui salvantur, neque horum per quos vocantur, sed Dei gratia istud donum præstari videatur per fidem Christi.*

Atque etiam de dono fidei *1. Timoth. 1.*

De fide, quod sit donum Dei: *Fides est enim quæ dat salutem, quam nisi mens tota* SUSCEPERIT *voluntate, non solum nihil proderit, sed & oberit.* FIDEI *etenim* GRATIA *hanc habet potestatem, vt devotis sibi divinam infundat medelam; indevotis vero conferat morbum, per quem totus homo intereat.*

Ac de mortalitate per peccatum contracta. *Ad cap. 5. epist. ad Rom. parte 7.*

Denique quod moriantur homines propter peccatum primi hominis, asserit verbis consequentibus sententiam ab Augustino relatam: *Hic enim beneficium Dei perdidit, dum prævaricavit, indignus factus edere de arbore vitæ, vt moreretur. Mors autem dissolutio corporis est, cum anima a corpore separatur.*

Objecta in contrarium septem.

Scio reprehendi quædam, vt, quod mors secunda, quæ gehenna est, non redundarit in posteros ex Adami peccato; sed sola mors prima, quæ animi solutio a corpore. Quod duce natura gentes in Christum crediderint, viderintque suæ naturæ esse quod credant. Quod bonos conatus adjuvet Deus, vt nostrum sit velle, Dei perficere. Quod per justitiam Deus vnum e duobus paribus accipiat, alterum respuat. Quod prædestinatio ex præscientia fidei pendeat. Quod Deus velit omnes homines salvos fieri, si & ipsi velint.

In cap. 5. ad Rom. cap. 2. cap. 6. Cap. 2. ad Philipp. Cap. 9. ad Rom. Ibidem. 1. Timoth. c. 2.

Quibus satisfit.

Sed cum hæc fere omnia a Patribus aliis, præsertim a Chrysostomo, iisdem pene verbis, & ad eosdem Apostoli locos, prolata sint, quid causæ est, cur non perinde in Hilario, atque in aliis, benigna interpretatione molliantur? Quanquam nec admodum egent hujusmodi benignitate, si modo, vt par est, communi potius probatorum auctorum sententiæ, quam præjudicato alienius sensui credatur.

Quoad peccatum originale.

Nam Hilarium catholice de peccato originali sensisse, præter quam quod Augustinus testis est, demonstrat etiam ista sententia: *Diabolus hominem tam propter Adam, quam propter ipsum peccatum, in conditione se habere gratulatur,* &c. Cum igitur negat mortem secundam, quæ est in gehenna, ex primo parente in posteros traduci, id est, rependi a Deo pœnam sensus, vt aiunt, peccato originali, repugnat equidem nonnullis: habet tamen assentientes plurimos, tum e Patribus, tum ex Theologis antiquæ scholæ, ipsumque angelicum Doctorem.

In c. 7. ad Rom. ad hæc verba: Occasione autem, &c.

Quoad legem naturalem ducem gentium ad Christum.

Gentes ait duce natura credidisse, ait & Chrysostomus, vterque vero catholice, cum neuter naturam adjutorio Dei opposuerit, sed legi Mosaicæ, atque id ambo communiter docuerint, quod acceperant ab Apostolo, naturam scilicet perinde gentibus, atque legem Judæis, pædagogum fuisse ad Christum.

Conatusque bonos, & velle nostrum.

Deinde cum docet conatus bonos adjuvari a Deo, docet simul eosdem excitari a Deo, qui dat fidem. Cum velle dicit esse nostrum, non excludit gratiæ adjutorium, sed necessitatem, quæ voluntatibus imponatur.

Cæteraque alia.

Justitia porro Deum operari, vel, quod idem est, judicio, etiam cum ex hominibus vnum eligit præ alio, Augustinianum est. Prædestinationem ad gloriam, quam aiunt absolutam, ex prævisis esse operibus, Ambrosianum. Deum velle omnes salvos fieri, si velint, id est, si gratiæ prævenienti consentiant, catholicum.

§ III. *An sit vnus quæstionum & commentariorum auctor.*

Unus est quæstionum & commentariorum auctor.

UNum esse docti quique communiter dicunt. Communis opinionis tria sunt certissima argumenta, siquidem eodem tempore, in camdem sententiam, iisdem verbis vtriusque operis auctor scripsit.

Quod probatur ratione temporis.

Ratio temporis inde clara est. Tertia pars quæstionum scripta est ante ann. 363. prior post annum 367. ann. 370. commentarii, sedente Damaso, vt ostensum est. Cum ergo Damasus obierit ann. 384. sedere cœperit ann. 367. eodem fere tempore, & liber primus quæstionum, & commentarii breves scribi potuerunt, saltem eadem scriptoris ætate.

Sententiarum communitate.

Jam vero tam multa continent quæstiones & commentarii in camdem sententiam, vt singula referre infinitum sit, exempla proferre

promptissimum: duo impræsentiarum sufficiunt.

Quæst. 14. Quæst. *Quid est, ut cum vir & mulier una sint caro, vir imago Dei sit, & non femina? unius substantia quidem sunt vir & mulier, & in anima & in carne; sed gradu major est vir, quia ex eo est femina, sicut dicit Apostolus:* Caput mulieris vir. *Causa enim majorem fecit virum, non substantia.* *1. Cor. 11. v. 3.*

In c. 11. 1. Cor. Comment. *Quamvis una substantia sit & vir & mulier, tamen quia vir caput est mulieris, anteponendus traditur, ut per causam & rationem major sit, non per substantiam. Inferior ergo mulier viro est, portio enim ejus est, quia origo mulieris vir est: ex eo enim est, ac per hoc obnoxia videtur mulier viro.*

Quæst. 102. 2. Tim. 2. v. 20. Quæst. *Hinc est unde Paulus Apostolus:* In magna autem, *inquit*, domo non solum sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia. *Istud propter Hymenæum & Philethum posuit, qui cum essent ex Ecclesia, perverse de resurrectione sentiebant, sicut aliqui de Corinthiorum Ecclesia resurrectionem negabant. Sed hanc domum magnam Novatianus mundum significat intelligendum, non Ecclesiam; ne in una Ecclesia, malos cum bonis, mundos cum immundis, cogatur asserere, quod facile puto convelli. In una enim domo omnes sub uno sunt nomine: quamvis enim moribus diversi sunt, uno tamen domini sui nomine censentur, & professione. Mundus autem hic diversæ professionis continet homines, ita ut dispares profiteantur se habere & deos & dominos. Vides ergo non hoc potuisse dici de mundo, sed de Ecclesia, in qua sub uno degentes nomine diversi sunt actu,* &c.

In cap. 2. 2. ad Timoth. Comment. *Significavit in Ecclesia diversos esse homines, quosdam bonos & summos viros, quos in auro intelligi vult; quosdam bonos tantum, quos in argento designat; alios vero non bonos, quos vasa lignea & fictilia appellat: quod nulli ambiguum puto. Nam in Corinthiorum hoc Ecclesia probat frequens sermo objurgantis Apostoli: nunc autem in Ecclesia nostra palam est, & in templo Hierosolymis, in quo typus erat Ecclesiæ, manifestis lectionibus approbatur. Erant enim ibi Sadducæi, ex quorum radice erat Hymeneus & Philetus, de quorum prava sententia cum Apostolus esset locutus, statim hoc subjecit, ut non esset mirabile in Ecclesia videri homines dissentientes: nam & in Corinthiorum Ecclesia, de qua dixi, quidam erant qui dissentientes resurrectionem negabant. Insanus tamen Novatus, ut errori suo blandiatur, aliter hoc intelligendum tradit, ut domus magna totus mundus significari credatur, quia habet hominum diversitatem; cum constet Apostolum exemplo usum domus divitis & opulenti, quæ quamvis copiosa sit, habet tamen vasa lignea & fictilia. Hoc modo & Ecclesia, quanquam sancta dicatur, habet tamen & vitiosos & prava sentientes, sicut superius memoravi. Quos contumelia dignos ostendit, non tamen perituros, sed purgandos per ignem, quia domui ex aliqua parte necessarii sunt.*

Et vocum usu. Iisdem sæpe verbis usus est in utroque opere, quod cum in exemplo priore de muliere apertum sit, frustra referantur alia, quæ legenti occurrent, si modo animum vel leviter advertat. Utrobique certe *diffidentia* pro incredulitate ponitur; verbum *prævaricandi* activa terminatione barbare usurpatur; verbum quoque *meliorandi*. & alia plurima, quæ etsi insolentia, videntur tamen vel familiaria, vel affectata ab auctore.

Objecta duo diluuntur. Sentio, opponi posse duo: alterum adversus rationem temporis constitutam; alterum, quo diversitas sententiæ probetur. Nam auctor tertiæ partis quæstionum scribere se ait, anno mundi sexto millesimo, qui Christi 459. secundum Græcos: distat igitur annis octoginta & amplius ab ætate auctoris commentariorum, vivente Damaso, scribentis. Deinde quæstione 109. Melchisedech dicitur non esse homo, *asseritur in commentariis ad cap. 11. epist. ad Hebræos.*

Et primum quidem a tempore. Verum, quod pertinet ad tempus, facile fuit errorem in numeros irrepere, transpositis literis, potestque suspecta videri computatio annorum mundi more Græcorum facta ab homine Latino. Quidni ergo pro VI. millesimo scriptum fuerit IV. millesimo, & millesimus pro millenario positus? Sic enim omnia conciliantur facili negotio, cum quarto mundi millenario secundum Latinos scriberentur quæstiones. Ea conjectura tanto probabilior est, quanto plura adjuncta, quæ prosecuti sumus antea, ipsam confirmant.

Tum secundum a doctrina. Quæst. 109. In comment. ad c. 47. ad Hebr. Diversitas sententiæ, qua auctor quæstionum Melchisedechum negat fuisse hominem, affirmat Hilarius, majorem crearet difficultatem, nisi constaret, Hilarium in epistolam ad Hebræos nihil scripsisse, quemadmodum nec Hieronymum, nec Pelagium, nec ullum alium Latinorum ejusdem ætatis. (rei causa eruditos non latet) Supplevit igitur aliquis commentaria, quibus decem priora epistolæ capita exponuntur, partim ex Chrysostomo, partim ex Hieronymo; ut mirum nemini videri debeat, si de Melchisedecho hoc in opere legantur pugnantia quæstionibus, quas Hieronymus ea ipsa epistola refellit, unde additor mutuatus est ipsa etiam verba.

Consectaria ex dictis hoc & præcedente capite. Ex his, quæ disputata sunt hactenus utroque posteriore capite, concludo, Hilarium, qui ex Sardinia oriundus, solet nominari diaconus, quique Luciferianus vulgo audit, scripsisse duo hæc opera, quorum examen tum hoc, tum præcedente capite institutum est. Deinde ipsum immerito traductum alieno nomine, qui suum habet ab Augustino semel atque iterum appellatum. Deinde immerito quoque postulatum sive Pelagianæ, sive Cælestianæ hæresis, cum utrique manifeste pugnet, & testis catholicæ fidei quoad peccatum originale ab Augustino laudetur. Deinde neque Pelagii, neque Cælestii interpretem dici posse, cum utrumque ætate multum præcesserit, senseritque cum suæ ætatis Patribus apprime catholicis. Deinde tantæ auctoritatis esse ad res sui temporis, id est, quarti sæculi inclinantis, testandas, quantæ quilibet alius apud Latinos, si forte Ambrosium excipias. Postremum, vere dixisse Mercatorem a Theodoro Mopsuestiæ Episcopo ortam esse hæresim, cui factum est postea, vel a Pelagio, vel a Cælestio nomen. quod fuit hoc utroque capite demonstrandum.

DISSERTATIO II.

DE

SYNODIS HABITIS

IN CAUSA PELAGIANORUM

VIVENTE SANCTO AUGUSTINO.

Commonit. cap. 3.

In hæc verba Marii Mercatoris: *Non solum imperialibus legibus, sed etiam sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati sunt,* &c.

Ratio & modus dissertationis.

TSI Mercator propositis Commonitorii verbis de vna Zosimi tractoria, vel etiam de Innocentii decreto, sermonem fecerit, oon erit tamen alienum a ratione, nec parum, credo, conducibile ad histotiam Pelagianam, recensere breviter viginti qoatuor synodos, quæ a veterihus habitæ dicunrur in causa Pelagianorum, donec moreretur Aogustinus, aut concilium Ephesinum cogeretur. Fuit vero temporis illius spatium, non amplius, quam novemdecim annorum, quibus hæresis Pelagii Cælestiique visa est aliquid virium aut exetere, aut retiocte.

Causa tot synodorum, pertinacia hæresis Pelagianæ.

Mirahitur forte quispiam, toties convenisse tantam multitudinem Episcoporum, tam exiguo tempore, & ad vnius sectæ exeisionem, oec potuisse tamen infelix germen tanto molimine radicitus evelli. Sed vt impietas illa fuit omniom fere hæresum perniciosissima, vt quæ fundamentum christianæ pieratis convellere teotaverit, hominum scilicet suh Deo humilitatem: ita oulla obstinatius restitit Ecclesiæ, siquidem naturæ ipsius, libertatisque hnmanæ arce occupata, ex ea se pertinaciter defenderet.

I. SYNODUS

AB AURELIO ADVERSUS CÆLESTIUM

HABITA CARTHAGINE

HONORIO IX. ET THEODOSIO V. AA. CC.

mense Februario, anno Christi CCCCXII.

Prima synodus in causa Cælestii.

Carthagine ab Aurelio.

OST deprehensam in Africa Pelagianam hæresim, habita est synodus Carthagine ah Aurelio Episcopo, in causa Cælestii, qui ad presbyteratum, partim doctrinæ fama, partim specie pietatis, sed potissimom suorom artihus, subrepere tentabat. Hæc omnium prima fuit, videturque Ecclesiæ, de infando errore triumphare addiscentis, qoasi rudimentum.

August. lib. de pecc. orig. cap. 2. & seqq.

Habita anno Christi 412.

Temporis ratio facile constat duobos veterum testimoniis inter se collatis, Patrum Carthaginensium & Augostioi.

Epist. 90. apud August.

Scripserunt illi ann. 416. ad sanctum Innocentium in hæc verba: *Cum ex more ad Carthaginensem Ecclesiam solemniter veniremus, atque ex diversis causis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyter noster Orosius nobis literas sanctorum fratrum & consacerdotum nostrorum dedit Erotis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam. His ergo lectis Pelagium & Cælestium auctores nefarii prorsus & ab omnibus nobis anathematizandi erroris advertimus: vnde factum est, vt recensendum peteremus*, quid ante ferme quinquennium super Cælestii nomine hic, apud Ecclesiam Carthaginensem, fuerit agitatum, &c.*

* putaremus

Scripsit & iste *lib. de gest. Palæst. cap. 11.* alloquens Aurelium: *Hæc ita objecta sunt, vt etiam apud Carthaginem a sanctitate tua, & ab aliis tecum Episcopis dicerentur audita atque dam-*

nata ; vbi qaidem, vt recolis, ipso non fai, sed postea, cum v:nissem Carthagiaem, eadem gesta recensui.

Ex quibus manifesta sunt tria. I. Duas in eadem causa congregatas fuisse Carthagine synodos ; & posteriorem quidem, ex qua datæ sunt ad sommum Pontificem literæ, coivisse circiter mensem Septembrem: tunc enim temporis cogendam præcipiebat caoon Nicænus. coacta vero fuit *de more & solemniter*, id est, ex canonis præscripto. II. Ioter dnas istas Carthaginenses synodos non effluxisse quinquennium, sed *ferme quinquennium*. III. Priori synodo non interfuisse Augustinum.

Habita est igitur prior illa synodus, non quidem statim post collationem cum Donatistis peractam VI. Idus Junii, quod quibusdam visum, alioqoin interfuisset Augustinus, qui magna pars collationis fuit ; sed post mensem Septembrem, ne si collocetur prope collationis tempus, & ante Septembrem, jam non ferme quinquenniom, sed plusquam quinquennium inter ambas synodos effluxisse fatendum sit Si autem referatur ad ipsum mensem Septembrem, fatendum pariter intercessisse quinquenninm totum, inter synodum hanc prioreio, & literas a posteriore scriptas,

Ante quadragesimam. Restat igitur, vt post reliquos ann. 411. menses, & ad initium sequentis 412. rejiciatur, vt dicatur collecta de more, hoc est, secundum canonem Nicænum, ante quadragesimam : sic enim liquet, quomodo & Augustinus non interfuerit : cum post collationem ad suos profectus Carthaginem non redierit, nisi post festa paschalia, & ferme quinqoennium ambas inter synodos fluxerit, siqnidem tres aut quatuor menses implendo quinquennio defuerint.

Plurimis Episcopis convenientibus. *Lib de gest. cap. 11. & cap. 35.* Quot Episcopi coovenerint, incertnm est; convenisse plures scribit Augustinus, non tantum verbis mox relatis, sed his quoque : *Ista heresis cam plurimos decepisset, & fratres, quos non deceperat, conturbaret, Cælestius qaidam talia sentiens ad judicinm Carthaginensis Ecclesiæ perductus*, EPISCOPORUM *sententia condemnatus est.*

Cap 3. apolog. Orosins : *Exposai coronæ vestræ, vt potui, Cælestium jam ad honorem presbyteratus subrepentem apud Carthaginem*, PLURIMIS EPISCOPIS JUDICANTIBUS, *proditam, auditum, convictum, confessam, detestatamque ab Ecclesia, ex Africa profugisse*. Et paulo post: *Ego illico profectus sum. Hoc in Cælestio* AFRICANA SYNODUS *detestata est.*

In commonit. cap. 1. Marios Mercator : *De quibus omaibus capitalis suprascriptis exemplaribus synodalium gestorum* PATRES ET EPISCOPI *regionis illius restiterunt Cælestio, & jusserant, vt eadem condemnaret, quia essent hæretici sensus.*

Hæres 88. Prædestinati aoctor : *Restitit ei quidam Paulinus diaconus defensor & procurator Ecclesiæ Mediolanensis, eique* IN CONVENTU SACERDOTUM *multa capitula objecit contra fidem catholicam, qaa Cælestius damnare neglexit.*

Ex his quatuor testimoniis, & præsertim ex posterioribus tribus, posset aliquis suspicari, non mediocrem fuisse hancce synodum, imo nec Carthaginensem tantum, sed, vt ait Orosius, Africanam, id est, vel ex tota diœcesi Africæ, vel ex pluribus provinciis, siquidem ad eam, quod scribit Mercator, Patres & Episcopi convenerint : Patrum enim nomine primates provinciarum, sive senes appellari, etsi dubium forte esset, intelligi posset ex actione prima collatione Carthaginensis *num. 46*. Ubi Aurelius meminit PATRUM ET FRATRUM SUORUM, cum de vniversali concilio Ecclesiæ catholicæ septem legatos, qui collationi intersint, eligente loquitur. Hinc autem adjuvaretur vtcumque opinio credentium, a Patribus propter collationem coactis Carthaginem habitum de Cælestio judicium, nisi evidens in contrarium ratio faceret.

Accusavit Cælestium Paulinus, quem diaconum simpliciter Augustinus; Mercator diaconum sanctæ memoriæ Ambrosii Mediolanensis Episcopi ; Prædestinati auctor diaconum defensorem & procuratorem Ecclesiæ Mediolanensis nominat. Accusante Paulino diacono.

Objecta sunt capitula illa sex, quæ recenset cum Augustino, & Mario Mercatore Prædestinati auctor in hæc verba : *Obtalerunt ei libros saos, vbi dicebat ipsam sibi hominis naturam ad perfectionem posse sufficere ; hoc est, tantam potest homo exercere justitiam, vt etiam sine peccato possit esse, si velit. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, esset moriturus. Sic lex misit ad regnum sicut evangelia. Infantes in remissionem peccatorum baptizandos esse. Ideo confitemur propter regulam vniversalis Ecclesiæ, nihil obfaisse generi humano peccatum Adæ. Omnia hæc oppositionum genera ad damnandam objiciebantur Cælestio.* Sex capitibus objectis. *Lib de gest. cap. 11. & lib. de pecc. orig c. 11. Cap. 1. Cömm. hæresi 88.*

Non interfuit Augustinns, sed vbi primum Carthaginem venit, recognovit acta, quorum nihil ad nos transmisit, præter fragmentum & partem libelli a Cælestio Romæ editi, gestisque ecclesiasticis allegati. Non interfuit Augustinus. Recognovit tamen acta,

Quod superest actorum apud Augustinum ita se habet : *De gestis ecclesiasticis Carthaginensibus hæc ejus*, Cælestii, *verba descripsimus.* Quorũ fragmentum refert.

Aurelius Episcopus dixit : *Sequentia recitentur.* Et recitatnm est : *Quod peccatum Adæ ipsi soli obfuit, & non generi humano.* Et cum recitatum esset, Cælestius dixit : *Dixi de tradace peccati me dubium esse, ita tamen, vt cui donavit Deus gratiam peritiæ, consentiam, quia diversa ab eis audivi, qui vtique in Ecclesia catholica constituti sunt presbyteri.* *Lib. de pecc. orig. c. 3. & 4.*

Paulinus diaconus dixit : *Dic nobis nomina ipsorum.* Cælestius dixit : *Sanctus presbyter Rufinus Romæ, qui mansit cum sancto Pammachio. Ego audivi illum dicentem, qaia tradux peccati non sit.*

Paulinus diaconus dixit : *Est aliqais alius.* Cælestius dixit : *Audivi & plures dicere.* Paulinus diaconus dixit : *Dic nomina ipsorum.* Cælestius dixit : *Non tibi sufficit vnus sacerdos?*

Et post aliqua alia, Aurelius Episcopus dixit : *Reliqua libelli legantur.* Et recitatom est : *Qaod infantes qui nascuntur, in eo statu sint, in qao fuit Adam ante transgressioaem* ; vsque in finem libelli minoris superius inserti.

Aurelius Episcopus dixit : *Docuisti, Cælesti, aliquando, vt dixit diaconus Paulinus*, quod infantes qui nascuntur, in eo stato sint, in quo fuit Adam ante transgressionem. Cælestius dixit : *Exponat quid dixit, ante transgressionem.*

Paulinus diaconus dixit : *Tu nega hoc te docuisse. Vnum est ex daobus, aat neget se docuisse, aut jam damnet istud.* Cælestius dixit : *Jam dixi, exponat quomodo dixit, ante trangressionem.*

Paulinns diaconus dixit : *Nega te illa docuisse.* Aorelius Episcopus dixit : *Rogo, quid collegerim ego ex hujusmodi objectione, dico : Adam*

constitutus in paradiso, quod ante dicatur inexterminabilis factus, postea per transgressionem præcepti factus sit corruptibilis. Hoc dicis, frater Pauline?

Paulinus diaconus dixit: *Hoc, domine.* Aurelius Episcopus dixit: *Statum certe infantium hodie baptizandorum, vtrum talis sit, qualis fuit ante transgressionem Adæ, an certe de eadem origine peccati, de qua nascitur, transgressionis culpam trahat? Hoc vult diaconus Paulinus audire.*

Paulinus diaconus dixit: *Verum docuit hoc, an non, neget.* Cælestius dixit: *Jam de traduce peccati dixi, quia intra catholicam constitutos plures audivi destruere, necnon & alios astruere, licet quæstionis res sit ista, non hæresis: infantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptizari. Quid quærit aliud?*

Quis fuerit exitus, docent quatuor laudati auctores locis prolatis, quibus adde Patres Carthaginensis concilii: *Proditus*, inquiunt, *auditusque est frequenter Cælestius, imo convictus, confessusque, & detestatus ab Ecclesia, id est, anathemate percussus, ac communione privatus, donec aperte objecta anathematizaret.*

Cælestius excommunicatus donec objecta damnatet.

Epist synod. ad Innoc apud Aug. epist. 91.

Huic sententiæ non acquievit pertinax hæreticus, sed sedem apostolicam ad declinandum judicium appellavit, Ephesum tamen Asiæ vrbem, neglecta appellatione, profugit, vbi per obreptionem presbyter ordinatus est, quemadmodum tradit Mercator Commonitorii cap. 1.

Sententiā declinavit, appellata sede apostolica.

II.ᵉ SYNODUS
A JOANNE EPISCOPO
HIEROSOLYMIS IN CAUSA PELAGII CONTRACTA
HONORIO X. ET THEODOSIO VI. AA. CC.
die XXX. Julii, anno Christi CCCCXV.

Secunda synodus.

ECUNDÆ synodi, quæ coacta est Hierosolymis, in causa Pelagii, a Joanne Episcopo ann. 415. acta refert Orosius. Meminit vero Augustinus his verbis: *Vsus est hoc testimonio S. Joannes Hierosolymitanæ antistes Ecclesiæ, sicut interrogatus, quæ* APUD ILLUM ANTE JUDICIUM *gesta fuerint, coepiscopis nostris, qui simul in illo judicio præsidebant, ipsemet narravit. Ait enim, tunc quibusdam susurrantibus, & dicentibus, quod sine Dei gratia diceret Pelagius posse hoc perfici, id est, quod superius dixerat, esse posse hominem sine peccato: culpam*, inquit, *super hoc etiam intulit, quia & Apostolus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei dixit:* Amplius omnibus illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum. *Et iterum:* Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. *Et illud:* Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam. *Et alia multa similia diximus*, inquit, *de scripturis sanctis. illis autem non suscipientibus quæ dicebantur a nobis de sanctis scripturis, sed adhuc susurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo: anathema sit qui dicit, absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum.*

Cap. 3. apolog.

Cujus meminit August. Lib. de gest. Palæst. cap. 14.

1. Cor. 15. v. 10.

Rom. 9. v. 16.

Psal. 126. v. 5.

Hierosolymis a Joanne coacta. Ann. 415.

De loco & præside aperta sunt vtriusque laudati auctoris testimonia.

Ratio temporis inde conficitur. & primo quidem necesse est hanc synodum coivisse eo temporis intervallo, quod a verna tempestate ann. 415. ad mensem Decembrem ejusdem anni effluxit. Nam & hujus synodi magna pars fuit Orosius, & ejusdem mentio facta est in concilio Diospolitano. At Orosius in Palæstinam appulit verno tempore ann. 415. & concilium Diospolitanum celebratum est mense Decembri ejusdem anni.

Die 30. Julii.

Deinde, cum primo die encæniorum venisset, vt erat solitus, Orosius ad Joannis obsequium, repulsam passus est ab eo, quasi per blasphemiam in synodo dixisset, *hominem nequidem cum adjutorio Dei posse esse sine peccato.* Cum igitur primus ille encæniorum dies fuerit decimus quartus Septembris, vt tradit Nicephorus, & quadragesimus septimus post habitam synodum, vt scribit Orosius, necesse est habitam fuisse synodum die 30. Julii.

Lib. 5. hist. cap. 50.

In apolog. c. 4

Fuit illa presbyterorum dumtaxat, non item Episcoporum, qui saltem jure coacti forent; sed ad summum qui amice convocati. Neque enim cogendorum tunc temporis vlla fuit auctoritas penes Joannem, cum neque diœcesim haberet, imo neque provinciam: sed in Antiochena diœcesi censeretur, & Cæsariensi Episcopo totius Palæstinæ metropolitano subesset. Fuit igitur conventus ille, vel solius presbyterii, quod potius opinor; vel etiam vicinorum Episcoporum, cujusmodi duos, Eleutherium Sebastenum, & Eutonium Hierichuntinum, ad effodiendas sancti Stephani reliquias, & in vrbem sanctam transferendas, Joannes assumpsisse dicitur a Luciano.

A solis per se presbyteris.

In epist. de revel. S. Steph.

Cogendæ occasionem dedit Pelagius, qui cum toto fere jam triennio Hierosolymis versatus esset, solitis artibus suas in partes traxerat nonnullos de clero, & ipsum in primis Episcopum Joannem, cujus, vt mentem non infecerit errore, animum certe ita devinxerat sibi, vt homini jam per se infenso erga Hieronymum, propter Origenis causam, persuaderet facile, sanctum senem, non fidei studio, sed invidia sibi obsistere. Hinc presbyteros inter orta dissensio, aliis Pelagio faventibus, Episcopi sui exemplo: aliis contra pugnantibus, duce Hieronymo, qui versipellis hæretici seorsum diligentius indagaverat, pervidendumque catholicis prodiderat. Inde graves animorum vtrinque commotiones, quas vt Joannes, non sedaret quidem, sed Pe-

In causa Pelagii.

Cui Joannes favebat.

Hieronymus obsistebat.

lagio nocere prohiberet, conventu presbyterorum contracto, tentavit, si qua posset ratione, partibus silentium imponere.

Interfuit Orosius presbyter ab Augustino missus ad Hieronymum.

Orosius presbyter Hispanus, quem Augustinus ad Hieronymum miserat, vt de origine animarum doceretur ab orientis magistro, evocatos e Bethleemi secessu, sedit inter presbyteros, a quibus rogatus quid Carthagine cum Cælestio actum esset, narravit palam, quid Augustinus, vel quæstionibus Hilarii Syracusani, vel libro Pelagii de natura respondisset. Incertum an ipsa quoque prælegerit concilii Carthaginensis acta. Legit certe epistolam Augostini ad Hilarium, duoqoe dixit se a Pelagio audivisse; alterum, *hominem posse esse sine peccato, si velit*; alterum, *mandata Dei facile custodire*, vtrumque ab Africanis damnatum.

Adfuit Pelagius, & licet laicus, inter presbyteros sedit.
Egit pro Pelagio Joannes.

Pelagius, quem Joannes admitti jusserat, & inter presbyteros, licet laicum, considere, excepit, non dicere se *id posse fieri sine adjutorio Dei*. Exceptionem accepit libenter Episcopus, eamque testimoniis scriptoræ cum confirmasset, tentavit Orosium cogere, vt, se judice, accusaret. Sed altercatione facta, multisque causantibus, eundem non posse vnius hæretici advocatum esse ac judicem, causamque ortam inter Latinos a Latinis judicibus disceptari debere,

Causamque ad Innocentium Papam remisit.
Apolog. cap. 3.

hæc tandem sententia prolata est: *Vt ad beatum Innocentium Papam Romanum partes & epistolæ mitterentur, vniversis, quod ille decerneret, secuturis; sed ita vt hæreticus imposito sibi silentii catenus conticesceret, & vt nostri ab insultatione convicti hominis, confusique temperarent.*

Sed præstat ipsum audire loquentem suis verbis Orosium. Quæ enim dicit, habere possunt rationem actorum conventus.

Acta conventus Hierosolymitani ex Orosio.
Apolog. cap. 3. & 4.

Latebam in Bethleem, traditus a Patre Augustino, vt timorem Domini discerem, sedens ad pedes Hieronymi: inde Hierusalem, vobis accersentibus, vocatus adveni. Dehinc in conventum vestrom vna vobiscum, Joanne Episcopo præcipiente, consedi: illico a pusillitate mea postulastis vniversi, vt si quid super hac hæresi, quam Pelagius & Cælestius seminarunt, in Africa gestum esset, cognoscerem, fideliter ac simpliciter indicarem.

Exposui coronæ vestræ breviter, vt potui, Cælestium jam ad honorem presbyterii subrepentem, apud Carthaginem, plurimis Episcopis judicantibus, proditum, auditum, convictum, confessum detestatumque ab Ecclesia, ex Africa profugisse: contra librum vero Pelagii beatum Augustinum, discipulis ipsius Pelagii prodentibus, ac petentibus, plenissime respondere. extare etiam in manibus meis epistolam supra memorati Episcopi, quam noper ad Siciliam ordinasset, in qua multas quæstiones hæreticurum retulit; quam etiam ibidem vt legerem, præcepistis, & legi.

Epist. 89: ad Hilarium.

Ad hæc Joannes Episcopus, vt Pelagius coram intromitteretur, expetiit: cui & propter paternitatis ipsius reverentiam, & propter actionis vtilitatem, dum præsentem ab Episcopo rectius crederetis confutandum, intromittendi conniventia præstita est.

Intromissum Pelagium vnanimiter omnes interrogastis, an hæc, quibus Augustinus Episcopus respondisset, se docuisse cognosceret. Illico ille respondit: *Et quis est mihi Augustinus?* Cumque vniversi acclamarent blasphemantem in Episcopum, ex cujus ore Dominus vniversæ Africæ vnitatis indulserit sanitatem, non solum a convento illo, verom ab omni Ecclesia pellendum, Episcopus Joannes illico eum, hominem videlicet laicum, in consessu presbyterorum reum hæreseos manifestæ, in medio catholicorum sedere præcepit. & deinde ait: *Augustinus ego sum*; vt scilicet, persona quasi præsentis assumpta, liberius ex auctoritate ejus, qui lædebatur, ignosceret, & dolentium animos temperaret. cui mox a nobis dictum est: *Si Augustini personam sumis, Augustini sententiam sequere.*

Tunc idem Episcopus nobis omnibus ait: *Hæc, quæ leguntur, in alios dicta sunt, aut de Pelagio suggerendum putatis? Si in ipsum autem Pelagium, quid dicatis expromite.* Ego autem, vobis annuentibus, dixi: Pelagius mihi dixit, docere se *hominem posse esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit*. Respondit Pelagius, audientibus vobis: *Hoc & dixisse me, & dicere negare non possum.* Ego illico prosecutus sum: *Hoc in Cælestio Africana synodus detestata est: hoc Augustinus Episcopus scriptis suis, sicut audistis, exhorruit: hoc in ipsius nunc Pelagii scriptis sua responsione condemnat: hoc & beatus Hieronymus, cujus eloquium vniversus Occidens, sicut rorem vellus, expectat, (multi enim jam hæretici eum dogmatibus suis, ipso oppugnante, supplosi sunt) & in epistola sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit. Similiter & in libro, quem nunc scribit, collata in medum dialogi altercatione, confutat. Hoc est enim lubricum in anchistro draconem tenere, ne possit effugere.* — *Lib. Eulog. tit. 100.* — *Iob 40. v. 19.*

Porro autem Episcopus Joannes nihil horum audiens, a nobis exigere conabatur, vt accusatores nos, ipso judice, fateremur. Responsum est sæpissime ab vniversis: *Nos accusatores hujus non sumus: sed quid fratres tui, patres nostri, senserint & decreverint super hac hæresi, quam nunc laicus vulgo prædicat, intimamus, ne Ecclesiam tuam præsertim, ad cujus sinum convolavimus, te ignorante, conturbet.* At ille cum sæpe noa docendi simulatione in aliquam professionis speciem tentaret inducere, dicebat quia ad Abraham dictum esset a Domino: *Ambula coram me, & esto sine macula*; & Zachariam & Elizabeth pronuntiatos esse justos ambos ante Dominum, incedentes in omnibus justificationibus Domini sine qoerela. quod quidem ab Origene dictum, ab eo proferri compluribus nobis notum erat. — *Genes. 17. v. 1. Luc. 1. v. 6.*

Cui responsum per me est: *Nos filii Ecclesiæ catholicæ sumus. Non exigas a nobis, Pater, vt doctores super doctores esse audeamus, aut judices super judices. Patres, quos vniversa per orbem Ecclesia probat, quorum communioni * nos adhærere gaudetis, damnabilia hæc esse dogmata decreverunt. Illis probantibus nos obedire dignum est. Cur interrogas filios, quid sentiant, cum Patres audias, quid decernant?* — * vos

Ad qood ille diu disputans, & nostris, (propter imperitiam ignoti nobis interpretis, quem sæpissime viri primarii, & religiosi Posserius & Avitus presbyteri, & * Dominus ex duce, vel prave interpretantem, vel plurima supprimentem, vel alia ex aliis suggerentem, confutarunt) nostris, vt dixi, actionibus vel interpolatis plerumque, vel tacitis, Episcopus Joannes ait: *Si sine adjutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum & damnabile erat. nunc autem eum adjiciat, posse hominem esse sine peccato, non sine adjutorio Dei; vos quid dicitis? An forte vos Dei adjutorium denegatis? cui respondi ego: Testibus & testificantibus etiam nunc vobis, & supra memoratis viris, anathema ei, qui negat adjutorium Dei. Ego certe non nego, præcipue cum e contrario in * hæreticos confutarim.* — * Dominus — * hæretico

Deinde

Deinde cum intellecto judice, & interprete prodito, clamaremus, Latinum esse hæreticum, nos Latinos, hæresim Latinis magis partibus notam, Latinis judicibus disserendam, ac se pene impudenter ad judicandum, cum quidem nos accusatores non essemus, & vnus & suspectus ingereret, dici a pluribus necessarium fuit: Non potest quisquam idem esse hæretici & advocatus & judex. Multisque aliis actitatis, Joannes Episcopus novissimam sententiam protulit, confirmans tandem postulationem intentionemque nostram, vt ad beatum Innocentium Papam Romanum partes & epistolæ mitterentur, vniversis, quod ille decerneret, secuturis: sed vt hæreticus Pelagius imposito sibi eatenus silentio conticesceret, & vt nostri ab insultatione convicti hominis, confusique temperarent. Universi in hanc sententiam consensimus, gratiarum actione celebrata, pace facta, & consummata ad pacis testimonium oratione, discessimus.

Nunc autem, post dies quadraginta & septem, cum primo encæniorum die, vt solitus eram, quando aderam, ad obsequium Joannis Episcopi cucurrissem, statim ab eo notam falsi criminis pro gratia salutationis accepi. Ait enim mihi: Quare ad me venis homo; qui blasphemasti? volens, vt credo, intelligi: *Noli me tangere, quia mundus sum & absque peccato.* At ego nihil conscius, interrogavi, quando, aut quo audiente, aut cujusmodi illud est dictum, quod blasphemiæ possit adscribi. Episcopus respondit: Ego te audivi dixisse: *Quia nec cum Dei adjutorio possit esse homo sine peccato.* Hactenus acta.

Is. 55. v. 5.

Scio nonnullis placitum, cujusmodi Jansenius Yprensis, & Wastellus, fidem apologiæ in suspicionem vocare, quasi peccet in historiam, vt Yprensis putat, & in catholicam fidem, vt Wastellus. Verum nemo nunc inter eruditos ipsis assentitur, cum ille non satis conventum Hierosolymitanum a Diospolitana synodo discreverit, quod erat tamen facile audienti testimonium Augustini mox prolatum; iste vix serio accusasse Novatianismi atque Nestorianismi auctorem apologiæ videatur; vterque, non ratione, sed affectu, commonem sensum spreverit, quia eximius hic libellus auctoritate sua, id est, tanta, quanta potest esse viri ab vtroque fidei magistro, Hieronymo & Augustino, de catholicis dogmatibus edocti, rebus suis incommodabat.

Lib. 1. de hæres. Pelag. lib. 2. Vindiciarum.

III. SYNODUS
AB EULOGIO CÆSARIENSI
ADVERSUS PELAGIUM DIOSPOLI COLLECTA
HONORIO X. ET THEODOSIO VI. AA. CC.
die XX. Decembris, anno Christi CCCCXV.

Causa cogendæ synodi.

CUM metueret Joannes, ne si causa Pelagii, vt erat statutum in presbyterii conventu, Romæ apud sedem apostolicam ageretur, Carthaginensis Ecclesiæ judicium de Cælestio probaretur, & artes Pelagii paterent, ferretque vafer homo dignam suis erroribus sententiam, præjudicium facere voluit, quo summi Pontificis animum occuparet; coactisque per Eulogium Cæsareæ Episcopum & provinciæ primatem Episcopis aliquot, quibus facile, propter inscitiam Latini sermonis, illudi posset ab interprete maligno, synodum habendam fecit.

Locus, præses & Episcopi.

Liddæ igitur, quæ est Diospolis, in vrbe Palæstinæ Cæsariensis, quatuordecim Episcopi, Eulogius Cæsariensis, Joannes Hierosolymitanus, Ammonianus, Porphyrius Gazensis, * Euronius Hierichuntinus, Porphyrius alter, Fidus, Zosimos, Zobœnos Eleutheropolitanus, Nymphidius, Chromacius, Jovinus, Eleutherius * Sebastenus, & Clemacius convenerunt.

** In epistola Luciani appellatur Eleutherius.*
** Ex epistola Luciani.*

Annus, mensis & dies.

Habita est synodus ann. Christi 415. Innocentii summi Pontificis 13. Honorio X. & Theodosio VI. AA. CC. die 20. mensis Decembris, vt concluditur ex epistola Luciani presbyteri, de revelatione beati Stephani, hunc in modum.

In appendice 10. tomi operum Augustini.

Die parasceve, inquit Lucianus, hoc est, feria sexta, III. Nonas Decembris, consulatu Honorii decies, & Theodosii sexies Augustorum, hora tertia noctis, quasi in ecstasi effectus, vidi virum, &c. Ad aliam parasceven Dominus Gamaliel eadem similitudine apparuit mihi, &c. In tertia igitur septimana, eadem die & hora, venit supradictus vir, &c. Expergefactus pertexi ad civitatem, ad sanctum Joannem Episcopum, & cum illi omnia, quæ videram, renunciassem, cum audisset, lacrymatus est præ gaudio, & dixit, &c. Vade, fode in acervo, qui est in ipso agro, & si inveneris, renuntia mihi; & ita me dimisit, &c. Convertimus ad monomentum, & fodientes invenimus tres thecas, &c. Statim ergo renuntiavi Episcopo, cum esset in Lidda, quæ est Diospolis, synodum agens: qui assumpsit secum duos alios Episcopos, Eleuthetium de Sebaste, & Eleutherium de Hiericho, & venerunt ad locum, &c. Cum psalmis & hymnis portaverunt reliquias beati Stephani in sanctam Ecclesiam Sion, &c. Translatæ sunt reliquiæ Martyris VIII. Kal. Januarii. Hactenus Lucianus.

Ex his tempus concilii, imo fere dies deprehenditur. nam prima revelatio facta est die 3. Decembris; posterior die 10. tertia denique die 17. Joannes Hierosolymis erat die 18. cum eum Lucianus adiit. Die 19. aut 20. fodit Lucianus, inventisque reliquiis Liddam perrexit, vbi erat Joannes synodum agens, & vnde rediit ante diem 25. necesse est igitur, vt concilium sit habitum a die 20. ad 23.

Augustinus cum acta hujus concilii diu ex-

petita accepisset, librom conscripsit de gestis Palæstinis ad Aurelium Carthaginensem, ex quo sumpta sunt, quæ, recisis Augustini commentariis, subjiciuntur.

Acta concilii Diospolitani. Cum synodus Diospolim convenisset, Pelagio in consessum inducto, interea, quæ libello sunt recitata, objectum Pelagio illud fuit primum, quod in libro suo quodam scribit, non posse esse sine peccato, nisi qui legis scientiam habuerit Quo recitato synodus dixit: *Tu hoc edidisti, Pelagi?* At ille respoodit: *Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt; non dixi non posse peccare, qui sciemiam legis habuerit, sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est:* Legem in adjotorium dedit. Synodus dixit: *Plane aliena non sunt, quæ respondit.*

Isaia 8 v. 20. secundum LXX.

Synodus dixit: *Legatur aliud capitulum.* Et lectum est in eodem libro, dixisse Pelagium, omnes voluntate propria regi. Quo lecto Pelagius respondit: *Et hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona, homo vero peccans, ipse in culpa est quasi liberi arbitrii.* Episcopi dixeruot: *Neque hoc alienum est ab ecclesiastica doctrina.*

Item recitatum est, quod in libro suo Pelagius posuit, in die judicii iniquis & peccatoribus non esse parcendum; sed æternis eos ignibus exurendos. Respondit Pelagius: *Hoc secundum evangelium dixi, ubi dicitur de peccatoribus:*

Matth. 25. v. 46. Isti ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam. *& si quis aliter credit, Origenista est.* Quo audito, catholica sententia Episcopis placuit.

Deinde objectum est & illud Pelagio, tanquam in suo libro scripserit, malum nec in cogitationem venire. Pelagius respondit: *Hoc non ita posuimus, sed diximus debere studere christianum, ne male cogitet.* Quam responsionem Episcopi approbarunt.

Recitatum est & aliud, quod io suo libello scripsit, regnum cælorum etiam in veteri Testamento promissum. Respondit Pelagius, *hoc & per scripturas probari possibile esse; haretici autem in injuriam veteris Testamenti hoc negant. Ego vero scripturarum auctoritatem secutus dixi, quoniam*

Dan. 7. v. 22. *in propheta Daniele scriptum est:* Et accipient sancti regnum altissimi. Qua accepta responsione, synodus dixit: *Neque hoc alienum est a fide catholica.*

Post hæc objectum est, quod Pelagius dixit in eodem libro suo, posse hominem, si velit, esse sine peccato; & quod scribens ad viduam adulatorie dixit: Inveniat apud te pietas, quæ nusquam invenit locum: inveniat ubique peregrina in te locum justitia: veritas quam jam nemo cognoscit, domestica tibi & amica fiat: & lex Dei, quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, a te sola honoretur. & iterum ad ipsam: O te felicem & beatam, si justitia, quæ in cælo tantum esse credenda est, apud te solam inveniatur in terris. Et in alio ad ipsam libro, post orationem Domini & Salvatoris nostri, docens quemadmodum debeant sancti orare, ait: Ille ad Deum digne elevat manus, ille orationem bona conscientia effundit, qui potest dicere: Tu nosti, Domine, quam sanctæ & innocentes & mundæ sint ab omni malitia & iniquitate & rapina, quas ad te extendo manus: quemadmodum justa & munda labia, & ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, ut mihi miserearis. Ad hoc respondens Pelagius ait: *Posse quidem hominem sine peccato esse, & Dei mandata custodire, si velit, diximus. hanc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non autem diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia usque ad senectutem, qui nunquam peccaverit: sed quoniam a peccatis conversus proprio labore & Dei gratia possit esse sine peccato, nec tamen per hoc in posterum inconvertibilis. Reliqua vero quæ subjecerunt, neque in libris nostris sunt, neque talia unquam diximus.* His autem synodus dixit: *Quoniam negas talia scripsisse, anathematizas illos, qui sic tenent?* Pelagius respoodit: *Anathematizo quasi stultos, non quasi hæreticos, siquidem non est dogma.* Episcopi dixerunt: *Nunc quoniam anathematizavit Pelagius insertum stultiloquium, recte respondens, hominem cum adjutorio Dei & gratia posse esse sine peccato, respondeat & ad alia capitula.*

Deinde objecta sunt Pelagio, quæ in doctrina Cælestii discipuli ejus referuntur inventa: Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, mortuus esset: quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum: quoniam lex sic mittat ad regnum, quemadmodum evangelium: quoniam ante adventum Christi fuerint homines sine peccato: quoniam infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem: quoniam neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem ab Aurelio, & aliis Coepiscopis dicerentur audita, atque damnata. Deinde objecta sunt & alia quædam capitula, commemoratione nominis Augustini interposita, quæ ei de Sicilia missa fuerant, cum ibi fratres catholici hujusmodi quæstionibus turbarentur. Ista autem sunt: posse hominem sine peccato, si velit, esse: infantes, etsi non baptizantur, habere vitam æternam: divites baptizatos, nisi omnibus abrenuntient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, neque regnum Dei posse eos habere. Ad hæc sibi objecta Pelagius ita respondit: *Posse quidem hominem sine peccato esse dictum est superius. De eo autem quod fuerint ante adventum Domini homines sine peccato, dicimus & nos, quoniam ante adventum Christi vixerunt quidam sancte & juste secundum scripturarum sanctarum traditionem. Reliqua vero & secundum ipsorum testimonium a me dicta non sunt, pro quibus ego satisfacere non debeo; sed tamen ad satisfactionem sanctæ synodi, anathematizo illos, qui sic tenent, aut aliquando tenuerunt.* Synodus dixit: *Ad hæc prædicta capitula sufficienter & recte satisfacit præsens Pelagius, anathematizans ea, quæ non erant ejus.*

Deinceps objectum est Pelagio, quod diceret, Ecclesiam hic esse sine macula & ruga. Respondit Pelagius: *Dictum est a nobis scilicet ita, quoniam lavacro ab omni macula & ruga purgatur Ecclesia, quam velit ita Dominus permanere.* Ad quod synodus dixit: *Hoc & nobis placet.*

Deinde objecta sunt de libro Cælestii, quid in unoquoque capitulo contineatur, magis secundum sensum, quam secundum verba, quæ quidem ille latius exequitur; sed tunc subjicere omnia, qui libellum adversus Pelagium dederant, se non potuisse dixerunt. Ergo in primo capitulo libri Cælestii hoc scriptum esse, quoniam plus facimus, quam in lege & evangelio jussum est. Ad quod Pelagius respondit: *Hoc quasi nostrum posuerunt; dictum est vero a nobis secundum Apostolum de virginitate, de qua Paulus dicit:*

1.Cor.7. v.15. *Præceptum Dei non habeo.* Synodus dixit: *Hoc & Ecclesia recipit.*

Deinde objiciuntur Pelagio alia Cæleftii capitula capitalia. In tertio capitulo fcripfiffe Cæleftium, gratiam Dei & adjutorium non ad fingulos actus dari, fed in libero arbitrio effe, vel in lege ac doctrina. Et iterum, Dei gratiam fecundum merita noftra dari, quia fi peccatoribus illam det, videtur effe iniquus. Et his verbis intulifle: Propterea ipfa gratia in mea voluntate pofita eft, five dignus fierem, five indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, fed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare omnimodo, & non potuit. Et iterum ait: Si gratia Dei eft, quando vincimus peccata; ergo ipfa eft in culpa, quando a peccato vincimur: quia omnino cuftodire nos, aut non potuit, aut noluit. Ad ifta Pelagius refpondit: *Hæc utrum Cæleftii fint, ipfi viderint, qui dicunt ea Cæleftii effe. ego vero nunquam fic tenui: fed anathematizo qui fic tenet.* Synodus dixit: *Recipit te fancta fynodus ita verba reproba condemnantem.*

Deinde de quinto capitulo Cæleftii Pelagio fuit objectum, quod affirmet, vnumquemque hominum omnes virtutes poffe habere & gratias, & auferat diverfitatem gratiarum, quam Apoftolus docet. Pelagius refpondit: *Dictum eft a nobis, fed maligne & imperite reprehenderunt. non enim auferimus gratiarum diverfitatem: fed dicimus donare Deum ei, qui fuerit dignus accipere, omnes gratias, ficut Paulo Apoftolo donavit.* Synodus dixit: *Confequenter & ecclefiaftice fenfu & ipfe fenfifti de dono gratiarum, qua in fancto Apoftolo continentur.*

Poft hæc in fexto capitulo libri Cæleftii pofitum objectum eft, Filios Dei non poffe vocari, nifi omnimodo abfque peccato fuerint effecti. In feptimo, oblivionem & ignorantiam non fubjacere peccato, quoniam non fecundum voluntatem eveniunt, fed fecundum neceffitatem. In decimo capitulo, non effe liberum arbitrium, fi Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet vnufquifque aut facere aliquid, aut non facere. In duodecimo capitulo, victoriam noftram non ex Dei effe adjutorio, fed ex libero arbitrio. Quod inferre dictus eft his verbis: *Noftra eft victoria, quoniam propria voluntate arma fufcepimus; ficut e contrario, noftrum eft, quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempfimus.* Et de Apoftolo Petro pofuit teftimonium, divinæ nos effe confortes naturæ, & fyllogifmum facere eum: quoniam fi anima non poteft effe fine peccato; ergo & Deus fubjacet peccato, cujus pars, hoc eft, anima, peccato obnoxia eft. In decimo tertio capitulo dicit, quoniam pœnitentibus venia non datur fecundum gratiam & mifericordiam Dei, fed fecundum merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint mifericordia. His recitatis fynodus dixit: *Quid ad hac, qua lecta funt capitula, dixit prafens Pelagius monachus? Hoc enim reprobat fancta fynodus, & fancta Dei catholica Ecclefia.* Pelagius refpondit: *Iterum dico, quia hac etiam fecundum ipforum teftimonium non funt mea, pro quibus, ut dixi, fatisfactionem non debeo. Qua vero mea effe confeffus fum, hac recta effe affirmo. Qua autem dixi non effe mea, fecundum judicium fancta Ecclefia reprobo, anathema dicens omni contravenienti, & contradicenti fancta catholica Ecclefia doctrinis: ego enim in vnius fubftantia Trinitatem credo, & omnia fecundum doctrinam fancta catholica Ecclefia. Si quis vero aliena ab hac fapit, anathema fit.*

Synodus dixit: *Nunc quoniam fatisfactum eft nobis, profecutionibus prafentis Pelagii monachi, qui quidem piis doctrinis confenfit, contraria vero Ecclefia fidei reprobat & anathematizat, communionis ecclefiaftica eum effe & catholica confitemur.* Hactenus acta

Accufarunt Gallicani duo Epifcopi, Eros & Lazarus, non per fe quidem & verbo, cum vnius ægritudo vtrumque adeffe vetuerit, fed mifso libello, quo duo continebantur objectionum capita, vnum adverfus Pelagium, alterum contra Cæleftium. Excerptum illud eft de duobus tantum Pelagii libris, Teftimoniorum, & ad viduam: mirum quod neque ex commentariis in Paulum. iftud partim ex libris Cæleftii, partim ex epiftola Hilarii ad Auguftinum. Omnia per compendium recenfuit ita Auguftinus. Accufarunt Gallicani Epifcopi Eros & Lazarus. Lib. de geft. cap. 35. Unde excerpta quæ objecta funt.

In hoc, inquit, tota hærefis ifta confiftit. Lib. de geft. Palæft. cap. 35. Objectorum compendium.

I. Adam mortalem factum, qui five peccaret, five non peccaret, moriturus effet.

II. Quod peccatum Adæ ipfum folum læferit, & non genus humanum.

III. Quod lex fic mittat ad regnum, quemadmodum & Evangelium.

IV. Quod infantes nuper nati in illo ftatu fint, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

V. Quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per refurrectionem Chrifti omne genus hominum refurgat.

VI. Quod infantes, etfi non baptizentur, habeant vitam æternam.

VII. Quod divites baptizati, nifi omnibus abrenuntient, fi quid boni vifi fuerint facere, non eis reputetur, neque regnum Dei poffint habere.

VIII. Quod gratia Dei & adjutorium non ad fingulos actus detur, fed in libero arbitrio fit, & in lege atque doctrina.

IX. Quod Dei gratia fecundum merita noftra detur, & propterea ipfa gratia in hominis fit pofita voluntate, five dignus fiat, five indignus.

X. Quod Filii Dei non poffint vocari, nifi omnino abfque peccato fuerint effecti.

XI. Quod oblivio, & ignorantia non fubjaceat peccato, quoniam non evenit fecundum voluntatem, fed fecundum neceffitatem.

XII. Quod non fit liberum arbitrium, fi indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habet vnufquifque aut facere aliquid, aut non facere.

XIII. Quod victoria noftra ex Dei non fit adjutorio, fed ex libero arbitrio.

XIV. Quod ex illo, quod ait Petrus, divinæ nos effe confortes naturæ, confequens fit, vt ita poffit effe anima fine peccato, quemadmodum Deus.

XV. Quod pœnitentibus venia non detur fecundum gratiam & mifericordiam Dei, fed fecundum meritum & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint mifericordia.

Hæc omnia, & fi quæ argumentationes ad ea confirmanda interpofitæ funt, fua negantem & anathematizantem Pelagium judices approbaverunt, & ideo pronuntiaverunt, eum contraria ecclefiafticæ fidei, reprobando & anathematizando damnaffe.

Pelagius igitur fubdole abfolutionem furfu-

Lib. de gest. & lib. de gratia Christi, &c.

satus est ab hominibus Græcis, quibus per interpretem non fidelissimum verbis ambiguis respondebat, quod identidem ipsi, Pelagianisque aliis objicit Augustinus.

Hieronymus judicium de Diospolitana synodo. *Epist. 24. apud August.*

Etsi vero synodus hæc ab Augustino mirifice laudata sit, & ab omnibus vulgo celebretur, veluti prima de Pelagiano errore Ecclesiæ victoria: Hieronymus tamen miserabilem vocat, partim quia Patribus illusit Pelagius, per crebra mendacia avertens a se meritam damnationem; partim quia, missis in provincias epistolis, sua dogmata approbata fuisse credulis non paucis persuasit; partim denique, quod insolescentes Pelagii sequaces eo proruperint audaciæ, vt *facto perditorum cuneo ab eis Dei servi & ancillæ ad curam sancti Hieronymi presbyteri pertinentes, sceleratissima cæde afficerentur, diaconus occideretur, ædificia monasteriorum incenderentur, vix ipsum ab hoc impetu atque incursu impiorum in Dei misericordia turris munitior tueretur.*

August. lib. de gest. cap. 35.

Ad hanc forte synodum, nisi potius ad conventum presbyterorum, respiciebat sanctus senex, cum indignatus imponi silentium defensoribus fidei, nihil non audentibus interim hostibus, dignam se sententiam, aut votum potius emisit: *Quod bellum servavit, pax ficta non auferat.*

In præf. dialog. advers. Pelag.

VI. SYNODUS

AB AURELIO COACTA CARTHAGINE

ADVERSUS PELAGIUM ET CÆLESTIUM ABSENTES

THEODOSIO AUG. VII.

ET JUNIO QUARTO PALLADIO COSS.

circa tempus autumni ann. Christi CCCCXVI.

Quarta synodus Carthagine.

UARTA synodus, quæ secunda Carthaginensis, in causa Pelagianorum, convocata est ab Aurelio, ann. 416. circa tempus autumni.

Ab Episcopis 68. provinciæ proconsularis.

Adfuerunt sexaginta & octo Episcopi provinciæ proconsularis, quorum nomina recensentur in synodica ad Innocentium mox referenda.

Ratio temporis.

Constat ratio temporis partim ex responsione Innocentii ad synodicam data VI. Kal. Februar. Honorio Aug. XI. & Constantio II. coss. partim ex 73. canone codicis Africani, si modo legitur prout in Græco est: *Placuit, vt dies concilii idem servetur, qui in Hipponensi concilio constitutus est, id est, x. Kal. Septemb. & scribendum ad singularum provinciarum primates, vt quando apud se concilium congregant, hunc diem servent.* Annus enim ex Innocentii literis, mensis & dies ex canone facile innotescit. Siquidem Pontifex initio consequentis anni respondit, & Patres scribunt se ex more ad Carthaginensem Ecclesiam convenisse, id est, eo tempore, quo ab ipsomet Aurelio statutum fuerat ante annos 14.

Explicatio can. 73. cod. Ecclesiæ Africanæ.

Quanquam difficultatem creavit mihi semper iste canon, nam etsi in Græco est, *ὡρίσθη καὶ γραφῆναι πρὸς τοὺς πρωτεύοντας κατὰ τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα ὅτε παρ' ἑαυτοῖς συνόδους συγκαλοῦνται, ταύτην τὴν ἡμέραν φυλάττωσι.* Quibus verbis significari videtur in speciem suas a primatibus synodos ad diem memoratum convocari debere. Latinus tamen textus, qui profecto primigenius est, majorique fide dignus, alium omnino facit, contrariumque sensum: hunc nempe, vt ne primates suis habendis provincialibus synodis impediant præstitutum diem concilii plenarii, quo scilicet Episcopi ad ipsum libere veniant x. Kal. Septemb. Cum ergo textus Græcus jubeat in speciem convocari synodos provinciales ad x. Kal. Septemb. vetet Latinus, oportet, verbum hoc φυλάττωσι, vnde pugna est, ita interpretari, vt significet, diem x. Kal. Septemb. servandum immunem ab impedimentis. qui sensus, cum sit omnino facilis, continuo videri potest infirmare vim argumenti allati. Hoc tamen potius confirmat, si modo ad ipsum primum fontem provocemus, id est, v. canonem Nicænum, quem consequentia sæcola pro inconcussa quadam regula convocandarum synodorum habuerunt. Sic autem se habet: *Placuit annis singulis, per vnamquamque provinciam, bis in anno concilia celebrari, vt communiter, omnibus simul Episcopis congregatis provinciæ, discutiantur ejusmodi quæstiones; (de abjectis scilicet, sive excommunicatis ab Episcopo) concilia vero celebrentur: vnum quidem ante quadragesimam Paschæ, vt omni dissensione sublata munus offeratur Deo purissimum; secundum vero circa tempus autumni.*

Et canon 5. conc. Nicæni de tempore cogendi synodos provinciales.

Quem canonem intelligi non posse de vniversalibus totius vnius diœcesis conciliis, probat veterum auctoritas, & ista insuper ratio, quod cum a civitate majoris sedis, vt puta Antiochenæ, Alexandrinæ, &c. civitates minorum sedium distarent sæpe longissimo locorum spatio, totus fere annus in eundo ac redeundo, habendaque synodo bis in anno, ponendus fuisset. Pertinet igitur ad solas provinciales, quas vbique terrarum statis illis temporibus, & olim esse coactas historia, & etiamnum cogi consuetudo demonstrat.

Certo concluditur.

Opinor igitur ex canone codicis Africani in argumentum adducto recte colligi, circa x. Kal. Septemb. cogi solitas olim a primatibus nonnullis provinciales synodos: alioquin Patres sine causa tulissent legem, ne privatis conventibus vniversalium tempus impediretur. Ab aliis circa tempus autumni, id est, versus finem Septembris, vt cum legati redirent ab vniversali concilio, de negotiis communiter transactis ad Coepiscopos suæ provinciæ referrent. Horum morem probatum, illorum rejectum.

Et occurritur objectioni.

At vero, inquies, provinciales synodos opor-

ruit, non sub finem Septembris, sed x. Kalend. Septembris, id est, vno prius mense convocari: quando quidem ex synodis provincialibus ad vniversalem mittebantur legati, vt pluribus ex canonibus Africanis colligere est. Verum aliter res se haber. nam in priore synodo, quæ quadragesimam Paschæ anteibat, eligebantut legati, qui ita se compatatenr, vt cum primum a primate totius Africæ tractoria venitet, ad condictum locum se conferrent, & ex vniversali concilio teversi, ad posteriorem synodum autumnalem renuntiarent, quæ gesta essent.

Monitum historiæ Africanæ necessarium.

Sed quoniam semel digressi sumus, monendus est obiter lector, vt animadvertat, a Patribus Nicænis atque Africanis tempus habendis synodis constitutum fuisse, intra illud spatium, quod a Pentecoste ad Christi natalitia, & ab his ad quadragesimam intercedit: voluerunt enim Episcopos frequentes adesse synodis, nec tamen a sua quemque Ecclesia abesse solemnioribus festis, quibus vel baptismus celebrabatur, vt in resurrectioue Christi ae Pentecoste; vel futurum pascha indicebatur, vt in Natalitiis. Valet autem animadversio illa ad indagandum synodorum tempus, si quando consignatur notis non admodum insignitis; neque enim fallit vnquam, nisi aliqua vrgeat extraordinaria necessitas.

Causa habendæ synodi, scandalum Ecclesiæ propter Pelagii absolutionem.

Diversas quidem conveniendi causas habuerunt Episcopi, sed eam maxime, quod cum ex relatione Orosii, literisque Erotis & Lazari intellexissent, quantum Pelagius fecisset fucum Patribus Diospolitanis, quantumque detrimenti ex hac specie absolutionis res Ecclesiæ catholicæ caperet, occurrendum malo putaverint, & sedis apostolicæ auctoritatem invocandam.

Recensita sunt gesta ante ferme quinquennium cum Cælestio.

Recensita sunt, quæ ante ferme quinquennium cum Cælestio ibidem gesta fuerant, vt viderentur Partes, non quidem aperte contra prohibitionem canonum de absentibus judicare, sed ea tantum, quæ olim acta essent cum præsente, totius provinciæ sententia, & suprema sedis apostolicæ auctoritate confirmare.

Scripta synodica ad sedem apostolicam ad implorandam auctoritatem.

Synodicam igitur scripserunt ad summum Pontificem, in qua duo tantum Pelagiani erroris dogmata exposuerunt. Alterum de necessitate gratiæ divinæ ad opera pietatis, alterum de baptismo parvulorum, propter peccatum originale tollendum. Hæc enim duo sunt omnium fere capita, quæ iu priore concilio Paulinus diaconus Cælestio objecerat.

SYNODICA CONCILII CARTHAGINENSIS ad sanctum Innocentium.

DOMINO *beatissimo & honorandissimo fratri sancto Innocentio Papa Aurelius, Numidius, Rusticanus, Fidentius, Evangelus, Antonius, Palatinus, Adeodatus, Vincentius, Publianus, Theasius, Tutus, Panthonius, Victor, Restitutus, Rusticus, Fortunatianus, alius Restitutus, Ampelius, Animus, Felix, Donatianus, Adeodatus, Octavius, Serotinus, Majorinus, Posthumianus, Crispulus, Victor, alius Victor, Lucius, Marianus, Fructuosus, Faustinianus, Quodvultdeus, Candorius, Maximus, Megarius, Rusticus, Rufianus, Proculianus, Thomas, Ianuarius, Octavianus, Pratextatus, Sixtus, Quodvultdeus, Penthadius, Quodvultdeus, Cyprianus, Servilius, Pelagius, Marcellus, Venantius, Didymus, Saturninus, Thiazacenus, Germanus, Germanianus, Iuventius, Majorinus, Iuventius, Candidus, Cyprianus & Æmilianus, Romanus, Aphricanus & Marcellinus, qui in concilio Ecclesiæ Carthaginensis adfuimus.*

CUM ex more ad Carthaginensem Ecelesiam solemnirer veniremus, atque ex diversis eausis congregata ex nobis synodus haberetur, compresbyrer noster Orosius nobis lireras sanctorum frarrum & consacerdorum nostrorum dedit Erotis & Lazari, quarum formam his constituimus esse subdendam.

His ergo lectis, Pelagium & Cælestium auctores nefarii prorsus, & ab omnibus nobis anathemarizandi erroris adverrimus: vnde factum est, vt recensendum purarcmus, quid ante ferme quinquennium super Cælestii nomine hic apud Ecclesiam Carthaginensem fuerir agitatum: quo recitaro, sieur ex subsequentibus adverrere porerit sanctitas rua, quamvis indieatio manifesta constaret, atque illo rempore, episeopali judieio, exeisum hoc vulnus ranrum ab Ecclesia videretur; nihilominus tamen id communi deliberatione censuimus, hujusmodi persuasionis auctores, quamvis ad presbyrerium idem Cælestius postea pervenisse dieatur, nisi hæc aperrissime anathematizaverint, ipsos anathemarizari oportere; vr si ipsorum non potuerit, saltem eorum, qui ab eis deeepri sunt, vel deeipi possunt, cognita sententia, quæ in eos facta est, saniras procuretur.

Hoc itaque gestum, domine Frater sancte, caritati tuæ intimandum duximus, vt staturis nostræ mediocriraris etiam apostolicæ sedis adhibeatur auctoritas, pro tuenda salure multorum, & quorumdam perversitate etiam corrigenda.

Id enim agunr isti damnabilibus disputarionibus suis, vr non defendendo, sed potius in superbiam sacrilegam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ Dei, qua christiani sumus, & qua ipsum nostræ voluntatis arbitrium vere fit liberum, dum a carnalium concupiseentiarum damnatione liberatur, dieente Domino: *Si vos filius liberaverit, tunc vere liberi eritis.* quod auxilium fides impetrat, quæ est in CHRISTO JESU Domino nostro. Ioan.8.v.36.

Isti autem asserunt, sieut a fratribus qui etiam eorum libros legerunt, eognovimus, in eo Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit creavitque natu-

ram, quæ per propriam voluntatem Dei legem possit implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in literis datam. Eandem quoque legem ad gratiam pertinere, quod illam *Deus in adjutorium hominibus dedit.*
Isa. 8 v. 20. secund. 70.

Illam vero gratiam qua, vt dictum est, christiani sumus, cujus Apostolus prædicator est dicens:
Rom. 7. v. 22. *Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem; video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum nostrum.* Nolunt omnino cognoscere,
1. Cor. 2. v. 14. sed nec aperte quidem oppugnare audent. Sed quid aliud agunt, cum *hominibus animalibus non percipientibus quæ sunt spiritus Dei*, persuadere non cessant, ad operandam perficiendamque justitiam, & Dei mandata complenda, solam sibi humanam
Rom. 8. v. 26. sufficere posse naturam? non attendentes quod scriptum est: *Spiritus adjuvat infir-*
Ibid. 9. v. 16. *mitatem nostram.* &, *Non volentis est, neque currentis, sed miserentis est Dei.* &, *Quod*
Ibid. 12. v. 5. & 6. *vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, habentes dona diversa se-*
1. Cor. 15. v. 10. *cundum gratiam, quæ data est nobis.* &, *Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum.*
Ibid. v. 57. &, *Gratias Deo qui nobis dedit victoriam per Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM. &, *Quia non idonei sumus cogitare aliquid quasi ex nobismetipsis, sed sufficientia nostra ex*
2. Cor. 3. v. 5. & 4. v. 7. *Deo est.* &, *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, vt eminentia virtutis sit Dei, & non ex nobis;* & innumerabilia, quæ de scripturis omnibus, si colligere velimus, tempus non sufficiet, & veremur, ne apud te ista commemorando, quæ majore gratia de sede apostolica prædicas, inconvenienter facere videamur: sed ideo facimus, quia, eo quod infirmiores sumus, quaqua versum quisque nostrum verbo Dei prædicando putatur attentior, crebriusque eos patimur & audacius insurgentes.

Si ergo Pelagius episcopalibus gestis, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuæ venerationi juste visus fuerit absolutus, error tamen ipse & impietas, quæ tam multos assertores habet per diversa dispersos, etiam auctoritate apostolicæ sedis anathematizanda est.

Consideret ergo sanctitas tua, & pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quam sit pestiferum & exitiale ovibus Christi, quod istorum sacrilegas disputationes necessa-
Matth. 6 v. 13. rio sequitur, vt nec orare debeamus, *ne intremus in tentationem*, quod Dominus, &
Luc. 22. v. 32. discipulos monuit, & posuit in oratione quam docuit, aut *ne deficiat fides nostra*, quod pro Apostolo Petro se rogasse ipse testatus est.

Si enim hæc, quæ possibilitate naturæ, & arbitrio voluntatis præstantur, in potestate sunt constituta, quis non ea videat a Domino inaniter peti, & fallaciter orari, cum orando poscuntur, quæ naturæ nostræ, jam ita conditæ, sufficientibus viri-
Matth. 26. v. 41. bus obtinentur? Nec debuisse dicere Dominum JESUM: *Vigilate & orate;* sed tantummodo: *Vigilate ne intretis in tentationem.* nec beatissimo Petro primo Apostolo-
Luc. 22. v. 32. rum: *Rogavi pro te*, sed, moneo te, vel impero, ac præcipio, *ne deficiat fides tua.*

Contradicitur etiam istorum contentione benedictionibus nostris, vt incassum super populum dicere videamur, quidquid eis a Domino precamur, vt recte ac pie vi-
Ephes. 3. v. 14. vendo illi placeant: & illa quæ pro fidelibus precatur Apostolus dicens: *Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri* JESU CHRISTI, *ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur, vt det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtute corroborari per spiritum ejus.* Si ergo voluerimus benedicendo super populum dicere: *Da illis, Domine, virtute corroborari per spiritum tuum*, istorum nobis disputatio contradicit, affirmans negari liberum arbitrium, si hoc a Deo poscitur, quod in nostra est potestate: *Virtute enim corroborari, si volumus*, inquiunt, *possumus ea possibilitate naturæ, quam nunc non accipimus; sed cum crearemur, accepimus.*

Parvulos etiam propter salutem, quæ per salvatorem Christum datur, baptizandos negant, ac sic eos mortifera ista doctrina in æternum necant; promittentes, etiamsi non baptizentur, habituros vitam æternam, nec pertinere ad eos, de quibus Dominus ait: *Venit enim filius hominis quærere, & salvare quod perierat; quia isti*, in-
Luc. 19. v. 10. quiunt, *non perierant, nec est quod in eis salvetur, vel tanto pretio redimatur; quia nihil est in eis vitiatum; nihil tenetur sub diaboli potestate captivum; nec pro eis fusus est sanguis, qui fusus esse in remissionem legitur peccatorum.* Quanquam per baptismum Christi etiam parvulorum fieri redemptionem, libello suo Cælestius in Carthaginensi Ecclesia jam confessus est: sed multi, qui eorum perhibentur esse vel fuisse discipuli, hæc mala, quibus fundamenta christianæ fidei conantur evertere, quantumcumque possunt, affirmare non cessant.

Unde, etiamsi Pelagius Cælestiusque correcti sunt, vel se ista nunquam sensisse dicunt, & quæcunque scripta contra eos prolata fuerint, sua esse negabunt, nec est

quemadmodum de mendacio convineantur; generaliter tamen quicunque dogmatizat & affirmat, humanam sibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda, sufficere posse naturam; & eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur. & quicunque negat, parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit.

Quæcunque autem alia eis objiciuntur, non dubitamus venerationem tuam, cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente in eadem causa confecta dicuntur, id judicaturam, vnde omnes in Dei misericordia gaudeamus. Ora pro nobis, domine beatissime Papa.

CUM EX MORE AD CARTHAGINENSEM ECCLESIAM, &c.] Hinc annum, mensem & fere diem, locumque & causam habitæ synodi collegimus.

LITARAS SANCTORUM FRATRUM, &c.] Ut Palæstini, ita Carthaginenses, ex solo scripto Lazari & Erotis judicium de Pelagio & Cælestio exercuerunt, quod non incuriose observandum. Fuit cum literis, opinor, transmissus libellus a Gallicanis Episcopis Diospoli oblatus: fuit quoque ad Innocentium transmissum, quidqoid ab Erote & Lazaro Orosius Africanis detulerat in Africam, vt nempe summus Pontifex intelligeret, quo merito Carthagioensis synodus, non tantum dogmata, sed etiam dogmatum assertores Pelagium & Cælestium anathemate perculisset.

SICUT EX SUBSEQUANTIBUS, &c.] Inde constat, delata fuisse tunc primum ad sedem apostolicam a Julio acta concilii ante fere quinquennium de nomine Cælestii ab Aurelio coortacti; quæ mora fuit culpabilis.

QUAMVIS AO PRESBYTERIUM, &c.] Occupant Patres objectionem, quod vitio judicium de Cælestio viderentur fecisse. Presbyter enim debuit a suo ordinationis Episcopo judicari, vt more ecclesiastico, & canone XX. codic. Eccles. Afric. constitutum fuit. Aiunt enim se, recensitis quæ cum Cælesti oondum presbytero acta essent, ferre senteotiam de crimine, quod Cælestius, & ante presbyteratum, & Carthagine, commisisset.

IN ENIM AGUNT ISTI DAMNABILIBUS DISPUTATIONIBUS SUIS, &c.] Duas tantum quæstiones tangunt, de gratia Christi, & peccato originali; sed primam maxime, cum secunda aliis in locis contentiosius agitaretur. Id vero inobservatum prætermitti noo debet, cum ad historiam non parum conferat.

NULLUM RALINQUANT LOCUM GRATIÆ DEI, QUA CHRISTIANI SUMOS, &c.] Locus plane admirabilis, quo velut oraculo multa paucis Patres effantur. Siquidem de gratia Dei loquuntur, quam soli christiani noruot, quia sola fide cognoscitur: quam soli christiani accipiunt, id est, membra Christi: qua christiani sumus, & christiaoe vivimus, accepto spiritu Christi: quæ nulla esset, si Christus non venisset, quia justitiæ originalis noo supplementum modo est, sed incrementum quoque: qua denique Christus vivit in nobis, vincitque mundum, carnem & diabolum, & tanquam vitis in palmites, totam quantam habent, vim ferendi fructus infundit. Methodus porro, testimonia scripturæ, verba quasi flammantia, spiritum Augustini produnt, aperteque ostendunt synodicæ scriptorem.

TAM MULTOS ASSERTORES HABET PER DIVERSA DISPARSOS, &c.] Agnoscunt vniversalem sedis apostolicæ auctoritatem in docendo, quam confitentur etiam postremis istis verbis: *Non dubitamus venerationem tuam, cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente in eadem causa confecta dicuntur, id judicaturam: vnde omnes in Dei misericordia gaudeamus.* Quid enim aliud est, judicare de episcopalibus gestis?

GESTA EPISCOPALIA IN ORIENTE IN EADEM CAUSA CONFECTA DICUNTUR, &c.] Miretur forte quispiam, cur Orosius profectus e Palæstina, post aliquot menses ab habita Diospolitana synodo, ejus acta cum literis Gallicanorum Episcoporum non detulerit. Verum id factum artibus Pelagianorum, & potentia Joannis Hierosolymitani, nemo non dixerit, qui modo caput trigesimum libri de gestis Palæstinis paulo atteotius legerit. eo enim loci detegitur tota fraus Pelagii satagentis sollicite, vt ne acta vulgareotur, priusquam suæ, qoibus se purgatom, suaque dogmata approbata, mentiebatur, literæ in Occidentem pervenissent; imo & chartula, in qua gestorum breviatio quædam, sed neque sincera, neque integra continetur. Unde Augustinus: *Epistola carnalis ventositatis & elationis velat, & gestorum tarditate procurata, celeritate præcedens, in manus hominum pravelat; vt quatuordecim Episcopis Orientalibus placuisse dicatur,* POSSE ESSE HOMINEM SINE PECCATO, ET DEI MANDATA CUSTODIRE, SI VELIT, &c. Et postea: *Quis non credat id fuisse procuratum, vt tanquam pro gestorum illorum breviatione ista charta vsquequaque discurreret*, &c. *Lib. de gest. Palæst. cap. 30.* *Cap. 35.*

Visum est porro, nonnullum futurum operæpretium, nonnullamque posse ab eruditis lectoribus iniri gratiam, si Episcoporum, qui synodo interfuerunt, ita recenserentur nomina, vt, quod hactenus tentavit nemo, suæ singulis, quantum licet, assignarentur Ecclesiæ. Collectæ suot illæ vero, sed non sine cura & labore, ex diversis veterum libris inter se collatis, & potissimum tribus, codice canonum Ecclesiæ Africanæ, parte prima collationis Carthaginensis, & Notitia provinciarum Africæ edita a Patre Sirmondo: quanquam Itinerarium Antonini, tabulæque Ptolemaicæ, & Orteliana Africæ propriæ descriptio, non mediocriter adjuveruot. Qua vero ratione, tres libri, quos dixi, aliique juverint, ex his constat. *Paris. ann. 1619.*

Habita est collatio ann. 411. Kalendis Juniis; habitum hocce concilium Carthaginense ann. 416. sub finem mensis Septembris: non plus igitur quam quinque anni, & quatuor fere menses, inter collationem & concilium intercesserunt. Potuerunt igitur vtrique interesse iidem Episcopi, imo interfuisse vix non certum est, qui ejusdem nominis, ejusdemque provinciæ fuerint. Deinde ad collationem confluxeruot Carthaginem Episcopi catholici, de omnibus provinciis Africanis, id est, de Proconsulari, Burcensi seu Bysacena, Numidia, Mauritania

duabus, Sitifensi & Cæsariensi, atque de provincia Tripolitana. Oportet igitur multos proconsulares Episcopos eosdem vtrique conventui, collationi dico, & Carthaginensi concilio, interfuisse, cum eadem in vtroque nomina appellentur. Postea, etsi prima collationis parte curiose censentur nomina & Ecclesiæ singulorum Episcoporum, qui Carthaginem vndique convenerant, vt septem de suis eligerent cum totidem Donatistis disputaturos; (quam tamen ad provinciam Ecclesiæ pertineant, omnino reticetur) debuit igitur id aliunde sciri, atque ita oportuit consuli notitiam singularum provinciarum, vt intelligeretur, quæ in qua provincia Ecclesiæ existerent. Denique cum Notitia non complectatur Ecclesiarum nomina, sed earum tantum, quarum Episcopi ab Hunerico sunt in exilium ejecti, rursus alio confugiendum fuit, vt hujusce Notitiæ defectus suppleretur. Postremo tandem divinandum aliqoando fuit; nam & nihil vitiosius exscribi solet a librariis, quam propria nomina; & apud Afros literæ multæ in se invicem commutantur, v. g. D & G in Z, B in V, & P O in V, C in G, &c. faciuntque sua reciproca commutatione ancipites conjecturas. & variis in provinciis civitates fuerunt ejusdem nominis, nec veteris Africæ vlla est tabula, quæ non plurimis civitatibus careat: adde quod infinitus prope fuerit olim Episcoporum in Africa numerus. Collationis certe tempore constat fuisse catholicas Ecclesias episcopales saltem quingentas & septuaginta. in tantis difficultatibus non fuit facile conjicere. *Collat. 1. parte sub finem.*

Aurelius Carthaginensis.] Fuit ille primas provinciæ proconsularis, non ætatis causa, sed sedis; (quod proprium jus provinciæ proconsularis) fuit & plurimorum synodorum præses, canonomque toti orbi venerabilium conditor, imo & codicis Africanæ Ecclesiæ auctor, &c. Successit Genethlio seu Genedio, vt constat ex Augustini epistola 163. scripta ann. 412. in qua tamen Genethlius dicitur *beatæ memoriæ*, com tamen Aurelius sederet adhuc; imo tredecim post annis synodo Africanæ præsederit ann. 425. Baronius igitur audiri non potest, Genedium Aurelio substituens, id est, hominem ann. 390. vita functom homini, qui post ann. 425. ad superos obiit: tenuit enim Aurelius Carthaginensem sedem 36. annos.

Numidius Maxulitanus.] In omnibus impressis codicibus Mundios legitur, sed vitiose. neque enim Mundii nomen alicubi occurrit; neque secundus ille ab Aurelio Episcopus alius esse potest, qoam qui secundus ab eodem legitur in conciliis Africanis ann. 403. & 419. quique ann. 411. subscripsit mandato, quo ad habendam cum Donatistis collationem legati eligebantur. Hunc oportet diu Maxulitanam Ecclesiam rexisse, quippe com jam inde ab ann. 403. secundo loco sederit, nec tamen adhuc ann. 419. diem obiisset. Civitas porro Maxula, quæ nunc Massa dicitur, non multum distat ab antiqua Carthagine, versus ortum.

Rusticianus Tabracensis.] Hujus mentio fit quidem in prima parte collationis cum Donatistis, nusquam vero alias, quod sciam. Fuit autem Tabraca nobilis olim colonia Hipponem inter & Uticam, suumque habuit celebrem portum, & suam episcopalem sedem.

Fidentius Cefalensis.] Mentio fit in prima parte collationis. incertum, quæ fuerit civitas, cujus Ecclesiam rexit.

Evangelus Assuritanus.] In excusis codicibus legitur Evagrius; sed mendum inesse ex eo constat, tum quod Evagrii nomen vulgare non fuerit Afris, fuerit autem Evangeli; tum quod Evangeli Assuritani fit mentio in collatione. Meminit vero Ptolemæus Assuri civitatis inter Siccam Veneris & Sufetulam positæ. Meminit Notitia Sirmondi, inter recensendos Episcopos ab Hunerico e provincia proconsulari pulsos, *Peregrini Assuritani*.

Antonius Carpitanus.] Sermo fit de ipso in collatione ann. 411. subscripsit epistolæ quam de appellationibus & causa Apiarii Africana synodus ad sanctum Cælestinum scripsit ann 424. fit mentio in Notitia provinciæ proconsularis *Felicis Carpitani*. & vero Carpis est maritima civitas prope Carthaginem.

Palatinus Bossetansis.] Palatini mentio fit in epistola synodi Africanæ ad sanctum Cælestinum, Bossetensis sedis in collatione. incertum vero, vbi illa civitas posita fuerit.

Adeodatus Bencennensis] Memoratur in collatione. vbi vero sita fuerit Bencenna, ignotum est; notum tamen, in Notitia Episcoporum ex provincia proconsulari ejectorum, *Gulosi Beneventensis* (lege Bencennensis) in Corsicam relegati mentionem fieri.

Vincentius Culusitanus.] Hunc oportuit fuisse strenuum in rebus agendis, & acrem in fide defendenda. nullum enim magni momenti negotium gestum est, cujus pars non fuerit. Ann. 407 legationem cum Fortunatiano, eamque liberam, qnod magnæ cujusdam existimationis indicium est, obivit ad Imperatores, nomine provinciarum omnium, pro petenda facultate defensores constituendi scholasticos, quam re vera obtinuit. Ann. 411. vnus fuit ex septem electis a catholica synodo ad suscipiendam collationem cum Donatistis. Ann. 419. interfuit Africanæ synodo ducentorum quatuordecim Patrum, qui cum tædio afficerentur longioris moræ, elegerunt tredecim Episcopos, atque inter eos Vincentium, qui cum Aurelio & Donatiano primatibus res finirent. Ann. 419. legatus iterum provinciæ proconsularis adfuit concilio vniversali; iterumque electus cum Fortunatiano, aliisque septem suæ provinciæ, recognovit præcedentium conciliorum canones, eisque subscripsit. Ann. 425. nomen suum subsignasse legitur in epistola synodi Africanæ ad sanctum Cælestinum. Culusitanæ porro Ecclesiæ fit mentio, non tantum in collatione & locis, quæ dixi, sed etiam in Notitia Sirmondiana, vbi *Æmilianus Culsitanus* (lege Culusitanus) Episcopus provinciæ proconsularis Corsicam in exilium actus legitur. *Cod. Afric. Eccl. can. 127.* *Ibid. can. 135.*

Meminit Victor Uticensis Culusitanæ civitatis, in qua narrat factum a Victoria nobili femina illustre martyrium; sed silet quam ad provinciam Africæ isthæc civitas attineat. Ipsam lexicographi geographici dicunt esse Cullo, id est, Colopem sive parvum, sive magnom, cujus Ptolemæus mentionem facit. Sed qui istod verum esse queat non facile intelligitur, com Culusitana Ecclesia constanter ab omnibus in proconsulari provincia ponatur; sit vero vterque Collops in ea Numidiæ parte, quæ vergit ad Mauritaniam Cæsariensem, siquidem parom distat ab ostiis Ampsagæ fluvii, qui Numidiam a Mauritania dividit. Scio in Itinerario Antonini,

vbi

vbi describitur via litoraria ab ostiis Ampsagæ Hipponem vsque Regium, recenseri Paratianas Culusitanas, Tacutuam, Sullucu & Hipponem, nec aliud intelligi posse Culusitanarum nomine, quam vtrumque Collopem, vel saltem minorem, quandoquidem recensitæ vrbes illæ sunt omnes ad mare. Verum hinc augetur difficultas: siquidem ejusmodi mare Numidicum est, qua parte maxime recedit ab ostiis Rubricati fluminis, vbi Numidia dividitur a proconsulari provincia. Quid ergo? An corrigendæ veteres tabulæ, & Culusitana vrbs alio in loco constituenda? At vetat Itinerarium, & nova geographia portum Col, sive Alkol, ibi ponens, vbi olim Ptolemæus Collopem. An emendanda lectio codicum, & pro Culusitano, seu Colositano Episcopo restituendus Curobitanus ab vrbe Curobi prope Neapolim in provincia proconsulari sita? Verum tam varios codices tam variorum auctorum, vt sunt codex Ecclesiæ Africanæ, Notitia provinciarum Africæ, acta collationis cum Donatistis, Victor Uricensis, in eumdem errorem convenisse, incredibile est. An Culusitana Ecclesia, etsi ad Numidiam pertineret ratione loci, alio tamen jure ad Carthaginensem primatum spectabat? Id si diceretur, tolleretur quidem difficultas, sed dictum sola divinatione niteretur. Satius est igitur fateri, hanc & alias plures provinciæ proconsularis Ecclesias ignotum habuisse situm: siquidem vix illius provinciæ plures quam sexaginta octo Ecclesias novimus, nec illas noti situs, cum tamen fuerint centum sexaginta quatuor, si qua fides Victori Uticensi, prout edita est historia.

Lib 2. de persec. Vandalica.

PUBLIANUS BAZARIDIDACENSIS.] Ita quidem legitur in collatione: sed quia nullibi, quod sciam, hujuscemodi civitatis mentio fit, suspicari posset aliquis inesse mendum, reponendumque Mazatanacensum; est enim Mazatana civitas in provincia proconsulari, inter Bagradam fluvium & fontem Catadæ, quo alluitur Carthago, prope montem Jovis, quanquam nec illa suspicio admodum gravis est, siquidem inter Bysacenos Episcopos expulsos in Notitia nominatur Vindicianus Mazazianensis, quæ vox in tanta corruptione sumi posset pro Mazatianensi.

THRASIUS MEMBRESITANUS.] Fuit & iste admodum celebris; nam ann. 401. missus est ab Africana synodo cum Alipio, Augustino, Evodio, & sexdecim aliis ad causam Ecclesiæ Hipponis Diarrytorum cognoscendam. Ann. 404. cum Evodio legatione synodi Africanæ ad Imperatores contra Donatistas functus est. Ann. 407. fuit vnus e judicibus a Maurentio Tuburficensi in causa sua postulatus, cum Augustino & quinque aliis, concessusque ab Africano concilio. Ann. 408. male habitus est a paganis & hæreticis, cum Evodio & Victore. Ann. 411. interfuit collationi. Ann. 416. pars fuit concilii, quo de nunc agitur. Ann. denique 425. subscripsit literis synodi Africanæ ad sanctum Cælestinum. Quod Membresa porro fuerit episcopalis civitas, dubium esse non potest. nam Lucii Membresitani mentio est in concilio Carthaginensi de rebaptizandis hæreticis: Salvii Membresitani apud Augustinum: Bonifacii Membresitani fuga lapsi, in Notitia sæpe citata. Membresæ civitatis meminit Antoninus in Itinerario his verbis: *Hippone Regio Carthaginem* M.P. CCX. *sic. Tagaste, Maraggara, Siccam Veneriam, Musti, Membressam, Sicilibbam, Vnucam, Pertusam, Carthaginem*; quibus satis constat, civitatem hanc inter Mustitanam & Sicilibbam fuisse, & ad provinciam proconsularem pertinuisse, quamquam non reperitur in Tabulis Ptolemaicis.

Num. 68.

Lib. 3. contra epist. Parmen. cap. 6.

TUTUS MALDITANUS.] Scribitur in collatione Melzitanus, sed vitiose, vt opinor: neque enim ab vllo fit mentio Melzitæ civitatis in provincia proconsulari; fit autem ab omnibus Melditæ ad Hipponitidem paludem positæ, cujus situs a Ptolemæo describitur. Legitur Tuti nomen in epistola synodi Africanæ ad sanctum Cælestinum; cave autem, ne eum esse putes, de quo sermo est in synodo Africana ann. 307. Fuit enim iste Migirpensis Ecclesiæ Episcopus, cujus tamen sedem ann. 416. obtinebat Victor, de quo postea dicetur.

PANTHONIUS PUPPUTANUS.] In collationis parte prima legitur Pannonius Puppitanus, sed gemino vitio, cum Pannonii nomen insolens sit apud Afros, Panthonii familiare; & civitas, cujus sedem tenuit, dicatur Pupput in Itinerario Antonini, ponaturque in provincia proconsulari.

VICTOR VINENSIS.] Legitur ipsius nomen in collationis prima parte, est autem Vina civitas prope Pupputanam, cujus mentio est in Itinerario Antonini, cum describitur via Carthagine Suffetulam per Adrumetum.

RESTITUTUS MUZULENSIS.] Legitur in collatione Muxucensis, sed Augustinus lib. 7. contra Donatistas cap. 41. meminit Episcopi Muzulensis, quem fuisse proconsularis provinciæ colligo ex Notitia sæpius laudata, in qua numeratur inter ejectos ex ea provincia Episcopos Felix Muzulensis. Unde rejicitur conjectura Pamelii, tam de Misulanis populis a Plinio & Ptolemæo memoratis, sunt enim illi extra proconsularem provinciam; quam de Muthul, quam Salustius Jugurthæ opibus refertam scribit, siquidem fuit in confinis Numidiæ & Mauritaniæ.

RUSTICUS SEU POTIUS RUSTICIANUS TABRACENSIS.] Sic enim legitur in collatione. Fuit autem Tabraca colonia in ipso confinio provinciæ proconsularis & Numidiæ, vnde factum, vt pars auctorum in Numidia, alii in provincia collocarent. Tabracensis Episcopi meminit concilium Carthaginense de rebaptizandis, &c. Tabracæ civitatis, omnes geographi.

FORTUNATIANUS NEAPOLITANUS VEL SICCENSIS.] Fortunatiani duo celebres extiterunt tunc temporis: Neapolitanæ vnus, alter Siccensis Ecclesiæ Episcopus, vterque proconsularis provinciæ. nam Siccam Veneris ad proconsularem pertinuisse scripsit Ptolemæus, cui magis credendum, quam Plinio attribuenti Numidiæ, forte quia in parte illa provinciæ fuit, quæ a Romanis Numidarum Regi Masanissæ concessa est. Ptolemæo favet Notitia provinciarum Africæ, in qua recensetur inter proconsulares Episcopos Crescens Cicsitanus, scribendum enim Siccitanus. Uterque porro collationi ann. 411. interfuit, sed Siccensis vnus fuit ex septem delegatis collatoribus. Uterque sine dubio interfuit Africano concilio ann. 418. Incertum vter electus ad finiendas causas cum aliis provinciarum legatis. Incertum quoque, vter cum Vincentio Culusitano missus sit ann. 407. ab Africana synodo ad Imperatores pro petenda potestate constituendi defensores. Uterque pariter interfuit concilio vniversali ann. 419. Verum Neapolitanus electus est cum aliis provinciarum

legatis ad recognoscendos canones. Incertum vtrius nomen præferatur in epistola Afrorum ad sanctum Cælestinum; Augustinus certe Siccensi scripsit epistolam 111.

RESTITUTUS CINCARITENSIS.] Legitur in collatione Episcopus hujusce nominis & sedis. credibile admodum est hunc ipsum esse, quo de agitur, quanquam ignoratur situs hujusce Ecclesiæ.

AMPELIUS] Incertæ sedis. nam Ampelius, cujus fit mentio can. 78. cod. Afric. cujusque sedes in collatione dicitur fuisse Vaga, vel potius Vada, quique interlocutus legitur cap. 176. videtur fuisse Numidarum vnus. Quanquam tota hæc quæstio valde implicata est, nec magni per se momenti: corrigendi tamen obiter lexicographi geographici, Vagam opinantes esse eamdem, quæ Bagai. nam ex collationis cap. 177. constat duas esse diversas civitates, simul enim recensentur, Donatianus Bagaiensis, & Januarianus Vagensis: vnde vlterius corrigendus quoque collationis textus cap. 215. vbi duo appellantur Episcopi Vagenses catholici, Ampelius & Primulus. legi enim debet Vadensis, cujus Ecclesiæ duo tunc erant Episcopi, & illi quidem pacifici. Unde animadvertas consuetudinem Ecclesiæ Africanæ suam Episcopis Donatistis dignitatem servantis, si quando ad catholicam converterentur. Ea sunt interloquentis Ampelii verba: *Ampelius Episcopus Ecclesiæ catholicæ dixit, perfectam vnitatem ex conversione sua cognoscens: Rectissimam fidem mecum frater meus Primulus loquitur Episcopus. Episcopus enim tunc fuit partis Donati, nunc conversus demonstrat cum plebe integra fidem ex sua conversione: vnitas illic perfecta est, non solum in ipsa civitate, verum etiam in omnibus diœcesibus.* Nota diœceses dici pro vicis & locis minoribus.

ANIMUS.] Sin minus vitiosa sit lectio, quod non temere tamen quispiam conjiciat, propter insolentiam vocis, ignota dici debet hujusce Episcopi Ecclesia. Quod si vitium irrepsit, suspicari possit nonnemo reponi debere pro Animo Timianum, qui, vt est in collatione, rexit Ecclesiam Utinæ civitatis a Ptolemæo sub Carthagine ad Bagradam fluvium repositæ.

FELIX UZITENSIS.] Legitur in collatione Vizicensis, sed in Notitia Episcoporum provinciæ proconsularis mentio fit Caii Uzitensis, qui periisse scribitur antequam veniret ad exilii locum; & Uzitha civitas ponitur in Ptolemaicis tabulis prope Adrumetum & Ruspinam.

DONATIANUS ZEGGENSIS, SIVE ZELLENSIS.] Recensetur in collatione Donatianus Zellensis. In Notitia provinciæ proconsularis fit mentio Vincentii Zeggensis in exilium ejecti.

ADEODATUS SIMIDICENSIS.] Interfuit collationi ann. 411. vnusque fuit ann. 419. e decem legatis provinciæ proconsularis, qui cum legatis aliarum provinciarum canones Ecclesiæ Africanæ recognovit, & subscripsit.

OCTAVIUS UTHINENSIS.] Interfuit collationi, est autem Uthina civitas in provincia proconsulari ad Bagradam fluvium, vt habent tabulæ Ptolemaicæ. In concilio Carthaginensi de rebaptizandis, &c. dixit vigesimo septimo loco sententiam Felix ab Uthina, & Lampadius Uthinus concilio Arelatensi II. subscripsisse legitur.

SEROTINUS THURZITANSIS.] Interfuit collationi. Ponitur autem a Ptolemæo Thursa prope Vinam coloniam, non longe a Tunizza, atque adeo, nec admodum procul a Carthagine.

MAJORINUS ZEMPTENSIS.] Ita legitur in collatione, melius Zamensis. nam in provincia proconsulari fuit Zama civitas, si Plinio, Ptolemæo, & Straboni credimus. Certe in concilio Carthaginensi rebaptizantium dixit sententiam quinquagesimo & tertio loco Marcellus a Zama.

POSTHUMIANUS.] Ignotæ sedis; nam qui dicitur in collatione Tagorensis, diversus est ab isto, siquidem Tagora civitas, seu Taguta, est in Numidia, non item in proconsulari; & inter Episcopos e Numidia in exilium actos recensetur Timotheus Tagurensis.

CRISPULUS VOLITANSIS.] In vulgatis codicibus legitur Trispulus, sed vitium per se manifestat insolentia nominis, quare emendari debet ea collatione: est autem Volitana civitas, seu Vol, prope Carthaginem, ad fluvium Cinadam.

VICTOR UTICENSIS] Non ille quidem scriptor librorum de persecutione Vandalica, ann. 484. excitata adversus catholicos ab Hunerico; sed alius ejusdem nominis & sedis, qui fuit Carthagine, cum collatio haberetur. Uticam porro civitatem ad proconsularem provinciam pertinuisse, nemo nescit, quia nemo scriptorum non docet. Victorem autem istum mortuum esse oportet ante ann. 419. nam inter electos ab Africana synodo ad recognoscendos canones legitur Gallonius Uticensis.

VICTOR MIGIRPENSIS.] Ita legitur in collatione. Migirpæ civitatis mentio est apud Augustinum & Victorem Uticensem. In concilio Carthaginensi rebaptizantium secundo loco ponitur Primus a Migirpa. In concilio Africano ann. 397. recensetur Titus Migirpensis. Ubi vero sita fuerit Migirpa, non memini me legere apud vllum auctorem. Fuisse tamen in provincia consulari traditur in Notitia Episcoporum ea ex expulsorum: inter ipsos enim numeratur Paschasius Migirpensis.

LUCIUS TAGARATENSIS.] Recensetur ejus nomen in collatione. Tagaratensis Episcopi meminit Notitia Episcoporum provinciæ proconsularis: refertur enim Honoratus Tagaratensis pulsus in exilium.

MARIANUS UZIPPARANSIS.] Nominatur in collatione. Meminit Notitia Episcoporum provinciæ proconsularis Angentii Uzipparitani in exilium expulsi. Noster hic Marianus fuit vnus de legatis provinciæ proconsularis, qui ann. 419. canones Ecclesiæ Africanæ recognoverunt.

FRUCTUOSUS ABZIRITENSIS.] Ita legitur in collatione, legendum tamen forte est Abdiritensis, vel Abbiritensis: est enim apud Ptolemæum Abderæ mentio in Africa propria, seu provincia proconsulari, siquidem ponitur sub Carthagine, & in Notitia provinciæ proconsularis fit mentio Felicis Abaritani Episcopi. Hunc vero Fructuosum oportet non diu fuisse superstitem, nam ann. 419. Candidus Abbiritanus recensetur inter legatos provinciæ proconsularis, qui tamen in subscriptionibus dicitur Germaniæ, sed mendose: nam Germania, sive vetus, sive nova, pertinet ad Numidiam, si qua fides Notitiæ sæpius citatæ; in qua fit mentio Felicis Abaritani Episcopi.

FAUSTINIANUS.] Ignota est ipsius sedes.

QUODVULTDEUS VERENSIS.] Fuit vnus ex decem legatis provinciæ proconsularis, qui cum aliarum provinciarum legatis ann. 419. nomine totius Africanæ synodi, canones recognoverunt.

CANDORIUS MULLITENSIS.] Numeratur inter Episcopos, qui Carthagine fuerunt tempore collationis. Inter proconsulares ejectos Notitia habet *Liberatum Mullitanum*.

MAXIMUS.] Ignotæ sedis, nisi forte pro Maximo legatur Maximianus, qui in collatione dicitur Episcopus Aquensium regiorum. nam in quibusdam codicibus Ecclesiæ Africanæ pro Maximiano legitur Maximus. Fit autem quintum mentio Aquarum regiarum in Itinerario Antonini; ponunturque inter Vicum Augusti & Maselisnas; verum cum Maximianus ille fuerit vnus legatorum provinciæ Bysacenæ ad recognoscendos canones, oportet hanc conjecturam esse vanam.

MEGARIUS.] Ignotæ sedis.

RUFINUS DRUSILIANENSIS.] Quanquam ita legitur in collatione, legendum tamen puto Diusianensis, vel potius Dionisianensis: ejusce enim nominis Episcopus ponitur in concilio Carthaginensi rebaptizantium numero 48. Annon illa sedes, quæ in Notitia provinciæ proconsularis corrupte legitur Duasdendelmai?

RUFIANUS MAXENSIS.] Dicitur in collatione Muzucensis; vnus fuit e decem delegatis e provincia proconsulari ann. 419. ad recognoscendos canones, quibus subscripsisse legitur in codice Ecclesiæ Africanæ, vbi Græce scribitur Ρουφιανὸς Μυζουκηνός. quod favet lectioni collationis.

PROCULIANUS.] Vel ignotæ sedis, vel, quod magis reor, legi debet Proculus Ginesirensis Salariæ, cujus nomen ponitur in collatione. Nam in Notitia Episcoporum provinciæ proconsularis legitur *Carissimus Gisipensis* ejectus in exilium: nullus vero dubito, quin idem Ginesitensis, qui Gisipensis.

THOMAS.] Mirum vbique hujus nominis silentium, nisi quod Leo magnus scripsit ad Thomam Africanum Episcopum. sed incredibile est, huncce Thomam nostrum tamdiu vixisse.

JANUARIUS TIMIDENSIS.] In collatione legitur Tunudensis, sed legendum omnino videtur Timidensis; nam in provincia proconsulari nulla fuit Tunuda civitas, sed Timida, quæ Regia aliquando dicitur. Certe inter Episcopos proconsulares ejectos ab Hunerico numeratur *Benenatus Timidensis*.

OCTAVIANUS RESSIANENSIS.] Ita legitur in collatione.

PRÆTEXTATUS SICILLIBENSIS.] Unus fuit ex decem legatis provinciæ proconsularis, qui cum aliis aliarum provinciarum recognovit canones ann. 419. nomine totius Africanæ synodi.

SEXTUS.] Ignotæ sedis.

QUODVULTDEUS GIVIRTENSIS.] Legi forte ita debet: fit enim mentio Episcopi ejusdem nominis & sedis in collatione. nec tamen in aliis a proconsulari provinciis reperitur sedes Givirtensis: quare suspicari licet ipsam ad proconsularem pertinuisse, consentiente præsertim Episcopi nomine.

PENTHADIUS CARPITANUS.] Fuit vnus a decem electis ex provincia proconsulari ad recognoscendos canones, ann. 419.

QUODVULTDEUS.] Ignotæ sedis, nisi forte duo alii Quodvultdei sedem illius occuparint.

CYPRIANUS TUBURSITANUS.] Ita legitur in collatione; est autem Tuburbus seu Tuburbo civitas in provincia proconsulari, fuitque olim colonia Plinio & Ptolemæo nota. Meminit ejusdem Antoninus in itinere Hippone Regio Carthaginem, eamque ponit inter Cluacariam & Cigisam. In Notitia Episcoporum provinciæ proconsularis legitur nomen *Benenati Tuburbitensis*.

SERVILIUS.] Ignotæ sedis, quemadmodum PELAGIUS, MARCELLUS, VENANTIUS, DENUMUS, SATURNINUS, THIAZACENUS, GERMANUS, GERMANIANUS, JUVENTIUS, MAJORINUS, JOVENTIUS.

CANDIDUS ABTRITANUS.] Fuit vnus e decem legatis provinciæ proconsularis ad recognoscendos canones, ann. 419.

CYPRIANUS.] Ignotæ sedis, si modo alteri ejusdem nominis, de quo mox dictum est, Tuburbitana Ecclesia tribuatur; alteruter enim Tuburbitanus Episcopus.

ÆMILIANUS.] Incertæ sedis.

ROMANUS MEGALOPOLITANUS.] Recensetur in collatione. Fit mentio in Notitia Episcoporum provinciæ proconsularis *Coronis Megalopolitani* in exilium ejecti; qua vero in parte provinciæ proconsularis sita fuerit Megalopolis, ignotum mihi est.

AFRICANUS ET MARCELLINUS.] Incertæ sedis.

V. SYNODUS.

A SILVANO SENIORE SEU PRIMATE PROVINCIÆ NUMIDIÆ ADVERSUS EOSDEM HÆRETICOS MILEVI CONGREGATA,

iisdem consulibus, circa finem Octobris anno Christi CCCCXVI.

Quinta synodus, quæ Milevitana provincialis.

EODEM fere tempore, eademque de causa, Pelagii nimirum & Cælestii, celebrata est quinta synodus a sexaginta & uno Patribus provinciæ Numidiæ, in urbe Milevitana. Præfuit Silvanus provinciæ senior, eoque jure primas, & concilii præses. Verum hæc sigillatim evidentius explicanda.

Ratio temporis.

Habita est, ut dixi, EODEM FERE TEMPORE, quo Carthaginensis; nonnihil enim intercessisse, significant Patres, cum in synodica scribunt, se imitatos provinciæ Carthaginensis Episcopos, quos comperissent ad sedem apostolicam de hac causa scripsisse. Vide epistolam 94. quæ est Augustini ad Hilarium Episcopum.

Causa conveniendi.

EADEM DE CAUSA, quam explicuere verbis, quibus hæresis totius duo capita fecerunt: *Hæc duo*, inquiunt, *quibus omnino totum, quod christiani sumus, nituntur evertere, quæ fidelia corda sustinent, non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam justitiam sit noster adjutor; & non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam, christianæ gratiæ sacramentum.*

Adversus Pelagium & Cælestium.

PELAGII NIMIRUM ET CÆLESTII, quorum nomina detulerunt in hunc modum: *Hujus autem perniciosissimi erroris auctores esse perhibentur Pelagius & Cælestius, quos quidem in Ecclesia sanari maluimus, quam desperata salute ab Ecclesia resecari, si necessitas nulla compellat: quorum unus, id est, Cælestius, etiam ad presbyterium in Asia dicitur pervenisse. De quo ante paucos annos quid gestum fuerit, sanctitas tua de Carthaginensi Ecclesia melius instruetur. Pelagius vero, sicut a quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ, Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur.*

Qui tamen a Milevitanis Patribus non excommunicantur.

Nota vero ad hæc verba, *quos quidem in Ecclesia*, &c. ab hoc concilio, cujus mens esset Augustinus, hæresis auctores non fuisse communione privatos. neque enim jure poterant, non tantum propterea quod uterque abesset judicio, reique dicerentur solis accusatorum scriptis; sed etiam, & maxime quidem, quia cum ad supremum judicem referretur de re tota, ejus sententia expectanda fuit.

Numerus Patrum.

A SEXAGINTA ET UNO PATRIBUS: tot enim nomina memorantur in synodica, quos inter eximii tres, Augustinus, Alipius & Possidius extitere.

Locus synodi. Collat. 1.

IN URBE MILEVITANA. Non quod Silvanus totius provinciæ senior, ideoque jure primas, in suam civitatem, per tractoriam convocasset Episcopos. neque enim Milevitanæ Ecclesiæ præfuit, sed Summensi seu Zamensi, ut videre est in subscriptionibus mandati lecti in prima actione collationis Carthaginensis. Sed quod Milevis opportunior foret cogendis Patribus, quod in media fere Numidia posita esset, ut conjicere licet: nam civitas tam celebris, sive conciliis habitis, etiam plenariis, sive Optato suo Episcopo, non reperitur, neque in descriptionibus antiquæ Africæ, neque in itinerario Antonini, neque in veteribus historiis, quod sciam, nisi quod appellatur de nomine, ubi sermo fit de conciliis & Optato.

Sunt qui existiment Milevum esse idem quod Mileum, cujus meminit Antoninus in itinerario, cujusque situm exhibent tabulæ Ptolemaicæ, corrupto tamen aliquatenus nomine, inter Cyrtam Juliam & Sitifim. Opinionem probant ex eo quod in quinta synodo Restitutus Episcopus Mileion dicatur esse provinciæ Numidiæ, quodque magna cognatio Mileum inter & Milevum sit. Ita sentit Ferrarius in lexico geographico, atque urbem, nunc quidem dici MELA; olim vero fuisse episcopalem sedem sub Archiepiscopo Carthaginensi. Verum suam habent ista difficultatem: nam Milevitana Ecclesia fuit in provincia Numidiæ, quæ suum habebat olim primatem, non item in proconsulari, cujus caput Carthago. Deinde in Notitia Africanarum provinciarum, quam edidit Pater Sirmondus, recensetur Benenatus Milevitanus inter Episcopos Numidiæ, & Patera Milianensis inter Episcopos Mauritaniæ Cæsariensis, videtur autem Milianum idem ac Mileum. Deinde potuit error irrepere in subscriptionem Restituti in octava collatione V. synodi, quandoquidem in aliis omnibus collationibus dicitur tantum Africanæ provinciæ. Denique Ortelius peritus inprimis geographus, Milevum & Mileum distinguit; nec rationem affert Ferrarius, cur ab Ortelio discedat.

Nihilominus Ferrario, aut Balduino potius assentiri me duo cogunt. Alterum, quod vix ac ne vix quidem opiner, civitatem adeo celebrem prætermissam fuisse a geographis, maxime cum suam habuerit cognominem regionem, ut constat ex epist. 129. Augustini. Alterum, quod tanta cognatio nominis, quanta est, inter Milevum & Mileum seu Mireum, ut habet Ptolemæus, du-

bitare non finat, quin vna fit eademque civitas. quare malim ego accusare Ortelium, quod Milenum reponat in Mauritania Cæsariensi, arctioribusque finibus, quam Ampsaga fluvio a Numidia Mauritaniam fecernat; facit enim id invito Ptolemæo, quam civitatem hanc conciliis tantisque Episcopis nobilem fine loco & situ relinquere. Non diffiteor tamen Notitiam Africanarum provinciarum negotium creare, quemadmodum & quod alias etiam reperitur mentio Milianensis Episcopi: sed forte Manlianensis dici debuit, est autem Maoliana civitas apud Ptolemæum, in Mauritania Cæsariensi prope Garaphios montes, non procul a Savo fluvio.

Scripta ad S. Sed vt eo revertamur, vnde digressi sumus, ex synodo Milevitana scripta est ad Innocentium Papam epistola in eumdem fere modum, imo & eodem stylo, quo ex Carthaginensi: vnde eruditi, non vana conjectura, vtriusque auctorem Augustinum nec temere, nec leviter opinantur. Ipse enim statim a synodo, Carthagine convenit Aurelium Evodiumque, comitantibus Alipio & Possidio, priusquam Julius synodicarum literarum perlator ad Romanum Pontificem proficisceretur, ad quem communes aliasque, quas familiares vocant, dederunt quinque illi Episcopi præfati. Verum de his postmodum dicturi sumus. Synodica Milevitana sic se habet. Innocent. synodica ab Augustino, vt & præcedens.

DOMINO *beatissimo, meritoque venerabili, & in Christo honorando Papæ Innocentio, Silvanus, Valentinus, Aurelius, Donatus, Restitutus, Lucianus, Alipius, Augustinus, Placentius, Severus, Fortunatus, Possidius, Novatus, Secundus, Maurentius, Leo, Faustinianus, Cresconius, Malcus, Littorius, Fortunatus, Donatus, Ponticanus, Saturnius, Christonius, Honorius, Lucius, Adeodatus, Processus, Cresconius, Secundus, Felix, Asiaticus, Rufinianus, Faustinus, Servus, Terentius, Cresconius, Sperantius, Quadratus, Lucillus, Sabinus, Faustinus, Cresconius, Victor, Gignantius, Posidonius, Antonius, Innocentius, Præsidius, Crescentius, Felix, Antonius, Victor, Honoratus, Donatus, Petrus, Præsidius, Cresconius, Lampadius, Delphinus ex concilio Milevitano, in Domino S.*

QUIA te Dominus, gratiæ suæ præcipuæ munere, in sede apostolica collocavit, talemque nostris temporibus præstitit, vt nobis potius ad culpam negligentiæ valeat, si apud tuam venerationem, quæ pro Ecclesia suggerenda sunt, tacuerimus, quam ea tu possis vel fastidiose, vel negligenter accipere, magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiam, quæsumus, adhibere digneris.

Nova quippe hæresis, & nimium perniciosa tempestas surgere inimicorum gratiæ Christi cœpit, qui nobis etiam dominicam orationem impiis disputationibus conantur auferre. Cum enim Dominus docuerit, vt dicamus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris;* isti dicunt posse hominem in hac vita, præceptis Dei cognitis, ad tantam perfectionem justitiæ, sine adjutorio gratiæ Salvatoris, per solum liberum voluntatis arbitrium pervenire, vt ei non sit jam necessarium dicere: *Dimitte nobis debita nostra.* Illud vero quod sequitur: *Ne nos inferas in tentationem;* non ita intelligendum, tanquam divinum adjutorium poscere debeamus, ne in peccatum tentati decidamus; sed hoc in nostra esse positum potestate, & ad hoc implendum solam sufficere voluntatem hominis, tanquam frustra Apostolus dixerit: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei;* &, *Fidelis Deus qui non permittet vos tentari super id quod potestis, sed faciet cum tentatione etiam exitum, vt potestis sustinere.* Frustra etiam Dominus dixerit Apostolo Petro: *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua;* & omnibus suis: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem;* si hoc totum est potestatis humanæ. Matth. 6. v. 12. Rom 9. v. 16. 1. Cor. 10. v. 13. Luc. 22. v. 32. Matth. 26. v. 40.

Pueros quoque parvulos, si nullis innoventur christianæ gratiæ sacramentis, habituros vitam æternam, nequam præsumptione contendunt, evacuantes quod dicit Apostolus: *Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Et alio loco: *Sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes vivificabuntur.* Rom. 5. v. 12. 1. Cor. 15. v. 22.

Ut ergo alia omittamus, quæ contra sanctas scripturas plurima disserunt, hæc interim duo (quibus omnino totum, quod christiani sumus, nituntur evertere) fidelia corda non sustinent: non esse rogandum Deum, vt contra peccati malum, atque ad operandam justitiam, sit noster adjutor; & non opitulari parvulis, ad consequendam vitam æternam, christianæ gratiæ sacramentum.

Hæc insinuantes apostolico pectori tuo, non opus habemus multa dicere, & tantam impietatem verbis exaggerare, cum procul dubio te ita permoveant, vt ab eis corrigendis, ne latius serpant, multosque contaminent, vel potius interimant, dum sub nomine Christi, a gratia Christi penitus alienant, omnino dissimulare non possis.

Hujus autem perniciosissimi erroris auctores esse perhibentur, Pelagius & Cælestius, quos quidem in Ecclesia sanari malumus, quam desperata salute ab Ecclesia resecari, si necessitas nulla compellat: quorum vnus, id est, Cælestius, etiam ad

presbyterium in Asia dicitur pervenisse: de quo ante paucos annos quid gestum fuerit, sanctitas tua de Carthaginensi Ecclesia melius instruetur. Pelagius vero, sicut a quibusdam fratribus nostris missæ loquuntur epistolæ, Hierosolymis constitutus nonnullos fallere asseritur: verumtamen multo plures, qui ejus sensus diligentius indagare potuerunt, adversus eum, pro gratia Christi & catholicæ fidei veritate, confligunt, præcipue sanctus filius tuus, frater & compresbyter noster Hieronymus.

Sed arbitramur, adjuvante misericordia Domini Dei nostri Jesu Christi, qui te & regere consulentem, & orantem exaudire dignatur, auctoritati sanctitatis tuæ, de sanctarum scripturarum auctoritate depromptæ, facilius eos, qui tam perversa & perniciosa sentiunt, esse cessuros; ut de correctione potius eorum congratulemur, quam contristemur interitu. Quodlibet autem ipsi eligant, certe vel alios, quos plurimos possunt, si ab eis dissimuletur, suis laqueis implicare, cernit venerabilitas tua instanter & celeriter providendum.

Hæc ad sanctitatem tuam de concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensis Ecclesiæ coepiscopos nostros, quos ad sedem apostolicam, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus.

Et alia manu, memor nostri in Deum gratia augearis, Domine beatissime, meritoque venerabilis, & in Christo honorande sancte Pater.

De canonibus octo, qui vulgo Milevitani dicuntur.

Præter hanc epistolam nihil synodi remanet, quamvis enim fuerint olim, suntque etiamnum, qui celeberrimos octo Ecclesiæ Africanæ canones, adversus hæresim Pelagianam, Milevitanos vocent; id faciunt tamen nunc temporis paucissimi ex sententia; reliqui, ut veterem atque popularem appellationem retineant. Scitum enim est ab eruditis, canones istos eo primum nomine vocatos fuisse, propter solam veteris collectoris præjudicatam auctoritatem; nec ulla ratione dici posse sancitos in uno ex duobus Milevitanis conciliis. Neque enim in primo universali; siquidem coactum sit ann. 402. cum nondum orta fuisset hæresis Pelagiana, certe nondum Africanis innotuisset: neque etiam in secundo provinciali, cum Augustinus *in plenario totius Africæ concilio, conditos testetur*; codex canonum ab Adriano primo missus ad Carolum Magnum, in Carthaginensi synodo.

Circa hanc epistolam præter Episcoporum Ecclesias observanda septem. Primum, ipsam, etsi præferat nomina sexaginta & duorum Patrum, fuisse tamen ab Augustino scriptam, atque ita posse ex ea intelligi certo mentem Augustini de toto negotio, quod agebatur, deque totius negotii adjunctis non incuriose observandis.

Secundum, tunc temporis ad duas potissimum quæstiones, alteram de gratia, alteram de peccato originali, revocatas fuisse controversias, quæ movebantur Ecclesiæ a Pelagianis, ambasque hic ita perstringi, ut tamen scripturæ testimoniis, iisque decretoriis, solverentur.

Tertium, nullum anathema dici a Milevitanis Pelagio Cælestioque, nullam sententiam in eos ferri, sed putari fieri relationem ad sedem apostolicam: neque enim jure potuit aliud præstari, cum neque auditi fuissent præsentes illi duo rei, neque præjudicari quidquam debeat ab iis, qui causam deferunt sedi apostolicæ. Sciebat Augustinus canonibus & prohiberi, ne absentes damnarentur, & jus apostolicæ sedis sanciri.

Quartum, a Patribus Milevitanis summum Pontificem non compellari Fratris Coepiscopique nomine, sed Domini beatissimi, meritoque venerabilis, et in Christo honorandi Papæ sive Patris. qua eadem compellatione usus est Augustinus in literis ad sanctum Cælestinum in causa Antonii Fussalensis. Inde vero constat qua reverentia summum Pontificem provincia illa, cujus erat quasi mens Augustinus, prosecuta sit. *Epist. 261.*

Quintum, convenisse sexaginta & unum Episcopos, cum tamen forent ea tempestate in Numidia catholicæ Ecclesiæ centum viginti & quinque, quemadmodum Carthaginem discimus confluxisse tantum sexaginta & octo Patres, etsi proconsularis provincia centum sexaginta & quatuor haberet. Unde discimus, ad solemnes singulorum annorum synodos provinciales ita coivisse Episcopos per partes, ut altera cogeretur ad synodum ante quadragesimam; altera ad autumnalem, exceptis tamen primatibus, qui semper aderant, & aliis nonnullis, quibus fas erat, etsi nulla necessitas, conveniendi. Id vero nisi ita se habuisse dicatur, explicari non potest, quomodo tanta existente, tamque religiosa canonum observantia, quanta certe existebat ea tempestate, absuisset media pars Episcoporum a synodis, siquidem lege cautum esset, ne quis abesset. Id vero quod dixi, de divisa multitudine Episcoporum duas in partes, indicatur non admodum obscure in canone 76. codicis Ecclesiæ Africanæ, quo præcipitur, *ut de universis singularum provinciarum Episcopis, vel dua vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim quotquot electi fuerint, ad diem concilii (plenarii) instantissime occurrant.* Quid enim turmæ illæ, quid vices aliud significant, quam quod dictum est?

Sextum, nullam Augustinum fecisse, vel saltem non expressam mentionem judicii, sive quod de Cælestio habitum est Carthagine ab Aurelio, sive quod de Pelagio Diospoli ab Eulogio Cæsareæ Episcopo. An quia intelligebat, utrumque factum in concilio tantum provinciali, ideoque nullam obtinere vim in aliis provinciis, nisi generalior accederet sedis apostolicæ auctoritas, quæ momentum afferret ac causam finiret? An quia in utroque videri poterat peccatum aliquatenus contra canones; nam in Carthaginensi, appellata sede apostolica, neque dati fuerant apostoli, quod oportebat, neque

missa Romam acta, quod exigebat ratio; & in Diospolitano accusaverat homines, & absentes & forte intestabiles, propter excommunicationem. *Cod. Eccl. Afr. can. 128.* An quia, dum referretur ad summum Pontificem de causa majore, id est, de sanciendo dogmate, nullus fieri debuit sermo de conciliis provincialibus, quibus fas esset de personis solis hac in re judicare? An denique quod a concilio Carthaginensi abunde id omne præstitum videretur, quod eo pertineret? Nam & una cum synodicis literis missa sunt gesta cum Cælestio ante ferme quinquennium; & summus Pontifex admonitus est de gestis orientalibus, ne quid inde præjudicii creari sibi pateretur.

Septimum & postremum, scripsisse Augustinum, Pelagianos *sub nomine Christi a gratia Christi alienasse aliorum mentes*; idcirco forte, quod affectarent, dici, nomine quasi proprio, christiani, ac si puram soli religionem Christi sectarentur. Id colligi potest, primum ex epistola Hilarii monachi ad Augustinum: *Epist. 88. inter Augustinianas.* *Quidam christiani apud Syracusas exponunt dicentes, posse esse hominem sine peccato*, &c. Deinde ex eo quod non sine causa ab Augustino, & forte per quamdam allusionem, dictus sit Pelagius: *Lib. 3. de pecc. meritis cap. 1. & 3.* *Non parvo provectu & egregie christianus esse.* Denique ex Juliani jactantia, pluribus quidem in locis, sed præsertim in opere imperfecto, gloriantis suæ partis homines esse solos Ecclesiæ Christi defensores, solosque morum vere christianorum magistros. Sed jam Episcoporum nomina, cum suis singulorum, quantum fas est, Ecclesiis censenda.

Silvanus Summensis vel Zumensis.] *1 parte cap. 99. & 114.* Utroque modo in collatione scribitur nomen sedis, quæ prima tunc erat in provincia Numidiæ: fuit vero Silvanus post Xantippum primas seu senior, non multum ante collationem; siquidem Xantippi senis fit adhuc mentio in concilio ann. 407. nec tenuit primatum valde diu. Nam ann. 419. Valentinus primæ sedis Numidiæ Episcopus concilio Africano, interfuit. de Silvano ista novimus. Ann. 411. præsens fuit concilio ante collationem habito, subscripsitque cum Aurelio catholicorum notoriam, ac mandatum. Ann. 412. coegit concilium Cirtam *Apud August. epist. 152.* die 14. Junii, ex quo missa Donatistis synodica. Ann. 416. Milevi synodum habuit, qua de nunc agitur. Anno consequente responsum accepit ab Innocentio Papa. Ubi vero sita fuerit Summa seu Zuma, incertum est, nisi forte dicatur esse Zama, quam Plinius & Ptolemæus in Africa, seu potius Numidia reponunt.

Valentinus Vajenensis.] Ita *Cap. 99.* legitur in collatione. Incerta sedes est, fuit tamen prope Vegeselam, nam in collatione pro Vegeselitano Episcopo subscripsisse dicitur mandato. Fuit vero Valentinus Silvani successor, eoque nomine cum Aurelio præfuit concilio universali ann. 419. cujus, quod observandum, gestis subscripsit, ante Faustinum Romanæ Ecclesiæ legatum.

Aurelius Macomadiensis.] Ita legitur nomen Ecclesiæ in Notitia Episcoporum Numidiæ; sed in collatione modo Magomaziensis, modo Macomadiensis scribitur. Bis Antoninus meminit civitatis Macomadum in Itinerario, semel dum describit viam, quæ ducit Cirtam Carthagine; iterum in itinere Assuris Tænas. Illic non procul a Cirta, istic prope Tænas ponitur; quare necesse est falli lexicographos, qui legi debere putant Macodamam, eamque collocant prope Sirtim minorem. Aurelium porro hunc oportet fuisse strenuum & industrium, siquidem in collatione sæpius legitur, velut quidam agens in rebus provinciæ Numidiæ interlocutus. Unde cap. 197. Proficentium Donatistam se Macomadiensem Episcopum dicentem interrogavit, qua de Macomadia loqueretur. Quo ex loco iterum geographicorum lexicographorum error deprehenditur: gemina enim fuit Macomadia apud Numidas; una cujus Ecclesiam regeret Aurelius, haberetque adversarium Sallustium Donatistam; altera Resticiana, cui pro parte Donati Proficentius præesset.

Donatus Amporensis, vel Ansunensis.] Dicitur quidem in collatione Aubutensia, sed in Notitia fit mentio Crescouii Amporensis ejecti in exilium cum aliis. De Donato nihil aliud novimus, quam quod interfuit concilio, & Carthaginensi ante collationem, & Cirtensi post collationem habito, & huic Milevitano.

Restitutus Novasinus.] Ita in collatione. In Notitia Episcoporum Numidiæ recensetur inter expulsos Candidus Novasinensis. Quam ignota est Ecclesia Novasina, tam nobilis Restitutus, ut qui ann. 408. legatione totius Africanæ Ecclesiæ ad Imperatores contra paganos & hæreticos cum Florentio functus est. Interfuit concilio, tum Carthaginensi ante collationem ann. 411. tum Milevitano ann. 416. tum Africano universali ann. 418. in quo tertius fuit legatorum provinciæ Numidiæ, quibus cura finiendi negotia, recedentibus aliis Patribus, *Cod. Eccl. Afric. can. 127.* commissa est.

Lucianus Guirensis.] Recensetur inter Episcopos, qui Carthagine synodum habuerunt ante collationem. Quod vero pertinuerit Ecclesia Guirensis ad provinciam Numidiæ, constat ex Notitia Episcoporum Numidarum, quos inter legitur Martialis Girensis. An vero & hic & illic corrupte legatur Ecclesiæ nomen, reponique debeat pro Goirensi vel Girensi, Girbensis, cujus Episcopus decimo loco sententiam dixit in concilio rebaptizantium, dubitaverit forte aliquis, nec, meo judicio, valde temere.

Alipius Tagastensis.] Nobilior ille est, cum scriptis Augustini, Hieronymi, ac Paulini, & aliorum, tum maxime rebus gestis, fastisque Ecclesiæ, quibus adscriptus est inter Sanctos die 15. Augusti: nobilior quoque civitas Tagastensis Augustini patria, quam ut egeat aut ille, aut ista illustrari. Alipius enim omnium fere conciliorum, quæ in Africa celebrata sunt ab ann. 394. quo Episcopus creatus est, magna pars fuit. Unus extitit de septem catholicis Episcopis, qui cum Donatistis collationem susceperunt. Unus fere semper legatorum, quos Numidia misit ad concilia Africana. Sæpius ad Imperatores ab Africana Ecclesia venit, regiisque edictis hæreticos, præsertim Pelagianos, compescendos curavit. Videtur autem produxisse vitam adusque obitum Augustini, ei namque ann. 428. in Italia positus, misit libros quinque operis postremi a Juliano conscripti. Videtur quoque primatum suæ provinciæ tenuisse, etiam vivente Augustino, si modo epistola, quæ est inter Augustinianas sexagesima septima, supposititia non sit: inscribitur enim *Augustinus Alipio seni.* Verum hujusmodi titulus vehementem mihi suspicionem creat: neque enim Augustinus

nus, ant primati suo, aut Alipio ipsi, ea forma scribere solitus est. Xantippo certe epistolam sic inscripsit: *Domino beatissimo & venerabiliter suscipiendo Patri & consacerdoti seni Xantippo Augustinus in Domino salutem.* Alipio vero: *Domino beatissimo & venerabiliter carissimo fratri & consacerdoti Alipio Augustinus, in Domino salutem.*

Epist. 134. Epist. 221.

AUGUSTINUS HIPPONENSIS.] Nulla hic nota opus est.

Can. 100.

PLACENTIUS MADAURENSIS.] Legitur quidem in collatione PLACENTINUS, imo & in codice Latino Ecclesiæ Africanæ; verum in Græco habetur Πλακεντος, quæ vox communior apud Afros. Interfuit concilio Africano ann. 408 personamque gessit legati Numidiæ, ac in causa Maurentii Tubursicensis contra seniores novæ Germaniæ interlocutus est. Madaurum porro civitatem ad Numidiam pertinuisse nemo geographorum silet, &, ut silerent, studia Augustini Madauris in urbe vicina patriæ, ortus Apulei Madaurensis, & Notitia Episcoporum Numidiæ, in qua legitur *Pudentius Madaurensis*, satis id demonstrarent.

SEVERUS MILEVITANUS.] Severi Ecclesiam silet collatio, prout edita est, quamvis de Severo loquatur serius Carthaginem appulso, cum novemdecim aliis catholicis, quorum Ecclesiæ appellantur. Lacunam esse oportet, cum Severus censetur. Silentium collationis supplet Augustini sermo quinquagesimus de diversis, his verbis: *Ipse frater ejus Deo servit, & subdiaconus est, sub sancto fratre meo & coepiscopo Severo in Milevitana Ecclesia.* Episcopatum suscepit eo fere tempore, quo Augustinus, ut docet Paulinus ad Romanianum scribens. Paulo ante Augustinum obiit, nam ann. 426. successorem in Ecclesia Milevitana ipse Augustinus ordinavit, ut constat ex epist. 110. qua continentur acta ecclesiastica in electione Eradii. Quanta fuerit Severum inter & Augustinum necessitudo atque familiaritas, loquuntur literæ mutuæ. Harum occasione literarum castigandus est obiter inscriptor epistolarum Augustini. Nam primam, quæ Severi, suspicatur esse Sulpitii Severi, cum sit hominis in Africa commorantis. Posteriorem, quæ Augustini, scriptam judicat Severo Abbati, cum Severum tamen Augustinus consacerdotem appellet, qua compellatione neminem nisi coepiscopum salutare solitus est, inferiores clericos contentus dicere, aut fratres, aut condiaconos, aut compresbyteros. Animadvertenda quoque perturbatio ordinis, confusioque epistolarum Augustini. nam posterior illa, quam dixi, cum centesimum trigesimum quintum locum teneat, respondet tamen priori, quæ trigesima septima est. Præter istam Augustini epistolam sunt aliæ duæ ad eundem Severum, 238. & 239.

Epist. 36. apud Augustinum. Epist. 37. & 135.

FORTUNATUS CONSTANTINIENSIS.] Fuit unus e septem catholicis Episcopis, qui collationem contra Donatistas susceperunt: sitne autem Ecclesia Constantiniensis eadem quæ Cirtensis, disputant eruditi. Henricus Gravius, Lovaniensis Theologus, in annotationibus ad librum primum Augustini contra Cresconium, quatuor argumentis pugnat Cirtam non differre a Constantina, unamque civitatem, cum duo nomina gestaret, modo uno, modo altero sine discrimine appellatam fuisse. Primum argumentum ex eo sumit, quod Fortunatus catholicus Petiliani Donatistæ adversarius nunc Constantiniensis dicatur lib. 1. contra Petilianum cap. 1. & lib. 3. cap. 38 nunc Cirtensis lib. de unico baptismo cap. 16. Secundum vero conficit, quod Silvanus quidam, cujus in cathedram, interjectis quibusdam, Petilianus successit, in civitate Constantiniensi tradiderit sacra, lib. 1. contra Petilianum cap. 22. Factum vero istud dicatur Cirtæ, lib. 3. contra Petilianum cap. 58. & lib. 3. contra Cresconium cap 27. & seqq. Tertium, Petilianus dicitur ab Augustino Constantiniensis, lib. 2. retractationum cap. 34. at idem ipse citato libro 1. contra Cresconium Cirtensis vocatur, nec duo tamen Petiliani fingi possunt. Postremum, Felix, qui Silvanum ad traditionem adegit, fuit curator Constantiniensis civitatis, epist. 165. at civitas illa dicitur. Cirtensis colonia, seu respublica lib. 3. contra Cresconium cap. 29. & lib. 4. cap. 56.

Quintum illud addi potest, quod in collatione nulla fiat mentio Cirtensis Episcopi, sed tantum Constantiniensis: contra vero in Notitia Episcoporum Numidiæ Constantiniensis nullus appelletur, sed Cirtensis solum. Cum ergo nec in illa, nec in ista prætermissus videatur civitatis tam celebris Episcopus, consequens est ut una eademque civitas modo Constantina dicta sit, modo Cirta.

Accedit quod Aurelius Victor in lib. de Cæsaribus Cirtam in Africa de nomine Constantini Constantinam appellatam scribit, quodque etiamnum Constantina vocetur civitas, quæ eo loci est, quo olim Cirta.

Cogit me, licet reluctantem, tanta vis argumentorum assentiri Gravio Pameliqque, quem ducem secutus est. Quanquam prima ratio qua utitur, omnino infirma est, siquidem Fortunatus ille Cirtensis, quem memorat Augustinus lib. de unico baptismo cap. 16. diversus est proculdubio a Fortunato, quem lib. 2. contra Petilianum cap. 1. & lib. 3. cap. 38. Constantiniensem vocat: ille enim Possidium dignitate episcopali præcessit, iste secutus est; Cirtensis siquidem paucissimis annis, antequam Augustinus librum de unico baptismo scriberet, (scribebat vero ann. 407.) successit Profuturo, cum tamen Possidius ante ann. 394. Episcopus esset. At Constantiniensis præcedebat Possidium, ut ea omnibus subscriptionibus constat.

POSSIDIUS CALAMENSIS.] Fuit & ipse collatorum unus, imo individuus fere, quemadmodum & Alipius, Augustini in rebus Ecclesiæ agendis socius. Nam ann. 403. cum utroque interfuit concilio universali. Ann. 407. cum Augustino constitutus est ab Africana synodo judex in causa Maurentii Tubursicensis. Ann. 410. cum iisdem venit ad Africanam synodum, cujus libera legatione contra Donatistas functus est cum Florentio, Præsidio, & Benenato. Ann. 411. cum iisdem collationem suscepit contra Donatistas. Ann. 419. fuit cum Alipio & Augustino provinciæ Numidiæ legatus, ad recognoscendos canones, & subscripsit synodicæ ad Bonifacium Papam. Vixit familiariter cum Augustino totos ferme quadraginta annos, ut ipse scribit, adfuitque morienti ann. 430. Vitam demortui paulo post edidit, operumque indicem, qui varius variis in editionibus reperitur. Quantum temporis Augustino superstes vixerit, incompertum est. Calama porro civitas Constantinam inter & Hipponem sita est, quamvis Hipponi vicinior, quemadmodum docet Augustinus.

In vita S. Augustini cap. ult. Lib. 2. contra Petil. cap. 1.

NOVATUS

Novatus Sinitensis.] Ita legitur in collatione. Sinitensis autem Ecclesiæ meminit Augustinus epist. 128. quæ est ad Donatum: meminit pariter Notitia Episcoporum Numidiæ, in qua scribitur *Stephanus Sinitensis* in exilium pulsus. Quæ porro fuerit, & vbi posita civitas illa, incertum est, nisi quod ex Augustino colligi potest non procul ab vrbe Hipponensi abfuisse. An non idcirco putari potest esse Sififitu colonia, cujus mentio fit apud Antoninum in itinere ab Hippone Carthaginem, diciturque Hippone distare 121 M. LXXX MM.

Secundus Ruspitensis.] Ita legitur in collatione. Pertinuisse vero Secundum cum sua Ecclesia ad provinciam Numidiæ constat ex can. 160. cod. Africanæ Ecclesiæ, vbi dicitur electus a Maurentio pro vno judicum sua in causa, apud primatem Numidiæ Xantippum. Nam alii omnes episcopi Numidæ sunt, & judicium illud provinciale fuit.

Maurentius Tubursicensis.] Ita legitur in collatione. Ponitur vero Tubursica colonia a Ptolemæo in Numidia, frequensque est ipsius mentio apud Augustinum & alios rerum Africanarum scriptores. Can. 100. codicis Ecclesiæ Africanæ agitur de causa Maurentii Tubursicensis calumniam passi a Novogermaniensibus; quæ causa cum a Xantippo seniore provinciæ delata esset ad vniversale concilium, non comparentibus ad diem Novogermaniensibus, statutum est a concilio, vt a delegatis judicibus Tubursicæ causa finiretur. Cujusmodi autem fuerit illa calumnia, incertum est : suspicor litem fuisse de cura pastorali, quam neglectam erga se Novogermanienses quererentur, ex eoque tempore, id est, ab ann. 407. quo habitum est concilium hoc vniversale, aut non multo post, civitati Novogermaniensi suum fuisse ordinatum Episcopum, cum antea Tuhursicensi subesset. Nam in Notitia Episcoporum Numidiæ recensentur *Frumentius Tubursicensis*, & *Florentius Novogermaniensis*.

Leo Municipii Moptensis.] Ita legitur in collatione. Est autem sermo de Episcopo Municipiensi in Notitia Episcoporum Numidiæ, vbi scribitur *Victor Municipensis* cum aliis actus in exilium. Cavendum porro, ne quis propter cognationem nominum, Leonem hunc confundat cum alio, qui Moctensem Ecclesiam rexit, adsuitque concilio plenario ann. 419. illa enim Ecclesia, quæ Moptensis dicitur, ad Numidiam provinciam; ista, quæ Moctensia, ad Mauritaniam Sitifensem pertinebat.

Faustinianus Tamugadensis.] Ita in collatione. Est autem, prope Thevestam coloniam in Numidia, Thamugade civitas nota Augustino, Antonino, Plinio, Ptolemæo, & aliis: fit etiam mentio in Notitia Episcoporum Numidiæ de *Secundo Tamogadiensi*, qui perit priusquam in locum exilii perveniret.

Cresconius Cuiculitanus.] Ita in collatione, scribendum forte Culcuitanus; est enim cognita non tantum Antonino, sed etiam Ptolemæo Culcua colonia, media fere inter Cirtam, Simitu coloniam, Lares & Gausaphnam. Certe in Notitia Episcoporum Numidiæ fit mentio *Victoris Cuiculitani*, & in concilio rebaptizantium septuagesimo primo loco *Pudentianus a Cuiculis* sententiam dicit. Quare vanas esse oportet eruditissimi Pamelii conjecturas in notia ad concilium rebaptizantium, quasi idem fuerit Culusitanus Episcopus, qui Cuiculitanus. nam in Notitia Episcoporum Africæ inter proconsulares Culusitanus, inter Numidas Cuiculitanus recensetur.

Malchus Masculitanus.] Ita in collatione. Nota vero est Antonino Mascula MM.M.LX.P. a Thebeste distans euntibus ad Sitifensem coloniam. Recensetur etiam inter Episcopos Numidiæ *Januarianus Masculitanus*, & meminit Augustinus lib. 3. contra Cresconium cap. 27. Donati Masculitani, qui in concilio Cirtensi Donatistarum ann. 303. cui præfuit Secundus Tigisitanus Numidiæ primas, confessus est se traditorem. Pertinet igitur Mascula ad Numidiam: quare falli oportet sua opinione Pamelium, sive cum confessorem Clarum a Mascula, qui in concilio rebaptizantium sententiam dixit septuagesimo nono loco, recenset inter proconsulares Episcopos; sive cum putat pro Mascula reponendam Maxulam, quæ gemina est prope Carthaginem, vetus, & nova.

Littorius Suanensis.] Ita quidem in collatione, sed forte legendum Sugunensis. Ponitur enim ab Antonino in Numidia prope Cirtam Sugus : quanquam in Notitia Episcoporum Numidiæ fit mentio *Felicis Suabensis* in exilium pulsi.

Fortunatus Casensicalanensis.] Ita in collatione : sed cum plures ejusdem nominis censeantur, dubium an Fortunatus noster sit hujusce Ecclesiæ Episcopus. Certe in Numidia episcopatum gessisse demonstrat Notitia Episcoporum Numidiæ, cum meminit *Optantii Casensicalanensis* in exilium pulsi.

Donatus Tigilitanus.] Legitur in collatione Tigilitanus, sed procul dubio mendose; neque enim vspiam mentio reperitur civitatis Tigilis. Reperitur quidem Tigis seu Tigisi : sed colonia fuit in Mauritania Cæsariensi, non procul a mari, & prope Rosecutrum, vt est apud Antoninum. Reperitur & Tigiba seu Tigisa colonia in Numidia, cujus Ecclesiam regebat famosus ille Secundus Tigisitanus Numidiæ primas & schismatis in Africa auctor, cujusque Episcopus *Solemnius* in collatione memoratur. Verum longe notior est Tibilitana civitas, sive Aquæ Tibilitanæ, non procul Hippone, vbi fuisse Episcopum, & Augustinus testatur, & Notitia Episcoporum Numidiæ, cum ille *Projecti* meminit, ista *Simplicii Tibilitani*.

Ponticanus.] Ignota sedes, imo & ipsum forte corruptum nomen, videturque pro Ponticano, voce insolente apud Afros, restitui debere Pontianus, quo nihil ibidem frequentius.

Saturninus.] Ignotæ sedis, quemadmodum & Christonius, Honorius, & Lucius.

Adeodatus Bellalitensis.] Ita quidem in collatione appellatur Ecclesia, sed in Notitia Numidiæ legitur Bellisasensis. Ubi vero Numidiæ sita fuerit ejusmodi civitas, incompertum mihi est.

Processus.] Ignotæ sedis.

Cresconius Centenariensis.] Ita legitur in collatione. Et vero in Notitia Episcoporum Numidiæ numeratur inter ejectos inde Episcopos *Florentius Centenariensis*.

Secundus Magarmelitanus seu Aquensis.] Quem Magarmelitanum collatio dicit, Aquensem præterea vocat Augustinus. Subscripsit libello Lepotii. Notitia Episcoporum Numidiæ *Julium Vagarmelitanum* habet, sed apertum est primam literam corruptam esse.

FELIX VILLAREGENSIS.] Etsi certum est, ea duobus ejusdem nominis Episcopis Numidiæ, alterum fuisse Villaregensem, alterum Tubiensem; dubium tamen vter vtram Ecclesiam rexerit. Villaregensis civitas nota est, tum ea Augustino, tum ex codice Africanæ Ecclesiæ, tum denique ea Notitia Episcoporum Numidiæ: nam ista mentionem facit *Donati Villaregensis*; canon 48. continet causam *Crescenii Villaregensis*, qui cum Tubiensem Ecclesiam violenter invasisset, relicta Villaregensi, sæpiusque admonitus fuisset, contumaciter parere detrectaverat. Verum cum eapostulatio facta fuerit ab Honorato & Urbano Mauritaniæ Sitifensis legatis, conjicere posset aliquis, nec temere, vtramque præfatam Ecclesiam ad hancce Mauritaniam pertinere. Sed cum Notitiæ auctor in contrarium sentiat, vix ego possim conjecturam probare. quis enim Victore Uticensi melius situm civitatum Africæ, Ecclesiarumque a suis rectarum focis distinctius noverit? Quare donec lux aliunde major affulgeat, Notitiæ adhærendum puto.

ASSATICUS.] Incertæ sedis, quemadmodum & RUFINIANUS.

FAUSTINUS SELLITENSIS.] Ita in collatione: fit autem in Notitia Episcoporum Numidiæ mentio *Maximi Sillitani*, qui periit antequam ad locum exilii pervenisset.

SERVUS DEI BURENSIS.] Ita pariter in collatione, nisi quod additur Tubursicensis Buræ. Verum in Notitia Episcoporum Numidiæ dicitur simpliciter *Leontius Burensis*.

TERENTIUS SELEUCIANENSIS.] Ita in collatione: fit autem in Notitia Episcoporum Numidiæ mentio *Proficii Seleucianensis*, qui periit in via ad exilium. Periisse vero dicuntur in via ad locum exilii, id est, ad deserta Maurorum loca, qui a Mauris, cum per se deficerentur viribus, pedibus tracti per aspera saxorum vepriumque misere dilacerabantur, vt est apud Victorem Uticensem.

Lib. 2. de persec. Vandalica.

CRESCONIUS DE CASTELLO TITULIANO.] Legitur in collatione *Plebis Tituli*: sed Notitia meminit *Victorini de Castello Tituliano* Episcopi Numidiæ. Monendum porro nunc, quoniam memini, vehementer esse probabile, Notitiam Episcoporum, qua tam sæpe vsi sumus, scriptam fuisse ab ipsomet Victore Uticensi, qui tres libros de persecutione Vandalica composuit. Nam vtriusque operis auctor de se loquitur, vt præsente; & Notitiæ quidem, cum recenset Episcopos, qui ad deserta pervenerunt: *Hic*, inquit, *relegati numero* CCCII. librorum vero, cum narrat periisse multos, qui a Mauris velut cadavera animalium mortuorum pedibus traherentur: *Numerum*, inquit, *non valuimus colligere, multitudine arctante*, &c. Et vero inter confessores proconsulares Victor Uticensis memoratur: neque mirum, cum inter præstantissimos Ecclesiæ Africanæ doctores ea tempestate eminuerit. Atque hinc quisque satis perspicit vtrumque opus conjungendum, si quando Victoris historia edatur, tanquam alterum alterius supplementum & lumen. Meam porro conjecturam comperi postea comprobatam testimonio manuscriptorum codicum, præferentiũ Victoris Uticensis nomen Notitiæ inscriptum.

SPARANTIUS, vel, vt est in collatione, SPARATUS AMMADÆRENSIS.] Dubium mihi fuit, debeatne Ecclesia Ammadærensis in Numidia censeri, an in provincia proconsulari, quamvis certum sit ad alterutram pertinere, etsi in neutrius Notitia inveniatur: verum cum prope absit a Thebeste colonia, vt est apud Antoninum; Thebeste vero, vt constat ea Notitia Episcoporum Numidiæ, civitas sit Numidiæ. Ammadæra videtur Numidiæ quoque tribui debere, quantumvis repugnent vulgates tabulæ, profecto non exactissimæ. In concilio rebaptizantium *Eugenius ab Ammadara* trigesimo secundo loco sententiam dixit, quem ad locum Pamelius nihil attulit in notis, alioquin eruditis, quod optatam lucem afferret. Affert aliquam Antonini Itinerarium, cum via, quæ Carthagine Cirtam ducit, ita describitur: Unucam M. P. XXII. Sicilibram M. P. VII. Vallos M. P. XV. Coreva M. P. XV. Musti M. P. XXVIII. Laribumcoloniam M. P. XXX. Attieuros M. P. XVI. Ammadæram coloniam M. P. XXXII. Theveste coloniam M. P. XXV. Altabam M. P. XVIII. Justi M. P. XVIII. Mercimeri M. P. XXIV. Macomades M. P. XXIV. Sugus M. P. XXVIII. Cirtam coloniam M. P. XXV. Hinc enim patet Ammadæram tribuendam esse Numidiæ, siquidem media est inter Attieuros & Thebestem, quæ duæ civitates in ista provincia existunt.

QUADRATUS.] Incertæ sedis: nam qui Gigitensis dicitur in collatione, pertinet ad Mauritaniam Sitifensem, si qua fides Notitiæ Mauritaniæ Sitifensis, in qua censetur *Constantius Gegitanus*. Verum Victor Uticensis meminit *Vincentii Gigitani*, qui fuit vnus ex tribus Episcopis reliquis per provinciam proconsularem, & Zeugitanam, in qua tamen centum sexaginta & quatuor numerabantur ante Vandalorum irruptionem.

Lib. 2. de persec. Vandalica.

LUCILLUS.] Incertæ pariter sedis, nisi forte legi debeat Lucianus Guirensis: nam hujus nominis aliquis in concilio, quod collationem præcessit, subscripsisse legitur. Fuit vero in provincia Numidiæ Guirensis Episcopus; meminit enim Notitia *Martialis Guirensis*.

SABINUS TUCCENSIS.] Tucca gemina est in Africa; altera in Mauritania Sitifensi, ad Serpetem fluvium; altera in Numidia pene media, vt habent Ptolemaicæ tabulæ. De Numidiæ Episcopo intelligi debet collatio, quemadmodum per se apertum est, quantumvis in Notitia Episcoporum Africæ solius Sitifensis fiat mentio. In concilio certe rebaptizantium vtriusque Tuccæ Episcopi sententiam dixerunt; alter qui *confessor Saturninus* quinquagesimo secundo loco; alter qui *Honoratus* septuagesimo septimo.

FAUSTINUS SILLITANUS.] Ita in collatione legitur; in Notitia vero Numidiæ fit mentio *Maximi Sillitani*, qui periit in itinere ad exilium.

FAUSTINUS alter.] Vel hic, vel iste, Sillitanus fuit; alteruter ignotæ sedis.

CRESCONIUS TUZINENSIS.] Cum quinque Cresconiorum nomina sint inscripta synodicæ, scire quidem possumus, quæ ab iis indefinite Ecclesiæ in Numidia rectæ fuerint; definire non possumus, quæ a singulis. Cresconius Tubiniensis aliquis appellatur in collatione, ponitur vero in Notitia Numidiæ *Reparatus Tubuniensis*.

VICTOR, GIGNANTIUS, ET POSSIDONIUS.] Incertæ sedis.

ANTONIUS, forte ANTONIANUS LAMFORTENSIS, cujus mentio est in collatione.] Lamfortensem porro Ecclesiam pertinuisse ad Numidiam, probat Notitia Episcoporum Numidiæ, cum recenset inter confessores *Felicem*

Lamforsensem. Putat Ortelius, Lamfortense oppidum ab Ammiano reponi in Mauritania: verum repugnat Notitiæ quam dixi, nisi forte Ammianus Mauritaniæ nomine complexus est partes Numidiæ vicinas, quod non est admodum insolens Romanis scriptoribus. Eo loci meminit Ortelius Carthaginensis concilii, non alterius certe, quam quod ante collationem habitum est: meminit ibidem, ut alibi sæpe, fragmenti Victoris Uticensis, in quo fit mentio Lamfortensis Episcopi. Hoc oportet non esse diversum a Notitia, quam sæpe laudavimus: quippe cum verbo NOVA seu ad NOVAS Ortelios plura referat propria Episcoporum nomina, quæ in Notitia leguntur. hoc fragmentum ait sibi datum a Ludovico quodam Hallero ab Hallerstein, & Victoris Uticensis nomen prætulisse.

In thesauro geograp.

INNOCENTIUS GERMANIENSIS.] Ita legitur in collatione. Est autem Germaniensis civitas in Numidia, ut constat ex Notitia: censetur enim inter confessores Numidas Episcopos *Crescentianus Germaniensis.*

PRÆSIDIUS ET CRESCENTIUS.] Incertæ sedis.

FELIX TUBIENSIS.] Ita legitur in collatione. Tubiensem vero Ecclesiam non procul a Villaregensi positam, atque adeo in Numidia collocandam, colligi potest ex can. 48. cod. Africanæ Ecclesiæ.

ANTONIUS FUSSALENSIS.] Ita quidem mihi videtur, quamvis nulla ipsius mentio in collatione fiat, forte quia nondum ordinatus fuerat. Fussalam non procul fuisse ab Hippone, discimus ex Augustino, qui prolixam hujusce Antonii historiam narrat in epistola ad sanctum Cælestinum.

Epist. 161.

VICTOR.] Ignotæ perinde sedis atque alter mox appellatus.

HONORATUS THABENNENSIS.] Non fit ipsius mentio in collatione, sed neque aliorum plurium, quos scimus ea tempestate episcopatum gessisse; nec id mirum, cum ne quarta quidem pars præsulum Carthagine congregatorum venerit a Numidia. Sed Thabennensis Honorati meminit Possidius, imo & Augustinus: ille cum Augustinum scribit ab Honorato Thabennensi consultum, an liceret fugere Ecclesiarum pastoribus, cum barbari irruerent: iste in epistola, qua consulenti respondit, quæque est velut cygnea vox morientis inter Ecclesiarum totiusque Africæ ruinas sancti viri. Suspicatur Ortelius Thabennam eamdem esse cum Thabba, quæ nota fuit Ptolemæo. Suspicionem non opinor levem. Cur autem Honoratum, qui Milevitano huicce concilio interfuit, Thabennensem potius putem, quam *Mottaniensem* seu *Matariensem*, qui recensetur inter Episcopos in collatione, licet ipse quoque ad Numidiam pertineat, perinde ac Thabennensis. Facit Thabennensis sanctitas, familiaritasque cum Augustino, cujus impulsu synodus coacta est, & a quo, velut res sua, propter fidei studium, procurata, amicis, reor, non sine invitatione prætermissis.

Vita August. cap. 30.

DONATUS BURITANUS, seu BURCENSIS.] Ita in collatione. Ubi vero posita fuerit Burca illa civitas, cujus Ecclesiam Donatus rexit, incertum est: nam Burca alia, quæ memoratur a Ptolemæo, ad Mauritaniam Cæsariensem spectat; in Notitia tamen Episcoporum Numidiæ fit mentio *Leontii Burcensis.*

PETRUS, PRÆSIDIUS ET CRESCONIUS.] Ignotæ sedis.

LAMPADIUS TISEDITENSIS.] Ita quidem in collatione: at Tididitanus potius dici debet. Nam Notitia Numidarum Episcoporum meminit *Abundii Tididitani* . qui periit in via ad exilium.

DELPHINUS.] Incerti nominis Ecclesiam rexit; vicinam tamen Constantinæ, ut colligitur ex capite 65. collationis, ubi Perilianus Donatista interlocutus: *In plebe mea* . inquit, *id est, in civitate Constantinensi, adversarium habeo Fortunatum; in medio autem diœcesis mea nunc institutum habeo, imo ipsi habent, nomine Delphinum.* &c. Meminit hujusce Delphini Augustinus, cum Marcellino scriberet his verbis: *Commendo etiam ego excellentia tua Ecclesiam in Numidia constitutam, propter cujus necessitates sanctus frater & coepiscopus meus Delphinus a fratribus & coepiscopis meis ibi collaborantibus & compericlitantibus missus est. Nec de hac re plura scribo, cum ipse a præsente sis auditurus.*

Epist. 158.

VI. SYNODUS
CARTHAGINE A QUINQUE EPISCOPIS, IISDEM CONSULIBUS,
eademque de causa, sub finem ejusdem anni habita.

Sexta synodus qui & conventus quinque Episcoporum Carthagine.

OGIT nos auctoritate sua Marius Mercator sextæ synodi loco ponere quinque Episcoporum, Aurelii, Alipii, Augustini, Evodii & Possidii, conventum Carthagine, de quo sic loquitur: *Ve autem a sancta recordationis Innocentio damnarentur,* (Pelagius & Cælestius) *talis extitit causa. Post Romanæ urbis vastationem, in Palæstina degebat Pelagius. Inventi sunt a quibusdam studiosis Episcopis libri ejus, in quibus multa & varia adversus fidem catholicam conscripta esse videmus. Hi cum literis in Africam Patribus & Episcopis missi sunt, ubi tribus conciliis congregatis memorasi lecti sunt libri. Exinde relationibus Romam missis, ipsis quoque libris pariter destinatis, apostolica sententia rescribentis ad prædicta concilia emanavit, qua eosdem ipsos* (Cælestium Pelagiumque) *ecclesiastica communione privavit: quorum scriptorum exemplaria habemus in manibus.*

Commonit. cap. 13. num. 23.

Nam cum nullum concilium, præter Carthaginense & Milevitanum, in aliis Africæ pro-

Explicatur mens Marii Mercatoris.

vinciis contractum legamus; vel in quo legi potuerint libri Pelagii, cum literis Erotis & Lazari ex Oriente ad Patres & Episcopos Africæ per Orosium delati; vel cujus relationi Romam cum libris missæ respondens Innocentius Pelagium Cælestiumque ecclesiastica communione privaverit: fatendum est omnino unum de tribus conciliis a Mercatore memoratis fuisse conventum quinque Episcoporum, quippe cui apprime omnia conveniant, quæ nulli alteri. Nam & a quinque Episcopis lecti sunt hæreticorum libri; & auditus Orosius, qui gesta Diospoli narraret; & acceptæ a Gallicanis Episcopis ex Oriente literæ; & missi Romam libri, sive qui Pelagii, *de natura*: sive qui Augustini respondentis, *de natura & gratia*: & ad Innocentium scripta epistola; & ab eodem acceptum responsum, quo Pelagius damnaretur: quæ omnia constant, partim ex epistola Episcoporum ad Innocentium, partim ex Innocentii ad Episcopos responsione.

Cui favet Augustinus. *Epist. 47.*

Quid quod Augustinus Mario videtur favere, cum Valentino ejusque monachis legendum præscribit, *quod scriptum est ad Papam Innocentium Romanæ urbis Episcopum de concilio provinciæ Carthaginensis, & de concilio Numidiæ, & aliquanto diligentius a quinque Episcopis, & quid ipse ad tria ista rescripsit.* &c.

Et ratio astipulatur.

Neque vero hunc conventum Marius immerito donavit nomine concilii, quando constabat præstantissimis totius Africæ, imo & Ecclesiæ occidentalis Patribus, Aurelio præsertim atque Augustino, quorum ille dux, iste ingenium conciliorum a Prospero dictus est. Certe Honorius Imperator cum ad Spoletinum concilium ex Africa sanctissimos octo doctissimosque Episcopos vocaret, ad omnes istos scripsit præterquam ad Possidium, quem forte noverat Augustini individuum comitem.

Carm. de ingrat. cap 1. Baron. annal. ad ann Christi 419. num. 22.

Causa conveniendi & scribendi ad S. Innocentium.

Causa vero, cur illi quinque convenerint, synodicisque duarum provinciarum literis non contenti, alias præterea dederint ad summum Pontificem, easque longe prolixiores, quibus tota causa explanaretur, hæc, opinor, fuit. Jactabant Pelagianarum partium homines, non perinde Romæ atque in Africa de suis rebus judicari: suam doctrinam Innocentio persuasam fuisse: favere sibi, cum præstantissimis quibusque clericis, Sixtum presbyterum magni nominis, clarissimumque Ecclesiæ Romanæ lumen. Hæc & alia dicebant per mendacium quidem, sed tamen ita artificiose, atque audacter, ut apud ipsos quoque bonos, sin minus certam fidem, saltem suspicionem facerent non levem. Quare monendus visus est summus Pontifex de calumnia improbe mentientium, imo & instruendus de re plenius, nequid forte humanitus super ea re pateretur, neve, quod multis contigerat, etiam præstantibus, ut Paulino, & Severo Sulpitio, nimiam credulitatem hominibus in speciem piis adhiberet, atque ita non satis animose pastor bonus latentes ovium vestimento lupos ab ovili Christi arceret.

DOMINO *beatissimo meritoque honorandissimo fratri Innocentio Papæ, Aurelius, Alipius, Augustinus, Evodius & Possidius salutem.*

DE conciliis duobus provinciæ Carthaginensis atque Numidiæ, ad tuam sanctitatem a non parvo Episcoporum numero subscriptas literas misimus, contra inimicos gratiæ Christi, qui confidunt in virtute sua, & creatori nostro quodammodo dicunt: *Tu nos fecisti homines; justos autem ipsi nos fecimus.* qui naturam humanam ideo dicunt liberam, ne quærant liberatorem; ideo salvam, ut superfluum judicent salvatorem. Tantum enim dicunt valentem, ut suis viribus in origine suæ creationis acceptis, possit per liberum arbitrium nihil ulterius adjuvante illius gratia qui creavit, domare & extinguere omnes cupiditates tentationesque superare; multique eorum insurgunt adversum nos, & dicunt animæ nostræ: *Non est salus illi in Deo ejus.* Familia Christi quæ dicit: *Cum infirmor, tunc potens sum;* & cui dicit Dominus ejus: *Salus tua ego sum;* suspenso corde, cum timore & tremore, adjutorium Domini, etiam per caritatem tuæ venerationis, expectat.

Psal. 3. v. 3. 2. Cor 12. v 10. Psal. 34. v. 3.

Audivimus enim esse in urbe Roma, ubi ille diu vixit, nonnullos qui diversis causis ei faveant; quidam scilicet, quia vos talia persuasisse perhibent; plures vero, qui eum talia sentire non credunt, præsertim quia in Oriente ubi degit, gesta ecclesiastica facta esse jactantur, quibus putatur esse purgatus: ubi quidem si Episcopi eum catholicum pronuntiarunt, non ob aliud factum esse credendum est, nisi quia se dixit Dei gratiam confiteri, & ait posse hominem suo labore ac voluntate juste vivere, ut ad hoc adjuvari Dei gratia non negaret. His enim auditis verbis, catholici antistites nullam Dei gratiam intelligere potuerunt, nisi quam in libris Dei legere, & populis Dei prædicare consueverunt; eam utique de qua dicit Apostolus: *Non irritam facio gratiam Dei.* Nam si per legem justitia, ergo Christus gratis mortuus est: sine dubio gratiam, qua justificamur ab iniquitate, & qua salvamur ab infirmitate, non qua creati sumus cum propria voluntate. Nam si intellexissent Episcopi, eam illum dicere gratiam, quam etiam cum impiis habeamus, cum quibus homines sumus; negare vero eam, qua christiani & filii Dei sumus, quis eum patienter catholicorum sacerdotum, non dicimus, audiret, sed ante oculos suos ferret? Quapropter non culpandi sunt judices, quia ecclesiastica consuetudine nomen gratiæ audierunt, nescientes quod hujusmodi homines, vel in suæ doctrinæ libris, vel in suorum solent auribus spargere.

Gal. 2. v. 21.

Non agitur de uno Pelagio, qui jam fortasse correctus est, quod utinam ita sit;

sed de tam multis, quibus loquaciter contendentibus, & infirmas atque ineruditas animas velut convictas trahentibus, firmas autem & in fide stabiles ipsa contentione fatigantibus, vsquequaque jam plena sunt omnia. Aut ergo a tua veneratione acciendus est Romam, & diligenter interrogandus, quam dicat gratiam, qua fateatur, si tamen jam fateatur, ad non peccandum justeque vivendum homines adjuvari. Aut hoc ipsum cum eo per literas agendum, & cum inventus fuerit hanc dicere, quam docet ecclesiastica & apostolica veritas, tunc sine vllo scrupulo Ecclesiæ, sine latibulo ambiguitatis vllius, absolvendus est, tunc est revera de ejus purgatione gaudendum.

Sive enim gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum, nihil eorum dicit, quæ per subministrationem Spiritus sancti pertinent ad concupiscentias tentationesque vincendas, quam *ditissime effudit in nos, qui ascendit in cælum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus.* [Tit. 3. v. 6. Ephes. 4. v. 8.] Hinc enim oramus, vt peccatorum tentationem superare possimus, vt spiritus Dei, vnde pignus accepimus, adjuvet infirmitatem nostram. Qui autem orat & dicit: *Ne nos inferas in tentationem*; [Matth. 6. v. 13.] non vtique id orat, vt homo sit, quod est natura; neque id orat, vt habeat liberum arbitrium, quod jam accepit, cum crearetur ipsa natura; neque orat remissionem peccatorum, quia hoc superius dicitur: *Dimitte nobis debita nostra*; neque orat, vt accipiat mandatum. si enim in tentationem inductus fuerit, hoc est, in tentatione defecerit, facit vtique peccatum, quod est contra mandatum. Orat ergo vt non peccet, hoc est, *ne quid faciat mali*; quod pro Corinthiis orat Apostolus Paulus dicens: *Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali.* [2. Cor. 13. v. 7.] Unde satis apparet quod ad non peccandum, id est, ad non male faciendum, quamvis esse non dubitetur arbitrium voluntatis, tamen ejus potestas non sufficiat, nisi adjuvetur infirmitas. Ipsa igitur oratio clarissima est gratiæ testificatio. Hanc ille confiteatur, & eum gaudebimus, sive rectum, sive correctum.

Distinguenda est lex & gratia. Lex jubere novit, gratia juvare. Nec lex juberet, nisi esset voluntas: nec gratia juvaret, si sat esset voluntas. Jubetur, vt habeamus intellectum, vbi dicitur: *Nolite esse sicut equus & mulus quibus non est intellectus.* [Psal. 31. v. 9.] Et tamen oramus, vt habeamus intellectum, vbi dicitur: *Da mihi intellectum, vt discam mandata tua.* [Psal. 118. v. 34.] Jubetur, vt habeamus sapientiam, vbi dicitur: *Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat, & dabitur ei.* [Jacob. 1. v. 5.] Jubetur, vt habeamus continentiam, vbi dicitur: *Cum scirem quia nemo potest esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire, cujus esset hoc donum, adii Dominum, & deprecatus sum eum.* [Sap. 8. v. 21.] Postremo ne nimium longum sit cuncta percurrere, jubetur, vt non faciamus malum, vbi dicitur: *Declina a malo.* [Psal. 36. v. 27.] Et tamen oratur, vt non faciamus malum, vbi dicitur: *Oramus autem ad Dominum, ne quid faciatis mali.* Jubetur, vt faciamus bonum, vbi dicitur: *Et fac bonum.* Et tamen oramus, vt faciamus bonum, vbi dicitur: *Non cessamus pro vobis orantes & postulantes.* [Col. 1. v. 3.] Atque inter cætera pro illis orans dicit: *Ut ambuletis digne Deo in omne placitum, in omni opere & sermone bono.* Sicut ergo agnoscimus voluntatem, cum hæc præcipiuntur: sic & ipse agnoscat gratiam, cum petuntur.

Misimus reverentiæ tuæ librum, quem dederunt quidam religiosi & honesti adolescentes servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus, nam Timasius & Jacobus vocantur: qui, sicut audivimus, & jam nosse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione spem, quam habebant in sæculo, reliquerunt, & nunc continenter Deo serviunt. Qui cum eodem errore tandem aliquando per qualemcunque operam nostram, Domino inspirante, caruissent, protulerunt eundem librum, Pelagii esse dicentes, & vt ei responderetur, impendio rogaverunt. Factum est, ad eosdem rescripta est ipsa responsio, agentes gratias rescripserunt. Utrumque misimus, & cui responsum est, & quod responsum est. & ne nimium essemus onerosi, signa fecimus his locis, vbi, petimus, inspicere non graveris, quemadmodum sibi objecta quæstione, quod gratiam Dei negaret, ita respondit, vt eam esse non diceret nisi naturam, in qua nos condidit Deus.

Si autem hunc esse suum librum negat, aut eadem in libro loca, non contendimus: anathematizet illa, & illam confiteatur apertissime gratiam, quam doctrina christiana demonstrat, & prædicat esse propriam christianorum: quæ non est natura, sed qua sanatur natura: non auribus sonante doctrina, vel aliquo adjumento visibili, sicut plantatur quodammodo & irrigatur extrinsecus, sed subministratione spiritus, & occulta misericordia, sicut facit ille, qui dat incrementum, Deus.

Etsi enim quadam non improbanda ratione dicitur gratia Dei, qua creati sumus, vt nonnihil essemus, (nec ita essemus aliquid, vt cadaver, quod non vivit, & arbor quæ non sentit, & pecus quod non intelligit; sed homines, qui & essemus, & vive-

remus, & ſentiremus, & intelligeremus) & de hoc tanto beneficio creatori noſtro gratias agere debeamus: vnde merito & iſta gratia dici poteſt, quia non præcedentium aliquorum operum meritis, ſed gratuita Dei bonitate donata eſt; alia eſt tamen, qua prædeſtinati vocamur, juſtificamur, glorificamur, vt dicere poſſumus: Rom. 8. v. 31. *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Qui filio ſuo proprio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eum.*

De hac gratia quæſtio vertebatur, quando ab iis, quos Pelagius graviter offendebat atque turbabat, dicebatur ei, quod eam ſuis diſputationibus oppugnaret, quibus aſſereret, non ſolum ad facienda, verum etiam ad perficienda mandata divina per liberum arbitrium, humanam ſibi ſufficere naturam. Hanc apoſtolica doctrina gratiam iſto nomine appellat, *qua ſalvamur & juſtificamur ex fide Chriſti.* De hac ſcriptum Gal. 2. v. 21. eſt: *Non irritam facio gratiam Dei; nam ſi per legem juſtitia, ergo Chriſtus gratis mortuus* Ibid. 5. v. 4. *eſt.* De hac ſcriptum eſt: *Evacuati eſtis in Chriſto, qui in lege juſtificamini, a gratia* Rom. 11. v. 6. *excidiſtis.* De hac ſcriptum eſt: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioqui gratia* Ibid. 4. v. 4. &c. *non eſt gratia.* De hac ſcriptum eſt: *Ei autem, qui operatur, merces non imputatur ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum; ei autem, qui non operatur, credenti autem in eum qui juſtificat impium, reputatur fides ejus ad juſtitiam;* & multa alia, quæ melius potes ipſe meminiſſe, & intelligere prudentius, & illuſtrius prædicare. Illam vero gratiam, qua creati ſumus homines, etiamſi ita appellandam non immerito intelligimus, mirum eſt tamen, ſi ita appellatam in vllis legitimis propheticis, evangelicis, apoſtoliciſque literis legimus.

Cum itaque de hac gratia chriſtianis fidelibus catholiciſque notiſſima, illi objiceretur quæſtio, vt eam oppugnare deſineret, quid eſt, quod cum hæc ſibi in libro ſuo, velut adverſante perſona, idem ipſe objeciſſet, vt ſe reſpondendo purgaret, nihil aliud reſpondit, niſi naturam creati hominis referri gratiam creatoris, atque ita ſe dicere ſine peccato implere poſſe juſtitiam per liberum arbitrium, cum adjutorio divinæ gratiæ, quod Deus hoc dederit homini ipſa poſſibilitate naturæ? Cui merito Gal. 5. v. 11. reſpondetur: *Ergo evacuatum eſt ſcandalum crucis, ergo Chriſtus gratis mortuus eſt.* Non Ibid. 2. v. 21. enim ſi non moreretur propter delicta noſtra, & reſurgeret propter juſtificationem no- Pſal. 67. v. 19. ſtram, nec aſcendens in altum captivans captivitatem daret dona hominibus, iſta naturæ poſſibilitas, quam defendit, in hominibus non eſſet.

An forte Dei mandatum deerat, & ideo Chriſtus mortuus eſt: imo jam & hoc Exod. 20. v. 17. erat ſanctum & juſtum & bonum. Jam dictum fuerat: *Non concupiſces.* Jam dictum Matth. 22. v. 39. fuerat: *Diliges proximum tuum tanquam te ipſum;* in quo ſermone Apoſtolus omnem legem dicit impleri. Et quoniam niſi diligat Deum, nemo diligit ſe ipſum; ideo Dominus in iis duobus præceptis, totam legem prophetaſque dicit pendere. quæ duo præcepta jam erant hominibus divinitus data. An æternum præmium juſtitiæ promiſſum nondum erat? Hoc ipſe non dicit, qui in ſuis literis poſuit, etiam in vetere teſtamento regnum cælorum eſſe promiſſum.

Si ergo, ad faciendam perficiendamque juſtitiam, jam erat naturæ poſſibilitas per liberum arbitrium, jam erat legis Dei ſanctum & juſtum bonumque mandatum, jam erat promiſſum præmium ſempiternum: ergo Chriſtus gratis mortuus eſt: ergo neque per legem juſtitia, neque per naturæ poſſibilitatem, ſed ex fide & dono Dei, per Jesum Christum Dominum noſtrum, vnum mediatorem Dei & hominum: qui niſi in plenitudine temporis mortuus eſſet propter delicta noſtra, & reſurrexiſſet propter juſtificationem noſtram, profecto & antiquorum fides evacuaretur & noſtra: fide vero evacuata, quæ homini juſtitia remaneat, cum juſtus ex fide vivat.

Rom. 5. v. 12. Ex quo enim *per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt,* procul dubio a corpore mortis hujus, vbi alia lex repugnat legi mentis, neminem liberavit, aut liberat ſua poſſibilitas, quæ perdita redemptore indiget, ſaucia ſalvatore; ſed gratia Dei per fidem vnius mediatoris Dei & hominum, hominis Christi Jesu, qui & Deus cum eſſet, hominem ſe fecit, & manens Deus homo factus, refecit ipſe quod fecit.

Puto autem quod non lateat, fidem Chriſti, quæ poſtea in revelationem venit, in occulto fuiſſe temporibus Patrum noſtrorum, per quam tamen etiam ipſi Dei gratia liberati ſunt, quicunque omnibus generis temporibus liberari potuerunt, occulto 2. Cor. 4. v. 13. judicio Dei, non tamen vituperabili. Unde dicit Apoſtolus: *Habentes autem ſpiritum fidei,* vtique eundem quem & illi, *ſecundum quod ſcriptum eſt: Credidi propter quod, locutus ſum; & nos credimus propter quod & loquimur.* Inde eſt quod ait ipſe mediator: Joan. 8. v. 56. *Abraham pater veſter concupivit videre diem meum, & vidit, & gaviſus eſt.* Inde Melchi- Geneſ. 14. v. 18. ſedech, prolato ſacramento menſæ dominicæ, novit æternum ejus ſacerdotium figurare.

Jam vero data in literis lege, quam dicit Apostolus *subintrasse ut abundaret delictum*, & de qua dicit: *Si ergo ex lege hereditas, jam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donavit Deus. Quid autem lex? Transgressionis gratia proposita est, donec veniret semen, cui promissum est, dispositum per angelos in manu mediatoris: mediator autem unius non est, Deus autem unus est. Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, que posset vivificare, omnino ex lege esset justitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide* JESU CHRISTI *daretur credentibus.* Nonne satis ostenditur, hoc actum esse per legem, ut peccatum agnosceretur, & prævaricatione augeretur; (*ubi enim lex non est, nec prævaricatio*) & sic adversus victoriam peccati ad divinam gratiam, quæ in promissionibus est, confugeretur? Atque ita lex non esset adversus promissa Dei, quia ideo per illam fit cognitio peccati, & ex prævaricatione legis abundantia peccati, ut ad liberationem quærantur promissiones Dei, quod est gratia Dei, & incipiat esse in homine justitia, non sua, sed Dei, hoc est, data dono Dei. Rom. 5. v. 20. Gal. 3. v. 18. & seqq. Rom. 4. v. 15.

Quam etiam nunc quidam, sicut tunc de Judæis dictum est: *Ignorantes Dei justitiam, & suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti.* Per legem quippe & illi justificari se arbitrantur, sufficiente sibi, ad eam custodiendam, libero arbitrio, hoc est, justitia sua, prolata ex natura humana, non donata ex gratia divina, propter quod justitia Dei dicitur. Unde item scriptum est: *Per legem enim cognitio peccati; nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est, testificata per legem & prophetas.* Cum dicit, manifestata est, ostendit quia tunc erat: sed tanquam illa pluvia, quam Gedeon impetravit, tunc velut in vellere occulta, nunc autem velut in area manifestata. Cum ergo lex sine gratia, non mors peccati potuisset esse, sed virtus, sicut dictum est: *Aculeus mortis peccatum, virtus autem peccati lex.* Sicut confugiunt multi a facie regnantis peccati ad gratiam, velut arcam nunc patentem; ita pauci ad eam confugiebant, velut in vellere tunc latentem. Hæc vero temporum distributio refertur ad altitudinem divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, de qua dictum est: *Quam inscrutabilia judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Quapropter sic & ante tempus legis, & tempore ipso legis, justos patres & ex fide viventes, non possibilitas naturæ infirmæ, & indignæ, ac vitiatæ, & sub peccato venundatæ, sed Dei gratia per fidem justificat, & nunc eadem, in apertum jam veniens, revelata justificat. Rom. 10. v. 3. Rom. 3. v. 20. 1. Cor. 15. v. 56. Rom. 11. v. 33.

Anathematizet ergo Pelagius scripta sua, ubi contra eam, etsi non per contumaciam, tamen per ignorantiam disputat, possibilitatem defendendo naturæ ad vincenda peccata, & implenda mandata; aut si sua esse negat, aut scriptis suis ab inimicis suis dicit immissa, quæ sua negat, anathematizet ea tamen & damnet, paterna exhortatione & auctoritate sanctimoniæ tuæ, si vult, onerosum sibi, & perniciosum Ecclesiæ Dei, scandalum auferre: quod scandalum auditores, & in perversum dilectores ejus usquequaque spargere non quiescunt. Si enim cognoverint eumdem librum, quem illius vel putant esse, vel norunt, Episcoporum catholicorum auctoritate, & maxime sanctitatis tuæ, quam apud eum esse majoris ponderis minime dubitamus, ab eodem ipso anathematizatum atque damnatum, non eos ulterius existimamus ausuros, loquendo contra gratiam Dei, quæ revelata est per passionem & resurrectionem Christi, pectora fidelia & simpliciter christiana turbare: sed potius, adjuvante misericordia Domini, concertantibus nobiscum caritate ac pietate flagrantibus orationibus tuis, non solum ut in æternum beati, verum etiam justi & sancti sint, non in sua virtute, sed in eadem gratia confisuros.

Unde & ad ipsum scriptam ab uno nostrum epistolam, ad quem, per quemdam orientalem diaconum, civem autem Hipponensem, tanquam purgationis suæ quædam scripta transmisit, tuæ beatitudini potius credimus dirigendam, melius judicantes & petentes, ut eam ei mittere ipse digneris. Sic enim eam legere potius non dedignabitur, magis in illa eum qui misit, quam qui scripsit, attendens.

Illud vero quod dicunt, posse hominem esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit, quamvis, cum hoc per adjutorium gratiæ, quæ tamen per incarnationem unigeniti ejus revelata atque donata est, dicitur, tolerabilius dici videatur: tamen quoniam non immerito moveri potest, ubi & quando per eamdem gratiam id efficiatur in nobis, ut sine ullo prorsus peccato simus; utrum in hac vita, quando caro concupiscit adversus spiritum; an illa, cum fiet sermo qui scriptus est: *Ubi est, mors, victoria tua? ubi est, mors, aculeus tuus? Aculeus enim mortis est peccatum*: diligentius pertractandum propter alios quosdam, qui senserunt, atque in suis literis memoriæ mandaverunt, etiam in hac vita esse posse homines sine peccato, non ab initio nativitatis suæ, sed conversione a peccatis ad justitiam, & vita reproba ad bonam vitam. Sic enim intellexerunt, quod de Zacharia & Elizabeth scriptum est, ambulasse 1. Cor. 15. v. 55. Luc. 1. v. 6.

eos in omnibus justificationibus Domini fine querela. Hoc quod dictum est, fine querela, fine peccato dictum acceperunt: non quidem negantes, imo etiam, quod aliis locis in literis eorum invenitur, pie confitentes adjutorium gratiæ Domini nostri, non per naturalem spiritum hominis, sed per principalem spiritum Dei, qui parum videntur considerasse ipsum Zachariam fuisse vtique sacerdotem. Omnes autem tunc sacerdotes necesse habebant ex lege Dei primitus pro peccatis suis offerre sacrificium, deinde pro populo. Sicut nunc per orationis sacrificium convincimur non esse fine peccato, quoniam jussi sumus dicere: *Dimitte nobis debita nostra*; ita & tunc per sacrificia victimarum animalium convincebantur sacerdotes fine peccato non esse, qui pro suis peccatis jubebantur offerre. Quod si res ita se habet, vt per gratiam salvatoris proficiamus quidem in hac vita, deficiente cupiditate, crescente caritate; perficiamur autem in illa vita, cupiditate extincta, caritate completa: profecto illud quod
1 Ioan. 5. v. 18. scriptum est: *Qui natus est ex Deo non peccat*; secundum ipsam caritatem dictum est, quæ sola non pec cat. ad nativitatem quippe, quæ ex Deo est, augenda & perficienda pertinet caritas, non ea, quæ minuenda est & consumenda, cupiditas: quæ tamen quandiu est in membris nostris, lege quadam sua repugnat legi mentis; sed natus ex Deo, nec obediens desideriis ejus, nec exhibens membra sua arma ini-
Rom. 7. v. 20 quitatis peccato, potest dicere: *Iam non ego operor illud, sed illud, quod habitat in me, peccatum.*

Sed quoquo modo se habeat ista quæstio, quia etsi non invenitur homo in hac vita fine peccato, id tamen dicitur posse fieri per adjutorium gratiæ, & spiritus Dei. Quod vt fiat, conandum atque poscendum est: tolerabiliter in id quisque fallitur; nec diabolica impietas, sed error humanus est, elaboranda & optanda affirmare, etiamsi quod affirmat, non possit ostendere. Id enim credit fieri posse, quod certe laudabile est velle; nobis autem sufficit quod nullus in Ecclesia Dei fidelium reperitur in quolibet profectu, excellentia, atque justitia, qui sibi audeat dicere non necessariam precationem orationis dominicæ: *Dimitte nobis debita nostra*; & dicat, se non habere peccatum: ne seipsum decipiat, & veritas in eo non sit, quamvis jam fine querela vivat; non enim qualecumque etiam tentationis humanæ, sed grave peccatum est, quod in querelam venit.

Cætera, quæ illi objecta sunt, sicut gestis defensa perviderit, ita de his procul dubio tua beatitudo judicabit. Dabit sane nobis veniam suavitas mitissima cordis tui, quod prolixiorem epistolam fortassis quam velles, tuæ misimus sanctitati. Non enim rivulum nostrum tuo largo fonti augendo refundimus, sed in hac non parva tentatione temporis, vnde nos liberet, cui dicimus: *Ne nos inferas in tentationem.* Utrum etiam noster, licet exiguus, ex eodem, quo etiam tuus abundans, emanet capite fluentorum, hoc a te probari volumus, tuisque rescriptis de communi participatione vnius gratiæ consolari.

EPISTOLA, &c.] Observandum I. hujusce epistolæ meminisse Possidium in Indiculo, ipsumque Augustinum lib. de peccato originali cap. 9. & epist. 47. vbi ita scribit: *Vobis dirigenda esse credidimus, quibus cognoscatis, quemadmodum catholica Ecclesia in Dei misericordia Pelagianæ heresis venena repulerit. quod nempe scriptum est ad Papam Innocentium Romanæ vrbis Episcopum, de concilio provinciæ Carthaginensis, & de concilio Numidiæ, & aliquanto diligentius a quinque Episcopis, & quæ ipse ad tria ista rescripsit.* II. Eo consilio quinque Episcopos ad summum Pontificem scripsisse, vt si quid præter veritatem persuasum haberet de Pelagii sive persona, sive doctrina, id edoceretur, quod e re catholica esset, ab eo pervideri. III. Hoc scripto contineri nonnulla primum historica, eaque non parvi momenti, deinde formam judicii de Pelagio a sede apostolica instituendi, denique dogmatis diligentem tractationem. IV. Unum per se dogma disseri, nimirum de gratiæ christianæ differentia a natura seu libero arbitrio, & a lege atque remissione peccatorum: movebatur enim quæstio de gratia, quæ interna sit voluntati, eamque ad pie operandum, ac cupiditates vincendas instituat. V. Totam hanc epistolæ partem, qua dogma disputatur, nihil aliud revera esse, quam compendium, aut succum potius vel medullam libri ab Augustino compositi *de natura & gratia*, adversus librum Pelagii *de natura*. (hæc duo opera simul ad Innocentium transmissa sunt) VI. Sub finem attingi quæstionem de impeccantia; & Ambrosium, cujus testimonio abusus erat Pelagius, partim exponi, partim tacito nomine perstringi, ne videlicet tanti nominis auctoritas apud incautos præjudicaret veritati,

HONORANDISSIMO FRATRI, &c.] Animadverte summum Pontificem hac in epistola, quemadmodum in synodica Carthaginensi, aliisque Africanis FRATREM dici, cum tamen in Milevitana vocetur PATER, sicut & in aliis ab Augustino ad summos Pontifices scriptis sive libris, sive literis: causa est quod in prioribus synodicis subscriptum esset nomen Aurelii Episcopi magnæ civitatis, id est, qui toti diœcesi Africæ præerat. Episcopi enim magnarum ejusmodi civitatum Fratrum se nomine compellabant, cum ab aliis Patres nominarentur.

AURELIUS, ALYPIUS, &c.] Tres e Numidia numerantur, Alypius, Augustinus & Possidius,

Possidius; duo de provincia proconsulari, Aurelius & Evodius: de priorum trium, Aurelique Ecclesia seu civitate, dictum est antea: Evodius Uzalensem Ecclesiam rexit. Ille nec collationi interfuisse legitur, neque concilio Carthaginensi adversus Pelagium & Cælestium, cum tamen foret eximiæ inter Africanos doctrinæ. Causa, cur collationi non interfuerit, non alia forte fuit, quam quod Donatistis implacabile sui odium fecisset, nolletque ipse sua præsentia furentium animos ita accendere, ut pacioptatæ moram obiceremque poneret. Cur autem abfuerit a provinciali concilio, pronum est causari, quod in illa turma, quæ circa tempus autumni ad solemnem synodum conventura esset, non censeretur. Quantus porro extiterit, quantæque famæ, partim ex Augustini scriptis, ubi frequens Evodii mentio: partim ex codice canonum Africanorum, in quo canone quidem 58. datur ipsi potestas providendi, cum aliis novemdecim Episcopis, Ecclesiæ Hipponis Diarryti; can. autem 93. decernitur legatio una cum Theasio ad Imperatores contra Donatistas; canone tandem 108. injuriæ, quam passus esset a Donatistis, querela, per Restitutum & Florentium ad Imperatorem totius concilii Africani nomine delata est: partim denique ex libris quos conscripsit, sive de sancti Stephani miraculis, quanquam ipsius magis studio quam opere scriptos reor, sive de fide contra Manichæos, quod opus, postquam diu Augustino tributum est, Sirmondus Evodio restituit; sive de libero arbitrio ad monachos Adrumetinos, ut refert idem Sirmondus ex codice Trevirensi. *Lib. de hæresi prædest. cap. 1.*

SE DIXIT GRATIAM DEI CONFITERI, &c.] Quæ Patres illi quinque prosequuntur paulo expressius, oportet ut didicerint vel ex Orosio palam referente, quæ acta essent Diospoli, vel ex literis quas plures, cum ab Hieronymo, tum maxime a Gallicanis Episcopis acceperant. necdum enim gesta Diospolitanæ synodi in Africam venerant.

TIMASIUS ET JACOBUS DICUNTUR, &c.] Tota hæc adolescentum duorum, traditique ab iis Augustino libri, quem Pelagius de natura scripserat, ejusdemque ab Augustino refutati historia fusius traditur in lib. de gest. Palæst. cap. 23. & seqq. atque etiam in epistola Augustini ad Joannem Hierosolymitanum. Fuerunt illi porro duo, adolescentes quidam laici ac monachi Siculi, quos Pelagius, cum Syracusis versaretur, a sæculo quidem ad arctiorem vitam suis concionibus, sed simul fraudibus in suam hæresim traduxerat. Quod adolescentes fuerint, probat Augustini Julianique crebra compellatio; quod laici, indicat nomen filiorum, quo illos Augustinus vocat; quod monachi, demonstrat convitium Juliani, *dissolutos ex monachis adolescentes* dicentis; quod Siculi, inde apertum esse debet, quod a Pelagio præsente seducti sint, olimque, ut aiunt, (scribebant ann. 416.) ab Augustino edocti. At seduci non potuerunt jam olim a Pelagio, nisi cum in Sicilia moraretur, cumque haberet ardentes illas exhortationes, quarum Augustinus meminit, librumque componeret *de natura*: nam hoc utrumque in Sicilia contigit. *Epist. 252.* *Lib. 2. Augustini contra Julianum.*

SCRIPTAM AB UNO NOSTRUM EPISTOLAM, &c.] Ab Augustino scilicet respondente literis, quas a Pelagio acceperat de purgatione sua a Patribus Diospolitanis. Vide lib. de gestis Palæst. cap. 32. Hæc Augustini epistola interiit quidem, non magno tamen rei catholicæ damno, siquidem probabile est aliud nihil continuisse, quam quod hæc synodica; neque etiam Pelagio missa videtur, sicut optabat Augustinus, propter obitum Innocentii Papæ, qui mense Martio accidit, priusquam mare aperiretur.

VII. SYNODUS
HABITA ROMÆ
ADVERSUS PELAGIUM ET CÆLESTIUM
AB INNOCENTIO I. HONORIO XI. ET CONSTANTIO II. COSS.
VI. Kal. Februarias, anno CCCCXVII.

Septima synodus quæ prima Romana.

Ex qua datæ tres epistolæ decretales quas immerito Erasmus reprehendit.

RIBUS acceptis ex Africa epistolis, synodum coegit Romæ sanctus Innocentius, unde ad singulas Africæ synodos responditsingulis epistolis, quas decretales ipse vocat. Omnes certe tanto Pontifice dignæ sunt, quidquid effutierit Erasmus; omnes plenæ apostolici spiritus, quo & jura sedis Romanæ defensa sunt, & vera fides exposita, & hæretici communione ecclesiastica privati, & redeuntibus ab errore paterna brachia expansa, & impertiendæ absolutionis, non tantum facta potestas Africanis Pontificibus, sed etiam additum jubentis mandatum.

Tempus synodi, quæ prima est Romana in causa Pelagianorum, aperte loquuntur epistolæ, si quidem consignantur VI. Kal. Februarii, Honorio & Constantio coss. id est, die 27. Januarii, anno Christi 417. *Anno Christi 417 die 27. Januarii.*

Quod autem ex synodo Innocentius rescripserit, non videtur mihi dubium; id vero qui voluerit conficere ex his Gennadii verbis: *Innocentius urbis Romæ Episcopus scripsit decretum occidentalium Ecclesiarum & orientalium adversus Pelagianos datum*, frustra profecto fue- *Probatur Innocentium ex synodo rescripsisse.* *Lib. de script. eccl. cap. 44.*

Emendatus Gennadii locus.

rit. Neque enim hæ voces, *occidentalium Ecclesiarum*, &c. significant, quod tamen oporteret, ab occidentalibus Ecclesiis profectum decretum: alioquin collectum diei deberet vniversale Occidentis & Orientis concilium; quod prorsus alienum est ab omni fide. Deinde locus Gennadii aperto vitio laborat, caret enim hac voce, *Episcopis*, qua opus est: quasi diceretur Innocentius scripsisse decretum occidentalium Ecclesiarum, & orientalium Episcopis datum. De quo procul dubio in libro Pontificali legitur: *Hic constitutum fecit de omni Ecclesia*, id est, in omni Ecclesia observandum.

Explicatus liber pontificalis.

Consuetudo summorum Pontificum religiosè observata in scribendis decretis ea synodo.

Satius est igitur ex eo probare, habitam fuisse synodum, quod Innocentius, vt erat observantissimus ecclesiastici moris, non aliam tenuerit in mittendo decreto regulam, quam qua hoc sæculo summi Pontifices, sive præcessores, sive successores vsi sunt: quibus nimirum solemne fuit, & vix non religiosum, decretales epistolas, de dogmatibus præsertim, nonnisi in concilio scribere, & inde in vniversum orbem mittere. Ita Siricius Himmerio Tarraconensi, de non rebaptizandis Arianis; Mediolanensi Ecclesiæ, adversus Jovinianum; Africanis, de recipiendis Novatianis atque Montensibus. Ita Anastasius Joanni Hierosolymitano, de Origenis erroribus ac Rufino Aquilegiensi. Ita Zosimus vniversis Episcopis, de condemnatione Pelagii & Cælestii. Ita Cælestinus Cyrillo & aliis, de Nestorii impietate. Ita Sixtus Joanni Antiocheno & Orientalibus, de pace Ecclesiæ. Ita Leo Magnus Flaviano, adversus Eutychen. Ita Hilarus Episcopis Tarraconensis provinciæ, de illicitis ordinationibus. Ita denique Felix tertius Petro Fulloni Alexandrino, quem ob hæresim deposuit, & Zenoni Imperatori, cujus Henoticon improbavit.

Imo & in recipiendis Episcopis legatis. *In notis ad synod. Rom. sub Bonifacio II.*

Quid quod Romani Pontifices, quod Lucas Holstenius erudite monuit, in more positum habebant, Episcopos de rebus magni momenti ad se venientes e provinciis, & præsertim e conciliis, audire in cœtu, non tantum Urbici cleri, sed etiam Episcoporum, sive qui forent in vrbe, sive qui e vicinis locis evocarentur. Venerat autem Julius Episcopus ab Africanis conciliis, cum synodicis literis, de causa maxima, eaque dogmatica, ad Pontificem relaturus.

Damnati duo capitales errores Pelagianæ hæresis.

Quid in hac synodo gestum sit, constat ex epistolis Innocentii. Damnati sunt nimirum duo Pelagianorum errores, duoque catholica dogmata defensa; alterum de necessitate gratiæ; alterum de infantium baptismo propter peccatum originale. Dictum anathema in errorum auctores ac sequaces, nisi resipiscerent; oblata resipiscentibus indulgentia, præscriptusque indulgentiæ impertiendæ modus.

Damnationis sententia ab omnibus recepta, summa cum reverentia.

Quis eventus fuerit, quamque sanctum extiterit apud omnes Innocentii decretum, notum est, cum ex Augustino, qui pluribus in locis, vbi amat adhibere Innocentii verba ad convincendos Pelagianos, ipsumque in primis Julianum, quippe ab Innocentio ordinatum; tum ex Patribus Africanis *constituentibus in Pelagium & Cælestium, per venerabilem Episcopum Innocentium, de beatissimi Petri Apostoli sede prolatam manere sententiam*, &c. imo & ex ipso Cælestio damnante, vt se catholicum probaret, omnia quæ sibi objicerentur, secundum sententiam sancti Innocentii. & tandem ex Zosimo Pontifice vehementer vrgente Cælestium, vt consentiret literis Innocentii, tanquam certæ fidei regulæ. Et vero Zosimus ita religiose decessoris vestigia sequutus est, vt quam scripsit ad vniversos orbis Episcopos epistolam, de condemnatione Pelagii & Cælestii, hanc Gennadius videatur putam dicere Innocentiani decreti promulgationem.

Prosp. cont. coll. cap. 10.

Lib de scriptor. cap. 43.

Præsertim ab Augustino.

Serm. 2. de verb. Apost.

Non sine operæpretio animadvertes, lector, Augustinum post decretales Innocentii epistolas in Africam delatas, sermonem, qui secundus dicitur *de verbis Apostoli*, habuisse magna ex parte adversus Pelagianos, quos nonnulli verebantur ad ecclesiasticum judicium trahere, eumque ita conclusisse, vt suam sententiam sincere aperiret de auctoritate sedis apostolicæ: *Vbi tales inveneritis*, inquit, *occultare nolite. non sit in vobis perversa misericordia. Prorsus vbi tales inveneritis, occultare nolite, redarguite contradicentes. & resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam. inde etiam rescripta venerunt.* CAUSA FINITA EST, VTINAM ALIQUANDO FINIATUR ERROR, &c.

* forte miserunt

Monitum magni momenti.

Animadvertes etiam, non sine aliqua admiratione, vix vllum reperiri summi Pontificis decretum, in quo jura sedis apostolicæ in causis fidei, majoribusque aliis tractandis, magnificentius extollantur; nec vllum tamen, non dicam majoribus, sed neque paribus laudibus, parique religione ab Africanis acceptum: vt vel hoc vno satis Ecclesia Africana malæ fidei arguat homines, qui ab ipsa sibi subministrari jactant arma, quibus sedem apostolicam petant.

Sed jam repræsentandæ sunt nobiles illæ decretales epistolæ puræ a mendis, quibus hactenus ita scatebant, vt legentibus vel fastidium, vel sui contemptum crearent. In his repurgandis vsi sumus pluribus MM. SS. codicibus, sed vno præsertim antiquissimo sancti Germani de Pratis, cujus vsuram nobis concessit religiosissimus pariter ac eruditissimus Domnus Lucas Dacherius.

INNOCENTIUS *Aurelio, & omnibus sanctis Episcopis, qui in concilio Carthaginensis adfuerunt Ecclesiæ, dilectissimis fratribus in Domino S.*

Laus Afrorum ob servatas antiquas traditiones.

De referendis causis fidei ad sedem apostolicam.

IN requirendo his de rebus, quas omni cum sollicitudine decet a sacerdotibus, maxime vero a justo & catholico tractari concilio, antiquæ traditionis exempla servastis, & ecclesiasticæ memores disciplinæ, vestræ religionis vigorem, non minus nunc in consulendo, quam antea, cum pronunciaretis, vera ratione firmastis, vt qui de causa ad nostrum referendum approbastis esse judicium, scientes, quid debeatur apostolicæ sedi: nam omnes hoc loco positi ipsum sequi desideramus Apostolum, a quo ipse episcopatus, & tota auctoritas nominis hujus emersit.

Unde in Ec-

Hunc sequentes, tam mala condemnare novimus, quam probare laudanda; vel

id vero, quod Patrum instituta sacerdotali custodientes officio, non censetis esse calcanda, quæ illi, non humana, sed divina decrevere sententia: vt quidquid in disjunctis remotisque provinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, nisi ad hujus sedis notitiam perveniret, vbi tota hujus auctoritate, justa quæ fuerit, pronunciatio firmaretur. vnde aquas sumerent cæteræ Ecclesiæ, velut de natali suo fonte, a quo cunctæ procedunt, & per diversas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manant; vnde perciperet, quos ablueret, quos veluti cœno inemundabili sorditatos, mundis digna corporibus vnda vitaret.

[Ec]clesias totius mundi procedit pura doctrina.

Gratulor igitur, fratres carissimi, quod per fratrem & coepiscopum nostrum Julium literas ad nos destinastis; &, cum pro illis curam geritis, quibus præsidetis Ecclesiis, sollicitudinem vestram pro omnium vtilitate monstraris, & per cunctas totius terrarum orbis Ecclesias, omnibus vna quod prosit, decernendum esse deposcitis; vt suis constabilita regulis Ecclesia, & pronuntiationis justæ firmata decretalibus, illos pavere non possit, qui perversis instructi verborum argutiis, sub imagine catholicæ fidei disputant, ac velut pestiferum exhalantes virus, vt hominum recte sentientium in deteriorem partem corda corrumpant, totam veri dogmatis quærunt evertere disciplinam.

Et decreta quibus hæretici comprimantur.

Sanandum ergo celerius, ne longius execrandus animis morbus inserpat: sicut medicus, cum viderit, hujus terreni corporis aliquem esse languorem, magnum suæ artis æstimat documentum, si cito quis, illius interventu, desperatus non evadat. Sed cum putre vulnus aspexerit, adhibet fomenta, vel cætera, quibus illud possit, quod natum fuerat, vulnus obduci; at si id manens, sanari non potuerit, ne corpus reliquum sua tabe corrumpat, ferro amputat, quod nocebat, vt quod reliquum integrum est, servet intactum.

Qui præcidendi à corpore Ecclesiæ, & quidem celerius.

Præcidendum id ergo est, quod, velut puro sanoque nimium corpori vulnus, obrepsit; ne cum tardius abstergitur, in ipsis pene visceribus, hujus mali non exhauriendа post sentina considat.

Ne postea vix possint.

Nam quid nos de his posthac rectum amentibus existimemus, qui sibi se putant debere, quod boni sunt; nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur? Sed juste isti, qui tales sunt, nullam Dei gratiam consequentur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt, quantum vix alii, qui ab illo postulant,&accipere promerentur.

Desperati qui tollunt gratiam, qua sanentur.

Quid enim tam iniquum potest esse, tam barbarum, tam totius religionis ignarum, tam religiosis mentibus inimicum, quam huic te negare debere, quidquid in quotidiana gratia consequeris, cui te ipse confiteris debere, quod natus es? Ergo eris tibi in providendo præstantior, quam potest in te esse, qui te, vt esses, effecit: si huic putes debere, quod vivis, quomodo te non putas debere, quod, quotidianam ejus consequendo gratiam, taliter vivis? Tu, qui nos adjutorio, negas indigere divino, quasi ex nostra in totum possibilitate perfecti simus, dic quomodo vere adjutorium ejus in nos, cum tales a nobis etiam esse possimus, provocemus.

Refelluntur sex argumentis.

I. Quia inde homo habet, vt bonus sit, vnde habet, vt sit.

Eum qui adjutorium Dei negat, vellem rursus interrogare, cur dicat nos id non promereri: an illum hoc non posse præstare: an nihil esse, propter quod vnusquisque hoc debeat postulare. Posse hoc Deum, opera ipsa testantur; & adjutorio quotidiano nos egere, negare non possumus. Hoc enim, si bene vivimus, precamur, vt melius sanctiusque vivamus: si prava sentientes a bonis avertimur, vt ad rectam redeamus viam, ejus auxilio plus egemus.

II. Quia preces sunt testes indigentiæ.

Nam quid tam mortiferum, tam præceps videatur ad casum, tam expositum ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes posse sufficere, quod liberum arbitrium, cum nasceremur, accepimus, vltra jam a Domino nihil quæramus; id est, auctoris nostri obliti, ejus potentiam, vt nos ostendamus liberos, abjuremus; quasi jam amplius, quod possit dare non habeat, qui te in tuo ortu liberum fecit; nescientesque, quod nisi magnis precibus gratia Dei in nos implorata descendat, nequicquam terrenæ labis & mundani corporis vincere conemur errores, cum pares nos ad resistendum, non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium?

III. Quia sensus religionis superbiæ adversantium pugnat.

David inclamar, adjutorio sibi opus esse divino, qui digne hoc non quæreret, si liberum arbitrium plus prodesset, quippe cum vir beatus, & jam electus a Domino, nihil egeret; tamen ita Deum deprecatur postulans: *Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.* Nos nobis liberum arbitrium; ille Deum postulat adjutorem: quod nati sumus, posse sufficere nos dicimus; ille Deum, ne derelinquatur, exorat: nos dicimus manifeste, vt quid oremus Deum; ille tantopere beatus, vt supra diximus, vir, ne despiciatur, exorat. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant.

IV. Idipsum docet auctoritas & exempla prophetæ. *Psal. 26 v. 9.*

David ergo orationis ignarus, & suæ naturæ nescius accusetur: qui cum sciat,

tantum in sua inesse natura, adjutorem sibi Deum, & assiduum adjutorem invocat. nec illi sufficit assiduum invocare, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat, & per corpus omne psalterii, hoc & prædicat & clamat.

V. Imo & omniũ sanctorũ.

Si ergo hoc illi tam magnum visum sit, vt assidue diceret: ita necessarium confessus sit, vt nos doceret, quemadmodum Pelagius Cælestiusque, seposita omni responsione psalmorum, talique abdicata doctrina, suasuros se aliquibus esse confidunt, nos adjutorium Dei, nec debere quærere, nec egere, cum omnes sancti, nihil se sine hoc agere posse, testentur.

VI. Docet pariter primi hominis lapsus.

Liberum enim arbitrium olim ille perpessus, dum suis inconsultius vtitur bonis, cadens in prævaricationis profunda demersus est, & nihil, quemadmodum exinde surgere posset, invenit; suaque in æternum libertate deceptus, hujus ruina jacuisset oppressus, nisi cum postea Christi per suam gratiam relevasset adventus: qui per novæ regenerationis purificationem, omne præteritum vitium sui baptismatis lavacro purgavit; & ejus firmans statum, quo rectius stabiliusque procederet, tamen suam gratiam in posterum non negavit.

Et reparatio per incarnationem

Cujus fructus gratiæ adjutorium.

Nam quamvis redemisset hominem a præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum, & post ista, corrigere, multa servavit; atque quotidiana præstat remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim, vt quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Sed possem plura dicere, nisi vos constaret cuncta dixisse.

Sententia Afrorum in hæreticos approbatur.

** deest aliquid, hoc nempe aut simile quidda: Pelagium igitur & Cælestiũ, quos auctores nefariæ prorsus, & ab omnibus anathematizandi erroris advertistis, justa sententia damnastis: nec illi, &c.*

Executioni mandanda.

Quisquis ergo huic assentiens videtur esse sententiæ, qua dicat, adjutorio nobis non opus esse divino, inimicum se catholicæ fidei, & Dei beneficus profitetur ingratum*: nec illi nostra communione sunt digni, quam prædicando taliter polluerunt. ipsi enim sua sponte, dum sequuntur illa quæ dicuntur, longius a vera religione refugerunt. Cum enim hoc totum in nostra professione consistat, quotidianisque precibus nihil agamus, nisi quemadmodum Dei misericordiam consequamur, quemadmodum ferre possimus ista jactantes?

Quis, rogo, tantus illorum pectora error obcæcat, vt si ipsi nullam gratiam sentiunt, (quia nec digni sunt, nec merentur) nec de aliis considerent, quid quotidie singulis gratia divina largiatur? Sunt quidem isti omni cæcitate dignissimi, qui nec hoc sibi reliquerunt, vt se auxilio credant revocari ab erroribus posse divino: negantes enim adjutorium, non aliis, sed sibi, hoc penitus abstulerunt.

Quare avellendi sunt longius, & ab Ecclesiæ procul removendi visceribus, ne diutius multa occupans, insanabilis post error increscat. Si enim diu fuerint in hac impunitate versati, necesse est, multos in hanc suæ pravitatem mentis inducant, decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui fidem catholicam nunc sequuntur. putabunt enim eos recte sentire, quos adhuc viderint in Ecclesia perdurare.

Ejectis ex Ecclesia hominibus noxiis.

Separetur ergo a sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi sævientis afflatu, cautius, quæ sunt sincera, perdurent, & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur. Sit totius corporis illibata perfectio, quam vos sequi & tenere, hac in illos pronuntiatione cognovimus, & vna vobiscum pari assensione servamus.

Qui tamen recipiendi, si resipiscant.

Qui si tamen aliquid in se Dei adjutorium, quod hucusque negaverunt, provocaverint, & opus sibi ejus auxilium esse cognoverint, vt de hac labe, in qua sui cordis incurvatione corruerant, liberentur, quasi in lucem de fœda tracti caligine, remotis abdicatisque omnibus, quibus totus, ne verum aspiceret, fœdabatur & caligabar aspectus, damnent hæc, quæ hucusque senserunt; & aliquando animum rectis disputationibus commodantes, ab hac aliquantulum labe correcti, veris se sanandus conciliis tribuant, atque submittant.

Facta Episcopis potestate solvendi a censura apostolica.

Quod si fecerint, erit in potestate Pontificum, istis aliquatenus subvenire, & talibus aliquam curam præstare vulneribus, quam solet lapsis, cum resipuerint, Ecclesia non negare: vt a suis revocati præcipitiis, intra ovile Domini reducantur, & ne foris positi, & tanto præsidio fidæ munitionis exclusi, periculis omnibus exponantur, devorandi vtique luporum dentibus atque vexandi, quibus obsistere hac, qua illos in se irritaverunt, doctrinæ perversitate non possunt.

Epilogus quo Afrorum doctrina commendatur.

Sed satis vestris munitis, & sic satis abundantibus nostræ legis exemplis probatur esse responsum; nec quicquam superesse duximus, quod dicamus, cum nihil prætermissum a vobis, nihil constet esse suppressum, quo illi refutari & penitus cognoscantur esse convicti: ideoque a nobis testimonia nulla ponuntur, quia & his plena relatio est, & satis constat, tot doctissimos sacerdotes cuncta dixisse, nec decet credere, vos aliquid, quod ad causam possit proficere, præteriisse.

Et alia manu. Bene valete, fratres. VI. Kal. Februarii, post Theodosii VII. &

Junii Quarti Palladii consulatum; *vel vt habent alii codices*, Honorio XI. & Constantio II. coss.

INNOCENTIUS *Silvano seni, Valentino, & cæteris, qui in Milevitana synodo interfuerunt, dilectissimis fratribus in Domino salutem.*

INTER cæteras Romanæ Ecclesiæ curas, & apostolicæ sedis occupationes, quibus diversorum consulta fideli ac non modica disceptatione tractamus, frater & coepiscopus noster Julius, dilectionis vestræ literas, quas ex Milevitano concilio, cura fidei propensiore, misistis, mihi peroptantct ingessit, Carthaginensis etiam synodi querelæ parilis scripta subjungens.

Exordiū a literis per Juliū a Milevitana synodo missis.

Nimirum exultat Ecclesia, tantam sollicitudinem commissis gregibus exhibere pastores, vt non solum ex his non patiantur errare; sed si quas ovium obscœnæ delectationis herba seduxit, aut segregare penitus velint, si in errore permanserint; aut illicenter dudum petita vitantes, custodiæ pristinæ circumspectione tutari. in vtraque parte videlicet consulentes, ne vel suscipiendo tales, simili cæteræ ducantur exemplo; vel spernendo redeuntes, luporum morsibus videantur ingestæ.

Et a laude Patrum propter pastoralem curam.

Prudens admodum & catholicæ fidei plena consolatio! Quis enim aut tolerare possit errantem, aut non recipere corrigentem? Nam vt durum arbitror, conniventiam præbere peccantibus; ita impium judico, manum negare conversis.

Diligenter ergo, & congrue apostolico consulitis honori, (honori, inquam, illius, quem præter illa quæ sunt extrinsecus, sollicitudo manet omnium Ecclesiarum) super anxiis rebus, quæ sit tenenda sententia, requirentes, antiquæ scilicet regulæ formam secuti, quam toto semper ab orbe mecum nostis esse servatam. Verum hæc missa facio, neque enim hoc vestram credo latere prudentiam. Cur id enim actione firmastis, nisi scientes, quod per omnes provincias de apostolico fonte petentibus responsa semper emanent?

Et observantiam erga sedem apostolicam, ad quam referunt de causa fidei.

Præsertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror, omnes fratres & coepiscopos nostros, nonnisi ad Petrum, id est, ad sui nominis & honoris auctorem, referre debere, velut nunc retulit vestra dilectio, quod per totum mundum possit omnibus Ecclesiis in commune prodesse: fiant enim necesse est cautiores inventores malorum, cum ad duplicis relationem synodi, sententiæ nostræ statutis viderint se ab ecclesiastica communione sejunctos.

Secuti omniū Episcoporum sententiam.

Gemino igitur bono caritas vestra fruetur: nam & canonum potiemini gratia servatorum, & beneficio vestro totus orbis vtetur. Quis enim catholicorum virorum cum adversariis Christi velit vlterius miscere sermonem? quis saltem ipsam lucem vitæ communione partiri?

Geminum inde bonum in relatores redundans.

Novæ hæreseos nimirum fugiantur auctores. quid enim acerbius in Deum fingere potuerunt, quam cum adjutoria divina cassarent, causamque divinæ, id est, quotidianæ precationis auferrent, hoc etiam dicerent: Quid mihi opus Deo? Merito in hos dicat hymnidicus: *Ecce homines qui non posuerunt Deum adjutorem sibi.* Negantes ergo auxilium Dei inquiunt, hominem sibi posse sufficere, nec gratia hunc egere divina, qua privatus, necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat, dum ad omnia vitæ perficienda mandata, sola tantummodo libertate contendit.

Refelluntur hæretici, quia preces auferunt.
Psal. 51. v. 9.

O pravissimarum mentium perversa doctrina! Advertat tandem, quod primum hominem ita libertas ipsa decepit, vt dum indulgentius frænis ejus vtitur, in prævaricationem præsumptione conciderit; nec ex hac potuerit erui, nisi ei, providentia regenerationis, statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset adventus. Audi David dicentem: *Adjutorium nostrum in nomine Domini;* &: *Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me, Deus salutaris meus.* Quæ incassum dixit, si totum in ejus erat positum voluntate, quod a Domino flebili sermone poscebat.

Atque incarnationis fin ctum.
Psal. 123. v. 8. & 26. v. 9.

Quæ cum ita sint, cumque in omnibus divinis paginis voluntati liberæ, nihil nisi adjutorium Dei, legamus esse nectendum, eamque nihil posse cælestibus auxiliis destitutam; quonam modo huic soli possibilitatem hanc pertinaciter, vt asseritis, defendentes, sibimet, imo, quod est dignius dolore, communiter plurimis, Pelagius Cælestiusque persuadent?

Sacrisque paginis pugnant.

Multifariis equidem, ad destruendum tale magisterium, vti possemus exemplis, nisi sciremus sanctitatem vestram ad plenum scripturas omnes callere divinas: præsertim cum vestra relatio tantis ac talibus testimoniis sit referta, vt his solis valeat præsens dogma rescindi: opusque non esse reconditis, cum ex iis, quæ facile vobis occurrentia posuistis, nec audeant obviare, nec possint Ergone Dei gratiam conantur auferre, quam necesse est, etiam restituta nobis status pristini libertate, quæra-

Laus Numidiam propter doctrinam.

mus? quippe nefarias diaboli machinas nonnisi eadem possumus juvante vitare.

Refutatur hæretici, quoad baptismum parvulorum. Ioan. 6. v. 53.

Illud vero, quod eos vestra fraternitas asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam sine baptismatis gratia, posse donari, perfatuum est: *Nisi enim manducaverint carnem Filii hominis, & biberint sanguinem ejus, non habebunt vitam in semetipsis.* Qui autem hanc eis sine regeneratione defendunt, videntur mihi ipsum baptismum velle cassare, cum prædicant hos habere, quod in eos creditur nonnisi baptismate conferendum. Si ergo nihil volunt officere, non renasci fateantur necesse est, nec regenerationis sacra fluenta prodesse. Verum vt superfluorum hominum prava doctrina celeri veritatis possit ratione discindi, proclamat hoc Dominus in evangelio, dicens: *Sinite infantes venire ad me, & nolite eos prohibere, talium est enim regnum cælorum.*

Luc. 18 v. 16.

Excommunicantur hæretici donec resipiscant. 2 Tim. 2. v. 23. Ibid. v. 26. Gal. 5. v. 12.

Quare Pelagium Cælestiumque, id est, inventores vocum novarum, quæ, sicut dixit Apostolus, *ædificationis nihilum, sed magis vanissimas consueverunt parere quæstiones*, ecclesiastica communione privari, apostolici vigoris auctoritate censemus, *donec resipiscant de diaboli laqueis, a quo captivi tenentur, secundum ipsius voluntatem*; eosque interim dominico ovili non recipi, quod ipsi, perversæ viæ secuti tramitem, deserere voluerunt: *Abscindendi sunt enim qui vos conturbant, & volunt convertere evangelium Christi.*

Recipiendi, si resipiscant. Rom. 1. v. 32.

Simul autem præcipimus, vt quicunque id pertinacia simili defensare nituntur, par eos vindicta constringat: *Non solum enim digni sunt morte qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*; quia non multum interesse arbitror inter committentis animum, & consentientis favorem. Addo amplius, plerumque dediscit errare, cui nemo consentit.

Iterata sententia excommunicationis.

Hæc igitur, fratres carissimi, in supradictos maneat fixa sententia. Absint atriis Domini: caveat custodia pastoralis, ne duarum ovium dira contagia serpant forsitan per vulgus incautum, rapacique lupus corde lætetur, intra ovile dominicum tantas ovium fusas catervas, dum a custodibus dissimulanter habetur vulnus duarum. Prospiciendum est ergo, ne permittendo lupos, mercenarii magis videamur esse quam pastores.

Iteratum recipiendi pœnitentes præceptum. Ezech 33. v. 11. 2 Petri 3. v. 9.

Jubemus tamen, quoniam Christus Dominus propria voluntate significavit, *nolle se mortem morientis, tantum vt revertatur & vivat*; si vnquam sani, deposito pravi dogmatis errore, resipuerint, damnarintque ea, quorum seipsi prævaricatione damnarunt, eis medicinam solitam, id est, receptaculum suum ab Ecclesia non negari: ne dum eos redeuntes forsitan prohibemus, oves extra ovile remanentes, expectantis hostis faucibus glutiantur, quas in semetipsas spiculis malæ disputationis armavit. Bene valete. Datum VI. Kal. Febr. Honorio XI. & Constantio II. coss.

INNOCENTIUS *Aurelio, Aliplo, Augustino, Evodio, Possidio Episcopis salutem.*

Exordium a literis quæ gratæ acciderunt.

FRATERNITATIS vestræ literas plenas fidei, totoque religionis catholicæ vigore firmatas, & alias a duobus missas conciliis, per fratrem & coepiscopum nostrum Julium, pergrato suscepimus animo, quod earum tenor omnisque contextio est in consideratione quotidianæ gratiæ Dei, & in eorum correctione, qui contra sentiunt, integra relatio ita consistit, vt & illis omnem tollere possit errorem, & idoneum cuivis, dato nostræ legis exemplo, quem sequi debeat, dignum possit præbere doctorem.

Satis hactenus disputatum cum hæreticis.

Sed de his jam satis, vt opinor, supra diximus, cum vestris relationibus respondentes rescripsimus, quid vel de illorum perfidia, vel de vestra sententia sentiremus. Sed subinde contra eos subvenit, & suppeditat quod dicatur; nec potest aliquando deesse, quod vincat, cum tam miserum impiumque sit, quod nostræ fidei virtute, & ipsa plenius veritate vincatur: qui enim omnem vitæ spem respuit, atque contempsit, inimica damnabilique cor suum disputatione confundit, cum credit nihil esse, quod a Deo accipiat, nec aliquid superesse, quod petat: ad sanandum se, qui sibi hoc abstulit, vlterius quid relinquit?

Consulendum iis, quos deceperint.

Si ergo sunt aliqui, quos in sui defensionem perversitas tanta devinxerit, quique huic se dogmati dedant, atque conjungant, sperantes hoc ad catholicam pertinere doctrinam, quod abhorrens longius & penitus approbatur adversum: illi infecti istorum monitis, & verbis, vt laberentur, inducti, quatenus ad rectum viæ tramitem redeant, festinabunt; nec diutius mentem obsidens, velut eorum sensibus pastus, error invadet.

Quique audita Pelagii

Nam si Pelagius, quocunque restitit loco, eorum animos, qui facile vel simpliciter crediderunt disputanti, hac affirmatione decepit: seu hac illi in vrbe sint, (quod

nescientes, nec manifestare possumus, nec negare: cum etsi sunt, lateant; nec aliquando audeant, vel illum prædicantem ista defendere, vel talia, aliquo nostrorum præsente, jactare; & in tanta populi multitudine, nec deprehendi aliquis facile, nec, vbi lateat, possit agnosci) sive in quovis terrarum loco degant, Dei nostri misericordia gratiaque credimus, quod facile corrigantur, audita ejus damnatione, qui fuerit pertinax, & resistens hujus dogmatis auctor inventus: nec intereft vbi isti fuerint, cum, vbicunque inveniri potuerint, sint sanandi.

damnatione facile corrigentur.

Nobis tamen vix persuaderi potest, eum esse purgatum, quamvis ad nos a nostris quibusdam laicis sint gesta perlata, quibus ille auditum se credetet & absolutum: quæ vtrum vera sint, dubitamus, quod sub nulla illius prosecutione innotuerint, nec eorum aliquas accepetimus de hac re literas, apud quos istius tei iste præstitit causas. Quod si de sua ille potuisset purgatione confidere, hoc magis, credimus, egisset, quod multo melius esse potuerat, vt illos cogeret epistolis suis, quod judicaverant, more ecclesiastico indicare. Verum cum sint aliqua in ipsis posita gestis, quæ objecta, partim ille vitando suppressit, partim, multa in se verba retorquendo, tota obscuritate confudit, aliqua, magis falsis argumentis quam vera ratione purgavit negando, alia falsa interpretatione vertendo, ne ad tempus quidem potuerit videri absolutus.

Pelagius vero non videtur purgatus ut oportet in Oriente.

Sed vtinam, quod optandum magis est, etiam se ille ad veram fidei viam ab illo sui tramitis errore convertat, & cupiat velitque purgari, considerans quotidianam Dei gratiam, adjutoriumque cognoscens, vt videatur vere, & approbetur ab omnibus manifesta ratione correctus, non gestorum indicio, sed ad catholicam fidem corde converso.

Cum de veritate gestorum non constet.

Unde non possumus illorum, nec culpare, nec approbare judicium, cum nesciamus, vtrum vera sint gesta; aut si vera sunt, illum constet magis subterfugisse, quam se tota veritate purgasse.

Quod si confidit, novitque, non nostra dignum se esse damnatione, quod dicat, jam totum hoc se refutare, quod dixerat; non a nobis accersiri, sed ipse debet potius festinare, vt possit absolvi. Nam si adhuc taliter sentit, quomodo se nostro judicio, quibusvis acceptis literis, cum se sciat damnandum esse, committet? Quod si accersendus esset, ab iis melius fieret, qui magis proximi & non longo terrarum spatio videntur esse disjuncti. Sed non deerit cura, si medicinæ præbeat ille materiam. Potest enim damnare quæ senserat, ac datis literis, erroris sui, vt regressum ad nos decet, veniam postulare.

Quod si vere conversus sit, non est, cur Romam advocetur.

Cum literis possit veniam petere.

Librum sane, qui ejus esse diceretur, nobis a vestra caritate transmissum evolvimus: in quo multa blasphema, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, & a quovis damnandum atque calcandum non esset: cui similia, nisi qui ista scripserat, nemo alter in mentem reciperet, atque sentiret.

Liber Pelagii de natura damnatur.

Nam hoc loco latius de lege disputare, velut coram posito repugnanteque Pelagio, necessarium esse non duximus, cum vobiscum totum scientibus, parique nobiscum assensione gaudentibus colloquamur. Tunc enim melius hæc exempla ponuntur, quando cum iis, quos harum constat rerum imprudentes esse, tractamus: nam de naturæ possibilitate, de libero arbitrio, & de omni Dei & quotidiana gratia, cui non sit recte sentienti, vberrimum disputare?

Epilogus a laude Episcoporum propter doctrinam.

Anathematizet ergo iste, quæ sensit, vt illi, qui ejus sermonibus fuerant, præceptisque collapsi, quid tandem habeat fides vera, cognoscant. Facilius enim revocari poterunt, cum ista a suo senserint auctore damnari. Quod si ille pertinaciter in hac voluerit impietate persistere, agendum est qualiter vel iis possit subveniri, quos non scelus huc, sed magis error induxit: ne & illis hæc medicina pereat, cujus iste talem non admittit, nec postulat curam. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi. Datum v i. Kal. Febr. Honorio XI. & Constantio II. coss.

Præscribitur modus agendi cum iis quos Pelagius decepit.

VIII. SYNODUS
AB ATTICO CONSTANTINOPOLI CONGREGATA
ADVERSUS CÆLESTIUM
iisdem consulibus, anno CCCCXVII.

Octava synodus quæ prima Constantinopolitana in causa Pelagianorum.

Hujus meminit Augustin. Lib. 3. cont. Julian. cap. 1.

SUPER solius Cælestii nomine, vt loquebantur veteres, habita est ab Attico synodus octava, quæ prima Constantinopolitana in causa hæresis Pelagianæ De hac breviter Augustinus: *Vbique*, inquit, *diffusus Christi exercitus debellavit apud Carthaginem Cælestium, quando ipse non eram. & rursus Constantinopolitani longe a regionibus Africanis*, &c.

Et Mar. Mercator. Cap. 1. Commonit. num. 4.

Fusius Mercator: *Inde post aliquantos annos sub sancta memoria Attico Episcopo urbem Constantinopolitanam petiit: vbi in similibus detectus, magno studio sancti illius viri, ex prædicta alma vrbe detrusus est, literis super ejus nomine, & in Asiam, & Thessalonicam, & Carthaginem ad Episcopos missis, quarum exemplaria habentes proferre sumus parati. Prædictus tamen Cælestius etiam hinc ejectus ad vrbem Romanam, sub sancta memoria Zosimo Episcopo, tota festinatione perrexit*, &c.

Verum tria vocari possunt in quæstionem. Primum, an Atticus revera synodum habuerit, aut solummodo privatum judicium. Alterum, quo tempore habuerit. Postremum, an hujus synodi mentionem fecerit, vel Prosper in carmine de Ingratis, vel sanctus Cælestius in epistola ad Nestorium.

Sed postremum istud opportunius postea solvetur in partem negativam.

Temporis ratio.

Ad secundum manifeste satis, vt opinor, respondet Mercator: *Prædictus tamen Cælestius hinc* (Constantinopoli) *ejectus, ad vrbem Romanam tota festinatione perrexit.* Ex his enim liquido patet, Cælestium Constantinopoli Romam, ineunte pontificatum Zosimo, confugisse. Inivit autem pontificatum Zosimus ano. 417. mense Martio, vt demonstravimus in notis ad Commonitorium, posuitque non exiguum tempus in examinanda Cælestii causa, quam tandem absolvit ann. 418. circiter Maium. Si qua igitur synodus celebrata sit Constantinopoli, vnde fugiens Cælestius tota festinatione perrexit Romam, cum jam teneret sedem apostolicam Zosimus, celebratam oportet anno 1. pontificatus Zosimi, id est, ann. Christi 417.

Vere synodus fuit, & non tantum privatum judicium.

Non minus aperte solvit primum dubium idem auctor, vbi tradit, super Cælestii nomine literas ab Attico missas, & in Asiam, & Thessalonicam, & Carthaginem ad Episcopos. Neque enim ea tempestate moris erat, mitti denunciatorias tractorias ab vllo Episcopo, ad majores sedes, integrasque diœceses, cujusmodi erat vel Asia, vel Macedonia, vel Africa, nisi ex concilio, in quo juxta canones quispiam damnatus esset, damnationisque sententia toti, quatenus intererat, Ecclesiæ nuntiaretur.

Necessaria in hanc rē animadversio.

Moris illius, imo legis, admodum necessaria est animadversio: neque enim mediocriter conducit ad historiam ecclesiasticam illustrandam, ponendumque, sicubi oportet, inter privatas, & synodicas epistolas discrimen. Exempla vero, quibus hæc consuetudo asseritur, videre licet apud Lucam Holstenium in notis ad Romanam synodum paulo antea memoratis.

Periit synodica ad majores sedes directa.

Synodicas literas majoribus sedibus missas, quibus vel acta continebantur, vel saltem actorum breviatio, habuit præ manibus Mercator, tunc cum suum Commonitorium offerret: vtinam ad nos cum actis transmisisset, vt alia transmisit bene multa, quæ non majori operæpretio congessit, magna proculdobio historiæ Pelagianæ lux hinc fieret.

IX. SYNODUS

ROMÆ A ZOSIMO CELEBRATA

IN CAUSA CÆLESTII

HONORIO XI. ET CONSTANTIO II. COSS.

circiter mensem Septembrem, anno Christi CCCCXVII.

Nona synodus quæ secunda Romana.

NONAM synodum, quæ fuit altera Romana, Zosimus in basilica Clementis, flagitante Cælestio, celebravit anno sui pontificatus primo, Christi 417. circa initium Septembris, vt quam tardissime. Hæc omnia, partim ex literis Zosimi ad Africanos constant, partim ex Augustino Marioque Mercatore, & aliis ejusdem ævi scriptoribus: sunt tamen enucleatius explicanda.

Lib. 7. de concord. sacerdotii & imperii cap. 6. num. 5.

Quod cœtum Episcoporum habuerit summus Pontifex, & non tantum privatum judicium, facile conficeretur, si verum esset, quod scriptum reliquit illustrissimus Marca, Archiepiscopus Parisiensis, appellationem scilicet in causa fidei, non tam ad sedem apostolicam, quam ad synodum Romanam, factam olim fuisse: causa enim Cælestii, cum spectaret ad fidem, debuisset ab eo judicio, quod appellatum fuerat, disceptari. Sed vt suam de Eutychete sententiam idoneis testimoniis vir doctissimus comprobaverit, de Cælestio tamen Pelagioque, imo & Theodoreto, vix vlli fidem faciat, nisi admodum credulo, cum antiqui scriptores tale quiddam ne indicaverint quidem.

Non fuit tantum privatum judicium, sed vere synodus, vt probat Paulinus diaconus.
In libell. ad Zosim. apud Bar. in annal. ad ann. 418.
Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.
Commonit. cap. 1. num. 5. Marius Mercator.
Ibidem.

Satius est igitur aliunde argumenta conquirere, quæ probent quod contendimus. Probant vero primum verba hæc Paulini diaconi: *Contra quæ etiam magister suus litigat Pelagius, qui illa ipsa damnavit in judicio orientali, quæ iste IN SANCTÆ APOSTOLICÆ COETU conatur astruere.* Ista enim de priore, quod Zosimus instituerit, judicio intelligi debere, ex eo patet, quod posteriori Cælestius non interfuerit, sed desperata causa *subduxerit se & negaverit examini*, vt loquitur Augustinus; vel, vt ait Mercator, *non solum non adfuerit, sed etiam ex vrbe Romana profugerit.* Probant deinde, quæ scribit Mercator omnino pertinentia ad posterius judicium: *Vocatus ad audientiam pleniorem, vt quæ promiserat* (in priore) *festinaret implere*, &c. Quid enim est audientia plenior, quam cœtus priore aliquo frequentior? Quanquam priorem frequentem fuisse, multorumque Episcoporum, indicat non obscure Zosimus, cum ait, *se non Cælestium tantum, sed etiam quoscunque, qui eo tempore ex diversis regionibus aderant, sacerdotes admonuisse*, &c. probat etiam locus habiti cœtus, basilica nimirum sancti Clementis. neque enim aliis negotiis, quam sacris, id est, conciliis, inserviebant templa. Vide Holstenii notas ad synodum Romanam sub Bonifacio II. Probant denique voces ACTORUM GESTORUMQUE, quibus non tantum Zosimus, sed etiam Augustinus vtitur, cum de hoc ipso judicio loquitur.

Zosimus Pontifex.
Epist. 1. ad Africanos.
Locus in quo consessum est.
Voces actorū, gestorum, &c.
Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.

Qui convenerint.
Loco mox citato.

Ex verbis autem Augustini manifeste conficitur, hunc cœtum fuisse, non tantum aliquot Episcoporum, vt indicat Zosimus, sed etiam totius cleri Romani. Sic enim ait: *Quin etiam Romanos clericos arguunt, scribentes eos jussionis terrore percussos, non erubuisse prævaricationis crimen admittere, vt contra PRIOREM SENTENTIAM, qua gestis catholico dogmati affuerant, postea pronuntiarent, malam hominum esse naturam*, &c. Et paulo post: *Tot enim & tantis inter apostolicam sedem & Afros Episcopos currentibus & recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem Cælestio præsente & respondente confectis*, &c.

Quis locus & quæ causa conveniendi.
Epist. cit.

De loco & causa aperte loquitur Zosimus: *Cælestius presbyter nostro se ingessit examini, expetens ea, quæ de se apostolicæ sedi, aliter quam oportuit, essent inculcata, purgari*, &c. *Die cognitionis resedimus in sancti Clementis basilica*, &c.

Quæ ratio temporis.

Quod pertinet ad tempus, annus quidem ex prioribus Zosimi literis ad Africanos, mensis vero ex posterioribus cognoscitur. Illæ enim consignatæ sunt Honorio XI. & Flavio Constantio coss. qui fuit annus Christi 417. & primus Zosimi: istæ XI. Kal. Octob. Nam eum secutæ sint primas ex synodo missas, nec tamen statim, siquidem interjectæ fuerint *crebræ Cælestii professiones* par est credere primas circa finem Augusti aut initium Septembris scriptas fuisse, atque ita tunc temporis habitam synodum.

De alio consessu, in quo lecta Pelagii confessio.

Jam vero scribit Pontifex, epistolam libellumque Pelagii, & literas a Praylio ad Innocentium missas in gratiam Pelagii, recitatas fuisse publice in alio consessu, *auditaque tanto omnium gaudio, vt lacrymæ nonnullis præ affectu effluerent, plures admiratio teneret, tales etiam absoluta fidei infamari potuisse.* Tum addit ea, ex quibus postmodum, morosioribus quibusdam non satis optimi Pontificis humaniorem *cum pium* probantibus, visus est & accusari merito potuisse, & vix ab Augustino idonee defendi. Vide quæ annotavimus ad caput primum Commonitorii Marii Mercatoris.

Ad ann. Christi 417. num. 19. & seqq.

Verum cum id fere totum, quod hactenus retulimus, depromptum sit ex literis Zosimi ad Africanos, quas, etsi Baronius ex Vaticanis monumentis acceptas retulit, vir tamen eruditus Marcus Antonius Cappellus e Franciscana familia rejicit, perinde ac si a Pelagianis fictæ essent, ad faciendam sancto Pontifici & Africanis Patribus invidiam. Cum ipso disputare super ea re, locus & tempus jubet: sed literæ prius afferendæ pro actis synodi, & illæ quidem longe emendatiores, quam in annalibus legantur,

ZOSIMUS *Aurelio & vniversis Episcopis per Africam constitutis, dilectissimis fratribus in Domino salutem.*

Sedis apostolicæ auctoritas, & pacis studium, atque caritas.

MAGNUM pondus examinis magna desiderant, vt non sit rebus ipsis, quæ geruntur, inferior libra judicii. His accedit apostolicæ sedis auctoritas, cui in honorem beatissimi Petri Patrum decreta peculiarem quamdam sanxere reverentiam. Orandum igitur, & incessanter orandum, vt continua gratia, perennique adjutorio Dei, ex hoc fonte in totum orbem pax fidei & catholicæ societatis, nullis nubibus interfuscata, mittatur: *Caritas enim, qua*, sicut scriptum est, *Deus est*, perfecta plenitudinis abundantia gratulatur, si, cum aliquid suspicionis habuerit, vel fidei intentio sollicita, vel in longum producta contentio, id vera emendatione corrigitur.

1. Ioan. 4. v. 8.

Cælestius sistit se sedis apostolicæ judicio.

Cælestius presbyter noster se ingessit examini, expetens ea, quæ de se apostolicæ sedi aliter quam oportuit, essent inculcata, purgari. Et licet multæ occupationes majoribus vinculis ecclesiasticorum negotiorum curam nostram, sollicitudinemque distraherent: tamen ne fraternitatis vestræ de adventu ac discussione prædicti diutius penderet expectatio, posthabitis omnibus, die cognitionis resedimus in sancti Clementis basilica, (quippe qui imbutus beati Petri Apostoli disciplinis, tali magisterio veteres emendasset errores, tantosque profectus habuisset, vt fidem, quam didicerat & docuerat, etiam martyrio consecraret) scilicet vt ad salutiferam castigationem, tanti sacerdotis auctoritas præsenti cognitioni esset exemplo.

Quod habetur in basilica S. Clementis.

Acta pristina discutiuntur.

Omnia igitur, quæ prius fuerant acta, discussimus, sicut gestorum huic epistolæ cohærentium instructione disceτis. Intromisso Cælestio, libellum ejus, quem dederat, fecimus recitari: nec hoc contenti, vtrum hæc quæ scripsisset, corde loqueretur, an labiis, sæpenumero exploravimus. (cum de occultis animorum rebus Dei nostri possit esse judicium, cui non tantum cogitata, sed cogitanda etiam præsto sunt) Quid voces ejus contineant, compendiosius duximus, a sanctitate vestra legendo cognosci.

Legitur Cælestii libellus.

Unum sane movet nos, vt cum in præsenti ibi Cælestium habueritis, nihil liquido actum sit. Ad literas Erotis & Lazari, priori relatione destinatas, equidem ob fervorem fidei, præfestinarum esse, promptissimum est. Sed cum de his interrogaretur, asseruit nullum sibi de talibus contentionibus vnquam cum antedictis fuisse sermonem; nec ante sibi, quam de se scriberent, visu fuisse compertos; Lazarum sane in transitu cognitum, Erotem vero, etiam satisfactione interposita, quod secus de ignoto & absente sensisset, cum gratia recessisse. Tam caduca, ac nulla fundamina accusationis ignotæ cum essent, procul dubio iræ fuit, vt de persona talium, quæ tam ventosa & levis ex se erat, non quæreretur, si saltem illis loci sui ratio vitæque constaret, vt fides absentibus in absentes deberet adhiberi, tantumque pondus in literis esset, vt auctoritatem testimonii mererentur.

Et ipse respondere cogitur.

Afri nimiæ credulitatis arguuntur erga Erotem & Lazarum.

Homines ignotos & communione privatos.

Patuit hos inobservatis ordinationibus, plebe cleroque contradicente, ignotos, alienigenas, intra Gallias sacerdotia vendicasse, quibus seipsi propria abdicavere sententia; nosque, licet & alia, tamen eorum de se pœnitudinem secuti, sacerdotali eos loco & omni communione submovimus. Satis vrget causam, a talibus processisse, per literas & absentes ejus accusationem, qui se præsens tuetur, qui exponit fidem, qui provocat accusantem.

Non præcipitandum Romæ judicium, vt factum in Africa.

Nunquam piguit in melius retorsisse judicium. Adolescens & sancti Spiritus executor, Susannam seniorum falsitate damnatam invenit innocentem: reducitur a suppliciis casta per puerum, quæ per grandævos fingitur impudica. Non ergo omni, sicut cautum est, spiritui credendum: sed diu attentius examinandum est, præsertim de fide hominis, vbi fratus ejus & vita perpetua est. Nec Salomonem fefellit, in puerperii rixa, mentis indago: non enim statim, duabus feminis inter se jurgantibus, vnum pignus induxit, sed ibi arbiter fidem cunctabundus invenit, vbi veræ pietatis intellexit affectum; perquam rarum sit, vt longa & castigata cunctatio non ad veri cubile perveniat. Optimæ mentis indicium est, prava difficilius credere: nam plerique, quorum de se bonæ confessioni pigrius adhibetur fides, in illius erroris abruptum necessitate coguntur, & irremediabile vulnus efficitur, quod desperatur sanari.

Sed differendum post secundum mensem.

Quo tempore nisi veniãt qui præsentes ac-

Unde in præsenti causa nihil præcox immaturumque censuimus, sed voluimus innotescere sanctitati vestræ, super absoluta Cælestii fide, nostrum examen: cui etiam prior libellus, ab eo intra Africam datus, testimonio apud vos esse debuisset, ne inexploratis famaque jactatis tam facile crederetur. Quare intra secundum mensem aut veniant, qui præsentem redarguant aliter sentire, quam libellis & confessione

contexuit; aut nihil, post hæc tam aperta & manifesta quæ protulit, dubii sanctitas vestra resedisse cognoscat. *cusent, absolvendus Cælestius.*

Ipsum sane Cælestium, & quoscumque qui eo tempore ex diversis regionibus aderant sacerdotes, admonui, has tendiculas quæstionum & inepta certamina, quæ non ædificant, sed magis destruunt, ex illa curiositatis contagione profluere, qua unusquisque ingenio suo, & intemperanti eloquentia, seu scriptura abutitur; cum in hæc etiam magnorum virorum nonnunquam, cum ipsis auctoribus, scripta periclitentur, post permultam temporum seriem, interpretantis arbitrio, ut divine prædictum sit, *ex multiloquio non vitari peccatum*; & sanctus David postularet *circumstantiam labiis suis, orique custodiam.* *Qui admonitus de cavendis curiosis quæstionibus.* *Prov. 10. v. 19. Psal. 140 v. 3.*

Caritatem vestram tam apostolicæ sedis auctoritate, quam mutua amoris affectione commoneo, ut jam ingenia vestra sanctarum se omnium scripturarum, quæ secundum traditionem Patrum atque majorum præscriptæ sunt, præceptis observationibusque subjiciant. Quid illic non abundans? Quid non Dei spiritu & vocibus plenum sit? nisi libet unumquemque plus sibi credere, suoque de se uti judicio. Data . . . . Honorio Augusto XI. & Flavio Constantio II. consulibus. *Epilogus quo movetur Afri de eadem re.*

ZOSIMUS *Episcopus Aurelio & universis Episcopis per Africam constitutis dilectissimis fratribus, in Domino salutem.*

POSTQUAM nobis Cælestius presbyter auditus est, & quid de fide sentiret, evidenter expressit, eademque, quæ in libello contulerat, repetitis crebro professionibus roboravit, de ejus nomine plenius ad dilectionem vestram scripta direximus. Ecce epistolam Hierosolymitani Episcopi Praylii, qui in locum quondam sancti Joannis Episcopus est ordinatus, accepimus, qua causæ Pelagii enixius adstipulator intervenit. Literas quoque suas idem Pelagius purgationem continentes abundantissime misit, quibus & professionis suæ fidem, quid sequeretur, quidve damnaret, sine aliquo fuco, ut cessarent totius interpretationis insidiæ, cumulavit. *Literæ commendatitiæ Pelagii.* *Ejusdem libellus & literæ.*

Harum recitatio publica fuit: omnia quidem paria, & eodem sensu sententiisque formata, quæ Cælestius ante protulerat, continebant. Utinam ullus vestrum, dilectissimi fratres, recitationi literarum interesse potuisset. Quod sanctorum virorum, qui aderant, gaudium fuit! Quæ admiratio singulorum, (vix fletu quidam se & lacrymis temperabant) tales etiam absolutæ fidei infamari potuisse! Estne unus locus, in quo Dei gratia vel adjutorium prætermissum sit? Quid quisquis potest præterea dicere, vel mente concipere? Nec illi supernæ sententiæ subjectus esse, quæ a sancto Spiritu lata est, quod neque hic, neque in futuro venia vel remissione donetur? *Iis publice lectis magna gratulatio.*

Video etiam hunc Pelagium, Erote & Lazaro scribentibus, infamari. Itane, fratres dilectissimi, ad aures vestras, qui sint isti turbines Ecclesiæ vel procellæ, nec opinione pervenit? Itane vos latuit vita horum atque damnatio? Sed quanquam specialis illos apostolicæ sedis auctoritas omni communione submoverit, discite & in hac epistola, licet strictim, hominum mores. *Arguuntur Erus & Lazarus calumniæ in Pelagium.*

Vetus Lazaro consuetudo est innocentiam criminandi. Per multa concilia in sanctum Britium coepiscopum nostrum Turonicæ civitatis diabolicus accusator inventus est. A Proculo Massiliensi in synodo Taurini oppidi sententiam calumniatoris excepit. Ab eodem Proculo fit post multos annos sacerdos, tyrannici judicii defensor, civitatis Aquensium; cumque contrairet afflicta civitas, in ipsum penetrale, & sacerdorale solium sanguine innocentis pene respersum irrupit: stetitque in eo hactenus, umbra sacerdotii, donec in tyrannoimago staret imperii. quo loco post internecionem patroni sponte se exuit, & propria cessione damnavit. *Lazari mores & flagitia.*

De Erote vero omnia similia, idem tyrannus, patronus cædis, turbæ presbyterorum contradicentium, vincula & custodiæ, & totius civitatis afflictio, similis pœnitentia de abdicatione sacerdotii. *Eros Lazaro similis.*

Mirum est si isti laicum virum ad bonam frugem longa erga Deum servitute nitentem falsis literis percellere noluerunt, qui in fratres & coepiscopos tanta machinati sunt, qui tot tempestates Ecclesiæ reddiderunt. Non decet episcopalem auctoritatem, & præcipue prudentiam vestram, ad levium susurronum scripta pendere. *Uterque Pelagii calumniator.*

Ecce Pelagius, Cælestiusque apostolicæ sedi in literis suis & confessionibus suis præsto sunt. Ubi Eros? Ubi Lazarus? Erubescenda factis & damnationibus nomina. Ubi illi adolescentes Timasius & Jacobus, qui scripta quædam, ut asserebatur, protulerunt? Vos conjicite, si qui talia in sede apostolica confitentur, illa quæ de iisdem a pravis ac levibus auctoribus, ac dubio rumore jactata sunt, oporteat credi. *Pelagius & Cælestius præsentes in libellis, absentes accusatores.*

Reprehensio Afrorum quasi peccaverint in judicio. *Matth. 22. v. 31.*

Amate pacem, diligite caritatem, studete concordiæ; nam scriptum est: *Diliges proximum tuum tanquam teipsum.* qui magis alter alteri proximi sumus, quam omnes, qui in Christo vnum esse debemus. Non omnis qui aures vestras ventus ingreditur, nuntius est veri: ideoque animo præsule & in excubiis constituto semper opus est, ne totum famæ, totum testibus liceat. Recensete sacras literas & divina tabularia: magnam partem falsi testes occupavere, vbi sanctorum aut accusationem, aut pericula reperimus; maximam dico, imo totam, cum in ipsum Dominum nostrum salvatorem, totius mundi hostiam & Pontificem salutarem, falsi testes insurrexerint. Æstimate quid jam possit præterire fallacia, quæ in Deum fidei, imo in ipsam fidem, ac veritatem perjuriis impetum fecit.

Admonitio, ne tale quiddam imposterum peccent. *Psal. 118. v. 105.* *Ioan. 7. v. 51.* *Exod. 23. v. 1.* *Ibidem.* *Eccles. 11. v. 7.*

Hæc ideo scripsimus, vt de cætero, si qui absentes, minusque noti de quolibet talia ex libidine mentientur, fixi sint pedes vestri adversus arietem fraudulentiæ. Unde & *lucernam pedibus suis ac lumen semitis suis* vir sanctus exorat, scilicet ne inter fallaces tenebras sint cæca nobis & errabunda vestigia. Et in Evangelio: *Nunquid lex nostra judicat hominem, nisi ab ipso audierit prius & cognoverit?* Etiam in veteri Testamento: *Non credas auditui vano, & non consenseris cum iniquo fieri testis injustus.* Et ne forte multitudini detrahentium ante examinationem judicii crederetur, addit dicens: *Non eris cum pluribus in malitia; & non accipies per eos peccatum.* Et iterum alibi: *Priusquam interroges, ne vituperes quemquam; & cum interrogaveris, corripe juste.* Et iterum: *Quæ viderint oculi tui, loquere.* Et in Actibus Apostolorum adversus principes sacerdotum, & seniores Judæorum postulantes absentis Pauli Apostoli damnationem, justissimam sententiam gentilis Festus tribunus protulit, quam convenit etiam nos in faciem credentium objicere ad verecundiam, dicens: *Non est consuetudo Romanis, damnare aliquem hominem, prinsquam is, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluenda crimina.* Si hanc igitur moderationem extra septum fidei nostræ positus tenuit contra sacerdotalem pudorem, indigna omnino credulitas est absentibus in absentes. Quotus quisque immunis invenietur a vulnere, si ad omnem ferientis ictum credulum pectus aperitur.

Actor. 25. v. 16.

Gravis eorundem objurgatio per comparationem.

Doceat nos terrena moderatio. Quæ sæcularibus arbitriis & causis primum de ipsis judicibus eligendis repudiandisque jussit, & quanta cunctatio? Quot interpositæ dilationes? Quoties adhibita comperendinatio, etiam sub ipso fine certaminis, ampliate judicia concessit innocenti reo? Confugitur ad mare, & extramarina documenta, vt fides, quæ in præsenti plerumque arctioribus strangulatur angustiis, saltem eminus veniat. Hæc omnia mentior, nisi in patrocinium tuendæ innocentiæ reperta sint. Tolerabilius est enim innocentem quemlibet tardius inveniri, quam cito pro nocente damnari.

Iterata Erotis & Lazari reprehensio.

Grave fuit Lazaro & Eroti, literarum suarum pedissequos esse. Annesciebant dilectionem vestram ad sedem apostolicam relaturam? Huc certo calumniæ compendio navigassent. Ubi de episcopatu abdicando agitur, maria terrasque lustrant, nec vlla suffragia prætermittunt. Ubi vero innocentium fama percellitur, otiosi & delicati, sive accusatores, sive testes, (in vtroque enim fallentibus nomen infame est) in cubilibus & lectulis suis literis abutuntur, & totam Africam, vniversumque tranquillum catholicæ serenitatis innubilant ad libidines suas duæ pestes. Ante tribunal Christi omnes stabimus, nemo illic abesse poterit, nec Domini, cujus immensitas omnibus locis ac rebus intervenit, declinare judicium.

Exhortatio ad Afros, ad gaudendum de fide Pelagii & Cælestii.

Si Deo nostro cordi fuit, propter oves perditas, Verbum carnem fieri, & ex domino formam servientis induere, vt diu interceptam redderet libertatem; sit vobis gaudium, eos quos falsi judices criminabantur, agnoscere a nostro corpore & catholica veritate nunquam fuisse divulsos. Certe hoc, quod nostra expectatio desiderabat, eluxit, vt damnanda damnarent, & obsequerentur. Si paterfamilias reditu filii gratulabatur, qui *mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus est;* & jubebat in vsum ejus stolam mundam, hoc est, insigne candidæ mentis afferri, & vitulum saginatum: quantum hæc vberior exultatio est fidei, non mortuos esse, nec periisse, de quibus falsa vulgata sunt? Misimus igitur ad dilectionem vestram exemplaria scripturarum, quas Pelagius misit: quarum lectionem non ambigimus parituram esse vobis in Domino de absoluta ejus fide lætitiam. Data XI. Kal. Octobris.

Luc. 15. v. 32.

Harum meminit M. Mercator.

SED jam tempus est tractare quæstionem his de literis motam ab erudito Cappello adulterinas putante. Ea vero neque talis est, quæ non possit testimonio veterum finiri; neque difficilis, cum nihil afferatur a Cappello quod vehementer vrgeat, imo quod per seipsum non corruat. Nam vt a testimonio veterum ducam initium, Marius Mercator meminit priorum literarum, quarum etiam mentio fit in posterioribus: *Ob hoc ipsum*, inquit, *nonnulla Cælestius illius sancti sacerdotis humanitate dignus est habitus; & sic epistolam quandam benignitatis plenam*

Commonit. cap. 1. num. 5.

ad Afros Episcopos meruit, qua ille abusus est, vel adhuc abutitur, ad multorum ignorantium deceptionem.

Facundus Hermianensis. Facundus Hermianensis, non vnius tantum, vt Mercator, sed duas memorat, singulas in gratiam singulorum hæreticorum datas. sic enim

Lib. 7. cap. 3. ait: *Invenient postremo beatum quoque Zosimum, apostolicæ sedis antistitem, contra sancti Innocentii decessoris sui sententiam, qui primus Pelagianam hæresim condemnavit, fidem ipsius Pelagii, ejusque complicis Cælestii, quem in Ecclesia Carthaginensi convictum, atque appellantem apostolicam sedem, & ipse gestis di,cusserat, tanquam veram & catholicam laudantem, insuper etiam Africanos culpantem Episcopos, quod ab illis hæretici crederentur: cum, necdum ipsis Africanis Episcopis dolos eorum multo manifestius detegentibus, memoratos Pelagium & Cælestium putaret orthodoxos.*

Julianus ipse Pelagianus. Tam claris tamque gravibus testimoniis duobus tertium addi potest Juliani ipsius Eclanensis Episcopi: obscurius illud quidem, si per se solum spectetur; sed quod ex aliorum consortio clarissimam lucem habeat.

Julianus igitur in libello, quem scripsit ad Zosimum summum Pontificem, nomine octodecim Episcoporum damnationi Pelagii & Cælestii subscribere detrectantium, eas affert detrectandi causas, easque exceptiones adversus judicium in sede apostolica factum, quas summus Pontifex in secundis literis, in quibus priorum fit mentio, adhibuerat contra Africanos; nec affert tantum, sed iisdem quoque verbis, ad majorem sedis apostolicæ sive exprobrationem, sive contumeliam. Sic enim habet:

Libell. fidei part. 4. *Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis, quod sic absentum damnationem, ob Dei timorem, subscribere non audemus, docti per scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non*

Exod. 23. v. 1. juxta septuag. *debere præferri dicentis:* Non credes auditui vano, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus. *Et ne multitudini quis credendum putaret,*

Ibidem. *adjunxit:* Non eris cum pluribus in malitia.

Eccles. 11 v. 7. *Et iterum:* Priusquam interroges, ne vituperes quemquam. *Et iterum:* Quod viderunt ocu-

Matth. 7. v. 1. li tui, loquere. *Item in Evangelio:* Nolite judicare, vt non judicemini: nolite condemnare, vt non condemnemini. in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis, & qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Item in*

Ioan. 7. v. 51. *alio Evangelista etiam Judæi fatentur*, quod lex nostra non judicet hominem, nisi ab ipso au-

Actor. 25. v. 16. dierit & cognoverit, quid faciat. *Et in Actibus Apostolorum per gentiles Festi similis prolata est sententia*, quod non sit consuetudo Romanis damnare aliquem, priusquam, qui accusatur præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluendum crimina.

Respondetur argumentis Cappelli. Hac triplici tanta, tamque manifesta auctoritate etsi obrui posse videatur Cappellus, cum proferre nihil possit, nisi infirmum & debile; non est tamen sine responsione dimittendus, quantumvis miratus sim non mediocriter aliquando, virum iam eruditum eousque, sive hæreticorum odio, in quos dissertabat, sive quo alio animi motu, impeditum fuisse, vt non animadverteret, inde fidem literis Zosimi astrui, vnde tolli putaret. Quatuor argumentis vtitur ad suppositionem literarum probandam: & primo quidem, quasi literæ pugnantia historiæ, atque Augustini testimonio contineant. Sic enim ait:

Magna, si literis credimus, Zosimum inter & Africanos dissensiones animorum extiterunt, Zosimo Africanos acerbius perstringente, Africanis vicissim Zosimum invidiosa querelarum mole onerantibus: cum tamen re ipsa mutua vtriusque partis consensione tota Cælestii Pelagiique causa peracta sit, idque Augustinus testetur lib. 2. ad Bonifacium, cap. 3. &c. Et primo quidem, ex ipsomet Augustino, quem laudat.

At contrarium testatur Augustinus, & eo quidem ipso loco qui profertur. Cum enim Zosimum excusare niteretur, propter reverentiam sedis apostolicæ, cogente nihilominus veritate, ea dixit quæ Cappellum arguant, & penitus convincant. Quid enim volunt hæ voces? *Aliquanto lenius hæc ingenia, quam severior postulabat Ecclesiæ disciplina, tractata sunt.* Quid istæ? *Tot & tantis inter apostolicam sedem & Afros Episcopos currentibus & recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem, Cælestio præsente & respondente confectis, quænam tandem epistola venerandæ memoriæ Papæ Zosimi? qua interlocutio reperitur, vbi præceperit credi oportere sine vllo vitio peccati originalis hominem nasci? Nusquam prorsus hoc dixit, nusquam omnino conscripsit*, &c. *Libellus ejus catholicus dictus est, quia & hoc catholicæ mentis est*, &c. Quid tandem aliæ? *Ex Africa Romam literæ postea quam venerunt, id continentes, non sufficere hominibus tardioribus & sollicitioribus, quod se generaliter Innocentii Episcopi literis consentire fatebatur; sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat: ne si id non fecisset, multi parum intelligentes, magis in libello ejus illa fidei venena a sede apostolica crederent approbata, propterea quod ab illa dictum erat, eum libellum esse catholicum; quam emendata, propter illud, quod se Papæ Innocentii literis consentire ipse responderat.* Et sub finem: *Quidquid interea lenius actum est cum Cælestio, servata dumtaxat antiquissima & robustissima fidei firmitate, correctionis fuit clementissima suasio, non approbatio exitiosissimæ pravitatis*, &c. Potuitne Augustinus manifestius indicare literas, quarum præcipua capita perstringit?

Pergit Cappellus, sed secundum, quod adhibet, argumentorum, non validius primo est, cum eandem patiatur solutionem. *Pelagius*, ait, *non potuit fallere Ecclesiam Romanam, vt scribit Augustinus lib. de pecc. orig. cap. 8. Fefellit vero, si qua fides secundis literis. Quid enim aliud significant verba hæc Zosimi:* Sit vobis gaudium, eos, quos falsi testes criminabantur, agnoscere a nostro corpore & catholica veritate nunquam fuisse divulsos. *Quid ista?* Quantum hæc exultatio fidei non mortuos esse, nec periisse, de quibus falsa vulgata sunt. Secundo, ex eodem Augustini loco quē adhibet.

Afferendus iterum solus pro responsione Augustini locus: *Pelagius fefellit judicium Palæstinum, propterea que ibi videtur esse purgatus. Romanam vero Ecclesiam, vbi eum esse notissimum scitis, fallere* USQUEQUAQUE *non potuit, quamvis & hoc fuerit vtcunque conatus, sed, vt dixi, minime valuit.* RECOLUIT *enim beatissimus Papa Zosimus, quid imitandus præcessor ejus de ipsis senserit gestis.* ATTENDIT *etiam quid de illo sentiret prædicanda in Domino Romanorum fides, quorum adversus ejus errorem pro veritate catholica studia consonantia concorditer flagrare cernebat.* Quam ingeniose enim posita est vox, vel illa, *fallere vsquequaque non potuit*: vel ista, *recoluit*; imo & hæc, *attendit*. quibus tacite Augustinus intelligentibus innuit, & Pelagium aliquando

fefellisse Papam Romanum, sed non vsquequaque; & Zosimum memoriam revocasse, quæ parumper abierat; & summum Pontificem Innocentii constitutum paulo diligentius attendisse, quam prius, cum deciperetur ab hominibus malæ fidei.

Tertium, ex eodem item quo vititur, Augustini testimonio.

Addit Cappellus, tertium argumentum, constare scilicet ex Augustini testimonio, *nec Cælestium fuisse receptum a Zosimo, nec ejus fidem probatam; nec negatos ab ipso errores, de quibus accusabatur; nec evocatum ex Africa Paulinum; nec Erotem & Lazarum ex Gallia ad prosequendam causam; nec vocatis præfinitum terminum duorum mensium. sed id temporis assignatum soli Cælestio ad errores, ex formula præscribenda, de qua in Africam scriptum fuerat, ejurandos. his tamen omnibus pugnantia contineri literis Zosimo tributis. ipsas igitur esse falsas, aut mentitum Augustinum.*

Contineri fateor literis, quæ dicta sunt, nimirum Zosimo probatam aliquatenus fuisse fidem Cælestii; (sive hoc nomine libellus intelligatur, sive personæ sensus) abnegatos a Cælestio errores qui objicerentur; evocatum Romam ex Africa Paulinum, qui præsens accusaret ad constitutum diem; datum Cælestio duorum mensium spatium ad resipiscendum, quod nempe ad tempus judicium differebatur. Sed contineri nego, evocatos etiam ex Gallia Erotem & Lazarum: fefellit enim in eo Cappellum memoria, cum Episcopi illi duo nunquam Gallias ex Palæstina, imo neque in Africam revenerint, nec verba illa Zosimi: *Vbi Eros? vbi Lazarus? Erubescenda factis & damnationibus nomina:* evocationem contineant, sed potius exprobrationem: alioquin ipsos quoque Jacobum & Timasium evocasse Pontifex credi deberet. sequitur enim: *Vbi adolescentes Jacobus & Timasius.* &c.

Verum, quæ quatuor contineri fateor literis, ea tam certis auctoribus vera comprobantur, vt hic quoque suo se argumento vir eruditus refellerit. Nam vt a primo incipiam, quid Augustinus aliud docet, quam probatam fuisse Cælestii fidem, cum ait, *libellum ejus catholicum fuisse dictum a sede apostolica?* Quam aperte secundum docet! damnatos scilicet a Cælestio suos errores, vrgente Zosimo, his verbis: *Huic* (Innocentio) *ipse Cælestius consentire professus est, quando cum illi a sancto præcessore suo dictum esset:* Illa omnia damnas, quæ jactata sunt de nomine tuo? *Ipse respondit.* DAMNO SECUNDUM SENTENTIAM BEATÆ MEMORIÆ PRÆCESSORIS TUI INNOCENTII, &c. Quam manifeste tertium! *Atque ita velut phreneticus vt requiesceret tanquam leviter fotus, a vinculis tamen excommunicationis nondum est creditus esse solvendus: sed interposito* DUORUM MENSIUM *tempore, donec rescriberetur ex Africa, resipiscendi ei locus, sub quadam medicinali sententiæ lenitate, concessus est.* Jam vero quartum, quod Paulino condictum sit ad secundum mensem, fatetur ipse Paulinus: *Libellum idcirco direxi, quia me licet, sermone Basiliscus subdiaconus a tua beatitudine, cum gestis sedis apostolicæ directus, Carthagine convenit quarto Non. Novemb. die, vt adessem ad apostolicam sedem, & tuæ judicio sanctitatis,* &c.

Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.

Lib. de peccat. orig. cap. 6.

In libello apud Baronium ad annum 418. num. 15.

Quarto denique, ex libello Paulini quem offert, vt sua omnis Baronium fertur.

Adhibet tandem Cappellus, velut quartum argumentum, quod alia firmaret, auctoritatem ipsius quoque Paulini diaconi, vt instrumentum ex Vaticanis monumentis erutum instrumento indidem accepto refellat: *Paulinus, inquit, in libello gratias agit Zosimo, quod apostolica auctoritate damnasset Cælestium* RECUSANTEM DAMNARE ERRORES, *quos ipse illi vt accusator objecerat,* SE QUOQUE NON VOCATO. Tum verba profert, quibus Paulinus meminit quidem Zosimi vehementer instantis Cælestio, vt objecta damnaret: nec tamen meminit absolutionis illius quasi fiduciariæ, quæ in literis memoratur, non prætermissurus vtique, si qua fuisset per obreptionem obtenta, & sedes apostolica decrevisset aliquando, id quod postmodum, causa plenius cognita, correxisset. Ex his vero infert tres istas epistolas, quæ nomine Zosimi circumferuntur, felle potius quam atramento scriptæ, confictas fuisse a Pelagianis, vt indulgerent, tum suæ indoli quæ ad calumniandum facta; tum iræ erga summum Pontificem, a quo se damnatos impatienter ferrent; tum odio in Africanos, quorum studio vrgeri se ita sentirent, vt neque respirare possent vnquam, propter Ecclesiæ fulmina, neque vspiam consistere, propter imperatoriam proscriptionem. Infert quoque, aut saltem suspicatur, ab iisdem artificibus elaboratas postea duas ad Bonifacium & Cælestinum de appellationibus epistolas Africanorum, quibus par pari referrent, imo cum vsura redderent, quidquid exprobrationis ex vrbe Roma prius accepissent.

Ita quidem vir eruditus, sed quem Baronius, quemadmodum & alios oppido non paucos, incautum abduxit in suam opinionem, qua credidit, libellum a Paulino oblatum fuisse Zosimo, in gratiarum actionem, post damnatos apostolica auctoritate Pelagium atque Cælestium; cum tamen pluribus ante mensibus oblatus sit, nec aliud sit revera, præter artificiosam quandam excusationem, cur ad constitutum diem non adfuerit, imo nec adesse debuerit judicio sedis apostolicæ.

Inquiritur in libellum Paulini, qua de causa scriptus sit.

Non equidem diffiteor, summo Pontifici gratias aliquas a Paulino referri; referri nego ob supremam sententiam in Cælestium latam: quod maxime oporteret, si audiendus foret Baronius; sed hac vna de causa, quia Zosimus, inter agendum cum Cælestio, Paulini mentionem fecisset, eamque tanto honorificentiorem, quanto vehementius institerat, vt Cælestius, quæcunque diaconus in libello objecerat, sine circuitu damnaret, si modo catholicus audire vellet. Tantam enim Pontificis instantiam interpretatus est Paulinus, velut honestam vadimonii remissionem. Quid enim superesset causæ, cur judicio se sisteret, cum jam & ejus fides probata foret, & libellus olim Aurelio Carthagine oblatus pro indubitato litis instrumento acceptus esset?

Vulgaris opinio refellitur ipsiusmet Paulini testimonio.

Verum, vt res tota, quæ viros etiam diligentes præterfugit, evidentius patescat, exscribenda videtur pars vltima libelli, qua negotium fere integrum continetur. Sic autem se habet: *Vnde oro apostolatum tuum, vt hunc meum libellum suscipi jubeas, quo gratias referam tantæ sedi, & sententiis justissimis pro parte mea latis: quem idcirco direxi, quia me, licet sermone, Basiliscus subdiaconus a tua beatitudine, cum gestis sedis apostolicæ directus, Carthagine convenit quarto Nonarum Novembrium die, vt adessem ad apostolicam sedem, & tuæ judicio sanctitatis. Ad quod suse suggestum est, me promittere non defuturum fore, si adversum me, & non pro me, fuisset lata sententia. Ibi tunc igitur nihil agere potui, quia*

is, qui ad sedem apostolicam provocaverat, defuit, quem oportuerat utique merita sua appellationis astruere, maxime cum nihil agente appellatore, secundum etiam humanas leges, superior semper est ille qui vicit. Quid enim jam mea intererat, ut sic mea per apostolicæ sedis judicium roborari, ut etiam apud vestram reverentiam prava ejus doctrina adstipulator existerem? de quo congaudere possem, si damnatis his, quæ a me illi objecta fuerant, meruisset absolvi, nec prius se ordinari, quam purgari pateretur. Et postea: *Hunc autem libellum direxi beatitudini tuæ, per Marcellinum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis, datum VI. Idus Novembris.*

Consectaria ex ex testimonio Paulini.

Ex his constat Paulinum I. vocatum fuisse a Zosimo: *Basiliscus me convenit, ut adessem ad sedem apostolicam*, &c. II. Rescripsisse sexto post conventionem die: *Convenit me quarto. Nonarum Novembrium die*, &c. III. Dedisse libellum suum VI. Idus Novembris perferendum Marcellino subdiacono, qui simul detulit literas Carthaginensis concilii ad Zosimum, quibus ratio instituendi cum Cælestio judicii continebatur, quarumque meminit Augustinus, imo & ipse Paulinus his verbis: *Cui jam non mecum, sed cum universa Dei Ecclesia causa est, sicut data ad beatitudinem tuam scripta testantur.* IV. Scripsisse ante fugam Cælestii ex urbe Roma, de eo enim loquitur velut de præsente: *Cum contra apostolicam sententiam venire nititur*, &c. *In sedis apostolicæ cœtu conatur astruere*, &c. V. Tres attulisse causas irriti vadimonii, nempe quod appellatio pristina neglecta fuisset a reo: *Defuit, quem oportuerat merita sua appellationis astruere.* quod condictio intra secundum mensem, non prius significata fuerit, quam totum tempus effluxisset: *Convenit IV. Nonarum Novembrium.* quod significatio facta fuerit, non scripto, ut lege cautum est, sed verbo tantum, quod nullius momenti: *Quia me licet sermone*, &c. VI. Denique non egisse gratias de sententia condemnationis ultima, quæ lata non est ante mensem Maium ano. 418. sed de his solum quæ acta fuerant ante diem 8. Novembris ann. 417. Nam Marcellinus libelli delator Romam appulit ante tertias Zosimi literas ad Afros: in ipsis enim fit appulsi Marcellini mentio. Istæ vero literæ datæ sunt ante latam a Zosimo supremam in Cælestium sententiam, ut ex ipsis aperte constat.

Lib. 2. ad Bonif. cap. 3. In libello.

Ibidem.

His omnibus animadversis respondeo tandem Cappello, neque hoc ultimo argumento, neque pluribus aliis tribus, satis confici, suppositas fuisse a Pelagianis literas, quas illustrissimus annalium scriptor ex Vaticanis monumentis in lucem edidit, quibusque fidem Mercatoris & Facundi auctoritas tantam facit, quanta potest esse maxima, in rebus procul tempore distantibus.

X. SYNODUS

A THEODOTO ANTIOCHENO EPISCOPO

ADVERSUS PELAGIUM

HABITA, ut videtur, ANTIOCHIÆ

iisdem consulibus, mense Octobri, anno Christi CCCCXVII.

Prima synodus Antiochena, cujus meminit apertissime Marius Mercator. In Commonit. cap. 3.

DECIMAM synodum habuit Theodotus Antiochiæ Episcopus, ut scribit Mercator in hæc verba: *Adhuc etiam Hierosolymis constitutus Pelagius accusatus fuit apud synodum: & primo quidem tergiversando ambiguis quibusdam se professionibus tegens, & prosequens dubia, vel respondens, illam tunc videtur Episcoporum audientiam delusisse: sed postmodum evidenter deprehensus, insistentibus accusatoribus, a posteriore synodo, cui sanctæ memoriæ Theodotus Antiochiæ præsedit Episcopus, atque detectus, a sanctis quoque & venerabilibus Hierosolymorum locis est deturbatus: quod ejusdem sancti Theodoti ad reverendissimum urbis Romæ Episcopum, & sanctæ recordationis Praylii Hierosolymitani Episcopi missa scripta testantur, quorum exemplaria ad documentum habemus in manibus.*

Hæc synodus ignota fuit Augustino: qui enim tantum præjudicium tacuisset scribens adversus Julianum, cum curiose singula causæ catholicæ momenta conquireret, & iis uteretur, quoties occasio se daret?

Obscure Marianus Victorinus. In præfat. epist. Hieron. ad Ctesiphontem.

Qui præter Mercatorem mentionem fecerit, saltem apertam, neminem memini, præter Marianum Victorium, nisi forte Antiochenum concilium pro Diospolitano dixit. *Hæc*, inquit, *& alia quædam evomens Pelagius, cum a multis admoneretur, damnationem timens, recantavit primo; mox rursus ad eadem prioraque relapsus, ab Antiochena synodo, item Innocentio primo Zosimoque summis Pontificibus damnatus est*, &c.

Clarius emendatus Photius. Cod. 54.

Dixi, saltem apertam, &c. quia locus est apud Photium, qui si emendetur, ut profecto debet, Mercatoris dictum certo probet. Sic enim habet: *Porro hæc quidem Pelagiana seu Cælestiana hæresis, non in Oriente dumtaxat viguit, sed etiam Occidentem pervasit, & Carthagine in Africa ab Aurelio atque Augustino deprehensa & convicta, variisque publice conciliis damnata est; ejecti vero, qui cum his sentirent, tanquam heretici, extra Ecclesiam, temporibus Episcoporum* THEOPHILI ALEXANDRIÆ, *& Innocentii urbis Romæ, tam a Romanis quam Africanis, cæterisque Occidentis Episcopis.* Nam ubi in Græco habetur, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, legendum est ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Θεοδότου τοῦ Ἀντιοχείας. Neque enim fieri potuit, ut ejicerentur ex Ecclesia in Ægypto, Theophili temporibus, Pelagiani, qui

via innotuerant in Occidente ann. 412. quo Cyrillus Theophilo successit: cum tamen admirabiliter ista, quæ dicuntur, Theodoro Antiocheno conveniant, quippe qui memoratam a Mercatore synodum non longo post tempore habuit, quam vel Carthagine & Milevo ad Innocentium Africani scriberent de Pelagio & Cælestio, vel Innocentius eosdem damnaret, vt mox ostendetur.

Præfuit Theodotus Antiochiæ Episcopus inter orientales nobilis.
Lib. 5. hist. cap. 37.

Præfuit igitur synodo, qua de agimus, Theodotus, celebris ille toto Oriente Episcopus, qui ann. 411. in sedem Antiochenam Alexandro successit; *vir mansuetudine insignis, margarita continentia, accurata vita institutione egregie exornatus*, vt loquitur Theodoretus. Ille Apollinaristas reduxit ad Ecclesiam, ea qua Messalianos ejecit sine spe reditus, in concilio Constantinopolitano. Obiit ann. 417. teste Theodoreto post 16. annum episcopatus: vnde redarguas Nicephorum quatuor duntaxat annos ipsi tribuentem.

In fine historiæ totius.

De synodo adversus Messalianos, emendatus Binius cum aliis conciliorum editoribus.

Occasione Theodori & Messalianorum, animadverte concilium a Sisinnio & Theodoto celebratum contra Messalianos, a Binio non satis accurate dici; *habitum quidem in Oriente, sed incerto loco, anno Christi 427. Cælestini 5. Theodosii 20.* Nam partim ex Photio, partim ex Socrate constat, habitum Constantinopoli mense Martio, ann. 426. Cælestini 4. Theodosii 19. Theodosio XII. & Valentiniano minore II. aug. coss.

Codic. 52.

Sic enim scribit Photius: *Sisinnius item Constantinopolitanus, & Theodotus Antiochenus communem epistolam ad Berinianum & Amphilochium, cæterosque in Pamphilia Episcopos scripsere, cujus epistolæ hæc inscriptio est: Deo carissimis sacrorum collegis Beriniano & Amphilochio, omnibusque adeo in Pamphilia Episcopis, Sisinnius atque Theodotus, & vniversa sancta synodus, quæ Dei gratia in magna vrbe Constantinopoli coacta est, consecrandi gratia Deo amantissimi Episcopi Sisinnii, jussu & auctoritate pientissimi & Christo cari Imperatoris nostri Theodosii, salutem in Domino*, & cætera quæ apud Binium.

Lib. 7. cap. 28.

Sunt autem Socratis hæc verba: *Sisinnius ordinatus pridie Kal. Mart. Theodosio XII. & Valentiniano minore aug. II. coss.* Hic annus est Christi 426. Cælestini 4. & Theodosii 19.

Praylius Hierosolymitanus interfuit.

Ratio temporis.

Non est perinde facile invenire tempus synodi Antiochenæ, de qua nunc agitur; conandum tamen, si qua id ratione possimus. Et certe cum Marius in ea synodo tradat Pelagium ab ipsomet Praylio damnatum, literasque damnationis ad sedem apostolicam a Praylio missas; cumque Praylius successerit in sedem Hierosolymitanam Joanni vita functo die 10. Janu. ann. 417. synodus profecto non potuit cogi ante hunc ipsum annum, imo neque ante anni finem. Nam Praylius ad Romanum Episcopum epistolam scripsit, qua, vt ait Zosimus in epistola ad Africanos data XI. Kal. Octobris *causæ Pelagii enixius adstipulator intervenit, cum jam in locum quondam sancti Joannis Episcopus esset ordinatus.* Oportuit igitur inter primam hanc epistolam commendatoriam, scriptam vtique post diem 10. Jann. & aliam condemnatoriam, cujus meminit Mercator, intercedere tempus aliquod, atque ita synodum non ante finem anni 417. coactam fuisse.

Epist. 4. quæ 2. in causa Pelagii.

Nec enim potuit cogi, vel ante pascha, ne, cum apertum foret verna tempestate mare, pugnantes simul Romam literæ venirent; vel statim post pascha, eandem ob causam. imo neque ante finem Septembris, tum quia literæ a synodo venissent Romam hoc anno, antequam Zosimus tertias Africanis literas dedisset XII. Kal. April. ann. 418. tum quia Septembri Praylius abesse non debuit ab Ecclesia Hierosolymitana, in qua celebrarentur encænia die 14. Septemb teste Nicephoro, convenientibus ex orbe toto populis. Restat igitur vt, quam citissime, mense Octobri Theodotus Antiochiæ synodum habuerit; quam tardissime, Novembri: nam hoc anno, id est, 417. convenisse Antiochiam Episcopos, satis aperte loquuntur verba Mercatoris & Photii. Neque enim ille de vtraque synodo Diospolitana & Antiochena eum in modum scripsisset, quo re vera scripsit, si altera non consecuta fuisset alteram, quam primum potuit, hoc est, post mortem Joannis Hierosolymitani: neque hic apte conjunxisset Innocentium & Theodotum, si vterque eodem anno Pelagianos non damnasset.

Lib. 8. hist. cap. 50.

Et vero vtrique auctori ratio astipulatur. Cum enim ægre ferrent Eros & Lazarus absolutum a Diospolitanis, gratia & potentia Joannis, Pelagium; seque proinde insimulatos vel calumniæ, vel inscitiæ, qui hominem accusassent ex libris, quos damnaret ipse, aut suis aut alienis, quos male intellexissent, institerunt: quo primum tempore licuit apud totius Orientis primatem, vt causa retractaretur, post obitum Joannis ann. 417. vita functi?

Adde quod credibile est, neque a Gallicanis Episcopis accusatoribus, neque a Theodoto accusationem excipiente anteversum tempus solemne habendæ circa tempus autumni synodi, ne præsules novo labore fatigarentur.

Causa cur Praylius adfuerit.

Venisse porro ad concilium Praylium, licet moris non esset, nisi tota diœcesis convocaretur: idcirco puto, quod a Gallicanis Episcopis, imo forte & ab Hieronymo edoctus de Pelagii mala fide Pelagianorumque jactantia, per epistolas in orbem vniversum missas, quasi non persona sola, sed etiam dogmata a Palæstinis Patribus absoluta forent, sua interesse duxerit penitius causam recognosci, ne quas dederat in commendationem Pelagii, præ reverentia præcessoris, literas, orbi scandalum facere, & hæresi patrocinari permitteret.

Cur item Pelagius libellũ fidei suæ Romam miserit.

Ex his porro pervidere est, quo consilio Pelagius literas commendatitias a Praylio ad sedem apostolicam expresserit, Romamque cum suis miserit, simulque gesta Diospolitanæ synodi, & libellum suæ fidei: volebat siquidem versipellis hæreticus, & suis rebus implicatum tenere Praylium Hierosolymis, & Romæ animum Innocentii, quem nondum sciebat defunctum, occupare; ne, si quid in concilio tentaretur, quod a Gallicanis Episcopis vrgeri apud Theodotum sentiebat, Romæ retractaretur factum Diospoli de persona judicium.

Perierunt acta synodi.

Perierunt acta literæque ex synodo ad vrbis Episcopum missæ, magno vtique ecclesiasticæ historiæ damno: potuissent enim retectæ infandi monachi artes, & forte, in exemplum consequentium sæculorum, ratio haberetur hæreticorum malæ fidei convincendæ, cogendique homines convictos, exemplo Pelagii, se suumque pudorem tenebris solitudinis ignotæ occulere

XI. SY-

XI. SYNODUS

COACTA CARTHAGINE AB AURELIO, HONORIO XII. ET THEODOSIO VIII. AA. CC. ante quadragesimam, anno CCCCXVIII.

Undecima synodus, quæ tertia Carthaginensis.

ADMODUM obscura est vndecima synodus, quæ tertia Carthaginensis in causa Pelagiana; ejus tamen cognitio non mediocriter ad historiam conducit: quare paulo curiosius in eam inquirere oportet, ne cum aliquid præter doctorum sententiam dicturi simus; illud sine gravi ratione asserere videamur.

Verum, quia solis fere ex tertiis Zosimi literis ad Africanos inquisitio agenda est, has ego statim initio exscribendas putavi, tum vt fidem dicendorum faciant, tum vt correctiores legantur.

ZOSIMUS *Aurelio ac cæteris, qui in concilio Carthaginensi adfuerunt, dilectissimis fratribus in Domino salutem.*

QUAMVIS Patrum traditio apostolicæ sedi auctoritatem tantam tribuerit, vt de ejus judicio disceptare nullus auderet; idque per canones semper regulasque servaverit, & currens adhuc suis legibus ecclesiastica disciplina Petri nomini, a quo ipsa quoque descendit, reverentiam exsolvat: (tantam enim huic Apostolo canonica antiquitas super sententias omnium voluit esse potentiam, & ipsa quoque Christi Dei nostri promissio, vt & ligata solveret, & soluta vinciret) par potestatis data conditio in eos, qui sedis hæreditatem, ipso annuente, meruissent. habet enim cum omnium Ecclesiarum, tum hujus maxime, vbi sedit, curam, nec patitur aliquid amittere privilegii, aut aliqua titubare aura sententiæ, cui vi ipsa sui nominis firma & nullis hactenus acta motibus constituit fundamenta, & quæ sine suo periculo temere nullus incesset. Quanta sedis apostolicæ auctoritas in judiciis ecclesiasticis. *Matth. 16. v. 19.* Collata Petro & successoribus.

Cum ergo tantæ auctoritatis Petrus caput sit, & sequentia omnium majorum studia servaverint, vt tam humanis divinisque legibus & disciplinis omnibus firmetur Romana Ecclesia, cujus locum nos regere, & potestatem nominis obtinere non latet vos, sed nostis, fratres carissimi, & quemadmodum sacerdotes, scire debetis: tamen cum tantum nobis esset auctoritatis, vt nullus de nostra possit retractare sententia, nihil egimus, quod non ad vestram notitiam nostris ULTRO LITERIS REFERREMUS, dantes hæc fraternitati, vt in commune consulentes: (non quia quid deberet fieri nesciremus, aut faceremus aliquid, quod contra vtilitatem Ecclesiæ veniens displiceret) sed pariter vobiscum voluimus habere tractatum de illo, qui apud nos, SICUT IPSI PER LITERAS DICITIS, fuerit accusatus, & ad nostram, qui se assereret innocentem, non refugiens judicium ex appellatione pristina, venerit sedem, accusatores suos vltro deposcens, & quæ in se crimina per rumorem falso dicebat illata, condemnans. Omnem ejus petitionem PRIORIBUS LITERIS, QUAS VOBIS MISIMUS, putavimus, ac novimus explicatam: satisque illis scriptis, QUÆ AD ILLAS RESCRIPSERATIS, credimus esse responsum. Hactenus inconcussa. Sine ejus dispendio confert Zosimus cum Afris de negotio Cælestii.

Sed postea MISSÆ PER MARCELLINUM SUBDIACONUM VESTRUM EPISTOLÆ OMNE VOLUMEN VOLUIMUS: QUO ALIQUANDO PERLECTO, ita totum literarum comprehendistis textum, quasi nos Cælestio commodaverimus in omnibus fidem, verbisque ejus non discussis, ad omnem, vt ita dicam, syllabam, præbuerimus assensum. Nunquam temere, quæ sunt diu tractanda, finiuntur; nec sine magna deliberatione statuendum est, quod SUMMO debet disceptari JUDICIO. Cui non omni ex parte crediderat, vt ferebatur.

Idcirco noverit vestra fraternitas, nihil nos post illas, quas vel superius, vel nunc LITERAS VESTRAS ACCEPIMUS, immutasse, sed in eodem cuncta reliquisse statu, in quo dudum fuerant, cum hoc nostris literis vestræ indicavimus sanctitati, vt illa, quæ a vobis ad nos MISSA ERAT, OBTESTATIO remaneret. Subscripsi. bene valete. Sed judicium distulerat, dum hæc rescriberetur ex Africa.

Dat. XII. Kal. April. Honorio Aug. XII. consule. accept. III. Kal. Maias.

Quinque consectaria ex Zosimi epistola.

EX his constat primum, binas a Zosimo literas ad Aurelium & vniversos per Africam Episcopos scriptas fuisse; vnas de Cælestio, quæ licet careant diei & mensis nota, consignantur tamen consulatu Honorii XI. & Flavii Constantii II. alteras de Pelagio, statim a prioribus, sine nota quidem consulum, sed cum die & mense, XI. Kal. Octob.

Constat deinde, literis Zosimi responsum fuisse ex Africa, missamque obtestationem, vt ne Pontifex de re tanta judicaret sine Africanis instrumentis, quæ cum obtestatione missa sunt, quæque partim gesta præcedentium synodorum, partim libellum Paulini, literasque Gallicanorum Episcoporum, ac librum de natura Pelagii, & responsionem Augustini, aliaque plura continerent.

Constat tertio, non prius sanctum Pontificem obtestationi Afrorum respondisse, quam accepisset per Marcellinum subdiaconum synodicam, eamque prolixam, cum scribat aliqua tædii testificatione se omne volumen epistolæ volvisse, eoque aliquando perlecto, intellexisse priores suas literas, non suo sensu acceptas.

Constat quarto, nihil suprema sententia definitum fuisse de causa Cælestii, ante XII. Kal. April. quo tempore tertias literas Zosimus dedit, jam non vt priores, *vniversis per Africam constitutis Episcopis, sed Aurelio & cæteris, qui in concilio Carthaginensi adfuissent.* Quod diligenter animadvertendum est.

Constat quinto, aliquod fuisse, imo geminum Carthaginensis provinciæ concilium, ante Africanum plenarium Kal. Maiis inchoatum; & a priore quidem, post acceptas saltem primas Zosimi de Cælestio literas, missam fuisse obtestationem cum instrumentis causæ, quæ prius diximus; ad posterioris vero synodicam datum a Zosimo responsum illud, quod III. Kal. Maias Carthagine acceptum est, duobus nimirum diebus ante inchoatum generale concilium.

Duo extitere quidem concilia proconsularis provinciæ, sed de vno tantum tractatur.

His quinque ita constitutis, contendo, ex duobus modo memoratis Carthaginensis provinciæ conciliis, alterum, cujus literis Zosimus non respondit, habitum fuisse mense Octobri, vel etiam Novembri ann. 417. alterum, cujus Patribus Zosimus epistolam dedit antea relatam, coactum ante quadragesimam ann. 418. quamquam non est visum operæ pretium, tractatione alterum ab altero distinguere, cum vnius nihil omnino supersit, præter obscurissimam memoriam; alterius paulo sit explicatior ratio.

Incertum quot Episcopi convenerint, quia perit synodica.

Conveneront ex sola proconsulari provincia.

Quot Episcopi convenerint, incertum est: plures convenisse, id est, vnam saltem de turmis, de quibus dictum est ad Milevitanam synodum, ex eo conficitur, quod conventum summus Pontifex concilii Carthaginensis nomine appellet. qua ea appellatione amplius illud infertur, ex sola proconsulari provincia Patres convenisse. Verum id totum illustrari postulat nonnulla rerum Africanarum notitia, quæ consequentibus etiam synodis lucem allatura sit: implicatissimis enim sæpe tenebris, ad eruditorum etiam tædium, res Africanarum synodorum obvolvuntur. Placet igitur hoc in argumentum parumper digredi.

Digressio de conciliis Africanæ Ecclesiæ.

Concilia Ecclesiæ Africanæ quatuor generum fuerunt.

Primum, civitatis vnius.

Apud Cypr. epist. 46.

Aug. epist. 110.

Ibidem.

EX veterum monumentis colligitur, in Africa quatuor generum synodos habitas fuisse; nam & aliquando vnius civitatis Episcopus, vel cum suis tantum presbyteris & diaconibus conveniebat, quod contrahere presbyterium dicebatur; vel etiam plebem advocabat, quod erat gesta ecclesiastica conficere; vel in consilium quoque adhibebat e vicinia Episcopos.

Secundum, vnius provinciæ.

Sed aliquando primas vnius integræ provinciæ Episcopos per tractoriam vocabat, qua ratione præscribitur canon 76. cod. Africani: *Placuit, vt quotiescumque concilium congregandum est, Episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliqua graviori necessitate impediuntur, competenter occurrant; & primatibus suarum quarumque provinciarum intimetur, vt de vniversis Episcopis, vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem concilii instantissime occurrant. Quod si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant; vel si post adventum tractoriæ aliquæ necessitates repente forsitan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.*

Tertium, duarum aut plurium provinciarum.

Cod. Eccles. Africana ad ann. 394.

Ex pluribus aliquando provinciis conveniebant Episcopi propter commune negotium, non tamen ex omnibus, cujusmodi fuit Byzacenum, ad quod ex provincia proconsulari missi sunt Episcopi legati.

Quartum, omnium provinciarum, seu totius diœcesis Africæ.

Denique aliquando ex tota Africæ diœcesi, id est, ex omnibus Africanis provinciis, accitu Carthaginensis Episcopi, conventus celebrabatur. quamquam fuit aliis temporibus alia convocandi forma. Singulis enim annis primum convenerunt. Deinde tempus ex arbitrio Carthaginensis Episcopi, aut potius e negotiorum necessitate pependit.

Primum genus, quod diœcesanis nostrorum temporum synodis respondet, conventus magis seu compresbyterium, quam concilium dicebatur. Secundum, nomen accipiebat vel a provincia, vel ab vrbe, ad quam Episcopi a primate evocati confluebant. Tertium, Africanum quidem, sed particulare nominabatur, vt a quarto discerneretur, quod vniversale vocatum est, ad quod nempe omnibus ex provinciis Africæ, vel Episcopi quilibet, vel delegati conveniebant.

Quot provinciæ continerentur diœcesi Africæ.

Africana porro diœcesis prioribus temporibus habuit provincias quinque, Proconsularem seu Carthaginensem, Byzacenam, Numidiam, Mauritaniam & Tripolitanam. Deinde Mauritaniæ duæ factæ sunt, Sitifensis & Cæsariensis. (sunt qui Numidiam quoque in duas divisam putent, sed non magna ratione) Accessit denique Hispania transfretana, seu Mauritania Tingitana, si modo vera sit inscriptio concilii plenarii ann. 418. habiti, prout legitur in manuscripto codice monasterii sancti Bavonis Gandavensis: quanquam & aliunde id probari potest, vt ostendemus in dissertatione de constitutionibus imperatorum.

Quæ synodi Africanæ, quæ provinciæ alicujus.

Ex his cognosce, lector, quæ synodi Africanæ dicendæ sint, quæ vel Carthaginenses tantum, vel alterius cujuscomque provinciæ. Africanæ sunt, ad quas ex pluribus provinciis Epi-

scopi conveniebant. Carthaginenses, vel alterius provinciæ, quas vnius solius, aut proconsularis, aut cujuscunque alterius provinciæ Episcopi celebrabant. Illarum cogendarum auctoritas penes Episcopum Carthaginensem erat; istarum penes singulos primates. In illis decernebantur, quæ totius diœcesis intererant: in istis, quæ vnius provinciæ. Ad Africanas appellabatur a provincialibus; ad provinciales a judicio singulorum Episcuporum.

Africanæ primum singulis annis cogebantur.

Africanæ singulis annis cogendæ fuerunt ex præscripto concilii Hipponensis, vt patet ex can. 18. cod. Africani: *Secundum Nicæna statuta, propter causas ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpe veterascunt, singulis quibusque annis concilium convocetur, ad quod omnes provinciæ, quæ primas sedes habent, de conciliis suis binos, aut quantos delegerint, Episcopos legatos mittant, vt congregato conventu plena possit esse auctoritas.*

x. Kal. Septembris.

Cogendarum tempus, imo diem sanciebat canon 73. *Placuit, vt dies venerabilis paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur, dies vero concilii idem servetur, qui in Hipponensi concilio constitutus est, id est, x. Kal. Septemb.* &c.

Deinde pro necessitate.

At quia molestum erat, tot Episcopos tam sæpe suis e sedibus emovere, abrogati sunt canones prædicti duo, canone 95. *Quoniam constitutum fuerat in concilio Hipponensi, vt singulis annis contraheretur concilium Africæ plenarium, non tantum hic apud Carthaginem, verum etiam per diversas provincias suo ordine; & hoc ita servatum est, vt indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Byzacio. At quia hoc laboriosum omnibus fratribus visum est, placuit, vt non sit vltra fatigandis fratribus anniversaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est, totius Africæ, vndecunque ad hanc sedem de hac re data literæ fuerint, congregandam esse synodum, in ea provincia, vbi opportunitas persuaserit: causæ autem, quæ communes non sunt, in suis provinciis judicentur.*

Provinciales bis in anno ante quadragesimam & circa tempus autumni.

Provinciales ex præscripto Nicæni concilii bis in anno habebantur; semel ante quadragesimam paschæ; iterum circa tempus autumni. Vide canonem v. Nicænum relatum in Notis ad quartam synodum, & inde cognosce, quo tempore plura concilia provincialia coacta sint, vtroque scilicet legitimo, nec alio, nisi necessitas vrgeret. Unde quoties præter solemne tempus habita leguntur, investiganda est homini studioso causa: fuit enim aliqua semper, quam sciri ad historiam confert.

Africanæ per diversas provincias ordine servato.

Africanæ modo in vna, modo in altera provincia, ordine servato, congregabantur, vt antea dictum est ex can. 95. quamquam nullæ sunt habitæ extra Numidiam, Proconsularem, & Byzacenam: quia reliquæ provinciæ minus erant opportunæ propter distantiam, quam prædictæ, in media Africa sitæ. Provinciales non habebantur in civitatibus, vbi erant seniores seu primates, vt quibusdam visum est, propter canonem 73. *Scribendum ad singularum quarumque provinciarum primates, vt quando apud se concilium congregant, istum diem non impediant.* Sed in opportunioribus provinciæ locis, quod constat ex Milevitana synodo, quemadmodum & Cirtensi, quam coegit Silvanus Numidiæ primas, cum tamen Summensi vel Zumensi Ecclesiæ præesset.

Provinciales in civitate primæ sedis.

Quæ plenaria synodus diceretur.

Notandum vero, nomine concilii plenarii appellavisse veteres, synodum ad quam omnes Episcopi conveniebant; vnde factum, vt nomen hoc alio alias sensu vsurparent. Dixerunt enim plenaria concilia, non ea tantum, quæ totius Africæ, sed ipsa quoque provincialia, prout nimirum Episcopi, vel omnes vnius provinciæ apud seniorem suum, vel ex omnibus provinciis ad locum a Carthaginensi Episcopo constitutum, congregabantur. Intercessit igitur discrimen aliquod inter concilium plenarium & vniversale: illud enim potuit esse vnius tantum provinciæ; istud fuit totius diœcesis, quanquam vniversale adhuc a plenario totius Africæ diversum aliquando fuit. Ad illud enim omnes provinciæ per legatos tantum vocabantur: ad istud omnes vnius turmæ, quibuscunque placeret venire. Similiter ad provinciæ vnius concilium non plenarium vna sola turma vocabatur, ad plenarium ambæ. Unde intelligere est, quam ob causam nulla catholicorum synodus Africana legatur plures Episcopos habuisse quam ducentos & viginti ad summum, cum tamen in Africa forent plures quingentis Ecclesiæ episcopales catholicæ: scilicet conveniebat ex singulis provinciis vna tantum turma, id est, media fere pars, ex qua tamen aliqui justas habebant absentiæ causas, de quibus est canon 76. Id vero sapienter institutum fuit, ne pastoribus suis orbatæ Ecclesiæ damni quidquam paterentur: suam enim vicino Episcopo remanenti prosecturus commendabat. Ea porro disciplina viguit apud catholicos, sed aliis moribus vivebant Donatistæ. Verum ista diligentius aliquando, si Deus voluerit, in historia Ecclesiæ Africanæ, quam meditamur.

Quæ vniversalis.

Qualis fuerit vndecima synodus, provincialis, an Africana, &c.

His porro animadversis, concludendum illud est, propter quod digressi sumus, vndecimam scilicet synodum, aut provincialem fuisse, quod magis reor; aut Africanam particularem tantum, quod non improbabile: alterutrum enim sequitur ex inscriptione literarum Zosimi summi Pontificis. Quid autem in ea gestum sit, ex præcedentibus constat: quot Episcopi adsuerint, incertum: certus tamen locus, cum tempore, præside, & occasione.

XII. SYNODUS
CARTHAGINE AB AURELIO
EX OMNIBUS AFRICÆ PROVINCIIS COLLECTA,
HONORIO XII. ET THEODOSIO VIII. AA. CC.
Kalendis Maiis, anno CCCCXVIII.

Duodecima synodus, quæ prima Africana.

CARTHAGINE habita est duodecima synodus, ad quam ex omnibus Africæ provinciis Episcopi ab Aurelio vocati conveneruot. Quare, licet a loco Carthaginensis vulgo dicatur, ab Augustino tamen Africana nominatur, estque prima totius Africæ in causa Pelagianæ hæresis.

Epist. 47.

Coacta est anno 418.

Non veris initio, sed Kal. Maiis.

Coacta est Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. vt habent acta, id est, aon. Christi 418. non initio veris, quod voluit Binius Baroniom secotus; sed Kal. tantum Maiis, quam notam acta præferunt. Et vero qoomodo vigente ecclesiastica disciplina, 214. Episcopi, tot enim congregati dicuntur, quos inter Aurelius, Augustinus, Alipius, Possidius, Evodius, aliique sanctissimi antistites, suis ab Ecclesiis abfuissent solemni tempore paschatis, quod anno illo incidit in diem septimum Aprilis, & cujus proinde festi consummatio fuit XVIII. Kal. Majas.

Observatio de tempore conciliorum Africæ.

Qua occasione prætermittere noo possum, quod inter legendum codicem Africanæ Ecclesiæ, pauloque diligentius versanda concilia generalia ejusdem Ecclesiæ, observavi, nullum, præter duo, habitum, alio tempore, quam post integrum saltem a festis paschalibus mensem; plura vero consignari mense Augusto & Septembri. Duorum autem, quæ excepta volui, posterius, omnium celeberrimum propter gravissimorum negotiorum oecessitatem coactum est Kal. Maiis ann. 418. cum pascha incideret in diem 7. Aprilis: prius, qood valde obscurum est, celebratum legitur v. Kal. Maias, ann. 399. pascha incidente in diem 10. Aprilis. Sed errorem irrepsisse oportet hunc io locum, & positas vel Kalendas pro Idibus, vel Maias pro Juniis, ne quid enormiter factum dicatur, & contra canones in aliis conciliis sancte observatos dicatur.

Ex omnibus provinciis Africæ.
Unde convenerunt 214. Episcopi.

Inter vniversales synodos ista censeri debet, quippe cui præfuerit Aurelius, cum Donatiano Teleprensi primæ sedis Episcopo proviociæ Byzacenæ, & aliis 212. tam ex provincia Bysacena, quam Mauritania Sitifensi, Tripolitana, Nomidia, Mauritania Cæsariensi, & Hispania, id est, Mauritania Tiogitana, quæ Hispania trans Gades dicta est, propterea quod vicario Hispaniarum subesset.

A qoibus scripta est ad Zosimum Papam synodica.
Lib. cont. coll. cap. 10. idem habes in resp. ad 8. cap. Gall.

Ex ea data est synodica ad Zosimum Papam, de qoa Prosper Cassianum alloqoens: *Secundum tuam censuram, qua sanctarum & fidelium voluntatem asseris noa in omnibus hominibus ex Deo principiom . . . . . erraverunt ducenti quatuordecim sacerdotes, qui in epistola, qaam suis constitutionibus prætulerunt, ita apostolicæ sedis antistitem beatum Zosimum sunt allocuti: Constituimus in Pelagium atque Cælestium per venerabilem Episcopum Innocentium, de beatissimi Apostoli Petri sede prolatam manere sententiam, donec apertissima confessione fateantur, gratia Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, ita vt sine illa nihil veræ sanctæque pietatis habere, cogitare, dicere, agere valeamus.*

Septem quæstiones solvendæ.

Sed hic oriuntur difficiles quæstiones septem, quatuor ex Augustini variis locis, tres ex Prosperi testimonio mox allato, alioque chronici loco. Prima, quæ sit illa synodus Africana, quæ revocavisse dicitur in memoriam venerabili Papæ Zosimo, quid ejus præcessor Innocentius de gestis Palæstinæ synodi judicasset, & post cujus rescripta, in Cælestium justissima prolata est sententia. Secuoda, quod item Africanum concilium, ex qoo rescriptum est Zosimo, antequam ad vniversos Episcopos totius orbis tractoriam mitteret. Tertia, ex quo pariter Africæ convento, *Romam litera venerint, id continentes non sufficere hominibus tardioribus & sollicitioribus, quod se generaliter Innocentii Episcopi literis consentire Cælestius fatebatur, sed aperte eum debere anathematizare, quæ in suo libello prava posuerat,* &c. Quarta, quod denique concilium posterius plenariom totius Africæ, in qno breviter contra errorem Pelagianum aliquid constitutum est.

Prima.
Lib. de peccato orig. c. 7. & 8.

Secunda.
Ibidem.

Tertia.
Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.

Quarta:
Epist. 47. ad Valent.

Atque has quæstiones facit Augustinus, alias Prosper. Quinta igitur, quæ sint illa *Africana Episcoporum concilia, qua decretis suis constituerunt, vtrumque Dei donum esse, & scire quid facere debeamus, & diligere, vt faciamus: vt ædificante caritate scientia non possit inflare, qoia sicut de Deo scriptum est*: Ille est qui docet hominem scientiam; *ita scriptum est*: Caritas ex Deo est. Sexta, qua ex synodo *Africani Episcopi ad Papam Zosimum rescribentes, eumque in sententiæ hujus salubritate laudantes, aiunt: Illud vero, quod in literis tuis, quas ad vniversos curasti esse mittendas, posuisti dicens*: Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, vnde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam vniversa retulimus. *Sic accepimus dictum*, &c. Septima, quo *concilio apud Carthaginem habito 217. Episcoporum ad Pontificem Zosimum synodalia decreta perlata sunt, quibus probatis, per totam orbem hæresis Pelagiana damnata est.*

Quinta.
Lib. cont. coll. cap. 10.

Psal. 93. v. 10.
1. Ioan. 4. v. 7.

Sexta.
In chron. ad consulat. Hon. XII. & Theod. VIII.

Septima.

Solvuntur quæstiones certis

Ut explicentur tot quæstiones, pateatque veritas, qua via potest, ex tantis tamque anti-

quinque principiis positis.

quis tenebris, certa quædam statuenda sunt tanquam principia.

Inter sedem apostolicam & Africanos Episcopos cucurrerunt & recurrerunt scripta. *Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.*

Constat igitur primo, sæpius ab Africanis ad Zosimum, & a Zosimo ad Africanos rescriptum esse in causa Cælestii & Pelagii. id enim significant Augustini verba: *Tot & tantis inter apostolicam sedem & Afros Episcopos currentibus & recurrentibus scriptis ecclesiasticis, etiam gestis de hac causa apud illam sedem, Cælestio præsente & respondente, confectis*, &c.

Quæ Prosper tribuit Africanis Episcoporum conciliis, ea leguntur in universali habito Kal. Maiis an. 418.

Constat deinde, ea, quæ tribuit Prosper Africanis Episcoporum conciliis, legi totidem verbis can. 4. concilii Africani universalis habiti Carthagine Kal. Maiis, Honorio XII. & Theodosio VIII. coss. Unde dubium esse non potest, quin nomine Africanorum conciliorum, universale quod diximus, intelligere voluerit. Cur ergo usus est plurali numero? An vitiosa est lectio, legendumque potius, vel: *Erravit Africa Episcoporum concilium*, &c. vel: *Erraverunt Africæ Episcopi?* Tale quiddam suadere videntur variantes editiones. An satius est, retenta antiqua lectione, dicere Prosperum, cum hæc scriberet post ann. 432. respexisse ad duo concilia Africana, quorum in uno constituti sunt canones ann. 418. in altero recogniti & approbati ann. 419.

Posterius concilium Africanũ, cujus meminit Augustinus, non est diversum ab universali prædicto. *Epist. 47.*

Constat etiam, plenarium illud posterius totius Africæ concilium, *in quo breviter contra errorem Pelagianum constitutum est* id, quod Augustinus Valentino inter alia legendum jubet, *ad cognoscendum quemadmodum catholica Ecclesia in Dei misericordia Pelagianæ hæresis venena repulerit*; non esse diversum ab universali Carthagine habito Kal. Maiis: in eo enim breviter octo canonibus comprehensa est tota Ecclesiæ fides, adversus Pelagianum errorem, & emergentes in Adrumetino monasterio contentiones. Quorsum vero, inquies, & cujus respectu Augustinus hoc concilium posterius dicit? En scopulus, ad quem, opinor, eruditos hærere necesse est: nec aliter evadere, quam admissis duobus cum Vossio Africanis conciliis, posteriore uno, in quo sanciti sunt octo canones; altero priore, unde scripta, quæ habet, tum Prosper in hæc verba: *Erraverunt ducenti quatuordecim Episcopi*, &c. tum Augustinus, cum ait: *Hoc ut plenius & manifestius in illo fieret*, &c. At quando, instabis, prius illud haberi contigit, si posterius Kal. Maiis convenit? Novus iterum scopulus, ad quem tantisper hærendum, donec affulgeat ex consequentibus nova lux.

Lib. 1. de hær. Pelag. cap. 44.

Verba illa Prosperi: *Erraverunt Africani Episcopi*, &c. pertinent ad tempus longe remotum a Kal. Maiis.

Constat quarto, hæc verba Prosperi: *Erraverunt Africani Episcopi ad Papam Zosimum rescribentes, eumque in sententia hujus salubritate laudantes*, &c. pertinere ad aliud tempus, quam quo habitum est universale concilium, quo de nunc agitur: nam procul dubio id rescripsere Africani post acceptam Zosimi tractoriam ad universos orbis Episcopos. Cum ergo tractoria illa in Africam non pervenerit, nisi longe post Kalendas Maias, quarum III. acceptæ sunt tertiæ literæ continentes, *nihil adhuc immutatum, sed omnia in eo statu relicta, in quo dudum fuerant*; necesse est rescriptum illud, cujus meminit Prosper, pertinere ad mensem circiter Augustum; atque ita, vel coactum novum concilium tunc temporis; vel, quod probabilius videtur, idem eousque permansisse, delapsis tamen interdum Patribus, ad suas, ut necessitas postulabat, invisendas Ecclesias.

Epist. 3 Zosimi ad Afros.

Tres fuerunt unius concilii consessus intervallo temporis distincti, qui nomine conciliorum ab Aug. singuli donantur.

Constat quinto, tres priores quæstiones ex verbis Augustini ortas, non difficili negotio posse dissolvi, si modo ea, quæ in ipsis continentur, pertinere dicantur ad prius concilium Africanum, seu potius ad priorem concilii Africani universalis consessum. Duos enim aut tres potius unius concilii consessus vel conventus fuisse puto, quos tamen singulos nomine concilii Augustinus appellaverit, propterea quod diversis mensibus celebrati fuerint, nec modicum inter ipsos temporis spatium intercesserit, redeuntibus ad diem constitutum ex sua singulis Ecclesia Episcopis, saltem delegatis.

Responsio ad singulas quæstiones.

Priorem igitur conventum, sive potius prius concilium habitum pono Kalend. Maiis, quibus consignatur concilium 214. Episcoporum: posteriorem conventum, seu posterius concilium, habitum puto circiter medium Junium: postremum, circiter medium Augustum. In priore rescripta sunt ad Zosimum ea, quæ continentur partim prioribus tribus ex Augustino quæstionibus, partim septima ex Prospero. In posteriore sanciti canones, de quibus est quarta ex Augustino, & quinta ex Prospero quæstio. In postremo denique post acceptam Zosimi tractoriam universalem, & particularem ad Africanos epistolam, actæ gratiæ summo Pontifici, & illud laudatum tractoriæ, quod ex Prospero quæstione sexta relatum est.

Ratio temporis singulis consessibus assignati.

Ratio temporis ita constituendi aperta hæc est: totum negotium, de quo agitur in quæstionibus, absolvi oportuit intervallo temporis, quod a festis paschalibus absolutis, ad XII. Kal. Octob. elapsum est, id est, a die 15. April. ad 21. Septembris. nam & sanctissimi Episcopi 214. festa paschalia procul dubio suis in Ecclesiis peregerunt, & Augustinus, qui omnibus conventibus interfuit, XII. Kal. Octob. in Mauritania fungebatur legatione sedis apostolicæ, ut constat ex epistola 157. ad Optatum, & ex gestis cum Emerito.

Quid gestum in primo.

Tres igitur conventus ponendi, si Augustinum & Prosperum audire voluerimus. Primus, ex quo, post tertias literas Zosimi acceptas III. Kal. Maias, rescriptum est summo Pontifici, de modo judicii cum Cælestio exercendi. Neque vero prius haberi potuit, siquidem soli 15. dies concessi fuerint Patribus ad conveniendum ex suis provinciis. Cum ergo monita concilii, & reliqua simul instrumenta litis, Romam prius perventura crederentur ab Africanis, quam judicium institueretur a Zosimo, nec tamen perventura, nisi post mensem; dimissi videntur Patres, ut festum Pentecostes solemnemque baptismum de more cum sua plebe celebrarent, reversuri statim peractis festis, ut præsto essent, ad excipiendum in commune, & deliberandum, si quid responsi vel a Marcellino subdiacono agente in rebus Africanæ Ecclesiæ, vel a summo Pontifice afferretur.

Quid in secundo.

Secundus haberi commode potuit circiter XV. Kal. Julias, id est, die 17. Junii, aut etiam citius circa Idus Junias, tuncque sanciti canones 19. quorum octo pertinent ad fidem, reliqui ad disciplinam.

Ultimus canon, quia facit ad rem nostram, hic memorandus: *Placuit, ut dum universi Episcopi, qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab universo concilio judices ternos de singulis provinciis eligi: & electi sunt de provincia Car-*

thaginensi Vincentius, Fortunatianus & Clarus. de provincia Numidiæ Alipius, Augustinus, & Restitutus. de provincia Byzacena cum sancto sene Donatiano primate Cresconius, Jocundus, & Æmilianus. de Mauritania Sitifensi Severianus, Asiaticus & Donatus. de provincia Tripolitana Plautius, qui ex more legatus vnus missus est. qui omnes cum sancto sene Aurelio vniversa cognoscant: & petiit vniversum concilium, vt cunctis, sive gestis, quæ confecta jam sunt, sive epistolis ipse subscribat. & subscripserunt, &c.

Canonis causa fuit, vt opinor, quod cum Roma expectaretur responsum, nec illud tamen, vel propter tempestuosum mare, aut reflantes ventos, brevi adfuturum sperari posset: visum est paulo durius, & vix non inhumanum, retinere tot Patres ad incertum diem, æstuosa præsertim tempestate, extra sua loca, vitæ commodis non abunde sufficientibus.

Quid in postremo. Allatum est tamen responsum, non longo post tempore, non quidem a tribus Zosimi legatis, Faustino Potentinæ Ecclesiæ Episcopo, Philippo & Asello presbyteris, quod mihi aliquando visum; sed a Leone, tunc acolytho, postmodum Romano Pontifice, qui videtur attulisse simul mandatum ad Augustinum, vt in Mauritania legatione sedis apostolicæ fungeretur. De Cælestii vero Pelagiique condemnatione duæ fuerunt epistolæ: vna vniversalis, quam tractoriam vocat Mercator: altera specialis ad Afros, qui gratias egerunt summis laudibus cumulatas. *Aug. epist. 104.* *Aug. epist. 157.*

XIII. SYNODUS

QUÆ SECUNDA AFRICANA IBIDEM HABITA,

eodem anno circiter medium Junium.

Decima tertia synodus, quæ Augustino posterius Africanum concilium.

EX his quæ hactenus pertractata sunt, consequens videtur, vt, si voluerimus cum Augustino loqui, numeranda sit decimo tertio loco synodus, quam ille posterius plenarium Africanum concilium nominavit, & in qua celebres illi canones octo ad fidem pertinentes conditi sunt.

I. Quod mortalitas hominis per peccatum contracta sit.

PLACUIT omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, vt quicunque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita vt sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ; anathema sit.

II. Quod baptizentur parvuli propter peccatum originale expiandum.

ITEM placuit, vt quicunque parvulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur; anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: *Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt;* nisi quemadmodum Ecclesia catholica, vbique diffusa, semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. *Rom. 5. v. 12.*

III. Quod gratia Christi nō sit sola remissio peccatorū, sed adjutorium quoque ad nō peccandum.

ITEM placuit, vt quicunque dixerit gratiam Dei, in qua justificamur per JESUM CHRISTUM Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, vt non committantur; anathema sit.

IV. Quod gratia Christi adjutorium non sit sola revelatio veritatis, sed etiam infusio caritatis.

ITEM quisquis dixerit, eandem gratiam Dei per JESUM CHRISTUM Dominum nostrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus, non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus; anathema sit. Cum enim dicat Apostolus: *Scientia inflat, caritas vero ædificat;* valde impium est, vt credamus, ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Christi: ad eam, quæ ædificat, non habere; cum sit vtrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus, vt ædificante caritate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est: *Qui docet hominem scientiam;* ita etiam scriptum est: *Caritas ex Deo est.* *1. Cor. 8. v. 1.* *Psal. 93. v. 10.* *1. Ioan. 4. v. 7.*

V. Quod gratia Christi non tantum adjuvet, vt facile præstentur opera pietatis, sed vt præstari possint.

ITEM placuit, vt quicunque dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, vt quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam, tanquam etsi gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus

etiam sine illa, implere divina mandata; anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait: *Sine me difficilius potestis facere;* sed ait: *Sine me nihil potestis facere.*

Joan. 15. v. 5.

VI. *Quod nemo non veraciter dicat, se habere peccatū. 1. Joan. 1. v. 8.*

ITEM placuit, vt quod ait sanctus Joannes Apostolus: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est;* quisquis sic accipiendum putaverit, vt dicat, propter humilitatem non oportere dici, nos non habere peccatum, non quia veritas est; anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adjungit: *Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & justus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate.* Ubi satis apparet, hoc non tantum humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus quia non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est. Satis ostendit, eum qui se dixerit non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Ibidem.

VII. *Quod pro se quisque dicat in oratione dominica: Dimitte nobis debita nostra Matth. 6. v. 12.*

ITEM placuit, vt quicunque dixerit, in oratione dominica ideo dicere sanctos: *Dimitte nobis debita nostra;* vt non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis jam necessaria ista petitio, sed pro aliis qui sunt in suo populo peccatores; & ideo non dicere vnumquemque sanctorum: Dimitte mihi debita mea; sed: Dimitte nobis debita nostra; vt hoc pro aliis potius, quam pro se justus petere intelligatur; anathema sit. Sanctus enim & justus erat Apostolus Jacobus, cum dicebat: *In multis enim offendimus omnes.* Nam quare additum est, omnes, nisi vt ista sententia conveniret & psalmo, vbi legitur: *Non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens?* & in oratione sapientissimi Salomonis: *Non est homo qui non peccet.* & in libro Job: *In manu omnis hominis signat, vt sciat omnis homo infirmitatem suam.* Unde etiam Daniel sanctus & justus, cum in oratione pluraliter diceret: *Peccavimus, iniquitatem fecimus,* &c. quæ vbi veraciter & humiliter confitetur, ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hæc non de suis, sed de populi sui potius dixisse peccatis; postea dixit: *Cum orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo nostro.* Noluit dicere, peccata nostra, sed, populi sui, dixit, & sua, quia futuros istos, qui tam male intelligunt, tanquam propheta providit.

Jacob. 3. v. 2. *Psal. 142. v. 2.* *Eccles. 7. v. 21.* *Job 37. v. 7.* *Dan. 9. v. 5.* *Ibid. v. 20.*

VIII. ITEM placuit, vt quicunque verba ipsa dominicæ orationis, vbi dicimus: *Dimitte nobis debita nostra;* ita volunt a sanctis dici, vt humiliter, non veraciter hoc dicatur; anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita non habere.

Quod veniam quisque petat, non humiliter tantum, sed etiam veraciter. Matth. 6. v 12.

DIGNUM vero notatu est in omnibus aliis Africanæ Ecclesiæ conciliis, nihil, quod ad fidem pertineret, decretum esse, sed actum de sola disciplina, causisque personarum. An quia provincialium conciliorum nulla erat de dogmatibus definiendi auctoritas, cum fides sit communis causa, cujusmodi nulla, nisi in concilio totius Africæ agebatur? Sed cur nec in primo concilio vniversali? An intelligebant sancti viri, quorum dux Aurelius, & velut ingenium Augustinus erat, *quoties fidei ratio ventilatur, omnes Episcopos, nonnisi ad Petrum, id est, sui nominis & honoris auctorem, referre debere, eamque esse antiquam traditionem Patrumque instituta sacerdotali officio custodienda?*

Cur in aliis conciliis nulli canones editi.

Innoc. in epist. ad Milevit. & Carthag concil.

Cur ergo nunc conditi canones? Id factum reor, quia jam ad Patres pervenerat exemplar tractoriæ, sed privatis tantum literis, nondum per legatos. Quare vt abeuntibus Episcopis traderetur jam aliqua in antecessum pars tractoriæ, ex ea puto extractos canones, saltem duos priores, (quid, si, deesse tractoriæ cum dolerent partem, quæ gratiam Dei spectaret, eam suis canonibus supplendam crediderunt?) quos ab omnibus ferri majoris fuit ponderis, quam si a solis delegatis, quorum forte potestas eousque non pertinebat.

Cur in isto conditi.

Quot Episcopi convenerint, dictum antea; ducenti nimirum & quatuordecim, si tamen omnes qui prius convenerant, revenerint post pentecostem ex suis Ecclesiis, quas inviserant; quare irrepsit error in librum chronographi Prosperi, qui numerat 217. Fuit vero facile notariis pro CCXIV. ponere CCXVII. quanquam hic error non in omnibus codicibus MM. SS. reperitur.

De numero Episcoporum emēdatus Prosperi chronographi locus.

Hinc etiam poetæ Prosperi castiganda hyperbole, qui ter centenis procerum editos linguis canones dixit: solent enim poetæ numerum, qui ducentos prætergressus fuerit, trecentorum nomine appellare.

Et castigata poetæ hyperbole.

Dictum etiam satis, quo tempore sanctissimi illi defensores fidei convenerint, circiter nempe medium Junium. par est enim credere post festa pentecostes peracta, solemnemque baptismum reversos. Quare si se dederint in viam post octavum a baptismo diem, quo absolvebantur festa, diesque in conficienda via quindecim posuerint, quæ brevissima mora: fatendum est non convenisse ante diem 17. Junii; nam ann. 418. litera dominicalis erat F, & pascha contigerat die 7. April. atque ita pentecoste inciderat in diem 26. Maii, absolutio festorum in 2. Junii.

XIV. SYNODUS

ROMÆ IISDEM COSS. A ZOSIMO PAPA ADVERSUS PELAGIUM ET CÆLESTIUM,

die XV. Aprilis celebrata.

Decima quarta synodus, quæ tertia Romana.

DECIMA quarta synodus, quæ tertia Romana, habita a Zosimo Papa, ea ipsa est, quam M. Mercator AUDIENTIAM PLENIOREM vocat, *Commonit. cap. 1.* Augustinus, APOSTOLICÆ SEDIS EXAMEN ET JUDICIUM, *lib. 2. ad Bonif. cap. 3. & epist. 105.* Possidius, ECCLESIÆ CATHOLICÆ JUDICIUM, *in vita sancti August. cap. 18.* Honorius imperator, BEATISSIMÆ ECCLESIÆ ACTA, *in edict. ad Pallad.* Prosper, CONCILIUM CUNCTORUM SACERDOTUM MUNDIQUE MANU SUBSCRIPTUM, *lib. cont. coll. cap. 41. & in carm. de Ingratis.*

Hinc missa ad omnes orbis Episcopos tractoria. *Lib. com. coll. cap. 41.*

Hanc habuit Zosimus post patefactas hæreticorum artes, Cælestiique perspectam malam fidem: inde misit in vniversum orbem nobilem illam epistolam, *quæ*, vt ait Prosper, *ad impiorum detruncationem gladio Petri dextras omnium armavit antistitum.*

Commonit. cap. 3.

Sed præstat audire Mercatorem: *Quæ omnia suprascripta capitula, vt jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur; qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt; quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata,* &c.

Ea continebat totam Pelagii Cælestiique causam.

Dixerat superius post factam epistolæ per subreptionem a Cælestio obtentæ mentionem: *Episcopis vero ex Africa rescribentibus, omnemque causam, quæ apud eos facta fuerat, exponentibus, missis etiam gestis exinde, quæ fuerant tunc cum illo, vel de illo confecta, vocatus ad audientiam pleniorem, vt quæ promiserat, festinaret implere, id est, vt damnatis prædictis capitulis, sententia Afrorum Pontificum, qua fuerat communione privatus, absolveretur, non solum non adfuit, sed etiam ex memorata Romana urbe profugit, atque ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo, scriptis amplissimis & longissimis perdamnatus est: in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur; & omnis causa, tam de Cælestio suprascripto, quam de Pelagio magistro ejus praviore, videtur esse narrata: quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria, & ad orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolyma, similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.*

Ab omnibus subscribenda fuit tanquam regula fidei.

De tractoria pluribus egimus in notis ad Commonitorium, agemus & in dissertatione de subscriptionibus imperatis in causa Pelagianorum: vbi hanc ab auctore appendicis ad epistolam Cælestini, nominatam ostendemus CANONICAM AUCTORITATEM, id est fidei regulam, eique perinde in causa Pelagianorum subscribendum fuisse, atque in causa Eutychianæ hæresis sancti Leonis epistolæ ad Flavianum.

Plures Episcopi convenere cum vrbico clero, imo & plebe. *Epist. 105.*

Quot Episcopi convenerint, prorsus ignotum est: plures convenisse, ex eo colligitur, quod a Mercatore *plenior audientia* dicatur. Interfuisse clerum vrbicum, imo & frequentissimum populum, tradit Augustinus, sive vbi hartat Sixtum presbyterum, *quem fama jactaret favisse inimicis gratiæ, priorem eis, in frequentissimo populo, anathema dixisse*; sive cum refert querelas Pelagianorum, aut calumnias potius, adversus clericos Romanos, perinde quasi *jussionis terrore percussi, non erubuissent prævaricationis crimen admittere, vt contra priorem sententiam suam, qua gestis catholico dogmati adsuerant, postea pronuntiarent malam hominum esse naturam.*

Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.

Ratio temporis.

De tempore disputatum est, saltem ex parte, inter inquirendum in Africana concilia: cum enim e consessu habito Kal. Maiis rescriptum sit tertiis Zosimi literis datis XII. Kal. Aprilis, quibus significabat Pontifex, nihil adhuc definitum summo judicio; cumque prius sententiam tulerit, quam Honorius, judicium ipsius sequens, constitutionem daret ad Palladium pridie Kal. Maias, necesse est synodum convenisse intermedio tempore: at temporis hujus maximam partem tenuit quadragesima cum festis paschalibus, quæ contigerunt die 7. Aprilis. Par est credere statim post absolutos dies festos habitam synodum, id est, die 15. Aprilis, gestisque ad Honorium delatis, editam pridie Kal. Maias sanctionem.

Epist. apud August. 24.

Huic temporum rationi belle omnia conveniunt, sive quæ Augustinus ad Optatum scribit de epistola Zosimi; sive quæ Hieronymus ad Alipium & Augustinum, de jugulata, ipsis cooperatoribus & auctoribus, Cælestiana hæresi; sive quæ alii auctores, de toto Zosimi cum Pelagianis negotio.

Quæ supersunt tractoriæ fragmenta.

Tractoriæ Zosimi nihil superest, nisi fragmenta quædam, partim apud Augustinum, partim in appendice epistolæ Cælestini ad Episcopos Galliæ, sed ea vix idonea, quæ tantam jacturam consolentur.

Ex epistola Augustini CLVII. *ad Optatum.*

Nam vt jam verbis vtar, quæ in ipsa epistola beatissimi antistitis Zosimi leguntur: *Fidelis Dominus in verbis suis, ejusque baptismus re ac verbis, id est, opere, confessione & remissione vera peccatorum, in omni sexu, ætate, conditione generis humani eandem plenitudinem tenet. Nullus enim, nisi qui peccati servus est, liber efficitur: nec redemptus dici potest, nisi qui vere per peccatum fuerit ante captivus, sicut scriptum est:* Si vos filius liberaverit, vere liberi eritis. *Per ipsum enim renascimur spiritaliter, per ipsum crucifigimur mundo: ipsius morte mortis ab Adam omnibus* *Ioan. 8. v. 36.*

nobis

nobis introducta atque transmissa universa anima, illud propagatione contractum chirographum rumpitur, in quo nullus omnino natorum, antequam per baptismum liberetur, non tenetur obnoxius. In his verbis apostolicæ sedis, tam antiqua atque fundata certa & clara est catholica fides, ut nefas sit de illa dubitare christianus.

Ex præteritorum sedis apostolicæ Pontificum auctoritatibus sive sententiis, epistolæ Cælestini Papæ ad Episcopos Galliarum subjici solitis.

Cap. VIII. Quod omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placeat, nisi ex eo, quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis Episcopos ait: *Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus.* Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eundem virum scriberent: *Illud vero, quod in literis, quas in universas provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens: Nos tamen instinctu Dei, &c. sic accepimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostra humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse fideliter, sapienterque vidisti, veraciter, fidenterque dixisti. Ideo utique, quia præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum.* Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt; *ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.* (Rom. 8. v. 14.)

Cap. IX. Quod ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cum ad totius orbis Episcopos de divinæ gratiæ opitulatione loqueretur: *Quod ergo,* ait, *tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causisque, cogitationibus, motibus adjutor & protector orandus est. superbum est enim, ut quicquam sibi humana natura præsumat, clamante Apostolo:* Non est nobis colluctatio adversus carnem, & sanguinem, sed contra principes, & potestates aeris hujus, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. (Ephes. 6. v. 12.) *Et sicut ipse iterum dicit:* Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per JESUM CHRISTUM Dominum nostrum. (Rom. 7. v. 24.) *Et iterum:* Gratia Dei sum id quod sum, & gratia ejus in me vacua non fuit; sed plus illis omnibus laboravi, non ego autem, sed gratia Dei mecum. (1 Cor. 15. v. 10.)

Quis fuerit exitus, quisve fructus, sive concilii, sive tractoriæ, intelligere licet ex omnibus ejusdem ævi scriptoribus, præsertim Augustino, Prospero, Mercatore, aliisque cum Possidio, cujus sunt hæc verba: *Et quoniam iidem* (Pelagianistæ) *perversi, sedi apostolicæ per suam ambitionem eandem perfidiam persuadere conabantur, instantissime etiam conciliis Africanis sanctorum Episcoporum, gestum est, ut sancto Papæ urbis Romæ, & prius venerabili Innocentio, & postea sancto Zosimo ejus successori persuaderetur, quod illa secta catholica fide & abominanda & damnanda fuisset. At illi tantæ sedis antistites suis diversis temporibus eosdem notantes, atque a membris Ecclesiæ præcidentes, datis literis ad Africanas, Orientisque & Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos & devitandos ab omnibus catholicis censuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum judicium, etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos, inter hæreticos haberi debere constituit. Unde nonnulli ex eis ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium, unde resilierant, redierunt, &c.*

(Quis exitus concilii, & qui fructus tractoriæ.)

(In vita S. Aug. cap. 18.)

XV. SYNODUS
CARTHAGINE AB AURELIO CONGREGATA
EX TOTA DIOECESI AFRICÆ,
eodem anno, mense Augusto.

(Decima quinta synodus, quæ tertia plenaria Africana. Carthagine celebrata mense Augusto.)

ECIMA quinta synodus, quam si cum Augustino loqui velimus, tertiam dicere debemus in causa Pelagiana concilium universale Africanum, celebrata est, ut dictum antea, Carthagine circiter medium Augustum: neque enim tardius potuit, cum interfuerit Augustinus, qui XII. Kalend. Octobris Cæsareæ versabatur in Mauritania.

(A quindecim Episcopis.)

Consederunt Episcopi quindecim de singulis provinciis electi, ut est in canone ultimo præcedentis concilii. *Item placuit, ne diutius universi Episcopi, qui ad concilium congregati sunt, tenerentur, ab universo concilio judices ternos de singulis provinciis eligi: & electi sunt de provincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus, & Clarus. de provincia Numidia Alipius, Augustinus, & Restitutus. de provincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano primate, Cresconius, Jocundus & Æmilianus. de Mauritania Sitifensi Severianus, Asiaticus, & Donatus. de provincia Tripolitana, Plautius, qui ex more legatus unus est missus: qui omnes cum sancto sene Aurelio universa cognoscant, a quo petiit universum concilium, ut cunctis sive gestis, quæ confecta jam sunt, seu epistolis ipse subscribat. & subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & præ-*

Ee

lecto subscripsi. similiter & ceteri subscripserunt. Præfuit de more Aurelius, cum Donatiano sene provinciæ Byzacenæ: qua occasione observa, primates semper supra numerum legatorum adfuisse.

Interfuere duo primates, Aurelius & Donatianus.

Nota vero in canone citato numerati tantum quindecim electos, desiderari vero nomina electorum ex Mauritania tum Cæsariensi, tum Tingitana: ex qua tamen vtraque convenisse Patres constat ex præcedentis concilii Africani præfatione. Hi autem si adessent, cum primatibus duobus, augerent quidem numerum, non tamen ita, vt parem efficerent ei, qui reperitur in vulgatis conciliis, vbi concilium dicitur habitum a XXXVIII. Episcopis. An non forte remanserunt aliquot sua sponte Patres? An puduit librarium tantilli numeri, & XV. additis hinc & inde notis auxit? Causa porro, cur ex Mauritaniis duabus maritimis nulli remanserint legati, hæc mihi videtur non improbabilis, quod nempe tunc, cum electio facta est, imo cum canon conditus, jam recesserant vtriusque prædictæ provinciæ Episcopi, propter bellum a Wisigothis illatum Vandalis, Silingis & Alanis, in vicina parte Hispaniæ consistentibus.

Quid gestum sit in synodo, satis superque patet ex superioribus. Lectæ nimirum Zosimi epistolæ duæ, altera ad omnes orbis Episcopos communis, altera ad Afros singularis. Actæ gratiæ scriptis literis, quarum fragmentum hoc habetur apud Prosperum: *Erraverunt Africani Episcopi ad eundem Papam Zosimum rescribentes, eumque in sententia hujus celebritate laudantes, cum aiunt: Illud vero, quod in literis tuis, quas ad universos curasti esse mittendas, posuisti dicens: Nos tamen instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum & coepiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus; sic accepimus dictum, ut illos qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecisti arbitrio, quam quod universa in nostra humilitatis conscientiam retulisti? Et tamen instinctu Dei factum esse, fideliter, sapienterque vidisti, veraciter fidenterque dixisti. Ideo utique, quoniam præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda filiorum.* Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei; *ut nec nostrum sentiamus deesse arbitrium, & in bonis quibusque, ac voluntatis humanæ singulis motibus, magis illius valere non dubitemus auxilium.*

Lib. cont. Coll. cap. 10.

Rom. 8, v. 14.

XVI. SYNODUS

CARTHAGINE AB AURELIO CONVOCATA MONAXIO ET PLINTA COSS.

III. Kalendas Julias, anno CCCCXIX.

Decima sexta synodus, quæ quarta Africana.

Tempus & locus.

IN hunc locum referri potest, imo debet, vniversale aliud Africanum concilium, quod celebratum reperitur post consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. III. Kal. Julii, Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ, id est, ann. 419. die 29. Junii: in eo enim recogniti sunt, atque iterum approbati canones octo adversus hæresim Pelagianam.

In ea recogniti canones octo dogmatici.

Accepta est etiam, nisi fallor, imperialis epistola ad Aurelium Ravennæ data V. Idus Junias, de exigendis subscriptionibus condemnationi Cælestii & Pelagii ab omnibus Episcopis.

Imperialis epistola de subscriptionibus accepta.

Imo & inde ab Aurelio missa Kal. Augusti in provincias Byzacenam & Arzeguitanam denuntiatio imperialis decreti. Utraque refertur in dissertatione sequente, imo & notis illustratur, quæ non mediocrem lucem præsentibus afferunt.

Hinc Aurelii epistola in provincias missa.

Adfuere 22. Episcopi, quorum nomina in actis recensentur. Adfuit & Faustinus Potentinæ civitatis Episcopus, cum duobus aliis apostolicæ sedis legatis, Philippo & Asello, presbyteris.

Adfuere legati ex omnibus provinciis, & legati sedis apostolicæ.

Quod autem convenisse leguntur 217. Episcopi, id ita intelligendum est, vt totidem subscripsisse dicantur, quot legatos communi nomine rem acturos, aliis ad suas Ecclesias redeuntibus, elegerunt.

Jam vero delegatos judices concilium tenuisse diu, postquam reliqui ad suas Ecclesias reverterunt, non tantum acta testantur, sed hæc etiam ratio evincit, quod *recitata sint in hac synodo diversa concilia universæ provinciæ Africæ, transactis temporibus Aurelii Carthaginensis Episcopi celebrata*: neque modo recitata, sed breviata, vt opinor: quod præstari non potuit, nisi justo temporis spatio. Breviationem enim factam a Patribus, non item temere ab aliquo, vt quibusdam visum est, consarcinatore, ita sentio, vt afferendis tamen argumentis abstinendum putem, quia tractari quæstionem video paulo commotius, quam forte modestia severior permittat.

Recognita quoque præcedentia concilia omnia, & confectus codex Eccl. Africanæ.

XVII. SYNODUS
EPISCOPORUM SECUNDÆ CILICIÆ ANAZARBI A MAXIMIANO HABITA ADVERSUS JULIANUM, ASCLEPIODOTO ET RUFO COSS.

anno CCCCXXIII.

Decima septima synodus in secunda Cilicia, cujus meminit Mercator.

In præfat. ad symb. Theodori Mopsuest.

DECIMÆ septimæ synodi habitæ ab Episcopis secundæ Ciliciæ in causa Juliani, vnus, quod sciam, Mercator meminit: *Agnoscat*, inquit, *supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa, qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepisse. etiam sibi magis suoque dogmati, de quo male turgidus & malesanus libros confecit, esse contrarium. seque etiam post de Cilicia abscessum, ab eo in Episcoporum provincia suæ conventu anathemate esse damnatum.*

Ex his verbis, licet admodum paucis, nec parum obscuris, tempus, causam, locum, & Patrum nomina conati sumus conjiciendo assequi in notis ad præfationem citatam: sic enim argumentati sumus, & primo quidem ad inquirendum tempus.

Ratio temporis.

In fine hist. eccles.

Cap. 5.

Cum synodus habita sit post abscessum Juliani ex Cilicia, & ante mortem Theodori Mopsuesteni, cumque Theodorus obierit ann. 428. vt tradit Theodoretus, & Julianus ex Cilicia in Italiam reverterit ann. 423. vt confecimus in dissertatione præcedente; necesse est synodum referre ad spatium temporis interjectum, quod est quinque annorum. Sed ad quem annum? Ad eum, opinor, quo Julianus e Cilicia discessis, id est, ad 423. tumultuantibus nimirum statim corruptis a Juliano clericis, quos antea præsentia continuerat, auctoritasque magistri caventia, ne infanda mysteria proderentur in publicum; nam simile quiddam aliis in locis contigisse testatur sanctus Cælestinus in epistola ad Maximianum Constantinopolitanum data post concilium Ephesinum.

Causa cogendæ synodi.

Causam igitur vocandæ synodi non aliam fuisse reor, quam quæ mox dicta est, audaciam scilicet erumpentis in apertum hæresis, quæ a Juliano, ipsiusque sociis (quos inter extitisse Cælestium nullus dubito) occulte tantum tradita fuerat. Hanc enim comprimendam rati secundæ Ciliciæ Episcopi, anathema dixerunt in hæresim, quam facile intellexerant jamdudum damnatam: & Antiochiæ, ad cujus diœcesim pertinebant: & in Palæstina, Rhodoque insula, atque Constantinopoli, quibuscum commeatu frequentissimo jungebantur.

Cōvenere novem Episcopi secundæ Ciliciæ.

Cum ille porro conventus a Mercatore dicatur fuisse Episcoporum provinciæ, in qua erat Mopsuestia, par est opinari a metropolita Ciliciæ secundæ convocatum, id est, ab Episcopo Anazarbi, quæ Justinianopolis postmodum vocata est, in eoque consedisse Episcopos Mopsuestiæ, Ægeæ, Castabalorum, Epiphaniæ, Flaviados, Irenopolis, Alexandri, & Rossi: hos enim sub metropolita Anazarbeno fuisse constat ex concilio Mopsuesteno anni 550. Porro tunc temporis Maximianus vel Maximus Anazarbi, Hesychius Castabalorum, Polychronius Epiphaniæ, Aurelius Irenopolis, Theodorus Mopsuestiæ episcoparum gerebat: omnes enim isti, præter Theodorum, subscripti reperiuntur in conciliabulo Ephesino, octo abhinc annis coacto. Subscripsit quoque Maximianus in relatione Nestorii ad Imperatores, vbi Maximus appellatur. credibile vero est eosdem Episcopos ante octo annos sedisse in locis antea memoratis.

Præfuit Maximus, seu Maximianus Anazarbenus.

Tom. 3. conc. editionis Labbeana pag. 592.

Part. 2. conc. Ephesini act. 2. pag. 567.

Dictum anathema Juliano ab ipso quoque Theodoro.

Dictum est in concilio anathema Juliano a cunctis Episcopis, etiam a Theodoro his strophis assueto: quid præterea gestum, penitus ignoratur.

Episcopisque Nestorio faventibus.

Mirum vero, potuisse anathema Juliano dici ab hominibus, qui Nestorio postmodum faverunt, & jam tum errores Theodori, qui Nestorium seduxit, imbiberant, cum Julianus & Nestorius cognatione hæresis sociati sint. Verum meminisse oportet, dogma Juliani, quod hoc in concilio damnatum est, non aliud extitisse, quam quod ad mortalitatem Adami, & peccatum originis attineret, cujus erroris vt auctorem fateamur Theodorum, non immunem tantum, sed etiam oppugnatorem fuisse Nestorium constat, ex sermonibus in Ecclesia habitis, quos edidimus a Mercatore latinitate donatos, quorumque mentionem Cælestinus facit.

In epist. ad Nestorium, 1. part. conc. Ephes. cap. 18.

Cur Ephesi schismatici catholici, & illi vicissim istis societatem Cælestiani erroris objecerent.

Ex his colligere licet, quam ob causam, non modo Patres, qui œcumenicam synodum Ephesi constituebant, sed etiam schismatici, qui cum Joanne Antiocheno coiverant, suis quique adversariis objicerent crimen societatis cum Cælestianis. Stabant enim ab vtraque parte Episcopi ex his provinciis, in quibus hæresis Cælestiana eo vsque invaluerat, vt multos de plebe & clero, non paucos inter Ecclesiarum antistites infecisset, & judiciis ecclesiasticis, etiam quibus Episcopi deponerentur, damnari meruisset. Sic Ephesi, sic in Palæstina, sic Antiochiæ, & in Cilicia, aliisque locis, vnde Episcopi Ephesum convenerant, pestis illa & bacchata fuerat, & compressa.

Cur hoc crimen a se Cyrillus & Mēnō depulerint.

Licet etiam intelligere, cur in libello, quem sanctus Cyrillus Alexandriæ, & Memnon Ephesi Episcopi obtulere synodo, post factam sibi a schismaticis depositionis injuriam, inter diluen-

dum diversarum hæreseon crimen sibi objectum, Cælestianorum quoque dogmatum mentionem fecerint in hæc verba : *Etenim nos nullo unquam tempore Apolinarii, aut Arii, aut Eunomii doctrinam probavimus, sed ab ineunte ætate, sacras literas didicimus, & in sanctorum & orthodoxorum Patrum manibus educati sumus. Anathematizamus autem & Apolinarium, & Arium, & Eunomium, & Macedonium, Sabellium, Photinum, Paulum, & Manichæos, & quamcumque aliam hæresim. & præter hos insuper novarum blasphemiarum inventorem Nestorium, & qui ei communicant & consentiunt, & eos qui Cælestii vel Pelagii placita sequuntur, quorum dogmata unquam suscepimus : neque nunc per pœnitentiam mutata voluntate nos recipimus ad recte sentiendum, sed, ut dictum est, in rectis & apostolicis Ecclesiæ dogmatibus enutriti sumus.*

1. part. conc. Ephes. act. 5.

Poterat enim Memnon, imo forte & Cyrillus, venire in suspicionem favoris Cælestio præstiti, quippe qui Ephesinæ Ecclesiæ presbyter foret, & Valerianum Alexandriam ad tentandam Cyrilli fidem misisset : quanquam, opinor, dictum illud videri potest habere speciem rejecti in schismaticos criminis, quod Photini, Samosateni, Manichæorum, Pelagiique & Cælestii fautorem Nestorium sequerentur. magna enim fuit societas erroris de Christo suis meritis divinitatem promerito, inter Samosatenum & Pelagium, ut ostendimus in dissertatione de Pelagianæ hæresis auctoribus & defensoribus.

XVIII. SYNODUS
CONSTANTINOPOLI AB ATTICO COLLECTA
IN CAUSA
EJECTORUM EX OCCURRENTE EPISCOPORUM,
anno CCCCXXIV. vel CCCCXXV.

Decima octava synodus, quæ secunda Constantinopolitana.

DECIMA octava synodus, quæ secunda Constantinopolitana in causa Pelagianorum, contracta est ab Attico ann. 424. vel initio consequentis.

Hujus meminit Prosper Carm. de ing. cap. 2.

Hujus meminit Prosper his versibus:

Quid loquar, & magna curam quam gessit in urbe
Constantinopoli docto bonus ore sacerdos
Atticus, antiqua legatos hæreticorum
Confutando fidei de qua tunc impia corda,
Quamvis se obducto tegerent velamine formæ
*Judicii, tacita * tulerunt tormenta repulsæ.*

* meritæ

Et S. Cælestinus.

Meminit & Cælestinus Pontifex Nestorio rescribens de Pelagianis in hæc verba : *Aliquantis diebus vitæ nostræ, post nefandum, & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, quando eos, cum suæ opinionis sequacibus, telis unita sententia Oriens Occidensque percussit ; idemque sanctæ recordationis Atticus, catholicæ magister fidei, & vere beati Joannis etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, ut nec standi quidem illic copia præstaretur.* Et paulo post : *Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum, quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio, quos illic invenisse requiem non putamus esse mirandum.* Et postea : *Legimus, quam bene teneas originale peccatum.* Et postea : *Quid secum faciunt, qui sunt hæc negando damnati?* Et postea : *Cur tamen ea, quæ in hos tunc sunt acta, queruntur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? Cur non sanctæ memoriæ Sisinnius ista quæsivit? quia utique sub decessore suo probaverat eos jure damnatos.*

1. part. conc. Ephes. cap. 18.

Differt a prima quæ ann. 417. convenit.

Ex his autem duobus testibus non obscure constat, hanc, de qua uterque loquitur, synodum a priore, quam octavo loco posuimus, differre : prior enim habita est temporibus Zosimi, ista Cælestini. In priore acta est solius Cælestii causa; in posteriore Episcoporum ex Occidente expulsorum. In priore non tradit Mercator disputatum cum Cælestio, sed eum dumtaxat in similibus, quæ Carthagine sparserat, deprehensum; in posteriore confutatos ait Prosper antiqua fide hæreticos. Priori solus Cælestius interfuit; posteriori, legati hæreticorum. Post priorem *detrusus est alma ex urbe Cælestius*; post secundam, illi *quos telis unita sententia Oriens Occidensque percusserat.* E priore missæ sunt literæ in Asiam, Thessalonicam, & Carthaginem ad Episcopos; e posteriore ad sedem apostolicam. Atque inde certum est, falli eos, non solum qui duas synodos in unam confundunt; sed etiam qui nomine legatorum ab hæreticis missorum, Cælestium unum intelligunt.

Ratio temporis.

Tempus synodi non difficili negotio cognoscitur ex iis, quæ mox dicta sunt. Cum enim Atticus obierit die 10. Octobris ann. 425. & Cælestinus in sede apostolica sedere cœperit die 3. Novembris ann. 423. necesse est Atticum habuisse Constantinopoli synodum ann. 424. vel initio ann. 425. siquidem Cælestino Pontifici gesta transmiserit. quod Cælestinus ipse testatur.

Quis exitus?

Quis fuerit exitus, constat, tum ex versibus Prosperi, tum ex literis Cælestini ad Nestorium : ejecti sunt scilicet urbe Regia Pelagiani Episcopi, & Atticus *catholicæ fidei magister, vereque in eo beati Joannis successor,* gloriosum vitæ, varias inter conversiones rerum transactæ, finem imposuit, suis post victos Christi hostes, quasi triumphis immoriens.

Acta non extant.

Perierunt acta, magno rei catholicæ damno : nam si licet augurari ex verbis Prosperi, continebant argumenta a traditione Patrum

perita, quibus hæreticorum legati confutati sunt, super iis quæstionibus, propter quas se immerito damnatos querebantur; hoc est, de peccato originali, & gratia Dei per Christum, quæ pro sua, qua pollebat, eximia tractandi scientia Atticus, valide suo more pressit, atque omnibus perspicienda exposuit: nihil enim hoc Patre fuit, vel fortius ad urgendum, vel clarius ad explicandum, quod tractaret.

XIX. SYNODUS
ROMÆ A CÆLESTINO HABITA
IN CAUSA EPISCOPORUM
PELAGIO PERTINACITER FAVENTIUM,
VICTORE ET CASTINO COSS.
anno CCCCXXIV. vel Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare coss. anno CCCCXXV.

Synodus decima nona, quæ quarta Romana.

SYNODUS decima nona, quæ quarta Romana, coacta est a Cælestino Romæ in causa Episcoporum, qui pertinaciter formulæ fidei a Zosimo præscriptæ subscribere detrectabant,

Meminit Nestorius synodi a Cælestino contractæ. Epist. 1. ad Cælest. 1. part. conc. Ephes. cap. 16.

Mentionem synodi, hac in causa contractæ a Cælestino, meminit subobscure Nestorius pro Pelagianis scribens ad eundem Cælestinum: *Dignare nobis notitiam de his largiri, ne vel quidam, ignorando justitiam veritatis, importuna commiseratione conturbentur*, VEL CANONICAM INDIGNATIONEM *beatitudinis tuæ, quæ contra eos pro sectis religionis forte probata est, aliud quiddam quam hoc æstiment.* Quid enim est canonica indignatio pro sectis religionis prolata, præter synodalem sententiam? Canonibus enim sancitum erat, saltem more Ecclesiæ receptum, de dogmatibus judicium non ferre, nisi in synodo.

Meminit Prosper. Lib. cont. Coll. cap. 41.

Paulo clarius loquitur Prosper: *Venerabilis memoriæ Pontifex Cælestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis non examen judicii, sed solum pœnitentiæ remedium esse præstandum, Cælestium, quasi non discusso negotio, audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo & prædecessorum suorum statuta, & decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat, ut quod semel meruerat abscindi, nequaquam admitteret retractari.*

Atque etiam Patres Ephesini. 2. part. conc. Ephes. act. 5.

Aperte Patres Ephesini: *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in depositione impiorum Pelagianorum & Cælestianorum, & quæ a pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos, ea solida firmaque permanere debere.*

Dubium, quæ de synodo intelligi debeat allata testimonia.

Verum dubitabile nonnihil occurrit super his testimoniis: nimirum an de uno tantum concilio intelligenda sint, an de duobus, quorum alterum antecesserit Nestorii literas, alterum consecutum sit.

Certum enim est, post acceptas Nestorii literas, Cælestinum Romæ celebrasse concilium, in quo non ipsius tantum causa, sed etiam Pelagianorum Episcoporum acta sit; ex eoque dedisse ad Nestorium, clerum Constantinopolitanum, Cyrillum Alexandrinum, Joannem Antiochenum, & Juvenalem Hierosolymitanum literas, quibus condemnatio Nestorii, imo & aliorum, contineretur.

Certum quoque, hujus concilii acta, vel cum literis mandatisque ad Cyrillum missa fuisse, vel, quod magis opinor, per legatos sedis apostolicæ, Arcadium, Projectum & Philippum, ad Patres Ephesi congregatos delata, eaque lecta, & a sancta synodo comprobata. Igitur a Cælestino, vel nullus ante literas Nestorii, vel diversus ab isto, quem memoravimus, conventus habitus est. At habitum aliquem significant, cum hæc verba priorum Nestorii literarum, *canonicam indignationem beatitudinis tuæ*; tum ista maxime posteriorum, *ideo de occidentalibus partibus projectos esse.* significant enim depositos a Cælestino in concilio Episcopos: siquidem inauditum erat illis temporibus, imo censebatur aperta canonum violatio, Episcopum deponi, vel etiam a summo Pontifice, sine concilii congregatione. Collecta sunt igitur duo concilia diversis temporibus in causa Episcoporum subscribere detrectantium.

Duæ enim habitæ.

Quo tempore utraque.

At quando primum? Posterius enim sua satis nota consignatur ex literis a Cælestino ad Cyrillum datis III. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA. CC. id est, die 11. Augusti, ann. 430. Non alibi melius ipsum collocari posse puto, quam vel in secundo, vel in tertio Cælestini anno, id est, vel ann. Christi 424. quo perlata sunt Romam Attici gesta adversus legatos hæreticorum, vel ann. 425. quo Atticus ad meliorem vitam transiit.

XX. SYNODUS

QUÆ AFRICANA UNIVERSALIS, AB AURELIO CONGREGATA, IISDEM COSS. IN CAUSA CUM ALIORUM, TUM ETIAM LEPORII MONACHI ad rectam fidem ex errore conversi.

Vigesima synodus, quæ quinta Africana vniversalis, Carthagine ab Aurelio.

CELEBRATUM est hoc eodem anno concilium vniversale Carthagine ab Aurelio, quod quintum Africanum appello in causa Pelagiana, & vigesimo loco inter synodos collocandum puto.

Nulli canones in ea conditi pertinentes ad disciplinam.

Nullos in ea conditos canones opinor, sed actum, vel de sola jamdudum recognitorum executione, vel de causis ad personas pertinentibus, quæ ex provinciis delatæ essent.

Lecta & subscripta Leporii confessio.

Missa ad Gallicanos Episcopos synodica.

Lecta fuit tamen Leporii confessio, totiusque synodi Africanæ nomine, a quatuor Episcopis, Aurelio, Augostino, Florentio & Secundo, subscripta: a quibus etiam Proculo Massiliensi, Cyllinioque Aquensi, & aliis Gallicanis Episcopis missæ sunt literæ, quibus Leporii libellus confirmaretur.

Fecit hæc confirmatio, vt Leporii confessio tribueretur Africanæ synodo vniversali, & pro dogmatica Episcoporum definitione haberetur a Basilio diacono, Thalassioque, & aliis monachis, a quibus contra Nestorium supplicatio Theodosio imperatori oblata habetur in actis concilii Ephesini: quæ causa fuit, vt epistola, quæ ad Galliarum Episcopos ab Africanis missa est cum libello Leporii, non immerito synodica diceretur, & a nobis eam ob rem referretur. Sed prius hæc tota historia, quoniam viros eruditos hactenus exercuit, sciditque in partes, paulo accuratius tractanda est.

1. part. conc. Ephes. cap. 30.

Tractatur historia Leporii.

Contaminatus fuit contagione erroris Pelagiani.

Lib. 1. de Incarn. cap. 4.

Contaminatum fuisse Leporium contagione Pelagiani erroris, testes sunt Cassianus & Gennadius: *Leporius*, inquit Cassianus, *tunc monachus, modo presbyter, qui ex Pelagii, vt supra diximus, institutione, vel potius pravitate, descendens, apud Gallias assertor prædictæ hæreseos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit a nobis admonitus, a Deo emendatus. Ita male conceptam persuasionem magnifice condemnavit, vt non minus pene admiranda sit correctio illius, quam illæsa multorum fides. Is ergo in se reversus, non solum in Africa, vbi tunc erat, atque nunc est, tam errorem suum cum dolore, quam sine pudore confessus est; sed etiam ad omnes admodum Galliæ civitates, flebiles confessionis ac planctus sui literas dedit, scilicet vt vbi deviatio ejus cognita erat, illic etiam emendatio nosceretur*, &c.

Lib. de script. eccl. cap. 59.

Gennadius vero: *Leporius*, ait, *adhuc monachus, postea presbyter, præsumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum & conatu proprio, non Dei se adjutorio obtinuisse crediderat, Pelagianum dogma cœperat sequi: sed a Gallicanis doctoribus admonitus, & in Africa per Augustinum a Deo emendatus, scripsit emendationis suæ libellum, in quo & satisfacit de errore, & gratias agit de emendatione*, &c.

In quo ipsius error positus.

Lib. de Incarn. cap. 1.

Constat igitur Leporium cum Pelagianis errasse. In quo vero ipsius error cognatus fuerit Pelagiano, explicat Cassianus his verbis: *Illud sane vnum prætereundum non arbitramur, quod peculiare ac proprium supradictæ illius hæreseos, quæ ex Pelagiano errore descenderat, fuit, quod dicentes quidam solitarium hominem* JESUM CHRISTUM, *sine vlla peccati contagione vixisse, eo progressi sunt, vt assererent homines, si velint sine peccato esse posse: consequens enim existimabant, vt si homo solitarius* JESUS CHRISTUS *sine peccato fuisset, omnes quoque homines sine Dei adjutorio esse possent, quidquid ille homo solitarius sine consortio Dei esse potuisset; ac sic nullam facerent inter omnem hominem ac Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *esse distantiam, cum idem vtique homo nisu atque industria sua mereri possit, quod Christus studio ac labore meruisset. Quo factum est, vt in majorem quoque ac monstruosiorem insaniam prorumpentes dicerent, Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *hunc in mundum, non ad præstandam humano generi redemptionem, sed ad præbenda bonorum actuum exempla, venisse: videlicet vt disciplinam ejus sequentes homines, dum per eandem viam virtutis incederent, ad eadem virtutum præmia pervenirent.*

Explicat ipse pariter Leporius, cum ait: *Illud etiam minime reticendum censeo, quod in eadem epistola, simili devians errore, subjunxi, Christum Dominum nostrum sic omnia, quæ erant passionum, implesse, vt in nullo, quasi perfectus homo, a divinitatis auxilio juvaretur*, &c.

Vulgatus per epistolam.

In confess.

Suum ille monachus errorem epistola comprehenderat, quod testatur in confessione: *Vnde*, inquit, *nata est discordia, pax inde signatur. Epistola itaque auctor scandali, & offendiculum caritatis, a me quondam simpliciter scripta quidem, sed in quibusdam, vt agnosco, infideliter ordinata, quæso, secundum hujus epistolæ professionem, & sanctimoniæ vestræ auctoritatem, vt in ea paginæ parte, vel causa in abolitione calcanda inducatur, in qua contra veritatem per ignorantiam edita comprobatur: vt cunctis innotescat, & pateat, justo judicio illud, quod erat æmulum fidei, contrarium veritati, de corpore ejusdem epistolæ cum damnatione esse decisum.*

Pro eo Leporius Ecclesia ejectus.

Admonitus a Cassiano, vt impietatem agnosceret, imo coactus a Proculo Massiliensi, vt emendaret, cum pertinaciter non minus jubentis mandatum, quam monentis consilium contemneret, ejectus est, vel ex Massiliensi, vel potius ex Aquensi Ecclesia: vnde in Africam

In Africâ appulsus, ab Augustino correctus fuit.

profectus, veritatem, quam Augustini opera agnovit, dato libello professus est. Hæc omnia colliguntur, partim ex Cassiani & Gennadii citatis libris, partim ex epistola Africanorum Patrum ad Gallicanos, quæ mox afferetur.

Correctionis libellum obtulit Africanæ synodo, & misit in Gallias.

Emendatus Leporius epistolam dedit ad Proculum & Cilinium, aliosque Galliarum Episcopos, quam Gennadius *emendationis libellum*, Cassianus *confessionem, vel potius deplorationem*, Facundus *satisfactionem* vocat, eamque petiit publicari late per Gallias, *vt omnibus innotesceret justo judicio illud, quod erat æmulum fidei, de corpore ejusdem epistola cum damnatione esse decisum.*

Huic subscripsere Aurelius, Augustinus, Florentius, & Secundus.

Hujus porro epistolæ tanta fuit olim auctoritas, vt propter ipsam Leporius dici potuerit vnus de defensoribus fidei catholicæ adversus Nestorium, & vt ex ea Joannes Secundus testimonium sumpserit, quo dogma fidei confirmaret: imo Africanæ synodo plenariæ tributa sit, quippe quæ ipsam manu quatuor Episcoporum, Aurelii, Augustini, Florentii & Secundi subscripsit, suamque subscribendo fecit.

Lib. 1. cap. 4.

Unde Facundus Hermianensis: *Scripsit libellum satisfactionis Leporius ad Gallos Episcopos, quem venerabiles Patres, Aurelius atque Augustinus & cæteri, sic probaverunt, vt ad faciendam veritatis fidem, etiam suas ei subscriptiones adjicerent.*

Loco prius citato.

Cassianus idipsum antea indicaverat, atque etiam magnificentius scripserat, cum epistolam diceret catholicorum omnium fidem: *Hanc ejus confessionem, id est,* CATHOLICORUM OMNIUM FIDEM, *& omnes Africani Episcopi, vnde scribebat, & omnes Gallicani, ad quos scribebat, comprobaverunt.*

In epist. ad Avien.

Manifestius Joannes Secundus in epistola ad Avienum: *Leporius in epistola, quam Aurelius Episcopus Carthaginensis, & beatus Augustinus, & synodus Africana firmavit.*

Nec obscure ipse Leporius subscribens libello: *Ego Leporius libellum meo sensu dictatum, in quo fidem meam, quam, Deo volente, in finem vsque tenebo, medullitus exprimere volens, coram sanctis Episcopis in Ecclesia Carthaginensi, relectum subscripsi.* Nota locum habiti concilii, IN ECCLESIA CARTHAGINENSI.

Et addiderunt literas ad Gallicanos Episcopos testes veritatis.

Nec tantum Africani Patres subscripserunt libello, sed literas quoque dederunt ad Gallicanos Episcopos, quarum finis sic se habet: *Sicut per suam præsentiam susceptus est a nobis, sic per suam epistolam suscipiatur a vobis; cui quidem epistolæ nostra etiam manu subscribendum putavimus, ipsius esse testantes. Hanc ejus correctionem dilectionem vestram minime dubitamus & gratanter accipere, & eis notam facere, quibus ejus error scandalum fuit: quia & illi, qui cum eo venerunt ad nos, cum illo correcti atque sanati sunt, sicut eorum subscriptionibus, quæ coram nobis factæ sunt, tenetur expressum,* &c.

Ratio temporis.

In annal. ad ann. 420. num. 13.

Supplem. p. 20.

Tom. 1. conc. Gall. in notis.

Tom. 2. conc. gener. p. 1684.

Quo tempore libellus, vel oblatus sit Africanæ synodo, vel ad Galliarum Episcopos missus, etsi incertum putat Baronius, alii tamen definire conati sunt. Auctor Supplementi conciliorum Galliæ id contigisse credit, ann. 418. P. Sirmondus rejicit ad annum 425. P. Labbeus etiam ad sequentem 426.

Rejicitur opinio auctoris Supplementi.

Auctor Supplementi conciliorum opinionem suam infirmo argumento probat: ipsi enim videtur Africana synodus, cujus meminit Joannes Secundus, esse eadem, quæ celebris illa ann. 418. habita, Zosimi temporibus. Sed id tam facile rejicitur, quam aperte ostenditur, duo saltem, post hæc tempora, congregata fuisse Africana concilia: alterum circa annum 423. vt ex schedis Lucæ Holstenii a P. Labbeo colligitur: alterum ann. 424. sedente Cælestino. Potuit igitur libellus alterutri a Leporio offerri.

Tom. 2. conc. gener. p. 1605.

Opiniones aliæ duæ examinantur.

De aliis duabus sententiis, ita nonnullus aliquando mecum disserebat: Leporius adhuc erat monachus, cum libellum offerret: fuit vero presbyter, cum de eo scriberet Cassianus ann. 429. oblatus est igitur libellus ante ann. 429. Deinde Leporii error non modo exortus est, sed & a suo auctore damnatus, antequam Nestorius eundem doceret, vt tradit idem Cassianus; docuit vero Nestorius ann. 428. oblatus est igitur libellus saltem ann. 427. Tertio colligi potest, aut saltem videtur posse ex Cassiano, Leporium, cujus mentio habetur in actis ecclesiasticis ab Augustino confectis, cum sibi Eradium successorem designaret, hunc ipsum esse, quem ex monacho presbyterum Augustinus in Hipponensi Ecclesia ordinavit. Iste autem Leporius ann. 426. quo consignantur acta, numerabatur inter presbyteros Hipponenses. Cum igitur datus sit libellus a monacho, dari certe debuit ann. saltem 425. aut etiam 424. quo nimirum tempore vniversale concilium Carthaginense, post finitam Apiarii causam, literas dedit ad Cælestinum Bonifacii successorem.

Epist. 110.

In hanc ego viri alioquin eruditi sententiam ire nequeo, duabus de causis. Nam veluti certum sumit, quod dubium merito videri potest, si non omnino falsum, Leporium nempe, quem acta recensent inter presbyteros Hipponenses, eum esse, de quo nunc agitur. Diversum vero ex eo demonstro, quod inter ejusmodi presbyteros Leporius numeretur secundus ante Barnabam, Lazarum, & Eradium, veteres Augustini ministros, vt constat ex sermone 50. de diversis: numerandus vtique inter postremos, si recens ex monacho presbyter creatus esset.

Quid quod inde amplius apertum est, Leporium, cujus mentio est in actis, jam tum fuisse presbyterum, cum adhuc Eradius & juvenis foret, & tantum diaconus, qui jamdudum tamen inter presbyteros merebat, cum ann. 426. acta fierent, quæ inter epistolas Augustini num. 110. censentur. Adde quod Leporius, de cujus libello agitur, necdum presbyter erat, sed monachus tantum, quo tempore libellum suum obtulit Africanæ synodo, & in Gallias misit: Nam Patres Africani in epistola ad Gallicanos filium vocant, & Cassianus prius correctum indicat quam ordinatum. Et vero qui Augustinus male sentientem de fide incarnationis, ideoque ex Ecclesia ejectum, creasset presbyterum? Quis ergo Leporius in actis memoratus? Ille, opinor, quem Augustinus in sermone laudato, *sæculi natalibus clarum, & apud suos honestissimo loco natum, sed cunctis quæ habebat, relictis, inopem propter Christum se suscepisse tradit.*

Jam vero cum Augustinus subscripserit epistolæ Leporii ad Gallicanos Episcopos, nec tamen recenseatur inter Patres ex Africano concilio ad Cælestinum scribentes, non imprudenter quispiam dubitaverit, an concilium illud vniversale ann. 424. sit ipsa synodus Africana, cujus meminit Joannes Secundus, cum Leporii testimonium adducit. Non diffiteor, quin hujus rationis momentum minui possit ex eo, quod, cum epistola Patrum Africanorum paulo sit durior in Cælestinum, cujus tamen tunc tem-

poris Augustinus in causa Antonii Episcopi Fussalensis, literis humillimis atque urgentissimis opem imploraret, a subscribendo abstinuisse dici queat, ne animum summi Pontificis, suo nomine apposito, commoveret.

Fertur sententia de anno oblati libelli.

1. part. conc. Ephes. cap. 30.

Dum inter hæc dubius ancipiti conjectura fluctuaret animus, incidi forte in supplicationem Basilii diaconi, & archimandritæ, aliorumque monachorum apud Theodosium imperatorem expostulantium de Nestorio: in qua non tantum mentio fit Leporii, & universæ in Africa synodi; sed etiam Leporius recensetur *inter sanctos fidei catholicæ doctores, adversus impietatem Samosateni, Photinique, defendentes, quod Christus verus sit Deus, catholiceque mysterium incarnationis exponentes.* At nulla fuit in hunc usque diem nota synodus Africæ, nullus inter doctores Leporius, qui divinitatem Christi defenderit, fidelibusque exposuerit, præter hunc monachum, de quo Cassianus, Gennadius, & Joannes Secundus, quique ad meliorem mentem ab Africanis Patribus conversus, divinitatem Christi admirabiliter exposuit in libello, quem, veluti catholicæ fidei confessionem, Africanæ synodi testimonio roboratam, edidit.

Quamobrem utcunque Leporius ex monacho presbyter diversus sit a Leporio Augustini presbytero, contemptis opibus nobili; videtur tamen monachi confessio ad hanc, quam diximus, anni 424. synodum pertinere. Basilius siquidem in supplicatione, quam obtulit Imperatori sub finem anni 429. vel initio sequentis, mentionem Leporii synodique fecit, tanquam memoriæ non ita recentis.

Quid quod eodem anno Atticus & Aurelius, par nobile defensorum fidei, videntur ad superos transivisse: illius enim obitus consignatur a Socrate die 10. Octobris, Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare coss. istius post hæc tempora nulla est memoria, futura utique, si tam eximius Ecclesiæ antistes supervixisset. Cum ergo in supplicatione præfata Attici una & synodi, cui Aurelius interfuit, mentio habeatur, credibile est synodum, de qua nunc sermo est, Attici temporibus celebratam fuisse. Lib. 7. cap. 25.

Nova posset hic nobis oriri pugna cum Cappello, totum istud Africanum concilium rejiciente cum literis ex eo ad Cælestinum datis, veluti commentitium quiddam ab inimicis sedis apostolicæ confictum. Sed præterquam quod difficile creditu est, tantum commentum eruditos omnes, etiam antiquos, in hunc usque diem latuisse; longioris est negotii inquisitio in hanc rem, quam, ut aliquando suscepturi sumus in historia Ecclesiæ Africanæ, ita nunc omittimus, ne dissertationis modum excedamus.

Sed jam pro actis concilii pertinentibus ad causam Pelagianam, cujus nunc satagimus, exhibendus est Leporii libellus, simul cum epistola Patrum Africanorum ad Episcopos Galliarum. Edita sunt illa quidem ambo ex codice Herivallensi, a Patre Sirmondo primum, deinde ab auctore Supplementi conciliorum Gallicorum. Non est tamen inutile utrumque hic exscribere, tum quia locus id videtur postulare, tum quia repurgata sunt ambo mendis plurimis, quæ diligentiam Sirmondi fatigatam, opinor, codicis manuscripti inexhaustis erratis, fugerunt; nec tamen ita sunt levia, quin sæpe lectorem a proprio auctoris sensu ad falsum avertant. adde quod in libellum Leporii observavimus nonnulla, quæ nec sine operæ pretio legi, nec etiam in alium locum commodius referri possunt.

LEPORII MONACHI
LIBELLUS
AD EPISCOPOS GALLIÆ.

DOMINIS BEATISSIMIS ET VENERANDISSIMIS Dei sacerdotibus Proculo & Cilinio, LEPORIUS EXIGUUS.

I. Confessio pristini erroris orti ex ignorantia.

UID in me primum, o domini mei venerandi & beatissimi sacerdotes, accusem, nescio; quid in me excusem, non invenio. Sic imperitiæ superbia, sic stulta simplicitas cum persuasione noxia, sic fervor cum intemperantia, sic, ut verius dicam, cum sui diminutione debilis fides, simul in me omnia recepta viguerunt, ut tot & tantis simul sit obedisse confusio, & hæc eadem ab animo potuisse rejicere, mihi stupenda sit gratulatio. Agnosco igitur delictum meum, & ipse mei accusator libenter existo: sed spero misericordiam, quia ignorans feci. Inexcusabilis mihi namque causa peccati, si perfecte sciens studio aliquid intentionis egissem. Testem Deum invoco in animam meam. Veritatem credidi errorem meum, & obscuras tenebras lucem sincerissimam computavi. Æmulatio Dei, sed non secundum scientiam, me fefellit incautum.

II. Et sui præsidentia.

Luc. 3. v. 5. & Isa. 40. v. 4.

At nunc, quod beatitudini vestræ fore credidimus gratum, misericordia ejus deviantem in aspera, & per dumosa gradientem, ad viam rectam revocavit: *prava facta sunt ergo mihi indirecta, & aspera in vias planas;* atque a Patribus meis, consacerdotibus & fratribus vestris, jam abstersa caligine instructus, intelligo in qua, &

qua

qua ex parte, fuerim cæcitate, & idcirco supplicem me veritatis ipsius reddit agnitio. Fateor, ignoranter erravi, & regulam veritatis in quibusdam, dum mihi ad integrum tenere videbar, excessi. Palam facta est imperitia mea, & hoc mihi onerosior, quia cum multorum scandalo tueri conatus sum, quod, sicut nunc luce clarius manifestatur, errore humani sensus magis, quam ratione fidei, præsumpseram defendendum. Sed quid aliud fieri poterat, nisi ut propria stultitia in me viveret, quando ego mihi discipulus habueram me magistrum? & utinam præsumptionem meam, quam animaverat insciencia, fregisset humilitas. Sed heu mihi! Quia in utraque inventus sum, & temerarius, & superbus.

III. Retractatio epistolæ, qua continebatur error.

At jam ista, venia vestra, prætervolo, & quod nunc instat, agere non morabor. Festinabo vulnerata curare, qui sana transfodi. Non erit in suscipienda medicina confusio, quia in custodienda valetudine non fuit cauta provisio. Unde nata est discordia, pax inde gignatur. Epistola itaque, auctor scandali & offendiculum caritatis, a me quondam simpliciter scripta quidem, sed in quibusdam, ut agnosco, infideliter ordinata, quæso, secundum hujus epistolæ professionem, & sanctimoniæ vestræ auctoritatem, ut in ea paginæ parte inducatur, in qua contra veritatem per ignorantiam edita comprobatur; ut cunctis innotescat & pateat, justo judicio illud, quod erat æmulum fidei, contrarium veritati, de corpore ejusdem epistolæ cum damnatione esse decisum. Reclamaverunt, fateor, o domini mei, quidam fratres, melius interiora cernentes: sed nos multo exteriora palpavimus, & in propria caligine constituti, illis, qui propius intuebantur, reputavimus cæcitatem.

IV. Deus vere natus ex Maria virgine.

At nunc favente Domino, apertis quandoque oculis, cum illis verum lumen aspicimus. Atque in eadem lucis gratia, posito nobis a vero medico sanitatis luto super oculos, revocamus aspectum, & JESUM CHRISTUM Dominum, non ut antea fallebamur, sed, sicut est veritas, sincerissimo intuemur obtutu, atque juxta symboli veritatem, id quod secundum priorem definitionem nostram, ubi non impietate aliqua, sed seducebamur errore, dicere verebamur, de Maria Deum natum, nunc constantissime confitemur: tametsi Christum Filium Dei tunc etiam natum de sancta Maria non negaremus, sicut ipsi recordamini. sed minime attendentes ad mysterium fidei, non ipsum Deum hominem natum, sed perfectum cum Deo natum hominem dicebamus: pertimescentes scilicet, ne divinitati conditionem assignaremus humanam.

V. Neque id indignum Deo.

O stulta sapientia! quasi si cum homine Deus nasci non aspernaretur, ipse præjudicio status sui nasci homo dedignaretur. Aut illud poterat, sed hoc forte non poterat? Credo plane Deum hoc unum non posse, quod non vult. Si nasci voluit, quod Deus voluit, certissime credo, quia potuit: quoniam status Dei nullum potest periculum sustinere; nec homo propter nos factus, ut ederetur ex homine, indignum habuit: quia nec ipsam hominem facere, de qua homo nasceretur, duxit indignum.

VI. Aliter sentire est inducere quartam personam in Trinitate.

Si ergo, minime percipientes hanc potentiam Dei, sensuque nostro & propria ratione sapientes, ne quasi inferiora se Deus agere videatur, ita hominem cum Deo natum esse dicamus, ut seorsum, quæ Dei sunt, soli Deo demus; & seorsum, quæ sunt hominis, soli homini reputemus; quartam manifestissime inducimus in Trinitate personam, & de uno Filio Dei non unum, sed facere incipimus duos Christos, quod a nobis ipse jam Dominus & Deus Christus avertat.

VII. Qua ratione Verbum factum est caro.

Ergo confitemur, Dominum ac Deum nostrum JESUM CHRISTUM, unicum Filium Dei, qui ante sæcula natus ex Patre est, novissimo tempore, de Spiritu sancto & Maria semper virgine, factum hominem, Deum natum; & confitentes utramque substantiam, carnis & Verbi, unum eundemque Deum atque hominem inseparabilem pia fidei credulitate suscipimus; & ex tempore susceptæ carnis, sic omnia dicimus, quæ erant Dei, transisse in hominem, ut omnia, quæ erant hominis, in Deum venirent: ut hac intelligentia Verbum factum sit caro, non ut conversione aut mutabilitate aliqua cœperit esse, quod non erat; sed ut potentia divinæ dispensationis Verbum Patris, nunquam a Patre discedens, homo proprie fieri dignaretur, incarnatusque sit unigenitus, secreto illo mysterio quod ipse novit. nostrum namque est credere, illius nosse. Ac sic ut ipse Deus Verbum totum suscipiens, quod est hominis, homo sit; & assumptus homo, totum accipiendo, quod est Dei, aliud quam Deus esse non possit: non tamen, quia incarnatus dicitur & immixtus, diminutio ejus est accipienda substantiæ. Novit enim Deus sine sui corruptione misceri, & tamen in veritate misceri. Novit in se ista suscipere, ut nihil ei crescat augmenti, qui se ipse totum novit infundere, ut nihil accidat detrimenti. Nec tamen corruptũ, aut perfectum.

VIII.

Non ergo ad intelligentiam imbecillitatis nostræ, secundum experimentorum vi-

Imm nec confusum. sibilia documenta, facientes conjectutam de æqualibus se invicem ingredientibus creaturis, putemus Deum hominemque commixtum, & tali confusione carnis & Verbi, quasi aliquod corpus effectum. Absit ita credere, vt conflatili quodam genere duas naturas in vnam arbitremur redactas esse substantiam: hujusmodi enim commixtio, partis vtriusque corruptio est. Deus autem, qui capax est, non capabilis; penetrans, non penetrabilis; implens, non implebilis; qui vbique simul totus, & vbique diffusus est, per infusionem potentiæ suæ, misericorditer naturæ mixtus est humanæ, non humana natura naturæ est mixta divinæ. Caro igitur profecit in Verbum, non Verbum profecit in carnem; & tamen verissime: *Verbum caro factum est.* *Joan. 1. v. 14.*

IX. *Solus, inquam, Verbum, non Pater, aut Spiritus sanctus.* Sed, vt diximus, solum proprie personaliter, non cum Patre, aut cum Spiritu sancto naturaliter: quia vnigenitus Deus, Deus verus, qui cum Patre & Spiritu sancto vnus est in natura, alter est in persona. Non enim ipsum Patrem dicimus esse, quem Filium; nec iterum eumdem Filium dicimus esse, quem Patrem; aut rursus Spiritum sanctum Patrem vel Filium nuncupamus: sed distinguentes personas in suis proprietatibus, Patrem Deum, Patrem proprie nominamus; & Filium Deum, Filium proprie dicimus; & Spiritum sanctum Deum, Spiritum sanctum proprie confitemur. Et cum ter numero dicimus Deum, & Deum, & Deum, non tres credimus Deos, sed vnum omnipotentiæ suæ Trinitate perfectum.

X. *Factum vero cato in ipso Virginis vtero, vna existente persona in duabus naturis incorruptis & inconfusis.* Nascitur ergo nobis proprie de Spiritu sancto, & Maria semper virgine, Deus homo, JESUS CHRISTUS, Filius Dei: ac sic in alterutrum vnum fit Verbum & caro, vt manente in sua perfectione naturaliter vtraque substantia, sine sui præjudicio, & humanitati divina communicent, & divinitati humana participent. Nec alter Deus, alter homo, sed idem ipse Deus, qui & homo; & vicissim idem ipse homo, qui & Deus, JESUS CHRISTUS, vnus Dei Filius, & nuncupetur, & vere sit. Et ideo agendum nobis semper est, & credendum, vt Dominum JESUM CHRISTUM, Filium Dei, Deum verum, quem cum Patre semper, & æqualem Patri ante sæcula confitemur, eumdem a tempore susceptæ carnis, factum Deum hominem non negemus; nec quasi per gradus & tempora proficientem in Deum, alterius status ante resurrectionem, alterius post resurrectionem, eum fuisse credamus, sed ejusdem semper plenitudinis, atque virtutis.

XI. *Suscepit autem jam inde infirmitates nostras.* Et quia omnes infirmitates nostras, id est, naturæ nostræ portavit, & vere secundum carnem suscepit in se affectus nostros, ad probationem veri hominis; currente in eodem nihilominus cursu nostræ mortalitatis, potestate scilicet, non necessitate, *ætate & sapientia*, Evangelista dicente, *profecit*. *Luc. 2. v. 52.* Esurivit, sitivit, fatigatus est, flagellatus est, crucifixus est, mortuus est, resurrexit; non ideo a divinitatis natura mutatus est: inconvertibilem enim, & incommutabilem, & impassibilem naturam divinitatis jam superius professi sumus. Sed quia Verbum Deus in hominem dignanter, hominem suscipiendo, descendit, & per susceptionem Dei, homo ascendit in Deum Verbum, totus Deus Verbum factus est totus homo. Non enim Deus Pater homo factus est, nec Spiritus sanctus, sed vnigenitus Patris: ideoque vna persona accipienda est carnis & Verbi; & fideliter sine aliqua dubitatione credamus, vnum eumdemque Dei Filium inseparabilem semper, geminæ substantiæ etiam gigantem nominatum, in diebus carnis suæ, & vere semper gessisse omnia, quæ sunt hominis, & vere semper possedisse, quæ Dei sunt: *Quoniam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei.* *2. Cor. 13. v. 4.*

XII. *Atque ita vere Deus est natus, passus, &c. secundum hominem.* Quapropter jam non pertimescimus dicere, ex homine natum Deum, & secundum hominem, Deum passum, Deum mortuum, &c. Sed gloriamur dicere, Deum natum, eumdemque secundum hominem, Deum passum: *Non enim erubesco Evangelium*, Apostolus dicit; *virtus enim Dei est in salute omni credenti.* *Rom. 1. v. 16.* Utique omni credenti Dei virtus est in salute, secundum hominem credere Deum passum; non credenti autem, Dei existimatur infirmitas in perditione, Deum secundum carnem non credere crucifixum. Unde iterum idem Apostolus: *Nos autem prædicamus Christum, & hunc crucifixum*; *1. Cor. 1. v. 23.* vtique *Dei virtutem & Dei sapientiam: quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus, & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Quid enim tam stultum & tam infirmum videtur hominibus incredulis, quam cum audiunt, Deum Dei Filium crucifixum? Sed *placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes*: *Ibid. v. 21.* quia in hoc maxime fides nostra consistit, vt credamus vnicum Filium Dei; non adoptivum, sed proprium; non phantasticum, sed verum; non temporarium, sed æternum; pro nobis omnia secundum carnem fuisse perpessum; & non sibi agonizasse, sed nobis; nec propter se, sed propter nos, quia jacebamus, illum ab excelsis misericorditer ad ima venisse: quia, sicut Apostolus dicit, *cum in forma Dei esset, non rapinam ar-* *Philip. 2. v. 6*

bitratus est esse æqualis Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens. Et reliqua.

XIII. Vere exinanitus propter homines.

Quid tam apertum, quam ex hoc testimonio mysterium tantæ dispensationis agnoscere? In forma enim Dei quis nisi Deus est? Et quomodo, videamus, fons plenitudinis exinanivit semetipsum? Nonne dum forma Dei formam accipit servi? dum principaliter Dominus ea, quæ sunt famuli, dignanter assumit? dumque pro indulgentia & miseratione nostri, gerendo inferiora se videlicet vel agendo, Verbum caro factum evacuat in persona, quod possidet in natura. Et in vero humanitatis habitu factus obediens in homine, illud in se per humilitatem & obedientiam naturæ nostræ restituit, quod per inobedientiam perierat in Adam: & in carne mortuus semper vivit, in spiritu vivificans cum Patre omnia, jam nunquam de cætero moriturus, eadem a Patre suscitatus in carne: & fit nobis *primogenitus ex mortuis*, qui est (Coloss. 1. v. 18.) vnigenitus Dei vivi, ac vivens ante sæcula. Propter nos pauper in tempore, & indigens in homine, nobis accepit, quod abundans semper habet in Patre. *O altitudo* (Rom. 11. v. 33.) *divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Donatur illi propter nos, largitur autem omnibus, quia largitor omnium Deus; Deum se in donando cognoscit, hominem in accipiendo se novit: propter nos nomen accepit, *ut in nomine* JESU *omne genu flectatur cælestium, & terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus* JESUS *in gloria est Dei Patris.* (Philip. 2. v. 10.)

XIV. Gratiarum actio pro conversione ab errore.

Hæc fides nostra, & hæc mutatio dexteræ excelsi, in emendatione meliori. Sic credimus, sic tenemus: *Et hoc non ex nobis, Dei enim donum est.* (Ephes. 2. v. 8.) Non ex merito propriæ sapientiæ, vt non gloriemur in nobis: *Ipsius enim factura sumus;* (Ibid. v. 10.) jam pridem quidem *creati in Christo*, & nunc iterum parturientibus nos in luce apostolicis viris, in eodem reparati: ipsi ergo honor semper & gloria.

XV. Et retractatio epistolæ, in qua sex alii errores. 1. Quod Christus suam dignitatem meritus sit, vt alii homines.

De eo autem, quod stultissime in epistola illa proposuimus, sed ignoranter, quodque nunc execrabile confitemur, id est, aptantes ad Christum laborem, devotionem, meritum, fidem, in tantum inconvenientia hæc Dei filio judicamus, vt reminiscentes dictum a nobis, summam cæcitatem nostræ insipientiæ reputemus; & ex aperto cernamus, quam vera quidam sint adversum nos ratione commoti: tamquam qui vnicuique sanctorum (licet hoc nunquam habuerimus in corde) pene Christum similem fecerimus; & illi, qui super omnes est Deus, hæc, quæ habet simplex & nuda mortalitas, assignantes, inter cæteros quodammodo eum posuerimus in numero: licet enim dicatur, & vere sit *Ecclesiæ corporis caput*, (Ephes. 5. v. 23.) atque ex eadem massa, qua omne genus hominum descendit, secundum carnem, absque peccato venire noscatur, non tamen, qui singularis est, inter cæteros computandus est; nec illa ad ipsum referenda sunt, quæ possunt habere mensuram, quia ad ipsum dictum est: *Non enim ad mensuram dat Deus spiritum.* (Ioan. 3. v. 34.) Ubi enim plenitudo deitatis est, illic nec mensura, nec modus est. Nescit labore, devotione, fide, merito finem apprehendere meritorum, qui infinitus, & sine terminis, agit omnia potestate.

XVI. 2. Quod perinde ac alii obnoxius fuerit necessitati moriendi.

Fit equidem homo, & vere secundum carnem homo nascitur, sed Deus esse non desinit: nutritur, proficit, crescit, adolescit, & sicut agnus coram tondente mutus convitia sustinet, & flagellatur, & maledictam mortem auctor vitæ veniens in carnem non respuit. Sed hæc omnia, non vt vnus ex nobis, necessitate consummat, sed *potestatem habens animam suam ponere, & potestatem, habens iterum sumere illam*, (Ioan. 10. v. 18.) dignanter suscepit voluntate.

XVII. 3. Quod dignitatem naturæ viribus sit adeptus.

Illud etiam minime reticendum censeo, quod in eadem epistola, simili devians errore subjunxi, Christum Dominum nostrum sic omnia, quæ erant passionum, implesse, vt in nullo, quasi perfectus homo, a divinitatis auxilio juvaretur: volens scilicet ita in Christo hominem assignare perfectum, quo, & alienum ab his passionibus Verbum Patris assererem, & solum per se hominem egisse hæc omnia, possibilitate naturæ mortalis, sine aliquo deitatis adjutorio, probare conarer. Vere cæcus, qui susceptum in Deo hominem confitebar, & quæ erant ipsius hominis, nolebam a Deo esse suscepta: in hoc vtique haud dubie in se susceperat totum hominem Deus, vt hæc, quæ nos tanquam Deo putamus indigna, non per se solus homo ageret, judicio naturali; sed Deus per hominem, atque in homine, ipse homo nobis factus, potestate & mysterio divinæ dispensationis impleret.

XVIII. 4. Quod verba illa, Deus Deus meus, &c. id ostendant.

Dehinc, ne quid insipientiæ deesset meæ, indoctissimus scriba de non intellectis non intellecta confirmans, hoc ita debere intelligi, quod supra posuimus, arbitrabar, vt testimonio illo, quo scriptum est: *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* (Psal. 21. v. 2.) idipsum eniterer assignare: & idcirco Dominum gloriæ in cruce hunc clamoris emisisse sermonem, quod perfecta hominis patientia, minime adjuvante deitate, in tantis do-

loribus probaretur. Ergo si causa probandæ humanæ patientiæ hanc vocem io doloribus constitutus emisit, debuit etiam & tunc, ad probationem ejusdem patientiæ, eisdem sermonibus hoc clamare, cum cæsus est; debuit & tunc eadem verba proferre, cum illa multiplici vulnerum corona, vbi tot fuere pœnæ, quot spinas illusus accepit. Aut forsitan Christo fuerunt ista leviora, illa graviora? Arbitror, quod qui vnam ad suscipienda hæc omnia habere dignatus est volontatem, vnam eamdemque habuit ad hæc omnia patienda virtutem. Clamavit ergo, sicut scriptum est, & in ligno crucis pendens hanc vocem primo morti emisit, noo vt humanam perfectamque in se patientiam demonstraret, quæ sine restimonio vocis, causis ipsis & rebus evidentibus probaretur; sed vt vere manifesteque Filius Dei secuodum carnem se ostenderet moriturum. Et velut carnis ipsius voce vtens, ponens præteritum pro futuro, quia per mortem crucis necessario terreoum corpus erat a Deo pro rempore relinquendum, non solum a Deo, verum etiam ab anima sua, quæ erat vnita eum Deo, hoc ipsum, priusquam fieret, nobis moriens testaretur. Noo enim, tradito spiritu, caro mortua poterat hoc clamare: alioqui mortuum Christum in veritate quis crederet? Deus non in passionibus hominem, qui in homine secuodum carnem dignatus est pati; sed corpus in morte, & juxta legem excessus homani, divinitas cum vnita sibi anima reliquit: non crucifixum hominem reliquit in pœnam, sed exanimem carnem deseruit ad tempus: & tam Christus Filius Dei tuoc morruus jacuit in sepulcro, quam

Ephes. 4. v. 9. idem Christus Filios Dei ad inferna descendit, sicut beatus Apostolus dicit: *Quod autem ascendit quid est, nisi etiam quod descendit primum in inferiores partes terræ? Qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes cælos.* Ipse vtique Dominus ac Deus noster JESUS CHRISTUS, vnicus Dei Filius, qui cum anima ad inferna descendit, ipse cum anima & corpore ascendit ad cælum, quo & hic & in futuro, Deum hominemque perfectum, eumdemque Filium Dei Deum verum, in æterna sæcula veneremur.

XIX. *Quod Christus eo fit venturus ad judicandum in ea carne, in qua passus est.*

Hunc igitur Domioum Deum meum, secundum magnum pietatis sacramentum, sicut in carne natum, in carne passum, in carne mortuum, in carne suscitatum, in carne elevatum, in carne glorificatum credo atque confiteor; ita ipsum proprie in eadem carne credo esse venturum, ad faciendum judicium in vivos & mortuos; atque ab eodem pro merito proprio vnumquemque sempiternum habere præmium.

Quod ignoraverit diem judicii.

Ut autem & hinc nihil cuiquam in suspicione derelinquam, tunc dixi, immo ad objecta respondi, Dominum nostrum JESUM CHRISTUM secundum hominem diem judicii ignorare. Sed nunc oon solum dicere non præsumo, verum etiam priorem anathematizo prolatam io hac parte sententiam: quia dici non licet, etiam secundum hominem, ignorasse Dominum prophetarum.

XXI. *Sincera fidei professio, & hæreticorum damnatio.*

Causarum vero cæterarum quæstiones, aut in lectiooe, aut in exhortatione; aut in fraterna collatione protulimus. Ubi si forte sensu magis quam fide discrepavimus, quia longum est ire per singula, secundum hujus epistolæ fidem; ita nos illas omnes, sicut ordo Ecclesiæ catholicæ tenet, aut suscipere, aut reprobare, testantes Dominum Christum, nec aliud profitentes, & aliud habentes in corde, sincerissime confitemur. sane ad condemnandam a nobis totius hæresis infamiam, quia catholicos nos ex catholicis semper, secundom puram conscientiam, novimus, anathema omnibus hæreticis dicimus, Photioo, Ario, Sabellio, Eunomio, Valentino, Apolinari, Manichæo, & vniversis contra sanam doctrioam venientibus; quia etsi lapsi sumus

Eccli. 19. v. 16. & 17. lingua, vel sensu, non tamen voluntate, vel corde, sicut scriptum est: *Qui labitur lingua, sed non ex corde. quis est enim, qui non delinquat in lingua sua?*

XXII. *Venia de errore pristino deprecatio. Iac. 2. v. 10.*

Equidem, domini mei revereodissimi & beatissimi sacerdotes, prout potui, filius pacis, secundum Apostolum diceotem: *Qui observaverit totam legem, offendet autem in vnum, factus est omnium reus*; non in paucis, sed in grandibus offeodens, feci me ex toto corde in omnibus reum. Sed in hoc perfectam probavi caritatem eorum, qui me persecuti sunt, non tamen gratis; quod tam velociter pleoo amore susceptus sim emendatus, quam inteotione perfecta & æmulatione insecuti suot aberrantem. Mihi autem, teste Deo loquor, desiderabilis omnium & optabilis pax est. qood superest, nunc iterum iterumque deprecamur; date veniam ignoscendo nobis, & impetrate orando pro nobis. Opt ovos, Pattes, io Deum vivere.

Ego Leporius libellum meo sensu dictatum, in quo fidem meam, quam, Deo volente, in finem vsque tenebo, medullitus exprimere volui, coram sanctis Episcopis in Ecclesia Carthaginensi relectum subscripsi.

Ego Domninus hanc fidem teneo, confiteor, huicque subscripsi.

Ego Bonus hanc fidem teneo, confiteor, huicque subscripsi.

Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, oblato a Leporio libello ac relecto subscripsi.

Augustinus Episcopus Hipponereiensis regionis, oblato nobis a Leporio libello subscripsi.

Florentius Episcopus Hipponiensium Diarrytorum, oblato nobis a Leporio libello subscripsi.

Secundus Episcopus Ecclesiæ Aquensis sive Megarmitanæ, oblato nobis a Leporio libello subscripsi.

EPISTOLA

EPISCOPORUM AFRICÆ

QUAM CUM SUPRA SCRIPTO LEPORII LIBELLO MISERUNT ad Episcopos Galliæ.

DILECTISSIMIS ET HONORABILIBUS FRATRIBUS, & consacerdotibus, Proculo & Cilinio, AURELIUS, AUGUSTINUS, FLORENTIUS, & SECUNDUS, *in Domino salutem.*

I. *Correptus in Galliis Leporius, in Africa correctus.*

FILIUM nostrum Leporium, apud vestram sanctitatem, pro sui erroris præsumptione, merito idoneeque correptum, cum ad nos, posteaquam inde exturbatus est, venisset, salubriter perturbatum, corrigendum, sanandumque suscepimus. Nam sicut vos obedistis Apostolo, ut corriperetis inquietos, ita & nos, ut consolaremur pusillanimes, ac susciperemus infirmos. *1. Thess. 5. v. 14.*

II. *In quo lapsus, & quando correptus.*

Cum enim præoccupatus esset, sicut homo, in aliquo delicto; eodemque non parvo, ut de unigenito Filio Dei, quod *erat in principio Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum:* cum autem venit plenitudo temporis, *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis;* non recta quædam saperet, nec vera sentiret, negans Deum hominem factum: ne videlicet substantiæ divinæ, qua æqualis est Patri, indigna mutatio vel corruptio sequeretur: nec videns, quartam se subintroducere in Trinitate personam, quod a sanitate symboli catholicæque veritatis prorsus alienum est; tum sicuti potuimus, adjuvante Domino, instruximus in spiritu lenitatis, præsertim quia cum hoc admoneret vas electionis, adjecit: *Intendens te ipsum, ne & tu tenteris;* ne ita se quidam ad provectum spiritalem pervenisse gauderent, ut se jam non posse tentari tanquam homines putarent: addiditque salubrem pacificamque sententiam, *ut alter alterius onera portemus, quoniam sic adimplebimus legem Christi. qui enim putat se esse aliquid, cum sit nihil, se ipsum seducit;* dilectissimi & honorabiles fratres.

Ioan. 1. v. 1. Ibid. v. 14. Gal. 6. v. 1. Ibid. v. 2.

III. *Id operante gratia Dei per ministerium Gallorum & Afrorum.*

Quam tamen ejus emendationem nequaquam forte implere possemus, nisi vos ante, quæ in eo mendosa fuerant, damnaretis. Idem igitur & Dominus & medicus noster utens vasis ac ministris suis, qui dixit: *Ego percutiam, & ego sanabo;* per vos percussit tumentem, per nos sanavit dolentem. Idem suæ domus administrator atque provisor, per vos destruxit mala constructa, per nos bene composita restauravit. Idem diligens agricola, possessionis suæ sterilia per vos eradicavit & noxia, utilia per nos & fœcunda plantavit. Non itaque nobis, sed ejus misericordiæ demus gloriam, in cujus manu sumus, & nos, & sermones nostri. Et sicut in supradicto illo nostro ministerium vestrum humilitas nostra laudavit, sic etiam sanctitas vestra nostro ministerio gratuletur.

Deut. 32. v. 39.

IV. *Dignus post correctionem, qui recipiatur per epistolam.*

Paterno igitur & fraterno corde suscipite a nobis misericordi severitate correctum. Etsi enim aliud per nos, aliud per vos; utrumque tamen fraternæ saluti necessarium una caritas fecit: unus ergo Deus fecit, *quoniam Deus caritas est.* Proinde sicut per suam præsentiam susceptus est a nobis, sic per suam epistolam suscipiatur a vobis: cui quidem epistolæ nostra etiam manu subscribendum putavimus, ipsius esse testantes.

1. Ioan. 4. v. 8. Ab Africanis Episcopis subscriptam.

V. *Una cum aliis simul correcti.*

Hanc ejus correctionem dilectionem vestram minime dubitamus, & gratanter accipere, & eis notam facere, quibus ejus error scandalum fuit: quia & illi, qui cum eo venerunt ad nos, cum illo correcti atque sanati sunt, sicut eorum subscriptioni-

bus, quæ coram nobis factæ sunt, tenetur expressum. Superest, vt de fraterna salute lætati, rescriptis beatitudinis vestræ nos vicissim lætificari dignemini. Optamus vos, dilectissimi & honorabiles fratres, in Domino bene valere memores nostri.

LEPORII MONACHI.] Inscripsit Sirmondus, LEPORII PRESBYTERI, reclamante Cassiano, & merito: siquidem tunc erat tantum monachus, necdum presbyter, cum libellum & offerret synodo Africanæ, & mitteret in Gallias. atque ita non debuit eam sibi arrogare appellationem. Sed cur Exiguum se scripsit? An quia id agnominis gerebat, vt Dionysius Exiguus, aliique plures? An fuit ista vox hominis, propter pœnitentiæ sensum, de se loquentis demisse? An ostendere voluit se tunc fuisse monachum, nulloque clericorum gradu claruisse?

LIBELLUS.] Sin minus ab Augustino scriptus est, quod non improbabiliter videri potest, propter stylum, sententiasque & formulas loquendi, scriptor saltem Augustini sententiam exprimere voluit, tum *epistola tertia*, tum aliis passim in locis expositam: nam quod a negantibus, Deum esse natum, quarta introducatur divina persona, Augustini est iisdem fere verbis *tract. 78. in Joannem*. Quod homo sit assumptus a Verbo, quæ paulo durior locutio, dixit Augustinus, *lib. de agone christiano, cap. 11. & serm. 8. de verbis Domini*. Quod propter duas in Christo naturas ineffabiliter conjunctas Christus appelletur gigas, ex Augustino descriptum est, *Psalm. 18. & 87.* atque etiam *tract. 59. in Joannem*. Quod ineffabilia illa naturarum conjunctio permixtionis nomine dicta sit, descriptum quoque ex Augustino *epist. 3. ad Volusianum*. Quid plura proferam, cum nemo non possit inter legendum id quod dixi per se observare? Verbo dicam, totus hic libellus aliud fere nihil est, quam epistola 57. Augustini ad Dardanum, & epistola 3. ad Volusianum. Tantæ porro fuit auctoritatis olim, vt propterea Leporius inter doctores catholicos censeretur in Oriente, & Augustinus, qui solus e quatuor subscriptoribus superstes fuit ann. 430. ad concilium Ephesinum vocaretur: quamquam Volusianus cum ea tempestate in aula Theodosii versaretur, non sine causa dici potest impulsor, vt Augustinus præ cæteris Afris nominatim accerseretur.

AD EPISCOPOS GALLIÆ.] Etsi ad duos solos nominatim scripserit, libellum tamen, & ipse petiit ad omnes Galliarum Episcopos mitti, & vniversi approbaverunt acceptum; quod tradit Cassianus.

PROCULO.] Massiliensi Episcopo, cujus in civitate fuit Cassianus Leporii monitor. Observa autem, quam procul abesset Cassianus a Pelagiano errore, de perficienda naturæ viribus justitia, etsi de necessitate divinæ gratiæ prævenientis liberum arbitrium non catholice sentiret. Proculus porro satis notus est, tum suis factis, cum alienæ Ecclesiæ jura involaret, tum Zosimi literis, quibus arguitur.

CILINIO.] Aquensi Episcopo, vt ex Notitia veterum Galliæ Episcoporum constat. Scripserat Sirmondus, Cyllenium & Quillenium: emendari necesse fuit, quia neutrum nomen in Galliis vsitatum erat, frequens vero Cilinii: nam & Cilinia mater sancti Remigii, & Cilinia virgo Meldensis in Martyrologii notia memoratur.

QUID IN ME PRIMUM.] Totus hic locus ad ista vsque verba: *Stupenda sit gratulatio*; refertur a Cassiano, *lib. 1. de incarnatione Verbi, cap 4.* vbi nota postremorum verborum variantem lectionem: *Et hac eadem ab animo potuisse rejicere, mihi stupenda gratulatio.*

ATQUE A PATRIBUS MEIS, CONSACERDOTIBUS VESTRIS, &c.] Herivallensis codex mendose habebat: *Atque ab omnibus meis consacerdotibus & fratribus vestris.* Obvia fuit correctio, cum monachus Episcopos alloqueretur, & de Episcopis itidem sermonem faceret.

A ME QUONDAM SIMPLICITER SCRIPTA, &c.] Eo nempe tempore, quo exortus paulo ante in maxima Belgarum vrbe Treveri error adversus divinitatem Christi ad monachos Massiliæ & Aquis vicinos pervenerat: tunc enim scissis animis in partes, segniorem secutus est, aut etiam duxit Leporius, sparsitque epistolam, quæ offensionem piis, aliis audaciam, omnibus dissidium, auctori suo tandem, eum pertinaciter tueretur quod temere scripserat, anathematis sententiam afferret. Hujus epistolæ singulæ partes in libello retractantur, vnde ipsius jactura facile sarcitur.

RECLAMAVERUNT, FATEOR, QUIDAM FRATRES, &c.] Mendose legebatur: *Clamo verum, fateor, quidam fratres.* Correctionem ostendit mendi qualitas, imperavit syntaxis vocum, vt apertum est. Fratres illi fuerunt procul dubio monachi sub Cassiano viventes, ipseque Cassianus, qui errantem admonuit. *Lib. 1. de Inc. cap. 4.*

SI ERGO MINIME PERCIPIENTES, &c.] Locum hunc exscripsit Cassianus ad ista vsque verba: *Misericorditer naturæ mixtus est humanæ.* Ubi nota variantes lectiones: *quasi in inferiora se Deus agere videatur*, & *pro vno Filio Deo, & qui sibi ante sæcula natus ex Patre est, nobis a tempore*, &c. *semper pro fidei*, &c. *sicut seipsum totum novit infundere*, &c. *conflatili quodammodo genere.*

NASCITUR ERGO NOBIS.] Hunc locum laudarunt Cassianus, Joannes Secundus *in epist. ad Avienum*, Facundus Hermianensis, *lib. 1. cap. 4.* non tamen omnes æque prolixe. Primam tantum sententiam Joannes Secundus. Cassianus ad hæc verba, *plenitudinis atque virtutis*. Facundus ad ista tantum, *nuncupetur, & vere sit*. Ubi observa hanc vocem *proprie* argumentari Facundum adversus nonnullos sui temporis, qui etsi faterentur, natum ex Maria Deum, id tamen non proprie dici, sed nuncupative solum contendebant.

SED QUIA VERBUM DEUS, &c.] Et hic etiam locus a Cassiano prolatus est ad ista vsque verba, *ex virtute Dei.*

FIT EQUIDEM HOMO, &c.] Corrupte legebatur, quod miror non fuisse observatum: *Fide quidem homo*, &c. Neque enim vllus probabilis sensus extundi poterat.

ILLUD ETIAM MINIME RETICENDUM, &c.] Propter hanc sententiam, atque præcedentem aliam, Leporius accusatus est gratiæ divinæ negatæ, nimiæque liberi arbitrii laudis, atque societatis cum Pelagianis.

CORPUS ERAT A DEO PRO TEMPORE RELINQUENDUM, &c.] Caute legendus hic locus, quamquam nonnulli Patres, & tres

quidem magni nominis, relictum a divinitate corpus, triduo quo jacuit in sepulcro, opinati sint, Epiphanius *hæres.* 20. & 69. Hilarius *can.* 33. *in Matthæum*, Ambrosius *in tractatu de symbolo cap.* 13.

XXI. SYNODUS

QUÆ PRIMA GALLICANA,

AB HONORATO EPISCOPO ARELATENSI

COACTA, ut conjectura est, ARELATE,

HIERIO ET ARDABURIO COSS.

anno CCCCXXVII.

Vigesima prima synodus, quæ prima Gallicana in causa Pelagianorum.

Prosp. in chron. ad consul. Florenti & Dionysii.

VIGESIMA prima censenda est numerosa illa synodus Gallicanorum Patrum, qui auxilium rogati ab Anglicana Ecclesia adversus Pelagianam hæresim, auctore Agricola Severiani Episcopi Pelagiani filio, sparsam, & mirum in modum invalescentem, sanctissimos duos Episcopos, Germanum Antisiodorensem, & Lupum Trecensem miserunt, ad catholicam fidem in Anglia defendendam.

Dicuntur acta haberi & propediem edenda.

Numerosæ istius synodi acta dicuntur haberi integra, cum nominibus & Episcoporum & præsidis: dicitur etiam haberi commonitorium a Patribus datum legatis duobus, Germano & Lupo; nec dubito, quin locus & tempus pariter contineantur in actis istis, si modo extent. Sed donec ea edantur in lucem, quod opto fieri propediem, conjicere nonnihil licebat, quanquam timidius, & aliquid ex auctoribus vulgatis proferre, quod a ratione non videatur alienum.

Tom. 2. concil. pag. 1686 & tom. 3. pag 1464. & 1676.

Observavit quidem super ea re nonnulla lectu digna P. Labbeus, sed quibus testetur, se Bedæ atque Sigeberto adhærere, de quibus postea ferendum erit judicium.

Quid senserit Sirmondus de loco & tépore. *Tom. 1. concil. Gall. in notis ad pag. 86.*

Quare tutius est initium ducere ab erudito Sirmondo: *Ut synodi hujus*, inquit, *de loco non constat, ita tempus quoque incertum est. Sigebertus enim ad ann. Christi 456. Britannicam Germani cum Lupo legationem manifeste refert, & Sigeberto videntur favere, qua Beda narrat lib. 4. hist. Anglic. At Prosper in chron. Germanum a Cælestino Papa in Britanniam missum tradit ann. 429. cui adhærens Baronius synodum hanc illo anno habitam censuit.*

De tempore magis Prospero, quam Bedæ & Sigeberto credendum.

Ita vir prudentissimus, relatis sententiis diversis, nullam præstare voluit. Opinor tamen ego synodi tempus non ita esse incertum, quam videbatur Sirmondo, quamvis illud dici non posse putem, quod ex suis illis duobus auctoribus asseruit Labbeus: majorem enim fidem Prospero chronographo, Constantioque scriptori vitæ sancti Germani, & auctori etiam vitæ sancti Lupi tribuendam puto, quam vel Bedæ, vel Sigeberto, cum illi de rebus scripserint, quas pene haberent ante oculos, certe quæ omnibus tunc notæ forent; Beda vero trecentis fere post annis, Sigebertus septingentis.

Ratio inquirendi temporis.

Ut ergo manifestam temporis ratio inveniatur, quatuor veluti principia assumo. Primum, Prosper legationem Germani ad Britannos ponit sub consulatu Florenti & Dionysii, id est, ann. 429. Sic enim habet: *Agricola Pelagianus Severiani Pelagiani filius, Ecclesias Hiberniæ dogmatis sui insinuatione corrupit; sed actione Palladii diaconi Papa Cælestinus Germanum Antisiodorensem Episcopum vice sua mittit, ut, deturbatis hæreticis, Britannos ad catholicam fidem dirigat.*

Ex Prospero.

Atque Constantio.

In vit. S. Germ. c. 14 apud Surium 31. Julii. Auctor vita S. Lupi apud Surium 30. Julii.

Secundum, Constantius missum scribit Germanum cum Lupo Trecensi a numerosa Gallicanorum Episcoporum synodo.

Tertium, scribit etiam auctor vitæ sancti Lupi, venisse ipsum in insulam Lerinensem, vitæ religiosæ causa, *Honorato adhuc Abbate; cumque annum unum illic egisset, ad Trecensem episcopatum raptum esse; exinde biennio exacto Germanum comitatum in expeditione Britannica.*

Legatio Germani a sũmo Pontifice non alia, quam ejusdem missio a synodo.

Postremum, nemini erudito dubitare licet, quin legatio Germani a summo Pontifice in Britanniam sit eadem, quæ ipsius a synodo Gallicana missio. Electio namque Germani a synodo ad munus apostolicum, postquam a sancto Cælestino comprobata est, atque etiam collatæ auctoritatis incremento aucta, vere dici potuit, & apostolica legatio, & synodica simul missio.

Synodus non est habita post ann. 429.

Ex his autem constat manifeste, synodum, de qua nunc agimus, celebratam non fuisse post annum 429. cum præcesserit profectionem Germani in Britannias, quæ hoc ipso anno contigit. An vero ante coacta sit, vel eodem ipso anno, inquirendum est.

Cum igitur Honoratus Patroclo in sedem Arelatensem successerit ann. 426. eæque voces, *Honorato adhuc Abbate*, finem præfecturæ significent, & proinde annum 425. certe si annum unum exercitationis Lerinensis, quem Lupus egit, vel sub Honorato magistro, quod magis reor, vel sub Hilario Honorati successore, quod nonnullis visum, ad duos addideris in episcopatu transactos, ante legationem a Prospero positam ann. 429. efficies annum vel 427. vel 428. quo, mea sententia, haberi debuit synodus; non item 429. ad quem sensit Baronius, ipsam referendam.

Sed ann. 427. vel 428. *In Annal. ad ann. 429.*

Refellitur opinio Sigeberti rejicientis ad ann. 446.

Ista vero confirmantur, vel eo maxime, quod stare nullatenus possit opinio eorum, qui cum Sigeberto magnam synodum, de qua sermo est, rejiciunt ad annum 446. Nam constat, tunc temporis, neque Cælestinum, a quo missus est Ger-

manus; neque Germanum ipsum superfuisse. Ille enim ann. 432. obiit; iste 443. De obitu Cælestini vnanimis est omnium sententia; tempus quo Germani mors contigit, hunc fere in modum demonstratur. Quo tempore Germanus pro pace Galliarum Ravennam ad Imperatorem venit, *Petrus tunc Pontifex Christi Ecclesiam apostolica institutione retirebat: regebat autem Romanum imperium Placidia regina cum Valentiniano jam juvene.* Hæc autem verba, *Valentiniano jam juvene*, 24. annum principis ad summum indicant: hac enim ætate vnusquisque proprie juvenis jam vocatur. Cum ergo Valentinianus tertius natus sit ann. 419. die 2 aut 3. Julii Ravennæ, atque ita annus Christi 443. fuerit Valentiniani 24. necesse est anno 443. vita functum fuisse Germanum: eodem enim anno, & Ravennam accessit, & ibidem post septimum morbi diem feliciter inter Episcoporum complexus obdormivit, pridie Kal. Augusti.

Constantius lib. 2. vita S. Germ cap. 13. & 14.

Ibid. cap. 20.

De loco & præside synodi.

Atque his de tempore synodi constitutis, de loco aliquid conandum est, sin minus certa ratione, saltem non improbabili conjectura dicere.

Valentinianus tertius VII. Idus Julias, Theodosio Aug. XII. & Valentiniano Cæs. coss. id est ann. 425. die 9. Julii sanctionem dedit Amacio Galliarum præfecto, *de conveniendis per Patroclum Arelatensem diversis Episcopis, nefarium errorem Pelagiani & Cælestiani dogmatis sequentibus*, verba sunt Cæsaris: *& nisi intra vigesimum a conventione diem se catholicæ fidei reddiderint, deponendis de sede, atque ex finibus Galliarum expellendis.* Nullus dubito, quin Amacius editum proposuerit, in civitate Arelatensi, in qua Præfectus Galliarum versari solitus erat. Non dubito pariter, quin Patroclo executioni mandandum dederit, qua parte pontificale officium spectabat. Dubito vero, an Patroclus aliquid egerit, turbulentis temporibus, & barbarico exercitu Arelatem premente. Sed vt reipsa Episcopos convenerit literis, quod admodum credibile est, illi certe secuti sunt exemplum pertinacium aliorum ex Italia ejectorum: quare debuit synodus ad ipsos deponendos more majorum congregari, eaque numerosa pro multitudine reorum; nec ab alio quam Arelatensi Episcopo, cui & suas vices sedes apostolica jamdudum commiserat, & jus erat antiquum congregandi synodos in Gallia; nec potuit a Patroclo, quem Tribunus barbarus jussu Felicis magistri militum, vel sub finem anni 425. vel initio sequentis interfecit: siquidem occiso successerit Honoratus, qui cum biennium tenuisset sedem Arelatensem, obiit die 16. Januarii ann. 429. vt habet Martyrologium Romanum.

Sirmondus tom 1 conc. Gallia.

Can. 18. conc. Arelati II. Constit. Honorii & Theod. Vide Sirmondum in notis ad Sidonium

Synodus igitur habita videtur ab Honorato ann. 428. in civitate Arelatensi, præsente, imo negotium vrgente, Palladio diacono sancti Cælestini legato.

Ad eam porro venit, vt par est credere, numerosa Episcoporum ex septem provinciis frequentia, tum ob rei gerendæ momentum, de pluribus enim Episcopis instituendum erat judicium; tum vt Honorato testarentur, nihil sibi superesse pristinæ adversus Patroclum indignationis, qui omnes fere ambitionis suæ potentia offenderat; tum denique, vt servarent jus antiquum canonis mox citati, & exemplum sequerentur sæcularis concilii singulis annis ex novem provinciis Arelate congregari soliti a Præfecto Galliarum.

Ad eam quoque Anglicanæ Ecclesiæ convenisse legatos credibile est, sive propter causæ affinitatem, sive quod ex tanta synodo sperarent, facile se impetraturos auxilia, quæ postulatum venerant.

Verum vt hæc conjectura plus valeat, aut fidei, aut saltem credulitatis obtinere, juvanda est responsionibus ad nonnulla, quæ venire possunt in mentem eruditis.

Et primum illud quidem creare difficultatem potest, quod synodus a nobis ad annum 428. refeiatur, cum tamen a Prospero missio sancti Germani in Britanniam, a synodo decreta, & a Cælestino confirmata collocetur sub consulatu Florentii, & Dionysii, qui contigit ann. 429. Verum Prosperi locus suam secum solutionem affert. Sic enim se habet: *Felice ad patriciam dignitatem provecto, Aëtius magister militum factus est. Agricola Pelagianus Severiani Pelagiani Episcopi filius, Ecclesias Hiberniæ dogmatis sui insinuatione corrupit; sed actione Palladii diaconi Papa Cælestinus Germanum Antisiodorensem Episcopum vice sua misit, vt deturbatis hæreticis, Britannos ad catholicam fidem dirigat.* Cum enim simul conjungat, & hæresis insinuationem ab Agricola, & sancti Germani legationem a Cælestino, & Britannorum ad fidem catholicam reductionem a sancto Germano: quæ tria profecto non perinde simul contigere, ac simul scripta sunt, sed omnia, vt fit, ad postremi tempus Prosper revocavit; quidni ergo pariter revocasse dicatur synodum, vel ad conversionem Britannorum, quæ synodum consecuta est, vel ad profectionem sancti Germani, quæ vno vel altero anno præcesserit, donec omnia pararentur, & Roma, post synodi electionem, confirmatio adveniret?

Dubii primi ex Prosperi verbis orti solutio.

Hoc etiam secundum dubitabile non immerito videri potest, quod ab auctore vitæ suæ Lupus dicatur, biennio, post episcopatum adeptum, comitatus Germanum in expeditione Britannica. Cum enim episcopatum sit adeptus post annum exercitationis Lerini exactum, & Germanus anno 429. profectus sit e Galliis, teste Prospero; quomodo fieri potuit, vt Lupus, & tyrocinium vitæ spiritualis posuerit sub Honorato Abbate, qui anno 426. ineunte, vel exeunte 425. creatus est Arelatensis Episcopus, & nihilominus post duos episcopatus annos peregrinationem susceperit? Verum eadem est hujus atque præcedentis dubii solutio: nam Lupus a synodo primum datus est Germano comes peregrinationis apostolicæ ann. 427. Deinde suo tempore cum primum navigare licuit, omnibus rite comparatis in viam se dedit, forte ann. 428. Denique coacto Verolamii concilio Britannos ad fidem convertit ann. 429.

Dubii secundi orti ex verbis auctoris vitæ S. Lupi solutio.

Tertiam difficultatem faciunt verba hæc Constantii: *Eodem tempore ex Britanniis directa legatio Gallicanis Episcopis nuntiavit, Pelagianam perversitatem in locis suis late populos occupasse, & quamprimum fidei catholicæ debere succurri. Ob quam causam synodus numerosa collecta est, omniumque judicio duo præclara religionis lumina vniversorum precibus ambiuntur, Germanus ac Lupus, apostolici sacerdotes, terram corporibus, cælum meritis possidentes. Et quanto laboriosior necessitas apparebat, tanto eam promptius heroes devotissimi susceperunt, celeritatem negotii fidei stimulis maturantes.* Nam propter audiendam Anglorum legationem coacta dicitur synodus: dicuntur & sancti celeritatem negotii maturasse,

Dubii tertii nati ex verbis Constantii solutio.

Lib. 1 vita S. Germ. cap. 19.

id

id est, statim a delegatione, in viam se dedisse: cum tamen aliam cogendæ synodi caussam attulerimus, & prope annum, in comparanda via, posuisse sanctos viros diximus.

Gravis est profecto hæc difficultas, neque dio meditatum coegit tandem, in notis ad decretum Valentiniani tertii ad Amatium P. Galliarum, suspicari Episcopos, de quibus loquitor Imperator in decreto, Gallicanos fuisse dictos, quia essent sub præfectura Galliarum; fuisse autem reipsa Britannos, quos Patroclus convenire deberet, Episcopus nempe vrbis metropolis, in qua præfectus versaretur, & ex qua mitti possent, cum legati, qui errantes docerent; tum synodalia decreta, quæ ecclesiasticas minas intentarent rebellibus; tum etiam edictum Præfecti eum mandato ad Vicarium, quo pertinaces pœnis cohiberet. Et vero, post concilium habitum, qui obstinate perstiterunt in errore a magistratu damnatos, sunt qui scribant; sed non magnæ auctoritatis hac in parte homines. Ut vt sit, non me deterret ab opinione Constantius suis illis verbis, imo confirmat magis: quæro enim, ad quem directa sit Britannorum legatio. An ad singulos Galliarum Episcopos in suis sedibus commorantes: at neque id moris fuit, neque ad cogendam synodum, mittendaque auxilia valuisset. An ad primas sedes, quod consuetum erat. Ita sane: at primatum tenebat Arelatensis, suoque jure convocare poterat synodum, ex omnibus Galliarum provinciis. Quidni ergo dicatur Arelatensis præsul Patroclus, & legationem Britannorum excepisse, & Imperatorem monuisse de toto negotio, & ab eo obtinuisse rescriptum ad Amatium, a quo ipsemet, auctoritate aucta, juberetur, Episcopos convenire: nec synodum cogere potuisse propter caussas, quas antea protulimus; sed id curæ successori reliquisse, qui etiam a Cælestino, interim certiore facto de tota, per Palladium diaconum impulsus, ex numerosa synodo, quam collegisset, legatos miserit in Britanniam cum mandatis, seu commonitorio, atque auctoritate, sive sua imperialibus præceptis aucta, sive potius sedis apostolicæ, cujus legatione Cælestinus Papa sanctissimos viros Germanum & Lupum fungi voluisset?

Hector Boethius Scot. hist. lib. 2.

Quartum denique dubium movet Prosper in Collatorem scribens, vbi post narrata, quæ Cælestinus egisset animose cum Cælestio audientiam postulante post tot Ecclesiæ judicia: *Nec segniore*, inquit, *cura ab hoc eodem morbo Britannias liberavit, quando quosdam inimicos gratiæ solum suæ originis occupantes, etiam ab illo secreto exclusit oceani, & ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet servare catholicam, fecit etiam barbaram christianam.* Quomodo enim Prosper Germani non fecit mentionem, cum Episcopi meminerit Scotis dati, si modo vtrumque misit idem Pontifex? Verum licet hic me locos adducat facile, sicut & alii non pauci, vt credam, non ita constantem esse opinionem, quod idem sit chronologus Prosper, qui Augustini discipulus, vt illa non possit, vel omnino convelli, vel saltem labefactari, quod postea tentabitur: nihilominus communi credulitati insistens, videor mihi hinc quoque posse conjecturæ momentum afferre, vnde crederetur elevari. Si enim Pontifex inimicos gratiæ exclusit e Britanniis, exclusit vtique auctoritate tanta, quantæ pondus hæretici eluctari non possent. Oportet igitur eodem non solum missos fuisse apostolicæ sedis legatos, qui ecclesiastica pollerent potestate, ad deponendos Episcopos; sed etiam directa Imperatorum jussa, quibus depositi exulare cogerentur e patria. neque enim aut Episcopi poterant deponi sine Pontifice, aut ejici homines patriis finibus sine Imperatore.

Lib. in Coll. cap. 4. *Dubii quarti ex Prospero verbis solutio.*

XXII. SYNODUS
VEROLAMII IN ANGLIA
A GERMANO ET LUPO SEDIS APOSTOLICÆ LEGATIS,
ADVERSUS EPISCOPOS PELAGIANOS HABITA,
FLORENTIO ET DIONYSIO COSS.
anno CCCCXXIX.

Vigesima secunda in Anglia habita.

Non anno 446. vt vult Beda.

Lib. 1. eccl. hist. gentis Anglorum cap. 17.

Sed anno 429.

Vigesima secunda censeri debet, in qua Verolamii in Anglia sancti Germanus & Lupus sedis apostolicæ legati Pelagianos Episcopos convicerunt. De hac scripsit quidem Beda, sed quæ ex Constantio accepit, quibusque de suo nihil quicquam addidit, præter errorem temporis, quo tradidit habitam anno 446. id est, tertio post Germani obitum.

Longe probabilius refertur ad annum 429. quo Prosper deturbatis hæreticis Britanos labore sancti Germani ad catholicam fidem redductos scribit. Nam congregata est tempore primæ profectionis Germani, vt habet Constantius, & in ea *compressa perversitate damnabili, ejusque auctoribus confutatis, animi omnium fidei puritate compositi sunt.* Prima vero profectio Germani contigit ann. 429.

In vita S. Germ. lib. 1. cap. 23. & 25.

Unde non levis me admiratio cepit aliquando, cur eruditi conciliorum editores maluerint audire Bedam, quam vel Prosperum, vel certam, sicut est magna ex parte a Baronio subducta, temporum rationem.

Pro gestis, quæ petierunt, exscribenda mihi videntur, quæ habet Constantius de synodo. *Latebant abditi sinistræ persuasionis auctores, & more maligni spiritus, gemebant perire sibi populos*

Historia synodi ex Constantio. *Ibid. cap. 23.*

evadentes. Ad extremum, diuturna meditatione concepta, præsumunt inire conflictum, procedunt conspicui divitiis, veste fulgentes, circundati assentatione multorum, contentiosque subire aleam maluerunt, quam in populo, quem subverterant, pudorem taciturnitatis incurrere, ne viderentur se ipsi silentio damnavisse. Illic plane immensa multitudinis numerositas, etiam cum conjugibus ac liberis excita convenerat. Aderat populus, spectator futurus & judex: adstabant partes, dispari conditione dissimiles. Hinc divina auctoritas, inde humana præsumptio; hinc fides, inde perfidia; hinc Christus, inde Pelagius auctor. Primo in loco beatissimi sacerdotes præbuerunt adversariis copiam disputandi, quæ sola verborum ruditate, diu inaniter & aures occupavit, & tempora. Deinde antistites venerandi torrentes eloquii sui cum apostolicis & evangelicis tonitruis profuderunt. Miscebatur ferme proprius cum divino, & assertiones violentissimas lectionum testimonia sequebantur. Convincitur vanitas, perfidia confutatur, ita ut ad singulas verborum objectiones reos se, dum respondere nequeunt, faterentur. Populus arbiter vix manus continet: judicium cum clamore testatur.

XXIII. SYNODUS

ROMÆ A CÆLESTINO

IN CAUSA EPISCOPORUM PELAGIANORUM

NESTORIO ADHÆRENTIUM,

THEODOSIO XIII. ET VALENTINIANO III. AA. CC.

IV. Idus Augusti, anno Christi CCCCXXX.

Vigesima tertia synodus, quæ V. Romana.

VIGESIMAM tertiam synodum, quæ & quinta Romana, coegit Cælestinus Romæ in causa Nestorii simul & Episcoporum, quorum in gratiam Nestorius scripserat.

Cujus meminit Cyrillus. 1. part. conc. Eph. cap. 1.

Hujus meminit Cyrillus Alexandrinus, scribens Joanni Antiocheno. *Misit Nestorius Romam exegeseon suarum quaterniones, quos cum piissimi Episcopi, qui in magna Romanorum urbe comperti sunt, legissent, multisque consessibus consultationibusque habitis examinassent, illorum auctorem non absque indignatione exsibilarunt, palam asserentes, novam illum, eamque perniciosissimam, & a nullo veterum hæreticorum antea unquam excogitatam hæresim esse molitum.*

Quia ergo Nestorius hæcillùc perscripserat, compulsus sum & ego quoque ea omnia, quæ inter me & illum intercesserant, aperire, earumque litterarum, quas ad illum dederam, exempla per Possidonium dilectum Ecclesiæ Alexandrinæ diaconum mittere. Porro autem lectis in concilio expositionibus illius, epistolisque lectis, & iis præcipue, in quibus, quod apertum ipsius subscriptionem præ se ferrent, nullus tergiversandi locus reliquus erat, SANCTA ROMANA SYNODUS *disertam statim in illum sententiam tulit: qua de re & ad tuam quoque pietatem perscripsit. Horum proinde decreto modis omnibus parendum est illis, qui a totius Occidentis communione excidere noluerint: scripserunt namque expositæ sententiæ exempla, cum ad Rufum piissimum Thessalonicæ Episcopum, tum ad alios quoque nonnullos religiosissimos Macedoniæ Episcopos, qui ab illius sententia nunquam decedere solent. Scripserunt nihilo secius & ad Juvenalem quoque piissimum Hierosolymorum Episcopum.* Et in litteris ad Nestorium:

Ibid. cap. 26.

Ecce igitur una cum SANCTA SYNODO, *quæ in magna Romanorum civitate, sanctissime & reverendissime Episcope frater ac comministro nostro Cælestino præsidente, convenit, jam tertio his litteris contestamur.* Et postea: *Ad epistolas porro quod attinet, quas Alexandrina Ecclesia ad te misit, eas a* SACRA ROMANA SYNODO *ab omni errore & vitio immunes judicatas esse scias.*

Meminit etiam Nestorius. 1. part. operum. M. Mercatoris.

Meminit ipse quoque Nestorius in epistola ad Cælestium hæreticum, quem exemplo sanctorum suoque ad constantiam in adversis hortatur: *Siquidem*, inquit, *epistola missa ab Episcopis* CONCILII OCCIDENTIS, *& ab Alexandrino, cum multis rescriptis, manifestam nobis nostram fecere sententiam*, &c.

Cælestinus ex ipsa dedit plures epistolas, nempe ad clerum Constantinopolitanum, Joannem Antiochenum, Juvenalem Hierosolymitanum, Rufum Thessalonicensem, & Cyrillum Alexandrinum; sed eam in primis ad Nestorium, quam Juvenalis in concilio Ephesino vocat ὅρον τῆς πίστεως, nunc aiunt constitutionem in causa fidei. Illa vero, cum maximam partem de Nestorio sit, de Pelagianis tamen continet, quæ multum faciunt ad illustrandam synodum de qua nunc agitur. Recisis igitur, quæ alterius sunt negotii, ea quæ Pelagianorum causam attinent, sic se habent.

1. part. conc. Eph. act. 1.

1. part. conc. Eph. cap. 18.

Aliquantis diebus vita nostra, post nefandum & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestii, catholica fides quietem habuit, quando eos cum sua opinionis sequacibus, telo unius sententiæ Oriens Occidensque percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus, catholicæ magister fidei, & vere beati Joannis etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, ut nec standi quidem illic copia præstaretur. Et postea: *Hos quoque hæreticos, de quibus nos, velut eorum, quæ gesta sunt, nescius consulere voluisti, sedibus suis, injusta dicentes, expulit justa damnatio. Quos illic invenisse requiem, non putamus esse mirandum: invenerunt enim impiam prædicationem, cujus comparatione se æstiment innocentes. Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus, quod stupemus. Legimus, quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam asseris debitricem, & eum debitum merito reddere, qui descendit de genere*

debitoris. Quid tecum faciunt qui sunt hac negando damnati? Nunquam sine suspicione, ea qua sibi sunt adversa, conveniunt. Ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent. Cur tamen ea qua in hos tunc sunt acta, quaruntur, cum certum sit, illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? Cur non sancta memoria Sisinius ista quasivit? quia utique sub decessore suo probaverat eos jure damnatos. Defleant infelices, spe se hominum fuisse deceptos; quibus jam potuit propter communionem sola pœnitentia subvenire. Ecce scire de his incipis, si qua ante nescivisti. Data III. Idus Augusti, Theodosio XIII. & Valentiniano III. A A. CC.

1. part. conc. Ephes. act. 5.

Ex his, temporis ratio; ex litteris Cyrilli, locus; eventus, ex relatione Patrum Ephesinorum ad sanctum Cælestinum constat. *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in condemnatione impiorum Pelagianorum & Calestianorum, Calestii, Pelagii, Juliani, Persidii, Flori, Marcellini, Orontii, & eadem cum ipsis sentientium, qua a pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, & idem omnes tecum statuimus, eos pro damnatis habentes.*

Quibus ex verbis intelligere est, synodum Romanam de Pelagianis quoque fuisse, ut qui societate erroris cum Nestorio jungerentur, eadem sententia percellerentur.

Part. 1. conc. Ephes act. 1. in relat. ad Imp.

Mirum vero, nec sine observatione prætereundum, hanc a Patribus Ephesinis synodum dici occidentalem, perinde quasi totius occidentalis Ecclesiæ censeri debuerit, cui summus Pontifex Romæ præsederit. Nec enim legimus a Cælestino ex tota Occidentis diœcesi convocatos ad concilium Episcopos; sed eos tantum congregatos, qui tum Romæ versarentur, ut scribit Cyrillus.

In epist. ad Ioan. Antioch.

XXIV. SYNODUS,

QUÆ TOTIUS ORBIS EPHESI CONGREGATA

ANTIOCHO ET BASSO COSS.

die XXIII. Junii, anno Christi CCCCXXXI.

Vigesima quarta synodus, quæ tertia œcumenica seu Ephesina.

VIGESIMO quarto ultimoque loco a nobis collocatur Ephesina synodus; (quæ tertia œcumenica) non quod revera ultima fuerit adversus Pelagianos, cum aliæ subsecutæ sint, illæque numero plures: sed quod eo temporis intervallo dissertationem nostram definierimus, quo divina providentia vitam indulsit Augustino, *cujus ductu contra inimicos gratia Dei catholica acies pugnavit & vicit.*

Prosp. lib. in Coll cap. 1.

Censetur præsens Augustinus.

Etsi vero ad meliorem vitam transiit egregius fidei defensor ano. 430. v. Kalend. Septembris, conciliumque Ephesinum non habuerit initium ante XI. Kalend. Jul. sequentis anni, cum ad illud tamen ab Imperatore vocatus fuerit singularibus litteris, magna utique pars sacri conventus futurus, si Deus voluisset: non abs re putandum est, ejus spiritu, imo & libris a Bassula diacono Carthaginensis Ecclesiæ delatis, animatos Patres nefariam hæresim proscripsisse.

In literis Imperatoris.

Imperator certe in literis ad synodum datis per Joannem Sacrarum comitem, ipsius quoque Augustini meminit velut præsentis, quemadmodum & Cælestini atque Rufi: licet hos abesse sciret, illum fato functum. quia nimirum omnes, ut ab Imperatore convocati fuerant, ita concilio, vel numine, ut e cælo Augustinus; vel auctoritate, ut per legatos Cælestinus; vel consensu, ut Rufus, cum Macedoniæ Episcopis.

Emendatus textus concilii Ephesini vulgati.

Porro nomen Augustini non legitur, sed Augustiani in editione Romana concilii, aliisque post Græca Commelini; sed contra fidem antiquiorum codicum MM. SS. & ut opinor, ex incogitantia causæ, cur ita scripserit Imperator, maxime cum in toto concilio Ephesino nulla fiat Augustiani mentio, nec vox illa forte uspiam reperiatur; sed vel ex notariorum inscitia, vel nimia editorum scientia, originem sumpserit.

Interfuere 274. Episcopi.

Ducenti ergo septuaginta quatuor Patres (tot enim recenset Mercator) hæreticos Episcopos cum Pelagio & Cælestio, quibus favebant, damnaverunt, ut est in synodica ad Cælestinum: *Perlectis in sancta synodo commentariis actorum in condemnatione impiorum Pelagianorum & Calestianorum, & qua a pietate tua de ipsis decreta & constituta sunt, judicavimus & nos ea solida firmaque permanere debere, & idem omnes tecum statuimus, eos pro condemnatis habentes.*

In præf. ad symb. Theod. 1. part. conc. Ephes. act. 5.

Emendatur versio Latina.

Notandum vero, interpretem concilii Ephesini, sive Romanum, sive priorem alium pro voce *condemnationis & damnatorum*, qua usi sumus, *depositionem & depositos* dixisse, repugnante ratione: vox enim Græca καθαίρεσις, etsi depositionem significet & condemnationem, ad significandam nihilominus depositionem adhiberi non potuit hoc in loco, cum Pelagius monachus inter laicos constiterit, laicus vero deponi non possit de sede, vel gradu, quem nullum habet in Ecclesia: sed condemnari tantum, & a cœtu fidelium separari.

1. part. conc. Ephes. act. 7. in præf. can.

Actione VII. in præfatione canonum habentur ista de Nestorianis & Cælestianis manifesto signo deprehendendis: *Hi nullam omnino ecclesiastica communionis facultatem habentes, ut ex auctoritate sacerdotali cuiquam nocere vel prodesse possint; propterea quod etiam quidam ex ipsis sunt depositi, cumprimis Nestorii & Calestii sequi sententias manifeste ex eo sunt deprehensi, quod Nestorium nobiscum condemnare noluerunt: quos sancta synodus communi decreto ab omni ecclesiastica communione alienos esse statuit,* &c.

Canones concilii adversus Nestorianos & Cælestianos.

Sequuntur deinde canones omnino sex, qui licet omnes adversus Nestorianarum partium & Cælestianarum homines conditi sint, in primo tamen & quarto solum mentio fit expressa Cælestii. Ita vero se habent.

SI quispiam metropolita provinciæ, I.
derelicta sancta & œcumenica synodo, aut

accessit ad illorum defectionis consessum, aut accedet in posterum, sive cum Cælestio sensit, aut sentiet; ipse nihil amplius poterit agere adversus provinciæ Episcopos, ut qui jam inde a synodo totius ecclesiasticæ communionis expers sit factus, & prorsus inutilis: sed & ipsis Episcopis illius provinciæ, circumque vicinis metropolitis tecta sentientibus subjacebit, ut omnino dejectus sit a sede episcopatus.

II. Si qui autem provinciales Episcopi à sancta synodo abfuerunt, & deficientibus adhæserunt, aut adhærere tentaverunt, vel etiam postquam subscripserunt Nestorii depositioni, rursus ad defectionis consessum recurrerunt; istos placuit sanctæ synodo, penitus alienos esse sacerdotio, & a gradu cecidisse.

III. Si qui vero clerici in singulis urbibus, aut regionibus, a Nestorio & cum eo conspirantibus, sacerdotio prohibiti sunt, quod recte sentirent; justum putavimus, hos quoque proprium gradum recipere. In summa autem clericos orthodoxæ & œcumenicæ synodo consentientes jubemus, eis qui defecerunt aut defecturi sunt, Episcopis nullo pacto aut ratione subjectos esse debere.

IV. Si qui autem clericorum defecerint, & ausi fuerint, vel privatim, vel publice, quæ sunt Nestorii aut Cælestii sapere, sancitum est a sancta synodo, istos quoque depositos esse.

V. Quicunque autem ob turpia gesta sunt a synodo condemnati, vel a propriis eorum Episcopis, quibus præter canones Nestorius, qui nullum rerum discrimen habebat, & qui cum illo eadem sentiunt, restituere conati sunt gradum vel communionem, aut conabuntur; istos censuimus nihil profecisse, & manere & esse nihilominus depositos.

VI. Similiter autem & si qui velint, ea, quæ de singulis per sanctam synodum Ephesinam gesta sunt, quocunque modo movere; sancta synodus ipsa decrevit, siquidem Episcopi aut clerici fuerint, eos omnino a proprio cadere gradu; si vero laici, excommunicatos esse.

In conciliabulo schismaticorum, quorum agmen ducebat Joannes Antiochiæ Episcopus, Julianus cum suis participibus absolutus vulgo dicitur, eaqua opinio auctore Gregorio Magno nata est, ut multis placet. Scribit enim a quodam concilio, quod Ephesinum schismaticum putant, definitum de Adæ anima: *Quia in peccato mortua non fuerit, eo quod diabolus in cor hominis non ingrediatur; & si quis hoc dixisset, anathema esset.*

Absolutus a schismaticis Julianus dicitur.

Lib. 5. regesti epist. 1. & lib. 6. epist. 02.

Historiam rei illius prolixius alio in loco narrat, docetque, in multis codicibus Constantinopolitanis & Isauris, permixta fuisse acta catholicæ synodi cum gestis concilii alterius: verum in hisce gestis, ejusmodi nunc habemus, nihil tale invenitur; neque vero inveniebatur olim in primarum sedium codicibus.

Canon schismaticorum de anima Adæ.

Lib. 7. epist. 31.

Contra hanc definitionem disputat sanctus Pontifex citatis in locis duobus; sed ita, ut mortem peccato contractam ab Adamo interpretetur in primo de sola spirituali; in secundo de corporali quoque, ubi consentientem habet Augustinum, qui primæ interpretationi pugnare solet.

Verum hic oritur difficultas non levis, quid tempe ad rem Pelagianorum faceret iste canon: cum illi animam Adami mortuam Deo per peccatum, nec negarent, nec in eo dissentirent a catholicis. Deinde, quomodo ex eo, quod diabolus illabi non possit in cor hominis, conficiat vel in speciem quispiam, animam Adami peccato non esse mortuam. An eo usque desipuisse putandum est orientales schismaticos, ut non adverterent, hac ratione tolli omne peccatum, quod instinctu diaboli fieret? Hunc nodum attigerunt aliqui, nemo hactenus explicavit. An versipelles hæretici credi possunt definitum voluisse a suis patronis, quod catholicum per se foret, sed ex quo conficerent apud vulgus, nullum esse peccatum originale? Si enim peccato mortua est Adami anima: nec tamen idcirco mortua est, quia mortem ipsi intulit diabolus illabens cordi. Certe nullius anima mori potest, nisi sua voluntate peccet, quo modo peccare parvuli nequeunt: animæ enim inferre mortem nemo potest, nisi qui in eam ingrediatur; nec ingredi cuiquam licet, præterquam Deo, qui mortem animæ procul dubio non facit.

Tota hæc historia canonis atque concilii, in altera parte operum Marii Mercatoris tractabitur, ita ut popularis opinio sin minus certis, saltem probabilibus rationibus refellatur. qui enim creditus est canon ab orientalibus sancitus, ostendetur a Nestorii concilio quodam fabricatus; cum, instigantibus Pelagianis, catholicis regiæ urbis clericis Manichæi impietatem, per nefandam calumniam, affingeret. Sed hac de re prolixe in notis ad epistolam secundam Nestorii ad Cyrillum.

SYNODI OCTO.

HABITÆ QUINTO SÆCULO

IN EADEM CAUSA PELAGIANORUM

variis temporibus.

Synodi quatuor ante Ephesinam.

RÆTER synodos hactenus recensitas, quatuor alias ante concilium Ephesinum in causa Pelagianorum reipsa coactas fuisse sentio: eas tamen omittendas putavi, quia sententiam meam, neque certa veterum testificatione, neque valida ratione, sed tantum non improbabili conjectura, confirmare possum.

Ephesina particularis ann. 417.

Habita est prima Ephesi in Asia ann. 417. de qua, nisi fallor, loquebatur Prosper cum scriberet:

In carm. cap. 2.

Præterea quanto fuerit bene mota tumultu
Clara Ephesos, non passa suis consistere tectis
Vasa iræ, & morbi flatus, & semina mortis.

Nam versus Prosperi intelligi non posse de synodo œcumenica, videor mihi manifeste demonstrasse, in notis ad Commonit. Mercatoris.

cap. 2.
Syracusana anno eodem vel sequente.

Secunda Syracusis in Sicilia, de qua ejusdem versus interpretor:

Quaque fide tellus etiam Trinacria fervens
Agmen vipereum propriis exegerit oris.

Nam, vt sæpe dictum est, sine auctoritate synodi, de sua sede nullus olim Episcopus dejiciebatur: dejectos vero plures in Sicilia ostendemus in dissertatione quinta ad libellum fidei a Juliano editum.

Romana ann. 421.
Lib. cont. Coll. cap. 41.

Tertia Rnmæ, sub Bonifacio, de qua idem auctor: *Quando sancta memoria Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratia Dei, non solum apostolicis, sed etiam regiis vtebatur edictis.*

Alexandrina anno 430.

Quartam Alexandriæ ann. 430. Cyrillus, per se quidem in causa Nestorii, ex occasione tamen propter Pelagianos coegit, sive quod accepisset acta concilii Romani a Cælestino adse missa, iisque consentanea, cum de Nestorio, tum de Pelagianis sancire vellet; sive quia noverat, aliquos adhuc latere in Ecclesia sua discipulos Valeriani Pelagiani, de quo cavendo monitus fuerat, jam inde a temporibus Innocentii, a quodam Eusebio, quem Cremonensem Episcopum opinatus est Baronius.

In annal. ad an. 417. num. 55.
Quatuor habitæ post Ephesinam.

Post Ephesinum concilium quatuor pariter synodi celebratæ sunt quinto sæculo adversus Pelagii, sive errores, sive reliquias: quinto, inquam, sæculo, nec enim vltra excurrere est animus.

Præter Sardiniensem.

Quare prætermitto concilium Sardiniense, quod Patres Africani in Sardinia exules fecere ann. 521. cujusque mens fuit Fulgentius.

Arausicanam secundam.

Omitto pariter celebre illud Arausicanum secundum, quod 14. Episcopi, quibus præfuit Cæsarius, Arausicæ habuerunt v. Non. Jul. Decio juniore consule, id est, ann. Christi 529. Felicis quarti 3. Athalarici regis Italiæ 3.

Severinus Binius in notis ad 3. canonem concilii Reiensis, temporibus Sixti summi Pontificis, ann. 439. ab Episcopis provinciæ Narbonensis, Hilario præside, celebrari, secutus Baronium, opinatus est canone dicto agi de Episcopis, qui, cum Pelagio adhæsissent, simulabant pœnitentiam, quo recuperarent sedes merito sibi ademptas. Id si vere probabiliterque diceretur, deberet vtique hoc concilium in eorum numero censeri, quæ post Ephesinum in causa Pelagiana coacta sunt: imo ex eo consequens foret, ante tempora concilii Ephesini in eadem provincia Narbonensi synodum contractam fuisse, in qua depositionis sententia adversus Episcopos, qui restitus flagitabant, lata esset. — Reiensem. — *Ad ann. 430. num. 45.*

Sed in eam Baronii Biniique sententiam concedere non possum, cum sui auctores, neque hanc vlla, sive testificatione veterum, sive ratione confirment, neque consentientem habeant Patrem Sirmondum in notis ad Reiense concilium, neque vllum de octo canonibus, ne tertium quidem, argumentari possint, ad simile aliquid vel leviter probandum: imo cum apertum sit, in tertio agi de solo Armentario, suisque ordinatoribus, & qui eadem vel similia auderent, nimirum Episcopum ordinare, sine legitimo trium Episcoporum numero; quam ob causam schismaticorum potius quam hæreticorum numero haberentur.

Leo Magnns ann. 447. Nicetæ Episcopo Aquilegiæ habendam synodum graviter præcepit, ad exigendas subscriptiones puras ab eis, qui ex hæresi Pelagiana vellent ad Ecclesiam redire. — Aquilegiensis. *Epist 64. & 85.*

Romæ celebravit aliam Gelasius ann. 494. in qua libri Pelagianorum proscripti sunt, cum propter suam impietatem, tum maxime ob hæresim in Dalmatia, Picænique provincia reviviscere conantem: quæ causa fuit, vt Gelasius, Albino consule, id est, ann. 493. Honorio Dalmatiæ Episcopo bis scriberet, semel v. Kal. Aug. iterum sine nota temporis: imo ad omnes per Picænum Episcopos, Kal. Novemb. literas daret eruditionis catholicæ adversus Pelagianismum plenissimas. — Romana.

Habita fuerat ann. 475. Arelate synodus a Gallicanis Episcopis, vbi subscriptum est epistolæ Fausti ad Lucidum, dictumque simul anathema illi, *qui inter reliquas Pelagii impietates, hominem sine peccato nasci, & per solum laborem posse salvari, damnanda præsumptione contenderis, & qui eum sine gratia Dei liberari posse credideris.* — Arelatensis.

Eodem fere tempore congregata est alia Lugduni, quæ Arelatensis decreta comprobavit.

DISSERTATIO TERTIA
DE
CONSTITUTIONIBUS IMPERATORUM
IN CAUSA PELAGIANÆ HÆRESIS
AB ANNO CCCCXVIII. AD CCCCXXX.

In Commonit. cap. 3.

In eadem verba Marii Mercatoris : *Non solum imperialibus legibus*, &c.

Ecclesiæ catholicæ judicium secuti sunt Imperatores suis decretis.
In vita S. Aug. cap. 18.

POSTQUAM de synodis in causa Pelagianorum habitis dissertatum est, sequitur deinceps, vt ad Principum decreta veniatur, *quæ*, vt ait Possidius, *Ecclesia Dei catholica judicium secuta sunt.* Fuerunt illa vero quinque aut sex omnino, quæ licet condita sint variis temporibus, & a variis Imperatoribus, imo & ab Augusta Valentiniani matre, eundem nihilominus fidei catholicæ amorem, idemque Ecclesiæ fovendæ studium ostendunt; vt non temere quispiam senserit, etiam tunc impletum vaticinium Isaiæ de Christi Ecclesia: *Erunt reges nutritii tui, & reginæ nutrices tuæ.*

Isaiæ cap. 49. v. 23.
Ratio tractandi de singulis.

De singulis ita tractandum puto, vt ipsa primum exhibeantur pura ab omnibus mendis, quibus hactenus scatebant; tum variæ lectiones proferantur, quæ cum in hunc vsque diem pluribus in locis sensum non impedierint tantum, sed etiam perverterint, a nobis non sine laborioso studio, collatis pluribus codicibus, correctæ sunt; deinde narretur vniuscujusque decreti velut historia, solutis, sicubi occurrent, quæstionibus eodem pertinentibus; denique notis, vbi opus fuerit, & Imperatorum decreta, & Præfectorum edicta, & ejusmodi reliqua illustrentur.

Querela quorumdam adversus Imperatores, quasi rebus ecclesiasticis se præter jus immiscuerint.

Verum priusquam id agatur, occurrendum est religiosæ in speciem quorumdam indignationi, velut Imperatores in ea parte modum suæ potestatis non tenuerint; sed id pene affectaverint in Ecclesia, quod olim inter gentiles, cum ethnicæ impietatis pontificatum gererent. Quid enim est, inquiunt, vsurpare, quæ sacerdotii sunt, etiam in causa fidei, nisi hoc est? Proponere, quæ credi oporteat; hæreticos declarare, qui secus senserint; Episcopis imperare subscriptionem, sive dogmatibus, sive personis damnatis, interminata depositionis, imo & excommunicationis pœna, ni pareant; primatibus præscribere, quæ sui sint muneris, &c. Id vero Imperatores videntur præstitisse, ipseque in primis Honorius, quantumvis religiosus prædicetur, cum decretum mitteret, sive Palladio P P. sive Aurelio Africæ primati.

Huic jamdudum a Patribus responsum est.

Vetus fuit hæc querela, & pene orta cum fide Imperatorum. Huic factum olim satis a sanctis Patribus responsum, cum sanxerunt, *duobus principaliter mundum regi, auctoritate sacra Pontificum, & regali potestate: vtrumque, cum in Christo junctum esset, in Pontificibus & Regibus tanquam Dei ministris partitum.* Duos inde supremos principatus extitisse, & *suum cuique potestatis modum attributum.* Inter ambos principatus sacrum quoddam fœdus initum, sequestro & conciliatore Christo. Pro sua singulos parte servire communi Domino, ejusque sponsam tueri, & hostes junctis viribus profligare. Nam, vt Archiepiscopus ille scribit ad Principem: *Rex regum, idemque sacerdos sacerdotum, qui solus Ecclesiam regere potuit, quam redemit: postquam tamen humanitatem suam in cælum evexit, semper cum suis futurus divinitate, potestatem suam ad eandem gubernandam Ecclesiam in sacerdotes divisit & Reges: vt quod sancti docerent Pontifices, & ipsi implerent, & impleri facerent devotissimi Reges.*

Gelas. epist. ad Anast. imp.
Concil. ad Theodosium villam.
Justinian. Novell. 6.
Bernard. epist. ad Conradum regem.
Osius apud Athan. in epist. ad solitarios.
Apud Lup. Ferr. epist. 81.

Potestas Christi in Pontifices & Reges partita.

Et certe postquam Ecclesia, excusso tyrannorum jugo, asserta est in libertatem, gladiumque Imperatorum a suis cervicibus in hostes avertit, quos passa fuerat antea iniquos persecutores, nacta est, simul ac filios fecit, rei bene gerendæ justissimos adjutores. Non ergo Reges formam fidei præscribunt, neque vero vnquam jure præscripserunt; sed acceptam a sacerdotibus, quorum *judicium sequuntur*, servandam pupulis jubent. Non docent Ecclesiam; sed velut angeli portas civitatis Dei flammeo gladio ab hæreticis defendunt. Non eos, qui contra fidei formam sentiunt, hæreticos declarant, sed hæreticorum pœnis obnoxios. Non ipsi per se Episcopos deponunt, neque vllos sacris abstinent: qui enim possent? sed a synodis exauctoratos abstentosque expelli jubent civitatibus suis, ne turbas cieant; jubent & aliorum societate mulctari, ne venenati spiritus contagio noceant.

Greg. 2. epist. ad Leonem Isaurum.

Testimonium Patrum Africanorum.

Sed quid diutius in re præjudicata verser? Ipsimet Patres Africani, cum postularent ab Imperatoribus hujusmodi decreta per synodorum legatos: ipsi summi Pontifices, quantacunque pollerent auctoritate, cum regiis adictis contra inimicos Dei vterentur: totus ordo sacer clericorum, imo vniversa Ecclesia, cum iisdem edictis pareret, adversus omnes exceptiones præscribit, simulque docet, quod præsignavit, & Christus ante passionem, & Deus in conditione

mundi, opus habere Ecclesiam, ad impios terrendos, duobus gladiis, duobusque, ad illustrandum mundum spiritualem, luminaribus. Neque enim, vt aiunt Patres, sufficiebat; vel vnum luminare contra omnes erroris offutias; vel vnus gladius adversus effrænem impiorum audaciam: cum & offutias faceret sibi aliisque pertinax animus, & audaciam ex patientia bonorum improbitas sumeret. Id eum gravissime verissimeque sit dictum olim, tum nostri quoque temporis infelix experientia certissime comprobat, vt votum Bernardi nunquam fuerit opportunius: *Quod Deus conjunxit, homo non separet. Jungant se animis, qui juncti sunt institutis; invicem se foveant, invicem se defendant, invicem sua onera portent.*

Epist. mox citata.

PRIMA

HONORII IMPERATORIS CONSTITUTIO

AD PALLADIUM PP.

ET SUBJUNCTUM CONSTITUTIONI PRINCIPIS EDICTUM PRÆFECTORUM P.

Impp. HONORIUS, & THEODOSIUS *Augg. Palladio P P.*

AD conturbandam catholicæ simplicitatis lucem, puro semper splendore radiantem, dolosæ artis ingenio, novam subito emicuisse versutiam, pervulgata opinione cognovimus, quæ fallacis scientiæ obumbrata mendaciis, & furioso rantum debacchata luctamine, stabilem quietem cælestis audet attentare fidei: dum novi acuminis commendata vento, insignem notam plebeiæ æstimat vilitaris, sentire cum cunctis; ac prudentiæ singularis palmam, communiter approbata destruere: cujus impiæ commentationis auctores Pelagium Cælestiumque percrebuit extitisse.

Hæresis Cælestianæ imago suis nativis coloribus depicta.

Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipuæque semper majestati interminate potenti, & vltra omne principium transeunti, tam trucem inclementiam sævæ voluntatis assignant, vt cum formandi opificem curam sumeret, qualitatemque hominis struendi, profunda spiritus conceptione libraret, fundati muneris finem anteferret exordio, & mortem præmitteret nascituro: non hanc insidiis vetiti fluxisse peccati; sed exegisse penitus legem immutabilis constituti, vt ad declinandum leti exitialis incursum, nihil prodesset abstinentia delinquendi: cujus ita vis putatur adstricta, vt non possit aboleri deinceps. Primitivi hominis errorem, in quem captæ mentis, inops rationis, cæcitate irruisset, delapsum ad posteros non fuisse, tantumque apud eum, quem malesuadæ gratiæ infelix rapuisset illecebra, transgressionem interdicti extitisse discriminis; cum evidens catholicæ legis omnifaria testetur auctoritas, illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem divinæ præceptionis sedulum liquet corrupisse mandatum.

In quo potissimum posita.

Alia quoque plurima, quæ sermo respuit, & lex refutat; quæ perexosum est recordari, etiam sub dispositione plectendi, quæ maturo remedio & celeritate festina oportet intercipi, ne corroborato vsu nequitiæ adolescentia, vix valeant coerceri.

Maturo remedio celeriter extirpanda.

Siquidem aures mansuetudinis nostræ recens fama perstrinxerit, intra sacratissimam vrbem nostram aliaque loca, ita pestiferum virus quorumdam inolevisse pectoribus, vt interrupto directæ credulitatis tramite, scissis in partes studiis asserendi, materia impacatæ dissensionis inducta sit, novoque scandali fomite concitato, beatissimæ Ecclesiæ hactenus nutet intentata tranquillitas: aliis nempe aliud ancipiti interpretatione sectantibus, & (cum sit absoluta sanctorum apicum claritas, ac dilucide, quod sequi vniversitas debeat, explanet) pro captu versipellis ingenii, profanam novorum commentorum moventibus quæstionem, Palladi parens carissime atque amantissime.

Orta ex audacia interpretandi scripturam sacram, contra receptas sententias.

Ob quam rem illustris tua auctoritas, victura in omne ævum, lege nos statuisse cognoscat, vt pulsis ex vrbe primis capitibus dogmatis execrandi, Cælestio atque Pelagio, si qui hujus de cætero sacrilegii sectatores, quibuscunque locis potuerint reperiri, aut de pravitate damnata aliquem rursus proferre sermonem, a quocunque correpti, ad competentem judicem pertrahantur. Quisque, sive clericus, sive laicus fuerit, deferendi habeat potestatem, & sine præscriptione aliqua perurgendi, quos, relicta

Pellendi ex imperio toto auctores: qui vero favent, per quemcunque legitime possunt accusari.

communi ſententiæ luce, novæ diſputationis tenebras introferre deprehenderit, contra apoſtolicam ſcilicet diſciplinam, evangelicamque, claram & ſine errore ſententiam, vaſra rudis ſectæ calliditate pugnantes, involventeſque ſplendentem fidem veri, ambagibus diſſerendo.

Deportationis pœna plectendi.

Hos ergo repertos vbicunque de hoc tam infando ſcelere conferentes, a quibuſcunque jubemus corripi, deductoſque ad audientiam publicam promiſcue ab omnibus accuſari: ita vt probationem convicti criminis ſtylus publicus inſequatur, ipſis inexorati exilii deportatione damnatis.

Ne ſocietate ſua noceant.

Decet enim originem vitii a conventu publico ſequeſtrari, nec in communi eos celebritate conſiſtere, qui non ſolum facto nefario deteſtandi, verum etiam exemplo venenati ſpiritus ſunt cavendi.

Id lege perpetua & univerſali cautum.

Juvat autem per omnem pene mundum, qua imperium noſtrum extenditur, hujuſmodi promulgara diffundi, ne ſcientiæ forte diſſimulatio paſtum præſtet errori: atque impune ſe quiſque putet audere, quod condemnatum vigore publico ſe ſe finxerit ignorare.

Tempus & locus.

Datum pridie Kalend. Maias Ravennæ, DD. NN. Honorio XII. & Theodoſio VIII. AA. CC.

VARIÆ LECTIONES ET RATIO EMENDATIONIS.

HANC Honorii conſtitutionem ediderunt, primum Magdeburgenſes *centuria 5. col. 847.* tum cardinalis Baronius in Annal. *ad ann. Chriſti 418.* poſtea Salmaſius *in Eucharistico pag. 288.* Uſſerius *lib. de Britannicarum Eccleſiarum primordiis cap. 10. pag. 272.* Labbeus *tomo 2. concil. pag. 1606.* & nuper Baluzius *in appendice ad Salvianum.* Quatuor ex his editoribus conſuluiſſe ſe MM SS. codices teſtantur: nos vero, partim collatione editionum, partim MM. SS. ope, plurima quæ ſupererant, menda correximus.

DIVERSUS eſt apud diverſos titulus. Magd. *Sacra Honorii & Theodoſii Auguſtorum contra Pelagium & Cœleſtium.* Salm *Incipit ſacrum reſcriptum accepto ſynodi SS (Carthaginenſis) geſtis datum.* Uſſ. *Sacrum reſcriptum, accepto ſynodi geſtis datum.* Bal *Reſcriptum Honorii & Theodoſii imperatorum, ad Palladium Præfectum Prætorio, adverſus Pelagium & Cœleſtium.* Hiſtoria demonſtrat non eſſe hoc reſcriptum propriè, ſed conſtitutionem, cum Imperator nulli, vel per litteras petenti, vel ſcriptis conſulenti reſcribat.

PURO.] Hanc vocem habent omnes præter Baron. & Bal. orationis tamen abſolutio ipſam exigit, vt ſuum ſit epitheton *ſplendori.*

EMICUISSE] Baron. in margine *emerſiſſe.* Utrumque verbum idoneum eſt.

AUDET.] Magd. *ſpondet.* Baron. Uſſ Labb. Bal. *conatur.* Melior eſt, ſignificantiorque Salmaſii lectio, quam elegimus.

DUM NOVI ACUMINIS, &c.] Ita Baron. Uſſ. Labb. Salm. vero & Bal. *Novi criminis commentatores æſtimant,* &c. Etſi probabilis eſt iſta lectio; altera tamen non tantum per ſe elegantior eſt: ſed etiam magis appoſita ad ingenium Pelagianorum, & iis quæ ſequuntur, conſonantior. Nullo ſenſu Magd. *Dum novi criminis commendat eventui inſignem notam plebeia æſtimans vileſſus,* &c.

COMMENTATIONIS.] Magd. & Labb. *commendationis;* nec improbabiliter, propter antecedentes voces, *commendata venit.*

HI PARENTI CUNCTARUM RERUM DEO, &c.] Magd. Labb. Uſſ. *Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipuaque ſemper majeſtatis interminæ potenti, omni ultra principium tranſeunti, tam trinum,* &c. Baron. *Præcipuaque ſemper majeſtati, & ter omnipotenti, ultra omne principium tranſeunti,* &c. Salm. Bal. *Præcipuaque majeſtatis interminatione potenti, omne ultra principium tranſeunti,* &c. Non eſt viſus tolerabilis omnium ſenſus, præ eo, qui reſtitutis vocibus ineſt.

OFFICIUM CURAM.] Corrupte Salm. contra reliquos, *operis curam ſumeret.*

FIDEM ANTEFERRET EXORDIO.] Magd. Bar. Bal. *Fidei anteferret exordium.* Hæ voces idoneum ſenſum non faciunt.

EGISSE.] Baron. Bal. *exegiſſe.* perinde eſt.

PRODESSET ABSTINENTIA.] Ita Magd. reliqui *abſtinentiam,* vt ſyntaxi conſulerent: quæ ſane melior eſt, ſi loco *prodeſſe* quod habent Magd. reponatur *prodeſſet,* vt exigit ſeries orationis.

ABOLERE.] Magd *abolere.* Conſultum voluerunt Latinitatis legibus, quaſi eo pertinerent voces conſequentes, *primitus hominis errorem,* quas puncto dividi poſtulat oratio.

INOPS RATIONIS.] Magd. *inopia:* minus recte.

INTERDICTI EXTITISSE DISCRIMINIS.] Baron. *Interdicti extitiſſe & diſcrimina.* Conjunctio irrepſit vitio librariorum.

LIQUET.] Ita Magd. cæteri *liqueat.* idem omnino ſenſus.

ALIA QUOQUE PLURIMA.] Omnes præter Magd. *Aliaque quam plurima.*

QUA PERPETUUM RECORDARI] Baron. *Quæ perpetuo cum ſit recordari.* Salm. *Qua perpetuo abſit recordari.* Bal. *Perpetuo ſumpſit recordari.* Via intelliguntur hæ ſententiæ.

ADOLESCENTIA.] Magd. *nequitia adoleſcentes.* tolerabilis lectio.

DIRECTA.] Baron. *directo.*

MATERIA IMPACATA, &c.] Baron. *Monſtra impacata diſſenſiona inducta ſint.* Ut noſtra lectio ſit melior; hæc tamen non improbabilis.

HACTENUS NUTET, &c.] Magd. *Actus nutet intentata tranquillitas.* Apertum vitium eſt. Salm. Uſſ. Labb. *Acta nutet, & attentata tranquillitas.* Minus concinne.

ALIIS NEMPE ALIUD, &c.] Magd. *aliis item aliud,* improbabiliter. Probabilius Baron. Uſſ. Labb. *aliis iter aliud,* &c. Salm. *aliis aliud iter ſectantibus:* Verior noſtra lectio.

NOVORUM COMMENTORUM.] Baron. Bal. *novorum more anſerum.* Vix digna principe legem ferente comparatio. Salm. *novorum aut ſuum,* &c. nullo ſenſu. Magd. Uſſ. Labb. *novorum auctorum,* &c. nec iſta lectio improbabilis eſt.

PRIMITUS CAPITIBUS.] Magd. Bal. *primis capitibus.* Utraque probabilis lectio.

EXILII DEPORTATIONEM.] Corrupte Magd. *auxilii deportatione.*

PER OMNEM PENE MUNDUM.] Baron. Salm. Bal. *per omne pene imperium noſtrum, qua mundus extenditur.* Inverſio vocum ſenſum pervertit.

NE SCIENTIA DISSIMULATIO, &c.] Magd. *inſcientia.* qui contrarius ſenſus.

AUDERE.] Magd. Baron. Uſſ. Labb. *audire.* Vitium per ſe apertum eſt.

HISTORIA

HISTORIA CONSTITUTIONIS.

Constat a quo data sit, quando, vbi, ad quem, qua de re.

Dubium est, cujus rogatu & ope, quemque effectum sortita sit.

IPSA per se constitutio satis ostendit, a quo Imperatore data sit, ab Honorio: qua die, pridie Kalend. Maias: vbi, Ravennæ: quo anno, Honorio XII. & Theodosio VIII. CC. ad quem, Palladium PP. qua de re, de pellendis Pelagio & Cælestio. Sed dubium relinquitur, qua occasione data fuerit; cujus vel rogatu, vel ope obtenta; quem effectum sortita, & cur geminanda brevi post tempore, imo & extendenda. Sed cum postremum istud pertineat magis ad historiam epistolæ Honorii ad Aurelium; alia nunc tria partim veterum testimonio, partim ratione, atque etiam conjectura, indaganda sunt.

Ex Augustino nihil concludi potest, licet pluribus in locis constitutionis meminerit.

Plura sunt quidem apud Augustinum, quæ spectent ad primum illud Honorii decretum, omnia nimirum, quæ referuntur ad coercendum Julianum, aliosque in Italia partium Pelagianarum homines; sed ea vix quidquam argumenti suppeditant, ad id efficiendum, quo de agitur. Commotum ait in auctores hæresis imperium: a principe scriptam legem adversus ipsam ab hæreticis exceptum, ejusque terrore dictos fuisse clericos Romæ perculsos. *In auctores*, inquit, *nefandi erroris episcopalia concilia, & apostolica sedes, universaque Romana Ecclesia, Romanumque imperium, quod Deo propitio christianum est, rectissime fuit commotum, donec resipiscant de diaboli laqueis.* (Lib. de pecc. orig. cap. 17.) Et alio in loco: *Sane vt dicis, si pro vobis potius ab Imperatore responsum est, cur non in medium prosilitis, & hoc vltro publicis potestatibus allegatis, vos esse monstrantes, quorum christianus Princeps approbavit fidem? Verum fidei legem, non sicut sese habet, sed sicut vobis placet, intelligitis: quid mirum, si & de lege Imperatoris hoc facitis?* (Lib. 3. advers. Iulian. cap. 1.) Ibidem: *Ne argumento miserrimo vtamini, quo vniversi vtuntur hæretici, quos a perniciosa licentia leges Imperatorum catholicorum premunt. Omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti, laborare illam partem rationis inopia, quæ in differendo, cum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed cæcum a meticulosis extorquet assensum.* (Ibidem.) Denique scribens ad Bonifacium de querelis Pelagianorum: *Quia etiam Romanos clericos arguunt, scribentes eos jussionis terrore perculsos non erubuisse prævaricationis crimen admittere.* (Lib. 2. ad Bonifac. cap. 3.)

Verum cum hæc cuncta scripserit Augustinus post tractoriam Zosimi, ex his profecto colligi non potest quidquam, vnde solvatur quæstio, quam movimus; sedisne apostolicæ instantia, an Africanæ Ecclesiæ rogatu obtentum fuerit decretum. potuit enim ab vtraque parte. (Vide dissert. 6. de libris, &c.)

Aliquid indicat Possidius, sed non omnino satisfacit.

Possidius aliquid affert majoris momenti; certe distinctius, sed neque tamen adhuc satis idoneum solvendæ quæstioni. *Quoniam*, inquit, *iidem perversi Pelagianistæ sedi apostolicæ, per suam ambitionem, eandem perfidiam persuadere conabantur, instantissime etiam conciliis Africanis sanctorum Episcoporum gestum est, vt sancto Papæ vrbis Romæ, & prius venerabili Innocentio, & postea sancto Zosimo ejus successori persuaderetur, quod illa secta, catholica fide, & abominanda & damnanda fuisset. At illi tantæ sedis antistites suis diversis temporibus eosdem notantes, atque a membris Ecclesiæ præcidentes, datis litteris ad Africanas Orientisque & Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos & devitandos ab omnibus catholicis censuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum judicium etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, suis eos legibus damnatos inter hæreticos haberi constituit, &c.* (In vita S. August. cap. 18.)

Nam patet inde quidem, imperatorem Honorium Ecclesiæ, id est, sedis apostolicæ, in qua vel Innocentius, vel Zosimus sedebat, judicium aliquid secutum fuisse: at certe non patet, quo decreto Pontificis judicium secutus sit; geminum enim decretum dedit, & vterque Pontifex sententiam in Pelagianos dixit, Honorii temporibus.

Rejecta Baronii sententia de legatione Alipii. (In annal. an. 419.)

Sunt qui Alipium Tagastensem putent, Ecclesiæ Africanæ legatione functum ad Imperatorem, adversus Zosimi consilia Pelagianis artibus delusi, ab eoque obtinuisse decretum, quo Cælestius, qui a sede apostolica ex parte absolutus videbatur, Romæ prohiberetur consistere, & damnatam ab Africanis doctrinam libere docere. Sincere fateor, non videre me, qui probabiliter defendatur opinio tam aliena a temporum ratione. etsi enim non diffiteor Africanos impatienter tulisse benigni Pontificis indulgentiam vix non nimiam erga hominem penitus immerentem; imo licet concedam ab iisdem sanctissimis Episcopis tentatas vias omnes, quibus, partim fidei damno, partim suo dedecori occurrerent: conciliari tamen non posse reor legationem Alipii, diemque decreti imperialis, cum actis concilii Africani generalis, ex quo Alipius missus dicitur. Si enim Alipius decretum obtinuisset, secum illud, credo, retulisset in Africam; referre vero non potuit, quandoquidem decretum pridie Kalend. Maias datum est Ravennæ, & Kalendis ipsis Alipius, vt acta plenarii concilii ostendunt, cum Patribus Carthagine consedit.

Rejecta quoque Salmasii opinio de synodi Carthaginensis gestis ab Honorio acceptis. (In eucharistico.)

In codice Thuano MS. constitutio sic inscribitur: *Incipit sacrum rescriptum, acceptis synodi SS. gestis datum.* Salmasius, qui codicem vidit, his duabus litteris SS. Carthaginensem synodum interpretatus est, ex quo consequens, vt Honorii decretum flagitantibus Africanis datum credatur, siquidem *rescriptum* foret, cum illud a constitutione in eo differret, quod licet vtriusque par esset vis atque auctoritas, rescriptum tamen interrogantibus, postulantibusve per literas rescriberetur, constitutionem per se, & suo quasi motu, Imperator conderet.

Sed quæro, quam Salmasius Carthaginensem synodum intelligi voluerit? Plures enim fuerunt in hac ipsa causa. An primam sub Aurelio ann. 412. at illa præcessit decretum totos sex annos. An secundam, ex qua relatum est ad Innocentium? at ipsa quoque prior est decreto duobus fere annis. An tertiam paulo quidem obscuriorem, sed cujus Episcopis tertias suas litteras Zosimus dedit? Posset quidem aliquis ita conjicere, nec forte improbabiliter: vix tamen crediderim Salmasium aliam intellexisse, quam quæ condidit octo canones, quos vulgus Milevitanos vocat. Si autem ita sensit, e duobus alterutrum peccavit: vel enim in Milevitano concilio ejusmodi canones conditos opinatus est, quo nihil ætate nostra dicitur absurdius; vel ratus est nomine synodi Carthaginensis significari vniversalem Africanam, quod alienum a ratione, cum ejusmodi synodus decretum subsecuta sit, vno saltem die, si acta, prout sunt, interpretamur.

Pro Salmasio facere videtur Prosper.

Pro Salmasio tamen facere videtur in speciem testimonium auctoris chronici, quod tribuitur Prospero; Prosperi ipsius, Baronii, atque imperatoris Honorii. Nam auctor chronici ad

consulatum Honorii XII. & Theodosii VIII. *Quibus*, inquit, *consulibus, concilio apud Carthaginem habito 214. Episcoporum ad pontificem Zosimum synodalia decreta perlata sunt: quibus probatis, per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.* Hinc enim colligat forte quispiam, condita primum a 214. Patribus Carthagine congregatis decreta, id est, canones octo, quibus continetur totius hæresis Pelagianæ damnatio: ea deinde perlata non solum Romam ad Zosimum, vt probarentur, sed etiam Ravennam ad Honorium, vt sanctione firmarentur: eadem exinde missa in totum mundum, cum summi Pontificis tractoria, & imperiali sanctione: necnon ab omnibus Episcopis subscripta, atque ita tandem vbique gentium hæresim profligatam.

Cap. 2.

Prosper in carmine de ingratis:

Tu causam fidei flagrantius Africa nostra
Exequeris.
Convenere tui de cunctis vrbibus almi
Pontifices, geminoque senum celeberrima cœtu
Decernis, quod Roma probet, quod regna sequantur.

Cardinalis Baronius in annal. ad ann. 418. num. 1. & deinceps.

Baronius post laudatum, sine diligentiore examine, Prosperum, quem putat chronici auctorem, scribit, concilium, cujus ille meminit, primo veris initio collectum, idque certo argumento inde concludit, quod ad ipsum datæ sint a Zosimo litteræ XII. Kalend. Aprilis; quodque in eo ad Maias usque prorogato, canones de quibus sermo est, sanciti sint. Addit postea, eodem tempore, & Carthagine concilium, & Romæ judicium de Pelagio Cælestioque celebratum fuisse. Addit & alia plura, quæ, etsi longum foret referre, non tamen sine operæ pretio consuli possunt.

Honorius imperator.

Imperator his auctoribus accedere videtur in epistola ad Aurelium; nam post mentionem factam damnatorum a se jamdudum Pelagii & Cælestii: *In quo secuta est*, inquit, *clementia nostra judicium sanctitatis tuæ, quos constat ab vniversis justa sententia examinatione damnatos.* Hæc enim verba sic argumentari licet: Si judicium Aurelii excepit prima sanctio Honorii, nec videri potest Aurelius, de Cælestio simul & Pelagio fecisse judicium, præterquam in synodo Carthaginensi: vtrique sanctio videtur quoque data, acceptis synodi Carthaginensis gestis, quod putavit Salmasius.

Rejecta Baronii sententia de initio concilii Africani 214. Episcoporum.

Sed, vt ingenue fatear, quod sentio, hæc mihi semper testimonia visa sunt, non tantum non conficere quod oportet, sed etiam per se admodum difficilia, imo potius majorem partem a vero aliena, nisi forte benigna quadam interpretatione adjuventur, aut torqueantur magis.

Nam vt a Baronio incipiam. Si primo veris initio convenere Carthaginem 214. Patres totius Africæ nominatissimi: si concilium ad Kalend. Maias, & porro productum est: si ad ipsum scripsit Zosimus tertias de causa Pelagianorum literas; necesse fuit profecto, & sanctissimorum antistitum tantam multitudinem abfuisse a suis Ecclesiis per festa paschalia, quibus canones jubebant ab Episcopo baptismum celebrari: & concilii finem sua temporis nota consignari, qua careret initium: & summum Pontificem scivisse Romæ die 20. Martii, qua consignat suas literas, concilium Carthagine fuisse congregatum, imo & solutum, quod tamen non ante 20. diem Martii coivisset. Scribit enim Zosimus: *Aurelio ac ceteris, qui in concilio Carthaginensi adfuerunt.* His vero tribus quid dici potest pugnantius, vel religioni temporum, quibus sanctissime, in ipsa præsertim Africa, canones observabantur; vel consuetudini consignandorum conciliorum; vel rationi denique, vt per se constat?

Titulus tertiæ epistolæ Zosimi.

Detracta Prospero chronographo hac in parte auctoritas.

Jam vero chronographi verba, si perinde atque Baronii accipiantur, perinde quoque difficilia sunt atque implicata. Quod si autem nomine synodalium decretorum octo canones dogmatici intelligantur, repugnat chronographus Prosper, non tantum Collatoris adversario, qui duorum conciliorum meminit, & in altero canones conditos, in altero 214. Patres consedisse scribit; sed etiam Augustino duo quoque concilia Africana, imo tria memoranti, quorum ex priore sit rescriptum Zosimo; in posteriore canones confecti; in tertio accepta Zosimi tractoria.

Testimonio Prosperi, qui adversarius Collatoris lib. cont. Coll. c. 10.

Testimonio Augustini ep. 47. ad Valentinum.

Quid igitur faciemus Prospero chronographo, res sui temporis, vt dicitur, scribente? Nam Baronii facilis est excusatio, cum a Prospero seductus sit: vix non hærerem dubius, inde me retinente Prosperi nomine, inde in contrarium trahente ratione, nisi ea cogitatio mentem subiret, sola forte me retineri vmbra, vel difficultatis, vel magni nominis. Unde enim constat, servandam esse lectionem, quam habent vulgati chronicorum codices, & non substituendam potius, quam apposuit Joannes Sicardus in margine: *A pontifice Zosimo synodalia decreta sunt prolata, quibus probatis per totum mundum, hæresis Pelagiana damnata est?* Hæc enim verba, aliquam, fateor, vim patiuntur, sed apprime cohærent cum vera rerum historia. Deinde, vt retineatur vulgata lectio, quo satis argumento conficitur chronici Prospero tributi continuatorem ab Aquitanico non differre? Gennadium scio legisse *chronica nomine Prosperi prætitulata*; sed an verum auctorem fronte prætulerint, an alium mentita, adhuc est sub judice lis, in cœtu doctorum. Sed vt etiam detur, Aquitanicum chronica a conditione mundi ad Valentiniani obitum, scripsisse, aut continuasse potius, quam tandem meretur fidem eo loci, vbi tria tradit aperte falsa? Scribit Bonifacium Romæ episcopatum iniisse ann. 419. & tenuisse annis tribus, mensibus novem: at iniit ann. 418. & tenuit annos quatuor, menses decem, tribus diebus exceptis: siquidem sedes Zosimi 26. die Decembris vita functi, duobus tantum diebus vacavit, & Cælestinus die 26. Decembris sedere cœpit ann. 423.

Dubia lectio chronici.

In editione chronici Eusebiani ab Hieronymo translati & ab eodem Prospero aucti, Basileæ, apud Henricum Petri ann. 1529.

Dubium an Prosper auctor chronici idem sit cum adversario Cassiani. De script. eccles. cap. 54.

Dubium an fides sit adhibenda chronographos cum eo loci alia falsa narret.

De sede Bonifacii.

Deinde Constantium prodit servum Dei ann. 418. a Pelagianis Romæ passum; & tamen sanctus ille laicus contra Pelagianos, *sine scriptura*, rem strenue gessit, priusquam vel Hieronymus, vel Augustinus scriptis pugnaret. Pugnarunt vero sancti doctores jam inde ab ann. 412.

De Constantii servi Dei martyrio.

Auctor Prædest. hær. 88.

Denique collocat eodem ann. & Constantii ab Honorio in consortium regni assumptionem, & sancti Hieronymi obitum: Hieronymus tamen obiit pridie Kalend. Octobris, Honorio IX. & Constantio III. coss. accepit vero Constantius imperium die 8. Februarii, Agricola & Eustachio coss. id est, ann. 421. Neque vero excusari potest, quasi annum a Septembri mense inchoet cum indictione imperatoria: repugnant enim, quominus id dicatur, plura ejusdem auctoris testimonia.

De Constantii Placidiæ mariti assumptione ad imperium.

Fatendum est igitur, chronographum, & ab Augustini discipulo differre, & hac in parte memoria lapsum esse. Quanquam ne ipse quidem Augustini discipulus super ea re indubitatam fidem mereretur, si eadem testaretur: siquidem propter suum Augustini Africanorumque incredibile studium, multa attribuere solitus sit Africæ Patribus, velut auctoribus, in quibus gerendis, aut cooperatorum tantum, aut etiam adjutorum, partes vere tenuerunt.

Testimonium Imperatoris explicatur, & solvitur argumentum ex eo ductum.

Jam vero, quæ argumentatio ducitur ab Imperatoris testimonio, vt voce ambigua innititur, ita facile, explicata vocis significatione, solvitur. Neque enim Imperator sanctionem se primam edidisse dicit, post judicium ab Aurelio factum in Africana synodo plenaria; quod tamen oporteret ad Salmasii opinionem confirmandam: sed indefinite ait, se edidisse sanctionem post judicium Aurelii, qualecunque tandem illud fuerit, & cujuscunque temporis. Geminum vero Aurelius judicium exercuit diversis temporibus, in synodis provinciæ proconsularis: primum ann. 412. secundum ann. 416. Asserit ergo Imperator, secutum se in sanctione priore edenda judicium Aurelii de iis, quos postmodum constat justa sententiæ examinatione (apud sedem apostolicam instituta) ab vniversis (ad quos missa est Zosimi tractoria & a quibus subscripta apostolica damnationis sententia) damnatos.

Quid certa ratione constet.

His ita disputatis, adversus opiniones non bene constantes, id ego certi puto ratione posse constitui. Constat Zosimum ad Africanos scripsisse de Cælestio primas litteras initio Septembris ann. 417. deinde mox secundas, de Pelagio XI. Kalend. Octobres. Primas credibile est pervenisse Carthaginem ante solutum concilium provinciæ proconsularis, quod de more *circa tempus autumni* habebatur. Ex eo rescriptum est ad Zosimum, missaque simul omnia, quæ cum Cælestio præsente gesta fuerant in Carthaginensi concilio ann. 412. missi quoque, cum aliis multis instrumentis, libelli duo Aurelio oblati, sive a Paulino, cum accusaret, sive a Cælestio, cum se defenderet.

His instructus Pontifex vrgere cœpit crebris interrogationibus Cælestium, vt damnaret etiam ea, quæ Paulinus libello objecerat. Tergiversatus est maligne reus, fictaque mente promisit se Innocentii epistolæ subscripturum, eaque libelli sui correcturum, quæ sedes Apostolica correcta vellet; sed simul spopondit se, si facultas daretur, Paulinum ex suo ipsiusmet libello hæresis convicturum.

Libell. Paulini diaconi.

Interim missus est a Zosimo in Africam Basiliscus subdiaconus Ecclesiæ Romanæ, qui & Afros Episcopos de rebus Romæ gestis doceret, & Paulinum ad judicium vocaret. Ille in Africam appulsus Paulinum Carthagine convenit, non tamen ex canonum præscripto, quippe nec legitimo tempore, nec idonea scriptura: vnde Paulinus quinque post conventionem diebus, Marcellino Ecclesiæ Carthaginensis subdiacono, quem Aurelius cum mandatis Romam mittebat, libellum dedit ad summum Pontificem, quo ingeniose judicium declinabat.

Romæ iterum hieme cum Cælestio actum est; sed homo vafer, crebris professionibus, fictisque promissis, pergebat eundem fere in modum sedi apostolicæ illudere, quo Pelagius olim Diospolitanis Patribus. Iterum in Africa ante Quadragesimam de more coacta synodus Carthaginensis provinciæ; ex qua rursus scriptum Romam, partim de cavendis Cælestii fraudibus; partim de revocandis in memoriam Zosimo, quæ præcessor Innocentius, sive de gestis Palæstinis sensisset, sive in hæreticos decrevisset; partim denique de servandis religiose in Africa Innocentii decretis, nec prius recipiendis Pelagio & Cælestio in communionem, quam apertissime confiterentur, gratia Dei per JESUM CHRISTUM Dominum nostrum, non solum ad cognoscendam, verum etiam ad faciendam justitiam, nos per actus singulos adjuvari, *&c.*

Acceptis synodi litteris, Zosimus tertiam epistolam dedit in Africam XII. Kalend. Aprilis, qua testatur, nondum finitum, vt quidem Africanis videbatur, de Cælestio judicium; sed omnia in eodem statu relicta, quo suus esset Afrorum obtestationi locus. Verum statim data epistola, summus Pontifex vocavit ad pleniorem audientiam, summumque judicium Cælestium, qui cum sentiret, artes suas patere, nec vllum superesse tergiversandi modum, subduxit sese examini, sive latuerit in vrbe apud suos, sive Ravennam profugerit ad Imperatorem, sive in proximis Romæ locis substiterit, ad aucupandam occasionem. Ubi vero fuga innotuit, continuo lata est in vtrumque nefandi dogmatis defensorem decretoria sententia, scriptaque vniversis mundi Episcopis a Pontifice grandis illa epistola, quam tractoriam Mercator vocat. Missa quoque Romanæ synodi ad Imperatorem gesta, quibus acceptis, datum est pridie Kalend. Maias decretum ad Palladium, de pellendis vrbe damnatis hæreticis, quo per edictum Prætoris Romæ proposito, omnes, opinor, Ecclesiæ Romanæ clerici de subscribendo tractoriæ conventi sunt, idque præstiterunt propensissimis animis, Sixto presbytero cæteris præeunte. tunc agebantur dies festi Pentecostes, & frequentissimus fiebat ad Ecclesiam populi concursus, propter solemnem baptismum.

Constitutio data est impulsu Zosimi, acceptis ab Honorio Romanæ synodi gestis.

Atque his ita ex veterum sententia constitutis, prompta est facilisque responsio ad quæsita. Constat enim datum fuisse ab Honorio decretum, occasione sententiæ in hæreticos a sede apostolica prolatæ, vt judicium Ecclesiæ sequeretur imperialis auctoritas. Constat item datum impulsu summi Pontificis, quo conjunctis vtriusque potestatis supremæ viribus funditus hæresis everreretur. Opem vero contulit curamque Valerius comes, quem Julianus eam ob rem queritur, *mole suæ dignitatis obstitisse, quominus disceptationi tempus locusque* (petitum forte venerat Cælestius) *ab Imperatore concederetur.*

Ope Valerii comitis.

Ingenti dolore & querela Pelagianis faventium.

Quantus inde ortus sit hæreticorum dolor, prodit querela jactantium, subreptione infandisque artibus deceptam aulam, extortamque subscriptionem a perterrefactis, sibique propter metum prævaricantibus clericis. Par dolori improborum, gratulatio bonorum, cum vnusquisque cerneret, impotentem Pelagianorum audaciam coerceri, justaque Principum ira vindicari vim sanctis hominibus, sive Romæ, vt Constantio, sive Hierosolymis, vt Hieronymo, illatam ab insolescentibus, si quando impune possent, hæreticis.

Maxima bonorum gratulatione.

Optato successu caruit propter artes Cælestii.

Cælestii tamen inexhaustis dolis factum est, vt fructus non responderet votis, sed geminari debuerit constitutio, præcipue *ad quorumdam Episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas*

hæreticorum disputationes, vel tacito consensu astruerent, vel publica oppugnatione non destruerent.

Exemplar perfectæ in hæreticos constitutionis.

CONSTITUTIO, &c.] Vix vllam reperire est constitutionem in toto legum volumine, in qua tot sint, tamque veridica imperatoriæ politices effata, & pene oracula, vt inde possit desumi exemplum absolutæ adversus hæreticos sanctionis. Quid enim verius de hæresum origine? *Dum novi acuminis commendata vento insignem notam plebeia æstimat vilitatis, sentire cum cunctis, ac prudentia singularis palmam, communiter approbata destruere.* Quid eruditius ad experientiam de earumdem incremento? *Quæ maturo remedio, & celeritate festina oportet intercipi, ne corroborato vsu nequitia adolescentia vix valeant coerceri.* Quid subtilius de confirmatione & quasi æternatione? *Interrupto directæ credulitatis tramite, scissis in partes studiis asserendi, materia impacata dissensionis inducta sit, novoque scandali fomite concitato, beatissimæ Ecclesiæ hactenus natet intentata tranquillitas, aliis nempe aliud ancipiti interpretatione sectantibus, & pro captu versipellis ingenii, profanam novorum commentorum moventibus quæstionem.* Quam certa dignoscendæ hæresis nota, quamque manifestum indolis hæreticæ indicium! *Relicta communi sententiæ luce, novæ disputationis tenebras interserunt, contra apostolicam scilicet disciplinam, evangelicamque claram & sine errore sententiam vafra rudis secta calliditate pugnantes, involventesque splendentem fidem veri, ambagibus differendo.* Quam prudens remedium! *Decet originem vitii a conventu publico sequestrari, nec in communi eos celebritate consistere, qui non solum facto nefario detestandi, verum etiam exemplo venenati spiritus sunt cavendi.* Quam providens denique medicina tanti mali! *Hos ergo repertos vbicunque de hoc tam nefando scelere conferentes, a quibuscunque jubemus corripi, deductosque ad audientiam publicam promiscue ab omnibus accusari, ita vt probationem convicti criminis stylus publicus insequatur, ipsis inexorati exilii deportatione damnatis.*

Jacobus Gothofredus reprehensus. *Tomo 6. cod Theod. in prosopographia.*

PALLADIO PP.] Hinc emendandus Jacobus Gothofredus, qui anno 418. Liberium ponit Præfectum P. Occidentis.

DOLOSÆ ARTIS INGENIO NOVAM SUBITO EMICUISSE VERSUTIAM, &c.] Mirum sane, neminem de Pelagianis scripsisse quinto sæculo, qui non ipsos malæ fidei, mendaciique arguerit, imo qui hæresim versutiæ nomine, aut alio simili non appellaverit. Unde Imperator mox hæresim vocat *fallaci scientia obumbratam mendaciis*, carpitque versipelle ingenium vafra calliditate pugnantium. Hinc *serpentis* nomine *colubri*que Pelagius ab Orosio, Prospero, Cassianoque appellatus. Hinc hæresis ab Aurelio *serpentina persuasio*: a Paulino diacono Cælestius dictus est *vulpecula fraudibus suis studens.* Hinc Pelagianos Possidius *disputatores callidos, & arte subtili noxia scribentes.* Auctor epistolæ ad Rufinum *filios tenebrarum*, non se versutiis *in similitudinem filiorum lucis transfigurantes* nominat.

Eam vero agendi rationem constanter tenuerunt homines improbi, cum in spargendo errore, & Episcoporum tentanda fide, suasque nobilibus in partes inducendis; tum maxime in declinandis judiciis, si quando vrgerentur, fingendaque pœnitentia, si forte damnati essent, & apponendis exceptionibus, si definitionibus Ecclesiæ subscribendum foret.

Hinc Hieronymus. *Demus operam, vt perniciosissima hæresis de Ecclesia auferatur, quæ semper simulat pœnitentiam, vt docendi in Ecclesiis habeat facultatem, ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur.* — *Epist. 24. apud August.*

Augustinus. *Quid enim vobis prodest, quod nescio quas ansas atque vncos nescio cujus perplexitatis innectitis, ne simplicia pateant, & clara luceant . . . . His nebulis illud Diospolitanum judicium se putat illusisse Pelagius, vsque ad hoc nefas toto capite annuisse. & tot ab illo Episcopos irrisos esse videtis.* — *Lib. 1. advers. Jul. cap. 5.*

Orosius. *Ecce adversus Ecclesiam, quod miserum est, & quod multo miserius, in Ecclesia passim sibilant, impiique serpentes vibrantibus infecta linguis ora lambunt, qui cum tuendi solius capitis causa reliquum concisioni atque injuriæ corpus opponunt, nihil damni arbitrantur, ea tantum sui parte libera, qua multimodas venenatasque in se obtinet linguas, si etiam membris omnibus amputentur.* — *Apolog. cap. 2.*

Paulinus diaconus de Cælestio scribens ad Papam Zosimum. *Vulpecula fraudibus suis semper studens, ingenium suum mutare nescit, nec se credidit posse deprehendi, quoniam confidentiam semper in fucis habuit, in quibus demersum caput conscientiæ suæ nititur occultare.* — *In libello qui vulgo dicitur Eucharisticus.*

Prosper. *Hujusmodi hominum pravitati, non tam disputationis studio, quam auctoritatum privilegio est resistendum, vt de prostrati dudum dogmatis corpore nullum membrum sinatur assurgere: quia notum est ita se falsitatis istius habere versutias, vt si eis liceat, prætenta correctionis imagine, aliquod sibi faventium radicis suæ germen excipere, totam se possit in exigua sui parte reparare. vbi enim non aliud habet summa quam portio, non est devotionis dedisse prope totum, sed fraudis, retinuisse vel minimum.* — *Cont. Coll. cap. 44.*

Leo Magnus. *Novimus hanc ipsorum esse versutiam, vt in quacunque particula dogmatis execrandi, quæ se a damnatorum societate discreverint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non salvum. Cumque omnes definitiones suas ad subrependi facilitatem improbare se simulent atque deponere, hoc sibi tota arte fallendi, nisi intelligantur, excipiant.* — *Epist. 86.*

Ab omnibus notata Pelagianorum, & præsertim Juliani jactantia.

NOVI ACUMINIS COMMENDATA VENTO.] Vanissimam Pelagianorum, sive jactantiam, sive superbiam, sive aliorum despicientiam sugillant cuncti ejusdem ætatis auctores, nec immerito: nam vt in vno ponatur exemplum, quid Juliano jactantius sui? Quid suorum ostentantius? Quid contemnentius aliorum? vt jure dictus sit a chronicorum scriptore, *jactantissimus Pelagiani erroris assertor*; ab Augustino, *superbia tumidus*, a Mercatore, *homo maledicentiæ lingua, & sui sæculi Catilina.* Duo tantum profero testimonia, alterum Vincentii Lirinensis, alterum ipsiusmet Juliani. *Quid promittentes exciderunt, nisi novam, nescio quam, ignoratamque doctrinam? Audias etenim quosdam ipsorum dicere: Venite, o insipientes & miseri, qui vulgo catholici vocitamini, & discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis ante sæculis latuit, nuper vero revelata & ostensa est: sed discite furtim atque secretim. delectabit enim vos. Et item cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat: paucis numquam concessum est tanti mysterii capere secretum. Nonne hæc verba sunt illius meretricis, quæ apud Salomonis proverbia vocat ad se prætereuntes viam, qui dirigunt iter suum?* &c.

Prospero chronographo. Augustino. M. Mercatore. Vincentio Lirinensi. *In commonit. cap. 26.*

Ibid. cap. 40. Et postea, vt ostenderet se, cum scriberet mox allata, animum intendisse in Julianum. *Ne quis forsitan prætermissis cæteris, se solum audiri, sibi soli credi arrogaret, paulo post ait: An a vobis, inquit, verbum Dei processit? Aut in vos solos devenit? Et, ne hoc quasi perfunctorie acciperetur, adjecit: Si quis, inquit, videtur Propheta esse aut spiritalis, id est, spiritalium rerum magister, summo studio æqualitatis & vnitatis cultor existat; vt scilicet neque opiniones suas cæteris præferat, & ab vniversorum sensibus non recedat. Cujus rei mandata qui ignorat, inquit, id est, qui aut nescita non discit, aut scita contemnit, ignorabitur: hoc est, indignus habebitur, qui inter vnitos fide, & exæquatos humilitate divinitus respiciatur; quo malo nescio an quicquam acerbius cogitari queat. quod tamen juxta apostolicam comminationem Pelagiano illi provenisse cernimus Juliano, qui se collegarum sensui, aut incorporare neglexit, aut excorporare præsumpsit.*

Julianus ostētator sui. Quam magnifice Julianus se circumspicit, quasi veritatis defensorem, cum se accendit ad defendendam, invitis Ecclesiæ fulminibus, Pelagianam hæresim! *Nunc postquam pro medicamine mala consuetudo cœpit offerri, & delectationi accessit auctoritas, vt concessu pene mundi membripotens regina mentium, expugnatrix honestatis, & invicta animorum omnium captivatrix turpitudo baccharetur; nobis tanto honestior, quanto durior tuenda veritatis causa facta est, quia contra præcipites populos, & suis remediis infensos, non multum valet veritas, ratioque medicantium. Quid igitur? Horumne intuitu receptui canere debebimus, & contumelias nostras vlcisci silentio, ac de conscientia portu aliorum videre naufragia? Verum contradicit huic odio, primo benignitas, quam generi debemus humano. deinde spes, & fides, quam habemus in Deum, qui extra id, quod frequenter desperatas temporum levavit ruinas; constantiam tamen, quam vsque ad mortis horam exercere voluit, etsi nullum impræsentiarum consequeretur effectum, æterna remuneratione donavit.* (*Lib. 2. oper. imperf. cap. 80.*)

Et suorum. *Lib 2. de nupt. & concup. c. 3.* Quam gloriose suos deprædicat! *Doctores nostri temporis, frater beatissime, & nefariæ quæ adhuc ferves seditionis auctores, ad hominum, quorum sanctis studiis vruntur, contumelias & exitium decreverunt per ruinam totius Ecclesiæ pervenire, non intelligentes quantum his contulerint honoris, quorum ostenderunt gloriam nisi cum catholica religione non potuisse convelli. Nam si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Cælestianus & Pelagianus vocatur. Ne igitur vocentur hæretici, fiunt Manichæi, & dum falsam verentur infamiam, verum crimen incurrunt instar ferarum, quæ circundantur pinnis, vt cogantur in retia. quibus quoniam deest ratio, in verum exitium vana formidine contruduntur.*

Aliorum contemptor. *Lib. 2. operis imperfecti c. 10.* Quam superbe aliena despicit, imo & calumniatur! *Eripiuntur Ecclesiæ gubernacula rationis, vt erecto cornu velificet dogma populare: ita cum prudentibus parum licet, vilibus autem quodlibet etiam decet. seditionum decreto exclusa est de Ecclesiis censura virtutum, nosque hoc apud homines vulgi exosos fecit, quod accessio erroris esse renuimus: vulgi, inquam, qui sententiæ meritum de prosperitatibus ponderans, eam veriorem æstimat, quam pluribus placere conspexerit. Delectat enim fubantes animas infamare, quidquid vnquam & vsquam sanctorum fuit, ne clarorum hominum castigentur exemplis. Delectat prorsus, & penitus assicit causare imbecillitatem naturæ; dicere, carnem congenitis obnoxiam esse peccatis; nec in voluntate hominis emendationis effectum locare, sed studiorum crimina officia vocare membrorum. Hæc ergo Manichæorum scoria impurissimorum dogmatum auribus lenocinatur. Hæc in vtroque sexu positos inimicos nostros vrtica commovit, quæ dum quosdam vitio malæ consuetudinis mordet, tamen cohortationum salutarium, veluti quibusdam curabatur vnguentis: at nunc postquam pro medicamine, &c.*

Hi parenti ounctarum, &c.] De sola mortalitate Adami, soloque peccato originali fit mentio, quia vnius per se Cælestii agebatur causa. & prima hæc fuit totius hæresis, quantumcumque postea excreverit, origo & radia.

Qui appellarentur ab Imperatoribus parentes. Pallaoi parens carissima atque amantissima, &c.] Animadvertit Gotbofredus, olim ita compellatos fuisse ab Imperatoribus Præfectos Prætorio, *lib. 2. de Episcop. judic.* & Præfectos Urbi, *lib. 5. de pact.* At tria prætermisit non minus notato digna. Primum, eodem modo compellatos etiam ab Imperatoribus Episcopos: sic ab Honorio Aurelius Carthaginensis: sic a Theodosio etiam irato Cyrillus, &c. Unde non incerto judicio colligere est, quo Imperatores honore prosecuti fuerint Episcopos, cum eos summo fastigio, sublimique apici dignitatem æquarent. (Præfecti P. Præfecti V. — Episcopi.)

Alterum, eadem compellatione, non quoslibet Præfectos Prætorio cohonestatos fuisse, sed eos tantum, qui ætate Imperatores non mediocriter anteirent, quasi compellatio hæc mixtas haberet dignitatis & ætatis causas. Unde in Novellis Theodosii Florentios appellatur pater carissimus Augustorum: erat enim vtroque Theodosio & Valentiniano provectior. Quare corrige, quod in nonnullas irrepsit mendum, vt pro Parente legatur Præfectus, vel sola litera P. apponatur. quanquam non abs te quispiam senserit, eos qui non forent Imperatoribus natu majores, vocatos fuisse Patritios, idque ea litera P. indicatum.

Magister militum. Postremum, non solum erga Præfectos Prætorio vel Urbi Imperatores hac compellatione vsos; sed etiam erga Magistros militum, vt constat ex novella 13. ad Ariovindum Magistrum militum, *tit. 14. de amot. milit. for. prescrip.* data Constantinopoli, Cyro consule, id est, anno 441. tum ex *tit. 24. novella vnica* ad Ætium Magistrum vtriusque militiæ, data Romæ Valentiniano Aug. VI. consule *de ordinat. Episcop.*

Comites rerū privatarum. Magistri officiorum. Quin etiam Eudoxio Comiti rerum privatarum, *tit. 28.* & Florentio Magistro officiorum, *tit. 29.* idem honor delatus est. Unde emendes novellas alias, in quibus vel litera F. vel Frater ponitur, pro P. & Parente

Cur cōstitutio hæc non sit relata, neque in Theodosianū, neque in Justinianæum codicem. Victura sn omna ævum lege, &c.] Adde verba partis vltimæ, quibus Imperator jubet constitutionem orbe toto promulgari: & continuo mirare, quid causæ sit, cur sanctio duabus tantis notis insignita, perpetuitatis, & vniversitatis, nec olim relata fuerit, vel a Triboniano in codicem Justinianæum, vel ab Aniano postea in Theodosiani breviarium, nec a Gothofredo nuper in vegrandem illum Theodosianum codicem, quem sex tomis composuit ex omnibus vndequaque conquisitis Imperatorum Martiano majorum legibus. Admirationem augebit, credo, quod nulla sit in toto illo tergemino, si licet ita loqui, codice, lex adversus

Pelagianam hæresim, cum in alias multæ sint, & hæc ipsa sæpius ab Imperatoribus sit proscripta.

Quod ad Tribonianum spectat, duas olim suspicabar causas, cur de Pelagianis tacitum voluerit. Alteram, ipsorummet Pelagianorum artes, si tamen aliqui in Oriente superfuerint, quod vix reor. caverunt enim diligentissime semper, ne quid scripto traderetur, vnde vel aliquando laborarent infamia, vel in jus vocari possent. Alteram, quod Tribonianus, cum ætate sua vix vllas in Oriente Pelagianorum reliquias videret, leges adversus eos datas habuerit pro temporariis, nec proinde putaverit in perpetuarum codicem referendas.

Illud ipsum de Anniano sentiendum puto; at de Gothofredo nihil habeo dicere, cum & eas leges apud Baronium, ex quo desumpsit alias pene infinitas, non potuerit non videre, & temporarias quaslibet in suos tomos congesserit, & nulla sit de quatuor a Baronio relatis, quæ non contineat plurimum doctrinæ, sive ad temporum rationem, sive ad rerum historiam, atque scientiam jurisconsulto dignam. An prudens volensque omnes prætermisit, ne primam afferret, cujus occasione recordari cogeretur victoriæ a Sirmondo relatæ de suo symmista Salmasio, vel secundam meminisset ad Aurelium Episcopum datam, ne agnosceret quanta veneratione sæculi potestates primis illis temporibus prosequerentur Ecclesiæ antistites?

Quotuplex auctoritas catholicæ legis.

CATHOLICÆ LEGIS OMNIFARIA TESTETUR AUCTORITAS, &c.] Lex pro religione dicta est, cujus auctoritas tribus constat, verbo Dei, traditione Patrum, & Ecclesiæ definitione. Dogma vero, cujus meminit Imperator, non tantum comprobatum fuerat ab omnibus passim tractatoribus, testimonio vtriusque Testamenti, & ab Augustino traditione Patrum; sed etiam definitum ab Ecclesia, partim in conciliis particularibus, quorum certis terminis circumscripta est auctoritas; partim decretis duorum sedis apostolicæ antistitum, Innocentii & Zosimi, quorum jus est totum mundum docere.

Vide Mercatorem in Subnotat.
Lib. 2. adverf. Iul.

Quem sermonem prohibeat Imperator.

ALSQUEM RURSUS PROFARRA SERMONAM, &c.] Eum certe, quo traderetur error. quem in sensum paulo post jubet Imperator puniri eos, qui *reperti fuerint de tam nefando scelere conferentes.* Quicumque enim vellet catholicis, spiritu Ecclesiæ insectantibus errorem, impositum silentium, incideret ille forsan in reprehensionem, tum Hieronymi conquerentis, eo pacto fieri, *vt quod bellum servavit, pax ficta auferat;* tum Imperatoris damnantis vnius ejusdemque culpæ eos, qui *aut dissimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium errori præstent;* tum denique Cælestini graviter monentis Galliarum Episcopos, in talibus caussis non carere suspicione taciturnitatem, *quia occurreret veritas, si falsitas displiceret,* &c. Nam, vt ait Innocentius I. *par vindicta constringere debet non solum eos, qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. nec enim multum interest inter committentis animum, & consentientis favorem.*

In præf. ad dialog. cont. Pelagianos.
In epist. ad Aurel.
In epist. ad Episc. Gall. de Augustin.
Epist. ad Patr. Milevit.

Quid stylus publicus.

STYLUS PUBLICUS INSEQUATUR, &c.] Positus est stylus publicus pro publica sententia, eaque deportationis, quemadmodum ex consequentibus constat, *ipsis inexorati exilii deportatione damnatis.* Stylum vero pro sententia dici, docet *lex 15. de bon. proscript.* & aliæ passim. Porro stylus deportationis expresse dicitur *lege 57. de hær.* adversus Montanistas; *lege vero 58.* adversus Eunomianos, pro eo quod in hocce decreto legitur, inexorati exilii deportatio, posita est pœna deportationis absque alicujus intercessione.

Deportationis pœna adversus hæresis doctores.

DEPORTATIONE DAMNATIS, &c.] Lex ista videtur priores imitari: jamdudum enim decreta fuerat deportationis pœna aliis quoque hæreticorum doctoribus, Eunomianis scilicet, Macedonianis, Arianis, Apolinaristis, Montanistis, Donatistis, &c. De quatuor prioribus sectis expresse habetur constitutio Theodosii M. data Constantinopoli XII. Kal. Februarias, Ricomere & Clearcho coss. De Eunomianis nominatim est lex Arcadii XI. Kal. Maii, Arcadio IV. & Honorio III. AA. CC. De Montanistis & Eunomianis lex quoque habetur data Constantinopoli IV. Nonas Mart. Honorio Aug. IV. & Eutychio coss. De Apolinaristis denique est Theodosii M. sanctio VI. Idus Martias, Thessalonicæ, Theodosio II. & Cynegio coss. & Arcadii Kalend. Aprilis, Constantinopoli, Cæsario & Attico coss.

Anno 384.
Anno 396.
Anno 398.
Anno 388.
Anno 397.

VAFRA RUDIA ARCTÆ CALLIDITATA, &c.] Ambigua est vis hujus vocis, *rudis:* potest enim & imperitiam significare, vulgari vsu; & novitatem, qua notione dicuntur rudia mancipia pro novitiis in codice Theodosiano. Neutra vero significatio inopportuna est, cum Pelagiani plus habuerint loquacitatis, quam scientiæ; & Patres soleant, præsertim Augustinus, novellos hæreticos, novellamque hæresim dicere.

DOCET ENIM ORIGINEM VETIS, &c.] Consonat Imperator sancto Innocentio scribenti Patribus Carthaginensis synodi. *Avellendi sunt longius, & ab Ecclesia procul removendi visceribus, ne diutius multa occupans insanabilis post error increscat; si enim diu fuerint in hac impunitate versati, necesse est multos in hanc sua pravitatis mentem inducant, decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui catholicam fidem nunc sequuntur,* &c.

EXEMPLAR EDICTI
PRÆFECTORUM PRÆTORIO.
JUNIUS QUARTUS PALLADIUS, MONAXIUS, & AGRICOLA *iterum Præfecti Prætorio edixerunt.*

ADVERSUS Pelagium atque Cælestium catholici dogmatis fidem nefandis tractatibus destruentes, sententia principalis invaluit, vt venerabili vrbe summoti bonorum concilio mulctarentur.

Hoc igitur omnes admoneri oportet edicto, ne quis sinistræ persuasionis erroribus credulum præstet assensum: etsi sit ille plebeius ac clericus, qui in caliginis hujus obscœna recciderit, a quocunque tractus ad judicem, sine accusatricis discretione personæ, facultatum publicatione nudatus, irrevocabile patietur exilium.

Nam suprema majestas, vt colligit ex secreti ignoratione reverentiam, ita ex inepta disputatione injuriam.

VARIÆ LECTIONES ET RATIO EMENDATIONIS.

HABETUR apud auctores pro constitutione laudatos, & iisdem in locis, nisi quod Baronius, contra temporis rationem, retulit ad annum 421.

JUNIUS QUARTUS PALLADIUS, MONAXIUS ET AGRICOLA.] Magd. & Baron. interpunctione vitiosa, *Junius Quartus, Palladius, Monaxius, & Agricola.* induxerunt Salmasium in errorem de quatuor suis Præfectis.

EDIXERANT.] Magd. Baron. Labb. Bal. *dixerunt.*

Verbum *edicendi* solemne est.

CREDULUM PRÆSTET ASSENSUM.] Salm. *fastidium.* minus bene.

NAM SUPREMA MAJESTAS, &c.] Baron. *Nam superna majestas, vt colligit ex secreti ignoratione reverentiam, ita & inepta disputationis injuriam eximit.* Salm. & Bal. *Vt non colligit execrandam ignorationem, ita inepta disputationis rejecit injuriam.* Pulcherrima sententia verbis obscuris corrupta est.

Contentio Sirmondum inter & Salmasium de edicto constitutionibus, vel præferendo, vel postponendo.

EXEMPLAR EDICTI, &c.] An adictum Præfectorum legi Principum, an lex edicto præponeretur, lis fuit inter Sirmondum & Salmasium. Qua libris contestata, docti censuerunt vicisse Sirmondum, nec tamen Salmasius, qui legem Principum edicto nolebat subjici, etsi foret reus imminutæ majestatis, vindicatus est acerbius: fecerat enim inconsiderate, cum alioqui vir esset eruditus; nec satis attenderat ad legem Valentiniani Junioris ad Probum, quæ vnica est cod. *Si per obreptionem.* quæ aperte docet legem Principis edicto fuisse præpositam. Mirabile vero est, Salmasium suæ etiamnum hallucinationis habere socios, atque etiam sequaces, qui non videntur didicisse, vel ex ipsis legibus, vel ex vsu quotidiano, quid sit, Præfectum sub edicto suo, & programmate legem publicare.

Alia contentio inter eosdem, in qua, vt in alia, vicit Sirmondus.

JUNIUS QUARTUS PALLADIUS, &c.] Neque hic vexandi manes Salmasii, sicubi tamen quiescant, quem Sirmondus, dum viveret, egregie coarguit opinantem, quatuor a Præfectis Prætorio edictum in sua quibusque ditione propositum; Junium enim Quartum Palladium in duos dividebat, bisque facto peccabat, semel cum memoria non repeteret, ab antiquis omnibus Palladii consolatum memorantibus tria simul nomina referri: iterum cum in sua quemque ditione proposuisse edictum, scriberet, quamvis singuli reliquorum nomina suis edictis, perinde ac Imperatores collegarum legibus, præponerent. Posset addi fortasse tertium, nullum tunc temporis extitisse Præfectum Prætorio Illyrici.

De Monaxio & Plinta.

MONAXIUS, ET AGRICOLA.] Primus, Orientis præfecturam gessit, vt constat ex pluribus legibus; secundus Galliarum, vt ostendit constitutio Honorii, de cogendo singulis annis Arelate conventu septem provinciarum, data ad Agricolam P P. Galliarum, Honorio XII. & Theodosio VIII. coss. Porro Monaxius consolatum inivit cum Plinta ann. 419. Agricola cum Eustathio ann. 421.

Quid nomine tractatuum, tractatorum & tractationis intelligatur.

NEFANDIS TRACTATIBUS, &c.] Id est, concionibus ad populum, vsitata istis temporibus voce: sic enim Augustinus suas ad populum conciones appellat tractatus; sic tractatores vocabantur, teste Lirinensi, qui plebem docerent. Vide quæ annotavimus ad tractatus Nestorii adversus Pelagianos.

Porro autem Theodosius M. discrimen posuit inter verba duo, quæ sæpius confunduntur, disceptandi scilicet, & tractandi: nam lege data Stobis XVI. Kalend. Julio Theodosio II. & Cynegio coss. vetuit, *ne cui egresso in publicum, vel disceptandi de religione, vel tractandi patesceret occasio*, &c. Neque vero discrimen positum est sine causa, cum disceptare sit cum aliquo disputare; tractare, per se loqui ad populum.

Quid vrbe summoveri, cum scribitur ad Præfect.

VENERABILI VRBE SUMMOTI, &c.] Urbe summoveri hoc in loco idipsum est, quod exilio mulctari extra totum Romanum imperium. Id colligo, primum, ex verbis Imperatoris, quibus edictum Præfecti respondet: *Probationem convicti criminis stylus publicus insequatur, ipsis inexorati exilii deportatione damnatis*, &c. Deinde ex nomine omnium P P. in fronte edicti apposito. significat enim omnium nomine idcirco publicari, vel ab vno, quod nemo non deberet in sua ditione servandum curare. Denique ex jussione Honorii de promulganda lege: *Juvat autem per omnem pene mun-*

dum, qua Imperium nostrum extenditur, hujusmodi promulgata diffundi. Quorsum enim tanta, vel promulgationis voiversitas, vel edicti generalitas, si ex voa dumtaxat ditione pelli deberent hæretici, de quibus agitur?

Inde vero intelligere est, expolsionem ex vrbe alia sigoificatione dici, quando agitur de Præfecti P. edicto, alia cum edicitur a Præfecto vrbis: illo eoim edicente, proscriptionem significar, seu deportationem; isto expulsionem dumtaxat, vel ex muris vrbis, vel ad centesimom lapidem. Quamobrem Honorius, cum Palladio PP. legem daret, jussit Pelagium Cælestiumque ita *vrbe pelli, vt inexorati exilii deportatione damnarentur.* Constantius autem, com Volusiano Præfecto vrbis adversus eosdem scriberet, mandavit *e muris vrbis expelli, ita tamen, vt ne intra quidem centesimum lapidem haberent licentiam consistendi.* Nam Præfecti P. auctoritas oon aliis definiebatur limitibus, quam Imperium, cum Præfecti vrbis potestas intra centesimum lapidem consisteret.

EPISTOLA
HONORII IMPERATORIS
AD AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM,

de subscribenda damnatione Pelagii & Cælestii.

Impp. HONORIUS *&* THEODOSIUS *A A.*
Aurelio Episcopo salutem.

UDUM quidem fuerat constitutum, vt Pelagius atque Cælestius infandi dogmatis repertores, ab vrbe Roma, veluti quædam catholicæ veritatis contagia, pellerentur, ne ignorantium mentes sæva persuasione pervertetent. in quo secuta est clementia nostra judicium sanctitatis tuæ, cum constet eos ab vniversis justa sententiæ examioatione damoatos.

Sed quia obstioati criminis pertinax malum, vt constitutio geminaretur, coegit; recenti quoque definitione decrevimus, vt si quis eos in quacunque provinciarum parte latitare non nesciens, aut propellere, aut prodere distulisset, præscriptæ pœnæ, velut particeps subjaceret.

Præcipue ramen ad quorumdam Episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes, vel tacito consensu astruunt, vel publica oppugnatione non destruunt, PATER CARISSIME, ATQUE AMANTISSIME, sanctitatis tuæ auctoritatem cavere conveniet, quatenus in abolitione præpostera hæresis omnium devotio christianorum consentiat.

Religio itaque rua competentibus scriptis vniversos faciet admoneri, scituros definitione testimonii tui, hanc sibi definitionem esse præscriptam, vt quicunque damnationi supra memoratorum, quo pateat mens pura, subscribere impia obstinatione neglexerint, episcopatus amissione mulctati, interdicta in perpetuum communiooe priventur.

Nam cum ipsi nos, juxta synodum Nicænam, confessione sincera conditorem rerum omnium Deum, imperiique nostri veneremur auctorem, non patietur sanctitas tua, sectæ detestabilis homines, in injuriam religionis, nova & inusitata meditaores, secretis tractatibus occultare sacrilegium, publica semel auctoritate damnatum: vna enim eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando conniventiam, aut non damnando, favorem noxium præstiterint.

Et alia manu. Divinitas te per multos annos servet incolumem, PATER CARISSIME, ATQUE AMANTISSIME. Ravennæ.

Data v. Idus Jun. Monaxio & Plinta coss.

VARIÆ LECTIONES ET RATIO EMENDATIONIS.

HABETUR apud eosdem auctores, atque præcedens constitutio, præter Salmasium.

IMPERIALIS EPISTOLA] Bal. *rescriptum.* Vide notas.

VERITATIS.] Magd. *vtilitatis*, omnino corrupte.

CUM CONSTET EOS AB VNIVERSIS JUSTÆ, &c] Magd. *quo constat eos ab vniversis justa sententia.* &c. Quid dici possunt ab vniversis damnati, de quibus vnus Episcopus tulisset sententiam? Bal. *in quo secuta est clementia nostra judicium sanctitatis tuæ, quos constat ab vniversis justa*, &c. Longe explicatior est lectio nostra.

OBSTINATI CRIMINIS PERTINAX MALUM.] Bal. adversus reliquos, *obstinatorum nimis pertinax malum.* Idem sensus, si eadem elegantia.

COEGIT.] Magd. & Bal. *exegit.*

DEFINITIONE.] Magd Aaron Uss Labb. *sanctione.* Verba consequentia, *hanc sibi definitionem esse prascri-*

præscriptam, &c. probant debere legi, *definitione*.

CHRISTIANORUM.] Magd. Uss Labb. *christiana* minus apte.

DEFINITIONS TESTIMONII TUI.] Magd. & Bal. *definitione sanctimonii tui*. Vox *testimonii* Latina est, *sanctimonii* barbara; nec apud probatos auctores, nec in codice Theodosiano reperitur.

DEUM IMPERII NOSTRI VENERAMUR AUCTOREM.] Magd. *Dominum imperii nostri venerentur auctorem*. Solœcismus ipsis irrepsit, vel typographorum, vel notariorum injuria.

TRACTATIBUS OCCULTARE.] Magd. *tractationibus occultari*. Vox *tractatus* propria est hoc in loco. Vide notas, & lex Latinitatis exigit verbum activum.

CONNIVENTIAM.] Magd. & Bal. *convenientiam*. Corrigi debuit hoc vitium ex epistola Aurelii qui *dissimulationem* dixit, quam *conniventiam* Imperator.

DATA V. IDUS JUNII.] Magd. *Datum Idibus Junii*. Omissa forte est nota numeri, vt & consulum, quæ vbique reperitur.

HISTORIA IMPERIALIS EPISTOLÆ.

Missa erat in Africam tractoria Zosimi, tanquam fidei formula.

VENERAT in Africam tractoria Zosimi, qua continebatur, non solum tota causa Pelagii & Cælestii, sed præcipue definitiva sedis apostolicæ sententia, cui subscribendum foret ab omnibus; illa maximo, piisque votis bonorum empto gaudio, excepta est, vna cum privatis ad Africanos summi Pontificis literis. Actæ vicissim Zosimo ab Africanis gratiæ, cum cumulatissimis laudibus. Subscriptum sententiæ ab omnibus, qui concilio aderant, quanquam forte a quibusdam non cordate. Missa tractoriæ exemplaria ab Aurelio primate ad provinciarum primas sedes, vt inde transmitterentur ad reliquos civitatum Episcopos, tum ab ipsis, tum a clero subscribenda, & cum subscriptionibus ad vrbem metropolim remittenda.

Cum privatis ad Afros literis.

Subscripta est ab omnibus qui concilio aderant. Transmissa in provincias.

Id propense præstitum est a pluribus præsulibus, tergiversatum a nonnullis, præsertim in provincia Byzacena & Tripolitana: cum alii, vt opinor, exceptione quadam vterentur: alii ab inferiore clero non curiose satis exigerent debitam subscriptionem: alii denique, Siculorum exemplo, & forte persuasione, aperte detrectarent parere Ecclesiæ.

Tergiversatum a quibusdam subscribere detrectantibus.

Communi Africæ Italiæque malo petitum est ab Imperatoribus remedium, (qui enim aliunde posset, post tot Pontificum decreta ferme irrita?) vt officio defungi qui sponte nollent, cogerentur metu; suisque sedibus ejecti, qui pertinaciter in Ecclesiam rebellarent, in eo saltem prodessent aliis, quod nocendi potestatem extorres amplius non haberent.

Petitum ab Imperatore auxilium.

Rescriptum est igitur ab Honorio, non tantum ad Aurelium, quod ediceretur Episcopis suæ diœcesis; sed etiam, vt moris erat, Vicario Africæ, quo adversus obstinatos vindicaretur. Edixit imperatoriam sanctionem Aurelius, data ad Episcopos provinciæ, saltem Byzacenæ & Arzugitanæ, epistola. Eventus merito creditur respondisse votis, cum posthac nihil admodum negotii a Pelagianis in Africa motum legatur: quas enim turbas, vel Adrumetini monachi, vel Carthaginensis diaconus Vitalis fecit, facile compressæ sunt.

Missa sanctio Honorii.

Quam edisit Aurelius, & quidem vtiliter.

Verum, quæ breviter dixi hactenus, quoniam magni sunt ad historiam momenti, ne vel temere asserta, vel ad arbitrium conficta credantur, paulo accuratius confirmanda forte essent allatis ipsis auctorum locis, quæ alibi citantur, nisi periculum foret, tanta vel prolixitate, vel etiam repetitione testimoniorum, creandi lectoribus tædii. Satius est igitur his prætermissis inquirere, cujus impulsu rescripserit Imperator: an Africanæ Ecclesiæ per legatum Alipium, quod sentit illustrissimus Annalium scriptor. an Bonifacii summi pontificis, quod innuere videtur Prosper. an alterius cujusdam multum in aula per amicos potentis.

Cujus impulsu data sanctio. Non Ecclesiæ Africanæ per Alipium legatum, quod voluit Baronius. *Ad ann. Christi 419. num. 54. & seq.* *Lib. cont. Coll. cap. 42.*

Potest disceptatio definiri certa ratione, qua parte pertinet ad legationem Alipii. Nam versabatur ille Carthagine cum aliis duobus provinciæ Numidiæ legatis, Augustino & Possidio, III. Kalend. Junii, qua die inchoatum est concilium, Monaxio & Plinta coss. Epistola vero scripta est Ravennæ v. Idus Junii, iisdem coss. Hanc igitur Alipius impetrare non potuit, nisi forte, quod miraculo majus est, decem dierum spatio tantum itineris, tantumque negotii confecerit.

Ex actis concilii.

Neque vero alius ad Imperatorem ex Africa legatus missus est, sive a synodo Africana, quæ nulla celebrata est, ab Augusto mense ann. 418. ad III. Kalend. Junias anni consequentis; sive a Proconsulari, cui nulla erat in provinciam Byzacenam & Tripolitanam auctoritas; sive ab Aurelio solo, cui facta quidem erat potestas scribendi omnium nomine, sed de rebus in generali concilio statutis; sive ab aliquot conspirantibus simul Episcopis in Ecclesiæ bonum, cujusmodi abhinc tres fere annos scripserant quinque privatis literis ad sanctum Innocentium: legationis enim tam vtilis, tantumque effectum consecutæ, fuisset procul dubio aliqua mentio apud veteres, cum tamen nulla sit.

Imo nec alterius ex Africa legati.

Restaret igitur opinari, a summo Pontifice impulsum fuisse Honorium, quæ videtur sententia Prosperi aientis, Bonifacium *piissimorum Imperatorum catholica devotione gavisum, contra inimicos gratiæ, non solum apostolicis, sed etiam regiis vsum fuisse edictis*. Verum hæc opinio gravissimam difficultatem patitur: quomodo enim Pontifex, cui die 25. Maii vix licebat Romæ respirare ab Eulalii schismate, valuisset obtinere ab Imperatore edictum quinque post diebus Ravennæ dandum?

Non Bonifacii Papæ, quod innuere videtur Prosper. *Ibid. c. 42.*

Quanquam nec discederem a Prospero, si nihil præterea me retineret. Quidni enim Pontifex, cum intelligeret, Pelagianos Episcopos non paucos in Italia, imo & Romæ consistere, qui & Eulalii vrbe ejecti, Antioque, vbi versabatur, Romanæ sedi incubantis partes foverent, & pertinacibus Africanis conjurassent in catholicæ fidei defensores, & sibi nominatim negotium meditarentur, quippe Eulalii patroni, & ab Imperatore retractari causam suam efflagitarent obnixius, quasi per subreptionem judicatum esset; & tandem, vt solent hæretici, omnibus temporum inclinationibus vterentur, intenti in singula momenta? Quidni, inquam, cum hæc intelligeret Bonifacius, potuit per amicos in aula, pro Dei causa interim laborare, dum per se Romæ concitatos ab Eulalio motus comprimeret? In eam, vt dixi, sententiam inclinarem, nisi aliud quiddam longe probabilius occurreret: totum scilicet hoc negotium Augustini, aut etiam Alipii, arcanis cum Valerio comite consiliis, non prudentius quam occultius peractum.

Sed Augustini, vt verisimile est, propter quinque argumenta.

In eam opinionem adducit me, primo Augustini Alipiique in omnes modos, quibus hæresis tolleretur, continua intentio, propter quam Hieronymus *hæresim Cælestianam, ipsis cooperatoribus & auctoribus, jugulatam dixit*. Deinde Va-

Epist. 24. inter August.

Ii

Aug. lib. 1. de nupt. & concup. cap. 1. Præfat. lib. 1. de nupt. & concup.

letii comitis, *inter militiæ curas, & illustris personæ, quam gerebat, actusque reipublicæ necessarias, flagrans studium adversus hæreticos.* Tertio, christiana trium istorum virorum necessitudo, & crebra per literas collocutio, de fidei sinceritate conservanda. Quartu, Juliani hæc querela.

Lib. 1. oper. imperf. cap. 9.

Laudat etiam potentem hominem, quod nostris petitionibus, qui nihil aliud quam dari tanto negotio judices vociferabamur, vt ea quæ subreptionibus acta constabat, emendarentur potius, quam ponerentur examini, mole sua dignitatis obstiterit, nec disceptationi tempus aut locum permiserit impetrare. Quod utrum ille, ad quem scribitur, tam nequiter fecerit, quam testatur ipsa laudatio, ipse viderit. Quinto denique, Augustini ad hanc querelam responsio non admodum diffitentis, quod res erat.

Ibidem.

Absit, inquit, *a christianis potestatibus terrenæ reipublicæ, vt de antiqua catholica fide dubitent, & ob hoc oppugnatoribus eius locum, & tempus examinis præbeant, ac non potius in ea certi, atque fundati, talibus, quales vos estis, inimicis ejus disciplinam coercitionis imponant*, &c. Quæ enim alia coercitio possit aptius intelligi, quam qua jubet Imperator, interminata depositionis exiliique pœna, ab Episcopis non permitti *sectæ*

Epist. Honorii ad Aurelium.

detestabilis homines, in injuriam religionis nova & inusitata meditantes, secretis tractatibus occultare sacrilegium, publica semel auctoritate damnatum.

Quæ confirmat Iulianus ipse suis querelis.
Lib. 5. oper. imp. cap. 35.

Ad hæc accedit violenta illa furentis Juliani expostulatio adversus Augustinum & Alipium. *Cur tantis totam Italiam factionibus commovistis? Cur seditiones Romæ, conductis populis excitastis? Cur de sumptibus pauperum saginastis per totam fere Africam equorum greges, quos, prosequente Alipio, Tribunis & Centurionibus destinastis? Cur matronarum oblatis hæreditatibus potestates sæculi corrupistis, vt in nos stipula furoris publici arderet? Cur religiosi Principis tempora persecutionum impietate maculastis?* Tanta enim calumniæ tela in vtrumque sanctissimum Episcopum, velut in auctores persecutionum, ab Imperatore intorqueri, ostendunt maledicentissima hæc verba:

Lib. 1. oper. imp. cap. 41. & 42.

Si philosophorum ego senatum advocavero, tu continuo sellularios opifices, omneque in nos vulgus accendes, vociferans cum feminis, cunctisque colonibus, & Tribunis, quibus octoginta aut amplius equos tota Africa saginatos, tuus nuper adduxit Alipius.

Quæ causa impulerit Augustinum.

Cur autem id rei Augustinus per Valerium molitus sit, causa hæc mihi videtur admodum probabilis. Perspiciebat vir sanctus cum suo collega, quam difficile foret, hæresim tot artibus augescentem, tot Episcoporum patrociniis fultam, non dicam exscindere, sed saltem comprimere, ne bacchatetur; nisi conjunctis vtriusque potestatis viribus, vel id minimum efficeretur, vt certa subscriptionis nota fideles ab aliis discernerentur, lupique ab ovium gregibus repulsi, non turbarent intestinis & quasi domesticis motibus Ecclesiæ pacem.

Successus in Africa optatus, non item in Italia, obnitente Cælestio.

His de impulsore Imperatoris ad scribendum constitutis, deinceps videndum, quis consecutus sit successus. In Africa, vt ante dixi, consecutus videtur par optatis: vix enim quidquam turbarum a Pelagianis postea coocitatum est. sed non perinde contigit in Italia, imo etiam in ipsa vrbe. Cælestius enim, vel Romæ latens, vel in proximis diversatus, nihil non agebat, vt

In edicto Constantii ad Volusianum.

quotidianis insinuationibus cresceret sua factio, majorque fieret accessione partium Eulalii, Volusiano interim Præfecto Urbis, Pelagianorum artibus forte corrupto, certe malignis consiliis connivente, nec christianum Bonifacii studium adjuvante. Unde fuit opus, alteram a Constantio, verbis paulo iracundioribus, sanctionem dari, de qua futurum est tertium caput.

Omnibus quidē provinciis, sed duabus præsertim, edicta Imperatoris sanctio.

Quod si quispiam paulo diligentius inquirat, an Aurelius solis duabus provinciis constitutionem Imperatoris edixerit, an reliquis etiam tribus; & si duabus solis, quæ peculiaris causa fuerit, cur ita faceret: dicam apertè quid opiner. Aurelius videtur ad omnes quidem provincias scripsisse, sed per se ad duas tantum, Byzacenam & Arzugitanam, quæ Tripolitana, atque etiam Subventana dicta est, quoniam in Byzacena erant Adrumetini, qui damnatorum errorum occulta quædam germina foverent: Tripolitani vero, & infrequentes, per vnum scilicet legatum, conveniebant ad concilia, quibus eruditentur, & ex Lybiæ vicinia, Orientaliumque commercio habebant, sive insitam, sive contractam novandi indolem. Unde & illi, & isti, fuerunt præ cæteris terroris fræno retinendi, ne quid adversus communem Africæ Ecclesiæque sententiam auderent.

Cur epistola dicta sit, & non constitutio, aut alio nomine.

EPISTOLA HONORII IMP. &c.] Cum legum imperatoriarum varia esset pro variis, sive causis, propter quas conderentur, sive personis, ad quas dirigerentur, forma; multiplex quoque vsurpatum est subinde nomen. nam & constitutiones dicebantur, quas motu quasi proprio, Principes ederent; & rescripta, quibus ad consulta responderent; & epistolæ seu sacræ, quibus sanctiones dirigerent ad spectabiles atque honoratas personas. Fuerunt & aliorum nominum mandata, jussa, &c. quanquam non ita religiose semper servata est nominum distinctio, ipsaque, quam nunc habemus præ manibus, epistola, ab Honorio Aurelioque constitutio appellatur.

Quæ mittebatur ab Imperatore ad Episcopum.

Epistolæ porro, quæ & sacræ simpliciter aliquando vocantur, mittebantur ad Episcopos, atque hujusmodi multæ sunt in actis concilii Ephesini: in actis autem quintæ synodi habetur celebris illa Justiniani ad Menam, de damnatione Origenis, quæ missa quoque est ad summum pontificem Vigilium, cæterosque Alexandriæ, Theopoleos, & Hierosolymorum Patriarchas. atque hæc causa fuit, cur non perinde ac alii quidam, pro titulo apposuerimus, rescriptum, sed epistolam.

Carthaginēsis provinciæ primatus vrbis privilegium erat, in aliis provinciis ætatis Episcoporum.

AD AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM.] Atque adeo totius Africanæ diœcesis primatem: gaudebat enim proconsularis provincia hoc privilegio, vt primatum non tantum provinciæ, sed etiam Africæ, idem, qui sedem Carthaginensem teneret, cum in aliis provinciis senior coepiscopis præesset.

Dixi, totius Africanæ diœcesis: debet enim forte excipi Mauritania Tingitana, quæ, vt olim Vicario Hispaniarum parebat, ita suberat Bœticæ citerioris primati. quanquam Vandalis primum, tum Wisigothis hanc Hispaniarum partem invadentibus, mutatum aliquid reor, & ex eo tempore Mauritaniam Tingitanam, seu Hispaniam Transfretanam, sub Africæ primate extitisse: in actis enim concilii Africani ann. 419. habiti Hispaniæ (Transfretanæ scilicet) legati inter alios censentur, Vandali siquidem circiter annum 409. Wisigothi circiter annum 419. Bœticam citeriorem, victis Vandalis, tenuerunt.

Aurelii laus.

Aurelius porro nobilis ille est Africanæ, &

Episcopatus, & obitus.

ferme vniversalis Ecclesiæ institutor, tot conciliorum præses, tot canonum auctor, vt qui præcesserunt Africæ primates, disciplinæ rudimenta fecisse videantur, quæ ipse perfecerit, in exemplum totius fere Ecclesiæ catholicæ.

Aug. lib. 22. de civit. cap. 8. Epist. 64.

Conc. Ephes. part. 2. act. 1.

Tenuit episcopatum annos, vt opinor, triginta sex; inivit enim ann. 390. decessit circiter annum 426. Tempus initi episcopatus ex eo cognoscitur, quod ann. 389. diaconus, vna cum Augustino adhuc laico, interfuit miraculo Carthagine facto. at ann. 391. ad ipsum jam Episcopum Augustinus presbyter literas dedit. Ex eo quoque mortis tempus conjicitur, quod ann. 424. aut 425. in Africana synodo subscripsit epistolæ Leporii ad Galliarum Episcopos; ann. vero 431. Capreolus Aurelii successor ad Patres Ephesinos per Bassulam diaconum scripsit, & ita quidem vt ostenderet se jampridem in sede Carthaginensi sedere. Oportet igitur intermedio temporis spatio Aurelium vita functum, atque, vt opinor, anno 426. aut 427. neque enim eruditis audiendus videtur Baronius, cum Capreolum inter & Aurelium interponit Genedium, qui Aurelium præcessit.

Notatus Baronius de Genedio Carthaginis Episcopo.

Quo in honore Aurelius apud imp. Honorium.

Quanti Honorius faceret Aurelium, ostendit per se satis epistola, qua de agitur: posset tamen quispiam illud ipsum conficere ex literis, quibus sanctum senem, durante Eulalii schismate, vna cum septem nobilibus ex Africa Episcopis, evocasse dicitur, ad synodum Id. Jun. habendam Spoleti, de jure Bonifacii & Eulalii ad sedem apostolicam. Verum eas licet annalibus inseruerit cardinalis Baronius ex Vaticano codice, laborant illæ apud nonnullos suspicione, propter obscuritatem, & alia ejusmodi menda. Sed cum cætera menda ex obscuritate nascantur, & obscuritas ex solo codicis vitio, non difficilis emendatio est. sic enim legi debet.

Epistola Honorii Aurelium vocantis ad concilium Spoletinum, longe emendatior quam sit in annalibus ad annum 419.

Aliam quidem veniendi causam optaveramus evenisse, vt desiderata benedictionis tuæ frueremur aspectu: sed quia adversus Papam vrbis Romæ ambitio reprehendenda certamen indixit, & sanctam vitam in Episcopo æstimamus requirendam: cœptum super hac dissensione judicium, non minor numerus sacerdotum, quam synodi consuetudo deposcit, in plures doctissimosque viros, quorum sanctitas sua princeps est, prorogavit. neque enim præmia castitatis & meriti, summotis vitiis, quæ respuit divinæ religionis sacrosancta præsumptio, per alios quam tales viros oportuit revelari. Et quamvis sufficerent domini germani mei Augusti principis scripta; proderunt etiam mea tamen, quibus adventum sanctitatis tuæ pariter adjunxi. Quæso itaque, domine sancte Pater, merito venerabilis, vt duplex beneficium tribuas, & desiderata nobis benedictionis tuæ, & necessarii pro habitudine judicii proferendi, intermissis omnibus. Dominum intuenti, de ejus sacerdote firmando, labor veniendi non debet recusari. Divinitas te per multos annos incolumem, Pater carissime atque amantissime, præstare dignetur.

Prima sanctio Imperatorum de exigenda ab omnibus subscriptione damnationi hæreticorum.

De subscriasnua damnationa, &c.] Non alias vnquam, vbi actum est de profliganda hærasi, præcessit vlla, quod sciam, sanctio Principum christianorum, de conveniendis vniversis Episcopis; sive qui defuissent concilio, in quo fuisset, aut condita fidei formula, aut damnata cum auctoribus hæresis; sive etiam qui in sua singuli sede quiescerent, neque suspecti haberentur nomine hæresis, vt subscriberent latæ ab Ecclesia in aliquem hominem sententiæ. Nulla certe in toto codice Theodosiano est, nulla apud scriptores rerum ecclesiasticarum, nulla apud probatos auctores: quæ enim jactantur de Eusebio & Theognide, in causa Ariana, habent speciem longe diversam. Istæc igitur constitutio censeri potest merito exemplar consequentium plurimarum: verum de toto subscriptionum negotio, qua pertinet ad causam Pelagianam. Singularis dissertatio mox futura est.

Ad solas provincias Africæ pertinebat sanctio.

In quacumque provinciarum parte, &c.] Dubium, quas provincias dicat Imperator: an duas tantum, quarum Episcopis Aurelius scripsit: an omnes totius Africanæ diœcesis: an vniversas etiam positas sub auctoritate Præfecti P. ad quem data fuerat prior constitutio, quæ nunc geminari dicitur. Credibilius putem de omnibus Africæ provinciis sermonem fieri: id enim, præterquam quod Aurelius in epistola indicat, se omnibus, qui concilio adfuerint, (adfuerant vero per legatos omnes provinciæ) subscribendi mandatum date, ratio certe, causaque subscribendi persuadet, quæ omnium provinciarum communis est, necubi scilicet *serpentina persuasio subrepat.* Ad solas vero Africanas id mandati pertinere, non item ad alias, sub præfectura Prætorii positas, ex eo constat, quod Aurelii nulla foret extra limites Africæ auctoritas. Cur ergo dictum, *in quacumque provinciarum parte?* Primum, vt sex provinciarum nulla exciperetur. Deinde, vt ipsa Mauritania Tingitana comprehenderetur, quæ suberat Vicario Hispaniarum, & Præfecto P. Galliarum. Cum enim forte ex ipsa legati venissent ad plenarium concilium, quod antea non erat in more positum, provinciæ illius Episcopi subscribere debuerant formulam, quæ omnibus in concilio existentibus subscribenda mandaretur.

Sed Mauritania Tingitana, seu Hispana a Transfretana inter eas censeri debet.

Quorumdam Episcoporum, &c.] Quinam illi fuerint, si de Afris sermo sit, vt revera est, divinare non licet. Neque enim habentur conciliorum acta, ex quibus forte aliqua lux affulgeret: neque Augustinus, diligens cæteroquin causæ hujusmodi inquisitor, vllius meminit, quod sciam, Episcopi partes Pelagianas aperte secuti in Africa. meminit quidem tum Vitalis, quem satis acriter arguit; tum Adrumetinorum, quos docuit duobus libris totidemque epistolis; tum Petri, faventis Vincentio Victori de origine animarum male sentienti, sed primus merebat tantum inter diaconos Ecclesiæ Carthaginensis; Adrumetini fuerunt monachi, & Petrus presbyter.

Incertum, qui Episcopi subscribere detrectarint in Africa.

Quod si non tantum de Afris sermo sit, sed etiam de Siculis & Italis, plura sumus non sine certa ratione prosecuturi ad libellum fidei, quem Julianus Eclanensis Episcopus, nomine octodecim Episcoporum Siciliæ, ad Zosimum pontificem scripsit, quo tempore instantius vrgerentur subscribere damnationi Pelagii atque Cælestii.

Detrectarunt in Sicilia & Italia octodecim.

Dissert. 5. de libellis fidei.

Ab vniversis, &c.] Hoc est quod ait, non solum Prosper: *Nempe hæc damnata fateris conciliis, mundique manu;* sed etiam Mercator in Commonitorio: *Beatæ memoriæ Episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur, per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata.*

Subscripserũt totius orbis Episcopi.

Carm. de Ingr. cap. 3.

In abolitione præposteræ hæresis omnium devotio christianorum consentiat.] Cur omnium christianorum, & non Episcoporum duntaxat? Quoniam procul dubio, non a solis Episcopis, exigente Primate, sed etiam a sacerdotibus secundi ordinis, minoribusque clericis, convenente

Imo & clerici alii, atque etiã laici saltem suspecti.

Episcopo, subscribendum jubet Imperator; imo & a laicis, saltem qui suspicione laborarent, ut colligitur, tum ex canonibus Ephesinis, qui sanctionem imperialem imitati, laicos Cælestianos etiam spectant: tum ex epistola Leonis Magni ad Septimium, de cogendis ipsis quoque laicis ad subscribendum in causa Pelagiana.

Non tam dogmatum quam personarum damnationi.

QUICUMQUE DAMNATIONI SUPRA MEMORATORUM, &c.] De subscriptionibus, quæ ab iis exigebantur, quorum mens, an pura foret ab errore, an veneno infecta, interetat Ecclesiæ cognoscere, singulari dissertatione mox, ut dixi, agendum est, in eaque ostendendum, antiquis temporibus, non tam dogmatum, quam auctorum condemnationi subscriptum fuisse. quod jubet Imperator.

NAM CUM IPSI NOS JUXTA SYNODUM NICÆNAM, &c.] Id est: *Cum simus orthodoxæ fidei, pati non possumus hæreticos occultis tractatibus errorem suum disseminare.* Dixit, *juxta synodum Nicænam*, quia fuit illis temporibus ea quasi formula, certaque nota ὀρθοδοξίας, profiteri fidem trecentorum decem & octo Patrum Nicææ congregatorum. Hinc *leg. 6. de hæret.* a Theodosio M. habetur pro eodem, Nicænæ fidei assertor, & catholicæ religionis verus cultor. Hæc autem interpretatio nisi adhibeatur allatis verbis, vix tolerabilem patientur sensum: siquidem Pelagiani contra fidem Nicænam nihil admodum sentirent, quo Imperator ex eo se ipsis infensum probaret, quod rectam ipse de ὁμοουσίῳ fidem teneret.

An Augustino perinde ac Aurelio missa epistola, quam edicerer.

Sub finem notandum, apud Magdeburgenses aliosque editores, legi subjunctâ epistolæ imperiali hæc verba, *eodem tenore etiam ad sanctum Augustinum data.* quæ a notario supposita non incredibiliter quispiam asseruerit: quandoquidem, nec in toto legum codice, nec apud ecclesiasticos scriptores, lex ulla reperitur ab Imperatoribus missa Episcopis, ut ediceretur cum potestate, nisi solis iis, qui, vel sedis suæ prærogativa, vel aliam ob causam, jus haberent in coepiscopos. Augustinus vero tunc temporis, ut doctrinæ sanctitatisque fama valeret plurimum, jure tamen suæ sedis nullam habebat potestatem, nisi in paucas admodum parochias, nullam quoque jure ætatis, siquidem non erat suæ provinciæ senior, sed Silvano, Valentino, Alipioque & aliis minor.

Datas quidem legimus Augustino literas, tum ab Honorio, quibus ad synodum Spoletinam in causa Eulalii vocaretur; tum a Theodosio, quibus ad Ephesinum concilium traheretur, sed illæ evocatoriæ tantum erant, sive tractoriæ, cujusmodi multæ sunt ad privatas personas; non erant procuratoriæ, quibus munus cum auctoritate mandaretur.

EPISTOLA SANCTI AURELII
CARTHAGINENSIS EPISCOPI
AD OMNES EPISCOPOS
PER BYZACENAM ET ARZUGITANAM PROVINCIAM CONSTITUTOS,
de damnatione Pelagii atque Cælestii hæreticorum.

DILECTISSIMIS *ac desiderabilibus Fratribus ac consacerdotibus, Donatiano primæ sedis, Januariano, Felici, Palatino, Primiano, Caiano, & alii Caiano, Januario, Victorino, & cæteris per tractum provinciæ Byzacenæ & Arzugitanæ constitutis, Aurelius Episcopus.*

SUPER Cælestii & Pelagii damnatione, eorumque dogmatis, participem se sancta dilectio vestra in plenario concilio fuisse commeminit, dilectissimi ac desiderabiles Fratres. Sed quoniam, pro honore Dei, *in cujus manu cor regis est constitutum*, gloriosissimorum Principum christianorum fidem rectam & catholicam custodientium accessit auctoritas, quam per humilitatem meam universis coepiscopis voluerunt intimari: idcirco honorabilem fraternitatem vestram, missis exemplaribus, instruere festinavi, ne quid mali, in aliqua parte provinciæ, ex supradictorum serpentina persuasione, ab universali Ecclesia totius orbis exclusa, fortasse subrepat.

Prov. 21. v. 1.

Ob hoc ergo tam necessaria constitutio christianorum Principum caritatem vestram latere non debet, & ad me ab eis datæ literæ: quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere unusquisque vestrum debeat, dilectio vestra cognoscet, sive quorum synodalibus gestis subscriptio jam tenetur, sive qui non potuistis eidem plenario totius Africæ interesse concilio, quo cum, in supradictorum hæreticorum damnatione, omnium vestrum fuerit integra subscriptio: nihil omnino sit unde ullius, vel dissimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forsitan pravitatis, aliqua videatur merito remansisse suspicio.

Et alia manu. Opto, Fratres, bene vivatis mei memores. Data Kal. Augusti, Carthagine, Monaxio & Plinta coss.

VARIÆ LECTIONES ET RATIO EMENDATIONIS.

PRÆTER auctores mox laudatos, vidimus veteres duas editiones, vnam Isidori Mercatoris, alteram, quæ omnium optima, nonnullorum Prospeti opusculorum.

PRIMIANO, CAIANO, &c.] Magd. *Primino*, *Graianus*, &c. Uss. *Gaiano*. Bal. *Galano* . &c

DOGMATIS.] Magd. Bar Uss. *dogmatibus*. minus apposite ad historiam,

CUSTODIENTIAM.] Magd *constituentium* De industria forte peccaverunt heterodoxi, præ adulatione erga Principes.

NE IN ALIQUA PARTE PROVINCIA, EX SUPRADICTORUM, &c] Magd. *provinciarum supradictarum*. Bal. *provincia supradictorum*, omnes non male.

INTEGRA.] Bal *integrata* . minus apposite ad historiam, & mentem scribentis. Vide notas.

UNOE ULLIUS VEL DISSIMULATIONIS.] Magd. *imbecillius sive dissimulationis*, omnino corrupte.

De Episcopis recensitis.

DONATIANO PRIMÆ SEDIS, &c.] Præfuit Donatianus Ecclesiæ Teleptensi; totique Byzacenæ provinciæ, in qua duas videtur hoc anno habuisse synodos, alteram ante Pascha, alteram circiter autumni tempus. In illa excepit legationem provinciæ proconsularis, qua functi sunt Vincentius Culusitanus, & Fortunatianus Neapolitanus: in ista accepit literas Aurelii cum Honorii constitutione. Prioris acta habentur in secundo tomo maximæ Collectionis conciliorum; posterioris nihil superest. Verum in prioris consignatione opinor irrepsisse mendum: neque enim haberi potuit VI. Kalendas Martias, incidisset enim in Quadragesimæ diem nonam, Pascha incidente in diem 30. Martii. Atque ita, quod abnorme fuisset his temporibus, abfuissent Patrum media pars a suis Ecclesiis, magnam partem Quadragesimæ. Neque vero mendum satis emendaveris, si, quod pronum videtur, restitueris decadis notam X. habitamque dixeris synodum a VI. Kalend. Martias. Nam & hæc dies fuerit prima Quadragesimæ, qua nefas esset Episcopis abesse a suis Ecclesiis. Quod si servata numerali nota VI. pro Martiis Kalendis reponantur Februariæ, atque ita synodus habita dicatur die 27. Januarii, sic omnia belle congruent: nam servatus fuerit canon Nicænus, de cogenda suæ provinciæ synodo a Primatibus ante Quadragesimam Paschæ; & feria secunda, datum fuerit synodo initium, quod solemne; & Patres suis Ecclesiis interfuerint principio Quadragesimæ.

Donatianus porro celebre in Africana Ecclesia gessit nomen. namque interfuit concilio Carthaginensi ante Collationem ann. 411. concilio Africano cum Aurelio præfuit ann. 418. Telepteose concilium coegit ann. 419. eodem anno præsedit cum Aurelio concilio Africano, canonesque præcedentium synodorum recognovit, & secundus post Aurelium subscripsit.

Reprehensus Christophorus Justellus de primatu Donatiani.

Occasione Donatiani Teleptensis, emendandum est, quod Binio & Christophoro Justello subrepsit, quasi Donatianus, non ætatis jure sed civitatis, primatum suæ provinciæ obtinuerit: id enim omnino veritati pugnat, quandoquidem in synodica concilii Byzaceni, primas Muzonius appellatur tantum senex, vt solent alii, qui reliquis provinciis præter Proconsularem, præerant privilegio ætatis.

JANUARIANO, &c.] Ex novem Episcopis, quorum nomina inscribuntur epistolæ, quinque nominantur in concilio Teleptensi, Donatianus, Januarianus, Felix, Januarius, & Victor; reliquorum quatuor, Palatini, Primiani, & vtriusque Caiani nulla fit mentio. Crediderim ego, vtrumque Caianum atque etiam Primianum pertinuisse ad Arzugitanam seu Tripolitanam provinciam. Palatinus Byzacenus fuit. Erat autem Januarianus Tubulbacensis, Felix Segermitenensis, Januarius Cenculianensis, Palatinus Bosetensis, Victor Culletensis, vel Bahaoensis Ecclesiæ præsul.

Duo notatu digna.

SUPER CÆLESTII ET PELAGII DAMNATIONE, EORUMQUE DOGMATIS.] Digna sunt duo, quæ hic observentur. Alterum, appellari priore loco Cælestium, tum Pelagium, licet ille foret discipulus, hic magister. An quod Cælestius presbyter, Pelagius erat tantum monachus? An quod totum pondus negotii, latente Hierosolymis Pelagio, jamdudum in Cælestium incubuerat, postquam ex discipulo *totius agminis ductor* factus esset, vt loquitur Hieronymus? An quod Afris cum Pelagio ipso rei nihil fuerat, plurimum cum Cælestio? An quod de gratia tunc minus, quam de peccato originali quæstio fervebat, quæ pars erroris Cælestio defendenda, quasi sortitione, obvenerat?

De Cælestio qui præpositus Pelagio.

In epist. ad Ctesiph.

Alterum, nullam fieri tota Aurelii epistola mentionem octo canonum adversus hæresim constitutorum in posteriore concilio plenario, idcirco certe, quia non ipsis subscribendum erat, sed tractoriæ Zosimi pontificis, qua continebatur vtriusque hæretici tota causa, sententiaque simul Ecclesiæ catholicæ, ambos cum suis dogmatibus damnantis.

De omissa mentione octo canonum, quos vulgus Milevitanos vocat.

IN PLENARIO CONCILIO, &c.] Illo nempe, quo accepta est catholica Zosimi tractoria, cum privatis ad Afros literis, & vnde post receptam, communi omnium subscriptione, sedis apostolicæ sententiam, actæ sunt laudibus cumulatæ gratiæ fidei vindici. Huic autem concilio, quod decimo quinto loco posuimus, interfuit Donatianus Teleptensis primæ sedis in provincia Byzacena Episcopus.

Consulenda dissertatio de synodis, quæ inter hoc concilium loco suo ponitur.

In dissert. de synodis.

ACCESSIT AUCTORITAS, &c.] Nomen auctoritatis positum est ad significandam constitutionem, vsu non infrequente codicis Theodosiani: idem enim adhibetur ad significandam legem, *leg. vnic. de centur.* & pro rescripto, *leg. 31. de petit. cap. 5.* Hinc apud Collectorem appendicis additæ ad epistolam Cælestini ad Galliarum Episcopos, dicta est *regularis auctoritas*, pro decretali sententia.

Quid auctoritas sive imperialis, sive canonica.

VOLUERUNT INTIMARI.] In omnibus editis codicibus legitur, *voluit intimari*; sed Latinitatis leges coegerunt pluralem numerum pro singulari reponere.

AB UNIVERSALI ECCLESIA TOTIUS ORBIS EXCLUSA.] Hæresim dicit exclusam ab vniversali Ecclesia, quam damnatam sciebat a sede apostolica; missas enim ad vniversos orbis Episcopos literas non dubitabat subscribendas fore ab omnibus catholicæ partis Episcopis. Eodem sensu, qui communis omnium hujus ævi, scripsit Possidius, Honorium imperatorem secutum fuisse catholicæ Ecclesiæ judicium, tunc cum secutus est latam a summis duobus Pontificibus sententiam: perinde quasi ea ætate, vnum idemque haberetur Ecclesiæ catholicæ, & sedis apostolicæ judicium in rebus fidei.

Sedis apostolicæ judicium idem ac vniversalis Ecclesiæ.

TAM NECESSARIA CONSTITUTIO

Videnda dis.

sertatio de subscriptionibus. Cap. 2.

CHRISTIANORUM PRINCIPUM] Necessitatem exigendæ in causa Pelagianorum subscriptionis, de qua est tota constitutio, explicuimus prolixe in dissertatione singulari super ea re, omnesque necessitatis causas revocavimus ad unam præcipue Pelagianorum pertinaciam. Et vero, ut nulla fuit hæresis versuta magis, artibusque instructa malignioribus, quam Pelagiana, ita neque ulla pertinacior adversus omnes Ecclesiæ seculique vires.

AD MA AB EIS DATÆ LITERÆ.] Quæ literæ intelligantur, non satis apertum est. An aliquæ a constitutione diversæ? favet orationis series. An quæ forent eædem cum ipsa constitutione? forma literarum ita docet. An prima constitutio, quam pertinax malum geminari coegit, quæque cum epistola, id est, cum secunda constitutione ad Aurelium missa sit? probabile admodum est. An denique cum epistola ad Aurelium venit simul ad Vicarium Africæ mandatum Principis, aut edictum Præfecti P. cujus utriusque exemplaria directa sint ad coepiscopos? id dictu verius.

Consulenda dissertatio de synodis, ubi implicatissima veterum testimonia exponuntur.

EIUAM PLENARIO TOTIUS AFRICÆ INTARESSE CONCILIO.] Quod concilium plenarium, aut quis potius concilii plenarii consessus significetur, explicuimus, non sine laboriosa inquisitione, in dissertatione de synodis: ostendimus enim in tertio consessu concilii ann. 418. habiti subscriptum fuisse acceptæ Zosimi tractoriæ, actasque pro damnatis hæreticis Pontifici gratias, easque, ut par erat, amplissimas.

De integritate subscriptionis consule dissertationē de subscriptionibus. Epist. 86.

INTEGRA SUBSCRIPTIO.] In appendice Salviani a Baluzio editi legitur *integrata*, apud reliquos editores *integra*: utrobique non improbabili sensu, quanquam secundo meliore, quandoquidem universos alloquitur Aurelius, & ab omnibus poterat integram, a paucis integratam subscriptionem exigere. Quæ vero subscriptio censeri debeat integra, definit Leo Magnus de Pelagianis scribens ad Nicetam Aquilegiensem.

Tres causæ cur Episcopi subscribere debuerint, nempe ut ita laborarent suspicione

NIHIL OMNINO SIT UNDE ULLIUS, &c.] Causas affert exigendæ ab omnibus Episcopis subscriptionis in hoc negotio, nempe quod non immerito quidam haberentur suspecti nomine, vel *dissimulationis*, cum finerent secretis tractatibus homines, nova & inusitata meditantes, occultare sacrilegium publica auctoritate damnatum; vel *negligentiæ*, ut qui pravas hæreticorum disputationes publica oppugnatione non destruerent; vel *occultæ pravitatis*, propter tacitum consensum, quo astruerent damnatos errores. Unicus autem pœnæ, quam maximam Imperator minaretur, vitandæ modus fuit integra subscriptio, id est, qua pareret meos pura: una enim eademque culpa est eorum, qui aut dissimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium præstiterunt.

Vel dissimulationis.

Vel negligentiæ.

Vel occultæ pravitatis.

Quanta auctoritas hujus epistolæ.

Sub finem observa, quod facit ad commendationem epistolæ, hanc ad Episcopos scriptam ab eo, qui scientissimus foret canonum, sanctitate eximius, retinentissimus episcopalis dignitatis, Augustino in rebus agendis conjunctissimus, & fere unus: ut scientia, sanctitas, dignitatis studium, Augustini societas, tantam Aurelio auctoritatem tribuant hac in parte, quanta potest esse maxima, etiam ad Præsulum exemplum.

EPISTOLA
CONSTANTII IMPERATORIS,
PATRIS VALENTINIANI AUGUSTI III.
AD VOLUSIANUM P.V.

Imperator CONSTANTIUS, *Volusiano P. V.*

UÆ, cum præteritæ superstitionis, tum recentis plena vanitatis, jamdudum corrigi jusseramus, quotidianis insinuationibus majora fieri nuntiantur: & quoniam discordia animos commovet populorum, ea quæ jamdudum jussa erant, præcipimus iterari.

Unde his lectis, eximietas tua omnes, qui Dei invident pietati, diligenter inquirat, & eos faciat statim e muris urbis expelli, ita tamen, ut ne intra centesimum quidem lapidem habeant licentiam consistendi. Cælestium quoque magis ac magis ex urbe pelli mandamus: constat enim, iisdem e medio sublatis, gratiam & concordiam tenere veterem firmitatem.

Sane, deinceps si tale quidpiam fuerit nuntiatum, officium præstantiæ tuæ capitali sententiæ subdendum esse cognosce: non enim patimur impunitum esse, præcepta nostra executionis negligentia protelari. Vale, PARENS CARISSIME ATQUE AMANTISSIME.

Et adjecta subscriptio. Impleatur quod jussimus, quia hoc famæ tuæ expedit.

VARIÆ LECTIONES ET RATIO EMENDATIONIS.

INVENITUR apud Bar. Salm. Uss. Labb. & Baluzium, locis antea citatis, sed, ut ingenue fatear, admodum corrupta.

Salmasius hunc apposuit titulum: *Incipit sacra epistola Constantii imperatoris patris, Valentiniani Augusti, de exiliando Cœlestio hæretico Pelagiano.*

VALENTINIANI TERTII.] Bal. *Valentiniani junioris.* E tribus Valentinianis primus senior dictus est; secundus junior; postremus, parvus, seu tertius.

HISTORIA SANCTIONIS ET EDICTI.

Quo tempore scripta epistola.

CArat sanctio in omnibus editis codicibus nota consulum, mensis, diei, atque etiam loci; neque hactenus licuit ex vllis manuscriptis libris editorum defectum supplere, sed sola conjectura vti.

Constantius tenuit imperium sex tantum menses, ab initio Februarii ad diem 2. Septembris, quo obiit, Agricola & Eustathio coss.

Verum cum Constantius imperaverit sex tantum menses, vt Philostorgius & Olympiodorus scribunt; obierit Agricola & Eustathio coss. vt ab omnibus traditur; extinctus sit die 2. Septembris, teste Theophane: necesse est, iis ipsis consulibus sanctionem editam fuisse, id est ann. 421. & eo quidem tempore quod interfluxit, ab octava die Februarii, qua Constantius auspicatus est Imperium, ad secundam Septembris, qua vita excessit. De mense & loco postea, de die divinare non licet.

Notati Prosper & Idatius, simulque Baronius.

Scio hanc temporis rationem non placuisse pluribus chronographis, præsertim recentioribus, atque ipsi etiam Baronio, quem chronographus creditus Prosper & Idatius abduxerunt in suam opinionem, de tribus Constantiani imperii annis. Sed Olympiodori & Theophanis historicorum potior est auctoritas, quam vel Prosperi illius, omnia, propter brevitatis studium, confundere soliti, vel Idatii vbique fere corrupti.

Causa edendæ sanctionis, Cælestius e latebris turbas ciens.

Jam vero edendæ sanctionis causa fuit, quam ante dicere cœpimus. Cælestius nempe, postquam examini se subduxit, tulitque sententiam damnationis, vel apud suos Romæ latuerat, quod indicare videtur Augustinus; vel in vrbem redierat, quod opinatur Baronius; vel in proximis substiterat, quod innuit Volusiani edictum. E latebris certe partes Eulalii suasque simul fovebat, continenter velut in specula explorans, si qua ratione posset, aut fidei, aut quietis publicæ pacem turbare; habebat enim in Ecclesia Romana faventes clericos, imo & Episcopos in vrbe, quorum dux Julianus, eosque suis artibus animabat, vt importunis precibus ab Imperatore extorquerent Zosimi vita functi judicium retractari: sive in synodo plenaria, ad quam appellatum ab ipsis fuerat: sive per idoneos judices, qui nihil præjudicati ad causam afferrent, quod a suis damnatoribus factum mentiebantur.

Favebat tempus Cælestio, & rerum status, duabus feminis mundum regentibus.

Opportunitas temporis consilium juvabat: nam Bonifacius Zosimi successor vix bene post turbas Eulalii, constitutam sedem tenebat, scissis adhuc in partes clericis. Populus nondum quiescebat satis a nuperis tumultibus. Præfectus vrbis, vt erat ethnicus, facile poterat persuasionibus facundorum hominum induci ad credendum, quæstionis esse, non dogmatis altercationem. Officium Prætoris corruptioni obnoxium erat. In aula Occidentis nihil non licebat Placidiæ Honorii sorori, feminæ vtramque sortem expertæ, & vt dominandi avidæ, ita cereæ flecti in quam vellent partem homines servire volentes.

Placidiæ indoles.

Denique, sin minus ista in occidente succederent, restabat Oriens, vbi Theodosius nondum Pulcheriæ sororis excusserat jugum, & illa virgo, pia quidem, sed imperii amans, poterat illudi specie, cum pietatis, quæ præferebatur a Pelagianis, tum querelæ de Occidentis imperio, cui aut invidebat femineo affectu propter Placidiam æmulam, aut repugnare amabat, ne Honorio servire videretur.

Pulcheriæ mores.

Bonifacius disturbat Cælestii consilia & sanctionem obtinet a Constantio.

Aug. lib. 1. ad Bonif. cap. 1.

Id subodoratus Bonifacius, quanquam res Pelagianorum tam occulte agebantur, vt ne ipsas quidem epistolas, quibus Cælestius, Julianusque suos erudiebant ad seditionem, potuerit Pontifex, nisi vigilantissima clericorum diligentia nancisci: id, inquam, subodoratus, apud Constantium egit; vt juberet Volusianum fungi munere, pristinasque sanctiones exequi adversus divinæ fidei, & quietis publicæ turbatores. Egit vero apud Constantium potius, quam apud Honorium, licet ambo simul regnarent; partim quod eum sibi antea studiosum sensisset in negotio Eulalii, cum acriter Symmachum, needum Cæsar, impelleret in bonarum partium obsequium; partim quia propensum erat sperare, ab Augusto recens renuntiato facile obtinendum decretum in eos, qui Dei inviderent pietati, quo imperii auspicia consecraret Deo.

Qualis & quam imperiosa sanctio.

Apud Phot. cod. 80.

In annal. ad ann. 419.

Potest igitur hæc videri causa non improbabilis, cur sanctio edita sit. Hac vero vix vllam reperias in toto codice imperiosiorem, si licet ita loqui; sive id fecerit Constantii indoles, qualem, & Olympiodorus de facie depingit, & literæ ad Symmachum ostendunt; sive potius eo moverit causæ justitia, vt ne pax constituta magnis Constantii conatibus, ab inquietis Dei Imperiique hostibus labefactaretur.

Epistolæ meminit Photius Cod. 53.

EPISTOLA CONSTANTII, &c.] Decretum vocat Photius, ejusque meminit in hæc verba: *Scripserunt Theodosius & Honorius imperatores contra eosdem hæreticos ad Aurelium Episcopum. Posthac etiam Constantius Placidiæ conjux, Valentiniani minoris pater, de Cælestio hæretico in exilium pellendo, scripsit decretum ad Volusianum Vrbis Præfectum: qui quidem Volusianus sanctæ Melaniæ avunculus, cum gentibus quidem tunc sentiebat. at dum eum mors legatum Constantinopoli agentem invaderet, ad fidem orthodoxam transiit, baptizatusque est a beato Proclo Constantinopolitano.*

Cur Constantio tribuatur a veteribus sanctio, & non pariter Theodosio.

IMPERATOR CONSTANTIUS.] Quæsierit forte aliquis, cur inscriptum sit solius imperatoris Constantii nomen, non item, vt in aliis constitutionibus, trium simul regnantium, hunc in modum: Imperatores Honorius, Theodosius, Constantius AAA. An epistolis inscribebatur solius scribentis nomen? an peccatum a librariis in hoc titulo, quemadmodum in aliis pluribus? Certe leges quatuor Ravennæ eo temporis spatio datæ, quo diximus imperasse Constantium, præferunt nomina trium Imperatorum, *l. vnic. de repud.* VI. *Idib. Mart. l. 29. de petition.* VIII. *Idib. Jul. l. 30. eodem titulo, eodem die, l. vnic. si cert. petat. de chirographis,* V. *Kalend. August.* Gothofredus in tribus aliis omissum putat Constantii nomen, restituitque in notis *ad l. 1. de quinque præscript.* VIII. *Idib. Jul. l. 23. de bon. præscript. eodem die, & l. 41. de Episc. pridie Idus Jul.*

Notatus Gothofredus.

De duabus prioribus nihil queror, siquidem non sint diversæ a lege 29. & 30. *de petitionibus,* sed vnius multæ partes. Memoria certe fefellit in postrema virum eruditum; nam cum data sit a Theodosio in Oriente, &, vt par est credere, Constantinopoli, ad Philippum PP. Illyrici; mirum profecto esset, si Constantii nomen prætulisset, quem Theodosius nollet Imperatoris loco habere. quod cum a Philostorgio tradatur

Simultates inter Theodosium & Constantium.

Apud Phot. peculiari opere.

Lib. 12. num. 10.

expressis verbis, quomodo fugit ipsum Philostorgii commentetntem? Nam rem ipse totam explicet in commentariis ad hæc Philostorgii verbe: *Honorius imperator Constantium magistrum militum, ob affinitatis honorem, ad imperiale sceptrum adscivit, cum jam Placidia ipsi Valentinianum filium edidisset, cui & nobilissimi dignitatem Honorius tribuit. Cæterum Constantii imagines (vt moris erat iis, qui ad Imperium recenter promoti erant, agere) mittuntur in Orientem. Verum Theodosius inaugurationi non acquiescens, eas non suscepit. Quare cum Constantius sese ob hanc injuriam ad bellum pararet, mors vitam curasque sistens, mutationem prabuit, cum imperasset menses sex.*

Cod. 80.

Philostorgio consentit Olympiodorus apud Photium. *Constantius Honorii in augustali imperio collega fit, ab illo quidem ipso, sed pene repugnante constitutus. Placidia quoque Augusta a fratre & marito dicta est: deinde ad Theodosium, qui fratre Honorii genitus Orientis partibus Augustus imperabat, de Constantii imperatoris electione nuntius mittitur, minimeque receptus est. Hinc morbum Constantius contraxit, suscepti pœnitens Imperii, quod non jam, vt antea, eundi redeundique, quo & quando vellet, libertas esset: neque ludicris, vt moris ejus erat, operam dare jam Imperatori permitteretur. Igitur septimo imperii mense (quemadmodum & insomnium sic indicaverat,* sextus ebiit, septimus inchoatur) *pleuritide extinctus est. Extincta simul cum ipso in Orientem ira, atque expeditione, quam, quod ad Imperii societatem admissus non esset, animo agitabat.*

Notatus Prosper chronographus cum Idatio, de anno quo Constantius Imperium suscepit. Notati alii, quos forte deceperunt literæ Honorii ad Africanos, cum vocarentur ad concilium Spoletinum.

Ex vtriusque historici testimonio redarguitur Prosper ille chronographus cum Idetio alisque opinantibus, Constantium jam inde ab ann. 419. Imperium suscepisse. Quid Prosperum illum Idatiumque in hanc sententiam traxerit, plane ignoro: quid alus causam dederit ita sentiendi, videor mihi aliquatenus perspicere ex literis Honorii vocantis Aurelium cum alus Africanis Patribus ad concilium Spoletinum, in quibus mentio fit scriptorum germani fratris Augusti, qui procul dubio Constantius est: sed vel dicitur tantum, *frater Augusti*, vel *Augustus* cum addito, *frater germanus*, quia Placidiæ jam Augustæ conjux erat, & totum Imperium administrabat. At Olympiodorus, ioquies, Placidiam scribit Augustam a fretre & marito dictam. Scribit sanè, sed meliores historici a fratre jam tum eppellatam docent, cum traderetur Constantio in conjugem, vt mulierem nuptias indignantem consolaretur pari cum Polcheria æmula titulo.

Cur neque Honorio tribuatur.

Verum, vt ee sit, quam diximus, causa, cur legi Theodosii nomen Constantii non fuerit adscriptum, nec vicissim decreto Constantii nomen Theodosii: cur omissum Honorii nomen: cur ab omnibus auctoribus Constantio soli tribuitur decretum, & non simul, aut etiem potius Honorio: nam vnanimi conseosu embo in Occideote imperabant, vna erat atque indivisa vtriusque ditio, vterque Ravennæ consistebat, imo potior fuit Honorii ellegentis, quam assumpti Constantii mejestas. recurri non potest, perinde ac antea, vel ad notariorum vitium; vel ed id, quo vsi sumus, de epistole privetim scripte: siquidem, vt ee Photio constet, vere decretum fuit, illudque cuncti codices, atque historici, tanquam proprium Constantio commooiter tribuunt.

Ea me difficultas adducit, vt opiner, Constantium sanctionem edidisse, non Ravennæ, vbi Honorius moraretur; sed elia in vrbe, in qua Coostantios forte existeret. opinet qooque ooo appositum Honorri nomeo, oe Theodosius simul appellaretur, quem Coustantius reciproco coutemptu prosequebatur: quanquam longe facilior est alia difficultatis solvendæ ratio, quam prius attigimus, si oimirum dicatur ed Volusienum scripta tantum epistole. Nec enim epistolis omnibus omnium Imperatorum nomen præferebant, sed paucis tantum; & forte Constantius hac arte declinavit invidiam cootempti Theodosii: hanc tamen epistolem placuit Photio decretum dicere, quin mandatum continebat.

Probabile est Romæ datam.

At vnde, eot vbi scripsit Constentius? Romæ suspicor; nec levis est suspicandi causa. Cum cum Constaotius vte se posset cootinere loco, vt ait Olympiodoros, simulque intelligeret, quemadmodum ipse in epistola loqoitur, tentari paoem Romæ, quem tanto studiosius permanere vellet, quanto majoribus eam conatibus statuendam curaverat, tunc etiam cum sola gratia apud Imperatorem sororium nihil non posset; putavit forte vrgeodum per se Præfectum Urbis, qui mollius agebat; & Præfecti officium præsentia terrendum, ne connivere pergeret.

Quod si res ita se habuerit, vt certe potuit, patet ratio, cur soli Constantio tributa sit a scriptoribus sanctio; patet item, & vbi date sit, Romæ scilicet; & quo suadente, Bonifacio summo Pontifice; & quo mense, Martio; & quam ob causam, vt obviam iretur tumultibus, qui solebant esse maximi festis paschalibus, si quando Ecclesia scinderetur in partes; anno autem illo Pascha contigit die 3. Aprilis, & noodum ita erant compressi Eulalii partium motus, quin merito deberent timeri.

Quæ præterita superstitio & recens vanitas.

QUÆ, OUM PRÆTERITÆ SUPERSTITIONIS, TUM RECENTIS PLENA VANITATIS JAMOUDUM CORRIGI JUSSERAMUS, &c.] Cum lex distinguat præteritam superstitionem a recenti vanitate, & vtramque imperator jamdudum corrigi se jussisse scribat; dubium est, quid superstitionis nomine, quid vanitatis, indicetur; dubium item, quæ præcesserint Constantii jussa de vtraque corrigenda, siquidem in consortium Imperii assumptus sit paucis ante mensibus, vel etiam diebus. Superstitionem præteritam interpretor ex *leg. 158. de Decurion.* Judaicam: recentem venitatem, more Patrum, hæresim Pelegianem. Nam edversus ambas jamdudum jussa dederat Hoorius; & contra Judaicam quidem *leg. 24. de Judæis* ad Pelladium PP. vi. id. Mart. Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. In Pelegianam vero, partim constitutione ad Palladium P P. partim epistola ad Aurelium, de quibus ectum est: Constantius autem, cum post nuptias Placidiæ nihil non gereret io Imperio occidentali, facte omnie Honorii sibi arrogabat, suas sohtus literas imperatoriis decretis sociare, vt constat ex iis, quas misit, vel Episcopis ad concilium Spoletinum vocatis, vel Symmacho P. V. in causa dissidii de Pontificato inter Bonifacium & Eulalium.

Constantius etiam ante assumptionem cuncta regebat Imperatoris nomine.

De inquisitoribus in hæreticos.

INQUIRAT, &c.] Id est, inquisitores det, qood solemne fuit in atrocibus criminibus, quale est læsæ majestetis, &c. in elus enim non inquirebantur rei ab officio, sed eb accusatoribus tracti ad judicie ponebantur. Primus Theodosius M. inquisitores dari jussit ad conquirendos hæreticos, *leg. 9. de hæret.*

CÆLESTIUM

Honorii facta sibi Constantius tribuebat propter auctoritatem.

CÆLESTIUM QUOQUE MAGIS AC MAGIS AB URBE PELLI MANDAMUS.] Verba, quibus jubet Imperator iterum edici pœnam exilii adversus Cælestium, dubium me faciunt, verum antecedentia pertineant ad homines recenti vanitati, id est, parti Pelagianæ faventes; an ad alios potius præteritæ superstitioni addictos. De aliis agere præcipue Imperatorem, verbo tantum de Cælestio, facile sensissem, nisi me retineret auctoritas Volusiani nullam, nisi de Cælestio, facientis mentionem in edicto. Oportet igitur, vel Præfectum Urbis non de omnibus edixisse, de quibus Imperator sanxerat; vel nomine præteritæ superstitionis ipsam quoque Pelagianam hæresim comprehendi, quod postremum improbabile reddit orationis contextus: quare fatendum est, nonnullo Volusiani vitio, edictum minus patuisse quam sanctionem.

Isthæc epistola similis literis ad Symmachum datis.

SANA SI TALE QUIDPIAM FUERIT NUNTIATUM.] Demonstrant ista quidem comminantis verba, quo studio vellet Constantius tueri pacem Romæ; sed produnt simul imperiosum viri ingenium, sicut & literæ, ante initum Imperium, datæ ad Symmachum: atque ita epistola hæc, literæque illæ mutuam sibi, propter communem stylum, auctoritatem fidemque faciunt. Literas integras referre non erit, opinor, importunum, sive quia emendatiores damus, quam hactenus editæ sint; sive quod ex iis intelligatur, quanto studio quietem urbis procuraret, quantaque urbem ipsam auctoritate etiam tum regeret, cum nondum Imperium adeptus esset. Literæ igitur ita se habent.

Literæ Constantii nondum Imperatoris ad Symmachum P. V. longe emendatiores, quam hactenus prodierint.

Ut certa possimus quæque cognoscere, & factionum auctores fideli nuntio & inspectore non lateant; cancellarium nostrum Vitulum direximus, ut domini invictissimi Principis affatus, atque judicium ad eximietatem tuam, & ad populum celeri festinatione deferret: illudque monemus, ut quidquid sacris auctoritatibus continetur, nulla temeritate violetur, & quæ præcepta sunt, effectui celeri mandentur instantia, ne Augusti clementia, quod nunc agnoscitur distulisse, commoto majestatis suæ vigore, emendare non differat.

Symmachi demissa responsio auctoritatem Constantii demonstrat.

Respondit demisse Symmachus, hoc præmisso literis titulo: *Domino semper illustri, & per cuncta magnifico, meritoque sublimi ac præcelso Constantio, Symmachus.* Tum reddita sigillatim gestorum omnium ratione, eaque addita compellatione: *Domine semper illustrissime, & sacratissime, magnifice, meritoque sublimis ac præcelse patrone;* tandem ita concludit: *Et quoniam de his interim, quæ gesta sunt, universa virtutibus vestris credimus suggerenda, quidquid sequentibus diebus pro quiete urbis, quam vestra felicitas regit, gestum fuerit, sigillatim, pro rerum fide & ordine, melioribus indiciis annuntiabo.*

Quinque consectaria ex literis & responsione.

Porro autem ex literis Constantii & responsione Symmachi colligere est. Primo, Constantium nondum fuisse Imperatorem VIII. Kalend. Aprilis, ann. 419. quo tempore ad Symmachum scribebat: quanquam imperii initium finemque a nobis assignatum, contra Baronium demonstrat, quod nullæ, nisi quæ ann. 421. post Januarium & ante Septembrem datæ sunt leges, nomen Constantii præferant. Secundo, quanta polleret ille nihilominus auctoritate, ante Imperium adeptum, ut qui Præfectum Urbis virum illustrem, non aliis, quam soleret Imperator, verbis appellaret. Tertio, quibus ipse vicissim honorum titulis afficeretur etiam a Præfecto urbis, a quo patronus diceretur. Quarto, quam vehementer cuperet pacatam urbem, quantumque studeret Bonifacii partibus, qui misso Cancellario, tanquam fideli inspectore, rescire voluerit, & Honorium docere, quæ Symmachus, cum Eulalio faveret, hactenus dissimulata voluisset.

Genius Constantii se prodit in ipsis Honorii edictis.

OFFICIUM PRÆSTANTIÆ TUÆ, &c.] Officium pro officialibus poni, nemo peritus legum nescit. Eadem porro iisdemque fere verbis Honorius ad Symmachum antea scripserat, ut nulli dubium esse possit, quo suadente, imo cujus spiritu Imperator scriberet. *Sciat sane sublimitas tua, primiscrinium, & reliquum officium, quod tuis actibus obsecundat, non solum gravissima mulcta dispendiis affligendum, sed & supplicium capitis sensurum, nisi, enixa opera commodata, statutis clementiæ nostræ præbere maturarit effectum.*

Quam Volusianus religionem tunc temporis sequeretur.

IMPLEATUR QUOD JUSSIMUS, QUIA HOC FAMÆ TUÆ EXPEDIT.] Inter subscribendum Imperator sua manu istud addidit, quo plus haberet momenti: quoniam Volusianus, cum nondum christianus foret, ut ex Photio dictum est, videri posset non admodum curare, quæ religionem veram spectarent. Quanquam tunc temporis inter catechumenos versatum fuisse, jam inde ab ann. 412. non obscure mihi videor perspicere ex literis, tum a Volusiano ad Augustinum, tum ab Augustino ad Volusianum, eo tempore, de quæstionibus ad fidem christianam spectantibus, non semel datis. Epist. 2. & 3.

EDICTUM PROPOSITUM
A VOLUSIANO PRÆFECTO URBIS.
VOLUSIANUS *Præfectus Urbis edixit.*

ACTENUS Cælestium divinæ fidei, & quietis publicæ turbatorem, judiciis, amica reis secreta subduxerunt. Jam leges & jam edicta persequentur absentem: cui, quod primum est, æternæ urbis negatur habitatio, ut si vel in proximis fuerit diversatus, debitum non evadat exitium, pro merito temeritatis atque ausus sui.

Cunctos etiam hujus edicti cautione præmonemus, ne quis iniquus noxio latebram putet esse præbendam; ne, cum hujusmodi sit posita pœna, supplicium ac stylum

necesse sit proscriptionis incurrere, quisquis legibus divinis humanisque reum apud se putaverit occultandum.

VARIÆ LECTIONES ET RATIO EMENDATIONIS.

JUDICEIS, AMICA REIS SECRETA SUADUERUNT.] Salm. *judicets amica reis sacra subdiderunt.* Non sunt hæc Baronianis meliora, qualia Salmasius jactat se afferre.

NE, CUM HUJUSMODI SIT POSITA POENA, &c.] Salm. *cuicunque hæretici sit posita pœna supplicii, ac stylum necesse sit proscriptionis incurrere.* Et hæc longe pejora Baronianis.

Quæ fides dicta est a Volusiano divina.

HACTENUS CÆLESTIUM DIVINÆ FIDEI, &c.] Quam divinam fidem Volusianus dixit? Si catechumenus fuit, cum ediceret, eam quæ in verum Deum est; si etiamnum animo gentilis, quam Imperatores sequerentur. Quidquid enim Imperatorum fuit, vocabatur olim, etiam a christianis, divinum & sacrum. Hinc divini afflatus, divina præcepta, divalia statuta, sanctiones sacratissimæ, pro legibus imperialibus; hinc sacræ largitiones, sacræ epistolæ, & cætera quæ vbique occurrunt.

Imperatores qua ratione hæreticos insequi debeant.

DIVINÆ FIDEI, ET QUIETIS PUBLICÆ TURBATOREM.] Imperatores insequuntur hæreticos, velut hostes divinæ fidei, & quietis publicæ turbatores: nam cum sint filii Ecclesiæ, vlciscuntur matrem; cum patriæ parentes, sanctissimum societatis vinculum, quæ religio est, violatum vindicant.

Correcta communis lectio nata ex conjunctis voculis, quæ dissolvi debent.

JAM LEGES ET JAM EDICTA PERSEQUENTUR ABSENTEM.] Communem lectionem, etsi vitiosa est, dubitavi diu, an mutarem, quia præter rationem nihil occurrebat, cujus auctoritate niterer. Vitium apertum est, quem enim sensum faciunt hæ voces: *Jam leges etiam edicti persequentur absentem?* Et qua latinitatis lege connectuntur, *leges edicti?* Quo pertinet conjunctio, *etiam?* An ad absentem, quasi Præfectus amoliatur calumniam, quod in vrbe versari Cælestium permisisset? Cur inepte interseritur duabus aliis vocibus? An ad verbum, *persequendi?* Quo tolerabili sensu? An ad edictum & leges, quæ jam primum persequantur, vel etiam quæ iterentur? At neque Imperator, vel Præfectus hæreticos aliter quam legibus & edictis persequuntur; neque tunc primum lex & edictum propositum est in Cælestium; neque iterari, quod vtrumque oportuerit, potuit non esse probrosum Volusiano. Ita igitur legendum putavi, *jam leges & jam edicta persequentur.* quæ commoda est oratio hominis reprehensionem impatienter ferentis, & purgare se volentis, quasi diceret: *Dicatur sane Cælestius hactenus latuisse apud amicos, etsi vere non latuit, jam leges ipsum & jam edicta, licet absentem, persequentur.*

Pœna capitis in Cælestium statuta.

DEBITUM NON EVADAT EXITIUM, &c.] Pœna capitis proponitur Cælestio, si vel intra centesimum lapidem diversatus fuerit: atque hoc est quod querebatur Julianus, sitiri suorum sanguinem, & in ipsos stipulam furoris publici inflammari. Locum antea protulimus.

PRO MERITO, &c.] Ratio jussit emendari hunc locum, contra codicum testimonium. quia enim probabilis sensus harum vocum: *Debitum non evadat exitium. Pro merito etiam temeritatis atque ausus sui cunctos hujus edicti cautione præmonemus?*

LEGIBUS DIVINIS HUMANISQUE REUM.] Hic etiam emendatione fuit opus, codice MS. lucem, licet dubiam, præferente. Leges porro divinæ pro sanctione Imperatoris, humanæ pro edicto Præfecti dictæ sunt.

CONSTITUTIO VALENTINIANI III.

AD AMACIUM PP. GALLIARUM,

de conveniendis per Patroclum Arelatensem Episcopis quibusdam Pelagianis.

Impp. THEODOSIUS, & VALENTINIANUS CÆSAR *Amacio V. inl. P P. Galliarum.*

Cod. Theod. de Episc. & cler. leg. 47.

PRIVILEGIA Ecclesiarum, vel clericorum omnium, quæ sæculo nostro tyrannus inviderat, prona devotione revocamus: scilicet vt quidquid a divis Principibus constitutum est, vel quæ singuli quique antistites impetrarunt, jugi solidata æternitate serventur, nec cujusquam audeat titillare præsumptio. in quo nos nobis magis præstitum ire confitemur. Clericos etiam, quos indiscretim ad sæculares judices debere deduci infaustus præsumptor edixerat, episcopali audientiæ reservamus; his manentibus, quæ circa eos sanxit antiquitas: fas enim non est, vt divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio. Inlustris itaque auctoritas tua, omni ævo mansura quæ jussi-

mus, in provinciarum missa notitiam, præcipiet, etiam sub pœna sacrilegii, custodiri, specialiter id inlustribus comprehensura præceptis, vt in omnibus circa ecclesiastica privilegia veterum Principum statuta serventur.

Diversos vero Episcopos nefarium Pelagiani & Cælestiani dogmatis errorem sequentes, per Patroclum sacrosanctæ legis antistitem, præcipimus conveniri: quos quia confidimus emendari, nisi intra viginti dies ex conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, sesèque catholicæ fidei reddiderint, Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco sacerdotium fidelius subrogari, quatenus præsentis erroris macula de populorum animis tergeatur, & futuræ bonum disciplinæ justioris instituatur.

Cod. Theod. de hær. cap. 64.

Sane quia religiosos populos nullis decet superstitionibus depravari, Manichæos, omnesque hæreticos, vel schismaticos, sive mathematicos, omnemque sectam catholicis inimicam ab ipso aspectu vrbium diversarum exterminari debere præcipimus, vt nec præsentiæ quidem criminosorum contagione fœdentur. Judæis quoque vel paganis causas agendi, vel militandi licentiam denegamus, quibus christianæ legis nolumus servire personas, ne occasione dominii, sectam venerandæ religionis immutent. omnes igitur personas erroris infausti jubemus excludi, nisi his emendatio matura subvenerit. Data VIII. Id. Jul. Aquileiæ, coss. Theodosio Augusto XI. & Valentiniano Cæsare.

HISTORIA CONSTITUTIONIS.

Constitutioné primus edidit Sirmondus, qua parte huc spectat.

NEMO veterum, quod sciam, scriptum reliquit, quæ causa dederit occasionem sanciendæ constitutionis: imo ne ipsius quidem vllus meminit, saltem qua parte spectat Pelagianos; sed hanc primus ex codice Ecclesiæ Lugdunensis edidit P. Sirmondus.

Dixi, qua parte Pelagianos spectat: tres enim partes complectitur, quarum prima postremaque jamdudum relata fuerat in codicem Theodosianum, illa *leg. 47. de Episcopis*, ista *leg. 68. de hæreticis*.

De Gallicanis Episcopis agitur.

Et forte suas sedes habentibus in septé provinciis.

Id conjici non improbabiliter potest de parte media. Episcopi, de quibus agitur, suas in Galliis, vel certe in ditione Præfecti P. Galliarum, sedes habebant: jubet enim ipsos Imperator *Gallicanis regionibus expelli, atque in eorum loco sacerdotium fidelius subrogari.* Quin & ipsos credibile est, episcopatum gessisse in septem provinciis, in quas Patroclus primatum tenebat, præcipit siquidem Valentinianus *per Patroclum sacrosanctæ legis antistitem conveniri.* Cur autem conveniendi forent, cogendique ad errata corrigenda, sesèque ad catholicam fidem reddendos, causa fuit, quod nefarium Cælestiani & Pelagiani dogmatis errorem sequerentur.

In his provinciis Leporius monachus errorē Pelagianam sparserat, imo & Nestorianam.

Lib. de script. eccl. cap. 59.

Lib. 1. de Incar. cap. 3. & 4.

Illud ipsum dogma paucis ante annis in iisdem provinciis secutus fuerat Leporius monachus, *præsumens de puritate vitæ, quam arbitrio tantum & conatu proprio, non Dei se adjutorio obtinuisse crediderat*, vt tradit Gennadius. Neque vero solus ille *ex Pelagii institutione, aut potius pravitate in absurdos errores lapsus est, sed fuit hæreseos apud Gallias assertor, aut inter primos, aut inter maximos*, vt ait Cassianus. *Dicebant vero qui cum ipso sentiebant, solitarium hominem* JESUM CHRISTUM *sine vlla peccati contagione vixisse; eoque progressi sunt, vt assererent homines, si velint, sine peccato esse posse: consequens enim existimabant, vt si homo solitarius* JESUS CHRISTUS *sine peccato fuisset, omnes quoque homines sine Dei adjutorio esse possint quidquid ille homo solitarius sine consortio Dei esse potuisset; ac si nullam facerent inter omnem hominem ac Dominum nostrum* JESUM CHRISTUM *esse distantiam, cum idem vtique homo nisu atque industria sua mereri possit quod Christus studio ac labore meruisset*, &c.

Admonitus vt errorē revocaret, ejicitur ex Ecclesia, & in Africam fugit. Ibi correctus.

Admonitus est a Cassiano Leporius, imo jussus a Proculo Massiliensi, vt errorem damnaret. Sed neque monentem audire voluit, neque jubenti parere: quamobrem ejectus ex Ecclesia fugit in Africam, vbi ab Augustino correctus, libellum emendationis ad Gallicanos Episcopos misit, Africanorum Patrum subscriptionibus & literis approbatum.

Tumultuantes Imperiali auctoritate comprimi oportuit.

Forte satagente Augustino.

Libello accepto, commotiones animorum extitisse in Galliis non incredibile est, indeque ortam necessitatem, auctoritate imperatoria tumultuantes coercendi. Imo nec absurdum est sentire, Augustinum simul & ad Gallos scripsisse, & per suos in aula egisse, vt coactis ad subscribendum damnationi hæreticorum Episcopis, perinde componerentur omnia in Galliis atque in Africa; vt quas inter regiones tanta erat societas opinionum, deportatis cum mercibus etiam erroribus, intercederet quoque non fidei tantum, sed & remedii adversus errores communio.

Nec improbabilis conjectura.

Conjecturam hanc juvaret forte, si suis e tenebris prodiret in optatam lucem concilium illud magnum Gallicanum, a quo in Britanniam Germanus cum Lupo ad extirpandam hæresim Pelagianam missus est. Dicunt enim, qui nonnihil affirmant se inaudisse, in eo & haberi commonitorium legatis datum, & fieri mentionem octo canonum, quos vulgus Milevitanos vocat, quasi formulæ ab iis subscribendæ, *qui errata correxisse, sesèque catholicæ fidei reddidisse videri vellent.*

Notatus Gothofredus.

Verum conveniendus nunc paucis Gothofredus, qui in paratitlo *de hæreticis* memorabile quiddam sibi videri ait, per Gallias nullam hæresim toto sex voluminum immenso codice Theodosiano memorari: additque Galliam, teste Hieronymo, ad hoc ævi, nulla monstra aluisse. Sed, nisi Sirmondianam appendicem voluisset rejicere, poterat, salvo Hieronymi testimonio, factam in codice, qui ad annum vsque 438. producitur, memoriam hæreticorum in Gallia repertie ad annum 425.

Defensus Sirmondus.

Cur autem appendicem Sirmondi rejecerit, cum neque Lugdunensi Aniciensique codici fidem abrogare tentaverit; neque, si maxime tentasset, potuisset tamen, cum Divionensis alter codex auctoritatem aliis adjungat: aliam certe causam non video, præter indolem atque præjudicium professæ sectæ, impatienter ferentis,

quæ ad ecclesiasticarum personatum immunitatem faciunt. quam ob causam ad *l. 47. de Episc.* ea profudit in Valentinianum & Augustam matrem, aliosque immeritos, quæ, vt ab heterodoxo expectari queant, sane tamen non decent juris, id est, æqui bonique interpretem.

Edictum Amacii PP. G. non extat.

Non extat, quod sciam, edictum Amacii PP. Arelate propositum, nisi forte lateт in archivo Ecclesiæ Arelatensis, ex quo sunt erutæ quædam, & ad cardinalem Baronium missæ, Zosimi literæ de privilegiis Ecclesiæ Arelatensis, &c. Hæ annalibus insertæ sunt, magno chronologiæ bono.

Tribus indiciis ostenditur legem ad Valentinianum pertinere.

IMPP. THEODOSIUS ET VALENTINIANUS.] Etsi vtriusque Imperatoris de more nomen constitutio præferat, & primum quidem Theodosii: ex tribus tamen constat ad Theodosium non pertinere, quod nonnullis visum; sed ad Valentinianum. ex loco scilicet, vnde data est; ex illustri viro, ad quem directa; & ex argumento seu dandæ causa. Data est Aquileiæ, quæ civitas ad occidentale Imperium pertinebat; ad Præfectum P. Galliarum, qui suberat Occidentis moderatori; de Episcopis, qui versabantur in Gallicanis regionibus, per Patroclum Arelatensem conveniendis: ex his enim notis certo dignosci solet, ad quem Imperatorem vnaquæque lex spectet, etsi plurium nomen in fronte gerat; siquidem alter nunquam alterius negotiis se immisceret, suis quilibet limitibus contentus. Quanquam leges, quæ in vna parte Imperii ferebantur, mittebantur quoque ad alteram, vt si quando opus esset, vbique servarentur; & vnitas Imperii in pluribus capitibus consistentis ostenderetur.

Vix sexennem.

CÆSAR.] Cum hæc constitutio Aquilegiæ data sit VII. Id. Jul. Theodosio XI. & Valentiniano Cæsare coss. id est, ann. 425. datam oportet a Valentiniano vix bene sexenni, certe nondum Augusto, sed tantum Cæsare: natus est siquidem ann. 419. die 2 vel 3. Julii. Dictus a Theodosio Constantinopoli nobilissimus, Honorio adhuc superstite, id est, ante diem 19. Augusti ann. 423. qua fato functus est Honorius. Appellatus Cæsar anno consequente, die 24. Octobris, Thessalonicæ. Augustus denique renunciatus Romæ per Helionem officiorum Magistrum die 23 Octobris, cum septennium ingressus esset. ex quibus aperte conficitur, editam nomine Valentiniani sanctionem, Placidiæ matri Augustæ tribui debere.

Olympiodorus apud Photium cod. 80.

Quo in loco silere non possum, quod sæpe miratus sum, totius orbis Romani clavum tenuisse tunc temporis duas feminas, Pulcheriam Theodosii sororem, & Placidiam Valentiniani matrem, femineisque imperiis, & forte studiis servivisse Orientem Occidentemque, cum olim vix obedire vellet Constantinis & Theodosiis Magnis.

Contentio inter duos eruditos viros, Sirmondum & Chiffletium, de nomine Præfecti P. Galliarum.

AMACIO.] Ita quidem Sirmondus, sed repugnantem habuit Chiffletium, in notis ad Ferrandum, vbi fretus auctoritate codicis Divionensis, asseruit pro *Amacio*, reponendum, *Almachio.* Contendebat in contrarium Sirmondus, notis ad Chiffletii locum manuscriptis, Almachium esse vocem peregrinam, Amacium vero dictum pro Amachio sive Amacho, quemadmodum Pammachium pro Pammacho. At id occupavit Chiffletius, negans vocem Almachii ita peregrinam videri, quin mentio fiat in Martyrologio Romano Almachii martyris, imperante Honorio, Romæ passi Kal. Januarii; & Almachii Præfecti, sub quo, temporibus Alexandri, Cæcilia martyrium fecit x. Kal. Decembris. Verum docet Baronius in notis ad Martyrologium, non Almachium, si qua fides Theodoreto, sed Telemachum martyrem dici debere: acta vero Cæciliæ, vt pluribus scatent mendis, sic in hac voce peccare potuerunt. Utut sit, nolim ego tantos inter viros litem de vno nomine componere.

Lib. 5. hist. cap. 26.

Laudatus Gothofredus ob emendatam inscriptionem duarũ legum.

Gothofredus primam legis partem titulo *de Episcopis*; postremam titulo *de hæreticis* exhibuit, vt erat prius, datam Basso Comiti R. P. sed simul admonuit erratum in his vocibus, *Comiti R. P.* quid enim continent leges, quod ad Comitem rerum privatarum spectet? Censuit igitur reponendum *Basso P P.* ad quem eodem anno datæ leguntur Ravennæ quatuor aliæ leges, nempe prima *de conductoribus & homin. domus Augustæ.* pridie Non. Martii, vltima *de libertis* III. Kal. April. septima *de apostatis* VII. Id. April. & vigesima octava *de Judæis* VI. Id. April.

Cõcordiæ modus inter pugnantes sententias.

Quod si lex a Sirmondo edita trium complexio sit a Valentiniano Cæsare Aquilegiæ datarum, prima Basso PP. directa dici potest VIII. Id. Octobris, tertia eidem VIII. Id. Augusti, media Amacio PP. Galliarum VII. Id. Jul. eaque ratione iniri forte poterit concordia pugnantium opinionum.

De Patroclo Arelatensi Episcopo.

PATROCLUM SACROSANCTÆ LEGIS ANTISTITEM.] Arelatensem Episcopum intelligit, qui ann. 412. ope Constantii, tunc magistri militum, postea Imperatoris, evectus est in sedem Erotis. Pulsusne fuerit jure, an injuria Eros, dissentiunt auctores: nos adhæsimus summo pontifici Zosimo, jure damnatum scribenti. Patroclus porro episcopatum tenuit annos ferme quatuordecim, a Zosimo elatus, depressus a Bonifacio, donec jussu Felicis magistri militum, occisus a Tribuno barbaro sedem reliquit Honorato ann. 426.

Quæ Gallicanæ regiones significentur.

GALLICANIS REGIONIBUS.] Dubitaverit aliquis, nec temere forsan, mea quidem sententia, an his vocibus septem dumtaxat provinciæ significentur, quarum singulis annis apud Arelatem magnum concilium cogebatur, vocante Præfecto P. Galliarum: an aliæ etiam omnes, quæ præfecturæ suberant, ipsæ nempe Galliæ, Britanniæque & Hispaniæ. Omnes quidem significari puto, sed præsertim septem provincias: regiones enim Gallicanæ, quando Principes ad Præfectum P. G. rescribunt, tanta significationis amplitudine accipiuntur, quanta solent suburbicariæ, cum decreta ad Præfectum V. mittuntur. Accipiuntur vero tunc temporis regiones suburbicariæ, quam late patet potestas Præfecti V. Ut in tota porro Galliarum diœcesi non vigebat forte malum, sed prope Arelatem: ita remedium ad hanc præcipue partem spectare debuit.

Ex constit. Honorii ad Agricol. PP. G. ann. 418.

Conjectura de hoc toto negotio non omnino improbabilis.

Verum præterire non possum silentio, quod sæpe mihi historiam hanc attentius contemplanti venit in mentem, Valentiniani scilicet decretum, ipsas quoque, vel in primis Britannias spectasse, quas Agricola Severiani Episcopi Pelagiani filius sparsa hæresi turbabat: quarumque plures Episcopos abduxerat a fide gratiæ Christi in nefandum Pelagiani erroris dogma.

Quidni enim, loquebar, cum ea tempe-

ſtate Britanniæ forent pars Gallicanarum regionum, vt ex notitia Imperii conſtat, atque ita regerentur poteſtate Præfecti P. G. de Britannicis Epiſcopis compeſcendis ad Præfectum G. Cæſar ſcripſiſſe credatur? Quidni Patroclus, jure antiquo Arelatenſis ſedis, in eos juſſus ſit eccleſiaſticum judicium exercere? Quidni hac occaſione coactum ſit magnum illud Gallicanum concilium, ex quo Germanus Lupuſque in Britannias legati ſunt, occiſo nempe Patroclo, & Honorato ipſius ſedem munuſque adepto? Quidni tandem conventio illa, cujus meminit Cæſar, nihil aliud fuerit, quam propoſitio canonum octo Africanorum ſubſcribendorum facienda Epiſcopis, per legatos a ſynodo mittendos? ſic enim Neſtorio delati ſunt a quatuor Epiſcopis legatis Alexandrinæ ſynodi anathematiſmi, cum epiſtola ſancti Cæleſtini, interminata depoſitionis pœna, niſi intra decimum diem, anathematiſmis ſubſcribens, conſentiret Eccleſiæ catholicæ.

CONSTITUTIONES
THEODOSII JUNIORIS
ADVERSUS PELAGIANOS.

Duas ſanctiones edidit Theodoſius.

HUeusque tractatum eſt de conſtitutionibus; quas in cauſa Pelagiana condiderunt Occidentis Imperatores, Honorius, Conſtantius, & Valentinianus: videndum eſt deinceps de ſanctionibus duabus ab Orientis Imperatore Theodoſio editis; ſed illarum nihil ſupereſt, præter memoriam, eamque ſatis obſcuram.

Primæ meminit Cæleſtinus. 1. p. conc. Epheſ. cap. 18.

Meminit primæ ſanctus Cæleſtinus Neſtorio ſcribens in hæc verba: *Aliquantis diebus vitæ noſtræ, poſt nefandum & ſæpe damnatum dogma Pelagii atque Cæleſtii, catholica fides quietem habuit, quando eos cum ſuæ diſputationis ſequacibus, telo vnita ſententia Occidens Orienſque percuſſit. Denique ſanctæ recordationis Atticus catholicæ magiſter fidei, & vere beatæ Joanni etiam ad iſta ſucceſſor, eos ita perſecutus eſt, pro rege communi, vt his ne ſtandi quidem copia illic præſtaretur.* Neque enim Epiſcopi expelli potuiſſent vrbe regia, niſi ſtatutis eccleſiaſticis ſynodiſque auctoritas imperialis vim addidiſſet. Ea vero tempeſtate ſynodum ab Attico habitam fuiſſe, oſtendimus in diſſertatione de ſynodis.

Secundæ M. Mercator. *In tit. Commonit.*

Secundæ mentio paulo expreſſior eſt apud Mercatorem, qui poſtquam ſcripſiſſet, ſe ſuum Commonitorium de nomine Cæleſtii, non tantum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ſed etiam plurimis religioſiſſimis viris, ipſique principi Theodoſio obtuliſſe: *Per hoc*, inquit, *Commonitorium cognito funeſtiſſimo errore, imperiali præcepto tam Julianus defenſor & ſequax ejus, cum cæteris ſociis & participibus ſuis, quam poſtea idem Cæleſtius de Conſtantinopolitana vrbe detruſi ſunt;*

Utriuſque edendæ cauſa.

Utriuſque hiſtoria peti debet, partim ex diſſertatione de ſynodis; partim ex notis ad titulum Mariani Commonitorii: prior enim, poſt ſynodum ſecundam ab Attico in vrbe regia ſuper ea re coactam, data eſt; poſteriori occaſionem fecit Commonitorium Mercatoris.

Utraque data Conſtantinopoli.

Utramque Conſtantinopoli datam ex eo certum eſt, quod tempore tum ſynodi ab Attico collectæ, tum oblati a Mercatore Commonitorii, id eſt, ann. 424. aut 425. & 429. legum chronologia Theodoſium demonſtrat, verſatum fuiſſe Conſtantinopoli. Nam conſulatu Victoris, quo conſignatur annus 424. datæ ſunt Conſtantinopoli lex 3. *de veſtibus oloveris*. lex 7. *de inoff. teſt.* lex 4. *de ſpect.* lex 1. eod. *de off. quæſt.* lex 5. *de conl. donat.* lex 15. *de metallis*, lex 33. *de annona & trib.* Datæ ſunt, Dyoniſio & Florentio coſſ. id eſt, ann. 429. lex vlt. eod. *de precib.* & lex vlt. *de Judæis.*

Utraque ad Præfectum P. Orientis.

Ad quos ſingulæ miſſæ ſint, conjectura poſſumus aſſequi: cum enim Theodoſius junior omnia ſua decreta de rebus religioſis defendendis, & coercendis religionis hoſtibus, nulli alteri ſolitus ſit, quam Præfecto P. dirigere, vt conſtat ex lege 18. *de Jud.* lege 48. & 49. *de hæret.* lege 21. *de Jud.* lege 6. & 7. *Ne ſanct. bapt. iteret.* lege vlt. *de inceſt. nupt.* lege 22. *de Jud.* lege 57. *de hær.* lege 42. *de Epiſc.* lege 4. *Ne chriſtiana mancip.* lege 25. *de Jud.* lege 59. *de hær.* lege 26. *de Jud.* lege 5. *Ne chriſt. mancip.* lege 22. *de pag.* lege 27 *de Jud.* lege 23. & 24. *de pag.* lege 60. *de hær.* lege vlt. *de pag.* lege vnic. *Nemini lic. ſig. ſalvata.* lege 65. *de hær.* lege 4. 5. & 6. *de his qui ad Eccl.* lege vnic. *de bon. cler. & monach.* lege 21. *de Epiſcopis*; cumque præfecturam Orientis geſſerit Aſclepiodotus, ann. 424. Florentius ann. 429. vt demonſtrant leges ad ipſos miſſæ, par eſt credere, ad eoſdem ſcriptas conſtitutiones, de quibus agitur.

Prima ad Aſclepiodotum, ſecunda ad Florentium.

Dixi omnia decreta de rebus religioſis, &c. nec tamen ignoro, quin lex vltima *de Judæis* ſit ad Joannem comitem S. L. & lex vltima *de hæreticis* ad Leontium P. V. vt vulgo legitur in codice Theodoſiano. Sed cum prior pertineat tantum ad colligendum aurum coronarium, non item ad rem vllam religioſam; cumque in legem poſteriorem manifeſtus error, in vulgatis editionibus codicis, irrepſerit, hoc enim anno Leontius procul dubio præfectura Prætorii fungebatur: nullum ex alterutra lege præjudicium dicto fieri poteſt.

Illuſtratur lex vltima *de Iudæis*, & emendatur lex vltima *de hæreticis*.

Ex hac autem animadverſione colligo, ſuas etiam forum civile, quemadmodum & eccleſiaſticum, habuiſſe tunc temporis cauſas quaſdam religionis majores, quæ ad ſupremum, poſt Imperatorem, judicium ſeu tribunal deferrentur: nam Præfecti P. ſumma fuit poſt Imperatorem auctoritas.

Menſis & dies penitus latent, niſi quod poſterior ad finem anni 429. prior ad initium anni 425. attinere videtur: data eſt enim illa poſt oblatum Imperatori Commonitorium, id eſt,

Prior pertinet ad initium anni 425. poſterior ad finem anni 429.

Vide notat. ad si,a um Commonit.

inclinante anno 429. ista vero aoteceffit aliquot mensibus obitum Attici, qui contigit die 10. Octobris ann. 425. quemadmodum io differtatione de synodis confectum est.

Neutra in codicem Justinianæi relata est a Triboniano, & qua de causa.

Neutrius pars vlla in codicem Justinianæum relata est, partim quia vtraque temporaria Triboniano visa est; partim quod Jostaniani temporibus vix vllæ reliquiæ Cælestiani erroris in Oriente supereffent; vel si quæ manerent, ioter hæreses noxias, tum sectatorum paucitate, tum maxime Orientalinm multorum opinione contemoereotur. Opinione, inquam, multorum Orientalium, nec enim alte meotibos omnium insederat fides catholica peccati origioalis: imo fuerunt, qui ejosmodi assertionem aliquid habere Origeoiani veneni putareot, propter inscitiam, qua non satis traductionem peccati a cummissione distinguere ooveraot, nemioemque credebant dici posse reum oasci, oisi cujus animus sua voluntate prius peccasset, quam laberetur in corpus.

Certe Photius eo loci, vbi reprehendit Theodori Mopsuesteni responsiones ad argumenta defeodeotium peccatum origioale, non procul recedit a Theodori ipsius opinione: siquidem alias tradit esse ratiooes dissolveodi argumentom, a baptismo infantiom pro peccato originali petitum, qoam quibus Theodorus vsus esset. Sic enim loquitur: *Sed fortasse ne ipse quidem volens huc deductus est, tantumque, vt dubios sic quærentium nodos dissolvat: Quare pueri sanctissimis mysteriis communicant? Cur baptismate digni judicantur, nisi quia & ipsi peccatis abundant, insito jam in naturam ipsam peccato, in peccatorum enim hac remissionem conferuntur? Verum oportebat, & illam dubitationem, multas alioqui habentem dissolvendi vias, alio modo dissolvere, absurdisque illis, quæ ad ipsam peccatorum remissionem consequuntur, consideratis, nihil ejusmodi prodigiose confingere*, &c.

Photius suspectus erroris Cælestiani. Cod. 177.

DISSERTATIO IV.

DE SUBSCRIPTIONIBUS EXACTIS IN CAUSA PELAGIANORUM.

In hæc verba Marii Mercatoris: *Julianus & reliqui complices subscribere detrectantes, non solum imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi atque exauctorati, & omni Italia deturbati sunt.* *Common. c. 3.*

Transitus a posterioribus duabus dissertationibus ad hanc quartam.

HACTENUS supremas potestates duas, ecclesiasticam & imperatoriam, conjunctas vidimus in excidium vnius errotis, illam in synodis, istam in sanctionibus Ecclesiæ judicium secutis: oportet deinceps ostendere, quis fuerit communis ille conatus, communisque modus adhibitus, ad præstandum efficaciter, quod prudenter in Ecclesia & in aula deliberatum fuerat. Nullus veto fuit alius, si Mercatori credimus, cui Augustinus Possidiusque ac Prosper astipulantur, quam quod imperata est subscriptio facienda decretis Ecclesiæ Pelagium Cælestiumque & reliquos ejusdem impietatis defensures damnantis. De subscriptione hujuscemodi in causa Pelagianorum exacta futura est quarta hæc dissertatio, qua illustrari postulant non allata solum Mercatoris verba ex Commonitorio, sed alia passim in libro Subnotationum obvia.

CAPUT I.

Quæ causa & ratio dissertationis de subscriptionibus exactis in causa Pelagianorum.

Pertinacia incredibilis.

NULLA fuit hæresis, quod jam dictum plus semel, aut pertinacior, quam Pelagiana; aut quæ obstinatius & artificiosus restiterit adversus Ecclesiæ decreta, atque Imperatorum sanctiones. Videri potuit cognata morbis, qui remediis augentur; vel graminum similis, quæ excisa subolescunt, & exusta suis cineribus seruntur.

Cælestii. *Concil. Carthag. & Aug. passim.*

Perttactus fuerat Cælestius ad episcopale judicium Aurelii Carthaginensis, in eoque communione privatus, donec errores suos damnaret; sed hæreticus apprime eruditus fori artibus, sententiam Episcopi, obtenta sedis apostolicæ appellatione, quam prosequi non habebat in animo, declinavit, interimque latius disseminavit hæresim, profugiens ipse quidem in Asiam, sed per suos Carthagine relictos, Africam, obnitente licet Augustino, vix non pervertens.

Pelagii. *Aug. lib. de grat. Christi.*

Pelagius Diospolim vocatus ad Episcuporum concilium, venit certus fallendi Patres, quibuscunque posset dolis; ideoque damnavit omnia, quæ objiciebantur, metuens alioquin damnationis. Cumque verbis ambiguis caput suum anathemati subduxisset, sub ementita specie catholici, securius postea perniciosiusque docuisset, nisi Theodotus in Oriente, coacta synodo, Augustinus ex Occidente, missis libris obstitisset.

Utrinsque. *Aug. serm. 2. de verbis Apostoli, &c.*

Uterque a sede apostolica, cui præerat Innocentius I. duobus Africæ conciliis rescribentibus, damnatus erat; rescripta venerant Roma in Africam; causaque finita erat, si jure ageretur: non est tamen finitus error, sed compressus tantum; & ita quidem leviter, ut postquam latuit tantisper, quasi ad reficiendas vires, tanto pluribus, dum obscure serpit, probatus sit, quanto audacius auctores ipsius jurarent, se solo inimicorum odio potentiaque opprimi.

Aug. lib. 2. ad Bonifacium, &c.

Cum ambo rursus, post obitum Innocentii, mendacibus libellis pene obtinuissent a Zosimo, vt sua causa retractaretur; imo vt catholici, rejecto in adversarios crimine, dicerentur: Patres Africani retulerunt iterum ad summum Pontificem de re tota; & ille certior factus, homines cum suis erroribus toto orbe proscripsit.

Potuit tunc videri penitus prostrata hæresis, sed inde tamen altius extulit caput; adeo vt quæ, in hunc vsque diem, per duos homines, certe perobscuros, mussitabat, ausa sit octodecim Episcoporum ore loqui in Italia, omnesque catholicos infando nomine Manichæos liberius

appellare, fideique defensores laxatæ morum licentiæ reos facere.

Infringendæ remedium subscriptio;

Quæsitum est remedium par tanto malo, nec aliud ab Augustino, aliisque zelo Dei ardentibus inveniri potuit, quam si exigeretur ab omnibus, non Episcopis tantum, & presbyteris; sed etiam minoribus clericis, imo & laicis, quorum fides in suspicionem venisset, vt plane aperteque subscriberent factæ ab Ecclesia damnationi hæresis, auctorumque simul, qui hanc in vulgus sparsissent: sic enim visum est occurri posse malignis artibus hominum, qui modo verbis ambiguis sua dogmata dissimulabant, modo dogmatum auctores per solam subreptionem damnatos esse jactabant.

Nestor. epist. 2. ad S. Calestin.

Imperata tunc primum omnibus.

Tunc primum, opinor, contigit, vt conjuncta Ecclesiæ Imperatorumque auctoritate, mandaretur omnibus cujuscunque ordinis fidelibus, vt definitioni sedis apostolicæ, sic tanquam communi Ecclesiæ doctrinæ, certæque fidei regulæ, &, vt loquitur putatus Prosper, AUCTORITATI REGULARI, subscriberent; eaque ratione suam ita probarent fidem, vt legitimi Ecclesiæ filii a supposititiis latere volentibus in turba, id est, filii lucis a filiis tenebrarum, discernerentur.

In append. ep. Calestini ad Episc. Gall.

Qua occasione de hoc argumento tractandum.

Totum hoc negotium peractum est quinto sæculo, quo nullum fuit doctius, nullum disciplinæ ecclesiasticæ observantius, idcoque in illud ego existimavi diligentiore cura inquirendum; non tantum vt illustrarentur verba Mercatoris, quæ adduxi; sed etiam vt patefactis iis, quæ tunc gesta sunt a viris omnium, qui vnquam fuere, sanctissimis juxta, & rerum ecclesiasticarum peritissimis, obstruatur os loquentium iniqua, & nostram in eo ætatem accusantium, in quo majorum leges & exempla sectatur.

Et quo modo.

Idoneus autem, meo quidem judicio, futurus est inquirendi modus, si secundo deinceps capite explicetur, quid nomine subscriptionis in hac re intelligatur, quæ ipsius causæ, quæ vtilitas, &c. Tertio, quæ tanta hujus remedii necessitas adversus hæresim Pelagianam. Quarto, quorum damnationi subscribi mandatum sit, an dogmatum tantum, an etiam auctorum. Quinto, an homines illi, quorum damnatio subscribebatur, faterentur se ea sentire, quæ objiciebantur. Sexto, quæ fuerit, & a quo præscripta formula fidei subscribenda. Septimo, qua auctoritate lex subscribendi lata sit, an sola sacerdotali, an imperiali quoque. Octavo, quibus imperata sit subscriptio, an solis Episcopis, an aliis etiam de clero, imo & de plebe; & quæ pœna subscribere abnuentibus statuta. Nono, quid recusantes causarentur, & quam in partem accepta sit recusantium exceptio. Decimo, quibus aliis artibus vsi sint ad tergiversandum, & quid ad tergiversandi causas responsi datum a Patribus. Undecimo, quomodo actum deinceps cum pertinacibus, & qua indulgentia resipiscentes ab Ecclesia excepti sint.

Porro autem post inquisitionem factam, referendum putavi, non quid ego argumentatione confecerim ex dictis Patrum, sed quid suis ipsi verbis sint locuti: sic enim mihi visa est legentium sententia tanto verior liberiorque futura, quanto minus præjudicii allatum fuerit.

Verum ea ratio me coegit, non tantum prolixiora sæpe testimonia adducere, sed etiam aliquando eadem repetere diversis capitibus: quod vtrumque videri forte cuipiam fastidioso possit otiosum atque superfluum. Sed sine prolixitate ista latuisset omnino mens auctorum: & ea est, tum rerum, quæ tractantur, tum testimoniorum conditio, vt neque illæ conjungi potuerint, sine confusionis vitio; neque istorum partes disjungi debuerint, sine dispendio claritatis.

CAPUT II.

Quid nomine subscriptionis intelligatur, quæ ipsius causæ, quæ virtutes, atque vtilitates.

Quæ notio subscriptionis in hoc negotio.

SUBSCRIPTIONIS nomine intelligitur cautio, vel, vt ait sanctus Leo, satisfactio scripto data, qua quis secundum præscriptam formulam, aperta sinceraque professione, testetur, Ecclesiæ se judicium super aliqua re, vt decet filium vnitatis amantem, obedienter recipere, & fideliter amplecti.

Quis finis.

Ex hac notione colligere est, subscriptionis exigendæ finem, quem ostendisse videtur Apostolus, cum scriberet ad Corinthios contentionum paulo amantiores, nimirum, *vt omnes* vnius matris filii *id ipsum dicant, nec sint schismata* in domo pacis, *sed singuli potius perfecti sint, in eodem sensu, & in eadem sententia.* Cum enim nihil sit optabilius Ecclesiæ, quam pax domestica; nec pax illa sit aliud, quam consensio voluntatum; nec voluntates consentire soleant, vbi mentes dissentiunt, id maxime contendit Ecclesia, vt *omnes* sui filii *id ipsum sapiant, Deusque pacis atque dilectionis inter eos habitet.* Illa igitur, quoties dissentiendi causas, sic tanquam zizania, serit inimicus Christi, vocat continuo omnes filios ad sibi, atque adeo inter se, consentiendum; renuentes cogit, suspectam suam aut fidem aut obedientiam testimonio publico approbare: vt vel ipsi arguantur suo chirographo, si postea velint contradicere; vel si chirographum præbere noluerint, discernantur, & tanquam divinæ fidei pacisque publicæ turbatores vitentur.

1. Cor. 1. v. 11.

Ibidem.

Quæ forma.

Colligere quoque est, quæ debeat esse subscribendi forma: ea nempe, quam non suo quisque arbitrio sibi fingat, sed quam Ecclesia præscribat. ipsius enim est præscribere formam, qua fides probetur, cujus interest probari fidem prout oportet. Et vero, cum subscriptio nihil aliud sit, quam modus quidam præstandæ erga superiorem, sive satisfactionis, sive obedientiæ, sive submissionis, atque consensionis, absurdum est inferiorem ad arbitrium suum, vel

satis-

satisfacere, vel obedire superiori; absurdum quoque, filium sibi facere legem submittendi sese matri, eique consentiendi.

Quæ materia, an dogmata solum, an quodlibet Ecclesiæ judicium.

Jam vero subscriptionis materia, etsi est per se definitio dogmatum, est tamen aliquando quælibet alia judicantis Ecclesiæ sententia. Nam licet fides sit vinculum illud quasi ἑνώσεως, quo Ecclesiæ filii colligantur in vnum corpus; hujusce tamen corporis pax, quæ fraterna caritate continetur, perturbatur facile, quoties vel non omnes conveniunt in vnam cum capite sententiam, vel non inter se concordant. Ut enim contentiones nunquam sine animorum commotionibus existunt: ita semper ex magnis animorum commotionibus schismata oriuntur.

Quibus imperari possit.

Ex his porro liquido patet, qui possint ab Ecclesia subscribendi præcepto cogi: omnes nimirum, qui filiorum hujusce matris nomine censentur, si quando ipsorum dissensio qualecunque scandalum pariat. omnes dico, cujuscumque sint ordinis atque conditionis. Æstimare vero, quæ idonea sit, sive ex eventu, sive ex metu scandali parta causa vtendi hoc præcepto, ad solam Ecclesiam pertinet; quæ, prout a Spiritu sancto edocta fuit, aliter aliis temporibus hac sibi a Deo concessa potestate vsa est, pluresque modo, modo pauciores fidelium ordines ad subscribendum obstrinxit.

A quo possit imperari.

Patet quoque, non Ecclesiæ tantum decretis, sed etiam imperialibus edictis, eos, quorum interest sententiam esse perspectam, cogi posse ad subscribendum præscriptæ formulæ. Nam cum pauci amore justitiæ ducantur, plures timore pœnæ, cumque inter pœnas duum generum, spirituales minus terreant obstinatos quam corporales, non tantum adhibendæ sunt Ecclesiæ definitiones, quæ justis dirigendis sufficiant; sed etiam intentandæ pœnæ vtriusque generis, quæ improbis absterrendis pares sint.

Quæ ipsius virtutes.

Eget autem subscriptio tribus virtutibus, claritate, sinceritate, & plenitudine, vt expetitum finem consequatur. Unde sanctus Leo ad Nicetam de Pelagianis scribens: *Damnent*, inquit, *apertis professionibus sui superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum vniversalis Ecclesia exhorruit, detestentur, omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis, & apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur; nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum*, &c.

Epist. 81.

Denique experientia docuit, non vtile tantum fuisse, atque opportunum hoc remedium, sed etiam necessarium aliquando, & tunc maxime, cum extirpanda fuit pertinax quædam hæresis, quæ fraude magis obreperet, quam manifesta audacia grassaretur.

Quæ vtilitas, aut etiam necessitas.

Solet autem ita obrepere, cum impia dogmata occulte tradunt homines, specie quidem pii, sed qui, verbis ad fallendum compositis, aliud palam, aliud in recessu eloquantur; cum, traductis apud ineruditos sub hæreticorum nomine catholicis, veritas personarum invidia laborat; cum erroris defensores apertam non faciunt ab Ecclesia discessionem, sed latere student permixti fidelibus, vt certius noceant; cum homines illi, si fuerint ejecti Ecclesia, maligna hypocrisi, pœnitentiam, pro temporibus & locis, mentiuntur, & per insidiosas vocum ambages, conantur imponere ipsismet pastoribus, &c.

Tunc enim oportet, & impia dogmata cum suis auctoribus in publicum proferre, vt dignoscantur; & veritatis catholicæ defensores a calumnia vindicare, vt pro fide pugnent efficacius; & ejicere ex ovili lupos, ne perdant oves; & mendaces suo chirographo tenere, vt vel corrigantur, sublata spe mentiendi, vel suo testimonio convincantur, si redeant ad errorem.

Constans vero Ecclesiæ vsus probat, ea, quæ diximus, vix ac ne vix quidem, præstari posse, nisi homines hujusmodi, vt loquitur sanctus Leo, *quæ ad excisionem hæresis, apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare, plenis & apertis ac propriæ manu subscriptis protestationibus eloquantur.*

Epist. mox citata.

CAPUT III.

Quanta fuerit necessitas exigendi subscriptiones in causa Pelagianorum.

Necessitas exigendæ subscriptionis, pertinacia hæresis.

NECESSITAS igitur adhibendi, ad extirpandas hæreses, subscriptionum remedii, orta est aliquando ex nimia hæreticorum pertinacia, qua nimirum fiebat, vt communibus remediis malum non modo non cederet, sed majus evaderet. Fuit vero Pelagiana hæresis præ cæteris eo vsque pertinax, vt vix vnquam cesserit vtriusque potestatis viribus etiam conjunctis.

Pertinaciæ quatuor causæ.

Tantæ pertinaciæ Patres non aliunde causas reperiendas putarunt, quam ex modo, quo vel crevit, vel se adversus Ecclesiæ damnationes defendit. Crevit, inquam, partim suis quasi propriis augmentis, partim rei catholicæ detrimentis: nam & artes adhibuit, quibus invalesceret ipsa per se, & iniquam in catholicos doctores struxit calumniam, qua veritatem aliena invidia oneraret. Jam vero duobus se modis, maligne quidem, sed efficaciter, adversus Ecclesiæ damnationem tutata est: nam Pelagiani discessionem sponte nunquam fecerunt, sed permixti fidelibus latere conati sunt. Si autem aliquando deprehensi sint, domoque pacis tanquam perturbatores ejecti, tunc pœnitentiam ementiri, subrependo ad communionem redierunt: atque ita quatuor omnino causas pertinacia tanta habuisse merito videtur, artes scilicet spargendi sese, calumniandi catholicis, retinendæ in speciem communionis, & simulandæ pœnitentiæ.

Has autem causas operæpretium est, explicare simul & comprobare singulas verbis ipsis Patrum quinti sæculi. Nec enim alii videntur adducendi, nisi forte vnus aut alter, sed ex occasione tantum, & qui de quinti sæculi hominibus aliquid retulerit: qui vero adducentur, non aliter quam suis verbis testimonium dicere sinentur, vt tota hæc dissertatio sit potius quæstio facti, quam rationum contentiosa agitatio.

Qua ratione tractandum de singulis.

§. I. *Prima causa, cur tam pertinax fuerit hæresis Pelagiana, ars spargendi se atque dilatandi.*

Modi novem quibus hæreses solent latius crescere & pertinacius hærere.

NUNQUAM hæresis altiores agit radices, obstinatiusque hæret mentibus, & latius serpit in populos, quam cum occulte traditur, verbis ambiguis, per pios in speciem homines, disertis sermonibus, missis in provincias ad fidos epistolis, cumque nomine Episcoporum plurium, potentum gratia, feminarum artibus, præsertim nobilium, eleemosynarum largitione spargitur. Habet enim tunc ab occulta traditione, vt lateat dum occulte serpit: a pietate & fama auctorum, vt animis ineruditis potentius illudat: a sermonis elegantia, & novitate doctrinæ, vt illecebrosius placeat: ab Episcoporum nomine, & potentum gratia, vt religiosis reverentiam, meticulosis terrorem incutiat: a fœminarum artibus, vt blandiendo irrepat: ab eleemosynarum largitionibus, vt accipientium animos pene justa servitute sibi mancipet; istis vero artibus natura nihil potentius fecit ad homines fallendos illiciendosque; nihil tenacius ad vinciendos & retinendos sub spontanea quodam ineluctabilis servitutis jugo: mirum igitur videri non debet, si Pelagiana hæresis tam pertinaciter obstinata fuerit, siquidem modorum novem nullum non adhibuit, tanto perniciosius in rem Ecclesiæ, quanto efficacius in suam.

Omnibus crevit hæresis Pelagiana.

Nam OCCULTE PRIMUM TRADITA EST. Hieronymus. *Hæresis cœpit reviviscere, & non solum in Occidentis, sed etiam in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipueque Siciliæ & Rhodi, maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secreto docent, & publice negant*, &c.

Præfat. lib. 4. in Hieremiam.

Præfat. l. Subnotationum.

Marius Mercator. *Quæstio contra catholicam fidem, apud nonnullos Syrorum & præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jam dudum mota, nunc vsque penes paucos eorum admodum occulte traditur, nec ea palam profertur*, &c.

Epist. 105. ad Sixtum.

Epist. 89. ad Hilarium.

Augustinus. *Occultius penetrant domos, & quod in aperto clamare metuunt, in secreto seminare non quiescunt.* Et alio in loco: *Fuerunt apud nos, qui vbicumque poterant, hæc sui erroris nova semina spargerent. . . sed jam occulte mussitant . . . plures sunt, quam sperare possumus; & vbi non redarguuntur, etiam alios ad suam sectam seducunt, & sic crebrescunt, vt nesciam, quo sint erupturi.*

In Commonitorio.

Eo certe pertinent, quæ habet Vincentius Lirinensis. *Quid promittentes exciderunt, nisi novam nescio quam, ignoratamque doctrinam? Audias etenim quosdam ipsorum dicere: Venite, o insipientes, & miseri, qui vulgo catholici vocitamini, & discite fidem veram, quam præter nos nullus intelligit, quæ multis ante sæculis latuit, nuper vero revelata & ostensa est: sed discite furtim atque secretim. delectabit enim vos. Et item cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne Ecclesia sciat, paucis namque concessum est, tanti mysterii capere secretum*, &c.

VERBIS AMBIGUIS. quæ nempe varios in sensus pro tempore & loco commutabilia forent, & in vtramque partem versanda. Hieronymus. *Nosti quid intrinsecus discipulos tuos doceas, aliud ore commemorans, & aliud celans conscientia, nobisque alienis & indoctis loqueris per parabolas: tuis autem mysteria confiteris, & hoc juxta scripturam te facere jactas, quia dictum est:*

Epist. ad Ctesiphontem de Pelagianis.

Turbis JESUS *in parabolis loquebatur; & ad discipulos in domo dicit:* Vobis datum est scire mysteria regni cælorum, illis autem non est datum. Et postea: *Eunomiani, Ariani, Macedoniani, nominibus separati, impietate concordes, nullum nobis laborem faciunt; loquuntur enim* QUOD SENTIUNT. *Sola hæc hæresis est, quæ publice erubescit loqui, quod secreto docere non metuit: magistrorum silentia profert rabies discipulorum*, &c. *Ideo crevit vestra hæresis, & decepistis plurimos, maximeque eos, qui adhærent mulieribus, & sciunt se peccare non posse, quia semper docetis, & semper negatis.*

Matth. 14. v. 34.

Ibid. 13. v. 11.

Augustinus. *Quid enim vobis prodest, quod nescio quas ansas, atque vncos, arte nescio cujus perplexitatis, innectitis, ne simplicia pateant, & clara luceant. His nebulis illud judicium Diospolitanum se putat illusisse Pelagius, vosque ad hoc nefas toto capite annuitis, & tot ab illo Episcopos irrisos esse ridetis.*

Lib. 1. adversus Julian. cap. 5.

Sanctus Innocentius. *Omnibus, quod prosit, vna decernendum esse ducitis, vt sua constabilita regulis Ecclesia, & justo firmata decreto, talibus patere non possit, qui perversis instructi, imo destructi, verborum argutiis, sub imagine catholicæ fidei disputantes, velut pestiferum exhalant virus; vt hominum recte sentientium corda perrumpant, totamque veri dogmatis quærant evertere disciplinam.*

Epist. decretali ad Patres Carthag. concilii.

Ibidem cap. 6.

Et certe quæ potest esse confessio gratiæ magis in speciem catholica, quam ista? Dei esse quod possumus nunc bonum facere, dicere, cogitare. Hanc possibilitatem a Deo collatam indigere semper auxilio Dei, qui nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminet, atque oculos cordis nostri aperiat. Hujusmodi gratiam dari ad singulos actus, non tamen secundum merita. Sine ipsa nihil boni fieri posse. Per ipsam Spiritum sanctum illabi in corda nostra, & operari in nobis ipsum velle, quod bonum est; ipsum velle, quod sanctum est.

Lib. de gratia Christi cap. 6.

Ibid. cap. 3.

Ibid. cap. 35.

Ibid. cap.

Hæc omnia confessus est Pelagius, non tamen catholico sensu, *sed subdole, cum hanc ambiguitatem verborum discipulis sic posuerit exponere, vt nullum auxilium gratiæ crederet, quo naturæ possibilitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrina*, vt ait Augustinus.

Ibid. cap. 41.

Quæ item peccati originalis professio expressior videri possit quam ista? Adæ peccatum non solum ipsum læsisse, sed etiam totum genus humanum. Infantes non in eo statu nasci, quo fuit Adamus ante prævaricationem. Omnibus ætatibus necessarium esse baptismum, idenque veniam peccatorum ac regnum cælorum neminem invenire posse, nisi qui baptismum fuerit consecutus. Infantes ipsos egere redemptione Christi: iisdem sacramenti verbis debere baptizari, quibus majores. Imo baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam vniversalis Ecclesiæ.

Lib. de pec. orig. cap. 12.

Ibid. cap. 17.

Iul. l. 2. part.

Apud Aug. q. 66.

Lib. de pecc. orig cap. 1.

Ibid cap. 5.

Hac confessione Pelagius suffuratus est absolutionem, *& tamen latebris ambiguitatis falsitati præparabat perfugia, offundendo caliginem veritati*, vt ait Augustinus.

Ibid. cap. 18.

AB HOMINIBUS IN SPECIEM PIIS. Augustinus. *Nec tales sunt, quos facile contemnas; sed continenter viventes, atque in bonis operibus laudabiliter versantes.*

Epist. 120. c. 37.

Et vero Pelagius creditus est, dictusque ab ipsomet Augustino, cum primum spargeret errorem, *vir bonus, ac prædicandus, imo sanctus, & egregie, nec parvo provectu christianus.*

Lib. 3. de pecc. meritis & remiss. c. 1. & 3.

Unde Zosimus vehementer accusat Erotem & Lazarum, quod Pelagium *laicum virum ad bonam frugem, longa erga Deum servitute, nitentem falsis literis percellere voluissent.*

Hieronym. dialogo 1 adversus Pelag. & libro capitulorum Pelagii.

Hilarius Syracus. ad August. ep. 88. & August. ad Hilarium ep. 89. & alibi passim.

Ad hanc speciem pietatis effingendam, proderat plurimum, tam arctam morum disciplinam tradere, vt ipsa quoque Christi consilia in præcepta perverterent: docebat enim Pelagius, *non debere omnino jurari. Gloriam vestium & ornamentorum Deo esse contrariam. Christianum debere esse illius patientia, vt si quis sua auferre voluerit, gratanter amittat. Servum Dei nihil amarum de ore suo, sed semper, quod dulce & suave, debere proferre. Sacerdotem sive doctorem omnes actus speculari debere, & fiducialiter audenterque omnes corripere. Inimicos, vt proximos, diligendos. Divitem viventem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit; nec prodesse eidem, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit*, &c. Unde Augustinus ep. 89. *Proinde isti desinant contra scripturas loqui, & in suis exhortationibus ad majora sic excitent, vt minora non damnent. non enim & sanctam virginitatem aliter exhortando persuadere possunt, nisi conjugalia vincula damnaverint.* Et paulo post: *Quando isti talia dicere prohibentur, ab eis qui hoc Domini consilium non ceperunt, respondent, eos talia disputari nolle, quoniam vitiis suis favent, & dominica præcepta implere detrectant.*

Epist. 7. quæ est ad Episcopos per Picenum.

Diserto sermone. Gelasius. *Pelagium, Cælestium, Julianum, cæterosque complures oratoria facundia viros in hac assertione probavimus convictos, & tam ecclesiasticis constitutis, quam imperialibus percussos fuisse præceptis.*

Epist. 143.

Neque vero quidquam illa ætate scriptum est disertius; vel epistola Pelagii ad Demetriadem, de qua Augustinus ad Julianam Demetriadis matrem: *Satis dici non potest, quantum cupiamus, eorum hominum scriptis, quæ propter acrimoniam, atque facundiam leguntur a plurimis, apertam confessionem illius gratiæ contineri, quam commendat Apostolus*, &c.

Præf. in Cant.

Vel libris Juliani, quos cautissime legendos monet Beda, *ne per copiam eloquentiæ blandientis lector in cœnum incidat doctrinæ nocentis.*

Hieronym. ep. ad Ctesiphontē.

August. lib. 2. ad Bonifac. c. 3.

Vel scriptis Cælestii, qui cum ex auditoriali scholastico factus esset *Pelagii armiger, imo postea totius agminis ductor*, non immerito videri potest, *acerrimum*, quod a natura acceperat, *ingenium*, quodque fori artibus erudierat, ad hæresim *in aureo*, vt loquitur Hieronymus, *Babylonis poculo* novitatis amaroribus propinandam convertisse.

Epist. 79. apud Hieronym. 24. inter Augustinianas.

Vel Anniani versionibus, de quo Hieronymus. *Quæritis vtrum scripserim contra libros Anniani pseudodiaconi Celedensis, qui copiosissime pascitur, vt alienæ blasphemiæ verba frivola subministret*, &c. *in eodem luto hæsitat, &, exceptis verbis tinnulis atque emendicatis, nihil aliud loquitur.*

Dial. 2. adversus Pelag.

Præfat. in 3. librum in Hieremiam.

Epistolis in provincias missis, iisque per fidos homines summissis, ad sollicitandos simpliciorum animos. Hieronymus. *Epistolæ biblinæ volitant trans flumina Æthiopiæ*, &c. Et alio in loco: *Mittit in vniversum orbem epistolas biblinas, prius auriferas, nunc maledicas, & patientiam nostram de humilitate Christi venientem, malæ conscientiæ signum interpretatur, ipseque mutus latrat per Albinum canem.* Et in comment. Hier. ad hæc verba, cap. 23. Propterea hæc dicit Dominus exercituum ad Prophetas, &c. *Vtamur hoc testimonio adversus eos, qui epistolas plenas mendaciorum, & fraudulentiæ atque perjurii in orbem dirigunt, vt & aures polluant audientium, & existimationem simplicium lædant, quod impleatur in eis hoc quod scriptum est:* A Prophetis Jerusalem egressa est pollutio in omnem terram. *Non enim eis sufficit iniquitatem propriam devorare, & proximos lædere; sed quos semel oderint, per vniversum orbem infamare conantur, & vbique seminare blasphemias.*

Libro de gestis Palæst. cap. 30.

Augustinus. *Pervenit in manus nostras nonnulla epistola, quæ ipsius Pelagii diceretur scribentis ad amicum suum quemdam presbyterum. Ibi inter cætera:* Quatuordecim, *inquit*, Episcoporum sententia definitio nostra comprobata est . . . . *hæc epistola carnalis ventositatis & elationis volat, & gestorum tarditate prævenrata, celeritate præcedens, in manus hominum prævolat, vt quatuordecim Episcopis orientalibus placuisse dicatur.* Et postea: *Vt sola in epistola legatur infelix, & seipsam decipiens, velut victrix superbia.*

Lib. 2. ad Bonif. cap. 1.

Et alio in loco: *Novi hæretici etsi jam cavendi evidentius apertiore improbatione monstrantur, non tamen quiescunt scriptis suis minus cautorum, vel minus eruditorum corda tentare*, &c.

Lib. Subnot. cap. 7. num. 9.

Marius Mercator Julianum alloquens. *In epistola, quam mittere ausus es ad sedem apostolicam, quando conventus detrectasti cum vniversa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare: quæ antequam in manus sanctæ Romanæ Ecclesiæ veniret antistitis, te agente, a nonnullis a te deceptis, per totam pene Italiam circumlata, & tanquam magnum aliquid multorum auribus insinuata cognoscitur.*

Lib. 3. ad Bonifac. cap. 1.

Hinc Augustinus ad Bonifacium scribens de duabus Pelagianorum epistolis ad se ab eo missis per Alipium, *quæ*, inquit, *in tuas manus nonnisi vigilantissima diligentia fratrum nostrorum, filiorum tuorum, venire possent.*

Lib. 3. operis imperf. cap. 113.

Epist. 95. ad Innocentium.

Orosius in Ap. Aug. epist. 252. ad Ioan. Hier. Zosimus ep. 4.

August. lib. de gestis cap. 22.

August. lib. 2. ad Bonif. c. 3.

Favore ac nomine Episcoporum. Cælestiana siquidem hæresis auctorem habuit Theodorum Mopsuestenum, quem Julianus Basilio & Chrysostomo accenset. Pelagius ipsi quoque sancto Innocentio sua persuasisse creditus est. Certe irrepsit in amicitiam Joannis Hierosolymitani, ejusque successoris Praylii, a quo commendatitias ad sedem apostolicam literas accepit. Suffuratus est amicam ab Augustino epistolam, quam postmodum ostentaret, ad sibi conciliandam ὀρθοδοξίας opinionem. Quatuordecim Episcoporum orientalium Diospolitanæ synodi sententia se suumque dogma absolutum jactavit. Julianus octodecim Episcoporum nomine scripsit libellum fidei ad Zosimum, atque epistolam ad Rufum Thessalonicensem, vt in suas partes traheret Macedoniæ antistites.

Apud Baron. ad ann. 317. num. 25.

Valerianus ex Occidente Alexandriam navigavit, vt postquam se in Cyrilli amicitiam insinuasset, hac gratia abuteretur, ad hæresim spargendam, quod aliquatenus factum dolet Eusebius ad Cyrillum scribens: *Quomodo hunc Alexandrina Ecclesia in communionem recepit, quæ sola & prima inter comprovinciales suos refutare debuerat?* &c.

Lib. de gest. Palæst. cap. 25.

Pelagius a quibus poterat Episcopis amicas literas suffurabatur, quas suis laudibus plenas pro tempore in locum proferret. Hinc Augustinus. *Quid ei prosunt tanta ejus laudes in epistolis Episcoporum, quas pro se commemorandas, vel etiam allegandas putavit, quasi eum hæc perversa sentire, omnes, qui vehementer, & quodammodo ardentes ad bonam vitam exhortationes ejus audiebant, facile scire non potuerint.* Et postea: *Por-*

ro autem, sicut ego rationem de hac mea epistola reddidi, ita de suis, si esset necesse, redderent quorum allegantur, dicentes, vel quid putaverint, vel quid ignoraverint, vel qua ratione scripserint. Proinde Pelagius, de quorumlibet sanctorum amicitia se jactaverit, quorumlibet de suis laudibus literas legerit, quælibet purgationis suæ gesta protulerit, nisi ea, quæ contra Dei gratiam, qua vocamur, & justificamur, posuisse in libris suis idoneorum testium fide probatur, confessus anathematizaverit, ac deinde contra hæc ipsa scripserit ac disputaverit, nequaquam his, quibus plenius notus est, videbitur esse correctus.

Captatione benevolentiæ, eorum nempe, qui vel opinione sanctitatis, vel doctrinæ fama, vel opibus & potentia florerent.

Apud August. lib. de gratia Christi cap. 35.

Paulinus, cum primum hæresis Pelagiana informaretur, sanctitatis fulgore omnium oculos in se converterat; hunc suis literis Pelagius vix non attraxit in suas partes, certe ita sibi conciliavit, vt ab Augustino vir sanctus de cavendis insidiis moneri debuerit.

Epist. 106.

August. lib. de peccato orig. c. 3.

Pammachius & Oceanus eodem tempore nobilitatem generis sanctitate morum vincebant, versa in monasterium domo; in hanc aditum sibi patefecit Cælestius per Origenistarum odium, vt errorem, si qua posset, non meliorem inferret.

Epist. 143.

Proba, Juliana, Demetrias Anicianum stemma humiliati Christi postposuerant; aviam, specie virtutis; matrem viduam, adulationibus; virginem, laudibus Pelagius oppugnavit, & forte expugnasset, nisi fortiter restitissent Alipius, atque Augustinus.

Albinæ, Pintani, & Melaniæ familia tunc temporis monasteriis impar non erat religionis studio; in eam irrepere conatus est Britannus coluber, sed gliscentem prohibuit Augustinus, piasque animas duobus integris libris edocuit artes versipellis hæretici.

Lib. de gratia Christi, & lib. de pecc. orig.

Innocentio Pontifici, quo nihil fuit ea tempestate sanctius, sua persuasisse Pelagium, rumor fuit: eo de rumore questi sunt suis literis quinque Episcopi Africani.

Epist 95. inter Augustinian.

Sixtus Romæ, in Africa Augustinus, in Oriente Joannes Hierosolymitanus, in Ægypto Cyrillus, Severus Sulpitius sancti Martini discipulus in Gallis, doctrina celebres extiterunt tempore nascentis hæresis Sixtum favisse Pelagianis doluit Augustinus Et ipse Augustinus literis a Pelagio invitatus rescripsit, vnde hæreticus amicum sibi jactaret. Joannem a Pelagio seductum Innocentius, Orosius, & Augustinus scripserunt: Cyrillum a Valeriano tentatum Eusebius tradidit: a Pelagianis Severum deceptum, Gennadius testatus est.

Epist. mox cit. & epist. 105. Lib. de gestis cap. 24.

Inter Romanos, quorum antea dixi captatam benevolentiam a Pelagianis, nullus non opibus abundabat, in cujus amicitiam subrepere non tentarint callidi homines, religionis induti larvam, qua facilius imprudentes caperent. Id autem tanto nitebantur efficere appetentius, quod erat futura quæstuosa sanctitatis opinio, copiosissimeque pastura ipsos quoque, qui pro secta scriberent: perfecissent vero, nisi vt Ctesiphontem Hieronymus, sic alii alios monuissent. *Illud per te sancta & illustris domus conciliabulum precor, atque commoneo, ne per vnum, aut ad multum tres homunculos, suscipiat tantarum faces hæreseon, aut, vt parum dicam, infamiam: vt vbi primum virtus & sanctitas laudabatur, ibi præsumptionis diabolicæ, & sordidissimæ societatis turpitudo versetur. Qui hujusmodi hominibus opes suggerunt, hæreticorum multitudinem congregare, Christi hostes facere, & enutrire adversarios ejus, frustraque aliud lingua prætendere, cum manu aliud sentire comprobentur.*

Hieron. epist ad Ctesiphontem

Marcellinus Tribunus, & Valerius Comes gratia plurimum poterant apud imperatorem Honorium, imo & pietate præstabant, eo ipso tempore, quo spargebatur Pelagianus error; sed & Marcellinus præterea doctus erat in paucis, Valerius in excelsis etiam honoribus modestiam, atque in aula pudicitiam colebat. Utrumque tentaverunt Pelagiani, & ita quidem, vt debuerit Augustinus, scriptis ad vtrumque libris, artes nefarias hæreticorum aperire.

Libris 3. de pecc. merit. & libris 2. de nupt. & concupisc.

Huc pertinet, quod incredibili studio omnes majorum sedium Ecclesias fallere, tentatis Episcopis, connixi sunt: Romanam, in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Celestino, Sixto, & Leone, per omnes sectæ principes: Carthaginensem, in Aurelio, Ephesinamque, in Heraclide, per Cælestium: Thessalonicensem, in Rufo, per Julianum: Alexandrinam, in Cyrillo, per Valerianum: Hierosolymitanam, in Joanne & Praylio, per Pelagium: Constantinopolitanam, in Attico, Sisinnio & Nestorio, per septemdecim Episcopos ex Italia ejectos.

Artibus mulierum nobilium, novitatisque amantium, quas adulando, malisque artibus aliis, sibi conciliarant. Hieronymus. *Quid volunt miseræ mulierculæ oneratæ peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes: & cæteri muliercularum socii, prurientes auribus, & ignorantes quid audiant, & quid loquantur: qui vetustissimum cœnum, quasi novam suscipiunt temperaturam: qui juxta Ezechielem liniunt parietem absque temperamento, & veniente veritatis pluvia, dissipantur. Simon magus hæresim condidit, Helenæ adjutus auxilio. Montanus multas Ecclesias per Priscam & Maximillam, nobiles & opulentas feminas, primum auro corrupit, deinde hæresi polluit. Arius, vt orbem deciperet, sororem Principis ante decepit .... Duplex sexus vtrumque supplantat*, &c.

In epist. ad Ctesiph.

Et alio in loco: *Tu tantæ liberalitatis es*. (Pelagium alloquitur) *vt favorem tibi apud Amazonas tuas concilies, vt scripseris scientiam legis, etiam feminas habere debere .... nec sufficit tibi dedisse agmini tuo scientiam scripturarum, nisi earum voce & canticis delecteris.*

Dialog. 1. adversus Pelag.

Augustinus Julianum alloquens: *Tui vero, vel tuæ quales sint, nihil mea interest, quos tu, vel quas, sic fallis, vt dicas me definire, ne in cariosc quidem corpore libidinem posse frenari.*

Lib. 6. adversus Iul. cap. 4.

Videnda apud eundem Hieronymum, Augustinumque, & Mercatorem, quæ adulando viduæ Pelagius, adeo putida scripserit, vt coactus sit præ pudore, mendaciter negare esse sua.

Dial 1. adversus Pelag. Lib. de gest. c. 6. In Commonit parte 16. & sequentibus.

Largitione eleemosynarum, &c. Gennadius. *Hic Julianus eleemosynis, tempore famis & angustiæ, indigentibus omnibus suis prorogatis, multos miserationis specie, nobilium præcipue & religiosorum, illiciens suæ hæresi sociavit.*

Lib. de script. cap. 45.

§. II. *Secunda causa ejusdem pertinaciæ, calumniæ & mendacia.*

Quinque Pelagianorum mendacia.

CUR tam alte, tamque obstinate multorum mentibus insederit Pelagianus error, hanc alteram causam Patres afferunt, quod religiosos

animos, pacisque amantes, sed minus rerum prudentes Pelagiani quinque mendaciorum generibus occupaverint. Jactarunt enim dogma suo contrarium, id est, catholicum, esse ipsammet abominandam Manichæi hæresim. Non disputare se de dogmate, sed de quæstione duntaxat non magni momenti. Nullum esse sibi cum tota Ecclesia negotium, sed cum duobus fere solis hominibus, Hieronymo & Augustino, qui, quia odio & invidia flagrabant in viros apprime catholicos, totum orbem commoverent, & Ecclesiæ pacem insanis tumultibus turbarent. Suum dogma repudiari & contrarium admitti, eo tantum, quod illud virtutum studio, istud licentiæ morum faveret. Denique, ex contraria opinione non modo tota, sed vel ex vna confessione originalis peccati, blasphemias consequi pene innumeras.

Primum, quod catholici sentirent cum Manichæis.

Catholicis ergo, quod primum mendacii genus, imposuerunt nomen Manichæorum, & hæresim omnium maxime execrandam defensoribus peccati originalis affinxerunt.

In epist. ad Ctesiphontem.

Pelagius, quem ita compellat Hieronymus: *Reclamabis, & dices, Manichæorum dogma nos sequi, & eorum, qui de diversis naturis Ecclesiæ bella concinnant, asserentium malam esse naturam,* &c.

In ep. ad clericos Rom. lib. 2. ad Bonif.

Cælestius. *Dicunt illi Manichæi, quibus modo non communicamus, id est, toti isti, cum quibus dissentimus: quia primi hominis peccato,* &c.

In epist. ad Evangel. presb. tom. 6 oper. Beda sub fine.

Præfigitur homiliis S. Chrysost. in Matth.

Annianus. *Quod opus eo apud te amabilius esse debet, quo scripturarum luce rutilans clarissimi sideris jubar noctem Manichæi erroris exagitat. quantum enim nobis consolationis oritur, cum cernimus tam erudito, tamque illustri Orientis magistro eam, quam in nobis Traducianus oppugnat, astrui veritatem!* &c. Eadem fere in epistola ad Horontium Pelagianum Episcopum.

Lib. 1. op. imp. cap. 59. Similia vide lib. 6. cap. 5.

Julianus. *Non est hæc fides* (qua creditur originale peccatum) *antiquitus tradita atque fundata, nisi in conciliis malignantium, inspirata a diabolo, prolata a Manichæis, celebrata a Marcione, Fausto, Adimanto, omnibusque eorum satellitibus; & nunc a te* (Augustinum alloquitur) *in Italia, quod graviter gemimus, eructata.*

Apud Aug lib 3. advers. Iul. cap. 17.

Alibi, omnino furiose. *Orandus est Deus, frater beatissime Turbanti, consacerdos dilectissime, vt paribus etiam hac tempestate virtutibus* (locutus fuerat de fœcunditate reddita Saræ) *Ecclesiam catholicam filii sui sponsam maturam, fœcundam, castam, decoram a Manichæorum constupratione, in Africa, vel ex Africa latrocinantium, eruere non moretur.*

Ubique passim eadem repetenti calumniatori graviter, vt par est, respondet Augustinus libris quatuor ad Bonifacium; gravissime autem, tum priore opere adversus Julianum, tum posteriore imperfecto, vbi sic loquitur: *Quos doctores catholicos Manichæo asseris suffragari, si christiano corde cogitares, erubesceres, contremisceres, obmutesceres.*

Lib. 1. cap. 22.

Quantum vero hæc calumnia hæresi faverit, & simul veritati nocuerit, explicat sanctus Doctor his verbis: *Sed quoniam in his quinque rebus,* (laude creaturæ, nuptiarum, legis, liberi arbitrii, & sanctorum) *in quibus quærunt latebras, & de quibus connectunt calumnias, divinis documentis produntur, atque vincuntur; excogitaverunt Manichæorum detestabili nomine imperitos, quot potuerint, deterrere, ne adversus eorum perversissima dogmata, aures accommodent veritati: quia scilicet Manichæi quinque istorum tria, propria blasphemando condemnant, dicentes, neque humanam creaturam, neque nuptias, neque legem a summo & vero Deo esse institutam.*

Lib. 3. ad Bonif cap. 9.

Secundū mendacium, quod non disputarent de dogmate, &c.

Affirmaverunt deinde, quod secundum mendacium, de dogmate non agi secum, sed de quæstione tantum.

Apud August. lib de pecc. orig. c. 422 & 23.

Id primum ausus est asserere Cælestius in judicio Carthaginensi. Augustinus: *Nunc illud oportet excutere, quod volentes hæreseos astate invidiam declinare, asserunt istam, præter fidei periculum, esse quæstionem; vt videlicet si in ea fuerint exorbitare convicti, non criminaliter, sed quasi civiliter errasse videantur: sic enim Cælestius apud Carthaginem gestis ecclesiasticis est locutus. Jam,* inquit, *de traduce peccati dixi, quia intra catholicam constitutos plures audivi destruere, necnon & alios astruere, licet quæstionis res sit ista, non hæresis. Infantes semper dixi egere baptismo, ac debere baptizari. Quid quærit aliud?* Et in libello Romæ dato: *Si quæ præter fidem quæstiones natæ sint, de quibus esset inter plerosque contentio, non ego, quasi auctor alicujus dogmatis, definita hæc auctoritate statui, sed ea quæ de Prophetarum & Apostolorum fonte suscepi, vestri apostolatus offerimus probanda judicio,* &c. Videnda quæ super ea re disputat Augustinus.

Ibid. cap. 24.

Lib. subnot. c. 7. num. 11.

Asseruit postea Julianus apud Marium Mercatorem. *Quod infantes in eo statu sint, in quo fuit Adam ante prævaricationem, inter indisciplinatas reputo quæstiones,* &c. Et apud Augustinum: *Non dubito ejusmodi opinionem, hactenus super nostro fuisse certamine, vt ad quæstionem involuta magis, quam ad summam spectare fidei crederetur,* &c.

Lib. 6. oper imperf. cap. 1.

Hæresi 88.

Asseruerunt denique communiter Pelagiani apud auctorem Prædestinati. *De quæstione, aiunt, non de communione discernimur.*

Tertiū mendacium, quod privata sua esset causa.

Photius codic. 177.

Annianus in epist ad Evangelum, & Iulianus vbique passim.

Audenter jactarunt, quod tertium mendacium, nullum sibi esse negotium cum tota Ecclesia, sed cum duobus tantum hominibus, Hieronymo, quem Aram vocaverunt, id est, maledictum, & Augustino, cui Traduciani nomen fecere. Hos mentiti sunt libris artibusque *in suam sententiam multas integrasque Ecclesias pertraxisse.*

Codice 177.

Parte 2. oper.

Id constat, partim ex quinque libris a Theodoro Mopsuesteno adversus vtrumque doctorem conscriptis, quorum meminit Photius, & ex quibus insignia fragmenta refert Marius Mercator; partim testimoniis Hieronymi atque Augustini idipsum asserentium.

Lib. 2 de nupt. & conc. c. 18.

Augustini quidem loquentis de Juliano. *Contra istam fundatissimam veniens veritatem, ne vniversam Christi Ecclesiam oppugnare videatur, quasi me vnum alloquitur, & velut corripiens atque admonens dicit: Etiam te Deus fecit, sed, quod est fatendum, gravius error infecit,* &c.

Epist. 14. apud August.

Hieronymi vero ad Augustinum, & Alipium scribentis. *Cooperatoribus & auctoribus vobis hæresis Cælestiana jugulata est, quæ ita infecit corda multorum, vt cum superatos, damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non omittant, & quod solum possunt, vos oderint, per quos putant se libertatem docendæ hæreseos perdidisse.*

Quartū mendacium, quod catholica sententia lenocinaretur vitiis.

Mentiti sunt quarto, lenocinari vitiis dogma catholicum, exclusamque de Ecclesia secum censuram virtutum.

Lib. 2 op. imperf. c. 2. & 3.

Julianus. *Eripiuntur Ecclesiæ gubernacula rationis, vt erecto cornu velificet dogma populare. Ita cum prudentibus parum licet, vilibus autem quodlibet etiam decet, seditionum decreto exclusa est de Ecclesiis censura virtutum; vsque hoc apud*

homines vulgi exosos fecit, quod accessio erroris esse renuimus: vulgi, inquam, qui sententia meritum de prosperitatibus ponderans, eam veriorem æstimat, quam pluribus placere conspexerit. Delectat enim subantes animas infamare, quidquid unquam & usquam sanctorum fuit, ne clarorum hominum castigentur exemplis. Delectat prorsus, & penitus afficit, causare imbecillitatem naturæ, dicere carnem congenitis obnoxiam esse peccatis; nec in voluntate hominis emendationis effectum locare, sed studiorum crimina officia vocare membrorum. Hæc ergo Manichæorum scoria impurissimorum dogmatum auribus lenocinatur. Hæc in utroque sexu positos inimicos nostros urtica commovit, quæ dum quosdam vitio malæ consuetudinis mordet, tamen exhortationum salutarium veluti quibusdam curabatur unguentis: at nunc postquam pro medicamine cupit efferri, & delectationi accessit auctoritas, a concessu pene mundi, &c.

Ibid. c. 5 & 6.

Ibid. c. 9 & 10.

Ibid. cap. 11. Lib. 6. op. imperf. c. 2. & 3.

Non possum prætermittere duo, quæ respondet Augustinus. Alterum contra calumniam laxatæ morum disciplinæ. *Quid nobis irasceris, qui emendationis effectum tanto certius appetimus, quanto fidelius eum a Domino petimus? Frustra inflatam linguam voce superbiæ dilatas*, &c. Alterum contra objectum sibi Manichæismi crimen. *Ambrosium, si audes, criminare Manichæum: attende in quem dicas, quod vis videri, tanquam in me dicere, & si ullus tibi, vel Dei timor, vel humanus pudor est, conticesce. Me oportet cum talibus tua convitia, non solum patienter, verum etiam gratulanter audire: sed tu debes in talibus lacerandis, & humana erubescere, & divina judicia formidare.*

Ibid. cap. 6.

Ibid. cap. 9.

Postremũ mẽdacium, quod dogma suo contrarium plenum esset impietatis.

Lib. 3. op. imperf. cap. 68. & seqq.

Denique, quod postremum mendacium, infinitas prope blasphemias, vel ex uno dogmate catholico de peccato originali, consequi affirmarunt. Julianus enim quærenti Augustino, cur non assentiretur super ea re Ecclesiæ fidei, respondet, *quia nullam habet verisimilitudinis, nedum veritatis, nullum justitiæ, nullum pietatis colorem; quia diabolum conditorem hominum facit videri; quia liberum arbitrium destruit; quoniam conatus omnimodæ honestatis extinguit; quoniam morum obscœnitatem consolatur, & ipsi operi Dei, hoc est, naturæ humanæ infamiam inurit; quoniam omnia mandata legis reatui impossibilitatis, id est, iniquitatis addicit; quoniam non minus habet turpitudinis, quam profanitatis, & pro auctoritatibus sacris Dei criminationibus intumescit, in cujus præceptis immoderationem tyrannicam, in judiciis iniquitatem barbaram, in juramentis falsitatem punicam inesse confirmat; quoniam pro disputationibus & pro omnibus syllogismis Manichæi innititur somniis & furori.*

Ista sunt ergo causæ, quæ nos ad impugnationem mali naturalis accendunt; quæ dedignari & despicere faciunt consortia perditorum; quæ præstant nihilo magis nos totius mundi fragore terreri, quam si videremus tristis lapini silvam sonantem, vel immundis suibus, vel ventis trementibus commoveri.

§. III. *Tertia causa, cur difficile fuerit profligare hæresis Pelagianæ sectatores, quia noluerunt recedere ab Ecclesia.*

Hæretici tãto perniciosiores, quanto catholicis magis permixti.

NUNQUAM lupi inevitabilius damnum inferunt ovili Christi, quam cum latent inter oves; neque agro dominico perniciosius nocent zizania, quam cum crescunt inter triticum. Hanc ob causam bonus Pastor discipulos jussit cavere a falsis Prophetis, qui *veniunt in vestimentis ovium, cum tamen intus sint lupi rapaces.* Et divinus Paterfamilias tolli vetat *zizania usque ad constitutum tempus, ne simul eradicetur & triticum.*

Matth. 7. v. 15.

Matth. 13. v. 29.

Hæc ipsa causa fuit, cur Pelagiani apertam discessionem a catholicis non fecerint; maluerintque potius subinde mutare loca, in quibus ignoti forent, quam palam, ubi noti essent, abstinere a communione fidelium: sic enim Ecclesiæ magnum importaturos se damnum intelligebant, & vix unquam posse penitus expelli. Audiendi scriptores illius ævi.

Discessionem ab Ecclesia Pelagiani vitarunt.

Augustinus. *Multi eos propterea sectabantur, quia catholicæ communionis videbant esse sociatos.*

Lib. de pecc. orig. cap. 17.

Marius Mercator. *Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia, a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni jamdudum mota nunc usque penes paucos eorum admodum occulte traditur: nec ea palam profertur, sed ab ipsis, qui de ea conticantur, velut catholicis, intra Ecclesias interim retinetur*, &c.

In præf. ad lib. Subnot.

Auctor, cui Pater Sirmondus Prædestinati nomen fecit. *Pelagiani, seu Cælestiani, catholicæ plebi permixti sunt, quia Ecclesiam aliam non habent: & ideo ubi eis evenerit, communionem non renuunt*, &c.

Hæresi 88.

Sanctus Celestinus scribens ad Maximianum Constantinopolitanum de Cælestianis. *Obsistat illis per te Spiritus sanctus hominibus, qui ad quascunque conantur provincias pervenire, ut eorum impia prædicatio resurgat. Obsistite eis, ita enim, ut damnentur, quocunque perveniunt, innotescunt; & tanquam non illis sententia toties repetita sufficeret, longinquas terras remotasque provincias inquietant.*

3. parte conc. Ephes. c. 22.

Sanctus Leo ad Nicetam Aquilegiensem. *Agnovimus quosdam presbyteros, diaconos, ac diversi ordinis clericos, quos Pelagiana, seu Cælestiana hæresis habuerit implicatos, ita in vestra provincia ad communionem catholicam pervenisse, ut nulla ab eis damnatio proprii exigeretur erroris, & pastoralibus excubiis nimium dormitantibus, lupus ovium pellibus tectus in ovile dominicum, non depositis bestialibus animis, introiret.*

Epist. 86.

Et postea: *Hunc maxime expetunt fructum, ut sub velamento communionis plures domos adeant, & per falsi nominis scientiam multorum corda corrumpant; quod utique efficere non possent, si Ecclesiarum Præsules necessariam diligentiam in talium receptionem servarent*, &c.

§. IV. *Quarta causa, cur vix unquam ejici potuerint ex Ecclesia Pelagiani, dissimulatio pœnitentiæ.*

NULLI periculosius in Ecclesiam recipiuntur hæretici, quam qui, postquam ejecti sunt, pœnitentiam mentiuntur, fictisque professionibus, vel aliter palam, aliter apud fidos sua verba interpretantur, vel satisfactionis modum suo arbitrio faciunt. hac enim arte fit, ut per pœnitentiæ mendacium illudant benignis Ecclesiæ pastoribus; per professionum fictionem, dogma, cujus larvam damnatam jactant, ram absolutam, spargant audentius in plebem.

Simulatio pœnitentiæ, ars hæreticorum noxia.

Hieronymus ad Augustinum. *Demus operam, ut perniciosissima hæresis de Ecclesiis auferatur, quæ semper simulat pœnitentiam, ut docendi in Ecclesiis habeat facultatem, ne si aperta se luce prodiderit, foras expulsa moriatur.*

A Pelagianis adhibita.

Epist. 91. apud Hier. 24. apud August.

De ementita Juliani pœnitentia scitum est illud Chronographi. *Hac tempestate Julianus*

A Juliano Eclanensi.

In chronico ad annum 430. Theod XVII. & Festo coss.

Eclanensis jactantissimus Pelagiani erroris assertor, quem dudum amissi episcopatus intemperans cupido exagitabat, multimoda arte fallendi correctionis speciem praeferens, molitus est in Ecclesiae communionem irrepere.

A Pelagio & Cælestio.

De subdola Pelagii Cælestiique confessione duo sunt Augustini libri, vnus *de gratia Christi*, alter *de peccato originali*, quibus adde librum *de natura & gratia*, aliaque ejusmodi pene innumera.

Ab aliis in particula totum errorem retinentibus. Ep. 86. ad Nic.

De retento a Pelagianis retractationem fingentibus errore toto, vel in minima particula, quam ad arbitrium exceperint, luculentus est locus apud sanctum Leonem. *Novimus hanc istorum esse versutiam, vt in quacunque particula dogmatis execrandi, qua se a damnatorum societate discreverint, nihil sibi sensuum suorum existiment esse non salvum*, &c.

Lib de gestis Palest. c. 33.

Sed longe ante Augustinus de confessione Diospolitana Pelagii, atque etiam chartula suæ purgationis, quam misit in Africam. Cum enim in hac aliquid omissum narraret, quod in illa dictum fuisset: *Quis non credat*, inquit, *id fuisse procuratum, vt tanquam pro gestorum illarum breviatione ista charta vsquequaque discurreret, vbi non putaretur esse ablatam, quamlibet earum sententiarum defendendi licentiam*. &c.

Mores Pelagianorum.

Non possum hic silentio prætermittere morem Pelagianorum, qui nihil de re sua sine fuco & arte perplexitatis dicendum sibi putaverunt. Nihil, quod contra se scriptum foret, sine responsione dimittendum. Nunquam controversiæ rem ipsam tractandam, sed alienis quæstionibus lectorum mentes alio avertendas. Prosternendos multitudine librorum adversarios, quamvis eadem semper indefessa loquacitate repetenda forent. Implenda omnia hominibus loquaciter contendentibus, & infirmas, atque ineruditas animas velut convictas trahentibus; firmas autem & in fide stabiles ipsa contentione fatigantibus. Indesinenter querendum se infamari, cum dicerent se apprime catholicos, & veraciter pios. Nefariam seditionem in se concitari ab hominibus, qui suis sanctis studiis vterentur, & ad suum exitium per totius Ecclesiæ ruinam pervenire decrevissent. Per summam calumniam objici sibi novitates, cum nihil afferrent, præterquam quæ ex regula catholica, quæ traditio majorum, & sacra scriptura, accepissent. Contumeliose vocari se hæreticos, cum vel de solis quæstionibus agerent, vel spopondissent sanctissime publicis libellis omnia, quæ sedes apostolica damnaret, se damnaturos. Turbati sine causa pacem & quietem Ecclesiæ, concordiamque violari & caritatem christianam, quam ipsi conservatam vellent quocunque suo dispendio. Religiosi Principis tempora persecutionum impietate maculari, &c.

Hier. ad Ctesiphontem. Hier. ibid. Aug. de pecc. orig. c. 19. Aug. lib. 1. in Iul. cap. 1. Hier. 1. dial. p. 401. In ep. quinque Episc. ad Innoc. In lit. Pelagii ad Innoc. Lib. 2 de nupt. & conc. c. 3. Cælest. ad Zos. Pelag. l. de nat. Iul. in libell. Cælest & Pelag. libell. fidei sua. Iul. & alii passim Lib. 1. oper. imperf. c. 34.

CAPUT IV.

Quorum damnationi subscriptio exacta sit in hac causa: an tantum dogmatum, an etiam auctorum.

Quid sit subscribere damnationi dogmatum & auctorum.

Animadvertere oportet, id quod olim dicebatur, subscribere damnationi dogmatum & auctorum, nihil aliud fuisse, quam, vel propositiones, vt nunc aiunt, damnare in eo sensu, quo a suis auctoribus assertæ sunt dicto scriptove; vel Ecclesiæ in vnis propositionibus connexa duo, quæ Jus & Factum vocant, damnanti consentire. Verum posteriores duæ loquendi formulæ nuper excogitatæ sunt, solam primam Patres vsurparunt.

Vtrorumque damnationi subscribendum fuisse.

Hinc vero non difficili negotio intelligitur, quid propositæ quæstioni responderint communi consensu, quotquot, vel de causa Pelagianorum scripserunt, tunc cum ageretur, vel ejusdem agendæ primas partes tenuerunt. Dixerunt enim, non tantum dogmatum adversus gratiam Dei per Christum, & peccatum originale, sed etiam auctorum, Pelagii Cælestiique, damnationem subscribendam fuisse ei, qui catholicus esse & videri vellet.

Demonstrat Imperatoris sanctio. In edicto ad Aurelium Carthag. Episc. dato Ravennæ v. Id. Iun. Monaxio & Plinta coss.

Imperator Honorius. *Dudum quidem fuerat constitutum, vt Pelagius & Cælestius nefandi dogmatis repertores ab vrbe Roma, veluti quadam catholicæ veritatis contagia, pellerentur, ne ignorantium mentes sæva persuasione perverterent.·. Sed quia obstinati criminis pertinax malum, vt constitutio geminaretur, cogit, recenti quoque sanctione decrevimus: præcipue tamen ad quorumdam Episcoporum pertinaciam corrigendam, qui pravas eorum disputationes, vel tacito consensu adstruunt, vel publica oppugnatione non destruunt. Religio tua competentibus scriptis vniversos faciat admoneri, scituros definitione testimonii tui, hanc sibi definitionem esse præscriptam, vt quicumque damnationi supra memoratorum,* QUO PATEAT MENS PURA, *subscribere impia obstinatione neglexerint, episcopatus amissione mulctati*, &c.

Aurelii epistola ad Episcop. provinciæ Byzacenæ, &c.

Aurelius, post acceptam ab Imperatore constitutionem, rescribens ad Episcopos. *Ob hoc ergo tam necessaria constitutio christianorum Principum caritatem vestram latere non debuit, & ad me ab eis delata litera, quarum simul exemplaribus lectis, quemadmodum subscribere vnusquisque vestrum debeat, dilectio vestra cognoscet.·. Quo cum in supradictorum hæreticorum damnatione omnium vestrum fuerit integra subscriptio; nihil omnino sit vnde vllius* VEL DISSIMULATIONIS, VEL NEGLIGENTIÆ, VEL OCCULTÆ FORSITAN PRAVITATIS ALIQUA VIDEATUR MERITO REMANSISSE SUSPICIO.

Juliani libellus fidei, parte 4. num. 3.

Julianus ipse in libello fidei ad Zosimum. *Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis, quod sic absentum damnationem ob Dei timorem subscribere non audemus, docti per Scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri*, &c.

Marii Mercatoris in Commonitorio, parte II.

Marius Mercator in Commonitorio Imperatoribus oblato. *Omnia supra scripta capitula continet illa B. M. Episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt: quæ & Constantinopolim & per totum orbem*

missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata: cui Julianus & reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi sunt, &c.

Et liber Subnotationum, cap. 7.

Idem in libro Subnotationum Julianum alloquens. *In epistola tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasti cum universa Ecclesia per totum orbem Pelagium Cælestiumque damnare.*

S. Leonis epistola 85.

Sanctus Leo scribens ad Septimium de Pelagianis. *Qui se correctos videri volunt, errorem suum, & ipsos erroris auctores damnari a se sine ambiguitate fateantur;* UT SENSIBUS PRAVIS, ET QUOD PEREMPTIS NULLA SPERANDI SUPERSIT OCCASIO, NE ULLUM MEMBRUM ECCLESIÆ TALIUM POSSIT SOCIETATE VIOLARI, *cum per omnia illis professio propria cœperit obviare.* &c.

Et epistola 86.

Scribens quoque ad Nicetam Aquilegiensem: *Damnent*, ait, *apertis professionibus sui superbi erroris auctores, & quidquid in doctrina eorum universalis Ecclesia exhorruit, detestentur, omniaque decreta synodalia, quæ ad excisionem hujus hæreseos apostolicæ sedis confirmavit auctoritas, amplecti se, & in omnibus approbare plenis & apertis, ac propria manu subscriptis protestationibus eloquantur. Nihil in verbis eorum obscurum, nihil inveniatur ambiguum:* QUONIAM NOVIMUS HANC ISTORUM ESSE VERSUTIAM, UT IN QUACUMQUE PARTICULA DOGMATIS EXECRANDI, QUA SE A DAMNATORUM SOCIETATE DISCREVERINT, NIHIL SIBI SENSUUM SUORUM EXISTIMENT ESSE NON SALVUM.

Photii auctoritas, cod. 54.

Photius. *Damnavit Joannes Alexandrinus in apologia ad Gelasium urbis Episcopum, non solum Pelagianam hæresim, verum etiam Pelagium ipsum, atque Cælestium, una cum Juliano, qui in hac ipsa secta successisse deprehensus est.*

Causa, cur imperata sit subscriptio damnationi non tantum dogmatum, sed etiam personarum.

Causa vero, cur non tantum in hac causa, sed in similibus, tam constanter omnibus retro sæculis, prioribusque præsertim, Ecclesia dogmatum simul & auctorum damnationi subscribendum jusserit, detrectantesque punierit perinde ac hæreticos, reddita est, tum ab Imperatore, *quo pateat mens pura*, DAMNANDO; *& noxius damnato sacrilegio non præstetur favor*, non DAMNANDO: tum ab Aurelio, *ne pravitatis occulta aliqua videatur merito remansisse suspicio:* tum denique a Leone, *quoniam notum est, hanc istorum esse versutiam*, &c. Neque enim potest esse pura a favore noxio, omnisque justæ suspicionis expers, & sincere candideque catholica mens illius, qui quando oritur contentio, noluerit cum Ecclesia loqui, id est, cum sponsa Christi, veritatis magistra, verissima fidelium matre, & judice controversiarum.

Dolosa subscribendi forma inventa a Theodoreto.

Observandum enim, jamdudum ab hominibus illudere volentibus Ecclesiæ, ejusque sententiam, si quæ lata displiceat, irritam reddere, excogitatam fuisse non tantum distinctionem *juris & facti*, seu dogmatis & personæ, sed etiam perplexam illam, dolosamque loquendi formam, qua dicerent, *non indiscrete*, se damnare alicujus certi hominis doctrinam; *sed sub quadam discretione se anathematizare quæcumque alter ille, aut dixisset, aut sensisset, quam doctrina apostolica contineret.* Verba sunt Theodoreti nondum reversi ad sanam mentem, & se Himeriumque Nicomediensem consolantis, post Nestorii damnationem a Joanne Antiocheno apud Imperatorem Theodosium subdolis hujuscemodi verbis factam. Qui vero dolus ille caveatur unquam, nisi aperta dogmatis personæque damnatione?

Epist. ad Himer. Nicomed. apud Mar. Mercat.

Vix unquam olim dogmata sine personis damnata.

Quin & illud notatu dignum, ab Ecclesia semper habitos hæreticorum loco, qui detrectarent, in causis fidei, subscribere etiam personarum damnationi, postquam semel examinatis per idoneos homines causæ instrumentis, legitimoque judicio instituto, pronuntiatum esset, reos teneri dogmatum, quorum libri indubitati fuissent producti, quantumcunque vel auctores librorum, vel auctorum patroni tergiversari vellent: vix enim unquam non tergiversati sunt, ut constat ex conciliorum, præsertim veterum, historia. Unde factum, ut pariter vix unquam, si tamen unquam, in conciliis illis universalibus, dogmata sine personis, id est, facta discretione juris & facti, damnata sint.

Pelagius nunquam damnatus, nisi ex scriptis. Quoties damnatus est.

Quidquod Pelagius, de quo nunc præcipue agitur, nullo in judicio damnatus legitur, nisi ex suis sive libris, sive epistolis: certe neque auditus est coram, ut interpretaretur libros; imo neque ad judicium vocatus, ut pro se diceret ad objecta. Nam Ephesina synodus sententiam in ipsum tulit, relectis quæ a Cælestino Romæ gesta fuissent. Celestinus vero non retractavit causam, sed Bonifacii vestigiis institit. Bonifacius nullum instituit judicium, sed factum a prædecessore Zosimo executioni mandavit. Zosimus Cælestium quidem præsentem audivit, sed Pelagium damnavit ex scriptis, secutus Africana concilia & prædecessorem Innocentium. At neque Innocentius Pelagium, ut audiretur, e Palæstina evocavit Romam, quod tamen postulabant Africani Episcopi; neque Africana concilia in ipsum sententiam tulerunt, quæcumque tulerunt, nisi ex relatione Orosii, literis Erotis & Lazari, librisque a Pelagio conscriptis.

Auditus est, fateor, Pelagius, semel in conventu Hierosolymitano a Joanne: iterum in synodo Diospolitana a quatuordecim Episcopis; sed utrobique absolutus est, cum negaret sua esse, aut quæ objiciebantur, aut quo sensu objiciebantur.

Quo ducat homines irreligiosos distinctio Theodoreti.

Negavit sane mala fide, ideoque a tota Ecclesia postmodum proscriptus est, & merito quidem: quare qui defendere hominem nunc vellet, tanquam calumniam passum a tota Ecclesia, quæ inter judicandum ex libris errarit, iisdem dictis, iisdemque anathematis devovendus foret, quibus impius ille Calvinista, qui nuper Nestorium absolvere, conciliumque Ephesinum hæreseos damnare, impudenter ausus est: causatus, in quæstione facti hujuscemodi, suum esse unicuique lumen, quo duce, ipsam etiam possit Ecclesiam cæcitatis arguere.

Lib. edito anno 1641.

CAPUT

CAPUT V.

An qui auctoribus dogmatum Pelagianorum favebant, ipsique auctores faterentur, sua esse, quæ objiciebantur, tanquam ex ipsorum libris excerpta.

Non fuisse confessos, ipsimet scribunt.

TANTUM abest, vt Pelagius Cælestiusque faterentur sua esse, quæ objiciebantur; vt ea, non verbo tantum, sed oblatis quoque sedi apostolicæ libellis, damnarent.

Cælestius ep. ad cleric. Rom. apud Aug. l. 2. ad Bonif. c. 23.

Cælestius. *Nemo vos seducat,* (alloquitur clericos Romanos suarum partium) *nec se negent impii ista sentire; sed si verum dicunt, aut audientia detur, aut certe isti ipsi Episcopi, qui nunc dissident, damnent, quia supra dixi, cum Manicheis se ista tenere,* SICUT NOS ISTA DAMNAMUS, QUÆ DA NOBIS JACTANT, *& sit plena concordia.*

Epist. 2. in causa Pelagian.

Illuserat prius perfidiose Zosimo, vnde sanctus Pontifex Africanis scribens: *Vobiscum,* inquit, *voluimus habere tractatum de illo, qui apud nos (sicut ipsi per literas dicitis) fuerit accusatus, & ad nostram, quo se assereret innocentem, non refugiens judicium ex appellatione pristina, venerit sedem, accusatores suos vltro deposcens, & quæ in se crimina per rumorem falso dicebat illata, condemnans,* &c.

Pelagius apud Aug. l. de grat. Christi cap. 2.

Pelagius. *Anathema, qui vel sentit, vel dicit, gratiam Dei, qua Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, non solum per singulas horas, sed etiam per singulos actus nostros, non esse necessariam; & qui hanc conantur auferre, pœnas sortiantur æternas.*

Legendus totus liber Augustini *de gestis Palæstinis*; totus item *de gratia Christi*: in his enim vbique Pelagius queritur sibi fieri calumniam, nec parum laborat Augustinus, in detegenda hæretici mala fide.

Julianus in libello fidei part. 4. num. 1.

Julianus. *Hæc autem omnia, de quibus nunc agitur, id est, quæ in fine damnavimus, ipsi etiam, de quibus ista jactantur, falso sibi objecta testantes libellis propriis damnaverunt.*

Num. 8.

Et paulo post: *Quamvis igitur sacerdotalis officii sit, & christianæ caritatis, eos, qui se libellis purgant, catholicos confitentur, & damnabilia sibi objecta condemnant, libera auctoritate defendere, & in dubiis rebus de vnoquoque meliora sentire,* &c.

Nestorius ep. ad S. Celest. 1. part. conc. Eph. cap. 15.

Nestorius de Pelagianis Episcopis scribens. *Nunc ab incertis dictis eorum non habet quis, ad quod se convertat; aliis hæreticos eos vocantibus, & ideo de occidentalibus partibus projectos esse, dicentibus: ipsis vero jurantibus calumniam se sustinuisse, & periculum pro orthodoxa fide ex subreptione perpessos.*

Idipsum de Nestorio, quod de Pelagianis traditur.
Lib. 5. de Inc. cap. 1.

Non discedam a proposito tractandi de sola hæresi Pelagiana, si exemplum adduco ex causa, vel, vt nunc loquuntur, ex facto Nestorii: tanta enim est Pelagianæ Nestorianæque hæresis cognatio; tanta, si licet ita loqui cum Cassiano, consanguinitas, vt vna fere extiterit. certe ex eodem ambæ vtero prodierunt, communibusque Ecclesiæ fulminibus prostratæ, vno tumulo sepultæ, vnoque epitaphio donatæ sunt a Prospero, vel quocumque alio epitaphii scriptore.

Qui Nestorio igitur favebant, Joannes Antiochenus, Acacius Berœensis, Theodoretus, aliique plures, etsi anathema sponte dicerent omnibus, quotquot, vel Θεοτόκον rejicerent, vel Christum in duos filios dividerent, negabant tamen, scripta Nestorii dictave posse sumi in sensum ab orthodoxo alienum. Audiendi tres, quos appellavi, cum Socrate ejusdem temporis historiarum scriptore.

A Joanne Antiocheno. 1. parte conc. Ephes c. 25.

Joannes Antiochenus Nestorio scribens. *Neque id nunc sanctitas tua apud se cogitet, turpe esse sibi pugnantia docere: si enim mens tua sapit & sentit, quæ sancti Patres Ecclesiæque doctores sentiunt & sapiunt, (nam hoc, domine mi, & ex multis, & ex communibus amicis, de te accepimus) quorsum vereris pium sensum convenienti voce publicare?* Et paulo post: *Quis, quæso, reprehenda, si ea quæ sentis, libere exponas? imo vero quis laudibus non efferat, si nomen, cujus sensum pietas tua, vt cognovimus, possidet; propter publicam quietem, communemque orbis pacem admittat?* Et postea: *Hanc ob rem te moneo, hortorque, vt libera id voce depromas; age, rei quam recte tenes, nomen, quod a multis sæpe Patribus vsurpatum, scriptum ac pronuntiatum est, adjungere ne graveris,* &c.

Acacio Berœensi. Ibid. cap. 23.

Acacius Berœensis respondens sancto Cyrillo. *Multi,* inquit, *tum clerici, tum plebeii Constantinopoli Antiochiam, & ad nos vsque venientes defendere videntur, quod dictum est* (a Nestorio) *Aiunt enim in sensu nihil continere, quod vel apostolicæ doctrinæ adversetur, vel fidei a sanctis Patribus in Nicæa, ad ὁμοούσιον constituendum, congregatis definitæ, & vniversæ Ecclesiæ traditæ repugnet.*

Theodoreto. Epist. ad Andr. am Samosaten. apud Mar. Mercat.

Theodoretus. *Exigis* (qui missus fuerat ex Ægypto) *subscriptionem facta dudum damnationis, & vt anathematizetur sancti Episcopi dogma Nestorii. Scit autem vestra sanctitas, quod si quis indiscrete doctrinam anathematizet ejusdem sanctissimi & venerabilis Episcopi, idem est ac si pietatem anathematizare videatur. Oportet ergo si omnino compellimur, eos anathematizare, qui purum dicunt hominem,* &c.

Socrate. Lib. 7. hist. eccles. c. 32.

Socrates. *Nestorius, meo quidem judicio, neque Paulum Samosatenum, neque Photinum imitatur, neque Dominum solum hominem esse dicit, sed vocem duntaxat Θεοτόκον, tanquam larvam reformidans, declinat.* Et postea: *Nestorium partim ex libris ejus, quos legerim, partim ex necessariorum illius sermone, ita sensisse comperio,* &c.

CAPUT VI.

Quæ fuerit, & a quo præscripta formula fidei, cui subscribendum foret in causa Pelagianorum.

Formulam fidei fuisse epistolam Zosimi summi pontificis, tradit.

QUEMADMODUM in Eutychiana causa non alia fuit formula fidei, quam epistola sancti Leonis DE INCARNATIONE ad Flavianum; ita nec in Pelagiana fuit alia subscribenda REGULARIS, vt loquitur eruditus Prosper, AUCTORITAS, quam Zosimi tractoria ad vniversos totius orbis Episcopos, vt tradunt omnes quinti sæculi scriptores.

In append. ad ep. S. Celestini ad Episc. Gall.

Marius Mercator in Commonit. part. 2.

Id cum alii non obscure, tum Marius Mercator clarissime testatur. *Hæc omnia, inquit, suprascripta capitula, vt jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt, quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa, subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata. cui Julianus, & reliqui complices ejus subscribere detrectantes, consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi, atque exauctorati, ex omni Italia deturbati sunt.*

Ibid. parte 6.

Superiore loco scripserat in hunc modum: *A beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo scriptis amplissimis, vel longissimis perdamnatus est,* (Cælestius) *in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, & omnis causa, tam de Cælestio suprascripto, quam de Pelagio magistro ejus pravioré, videtur esse narrata, (quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria) & ad orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolymam, similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.*

Cui consentanea sex tradit Augustinus, & Prosper.

Quibus ex testimoniis colliguntur ista sex, quibus consentanea scripserunt quinti sæculi auctores.

Primum.

PRIMUM, scripsisse Zosimum prolixam epistolam, quæ totam Pelagii, Cælestiique causam, excerptasque ex ipsorum libris sententias contineret.

Lib. de peccat. orig. c. 21.

Augustinus. *Post rescripta Africani concilii, in quam provinciam quidem doctrina illa pestifera serpendo pervenerat, sed eam non tam alte occupaverat, atque pervaserat, alia quoque ipsius in vrbe Roma, vbi diutissime vixerat, atque in his fuerat prius sermonibus, contentionibusque versatus, cura fidelium fratrum prolata patuerunt, quæ literis suis, quas conscripsit per orbem catholicum perferendas, Papa Zosimus execranda, sicut legere potestis, attexuit. Vbi Pelagius, epistolam Pauli Apostoli ad Romanos velut exponens, argumentatur, & dicit, &c.*

Epist. 157.

Et scribens ad Optatum: *Pelagii argumentatio, quæ, inter alia ejus damnabilia, etiam literis apostolicæ sedis adjuncta est, ita se habet, &c.*

Secundum.

SECUNDUM, in tractoria Zosimi hæretica dogmata cum suis auctoribus damnata esse. Augustinus. *Cujus* (novæ hæresis) *vel auctores, vel certe acerrimi, notissimique suasores, cum Pelagius & Cælestius extitissent, conciliorum episcopalium vigilantia, in adjutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam a duobus venerabilibus antistitibus apostolicæ sedis, Papa Innocentio, & Papa Zosimo, nisi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto christiano orbe damnati sunt, de quibus exempla recentium scripturarum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ vniversaliter ad omnes Episcopos de memorata sede manarunt, ne forte ad vestram fraternitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti.*

Ibidem.

Tertium. *Epist. 57. ad Valent.*

TERTIUM, eandem tractoriam ad omnes totius orbis Episcopos missam. Augustinus, cum locis antea citatis, tum præscribens Valentino, quæ legenda forent adversus hæresim Pelagianam. *Et quod Papæ Zosimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad totius orbis Episcopos.*

Prosper contra Collat. c. 10.

Prosper. *Sacrosancta beati Petri sedes ad vniversum orbem Papæ Zosimi sic ore loquitur: Nos autem instinctu Dei, &c.*

Auct. append. ad epist S. Celestini c. 5.

Auctor appendicis ad epistolam Cælestini ad Episcopos Galliæ. *In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis auctoritas, cum scribens ad totius orbis Episcopos ait: Nos autem instinctu Dei, &c. Hunc sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, vt ita ad eundem virum rescriberent. Illud vero quod in literis, quas ad vniversas provincias curasti esse mittendas, posuisti dicens: Nos autem, &c.*

Quartum. *Carm. de ingrat. c. 9.*

QUARTUM, hanc ab omnibus Episcopis subscriptam. Prosper.

Nempe hæc damnata fateris
Conciliis, mundique manu.

Contra Collat. cap. 42.

Et alio in loco: *Catholica acies non patitur respirare, quos vicit, & in quorum excidium vnam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit, &c.*

Ibid c. 41.

Et sub finem: *Africanorum conciliorum decretis beatæ recordationis Papa Zosimus sententiæ suæ robur annexuit, & ad impiorum detruncationem gladio Petri dexteras omnium armavit antistitum.*

Quintum.

QUINTUM, Julianum & ejus complices subscribere noluisse. Julianus ipse cum suis sedecim sociis Episcopis. *Dicunt,* inquit Augustinus: *De simplicibus Episcopis sine congregatione synodi in locis suis sedentibus extorta subscriptio est, &c.*

Julian in ep. ad Ruf. Thess. apud Aug lib. 4. ad Bonif. c. 8. & vlt.

In libello fidei part. 4.

Et alio in loco: *Absentum damnationem, ob Dei timorem, subscribere non audemus, docti per scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis: Non credes auditui vano, &c.*

Sextum. *Lib. contra Collat. c. 21.*

SEXTUM denique, Julianum & complices idcirco depositos, &c. Prosper. *Non patitur eos respirare quos vicit, & in quorum excidium vnam cunctorum sacerdotum manu sententiam scripsit. Pulsi pontificio & communione privati querantur quasi de felicitate nostra victoria, & arment in nos linguas suas, qui exulare a veritate, quam cives esse Ecclesiæ maluerunt.*

Gemina objectio.

Video posse duo objici ab iis, qui aliam pu-

tarent fuiſſe formulam fidei ſubſcribendam: alii enim pro decreto Innocentii I. alii pro canonibus octo Africanis, qui Milevitano concilio aliquando tribuuntur, ſentire poſſunt.

Prima.
Lib. de ſcript. cap 43.

Pro decreto Innocentii facere videntur. Gennadius. *Innocentius, vrbis Romæ Epiſcopus, ſcripſit decretum occidentalium & orientalium Eccleſiarum* (Epiſcopis) *adverſus Pelagianos datum, quod poſtea ſucceſſor ejus Zoſimus latius promulgavit.*

Proſp. contra Collat. c. 10.

Patres Africani. *Conſtituimus in Pelagium atque Cæleſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Apoſtoli Petri ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima confeſſione fateantur*, &c.

Lib. de peccat. orig. c. 7.

Auguſtinus. *Zoſimus egit cum homine*, (Cæleſtio) *quem falſa doctrinæ ventus inflaverat, vt ea quæ illi a Diacono Paulino fuerant objecta, damnaret, atque vt apoſtolicæ ſedis literis, quæ a ſanctæ memoriæ prædeceſſore manaverant, præberet aſſenſum. At ille noluit quidem diaconi objecta damnare; ſed beati Innocentii literis non eſt auſus obſiſtere*, &c.

Secunda:
Contra Collat. cap. 10.

Pro canonibus Africanis Proſper. *Cum ducentis quatuordecim ſacerdotibus, quorum conſtitutionem contra inimicos gratiæ Dei totus mundus amplexus eſt veraci profeſſione*, &c.

Ad conſulatum Honorii XII. & Theodoſii VIII.

Et in Chronico: *Concilio apud Carthaginem habito 214. Epiſcoporum ad Papam Zoſimum ſynodalia decreta perlata ſunt; quibus probatis per totum mundum, hæreſis Pelagiana damnata eſt.*

De Britannic. Eccleſ primord. In Euchariſt.

Uſſerius poſt Salmaſium in eam ſententiam concedit, ſed affectu magis quam ratione; vterque enim hæreticus mavult abſurde ſentire, quam prætermittere occaſionem detrahendi aliquid de ſummi Pontificis auctoritate.

Diluitur vtraque.

Verum conſtitutio illa, cujus meminit vetus Proſper, eſt ea ipſa, qua voluerunt Patres Africani *in Pelagium & Cæleſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de beatiſſimi Petri Apoſtoli ſede prolatam manere ſententiam*, vt nemo prudens non intelligit. Sententia autem illa, nullatenus certe differt a *decreto occidentalium & orientalium Eccleſiarum Epiſcopis dato*, cujus mentionem facit Gennadius, vt per ſe patet. Cum ergo decretum Innocentii a tractoria Zoſimi in eo tantum fuerit diverſum, quod illud preſſius, iſta latius doctrinam catholicam contineret: certe neque Proſper, neque Gennadius, neque Auguſtinus, Patreſque Africani a Mario Mercatore diſſentiunt; ſed mirifice potius ipſius ſententiam confirmant, ſimulque demonſtrant, ſin minus ſemper, ſaltem quo tempore damnatur hæreſis, ſine congregatione generalis ſynodi, opinatos fuiſſe veteres, ad ſedem apoſtolicam pertinere, propter auctoritatis amplitudinem, toti Eccleſiæ per orbem habitabilem diffuſæ formam fidei proponere.

Hinc ſanctus Innocentius ad Patres concilii Carthaginienſis. *Gratulor, fratres cariſſimi, quod cum pro illis curam geritis, quibus præſidetis Eccleſiis, ſollicitudinem veſtram pro omnium vtilitate monſtratis, & per cunctas totius orbis Eccleſias, omnibus vna quod proſit, decernendum eſſe depoſcitis. vt ſuis conſtabilita regulis Eccleſia, & juſto firmata decreto, talibus patere non poſſit*, &c.

Epiſt 91. apud Aug. c. vlt.

Et ad Epiſcopos Numidiæ in ſynodo Milevitana congregatos. *Quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & coepiſcopos noſtros, nonniſi ad Petrum, id eſt, ad ſui nominis & honoris auctorem, referre debere, velut nunc retulit veſtra dilectio, quod per totum mundum poſſit omnibus Eccleſiis in commune prodeſſe.*

Epiſt. 91. apud Auguſt.

Hinc etiam Auguſtinus. *De hac cauſa* (Pelagiana) *jam duo concilia miſſa ſunt ad ſedem apoſtolicam: inde etiam reſcripta venerunt. Cauſa finita eſt.*

Serm 2. de verbis Apoſt.

CAPUT VII.

Qua auctoritate ſancita ſit lex ſubſcribendi, an ſacerdotali ſola, an etiam imperiali.

Lex ſancita eſt vtriuſque poteſtatis auctoritate.

ONJUNCTAS vtriuſque poteſtatis vires, ad vnam hæreſim exſcindendam, cogendoſque ſubſcribere damnationi, quotquot repugnarent, patet ex dictis: ſiquidem retulimus imperatoris Honorii ad Aurelium Carthaginenſem Epiſcopum conſtitutionem, de ſubſcriptionibus exigendis. Hanc repetere non juvat, ſed extrema tantum verba, quibus neceſſitas exigendi ſubſcriptiones continetur, attentius perpendere. *Non patietur ſanctitas tua ſecta deteſtabilis homines, in injuriam religionis, nova & inuſitata meditantes, ſecretis tractatibus occultare ſacrilegium publica ſemel auctoritate damnatum. Vna enim eademque culpa eſt eorum, qui, aut diſſimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium præſtiterint.*

Imperialis quidem, edicto dato Ravennæ ann. 419.

Retulimus quoque ſcriptam ab Aurelio, poſt acceptam conſtitutionem, epiſtolam ad vniverſos Epiſcopos Byzacenæ & Arzugitanæ provinciæ, in qua, perinde ac in conſtitutione, potiſſima hæc cauſa exigendi ſubſcriptionem exponitur. *Quo, cum in ſupradictorum hæreticorum damnatione omnium veſtrum fuerit integra ſubſcriptio, nihil omnino ſit, vnde vllius, vel diſſimulationis, vel negligentiæ, vel occultæ forſitan pravitatis aliqua videatur merito remanſiſſe ſuſpicio.*

Eccleſiaſticæ vero, epiſt. Aurelii, ſed præſertim tractoria Zoſimi S.P.

Imperiali porro ſanctioni, vt dictum eſt *diſſert. præced.* occaſionem dedit pertinacia nonnullorum Epiſcoporum, qui *pravas Pelagianorum diſputationes, vel tacito conſenſu aſſerebant, vel publica oppugnatione non deſtruebant*; quique *aut diſſimulando conniventiam, aut non damnando favorem noxium præſtabant.* Illi enim, cum parere nollent plenario concilio exigenti ſubſcriptionem tractoriæ Zoſimi, quam acceperat anno præcedente, viſi ſunt imperiali auctoritate cogendi.

Quæ cauſa imperialis adiecta.

Jam vero plenarium concilium Africæ, ſtatim atque accepta eſt Zoſimi tractoria, ab omnibus Epiſcopis in provincia conſtitutis, etiam ab iis, qui concilio interfuiſſent, ſubſcriptionem exegit: nam totius orbis Epiſcopis id ipſum faciendum mandarat Pontifex, idque fatetur

Quando primum exacta ſubſcriptio in Africa.

Apud Aug. l. 4. ad Bonifac. c. 8.

ipse Julianus, cum in epistola ad Rufum Thessalonicensem, in qua queritur *extortam a simplicibus Episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus subscriptionem*; tum in libello fidei, verbis, quæ antea retulimus: *Illud autem sanctitatem vestram*, &c. Quid enim aliud significant, quam imperatam fuisse subscriptionem, priusquam Julianus scriberet sive epistolam, sive libellum fidei? At utrumque scripsit, vivente adhuc Zosimo, hoc est, anno 418. quo tempore nondum datum erat imperiale rescriptum: siquidem consignatur anni sequentis consulibus Monaxio, & Plinta. Lex igitur subscribendi sancita est sacerdotali primum, deinde imperiali auctoritate.

Part. 4. num. 3.

Prius ecclesiastica quam imperiali auctoritate lex subscribendi lata est.

In vita S. August. c. 18.

Id egregie probat Possidius. *Illi tantæ sedis antistites* (Innocentius & Zosimus) *suis diversis temporibus eosdem* (Pelagianos) *notantes, atque a membris Ecclesiæ praecidentes, datis literis ad Africanas, Orientisque & Occidentis Ecclesias, eos anathematizandos, & devitandos ab omnibus catholicis censuerunt. Et hoc tale de illis Ecclesiæ Dei catholicæ prolatum judicium etiam piissimus imperator Honorius audiens ac sequens, eos legibus damnatos inter hereticos haberi debere constituit.*

Conjunctionem utriusque auctoritatis ostendunt scriptores v. sæculi.

Verum utriusque potestatis ad idipsum conjunctionem, testimonio scriptorum illius ævi confirmemus.

Prosper. *Quando sancta memoria Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratiæ Dei*, NON SOLUM APOSTOLICIS, SED ETIAM REGIIS UTEBATUR EDICTIS.

Libro contra Collat. c. 41.

. Marius Mercator. *Julianus & reliqui complices subscribere detrectantes*, NON SOLUM IMPERIALIBUS LEGIBUS, SED ET SACERDOTALIBUS STATUTIS *depositi, atque exauctorati, & omni Italia deturbati sunt.*

In Commonit. part. 11.

Sanctus Celestinus ad Patres Ephesinos post synodum. *Ejiciantur e civitatibus suis, & se in nostro collegio noverint non futuros, nisi* SECUNDUM ECCLESIASTICUM, ET CHRISTIANORUM PRINCIPUM CONSTITUTUM, *damnata cum auctoribus, sociisque damnantes*, &c.

Tertia parte conc. Ephes. cap. 20.

Gelasius ad Honorium Dalmatiæ Episcopum. *An fortasse nescitis hanc heresim, de qua loquimur, & ab apostolica dudum sede per B. M. Innocentium, ac deinde Zosimum, Bonifacium, Celestinum, Sixtum, Leonem continuis & incessabilibus sententiis fuisse prostratam*; NEC TANTUM ECCLESIÆ CATHOLICÆ LEGIBUS, SED PRINCIPUM QUOQUE ROMANORUM EO TEMPORE DAMNATAM, &c.

Epist. 5.

Et scribens ad Episcopos per Picenum. *Pelagium, Celestium, Julianum, ceterosque complures oratoria facundia viros in hac assertione probavimus fuisse convictos, &* TAM ECCLESIASTICIS CONSTITUTIS, QUAM IMPERIALIBUS ETIAM PERCUSSOS PRÆCEPTIS.

Epist. 7.

CAPUT VIII.

Quibus imperata sit subscriptio, an solis Episcopis, an etiam aliis de clero, imo & aliquando laicis; & quæ pœna recusantibus statuta.

Subscriptio Episcopis imperata est.
Apud Aug. l. 4. ad Bonif. c. ult.

MPERATAM Episcopis testantur, Julianus in epistola ad Rufum Thessalonicensem. *De simplicibus Episcopis, sine congregatione synodi, in locis suis sedentibus extorta subscriptio est.*

Part. 4. num. 3.

Et in libello fidei: *Illud autem sanctitatem vestram*, &c.

In edicto ad Aurelium.

Imperatores in edicto ad Aurelium. *Ad quorumdam Episcoporum pertinaciam corrigendam*, &c.

Epist. ad Episc. provinciæ, &c.

Aurelius ad Episcopos provinciæ Byzacenæ, &c. *Quemadmodum subscribere unusquisque vestrum debeat*, &c.

In Commonit.

Marius Mercator. *Julianus, & reliqui complices*, &c.

Presbyteris & reliquis de clero.
Ep. 104. & 105.

Imperatam quoque presbyteris, cæterisque clericis, satis aperte docet Augustinus, cum narrat, quid Sixtus presbyter Romæ in causa Pelagianorum egerit, & quomodo, post sententiam damnationis a Zosimo prolatam, toti clero præiverit in anathemate, non tantum dogmatibus, sed etiam dogmatum auctoribus, dicendo.

Neque enim verbo tantum, sed scripto quoque dictum anathema, manifeste probat exprobratio Romanis clericis a Juliano facta nomine octodecim Episcoporum, cujus ita meminit Augustinus. *Quin etiam Romanos clericos arguunt, scribentes eos jussionis terrore perculsos non erubuisse crimen prævaricationis admittere, ut contra priorem sententiam, qua gestis catholico dogmati assuerant, postea pronuntiarent, malam esse hominis naturam.*

Lib. 2 ad Bonifac. c. 3.

Nam, ut ostensum est antea non semel, jussio illa fuit Zosimi, per tractoriam suam subscriptionem omnibus imperantis, sed per se quidem Episcopis majorum sedium, per ipsos vero, minoribus, & per minores toti singularum Ecclesiarum clero.

Laicis quoque, & proinde monachis.

De laicis intelligi debent, quæ ex sancto Leone, & Patribus Ephesinis mox adducentur de pœna recusantibus subscribere statuta: nam ex pœna, quæ propter violatam legem infligitur, quid lex præceperit, quibusve, facile cognoscitur.

Ad omnes communiter pertinet dictum illud Prosperi tam sæpe hactenus laudatum.

Nempe hæc damnata fateris
Conciliis, mundique manu.

Carm. de Ingr. cap. 9.

Quæ pœna proposita Episcopis, presbyteris & clericis aliis.

Jam vero Episcopis, presbyteris, clericisque omnium ordinum subscribere detrectantibus, statutam fuisse pœnam depositionis, atque expulsionis ex suis civitatibus, imo & excommunicationis, intelligitur.

Primum ex Imperatoris epistola ad Aurelium. *Quicumque damnationi supra memoratorum subscribere impia obstinatione neglexerint*, EPISCOPATUS AMISSIONE MULTATI, INTERDICTA IN PERPETUUM, EXPULSI CIVITATIBUS, COMMUNIONE PRIVENTUR.

Edict. Honor. & Theodos.

Deinde ex Commonitorio Marii Mercatoris. *Julianus, & reliqui complices ejus subscribere detrectantes, non solum imperialibus legibus, sed &*

Parte 11.

sacerdotalibus statutis DEPOSITI, ATQUE EXAUCTORATI EX OMNI ITALIA OSTURBATI SUNT.

1. parte conc. Ephes. c. 15. Tertio, ex epistola Nestorii ad sanctum Celestinum pro Pelagianis illis, qui subscribere recusaverant. *Sape scripsi beatitudini sua propter Julianum, Orontium, & ceteros, qui sibi vsurpant episcopalem dignitatem, & creberrimam aditionem apud pissimum & pradicatissimum Imperatorem faciunt, nosque concidunt frequentibus lamentationibus, tanquam temporibus orthodoxis* DE OCCIDENTE PROJECTI, &c.

Ibid. c. 17. Quarto, ex epistola sancti Celestini rescribentis ad Nestorium. *Hos quoque hereticos, de quibus nos, velut eorum, qua gesta sunt, nescius consulere voluisti,* SEDIBUS SUIS INJUSTA DICENTES EXPOLIT JUSTA DAMNATIO.

2 parte ejusdem conc. act. 7. *Ibid. in praf. canonum.* Quinto, ex canonibus I. XI. & XV. concilii Ephesini, quibus statuitur poena depositionis adversus Metropolitas, provinciales Episcopos, & clericos, *qui Nestorii & Calestii sequi sententias, ex eo manifeste sunt deprehensi, quod Nestorium nobiscum condemnare noluerunt: quos sancta synodus communi decreto* AB OMNI ECCLESIASTICA COMMUNIONE ALIENOS ESSE STATUIT, ET OMNEM SACERDOTIS FUNCTIONEM ILLIS ADEMIT, *per quam aliquibus, vel nocere, vel prodesse poterant.*

Epist. 86. Denique ex epistola sancti Leonis ad Nicetam. *Omnes sive presbyteri, sive diaconi, sive cujuscunque ordinis clerici, qui de Pelagianorum, Calestianorumque consortio, &c. quorum si quisquam salubribus preceptis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive laicus sit,* AB ECCLESIÆ SOCIETATE PELLATUR, *ne perditor anima sua saluti insidietur aliena.*

Quæ laicis. 2. parte conc. Ephes. act. 7. Ad laicos ipsos pertinet septimus canon Ephesinus. *Similiter, & si qui velint ea, qua de singulis per sanctam synodum Ephesinam gesta sunt, quocumque modo movere, sancta synodus ipsa decrevit, siquidem Episcopi aut clerici fuerint, eos omnino a proprio cadere gradu;* SI VERO LAICI, EXCOMMUNICATOS ESSE.

L. 47. de Episc. in cod. Theod. Vide Sirmond. in append. cod. Necesse est huc etiam pertinere, saltem quoad Episcopos, sanctionem Valentiniani Cæsaris datam Aquileiæ VIII. Id. Jul. coss. Theodosio August. XI. & Valentiniano. *Diversos Episcopos nefarium Pelagiani, & Calestiani dogmatis errorem sequentes, nisi intra viginti dies a conventionis tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint, sesequе catholicorum fidei reddiderint,* GALLICANIS REGIONIBUS EXPELLI, ATQUE IN EORUM LOCO SACERDOTIUM FIDELIUS SUBROGARI MANDAMUS.

CAPUT IX.

Quid causarentur subscribere detrectantes, & quam in partem accepta sit detrectantium exceptio.

Tria exceperunt detrectantes.

UI subscribere detrectabant, partim adversus sedis apostolicæ judicium, partim contra subscriptionis exigendæ modum, partim denique in imperialem sanctionem exceperunt: & ita quidem, vt negarent se aut posse tuta conscientia, aut debere servato juris ordine, obedire cujuscunque potestatis præcepto, quo vrgerentur subscribere, id est, viros, vt aiebant, pios atque imprimis catholicos, temerario judicio damnare.

Primum adversus judicium sedis apostolicæ. Adversus judicium sedis apostolicæ objecerunt, servatam non fuisse judicii formam; judices idoneos non extitisse; sanctum Zosimum cum clericis Romanis prævaricatum esse.

Servatam non fuisse formam, ex eo nitebantur conficere, quod ratio judiciorum postulet, vt adsint, qui accusant; audiantur, qui rei; & nemo damnetur absens. At neque Erotem & Lazarum Episcopos, neque Paulinum diaconum, neque adolescentes duos, Timasium & Jacobum, qui Pelagium, Cælestiumque accusabant, interfuisse aiebant judicio Romano; Pelagium vero, & Cælestium non satis auditos, cum ille Romam non fuerit evocatus e Palestina, iste terrore coactus sit tunc abesse judicio, cum maxime res adesse postularet.

In libello fidei part. 4. num. 4. & seqq. *Act. 25. v. 16.* Ista causatur Julianus his verbis: *Judai etiam fatentur*, quod lex nostra non judicet hominem, nisi ab ipso audierit, & cognoverit, quid faciat. *Et in actibus Apostolorum per Gentiles Festi similes, prolata est sententia*, quod non sit consuetudo Romanis damnare aliquem priusquam, qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluendum crimina. *Vnde & sanctus Apostolus Paulus judicandi regulam Episcopis sanciens, ait:* Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus. *1. Timoth. 5. v. 19.* *His igitur & ceteris testimoniis confirmati metuimus in absentum & nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum prasentes fuerint confutati.*

De judicibus tria querebantur. Quod sine congregatione synodi sententiam tulissent. *Dicunt*, inquit Augustinus, *inimicos suos dicta nostra in veritatis odium suscepisse, & toto penitus Occidente non minus stultum quam impium dogma esse susceptum; & simplicibus Episcopis sine congregatione synodi in locis suis sedentibus, ad hoc confirmandum, subscriptionem queruntur extortam.* *Lib. 4. ad Bonif. c. 8.*

Quod ad causam cognoscendam accessissent male animo affecti. *De judicibus*, ait Augustinus, *apud quos propterea dicis, non potuisse vos agere causam vestram, quia nemo de rebus dubiis bene consultat, nisi qui ab odio, ira, & amicitia vacuum pectus attulerit: quales non fuisse dicis, qui de causa vestra judicaverunt, quia prius eam cœperunt odisse, quam nosse; jam superiore libro respondi*, &c. *Lib. 3. contra Julian. c. 1.*

Quod idonea, tum doctrina ad intelligendam, tum virtute ad defendendam veritatem carerent. Totum est ea de re caput vltimum *secundi libri adversus Julianum*, vbi hæretico objicienti, causam suam ab imperitis damnatam, Augustinus doctissimos decem ex sanctis Patribus objicit. Totum item caput primum & secundum *libri 5. operis imperfecti*, vbi Julianus

postquam de scientia & fortitudine judicum verbose disseruit, tandem ita concludit: *De hac quippe potissimum ignavorum pectorum vilitate factum est, ut per Ecclesiarum naufragia spurcum Manichaeorum dogma velificet: quia, si in hos, qui sacerdotii munere fungebantur, libera stetisset, & virilis auctoritas, Traducianorum commenta, ut invicta ratio proruit, ita publica contrivisset assensio.*

Lib. 1. advers. Iul. c. 4. — De accusatione Zosimi clerique Romani a Pelagianis, hæc Augustinus. *Innocentii successorem crimine prævaricationis accusas, quia doctrina apostolicæ, & sui decessoris sententiæ noluit refragari: sed de hoc interim taceo, ne animum tuum, quem sanare potius cupio, quam irritare, laudibus tui damnatoris exulcerem.*

Lib. 6. advers. Iul. c. 12. — Et alio in loco: *Quale est autem, quod B. M. Zosimum apostolicæ sedis Episcopum, ut in tua pravitate persistas, prævaricationis accusas: qui non recessit a suo prædecessore Innocentio, quem tu nominare timuisti; sed maluisti Zosimum, quia egit primitus leniter cum Cælestio, &c.*

Lib. 2. ad Bonifac. c. 3. — Et rursum: *Quin etiam Romanos clericos arguunt scribentes, eos jussionis terrore perculsos non erubuisse prævaricationis crimen admittere.*

Accedit tacita quidem, sed maligna Juliani exprobratio facta summo Pontifici, quasi in eo ipso peccasset, cujus accusaverat Africanos, in ferenda contra Pelagium, Cælestiumque sententia. Iisdem enim scripturæ testimoniis, iisdemque verbis utitur impudens hæreticus, ad criminandum sedis apostolicæ judicium, quibus sanctus Pontifex Africanorum præceps, ut opinabatur, judicium perstrinxerat.

Epist. 4. ad Africanos. Libelli part. 4. num. 3. — Conferendæ literæ, quas Zosimus ad Africanos dedit XI. Kalend. Octobris cum illis Juliani verbis: *Illud autem sanctitatem vestram, &c.*

Secundum adversus modum exigendæ subscriptionis. — Cum exigeretur subscriptio damnationi, non tantum dogmatum, sed etiam auctorum, exceperunt Episcopi, quorum nomine scribebat Julianus, ejusmodi subscriptionem esse veluti quoddam judicium, vel testimonium publicum, quod a subscribentibus ferretur adversus illos homines; se vero, ob Dei timorem & caritatem christianam, Apostolique præceptum, nec posse, nec debere, quibuscunque tandem hominibus imperantibus, subscribere damnationi absentum, & inauditorum, qui se libellis purgarent, catholicos confiterentur, & damnabilia sibi objecta damnarent, quorumque causa, vel per se dubia foret, vel sola multitudinis invidia laboraret.

Parte 4. — Julianus in libello fidei. *Hæc autem omnia, de quibus nunc agitur, id est, quæ in fine damnavimus, ipsi etiam, de quibus ista jactantur, falso sibi objecta testantes, libellis propriis damnaverunt.*

Et paulo post: *Absentum damnationem, ob Dei timorem subscribere non audemus, docti per scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non*

Exod. 23. v. 1. juxta LXX — *debere præferri, dicentes:* Non credes auditui vano, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus. *Et ne multitudini quis credendum putaret, adjunxit:* Non eris cum pluribus in malitia. *Et*

Ibidem. — *iterum:* Priusquam interroges, ne vituperes quemquam. *Et iterum:* Quod viderunt oculi

Matth. 7. v. 1. — tui, loquere. *Item in Evangelio.* Nolite judicare, ut non judicemini. Nolite condemnare, ut non condemnemini; in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur in vobis, & qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. *Unde &*

1. Timoth. 5. v. 19. — *sanctus Apostolus Paulus judicandi regulam Episcopis sanciens, ait:* Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. *His igitur & cæteris testimoniis confirmati metuimus in absentum & nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum præsentes fuerint confutati.*

Tertium adversus imperialem sanctionem. — Contra sanctionem Imperatoris exceperunt primo, efflagitatam a suis adversariis propter imbecillitatem causæ, ut quos ratione non possent, auctoritatis pondere opprimerent. Augustinus.

Lib. 3. advers. Iul. c. 1. — *Jam vos ergo totius pœniteat hujus erroris, ne argumento miserrimo utamini, quo universi utuntur hæretici, quos a perniciosa licentia leges Imperatorum catholicorum premunt. Omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti, laborare illam partem rationis inopia, quæ in differendo, cum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed cæcum a meticulosis extorquet assensum. Novi quidem hæretici vos estis, sed istam pene omnium hæreticorum veterem vocem cum cæteris agnovistis, atque tenuistis.*

Lib. 1. operis imperf. c. 42. — Secundo, redemptam fuisse muneribus potentum gratiam apud Imperatorem. Julianus. *Tribunis octoginta & amplius equos tota Africa saginatos collega tuus nuper adduxit Alipius.*

Ibid. c. 74. — Et postea: *Amplissimam esse nostri negotii dignitatem, cum ipsa rerum consideratio, & appensio indicat, quas tuemur; tum etiam vester pavor, qui contra nostrorum sanguinem, pecuniarum effusione, hæreditatum largitate, populorum seditione, potestatum corruptione pugnantes, & fidem vestram, quæ a nobis impugnatur, erubescitis profiteri, & ad nostra sententia, a qua deviatis, verba confugitis.*

Et alibi: *Cur tantis totam Italiam factionibus commovistis? cur seditiones Romæ conductis populis excitastis? cur de pauperum substantia saginastis per totam fere Africam equorum greges, quos prosequente Alipio Tribunis, & Centurionibus destinastis? cur matronarum oblatis hæreditatibus potestates sæculi corrupistis, ut in nos stipula furoris publici arderet? cur dissipastis Ecclesiarum quietem? cur religiosi Principis tempora persecutionum impietate maculastis?*

Lib. 1. operis imperf. c. 9. — Tertio, ex subreptione obtentam legem. Julianus. *Laudat (Augustinus) potentem hominem, quod nostris petitionibus, qui nihil aliud, quam dari tanto negotio judices vociferabamur, ut ea quæ subreptionibus acta constabat, emendarentur potius, quam exponerentur examini, molo sua dignitatis obstiteris, nec disceptationi tempus aut locum permiseris impetrare.*

Lib. 3. contra Iul. c. 1. — Quarto denique, ipsam pro Pelagianis facere Augustinus. *Sane, ut dicis, si pro vobis potius ab Imperatore responsum est, cur non in medium prosilitis, & hoc ultro publicis potestatibus allegatis, vos esse monstrantes, quorum christianus Princeps approbavit fidem? verum fidei legem, non sicut sese habet, sed sicut vobis placet, intelligitis; quid mirum, si & de lege Imperatoris hoc facitis?*

Pelagius præiverat suis, nam cum damnata fuissent ipsius dogmata in concilio Diospolitano, missis ad amicum literis, falsaque rei totius relatione, perinde gloriatus est, ac si triumphasset de adversariis, suumque errorem Episcopis approbasset. *Quatuordecim*, inquit, *Episcoporum sententia definitio nostra comprobata est, qua diximus,* posse hominem sine peccato esse, & Dei mandata facile custodire, si velit. *Quæ sententia contradictionis os confusione perfudit, & omnem in malum conspirantem societatem ab invicem separavit*

vit. Ad hæc Augustinus. *Sive ergo istam epistolam Pelagius vere scripserit, sive sub ejus nomine a quocumque conficta sit, quis non videat, quemadmodum hic de errore, & judicio, in quo convictus atque damnatus est, tanquam de victoria glorietur?*

Quam in partem accepta sit detrectantium exceptio. Ab Imperatore in sanctione.

Exceptionem recusantiom Imperator, IMPIAM OBSTINATIONEM, SACRATOR TRACTATUS, CONNIVENTIAM, AT FAVOREM SACRILEGIO PUBLICA AUCTORITATE DAMNATO PRÆSTITUM interpretatus est.

Ab Aurelio in ep. ad Episc. prov. Byzacen.

Aurelius hanc ipsam habuit suspectam VEL DISSIMULATIONIS, VEL NEGLIGENTIÆ, VEL OCCULTÆ PRAVITATIS.

A S. Leone summo pontifice epist. 80. ad Nicet. Aquileg.

Sanctus Leo judicavit esse VERSUTIAM, qua tecusantes nihil suotum sensuum non existimatent posse esse salvom, si per se aliquid communi furmulæ, vel addereot, vel detrahetent.

C A P U T X.

Quibus aliis artibus recusantes vsi sint ad tergiversandum.

Aliæ artes recusantium.

Prima, petere vt causa retractaretur, &c.

ERTINACES illi, suspectique, & versuti homines non id tantum exceperunt, quod hue vsque diximus, etsi magnæ fuit per se aodaciæ: sed postularuot insuper, quod extremæ cujusdam erat impudentiæ, vel tetractari causam apud idoneos judices, vel etiam a catholicis damnari, quæ ipsi objiciebant.

Lib. 1. ad Bonifac. c. 23.

Cælestius in epistola ad clericos Romanos. *Nemo ergo vos seducat, nec se negent impii ista sentire. Sed si verum dicunt, aut audientia detur, aut certe ipsi isti Episcopi, qui nunc dissident, damnent, quæ supra dixi, cum Manichæis se ista tenere, sicut nos ista damnamus, quæ de nobis jactant, & sit plena concordia.*

Lib. 1. operis imperf. c. 9.

Hoc pertinent verba Juliani mox allata de Augustino dicentis: *Laudat etiam potentem hominem*, &c. Pertinet etiam Theodori Mopsuesteni calumniosa exprobratio facta Augustioo, contra quem quinque libros scripsit. *Nihil illorum perspicere potuit mirabilis peccati originalis assertor, quippe qui in divinis scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec ab infantia sacras didicerit literas, sed sive de scriptura sensibus, sive de dogmate sæpe declamans multa frequenter inepta proprie communiterve de ipsis scripturis, dogmatibusve plurimis deprompsit: nam potentiæ me in nullum contra sinebat effari, sed tantum modo taciti, qui divinarum scripturarum habebant notitiam, se retrahebant.*

Lib. 2. sub fin. Vide excerpt. 2. Mar. Mercat.

Secunda, appellare œcumenicam synodum.

Sin minus vero postulatum hoc obtinerent, ausi sunt, communi hæreticorum more, provocare ad audientiam œcumenicæ syoodi, perinde quasi non satis causa jam finita esset, postqoam a sede apostolica *repetitæ damnationis rescriptum* venisset; & illud quidem tam solemne, vt ad vniversos orbis Episcopos missum, *mundi manu*, quod ait Prosper, subscriptum fuisset.

In libello part. 4. num. 2.

Julianus. *Hæc, vt nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite. Sin autem contradici istis non potest, & tamen aliquis voluerit contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitas vestra, nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse.*

Tertia, sensum affingere quem vellent, propositionibus damnandis.

Quod si nec istud ex animi sententia succederot, sed inviti cogerentur sententias suas suorumve damnare, id se factoros promiserunt, ea tamen cautione, vt verbis io speciem religiosis impietatem tegerent. Contestati sunt enim, se sententias, quæ objicerentur, rejicere, secuodum Ecclesiæ sensum: certi nimirum postea sensum, quem dicerent Ecclesiæ, quam vellent in partem interpretari. Id fecit primum Diospoli Pelagios. *Quæ dixi non esse mea, secundum judicium sanctæ Ecclesiæ reprobo, anathema dicens omni contravenienti & contradicenti sanctæ Ecclesiæ doctrinis. Ego enim in vnius substantiæ vnitatem credo, & omnia secundum doctrinam sanctæ catholicæ Ecclesiæ; Si quis vero aliena ab hac sapit, anathema sit.* Quid malignæ aut ioeptæ potius versutiæ lateret sob his vocibus, *secundum judicium Ecclesiæ*, aperuit Augustious.

Pelagius. Lib. de gest. Palæst. c. 19.

Ibid. c. 33. Cælestius. Lib. de peccat. orig. c. 7. & lib. 2. ad Bonif. c. 3.

Id deinde præstitit Cælestius magistri exemplum secutus: oam cum vrgeretur a sommo Pontifice objecta sibi damnare, se consentire respondit sancti Innocentii literis, & ea se reprobare, qoæ sedes apostolica reprobaret. Videndus super ea re Augustinus.

Julianus.

Utrumqoe Julianus ooo tantum imitatus est, sed vicit etiam: nam cum tractoria Zosimi subscribenda foret, & in ea quinque propositiones proscriberentur, singulis suum affinxit sensum, quo ipsas rejiceret. Id prolixe Marius Mercator prosecotus est, nosque in notis ad Mercatorem exposuimus.

Lib. Subnot. c. 6.

Eo pertinet, quod in suæ fidei libellis Pelagius Cælestiusque spondebant fore, vt apostolicæ sedis definitiooibus acquiescerent; sed ea fuit perfidorum hominum versutia, qua declinareot justi judicii sententiam, viderenturque columnam veritatis amplecti, tunc cum eam labefactam vellent.

Quarta, obfirmare animum exemplo martyrum, quasi persecutionem paterentur.

Si autem inaois foret & ista fraos, tunc erumpente fotas animi obstinatione, generosa quadam hypocrisi obtestari suot verbis jactantiæ plenissimis, se nulla vnquam vt de proposito dimotum iri, sed cooftanter persecutionem pro fide catholica, *temporibus etiam orthodoxis*, passuros, exemplo generosorum illorum martyrum, qui prope anhelam fornacem, vt loquitur Julianus, imperterriti responderunt cogeoti Regi: *Potens est Deus, o Rex, liberare nos de fornace hac*, &c.

Dan. 3. v. 17.

Post hanc sententiam Babylonicorum puerorum amplificatam, paratragœdiabat homo vanissimus in hunc modum: *De hac & nos disciplina, quam reliquerunt illustres magistri, intelligimus tenendam, in prosperis, votorum mediocritatem; in dogmatibus vero fidei, consiliorum perennitatem: optamusque, persecutionum tumore compresso, etiam populis subvenire. At si id non ac-*

cidat, stas quidquid acerbum rit contumeliis & periculis, perpeti, quam non aversari illuviem, sordesque Manichaus.

Part. 4. num. 9.

Non minus exaggeratis verbis vsus est in libello fidei. *Certum sit apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, & amaris in nos fluctibus efferatur, numquam integri judicii domum, quæ supra justitiam Christi fundata est, poterit commovere.*

Quinta, de Constantia libros scribere. *Beda præf. in cant. c. 5.*

Hæc videntur excerpta ex libro *de Constantia pro defendenda veritate contra omnia quæ ipsi resistunt*: quem Julianus ad suos scripsit, quo tempore Bonifacius summus pontifex, non tantum apostolicis, sed etiam regiis vtebatur edictis, vt eos de clero cogeret damnationem Pelagii Cælestiique subscribere, qui suas sedes, suosque gradus, & fidelium communionem retinere vellent. Id enim fecit hæreticus ille, quod alii solent; abusus est doctissimorum orthodoxorumque virorum dictis, imo & sanctorum exemplis, ad erroris sui participum obfirmandos animos, vt obsisterent Ecclesiæ sæculique potestatibus, perinde ac martyres tyrannis & fidei persecutoribus.

Quod soliti hæretici, cum vrgerentur.

Id autem facere solitos suis temporibus hæreticos, imo & quæ paterentur a Principibus, vocare martyria, testatur Augustinus, cum vbique passim, tum maxime, vbi respondet epistolæ Parmeniani Ticonium exhortantis ad persecutionem magis ferendam, quam deserendas Donati partes. *Audent*, inquit, *sacrilega schismata, vel hæreses impia, si quando in flagello, vt se corrigant, admonentur, pœnas erroris sui inter martyria deputare*, &c.

Parmenianus.

Lib 3 advers. ep. Parmen. c. 6.

Hac occasione non possum non monere, quid animadverterim inter legendam quinti sæculi historiam, nullos tunc temporis hæreticos fuisse, (fuerunt autem multi, iique nobiles) qui cum suam sectam viderent justis Ecclesiæ fulminibus feriri, non continuo spargerent in vulgus LIBELLOS DE CONSTANTIA, quibus in speciem suos ad sectanda martyrum exempla hortarentur: reipsa tamen per nefandas iniquæ comparationis artes, vindices fidei a Deo constitutos accusarent injustitiæ cujusdam tyrannicæ, imo & paris cum ethnica impietatis.

Nestorius. *Epist. ad Cælest.*

Sic Nestorius Cælestium cum suis a Theodosio religiosissimo principe pulsum vrbe regia, AD CONSTANTIAM in asserenda veritate hortatus est exemplo, tum Joannis, qui ab Herode; tum Petri, & Pauli, qui a Nerone passi sunt.

Evag. l. 1. c. 7.

Sic idem, cum Præfecto Thebaidis miserabiliter exponeret, quæ ferre cogeretur in exilio, Imperatores, & Magistratus maledictis onerabat.

Theodoretus. *Epist. ad Andr. monach. apud Mar. Mercat.*

Sic Theodoretus nondum sanus, missis Constantinopolim literis, & hoc Apostoli loco abutens: *Fidelis Deus, qui non patietur nos & vos tentari supra id quod possumus, sed faciet cum tentatione profectum*; suos ita ad pertinaciam accendebat, vt simul argueret iniquitatis in Nestorium commissæ, quotquot Ægyptio (ita sanctum Cyrillum appellabat) consensissent, sanctissimumque virum damnassent. Damnarunt vero sanctus Celestinus, ducenti septuaginta quinque Episcopi in Ephesina synodo, imperatores religiosissimi Honorius & Valentinianus, &c.

Ad primam tergiversandi causam, respondebat, jam inde a temporibus Innocentii, Augustinus, cum verba faceret ad populum de Pelagianis. *Fratres mei, vbi tales inveneritis, occultare nolite: non sit in vobis perversa misericordia. Redarguite contradicentes, & resistentes ad nos perducite. Jam enim de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, vtinam aliquando finiatur error.*

Quid responsum à Patribus. *Serm. 2. de verbis Apost.*

Respondit sanctus Celestinus. *Defleant infelices, spe se hominum fuisse deceptos: quibus jam potuit propter communionem sola pœnitentia subvenire.*

Epist. ad Nest. 1. pars. conc. Ephes. c. 17.

Et alibi: *Ejiciantur e civitatibus suis, & se in nostro collegio noverint non futuros, nisi secundum ecclesiasticum, & christianorum Principum constitutum, damnata cum auctoribus, sociisque damnantes, se profiteantur catholicos sacerdotes.*

3. parte conc. Ephes. in epist. ad Patr. Ephes.

Et iterum: *Compresso olim, & per totum orbem sua damnatione isto Cælestiano errori tua vigilantia resistatur, vt quicunque hujus dogmatis sunt sequaces, ab omni societate hominum repellantur*, &c.

Ibid. in ep. ad Maximian.

De his Celestini responsis ita scripsit Prosper. *Venerabilis memoriæ pontifex Celestinus, cui ad catholicæ Ecclesiæ præsidium multa Dominus gratiæ suæ dona largitus est, sciens damnatis, non examen judicii, sed solum pœnitentiæ præsidium esse præstandum, Celestium, quasi non discusso negotio audientiam postulantem, totius Italiæ finibus jussit extrudi: adeo & prædecessorum suorum statuta & decreta synodalia inviolabiliter servanda censebat;* UT QUOD SEMEL MERUERAT ABSCINDI, NUNQUAM ADMITTERET RETRACTARI.

Lib. contra Collat. c. 41.

Secundam causam vnus satis Augustinus confutavit. *Quid est quod dicunt: De simplicibus Episcopis sine congregatione synodi extorta subscriptio est? aut vero congregatione opus erat, vt aperta pernicies damnaretur? quasi nulla hæresis aliquando, nisi synodi congregatione damnata sit; cum potius rarissimæ inveniantur, propter quas damnandas necessitas talis extiterit; multoque sint, atque incomparabiliter plures, quæ vbi extiterunt, illic improbari, damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras devitandæ innotescere potuerunt. Verum istorum superbia, quæ tantum se extollit adversus Deum, vt non in illo velit, sed potius in libero arbitrio gloriari, hanc etiam gloriam captare intelligitur, vt propter illos Orientis, & Occidentis synodus congregetur. Orbem quippe catholicum, quoniam, Domino eis resistente, pervertere nequeunt, saltem commovere conantur: cum potius vigilantia & diligentia pastorali, post factum illis competens sufficiensque judicium, vbicunque isti lupi apparuerint, conterendi sint, sive vt sanentur atque mutentur, sive vt ab aliorum salute, atque integritate vitentur, adjuvante Pastore pastorum*, &c.

Lib. 4. ad Bonif. cap. vlt.

Ad tertiam aliasque, quibus se vi opprimi protestarentur, respondit Augustinus, fraudulentas esse voces, quibus obedientiam sedi apostolicæ promitterent: mendacem professionem, qua se Ecclesiæ sententiæ adhærere jurarent: non esse hanc, quam paterentur, PERSECUTIONEM, SED COERCITIONIS DISCIPLINAM. *Absit*, inquit, *a christianis potestatibus terrenæ reipublicæ, vt de antiqua fide catholica dubitent, & ob hoc oppugnatoribus ejus locum, & tempus examinis præbeant: ac non potius in ea certi atque fundati, talibus, quales vos estis.*

Lib. 1. op. imperf. c. 9.

estis, inimicis ejus disciplinam coercitionis imponant, &c.

Cap. 105. Et libro secundo ejusdem operis, dicenti Juliano. *Inde est quippe, quod omnibus opibus negationem examinis a mundi potestatibus comparatis: intelligitis enim sic agendam vobis, cum deseremini rationis auxilio.* Respondet Augustinus. *Quid adhuc quaeris examen, quod jam factum est apud sedem apostolicam; quod denique factum est in episcopali judicio Palaestino, ubi Pelagius vestri auctor erroris damnatus esset, nisi ista, quae tu defendis, dogmata damnasset? Ergo haeresis ab Episcopis non adhuc examinanda, sed coercenda est potestatibus christianis.*

Lib. 3. adversus Iul. cap. 1. Et libro tertio prioris operis. *Jam vos ergo totius poeniteat erroris hujus, ne argumento miserrimo utamini, quo universi utuntur haeretici, quos a perniciosa licentia leges Imperatorum christianorum premunt.*

Et paulo post: *Vestra, apud competens judicium communium Episcoporum, modo causa finita est. nec amplius vobiscum agendum est, quantum ad jus examinis pertinet, nisi ut prolatam de hac re sententiam cum pace sequamini; quod si nolueritis, a turbulenta vel insidiosa inquietudine cohibeamini.* Ibidem.

Et postea: *Putatis ideo vos esse victores, quia non vobis datum est, quale desideratis examen: Maximianista vos ad ista vaniloquia praecesserunt, quamvis dederit vobis catholica Ecclesia judicium, quale debuit, ubi causa vestra finita est.* Ibidem.

CAPUT XI.

Qua ratione sit actum cum recusantibus, & resipiscentibus.

Quomodo cum recusantibus actum sit.

UOMODO se gesserit Ecclesia cum recusantibus, tum ex iis, quae dicta sunt hactenus de Zosimi, & Imperatorum statutis; tum ex sancti Celestini, Leonis, & Gelasii mandatis apostolicis manifeste constat.

3. parte conc. Ephes. c. 20. Sanctus Celestinus. *Ejiciantur de suis civitatibus, & se in nostro collegio noverint non futuros,* &c.

Epist. 89. Sanctus Leo. *Si quisquam salubribus praeceptis satisfacere detrectarit, sive ille clericus, sive sit laicus, ab Ecclesiae societate pellatur, ne perditor anima sua saluti insidietur alienae.*

Epist. 7. ad Episcopos per Picenum. Sanctus Gelasius. *Sufficiat hactenus fuisse hac commissa, & ut placeatur Deus, humanis rebus sollicitius divina curentur. Nusquam loci prorsus inveniatur praefatae pestis assertor, nec accessum prorsus Ecclesiae, vel usquam participationem catholicae communionis inveniat, qui haereticorum maluit sequi nefaria professione consortium, & hi, cum quibus antea probabitur noxiam miscuisse colloquium, nisi resipiscunt, & ab ejus societate discedunt, ab ecclesiastico remoti servitio, devota ultione plectantur, quo caeteris cavendi ministretur exemplum. Nullum adeat, nec usquam loqui damnata olim blasphemia jam sinantur.*

Quomodo cum resipiscentibus. Quanta indulgentia resipiscentes excepti sint ab Ecclesia, constat partim ex decreto Innocentii, cui religiose paritum est, partim ex Possidii Mercatorisque testimonio. Nam ubi primum Innocentius Pelagium Caelestiumque damnavit, ea usus est apostolica providentia, ut quemadmodum puniendi obstinatos, sic recipiendi poenitentes, legem praescriberet. Epist. ad Patres conc. Carthag. *Avellendi sunt*, inquit, *longius, & ab Ecclesiae procul removendi visceribus, ne diutius multa occupans insanabilis post error increscat. Si enim diu fuerint in hac impunitate versati, necesse est multos in hanc sua pravitatem mentis inducant, decipiantque innocentes, vel potius imprudentes, qui fidem catholicam non sequuntur. Putabunt enim eos recte sentire, quos adhuc viderint in Ecclesia perdurare. Separetur ergo a sano corpore vulnus insanum, remotoque morbi saevientis afflatu, cautius, quae sunt sincera, perdurent, & grex purior ab hac mali pecoris contagione purgetur: sit totius corporis illibata perfectio. Sed si damnent haec, quae usque senserunt, erit in potestate Pontificum istis aliquatenus subvenire, & curam praestare vulneribus, quam soles lapsis, cum resipuerint, Ecclesia non negare,* &c.

Apud August. epist. 93. In eandem sententiam scripserat quoque Patribus concilii Milevitani. *Pelagium Caelestiumque ecclesiastica communione privari apostolici vigoris auctoritate censemus, donec resipiscant de diaboli laqueis, a quo captivi tenentur,* &c. *Abscindendi sunt* QUI VOS CONTURBANT, ET VOLUNT CONVERTERE EVANGELIUM CHRISTI. Gal. 1. v. 7. *Simul autem praecipimus, ut quicunque id pertinacia simili defensare nituntur, par eos vindicta constringat, quia non multum interesse arbitror, inter committentis animum, & consentientis favorem,* &c. *Jubemus, quoniam Dominus propria voluntate significavit, nolle se mortem morientis, sed tantum ut revertatur & vivat; si unquam sani, deposito pravi dogmatis errore, resipuerint, damnarintque ea, quorum se ipsi praevaricatione damnarunt, eis medicinam solitam, id est, receptaculum suum ab Ecclesia non negari: ne dum eos redeuntes forsitan prohibemus, vere extra ovile remanentes expectantis hostis faucibus glutiantur.*

Lib. de peccat. orig. cap. 22. Hanc legem secutus est Zosimus, teste Augustino. *Cum constet*, inquit, *dogma extitisse pestiferum, & haereticum errorem, quem Domino adjuvante apertius jam devitat Ecclesia, duobus istis, Pelagio scilicet & Caelestio, aut in locum poenitentiae redactis, aut si id recusaverint, omnino damnatis*, &c.

Carm. de Ingr. cap. 2. De eodem Pontifice loquitur Prosper:

Sic moderante suam legem bonitate severa,
Ut qui damnato vellent de errore reverti,
Acciperent pacem, pulsis, qui prava tenerent.

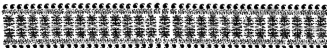
In vita S. Aug. cap 18. Et vero multos ad Ecclesiam rediisse tradit Possidius. *Unde nonnulli ex eis* (haereticis Ecclesiae judicio & Imperatoris lege damnatis) *ad sanctae matris Ecclesiae gremium, unde resilierant, redierunt, & adhuc alii redeunt, innotescente & praevalescente, adversus illum detestabilem errorem, rectae fidei veritate.*

Possidio consentit Marius Mercator. *Ex qui-*

In Commonit. cap. 3. *bus* (subscribere detrectantibus) *plurimi resipiscentes, & a prædicto errore correcti, regressi sunt supplices ad sedem apostolicam, & suscepti suas Ecclesias receperunt.*

Ibid. cap. 3. Et postea : *Multi Juliani participes, eo derelicto, Pelagioque damnato, sedi se apostolicæ submittentes, & pœnitere super his, quæ male senserant, profitentes, a sanctis pastoribus, digni habiti miseratione, suscepti sunt.*

DISSERTATIO V.

DE LIBELLIS FIDEI SCRIPTIS AB AUCTORIBUS ET PRÆCIPUIS DEFENSORIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ.

Ad illa verba Mercatoris : *Audi nunc & tu, & qui me & te dignanter habuerint legere, quid contra hunc sensum tuum impiissimum, pravissimum, impudentissimum, petulantissimum, quid olim ipse pronuntiaveris in epistola videlicet tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasti, cum universa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Cælestiumque damnare.* Lib. Subnot. cap. 6. num. 9.

Argumentum dissertationis.

ULLUS ex his, quos diximus hæresis Pelagianæ sive auctores, sive præcipuos defensores, non edidit fidei suæ expositionem, qua errorem tegeret verbis catholicis, tectumque aliis minus prudentibus insinuaret eo facilius, quo callidius suaderet.

Omnes Pelagianæ hæresis auctores, & præcipui defensores ediderunt fidei suæ libellos.

Suam scripsit Theodorus Mopsuestenus, quam Marius Mercator interpretatus est; suam Rufinus Syrus, quam e tenebris eruit Pater Sirmondus; suam Pelagius, qua se purgaret apud Innocentium; suam pariter Cælestius, quæ nunc editur integra; duas scripsit ad Zosimum summum pontificem Julianus, e quibus vna, quam nomine octodecim Episcoporum Siculorum post damnationem Pelagii Cælestiique misit, nunc primum publicatur, & ea quidem integra: alterius fragmenta sunt apud Mercatorem in Subnotationibus. quamquam potest habere speciem aliquam professionis fidei epistola, sive quam Cælestius clericis Romanis suæ partis, sive quam Julianus Ruso Thessalonicensi Episcopo scripsit.

Ratio dissertationis suscipiendæ.

Has omnes ego vna collectas exhibendas putavi, vt facilius conferri possint, simulque constet, quomodo & in omnibus istis hominibus vnus fuerit erroris spiritus, & consequentes a prioribus acceperint, quæ nihilominus tanquam sua jactarunt.

Quæ partes singularum confessionum.

Omnes porro, præterquam quæ Theodori est, tribus constant partibus, theologica, œconomica, & ethica. Prima de Deo est; altera de Christo; tertia de homine. Omnium confessionum amplissima est Rufiniana, tum Julianæa; mediocres Pelagiana & Cælestiana; brevissima Theodoriana, quippe quæ nihil habet de quæstionibus ad hominem pertinentibus. In parte theologica nihil vlla continet erroris, præterquam de processione Spiritus sancti a Filio, quam aperte Theodorus, tacite Pelagius, Cælestius & Julianus negant. In parte œconomica manifeste Theodorus Samosatenum sequitur, & divinitatem Christi, atque Θεοτόκον oppugnat; verbis ambiguis loquuntur alii quatuor, Juliani tamen impietatem, etsi callide dissimulatam, Augustinus detexisse sibi visus est. De parte ethica nihil attigit Theodorus; Rufinus impudenter, vt & Cælestius cum Juliano, peccatum originale abnegat. De gratia Pelagius Cælestiusque & Julianus perplexe sententiam dixerunt. Omnes conquisitis nequiter verbis vtuntur, partim vt adversariis invidiam Manichæorum, atque Apolinaristarum, aliorumque hæreticorum creent, partim vt se defendant adversus objecta, partim vt pietatem ostentent.

Qualis vnaquæque.

Habetur Græce 1. part. conc. Ephes. act. 6.

SYMBOLUM THEODORI
MOPSUESTIÆ EPISCOPI,
INTERPRETE MARIO MERCATORE.

SUPERFLUUM est annotare quidquam diligentius hoc in loco, cum & prius ad præfationem antea relatam non pauca exposuerimus Pelagianam causam spectantia, & plura prosecuturi simus in secunda parte operum Mercatoris, qua Nestoriana causa continetur.

Restat igitur monere, mentionem istius symboli nunc fieri, imo totum describi, ex versione Mercatoris, (qui & refutationem scripsit) vt ex collatione cum aliis confessionibus intelligere lectori liceat, quo jure suspecta dixi, quæ de processione Spiritus sancti, atque incarnatione Verbi a Pelagianis afferuntur: siquidem cum Theodorianis, sin minus reipsa, verbo saltem consonent.

PARS THEOLOGICA, DE SANCTISSIMA TRINITATE.

I. QUI, aut nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquido cognoscendis; aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eos oportet, quoniam

II. De Patre. Credimus in vnum Deum Patrem sempiternum: non qui postmodum cœperit vt esset, sed qui ab æterno sit, sempiternus Deus; nec qui postea factus sit Pater, quoniam semper erat Deus, semper erat Deus Deus Pater.

III. De Filio. Credimus & in vnum Filium Dei vnigenitum, qui est de substantia vel essentia Patris, tanquam vere Filius, & ejusdem essentiæ cum eo, cujus est & creditur esse Filius.

IV. De Spiritu sancto. Et in Spiritum sanctum, qui sit de Dei substantia vel essentia, non qui Filius sit: Deus autem essentia, tanquam qui sit illius essentiæ, cujus est Deus Pater, ex quo secundum essentiam est. *Nos enim*, inquit Scriptura, *non spiritum mundi hujus accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est*, ab omni eum creatura alienans, Deo vero conjungens & copulans, ex quo vel de quo est secundum essentiam, speciali videlicet ratione supra omnem omnimodo creaturam, quæ non secundum essentiam Dei, sed secundum quod factura est, causam habens, ex Deo esse putatur: quem neque Filium, neque per Filium existentiam accepisse putamus.

1. Cor. 2. v. 12.

Fons erroris Græcorum de processione Spiritus sancti a solo Patre.

V. Confitemur autem Patrem perfectum in persona, & Filium similiter, Spiritum quoque sanctum pari modo, salva nobis ratione pietatis, in qua Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non tres aliquas diversas putemus esse essentias, sed vnam, quam in Deitatis vnitate & paritate cognoscimus.

De omnibus simul personis.

PARS OECONOMICA, DE INCARNATIONE VERBI DIVINI.

VI. OPORTET autem & de dispensatione, quam secundum Dominum JESUM CHRISTUM pro salute nostra consummavit Dominus Deus, nosse nos, quoniam Dei Verbum hominem suscepit perfectum ex semine Abraham & David, secundum scripturarum divinarum eloquia: hoc extantem secundum naturam, quod erant & illi, quorum erat ex semine: hominem natura perfectum, ex anima rationali & carne humana constitutum, quemque hominem secundum nos naturaliter, virtute & potentia Spiritus sancti in Virginis vtero figuratum: *Factum ex muliere, factum sub lege, vt omnes nos ex maledicto legis & servitute redimeret, adoptionem filiorum olim prædestinatam recipientes*, inenarrabiliter copulavit sibi atque conjunxit.

Hunc locum vexat Mercator.

Gal. 4. v. 4.

VII. Mortem quidem eum secundum hominum legem præparans experiri; *suscitans vero a mortuis, & in cælum sublevans, sedere fecit ad dexteram Dei, propter quod super omnem principatum, & potestatem, & dominationem, & virtutem, & omne nomen, quod nominatur, non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro*, ab omni creatura adorabilis suscepit venerationem, tanquam inseparabilem cum divina natura habens conjunctionem, & illi, tanquam Deo, supra omnem cogitationem & intellectum, vniversa creatura reverentiam exhibente.

Ephes. 1. v. 21.

VIII. Et neque duos dicimus Filios, nec duos Dominos, quoniam vnus Filius secundum essentiam, Verbum Deus, vnigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus, particepsque divinitatis, communem habet Filii nuncupationem & honorem: nihilominus vnus Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui quia conjunctus iste &

Hunc locum vexat pariter Mercator.

Fons Nestorianismi.

sociatus est, communionem habet honoris cum illo; & propterea neque duos dicimus Filios, neque Dominos duos, quoniam, hoc in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus & Filius est, inseparabilem habet ad eum conjunctionem & societatem: ideo qui pro nostra salute assumptus est, conrefertur tam nuncupationi quam honori & Filii & Domini; non sicut vnusquisque nostrum ex se existens appellatur filius Dei, vnde & plures filii Dei dicimur, secundum beatum Apostolum Paulum, sed singulariter hoc habens: ideo quod Deo Verbo conjunctus, est dignitatis Filii & dominationis particeps; aufert quidem omnino duorum Dominorum & Filiorum intelligentiam; præstat autem nobis, in conjunctione Dei Verbi omnem habere fidem; omnemque intellectum & contemplationem. Ob hæc & venerationem ex Dei societate ab omni percipit creatura. *Gal. 3. v. 26.*

IX. Unum igitur Deum dicimus & Dominum Jesum Christum, *per quem omnia facta sunt*, principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui secundum essentiam Filius Dei est & Dominus: pariter etiam cogitantes eum, qui susceptus est in humana carne, Jesum a Nazareth, quem *vnxit Deus Spiritu sancto, & virtute*, tanquam ad Dominum Verbum habentem conjunctionem, & participantem Domini & Filii dignitati. *Ioan. 1. v. 3.* *Act. 10. v. 38.*

X. Qui & *secundus Adam* appellatur, sicut beatus Apostolus testis est Paulus, qui tanquam ejusdem sit naturæ, cujus est Adam, manifestavit nobis quidem futurum statum: tantam ad illum tamen Adam habens differentiam, quantam esse oportuit inter eum, qui largitor & minister erit tantorum bonorum status futuri, & eum qui præsentium tristium nobis initium intulit. *1. Cor. 15. v. 45.*

XI. Hinc simili modo & secundus Adam appellatur, tanquam qui secundum enuntiaverit statum: & quoniam Adam prioris illius mortalis, & passibilis, & pleni multorum malorum initium factus est, in eoque ad eum accepimus similitudinem, secundum statum demonstravit futurum Dominus Christus, de cælis apparens, qui omnes nos in suam adducet familiarem communitatem. *Primus enim*, inquit, *homo de terra terrenus, secundus homo Dominus de cælo*; hoc est, inde visendus, vt nos ad sui imitationem adducat. Unde & adjungit: *Qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cælestis, tales & cælestes: sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis*. In isto, inquit, qui paret, & videtur ab vnoquoque eorum, qui judicandi sunt, invisibilis faciet judicium divina natura, secundum Apostolum Paulum, qui ait: *Et tempora quidem ignorantiæ nostræ despiciens Deus, nunc mandat vbique omnibus hominibus pænitentiam agere, quia statuit diem in qua judicaturus est orbem terrarum in justitia, in viro, in quo definiit, fidem præstans, suscitans eum a mortuis*. *Hunc locum arguit Mercator.* *Ibid. v. 47.* *Ibid. v. 48.* *Act. 17 v. 30.*

XII. Hæc ecclesiasticorum dogmatum doctrina; atque adeo omnis, qui contra hæc sentit, anathema sit.

LIBELLUS FIDEI
A RUFINO
PALÆSTINÆ PROVINCIÆ PRESBYTERO
SCRIPTUS.

Præter fidei libellum Rufinus hic scripsit duodecim anathematismos.

Ufinus de quo nunc agitur duos fidei suæ libellos edidit: vnum prolixiorem, qui nunc describitur; breviorem alterum, qui anathematismis duodecim in primam appendicem rejectis continetur. Appellantur enim anathematismi illi a Mercatore fidei nomine, & revera confessio quædam sunt: vnde poterant hoc in loco iterum reponi, si quid de ipsis superesset dicendum.

Libellum publico dedit P. Sirmondus, cui incognitus auctor & interpres.

Ante viginti annos Pater Sirmondus librum hunc prolixiorem de fide, e Græco sermone olim conversum in Latinum, publice proposuit, incerto auctoris interpretisque nomine. Neque enim putavit valde credendum, aut Joanni diacono Rufinum auctorem facienti, aut Corbeiensibus exemplaribus Pelagii nomen præferentibus. Non Joanni quidem, quia mirum quantum Origeni Rufinus studuit, infensus vero fuit libri auctor: non exemplaribus Corbeiensibus, quoniam hoc in libro præcipuum Pelagii dogma everti videtur, quod *Adamus sive peccasset, sive non peccasset, moriturus esset*. *In manuscript. cod. c. v Germani de Pratis.*

Ita sentiebat eruditissimus senex, nec inquirendum vlterius putavit: movebat tamen, auctorem libri, quisquis ille fuerit, ante Pelagii damnationem scripsisse, eaque de causa, sed maxime, quia inter Græcos vixerit, veniam mereri, oppugnatæ, circa peccatum originis, catholicæ fidei. Tunc enim, neque ab Ecclesia definitum quidquam erat super ea re, neque fides hujusce dogmatis apud Græcos, vt qui-

dem videtur nonnullis, admodum conſtans fuit, aut communis.

Uterque tamen innotuit poſtea.

Abſtinuiſſem procul dubio, tanti viri judicium reveritus, ab inquiſitione curioſiore auctoris & interpretis: qui enim ſperarem me aſſecuturum, quod Sirmondum fugiſſet, niſi Marius Mercator de auctore, de interprete Sirmondus ipſe minime cogitans monuiſſet? Ille enim Rufinum Syrum meminit Pelagii & Cæleſtii magiſtrum; iſte libellum Juliani commiſit mihi diligentius excutiendum: vnde orta eſt de auctore & interprete, ſin minus certa ſententia, ſaltem conjectura, nec difficilis, nec improbabilis.

Auctor Rufinus Syrus, interpres Julianus.

Auctor igitur, vt ſuo loco oſtendimus, videtur Rufinus Syrus, interpres Julianus Eclanenſis, qui tantum inde profecit, vt ſuum fidei libellum voluerit eſſe Rufiniani pene compendium: exſcripſit enim aliquando totas fere paginas.

Quo tempore auctor Græce ſcripſit. Diſſert. 2.

Scripſit Rufinus Græce in Oriente, prinſquam veniret Romam: venit autem ann. 2. Anaſtaſii, qui Chriſti fuit 399. Scripſit igitur paucis ante annis, ſiquidem Theodorum magiſtrum audiit, & Theodorus docere cœpit ann. 390. Verum cum hic liber oppugnet acerrime Macedonianos tacito nomine, aperto Arianos & Origeniſtas, ſuſpicari poſſet quiſpiam, ipſum fuiſſe compoſitum, etiam ante primum concilium Conſtantinopolitanum, quod celebratum eſt ann. 381. imo ante ejectionem Macedonii e ſede, quæ contigit ann. 360. nomenque Macedonii tacitum, quippe nondum ab Eccleſia notatum. Verum accenſa bilis illa in Origenem, quæ toto fere libro funditur, oſtendit ſatis tunc ſcripſiſſe auctorem, cum ſubiracunde Hieronymus in Joannem Hieroſolymitanum inveheretur, id eſt, ann. 393. aut 394.

Quo tempore interpres vertit.

Librum e Græco Latinum fecit Julianus Romæ, ea fere tempeſtate, qua Rufinus Pelagium Cæleſtiumque docebat, *non eſſe traducem peccati:* vt dogma nefarium eo minus haberet invidiæ, minuſque horroris faceret, quod ab imprudentibus lectoribus crederetur eſſe Orientalium fides.

Duabus conſtat partibus.

Duæ ſunt ipſius partes, altera quæ prolixior, altera quæ brevior: illa, quæ corpus libri eſt, continet expoſitionem fidei a Trinitate, qui Deus eſt, ad reſurrectionem carnis; iſta, quæ prioris appendix, reſpondet Arianorum quæſitis. Utraque videri poſſet catholici dogmatis pleniſſima, ſi modo exciperentur, quæ ad primos parentes pertinent, quæque ad peccatum originis & dæmonum culpam, atque etiam ad incarnationem Verbi: forte enim verſipellis hæreticus invidiæ metu verbis catholicis texit errores Theodori. Certe non ſine conſilio ſtuduit iis ſententiis vti, quas nemo Theodori ſectarius gravate vſurparet.

Quibus multa continentur catholica dogmata. ſed multi etiam errores.

Totus eſt de quæſtionibus quarti ſæculi inclinantis.

Totus liber eſt de quæſtionibus, quas tum ex Imperatorum legibus, tum ex Patrum libris ab ann. 370. ad 400. ſcriptis novimus, inclinante quarto ſæculo Eccleſiam exercuiſſe, præſertim in Oriente, ſive tunc primum ortæ eſſent, ſive nondum ſatis extinctæ. Fuerant illæ vero decem præcipuæ a diverſis hæreticis motæ, de quibus ſingulis ſententiam dicit Rufinus: Anthropomorphitarum ſcilicet, de natura Dei, *num. 1. & 2.* Arianorum, de conſubſtantialitate Filii, *num. 3. 9. & tota appendice;* Eunomianorum, de Spiritu ſancto, *num. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12. 13. 14. & 15.* Origeniſtarum, de principiis rerum, & aliis pluribus, *num. 16. 17. 19. 20. & 51.* Photini atque Apolinarii, de Chriſto, *num. 42. 43. 44. & 45.* Novatianorum, de pœnitentia, *num. 50.* aliorum, de hominis creatione, de ejuſdem anima, de corpore, de peccato primorum parentum, *num. 23. & 24. num. 25. 26. 27. & 28. num. 29. 30. 31. 32. 33. 34. & 35. num. 37. 38. 39. 40. & 41.*

Utramque partem, fidem nimirum & appendicem, edidit Pater Sirmondus, ſuiſque illuſtravit notis, brevibus illis quidem, vt ſolet, ſed eruditis. Fidem edimus & nos, imo & appendicem, etſi potuiſſet omitti: viri tamen doctiſſimi notas non deſcripſimus, neque enim iis admodum opus eſt ad rem noſtram, qui toti ſumus in comparandis inter ſe hominum, quos diximus, confeſſionibus.

Et diſtinctionibus.

Sirmondus ſexaginta & vno numeris totum opus diſtinxit, ſive hoc ita ipſi viſum eſt, ſive repertum in codicibus M M. S S. Numeros ſervavimus, cum tanto viro non obſequi religioſum ſit: nihilominus auctorem ſecuti totum opus diſtribuimus in octo capita, ſuis ſingula formulis diſtincta. Primum eſt de Deo. Secundum de creatione & inviſibilibus creaturis. Tertium de cæleſtibus corporibus. Quartum de hominis anima. Quintum de ejuſdem corpore. Sextum de primorum parentum peccato. Septimum de incarnatione Verbi. Octavum de ſolvendis Arianorum quæſtionibus.

CAPUT I.

De Deo.

HÆc noſtra fides eſt, quam didicimus a Deo edoctis viris, Moyſe dico & cæteris Prophetis, qui vetus Hebræis Teſtamentum prædicaverunt; necnon etiam a ſanctis & beatis Apoſtolis & Evangeliſtis, qui novum Chriſti Teſtamentum nobis ſalubriter inſinuarunt.

I. De ſanctiſſima Trinitate.

Quod vnus eſt Deus, habens Verbum ſubſtantivum, æquale per omnia ſibi, ſimiliter & Sapientiam ſubſtantivam, æqualem ſibi per omnia. Una ſubſtantia Patris & vnigeniti Verbi & Spiritus ſancti, vna potentia: vnus Dominus, ſine principio, ſine fine, ſimplex & incompoſitus, incorporalis, ſine figura, ſine circumdatione, non creſcens, non deficiens, non indigens, indiviſus, infinitus, inviſibilis, incomprehenſibilis, inconvertibilis, ſine interitu, immutabilis, hoc quod eſt, ſemper & idem erit: conditor omnium poteſtatem habens, proviſor benignus, juſtus judex vivorum & mortuorum.

De Chriſto. Catholice ſentit de Virgine Θεοτόκῳ.

Et quod vnicus Deus Verbum in extremo temporum natus eſt ex Spiritu ſancto & Maria ſemper virgine; & quod crucifixus mortuus eſt propter nos; & quod tertia die reſurrexit, & aſcendit in cælos, & ſedet in dextera Patris ſui; & quod judicaturus eſt vivos & mortuos; & quod cum eadem carne, ſecundum facta ſua, vnuſquiſque vicem recipiet.

OBSERVAVIT Sirmondus Sapientiæ nomen in divinis perſonis, quod tribui mos eſt Filio, fuiſſe olim

qui Spiritui sancto ascriberent, ut hic noster, & ante illum Theophilus Antiochenus, & Irenæus Lugdunensis. Addo ego Marium Victorinum. Theophili enim verba
Lib. 2. ad Autolycum. sunt: *Tres dies, qui luminarium ortum antecesserunt, typus sunt Trinitatis, Dei, & Verbi ipsius & Sapientiæ ipsius.* Ire-
Lib 4 cap. 17. & 37. næus verò Deum docet ad res producendas angelorum ministerio non egere. *Ministrat*, inquit, *ei ad omnia sua progenies & figuratio sua, id est, Filius & Spiritus sanctus, Verbum & Sapientia.* Et alio in loco: *Quoniam & Sapientia, quæ est Spiritus sanctus, erat apud Deum ante omnem constitu-*
Prov. 3. v. 19. *tionem, per Salomonem ait Deus:* Sapientia fundavit terram,
Lib. 4. de Trin. paravit autem cælum Prudentia. Victorinus: *Cum Christus vita sit, Spiritus autem sanctus scientia & intelligentia, omnia tamen Spiritus sanctus, quæ habet, a Christo accepit, Christus à Patre, id est, ab eo quod est esse, extiterit vita, & ab eo quod est vivere, extiterit scientia & intelligere*, &c. Tam insolentis appellationis causa est, quod Spiritus sanctus, vel a dono sapientiæ nomen accepit, vel ut credibilius est, omnium virtutum fons est atque origo. Quid si Platonico more sophia posita est pro amore sapientiæ? est enim Spiritus sanctus sui principii, quæ Sapientia generant & Sapientia genita, amor quidam subsistens.

II.
Deus simplex & incompositus.

Simplex & incompositus est Deus, eo quod non est corpus divinitas: compositio enim propria est corporum. Simplex & incompositus, eo quod non accidit ei Verbum & Sapientia: compositio enim ex substantia simul & accidentibus constare dignoscitur. Simplex & incompositus: neque enim diversa est Patris & Filii & Spiritus sancti substantia, sed una penitus eademque monstratur.

III.
Filius de Dei substantia.

Et quod una est eademque Patris & Filii & Spiritus sancti substantia & virtus, testis est Dominus noster JESUS CHRISTUS, de semetipso docens & de Spiritu
Joan. 10. v. 30. sancto. De se quidem, cum dicit: *Ego &*
Joan. 14. v. 9. *Pater unum sumus*; & iterum: *Qui me vidit, vidit & Patrem.* His dictis ostendit aperte, unam esse substantiam, eandemque virtutem; nam cum dixisset Philippo: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me: Qui me vidit, vidit & Patrem*; docere voluit, unum nos ipsum & Patrem eumdemque cernere, virtute simul, atque substantia, ex mirabilibus quæ faciebat. Quorum enim una voluntas, eademque sunt opera, eorum quoque est eadem substantia; ideoque dice-
Joan. 10. v. 37. bat Judæis: *Si non facio opera Patris mei, nolite mihi credere; sin autem facio, & si mihi non creditis, operibus credite, ut sciatis & intelligatis, quod Pater est in me, & ego in ipso.* Mire autem etiam hoc docuit, non aliter, nisi ex operibus, divinitatem debere cognosci: quippe cum naturaliter invisibilis sit, & non aliter videatur, quam ex suis operibus & factis, ut etiam Sa-
Sap. 13. v. 5. pientia testatur, dicens: *Ex magnitudine enim & pulcritudine operum, competenter conditor eorum perspicitur.* Similiter autem
Rom. 1. v. 20. etiam beatus Paulus Apostolus dicit: *Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur; sempiterna quoque ejus virtus & divinitas.* Docet autem iterum sanctus Apostolus Joannes, quod Dominus noster JESUS CHRISTUS aperte scipsum prædicaret Judæis Filium Dei secundum substantiam, in eo quod dicit: *Propterea magis quærebant eum* Joan. 5. v. 18.
Judæi occidere, quod non solum solvebat sabbatum; verum etiam Patrem suum Deum esse dicebat, æqualem se faciens Deo. Et hoc tunc intellexerunt Judæi, quod JESUS semetipsum manifestavit, Filium secundum substantiam esse, cum diceret ad illos: *Pater* Joan. 5. v. 17.
meus usque modo operatur, & ego operor.

IV.
De eadē substantia Spiritus sancti.

Sed hæc quidem de seipso Dominus noster JESUS CHRISTUS docuit. Docuit autem etiam de Spiritu sancto, eo quod de Dei substantia est, & quod ea quæ facit Deus Pater, eadem pariter etiam Spiritus facit; cum dicit: *Spiritus* Joan. 15. v. 26.
veritatis, qui a Patre procedit. Porro autem cum ejiceret adversarias potestates, quas juxta consuetudinem hominum dæmones appellat, dicebat: *Si autem ego in digito* Luc. 11. v. 20.
Dei ejicio dæmones. Quod autem digitum Dei Spiritum sanctum nominet, apertius cæteri Evangelistæ ad hunc locum dixerunt. Matthæus quidem, cum sic dicit: *Si autem in Spiritu Dei ego ejicio dæmones.* Mar- Matth. 12. v. 28.
cus vero: *Quicumque blasphemaverit in Spi-* Marc. 3. v. 29.
ritum sanctum, non indulgetur ei in sæculum, sed obnoxius erit æterno peccato, eo quod dicebant: Spiritum immundum habet. Hoc cum dixisset Dominus, aperte docuit unam eamdemque credere substantiam Patris & Spiritus sancti, quippe cum digitus, cujus est digitus, ejusdem etiam substantiæ habeatur. Porro autem cum diceret discipulis suis: *Accipite Spiritum sanctum; quorum dimiseritis peccata, dimittentur eis*: similiter ostendebat debere credere, unam eamdemque esse substantiam Patris & Spiritus. Dicit etiam beatus Paulus docens: *Nescitis quod templum Dei estis, &* 1. Cor. 3. v. 16.
Spiritus Dei habitat in vobis? si quis templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Hoc cum dixisset, aperte docuit, unam eamdemque esse substantiam atque virtutem Dei & Spiritus, quippe cum non ex alia re cognoscatur templum Dei esse, nisi etiam ex inhabitante Spiritu Dei. Scribit etiam beatus Paulus de Spiritu sancto, sic dicens: *Cum vero conversus fue-* 2. Cor. 3. v. 16. 17.
rit ad Dominum, tollitur velamen. Dominus autem spiritus est; ubi vero Spiritus Domini, ibi libertas. Hæc cum dixisset, ostendit eamdem esse substantiam, ex eo quod Spiritus est Dominus, & Spiritus Domini libertatem largitur & donat.

DEINCEPS vehementer disputat contra Macedonianos de Spiritus sancti divinitate, & eadem unaque cum Patre & Filio substantia: cujus quæstionis causa primum hoc caput, totum quantum est, confectum videtur.

V.
Filius in Patre: & Pater in Filio, & in utroque Spiritus sanctus.

Est autem Filius in Patre, non sicut in loco: neque enim finibus circumdatur ejus substantia; sed sicut verbum in mente, sicut simplex in simplici, ut infinitus

in infinito, & infectus in infecto, vt fine principio in eo qui fine principio, & Dominus in Domino, & Deus in Deo, & ejusdem substantiæ simul atque potentiæ. Similiter vero & Pater in Filio, & vt sensus non separandus a verbo: sensum autem dico Patrem, ex nobis accipiens exemplum, vt nos scilicet intelligamus, quemadmodum Pater in Filio, & in Patre Filius habeatur; quamvis etiam vnde hoc dixerim, ex divina scriptura causas & semina sumpserim. Nam cum Filium verbum dixissent, qui a Deo docti sunt Prophetæ atque Apostoli, sensum nos intelligere Patrem sine dubitatione docuerunt, quippe cum non aliter verbum possit intelligi, nisi ex sensu seu mente nascatur. Sensum autem dico, non talem qualis est noster, quoniam ne verbum quidem Dei tale quale nostrum est: neque ejus sapientia talis est qualis nostra est. Similiter autem etiam Spiritum sanctum dicimus in Patre, & in Filio ejusdem substantiæ vel potentiæ, tanquam sapientiam in sensu simul & verbo. Porro autem Patrem & Filium in Spiritu ejusdem substantiæ simul atque potentiæ, & tanquam sensum ac verbum, quæ non a sapientia separantur, esse dicimus.

MENTEM dixit pro Patre, quod solent veteres Theologi: sensum pro mente more veterum Philosophorum, quos refert Aristoteles dixisse τὸ φρονεῖν, καὶ τὸ αἰσθάνεσθαι ταὐτὸν εἶναι. *Lib. 3. de anim. cap. 3. text. 150.*

VI. *Spiritus in Deo ex ejus substantia est.* Quod autem in Deo Spiritus est, quasi ex ejus substantia sit, & quasi idem sit vterque, & vt ita dicam, totus in toto, & qui ejus alta & profunda cognoscat, etiam beatus Paulus docet, sic dicens: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei.* (*1. Cor. 2. v. 10.*) Unde accepto a nobis exemplo, hoc est, ex nostra sapientia, quæ totum sensum nostrum altius penetrat, & quæ sunt in eo cuncta cognoscit, deinceps dicit: *Quis enim novit hominum, quæ hominis sunt, nisi spiritus hominis, qui in eo est? sic & quæ Dei sunt, nemo scit nisi Spiritus Dei.* (*1. Cor. 2. v. 11.*) Ideo autem beatus Paulus de nobis accepit exemplum, ostendere volens, quomodo Spiritus Dei ipsius alta cognoscit, quoniam novit hominem imaginem esse Dei Patris & Filii & Spiritus sancti. Est enim imago Dei homo, quippe cum sit rationabilis, ac sensum & verbum & sapientiam habeat. Sicut etiam Moyses docet, cum dicit: *Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem*, (*Gen. 1. v. 26.*) non meam solum, sed *secundum imaginem & similitudinem nostram.*

VII. *Sicut Patris, sic etiam Filii.* Quod autem sicut Patris est Spiritus sanctus, sic etiam Filii pariter habetur, docet iterum beatus Paulus, sic dicens: *Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si quidem Spiritus Dei habitat in vobis*, (*Rom. 8. v. 9.*) hoc est, Dei Patris. Et deinceps dicit: *Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est ipsius.* Dicit autem & in alio loco: *Quoniam autem filii estis, misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba Pater.* (*Gal. 4. v. 6.*) Idem autem Patris & Filii est Spiritus sanctus, quoniam neque Pater est, neque Filius. Ut autem accepto rursus a nobis exemplo dicam, quoniam non est tanquam sensus generans verbum, neque tanquam verbum quod generatur a sensu, sed vt sapientia, quæ a sensu minime segregatur & verbo.

VIDERI potest catholice sentire de processione Spiritus sancti a Patre & Filio: vnaquæque enim persona dicitur αὐτῆς illius esse, a qua procedit. Quod si ita sensit, a Theodoro vtique recessit, qui diserte affirmat, Spiritum sanctum *neque esse Filium, neque per Filium existentiam accepisse.* *Symbol. p. 5.*

VIII. *Patris & Filii & Spiritus substantia vna est, eademque virtus.* Quod autem Patris & Filii & Spiritus sancti substantia vna, eademque virtus est, etiam Moyses famulus Domini docet, cum sic dicat: *Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem & similitudinem nostram.* (*Gen. 1. v. 26.*) Nam cum deberet dicere singulariter *faciam*, pluraliter *faciamus* dixit, & non secundum meam, sed secundum *nostram* imaginem dixit. Et iterum dixit: *Et fecit Deus hominem*, non *fecerunt*. Hoc autem facit, vt ostendat tres personas, hoc est, Patris & Filii & Spiritus sancti, vnam esse eamdemque naturam, indivisamque divinitatem. Similiter autem etiam Propheta David vnam eamdemque virtutem Patris & Filii & Spiritus sancti docet, cum sic dicit: *Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.* (*Psal. 32. v. 6.*)

IX. Porro autem sanctus Joannes Apostolus, vt doceret vnam eamdemque Filii simul & Patris esse substantiam, sic dicit: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt.* (*Ioan. 1. v. 1.*) Cum dixisset, *in principio erat Verbum*, & non, ex principio, neque iterum, cum principio erat Verbum, vel, sub principio, aperte docet Verbum sine principio esse, quasi superius esset omni principio, & ipse sit causa principii. Si enim omnia per ipsum facta sunt, cum omnibus autem etiam principium habetur, & ipsius principii, & totius deinceps post principium spatii, Verbum ipsum est caput & causa, in quo spatio tempora vel sæcula continentur. Rursus etiam cum dixisset, *Verbum erat apud Deum*, substantivum ostendit esse Verbum, quoniam non dixit, in Deo erat Verbum, sed, Verbum erat apud Deum. Porro autem deinceps dicens,

dicens : *Et Deus erat Verbum ;* docet vnam eamdemque esse substantiam atque virtutem Patris & Filii : quippe cum nihil intersit inter Deum & Deum, cum vterque principio careat, sed vna sit vtriusque substantia, eademque pariter & virtus. Porro autem cum dicit : *Hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt ;* aperte nos docet, non duas debere substantias credere separatas, neque potestates atque virtutes, quoniam vnus est Deus, qui per suum substantivum Verbum omnia condit & creat. Ideo autem docemur, non tres dicere substantias segregatas, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, neque potestates atque virtutes a semet invicem separatas : quippe cum Deus vnus sit, qui verbo & sapientia omnia creare dinoscitur.

X. Eadem quoque Spiritus sancti.

Quod autem in sapientia & cum sapientia, hoc est, cum Spiritu sancto, Deus omnia facit, testis est sanctus David propheta, cum prædicando Deum, & amplitudinem virtutis ejus enarrando, & divitias sapientiæ ejus mirando, vociferatur hæc dicens: *Quam magnificata sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti.* (Psal. 103. v. 24.) Hanc sapientiam pariter & beatus Paulus nimia penitus admiratione prædicat, cum sic dicit : *O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei!* (Rom. 11. v. 33.) Et quod sapientiam Dei, qua omnia Deus fecit & facit, David propheta Spiritum Dei nuncupat, beato Paulo simili ratione consentiens, in sequentibus educet aperte, cum dicit: *Impleta est terra creatura tua. Hoc mare magnum & spatiosum ; ibi reptilia, quorum non est numerus. Animalia parva cum magnis ; illic naves pertransibunt. Draco iste quem formasti ad inludendum ei : omnia te expectant, vt des eis escam in tempore. Dante te, ipsi colligent ; aperiente autem te manum tuam, omnia replebuntur bonitate ; avertente autem te faciem tuam, turbabuntur. Auferes spiritum eorum & deficient, & in pulverem suum revertentur. Emittes Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* (Psal. 103. v. 24.) In eo quod dicit propheta : *Omnia in sapientia fecisti* ; & : *Emittes Spiritum tuum, & creabuntur ;* aperte docuit vnam esse personam vtriusque, sapientiæ Dei & Spiritus sancti. Similiter autem & Salomon Spiritum sanctum Dei sapientiam nominat, cum sic dicit ad Deum: *Consilium vero tuum quis scivit, nisi tu dedisti sapientiam?* (Sap. 9. v. 17.) Et vt ostendat qualem sapientiam dicat, deinceps dicit : *Emisisti sanctum Spiritum tuum ex altis, & sic correcta sunt semita eorum, qui in terra sunt, & placita tua homines didicerunt, & sapientia servati sunt ;* (Ibidem.) hoc est, sancto tuo Spiritu tuum consilium docti salvati sunt. Sicut etiam beatus Paulus ait : *Nobis enim revelavit Deus per Spiritum sanctum ; Spiritus enim omnia scrutatur, etiam alta Dei.* (1. Cor. 2. v. 10.)

XI. Substantiva Dei sapientia Spiritus sanctus.

Igitur cum tales testes habeamus, non dubitare debemus quin oporteat dicere substantivam Dei sapientiam Spiritum sanctum esse, per quem omnia quæ creata sunt à Deo, constare noscuntur. Sic igitur nonnulli minus intelligentes, vnam eamdemque personam sapientiam Dei & vnigenitum Deum Verbum esse dixerunt, volentes a beato Paulo causas & semina sumere, in eo quod dicit : *Nos autem prædicamus Christum, & hunc crucifixum, Iudæis quidem scandalum, gentibus vero stultitiam, ipsis vero vocatis Iudæis & Græcis Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam.* (1. Cor. 1. v. 23.) Sed in his quæ dixit beatus Paulus, non vnigenitum Deum Verbum significat virtutem & sapientiam, sed ordinationem crucis. Statim enim in sequentibus dixit : *Quia stultum Dei, sapientius est hominibus ; & infirmum Dei, fortius est hominibus.* (Ibidem.) Nemo autem prudentium audet dicere, quod stultum Dei & imbecillum Deus Verbum est ; sed, sicut prædixi, crucis ordinationem significat, eo quod illud, quod incredulis videtur esse stultum, hoc est, Christum crucifixum credere Deum esse, hoc maximam sapientiam habet : & quod videtur esse imbecillum Christi, propter quod pro nobis mortuus est, hoc maximam virtutem habet : de qua sapientia atque virtute non est nunc tempus dicere.

Quos minus intelligentes dicit, vel sunt qui Verbum & Sapientiam divinam vnam esse personam asserunt, & convitium facit omnibus fere Patribus : vel qui ex Apostoli verbis, id concludebant ; & merito arguit Arianos idipsum molitos, vt testatur Theodoretus. (In epist. 1. ad Cor.)

XII. Per Spiritum & Verbum omnia munera præstantur a Deo.

Per multos igitur testes docemur a Deo, quod vnum habeat substantivum vnigenitum Deum Verbum, vnam sapientiam substantivam Spiritum sanctum, per quem Spiritum, & per quod Verbum, omnia sapientia, sermo, scientia, cæteraque munera credentibus præstantur a Deo. Sicut etiam beatus Paulus docet, cum sic dicit : *Habeo igitur gloriam in Christo* JESU *ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo & factis, in virtute Spiritus sancti.* (Rom. 15. v. 17.) Non solum habebat beatus Apostolus Paulus in se loquentem Christum & Spiritum sanctum ; sed etiam cæteri omnes Prophetæ & Apostoli & Evangelistæ. Sicut etiam Dominus noster JESUS CHRISTUS docet, cum dicit : *Ideo ecce ego mitto ad vos Prophetas & sapientes & Scribas.* (Matth. 23. v. 34) Similiter autem & de Spiritu Dei dicit : *Ideo & Sapientia Dei dixit: Mitto ad ipsos Prophetas & Apostolos.* (Luc. 11. v. 49.)

XIII. Spiritus san-

Quod autem Spiritus sanctus Dominus & Deus est, & tanquam Dominus noster

Quis tanquam Dominus ac Deus munera largitur. 1. Cor. 12. v. 4.

credentibus & ipse munera largitur & donat, rursus idem beatus Paulus docet, cum dicit: *Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus; & divisiones operationum sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.* In hac igitur enumeratione donorum sancti Spiritus, addens vbique beatus Paulus, *idem autem Dominus*, & *idem Deus*, aperte docet, quod Spiritus sanctus Dominus & Deus est. Manifestius autem etiam in sequentibus ostendit; enumeratis enim donis & operibus atque ministeriis, adjecit statim dicens: *Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.* (1. Cor. 12. v. 11.) Rursus idem beatus Paulus docere nos apertius volens, vnam esse substantiam Patris & Filii & Spiritus sancti, ait: *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus pater omnium.* (Ephes. 4. v. 5.) Patrem autem nominat eorum, qui in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti per baptisma nati sunt. Non ignorans autem beatus Apostolus esse baptisma aquæ, & baptisma spiritus, dixit vnum baptisma: sed bene dixit, sciens vnum esse baptisma, in eo quod in nomine vnius Domini omnes baptizentur & credant. Solet etiam idem beatus Apostolus Patrem & Filium & Spiritum sanctum, sicut vnum Dominum & vnum Deum, sic etiam vnum Spiritum nuncupare, cum dicit: *Sicut enim corpus vnum est, & membra multa habet, omnia autem membra corporis cum sint multa, vnum sunt corpus; sic etiam Christus: nam in vno Spiritu nos omnes in vnum corpus baptizati sumus, sive Iudæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi; & omnes in vnum Spiritum potati sumus.* (1. Cor. 12. v. 12.)

XIV. Quid sit in vno Spiritu baptizari.

Nemo autem, cum audiat dicentem beatum Apostolum, quod in vno Spiritu nos omnes baptizati sumus, & in vnum Spiritum potati sumus, de solo eum Spiritu dixisse credat, aut de solo Patre: quippe qui ita credit, tollit baptisma. Neque enim qui baptizati sunt in vno Spiritu, in solo Patre baptizati sunt, neque in solo Filio, neque in solo Spiritu sancto, sed in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti: quod quidem est commune nomen, non per confusionem personarum, sed per vnitatem naturæ, vnus Dominus, vnus Deus, vnus Spiritus. Semper enim Pater est, non desinens esse Pater: semper autem & Filius, perseverans esse perpetuo Filius: semper & Spiritus sanctus, qui nunquam Pater aut Filius efficitur.

XV. Urgentur Macedoniani a Patris substantia separantes Filium & Spiritum sanctum.

Quid igitur ad hæc respondebunt nobis, qui Arii & Eunomii nefanda dogmata sequuntur, & a Patris substantia Filium separari contendunt, & Spiritum sanctum? qui cum hæc dicant: In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; etiam ipsi suos se baptizare non denegant, & credunt per baptisma in remissionem peccatorum similiter etiam Patris & Filii & Spiritus sancti sanctificatione dignandos: non tamen desinunt blasphemantes in Filium & Spiritum sanctum, cum deberent cæcitate tandem aliquando liberati respicere & intelligere, non aliter libertatem famulis posse præstari, nisi à Domino proprio. Sin vero dixerint a solo Patre libertatem vel indulgentiam peccatorum eos, qui baptizantur, accipere, & a solo Patre sanctificationem mereri; sciant non aliter quemquam eorum qui baptizantur, his dignum donis fieri posse, nisi etiam a Filio & Spiritu sancto munera seu dona percipiat. Testis est beatus Apostolus Paulus ad Corinthios scribens, cum dicit: *Neque fornicarii, neque idolorum cultores, neque adulteri*, &c. (1. Cor. 6. v. 9.) Et adjecit: *Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed justificati estis, in nomine Domini nostri* JESU CHRISTI, *& in Spiritu Dei nostri.* (Ibid. v. 11.) His igitur omnibus testimoniis, quæ prædicta sunt, vna eademque Patris & Filii & Spiritus sancti substantia satis abundeque monstratur.

Caput II.

De creatione, & invisibilibus creaturis.

CREANDO Deus, non natura creat, sicut gentilium fabula delirantium putat, sed magis voluntate. Libera enim divinitas est, ac non necessitati naturæ serviens, ignium, sicut æstimant, ritu, qui non voluntate, sed vrente & conflagrante natura, vicina corpora concremare noscuntur. Deus autem non ita facere consuevit. Super enim omnem intellectum sensibilemque naturam ineffabilis & incomprehensibilis substantia est: quippe cum nulli divinitas visibilis habeatur; sicut beatus Paulus testatur, dicens: *Regi autem sæculorum incorruptibili, invisibili, soli Deo honor & gloria.* (1. Tim. 1. v. 17.) Et iterum dicit: *Qui solus habet immortalitatem, lumen habitat inaccessibile, quem vidit nullus hominum, neque videre potest.* Eadem autem etiam beatus Joannes docet, cum dicit: *Deum nemo vidit vnquam. Vnigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse narravit.* (1. Ioan. 4. v. 12.) Ergo quoniam supra omnem sensum Deus est, voluntate creat, non natura: nam si natura Deus crearet, & non voluntate, infiniti mundi creati reperirentur, innumerabiles etiam, qui per dies singulos crearentur. Nos autem, gentilium delirante fabula remota, divinæ scripturæ pareamus, quæ docet aperte, quod

XVI. Creando Deus non natura creat, sed voluntate.

Deus ea quæ creat, voluntate vel imperio creet. Sicut & famulus Dei Moyses docuit, cum diceret: *Et dixit Deus: Fiat lux*; & adjecit: *Et facta est lux.* Et iterum: *Et dixit Deus: Fiat firmamentum*; & præceptum complebatur ex imperio. Et iterum: *Et dixit Deus: Fiant luminaria*; & quæ ante non erant, mox efficiebantur. Pariter etiam David propheta dicit: *Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt.* Et iterum: *Omnia quæcumque voluit Dominus fecit, in cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyssis.*

Gen. 1. v. 3. — *Ps. 148. v. 5.* — *Ps. 134. v. 6.*

Inprimis Patres ejusdem ætatis, quotquot de creatione mundi scripserunt, adversus Gentiles, sive, ut aiunt, Græcos, id est, Platonem & Aristotelem, pugnarunt. Auctor libri quæstionum ad Græcos; &c. Basilius, Ambrosius, Auctor quæstionum novi & veteris Testamenti, & qui non alii? Erat autem hoc gentilium placitum: τῷ εἶναι ἢ εὖ τῷ δύνασθαι ποιεῖ ὁ Θεός. Vide Joannem Philoponum adversus Proclum de æternitate mundi.

Inter opera Justini martyris. Homil. 1. in hexameron. L. 1. in hexam. c. 3. tom. 3. op. Aug.

XVII. Refellitur Origenes Deum negans omnia fecisse, quæ voluit. *Ex lib. 2. περὶ ἀρχῶν.*

Si igitur quanta vult, Deus facit & creat, impie Origenes ac nefarie fatuus est, qui sic dixit: Non omnia quæ voluit Deus fecit, sed ea tantum, quæ potuit continere & comprehendere. Qui cum hoc dixit, ademit Domino cunctorum potentiam, quasi ex parte dimidia ei faciendi potestas daretur. Nam si continendi, ac sibi, quæ faceret, subjugandi non habet, ut ille æstimat, facultatem, ne creandi quidem scilicet potestatem habebit. Nam qui creandi facultatem habet, & subjugandi sibi creata similiter habebit. Nos igitur beato pareamus Job, qui sic dicit ad Deum: *Novi quod omnia potes, impossibile autem tibi nihil est.* Et pie religioseque credamus, una cum his videlicet viris, qui a Deo docti sunt, eo quod Deus omnia potest, & creando voluntate creat, non natura; & quod quando vult creat; & quæ vult & quanta vult & qualia vult; & nihil est impossibile voluntati ejus. Voluntatem vero Dei sine principio esse dicimus: sine principio enim novit Dominus, quæ creaturus est, & quando facturus, & quanta & qualia creare moliatur.

Job 42. v. 2.

Locus Origenis est in secundo libro περὶ ἀρχῶν, prout refertur in excerptis subjunctis epistolæ imperatoris Justiniani ad Menam: πεπερασμένην γὰρ εἶναι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ λεκτέον, [illegible] περιγραφὴν αὐτῆς [illegible] ἠδύνατο περιδράξασθαι, καὶ ἔχειν ὑπὸ χεῖρα, καὶ συγκρατεῖν ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν, ὥσπερ καὶ τοσαύτην ὕλην κατεσκεύασεν, ὅσην ἠδύνατο διακοσμῆσαι.

XVIII. Primo creatæ cælestes substantiæ, rationales natura, & virtute diversæ.

Et primas quidem dicimus fuisse creatas rationabiles substantias, quæ cælestes habentur, & eas plurimas ac diversas substantia pariter ac virtute, sicut beatus David eas cæteris anteponens dicit: *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Laudate eum, omnes angeli ejus, laudate eum, omnes virtutes ejus.* Nam cum cælorum & angelorum faceret mentionem, & potestates & excelsa nuncuparet, diversas earum substantias edocebat, variasque pariter dignitates ac merita. Rursus etiam docet, non eamdem omnium esse naturam, cum dicit: *Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem urentem.* Ignem & spiritum cum Propheta dixisset, variis ac diversis usus est elementis, ut nos apertius edoceret, ex sensibili videlicet exemplo. Eas etiam diversas habere substantias etiam beatus Paulus, cælestes terrenis anteponens potestates, dicit: *Ut in nomine* Jesu *omne genu flectatur, cælestium, & terrestrium, & infernorum*; infernorum enim cum dixisset, solutas animas corporibus nominavit. Porro autem docet varias earum esse dignitates speciesque diversas, cum dicit: *Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus totius creaturæ, quod in ipso creata sunt omnia, tam cælestia, quam terrestria, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates.* Cum igitur cælestia terrenis anteponeret, mox adjecit etiam homines, qui in Christo creati sunt, dicens: *Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium primogenitus ex mortuis, ut fiat in omnibus ipse primatum tenens.* Similiter autem etiam Dominus noster Jesus Christus docet diversitatem substantiæ spirituum eorum, qui a Deo recesserunt, ex quibus solet divina scriptura dæmones appellare, & principatus & potestates, cum dicit: *Hoc genus non ejicitur, nisi in oratione & jejunio.* In eo autem quod Dominus dicit, *hoc genus*, ostendit in ipsis varia esse genera substantiarum, speciesque diversas. Hæc autem omnia dixi, ut divitias Dei virtutis ostenderem: nam si omnipotens divinitas est, necesse est etiam prædives habeatur.

Ps. 148. v. 1. — *Ps. 103. v. 4.* — *Philip. 2. v. 10.* — *Col. 1. v. 15.* — *Ibid. v. 18.* — *Matth. 17. v. 20. Marc. 9. v. 28.*

Infernorum nomine appellari credidit animas corporibus solutas, quæ fuit in opinione veterum putantium in subterraneis locis animas expectare supremum diem, quo judicatæ, vel in cælum subvolent, vel detrudantur in æternum supplicium.

Caput III.

De corporibus cælestibus.

XIX. Cælestibus potestatibus libera potestas data.

Nos etiam hoc a scriptura divina didicimus, quod Deus cælestibus cunctis rationabilibus potestatibus dedit habere liberam voluntatem, sicut etiam hominibus in terra præstitit: nam nemo omnium, qui rationem habet aut sensum, invitus poterit Deo, vel sine voluntate servire; sed omnes ei sponte propria scilicet obsecundant. Alioquin si id non esset, neque laudatio eos, neque vituperatio

sequeretur, aut crimen, sicut & in cæteris animalibus contigit irrationalibus. Omnes igitur contrariorum capaces habentur, tam boni dico, quam pravi. Boni quidem, cum id quod Deus vult faciunt; pravi autem, quando mandata Domini minime custodiunt. Et quod angeli cælestesque virtutes, cum Dei minime præcepta contemnunt, laude potiuntur ingenti, testis est beatus David ita dicens:

Ps. 102. v. 20. 21.

Benedicite Deum, omnes angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum ejus, ad audiendam vocem sermonum ejus. Benedicite Dominum, omnes virtutes ejus, ministri ejus, facientes voluntatem ejus. Ex hac igitur laudatione, id est, ex observatione Domini præceptorum, beata scilicet vita & perpetua fruuntur. Sed sicut omnes, qui Dei faciunt voluntatem, perenni beatitudine potiuntur, & laudes a Deo consequuntur æternas; sic & e diverso cuncti, qui divina præcepta contemnunt, æterna vituperatione damnantur.

Qui numerus fuit in editione Sirmondi decimus nonus & vigesimus, eum nos vigesimum primum & vigesimum secundum fecimus, jubente ratione emendari codicum perturbationem. Cum enim Rufinus, quæ de invisibilibus substantiis tractaverat, ita concludit: *De invisibilibus quidem substantiis sufficienter dictum*; ostendit satis, se omnia prosecutum, quæ ad eas pertinerent. Quomodo igitur postmodum de ipsarum voluntate, sive in bonum, sive in malum, absque methodi vitio ageret? Deinde par est credere servatum id a Rufino, quod solebat ab omnibus in hoc argumento, ut prius de substantiis invisibilibus cælestibus, quam de visibilibus item cælestibus diceret. Denique ipsa series orationis emendationem hanc nostram per se satis probat.

XX. Diaboli & angelorum opus prævaricatio primorum hominum.

Unde ille, quem divina scriptura diabolum nominare consuevit, & ejus pariter qui dicuntur angeli, cum primis hominibus inviderent, Adam dico & Evæ, a beata vita, quam primum possederant, semetipsos alienarunt: & homini quidem per deceptionem, quam ipsi penitus excogitarunt, persuaserunt peccantes, ut a mandato Dei protinus deviaret, semetipsos autem æterno pariter supplicio subjugarunt. Sicut & Dominus noster JESUS CHRISTUS docet, cum ad illos dicit, qui propinquo suo misericordiam denegarunt:

Matth. 25. v. 41.

Ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus; esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, &c. Quod autem diabolus, vel ejus qui dicuntur angeli, de creaturis cælestibus sunt, rationabilibusque virtutibus, testis est beatus Petrus,

2. Petr. 2. v. 4.

cum sic dicit: *Si enim Deus angelis, qui peccaverunt, non pepercit.* Similiter autem &

1. Cor. 6. v. 3.

beatus Paulus docet, dicens: *Nescitis quoniam angelos judicabimus?* Ne quis igitur arbitretur captus errore, quod isti ante peccaverunt, quam hominibus inviderent, & post illud peccatum, ad decipiendos homines devenerint, sicut nefarius Origenes docebat; sed, ut superius dixi, ex eo quod diabolus in serpentem transfiguratus Evam decepit. Quod autem ex illo diabolus, veritate penitus derelicta, transtulit se protinus ad mendacium, ex quo Evam, ut dixi, peremit morte peccati, testis est Dominus noster, cum dicit Judæis non credentibus sibi:

Joan. 8. v. 44.

Vos ex patre diabolo estis, desideria patris vestri diaboli vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia veritas non est in eo. Quando loquitur mendacium, de propriis loquitur, quoniam mendax est & pater ejus. Ergo cum dixisset Dominus, quod ille homicida erat ab initio, & quod in veritate non stetit, aperte docuit, quod ex eo diabolus a veritate decidit, ex quo primitus per fallaciam mendacii Evam errore deceptam morte prævaricationis occidit. Rursus etiam ideo dictum est, quod quando loquitur mendacium, de suo loquitur, quoniam primus ipse, ficta fallacia, etiam mendacium procreavit. Unde etiam cæteri, qui una cum ipso homini inviderunt, ipsius diaboli angeli nominati sunt, quasi ipse primus hujusce malitiæ causa esset & caput. Sed de istis quoque sufficienter dictum.

In eo quod angelos peccasse primum invidentia erga homines asserit, habet consentientes e Patribus nonnullos, ut Irenæum, Lactantium, Cyprianum, Methodium apud Epiphanium & Photium, Gregorium Nyssenum, & alios, quorum tamen non una est explicandæ sententiæ ratio. At in eo, quod Origenem arguit docentem, dæmones prius peccasse, quam hominibus inviderent, dissentit Ecclesiæ magistris longe pluribus, ipsique adeo sacræ scripturæ, cujus id pervulgatum est: *A superbia initium omnis peccati*: quanquam respexit forte ad opinionem Origenis, quod ante conditionem mundi hujus peccaverint multa, tum dæmones, tum animæ, propter quæ e cælo in corpora præcipitarentur.

Lib. 4. c. 74. l. 2. c. 8. l. c. de Zelo & livore orat. catechet. c. 6.

Eccli. 10. v. 15.

Diabolum ipsum, id est, dæmonum principem transfiguratum in serpentem tentasse Evam, constans est veterum opinio, de qua diximus ad tractatus Nestorii adversus Pelagianos.

XXI. Contra eos qui solem & lunam animalia putant, ut Origenes.

Sed de invisibilibus quidem substantiis sufficienter dictum; nunc vero de sole simul & luna, cæterisque luminaribus oportet exponam: hæc enim nonnulli, mentis errore decepti, animalia rationabilia esse dixerunt. Quorum dementiam etiam nefarius Origenes secutus est, qui cum vellet ex divina scriptura exemplum sumere, quæ ibi de luminaribus optime dicta fuerant, hæc ipse perperam, ut sibi libitum est, ausus est vertere. Sciendum est igitur, quod divina scriptura nusquam eorum veluti animalium fecerit mentionem. Sed luminaria facta fuisse dixit, & ob hoc solum creata, ut super terram lucerent, & essent hominibus signa temporum, mensium, & annorum. Sin autem nobis dixerint, qui erroribus favent hujusmodi: Cur non animalia sunt luminaria, & rationabilia, cum de ipsis scriptum sit hoc mo-

Lib. 1. περὶ ἀρχῶν c. 7.

Iob 25. v. 5. do: *Astra autem non sunt munda in conspectu ejus*, hoc est Dei? audiant a nobis, quod qui hoc dixerat, non dignus erat auctoritate, quippe cum Dominus ad ipsum dixerit: *Nihil veri locutus es de famulo meo Iob.* Tamen etiamsi a beato dictum hoc fuisset Job, ne ita quidem firma probatio videretur. Neque enim ex eo quod non munda sunt in conspectu Dei, ideo dicuntur animalia; alioquin etiam menstrua mulierum ab ipsis animalia nuncupentur, & leprosa domus, quoniam ne ista quidem munda sunt apud Deum, secundum legem Moysi: multa enim eorum quæ fine anima sunt, ratione quadam sæpe legimus immunda. Adjicit etiam Origenes illud, quod a Propheta David *Ps. 103. v. 19.* dictum est: *Sol cognovit occasum suum*; necnon etiam illud, quod Deus dixit ad pro- *Isa. 45. v. 12.* phetam Isaiam: *Ego omnibus stellis mandavi.* Hoc autem facit, confirmare volens *Loco antea cit.* nefandam hæresim suam; dicit enim quod luminaria dudum fuerint intellectus & sensus: qui quia negligenter versati sunt, sua postmodum virtute privati, ad ignea ista damnati sunt corpora, vt super terram luceant.

Multis in locis Origenes secutus est opinionem Platonis animam tribuentis, non tantum mundo, sed etiam astris, eamque rationalem, vt suos motus, jubente Deo, peragerent. Omnium maxime insignis habetur lib. 1. περὶ ἀρχῶν cap. 7. quem exprobrant Origeni non solus Rufinus, verum & Theophilus Alexandrinus, Hieronymus, Epiphanius, Justinianus imperator, aliique bene multi; ibi enim abutitur testimoniis Scripturæ, quæ Rufinus exponit. Miror vero, quid causæ fuerit, cur tam vehementer in Origene super ea quæstione Patres a me laudati, aliique, vt Basilius & Genesis enarratores, Origenem accusarent, cum in Occidente Augustinus, si minus Platoni assenserit, saltem dubius extiterit, vt constat pluribus ex locis. Admirationem auget divus Thomas, qui cum sententiam Aristotelis attulisset de anima cæli: *Hoc autem*, inquit, *quod dictum est de animatione cæli, non diximus quasi asserendo secundum fidei doctrinam, ad quam nihil pertinet, sive sic, sive aliter dicatur. vnde Augustinus in Enchiridio dicit: Nec illud quidem certum habeo, vtrum ad eamdem societatem, scilicet angelorum, pertineant sol & luna, & cuncta sidera, quamvis nonnullis lucida esse corpora, non tamen sensu vel intelligentia prædita videantur.*

Homil. 1. & 2. paschali. Epist. 59 ad Avitum & ep. 61. ad Pammachium. Epist. ad Ioan. Hierosolymit In epist ad Menam. Lib. 2. de gen. ad lit. cap. 18. Et Enchirid. c. 58. & l. 13. de Trinit. c. 16. L. 2 cont. gent. c. 70.

XXII. Contra eumdem, qui per luminarium motus facta nostra significari ait.

Similiter autem gentilium errorem approbare desiderans sic dicit, quod ideo posuit Deus luminaria in firmamento in signa; vt eorum hujusmodi motus nobis facta nostra significent. Discant igitur qui nefariam Origenis hæresim sequuntur, non sic accipere divinam scripturam, neque evertere hujus intellectum, vt pro historia scilicet vtantur allegoria, secundum voluntatem suam. Nam cum dicen- *Hier. 22. v. 29.* tem terræ audimus Heremiam prophetam: *Terra, terra, terra, audi verbum Domini, scribe hunc hominem abdicatum*; non ideo debemus dicere, quod quasi animali rationabilique terræ Propheta præcipiat. Solet etiam David propheta hujusmodi *Ps 148. v. 7.* corporibus imperare, cum dicit: *Laudate Dominum de terra, dracones & omnes abyssi; ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus; montes & omnes colles, ligna fructifera & omnes cedri.* Non propterea docet nos, vt hæc omnia rationabilia esse credamus. Sed Origenes nunc ejusque socii dimittantur.

Locus Origenis, in quem Rufinus intendit, videtur mihi fuisse in commentariis Genesis, ex quibus fragmentum Eusebius retulit. Sic enim se habet ex versione Vigeri: *Consilio Dei factum est, vt ex varia astrorum situ, eorum quæ, partim singulis, partim in vniversum eveniunt, signa quædam hauriant, non jam homines certe, ex illa enim siderum conversione quidquid aut facturi singuli sint, aut passuri, vere ac certa intelligere, opera est humanas vires longe superantes; sed natura illa superiores, quas pluribus sane de causis eam in cognitionem venire necesse est, vti deinceps demonstrabimus.* Et inter proponendas quæstiones quæ solvantur. *Quomodo rerum illarum, quæ hominum generi eveniunt, signa quidem sidera sint, causa vero minime: quamobrem certam & exquisitam homines earumdem rerum cognitionem habere non possint, sed naturis humana superioribus propositis signa illa sint?* *Lib. 6. de præparat. evang.*

Caput IV.

De hominis anima.

Unum Dominus eum crearet, cælum, inquam, & terram, & omnia quæ in eis sunt, solum hominem secundum imaginem suam & similitudinem fecit, sicut Moyses docet, ita dicens: *Et dixit Deus: Faciamus hominem secundum imaginem, ac similitudinem nostram.* Et cum Moyses hoc ex persona Dei dixisset, ipse protinus adjecit dicens: *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit eum.* Utrumque Moyses, vnum scilicet intelligens, tam imaginem dico quam similitudinem, imagine nominata, similitudinem penitus reticuit. Alioquin si non ita esset, nunquam postea dixisset Jacobus Apostolus in epistola sua, cum doceret nos non debere vti lingua ad ministerium mali, hoc modo: *In ipsa benedicimus Domino & Patri, & in ipsa maledicimus hominibus, qui secundum similitudinem Dei facti sunt.* Hominem igitur Deus omnibus dominari, quæ ipse creavit tam in terra quam in mari, præposuit, eo quod imago ipsius est homo, sicut & beatus Paulus docet ita dicens: *Nam vir quidem non debet operire caput, cum sit imago & gloria Dei.* Propter id quod homo cunctis irrationalibus antefertur animalibus quibus dominatur, per hoc ipsum etiam omnium Dominus effectus est. Nam irrationalia quidem animalia, sicut Moyses docuit, ex terra & aqua creata, ex eis tam animam quam corpus habent. Homo autem corpus quidem videtur cum cæteris habere commune; animam vero multo præstantiorem, sicut Moyses iterum dicit hoc modo: *Et plasmavit Deus hominem de limo terræ, & insufflavit in faciem ejus spiritum*

XXIII. Solus homo ad imaginem Dei creatus.

Gen. 1. v. 26. *Iac. 3. v. 9.* *1. Cor. 11. v. 7.* *Gen. 2. v. 7.*

vita, & factus est homo in animam viventem.

Hominis naturam laudat, quod fecere postea maligne Pelagiani, quia est opus divinarum manuum; quia factus ad imaginem & similitudinem Dei; quia dominatur cæteris animantibus; quia rationis & liberi arbitrii particeps; quia corpus & animam a Deo accepit, &c. Tantis præconiis fraudem parat.

XXIV. Opus manuum Dei dictus.

Homo igitur ideo potior omnibus est, quoniam sensibilem, & rationalem animam habere dignoscitur, & eam liberi arbitrii. Ergo quasi prudentes Moysem audiamus dicentem, quemadmodum Deus hominem creaverit; sic enim nobis Moyses cæterique Prophetæ de Deo narrant; sicuti possumus intelligere. Neque enim ut homo est Deus, ex anima factus & corpore, ut vel manibus hominem formet, & fingat, vel ex aere spiritum trahens, in faciem ejus insufflet, & sic eum vivificet: omnia enim per unicum Verbum & Spiritum sanctum voluntate facit & fecit.

Solent vero etiam Prophetæ non solum hominem, sed etiam cælum & terram, & quæ in istis sunt præcepto Dei creata, opera manuum Domini nominare. Testis est David propheta ad Deum dicens: *Et videbo cælos operam digitorum tuorum, lunam & stellas quæ tu fundasti.* (Psal. 8. v. 4.) Et iterum: *In principio tu, Domine, terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli.* (Ps. 101. v. 26.) Similiter autem & Isaias propheta ex Dei persona sic dicit: *Audime, Iacob & Israel, quem ego voco. Ego sum ipse ego primus, & ego novissimus. Manus mea fundavit terram, & dextera mea firmavit cælum.* (Isai. 48. v. 12.) Et iterum sic dicit Dominus: *Cælum mihi sedes, & terra scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, & quis locus requietionis meæ? omnia enim ista manus mea fecit.* (Isai. 66. v. 1.)

Hominem probat esse opus ad imaginem Dei factum, non tantum adversus Manichæos, sed etiam contra catholicos; nimirum ut ex veritate confessa subdole conficiat postea, nullum esse peccatum naturæ. Unde sub finem addit: *Omnia per unicum Verbum & spiritum sanctum voluntate facit & fecit*: quo callidius nihil dicere potuit ad rem suam: nam facile videtur minus prudentibus nullo vitio laborare opus illud, quod Deus optimus maximus per Verbum tanquam per ideam artificem, & Spiritum sanctum principium omnis boni, voluntate recta, simul & omnipotente, non fecit tantum olim, cum hominem formaret, sed etiamnum facit, in singulis conceptibus. Hunc locum Julianus videri potest imitatus, cum scriberet: *Ad imaginem quoque Dei non solum factum hominem, sed & fieri confitemur.* (Libelli part. 2. num. 7.) Tum adducit testimonium Jacobi a Rufino allatum.

XXV. Corpus illi ex terra, anima a Deo.

Est igitur homo, sicut divina scriptura nos docuit, corpus quidem habens ex terra, animam vero sibi creatam ex nihilo, & eam sicuti sensibilem & rationalem, sic etiam immortalem, ut utrumque nos docet Testamentum, tam novum dico quam vetus. Nam & Dominus noster Jesus Christus ait: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius eum timete, qui potestatem habet animam & corpus perdere in gehenna.* (Matth. 10. v. 28.) Igneum supplicium interitum nuncupavit. Nam quomodo fieri potest, ut quod penitus perit, & nusquam prorsus constare potest, æternam perpeti valeat ultionem, cum Dominus iterum dicat: *Et ibunt isti in pœnam æternam, justi autem in vitam æternam?* (Matth. 25. v. 46.)

XXVI. Anima non est pars Dei.

Nec dicendum est, animam partem Dei esse, sicut imprudentum & indoctorum sermo habet. Nam si hoc ita esset, nunquam Deus partem suam perenni supplicio subjugaret. Sed ne peccare quidem omnino ipsa potuisset, quasi pars Dei, quippe cum Deus sit immutabilis semper sicuti natura, sic etiam voluntate. Et iterum, si anima nostra pars Dei esset, nullo penitus corporali vitio domaretur: nam divinitas est semper invicta, & nulli unquam subdita vitio corporali.

Non calumniam facit Origeni, cum ab eo traditam scribit animorum προΰπαρξιν: nihil enim frequentius occurrit cum in aliis operibus, tum maxime in libris περὶ ἀρχῶν. At quod ipsum ideo impietatis accusat, quia dixit animas factas ante corpora, non consentit Rufino Aquilegiensi, imo nec Augustino dubitanti, quænam de quatuor pervulgatis opinionibus circa originem animorum verior foret; consentit tamen, & sibi ipsi in anathematismis, & Hieronymo quem magistrum sequitur, & aliis Orientalibus, qui acrius invecti sunt in προΰπαρξιν animorum. (In apolog. ad Anastas.) (Epist. 28. ad Hier. & 157. ad Optatum.) (Epist. 59. & 61.) Possent vero videri invecti jure, si Origenianam solam peterent, de qua diximus in notis ad anathematismos, nihil enim ea absurdius. Sed si quamlibet intellexerint, & eam quoque, de qua se dubitare Augustinus constanter scripsit, injuriam fecerunt magnis omnino viris, sanctisque fidei defensoribus: quanquam nunc dubitandi causa sublata est, sive Ecclesiæ definitione, sive opinione fidelium, sive consensione doctorum. Porro malitiose Rufinus meminit Manichæorum & Origenis, ad præveniendos nimirum animos legentium, abducendosque callide in errorem, quo credant, aut cum Manichæis sentire, aut cum Origene, eos qui confitentur peccatum Adami nocuisse posteris, & ipsos etiam infantes in remissionem peccatorum baptizari.

XXVII. Animæ non simul olim factæ.

Sicut ergo qui ita credunt, impie credere comprobantur; sic etiam illi qui animas dicunt ante corpora factas fuisse, multum a pietate distare inveniuntur: Unde impius Origenes gentilium captus errore, & ab eo nolens penitus abscedere, novarum etiam studens auctor esse sectarum, conjecturis illorum alio modo translatis edocuit: de quibus in præsenti disputandum esse non arbitror, ne nos multum verborum mittamus in silvam. Quia igitur ad confirmandam hæresim suam nefariam prædictus Origenes ex divina scriptura sumere conatur exempla, redarguamus eum, scripturam penitus ignorasse divinam, & eam sine sensu docuisse: nam cum ipse diceret in primo creaturæ initio, cælum cum terra creatum non esse corpus firmum, sicut hoc quod videtur; sed omne hoc sensibilem rationalemque esse substantiam, & eam unius ejusdemque naturæ in his rationabilibus

fenfibilibufque fubftantiis etiam animas hominum comprehendens. Et poft hæc, animalium, quæ fexta die creata funt, faciens mentionem, in ea hominem quoque creatum reperiens, fuum jam non potuit affirmare figmentum, neque propriam roborare fallaciam: fed quafi illorum, quæ ante docuerat, penitus fuiffet oblitus, invitus fatetur, animas creatas effe, & eas iterum incorporeas. Refpondeant igitur nobis, qui nefandam Origenis hærefim venerantur & colunt, & ejus expofitiones de divina fcriptura ad cælum vfque fummis præconiis tollere moliuntur, quomodo animæ fine corporibus poffint intelligi, cum Moyfes nos doceat di-

Gen. 1. v. 27. cens: *Et fecit Deus hominem, ad imaginem Dei fecit eum, mafculum & feminam fecit eos.* Nam hoc omnibus claret, quod animæ fexus vtriufque capaces effe non poffunt, nifi fola corpora, quæ graviora nofcuntur. Quomodo iterum & illud dictum audire poterant folæ fine corporibus animæ: *Crefcite, & multiplicamini?* fi quidem etiam fecundum ipfum Origenem, incorporalium natura neque multiplicari poteft, neque crefcere. Vel quomodo fine corporibus animæ creatæ in cælis habitare poterant, cum Deus benedicens illis, quos fecerat mafculum & feminam, fic

Ibid. v. 28. dixerit: *Crefcite, & multiplicamini, & implete terram?* Sed Origenes iterum ejufque focii dimittantur.

Cum Origenem ait captum errore gentilium in hanc opinionem veniffe, quam reprehendit, gentilium nomine fignificat Empedoclem, Pythagoram, & Platonem, quos fibi præiviffe Origenes teftatur. Poterat ipfis accenfere Ariftotelem, qui non folum ait, mentem extrinfecus advenire, cum gignitur homo; fed etiam effe feparabilem, immixtam & impatibilem, atque effentialiter ἐνεργείᾳ, imo immortalem & fempiternam, quæ infinito tempore exiftens in alia fubinde corpora illabatur, nec tamen in vno recordetur geftorum in altero, quoniam pars quæ recordatur, corruptibilis eft. Οὗτος ὁ νοῦς, inquit, χωριστὸς, καὶ ἀμιγὴς, καὶ ἀπαθὴς, τῇ οὐσίᾳ ὢν ἐνέργεια. ἀεὶ γὰρ τιμιώτερον τὸ ποιοῦν τοῦ πάσχοντος, καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὕλης. Et paulo poft: χωρισθεὶς δ' ἐστὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἐστὶ, καὶ τοῦτο μόνον ἀθάνατον, καὶ ἀΐδιον: οὐ μνημονεύομεν δὲ, ὅτι τοῦτο μὲν ἀπαθὲς, ὁ δὲ παθητικὸς νοῦς φθαρτὸς, καὶ ἄνευ τούτου οὐθὲν νοεῖ.

Lib. 1. contra Celfum.
Lib. 3. de ani. cap. 6. text. 20.

XXVIII. Non propagantur ex aliis, fed a Deo creantur fingulæ, contra traducem animarum.

Quia igitur nonnulli funt, qui dementia capti dicunt, quod ex vna anima primi hominis Adam anima Evæ mulieris affumpta fit; nonnulli etiam, quod ex folo Adam cum feminis jactu in omnes, qui ex eo nati fuerunt, animæ tranfmiffæ fint; & alii, quod ex Eva fola magis animæ fuere tranflatæ, & fic a parentibus ad eorum liberos deductæ fint: refpondendum eft his hoc modo. Cur ergo Adam, qui primus de terra creatus eft, fecundum carnem de cofta, quæ ex ipfo fuerat fublata, in Spiritu Dei prophetando dicebat: *Hoc nunc os ex offibus meis, & caro de carne mea, hæc vocabitur mulier, quia ex viro fuo fumpta eft;* nufquam fecit animæ mentionem? nam fi anima quoque effet ex anima, fecundum illorum vanas opiniones, nunquam profecto hoc Adam præteriiffet. Nam ficut, *os ex offibus meis, & caro de carne mea,* dicebat, fic etiam *anima ex anima mea,* dicere potuiffet: fed tantum hoc dixit, quod fibi videlicet fciebat ablatum. Porro autem confentiens Moyfi etiam Zacharias propheta fic dicit: *Extendens cælum, & fundans terram, & fingens fpiritum hominis in ipfo.* Nam fi non ex fuppofita materia nunc crearetur hominis caro, ficut etiam Adam & Evæ, & fic poftea in ipfo non crearetur anima, non ex fuppofita materia, tanquam Adam pariter & Evæ, nunquam propheta Zacharias ita dixiffet: *Et creans fpiritum hominis in ipfo.* Apertius autem Salomon in Ecclefiafte docet, animas a Deo præftari omnibus, quæ ab ipfo creantur ex fuppofita materia corporibus, folutionem humanæ compofitionis enarrans, cum dicit: *Et convertetur pulvis in terram fuam, & revertetur fpiritus ad Deum, qui dedit eum.* Cum hoc Salomon dixiffet, aperte docuit, quod Deus pulveri, quem ad creandum hominem de terra tulerat, fpiritum præftitit non habenti. Ideo autem tantum fpiritum ad Deum reverti dicitur, licet vtriufque fit creator Dominus, tam carnis quam fpiritus; quoniam non ex fuppofita materia fpiritum creat, ficut & corpus. Et iterum, quod vna cum Deo homo videtur operari ad nativitatem corporis procreandi, fpiritum autem folus procreat Deus: quippe cum hominum quidem fit fubminiftrare materias, Dei autem creare hominem.

Zach. 11. v. 1.
Ibid.
Ecclef. 12. v. 7.

Quod autem Deus eft, qui format ea, quæ in vterum femina jaciuntur, fimul etiam cætera diverfa vivificat, quæ ab agricolis feruntur in terram, teftis eft beatus Job, cum dicit ad Deum: *Manus tuæ fecerunt me, & plafmaverunt me.* Eadem etiam David propheta dicit. Rurfus etiam Deus Hieremiæ prophetæ fic dicit: *Priufquam te formarem in vtero, cognovi te.* Similiter autem Ifaias propheta de populo, qui Jacob nomine vocabatur, inter cætera etiam fic dicit: *Dominus qui redemit te, & qui formavit te ex vtero.* Apertius autem etiam beatus Paulus ad Hebræos fcribens docet, quod non ficuti corpora ex fucceffione defcendunt, fic etiam fpiritus, hoc eft, noftræ animæ, cum dicit: *Patres quidem carnis noftræ habuimus eruditores, & reverebamur; non multo magis obtemperabimus Patri fpirituum, & vivemus?* Quoniam Deus cum benediceret primis hominibus, hoc eft, Adam & Evæ, dixit: *Crefcite, & multiplicamini, & implete terram;* hac de caufa parentes *patres carnis* Apo-

Job 10. v. 8.
Ierem. 1. v. 5.
Ifai. 44. v. 24.
Heb. 12. v. 9.
Gen. 9. v. 7.

ſtolus nominavit. Et quoniam non ex ſuppoſita materia creatas a Deo animas habemus, ideo Deum *Patrem ſpirituum* appellavit.

Cuncta igitur ſicut primitus creata ſunt, ſic etiam per dies ſingulos procreatur: alia quidem ex ſuppoſita materia, ſicut animalium irrationalium animæ; alia autem non ex ſuppoſita, ſicut hominum animæ. Sed & de anima nobis ſufficienter dictum.

Libelli num. 15. Epiſt. ad Ruſum.
Lib. 3. ad Boniſ. cap. 12.
Lib. 2. oper. imperf. c. 178.

DISPUTAT adverſus traducem animarum, viam ſibi muniens, vt quidem putat, ad impugnandam fidem peccati originalis. Secuti ſunt magiſtri methodum diſcipuli poſtea Pelagius, Julianus & alii, qui *ad latebrarum ſuarum nebulas, de origine animæ non neceſſariam quæſtionem moverunt, vt res manifeſtas aliarum rerum obſcuritate turbando, molirentur latendi locum: aiebant enim catholicos animarum traducem cum traduce peccati conſtruere.* Verba ſunt Auguſtini, ad quæ ſpectabat Julianus, cum Auguſtino diceret: *Illud autem, quod te opponere credidiſti, vel in iſto libro, cui nunc reſpondeo, vel in his quos ad Marcellinum ſcripſeras, tum tranſiiſſe peccatum, quando omnes homines, vt tuis verbis utar, ille unus fuerunt; ſine difficultate verum deterit, & inviſioni cujuſque prudentis expoſuit. Nam tale argumento præter impietatem tuam nihil aliud indicatur: impietatem, inquam, qua credis ita eſſe animarum traducem, in Tertulliani olim & Manichæi profunditate damnatam; ſicut etiam corporum tradux: quod tam nefarium eſt, vt cum a nobis in epiſtola, quam ad Orientem miſimus, fuiſſet objectum, in his libris, quos nuper ad Bonifacium miſiſti, negando a te propulſare conaris. Ais enim: Dicunt, nos autem animarum traducem conſtruere; quod in cujus libris legerint, neſcio; vt a te videlicet nihil dici tale dejeras. Porro, vt falſitas tua tuorum verborum collatione prodatur, quomodo traducem animarum, profanum tenere opinionem, tuis dicis ſenſibus non teneri; cum profitearis omnes homines illum unum fuiſſe? Si enim credis partem animæ ſeminibus illigatam, quo ore ſcribis omnes homines Adam ſolum fuiſſe, cum homo vtique niſi anima & corpus ſimul eſſe non poſſit?* Anceps porro fuit vſque ad finem vitæ ſanctus Auguſtinus, vt conſtat ex reſponſione ad verba Juliani mox allata. *Ex qualibet ergo, & quantalibet parte, omnes qui ex illo nati ſunt, ille unus fuerunt, ſive ſecundum vtramque hominis partem, quod me neſcire conſiteor. Nec me pudet, vt vos, fateri neſcire quod neſcio, nec ideo tamen neſcio, de omni homine ſcriptum eſſe: Homo vanitati ſimilis factus eſt, dies ejus velut umbra prætereunt.* Reſpondebat enim paulo ante obitum, inter armorum ſtrepitus, & Africæ vaſtitatem.

Nota tres Scripturæ locos a Rufino allatos ad probandam animarum a Deo in corporibus creationem: frequenter enim poſtea adhibebuntur ab ejus opinionis defenſoribus, vt videre eſt apud Auguſtinum, tum alibi paſſim, tum præcipue in epiſtola ad Optatum & alia ad Hieronymum, quæ conſultationem continet ſuper ea re.

Epiſt. 157.
Epiſt. 28.

Obſerva etiam teſtimonia, quibus vtitur ad probandum a Deo formari ſemina, ex quibus quotidie homines gignuntur, adhiberi a Juliano eadem arte, vt nimirum ex veritate confeſſa a catholicis, maligne catholica fides peccati originalis pereeretur, & mentibus non ſatis eruditis illuderetur. Nihil enim viſum eſt Auguſtino difficilius intellectu, quam quod & corpora & animæ hominum a Deo ſint, & homines tamen obnoxii peccato naſcantur.

Libel. parte 2. num. 6.

CAPUT V.

De hominis corpore.

XXIX. Adam & Eva ſecundum carnem mortales creati.

ILLOS igitur primos homines, Adam dico & Evam, licet immortales ſecundum animam creatos eſſe dixerim, mortales vero ſecundum corpus; numquam mortem guſtaſſent, ſiquidem mandatum Dei ſervare voluiſſent, ſicut beatus Enoch meruit: hic namque, licet mortalis eſſet, tamen *tranſlatus eſt, vt mortem penitus non videret.* Hebr. 11. v. 5.

Quod autem mortales ſecundum corpus creati ſunt Adam & Eva, vt dixi, teſtis eſt Moyſes cum dicit: *Et plantavit Deus paradiſum in Edem ad Orientem, & poſuit ibi hominem, quem plaſmavit. Et produxit adhuc de terra omne lignum pulcrum ad viſum, & bonum ad edendum, & lignum vitæ in medio paradiſi, & lignum ad cognoſcendum bonum & malum.* Gen. 2. v. 8. Numquam enim Deus lignum vitæ in paradiſo plantaſſet, ſiquidem Adam immortalis ſecundum eamdem creatus fuiſſet. Rurſus autem ſi Adam & Eva immortales eſſent ſecundum carnem creati, numquam audiſſent a Deo: *Creſcite, & multiplicamini, & implete terram.* Gen. 1. v. 28. Nam qui manducare, & bibere, & coire, & creſcere, & terram implere juſſi ſunt, hi penitus immortales eſſe non poterant. Sicut etiam Dominus noſter JESUS CHRISTUS docens Sadducæos dicebat: *Filii ſæculi hujus nubunt & traduntur ad nuptias; illi vero qui digni habebuntur ſæculo illo & reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores, neque enim vltra mori poterunt: æquales enim angelis ſunt.* Luc. 20. v. 34.

INIT mediam quamdam viam inter Auguſtinum opinantem, primos parentes ab initio donandos a Deo immortalitate, qua ſpoliandi forent, ſi peccarent; & Cæleſtium exiſtimantem, eos ſive peccaſſent, ſive non peccaſſent, morituros. ſentit enim mortales factos, ſed ſi non peccaſſent, cum viſum fuiſſet Deo, in ſedem immortalitatis transferendos. Quæ ſententia placuit multis orientalium partium Patribus, & arrepta eſt a Pelagianorum nonnullis, contra quos Auguſtinus diſputat: nec immerito, cum inde ſequatur, mortem non eſſe peccati pœnam, ſed immortalitatem in præmium virtutis dari.

Serm. 1. de verbis Apoſt. c. 6.

XXX. Mortem non guſtaſſent ſi non peccaſſent.

Probatum eſt ſufficienter, vt reor, hominem ſecundum carnem creatum eſſe mortalem, aperte Domino docente, mortales eſſe eos, qui coitu tali nuptiiſque lætantur. Unde Enoch, qui placuit Deo, poſtquam diverſis ex vxoribus liberos procreavit, tranſlatus eſt, vt mortem penitus non videret, ſicut etiam beatus Paulus Hebræis ſcribens dicit: *Fide Enoch tranſlatus eſt, ne videret mortem; nam ante tranſlationem Deo placuiſſe perhibetur.* Hebr. 11. v. 5. Sic igitur poſſumus dicere etiam de Adam & Eva, quod ſi præceptum Dei mandatumque ſervaſſent, etiam poſt liberorum procreationem, guſtato ligno vitæ, immortales jugiter permanſiſſent, non egentes in poſterum victus, & incrementi, vel nuptiarum.

Sin vero quidam imperitia capti in eadem perſeverant dicentes, quod Adam & Eva, ſemel accepta licentia comedendi de omni ligno, quod erat in paradiſo,

præter

prætet vnum tantum; quod a Deo fuerat interdictum; cum inter omnia etiam de ligno vitæ comedissent, immortalitatem consecuti sint, discant, quod qui immortalis factus est, cibu penitus non eget. Adam igitur & Eva, siquidem immortales naturaliter essent, numquam de ligno gustassent, quod a Deo prohibitum fuerat: quippe cum immortales desiderium escæ non habeant, sicut etiam beatus Paulus testatur hoc modo: *Non est regnum Dei cibus & potus.* Regnum autem Dei mortalium non est, sed immortalium, sicut etiam Dominus noster JESUS CHRISTUS docuit dicens: *Qui autem digni habebuntur sæculo illo & resurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent vxores. Neque enim vltra mori poterunt, æquales enim angelis sunt.*

Rom. 14. v. 17.

Luc. 20. v. 35.

Adam igitur & Eva, siquidem mandatum Dei servassent, numquam profecto gustassent mortem: mandato autem minime servato, non ex immortalibus mortales facti sunt; sed cum mortales essent, promissa sibi a Deo immortalitate semetipsos alienarunt. Unde Adam audivit a Deo: *Terra es, & in terram ibis*; id est: Corruptibilis es, & in corruptelam ibis; cum jam indignus esset de ligno vitæ manducare, & perpetuo vivere. Ut autem rursus dicam, quod Adam & Eva, si in servando mandato Dei perseverassent, non habuissent discretionem manducandi de ligno vitæ, vsque ad illud videlicet tempus, quo Deus ipsis revelaturus erat. Qua ex causa etiam a cæteris lignis fuerat separatum; cum in medio esset paradisi positum, vbi etiam lignum illud, quod scientiam habebat boni & mali, fuerat constitutum, vt interdictum lignum tangere metuentes, etiam a licito caverent manducare. Nam hoc etiam Deus aperte docuit, dicens: *Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis ad cognoscendum bonum & malum. Et nunc ne forte tendat manum, & tollat de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum.* In quo dixit Deus: *Ecce factus est cognoscens bonum & malum, & nunc ne forte tendat manum*; ostendit quod antequam experiretur mali scientiam, non poterat ex semetipso intelligens acceptum de ligno vitæ sumere.

Gen. 3. v. 19.

Gen. 3. v. 22.

ARTIFICIOSE declinat, per occupationem, argumentum, quo ex verecundia primorum hominum probabant catholici, corruptam fuisse peccato naturam, cum in operibus Dei per se nihil, vt ait Augustinus, erubescendum existat. Dicit non erubuisse nuditatem suam primos homines, cum eo statu forent, quo infantes impotentes generandi. Erubuisse vero postea, cum natura coeundi cupiditatem adultioribus indidit. Hæc opinio pluribus Orientalium placuit, & a Pelagianis postmodum defensa est, ad infringendam catholicorum rationem. Vide prolixam hac de re altercationem Juliani & Augustini. Observa quoque videri Julianum libro tertio primo sui operis contra Augustinum eadem fere professum quæ Rufinus, ut constat ex responsione Augustini.

Lib. 2. de nupt. & concup. c. 7.

Lib. 1. op. imperf.

Lib. 5. advers. Julian.

XXXI. *Ante peccatum liberorum creandorum cupiditatem ignorabant.*

Et non mirum, cum etiam Adam dixerit, cum de vxore prophetaret hoc modo: *Hæc vocabitur mulier, quia ex viro suo sumpta est; & propter hoc derelinquet homo patrem & matrem, & adhærebit vxori, & erunt ambo in carne vna.* Non solum hoc; sed etiam cum audissent Deum sibi dicentem Adam & Eva: *Crescite, & multiplicamini, & implete terram*; ante inobedientiam, quid esset liberorum creandorum cupiditas, penitus ignorabant. Dicit enim Moyses: *Erant autem ambo nudi, tam Adam, quam vxor ejus, & non erubescebant.* Non Moyses hoc dixit, quasi illi incontinentiæ excitate decepti, pudorem spernerent nuditatis: sed ostendit eos tanquam infantes needum cupiditatem coeundi habere. Unde post prævaricationem nuditate perspecta, non totius dico corporis, sed illius partis, quam etiam Cham, Noë dormiente, viderat, tunc demum creandorum liberorum cupiditatem adepti, & intelligentes nuditatem suam, ficorum foliis verenda texerunt.

Gen. 2. v. 23.

Gen. 1. v. 28.

Gen. 2. v. 25.

XXXII. *Mors a Deo in bonum ad coercendam peccatorum malitiam indicta.*

Deus igitur consulens hominibus, cum sciret eos ad malitiam pronos, & voluptatum ac desideriorum carnis amatores, & vellet ad honestam potius revocare virtutem, finit vsque ad tempus aliquod dominationi mortis addici: quippe cum nihil aliud nosset, tam facile homines coercere posse quam mortem: mortis enim metu plerumque multi a malitia penitus abstinere noscuntur. vnde mundanæ leges non aliter possunt pleraque hominum vitia resecare, nisi interminatione mortis & pœnæ: omnes enim hujusce vitæ communis amore detenti, cavent peccatorum præstare causas, ne carere ea, delinquentes propria voluntate, cogantur.

Non igitur hominibus mortem datam pro malorum vice dicimus, sicut ratiocinantur indocti, sed ad delendam mentis pravitatem. Nam si victuri perpetuo homines essent, numquam profecto eorum malitia finiretur.

Rursus etiam cur pro malorum vicissitudine mortem datam esse credamus, cum si quis centum homines forte vel amplius occiderit, tot & tantis homicidiis exæquare nullam valeat vltionem?

SOLEMNE fuit Pelagianæ factionis hominibus imperitiæ accusare catholicos, præsertim cum de mortalitate ageretur & peccato originali. Ita Theodorus in excerptis Marianis: ita Rufinus aliis etiam in locis: ita Pelagius in libris de libero arbitrio: ita Julianus vbique

passim, sed præcipue posteriore opere: ita Annianus in suis epistolis.

Nota vero Patres orientales de mortis bono non aliter fere sensisse, quam Rufinus. Vide Basilium, Chrysostomum, & alios Genesis enarratores, quamquam alia fuit mens sanctorum, alia veteratorum hominum, consensione cum Patribus abutentium, ad occupandos animos, ne vim argumenti a morte petiti ad probandum peccatum originis perspicerent.

XXXIII. Justis etiam utilis est.

Non igitur malignis tantum hominibus, ad delendam eorum pravitatem, bona mors esse dicitur; sed etiam justis utilis: sicut enim malus peccare desinit, hac luce privatus, sic etiam justus dormiens, assiduis impugnationum afflictationibus, & miseriis animi liberatur. Soluta enim proprio corpore justi anima nullis postea premetur angustiis, non miseriis animi subjacebit, non necessitates videbit, non persecutiones sustinebit, non ultra insurgentia sibi carnis vitia patietur, non ultra videbit in dies singulos agmen suggestionum malarum, non ad luctam nudabitur. Nihil secum trahens sæcularium sollicitudinum, non carnis maceratur abstinentia, causa certaminum, non ultra certat, non cursu contendit aut cæstu, non jam luctatur cum principatibus ac potestatibus, spiritibusque nequitiæ; sed stadium ei solutum est, certamen destitit, & adepta victoria, ad percipiendam coronam justitiæ protinus properat, beatam in cælis & æternam vitam consequi, cum receperit immortalem carnem suam.

Ideo autem & beatus Paulus, talia bella perspiciens, quæ ab invisibilibus inimicis justis hominibus indicuntur, metuens, ne quorumdam forte prudentiam aut malitia commutaret, aut dolus sanam falleret mentem, provocandæ virtutis gratia, suadebat ut omnes hanc vitam spernerent temporalem, utique sic
2. Cor. 5. v. 6. dicens: *Audentes igitur semper, & scientes, quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino.* Unde peregrinari volens a corpore, & finem imponere properans certamini suo, & inpræsentiarum esse cupiens apud Deum, vociferatur dicens:
2. Tim. 4. v. 6. *Ego enim jam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Certamen bonum certavi, cursum consummavi, fidem servavi, in reliquo reposita est mihi justitiæ corona, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex; non solum autem mihi, sed & omnibus, qui diligunt adventum ejus.* Solet etiam beatus Job malorum omnium solutionem mor-
Job 3. v. 23. Secund. LXX. tem sæpius appellare, cum dicit: *Mors viro requies. Conclusit enim Deus contra ipsum.*

XXXIV. Mors requies & somnus appellata.

Sin autem nonnulli dicere voluerint, quomodo fieri potest, ut mors homini requies sit, cum beatus David dixerit: *Mors*
Ps. 33. v. 22. *peccatorum pessima?* Discant non ideo sic dictum esse: *Mors peccatorum pessima*; quasi non peccatis eorum terminus imponatur, ac finis; sed quod post mortem, delictorum suorum causa, gravissimas ipsi subeunt ultiones.

Similiter autem beatus Job sicut requiem, sic etiam somnum, mortem nominare consuevit, cum dicit: *Quare ubera* Job 3. v. 12.
suxi? nunc utique dormiens quiescerem, & somni securitate fruerer cum regibus consiliariis terræ, qui gloriabantur in gladiis, aut cum principibus, quibus multum fuit aurum.

Porro Isaias propheta, cum jussus a Domino regem Babylonis mortuum lamentaretur, communem hanc & temporalem mortem somnum nominavit, dicens: *Omnis terra clamat cum lætitia, & li-* Isai 14. v. 7.
gna Libani super te gratulata sunt, & cedri Libani dicent: Ex quo tu dormisti, non ascendit qui succidat nos. Infernus ab imis amaritudine captus est occurrens tibi.

Pariter etiam Daniel propheta dicit: *Et* Dan. 12. v. 2.
multi dormientium in terra e pulvere surgent; isti in vitam æternam, & isti ad opprobrium, & ad confusionem æternam.

Idem autem etiam beatus Paulus docet, cum dicit: *Nolumus autem ignorare* 1. Thess. 4. v. 12.
vos fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Si enim credimus, quod JESUS mortuus est, & resurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt, per JESUM adducet cum eo. Multis igitur testibus edocti, quod mors ista communis mala non sit, jam longe valete dicamus iis, qui mortem malam appellant.

CAPUT VI.

De primorum parentum peccato.

XXXV. In bonum etiam labores Adamo & sudores dati.

DICIMUS autem, quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter ac labores, quos de terra pateretur; quippe cum non aliter invisibiles inimicos, contra quos habemus continuam luctationem, veneranda fide superare possimus, nisi corporis laboribus fatigari: his enim docemur per divinam scripturam, nosmetipsos hostium fallacia liberare, & aut salvam custodire virtutem, aut amissam perinde revocare.

Sic beatus David virtutem, quam perdiderat, recuperare festinans, docet dicens: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus,* Ps. 50. v. 19.
cor contritum & humiliatum Deus non spernet. Et iterum: *Laboravi in gemitu meo, la-* Ps. 6. v. 7.
vabo per singulas noctes lectum meum, in lacrymis meis stratum meum rigabo. Et iterum:
Genua mea infirmata sunt præ jejunio, & ca- Ps. 108. v. 24.
ro mea mutata est propter oleum. Docens etiam quemadmodum virtutem servare
debeamus, dicit: *Ego autem cum mihi* Psal. 34. v. 13.
molesti essent, induebam me cilicio, & hu-

miliabam in jejunio animam meam.

Similiter autem Dominus noster JESUS CHRISTUS discipulos suos docebat, non aliter aut salvam, vt dixi, servari, aut perditam revocari posse virtutem, nisi per labores corporis & dolores. Sic enim ait: *Ingredimini per angustam portam, quia lata porta & spatiosa via, quæ ducit ad interitum, multi sunt qui ingrediuntur per eam; quia angusta porta & arcta via, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam.* Matth. 7. v. 13.

Ideo & beatus Paulus, cum rogaret Dominum, vt ab ipso penitus ille discederet, qui stimulum carnis infigere conabatur, non impetravit, sed magis audivit a Domino: *Sufficit tibi gratia mea; virtus enim in infirmitate perficitur.* Unde lætus postea dicebat: *Libenter ergo gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, & angustiis pro Christo. Cum enim infirmor tunc potens sum.* 2. Cor. 12. v. 9.
Ideo autem docens dicit: *Propter quod non deficimus; sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem: nam quod in præsenti est momentaneum & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt; quæ autem non videntur, æterna sunt.* 2. Cor. 4. v. 16.

Sic igitur dicimus, primos homines, Adam & Evam, a peccato suo fuisse salvatos per labores corporis & dolores, quos eis Dominus præstiterat, pro beneficio scilicet animarum. Unde postea nusquam facit eorum divina scriptura, quasi peccaverint, mentionem.

OCCUPAT argumentum a laboribus & ærumnis petitum, quibus punitos catholici contendebant primos parentes ob peccatum, indeque traductionem peccati in posterus arguebant, quippe quos simili pœna affici cernerent. Eamdem materiem versat Julianus lib. 4. posterioris operis, videturque a Rufino sumpsisse, quæ verbosius exponeret. *Quid nos,* inquit, *tam obstipe veritatis solius rationem sequendam putamus. cum inimicorum nostrorum phalanx ipsis innixatur rerum periculis, & insurgat in nos ærumnarum instructa suffragiis: vult quippe pudore coeuntium, dolore parientis, sudore laborantis, transmissionem culparum & pœnarum in semina comprobare, vt his videlicet signis difficilium partuum, agricolarum sudantium, & spinosorum novalium, crimen naturale credatur, cujus merito per tot incommoda genus exercentur. quod quidam, per Adæ peccatum, mortuis opinantur effectum.* &c. Lib. 6. op. imperf. c. 25. & seq.

XXXVI. Adam & Evæ dimissum peccatum ostendunt tunicæ pelliceæ.

Quod autem Deus dimiserit eis peccatum, sicut etiam Cain, qui primum peccaverat, indulsit, cum dixisset ad eum: *Peccasti, quiesce, ad te reversio ejus,* hoc est, peccati: *Et tu dominaberis;* aperte Moyses ostendit per humanitatem, seu misericordiam, quam Deus ipsis postea libenter indulsit. Gen. 4. v. 7. Quid enim dicit Moyses? *Et fecit Dominus Deus Adam & uxori ejus tunicas pelliceas, & vestivit eos.* Gen. 3. v. 21. Nam si Dominus ipsis peccatum non dimisisset, nunquam profecto per semetipsum vestiret eos tunicis, quas illis ipse perfecerat.

Ne quis igitur easdem pelliceas tunicas, quas habuerunt, humanum corpus existimet, sicut impius Origenes exposuit. Nam ante istas, quas dixi, pelliceas tunicas ipse Adam carnem habere se docuit dicens: *Hoc nunc os de ossibus meis, & caro de carne mea.* Gen. 2. v. 23. Pelliceas igitur tunicas datas a Deo fuisse dicimus propter asperitatem vitæ, vel quod tanquam se exercentibus ad virtutem, eas dabat quæ congruæ videbantur, vt discerent non aliter posse vincere invisibiles inimicos, nisi laboribus corporis. Et quod post prævaricationem, quam in paradiso admiserat, perseveravit Adam in posterum vsque ad finem vitæ suæ obtemperans Deo, testis est Salomon, cum de sapientia ejus, quæ ipsum in timore Dei servavit, diceret hoc modo: *Hæc primum fictum patrem orbis terrarum, cum solus creatus esset, custodivit, & liberavit a delicto; dedit autem ei fortitudinem dominandi omnibus.* Sap. 10. v. 1. Similiter autem etiam de salute Evæ beatus Paulus docens ita dicit: *Adam enim primus formatus est, deinde Eva; & Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide, & dilectione, & sanctificatione, cum sobrietate.* 1. Tim. 2. v 13.

Commentum Origenis de pelliceis vestibus nemo Patrum non insectatur, & acriter quidem Methodius apud Photium, Epiphanius in Ancorato, & in epistola ad Joannem Hierosolymitanum. *Præterea,* inquit, *frivolam ejus expositionem super tunicis pelliceis, quanto conatu, quantisque egerit argumentis, vt tunicas pelliceas humana esse corpora crederemus; qui inter multa ait: Nunquid coriarius, aut scortifarius erat Deus, vt conficeret pelles animalium, & consueret ex eis tunicas pelliceas Adam & Evæ? Manifestum est ergo,* inquit, *quod de corporibus nostris loquatur. Et si hoc ita est, quomodo legimus, ante pelliceas tunicas, & ante inobedientiam, & de paradiso ruinam Adam loquentem non secundum allegoriam, sed vere: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Verum aut varie locutus est Origenes, aut Theodoretus male ipsum exposuit in qq. de Genesi.

XXXVII. Quod pro sinis propriis quisque damnetur.

Quod dixit, per filiorum generationem, cum filiorum generatione significavit: solet enim divina scriptura præpositiones plerumque mutare. Testis est Patriarcha Joseph de somnio ad Eunuchum dicens: *Non per Deum explanatio ejus,* id est, non a Deo. Gen. 40. v. 8. Similiter autem etiam beatus Paulus, cum ad Hebræos scriberet, dicit: *Per quem etiam fecit sæcula,* pro eo quod est, cum quo etiam fecit sæcula. Heb. 1. v. 2. Neque enim subministratorem dicimus Patris esse Filium, propter hoc dictum, quod est: *Per quem etiam fecit sæcula;* sed magis cooperatorem. Non ergo Eva propter liberos salvabitur suos, neque ejus soboles matris causa damnabitur, aut patris Adam, sicut imprudentium æstimat opinatio: nam

vnusquisque hominum, cum liberi arbitrii sit, ex suorum qualitate gestorum, aut laudandus nimirum, aut vituperandus habebitur. Simili modo etiam in die judicii, aut justificandus erit, aut supplicio subjugandus, sicut & beatus Paulus docet ita dicens: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.*

2. Cor. 5. v. 10.

Excerp. 1. num. 2. part. 2. libel. num. 12. & alibi passim.

INCIPIT oppugnare peccatum originale, primumque argumentum sumit ab eo testimonio Apostoli, quod accepit a Theodoro, & Juliano tradidit, quasi nemini alterius culpa imputari possit. Pergit vero injuriam facere catholicis, vt quos imperitos antea dixerat, nunc imprudentes vocet, insanos postea damnaturus: in quo secutus est Theodorum, qui defensores peccati originalis per ironiam primum sapientissimos & mirabiles peccati patres, tum inexercitatos in scripturis divinis, imprudentesque & inverecundos, dementes denique nominat in excerptis, quæ ex Mario edidimus; præivit autem Pelagio imperitos & insanos appellanti; Juliano nullum non convitium in eosdem conjicienti; aliisque factiosis sine nomine, quorum proprius character fuit, suos laudare, alios despicere, imo maledictis onerare.

XXXVIII. Quod filii pro parentibus non puniantur, nec parentes pro liberis.

Deut. 14. v. 16.

Quod autem liberi non pro parentibus puniantur, neque parentes pro liberis, aperte rursus edocuit Deus, cum ad Moysem prophetam diceret: *Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus, vnusquisque in peccato suo morietur.* Porro autem arguens Deus imprudentiam filiorum Israel, eo tempore, quo apud Chaldæos secundum scelera sua captivi erant, & causabantur non de se penitus, sed de parentibus suis, quasi illi totius eorum nefandi sceleris fuissent causa, Deum de captivitate sua criminabantur injuste, cum dicerent: *Via Domini non est recta, quoniam patres nostri comederunt vvam acerbam, & filiorum dentes obstupuerunt;* dicit ad eos per Ezechiel prophetam: *Vivo ego, dicit Dominus, si vltra fuerit jam dicta parabola ista in Israel, quoniam omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic & anima, filii meæ sunt; anima quæ peccat, ipsa morietur.* Ex iterum: *Filius*, inquit, *non accipiet iniquitatem patris, neque pater accipiet iniquitatem filii.* Et iterum: *Vnumquemque vestrum secundum viam suam judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus.* Cum dixisset Deus: *Vivo ego, si vltra fuerit dicta parabola ista in Israel;* aperte docuit eos in eadem imprudentia permanere.

Ezech. 18. v. 2.

Ibid. v. 3.

Ibid. v. 20.

Ibid. v. 30.

Ibid. v. 3.

Part. 2. libel. num. 12.
Lib. 3 op. imperf. c. 12. & seq.
Excerpte 2.

SECUNDUM argumentum speciatim pertinens ad causam liberorum & parentum sumit ex testimonio, tum Mosis legislatoris, tum Ezechielis prophetæ. Vtrumque adduxit Julianus, imo excerpsit, sive in libello, sive in opere posteriore; vtroque vsus est Theodorus in excerptis.

XXXIX. Quod injustus alioqui Deus dici videatur, aut eo fortior diabolus.

Post hæc igitur Dei testimonia, insaniunt, qui per vnum hominem Adam, omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant: nam qui hæc dicunt, aut injustum Deum pronuntiant, aut certe Deo diabolum æstimant fortiorem; eo quod naturam, quam Deus creavit bonam, eam diabolus, per prævaricationem Adam & Evæ, malam potuerit efficere: siquidem, prævaricatione primi hominis Adam, & ejus vxoris Evæ, omnes homines peccato obnoxii sunt. Semetipsos profecto debent agnoscere esse cupidos delictorum: quippe cum sint ipsi voluptatum amatores, & carnis, non debent eorum causas aliis adnectere, quorum ipsi videntur fuisse auctores. Aut certe dicant nobis, qui sese esse prudentes existimant, neque ea quæ dicunt intelligere possunt, neque de quibus disputant sentire noscuntur, cur Adam & Eva, cum primo ceciderint, secundo eadere minime appofuerunt, si eorum natura, ex prævaricatione facta peccatrix, a malis se penitus abstinere non poterat. Neque enim meminit vsquam divina scriptura, quasi ipsi secundo peccaverint, sicuti de Cain, quod secundo peccavit, narrare non distulit: quippe cum etiam de Abel, quod a peccatis fuerit alienus, aperte docuerit. Quid vero etiam de Enoch, atque Elia dicent, quod cum bene placuissent Deo, translati sunt, vt mortem penitus non viderent, non ab Adam prævaricatione prohibiti permanere immortales, cum per eosdem clare docuerit vnigenitus Deus ante carnalem adventum suum spem ipsam resurrectionis? Quid etiam de Noe dicent, quem Deus justum esse testatur? Necnon etiam cum suis omnibus hic eamdem salutem meruit, quam nos quoque per baptisma promeremur, sicut beatus Petrus in sua epistola docet, cum dicit: *In quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit, qui increduli fuerant aliquando, expectabat Dei patientia in diebus Noe, cum fabricaretur arca, in qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt per aquam, quod & vos nunc simili forma salvos facit baptisma.* 1. Petr. 3. v. 19.

HÆC verba, *insaniunt qui per vnum hominem*, &c. contraxit compendio Pelagius. *Insaniunt*, inquit, *qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum.* In ep. ad Rom. cap. 7.

Voluit etiam in eodem argumento adhibere Julianus, ait enim Augustinum alloquens: *Insanis ergo cum dicis, creat malum Deus, sed plus insanis, cum id evangelico testimonio probare conaris*, &c. Lib. 5. operis imperf. c. 64.

Tertium argumentum: Si tradux est peccati, aut Deus injustus est, aut Deo fortior diabolus, &c. adhibuit ipse quoque Julianus.

Quartum, quod peccati originalis opinio inventa sit ab hominibus cupidis voluptatum, &c. tragice dilatavit Julianus. *Delectat subantes animas.* Lib. 2. operis imperf. c. 5 & 6.

XL. Infantes Adæ peccato non teneri, nec propterea baptizari.

Sin vero, vt ipsi asserunt, propter peccatum Adam moriuntur infantes, dicant nobis, cur statim baptizati mortem gustare permittuntur: quippe cum omnes, qui baptizati sunt, & propter hoc filii Dei facti, peccatum habere non possint. Et siqui-

dem propter peccatum Adam baptizantur infantes, qui ex parentibus christianis nati sunt, baptizari minime debebunt, & quasi sancti perinde haberentur, quia de parentibus sunt fidelibus procreati, sicut beatus Paulus docet hoc modo dicens:
1.Cor.7.v.14. *Alioquin filii vestri immundi sunt, nunc vero sancti sunt.* Similiter autem etiam beatus Joannes dicit de procreandis filiis; quia simul atque nascuntur, illuminationem sanctificationis ab vnigenito Verbo percipiunt, cum dicit:
Joan.1.v.9. *Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Baptisma igitur infantes non propter peccata percipiunt, sed vt spiritalem procreationem habentes, quasi per baptisma in Christo creentur, & ipsius regni cælestis participes fiant, sicut beatus Paulus docet hoc modo:
1 Cor.5.v.17. *Si qua in Christo nova creatura.* Et iterum:
Rom.8.v.17. *Sin autem filii & hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.* Vndo Cornelius, qui testimonio Dei justitia ornabatur, quique baptisma Spiritus, sicut & Apostoli perceperat, & sancti Spiritus particeps erat, quo in se inhabitante peccatum penitus habere non poterat; necessario tamen etiam illo baptismate, quod per aquam traditur, dignus habitus est, vt secundum beatum Paulum,
Rom.6.v.5. *complantatus propter mortem similitudinis Christi, etiam ipsius resurrectionis cohæres existeret.*

Quintum argumentum: Si infans propter peccatum Adami tollendum baptizatur, baptizari vtique non debet, qui genitus a baptizatis; atque ita puris peccati; nisi forte baptismus dicatur non tollere peccata omnia;
Hæref.88. adhibuit Cælestius in libro, quem teste Prædestinato edidit, antequam Pelagius commentarios scriberet in epistolas Pauli. Illud ipsum retulit in commentarios Pe-
Lib.3.de pecc. merit. c.2. lagius, testibus Augustino, Mercatore & Prædestinato, sed delevit Cassiodorus, vt non semel monuimus. Hinc
In Commonit. cap 2. loco mox citato. Julianus execrari se scribit eos, *qui asserunt in baptismo non penitus peccata deleri; quique negant de duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata procreatum baptismatis gratia egere.*
Lebel.3. part. num.13.& 20. Observa traditum a Rufino Pelagianis effugium, quo declinarent argumentum catholicorum ex necessitate baptismi probantium parvulorum peccatum: aiebant enim baptizari, non vt mundarentur, qui essent innocentes, sed vt adoptarentur in filios Dei, & hæredes regni cælorum.
In lib. Roma oblato apud Aug. l. de pecc. orig. c.5. Cælestius. *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum secundum regulam vniversalis Ecclesia, & secundum Evangelii sententiam confitemur: quia Dominus statuit regnum cælorum nonnisi baptizatis posse conferri, quod, quia vires natura non habent, conferri necesse est per gratia largitatem.*
Apud Aug.l.3. advers.Jul.c.3. Julianus. *Christus qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia, & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.* Vide quæ prolixe annotata sunt in hanc rem ad caput 8. Subnotationum.

XLI. Contra eos qui pueros non baptizatos æterni ignis pœnæ deputant.

Quia igitur quidam scripturarum inscientia divinarum, in nefariam & injustam de Christo vocem audent erumpere, asserentes eum pueros minime baptizatos æterni ignis pœnæ deputare, qui assolet in scripturis gehenna nominari; discant ex divinis scripturis, quod ignis æterni pœna innocentibus, ac penitus peccatum ignorantibus, præparata non sit, sed eis, qui legem Dei prævaricati noscuntur, sicut beatus Paulus docet hoc modo: *Scimus quoniam quæcumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur.* Rom.3.v.19.
Et iterum: *Per legem enim cognitio peccati.* Rom.3.v.20.
Et iterum: *Vbi enim non est lex, nec prævaricatio.* Rom.4.v.15.
Et iterum: *Peccatum autem non imputatur, cum lex non est.* Rom.5.v.13.
Et iterum: *Sine lege enim peccatum mortuum est. Ego autem vivebam sine lege aliquando.* Rom.7.v.8.9.
Similiter & Deus Moysi de juvenibus legem condens dicit: *Vivo ego, & vivit nomen meum, & implevit gloria Domini omnem terram, quia omnes viri, qui vident gloriam meam, & signa quæ feci in Ægypto, & in deserto isto, & tentaverunt me de hoc decies, & non audierunt vocem meam, quoniam non videbunt terram quam juravi patribus eorum; nisi filii eorum, qui sunt mecum hic hodie, quicumque nesciunt nec bona, nec mala. Omnis juvenis expers, his dabo terram.* Num.14.v.21. secund. LXX.
Pariter etiam Dominus noster JESUS CHRISTUS de parvulis docet, quod ab omni peccato sint alieni, cum dicit: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Matth.18. v.3.
Et iterum ad discipulos suos dicit: *Sinite parvulos venire ad me, & nolite prohibere eos, talium enim est regnum cælorum. Amen dico vobis, quicumque non acceperit regnum Dei sicut parvulus, non intrabit in illud.* Marc.10 v.14.
Similiter autem etiam beatus Paulus dicit: *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote.* 1.Cor.14.v.20.
Et iterum de Esau & Jacob docet sic dicens: *Cum necdum nati essent, nec aliquid fecissent boni vel mali.* Rom.9.v.11.
Poeri igitur, sicut ipsa divina scriptura perdocuit, quasi penitus innoxii, neque malitiam prorsus experti, boni etiam vel mali discretionem ignorantes, ignis æterni pœnæ minime mancipantur: quippe cum ignis æternum supplicium impiis & peccatoribus præparatum sit. Sed & isti quidem cum sua imperitia dimittantur.

Aliud effugium aperit, quo se subducerent Pelagiani, cum premerentur a catholicis Christi judicium argumentantibus, & sententiam omnes in duo tantum loca distribuentem. Dicebant enim judicium ejusmodi ad solos adultos rationis participes, & legis, quam novissent, violatæ reos pertinere. Vide Juliani eadem, quæ Theodorus, testimonia tractantis altercationem. Lib.1. op. imperf.

CAPUT VII.

De Incarnatione Verbi, seu Christo.

XLII. Unigenitus Dei Filius homo factus in novissimo dierum.

RURSOS autem docemur, quod in novissimo dierum vnigenitus Deus Verbum, voluntate Patris & Spiritus sancti, complacuit homo fieri. Et quod voluntate Patris factus est, aperte docuit beatus Paulus ita dicens: *At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum* Gal.4.v.4.

factum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret, & adoptionem filiorum reciperemus. Et quod etiam Filius volens factus est homo, similiter beatus

Philip. 2. v. 6. Paulus edocuit, dicens: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Et quod voluntate pariter Spiritus sancti factus est homo, restis est Angelus, qui virgini Mariæ evange-

Luc 1. v. 35. lizavit, sic dicens: *Spiritus sanctus veniet super te, & virtus Altissimi obumbrabit te; ideo quod nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* Et iterum in somniis idem Angelus ait

Matth. 1. v. 20. ad Joseph: *Nam quod nascetur ex ea, de Spiritu sancto est.* Similiter autem beatus Mat-

Ibid. v. 18. thæus dicit: *Inventa est in vtero habens de Spiritu sancto.*

In lib. 1. pars. num. 5. Issud ipsum compendiosius dixit Julianus. *In plenitudine temporum missus Filius Dei, non majoris imperio potestatis, sed communione voluntatis.* Fit Verbum caro.

XLIII.
Ex Maria semper virgine corpus assumens animam sibi creavit.

Factus igitur homo vnigenitus Deus Verbum, ex Maria quidem semper virgine corpus accipiens, animam vero rationabilem sibi creando ejus substantiæ, cujus etiam nostra est, ex ipsa semper virgine nascitur homo, sicut Isaias prophe-

Isai. 7. v. 14. tando dixit: *Ecce virgo in vtero accipiet, & pariet filium.* Semper autem virginem dixit sanctam Mariam, quoniam sicut virgo concepit, sic etiam virgo permanens peperit. Nam quomodo signum, quod datum est a Deo Achaz, verum erit? Si igitur non permaneret virgo post partum, & quod virgo concepit, minime credendum est. Quid enim dicit Evangelista de

Matth. 1. v. 25. Joseph: *Et non cognovit eam, donec peperit filium suum?* id est, non noverat certius quod ipsa erat virgo, quæ Christum paritura prædicta est, nisi post partus editionem documenta virginitatis ejus manere agnovisset intacta. Necnon etiam ex consequentibus & adnuntiis Christi signis, Angelis, stella, Simeone, Anna, vel magis, admonitione quoque Angeli, qui ad ipsum

Matth. 1. v. 13. locutus est hoc modo: *Surge, accipe puerum & matrem ejus.* Non dixit vxorem tuam, vt scire posset, quod Christi causa virgini Mariæ datus fuerat vt minister. Unde Dominus signum virginitatis confirmare volens, post resurrectionem a mortuis, clausis ad Apostolos ingressus est ostiis, ostendens se ossa & carnem habentem.

Disputat de virginitate Deiparæ Mariæ adversus Helvidium & Jovinianum, quorum hæresis orta est ante obitum Damasi, secutus Hieronymum, qui vtrumque monstrum profligavit libris editis: ex hac vero disputatione colligo, librum hunc scriptum, cum adhuc fervèrent hominum nefariorum quæstiones, atque adeo quarto sæculo inclinante.

XLIV.

Propterea autem Christus proficiebat ætate & sapientia, vt probaretur, quod vere factus homo fuerat, sicut Lucas evangelista docet, eum dicit: *Puer autem crescebat & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat super ipsum.* Et iterum: *Et Jesus proficiebat ætate & sapientia.* Si igitur Jesus Christus animam non habuisset, sicut nefarii æstimant Ariani; aut rursus animam quidem habuisset, & non tamen rationabilem, sicut Apollinaris definivit insaniens; nunquam profecto sapientia proficere poterat: quippe cum caro sine anima sapientia proficere non possit. Sed neque Dei vnigenitus Filius indiget augmento sapientiæ, cum ipse sit totius nostræ sapientiæ distributor.

Adversus Arianos & Apollinarem qui animam habuisse negant.
Luc. 2. v. 40.
Ibid. v. 52.

Subjicitur locus. Jesum enim ab vnigenito Dei Filio distinguit, huncque profecisse negat, illum affirmat more Nestorianorum. Paulus Samosatenus, quo parente nata est impietas Nestoriana, quæst. 5. *Scriptum est in Evangelio:* Puer crescebat & confortabatur; *quasi diceret: Crescebat Jesus, ex Spiritu sancto & Maria virgine natus. Quomodo igitur qui crescebat & confortabatur, hunc dicit ante sæcula esse, & simul cum Patre ingenito non habentem initium & coæternum?* Theodorus Mopsuestenus *Jesus proficiebat ætate & sapientia. Hoc autem de Verbo Dei non potest dici, quia Deus perfectus natus est de Deo perfecto, sapientia de sapientia, virtus de virtute. Ipse igitur non profecit, nec enim imperfectus est, vt ad perfectionem incrementis indigeat *: non enim mox formatæ, vel editæ omnem propriam sapientiam deitas contulit, sed hanc particulatim corpori tribuebat.*

Tom. under. biblioth. Pr. inter opera Dionysii Alex.
In excerpt. ex lib 6. de inc. a Mercat.
* Videntur deesse hæc verba, aut similia: *Proficiebat Jesus, vel proficiebat homo, non enim &c.*

XLV.
Sicut corpus sic animum habuisse edocent Evangelistæ.

Quod autem sicut corpus, sic & animam Dominus noster Jesus Christus habuit, aperte nos docent Evangelistæ, dicente Angelo ad Joseph, cum esset in Ægypto: *Surge, & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Israel; mortui enim sunt, qui quærebant animam pueri.* Et iterum quando Dominus noster Jesus Christus aiebat: *Nunc anima mea conturbata est.* Et iterum: *Tristis est anima mea vsque ad mortem.* Et iterum: *Sicut me novit Pater, & ego novi Patrem, & animam meam do pro ovibus.* Et iterum: *Propterea me Pater diligit, quia ego pono animam meam, vt rursus eam recipiam. Nemo tollit eam a me, sed ego pono eam sponte, potestatem habeo ponere eam, & potestatem habeo iterum accipere eam.* Similiter & beatus Petrus, testimonium David prophetæ ad Christum referens, ita dicit ex persona ipsius Christi: *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, neque dabis sanctum tuum videre corruptionem.*

Matth. 2. v. 20.
Joan. 12. v. 27.
Matth. 26. v. 38
Joan 10. v. 15.
Ibid. v. 17.
Act. 2. v. 27.

Quod impugnat Arianos, nullam in Christo animam admittentes præter Verbum, & Apollinarem, qui mentem duntaxat excluderet, facit iterum cum Pelagio & Juliano in suis libellis; facit & cum Nestorianis, qui catholicos vtroque nomine calumniabantur, quasi societatem cum ipsis haberent. Nestorius ipse, cum fureret post acceptas a sede apostolica literas denuntiatorias: *Non dicit, inquiunt, Θεοτόκον genitricem Dei, & hoc est totum, quod nostris sensibus ab illis opponitur: nemo enim, aiunt, rectam fidei gloriam sequens, vocem hanc aliquando declinavit. Multa dogmatum ibi experimenta suppeditant, maxime quidem quæ sunt Apollinaris secta, & Arii, vel Eunomii, si investiges, vnusquisque eorum Θεοτόκον, id est, Dei genitricem appellavit virginem sanctam.*

Parte 1. oper. M. Mercat.

Tu vero intende, quaso, in hac qua dicuntur, vt contra hac ipsamque vitam quam efcant homo arponentes loquuntur, defensionem paratissimam habeas. Seis hoc Apollinarem dicentem, seu hanc vocem, id est, ..., apud Arium plausus maximos excitare.

XLVI. Factus homo vt humilitatem doceret.

Per multa igitur testimonia docet divina scriptura, quod vnigenitus Dei Filius factus est homo, & primum quidem vt humilitatem doceret cælestes virtutes, ac terrestrem hominem nunquam debere superbiæ vitio laborare, sicut diabolus & ejus angeli; vt de cætero videntes Filium Dei formam servi habentem, numquam in sensum superbiæ venire cogitarent, sicut beatus Paulus docet, cum dicit: *Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo* IESO, *qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Et qualem istam formam? non cælestium virtutum dicit, sed terreni hominis, quæ omnibus rationalibus substantiis habetur humilior, quasi quæ ex anima rationali & terrestri corpore sit creata. Unde adjicit dicens: *In similitudinem hominum factus, & habitu inventus vt homo, humiliavit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem.* Et ipsius iterum mortis qualis? quæ apud homines omnibus deterior est. namque adjecit dicens: *Mortem autem crucis.*

Philip. 2. v. 5.

Ibid. v. 7.

De causis cur vnigenitus Dei Filius factus sit homo, omnino pelagianizat: sex enim affert solas, quas & ipsi Pelagiani; vt homines doceret humilitatem; vt suam erga nos dilectionem ostenderet; vt pro peccatoribus moreretur; vt sibi credentibus adoptionem largiretur, & regni hæreditatem; vt exemplum virtutis exercendæ, & vitiandi peccati præberet; vt esset mediator, atque reconciliator. Julianus. *Nascitur ergo nobis, vt vniversum mundum a peccatis & exemplo revocaret, & patiendo redimeret: dum peccatum, & quasi Deus ignoscendo auferret, & quasi homo per naturæ similitudinem, quemadmodum de utero vinci possit, ostenderet.*

In libel. part. 1 aum. 7. & seq.

Incipiens a baptismate Ioannis, quo baptizatus est, dandi exempli gratia, non sui, sicut quidam volunt, causa peccati, sicut ipse ait ad Ioannem: Sine modo, sic enim oportet implere omnem justitiam. *Subjecit se omnibus passionibus carnis ferendo esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cætera hujusmodi:* Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. *Secundum quod nos beatus Petrus edocuit, dicens:* Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. *Hunc igitur ob nostram salutem secundum carnem passum & sepultum, tertia die resurrexisse, & vt mortem destrueret, & vt nobis viam resurrectionis aperiret.*

Matth. 3. v. 15.

Philip. 2. v. 8.

1 Pet. 2. v. 21.

XLVII. Quæ humilia dicuntur de Christo, servi formæ tribuenda, non Deo.

Ne quis autem, audiens beatum Paulum dicentem, quod humiliavit se vsque ad mortem, passionem crucis Deo adnectat, sicuti nefarii sapiunt Ariani: sine passione enim vnigenitus Deus est, ac penitus passioni subjacere non potest. Quæcumque igitur de Christo humilia verba dicuntur, hæc omnia adnectenda sunt servi formæ.

Nestorianiam cum ait: *Quacumque igitur de Christo humilia verba dicuntur, hac omnia adnectenda sunt forma servi.* Quanquam enim verba hæc catholicum habent sensum, sunt tamen merito suspecta, cum a discipulo Theodori proferuntur.

XLVIII. Factus homo, vt suam erga nos dilectionem ostenderet.

Postea autem, vt ostenderet, quantam haberet circa sua opera dilectionem, cum Dominus esset, maluit, accepta servi forma, fieri tanquam vnus ex nobis: & iterum, quod homo factus pro impiis & peccatoribus obire mortem dignatus est, sicut beatus Paulus docet cum dicit: *Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus, secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis & audeat mori? Commendat autem suam caritatem Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Similiter autem, quod etiam his, qui credunt in ipsum, spiritualem adoptionem filiorum largitur & dona, & efficit regni sui cælestis hæredes, sicut ipse Dominus noster IESUS CHRISTUS docens Nicodemum dicit: *Amen, amen, dico tibi, si quis non denuo natus fuerit, non potest videre regnum Dei.* Unde infantes, qui in peccatis non sunt, merentur tamen baptismatis gratiam, vt in Christo nova generatione creati, etiam regni ejus cohæredes efficiantur, secundum beatum Paulum: *Si qua in Christo nova creatura.*

Rom. 5. v. 6.

Ioan. 3. v. 3.

2. Cor. 5. v. 17.

XLIX. Cælestes quoque virtutes creatæ in Christo, qui illarum pariter est caput.

Nam propterea etiam virtutes cælestes per solam fidem creantur in Christo, quia & istas quoque omnes in semetipso renovavit; & propter hoc enim, qui in Christo credunt, nova creatura dicuntur, quia vnigenitum Deum Verbum similiter, cum servi forma quam habet, venerantur & colunt. Quod autem creatæ sunt cælestes virtutes in Christo, testis est beatus Paulus dicens, *instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & in terra sunt, in ipso.* Rursus etiam, sicut caput Ecclesiæ dicitur, sic etiam cælestium virtutum omnium caput esse monstratur. Quid enim dicit beatus Paulus: *Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis?*

Ephes. 1. v. 10.

Coloss. 2. v. 9.

Factus item est homo, vt nobis relinqueret exemplum, & vt mediator noster esset.

Et iterum, propterea factus est homo, vt damnato in carne peccato, relinqueret nobis exemplum, quemadmodum quisque debeat carnalibus superatis vitiis non vltra diaboli fallaciis decipi. Et iterum, vt per servi formam mediator fieret Patri & Spiritui sancto & se dignis, & sic in perpetuum eos custodiat pacis vinculo, sicut beatus Paulus docet hoc modo: *Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliare omnia, omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt.*

Coloss. 1. v. 19.

L. Quod in hac vita pœnitentiæ sit locus, & quod Christus judicaturus sit vivos & mortuos.

Sicut igitur tantorum bonorum ipsa causa omnibus credentibus fuit, sic etiam non credentibus fit justus retributor. Ideo igitur per multa testimonia nos docent divinæ scripturæ, quod nolit Deus mortem impii & peccatoris, nisi vt conver-

tatur & vivat. Quandiu igitur sumus in hac vita, possumus pœnitentiam agere, & futuram illam beatam vitam sempiternam mereri. Neque enim jam post corporis solutionem pœnitentiæ relinquitur locus, cum David propheta sic doceat, dicens ad
Psal. 6. v. 6. Deum: *Quia non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi?*
Psal. 113. v. 17. Et iterum: *Non mortui laudabunt te, neque omnes qui descendunt in infernum.* Quod autem Christus judicaturus sit vivos ac mortuos, docet aperte beatus Paulus sic
2. Cor. 5. v. 10. dicens: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut recipiat quisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Ideo enim dicitur Christus in dextera Patris sui sedere quasi judex tam vivorum quam mortuorum; & quod *Pater ne-*
Joan. 5. v. 22. *minem judicat, sed omne judicium Filio dedit*, apertè Dominus noster JESUS CHRISTUS edocuit.

ADVERSUS Novatianos agit, quod faciunt omnes ejusdem ætatis scriptores, Nazianzenos, Ambrosius, Hilarius diaconus, Hieronymus, & alii, quos longum esset recensere; agit vero non eodem quo reliqui animo, sed quo Pelagius & Julianus, cum aiunt: *Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per pœnitentiam credimus posse salvari*: nempe ut invidiam conflent catholicis fatentibus, non posse hominem pœnitentiam agere, nisi Deus det.

LI. *Resurgent mortui in ea carne, in qua formati sunt.*

Rursus etiam docemur, quod resurgant mortui in eadem carne, in qua etiam in vtero matris formati sunt, in corpore pariter ac figura, sicut beatus Paulus ad
1. Cor. 15. v. 35. Corinthios scribens dicit: *Sed dicit aliquis: Quomodo resurgent mortui? Quali autem corpore venient? Insipiens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur. Et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, puta tritici, aut alicujus cæterorum. Deus autem dat illi corpus sicut voluit.* Hoc cum Apostolus dixisset, quod Deus dat illi corpus, non sicut vult, sed sicut voluit, ostendit quod sicut a principio creatus est homo, sic etiam in resurrectione resurget, neque habitu, neque corpore permutato, sicut Dominus noster JESUS CHRISTUS, postquam resurrexit a mortuis, nec corpus, nec figuram penitus immutavit. Nam sicut granum frumenti, amisso corpore suo, nudum seminatur & mortuum, sic iterum cum eodem corpore, quod amiserat, resurgit: sic etiam homo in resurrectione mortuorum, etsi truncatus aliqua corporis parte mortuus est, tamen sicut primitus in vtero matris suæ creatus est, sic in ipso corpore ac figura resurget, sicut beatus Paulus iterum do-
2. Cor. 5. v. 4. cet hoc modo: *Nam & qui sumus in tabernaculo, ingemiscimus ingravati, eo quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur, quod mortale est, a vita.* Et iterum: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptelam, & mortale hoc induere immortalitatem.* In eo quod dicit Apostolus, quod *nolumus exspoliari, sed supervestiri*, ostendit, quod hinc vnusquisque nostrum habebit, corpore, & carne, vel figura indutus, vitam & gloriam & incorruptelam: vt sicut ferri materia candens, gloria ignis induta, naturam propriam minime commutat; sic etiam sancti cælesti gloria induti, quod habent in hac vita corpus & figuram non deponent: sicut etiam Dominus noster JESUS CHRISTUS in monte gloriam induens, quod erat homo minime commutavit. Sed hæc de probanda fide divinæ scripturæ testimoniis sufficienter nobis dicta.

DE resurrectione carnis catholice quidem sentit, sed exemplo Hieronymi vehementer adversus Origenem, Joannem Hierosolymitanum, & Rufinum Aquilegiensem super ea quæstione dissentantis. *Epist. 61. & apolog. advers. Rufinum.*

CAPUT VIII.

sive appendix

De quæstionibus Arianorum.

LII. *Interrogationes sophisticæ Arianorum contra Filium Dei.*

QUONIAM igitur qui Arii, vel Eunomii nefandas hæreses sectantur & dogmata, ad blasphemandum vnigenitum Filium Dei per dies singulos suas acuunt linguas, edocti semper divinæ scripturæ simplicitatem adulterare, & verbis quibusdam perversis, quæ ex communibus descendere sensibus consuerunt, contaminare similiter veritatem, vt parte syllogistica sophismatum nefandam hæresim suam confirmare videantur, sophisticas nobis de Deo interrogationes prætendunt, a substantia Patris vnigenitum Filium alienare conantes, necessarium duco ex iisdem communibus sensibus eorum hæresim nefandam destruere; vt ex quibus probationem habere se putant, ex iisdem etiam ipsi redarguantur. Et priusquam incipiam enumerare eorum de Filio adversus nos interrogationes, quas ingentes & arduas arbitrantur, ad ipsos volo dicere, quia quodcumque fari volueritis de nativitate Filii Dei ex Patre, temporalibus vsi verbis, ejus nativitatem, vt ipsa se habet, probate minime poteritis: quoniam vnigeniti Dei Verbi nativitas, cum sit naturalis ac sine principio, vt ipsa se habet, comprehendi non potest. Nam si omnia verba prolata tempus significant, aut præsens scilicet, aut præteritum, aut futurum, Deus autem vnigenitum borum est creatori ejus profecto nativitas temporalibus verbis approbari non potest. Atque ideo necessario fidem divinarum scripturarum sequentes, ex ea debemus sumere probationis exempla.

Cum

LIII. *Invitus an sponte Deus procreaverit Filium.*

Cum igitur nos interrogaverint, vtrum Deus procreaverit Filium, necne, & acceperint a nobis responsum: *Procreavit;* statim adjiciunt interrogationem hujusmodi, quam Græci dilemmatam vocant: *Invitus, an sponte?* Hoc autem faciunt, vt si dixerimus, *invitus*, mox adjiciant: Quod si invitus procreavit Filium, quomodo non est impium de Deo hoc dicere, quod generationis necessitati subjungatur? Sin autem, *sponte*, dixerimus, illi rursus adjiciunt, quod sibi libitum est: ergo si sponte procreavit sua, si voluntate Filius procreatus, inter ipsum & omnia cætera, quæ Dei pariter voluntate creata sunt, nulla penitus haberi discretio poterit. Sed non respondendum est, quod ipsi scilicet audire desiderant; sed magis hoc modo dicemus: Neque sponte procreavit, neque invitus. Cum igitur accepto hoc responso a conclusione sua iniqua in posterum penitus exclusi fuerint, & quæsierint a nobis quemadmodum procreaverit, tunc illis ita respondebitur, naturaliter, quod est supra omnem voluntatem ac necessitatem; & siquidem intellecto responso nostro quieverint, bene & optime. Sin vero dixerint, non esse planum responsum, & nos contra interrogabimus eos, simili modo interrogationis eorum, vtrum sponte Deus bonus sit, an invitus. Ipsi quoque nobis respondebunt, timentes ex vtraque parte inlicitam responsionem: Neque sponte, neque invitus, sed ea scilicet natura, quæ supra voluntatem est & necessitatem. His igitur responsis, quibus vtentur ipsi de Deo, quod bonus est, asserentes, iisdem nos quoque, quod Deus procreavit, approbamus. Nam sicut bonus est Deus neque voluntate, neque necessitate, sed ipsa natura, vt bonitate privatus nunquam reperiatur, sic etiam Filium habet natura: neque enim potest Deus vnquam privari vnigenito Deo Filio suo. Et hæc quidem dicta de vnigenito Deo comprobando abunde sufficerent, si cum prudentibus sermo esset, eo quod naturaliter habet ex Patre nativitatem.

LIV. *Si omne quod desiit, & cœpit.*

Sed quoniam isti, tanquam canes arrepti rabie, qui contra dominos quoque sæviunt, passione insaniæ per ignorantiam concitati, contra Filium Dei blasphemare nituntur, si quando aliquid de ipso venerationis audierint, & exclusi fuerint a solita contra eum blasphemia; perseverantiam tamen malitiæ suæ, quam contra Filium semper exercent, minime amittunt, sed rursus contradictiones alias excogitare conantur, nativitatem vnigeniti Verbi ex Deo, quæ sine principio est, ac naturalis habetur, destruere molientes, quasi contra eum semper pugnare cupientes: necessarium puto etiam cæteris illorum vanis interrogationibus respondere, ne quæstionum propositarum violentiam nos effugere videamur. Interrogant igitur item nos, si omne quod desiit, & cœpit. Si nos responderimus, quod omne quod desiit, & cœpit, mox adjiciunt ipsi: Desiit nasci Filius, necessario ergo cœpit; & si cœpit, erat aliquando quando non erat; & si erat quando non erat, non habet locum, ex Dei substantia habere eum nativitatem: quippe cum Dei substantia, vt sine principio, ac semper ac similiter habens, augmentum, vel diminutionem non capiat. Sed non est ita respondendum illis, quod omne quod desiit, & cœpit, quoniam, non omne quod desinit jam, & initium habet: non solum autem hoc, sed & non omne quod principium habet, jam & desinit; quoniam & Deus volens cælestes facere virtutes, initium non habet; factis vero istis, velle eas facere desinit. Ac propter hoc igitur non omne quod desinit, habet initium. Et iterum factæ cælestes virtutes, etsi initium habent substantiæ, nunquam tamen esse desinunt: ac per hoc non omne quod cœpit jam, & desinet. Ergo quoniam probatum est, quod non omne quod desinit, & cœpit: & ideo, & desinit nasci vnigenitus Deus Filius, attamen non habet nativitatis initium. Nam absque initio est ex Patre nativitas Filii, quippe cum naturalis scilicet habeatur.

LV. *Si solus cum esset, genuit Filium.*

Rursus interrogant nos, si solus cum esset Deus, genuit Filium, vt si responderimus, quod solus cum esset genuit, statim hoc adjiciant: Ergo si solus cum esset, genuit, erat aliquando quando non erat Filius. Similiter autem si responderimus quod non solus, mox adjiciant: Et quomodo fieri potest, vt id quod semper vna cum ipso fuit, natum proprie nominetur? quoniam, vt ipsi dicunt, ipsa nativitas suspicionem præstat aliquando penitus non fuisse, propter hoc ipsum quod dicitur natus. Hæc autem dicunt, ignorantes quantum intersit, corporalibus temporalibusque sensibus audere de Deo quodcumque pronuntiari: quippe cum is, de quo agitur, quasi qui absque initio sit, necessitatibus temporum subjacere non possit. Ideo igitur nos quoque illos consulamus, quodammodo ipsorum interrogatione vtentes, vt sic figmentum suum, quod Græci sophisma vocant, illis apertum fiat ac planum. Dicite nobis vos: Solus cum esset Deus, misericordias genuit, an non? quoniam beatus Paulus patrem misericordiarum Deum nominat, ita dicens: *Benedictus Deus, & Pater Domini nostri* JESU CHRISTI, *pater misericordiarum.* 2. Cor. 1. v. 3. Et si ausi fuerint dicere, quod solus cum esset, genuit, nos quoque ipsis ita respondebimus, cur non sit impium ac

nefarium dicere, quod fuit aliquando Deus absque misericordiis: quippe cum Deus misericordiarum fons habeatur, & nunquam pravitatis pater fuisse credatur, vt cum primum misericordiarum pater non esset, eatum postea fieri pater inciperet. Sin vero, vitantes hanc apertam de Deo blasphemiam, dixerint: Non fuit aliquando solus absque misericordiis; respondebimus ipsis etiam hoc modo: Sicut igitur Deus nunquam solus sine misericordia, factus est postea misericordiarum pater; sic etiam non solus antea, postea vnigeniti Filii Pater efficitur. Semper enim Deus Pater est vnigeniti sui Dei Verbi.

LVI. Id quod non natum est, substantiam significat deitatis.

Sin autem rursus in sua vanitate durantes dixerint, quia id quod non natum est, substantiam significat deitatis: Deus autem Pater non natus est, & Filius natus, vna eademque Patris & Filii esse substantia non potest; discant quod non natum substantiam minime significat: nam si non natum nato videtur esse contrarium, substantiæ autem contrarium nihil est, profecto non natum minime potest esse substantia. Et aliter, si substantia in eo quod est asseritur, non natum autem in eo quod non est, quia non natum est, profecto non natum substantia non est. Et iterum, si substantia per semetipsam constare dinoscitur, non natum autem non per se constat, sed de substantia dicitur, quæ non nata est, profecto non natum non est substantia.

LVII. Pater non natus secundum substantiam, Filius vero natus.

Rursus etiam si dixerint: Si Pater non natus est secundum substantiam, Filius vero natus est, nati & non nati vna non potest esse substantia; discant adhuc quod non necessario substantiarum modus diversas facit substantias. Neque enim quia dicitur Deus Pater esse non natus, dicitur autem & immortalis similiter, & incorruptibilis, ideo diversas habebit substantias, quippe cum non sit vnum idemque non natum & immortale, vel incorruptibile, & cætera his similia. Sicut igitur hæc cum de Deo dicuntur, diversas substantias minime significant; sic neque natum & non natum diversas substantias vnquam facient: neque enim quia Adam non natus est, Seth autem natus, ideo diversa est eorum substantia.

LVIII. Id quod est sine initio, etiam non natum est.

Sin autem perseveraverint, dicentes, quod id quod est sine initio, etiam non natum est, & quoniam Filius natus est, sine initio esse non potest; discant quia non si quid sine initio est, id omni modo etiam non natum est, eo quod non si quid initium habet, id omni modo etiam natum est. Quoniam Dei misericordiæ sine initio habitæ, non etiam innatæ sunt, quippe cum patrem habeant Deum. Similiter autem cælum & terra, cum initium habeant, non sunt nata, sed creata. Neque enim si quid est creatum, hoc omni modo natum est; nam si idem creatum & natum, superfluo docuit evangelista Joannes, ita dicens: *Quotquot autem acceperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri;* Ioan. I. v. 12. siquidem qui semel creati sunt, hoc habent, vt etiam filii Dei fiant. Sicut igitur creatum & natum idem non est, sic etiam non creatum & non natum idem non esse potest, eo quod Dei misericordiæ, cum sint non creatæ, non tamen sunt innatæ.

LIX. Quomodo Deus simplex cum sit, Pater simul Filius & Spiritus sanctus esse potest.

Cum iterum nos interrogaverint: Quomodo Deus vnus, simplex cum sit & incompositus, Pater simul & Filius & Spiritus sanctus esse potest? discant, quod non propterea Deus amittit esse simplex & incompositus, quoniam habet vnum vnigenitum Verbum substantivum, æquale sibi per omnia, similiter & sapientiam substantivam, æqualem sibi per omnia. Sed siquidem, vt ipsi putant, ideo compositus est, quod voluntatem habeat, & istam non æqualem substantiæ, quippe cum non idem sit substantia & voluntas: nos tamen non imitamur eorum sententiam; sed pie dicimus & religiose, quod etsi voluntatem Deus habeat, & istam non æqualem substantiæ, tamen ab omni est compositione alienus.

LX. Quomodo fieri potest, vt vnus Deus, vna substantia, Pater & Filius nominetur.

Quia igitur apud se videntur adhuc esse sapientes, cum per omnia nimis inepti probati sint, hoc etiam nos interrogant: Quomodo fieri potest, vt vnus Deus, vna substantia, Pater & Filius nominetur, quoniam hi qui hoc dicunt, vnum ac solum Deum Filium simul & Patrem per vnam partem orationis pronuntiare assolent, quasi Græce dicatur υἱοπάτωρ? Discant non in eadem diu debere perseverare stultitia. Neque enim quia vnus est Deus Pater, ejusque Filius, ac pariter vna substantia Patris & Filii, idcirco debet Deus υἱοπάτωρ vocari: quippe cum non vnum personarum numero dicamus, sed substantiæ communi vocabulo. Namque Adam simul & ejus filius Abel, vnus homo, cum esset alter, vnaque pariter eademque substantia, propter naturæ communionem, nunquam υἱοπάτωρ vocati sunt, sed ne vocari quidem hoc nomine poterant. Quod autem duo numero simul homines vnus homo dicuntur communione, vt dixi, & societate naturæ, testis est famulus Dei Moyses, ita dicens: *Et fecit Deus hominem, secundum imaginem Dei fecit eum, masculum & feminam fecit eos.* Gen. I. v. 27. Itidem Dominus etiam noster JESUS CHRISTUS se vnum & Patrem simul appellat, propter æqualitatem vnitatemque substantiæ, ita dicens:

Ioan. 10. v. 30. *Ego & Pater unum sumus.* Unus igitur Deus, Pater & Filius & Spiritus sanctus, propter unitatem æqualitatemque substantiæ.

LXI. Sensus, sermonis, ac sapientiæ hominis cum divinis personis comparatio. Nam sicut sensus noster sermo fieri non potest, quippe cum sermonis nostri pater habeatur ipse; neque e diverso sermo sensus unquam fiet, sed neque nostra sapientia sensus ac sermo. Sed est iterum sensus generans sermonem, & non ipse generatur: similiter autem & sermo generatur tantum, non generat; pari ratione & sapientia neque generat, neque generatur. Sensus autem noster cum sit sapiens, & sapientiam habeat, quasi rationabilis sermonem tantum generat. Sapientia iterum non generat sermonem, sed est cum sensu vere pariter ac sermone. Sic Deus Pater nunquam Filius fieri potest, neque e diverso Filius Pater, sed neque Spiritus sanctus Filius, aut Pater. Rursus etiam Deus Pater genuit quidem unigenitum Deum Verbum, ipse autem non est natus; Filius vero natus est quidem, non etiam genuit; Spiritus autem sanctus neque natus est, neque genuit: sed, ut apertius dicam, sicuti Dei Patris misericordiæ, cum natæ sint a patre non nato, conglutinatam penitus habent innativitati Patris generationem; sic etiam substantivus unigenitus Filius Dei conglutinatam penitus habet Patris ingenerationi nativitatem: quippe cum splendor gloriæ sit, & forma Dei substantiæ. Sic enim etiam beatus Paulus ad Hebræos, scribens dicit: *Qui est splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus.* Hebr. 1. v. 3. Splendorem igitur Patris Filium cum Paulus dixisset Apostolus, probavit aperte, quod ex substantia Patris Filius est, & quod inseparabilis, vel indivisus Patris Filius habetur, & quod semper una cum Patre est. Figuram rursus Dei substantiæ memorans, docet quod æqualem habet Filius Patris substantiam. Et iterum, sicuti Dei Patris immortalitas una cum Deo Patre non nata, non dicitur nata, neque ipsa pariter generata; sic etiam Dei substantivus Spiritus sanctus, neque natus est, neque genuit: ac per hoc igitur tres personas Patris & Filii & Spiritus sancti fatentes, unam credimus, propter unitatem substantiæ, Trinitatis esse virtutem. Similiter autem propter indivisionem naturæ, Patrem & Filium & Spiritum sanctum, unum Dominum, unum Deum omnipotentem, creatorem, provisorem, semper se ac similiter habentem, cui honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Rufini presbyteri provinciæ Palæstinæ liber de fide, translatus de Græco in Latinum sermonem.

CONFESSIO SEU LIBELLUS FIDEI
A PELAGIO
EX ORIENTE ROMAM MISSUS
AD SEDEM APOSTOLICAM.

CONFESSIONEM hanc Baronius erutam ex Vaticanis monumentis retulit in Annales. Quo facto consilium Patris Sirmondi prævertit, qui sua manu descriptam editurus erat. Eam nos ex doctissimi senis apographo Baroniana correctiorem exhibemus. Ad ann. Christ. 418.

PARS PRIMA, QUÆ THEOLOGICA.

I. Prima pars in speciem catholica.

CREDIMUS in Deum Patrem omnipotentem, cunctorum visibilium & invisibilium conditorem.

II. Credimus & in Dominum nostrum JESUM CHRISTUM, per quem creata sunt omnia, verum Deum, unigenitum, & verum Dei Filium, non factum, aut adoptivum, sed genitum, unius cum Patre substantiæ, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, ut nec tempore, nec gradu, nec potestate possit esse inferior. Tantumque esse confitemur illum, qui est genitus, quantus est ille, qui genuit.

III. Non autem quia dicimus genitum a Patre Filium, divinæ & ineffabili generationi aliquod tempus adscribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium: non enim aliter confiteri possumus æternum Patrem, nisi confiteamur etiam coæternum Filium: ex illo enim Pater dicitur, & qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.

IV. Credimus & in Spiritum sanctum, verum Deum, ex Patre procedentem, æqua-

lem per omnia Patri & Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantia.

V. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius, superiusve dici possit: sed tota deitas sui perfectione æqualis est, vt exceptis vocabulis, quæ proprietatem personarum indicant, quidquid de vna persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

VI. Atque vt confundentes Arium, vnam eamdemque dicimus Trinitatis esse substantiam, & vnum in tribus personis fatemur Deum: ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas sub proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam Spiritus sancti esse personam. Non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personas, vel, vt Græci exprimunt, hypostases, hoc est, substantias confitemur.

VII. Nec Pater Filii, aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius, aut Spiritus sanctus Patris nomen, personamque recipit; sed Pater semper Pater est, Filius semper Filius est, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est: itaque substantia vnum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

Pars secunda, quæ oeconomica.

VIII. *Pars secunda non immerito suspecta, falsam ex parte.* Ipsum autem Dei Filium, qui absque initio æternitatem cum Patre & Spiritu sancto possidet, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, & Verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando deitatem: nec, vt quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine, sed potentia ac virtute creatoris operatum.

IX. Sic autem confitemur in Christo vnam Filii esse personam, vt dicamus duas esse perfectas atque integras substantias, id est, deitatis & humanitatis, quæ ex anima continetur & corpore; atque vt condemnamus Photinum, qui solum & nudum in Christo hominem confitetur, ita anathematizamus Apollinarem, & ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse natura, & vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his, propter quos assumptus est, fuisse dissimilem, quem, absque sola pecti macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur fuisse conformem.

X. Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore susceptæ carnis omnia, quæ erant deitatis, in hominem demigrasse, & rursum quæ erant humanitatis, in Deum esse transfusa: vt quod nulla vnquam hæresis dicere ausa est, videatur hac confusione, vtraque exinanita substantia, deitatis scilicet & humanitatis, & a proprio statu in alium esse mutata, vt qui tam Deum imperfectum in Filio, quam hominem confitentur, nec Deum verum, nec hominem tenere credantur.

Nos autem dicimus susceptum ita a Dei Filio passibile nostrum, vt deitas impassibilis permaneret: passus est enim Dei Filius non putative, sed vere omnia quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cætera hujusmodi. XI.

Secundum illud passus est, quod pati poterat, id est, secundum illam substantiam, quæ assumpta est: ipse enim Dei Filius secundum suam deitatem impassibilis est vt Pater, incomprehensibilis vt Pater, invisibilis vt Pater, inconvertibilis vt Pater; & quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum suscepit passibilem hominem, ita tamen ejus habitatione secundum suam substantiam deitas Verbi nihil passa est, vt tota Trinitas, quam impassibilem confiteri necesse est. XII.

Mortuus est ergo Dei Filius, secundum Scripturas, juxta illud quod mori poterat. Resurrexit tertia die, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Dei Patris, manente eadem natura carnis, in qua natus & passus est, in qua etiam resurrexit. Non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, & in æternum cum deitate mansura. XIII.

Accepta ergo a Patre omnium potestate, quæ in cælo sunt & in terra, venturus est ad judicium vivorum & mortuorum, vt & justos remuneret, & puniat peccatores. XIV.

Pars tertia, quæ ethica.

Resurrectionem etiam carnis confitemur, & credimus, vt dicamus nos in eadem, in qua nunc sumus, veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permansuros. XV. *Tertia pars maligne ambigua.*

Unam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diversa; e contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia. XVI.

Baptisma vnum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum. XVII.

Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per pœnitentiam credimus posse salvari. XVIII.

XIX. Novum & vetus Testamentum recipimus in eo librorum numero, quem sanctæ catholicæ Ecclesiæ tradit auctoritas.

XX. Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos, qui animas quasi partem divinæ dicunt esse substantiæ: eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cælis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur.

XXI. Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt, impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, & mandata Dei non a singulis, sed ab omnibus in commune posse servari.

XXII. Vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygis damnant.

XXIII. Anathematizamus etiam illos qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt: & eum propter assumptum hominem, non omnia facere potuisse, quæ voluit.

XXIV. Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit, nullam in futuro meritorum esse distantiam: nosque eas ibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexerimus.

XXV. Liberum sic confitemur arbitrium, vt dicamus nos semper Dei indigere auxilio: & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt, hominem peccatum vitare non posse, quam illos, qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare, vterque enim tollit arbitrii libertatem; nos vero dicimus, hominem semper & peccare, & non peccare posse, vt semper nos liberi confiteamur esse arbitrii.

XXVI. Epilogus majori ex parte catholicus.

Hæc fides est, Papa beatissime, quam in Ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus & tenemus, in qua si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & sedem tenes: sin autem hæc nostra confessio apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit.

Libellus auctori Pelagio vindicatur. *Lib. de trib. ep. cap. 39. Lib. de pecc. & vitiis c. 10. Lib. de pecc. orig. c. 21. Epist. 2. ad Afric. in causa Pelagii.* Suppositus Hieronymo.

ERUDITAM dissertationem V. C. Joannes Launoius de confessione Pelagii edidit, planeque ostendit, confessionem hanc, nec ab Hieronymo missam ad Damasum, quod visum Remigio Lugdunensi; nec ab Augustino in sermone 191. dictam, quod Guillelmus Parisiensis credidit; nec vlla idonea veterum recentiumque auctoritate abjudicari posse Pelagio, cui & ab Augustino, & a Zosimo aperte tributa est.

In his tribus assentior libens viro docto, non perinde in aliis duobus, quæ suis singula capitibus probare nititur. Alterum est, ante Caroli Magni tempora nondum fuisse libellum hunc a credula antiquitate Hieronymo suppositum; alterum, addita ipsi postmodum nonnulla, quæ pertinent ad hæresim, sive Eutychis de confusione naturarum in Christo, sive Elipandi de filietate Christi adoptiva.

Ante tempora Caroli Magni. *Lib. 3. c. 10.*

Nam vt incipiam de primo dicere, non video, qua fronte potuisset auctor Carolini operis confessionem afferre, velut traditionem catholicæ fidei, acceptam a Patribus, & verbis Hieronymi expressam, si modo haberetur tantum in codicibus recentioribus, atque ita posset testimonio veterum, & eo quidem graviore, quod tacitum, novitatis argui; ea præsertim ætate, qua cœptum erat a nonnullis, & inquiri curiosius in veritatem codicum, & quibusdam objici suppositionis crimen, etiam quoad Hieronymi opera.

Loco mox citato.

Deinde Remigius Lugdunensis Caroli Magni suppar, confessionem, de qua nunc agitur, eodem habuit loco, ac tres dialogorum libros contra Pelagium ab Hieronymo scriptos. *Quid ille*, inquit, *sanctus doctor juxta fidei catholicæ veritatem de libero arbitrio senserit, & dialogi ipsius, quos, sub nomine Attici & Critobuli, contra Pelagianos scripsit, manifestissime testantur; & fidei ejus professio, quam plenissime & perfectissime contra quosdam calumniatores ad Pontificem sedis apostolicæ in defensionem sui edidit, satis ostendit. vbi de eodem libero arbitrio ita loquitur:* LIBERUM SIC CONFITEMUR ARBITRIUM, &c. Qua vero de causa ita opinatus est? Non alia sane, nisi quod vtrumque opus intelligeret ab omnibus Hieronymo tribui, & in suis codicibus, quos vtique antiquos testatus est, ejusdem doctoris nomine insignitum reperisset.

Prof. in cantic. cap. 5.

Denique non temere quispiam suspicatus fuerit, idem contigisse libello, quod epistolæ ad Demetriadem, quam venerabilis Beda tradit a suis hominibus (scribebat statim post annum 700.) lectam fuisse, cum arbitrarentur sancti & catholici doctoris Hieronymi esse, vtique quoniam vulgo inter ejus libros tunc temporis reperiebatur.

Lib. divin. lect. cap. 8.

Et vero Pelagianos sui magistri opera sub cognominibus sanctorum libris clepere voluisse, docet Cassiodorus, cum ait annotationes Pelagii in epistolas Pauli sua ætate (florebat sexto sæculo) *ita in cunctorum manibus celebres habitas, vt eas a sancto Gelasio papa vrbis Romæ, doctissimi viri studio dicerent fuisse conscriptas; quod solent*, inquit, *facere, qui res vitiosas cupiunt gloriosi nominis auctoritate defendere.*

Et probabiliter quidem jam inde a sexto sæculo.

Posset igitur aliquis, nec incredibiliter, conjicere, jam inde a sexto sæculo, aut etiam a fine quinti, libellum Pelagii insertum fuisse operibus Hieronymi, subjectumque, vt revera fuit in codice Ecclesiæ Lugdunensis, dialogis tribus: quare fieri potuisse, vt primum libellus gereret in fronte Pelagii nomen, idque arte Pelagianorum, qui vellent judicio lectorum Hieronymum damnare falsi, quasi magistro de libero arbitrio calumniam fecisset, contra certam confessionis fidem: deinde sublato, vt fit, per incuriam librariorum nomine auctoris, crederetur ab eo compositus, a quo & dialogi, quibuscum jungebatur. Simile quiddam videri possunt indicare verba Remigii.

Nihil ipsi videtur additum, quod pertineat ad Eutychianam hæresim, &c.

Jam vero alterum, quo dicitur aliquid insertum fuisse, quod pertineat ad hæresim, sive Eutychis de confusione, aut etiam transmutatione naturarum in Christo, sive Joviniani de impeccabilitate hominis, sive Elipandi de filietate Christi adoptiva, non minus incredibile mihi videtur: nam vt Pelagius & Nestorius,

ſic Eutyches hæreſi ſuæ ortum non dedit, ſed nomen tantum, cum enim ex Apollinari accepit. Unde Leo papa ſcribit ſuis diebus aliquos, de ſpiritu erroris olim deſtructi olimque damnati, veterem inſaniam concepiſſe. *Qui geminam audent in Chriſto negare naturam, aut non ſuſcepta carnis veritate, aut in carnem deitate converſa, vt aut ſecundum Manichæum nulla ſit ejus reſurrectio, cujus nulla fuit paſſio; aut ſecundum Apollinarem ipſa deitas Verbi mutabilis, ipſa facta ſit paſſibilis.* Scribit & Theodoretus. *Polemium quemdam ex Apollinaris ſcriptis anſam nactum, & ſubſtantiarum confeſſionem factam dixiſſe, & commixtionem divinitatis & corporis, atque inde Polemianorum hæreſim natam.* Ambroſius ſub finem quarti ſæculi. *Cum iſti dicant, quia Verbum in carnem converſum eſt, & a propria natura mutatum eſt, detur illis locus, vt infirmitatem carnis ad infirmitatem divinitatis, quadam facta divina naturæ mutatione, detorqueant.* Et paulo poſt: *Legi in quibuſdam libris ſic poſitum.* ET ORGANUM, ET EUM A QUO MOVEBATUR ORGANUM, UNIUS IN CHRISTO FUISSE NATURÆ; *quod ideo poſui, vt ex ſcriptis nomen deprehendatur auctoris.* Reſpiciebat Ambroſius in orationem diſputatoriam Apollinarii, ex qua fragmentum hoc retulit Leontius: *Organum, & quod movet organum, vnam naturaliter perficiunt operationem; cujus autem eſt vna operatio, vna etiam ſubſtantia eſt. Vna ergo ſubſtantia facta eſt Verbi & inſtrumenti.* Quid plures commemorem? videri poſſunt ſuper ea re duo Gregorii, Nazianzenus & Nyſſenus.

Serm. 9. de Quadrag.

Lib. 4. hær. fabul. c. 9.

Lib. de incarn. cap. 6.

Lib. advers. fraudes Apollinar.

Orat. 51. quæ epiſtola ad Cledon ad Theoph. de Apollin.

Nihil quod ad errorem Joviniani.

De Joviniani errore circa hominis impeccabilitatem, expedita magis reſponſio eſt: id enim vitium Pelagius arguit in Joviniano, quod contra ſe facere cerneret, nempe non poſſe hominem tamdiu peccare, quamdiu mortalem vitam ageret. hanc enim poſſibilitatem vtriuſque partis Pelagius neceſſariam dicebat ad arbitrii libertatem ſervandam; poſſibilitatem vero peccandi baptiſmo amitti Jovinianus credebat, ſi tamen credebat. Iſte vero ſenſus ſatis aperte proditur Pelagii verbis: *Nos vero dicimus hominem ſemper & peccare, & non peccare poſſe, vt ſemper nos liberi confiteamur eſſe arbitrii.* Quorſum enim, alioquin vox iſta, *ſemper*, repeteretur? Vide prolixam Julianum inter & Auguſtinum altercationem de Joviniani hæreſi, quam ſuo quiſque adverſario ingerebat.

Lib. 4. oper. imperf. c. 120.

Neque pariter quoad hæreſim Elipandi.

Adduci pariter non poſſum, vt credam, hanc vocem, *adoptivum*, ſive a Patribus Francofordienſibus, ſive ab alio quocumque poſterioris ævi additam fuiſſe. Nam præterquam quod in omnibus codicibus habetur, etiam qui antiquiores appareot, nec credibile eſt in cunctos additamentum ejuſmodi irrepſiſſe: non prudenter ſane hic vbi legitur, a Patribus poſitum fuiſſet adverſus hæreſim Elipandi, ſed alieno prorſus loco, quandoquidem in ſecundo numero de Chriſto agitur θεολογικῶς, & non οἰκονομικῶς. Adde quod adverſus Arianos, quos locus maxime reſpicit, a Pelagio poni debuit hæc ſententia: *Non factum aut adoptivum, ſed genitum, vnius cum Patre ſubſtantiæ*, &c. vt excluderetur hæreſis, Filium Dei vnigenitum negans ὁμοούσιον Patri; ſed Filium dici perinde tantum ac qui adoptatur. Certe vulgo Patres adverſus hanc Arianorum υἱοθεσίαν invecti ſunt longe ante ortam hæreſim Pelagianam, atque adeo ante Elipandi quæſtiones.

Denique conſulto Patres Francofordiæ congregati abſtinuerunt ab hoc teſtimonio proferendo, etſi obvium foret: ſiquidem intellexerunt ſatis, vt erant doctiſſimi pariter ac prudentiſſimi, quo ſenſu dictum ſit, jam inde ab exorta Arianorum ſecta, quamque ſtatim ab adverſariis exceptionem paſſurum eſſet.

Libellus in Oriente ſcriptus poſt ſynodum Dioſpolitanam.

Porro autem libellum fidei ſuæ Pelagius in Oriente poſitus ſcripſit, ſi tamen ſcripſit, & non potius a Cæleſtio mutuatus eſt, paucis admodum immutatis. Scripſit, inquam, poſt concilium Dioſpolitanum, Theodoro Antiochenam ſynodum meditante, eum jam & Joannes Hieroſolymitanus obiiſſet ann. 417. die 10 Januarii, & in ejuſdem locum ſucceſſiſſet Praylius, cujus literæ commendatoriæ Pelagii Romam comitatæ ſunt libellum, & nondum in Oriente auditum eſſet de morte Innocentii, quæ contigit die 12. Martii ann. 417. Liber igitur fidei ſcriptus eſt, aut certe Romam miſſus, paulo poſt feſta paſchalia ann. 417 cum jam tuto navigaretur: acceptus eſt a Zoſimo Innocentii ſucceſſore, & ab eodem cum literis in Africam directus, vbi Auguſtino viſus eſt, non tantum non carere ſuſpicione, quod tamen Zoſimus credebat; ſed etiam tegere verbis flexiloquis hæreticam ſententiam, quam patefecit.

Aug. l. de pecc. orig. c. 22.
Mercator in Commom. c. 3.
Epiſt. 2. Zoſim. ad Afric. in cauſa Pelag.
Aug. l. de grat. Chriſt. c. 30.

Lib. 2. ad Boniſ. cap. 3.
Epiſt. 2. Zoſim. de cauſa Pelag.
Lib. de grat. Chriſt. c. 39.

Qua parte ad quæſtiones a Pelagianis motas ſpectat, totus eſt adverſus Hieronymi ſive epiſtolam ad Cteſiphontem, ſive librum dialogorum, ſed arte tanta, vt ſingulas ſancti doctoris ſententias Pelagius carpat, quaſi aliud agens. Quatenus vero continet ea, de quibus non interrogabatur, vt ait Auguſtinus, occupat profeſſione fidei de Trinitate, atque incarnatione Verbi animos hominum, quibus fraudem parat, ſeque catholicum vult mentiri: quanquam & ipſe quoque perinde ac Rufinus Syrus de Incarnatione ita loquitur, vt generalibus verbis tegere poſſit impietatem Theodori Mopſueſteni, quod oſtendemus in notis ad confeſſionem Juliani. Nunc ea ſola attingemus, quibus Hieronymus perſtrictus videtur.

Lib. de grat. Chriſt. c. 31.

CREDIMUS ET IN SPIRITUM SANCTUM, VERUM DEUM, EX PATRE PROCEDENTEM.] Eadem verba ſunt apud Cæleſtium & Julianum; omnes vero de Patre dicunt procedere Spiritum ſanctum, & ſilendo negant procedere a Filio, ſiquidem ſequuntur communem magiſtrum Theodorum Mopſueſtenum, cujus ſunt hæc verba: *Et in Spiritum ſanctum, quem, neque Filium, neque per Filium exiſtentiam accepiſſe putamus.* Perſtrinxit autem hac ſententia Pelagius ſanctum Hieronymum, qui Dialogo 2. cum attuliſſet dictum illud Lucæ: *Cum veniſſent in Myſiam, tentabant ire in Bithyniam, ſed non dimiſit eos Spiritus* JESU; ſtatim addidit: *Nota, quod Spiritus* JESU *ſit Spiritus ſanctus, qui in alio loco propter vnitatem ſubſtantiæ, Patris Spiritus appellatur.*

Act. 16. v. 7.

ID EST, PERSONAS, VEL, UT GRÆCI EXPRIMUNT, HYPOSTASES.] Maligne vſus eſt Græca voce, vt tacite exprobraret Hieronymo fluctuationem ſuper ea re. *Poſt Nicænam fidem, poſt Alexandrinum, juncto pariter Occidente, decretum, trium hypoſtaſeon ab Arianorum præſule & Campenſibus, novellum a me, homine Romano, nomen exigitur. Qui, quæſo, ita Apoſtoli prodidere? Quis novus magiſter gentium Paulus hæc docuit? Interrogamus quid tres hypoſtaſes poſſe arbitrentur intelligi. Tres perſonas ſubſiſtentes, aiunt. Reſpondemus nos ita credere. Non ſufficit ſenſus, ipſum nomen efflagitant: quia neſcio quid veneni in ſyllabis latet.*

Epiſt. 57. ad Damaſum.

NEC, UT QUIDAM SCELERATISSIME OPINANTUR, SPIRITUM SANCTUM FUISSE PRO SEMINE.] Memini me legere nonnihil simile in speciem apud Hieronymum, sed quod nonnisi maligne in sensum pravum detorqueatur, cum per se legenti cuique faciat omnino rectum. Hilarius certe *sementina Spiritus sancti efficacia* meminit; vt & auctor operis imperfecti in Matthæum, cujus sunt hæc verba: *Sic unigenito Deo virginem ingressuro Spiritus sanctus præcessit, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificatione, nascatur Christus secundum corpus, divinitate ingrediente pro semine.* Scio Rupertum negasse in Christi conceptione Spiritum sanctum fuisse pro semine. Sed cui contradicat affirmanti, nec ipse aperit, nec divinare licet alium, quam auctorem operis imperfecti.

L. 2. de Trinit.

QUALESQUE SEMEL POST RESURRECTIONEM FUERIMUS EFFECTI, IN PERPETUUM PERMANSUROS.] Dictum istud quidem catholice, sed maligne tamen ad reprehensionem Hieronymi opinantis 1. dialogo; pluribusque disputantis adversus Pelagium de purgatione fidelium, quantiscumque in peccatis defunctorum, perinde ac si solæ infidelium pœnæ debeant esse perpetuæ. Vide quæ copiose dicta sunt in notis ad primum anathematismum Rufini Syri.

UNAM ESSE VITAM SANCTORUM, &c.] Tribus de causis posita videtur à Pelagio hæc particula. Primum, vt faceret Hieronymo invidiam malignæ cujusdam mentis, qui homini secum sentienti adversus Jovinianum de inæqualitate præmiorum, exprobraret Joviniani societatem. Deinde, vt obviam iret objectioni catholicorum, quod duas faceret vitas sanctorum, vnam infantium sine baptismo decedentium, alteram regeneratorum. Tandem, vt præveniret animos adversus fidem peccati originalis, quam eo difficilius reciperent, quo magis persuasum haberent, nullam esse pœnam nisi delictorum, id est, quæ propria quisque voluntate peccasset.

Epist. ad Ctesiphontem & dial. 2. alibique passim.

BAPTISMA UNUM TENEMUS; &c.] Augustinus hunc locum refert, proditque hæresim verbis ambiguis latere molientem. Posuit vero Pelagius adversus Hieronymum, cujus hæc sunt verba: *Hoc unum dicam, aut novum nos debere symbolum cudere, vt post Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum baptizetis infantes in regnum cælorum; aut si unum & in parvulis & in magnis habetis baptisma, etiam infantes in remissionem peccatorum baptizandos in similitudinem prævaricationis Adam credatis*, &c.

Lib. de grat. Christ. cap. 3.

Dial. 3. subfin.

NOVUM ET VETUS TESTAMENTUM RECIPIMUS IN EO LIBRORUM NUMERO, &c.] Maligne ad carpendum Hieronymum, qui in recensendis veteris Testamenti libris, Hebræorum potius quam Latinæ Ecclesiæ, cujus tamen ad caput scribebat Pelagius, canonem secutus videtur. Deinde magna tunc temporis quæstio movebatur de canone librorum sacrorum. Unde Innocentium Papam Exuperius Tolosanus e Gallis consuluit, & in Africa Patres ann. 419. edendam sanctionem putarunt, quæ est 25. canon codicis Ecclesiæ Africanæ. Postea arguere voluit Hieronymum, quod quintum Evangelium induxisset, Nazaræorum scilicet, quod e Syro sermone in Latinum transtulisset, & inde testimonium adhibuisset in dialogo tertio. Unde Julianus conversa ad Augustinum oratione: *Juvat te vel mediocriter convenire. Qua fiducia tu, cum Hieronymi scripta collaudes, dicas in Christo non fuisse peccatum, cum ille in dialogo illo, quem sub Attici & Critobuli nomine, mira, & ut talem virum decebat, venustate composuit, etiam quinti Evangelii, quod a se translatum dicit, testimonio nitatur ostendere, Christum non solum naturale, verum etiam voluntarium habuisse peccatum, propter quod se cognoverit Joannis baptismo diluendum. De alio etiam testimonio Joannis evangelista flagitium ei affuit falsitatis. De quo opere tu in illa epistola, quam Alexandriam destinasti, ita gloriaris, vt dicas Pelagium scripturarum ab eo oppressum molibus, arbitrium liberum vindicare non posse. Verum illi operi a catholico viro, qui pulsatus fuerat, obviatum est.*

Epist. 106.

Lib. 4. oper. imperf. cap. 57.

Ex hoc loco, nisi mentitus est Julianus, discimus, lectum fuisse ab Augustino librum dialogorum Hieronymi, & laudatum: missam ab Augustino Alexandriam epistolam, qua laus dialogorum contineretur: responsum dialogis a Pelagio vel ab Aniano potius Diacono, cujus mentio est in epistola Hieronymi ad Alipium & Augustinum; quamquam responsio, de qua sermo est in epistola mox dicta, videtur facta epistolæ potius ad Ctesiphontem quam dialogis. Sed vnus fuit omnium Pelagii fere scriptor Anianus, vt dictum dissertatione prima.

Epist. 24. apud August.

ANIMAS A DEO DARI CREDIMUS, &c.] Et ista quoque sententia callide posita est. Primo, vt carperetur Hieronymus, quasi persequeretur hominem eadem secum sentientem de animarum origine, cujus quæstio tunc temporis exercebat Ecclesiam. Deinde, vt forte Augustino exprobraretur fluctuatio super ea re, quam consultatione sua, per Orosium Hieronymo allata, testatam voluisset. Postremo, vt præjudicium quasi præseminaset adversus peccatum originale, perinde ac si tradnei non possit a parentibus, nisi anima quoque traducatur.

EORUM QUOQUE CONDEMNAMUS ERROREM, &c.] Posita sunt ea contra Hieronymum, qui dialogo 3: scripserat in hæc verba: *Si injusta vobis videtur alienorum remissio peccatorum, qua non indiget qui peccare non potuit, transite ad Amasinum vestrum, qui præterita in cælis, & antiqua delicta solvi dicit in baptismo, vt cujus in cæteris auctoritate ducimini, etiam in hac parte errorem sequamini.*

EXECRAMUR ETIAM EORUM BLASPHEMIAM, QUI DICUNT, IMPOSSIBILE ALIQUID A DEO PRÆCEPTUM ESSE:] Execratio hæc tota ab impuro homine vomitur in sanctum Hieronymum. Cum enim dialogo primo Critobulus dixisset: *Aut possibilia Deus mandata dedit; aut impossibilia. Si possibilia, in nostra potestate est ea facere si velimus. Si impossibilia, nec in hoc rei sumus, si non facimus quod implere non possumus, &c.* pluribus contradicit Hieronymus, & inter cætera sic ait: *Vides quod Deus possibile jusserit, & tamen id quod possibile est, per naturam nullum complere posse. Dedit itaque præcepta, virtutesque varias, quas omnes simul habere non possumus*, &c.

ET MANDATA DEI NON A SINGULIS, SED AB OMNIBUS IN COMMUNE POSSE SERVARI.] Iterum petit Hieronymum, quippe qui citato loco hæc dixerit: *Hæc totum dico, quod non omnia possumus omnes. Possibilia præcepit Deus, fateor; sed hæc possibilia cuncta singuli habere non possumus, non imbecillitate naturæ, ne calumniam facias Deo*, &c.

ANATHEMATIZAMUS ETIAM ILLOS QUI DEI FILIUM NECESSITATE CARNIS MENTITUM ESSE DICUNT.] Et hoc etiam anathema dicitur Hieronymo, cujus est difficilis sententia dialogo 2. *Tu potes omnia peccata vitare, ut adhuc in corpore constitutus avdbius esse te doceas. Negat* (Christus) *fratribus & propinquis ire se ad scenopegiam. Et postea*
Ioan. 7. v. 10. *scriptum est:* Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc & ipse ascendit ad solemnitatem, non manifeste, sed quasi in abscondito. *Iturum se negavit, & fecit quod prius negaverat. Latrat Porphyrius, inconstantiæ, ac mutationis accusat, nesciens omnia scandala ad carnem esse referenda.* &c.

ET EUM PROPTER ASSUMPTUM HOMINEM NON OMNIA FACERE POTUISSE, QUÆ VOLUIT.] Iterum petitur Hieronymus, propterea quod eodem loco nonnulla scripsit paulo difficiliora. Cum enim attulisset
Ioan. 5. v. 30. dictum illud Christi: *Non possum ego facere a memetipso aliquid, sed sicut audio, ita judico;* subjungit: *Ariani objiciunt calumniam; sed respondet Ecclesia, ex persona hominis hæc dici, qui assumptus est. Tu e contrario loqueris: Possum sine peccato esse, si voluero: ille nihil potest ex se facere, ut hominis indicet veritatem.* Et alio
Marc. 7. v. 24. in loco: *Abiit* (Christus) *in fines Tyri & Sidonis, & ingressus domum neminem volebat scire, & latere non potuit. Vere utique cupiebat latere, & quod cupiebat, quare facere non poterat, ut in adventu suo omnium conscientiam declinaret? Quæris causas, cur latere non potuerit. Cogita assumpti hominis veritatem, & omni carebis scandalo. Si Filius Dei in carne, & propter carnem non potuisse narratur*, &c.

NOBISQUE EAS IBI HABITUROS ESSE VIRTUTES, &c.] In Joviniano damnat hæresis Hieronymum, cujus hæc sunt verba:
Dial. 2. *Quamdiu habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, & fragili carne circumdamur, imo mortali & corruptibili, beatos nos esse credimus, si in singulis virtutibus, partibusque virtutum Deo subjecti sumus. Cum autem mortale hoc indutum fuerit immortalitate, & corruptivum hoc incorruptione vestitum, & absorpta mors fuerit in Christi victoria, tunc Deus erit omnia in omnibus, in omni virtutum choro sanctorum numerus glorabitur,* &c.

CUM MANICHÆO DICUNT, HOMINEM PECCATUM VITARE NON POSSE.] Istud ipsum Attico Critobulus objecit in dialogo 3. nam cum Atticus necessitatem auxilii divini ad præstanda pietatis opera commendasset, Critobulus excipit. *Doleo cur viri ecclesiastici, & qui magistrorum sibi usurpant vocabulum, tollant liberum arbitrium: quo sublato, Manichæorum secta construitur.* Et paulo post: *Quomodo servas liberum arbitrium, qui dicis hominem nihil posse facere, nisi Deus semper adjuverit?*

QUI CUM JOVINIANO ASSERUNT, HOMINEM NON POSSE PECCARE.] Hac damnatione videri voluit calumniæ accusare Hieronymum, a quo dictus fuerat Joviniani hæres, *dial.* 2. atque etiam discipulus, *epist. ad Ctesiphontem* & *in dial.* 3. assertor doctrinæ, quod baptizatus homo jam non possit amplius peccare. Nam cum Critobulus dicere cœpisset: *Hoc certe fateberis, eos qui Christi baptisma consecuti sunt, non habere peccatum, & si absque peccato sunt, justos esse; cumque semel justi fuerint, si egerint sollicite, posse in sempiternum justitiam custodire, ac per hoc omne peccatum vitare;* respondet sub Attici persona Hieronymus. *Non erubescis explosam atque damnatam Joviniani sententiam sequi? & ille enim his testimoniis, tuisque nititur argumentis; imo tu illius inventa sectaris, in Oriente docere desiderans, quæ olim Romæ, & dudum in Africa condemnata sunt*, &c.

HÆC FIDES EST, &c.] Mirum tot sæculis captos fuisse ita omnium fere hominum oculos, ut videre satis non potuerint, aut noluerint potius, quantumcumque moneret Augustinus, hanc fidei expositionem, vel ab hæretico factam, vel saltem merito suspectam. Nostræ ætatis laus quædam est, eaque præcipua, non temere illudi ejusmodi mercibus; quamquam cavere oportet, ne prudentia, quæ credulitatis intemperiem effugit, incidat in intolerabilem judicii ferendi libidinem, ac pene proscribendi libros, si modo non placeant, tyrannidem.

LIBELLUS FIDEI

ZOZIMO PAPÆ OBLATUS

A CÆLESTIO PELAGII DISCIPULO.

An duo fuerint libelli a Cælestio scripti.

Uos Cælestium fidei suæ libellos obtulisse, alterum Romæ Zosimo, alterum Carthagine Aurelio, ex eo colligere sibi non nemo visus est, quod Augustinus meminit oblati Zosimo, Zosimus
Lib. de pecc. orig. cap. 5. oblati Aurelio; sed collectionem vix mihi probaverit; Zosimus enim procul dubio nihil ejusmodi
Epist. 1. ad Afros in causa Cælestii. Videtur unicus fuisse. significat. *Quare*, inquit, *intra secundum mensem veniant, qui præsentem redarguant aliter sentire, quam libellis & confessione contexuit.* Nam libellorum nomine opuscula indicat, vel, quod magis reor, libellos precum, quos Cælestius plures obtulit variis judicii actionibus: non item expositionem fidei, quam confessionem vocat, unamque memorat Augustinus, non taciturus utique de alia, si quæ Carthagine edita fuisset, quippe sibi notiore & diligentius perpensa.
Nam cum ait, Cælestium apud Carthaginem in libello suo confessum esse redemptionem parvulorum, & tamen noluisse confiteri ex Adam in eos transisse peccatum, libellum precum absque dubio intellexit, aut extortam vi interrogationum confessionem, non sponte oblatam suæ fidei formulam. Sic enim habet: *Cælestius propter has ipsas contra Christi gratiam disputationes, usque ad judicium episcopale perductus est, tamen coactus est confiteri propter baptizandos parvulos, quod & ipsis redemptio sit necessaria. Ubi quanquam de originali peccato aliquid expres-* Lib. de pecc. orig. cap. 19. Epist. 89.

expressius diceret, tamen ipso redemptionis nomine nea parum sibi præscripsit.

Atque hæc interpretatio adhibenda qooqoe est verbis Patrom Carthaginensis eoocilii, scribenrium Inoocentio Papæ: *Quamquam per baptismum Christi etiam parvulorum fieri redemptionem, libello suo Cælestius in Carthaginensi Ecclesia jam confessus est.* Libellum enim intellexerunt ioterpretationem suæ sententiæ voo aliquo in consessu prolatæ oblatam, scripto in posteriore. Epist. 90.

Creditum vero est in hunc vsque diem, ab ipsis etiam eruditis, Cælestianæ confessionis oihil præter finem ab Augostino relatum restare. Totam haberi puto apnd eomdem Augostinum, sed fugisse sensum idcirco, quod cum duas in partes divisa sit, dissitisque locis spatsa, major vix poruerit ab oculis, quodam meotis præjudicio quasi fascioatis, dignosci. Nam cum pars illa oihil differat a sermone 190. iotet Augustiniaoos de tempore, si modo initium resecetor, qnod appoioit, quisquis ausus est ex confessione hæretici effiogere catholici tractatum, credita est pertinere ad Pelagium, cum reipsa sit Cælestii, quia multum similitudinis cum Pelagii libello præferebar. Id vero quod dico, aperte constabit, si pars minor ad majorem accesserit: existet enim accessu continous quidam atque integer libellus, & ille quidem cujusmodi iodicatur a Zosimo atque Aogustino. Sont aurem testes illi duo nec leves, nec dubii, siquidem libellum, non oculis tantum viderunt obiter, sed mente ad singulas pene syllabas attenta, excusserunt. Et ille quidem reipsa extat. Lib. de pecc. orig. c. 5. 6. & 23.

Erat libellus Cælestii, vt scribit Zosimus, alius qoidem a Pelagiano, cum alter prius altero sit oblatus; sed tamen ita similis, vt Pelagianus *omnia paria, & eodem sensu sententiisque formata, quæ Cælestius ante protulerat, contineret.* Epist. 2. ad Afric. in causa Pelag.

In eo ait Aogustinus: *Cum fidem suam Cælestius a Trinitate vnius deitatis vsque ad resurrectionem, qualis futura est mortuorum, (de quibus eum nemo interrogaverat, & vnde ibi nulla quæstio movebatur) quantum dicere libuit, explicasset, vbi ad id quod agebatur, ejus sermo pervenit:* Si quæ vero, *inquit*, præter fidem quæstiones, &c. Idipsum scripserat de libello Pelagii, *in quo* (libello) *eis de quibus non interrogabatur, multa disseruit: cum enim ab vnitate Trinitatis vsque ad resurrectionem carnis, quod ab illo nemo quærebat, disputationem, quantam voluit, terminasset*, &c. Baptisma, *inquit*, vnom tenemus. Lib. de pecc. orig. c. 23. Lib de grat. Chr. c. 33.

In eodem aperte negavit peccatum originale, vt testatur Augustinns. *Et in vrbe Roma, in libello suo, quem beatissimo Papæ Zosimo dedit, id asseveravit expressius, quod parvulorum neminem obstringat originale peccatum.* Ibid. c. 2.

Negavit tamen ita, vt se paratum diceret ad id teneudum, quod sedes apostolica definiret, quod ait Augustinus. *Cum hoc* (sine vllo vitio peccati originalis hominem nasci) *Cælestius in suo libello posuisset, inter illa dumtaxat, de quibus se adhuc dubitare, & instrui velle confessus est, in homine acerrimi ingenii, qui profecto si corrigeretur, plurimis profuisset, voluntas emendationis, non falsitas dogmatis approbata est. Et propterea libellus ejus catholicus dictus est, quia & hoc catholicæ mentis est, si qua forte aliter sapit, quam veritas exigit, non ea certissime definire, sed detecta ac demonstrata respuere.* Lib. 2. ad Bonif. cap. 3.

Sex ista; esse in omnibus fere similem Pelagii fidei; io paucis differre; quæstiones cootinere alienas de Trinitate, aliisqoe, ad resurrectionem vsque carnis; negare aperte peccatum originale; admittere tamen infaotes baptizari in remissionem peccatorum; suaque omnia sedi apostolicæ subjicere: sex ista, inqoam, aliaqoo convenire libello qoem diximus, nemo non facile videbit, si ocolos conjecerit in Cælestii Pelagiique confessiones, quas παραλλήλως exhibemus.

	Cælestius.	Pelagius.
I.	CRedimus in Deum Patrem omnipotentem, cunctorum visibilium & invisibilium conditorem.	CRedimus in Deum Patrem omnipotentem, cunctorum visibilium & invisibilium conditorem.
II.	Credimus & in Dominum nostrum Jesum Christum, per quem creata sunt omnia, verum Deum vnigenitum, & verum Dei Filium, non factum, aut adoptivum, sed genitum, vnius cum Patre substantiæ, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, vt nec tempore, nec gradu, nec potestate esse possit inferior: tantumque esse confitemur illum, qui est genitus, quantus est ille, qui genuit.	Credimus & in Dominum nostrum Jesum Christum, per quem creata sunt omnia, verum Deum vnigenitum, & verum Dei Filium, non factum, aut adoptivum, sed genitum, vnius cum Patre substantiæ, quod Græci dicunt ὁμοούσιον, atque ita per omnia æqualem Deo Patri, vt nec tempore, nec gradu, nec potestate possit esse inferior: tantumque esse confitemur illum, qui est genitus, quantus est ille, qui genuit.
III.	Non autem, quia dicimus genitum a Patre Filium, divinæ & ineffabili generationi aliquod tempus adscribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium. Non enim possumus aliter confiteri æternum Patrem, nisi confiteamur etiam & Filium coæternum: *ex Filio*, enim Pater dicitur, & qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.	Non autem, quia dicimus genitum a Patre Filium, divinæ & ineffabili generationi aliquod tempus adscribimus; sed nec Patrem dicimus aliquando cœpisse, nec Filium. Non enim possumus aliter confiteri æternum Patrem, nisi confiteamur etiam & Filium coæternum: ex illo enim Pater dicitur, & qui semper Pater fuit, semper Filium habuit.
IV.	Credimus & in Spiritum sanctum, Deum	Credimus & in Spiritum sanctum, verum

verum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri & Filio, *natura*, voluntate, potestate, æternitate, substantia.

V. Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius, superiusve dici possit: *ideo* tota Trinitas sua perfectione æqualis est, vt exceptis vocabulis, quæ proprietatem personarum indicant, quidquid de vna persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

VI. Atque vt *confutantes* Arium, vnam eamdemque dicimus Trinitatis substantiam esse, & vnum in tribus personis fatemur Deum: ita impietatem Sabellii declinantes, tres personas expressas *sui* proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum Filium, ipsum Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personas confitemur.

VII. Nec Pater Filii, aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius, aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater, Filius semper Filius, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus. Itaque substantia vnum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

VIII. Ipsum autem Dei Filium, qui absque initio cum Patre & Spiritu sancto est, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, & Verbum carnem esse factum, *sed* assumendo hominem, non permutando deitatem: non, vt quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine fuisse, sed potentia & virtute creatoris operatum.

IX. Sic autem confitemur in Christo vnam Filii esse personam, vt dicamus duas atque integras esse substantias, deitatis *scilicet* & humanitatis, quæ ex anima constat & corpore: atque vt condemnamus Photinum, qui solum & nudum hominem confitetur in Christo, ita anathematizamus Apollinarem, & ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse natura, & vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his, propter quos assumptus est, fuisse dissimilem; quoniam absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur fuisse conformem.

X. Illorum quoque execramur similiter blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore acceptæ carnis omnia, quæ erant divinitatis, in hominem demigrasse, & rursum quæ humanitatis erant, in Deum esse transfusa: vt quod nulla vn-

Deum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri & Filio, voluntate, potestate, æternitate, substantia.

Nec est prorsus aliquis in Trinitate gradus, nihil quod inferius superiusve dici possit; sed tota deitas sui perfectione æqualis est, vt exceptis vocabulis, quæ proprietatem personarum indicant, quidquid de vna persona dicitur, de tribus dignissime possit intelligi.

Atque vt confundentes Arium, vnam eamdemque dicimus Trinitatis esse substantiam, & vnum in tribus personis fatemur Deum: ita impietatem Sabellii declinantes tres personas expressas sub proprietate distinguimus; non ipsum sibi Patrem, ipsum sibi Filium, ipsum sibi Spiritum sanctum esse dicentes, sed aliam Patris, aliam Filii, aliam Spiritus sancti esse personam: non enim nomina tantummodo, sed etiam nominum proprietates, id est, personas, *vel, vt Græci exprimunt, hypostases, hoc est, subsistentias*, confitemur.

Nec Pater Filii, aut Spiritus sancti personam aliquando excludit, nec rursus Filius aut Spiritus sanctus Patris nomen personamque recipit; sed Pater semper Pater est, Filius semper Filius est, Spiritus sanctus semper Spiritus sanctus est. Itaque substantia vnum sunt, personis ac nominibus distinguuntur.

Ipsum autem Dei Filium, qui absque initio *æternitatem* cum Patre & Spiritu sancto *possidet*, dicimus in fine sæculorum perfectum naturæ nostræ hominem suscepisse ex Maria semper virgine, & Verbum carnem esse factum, assumendo hominem, non permutando deitatem: nec vt quidam sceleratissime opinantur, Spiritum sanctum dicimus pro semine, sed potentia ac virtute creatoris operatum.

Sic autem confitemur in Christo vnam Filii esse personam, vt dicamus duas esse perfectas atque integras substantias, id est, deitatis & humanitatis, quæ ex anima *continetur* & corpore. Atque vt condemnamus Photinum, qui solum & nudum in Christo hominem confitetur, ita anathematizamus Apollinarem, & ejus similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid de humana suscepisse natura, & vel in carne, vel in anima, vel in sensu assumptum hominem, his, propter quos assumptus est, fuisse dissimilem, quem absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, nobis confitemur fuisse conformem.

Illorum quoque similiter execramur blasphemiam, qui novo sensu asserere conantur, a tempore susceptæ carnis omnia, quæ erant deitatis, in hominem demigrasse, & rursum quæ erant humanitatis, in Deum esse transfusa: vt quod nulla vn-

quam hæresis ausa est dicere, videatur hac confusione vtraque exinanita esse substantia, deitatis scilicet & humanitatis, & *amisso* proprio statu, in alium esse murata, vt qui tam Deum imperfectum in Filio, quam hominem confitemur, nec Deum vete, nec hominem tenere eredamus.

XI. Nos autem ita dicimus susceptum a Dei Filio hominem, vt *Deus tamen* impassibilis permaneret. Passus est etenim Dei Filius non putative, sed vere omnia, quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mottem, & cætera hujusmodi.

XII. Sed secundum illud passus est, quod pati poterat: *Non secundum illam substantiam, quæ assumpsit*, sed secundum illam, quæ assumpta est. Ipse enim Dei Filius secundum deitatem suam impassibilis est vt Pater, *incorruptibilis* vt Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum susceperit passibilem hominem, tamen ejus inhabitatione secundum suam substantiam deitas Verbi nihil passa est, vt & tota Trinitas, quam impassibilem esse necesse est.

XIII. Mortuus est ergo Dei Filius, eadem natura carnis, in qua natus est & passus, in qua & resurrexit: non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glotificata, & in ætetnum cum deitate mansura.

XIV. Venturus est ad judicium vivorum & mortuorum, vt & justos remuneret, & puniat peccatores.

XV. Resurrectionem carnis ita credimus, vt dicamus nos in eadem, in qua nunc sumus, veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum mansuros.

XVI. Unam esse sanctorum vitam omnium, sed præmia pro labore diversa: & e contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

XVII. Baptisma vnum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus dicimus esse celebrandum.

XVIII. Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam vniversalis Ecclesiæ, & secundum Evangelii sententiam confitemur, quia Dominus statuit regnum cælorum nonnisi baptizatis posse conferri, quod quia vires naturæ non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem.

XIX. In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco dicimus,

quam hæresis dicere ausa est, videatur hac confusione vtraque exinanita substantia, deitatis scilicet & humanitatis, & a proprio statu in alium esse mutata, vt qui tam Deum imperfectum in Filio, quam hominem confitentur, nec Deum verum, nec hominem tenere credantur.

Nos autem dicimus, susceptum ita a Dei Filio passibile nostrum, vt deitas impassibilis permaneret: passus est enim Dei Filius non putative, sed vere omnia, quæ Scriptura testatur, id est, esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cætera hujusmodi.

Secundum illud passus est, quod pati poterat, id est, secundum illam substantiam, quæ assumpta est: ipse enim Dei Filius secundum suam deitatem impassibilis est vt Pater, incomprehensibilis vt Pater, *invisibilis vt Pater*, inconvertibilis vt Pater. Et quamvis propria persona Filii, id est, Dei Verbum suscepit passibilem hominem, ita tamen ejus habitatione secundum suam substantiam deitas Verbi nihil passa est, vt tota Trinitas, quam impassibilem esse necesse est.

Mortuus est ergo Dei Filius, *secundum Scripturas, juxta illud quod mori poterat, resurrexit tertia die, ascendit in cælum, sedet ad dexteram Dei Patris, manente* eadem natura carnis, in qua natus & passus est, in qua etiam resurrexit. Non enim exinanita est humanitatis substantia, sed glorificata, & in æternum cum deitate mansura.

Accepta ergo a patre omnium potestate, quæ in cælo sunt & in terra, venturus est ad judicium vivorum & mortuorum, vt & justos remuneret, & puniat peccatores.

Resurrectionem *etiam carnis confitemur* & credimus, vt dicamus nos in eadem, in qua nunc sumus, veritate membrorum esse reparandos, qualesque semel post resurrectionem fuerimus effecti, in perpetuum permansuros.

Unam esse vitam sanctorum omnium, sed præmia pro labore diversa: e contrario pro modo delictorum, peccatorum quoque esse supplicia.

Baptisma vnum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus asserimus esse celebrandum.

vt peccatum ex traduce firmare videamur: quod longe a catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine, quia non naturæ delictum est, sed voluntatis esse demonstratur.

Et illud ergo confiteri congruum est, ne diversa baptismatis genera facere videamur; & hoc præmunire necessarium, ne per mysterii occasionem, ad creatoris injuriam malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.

XX. Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, *primo per reconciliationem*, *deinde* per pœnitentiam credimus posse salvari.

XXI. Novum & vetus Testamentum recipimus in illo librorum numero, quem sanctæ Ecclesiæ catholicæ tradit auctoritas.

XXII. Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos, qui animam quasi partem divinæ dicunt esse substantiæ: eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cælis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur.

XXIII. Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, & mandata Dei non a singulis, sed ab omnibus in commune posse servari.

XXIV. Vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygis damnant.

XXV. Anathematizamus etiam illos, qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, & eum propter assumptum hominem non omnia facere potuisse, quæ voluit.

XXVI. Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritorum esse distantiam: nosque eas ibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexitnus.

XXVII. Liberum sic confitemur arbitrium, vt dicamus nos semper Dei indigere auxilio: & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt, hominem peccatum vitare non posse, quam illos, qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare: vterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper & peccare, & non peccare posse, vt nos liberi confiteamur esse arbitrii.

XXVIII. Hæc est fides, quam in catholica didicimus Ecclesia, quamque semper tenuimus, quam credimus & a nobis deinceps posse teneri.

Hominem, si post baptismum lapsus fuerit, per pœnitentiam credimus posse salvari.

Novum & vetus Testamentum recipimus in eo librorum numero, quem sanctæ Ecclesiæ catholicæ tradit auctoritas.

Animas a Deo dari credimus, quas ab ipso factas dicimus, anathematizantes eos, qui animam quasi partem divinæ dicunt esse substantiæ: eorum quoque condemnamus errorem, qui eas ante peccasse, vel in cælis conversatas fuisse dicunt, quam in corpora mitterentur.

Execramur etiam eorum blasphemiam, qui dicunt impossibile aliquid homini a Deo præceptum esse, & maodata Dei non a singulis, sed ab omnibus in commune posse servari.

Vel qui primas nuptias cum Manichæo, aut secundas cum Cataphrygis damnant.

Anathematizamus etiam illos, qui Dei Filium necessitate carnis mentitum esse dicunt, & eum propter assumptum hominem non omnia facere potuisse, quæ voluit.

Joviniani quoque damnamus hæresim, qui dicit nullam in futuro meritorum esse distantiam, nosque eas ibi habituros esse virtutes, quas hic habere neglexerimus.

Liberum sic confitemur arbitrium, vt dicamus nos semper Dei indigere auxilio: & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt, hominem peccatum vitare non posse, quam illos, qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare: vterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper & peccare, & non peccare posse, vt semper nos liberi confiteamur esse arbitrii.

Hæc fides est, Papa beatissime, quam in Ecclesia catholica didicimus, quamque semper tenuimus & tenemus, in qua si minus perite, aut parum caute aliquid forte positum est, emendari cupimus a te, qui Petri & fidem & sedem tenes: sin autem hæc nostra confessio apostolatus tui judicio comprobatur, quicumque me maculare voluerit, se imperitum, vel malevolum, vel etiam non catholicum, non me hæreticum comprobabit.

XXIX. Si quæ vero præter fidem quæstiones natæ sunt, de quibus esset inter plerosque contentio, non ego quasi auctor alicujus dogmatis, definita hoc auctoritate statui; sed ea quæ de Prophetarum & Apostolorum fonte suscepi, vestri apostolatus offerimus probanda judicio, vt si forte vt hominibus quispiam ignorantiæ error obrepserit, vestra sententia corrigatur.

NIHIL observandum videtur circa ea, quæ Cælestius habet cum Pelagio Julianoque communia, sed circa alia solum, quibus ab vtroque diversus est.

QUIA DOMINUS STATUIT REGNUM CÆLORUM, &c.] Hæc causa fuit, cur Pelagius diceret: *Sine baptismo, parvuli morientes quo non eant, scio, quo eant, nescio.* cur item id Pelagiani vulgo jactarent: *Habet in infantibus gratia quod adoptet; non habet vnda, quod abluat.* cur & sæpius repeteret Julianus: *Parvuli fiunt baptismo non ex malis boni, sed ex bonis meliores*, &c.

Lib. de pecc. orig. c. 21.
Hypog. l. 5.
Lib. oper. imperf. c. 53.

IN REMISSIONEM PECCATORUM, &c.] Cum vrgerentur Pelagiani, vt exponerent, qua ratione dici possent infantes baptizari in remissionem peccatorum, si modo carerent peccato, nihil non commenti sunt. Baptizantur, inquiebant, in remissionem peccatorum, vel quia in Ecclesia, in qua fit remissio peccatorum; vel quia sacramento, quod remittat quidquid repererit peccatorum; vel quia nomine Christi, qui pro omnibus redimendis, præsertim peccatoribus, mortuus est; vel vt aliquando possint consequi remissionem peccatorum, si quæ adulti commiserint; vel denique ne diversa genera baptismatis celebrentur, & non vna sit vniversalis Ecclesiæ regula, &c.

Lib. 3. contra Jul. c. 5. & lib. op. imperf. c. 13. & aliis passim.

PRÆTER FIDEM QUÆSTIONES, &c.] Quæstiones sunt, in quibus affirmare licet & negare salva fide. De hoc Pelagianorum fuco dictum est satis in dissert. de subscriptionibus. Vide Augustinum *lib. de peccat. origin. cap. 23. & 24.*

NON IDCIRCO DIXIMUS, UT PECCATUM EX TRADUCE AFFIRMARE VIDEAMUR.] Tria profert argumenta, ad quæ cætera revocantur, quibus fides catholica impugnata est hac in parte, quod peccatum non nascatur, sed exerceatur; quod non sit naturæ delictum, sed voluntatis; quod injuria fiat creatori, si malum per naturam, quæ opus Dei est, dicatur tradi.

QUÆ DE PROPHETARUM ET APOSTOLORUM FONTE SUSCEPI.] Traditionem & Scripturam pro se totam facere jactabant impudenter illi novatores. Hanc jactantiam cum aliis hæreticis communem egregie comprimit Augustinus, cum vbique passim, tum præsertim libris duobus prioribus adversus primum opus Juliani.

VESTRI APOSTOLATUS PROBANDA JUDICIO, &c.] Id dicit, quod tunc omnes communiter: vnde nec Africani dictum arguerunt, nec judicium jure constitutum detrectarunt, imo *suis postularunt statutis apostolicæ sedis auctoritatem adhiberi*, ipseque Augustinus responsis apostolicis causas finiri publice in Ecclesia prædicavit.

Synod. PP. Carthag.
Epist. synodica PP. Carthag.
Serm. 2. de verb. Apost.

BREVIARIUM EPISTOLÆ
QUAM VELUTI REGULAM FIDEI CÆLESTIUS SCRIPSIT AD CLERICOS ROMANOS SUÆ PARTIS.

EPISTOLAM hanc Augustinus olim Juliano tribuit, sed fallente conjectura, vt sæpe dictum est. Cælestii esse alias ostendimus.

Lib. 2. ad Bonif.
Dissert. 2. c. 2.

Data est statim post damnationem hæresis, & a Zosimo factam, & a clero vrbis receptam, & omnium subscriptione firmatam. Unde a Pelagianis Pontifex clerusque Romanus prævaricationis accusatus est. Data est, inquam, statim a damnatione, vivente etiamnum Zosimo, quo nimirum tempore Pelagiani vehementius premebantur: neque enim dari potuit post Zosimi obitum, qui contigit eodem anno, quo hæresis damnata est. nam premi a Bonifacio non potuissent, quamdiu viguit schisma Eulalii, quod extinctum non est, ante mensem Julium ann. 419.

Lib. 2. ad Bonif. c. 15.

Directam non opinor ad totum clerum Romanum, in quo erant viri fide spectatissimi, vt Bonifacius, Celestinus, Leo & alii, sed ad solos quosdam amicos, qui vel nutabant in proposito, vel instruendi erant, qua ratione nutantes alios retinerent. Id non obscure insinuat Augustinus, *vt per illam, quos posset, suos aut inveniret, aut faceret.*

Lib. 1. ad Bonif. c. 1.

Clam communicabatur amicis manibus, vt summus Pontifex eam habere non potuerit transmittendam Augustino, qui refelleret, *nisi vigilantissima fratrum diligentia.*

Ibidem.

Plenissimam esse calumniarum adversus catholicos, demonstrat Augustinus, singulis respondens, vt superfluum sit diutius hac in parte versari.

Miratus sum autem non parum, cum animadverti, ex septem capitibus, quæ catholicis objiciuntur ab impuro spadone, nullum præter vltimum, quod est de virtute baptismi, non contineri apud Photium recensentem opus Theodori Mopsuesteni adversus sanctum Augustinum, vt docet Mercator. Id vt lector facilius intueatur, visa sunt vtriusque operis fragmenta παραλλήλως referenda.

Cod. 177. in excerpt. ex libro 5. Theod. adversf. S. Aug.

Cælestius apud Augustinum.

Lib. 2. ad Bonifac.

DICUNT illi Manichæi, quibus modo non communicamus, id est, toti isti, cum quibus dissentimus, quia primi hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium perierit, & nemo jam potestatem habeat bene vivendi; sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur.

Dicunt etiam istas, quæ modo aguntur, nuptias, a Deo institutas non fuisse, quod in libro Augustini legitur, contra quem ego modo quatuor libellis respondi, cujus Augustini dicta inimici nostri in veritatis odium susceperunt.

Dicunt etiam motum genitalium, & commixtionem conjugum a diabolo fuisse repertam: & propterea eos, qui nascuntur innocentes, reos esse, & a diabolo fieri, non a Deo, quia de hac diabolica commixtione nascuntur; hoc autem sine ambiguitate Manichæum est.

Dicunt sanctos in veteri Testamento non caruisse peccatis, id est, nec per emendationem a criminibus fuisse liberos, sed in reatu a morte fuisse deprehensos.

Apostolum etiam Paulum, vel omnes Apostolos dicunt semper immoderata libidine fuisse pollutos.

Christum & a peccatis liberum non fuisse, sed carnis necessitate mentitum, & aliis maculatum fuisse delictis.

Dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.

Contra hæc nos quotidie disputamus, & ideo nolumus prævaricatoribus adhibere consensum, quia nos dicimus, liberum arbitrium in omnibus esse naturaliter, nec Adæ peccato perire potuisse, quod Scripturarum omnium auctoritate firmatur.

Dicimus has, quæ nunc aguntur in orbe terrarum, a Deo nuptias institutas, nec

Theodorus apud Photium.

SECTÆ vero illius summa capita hæc fere sunt, homines natura, non voluntate peccare. Natura, inquam, non ea, qua præditus ab initio conditusque est Adam, (illam enim bonam & boni Dei opus esse asserunt) sed ea, quam post peccatum adeptus sit, quando per prævaricationem atque peccatum malam pro bona, mortalemque pro immortali commutavit: hac quippe ratione natura quoque improbos effectos, qui antea natura boni fuissent, in natura jam, & non in voluntate, peccatum sibi acquisivisse.

Quintum, matrimonium, vel certe congrediendi cupiditatem, & seminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, perversæ naturæ opera esse asserunt; in quam quidem per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examen in se susceperit.

Infantes, tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem, natura in peccatis constituta, ad omnes ejus posteros peccatrix, vt ipsi loquuntur, natura propagetur.

Neminem præterea mortalium esse justum: quod ipsum item ex eo, quod initio posuerunt, consequitur.

Quartum, (o blasphemas voces & impias!) ne Christum quidem Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura, sceleris purum esse: quanquam & in aliis ipsorum blasphemiis observare licet, inquit ille, non vere hos & natura, sed figura dumtaxat humanam ipsi naturam attribuere.

teos esse conjuges, sed fornicatores & adulteros condemnandos.

Motum genitalium, id est, ipsam virilitatem, sine qua non potest esse commixtio, a Deo dicimus institutam.

Hominem Dei opus defendimus, nec ex illius potentia, vel in bonum, vel in malum aliquem cogi, sed propria voluntate, aut bonum facere, aut malum: in bono vero opere a Dei gratia semper adjuvari, in malum vero diaboli suggestionibus incitari.

Dicimus sanctos veteris Testamenti, perfecta hinc justitia, ad æternam transisse vitam, id est, studio virtutis ab omnibus recessisse peccatis, quia & illi, quos legimus aliquid peccasse, postea tamen eos emendasse cognovimus.

Gratiam Christi omnibus necessariam, & majoribus & parvulis, confitemur: & eos qui dicunt de duobus baptizatis natum non debere baptizari, anathematizamus: etiam eos qui dicunt, baptisma non omnia peccata delere, condemnamus, quia scimus plenam purgationem per ipsa mysteria conferri.

Nemo ergo vos seducat, nec se negent impii ista sentire: sed si verum dicunt, aut audientia detur, aut certe isti ipsi Episcopi, qui nunc dissident, damnent quæ supra dixi, cum Manichæis se ista sentire, sicut nos ista damnamus, quæ de nobis jactant, & fit plena concordia; quod si nolunt, scitote eos esse Manichæos, & ab eorum vos abstinete consortus.

EX his concludere licet, opus, cujus Mercator & Photius meminerunt, vere a Theodoro scriptum adversus Augustinum; nec ante scriptum, quam Julianus Theodorum, vel per literas docuisset, quid Romæ gestum esset in causa communi, vel potius convenisset, comite ipso cum aliis Cælestio, qui sua secum deportaverit communicanda cum Theodoro.

LIBELLUS FIDEI

A JULIANO ECLANENSI MISSUS

AD SEDEM APOSTOLICAM

NOMINE XVIII. EPISCOPORUM DETRECTANTIUM

subscribere damnationi Pelagii atque Cælestii.

Nunc primum editur confessio Juliani.

PRODIIT nunc primum in lucem libellus fidei, quem Julianus Eclanensis Episcopus eo tempore conscripsit, quo missæ ad universos orbis Episcopos a sede apostolica tractoriæ *subscribere detrectans, maluit, ut loquitur Marius Mercator, cum Pelagio & Cælestio tertius in damnatione numerari, quam sanctis Patribus consentaneum se præbere.*

In Commonit. part. 1. & in præf. ad lib. Subnot.

Quæ cum diu latuisset,

Latuit diu in manuscriptis codicibus, partim eodem fato, quo Pelagii confessio a cardinale Baronio ex Vaticanis monumentis producta; partim quia non ferens manifestum in fronte auctoris sui nomen, videri aliquandiu potuit non habere, unde satis vel genus suum probaret, vel sibi faceret pretium.

Hunc Pater Sirmondus ex codice Veronensi, cum in Italia versaretur, exscripsit sua manu, mihique ante viginti & duos annos ostendit, gratulatusque extemporalem de auctore & ætate conjecturam, dedit illustrandum notis, & typis mandandum.

a P. Sirmondo descripta est in Italia, & editori donata,

Verumtamen distinebar tunc temporis laborioso munere docendi Philosophiam, quo defungi non licuit prius, quam difficilius aliud tractandæ Theologiæ scholasticæ susciperem. Illud etsi nondum deposui, curare tamen ita anxie non cogor, post viginti annos continuos in divinis hujusmodi studiis positos, quin interdum fas sit succisivis horis amœniores Theologiæ partes revisere. Id otii fecit, ut vacare possem Mercatoris operibus illustrandis, & optimi senis in edenda Juliani confessione mandatis parere.

& in hanc diem retenta propter studiorum necessitatem.

PARS PRIMA.

De sanctissima Trinitate, incarnatione Verbi, & aliis Symboli articulis.

I. De Deo Patre. CREDIMUS in Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium conditorem.

II. De Filio æterni Patris. Et in Dominum nostrum JESUM CHRISTUM Filium Dei vivi, per quem creata sunt omnia; non extrinsecus natum aut factum, sed de Patris substantia generatum, ex Deo vero Deum verum: vt hoc sit ille, qui genitus est, quod est ille, qui genuit; & quia Pater Deus sine vllo sibi patre Pater est, idcirco Filius, de hoc Patre progenitus, Patre inferior esse non potuit; non habens initium Filius, quia nec Pater profectum.

III. De Spiritu sancto. Credimus & in Spiritum sanctum, Deum verum, ex Patre procedentem, æqualem per omnia Patri & Filio, voluntate, operatione, perpetuitate, substantia.

IV. De tota Trinitate. Et distinguentes personas in proprietatibus nominum, deitatem tamen Trinitatis inseparabilem confitemur; nihilque esse in Trinitate credimus, quod superius, inferiusve dicatur, quia tota Trinitas potestate deitatis, & substantiæ vnitate conjuncta est.

V. De incarnatione Verbi, quatenus est missio & assumptio. In plenitudine vero temporum missus Filius Dei, non majoris imperio potestatis, sed communione voluntatis, *fit Verbum caro:* non vt per conversionem Deus esse desineret, sed per assumptionem carnis inciperet homo esse, quod non erat; & vt ascenderet ad Deum homo, Deus descendit ad hominem.

Joan. 1. v. 14.

VI. De duabus in Christo naturis. Nascitur ergo nobis ex Spiritu sancto & Maria semper virgine, qui secundum divinitatem nunquam defuit Patri. Ex duabus igitur substantiis plenissimis atque perfectis, Dei & hominis, JESUM CHRISTUM Filium Dei accepimus, quem tam secundum deitatem Patri, quam secundum humanitatem nobis confitemur fuisse conformem, absque sola peccati macula, quæ naturalis non est.

VII. De fine Incarnationis. Illa videlicet ratione, vt vniversum mundum a peccatis, & exemplo revocaret, & patiendo redimeret: dum peccatum, & quasi Deus ignoscendo aufert, & quasi homo, per naturæ similitudinem, quemadmodum de cætero vinci possit, ostendit.

VIII. De obedientia Christi. Incipiens a baptismate Joannis, quo baptizatus est, dandi exempli gratia, non sui (sicut quidam volunt) causa peccati, sicut ipse ait ad Joannem: *Sine modo, sic enim oportet implere omnem justitiam;* subjecit se omnibus passionibus carnis, ferendo esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cætera hujusmodi: *Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Secundum quod nos beatus Petrus edocuit dicens: *Christus passus est pro nobis, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus.*

Matth. 3. v. 15. Philipp. 2. v. 8. 1. Pet. 2. v. 21.

Hunc igitur credimus ob nostram salutem secundum carnem passum & sepultum, tertia die resurrexisse, & vt mortem destrueret, & vt nobis viam resurrectionis aperiret. De passione, sepultura, & resurrectione Christi.

IX. De ascensione Christi, & glorificatione carnis. Ascendens in cælos sedet ad dexteram Patris, humanitatis manente substantia, quæ non est exinanita, sed glorificata, & in æternum cum deitate mansura.

X. De adventu Christi ad judicandum. Quem venturum credimus ad vivos & mortuos judicandos.

XI. De resurrectione hominum, ejusque fine. Cujus virtute & exemplo omnem humanam carnem in eadem membrorum veritate, qua a Deo facta est, credimus suscitandam, vt & peccatores pœnas, & justi gloriam consequantur.

XII. De præmio bonorum, & pœna improborum. Unam vitam sanctorum omnium fore; sed præmia pro labore diversa, & e contrario pro modo delictorum, peccantium quoque esse supplicia.

XIII. De baptismi necessitate. Baptisma secundum exemplum Ecclesiæ, & præceptum Dei, vnum fatemur, quod omnibus simul ætatibus necessarium veraciter, & tradimus, & tenemus; & veniam peccatorum, ac regnum cælorum deicimus invenire neminem posse, nisi qui baptismum fuerit consecutus.

XIV. De remissione peccatorum per pœnitentiam. Eum, qui post baptismum peccaverit, per pœnitentiam credimus posse salvari.

XV. De canone sacrorum librorum. Novum & vetus Testamentum recipimus in illo librorum numero, quem catholicæ Ecclesiæ tradit auctoritas.

PARS SECUNDA.

De gratia Dei, & libero humanæ voluntatis arbitrio, de natura hominis, nuptiarum institutione, peccato originali, & sanctis veteris Testamenti.

I. De possibilitate mandatorum Dei, & gratiæ liberique arbitrii cooperatione. Contra eundem. DIVINÆ legis mandata, ob Dei justitiam, possibilia dicimus; & fatemur vniversa posse compleri per gratiam Christi, quæ omnibus bonis actibus adjutrix semper & comes est, & per liberum arbitrium hominis, quod & ipsum donum Dei est.

II. Adversus gratiam prævenientem. Quam tamen gratiam Dei ita accipimus, vt nec sequatur nolentem, nec destituat obsequentem.

III. Adversus prædestinationem Dei. Ut vero alter sit justus, alter injustus, hoc non divina voluntate, sed vitio fieri arbitramur humano: diversitatem enim

enim hanc negavit ex Deo esse, qui di-
1 Tim. 1. v. 4. xit, quia *Deus omnes homines vult salvos*
fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Si
Rom. 2. v. 11. ergo Deus vult omnes salvare, *& non est*
personarum acceptio apud Deum, justissime
per liberum arbitrium imputabitur vni-
cuique peccatum, secundum quod scri-
Eccl. 15. v. 18. ptum est: *Ante hominem bonum & malum,*
vita & mors; quod placuerit ei, dabitur illi.

IV. De fine supremi judicii.
Consequens ergo est, vt confiteamur, quod
peccatores ideo sumus, non quia non vale-
mus, sed quia negligimus vitare peccatum.
Ideoque statuta judicii dies est, vt & bo-
nus de labore præmium capiat, & de con-
temptu malus supplicium non evadat.

V. Laus naturæ humanæ.
Naturam hominis bonam, & inte-
gram, vtpote a bono Deo factam, esse
testamur.

VI. Quia homo Dei opus est.
Et omnem hominem a Deo fieri con-
fitemur, dicente Patriarcha: *Numquid*
Gen. 30. v. 2. *pro Deo ego sum, vt dem tibi filios?* & sic
Isai. 64. v. 8. Propheta nihilominus contestante: *Et*
nunc, Domine Abraham, nescimus; tu enim es
Pater noster, & opera manuum tuarum nos
omnes. Unde & Deus ad Hieremiam di-
Hierem. 1. v. 5. cit: *Priusquam te formarem in vtero matris*
tuæ, novi te. Item in libro Machabæo-
2. Mac. 7. v. 22. rum: *Nescia*, inquit, *qualiter in vtero meo*
apparuistis; neque enim ego spiritum donavi
vobis, sed & singulorum membraturam non
ipsa compegi. Job quoque & ipsum con-
cepti hominis exordium ad Deum re-
Iob 10. v. 10. fert, & sic ait: *Nonne sicut lac me mulsisti,*
& sicut caseum me coagulasti, ossibus & ner-
vis inseruisti me, cute desuper operuisti me,
vitam & misericordiam dedisti mihi? Sed &
omnes divinæ scripturæ ejusmodi testimo-
niis sunt refertæ, quæ nunc causa brevi-
tatis omisimus.

VII. Quia imago Dei.
Ad imaginem quoque Dei non so-
lum factum hominem, sed & fieri confi-
temur, dicente Domino ad Noe: *Qui*
Gen. 9. v. 6. *effuderit sanguinem hominis, pro sanguine il-*
lius effundetur sanguis ejus, quia ad imagi-
nem Dei fecit hominem; & Paulo Aposto-
1. Cor. 11. v. 7. lo similiter asserente: *Vir autem non debet*
velare caput, quoniam imago & gloria Dei
est; Jacobo quoque Apostolo proclaman-
Iacob. 3. v. 9. te: *In ipsa lingua benedicimus Deum, & in*
ipsa maledicimus homines, qui ad imaginem
& similitudinem Dei facti sunt.

VIII. Laus nuptiarum, quia conjunctæ a Deo. Ex vet. Test.
Nuptias Deo auctore dicimus esse
conditas atque conjunctas, dicente
Deo ad Noe: *Vos autem crescite, & mul-*
Gen. 9. v. 7. *tiplicamini, & implete terram.* Et ne quis
allegoriæ nebulis simplicem obumbrare
Ibidem. velit historiam, adjecit: *Et multi estote su-*
per eam.

IX. Ex Evangelio.
Unde & Dominus in Evangelio Ju-
dæis de repudio interroganribus respon-
Matth. 19. v. 8. dit: *Moyses propter duritiem cordis vestri*
scripsit vobis præceptum hoc: Ab initio autem
non fuit sic. Qui enim fecit, masculum & fæ- Marc. 10. v. 5.
minam fecit eos, & dixit: Propter hoc re-
linques homo patrem & matrem, & adhære-
bit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.

X.
Et ne quis errantium diceret vsur-
pandum: Id prædixit potius, quam præ-
cepit; addidit: *Quod ergo Deus conjunxit,* Ibid.
homo non separet. Sanctus quoque Aposto- Ex Apostolo.
lus Christi magisterium sequens dicit: *Ho-* Hebr. 13. v. 4.
norabile connubium, & torus immaculatus;
fornicatores autem & adulteros judicabit Do-
minus. & alibi: *Qui dat virginem suam* 1. Cor. 7. v. 38.
nuptum, bene facit; & qui non dat, melius
facit. Hinc enim laudanda virginitas est,
quia nuptiis, quæ bonæ sunt, præfertur:
propria enim dignitate caret, quidquid
mali comparatione laudatur.

Adversus peccatum originale.
Quoniam igitur præmisimus de bono
naturæ, & benedictione, & honore con-
jugii, consequenter renuimus naturale
peccatum, vel si quo alio vocabulo nun-
cupatur; ne creatori Deo omnium irro-
gemus injuriam, dum aliquid ab illo cum
peccato fieri potuisse contendimus; & te-
stimonia scripturarum ejus falsitatis ar-
guamus.

XI. Ex Prophetis.
Quæ dicunt in vetere Testamento:
Non morientur patres pro filiis, & filii Hierem. 32. v. 30.
non morientur pro patribus, singuli pro suo
delicto morientur. Et alius Propheta: *Quid* Ezech. 18. v. 2.
vobis parabola ista in terra Israel dicentibus:
Patres manducaverunt vvam acerbam, & dentes
filiorum obstupuerunt? Vivo ego, dicit Domi-
nus, si amplius dicetur parabola hæc in Israel,
quoniam omnes animæ meæ sunt; quemadmo-
dum anima patris, ita & anima filii, omnes
meæ sunt; anima, quæ peccaverit, ipsa morie-
tur. Item illic: *Filius non accipiet injusti-* Ibid. v. 20.
tiam patris sui, nec pater accipiet injustitiam
filii sui; justitia justi super ipsum erit. Item Ibid. v. 30.
illic: *Unumquemque secundum viam ipsius*
judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus.

XII. Ex Apostolo.
Et Apostolus: *Omnes nos manifesta-*
ri oportet ante tribunal Christi, vt referat 2 Cor. 5. v. 10.
vnusquisque propria corporis prout gessit, sive
bonum, sive malum. Item idem: *Unusquis-* Rom 14. v. 12.
que nostrum pro se rationem reddet Deo. Et Gal. 6. v. 5.
alibi: *Unusquisque nostrum suum onus por-*
tabit.

XIII. Laus Sanctorum veteris Testamenti. Quia electi a Deo.
Sanctos autem veteris Testamenti a
Deo justificatos, & ejus judicio sæpe
laudatos, accusare non possumus, di-
cente Apostolo: *Quis accusabit adversus*
electos Dei? Deus qui justificat; quis est qui Rom. 8. v. 33.
condemnat? & Domino in Evangelio con- Quia justi.
testante: *Exquiretur a vobis omnis sanguis* Matth. 23. v. 35.
justus qui effusus est super terram, a sanguine Luc. 11. v. 50.
Abel justi vsque ad sanguinem Zachariæ.

XIV. Quia dati Apostolis in exemplum.
Unde & in alio loco ipse Dominus,
cum Prophetarum exemplo Apostolos
ad patientiam roboraret: *Gaudete*, ait,
& exultate, quia merces vestra magna est in Matth 5. v. 12.

Ss

cælis ; sic enim persecuti sunt & Prophetas, qui fuerunt ante vos.

XV. Quia dei. Joan. 10. v. 35. Quodque his majus est, deos illos a David propheta dictos suo testimonio comprobavit dicens : *Ergo si illos dixit deos, ad quos sermo fiebat Dei : Et non potest solvi Scriptura. Quem Pater sanctificavit, & misit in hunc mundum, vos dicitis : Blasphemas ; quia dixi : Filius Dei sum.*

XVI. Quia justificati per fidem Christi, ut docet Christus ipse in Evangelio. Joan. 8. v. 56. Constat namque eos, per laborem proprium, & Christi fidem, justificatos, siquidem præviderunt Deum in carne esse venturum, sicut Dominus ipse asserit dicens : *Abraham pater vester exultavit, ut videret diem meum, & vidit, & gavisus est.*

XVII. Paulus Apostolus. Hebr. 11. v. 39. Ibid. v. 24. Et Apostolus ait : *Et hi omnes testimonio fidei probati sunt.* Et iterum : *Fide Moyses grandis factus negavit, se esse filium Pharaonis, eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere jucunditatem, majores existimans divitias thesauro Ægyptiorum improperium Christi ; aspiciebat enim in remunerationem.*

XVIII. Petrus Apostolus. 1. Pet. 1. v. 11. Unde & alius Apostolus : *De qua*, inquit, *salute inquisierunt, qui ante nos fuerunt, quæ Prophetæ scrutantes, in quod, vel quale tempus annuntiaret eis spiritus Christi, eas, quæ in Christo sunt, passiones, & posteriores glorias.*

XIX. Quia regnum cælorum adepturi. Matth. 8. v. 11. Regnum quoque illos adepturos cælorum, ipse Dominus probat, cum dicit : *Multi venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum ; filii autem regni hujus mittentur in tenebras exteriores.*

XX. Ps. 138. v. 17. Igitur eligimus dicere cum Propheta : *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus ; nimis confortati sunt principatus eorum* ; quam cum errantibus, & sanctorum meritis, & testimonio Dei, ore temerario derogare.

Pars tertia.

Reprobatio alienorum dogmatum.

I. His omnibus secundum regulam fidei catholicæ, & auctoritatem divinarum scripturarum, rite confessis, consequenter omnes hæreticos condemnamus ; & præcipue, qui apud Latinos tam nomine proprio, quam errore comperti sunt, quosque impietate suæ assertionis horremus, id est,

II. Arianos divinam substantiam impie dividentes.

III. Sabellianos personarum proprietatem sceleratius confundentes.

IV. Eunomianos Filium Dei factum ex non extantibus asserentes.

V. Macedonianos deitatem sancto Spiritui denegantes.

Apollinaristas, eorumque similes, qui dicunt Dei Filium minus aliquid humanæ suscepisse naturæ. VI.

Novatianos lapsis pœnitentiam denegantes. VII.

Jovinianistas, qui dicunt hominem post baptismum nullo modo posse peccare. VIII.

Manichæos etiam duo principia asserentes, id est, boni & mali, quique ex bono dicunt esse animam, ex malo vero carnem, & ob hoc compugnantia semper esse in utramque naturam. IX.

Eorum quoque similes, qui sub assertione naturalis peccati asserunt, nuptias ab auctore diabolo extitisse, & illarum filios diabolicæ esse arboris fructus. X.

Quique dicunt usque ad passionem Domini omnes, propter id, quod matrimonii voluntate * suscepti sunt, a diabolo jure æquissimo esse possessos. XI.

* voluptate

Vel qui Filium Dei a tempore passionis tantummodo generi humano dicunt cœpisse prodesse. XII.

Quique asserunt, in baptismo non penitus peccata deleri. XIII.

Vel sanctos veteris Testamenti cum peccato de hac luce migrasse confirmant. XIV.

Qui etiam dicunt, hominem in peccatum necessitate præcipitari. XV.

Sed & illud similiter execramur, Salvatorem necessitate carnis fuisse mentitum, & quod propter impedimentum carnis non omnia potuerit facere, quæ volebat. XVI.

Quique primas nuptias cum Manichæis, secundas cum Cataphrygis damnant. XVII.

Qui etiam, nec cum gratia Dei dicunt peccata posse vitari. Sed & si quis dicit, homines sine Dei gratia, vel adjutorio posse peccata vitare, graviter detestamur. XVIII.

Vel qui negat parvulos baptismo indigere, aut aliis sacramenti verbis asserit, quam in majoribus, debere celebrari. XIX.

Si quis etiam dicit, de duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata pronatum, baptismatis gratia non egere. XX.

Vel quicumque asserit, quod neque per Adam omne genus hominum moriatur, neque per Christum omne genus resurgat. XXI.

Vel si quæ sunt alia, quæ vel contra fidem catholicam veniant, vel ad indisciplinatas pertineant quæstiones, simili execratione damnamus. XXII.

PARS QUARTA.

Excusatio Pelagianorum, provocatio ad plenariam synodum, pretextus non subscribendi, reprehensio summi Pontificis, detortum S. Chrysostomi testimonium adversus peccatum originale, & epilogus.

I. Excusatio Pelagianorum, quasi non sentiant quæ ipsis objiciuntur.

HÆc autem omnia, de quibus nunc agitur, id est, quæ in fine damnavimus, ipsi etiam, de quibus ista jactantur, falso sibi objecta testantes, libellis propriis damnaverunt.

II. Provocatio ad plenariam synodum.

Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisimus, quæ si aliter putaris tenenda, rescribite: sin autem contradici istis non potest, & tamen aliquis voluerit contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitas vestra, nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse.

III. Rationes non subscribendi damnationi Pelagii & Cælestii. 1. Quia damnati sunt & absentes, & inauditi.

Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis; quod sic absentum damnationem, ob Dei timorem, subscribere non audemus, docti per Scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri dicentis: *Non credes auditui vano, nec consenties cum iniquo fieri testis injustus.* Et ne multitudini quis credendum putaret, adjunxit: *Non eris cum pluribus in malitia.* Et iterum: *Priusquam interroges, ne vituperes quemquam.* Et iterum: *Quod viderunt oculi tui, loquere.*

Exod. 23. v. 1. juxta Septuag. — Ibidem. — Eccles. 11. v. 7.

IV. 2. Quia non est temere judicandum de iis, qui se catholicos libellis profitentur.

Item in Evangelio: *Nolite judicare, ut non judicemini; nolite condemnare, ut non condemnemini: in quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis; & qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.*

Matth. 7. v. 1. Ioan. 7. v. 51.

Item in alio Evangelista etiam Judæi fatentur, quod *lex nostra non judicet hominem, nisi ab ipso audierit & cognoverit, quid faciat.*

V. 3. Quia accusatores non fuerunt præsentes in judicio, nec datus defendendi locus.

Et in actibus Apostolorum per gentiles Festi similes prolata est sententia, quod *non sit consuetudo Romanis damnare aliquem, priusquam qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat, ad abluendum crimina.*

Act. 25. v. 16.

VI. 4. Quia testes non fuere producti, prout exigit Apostolus in judicio presbyteri.

Unde & sanctus Apostolus Paulus judicandi regulam Episcopis sanciens ait: *Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.*

1. Tim. 5. v. 19.

VII.

His igitur, & cæteris testimoniis confirmati, metuimus in absentum, & nobis inauditorum capita dictare sententiam, nisi cum præsentes fuerint confutati.

VIII. Tacita accusatio summi Pontificis, quasi contra sacerdotale officium, & caritatem christianam, studio partium, metu, & inconstantia animi judicaverit.

Quamvis igitur sacerdotalis officii sit, & christianæ caritatis, eos, qui se libellis purgant, catholicos confitentur, & damnabilia sibi objecta condemnant, libera auctoritate defendere, & in dubiis rebus de unoquoque meliora sentire; tamen dudum promissam æqualitatis libram mediam inter utrumque servantes, nec damnamus inauditos, nec defensamus absentes.

IX.

Certum sit igitur apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, & amaris in nos fluctibus efferatur, nunquam integri judicii domum, quæ supra justitiam Christi fundata est, poterit commovere.

X.

Illud etiam, sancte ac venerabilis Frater & Pater * Augustine, necessario respondendum putavimus, quod beatæ memoriæ Episcopum Joannem in epistola sanctitatis tuæ rectissime collaudasti, non solum non destruxisse Ecclesias, sed etiam confirmasse. Is namque ad Neophytos in libello, quid de baptismate infantium sentiret, ipsius verbis subdidimus, ut etiam vos, o sancte Frater, prædicti viri super hac re sententiam cognoscatis.

* cor. Zosime

XI. S. Ioan. Chrys. hom. ad Neophytos, tom. 5. habetur tantum Latine.

Benedictus Deus, inquit, *iterum dicamus, qui fecit mirabilia solus; qui fecit universa, & convertit universa. Ecce libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulo ante captivi; & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerant in peregrinationis errore; & justitiæ in sorte versantur, qui fuerant in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti; non tantum sancti, sed & justi; non solum justi, sed & filii; non solum filii, sed & hæredes; non solum hæredes, sed & fratres Christi; non tantum fratres Christi, sed & cohæredes; non tantum cohæredes, sed & membra; non membra tantum, sed & templum; non tantum templum, sed & organa spiritus. Benedictus Deus, qui fecit mirabilia solus. Vides quot sint baptismatis largitates? & nonnullis quidem videtur cælestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere. Nos autem honores computavimus decem: hac de causa etiam infantulos baptizamus, cum non sint coinquinati peccatis, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint, & spiritus inhabitatio fiant.*

XII. Epilogus.

Hæc igitur divinis, & sacerdotalibus exemplis edocti, vestræ suggessimus sanctitati. Vestrum est, considerato judicio Dei, omnia diligenti examinatione perpendere, ut pax, quam nos a Christo Domino commendatam servare suscepimus, nullo scandalo interveniente solvatur.

EXPLICIT LIBELLUS FIDEI S. I. G.

DISQUISITIO HISTORICA IN LIBELLUM FIDEI A JULIANO SCRIPTUM.

Ratio disquisitionis, & argumentum.

OPERÆ pretium est, imo necessarium, paulo diligentius inquirere in tempus, quo editus est libellus, & in auctorem, a quo scriptus; sed quæstio temporis solvi non potest, saltem omni ex parte, quin prius innotuerit, quorum nomine, & ad quem missus sit: verum nec ista possunt aliunde certo intelligi, quam ex ipsomet libello, in cujus parte quarta nonnulla animadvertenda sunt, quibus sic tanquam principiis, deinceps veritas probetur.

Libellus iste, saltem aliqua ex parte, est epistola. Num. 2. Num. 12.

Primum, libellus iste, saltem aliqua ex parte, epistola quædam est. *Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite.* Et postea: *Hæc igitur divinis & sacerdotalibus exemplis edocti, vestræ suggessimus sanctitati*, &c.

Scripsa nomine Siculorum. Part. 3. num. 1.

Secundum, ejusmodi epistola scripta est nomine hominum Latinorum, imo Siculorum. *Consequenter omnes hæreticos condemnamus, & præcipue qui apud Latinos, tam nomine proprio, quam errore comperti sunt.* Et in fine: *Explicit libellus fidei S. I. C.* id est, *Siculorum.*

Detrectantium subscribere damnationi Pelagii & Cælestii. Part. 4. num. 3.

Tertium, homines illi pertinaciter detrectabant subscribere damnationi Pelagii & Cælestii. Detrectantium verba sunt: *Quod si absentum damnationem ob Dei timorem subscribere non audemus, docti per Scripturas, humanam voluntatem præceptis Dei non debere præferri.* Ibidem: *His igitur & cæteris testimoniis confirmati metuimus in absentum & nobis inauditorum capita dictare sententiam.* Et postea: *Certum sit igitur apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, & amaris in nos fluctibus efferatur, nunquam integri judicii domum, quæ supra justitiam Christi fundata est, poterit commovere.*

Num. 9.

Erant illi Episcopi. Num. 10. Num. 6. Num. 8.

Quartum, qui pertinaciter tenuebant subscribere, Episcopi fuerunt: dignitatem enim suam ostendunt. Primo, cum Episcopum ad quem scribunt, Fratrem appellant: *Illud etiam, sancte, ac venerabilis Frater*, &c. Deinde, cum rationem afferunt, cur subscribere detrectent: *Unde & sanctus Apostolus Paulus judicandi regulam Episcopis sanciens*, &c. Denique, cum id sibi assumunt, quod solis per se Episcopis convenit, jus nempe faciendi judicii, sententiæque de doctrina fidei ferendæ: *Quamvis igitur sacerdotalis officii sit, & christianæ caritatis, eos qui se libellis purgant, catholicos confitentur, & damnabilia sibi objecta condemnant, libera auctoritate defendere, & in dubiis rebus de unoquoque meliora sentire; tamen dudum promissam æqualitatis libram inter utrumque servantes, nec damnamus inauditos, nec defensamus absentes.*

Qui scribebant ad suum primatem. Num. 9.

Quintum, Episcopi illi suo primati scribebant, id est, Episcopo majoris sedis, cui suberant; cum enim Fratrem simul & Patrem vocant: *Sancte ac venerabilis Frater & Pater.* qua forma temporibus illis inferiores Episcopi ad superiorem scribebant, cum alios, sive inferiores, sive æquales, *Fratres & Coepiscopos* appellarent.

A quo per literas compulsi erant ad subscribendum. Num. 23. Num. 17.

Sextum, respondebant Episcopi, de quibus agitur, epistolæ prius a suo primate acceptæ, qua jubebantur subscribere damnationi Pelagii & Cælestii. *Illud etiam, sancte ac venerabilis Frater & Pater, necessario respondendum putavimus. Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite: sin autem contradici istis non potest, & tamen voluerit aliquis contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitas vestra, nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse. Illud autem sanctitatem vestram specialiter admonemus, ne ad vestram reprehensionem factum putetis*, &c.

Primatis literæ honorificam faciebant sancti Joannis Chrysostomi mentionem. Num. 10.

Septimum, in primatis literis honorifica fiebat mentio Joannis Chrysostomi. *Beatæ memoriæ Episcopum Joannem in epistola sanctitatis tuæ rectissime collaudasti, non solum non destruxisse Ecclesias, sed etiam confirmasse*, &c.

Ex his septem, quæ animadversa sunt, mihi videor posse quæstionibus respondere, & concludere, quod pertinet ad tempus, scriptum fuisse libellum eo temporis intervallo, quod ab ann. Christi 418. ad 420. effluxit; imo ipsomet ann. 418. circiter autumnum, quod ita demonstrare licet.

Scriptus est tempore intercedente inter annum 418. & 420. Ex 3. & 4. animadvers.

Scriptus certæ est fidei liber, non tantum post impositam Episcopis necessitatem subscribendi damnationi Pelagii & Cælestii, sed etiam ante ejectos e suis sedibus repugnantes Episcopos: at non prius imposita est Episcopis subscribendi necessitas, quam vel missa fuerit ad universum orbem a Zosimo tractoria, vel Honorius imperator v. Idus Jul. Monaxio & Plinta coss. id est, ann. Christi 419. Ravennæ scripserit ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, *propter pertinaciam quorumdam Episcoporum corrigendam, qui pravas Pelagianorum disputationes, vel tacito consensu astruerent, vel publica oppugnatione non destruerent*, mandaveritque *admoneri omnes, ut damnationi hæreticorum subscriberent, ni vellent sui episcopatus amissione mulctari.* Cum igitur nemo pertinax censeatur, nisi qui renuerit præstare id, ad quod præstandum prius fuerit compulsus: oportet Episcopos, quorum pertinacia dedit occasionem imperialibus literis, prius compulsos fuisse ad subscribendum, & auctoritate quidem idonea. Cujus illa vero fuit? An imperatoris Honorii? Dederat quidem Ravennæ, ante tredecim menses, aliam sanctionem ad Palladium PP. sed ea proscribebantur tantum Pelagius & Cælestius; nihil de exigenda subscriptione Episcoporum decernebatur. An Aurelii Carthaginensis Episcopi, ipsiusque Africanæ synodi, cui præfuerat? At neque in actis synodi quidquam legitur statutum de subscriptione ab omnibus Episcopis exigenda; neque si legeretur, ultra diœcesim Africanam vim haberet. Ergo Zosimi summi pontificis, qui, missa ad omnes orbis Episcopos tractoria, a cunctis subscribendum mandavit.

Refertur epist. dissert. 3.

Quo primum auctoritate imperata subscriptio. Non Imperatoris. Ibid. ad ann. 418. Non Aurelii. Sed Zosimi.

Quod tradit Mercator in Comm. c. 2.

Id tradit Mercator. *Ob hoc a beatæ memoriæ Episcopo Zosimo scriptis amplissimis, vel longissimis perdamnatus est Cælestius: in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur; & omnis causa, tam de Cælestio supra scripto, quam de Pelagio magistro ejus praviore, videtur esse narrata: quorum scriptorum & nos hic habemus exemplaria, & ad orientales Ecclesias, Ægypti diœcesim, & Constantinopolim, & Thessalonicam, & Hierosolyma similia eademque scripta ad Episcopos transmissa esse suggerimus.* Et postea: *Hæc omnia suprascripta capitula, ut jam superius dictum est, continet illa beatæ memoriæ Episcopi Zosimi epistola, quæ tractoria dicitur, qua Cælestius Pelagiusque damnati sunt: quæ & Constantinopolim, & per totum orbem missa subscriptionibus sanctorum Patrum est roborata; cui Julianus & reliqui complices ejus subscribere detrectantes,*

consentaneosque se nolentes iisdem Patribus facere, non solum imperialibus legibus, sed & sacerdotalibus statutis depositi, atque ex omni Italia deturbati sunt.

Lib. Subnot. cap. 7.

Et alio in loco Julianum alloquens. *In epistola tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasti, cum universa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Cælestiumque damnare.*

Quando missa tractoria Zosimi summi pontificis.

Jam vero tractoria missa est in vniversum orbem ann. 418. siquidem Zosimus eam nondum miserat in Africam XII. Kalend. Aprilis ann. 418. quo tempore scripsit ad Africanos, se judicium Cælestii non absolvisse, sed omnia sustinuisse eo, quo erant, statu, donec venirent ex Africa, qui coram reum accusarent: quare cum Zosimus diem suum obierit VII. Kalend. Januar. ejusdem anni, necesse est tractoriam, quæ continebat definitivam sententiam in Cælestium, eo temporis intervallo fuisse missam, quod a die 19. Martii ad 26. Decembris fluxit.

Martyr. Rom. & omnes chronologi.

Epist. 157.

Tom. 6. oper. August.

Verum cum hancce tractoriam Augustinus Cæsaream Mauritaniæ proficiscens secum asportarit, eamque inde miserit ad Optatum; cumque Cæsareæ extiterit XII. Kalend. Octobris, Honorio XII. & Theodosio VIII. AA CC. vt habent gesta cum Emerito: fatendum est tractoriam Roma missam saltem ante initium Septembris.

Lib. cont. Collat. c. 10.

Tandem, cum hæc ipsa tractoria recepta sit a Patribus Africanis, in concilium, cui Augustinus interfuit, congregatis, vt tradit Prosper, debuit Roma mitti ante mensem Augustum, imo ante Kalend. Maias, vt ostendimus in dissertatione de synodis.

Quando expulsi e suis sedibus pertinaces Episcopi.

Ibid. c. 42.

Denique Episcopi subscribere detrectantes de suis sedibus atque Italia non sunt expulsi tardius ann. 420. vt confecimus dissertar. 2. Scribit enim Prosper in hæc verba: *Sancta memoria Papa Bonifacius piissimorum Imperatorum catholica devotione gaudebat, & contra inimicos gratia Dei, non solum apostolicis, sed etiam regiis vtebatur edictis.* Quid enim aliud est vti edictis, nisi ea executioni mandare? Aut quæ edicta intelligi possunt, præter duo illa Honorii, quæ antea memoravimus? Quid denique edicta imperabant Episcopis, nisi subscriptionem condemnationi Pelagii atque Cælestii, id est, epistolæ a Zosimo missæ, vt ostensum est dissertatione præcedente.

In præf. ad refut. symb. a Theod. Mopsuest. conscripti.

Idipsum confirmat Mercator. *Julianus*, inquit, *ad Theodorum peragratis terris, & exarato mari, atque Oriente lustrato, cum sociis, & participibus, & συνταλαιπώροις, magno nisu tanquam ad christianorum dogmatum prædicatum magistrum tetendit, vt de hæresi Pelagiana, seu Calestiana, quam defendendam ac sequendam susceperit, ab ipso confirmaretur, atque inde velut instructior octo contra fidem catholicam potius, quam contra sancta memoria Augustinum, volumina illa, vt putat, prudentissima conderet.* Cum enim Julianus in Ciliciam profectus sit ann. 421. aut sequente, nec tamen prius sit profectus, quam dejectus de sede, dejectum oportuit ante ann. 421. Sed libellum suæ fidei scripsit ante ejectionem, vt ex animadversione quarta constat: scripsit igitur eo temporis intervallo, quod ab ann. 418. hujus sæculi ad 420. intercessit; quod autem ann. ipso 418. demonstrandum est, soluta prius quæstione altera, quorum scilicet nomine Julianus scripserit, & ad quem.

Verum Siculorum nomine scripsisse, dubitare vix licet, cum id significent aperte extrema subjunctæ clausulæ verba: *Explicit libellus fidei S. I. C.* Quis enim non videat tribus istis literis S. I. C. breviari aliquod nomen, nec aliud posse, quam Siculorum, si modo, quod proclivius est opinari, tres illæ literæ in vnam syllabam coalescant?

Siculorum nomine scriptus libellus.

Neque enim illis temporibus, si qua fides historicis & geographis, vlli inter Latinos extitere populi, quorum, vel nomen ab hac syllaba initium duceret, vel Episcopi pertinaces in errore Pelagiano extiterint. Nam quod alicui non admodum attento venire posset in mentem, his literis indicari Campanos, Apulosque Juliani provinciales, aut conterminos, qui olim Sicani, posttemis temporibus Siculi cis Pharum, dicti sunt, redarguitur facile ratione temporum: siquidem quinto sæculo necdum inventa fuerat nova appellatio Siculorum cis Pharum, & vetus Sicanorum jamdudum obsoleverat.

Quidquod conveniunt apprime Siculis omnia, quæ pertinent ad præsens negotium. Nam & Cælestianam hæresim, quæ sola fere hoc in libello defenditur, plurimi sequebantur: & ex Sicilia nonnulli ejecti sunt, post edictum Imperatoris propter pertinaciam in errore: & Julianus multos in hac insula habuit amicos, apud quos tandem obiit, quæ tria in elogio Juliani demonstrata sunt.

Scripsit porro Siculorum nomine ad eum Episcopum, qui posset auctoritate Siculos ad subscribendum compellere, vt constat ex sexta animadversione.

Quatuor vero Episcopi extitere tunc temporis, id est, intervallo duorum annorum prædicto, qui id potuisse videri queant; duo propter dignitatem sedis apostolicæ, Zosimus & Bonifacius; duo itidem propter Imperatoris edictum ad se directum, Aurelius & Augustinus: (si tamen verum sit eodem tenore, quo ad Aurelium, etiam ad Augustinum, directum fuisse edictum ab Imperatore, quod legebatur in codice illustrissimi annalium scriptoris) sed nulli istorum quatuor, præterquam Zosimo, conveniunt notæ, quæ continentur in animadversionibus antea positis.

Tom 5. annal. ad ann. 418.

Non ad Augustinum, quinque ob causas.

Neque enim conveniunt Augustino, pro quo tamen plurimum facere videtur Baronii codex. Qua enim de causa Siculi Augustinum nomine Patris compellassent? An propter observantiam? At erga illum erant infensissimi, ob rem tam naviter gestam adversus suam hæresim. An propter ætatem? At Florus vnus ex ipsis nominatissimus, provectæ admodum ætatis erat. An propter sedis dignitatem? At Hipponensis civitas neque per se præstabat, neque tunc temporis primatum Numidiæ tenebat, ob ætatem sui Episcopi.

Deinde animadversum est, Episcopos Siculos ad eum rescripsisse, a quo prius in epistola Chrysostomus laudatus esset. At nemo tradidit in hunc vsque diem, ab Augustino vllam alicujus momenti scriptam esse epistolam, vel de condemnatione totius hæresis, vel de quæstionibus Pelagianorum, in qua Chrysostomus dictus sit, *non destruxisse, sed confirmasse Ecclesias.* Et vero, si qua tanti momenti conscripta esset, neque tacuisset Augustinus, cum sua nonnullis, super iis quæstionibus, opera legenda præscripsit; neque Possidius prætermisisset in indiculo, vbi tam diligenter tractatus, epistolasque Augustini adversus Pelagianos recenset,

Adde quod Siculi respondent ei, qui auctoritate subscriptionem exigebat. Hanc vero qua auctoritate exigeret Augustinus? non quam faceret prærogativa sedis, nam nimime præerat; non quam adderet rescriptum imperiale, adderet enim in solos Numidiæ Episcopos, quorum in provincia erat Augustinus; non adderet in Siculos, qui Romana diœcesi censebantur.

Quidquod non mediocriter nutat fides codicis Baroniani, partim quia tunc temporis Augustinus in provincia Numidiæ senior non erat, nec proinde primas, vt ad eum dirigeretur Imperatoris mandatum, atque ita Valentino Alipioque, & aliis quatuor Augustino senioribus, facta fuisset injuria; partim quia tacent de re tanta historici, ipsique laudatores Augustini, imo & Pelagiani, non tacituri vtique, neque hi, neque illi, si tale quiddam contigisset.

Denique cum nihil Augustinus a Pelagianis scriptum, præsertim a Juliano, reliquerit sine responso; profecto, aut tam prolixam fidei confessionem, tamque audacter provocationem ad plenariæ synodi audientiam refellisset, aut ejus saltem aliquando, nec infrequentem, nec levem mentionem fecisset.

Quare corrigendum omnino est Sirmondi apographum ad hæc verba: *Illud etiam, sancte, ac venerabilis Frater & Pater Augustine*, vox enim vltima supposita est ab exscribente, cum foret in veteri codice geminum SS figuris inter se connexis, qua ratione veteres Latini Z Græcum pingebant, si quando vti breviatione vellent; putavit enim esse A, qua breviatione Augustinus indicaretur.

Neque etiam ad Aurelium Carthaginensem Episcopum.

Sed neque etiam conveniunt Aurelio notæ, quas diximus, etsi litera prædicta favere videatur: nam licet ab Imperatore edictum acceperit, acceptoque epistolam dederit ad Episcopos, qua subscribere damnationi hæreticorum mandaret; mandavit tamen pro juris sui modulo, id est, solis Byzacenæ & Arzugitanæ provinciæ, aut ad summum, Africæ Episcopis. Deinde nulla fit Chrysostomi mentio in epistola quam dedit. Denique si quid ejusmodi accepisset a Pelagianis, procul dubio non celasset Augustinum, nec Augustinus ipse siluisset, cum omnia inter conjuratos amicos eo vsque fuerint, hoc in negotio aliisque ad ecclesiasticum regimen pertinentibus, communia, vt Aurelii Augustinus fuerit pene mens, animusque & manus.

Imo neque ad Bonifacium Papam.

Imo neque conveniunt eædem istæ notæ Bonifacio, licet summo Pontifici. Nam quamvis in sua ditione haberet Siculos, & sua ipsos auctoritate posset ad subscribendum cogere; nullam tamen legitur epistolam scripsisse, sive quæ mandatum subscribendi, sive quæ laudem Chrysostomi contineret. Quomodo enim si fuisset aliqua, siluissent hujus temporis scriptores, cæteroquin tam diligentes in recensendis Pontificum, conciliorumque decretis adversus Pelagianos? Quomodo prætermisisset Prosper tam curiosus rerum Innocentii, Zosimi, Bonifacii, & Celestini scrutator? Quomodo tacuisset Augustinus ipse, cum tam avide vndecumque conquirat argumenta, quibus Pelagianos a sede apostolica damnatos demonstret.

Accedit, quod si Bonifacius vllam a Pelagianis accepisset epistolam tanti momenti, quanti ista est, acceptam procul dubio misisset ad Augustinum, perinde atque alias duas, refutandam.

Libris 4. ad Bonifac.

Deinde, hoc primum libello videtur facta a Pelagianis appellatio ad œcumenicam synodum: scriptus est igitur ante duas Pelagianorum literas, quas Bonifacius per Alipium in Africam transmisit ab Augustino confutandas. nam in libro quarto confutationis, capite vltimo, mentio fit tum appellationis hujuscemodi, tum exactæ, vel, vt aiebant hæretici, extortæ a simplicibus Episcopis subscriptionis. Quod si exacta fit subscriptio ab Episcopis nonnullis, certe per epistolam, cui rebelles Siculi respondent. Verum epistola illa non fuit Bonifacii, vt jam ostensum est; neque vero esse potuit, alioqui debuisset scribi ante Kalend. Jul. ann. 419. quo tempore Bonifacius tradidit Alipio deferendas Augustino literas, in quibus Episcoporum pertinacia adversus subscribendi mandatum, vtique jamdudum promulgatum, provocatioque ad synodum continebatur. Neque tamen ante Kalend. Jul. scribi potuit: quomodo enim Bonifacius auctoritate nundum satis probata, nondum victor de Eulalio, cujus partibus Pelagiani favebant, tantum decretum edidisset? vix enim Kalendis ipsis Juliis ann. 419. pacifice sedem apostolicam, pulso cum suis Eulalio, tenebat.

Sed ad Zosimum, quod pluribus argumentis conficitur.

Restat igitur opinari, Zosimo oblatum fuisse hunc libellum; & vero huic opinioni omnia admirabiliter consentiunt.

Nam primo, habebat sanctus Pontifex in sua diœcesi Siculos, apud quos agitabatur illa præcipue pars hæresis Pelagianæ, propter quam defendendam scriptus videtur libellus.

Deinde, prolixissimam ad vniversos orbis Episcopos epistolam misit, cui tanquam fidei regulæ, subscribere deberent, quicumque suam fidem Ecclesiæ probatam vellent. In illa vero non tantum tota Pelagii Cælestiique causa continebatur, sed etiam testimonia Patrum adversus hæresim damnatam.

Id testatur Mercator in Commonitorio. Mercatori consentit Augustinus in hæc verba: *Alia quoque ipsius Cælestii in vrbe Roma, in qua diutissime vixerat, atque in his fuerat prius sermonibus contentionibusque versatus, cura fidelium fratrum prolata patuerunt. Quæ litteris suis, quas conscripsit per totum orbem perferendas Papa Zosimus, execranda, sicut legere potestis, attexuit, vbi Pelagius, &c.*

In Comm. c. 1. & lib. Subnot. cap. 7. Lib. de pecc. orig. c. 21.

Tertio, passus est Zosimus a Juliano calumniam, quasi prævaricationis reus esset. Augustinus. *Quale est autem, quod beatæ memoriæ Zosimum apostolicæ sedis Episcopum, vt in tua perversitate persistas, prævaricationis accusas, qui non recessit a suo prædecessore Innocentio, quem tu nominare timuisti, sed maluisti Zosimum, quia egit primitus lenius cum Cælestio, quoniam se in his sensibus vestris, si quid displiceret, paratum esse dixerat corrigi, & Innocentii literis consensurum esse promiserat.*

Lib. 6. in Jul. c. 4. sub fin.

Denique Julianum Zosimo duas misisse epistolas, priusquam adversus Augustinum scriberet, vnanimi consensu confitentur Julianus atque Augustinus. Cum enim Julianus dixisset: *Facit quoque Augustinus epistolæ mentionem, quam a me ait Romam fuisse directam; sed verba, quæ posuit, nequivimus, quo de scripto loqueretur, agnoscere. Nam ad Zosimum quondam illius civitatis Episcopum super his quæstionibus duas epistolas destinavi: verum eo tempore, quo adhuc libros exorsus non eram.* Augustinus respondet: *Hæc epistola non est ad Zosimum, sed ad eos seducendos, qui Romæ possint tali suasione seduci; sed si eam non*

Lib. 1. op. imp. c. 17.

cognoscis, ecce non sit tua, utinam & illi libri non essent sui, sed alieni, &c.

Scriptus vero est libellus ann. 418. circiter Septembrem, vel Octobrem mensem.

Ex his autem ita comprobatis, liquido patet, libellum fidei, de quo nunc agitur, scriptum fuisse ann. 418. circiter mensem Septembrem, aut etiam Octobrem: scriptus enim est, missusque ad Zosimum, post datas ab ipso literas ad omnes orbis Episcopos; datæ sunt vero XVI. Kal. Maias ejusdem anni. Ergo cum Zosimus obierit die 26. Decembris ejusdem anni, & libellum tamen hunc acceperit ante obitum, nec acceperit priusquam suæ diœcesis Episcopis subscribendum mandasset, non videtur posse tempus, quo conscriptus est libellus, commodius collocari, quam in medio intervallo, quod ab missa tractoria Zosimi ad ejusdem obitum intercessit.

Scriptum a Juliano sex argumenta probant.

Jam vero scriptum a Juliano loquuntur hæ literæ quatuor, I.V.L.I. a Sirmondo, ut erant in codice manuscripto, ex figuris pene evanescentibus expressæ; & ut literæ silerent, quem alium auctorem posset demonstrare ratio temporis, scribendi occasio, stylus, spiritus scribentis & doctrina, ac locus Chrysostomi laudatus?

Ratio temporis.

Et ratio quidem temporis: nam confectum est certis argumentis, libellum hunc scriptum esse, missumque ad Zosimum ann. 418. Quo tempore duas se ad Zosimum literas de quæstionibus Pelagianorum dedisse Julianus affirmat, simulque aperte negat, primam ex duabus, quas Augustinus refellit, suam esse. Secundam agnoscit, sed neutra est ad Zosimum.

Occasio scribendi.

Deinde occasio scribendi: missus est enim ad Zosimum libellus nomine eorum, qui cum ad subscribendum damnationi hæreticorum, auctoritate summi Pontificis compellerentur, pertinaciter tamen detrectarent. Marius Mercator testatur literas, quas Julianus dedit ad Zosimum, unas saltem, eadem occasione conscriptas; nec verbo tantum testatur, sed unius quoque epistolæ fragmentum refert, Julianumque ita compellat: *Audi nunc & tu, & qui me, & te dignanter habuerint legere, quid contra hunc sensum tuum impiissimum, pravissimum, impudentissimum, petulantissimumque olim ipse pronuntiaveris, in epistola videlicet tua, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es mittere, quando conventus detrectasti, cum universa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Cælestiumque damnare.*

Lib. Subnot. cap. 7.

Stylus Juliani & spiritus.

Accedat, quod ipsemet Julianus prodat se satis, saltem eruditis oculis, non tantum stylo, quo utitur, metaphoris abundante, sed etiam scribendi spiritu, qui sæpe vel intumescit ad arrogantiam, vel in jactantiam vanescit.

Quid enim ista periodo metaphoricum magis? *Certum sit igitur apud sanctitatem vestram, quia quantumlibet hoc mare ventis flantibus intumescat, & amaris in nos fluctibus efferatur, nunquam integri judicii domum, quæ supra Christi justitiam fundata est, poterit commovere.*

In libel. part. 4. num. 9.

Quid arrogantius, jactantiusque homine summum Pontificem, & caput totius Ecclesiæ sic alloquente? *Hæc, ut nobis secundum regulam catholicam visum est, vestræ sanctitati conscripta transmisimus, quæ si aliter putatis tenenda, rescribite; sin autem contradici istis non potest, & tamen aliquis voluerit contra nos scandalum concitare, certa sit sanctitas vestra, nos ad audientiam plenariæ synodi provocasse.*

Ibid. num. 2.

Atque propria doctrina.

Nihil attinet dicere de doctrina, cum unicuique, vel obiter intuenti, constare possit, eandem hoc in libello contineri, quæ in aliis Juliani libris indubitatis, & præsertim in epistola ad Rufum Thessalonicensem, ubi totus est in laude liberi arbitrii, naturæ humanæ, nuptiarum, & sanctorum veteris Testamenti; iisdemque utitur testimoniis Scripturæ, imo & iisdem verbis, ut ex notis facile constabit.

Locus Chrysostomi laudatus.

Sed ut omnia alia indicia ancipitem facerent conjecturam, certam fidem facit prolatum Chrysostomi testimonium, quod contra peccatum originale in libello fidei primum, deinde in quarto libro adversus S. Augustinum a Juliano allatum est: iisdem enim verbis in utroque loco exponitur, prout videre est apud S. Augustinum.

Lib. 1. advers. Jul. cap. 6.

Cujusmodi notæ subjunguntur.

Porro autem; annotare in librum nihil admodum est in animo, præterquam quæ eruditionis sive historicæ, sive alterius exquisitioris fuerint, maxime cum ad alios fidei libellos animadversa sint hactenus plura, & in exponendis dogmatibus immorari nec deceat, nec etiam liceat. Id unum tamen conabor ostendere, quo defendam Augustini judicium, Julianum Nestorianæ hæresis, sin minus convinci, saltem in suspicionem merito, eamque non levem vocari posse.

Multa Julianus, perinde ac Pelagius & Cælestius, superfluo prosecutus est.

Idipsum præstitit Julianus in prima parte, quod Pelagius & Cælestius. *Multa, de quibus non interrogabatur, disseruit, & ab unitate Trinitatis, usque ad resurrectionem carnis. quod ab illo nemo quærebat, disputationem quantam voluit, terminavit.*

August. lib. de grat. Christ. cap. 32.

Non secutus est Romanum symbolum, sed orientale idque maligna mente.

CREDIMUS IN DEUM, &c.] Idem habet iisdem verbis Pelagius atque Cælestius: omnes vero; quod forte quispiam miretur, non Romanum symbolum vetus, ut decebat Latinæ gentis homines, sed Orientale, seu Nicænum secuti sunt. Nam in vetere Romano, teste Rufino Aquilegiensi, nulla mentio erat, neque *creatoris cœli & terræ, neque visibilium & invisibilium conditoris*: sed simpliciter legebatur: *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Verum intererat Pelagianorum Orientale sequi, partim ut se consortes facerent Nicænæ fidei; partim ut adversus Manichæos ea præmitterent, ex quibus maligne postea sumere conarentur argumenta, adversus peccati originalis defensores, quasi in hac parte Manichæis faverent.

In explicatione symboli.

Iterum maligna mente ad faciendam catholicis invidiam.

ET IN DOMINUM JESUM CHRISTUM, &c.] Pelagius cum Cælestio iisdem quoque verbis, eandem sententiam exprimunt, repetuntque, *omnia per Filium creata*: ut quanto magis invehuntur in Manichæos opinantes, invisibilia a bono Deo, visibilia a malo facta, tanto majorem catholicis, quos invidioso Manichæorum nomine appellaturi sunt postea, invidiam præparent.

De Spiritus sancti processione sentit cum Theodoro Mopsuesteno.

CREDIMUS ET IN SPIRITUM SANCTUM, &c.] Eadem verba sunt apud Pelagium, atque Cælestium, dicunt vero communiter de Patre procedere Spiritum, & silendo negant, ut opinor, procedere a Filio; quippe secuti communem magistrum Theodorum Mopsuestenum, cujus sunt hæc verba: *Et in Spiritum sanctum, quem neque Filium, neque per Filium existentiam accepisse putamus.*

Part. 4. symboli.

Et forte cum Nestorio de unione naturarum in Christo.

NON UT PER CONVERSIONEM DEUS, &c.] Pelagius & Cælestius. *Assumendo hominem, non permutando deitatem.* Dicuntur ista catholico sensu a Patribus adversus Apollinarium, ut Theologi solent interpretari; non carent tamen hoc in loco suspicione hæresis, ubi

afferuntur a Theodori discipulis, vtrique magistri sensum hæreticum catholica sententia tegentibus. Certe vox assumptionis, prout vsurpata est primum a Theodoro, deinde a Nestorio, suspecta fuit sancto Cyrillo, quippe quæ apud istos significaret vnionem pure moralem: quo sensu dicitur ab Evangelista Christus *assumpsisse Petrum, Jacobum, & Joannem.* Unde Felix Papa & martyr laudatus in Ephesina synodo: *Filius Dei*, ait, *non assumpsit hominem, vt esset alius præter ipsum: sed cum esset Deus perfectus, factus est simul & homo perfectus*, &c. Qua loquendi forma aiunt Scholastici sensum catholicum ab hæretico distinctum fuisse, quia Filius Dei non assumpsit hominem, sed humanitatem: homo enim personam significat, humanitas naturam. Nam si assumpsisset hominem, assumens alius esset ab assumpto: at si assumpsit humanitatem, vere homo factus est, & non est alius assumens quam assumptus.

In respons. ad Theodoretum & in epist. ad Successum.
Luc. 9. v. 28.
1. part. actione 1.

Ut ascendarat ad Deum homo, &c.] His verbis, quæ catholico sensu adhibentur a Patribus, ad significandam Verbi exinanitionem, & humanitatis evectionem, Nestorius tamen cum aliis Theodori discipulis abusus est, ad negandam ἕνωσιν φυσικὴν, & σχετικὴν puram supponendam. *Videt Deus*, inquit, *naturam collapsam, eamque deitatis potentia apprehendit elisam, & illam tenens, & manens quod erat, in altum sublevavit. Exempli causa quod dicitur, nosce, si jacentem levare volueris, nonne contingis corpus corpore, & te ipsum illi conjungendo, elisum eriges, atque ita illi conjunctus ipse manes, quod eras: sic & illud Incarnationis sacramentum.*

Rursus nestorianizat.
Sermone de Incarn. apud M. Mercat.

Ex duabus igitur substantiis, &c.] Eadem habent iisdem fere verbis Pelagius atque Cælestius, nisi quod Theodori venenum minus occulte tradunt. Aiunt enim: *Sic confitemur in Christo vnam Filii esse personam, vt dicamus duas esse perfectas atque integras substantias.* Quæ licet a catholicis passim vsurpata sint adversus Apollinarium, non carent tamen suspicione erroris, cum proferuntur ab hisce Theodori discipulis: his enim Theodorus atque Nestorius texerunt hæresim, qua duos in Christo filios astruere moliebantur, vt subtiliter animadvertit Marius Mercator. Et vero cum Nestorius vnius in Christo personæ meminisset, reprehensus est a Cyrillo, quia personæ nomen non physico, vt aiunt, sensu pro hypostasi, sed morali, prout significat quiddam juris, sumebat. Deinde non vnam simpliciter veterator personam dixit, quod notandum, sed vnam Filii. quo dicto potuit cavillari more Theodori ita loquentis: *Et neque duos dicimus filios, nec duos dominos, quoniam vnus Filius secundum essentiam, Verbum Dei, vnigenitus Filius Patris, cui iste conjunctus particepsque divinitatis, communem habet filii nuncupationem & honorem: nihilominus qui Dominus secundum essentiam Deus Verbum est, cui quia conjunctus iste & sociatus est, communionem habet honoris cum illo; & propterea neque duos dicimus filios, neque dominos duos, quoniam in manifesto existente, qui secundum essentiam Dominus & Filius est, inseparabilem habens ad eum conjunctionem & societatem, is qui pro nostra salute assumptus est, confertur tam nuncupationi quam honori & Filii & Domini, non sicut vnusquisque nostrum ex se existens appellatur filius Dei, vnde & plures filii Dei dicimur secundum beatum Apostolum Paulum; sed singulariter hoc habens, ideo quod Deo Verbo conjunctus est, dignitatis filii & dominationis particeps, aufert quidem omnino duorum dominorum & filiorum intelligentiam; præstat autem nobis in conjunctione Dei Verbi omnem habere fidem, omnemque intellectum & contemplationem. Ob hæc & venerationem ex Dei societate ab omni percipit creatura.*

Suspectus locus.
In ref. symb. Theod.
Epist. 1. ad Cyrillum lib. de recta fide ad Reginas n. 12. & vide notas ad 2. tract. Nestorii contra Pelag.
In symbol. n. 8.

Absque sola peccati macula, quæ naturalis non est, &c.] Eadem verba posuerunt Pelagius & Cælestius: omnes vero viam sibi faciebant hac loquendi forma, ad peccatum originale abnegandum. Vide quæ dicta sunt in notis ad caput 2. Subnotationum.

Maligna cautio.

Illa scilicet ratione, ut universum mundum, &c.] Proptius hic Pelagianorum error, quanquam & ipse a Theodoro acceptus est, venisse Christum, non vt auxilio, sed vt magisterio atque exemplo prodesset. *Solent*, inquit Augustinus, *dicere nobis, in eo Christum ad non peccandum præbuisse adjutorium, quia juste ipse vivendo, justeque docendo, reliquit exemplum.*

Pelagianus error de causa Incarnationis.
Lib. de grat. Christi c. 2. 17. 37. & 38. &c.

Non eus, sicut quidam volunt, causa peccati, &c.] Hac calumnia Cælestius catholicos onerabat, vnde Augustinus. *Proinde iste quod addidit nos dicere, Christum & a peccatis liberum non fuisse, sed carnis necessitate mentitum, & aliis maculatum fuisse delictis; viderit a quibus audierit, vel in quorum literis legerit. quod quidem fortasse non intellexit, & in sensum calumniosum malitia fallente convertit.* Legere sibi visus erat in dialogo Hieronymi, quod fugit Augustinum benigne amici verba legentem. Vide quid observatum sit ad libellum Pelagii.

Calumnia in catholicos.
Lib. 1. ad Bonif. cap. 14.

Hunc igitur secundum carnem dicimus passum, &c.] Pelagius & Cælestius. *Nos autem dicimus susceptum ita a Filio Dei passibile nostrum*, &c. Duas passionis Christi causas Julianus affert, vt mortem destrueret, & nobis viam resurrectionis aperiret, id est, propter remissionem peccatorum; & cæli viam aperiendam tacet, & tacendo reipsa negat mortuum ad promerendam nobis gratiam, qua non peccemus, & bene agamus. Pelagius vero profecto [illegible] de impassibilitate Filii Dei, & de vnione Verbi cum humana natura, quæ sit puta [illegible].

Consensio cum Nestorio.

Unam vitam sanctorum omnium fora, &c.] Idipsum Pelagius Cælestiusque iisdem verbis, & eo consilio, vt ea dogmate catholico evertere conarentur necessitatem gratiæ divinæ ad bene agendum, perinde quasi ex gratiæ divinæ confessione foret consequens, vt vel injustum, vel superfluum esset Dei judicium, fatoque fierent omnia, quæ ad pietatem & salutem, operante gratia divina, permererent.

Tegitur Pelagianismus de gratia.

Baptisma secundum exemplum, &c.] Pelagius. *Baptisma vnum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandum.* Cælestius. *Infantes debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam vniversalis Ecclesiæ, & secundum Evangelii sententiam confitemur, quia Dominus statuit regnum cælorum nonnisi baptizatis posse conferri*, &c. Julianus iterum. *Baptisma omnibus esse ætatibus necessarium confitemur.* Celebris est hic locus, & sæpe a S. Augustino tractatus, nec immerito: continet enim medullam Cælestianæ fraudis. Nam licet hæretici, vt responderent argumentis catholicorum,

Et de peccat. originali.
In libel. fid. part. 13.
Lib. de pecc. orig. cap. 5.
Lib. 1. ad Bonif. cap.

cotum, ex baptiſmo parvulorum peccatum originale probantium, fatetentur octo iſta, vnicum eſſe baptiſmi ſacramentom a Chriſto inſtitutum; illod omnibus ætatibus neceſſarium, & quidem tum ad veoiam peccatorum, tum ad regnum cælorum obtinendum; iiſdem verbis celebrari in infantibos, atque in majoribus; iofantes ipſos baptizari in remiſſionem peccatorum; eam eſſe regnlam vniverſalis Eccleſiæ, & Evaogelii ſententiam; parvulos egete Chriſti redemptione; Chriſtum pro ipſis quoqne mortuum: negaverunt tamen traduci peccatum ab Adamo in poſteros. Cæleſtius. *In remiſſionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco diximus, vt peccatum ex traduce firmare videamur*, &c. imo ad declinanda catholicorum argumenta, dicere ſolebanr, BAPTISMI MEDICINAM NON ESSE MUTANDAM PRO CAUSIS, SED OPERARI PRO PERSONIS; HABERE IN INFANTIBUS GRATIAM QUOD ADOPTAT, NON HABERE UNDAM QUOD ABLUAT; CHRISTUM QUOS FACIT CREANDO BONOS, FACERE INNOVANDO ADOPTANDOQUE MELIORES; NON BAPTIZARI PARVOLOS IN REMISSIONEM PECCATORUM, SED IN REGNUM CÆLORUM: HOC REGNUM, QUOD NON HABENT VIRES NATURÆ, CONFERRE LARGITATE GRATIÆ; SCIRE SE QUO PARVULI SINE BAPTISMO MORIENTES NON EANT, NESCIRE QUO EANT.

In libell. Romam miſſo apud Aug. l. de pecc. orig. c. 6.

Lib. 1. oper. imperf. c. 51. Hypog. lib. 5. Lib. 1. op. imp. cap. 51. Lib. 1. ad Bonif. c. 22. Cæleſtius in libello.

Pelag. apud Aug. lib. de pecc. orig. c. 21.

Et de impeccantia, atque remiſſione peccatorum.

EUM QUI POST BAPTISMUM PECCAVERIT, &c.] Idipſum Pelagius adverſus Novatianos. Cæleſtius. *Eum qui poſt baptiſmum lapſus fuerit, primo per reconciliationem, deinde per pœnitentiam credimus poſſe ſalvari.* Verum duplex vitium rexerunt ſententia catholica. Alterum Cæleſtius, *quod pœnitentibus venia non daretur ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundum merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia*; alterum communi omoes ſententia: inde nimirum efficere conati ſuam αἰναμαρτησίαν.

Lib. de geſt. Palæſt. cap.

De canone librorum ſacrorum.

NOVUM ET VETUS TESTAMENTUM, &c.] Iiſdem verbis Pelagius & Cæleſtius, omnes maligne, licet in ſpeciem pie: cum enim Manichæi vetus Teſtamentum ex toto, novum ex aliqua parte rejicerent, conati ſunt Pelagiani defenſoribus peccati originalis, quos ſocietatis cum Manichæis accuſabant, eamdem invidiam facere, perinde quaſi ſentire deberent contra Pelagianos, etiam in hac parte. Vide quæ dicta ſunt in notis ad libellum Pelagii invidiam facientis S. Hieronymo.

Porro autem non nemini poſſet mirabile videri, quomodo aſſetant hæretici, ſe in illo numero librorum recipere ſacram ſcripturam, quem Eccleſiæ catholicæ tradit auctoritas: nam vel in Romanum canonem reſpiciunt, quem Innocentius I. ad Exuperium Toloſanum miſit; vel in Africanum, qui Romano plane ſimilis habetur in concilio Carthaginenſi, quod tertium vulgo dicitur: vterque vero librum Sapientiæ inter canonicos complectitur, cum tamen non cenſeretur ab iis hominibus, de quibus Hilarius ad Auguſtinum ſcripſit. Verum admirationis cauſa facile tollitur, ſi Pelagiani ipſi a Maſſilienſibus diſcernuntur: illi enim librum Sapientiæ in canonem retulerunt, quamquam non admodum affirmanter, vt ex opere imperfecto de Juliano conſtat; iſti rejecerunt, poſtquam ſuis rebus incommodare ſenſerunt.

Epiſt. 3. cap. 7.

Epiſt. quæ præfigitur lib. de prædeſt. SS.

certe alius alibi canon ſacrorum librorum tunc temporis recipiebatur.

Sed hinc oritur quæſtio, quem ea tempeſtate canonem Gallicana Eccleſia ſequeretur; an Hieronymianum, in quo liber Sapientiæ non cenſebatur; an Romanum, in quo erat. Reſpondendum puto, non eumdem apud omnes Galliarum Eccleſias ſervatum, ſed Hieronymianum in quibuſdam, in nonnullis alium: ideoque Exuperium in tanta differentia ab Innocentio petiiſſe, quem ſequi deberet.

Quis fuerit ea tempeſtate in Eccleſia Gallicana.

Opinor igitur in ea ſaltem parte, vbi degebant illi, de quibus Hilarius ſcribebat, canonem Hieronymianum auctoritatem habuiſſe. Quis enim credat abhorruiſſe a communi ſenſu Eccleſiarum, in quibus vivebant, ſanctos illos viros, qui tunc in Galliis Auguſtino adverſabantur.

Epiſt. cit.

Quod ſi quis iterum quærere voluerit, quem canonem ſequeretur ea tempeſtate Italia, reſponſum accipiet ab Innocentio I. reſcribente ad Exuperium: eumdem enim recenſet numerum librorum canonicorum, quem Tridentina ſynodus, & Eccleſia catholica nunc recipit. Unde redarguas hæreticorum hujus temporis audaciam, qui libros Machabæorum a *canone ſanctarum ſcripturarum* repellunt, cum initio quinti ſæculi in eo cenſerentur.

Quis in Italia.

Epiſt 3. c. 7.

Pars altera libelli reſpondet omni ex parte epiſtolæ a Juliano ad Rufum Theſſalonicenſem ſcriptæ eodem tempore, & eorumdem Epiſcoporum nomine. Continentur enim & in hac, & in illa *nebulæ*, verba ſunt Auguſtini, *quæſtionum, in quibus Pelagianorum apud homines ſimpliciores, ſive tardiores, ſive ſanctis literis minus eruditos, impietas deliteſcat. Hæ ſunt nebulæ de laude creaturæ, laude nuptiarum, laude legis, laude liberi arbitrii, laude ſanctorum, quaſi quiſquam noſtrum iſta vituperet, ac non potius omnia in honorem creatoris & ſalvatoris debitis laudibus præ ticet.*

Qualis altera pars libelli.

Lib. 3. ad Bonif. c. 2.

Vide cap. 9. & cap. 10.

Obſervandum porro, quam ſubtiliter Auguſtinus omnes hæreſis Pelagianæ partes ad tria capita revocet, ad quæ confirmanda, oſtendat hæc & alia ejuſmodi plurima e Pelagianis referri; *ne ſit peccatum originale; vt gratia Dei, qua juſtificamur, non gratis, ſed ſecundum merita noſtra dari dicatur; vt in homine mortali tanta ſit aliquando juſtitia, vt ei non ſit neceſſaria, etiam poſt regenerationis lavacrum, donec vitam iſtam finiat, remiſſio peccatorum.*

Ibid.

Nam, vt ait, *in his omnibus quidquid dicunt de laude creaturæ atque nuptiarum, ad hoc referre conantur, vt non ſit originale peccatum. Quidquid de laude legis & liberi arbitrii, ad hoc, vt gratia non adjuvet, niſi meritum, ac ſic gratia jam non ſit gratia. Quidquid de laude ſanctorum, ad hoc, vt vita mortalis in ſanctis videatur non habere peccatum, nec ſit eis neceſſarium pro dimittendis debitis ſuis precari Deum.* Et poſtea: *Ad hæc tria mala homines incautos, & ineruditos quinque illorum bonorum fraudulenta laude ſeducunt. De quibus omnibus ſatis me exiſtimo reſpondiſſe eorum crudeliſſimæ, & impiiſſimæ, & ſuperbiſſimæ vanitati.*

Lib. 4. c. 2.

Ibid. c. 7.

DIVINÆ LEGIS MANDATA O DEI JUSTITIAM.] Pelagius Juliano concinit: *Execramur etiam eorum blaſphemiam*, &c. in epiſtola ad Demetriadem. *Aſcribimus iniquitatem juſto, pio crudelitatem, dum eum primo impoſſibile aliquid præcepiſſe conquerimur. Deinde pro his damnandum putamus hominem, quæ vitare non potuit, vt quod etiam*

De poſſibilitate præceptorum Dei.

Cap 16.

suspicari sacrilegium est, videatur Deus non tam nostram salutem quæsivisse, quam pœnam, &c. Cælestius ratiocin. 15. *Certe Deus justus est, negari enim non potest. Imputat autem Deus homini omne peccatum; & hoc quoque confitendum puto, quia neque peccatum est, quidquid non imputabitur in peccatum. At si est aliquod peccatum, quod vitari non possit, quomodo justus Deus dicitur, si imputare cuiquam creditur, quod vitari non possit?*

Apud Aug. lib. de perf. just.

De impeccantia. *Apud Aug. l. de gest. c. 6.*

FATEMUR UNIVERSA POSSE COMPLERI, &c.] Idipsum habet vterque alius hæreticus; sed Pelagius omnium mentem aperuit in synodo Diospolitana. *Posse quidem hominem esse sine peccato, & Dei mandata custodire, si velit, diximus: hanc enim possibilitatem Deus illi dedit. Non diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia vsque ad senectam, qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus proprio labore, & Dei gratia, possit esse sine peccato, nec per hoc tamen in posterum inconvertibilis.* Quæ verba cum examinasset Augustinus, ea non tantum ambigua, sed etiam erroris plena demonstravit.

Lib. de gest. c. 7. & seqq. & lib. toto de gratia Christi.

De gratia Dei.

QUÆ OMNIBUS BONIS ACTIBUS, &c.] Julianus de gratia Dei pauca scripsit, & ea quidem ex sola fere occasione, si librum de amore excipias, quippe qui Cælestianus magis fuerit, quam Pelagianus, vt dictum est. Objicienti certe Augustino, quod gratiam Christi tolleret, ita respondit, vt mentem proderet, gratiamque Christi, propter quam conferendam venit in hunc mundum, revocaret ad creationem, incarnationem, adoptionem in baptismo, exemplum, & remissionem peccatorum. Locus dignus est, qui consulatur.

Dissert. 2. in Juliano.
Lib. 1. op. imperf. cap. 94.

Semina Semipelagianismi.

QUAM TAMEN GRATIAM, &c.] His & consequentibus verbis Julianus videri potest jecisse semina, ex quibus postea originem Semipelagianismus duceret. Legendus super ea re Prosper, tum in epistola ad Augustinum, tum in libro contra Collatorem, & in responsionibus ad objecta contra gratuitam prædestinationem Dei. Non patitur hic locus de tam copioso argumento disserere adversus indoctas nonnullorum de Semipelagianorum erroribus assertiones.

Laus naturæ. *Lib. 4. ad Bonif. c. 2.*

NATURAM HOMINIS, &c.] Hunc locum admirabiliter illustrat Augustinus, vbi aperit quæ ad laudem naturæ humanæ dicerent Pelagiani, & quo consilio ea congererent. *Laudem creaturæ*, inquit, *quod ad genus humanum attinet, vnde nunc quæstio est, his sententiis exequuntur: quod nascentium conditor Deus sit, filiique hominum opus sint Dei, & peccatum omne non de natura, sed de voluntate descendat. Huic laudi creaturæ applicant, quod omnibus ætatibus dicunt esse baptismum necessarium; vt scilicet illa creatura in Dei filios adoptetur, non quod aliquid ex parentibus trahat, quod sit lavacro regenerationis expiandum. Huic laudi adjungunt, & quod Christum Dominum nulla dicunt macula peccati fuisse respersum, quantum attinet ad ejus infantiam; quia ejus carnem ab omni peccati contagione purissimam, non excellentia propria & gratia singulari, sed communione naturæ, quæ omnibus inest infantibus, asserunt. Eo pertinet etiam, quod de animæ origine inferunt quæstionem, sic animæ Christi coæquare molientes omnes animas parvulorum, quas volunt esse similiter nulla peccati macula aspersas. Propter hoc etiam dicunt ex Adam nihil mali transisse per cæteros, nisi mortem, quæ non semper est mala, inquiunt, cum & martyribus sit causa præmiorum, & vel bonam, vel malam mortem dici faciat, non resolutio corporum, quæ excitabuntur in omni genere hominum, sed meritorum diversitas, quæ de humana libertate contingit.*

Laus item nuptiarum.

NUPTIAS DEO AUCTORE, &c.] Eadem scripserat ad Rufum, referente Augustino in hæc verba: *Nuptias vero secundum Scripturas laudant, quia Dominus in Evangelio loquitur: Qui fecit ab initio, masculum & feminam fecit eos; & dixit: Crescite, & multiplicamini, & replete terram; quamvis hoc non in eo loco Evangelii, sed tamen in lege sit scriptum. Addunt etiam: Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. quæ verba evangelica agnoscimus.*

Matth. 19. v. 4. Genes. 1. v. 28.

PROPRIA DIGNITATE CARET, &c.] Eadem sententia habetur lib. 4. oper. imperf. in quo Julianus Augustinum Joviniano componit, pejoremque ostendere conatur his verbis: *Ille dixit boni esse necessitatem, tu mali. Ille ait per mysteria homines ab errore cohiberi; tu vero nec per gratiam liberari. Ille virginitatem Mariæ partus conditione dissolvit; tu ipsam Mariam diabolo nascendi conditione transscribis. Ille meliora bonis æquat, id est, integritatem connubio; tu vero commixtionem conjugii morbidam vocas, & castitatem fœdissimæ rei collatione depretias: nec gradum inter hæc addis, non vtique bono virginitatem, sed malo præferens. Est autem vilitatis extremæ, nisi teterrime comparatum placere non posse*, &c.

Cap. 121.

Rejectio peccati originalis.

NATURALE PECCATUM.] Pelagiani peccatum maluerunt naturale dicere, quam originale, vt tanto facerent majorem invidiam peccati originalis defensoribus, quanto viderentur propiorem habere cum Manichæis affinitatem, qui malam esse dicerent hominis naturam. Vide quæ attulimus ex Augustino in notis ad primam partem, num. 6.

Augustinus curiose collegit non tantum testimonia Scripturæ, sed etiam argumenta, quibus Pelagiani peccatum originale oppugnabant; idque præstitit cum alibi passim, tum præcipue lib. 2. advers. Jul. *Dicitis*, inquit, *nos asserendo peccatum originale, diabolum dicere hominum nascentium conditorem, damnare nuptias, negare in baptismo dimitti universa peccata, Deum crimine iniquitatis arguere, desperationem perfectionis ingerere*, &c.

Cap. 1.

Cujusmodi tertia pars libelli.

Tertiam partem libelli veteratorie posuit Julianus in iis reprobandis, qui partim adversus catholicam fidem de Trinitate, partim suis dogmatibus contraria sentiebant: sed tam nequiter id præstat, vt facto magis quam verbo calumniam faciat catholicis sibi adversantibus, quasi eadem cum hæreticis omnium odio laborantibus dicerent.

Maligna damnatio Arianorum.

ARIANOS, &c.] Ut Nicænæ synodo se cum suis consentire ostenderet, omni ex parte ὁμοούσιον confitetur, rejectis hæreticis, qui vel pluralitatem personarum, vt Sabelliani; vel divinitatem, vt Eunomiani; vel consubstantialitatem, vt Macedoniani & Ariani oppugnabant. Deinde ex omnibus aliis hæresibus notas apud Latinos, quatuor eligit quas condemnet, Apollinaris, Novatiani, Joviniani, & Manichæi, vt inde faceret invidiam catholicis peccati originalis defensoribus; perinde ac si ex hac defensione foret consequens, vt societate conjungerentur, vel cum Apollinario, qui animas sicut corpora traduci putabat; vel Novatiano & Joviniano, qui inflexibilem hominis voluntatem dicere videbantur; vel cum Manichæo, qui malam asserebat naturam.

Apollinaristarum.
Hieron. ep. 25. apud August. Epist. 1. ad S. Celest. vbique passim.

Apollinaristas eorumque similes.] Nota voces istas duas, *eorumque similes*: indicant enim calumniosam Juliani mentem, nam cum duas Apollinarius fecerit suæ hæresis partes, alteram, quod Christo Verbum fuerit pro mente humana; alteram, quod a parentibus non minus anima quam corpus traducatur. Utramque catholicis affinxit hæreticus; sed aliam cum Nestorio, aut Theodoro potius magistro, catholicis omnibus aliam Augustino, &c. cæterisque peccati originalis defensoribus.

Hinc autem intellige vnam de tribus causis, cur Apollinaris voluerit Christo Verbum esse pro mente humana: non videbat quippe, quomodo, si anima esset ex traduce, quod omnino asserendum putabat, vt peccatum originale defenderetur, suum Christus non haberet peccatum originale cum anima traductum. Intellige pariter cur Theodorus Mopsuestenus tam acriter insectaretur Apollinarium, nec tamen tanto studio veritatis catholicæ, quanto amore suæ hæresis, qua nullum dicebat esse peccatum originale, cui vehementer Apollinarius repugnabat.

Num. 7.
Seß. 14. c. 1.

Novatianos, &c.] Et hic quoque maligne petuntur catholici: tum enim duas itidem sive Novatus, sive Novatianus voluerit esse sui erroris partes; vnam, vt testatur Tridentinum concilium, qua negaret, datam esse a Christo Ecclesiæ potestatem remittendi peccata post fidem, id est, post baptismum commissa; alteram, quæ colligitur ex veteribus scriptoribus, ne a Deo quidem remitti omnia peccata, sed leviora tantum, graviora vero puniri semper. In vtramque videtur respexisse Julianus, vt in crimen vocaret defensores peccati originalis, quasi vellent, neque per pœnitentiam cordis, neque per sacramentum pœnitentiæ, peccata, vel omnia, vel omnino tolli; propterea quod, ob remanentem in homine concupiscentiam, contenderent, neminem esse in hac vita, qui non egeat quotidie dicere: *Dimitte nobis debita nostra.*

Jovinianistarum.

Jovinianistas.] Pelagius paulo aliter: *Liberum sic confitemur arbitrium*, &c. Etsi vero dixerit a Joviniano asseri, hominem non posse peccare, cum id ab eo non sit assertum simpliciter, sed cum hac exceptione, post susceptum lavacrum regenerationis; non videtur tamen idcirco aliter sensisse de hac hæresi, quam vel Augustinus, in libro *de hæresibus*, vel Hieronymus, in operibus adversus Jovinianum, vel Julianus ipse, in confessione fidei, aliique ejusdem ævi scriptores: verbo enim attigit, quod cum restrictione intelligi facile posset ab omnibus, non ignaris hæreseos vix non adhuc vigentis.

Lib. 1. ad Bonif. c. 2.
Lib. 4. op. imperf. c. 121. & ſ.

Julianus Augustino objecit societatem erroris cum Joviniano, propterea quod scripsisset, *non posse hominem boni aliquid velle, nisi adjuvetur ab eo, qui malum non potest velle.* Dictum enim interpretatus est, quasi sanctus doctor voluisset, ab eo, qui Dei gratiam accipit, non tantum voluntatem bonam, quam Deus habet, sed etiam modum habendæ voluntatis bonæ, quæ necessitas, participari. Vide super ea re prolixam inter Julianum & sanctum Augustinum altercationem.

Manichæorum.

Manichæos etiam.] De discernendis a fide catholica Manichæorum deliriis, ita disputat in vtroque opere adversus Julianum sanctus Augustinus, vt non sit aliunde major lux speranda, qua pervideantur nefariæ impietatis mysteria. Porro Julianus ait Manichæos sentire, animam hominis a bono Deo fluxisse, carnem a malo, ideoque alteram alteri continenter pugnare: cum tamen sanctus Augustinus hanc pugnam scribat a Manichæis refundi in disparem duarum animarum in vno homine naturam. Verum potuit Julianus nomine carnis animam carnalem, quæ a malo Deo esset, intelligere.

Lib. de duabus animabus.

Et catholicorum, quibus Julianus inituit calumnias novem.
Apud August. lib. 1. ad Bonif.

Eorumque similes, &c.] Eadem omnino sunt apud Cælestium in epistola ad clericos Romanos. Accedit vero Julianus ad faciendas catholicis defensoribus peccati originalis novem calumnias: accusat enim quasi assererent, nuptias ab auctore diabolo extitisse; illarum filios diabolicæ arboris esse fructus; omnes vsque ad Christi passionem propter id, quod de matrimonii voluptate suscepti sunt, a diabolo jure æquissimo possideri; Filium Dei tantummodo a tempore passionis generi humano cœpisse prodesse; peccata non penitus deleri in baptismo; sanctos veteris Testamenti cum peccato de hac vita migrasse; hominem in peccatum necessitate præcipitari; Salvatorem necessitate carnis fuisse mentitum; & propter ejusdem impedimentum non potuisse omnia, quæ volebat.

Cap. 53.

Nuptias ab auctore diabolo, &c.] Hanc calumniam vt removeret a catholicis Augustinus, scripsit duos libros ad Valerium comitem, de quibus consule lib. 2. Retractationum. Adversus primum Julianus composuit quatuor libros; octo adversus secundum, quibus respondit Augustinus vtroque contra Julianum opere. Vide dissert. 1.

Locus emendatus.
Apud August. l. cont. Jul. c. 12.

Matrimonii voluptate.] Legebatur, *voluntate*, sed vitiose. Sic enim Julianus ipse: *Si Apostolus de traduce peccati loquebatur, nunquam congruentius diceret. Ideo pertransiit peccatum, quia omnes sunt de conjugum voluptate generati.*

Eccl. part 17.
Lib. 3. ad Bonif. c. 6.

Salvatorem, &c.] Pelagius iisdem fere verbis: *Anathematizamus etiam illos, qui Dei Filium necessitate carnis*, &c. Illud ipsum catholicis objicienti Juliano in epistola ad Rufum ita respondit Augustinus, vt simul ostenderit, & quo ex loco Apostoli a catholicis allato desumpta sit objiciendi occasio, & quomodo locus, alioquin difficilis, sit intelligendus. *Quem justum advocatum*, ait, *absit vt dicamus, sicut isti calumniantur, carnis necessitate mentitum; sed dicimus eum in similitudine carnis peccati de peccato damnasse peccatum. Quod fortasse isti non intelligentes, & calumniandi cupiditate cæcati, quam diversis modis peccati nomen in Scripturis sanctis poni soleat, ignorantes, peccatum Christi affirmare nos jactant. Dicimus itaque Christum, & nullum habuisse peccatum, nec in anima, nec in carne, & suscipiendo carnem in similitudine carnis peccati de peccato damnasse peccatum. quod subobscure ab Apostolo dictum duobus modis intelligitur*, &c.

Declinat invidiam objectorum a catholicis.

Sed et si quis dicit.] Accedit deinceps ad ea damnanda, quæ catholici ex Pelagianorum dogmatibus concludebant. I. Homines sine Dei gratia, vel adjutorio posse peccata vitare. II. Parvulos vel baptismo non indigere, vel non iisdem sacramenti verbis debere ipsis, ac majoribus conferri. III. De duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata, non egere baptismatis gratia. IV. Neque per Adam omne genus humanum mori, neque per Christum omne genus humanum resurgere. Ea vero damnat verbis subdolis, vt pluribus in locis

demonstrat de aliis Pelagianorum scriptis Augustinus.

Argumenta quinque, quod Julianus cum Nestorio senserit de Christo. Primum.

Priusquam fiat transitus ad notas in quartam partem, exolvendam puto fidem, qua promisi me ostensurum Nestoriani erroris Julianum posse convinci, aut certe in suspicionem vehementem vocari. Istud vero conficio quinque argumentis. Nam primo Julianus conjunctus est Theodoro Mopsuesteno Nestorioque arctissima necessitudine: vixit enim apud vtrumque familiariter, & apud Theodorum quidem in Cilicia, cum opus postremum contra Augustinum scriberet; apud Nestorium vero, quamdiu per Imperatorem licuit esse Constantinopoli. Fuit autem vtriusque ea indoles, eaque hominum suas opiniones depereuntium insania, vt neminem amarent, nisi consentientem; omnes despicerent, qui aliter sentirent; adversantes furiose odissent.

Secundum.

Theod. in symb. Nest. anath. 1.

Ibidem.

Serm. 1.

Deinde in explicando Incarnationis mysterio, iisdem cum vtroque Christi hoste verbis vtitur: vsurpat enim *assumptionis* nomen, tunc temporis invidiosissimum, & ab vtroque hæretico adhibitum. Illud ipsum nomen conversioni opponit, *non vt per conversionem Deus esse desineret, sed per assumptionem carnis inciperet esse homo.* Nestorius. *Si quis ipsum Deum Verbum dixerit versum esse in carnem, quam suscepit, vt inveniretur vt homo*, &c. Julianus. *Vt ascenderet ad Deum homo, Deus descendit ad hominem.* Nestorius. *Vidit Deus naturam collapsam, eamque deitatis potentia apprehendit elisam, elisamque tenens, & manens quod erat, in altum sublevavit*, &c. Quid multa? Non aliis verbis explicat œconomiam Incarnationis, quam quæ Theodorus & Nestorius vsurparunt, ambiguis illis quidem, & in vtramque partem flexibilibus, sed tamen compositis ex arte Pelagianorum, quibus erat solemne ita loqui, vt pro tempore & loco consonare possent auditorum menti.

Tertium.

Tertio, rejicit nominatim hæreticos, qui contra Trinitatis fidem senserunt, Arianos, Sabellianos, Eunomianos, Macedonianos, eisque dicit anathema; quod non dicit tamen, neque Paulo Samosateno, neque Photino, neque aliis ejusmodi Christum purum esse Deum blasphemantibus.

Quartum.

Quarto, quos nominatim execratur hæreticos, Arianos, Apollinaristas, & Manichæos, horum communionem Nestoriani catholicis, per calumniam quidem, sed frequenter & vbique passim objiciebant. Imo, quod animadversione dignum, Apollinaristas & Manichæos ita damnat, vt addat continuo EORUMQUE SIMILES, qood solebant Nestoriani.

Quintum.

Quinto, non alium finem Incarnationis statuit, quam qui assertus a Nestorianis, nimirum vt Christus præiret exemplo cæteris hominibus, sibi similibus.

Examinatur Augustini ratiocinium.

Lib. 4. op. imperf. c. 83.

Quid cætera speciatim persequar, quæ quisque legendo facile animadvertat? Augustinus certe graviter hominem hunc vrget negantem, vt quidem videtur Augustino, in Virginis vtero conjunctas esse naturas duas, sed conjonctionem postea meritis voluntatis concessam esse. Dignus est locus, qui exscribatur, licet prolixior: in eo enim Augustinus Julianum Deiparæ virginis hostem esse nititur ostendere. *Dicis claro testimonio perdoceri*, quod suscepri hominis justitia Filio Dei, non de naturæ diversitate, sed de voluntaria actione substiterit. *Itane vero, ne hoc quidem Christus diversum habuit in natura, quod ita ex Virgine natus est, vt jam esset, non solum hominis, sed etiam Dei Filius? Ergone ista susceptio, quæ Deum & hominem vnam fecit esse personam, nihil illi homini valuit ad excellentiam justitiæ, quam dicis ei de voluntaria actione substitisse? Siccine vos contra Dei gratiam defensio liberi arbitrii præcipites agit, vt etiam ipsum mediatorem, vt esset Filius Dei vnicus, voluntate sua meruisse dicatis, & falsum esse, quod tota confitetur Ecclesia, credere se in* JESUM CHRISTUM, *Filium Dei Patris omnipotentis, vnicum Dominum nostrum, natum de Spiritu sancto ex Maria virgine? Secundum enim vos non a Verbo Dei homo susceptus est, vt ex Virgine nasceretur; sed natus ex Virgine, sua postea voluntatis virtute profecit, & fecit, vt a Verbo Dei susciperetur, non talem ac tantam voluntatem illa susceptione habens, sed ad illam susceptionem tali ac tanta voluntate praveniens. Nec Verbum caro factum est in vtero Virginis, sed postea merito ipsius hominis, & ejus humana voluntariaque virtutis. Ex quo vos sequitur etiam illud, vt quomodo illum creditis a Verbo Dei propterea susceptum esse, quia voluit: sic multos credatis ita suscipi potuisse, si etiam ipsi similiter voluissent, vel posse, si velint, ac per hoc segnitia humana voluntatis fieri, vt ille vnicus sit, cum plures esse possent, si homines vellent. Hæc si dicitis, vbi est vestra frons? Si non dicitis, vbi est hæresis vestra?*

Quod difficile videtur.

Verum difficile est intelligere, qua ratione sanctus doctor ex verbis Juliani conficere potuerit, quod conatus est. Verba enim videtur accepisse in sensum alienum: nam Julianus id vnum suis verbis significare voluit, vt ex ipso contextu apertum est, Christum opera pietatis justitiæque, non necessitate naturæ, quam diversam a nostra nactus esset, sed voluntate libera exercuisse quod verum est, & ad id quod agebatur, apprime conducens. Neque vero aliter sentire potuit, siquidem naturarum conjunctionem, qua Christus est Deus homo, factam dicere debuit in vtero Virginis, cum ex Maria semper virgine natum asserat eum, qui secundum divinitatem nunquam defuit Patri. Posset igitur aliqois opinari, Augustinum idipsum sensisse de novis Pauli Samosateni sectatoribus, quod omnes communiter de Paulo, qui suis Christum meritis profecisse docuit in appellationem Filii Dei: nec enim adhuc exercuerat sese adversus hoc hæreticorum genus, qui etsi Christum putarent esse purum hominem, ex virgine tamen asserebant produisse conjunctum Verbo Dei, qualitercumque tandem conjonctus foret. Verum hac de re dicemus copiosius ad posteriorem partem operum Mercatoris, vbi futura est dissertatio de hæresi Nestorii, quam Cassianus, scriptorque epitaphii hæresis Nestorianæ ac Pelagianæ, aliique non pauci, propter anticipatam opinionem, non satis intellexerunt.

Et forte præjudicio non certo innixum.

Pro Juliani defensione afferre posset quispiam nonnulla confessionis verba, quibus contra Nestorium loqui videatur: ait enim, *missum esse Dei Filium, natum ex Maria semper virgine, redemisse mundum patiendo, mortuum esse, ac surrexisse, vt mortem destrueret*; quæ Nestoriani ferre non poterant. Verum cum hæc eadem verba Theodorus, imo & Nestorius aliquando vsurpaverint, dissimulare possunt hæresim, purgare non possunt, vt ea, quam promisimus, dissertatione manifestum fiet.

Quæ in quarta parte libelli notanda.

Tota fere quarta pars libelli dissertatione 4. quæ de subscriptionibus est, explicatur: quare

brevius singula attingenda sunt, imo eatenus tantum, quatenus vel ad historiam spectant, vel iis, quæ sunt apud Augustinum, respondent.

De libellis Pelagii & Cælestii.

HÆC AUTEM OMNIA, &c.] Alludit ad libellos Pelagii, Cælestiique, & præsertim ad literas Pelagii ad Innocentium, quibus versipellis hæreticus mentem suam sic exponere videri voluit, ut perpetuum faceret fucum, verbis nempe ambiguis, & propter significationis amplitudinem commutabilibus in varios sensus. Vide Augustinum *lib. de gratia Christi*, in quo & libellum, & literas Pelagii examinat.

HÆC UT NOBIS, &c.] Insolens periodus, & ei similis, quæ est in capite ultimo libri primi ad Bonifacium, quaque suam ad clericos Romanos epistolam Cælestius clausit.

Provocatio ad synodum œcumenicam. Lib. 4. ad Bonifac. c. ult.

NOS AUDIENTIAM PLENARIÆ SYNODI, &c.] Huic provocationi respondit sanctus Augustinus, simulque tria docuit notatu dignissima. Primum, non esse opus synodo, ut hæresis aperta damnetur; alterum, longe plures hæreses judiciis particularibus, quam universalibus synodis extinctas; postremum, hæreticos propter superbiam urgere, ut congregetur synodus, perinde quasi tales sint, propter quos totus orbis commoveri debeat.

Exprobratio iniqua conjecta in summum Pontificem.

ILLUD AUTEM, &c.] Plenissimus est hic locus malignæ cujusdam impudentiæ: exprobrat enim summo Pontifici impurus homo, quod in eo peccasset ipse, in quo peccantes Africanos castigasset, quibus exprobraverat præceps in causa Pelagii & Cælestii judicium. Utitur quoque ad contumeliæ augmentum, iisdem Scripturæ testimoniis, imo & iisdem verbis, quæ usurpaverat Zosimus in epistola 2. ad Africanos, de causa Pelagii & Cælestii.

Apud Baron. in annal. ad ann. 417. num. 25.

De subscriptionibus imperatis querela.

SIC ABSENTUM DAMNATIONEM SUBSCRIBERE, &c.] Propter hæc aliaque superiora verba, moveri potest non abs re quæstio, an in alia quoque alterius hæresis causa imperata sit subscriptio damnationi, non tantum dogmatum, sed etiam auctorum, cum de sensu librorum ab ipsis scriptorum, non perinde ac Ecclesia, nonnulli auctorum patroni sentirent, causarenturque ob Dei timorem & caritatis christianæ legem, se non posse damnare, quos catholice sentire crederent. Respondendum, id ipsum contigisse in causa Nestorii, quod ostendemus in observationibus, ad secundam partem operum Marii Mercatoris.

Locus Exodi illustratus.

NON CREDES AUDITUI VANO, &c.] Locus ille Exod. 23. qui secundum Septuaginta a Zosimo quoque affertur, sic se habet in vulgatis codicibus: *Non suscipies vocem mendacii, nec junges manum tuam, ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum; nec in judicio plurimorum acquiesces sententiæ, ut a vero devies.*

Tractoria Zosimi cujusmodi fuerit.

QUOD BEATÆ MEMORIÆ JOANNEM, &c.] Opinor Zosimum tres fecisse partes tractoriæ suæ, quarum prima contineret totam Pelagii Cælestiique causam, cum omnibus utriusque hæretici, sive argumentis, sive sententiis; secunda definitionem fidei ad singulas controversiarum motarum partes; tertia auctoritates sanctorum, quibus definitio consentiret. Quod de prima dicimus, probatum est dissertatione 4. Quod de secunda, constat ex fragmentis hujus decretalis epistolæ, quæ idcirco *regularis auctoritas* appellata est. Quod de tertia, colligitur non obscure ex hoc libelli loco.

Porro autem ex hac tractoria desumptum videtur a consequentibus, sive summis Pontificibus, sive Patribus, sive conciliis, exemplum subjiciendi testimonia Patrum definitioni dogmatum, ut una omnium ætatum fides fuisse probaretur. Vide epistolam Leonis Magni ad Leonem Augustum de Nestorio & Eutychete; tractatus Cyrilli de recta fide ad Theodosium & ad Reginas; ejusdem responsionem ad objecta adversus anathematismos, concilium Ephesinum act. 1. Theodoretum in Eranište, &c.

Et vero hanc tenuit Ecclesia tunc temporis, imo semper, agendi rationem adversus emergentes hæreses, ut, quod aiebat Capreolus Carthaginensis, *expugnata novitate antiquitas defenderetur*: &, quod scripsit Sixtus pontifex Joanni Antiocheno, *nihil liceret novitati, quia nihil addi conveniat vetustati*: ideoque ex libris majorum definitiones proferrentur, sic tanquam ex sacro quodam thesauro, in quo asservatur religiose depositum illud divinum, de quo Apostolus ad carissimum discipulum: *O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes circa fidem exciderunt.* Vide Vincentium Lirinensem in Commonitorio, & ea parte maxime, qua exponit dictum Apostoli: *An a vobis Verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit?* &c.

1. part. conc. Ephes. act. 1.

1. Tim. 6. v. 20.

1. Cor. 14. v. 36.

De homilia Chrysostomi ad Neophytos.

BENEDICTUS DEUS, &c.] In dissertatione 1. diximus, hanc Chrysostomi homiliam, eadem versione lectam fuisse temporibus Augustini, qua nostris.

Fragmenta alterius epistolæ, a Juliano missæ ad Zosimum.

Cap. 6. & 9.

Non erit, opinor, alienum a loco, in quo sumus, afferre quæ Mercator ex altera Juliani ad Zosimum epistola excerpsit, & in librum Subnotationum conjecit: epistolas enim duas scripsisse se ad Zosimum Julianus ipse agnoscit, apud Augustinum in opere imperfecto. Et ambæ in eundem scopum collineant, non una tamen ratione, siquidem prior professionem fidei continet, posterior damnationem quinque propositionum Cælestii, sed alieno sensu acceptarum: ut videatur utraque, & summo Pontifici injuriosa, cui censuram suam exprobrat, velut iniquam; & Pelagium Cælestiumque excusare, tanquam alio sensu, quam censores intellexissent, locutos; & factum approbare Juliani sociorumque Episcoporum, qui pertinaciter detrectassent tractoriæ Zosimi subscribere, hoc est, ut ipsi aiebant, ferre sententiam contra præceptum apostolicum in eos, qui se libellis purgarent, catholicos confiterentur, & damnabilia sibi objecta condemnarent. Posterior certe videri potest alterius, sin minus complementum quoddam necessarium ad rem peragendam, saltem vel appendix, quæ cognata sit, vel nota, quæ illustret.

Lib. Subnot. cap. 6.

Mercator igitur hæc inde excerpsit: *Audi nunc quid olim ipse pronunciaveris in epistola, quam ad sedem apostolicam illo tempore ausus es transmittere, quando conventus detrectasti, cum universa Ecclesia per totum orbem, Pelagium Cælestiumque damnare: qua antequam in manus sanctæ illius Romanæ Ecclesiæ veniret antistitis, te agente, a nonnullis a te deceptis, per totam pene Italiam circumlata, & tanquam magnum aliquid multorum auribus insinuata cognoscitur. Ibi namque inter cetera.*

QUI est igitur assertor, quod neque per mortem Adæ omne genus hominum mo-

riatur, neque per resurrectionem Christi, omne genus hominum resurgat, contra Apostolum sentit dicentem: *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.* (1.Cor.15.v.22.) Jure igitur improbatur, qui huic sententiæ contradicit: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum.* (Ibid. v. 21.)

Et hæc quoque sententia, quod peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum, a nobis merito refellitur: non enim soli ipsi, sed generi humano obfuisse credendum est.

Quod autem infantes in eo statu sint, in quo fuit Adam ante prævaricationem, inter indisciplinatas teputo quæstiones. Non enim per omnia in eo statu sunt, qui nascuntur hodie, in quo Adam fuit ante peccatum: quamvis & illos opus Dei esse, sicut & ille, negari non possit.

Adam etiam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus, non est ratione subnixum: credendum est enim, immortalem quidem factum, sed qui si non peccasset, per gustum ligni vitæ virtutem posset immortalitatis adipisci. Male igitur dictum est, sive peccaret, sive non peccaret, fuisse moriturum.

Eadem fere Mercator repetit cap. 9. *In epistola tua, quæ, ut memoravimus, ad sanctæ memoriæ Papam Zosimum missa est, displicet tibi, cumque condemnas, qui sentit.* ADAM MORTALEM FACTUM, &c.

Consulat lector notas ad caput sextum Subnotationum: inde enim intelliget cur huc epistolæ fragmenta afferri debuerint, quemadmodum & alia quæ ex epistola ejusdem Juliani, eorumdem Episcoporum nomine, ad Rufum Thessalonicensem Augustinus decerpsit, quæque in formam epistolæ utcumque ita restitui possunt, ut facilius sensus, partibus recollectis, videatur. (*Libris 3. posterioribus ad Bonifac.*)

Domino beatissimo sanctissimoque fratri & consacerdoti Rufo, Occidentis Episcopi temporibus orthodoxis pro fide catholica persecutionem passi.

(*Lib. 1. ad Bonif. cap. 1.*) COGIT *nos conditio rerum, quæ hic geruntur, Frater sanctissime, literis per te* in auxilium nostrum, & pro fide catholica, contra Manichæorum profanitatem consensionem orientalium Episcoporum exposcere. Nobis enim movetur quæstio, *virisque potentibus*, propterea displicemus, quia damnamus eos, quos prædixit Apostolus (1.Tim.4.v.1.) *recessuros a fide, cauteriatam habentes conscientiam, prohibentes nubere, abstinentes a cibis*, quos immundos putant, nec putantes a Deo cuncta esse condita. Compellimur negare, quod omnis creatura Dei bona sit, & nulla sit substantia, quam non summus fecerit Deus.

Cogit nos, inquam, rerum conditio vestrum implorare auxilium, quando hinc sperare nihil licet: nam Papa ipse Zosimus pristinam retractavit sententiam. Cumque prius, *libello Cælestii tanquam catholico approbato*, (Cap. 3.) præcepisset credi oportere, sine ullo vitio peccati originalis hominem nasci, *aliquorum nunc, sive artibus delusus, sive territus minus contrarium definivit.*

Romani clerici jussionis terrore perculsi (Ibidem.) non erubuerunt *cum suo præsule* prævaricationis crimen admittere, ut contra priorem sententiam suam, qua gestis catholico dogmati affuerant, postea pronunciarent, malam hominum esse naturam.

Aiunt scilicet, *quos adversarios patimur*, (Cap. 5.) peccato Adæ arbitrium liberum de hominum natura periisse; Deum non esse nascentium conditorem; a diabolo institutas nuptias; sub nomine gratiæ ita fatum asserunt, ut dicant, quia nisi Deus invito & reluctanti homini inspiraverit boni, ipsius etiam imperfecti cupiditatem, nec a malo declinare, nec bonum posset arripere.

Legem veteris Testamenti dicunt, non (Lib. 3. c. 2.) ob hoc datam fuisse, ut justificaret obedientes, sed ut gravior fieret causa peccati. Baptisma quoque inquiunt non vere homines novos facere, id est, non plenam dare remissionem peccatorum: (Cap. 3.) sed ex parte filios Dei fieri, ex parte autem filios sæculi, id est, diaboli remanere, contendunt.

Dicunt etiam, Spiritum sanctum adjutorem virtutis in veteri Testamento non (Cap. 4.) fuisse: imo aiunt, omnes Apostolos vel Prophetas non plene sanctos extitisse, sed in comparatione pejorum minus malos, & hanc esse justitiam, cui Deus testimonium perhibet, ut quomodo dicit Propheta, justificatam Sodomam comparatione Ju- (Ezech. 16. v. 46.) dæorum; ita etiam criminosorum comparatione dicantur aliqui sancti exercuisse virtutem: *imo eo usque blasphemia prorupe-* (Cap. 6.) *runt*, ut Christum carnis necessitate mentitum asserant.

Asserunt pariter, post resurrectionem (Cap. 7.) tales processus futuros esse, ut ibi incipiant homines, quæ hic noluerint, Dei mandata complere.

Hæc & alia cum Manichæis sentiunt: nos (Lib. 4. c. 2.) *autem, quibus longe a tanta impietate recedere statutum est, creaturæ Dei convitium inferre non novimus, sed honorem, & laudem auctore dignam.* Nascentium igitur conditorem Deum bonum, per quem facta sunt omnia, fatemur; fatemur & filios hominum opus esse Dei, ac peccatum omne non de natura, sed de voluntate descendere; atque ita Manichæis malam naturam dicentibus causam esse peccati, hujus sententiæ veritate resistimus. Omnibus ætatibus

dicimus baptismum esse necessarium, ut scilicet illa creatura in Dei filios adoptetur, non quod aliquid ex parentibus trahat, quod sit lavacro regenerationis expiandum. Atque hinc Christus Dominus, qui *voluit secundum humanitatem nobis fieri conformis*, nulla macula peccati fuit respersus, ipsiusque caro ab omni peccati contagione purissima fuit, jam inde ab infantia, non excellentia propria & gratia singulari, sed communione naturæ, quæ omnibus inest infantibus. Quomodo autem ab Adam peccatum in cæteros transisset, nisi animæ, quod Ecclesia execratur, proinde ac peccati tradux foret? Ex Adam dicimus, nihil mali transisse per cæteros, nisi mortem, quæ non semper est malum, cum & martyribus sit causa præmiorum, & vel bonam, vel malam mortem dici faciat, non resolutio corporum, quæ excitabuntur in omni genere hominum, sed meritorum diversitas, quæ de humana libertate contingit.

Nuptias vero secundum Scripturas laudamus, quia Dominus in Evangelio loquitur: *Qui fecit ab initio, masculum & feminam fecit eos*; & dixit: *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*; statimque addit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* *Matth. 19. v. 4. Genes. 1. v. 28. Matth. 19. v. 6.*

Veterem legem, quam Manichæi execrantur, dicimus secundum Apostolum justam, & sanctam, & bonam custodientibus mandata sua; ac per fidem juste viventibus, sicut Prophetis & Patriarchis omnibusque sanctis, vitam potuisse conferre perpetuam. *Rom. 7. v. 12.*

Asserimus liberum arbitrium non periisse, cum loquatur Dominus per Prophetam: *Si volueritis & audieritis me, quæ bona sunt terræ edetis. Si nolueritis, & non audieritis, gladius vos comedet.* Ac per hoc gratiam dicimus uniuscujusque bonum propositum adjuvare; non tamen reluctanti studium virtutis immittere, quia *personarum acceptio non est apud Deum.* *Isa. 1. v. 19.*

Sanctos laudamus tanquam criminis puros, quippe cum baptisma perfecte homines innovet: siquidem Apostolus per lavacrum aquæ Ecclesiam de gentibus sanctam fieri immaculatamque testatur. Sanctum quoque Spiritum asserimus mentes bonas in antiquis adjuvisse temporibus, dicente Propheta ad Deum: *Spiritus tuus bonus deducet me in viam rectam.* Omnes quoque Prophetas, & Apostolos, vel sanctos, tam novi quam veteris Testamenti, quibus Dominus testimonium perhibet, non in comparatione sceleratorum, sed regula virtutum justos fuisse; in futuro autem tempore mercedem esse tam bonorum quam malorum. Cæterum neminem posse quæ hic contempserit, illic mandata perficere, cum dixerit Apostolus: *Oportet nos manifestari ante tribunal Christi, ut reportet unusquisque propria corporis secundum quod gessit, sive bonum, sive malum.* *Rom. 2. 6. 11. Ephes. 5. v. 27. Psal. 142. v. 10. 2. Cor. 5. v. 10.*

Atque hæc cum adversus Manichæos catholica fide confitemur, tum inimici nostri in hujusce veritatis odium dicta Augustini susceperunt; & toto penitus Occidente non minus stultum quam impium dogma receptum est, atque a simplicibus Episcopis, sine congregatione synodi in locis suis sedentibus, ad hoc confirmandum extorta est subscriptio. *Cap. 8.*

DISSERTATIO VI.

QUÆ CHRONOLOGICA,

DE

SCRIPTIS A DEFENSORIBUS FIDEI

ADVERSUS HÆRESIM PELAGIANAM

ANTE MORTEM SANCTI AUGUSTINI.

In hæc verba Mercatoris : *Contra pueriles ausus ejus sancta recordationis Augustinus Episcopus diversis temporibus diversos condidit libros*, &c.

Praf in lib. subnotat.

Ratio & necessitas dissertationis.

POSTQUAM præcedenti dissertatiooe expositum est, quid hostes fidei edideriot, ad suos errores, si qua ratione possent, persuadendos, mentesque catholicas, verbis in speciem orthodoxis fallendas, vt imprudeotes veneoum haurirent, quod per se exhibitum statim horruissent; operæ pretium videtur per synopsim, servata temporum ratiooe, exponere quidquid ab exortu hæresis ad obitum Augustini, fidei catholicæ defeosores scripserint, vt nemo non possit facile intueri, qoibus se quasi gradibus veritas videodam obtulerit, quibusque pugnantibus de falsitate triomphaverit.

Quorum scripta recensenda sint.

Sunt autem omnino quinque defensores fidei, qui defioito spatio temporis pro Ecclesia cum ipsismet hæreticis scripto pugnarunt, quorumque opera ad nos perveoeruot, Hieronymus, Augustinus, Orosius, Sixtus & Mercator. Sed Hierooymus tanquam dux quidam inclytæ senectutis, & suarum pondere palmarum gravis, postquam pugnasset satis, ad pristioam fortitudinem probandam, locum cessit Augustino, *cujus ductu viginti amplius annis contra inimicos gratiæ Dei, catholica acies ita pugnavit & vicit, vt non passa fuerit respirare quos vicit, & in quorum excidium vnam cunctorum sacerdotum manu sententiam conscripsit.* Reliqoi tres, vel Augustino duce dimicaruot, vel saltem vineenti collaboraroot.

Prosp. lib. cont. Collat. c. 1.

Dixi vero, *fidei defensores.* Scio enim Nestorium in eamdem hæresim haboisse sermones, quos sanctus Celestinus laodavit, quosque Mercator ereptos vindicibus Imperatorum flammis ad nos vsque transmisit : sed hæresiarcham defensoribus fidei accensere religiosum fuit.

Dixi etiam, *quorum scripta ad nos pervenerunt.* Neque enim ignoro a quibusdam asseri, sanctum Paulinum elaborasse adversus Pelagianos librum ab Augustinu commeodatum. Quæ si vera esset opinio, fateri oporteret, tanti viri opus, vel temporum edacitate consumptum esse, vel bibliothecarum tenebris insepultum latere. Verum homines illi ab eo decepti sunt, qui titulum apposuit epistolæ 106. Augustini, & pro libro epistolam 8. Paulini ad Severum acceperunt; in hac enim reperitur totus ille locus ab Augustino laudatus : *Pauper ego & dolens, qui adhuc terrena imaginis squalore concretus sum*, &c.

Dixi denique, *qui definito temporis spatio*, &c. Nam Prosper, præterquam quod adversus Semipelagianos fere solos scripsit, ante obitum Augustini nihil indubitatum edidit, præter epistolam, quæ præponitur libro *de prædestinatione sanctorum*, & carmen *de Ingratis*, quod vivente Augustino elaboratum ostendimus.

Utinam vero superesset Zosimi tractoria, leniret illa, imo plenissime sarciret aliorum operum jacturam, vt quæ continebat non solum totam Pelagii Cælestiique causam, sed etiam argumenta, sive qoibus oppugnarunt fidem hæretici, sive quibus ab Ecclesia convicti sunt, vt ex Augustino atque Mercatore discimus.

Visum est dissertationi de libris defensorum fidei subjicere oonnihil de oppugnatorum fidei operibus, quæ extant, vt quisque facile intelligat, quid ex omnibus supersit, & quo singola tempore composita sint, indeque certum ferat judicium de quibusdam commeotis vulgo receptis, quasi Pelagiaoa hæresis eas induerit formas, easque varietates experta sit, quas concinne excogitatas Gerardus Vossius, aliique pro veris quibusdam statibus supponere conati sunt.

CAPUT

CAPUT I.

De scriptis a sancto Hieronymo adversus Pelagianos.

Quæ scripserit Hieronymus adversus Pelagianos.

IERONYMUS de re Pelagiana quinque scripsit epistolas, tres dialogorum libros cum præfatione communi, & prologos ad quatuor libros commentariorum in Hieremiam. Nihil fere præterea: nam quæ in Rufinum, Jovinianum, & Vigilantium composuit, ea per se non petunt Pelagium, quem unum maxime insectatur; sed ex accidente tantum, quatenus nonnulla sui dogmatis parte cum præfatis Hieronymi hostibus confœderari visus est.

Quid illa contineant, & quanti sint pretii.

Illæ vero sancti doctoris elucubrationes, etsi nec multæ sunt, nec prolixæ, continent tamen plurimum historiæ, quod unum fere in præsenti quærimus; neque tam parum dogmaticæ doctrinæ, quin eruditus lector avidius, vel prævertisse omnia, quæ fusius postmodum alii tractarunt; vel aperuisse fontem, unde cæteri, etiam Augustinus, abunde hauriunt.

Epistolarum una est ad Marcellinum tribunum, de origine animarum: altera de quæstionibus Pelagianorum ad Ctesiphontem: tertia ad Alipium & Augustinum gratulatoria de profligata hæresi Cælestiana: reliquæ duæ breves ad Augustinum, quæ propter ænigmata difficile intelliguntur.

Dialogi maximam partem pugnant adversus impeccantiam a Pelagio defensam, nec nisi sub finem tertii de baptismo parvulorum agitur, & ita quidem, ut quæstio moveatur magis, quam solvatur, lectorque ad libros Augustini erudiendus remittatur. In præfationibus ea fere continentur, quæ pertinent ad illustrandam, sive historiam rerum Pelagianarum, sive rationem temporum, aliunde non mediocriter obscuram.

Epistola ad Marcellinum tribunum, quæ LXXXII. *apud Hieronymum*, XXVII. *apud Augustinum.*

Non est scripta ante annum 411.

SCRIPTA est ann. 411. neque enim potuit ante adventum Marcellini in Africam, quandoquidem continet responsionem ad literas ab eodem Marcellino ad Hieronymum ex Africa datas. *Tandem*, inquit Hieronymus, *ex Africa vestræ literas unanimitatis accepi*. Marcellinus vero in Africam venit, aut sub finem anni 410. quod vix opiner, propter tempestuosum mare, aut verna tempestate consequente, quod similius vero. Nam edictum Honorii, quo sanctus ille pariter ac eruditus Tribunus jubebatur collationi catholicos inter ac Donatistas habendæ, velut cognitor interesse, datum reperitur Ravennæ IV. Idus Octob. Varane consule, quo consignator annos Christi 410.

L. 3. de relig. cod. Theod.

Neque post eundem annū.

Neque etiam postea dari potuit, cum primo scripta videtur, antequam vel collatio haberetur, vel habitæ fama pervenisset in Palæstinam: neque enim alioquin de ea siluisset Hieronymus, qui tam honorifice de Augustino, totius collationis quasi mente, locutus est, ut ad eum remittat Marcellinum, *tanquam ad virum sanctum & eruditum, qui viva voce docere posset, & suam, imo & qua Hieronymi, explicare sententiam.*

Responsio est ad quæstionem de origine animaū.

In ea porro referuntur quinque opiniones de origine animarum, nempe, quod vel in corpora labantur e cælo, ubi præextiterint, vel ex divina substantia tanquam particulæ defluant, vel ex thesauro educantur ubi olim conditæ, vel a Deo quotidie fiant, vel fiant ex traduce. Priores duæ rejiciuntur velut hæreticæ, rejicitur & tertia, tanquam *ecclesiasticorum nonnullorum stulta persuasio*. Quartam amplectitur Hieronymus ut suam, quintam *maxima parti Occidentalium* tribuit, quo jure, ipse viderit. Observa Hieronymo adhæsisse Rufinum Syrum, discipulum magistro, adhæsisse pariter Julianum, Rufini sectatorem: sed Hieronymum modeste, ut catholicum decuit, sententiam exposuisse, Rufinum contradicenti anathema dixisse, Julianum legis sacræ Ecclesiæque catholicæ confirmatam auctoritate jactasse.

Anathem. 12. Op imperf. l. 2. c. 25.

Epistola ad Ctesiphontem quæ LXVII. *apud Hieronymum.*

Non est scripta post ann. 415. aut initium sequentis.

SCRIPSIT Hieronymus ad Ctesiphontem ann. 415. sub finem, vel initio sequentis: neque enim dici potest post hoc tempus scripsisse. Nam Orosius, cum fecisset in conventu Presbyterorum Hierosolymitano, cum istius epistolæ, tum alterius ab Augustino ad Hilarium Syracusanum datæ memoriam, utramque dixit *nuper* scriptam. Cum igitur Orosius ex Africa non tardius solverit in Palæstinam, quam verna tempestate ann. 415. cumque secum epistolam Augustini ad Hilarium detulerit, atque in conventu memorato legerit, ipsam procul dubio fateri oportet ab Augustino datam esse ann. 414. aut sub finem præcedentis, igitur & epistolam Hieronymi ad Ctesiphontem, quippe cum ambæ eodem tempore exaratæ sint.

Apolog. c. 3.

Neque etiam ante illud tempus.

Non potest etiam scripta dici ante hoc tempus: nam Ctesiphon Hieronymo literas dedit, post adventum Pelagii in Orientem, ejusque non parvam in Palæstina moram, qua nimirum opus fuit ad disseminandum errorem, qui timide primum tradebatur apud paucos fideles, nec prodibat in publicum, nisi *cum silentia magistrorum rabies discipulorum proderet*. Cum ergo Pelagius in Orientem non venerit ante finem anni 411. ut confectum est in ipsius elogio, nec Hieronymus Ctesiphonti rescripserit, nisi postquam *plerosque in Oriente, ante ipsas quoque literas Ctesiphontis, quæstio decepisset, & per simulatam humilitatem plurimi superbiam didicissent*: fatendum est, inter adventum Pelagii & epistolam Hieronymi, duos fere annos interfluxisse, siquidem breviori tempore contingere vix potuerint, quæ diximus.

Atque hinc refellas opinionem Baronii epistolam hanc volentis scriptam esse ann. 411. Argumentum vero quo utitur, refutat suo facto Augustinus, imo & Hieronymus. Scriptam enim

Vu

ait antequam propalarentur hæresis auctorum nomina; propalata vero, saltem Cælestii, post judicium Carthaginense habitum ab Aurelio ann. 412. Verum dialogos Hieronymus, Augustinus librum *de natura & gratia* scripsit ann. 415. nec tamen vterque appellandum putavit de nomine hominem, contra quem scriberet, idque consilio se fecisse vterque declaravit.

Argumentum epistolæ. Hac epistola sanctus doctor disputat adversus librum Pelagii *de natura*, quem quintum saltem citat, & librum *titulorum*, cujus meminit; quintum, & librum Cælestii, de quo fit sermo in gestis Palæstinis. Impugnat vero vehementer Pelagii ἀπάθειαν & ἀναμαρτησίαν, eamque definit id ipsum esse, *quod meditatione & exercitatione ita posse extirpari passiones, vt nulla fibra, nulla radix vitiorum in homine omnino resideat*; atque ita non tantum non peccetur culpabiliter, vt aiunt, sed neque vlli motus repugnantes legi mentis oriantur, quod non incuriose prætereundum est.

Rom. 7. Hujusmodi commentum refellit pluribus, sed hoc maxime Apostoli testimonio: *Video aliam legem in membris meis ducentem me in captivitatem*, &c.

Ostendit postea, quos hæresis τῆς ἀπαθείας parentes habuerit, philosophos nimirum, Manichæum, Priscillianum, Evagrium Ponticum, Xistum Pythagoricum, Origenem, & Jovinianum.

Profert deinde sententias quatuor, quibus Pelagianus error continetur. *Homo potest esse sine peccato, si velit. Gratia Dei, sine qua id homo potest, ipsum est liberum arbitrium, & lex Dei. Vnusquisque suo regitur arbitrio. Facilia sunt Dei mandata.*

Refert etiam Pelagianorum vesaniam calomniantium catholicis, quod cum Manichæis malam dicerent esse naturam, & prædicatione gratiæ tollerent liberum arbitrium.

Explicat quoque artes, quibus hæresis se promoverit, scilicet occulte tradi, & in cubiculis tantum: apud mulieres, præsertim potentes, & in speciem pias: verbis ambiguis, quæ contorqueri possent in varios sensus, pro tempore, personis, & locis: magistrum vel tacere omnino, vel loqui per discipulos, vt si placuisset auditoribus, quod illi dixissent, referretur ad laudem magistri; si displicuisset, culpa diceretur discipuli: deterrere comminatione repentinæ responsionis eos, quibus animus esset, pro veritate scribere, &c.

Habet tandem gravia quædam dicta, cujusmodi sunt: *Ecclesia victoria est, hæreticos aperte dicere quod sentiunt. Duplex sexus vtrumque supplantat*, &c.

Denique Ctesiphonti, Pelagii, vt videtur, receptori, datur monitum omnibus sæculis profuturum. *Sciant qui hujuscemodi hominibus opes suggerunt, hæreticorum multitudinem se congregare, & Christi hostes facere, & enutrire adversarios ejus, frustraque aliud lingua prætendere, cum manu sentire aliud comprobentur.*

Sub finem quæsierit forte quispiam, quid significent hæ voces: *Ne per vnum, aut, vt multum, tres homunculos suscipiant tantarum faces hæreseon.* Qui tres illi homunculi, quos cavendos monet Hieronymus? Tres illos opinor esse, Pelagium, Annianum, & Valerianum. Cælestius enim tunc temporis Rhodi versabatur, aut Ephesi potius, vt ostensum est dissert. 1. tres enim illos Ctesiphonte vel receptore vel adjutore vsos nullus fere dubito, siquidem Pelagius irrepserat in ipsius amicitiam; alii duo Pelagium sequebantur velut vmbræ, ille vt stylum, vt artes iste, ambo vt sent auxilium commodarent. De Anniano dictum satis, citata dissertatione; de Valeriano dictum pariter pluribus in locis. Id vnum hic noto, Valerianum vocatum videri, quod Valerii comitis servus fuerit, aut libertus potius, qui Pelagium secutus in Palæstinam, inde Alexandriam profectus sit, eaque expulsus a Cyrillo redierit in Italiam, suoque patrono excerpta dederit ex libro primo Juliani contra Augustinum, quæ Valerius Augustino refutanda misit: vnde natus est secundus liber *de nuptiis & concupisc.*

Dialogi tres adversus Pelagianos.

LIBRI tres dialogorum ita confecti sunt ann. 415. vt inchoati fuerint ante diem 30. Julii, absoluti ante mensem Decembrem: Hieronymus enim accessit ad opus. *Post crebram fratrum expostulationem, cur promissum in epistola ad Ctesiphontem plenius opus, vltra quam pollicitus fuerat, differret.* Elaboraba vero die 30. Julii, cum Orosius in conventu Presbyterorum III. Kal. Augusti Hierosolymis loqueretur in hæc verba: *Hoc beatus Hieronymus, & in epistola sua, quam nuper ad Ctesiphontem edidit, condemnavit. Similiter & in libro, quem nunc scribit, collata in modum dialogi altercatione, confutat.* Conscripti sunt ann. 415. inchoati ante diem 30. Julii. In præf. initio. In apolog. c. 3.

Absoluti ante Decembrem. Oportet igitur hoc ipso anno ante finem Julii inchoatum fuisse opus; sed cum in eo nulla fiat mentio Diospolitanæ Synodi sub Eulogio, cujus certe non minus quam Carthaginensis sub Aurelio Hieronymus meminisset: imo cum sermo fiat de imposito a Joanne partibus silentio, & de pace in speciem facta inter eos, qui propter Pelagium tumultuabantur; procul dubio dialogi absoluti sunt eo temporis intervallo, quod inter conventum Hierosolymitanum & Diospolitanum concilium interjectum est.

Hæc cum certo constent, latet me profecto, quid causæ fuerit, cur cardinalis Baronius hosce dialogos scriptos voluerit post synodum Diospolitanam: nam quod auctorem adducit Prosperum, qui post mentionem factam synodi Diospolitanæ, meminit scriptorum ab Hieronymo adversus Pelagianos, nihil omnino evincit. Si enim ordo iste præjudicium faciat temporis, quo scripta sint singula quæ recensentur opera, Diospolitanam synodum epistola ad Ctesiphontem secuta esset, Innocentii sententia præcessisset, quod nemo sane dixerit: hanc enim ante synodum Prosper meminit, illam postea. Baronii de tempore opinio. In Annal. ad ann. 415. num. 25. Carm. de Ingr. cap. 2.

Latet me pariter, cur dialogos, quos synodo posteriores credit, anno tamen 415. compositos velit: nam qui potuit tantum opus, tamque elaboratum absolvi novem diebus? neque enim plures a fine synodi ad finem Decembris effluxerunt, vt certa ratione temporia conclusum est in dissertatione de synodis.

Porto autem libellus fidei, quem Pelagius post synodum misit sedi apostolicæ; totus fere est adversus epistolam ad Ctesiphontem & hosce dialogos, qua parte attingit quæstiones in ipsis agitatas, vt in notis observatum est. Libellus fidei a Pelagio scriptus totus fere est adversus hos dialogos.

Hæc dialogorum quasi chronologia facit, vt sin minus certam, saltem non contemnendam, de causis & auctoribus concilii Diospolitani sententiam afferri posse credam: videtur enim

istud concilium per se quidem propter ordinandum loci Episcopum convenisse; accidisse vero, vt hanc Pelagii absolvendi Joannes Hierosolymitanus, accusandi per Gallicanos Episcopos Hieronymus, occasionem sumpserit: quæ tria idoneis rationibus probari possunt.

Probatur primum.

Et primum quidem, quod synodus ea, quam dixi, de causa coiverit, inde constat, quod duorum fuerint olim generum synodi provinciales, ordinariæ scilicet, atque extraordinariæ. Cogebantur illæ, vt pareretur canoni Nicæno jubenti, singulis annis bis congregari Episcopos cujuscumque provinciæ, semel ante Quadragesimam, iterum circa tempus autumni; istæ convocabantur, vel propter dedicationem Ecclesiæ, vt secunda synodus Arausicana; vel ad ordinandum Episcopum, quod admodum frequens in historia ecclesiastica; vel ob mandatum superioris alicujus potestatis, quod itidem contigit sæpe. At synodus Diospolitana ordinaria non fuit: neque enim habita est legitimo tempore, sed quo impendebat Episcopis necessitas celebrandi suis in Ecclesiis festa natalitia; neque propter dedicationem Ecclesiæ contracta est, alienum enim est a ratione propter causam tam levem, & in aliud tempus commode differendam, media hieme, imminentibus festis solemnioribus, ipsoque etiam Epiphaniæ baptismo, primatem Eulogium jam longævum, senemque Joannem, & pene Effœtum Porphyrium Gazensem, aliosque Episcopos in concilium contractos esse. Neque vllum superioris potestatis mandatum compulit synodum: si quod enim impulisset, qua ratione Augustinus aut illud ignorasset, cum referente Orosio, singula quæque hujusce negotii didicerit; aut notum siluisset, cum ad rem suam non contemnendum foret momentum.

De causis cogendarum synodorum extraordinariarum.

Synodus Diospolitana coacta propter ordinandum Episcopum.

Restat igitur opinari ad ordinationem Episcopi venisse Patres: nam & suum habuit Diospolis Episcopum, vt constat ex concilio Calchedonensi, atque notitia Episcoporum Palæstinæ, & vidua relinqui non debuit Ecclesia, imminente solemni baptismo, & ea causa solebat extraordinarias synodos cogere, & primatis erat ordinare sibi synecdum, id est, suæ provinciæ Episcopum. Patet igitur id, quod primum assertum est, non instituendi de Pelagio judicii causa, per se coactam synodum Diospoli, sed propter ordinandum Episcopum.

Probatur secundum.

Jam vero, quod fuit in partitione secundum, arreptam hanc a Joanne purgandi Pelagii occasionem, facile conficitur ex dissertatione de synodis: inde enim constat quo consilio venerit Joannes Hierosolymitanus ad synodum, quibusve artibus tentaverit per Episcopos sibi addictos rem promovere Pelagii, quem Hieronymo sciebat invisum; sed hoc Joannis consilium artesque satis Hieronymus cum perspiceret, voluit, opinor, Episcopos Episcopis opponere, reumque oblatis libellis peragere, quem Joannes integrum famæ præstare vellet.

Probatur tertium.

Id ego, quod tertium est, qua ratione opiner, ita ostendo. Accusationis libellus Eulogio Cæsariensi, atque provinciæ primati ab Erote & Lazaro oblatus, apud Hieronymum quicum versabatur Orosius, procul dubio compositus est. Nam cum Pelagio objecta sint, quæ libello continebantur, & alia ex libris Pelagii, sive de actuali conversatione, sive de consolatione & exhortatione viduæ, alia ex libello quem contra Cælestium Paulinus diaconus Aurelio Carthaginensi dedit, alia ex literis Hilarii monachi ad Augustinum, alia ex libro quodam Cælestii pluribus capitibus distincto, desumpta sint: quæ primi generis, eadem iisdemque verbis in primo & tertio Hieronymi dialogo leguntur; quæ secundi & tertii, suppeditavit Orosius, vt ex Apologia facile conficitur; quæ quarti, non iisdem quidem verbis, sed eodem sensu in dialogis habentur. Quod tamen facere difficultatem non debet, siquidem monuit Augustinus, vtique Orosii testimonio, non in ipso quidem concilio eadem verba ex hoc Cælestii libello, sed easdem tantum fere sententias relatas esse.

Inde conficiuntur octo consectaria.

Hæc si vera sint, vt esse vix vllus prudens rerum negaverit, plurium rerum causæ hactenus aut ignotæ, aut saltem dubiæ apparent; & primo quidem, cur Orosius non autumno redierit in Africam, quod tempestas suadebat, imo & promissa fides poscebat: simul enim & apologiam sibi, & Pelagio litem, & Joanni vicem parabat; aut certe intentus in omnem occasionem excubabat, si qua posset ratione, Pelagio dolos cogitanti occurrere, quod & præstitit, ex occulto, alienaque persona accusans.

Primum.

Deinde vero, cur Hieronymus petenti Critobulo, cur non accusaret in judicio, quem hæresis secreto argueret, responderit perplexe, atque ita, vt judicium videatur minari: cogitabat enim de Gallicanis Episcopis & instruendis ad rem agendam, & impellendis ad fidem catholicam defendendam.

Secundum.

Tertio, cur Hieronymus & Orosius accusare per se noluerint, sed Episcoporum duorum persona vti maluerint: metuebant scilicet primo, ne invidia viderentur eo impelli; deinde defendenti Episcopo Episcopi duo opponendi erant, iique transmarini, quo peritiores crederentur rerum Pelagii transmarini monachi. Hanc suam Hieronymus sive industriam, sive diligentiam via non prodidit, cum se postea inter domitores hæresis Augustino Alipioque accenset, & communionem odii Pelagiani sibi cum iisdem congratulatur.

Tertium.

Quarto, cur Gallicani duo Episcopi obtulerint quidem Eulogio libellum, a judicio tamen, allata excusatione, abfuerint: quam excusationem aliter alios tunc temporis interpretatos esse, satis indicat Augustinus, cum probabilius ait absentiam contigisse propter alterius morbum. Verumtamen quispiam non improbabiliter opinetur, affectatam fuisse, primo ne vilesceret dignitas Episcoporum, tum accusatorum nomine, tum contentione cum monacho; deinde ne impari forte contenderent coram Græcis judicibus, cum cogerentur loqui per interpretem, Pelagius per se Græce responderet; postea vt Joannem Pelagii patronum ne offenderent, si forte cum ipso altercari contingeret; tandem ne libellum aliena opera confectum exponere deberent, aut etiam rem sibi non notissimam vrgere; denique ne pudore suffunderentur, cum audirent afferri causas sui testimonii rejiciendi, quas allatas, & eas quidem probrosas & sane graves indicat Augustinus. *Jam quidquid dixit Episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris sive coepiscopis Erote ac Lazaro, sive de presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere: si enim præsentes essent, possent eum fortasse, absit vt dicam convincere de mendacio, sed forte commemorare, quid forte fuisset oblitus, aut in quo eum fefellerit Lati-*

Quartum.

Lib. de gest. Palæst. c. 1.

Ibid. c. 16.

nus interpres, licet sine studio mentiendi, certe aliena lingua minus intellecta nonnulla difficultate; præsertim quia non in gestis agitatur, quæ, improbi ne mentiantur, boni autem ne aliquid obliviscantur, utiliter instituta sunt. Si quis autem memoratis fratribus nostris ex hac aliquid quæstionis intulerit, eosque ad judicium episcopale vocaverit, sibi, ut poterunt, aderunt: nobis laborare quid opus est, quando ne ipsi quidem judices post coepiscopi nostri narrationem aliquid inde pronuntiare voluerunt?

Quintum. Quinto, cur Gallicani duo illi Episcopi, quorum vel ipsa nomina Zosimus pontifex infanda dixit, laudibus ornati sint ab Africanis. In hanc opinionem Orosius Episcoporum amicus Africanos induxerat, quasi vel mercedem oblati libelli rependeret, vel beneficium referret.

Sextum. Sexto, cur Hieronymus synodom Diospolitanam miserabilem scripserit, in qua nempe, licet fides vicerit, vicit tamen industria Joannis Pelagium volentis purum hæresis præstare, fuisque, ut ipse quidem aiebat, æmulis superiorem.

Septimum. Septimo, cur rebus, ut fit, patefactis Hieronymi pars a Pelagii sectariis non mediocriter vexata sit, imo ipse Hieronymus in vitæ discrimen venerit, quod declinare non aliter potuit, quam turris munitioris præsidio.

Octavum. Postremo denique, cur de Joanne veluti persecutionis auctore ad Innocentium Papam delatæ sint querelæ, nec tamen hujusmodi, ut appellatis nominatim personis, posset Pontifex legitimum judicium exercere: interfuit enim ita securitati suæ inposterum consulere, ut causæ tamen negotii non clarissime paterent.

Quarum Ecclesiarum Episcopi convenerint. Sub finem addi potest, quod in dissertatione de synodis omisi, Episcoporum quatuordecim provinciæ Palæstinæ primæ, qui concilio adfuerunt, sedes notas esse, si modo quinque excipias, Ammonianum, Porphyrium juniorem, Zosimum, Nymphidium, & Chromatium: nam Eulogius Cæsariensi Ecclesiæ præfuit, Joannes Hierosolymitanæ, Porphyrius Gazensi, Eutonius Hierichontinæ, Zoboenus Eleutheropolitanæ, Fidus Joppensi, Jovinus Ascalonitanæ, Eleutherius Sebastenæ, Clematius, ut videtur, Diospolitanæ.

Præfationes ad libros commentariorum in Hieremiam.

RATIO temporis, quo conscriptæ sunt præfationes quatuor in libros commentariorum in Hieremiam, non aliunde certius quam ex ipsismet insbitur.

Prima edita circiter annum 413. Prima siquidem edita est, *cum nuper indoctus calumniator erupisset, præcursore Grunnio, qui nimia sterteret vecordia, utpote stolidissimus, & Scotorum pultibus prægravatus, qui etiam commentarios Hieronymi in epistolam Pauli ad Ephesios reprehendendos putaret.* Hæc autem in Pelagium conveniunt, Rufini, quem Grunnium Hieronymus nominat, discipulum, oriundum ex Britannia, hominem corpulentum, & Hieronymianæ prolixitatis in commentariis præ sua brevitate reprehensorem. Hæc igitur præfatio edita est ann. circiter 413. quo Pelagius commentarios in epistolas Pauli in Oriente vulgabat, & eis propter simplicitatem & brevitatem præ Hieronymianis pretium apud multos fecerat: atque hinc factum procul dubio, ut Hieronymus singulis fere præfationibus in libros post hanc reprehensionem compositus, brevitatem promiserit. Sic enim habet in secunda præfatione: *Dictandi commentarioli, nec nimia longitudine extendemus opus.* In tertia: *Conabor latissimos explanationis campos angusta commentariorum semita coarctare.* In quarta: *Quartum breviter transcurrentes, in his tantum, quæ obscura fuerint, immoremur.*

Notanda vero generosa mens sanctissimi senis parvipendentis *obtrectatorum rabiem, qui non solum verba, sed syllabas quoque verborum calumniarentur; in eo se scire aliquid arbitrantes, si de alienis operibus detraherent.*

Secunda ann. 414. Secunda suum habet certum characterem, scribit enim Hieronymus: *Secundum librum celeri sermone dictamus, avertentes parumper aures, ne audiamus judicium sanguinis, & interfectorum animas deploremus, qui opinione virtutum quotidie corruunt in superbiam, & Deo se similes arbitrantur,* &c. *quorum furori respondimus, ut potuimus, & si Dominus vitam dederit, plenius responsuri sumus.*

Scripta est igitur, post epistolam ad Ctesiphontem, ubi eadem fere verba inveniuntur, & ante dialogorum plenius opus, qood promittitur, atque ita ann. 414.

Tertia eodem tempore. Tertia camdem præfert notam: *Latrat*, inquit Hieronymus, *per Albinum canem, grandem & corpulentum*, &c. *Verum hoc alias*, cum nempe pleniori opere (dialogorum tribus libris) tria Cerberi capita contrivit: eodem igitur anno ac præcedens scripta est.

Nota hæreticorum indolem. Verba autem, quibus solitam hæreticorum in catholicos versutiam fidei defensor exemplo suo probat, digna sunt omnino quæ notentur. *Id agit diebus & noctibus, & aperte, & per insidias, veris falsa miscendo, imo universa mendacia subdolo melle circumliniens, ut qui audit verborum dulcedinem, venena pectoris non formidet; pacem pollicetur, ut graviora bella exerceat; ridet, ut mordeat; manum offert, ut ex improviso simplicem interficiat Abner. Nimirum hoc illud est, quod & Apostolus loquebatur.* Non enim ejus ignoramus astutias. *Hic tacet, alibi criminatur; mittit in universum orbem epistolas biblinas, prius auriferas, nunc maledicas, & patientiam nostram de Christi humilitate venientem, mala conscientia signum interpretatur.* 2. Cor. 2. v. 11.

Quarta eodem pariter tempore. Quarta eodem tempore conscriptam se manifestis indiciis probat: exponit enim hæresis Pelagianæ originem, artesque hominum occulta venena spargentium, contra quos tacito nomine opus confectum sit, nec tamen adhuc editum, propter iniquitatem temporum, & Joannis Hierosolymitani impotens erga Pelagium studium. Sed juvat totam hic exhibere, quoniam continet plurima magni ad hoc negotium momenti, & per se dignissima, quæ sciantur. *Multis & de toto orbe confluentium turbis, & sanctorum Fratrum monasteriique curis occupatus, commentarios in Hieremiam per intervalla dictabam, ut quod deerat otio, superesset industriæ; cum subito hæresis Pythagoræ & Zenonis ἀπαθείας ϗ ἀναμαρτησίας, id est, impassibilitatis & impeccantiæ, quæ olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunnio, Evagrioque Pontico, & Joviniano jugulata est, cœpit reviviscere, & non solum in Occidentis, sed & in Orientis partibus sibilare, & in quibusdam insulis, præcipueque Sicilia & Rhodi, maculare plerosque, & crescere per dies singulos, dum secreto docent, & publice negant: cui respondere, diu tacens, & dolorem silentio devorans, crebra Fratrum expostulatione compulsus sum; nec tamen huc usque prorupi, ut auctorum*

nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari. Nec enim hominum, sed erroris inimicus sum: qui mihi ut vicem talionis & geminum sui doloris illiderent, veteres magistrorum suorum calumnias concinentes, in tantum elingues & miseri demonstrati sunt, ut ne maledicere quidem suis verbis potuerint: quorum tunc temporis, editis adversus eos libris, venia confutata sunt; quot qui legere voluerint, liquido pervidebunt, canes eos juxta Isaiam esse mutos, qui latrare nesciant, habentes quidem voluntatem & rabiem mentiendi, sed artem fingendi & latrandi non habentes. Quibus loquar compendio: Aut bona sunt, quæ docetis, aut mala. Si bona, defendite libere; si mala, quid occulte miseros jugulatis errore, recteque fidei, ad decipiendos simplices quosque, jactatis expositionem? Quæ si vera est,, cur absconditur: si falsa, cur scribitur? Rogo, quæ est ista insania? Præcipiente Apostolo, ut parati simus ad satisfaciendum omni poscenti nos rationem de ea quæ in nobis est spe; *& Propheta clamante:* Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum, & non confundebar. *Isti publicum fugiunt, & susurrant in angulis perditorum, dolentque quasi pro suis, quæ sua metuunt confiteri. Cumque generaliter adversum vitia quid & hæreticos dixerimus, se peti queruntur, malumque conscientia dissimulata diu indignatione pronuntiant. Quod si cavendum nobis est, ne veterem lædere videamur necessitudinem, si superbissimam hæresim spirituali mucrone truncemus, ergo sustinenda erunt nobis cruces prodita fidei, & dicendum cum Propheta:* Versatus sum in miseria, dum mihi infigitur spina. *Quin potius audiant illud apostolicum:* Obedite Deo magis oportet, quam hominibus. *Et iterum:* Si hominibus placerem, Christi servus non essem. *Verum hæc in proprio, nisi cavuerint, opere plenius exequimur.*

1. Pet. 3. v. 15.
Ps. 118. v. 46.
Ps. 31. v. 4.
Act. 5. v. 29.
Gal. 1. v. 10.

In commentariis ad caput 25. de Pelagianis loquitur, non item de Palladio Galata, quod suspicatus tamen Baronius, cum ait, non omittendum monere lectorem, præfationem in sextum librum commentariorum in Ezechielem videri pertinere ad historiam Pelagianam, scriptamque post mortem Rufini Aquileiensis, quasi ex ejus busto Pelagiani enascerentur. Sic enim habet: *Putabam quod medio serpente confosso, non reviviscerent hydræ novella plantaria, & juxta fabulas poetarum; Scylla mortua, nequaquam in me Scyllæi sævirent canes, qui latrare non cessant; & hæreticis Dei percussis manu, ne tentarentur,* si fieri potest, etiam electi Dei. * *Hæresis ipsa non moritur, hæreditariis contra nos odiorum suorum catulis derelictis, qui nostra simulantes genitricis antiquæ, & pellacis Vlyssis venena non deserunt, labiaque tantum melle circumlinunt, & juxta eloquia Scripturarum,* mollierunt verba sua super oleum, ipsi autem sunt jacula, *& jacula ignita, quæ scuto fidei repellenda simul & extinguenda sunt.*

Præfat. in 6. lib. comm. Ezechielis.
Deest aliquid, forte; post extisteret.
Matth. 24. v. 22.
Ps. 54. v. 22.

Quis status rei Pelagianæ in Palæstina ab adventu Pelagii ad synodum Diospolitanam.

Ex his præfationibus Hieronymi, aliisque operibus jam memoratis intelligere est, quis status fuerit rei Pelagianæ in Palæstina ab adventu Pelagii usque ad synodum Diospolitanam, quibusque artibus promoveretur, præsertim apud nobiles feminas, ipso per se agente Pelagio cum Anniano: coibat nempe factio toti orbi perniciem factura, pietatis atque humilitatis specie, severioris disciplinæ jactantia, alienorum operum reprehensione, occultis conventibus in cubiculis, adulatione potentium viduarum, facundiæ ostentatione, callida doctrinæ expositione, minis in eos, qui contra scriberent, quasi responsionum mole obruendi forent; querela continua, quod invidiam paterentur homines evangelicæ regulæ tenacissimi; clericorum scissione in partes, inspirato parti suo nomine donatæ odio erga sanctos, qui cum Hieronymo in monasterio serviebant Deo, &c.

Reliquæ tres epistolæ.

Epistola ad Alipium & Augustinum scripta ann. 419.

EPISTOLA ad Alipium & Augustinum paulo ante mortem Hieronymi scripta est, nimirum ann. 419. sub finem: namque in ea fit mentio, & synodi Diospolitanæ, quæ coacta est ann. 415. sub finem; & commorantium in Palæstina Piniani & Melaniæ, qui cum Abina advenerant ann. 416. & jugulatæ hæresis Cælestianæ, quod contigit ann. 418. & obitus sanctæ Eustochii, quæ transiit ad Deum die 28. Septembris ann. 419. & redeuntis post annum in Africam Innocentii presbyteri, qui missus fuerat ann. 418. Alexandriam ab Africana synodo ad conquirendos canones Nicænos; rediit vero ann. 419. statimque Romam missus est, cum canonibus ad Bonifacium VI. Kalend. Decembris.

Quanquam, ut ingenue fatear, difficile creditu mihi videtur, Innocentium *ex sancta Bethleem profectum aliquanto temporis intervallo, post dormitionem Eustochii, quæ se pridem doluisse* scribit Hieronymus, Carthaginem venisse hiemis tempore, & VI. Kalend. Decembris missum fuisse Romam. Quare vel mors Eustochii in annum priorem referri debet, quod minus reor; vel Innocentius, qui literarum Hieronymi portitor, non fuit idem ac qui Alexandriam legatus est ab Africanis, quod non illibenter fatear, propter hæc Hieronymi verba: *Sanctus Innocentius presbyter, qui hujus sermonis est portitor, anno præterito, quasi nequaquam in Africam reversurus, mea ad dignationem vestram scripta non sumpsit.* At qui legatus fuerat Innocentius, utique reversurus erat.

Etsi hæc epistola contineat responsionem ad quæsita Alipii & Augustini de libris ab Anniano adversus epistulam Hieronymi ad Ctesiphontem dialogosque scriptis; meliori tamen ex parte posita est in gratiis magnifice utrique agendis, *quod ipsis cooperatoribus & auctoribus hæresis Cælestiana jugulata esset.*

Sectatorum Pelagii vix non in rabiem versorum, ob condemnationem magistri, meminit his verbis: *Cum superatos damnatosque esse se sentiant, tamen venena mentium non omittunt, &, quod solum possunt, nos oderunt, per quos putant se libertatem docendæ hæresis perdidisse.*

Habet plura de Anniano quæ non parum conducunt ad historiam & criticam, sed hæc retulimus in Anniani elogio.

Duæ sunt adhuc epistolæ ad Augustinum, sed breves admodum, atque ænigmaticæ, ut antea dictum est; altera apud Augustinum vigesima quinta numeratur; altera vigesima sexta. Ista videtur statim post synodum Diospolitanam data, quando *grassante nescio quo perditorum cuneo, qui valde in perversum niteretur Pelagio suffragari, vix munitior turris Hieronymum ab impetu & incursu impiorum tueri potuit.* Ista paulo post auditam in Palæstina condemnationem utriusque hæretici a Zosimo: id enim significant verba mox afferenda.

25. quæ ad Augustinum, data est paulo post synodum Diospolitanam.
Lib. de gestis Palæst. c. vii.
26. post damnationem hæresis a Zosimo Papa.

In priore eximium istud est: *Macte virtute in orbe celebraris; catholici te conditorem antiquæ rursum fidei venerantur atque suspiciunt, &, quod*

Eximium quiddam ex utraque.

signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, & me pari persequuntur odio, vt quos gladiis nequeunt, voto interficiant.

Eximium boc etiam in altera. *Multi vtroque claudicant pede, & nec fractis quidem cervicibus inclinantur, habentes affectum erroris pristini, cum prædicandi eamdem non habeant libertatem.*

Tres epistolæ ostendunt rei Pelagianæ statum in Palæstina a synodo Diospolitana vsque ad annum 419. nempe insolescentes hujus factionis homines, propter suffuratam a Pelagio per mendacia absolutionem ab Episcopis, suam hæresim approbatam, epistolis in provincias missis, mentiti sunt, suisque adversariis apertam vim intulerunt, *vt Hieronymum vix munitior turris tueri potuerit, Dei servi & ancillæ ad curam Hieronymi pertinentes sceleratissima cæde afficerentur, diaconus occideretur, & ædificia monasteriorum incenderentur.* Sed audita condemnationis fama, insolentiaque in rabiem versa, nihil non commenti sunt, nihil non machinati adversus eos, quos suæ damnationis auctores crederent, metuque imperialium sanctionum compressi, non evomuerunt venenum, sed occultius foverunt. *Lib. de gest. cap. vltim.*

CAPUT II.

De scriptis ab Augustino adversus Pelagianos.

Laus Augustini ab Hormisda Papa.

ACTANUS de Hieronymo, qui bello Ecclesiæ contra Pelagianos velitatus est, eo fere modo, quo solent veterani duces, fama potius quam manu. Totam capessivit pugnam Augustinus, de quo non honorificentius, quam prudentius Hormisdas Papa dixit: *Quid Romana asseveret Ecclesia de libero arbitrio & gratia Dei, ex variis Augustini libris, & maxime ad Hilarium & Prosperum, cognosci posse.* id est, vt ego quidem interpretor, posse quidem, vel ex vno satis Augustino constare, quid columna veritatis, quid os Spiritus sancti loquatur. Sed tanti nihilominus viri sententiam, non ex quibuscumque operibus æqualiter, verum ex postremis potissimum, intelligendam. Atque hæc pars sententiæ Pontificis cum talis sit, vt ad alicujus doctoris commendationem brevius nihil, cumulatiusque dici possit; altera tamen necessariæ cujusdam prudentiæ monitum gravissimum continet, ne dum auctoritatem ita commendatam sequimur, veluti regulam catholici sensus, vnam omnibus sine delectu operibus fidem præstemus, atque ita imprudentes ab ipsomet magistro aberremus. Quamvis enim Augustinus assecutus sit aliquando tantam divinorum gratiæ mysteriorum intelligentiam, quantam forte nemo alius, præter Apostolos; non tamen constitit statim in summo, sed per gradus nitendo, difficultatum tenebras, prout divina lux se infundabat, obstantes perrupit. *Prudens ejusdem Papæ cautio.*

Ab ipsomet Augustino allata. *Epist. 7. & l. de bon. persev. c. 21. &c.*

Id de se ipse cordate sincereque testatus est, nec vno in loco, nec vno tempore; ideoque sui studiosos jubebat ita suis in operibus legendis versari, vt secum proficere, & iisdem quasi passibus ad veritatem accedere studerent.

Ego certe, cum primum animum applicui ad quæstiones gratiæ penitius scrutandas, sanctissimi doctoris præcepto obediendum putavi, hauriendamque ex eo fonte veritatem, quem mihi purissimum veritatis magistra Ecclesia indicabat. Eam ob rem diligentius inquisivi, quæ vera forent Augustini opera, quæ supposita; quæ ad negotium gratiæ per se pertinerent, quæ id obiter tantum attingerent; quo denique singula tempore conscripta sint, & qua scribentis experientia, vt pressis vestigiis ductorem ab Ecclesia mihi datum sequerer, ejusque ductu, & quasi methodo, facilius eo pervenirem, quo tendebam.

Erit forte, qui superflua me diligentia laborasse putet, cum toto hoc labore sanctus doctor defunctus videatur, recensitis ordine suis operibus. Verum in Retractationum libris, neque epistolæ recognitæ sunt, neque homiliæ; sed tractatus dumtaxat, in quibus tamen ordinem temporis exacte non servari, vel ex hoc vno quisque facile cognoscet, quod adhuc incertum sit apud eruditos, quo anno liber *de gratia & libero arbitrio*, quoque alius *de octo Dulcitii quæstionibus* conscriptus sit. Neque illud mirum, cum Augustinus inter retractandum, ea sæpe conjunxerit, propter cognationem argumenti, quæ temporis ratione distarent; & forte nonnunquam acciderit, vt senem septuagenario majorem memoria deficeret. *Non superflua inquisitio temporis quo singula Augustini opera conscripta sunt.*

Quæ scripta sint

ANTE ANNUM CCCCXII.

Libri tres de libero arbitrio. Tomo I.
Liber vnus de duabus animabus. Tomo VI.
Expositio quarumdam propositionum ex epistola ad Romanos. Tomo IV.
Libri duo ad Simplicianum. Tomo IV.

TESTATUR Augustinus, se nihil ante hunc annum in hæresim Pelagianam scripsisse, *contra quam prius, cum opus fuerat, non scripturis, sed sermonibus & collocutionibus agebat.* *Lib. 2. Retract. cap. 33.*

Videtur tamen nasciturum hoc monstrum quasi præfocasse, tribus libris de libero arbitrio, quos partim Romæ inchoavit laicus, partim in Africa presbyter absolvit: libro vno de duabus animabus, & expositione quarumdam propositionum ex epistola ad Romanos, quod vtrumque opus elaboravit adhuc presbyter; tandem duobus libris ad Simplicianum, quos edidit jam factus Episcopus. *Lib. 1. Retract. cap. 9.* *Ibid. c. 15. & 22.* *Lib. 2. Retract. cap. 1.*

Atque hinc constat, inquirenda nobis esse tempora eorum tantum operum, quæ scripta sunt octodecim annorum spatio: quot nempe effluxerunt ab opere primo ad Marcellinum, ad mortem Augustini quæ contigit ann. Christi 430. v. Kalend. Septembris. *Inquirendum in ea tantum opera, quæ octodecim annis scripta sunt.*

ANNO CCCCXII.

Libri tres ad Marcellinum de peccatorum meritis & remissionibus. Tomo VII.
Liber de spiritu & litera ad eumdem. Tomo III.
Epistola ad Honoratum. Tomo II.

Dissert. de synodis. SCRIPTI sunt hi quinque libri, nam epistolam Augustinus librum quoque vocat, post judicium Carthaginense de Cælestio, quod ano. 412. ante Quadragesimam factum est; & ante mortem Marcellini, qui *sub invidia tyrannidis Heracliana ab hæreticis innocens cæsus est*, ano. 413. VIII. Id. Aprilis. *Hieron. dialog. 3. sub finem.*

Libri tres ad Marcellinum quo nomine censeantur ab Augustino & Hieronymo. Primi omnium prodierunt duo, qui etsi præferant vulgarem titulum *de peccatorum meritis & remissionibus*; ab Augustino tamen *de baptismo parvulorum, & perfectione hominis*; ab Hieronymo *de infantibus baptizandis*, sumpta appellatione a præcipua parte, nominantur.

Lib. de gest. Palæst. c. 11. Dialog. 3. sub finem. Lib. de gest. cap. 11. Lib. 2. Retract. cap. 33. Scribendorum causa narratur, partim in libro de gestis Palæstinis, partim in Retractationibus, *ferventibus scilicet contentiosissima assertione quæstionibus* de mortalitate Adami, baptismo parvulorum, & ἀναμαρτησίᾳ: Marcellinoque tribuno, qui *molestissimos patiebatur disputatores adversus antiquam traditionem*, per literas Augustinum consulente, coegit sanctum doctorem *sollicitudo caritatis, quam erga Christi Ecclesiam per gratiam Dei habebat*, ut ad eumdem Tribunum mitteret duos primum libros, deinde tertium. *Cur ad duos tertius accesserit.* Sic enim ait: *Post dies paucissimos a missis libris, legi Pelagii quadam scripta, viri, ut audio, sancti, & non parvo profectu christiani, quæ in Pauli Apostoli epistolas expositiones brevissimas continerent; atque ibi comperi, cum ad illum venisset locum, ubi dicit Apostolus*: Per unum hominem peccatum intrasse in mundum, & per peccatum mortem, atque ita in omnes homines pertransisse; *quamdam eorum argumentationem, qui negant, parvulos peccatum originale gestare, &c. Quapropter quoniam illi operi, quod jam certo fine concluseram, nihil addere volui, & ipsam eisdem verbis, quibus eam legi, & quid mihi contra videatur, huic epistolæ inserendum putavi.* *Lib. 3. de pecc. meritis, &c. cap. 1. Rom 5. v. 12.*

Ratio temporis quo scripti sunt. Post judicium Carthaginense compositos a se testatur Augustinus, sed ante mortem Marcellini. *Cælestius, discipulus ejus, jam propter tales assertiones apud Carthaginem in episcopali judicio, ubi ego non interfui, excommunicationem meruerat.* Et alio in loco: *Ad quem, inquit, scripseram tres libros, quorum titulus est, de peccatorum meritis & remissione, ubi diligenter disputatur etiam de baptismo parvulorum, rescripsit mihi se fuisse permotum, quod dixerim, &c.* Legenda in eamdem sententiam epistola 158. ad Marcellinum. *Lib. 2. Retract. cap. 33. Ibid. c. 37.*

Refutatur opinio Baronii. Hæc cum certa sint, ruere oportet opinionem Baronii tres ejusmodi libros referentis ad annum 411. judicium enim de Cælestio habitum est ann. 412. ante Quadragesimam.

Ratio temporis, quo scriptus etiam liber de spiritu & litera. Ibidem. Liber *de spiritu & litera* indubitatam præfert temporis notam; scriptus siquidem est post libros *de peccatorum meritis*, & ante mortem Marcellini, atque adeo, vel sub finem præsentis anni, vel initio consequentis.

Quoque liber seu epistola ad Honoratum. Nec minus evidenti charactere insignitur epistola ad Honoratum *de gratia novi Testamenti*: sic enim Augustinus Marcellino, post missos, atque etiam, nonnulla facta recognitione, remissos, tres libros de peccatorum meritis. *Nunc, inquit, in manibus habeo librum ad Honoratum nostrum de quæstionibus quibusdam quinque, quas mihi proposuit, & per literas intimavit.* Et alio in loco: *Eo ipso tempore, quo contra Donatistas vehementer exercebamur, & contra Pelagianos exerceri jam cœperamus, amicus quidam misit mihi quinque a Carthagine quæstiones, & rogavit, ut eas illi scribendo exponerem, &c.* *Epist. 120. Epist. 158. Lib. 2. Retract. cap. 36.*

ANNO CCCCXIII.

Sermo in die natali sancti Joannis præcursoris. Tomo II. Suppl.
Sermo XIV. de verbis Apostoli. Tomo X.

HOc anno habiti sunt Carthagine duo sermones ad populum, de baptismo parvulorum: primus in natali sancti Joannis, mense Junio, alter post natale sancti Joannis, in festo martyris, mense Julio. Ille editus est nuper ex bibliotheca regia; iste jamdudum censetur decimo quarto loco inter sermones de verbis Apostoli. *2. part. Suppl. pag. 358.*

De primo hæc habet Augustinus. *Natali sancti Joannis, inter cætera, quæ dicenda videbantur, ad baptismum parvulorum noster sermo deductus est, & quia jam prolixus erat, & de illo terminando cogitabatur, non tanta dicta sunt de tanta quæstione, quanta in periculo tanto a sollicitis dici debuerunt: sollicitos autem nos facit, non ipsa sententia jam olim in Ecclesia catholica summa auctoritate fundata, sed disputationes quorumdam, qui modo crebrescere, & multorum animas evertere moliuntur.* Quibus verbis nemo non agnoscet significari sermonem nuper editum, qui voluerit, vel leviter ipsum oculis lustrare. *Serm. 14. de verbis Apostoli.*

De secundo ita idem Augustinus, post factam mentionem librorum de baptismo parvulorum, ad Marcellinum scribit. *De quo etiam, baptismo parvulorum, postea te jubente* (Aurelium alloquitur) *in basilica Majorini, gestans in manibus epistolam gloriosissimi martyris Cypriani, & de hac re verba ejus recitans atque pertractans, ut error iste nefarius de quorumdam cordibus auferretur, quibus persuasa fuerant, quæ in his gestis videmus damnata, adjutus orationibus tuis, quantum potui, laboravi.* *Lib. de gest. Palæst. c. 11.*

Habitus est, ut mox dixi, post festum natale sancti Joannis, & in die solemni martyris cujusdam, Felicitatis opinor, non quæ sociam habuit Perpetuam, & Tuburtæ passa est, sed alterius septem filiorum martyrum matris, cujus memoria VI. Idus Julii in Africa quoque celebrabatur. Sic enim Augustinus post ea, quæ pertinent ad priorem sermonem mox allata, pergit: *Hodie ergo adjuvante Domino placuit vobis hinc loqui. Diem quidem solemnem martyris celebramus, sed major causa est omnium fidelium, quam tantummodo martyrum, &c.* Verbum Apostoli, quod tractatum est, fuit istud procul dubio, quod in primo sermone allatum est: *Per Adam enim peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, atque ita in omnes pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* *Post festum S. Joannis. Die 10. Julii. Serm. 14. de verb. Apost.*

Argumentum exponitur his verbis: *Concedunt parvulos baptizari oportere; non ergo quæstio est inter nos & ipsos, utrum parvuli baptizandi sint: sed de causa quæritur, quare baptizandi sint, &c. Nos dicimus, eos aliter salutem & vitam æternam* *Ibid.*

non habituros, nisi baptizentur in Christo: illi autem dicunt; non propter salutem, non propter vitam æternam, sed propter regnum cælorum, &c.

Lib. 3. ep. 8. ad Fidum de baptismo infant.

Re multis rationibus confecta, adjunxit Augustinus auctoritatem sancti Cypriani, cujus epistolam audienti populo integram prælegit, partim in primo, partim in secundo sermone. Viderat autem Hieronymus, vel vtrumque legisse ab Orosio ex Africa delatum, vel narrantem Orosium audivisse: ejusdem enim epistolæ, quam perinde ac Augustinus descripsit, auctoritate vsus est.

Dialog. 3. advers. Pelag.

ANNO CCCCXIV.

Liber sive epistola ad Hilarium Monachum. Tomo II.

Liber de perfectione justitiæ. Tomo VII.

Liber ad Hilarium Syracusanum monachum. *Epist. 89. Lib. de gest. c. 11. Lib. de prædestinat.*

AUGUSTINUS Hilario Syracusis interroganti de quæstionibus Pelagianorum, respondit epistola, quam ipse propter prolixitatem librum vocat. Fuit vero Hilarius laicus tantum, quippe quem Augustinus filium nominat, monachum Hincmarus.

Quo tempore scripta. *Orosius in apolog. c. 3. Dial. 3. sub fin. Lib. de gest. cap. 11.*

Ratio temporis, quo scriptam dicimus epistolam hanc, facile inde conficitur. Ab Orosio in Palæstinam delata est, lectaque in conventu presbyterorum die 30. Julii anni 415. ab Hieronymo memoratur in 3. dialogo, quem absolutum esse ante synodum Diospolitanam ostendimus; in eadem synodo inde Pelagio quædam objecta sunt. Cum ergo Orosius in Palæstinam venerit verna tempestate ann. 415. cumque ipsa de hac epistola Augustini, & de alia Hieronymi ad Ctesiphontem loquens, vtramque nuper scriptam dixerit, certe cum epistola Hieronymi, vel sub finem anni 413. vel hujusce 414. initio data sit; fatendum quoque est, Augustini epistolam, vel exeunte anno 413. quod minus reor; vel ineunte isto 414. scriptam fuisse.

Neque vero prius scribi potuit, cum in ea fiat mentio, tum judicii de Cælestio facti Carthagine, sub initium anni 412. tum librorum *de peccatorum meritis*, & libri *de spiritu & litera*, qui editi ann. 412. sub finem, tum denique ecclesiasticorum sermonum, de quæstionibus Pelagianorum, quorum præcipui fuerunt illi duo, qui habiti ann. 413. circa medium.

Notatur Baronius.

Inde vero evertitur opinio Baronii, epistolam hanc volentis scriptam fuisse ann. 411. id est, ante judicium de Cælestio exercitum Carthagine, & scriptos ad Marcellinum libros.

Ad idem ipsum tempus, si tamen non ad superius, pertinet liber *de perfectione justitiæ*, quo respondit Augustinus libro, quem ex Sicilia acceptum Paulus & Eutropius Hispaniarum Episcopi, ad ipsum miserant. Erat ille Cælestii, vt dicebatur, continebatque definitiones sexdecim, seu ratiocinationes de ἀναμαρτησίᾳ, cum suis e Scriptura testimoniis, objectorumque solutionibus. Ratio temporis mihi videtur inde posse non improbabiliter concludi.

Libro de perfectione justitiæ.

Quo tempore scriptus.

Nam Orosius, in sua ad Augustinum de Priscillianistis consultatione, meminit Commonitorii, vt loquitur, de hæresibus Augustino ab istis duobus Episcopis directi; nec aliud videtur nomine Commonitorii significasse, quam literas cum definitionibus missas: si enim aliud significatum voluisset, id procul dubio non tacuisset Augustinus, vt ex rerum adjunctis manifestum est. Cum ergo consultatio non exiguo tempore præcesserit Orosii, sive ex patria ad Augustinum, sive ex Africa ad Hieronymum profectionem, cumque scriptus sit liber *de perfectione justitiæ*, & ante reditum Orosii ex Oriente in Africam, & postquam Augustinus Hilarii, vt opinor, de accepta epistola gratias agentis responsione didicisset, Cælestium non esse in Sicilia, necesse est nunc temporis fuisse confectum.

Objectio.

Verum contra hanc rationem temporis pugnat objectio sane gravis. Nam si liber iste jam tunc temporis fuisset conscriptus, cum Orosius in Palæstinam profectus est, ab ipso delatus esset, vna cum aliis operibus tunc absolutis, libris nempe tribus *ad Marcellinum*, sermone XIV. *de verbis Apostoli*, & epistola *ad Hilarium*: neque enim minoris momenti videri potuit ad rem fidei contra Pelagium defendendam. Delatum vero non fuisse ex eo constat, quod & Hieronymus de impeccantia disputans ipsius non meminit, non oblitus, cum de baptismo parvulorum ageret, librorum ad Marcellinum; & de ipso nihil Orosius legerit in synodo Joannis, cum tamen opportunum admodum esset; & inde nihil objectum sit Pelagio Diospoli, etsi longe plura pravioraque contineat, quam libellus Episcoporum.

Solvitur.

Facit hæc objectio, vt sententiam meam non indubitabilem opiner; non facit tamen vt falsam rear: potuit enim fieri, vt quemadmodum librum *de spiritu & litera* Orosius vel non detulit, vel non meminit, ita nec istam, licet vterque multum conducat ad fidem tuendam. Potuit pariter fieri, vt eadem causa, cur Augustinus hunc inter recensendos libros prætermiserit, memor tamen epistolæ ad Hilarium, vetuerit ne ipsum Orosius secum deportaret, forte nimirum missæ ad Paulinum & Eutropium responsionis apographum, vel nullum Hippone servatum, vel amicis commodatum vt describeretur, communi cum aliis, quorum meminit Possidius, libris fato, recuperari non potuit.

ANNO CCCCXV.

Duæ epistolæ ad Hieronymum. Tomo II.

Liber de natura & gratia. Tomo VII.

Duæ ad Hieronymum epistolæ per Orosiū delatæ. *Epist. 28. Epist. 29.*

AUGUSTINUS duas dedit ad Hieronymum epistolas; alteram de origine animarum; alteram de loco Jacobi: *Qui offenderit in vno, factus est omnium reus.* Vtramque detulit secum Orosius, de quo Augustinus. *Venit ad me religiosus juvenis catholica pace frater, ætate filius, honore compresbyter noster Orosius, vigil ingenio, paratus eloquio, flagrans studio, vtile vas in domo Domini esse desiderans, ad refellendas falsas perniciosasque doctrinas, quæ animas Hispanorum multo infelicius, quam corpora barbaricus gladius trucidarunt. Nam inde ad nos vsque ab oceani litore properavit, fama excitus, quod a me posset de iis quæ scire vellet, quidquid vellet audire. Neque nullum cepit adventus sui fructum. Primo ne de me multum famæ crederet: deinde docui hominem, quod potui; quod autem non potui, vnde discere posset admonui, atque vt ad te iret hortatus sum. Qua in re consilium vel præceptum meum, cum libenter & obedienter acciperet, rogavi eum, vt abs te veniens, per nos ad propria remearet. Quam ejus pollicitationem tenens, occasionem mihi credidi a Domino esse concessam, qua tibi scriberem de iis, quæ per te scire cupio*, &c.

Librum *de natura & gratia* inchoaverat quidem

Liber de natura & gratia, quo tempore scriptus. Lib. 2. Retract. cap 42.

dem antequam Orosios Hippone solveret, sed nondum absolverat. Unde in Retractationibus. *Venit etiam tunc in manus meas quidam Pelagii liber, ubi hominis naturam contra Dei gratiam, qua justificatur impius, & qua christiani sumus, quanta potuit argumentatione defendit: librum ergo, quo huic respondi, defendens gratiam, non contra naturam, sed per quam natura liberatur & regitur, de natura & gratia nuncupavi*. &c. Et ad Inooceotium Papam nomine quinque Episcoporum.

Epist. 95.

Misimus reverentia tua librum, quem dederunt quidam religiosi & honesti adolescentes servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus, qui sicut audivimus, & jam nosse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione, spem quam habebant in saeculo, reliquerunt, & nunc continenter Deo serviunt: qui cum eodem errore tandem aliquando, per qualemcumque operam nostram, Domino inspirante, caruissent, protulerunt eumdem librum, Pelagii esse dicentes, & ut ei responderetur, impendio rogaverunt. Factum est. Ad eosdem rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias rescripserunt. Utrumque misimus, & cui responsum est, & quo responsum est. Et ne nimium essemus onerosi, signa fecimus his locis, ubi petimus inspicere non graveris.

Cap. 23. 24. & 25. Epist. 252.

In libro de gestis Palæstinis narrat totam libri velut historiam, quam contexuerat etiam scribens ad Joaonem Hierosolymitanum.

Apolog. c. 3.

Unde ipse quoqoe Orosius. *Expesui*, inquit, *corona vestra breviter, ut potui, Calestium jam ad honorem presbyterii subrepentem, apud Carthaginem plurimis Episcopis judicantibus proditum, auditum, convictum, detestatumque ab Ecclesia, ex Africa profugisse; contra librum vero Pelagii B. Augustinum, discipulis ipsius Pelagii prodentibus ac petentibus, plenissime respondere*. Et postea: *Hæc in Calestio Africana synodus detestata est. Hac Augustinus Episcopus scriptis suis, sicut audistis, exhorruit. Hac in ipsum nunc Pelagii scriptis sua responsione condemnat.*

Inchoatus ante Quadragesimam.

Ex his concludere licet, librum, de quo nunc agitur, non tantom antequam Orosius ab Augustino discederet Africa, id est, ann. 415. verna tempestate; sed etiam propinquaote Quadragesima fuisse inchoatum, absolutum vero æstivo tempore. Unde Augustinus ad Evodium.

Epist. 102.

Scripsi etiam grandem quemdam librum adversus Pelagii haresim, cogentibus nonnullis fratribus, quibus contra gratiam Christi opinionem perniciosissimam persuaserat. Hac omnia si habere volueris, aliquem mitte, qui tibi cuncta describas. Dixerat antea: *Si ea qua me magis occupant, a quibus in aliud averti nolo, sanctitas tua nosse tanti habet, mitte aliquem qui tibi describat. Jam enim plura perfecta sunt, qua hoc anno ante Pascha, propinquante Quadragesima, a nobis fuerant inchoata.*

Absolutus æstiva tempestate.

Notatus Baronii locus.

Ex his vero emendari debet, quod scripsit Baronios ad annum 414. de hoc libro, atque etiam de epistola 102. ad Evodium, aliisque operibus Augustini: nam ut de aliis taceam, liber nondum *de natura & gratia* absolutus erat, cum ex Africa solveret Orosius, quod ipse testatur, atque etiam Hieronymus in tertio dialogo. Solvit autem anno tantum 415.

ANNO CCCCXVI.

Epistola ad Joannem Hierosolymitanum. Tomo II.
Sermo. Apud Eugyppium.
Epistola ad Mercatorem. Tomo IV.
Tres ad Innocentium epistola. Tomo II.
Epistola ad Hilarium Episcopum. Tom. II.

Epist. 30. inter August. Synod. concil. Milevitani. Mercator in Comment. Lib. de gest. cap. 32.

OROSIUS in Africam rediit mense Maio, literasque, tum Hieronymi ad Augostinum, tum Erotis & Lazari ad Africanos Episcopos de rebus Diospoli gestis, reddidit: detulit quoque orientalis diacoous, civis Hipponensis, missam a Pelagio ad Augustinum defensionis suæ chartulam: vulgata est pariter Pelagii epistola ad amicum quemdam presbyterum, qua *gloriabatur suam definitionem*, quod possit homo sine peccato esse, & Dei mandata facile custodire, si velit, *quatuordecim Episcoporum sententia comprobatam*

Ibid. cap 30.

Epistola ad Joannem Hierosolymitanum Pelagii studiosum.

Post hæc Augustinus, & præsertim post relationem familiarem Orosii, de gratia Pelagii apud Joanoem Hierosolymitanum, ad eumdem Episcopum scripsit, questus primum, quod responsionem literis, utique per Orosinm datis, ab eo non accepisset: deinde monens fraterna caritate, ne permitteret sibi a Pelagio illudi, cujus noonihil ex libro *de natura* protulit in specimen impietatis: deoique suum offerens librum *de natura & gratia*, & vicissim petens, Episcoporum plurium nomine, gesta synodi Diospolitanæ in Africam transmitti.

Epistola igitur ad Joannem, (qui obiit ann. 417. die 10. Janoarii) & post Coocilium Diospolitanum habitum, ann. 415. meose Decembri sub finem; & ante duas syoodos, Carthaginensem ac Milevitanam, autumni tempore ann. 416. congregatas; & post Orosii in Africam reditum, meose Maio ejusdem anoi; atque ita circiter mensem Julium ann. 416. scripta est: quare oportet minus attendisse Baronium ad has temporis notas, cum scriptam tradit anno superiore.

Emendatus Baronii locus.

Sermo apud Eugyppium Tomo 2. c. 288.

Per idem tempus habitus est sermo, cujus partem refert Eugyppius, hæc enim verba leguntur sub finem: *Hoc agit hodie satanas, quomodo per venena hareticorum ejiciat homines de Ecclesia, sicut per venena serpentis ejecit de paradiso. Illum nemo dicat, absolutum esse ab Episcopis. Absoluta est sed confessio, quasi correctio ipsa est absoluta, quia ea qua dixit ante Episcopos, catholica videbantur. Qua autem scripsit in libris suis, Episcopi qui absolverunt, nescierunt, & forte correctus est. Desperare enim de homine non debemus, qui forte fidei catholica adjungi se maluit, & ad Dei gratiam auxiliumque confugit: forte hoc factum est. Tamen non haresis est absoluta, sed homo haresim negans, &c.*

Quo tempore habitus.

Habitus est igitur, non solum ante synodos, de quibus noo tacuisset Augustinus, quemadmodum nec tacuit sermone secundo *de verbis Apostoli*: sed etiam post jactatam de Pelagii absolutione famam, fidemque quam fecerat *epistola carnalis ventositatis & elationis, qua gestorum tarditatem procuratam pracedens in manus hominum prevalerat.*

Lib. de gest. cap. 30.

Quis ille Episcopus cum quo Romæ

Intelligimus porro non obscure ex hoc sermone, quis ille fuerit Episcopus, quicum Pelagius Romæ vix non jurgatus est, propter di-

In quo per Pelagius.

ctum Augustini Deum alloquentis: *Da quod jubes, & jube quod vis*; nec enim alius fuit quam Urbanus Siccensis, de quo Augustinus. *Sanctus frater & coepiscopus meus, Urbanus noster, qui hic presbyter fuit, & modo est Siccensis Episcopus, cum remeasset ab urbe Roma, & ibi cum quodam talia sentiente confligeret, vel se conflixisse referret, cum urgeretur pondere orationis dominicae; (urgebat enim eum, & dicebat: Si in nostra potestate est non peccare, & in nostra potestate est omnes peccatorum tentationes solis voluntatis nostrae viribus superare, quare Deo dicimus:* Ne nos inferas in tentationem?) *quid eum putatis respondisse? Rogamus, inquit, Deum, ne nos inferat in tentationem, ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate; ne ruam de equo, ne frangam pedem, ne latro me interficiat: haec enim non habeo in potestate*, &c.

Epistola ad Mercatorem. lib. de 8 quaest. ad Dulcitium.

Eodem anno scriptam fuisse epistolam ad Mercatorem, cum consuluisset *de quaestionibus quibusdam Pelagianorum, qui negant mortem peccato esse retributam*, demonstravimus in notis.

Epistolae tres ad Innocentium Papam. Epist. 90. Epist. 92. Epist. 95. In Commonit. cap. 1.

Circiter mensem Octobrem tres ad Innocentium epistolae directae sunt. Una Patrum Carthaginensium, altera Milevitanorum, tertia quinque Episcoporum; omnes, si Mercatori credimus, synodicae; omnes, si qua fides stylo & eloquendi formae, ab Augustino conscriptae. Prima est inter Augustinianas 90. secunda 92. tertia 95. De singulis dictum est abunde in dissert. de synodis.

Epistola ad Hilarium Episcopum. Epist. 90.

Statim vero datis epistolis, quas ad sedem apostolicam Julius Episcopus deferret, Augustinus scripsit Hilario Episcopo, qui a Syracusano monacho multum distat, monuitque primum de cavenda haeresi; deinde addidit: *Cum ista scriberem, cognoveramus, in Ecclesia Carthaginensi, adversus eos episcopalis concilii conditum fuisse decretum per epistolam sancto & venerabili Papae Innocentio dirigendum; & nos de concilio Numidiae ad eamdem apostolicam sedem jam scripseramus.*

Notanda epistolae verba.

Notanda porro verba haec: *Adversus eos episcopalis concilii conditum fuisse decretum.* Dubitaverit enim forte quispiam, quid significent, cum nihil istius concilii habeatur, praeter relationem ad summum Pontificem. Verum manifeste satis indicari videtur decretum his verbis: *Communi deliberatione censuimus, hujusmodi persuasionis auctores, quamvis ad presbyterium idem Caelestius postea pervenisse dicatur, nisi haec apertissime anathematizaverint, ipsos anathematizari oportere*, &c. *Hoc itaque gestum, domine frater sancte, caritati tuae intimandum duximus, ut statutis nostrae mediocritatis etiam apostolicae sedis adhibeatur auctoritas*, &c. Vide quae dicta sunt in notis ad rescriptum Honorii.

Dissert. 4.

Nullus porro dubito, quin Episcopus Hilarius, ad quem scripsit Augustinus, sit ille ipse qui in collatione Carthaginensi dicitur Boseranus: sed qua in provincia Boserana Ecclesia censeri debeat, plane sum nescius, cum me deficiant indices, quibus in investigandis Episcoporum Africae sedibus ac provinciis hactenus usus sum. Neque etiam valui in hunc diem invenire, cujus vel Ecclesiae, vel provinciae Episcopus fuerit Julius, synodicarum trium delator, etsi videatur certum ad Africam pertinuisse: neque enim legatione duarum provinciarum, aut alienigena quispiam transmarinus, aut Afer alterius provinciae, honeste functus esset.

ANNO CCCCXVII.

Tres epistolae sancti Innocentii. Tomo II.
Sermo secundus de verbis Apostoli. Tomo X.
Liber de gestis Palaestinis. Tomo VII.
Epistola ad Iulianam. Tomo II.
Epistola ad Dardanum. Tomo II.

Tres epistolae S. Innocentii. Epist. 91. 93. 96. inter Augustinianas.

TRIBUS epistolis ex Africa acceptis totidem reddidit Innocentius, unam Carthaginensi concilio, alteram Milevitano, tertiam quinque Episcopis, omnes eadem temporis nota, V. Kal. Febr. post consulatum Theodosii Aug. VII. & Junii Quarti Palladii V. C. Ipsas hoc in loco memoramus, propterea quod inter Augustinianas habentur.

Sermo secundus de verbis Apostoli.

Paulo post acceptas, habuit Augustinus secundum sermonem de verbis Apostoli, sic enim ait: *Jam de hac causa duo concilia missa sunt ad sedem apostolicam, inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est, utinam aliquando finiatur error. Ergo ut advertant, monemus: ut instruantur, docemus: ut mutentur, oremus.*

Liber de gestis Palaestinis scriptus sub initium anni 417.

Acceperat, opinor, sub finem prioris anni Augustinus gesta Palaestina, mittente, ut par est credere, cum rescriberet, Joanne Hierosolymitano: quare sub initium hujusce decimi septimi librum scripsit ad Aurelium Carthaginensem Episcopum, *terminata*, ut ait, *cunctatione, qua differre aliquid plenius atque fidentius de ipsa Pelagii defensione dubitabat.*

Ratio temporis.

Ratio temporis inde constat, quod eadem gesta nondum pervenissent in Africam, cum haberentur concilia Carthagine & Milevi, ut ex synodicis patet: neque etiam cum ad Joannem Hierosolymitanum Augustinus daret literas, ea enim postulat sibi mitti. Pervenerant vero priusquam Alipius & Augustinus communes literas ad Paulinum Nolanum mitterent, in iis quippe referuntur ex gestis longe plurima. Necesse est igitur librum de gestis Palaestinis eo tempore confectum, quo diximus, siquidem literae ad Paulinum, hoc ipso anno inclinante, missae sunt, aut potius consequentis initio.

Libri praestantia.

Quanti momenti sit liber iste, vel ex hoc uno quilibet facile intellexerit, quod celeberrimae synodi acta, quae spectant Pelagium, continet, eaque ab Augustino recensita, & quidem ad demonstrandum, quomodo Pelagius illusisset Patribus Graecis, quoad suam personam; & dogma tamen catholicum confiteri coactus esset, quod postmodum suis libris perfidiose oppugnaret. Certe Augustinus hac synodo vult Ecclesiam primum de haeresi victoriam retulisse, etsi dux haeretici agminis per mendacia se subduxerit triumpho.

Epistola ad Julianam Demetriadis matrem, quo tempore scripta.

Ad hunc etiam annum pertinet, aut ad initium sequentis, epistola ad Julianam Demetriadis matrem. Data enim est, post acceptas in Africa Pelagii literas ad Innocentium, in quibus utebatur testimonio suae ad Demetriadem epistolae, ut se defenderet. *In quadam sua epistola Pelagius*, verba sunt Augustini, *ubi & nomen suum apertissime ponit, nec nomen sacrae virginis tacet, dicit ad eam se scripsisse, & ejusdem sui operis testimonio probare nititur, se gratiam Dei, quam vel tacere, vel negare asseritur, apertissime confiteri.* At Pelagii literae, de quibus sermo est, scriptae sunt in Oriente, initio anni 417. acceptae a Zosimo Romae, initio mensis Septem-

Epist. 143.

Sub fin. epist. 143.

bris, missæ in Africam ejusdem mensis die 20. acceptæ in Africa circiter initium Octobris. Non potuit igitur Augustinus ad Julianam scribere ante dictum tempus: quod tamen factum quatuor ante annis saltem putavit Baronius in annalibus ad ann. 413. ubi multa posuit, quæ vix ullus possit, quantumcumque conetur, cum vera temporum ratione conciliare. Longe plura Binius in notis ad epistolam Innocentii ad Julianam commentatus est aliena a vero: neque enim Pontifex scripsit Demetriadis matri post consecratam filiam, sed post obitum conjugis, cum sanctum viduitatis statum professa est.

Notatus Baronius de tempore hujusce epistolæ. Notatus etiam Binius.

Neque vero potuit aliquanto post tempore: nam de condemnatione Pelagii Cælestiique a sede apostolica non siluisset Augustinus, si modo jam in Africam tractoria Zosimi pervenisset, cum magnum inde præsidium suæ causæ posset accersere. Pervenit autem in Africam decretoria sedis apostolicæ sententia in hæreticos anno tantum sequente, circiter medium.

Qua occasione.

Porro dissimulare non possum hoc in loco, quod mihi sæpe admirationem fecit, ea super epistola, cur nempe Augustinus Julianæ potius matri scripserit, quam Demetriadi filiæ, cui propositum sanctimoniæ virginalis inspiraverat. Cur etiam Julianæ ita scripserit, ut nihil acerbius diceret adversus Pelagium; quemadmodum nec in libro *de bono viduitatis* ante duos aut tres annos ad eandem edito. Cur denique non destiterit continenter monere Julianam, de cavendis Pelagianorum artibus atque erroribus. Admirationem augebat, quod Demetrias tanta olim totius orbis gratulatione virginitatem professa, postmodum latuerit in obscuro, nec ulli penitus laudata sit, nisi forte cuidam Prospero, a quo tamen rursum monenda fuit, de vitandis Pelagii reliquiis, & superbia fugienda, quasi tota hæc familia non destiterit in Pelagii partes propendere, imprudentius quam malignius. Verum cum cogitarem Julianum Eclanensem, & Pelagio incredibiliter addictum fuisse, & jam duxisse uxorem ex Æmilia familia, & Æmiliam familiam Anicianæ junctam esse, & inde natam, patre Olybrio, matre Juliana, Demetriadem, visus sum mihi videre causam rei, quam admirabar: nempe Julianus affini familiæ venenum suum afflaverat, illudque Demetrias, ut erat gloriolæ amantior, facilius excepit, fastuque, contemptrix opum ac mundi, sed admiratrix ingeniorum, hominibus, qui severioris disciplinæ ita præferrent speciem, ut tamen amarent videri dicendi simul & evangelicæ perfectionis principatum tenere.

Notanda quædam de Juliano & Demetriade.

Quidquid sanctus ipse Paulinus, cum fuerit Aniciæ gentis, & epithalamium Jæ a Juliano ductæ propter cognationem cecinit, & Pelagiania Nolæ in Campania existentibus favit, & Pelagii ipsius amicitiam, Juliano conciliatore, coluit, & eo quidem usque, ut ab Augustino debuerit moneri graviter de periculo, in quo versaretur.

Et de sancto Paulino. *Epist. 106.*

Sub idem tempus missa videtur, inclinante æstate, epistola ad Dardanum, quam Augustinus inter libros recenset. *De præsentia Dei*, inquit, *scripsi librum, ubi nostra intentio contra hæresim Pelagianam maxime vigilat, non expresse nominatam; sed in eo etiam de præsentia Dei natura, quem Deum verum & summum dicimus, & de templo ejus, operose ac subtiliter disputatur.*

Epistola ad Dardanum. *Lib. 2. Retract. cap. 49.*

ANNO CCCCXVIII.

Epistola ad Paulinum Nolanum. Tom. II.
Epistolæ duæ ad Sixtum. Tom. II.
Epistola sive liber ad Optatum. Tom. II.
Liber primus de nuptiis & concupiscentia. Tom. VII.
Libri duo ad Albinam, Pinianum & Melaniam. Tom. VII.

Epistola ad Paulinum Nolanum. *Epist. 106.* Qua occasione scripta.

ALIPIUS & Augustinus communibus literis Paulinum Nolæ Episcopum, virum quidem sanctum, sed Pelagii, ut mox dictum est, amantiorem, fallique facilem ab homine larvam pietatis induto, docuerunt de omnibus hæresis partibus, singularumque proprio veneno.

Quo tempore.

Habent illæ literæ suam temporis certam notam, cum datæ sint, post accepta Palæstina gesta, & ante allatam in Africam Zosimi tractoriam, quippe quam perinde ac alias Innocentii literas Augustinus misisset, si copia fuisset. *Missa sunt*, inquit, *de hac re ex duobus conciliis, Carthaginensi & Milevitano, relationes ad apostolicam sedem, antequam gesta ecclesiastica, quibus apud Episcopos provinciæ Palæstinæ Pelagius perhibetur esse purgatus, vel in manus nostras, vel in Africam pervenissent. Scripsimus etiam ad beatæ memoriæ Papam Innocentium præter conciliorum relationes, literas familiares, ubi de ipsa causa aliquanto diutius egimus. Ad omnia nobis ille rescripsit eodem modo, quo fas erat atque oportebat apostolicæ sedis Antistitem: quæ omnia modo legere poteris, si eorum forte ad te, vel nulla, vel non cuncta pervenerint.* &c.

Continet epitomen errorum Diospoli damnatorum.

Gestorum vero Palæstinorum mentio fit sub finem, ubi & omnia catholicæ fidei capita ex eisdem gestis summatim recensentur, & referuntur Scripturæ testimonia, quibus Joannes Hierosolymitanus ad gratiæ divinæ necessitatem astruendam usus est.

Non est scripta ante annum 418.

Quod ante hunc annum missæ non fuerint, ostendunt ista Augustini verba: *Quod etiam quibusdam literis agis ad suam venerationem datis, ubi dicit se non debere existimari sine gratia Dei defendere liberum arbitrium, cum possibilitatem volendi atque operandi, sine qua nihil boni velle, atque agere valeremus, a creatore nobis insitam diceret*, &c. Spectant enim ad ea, quæ Pelagius in literis ad Innocentium scripserat: *Legant illam epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum Episcopum, ante duodecim fere annos, scripsimus, quæ trecentis forte versibus nihil aliud quam Dei gratiam & auxilium confitetur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo.*

Lib. de grat. Christ. cap. 35.

Cum igitur literas Pelagii ad Innocentium non habuerit Augustinus, ante finem ann. 417. quo missæ fuere a Zosimo Roma, XI. Kalend. Octobris, ad Patres Africanos; necesse est fateri epistolam hanc Paulino scriptam esse initio hujus anni: neque enim potuit tardius, cum tractoriæ Zosimi adventum in Africam prævenerit. Inde vero constat, nullam fuisse idoneam Baronio causam, cur epistolam hanc referret ad annum priorem: quam enim adhibet, velut ex historia peritam, vix ullius momenti est, nam post Zosimum evectum in sedem apostolicam, scripsit Augustinus.

Baronii locus discussus.

Est illa vero plane eximia, nullique Augustini operi contra Pelagianos non comparanda: neque hoc mirum, quandoquidem scribebatur

viro totius orbis fere sanctissimo nobilissimoque, & cujus familiaris Severus Sulpitius imprudenter illusus fuerat artibus Pelagii.

Cur Alipii quoque nomen præferat.

Veneri forte in mentem alicui inquirere, quid causæ fuerit, cur Augustinus non suo solius nomine, sed Alipii quoque scripserit. Credo equidem, vt epistola eo plus haberet virium ad eripiendum amicum ex imminente periculo, quo a duobus necessitate conjunctioribus veniret, & ab Alipio præsertim, tum notiore propter frequentes in Italiam ex Africa legationes, tum per se carissimo, magnæque apud Paulinum auctoritatis, propter opinionem sanctitatis.

Epist 45. *Paulini.*

Brevior epistola ad Sixtum.

Epist. 104.

Post damnationem Pelagii Cælestiique factam a sede apostolica, datasque a Zosimo super ea re literas, tum communes vniversis orbis Episcopis, tum peculiares ad Africanos, per Leonem acolytum, venit a Sixto Romanæ Ecclesiæ presbytero per Firmum presbyterum epistola ad Alipium simul & Augustinum, cui Augustinus binis literis respondit, brevioribus primum per Albinum acolytum, deinde prolixioribus per Firmum redeuntem. Priores autem videtur scripsisse, ante suam legationis apostolicæ profectionem in Mauritaniam: neque enim poterat continere animo gaudium, de probata publico exemplo Sixti fide. Posteriores vero post reditum a legatione: nam vix, ac ne vix quidem tam prolixæ, tamque eruditæ, & de tanto argumento, quantum est prædestinationis gratuitæ, ab homine occupatissimo conscribi potuerunt. Ambas denique post mensem Junium, quo tempore sententia sedis apostolicæ damnantis Pelagium & Cælestium, in Africam delata est.

Scripta ann. 418. ante autumnum.

Prolixior post autumnum.

Quid enim loquuntur aliud, vel ista priorum verba, quibus traditur modus agendi cum Pelagianarum partium hominibus? *Nonnulli eorum, antequam ista pestilentia manifestissimo etiam sedis apostolicæ judicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt, quos nunc repente reticuisse perspicitis: nec vtrum sanati sint, sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint, verum etiam illis vera contraria, eo quo illa solent studio, defensaverint: qui tamen lenius profecto sunt tractandi. Quid enim eos terreri opus est, quos satis territos ipsa taciturnitas monstrat? nec ideo tamquam sani prætereundi sunt diligentia medicinæ, quorum vulnus in abdito est.*

Epist 104.

Vel hæc posteriorum: *Fatendum est caritati tuæ, tristes eramus animo nimis, cum fama jactaret, inimicis christianæ gratiæ te favere. Sed vt has tristitia de nostris cordibus tergeretur, primo te priorem anathema eis in populo frequentissimo pronuntiasse, eadem fama non tacuit. Deinde cum literis apostolicæ sedis de illorum damnatione ad Africam missis, tua quoque literæ ad venerabilem senem Aurelium consecutæ sunt, quæ tametsi breves erant, tuum tamen vigorem adversus eorum errorem satis indicabant.*

Epist. 105.

Ipso legationis tempore, de origine animarum scripsit prolixe admodum ad Optatum Episcopum, quem, missis Zosimi literis, admonet damnationis hæreticorum. *Quamvis*, inquit, *tuæ sanctitatis nullas ad me ipsum datas acceperim literas; tamen quia illa, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cæsaream præsente, venerunt, quo nos injuncta nobis a venerabili Papa Zosimo, apostolicæ sedis Episcopo, ecclesiastica necessitas traxerat: factum est, vt ea quæ scripsisti, etiam ipse perlegerem, tradente mihi eandem epistolam tuam famulo Dei sancto Renato, quo petente, & mihi, licet aliis occupato, vehementer instante*, &c. Et postea: *Te autem, si libenter, vel patienter admittis, carissime frater, admoneo, ne hæresim novam minus cautus incurras, quæ antiquissima fidei stabilita molitur fundamenta convellere, adversus gratiam Dei disputando, cujus vel auctores, vel certe acerrimi notissimique susceptores, cum Pelagius & Cælestius extitissent, conciliorum episcopalium vigilantia, in adjutorio Salvatoris, qui suam tuetur Ecclesiam, etiam a duobus venerabilibus antistitibus apostolicæ sedis Papa Innocentio, & Papa Zosimo, nisi correcti etiam egerint pœnitentiam, toto christiano orbe damnati sunt. De quibus exempla recentium scriptorum, sive quæ specialiter ad Afros, sive quæ universaliter ad omnes Episcopos, de memorata sede manarunt, ne forte ad vestram sanctitatem nondum pervenerint, vobis curavimus mitti*, &c.

Epistola seu liber ad Optatum de origine animarum.

Epist. 157.

Ratio temporis.

Accedit nota consulum, qua consignantur acta cum Emerito Donatistarum Episcopo, Cæsareæ in Mauritania, sic enim incipiunt: *Gloriosissimis imperatoribus Honorio XII. & Theodosio VIII. AA. CC. XII. Kal. Octobris, Cæsareæ in majori Ecclesia, cum Deuterius Episcopus metropolitanus, vna cum Alipio Tagastensi, Augustino Hipponensi, Possidio Calamensi, Rustico Carteritano, Palladio Tagabitano, & cæteris Episcopis, in exedram processisset*, &c.

Unde obiter intelligimus, quinque Episcopos totius Africæ celeberrimos legatione sedis apostolicæ tunc temporis functos esse, quod operæ pretium est animadvertere, adversus importunas nonnullorum quæstiones.

Nota de præstantissimis Africæ Episcopis legatione sedis apostolicæ functis tunc temporis.

Est qui Optatum hunc dixerit Milevitanum, qua ratione ipse videris: nam celebris ille librorum scriptor obiit circiter annum 370. id est, dimidio fere sæculo, ante scriptam ab Augustino epistolam, & Severus, tunc cum scriberet Augustinus, Milevitanam regebat Ecclesiam.

An Optatus, ad quem scribit Augustinus, sit Milevitanus libris celebris.

Eodem tempore Augustinus misit posteriorem Sixto epistolam, & Valerio comiti librum primum *de nuptiis & concupiscentia*. Nam per Firmum presbyterum a Sixto simul & Valerio literas acceperat, & per eumdem vtrique respondit, vt facile conficitur ex literis ad vtrumque datis.

Liber primus de nuptiis & concupiscentiis.

Epist. 105. *ad Sixtum.*

Epist. ad Valer. comit. præfixa lib. 1. *de nupt.* &c.

Quidquod Augustinus ipse tradit, se scripsisse Valerio, post damnationem Pelagii & Cælestii. *Librum*, inquit, *meum, contra quem se quatuor libellis respondisse commemorat, post damnationem Pelagii Cælestiique conscripsi, quod ideo dicendum putavi, quoniam iste dicit ab inimicis suis in odium veritatis dicta mea fuisse suscepta: ne ideo quisquam existimet propter hunc librum meum inimicos gratiæ Christi novos hæreticos fuisse damnatos; in eo autem libro defensio est potius, quam reprehensio nuptiarum.*

Quo tempore scriptus.

Lib. 1. *ad Bonif. cap.* 5.

Non potest igitur liber hic pertinere ad tempus vllum prius, neque etiam ad posterius. Nam contra ipsum quatuor libros Julianus scripsit, quorum ex primo excerpta quædam sibi missa Valerius Alipio misit Ravenna Romam; Augustinus ab Alipio vna cum duabus Pelagianorum epistolis accepit. Cum ergo Alipius in Africam redierit ann. 419. sub finem, nec Julianus exiguum tempus posuerit in his quatuor libris elaborandis, cumque eos neget se ante autumnum ann. 418. inchoasse; imo cum ipsos tempore schismatis ab Eulalio concitati adversus Bonifacium elucubraverit; cum denique nonnullo tempore fuerit opus, vt excerperentur ea, quæ ad Valerium delata sunt: fatendum est profecto primum hunc librum *de nuptiis* ab

Lib. 2. *de nupt.* &c. *c.* 2.

Augustino compositum fuisse, statim obita legatione, id est, circiter medium Octobrem ann. 418.

Libri duo ad Albinam, Pinianum & Melaniam de gratia Christi & de peccato originali. Quo tempore scripti.

Hæc autem cum certa ratione constent, oportet libros duos, qui sunt ad Albinam, Pinianum & Melaniam, *de gratia Christi, & peccato originali*, hoc eodem anno conscriptos esse, circiter mensem Augustum, quando summum Augustinus, post vltimum concilii Africani consessum, Carthagine remansit. Elaboratos enim docet, primum Carthagine. *Festinante perlatore inter occupationes nostras, multo apud Carthaginem, quam vbicumque alibi densiores, quantum Deus donare dignatus est, vt potuimus, ista dictauimus*, &c. Deinde, post editum *de gestis Pelagii* librum ann. 417. *Quod autem scitis, & quod in eo etiam libro posui, quem de gestis Palæstinis ad venerabilem senem nostrum Aurelium scripsi*. Tertio, post literas Pelagii in Africam a Zosimo Papa XI. Kal. Octob. ann. 417. directas. *In literis quas Romam misit ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, quoniam in corpore eum non inuenerunt, & sancto Papæ Zosimo data sunt, atque inde ad nos directæ, dicit*, &c Denique, post decretoriam sententiam a Zosimo latam. *Posteaquam Pelagiana hæresis cum suis auctoribus ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, prius Innocentio, deinde Zosimo, cooperantibus Africanorum literis, conuicta atque damnata est, scripsi duos libros aduersus eam, vnum* de gratia Christi, *alterum* de peccato originali, &c.

Lib. de grat. Christi c. 1.

Lib. de pecc. orig. c. 14.

Lib. de pecc. orig c. 17.

Lib. 2. Retract. cap. 50.

Dissert. de synod.

Cum ergo summi Pontificis decretoria sententia in Africam delata sit circiter mensem Iunium ann. 418. Augustinum oportet, hos libros post præfatum mensem conscripsisse Carthagine, & ante Septembrem, cujus die 20. Cæsareæ in Mauritania versabatur.

Quominus autem rejiciantur in sequentem annum, obstat id maxime, quod scripti sunt ad Albinam, Pinianum & Melaniam in Palæstina existentes, missique, vt credibile est, cum nondum mare hiems clausisset. At Pinianus & Melania, relicta Hierosolymis Albina annis gravi, profecti sunt ann. 419. verna tempestate in Ægyptum, vt constat ex actis sanctæ Melaniæ, die 31. Januarii apud Surium.

Crediderim facile a Piniano & Melania de acceptis libris actas esse gratias literis, quibus suam in Ægyptum profectionem significarent; Augustinum vero respondisse mutuis literis Alexandriam directis. In eam me opinionem non leviter inducunt Juliani verba. Hic enim postquam meminit dialogorum Hieronymi: *De quo opere*, inquit, *tu in illa epistola, quam Alexandriam destinasti, ita gloriaris, vt dicas Pelagium scripturarum ab eo oppressum molibus, arbitrium liberum vindicare non posse. Verum illi operi a catholico viro, qui pulsatus fuerat, obuiatum est.* Quamquam in alium sensum accipi possunt Juliani verba, si modo, quod est admodum probabile, Augustinus per Innocentium presbyterum, ab Africanis Alexandriam missum ad canones Nicænos requirendos, Cyrillo scripserit de Pelagianis e sua civitate pellendis: quo fere tempore eidem Cyrillo Eusebius, vt creditur, Cremonensis literas ejusdem argumenti misit.

Lib. 4. op imperf. c. 87.

Sub finem porro convellenda est popularis opinio multorum, qui Baronium secuti Albinum pro Albina legere voluerunt, tum quia nomen hoc Piniano presbytero præponitur, tum quia fratres Augustinus eos vocat, quibus librum edit. Verum cum Albina fuerit Melaniæ mater, & socrus Piniani, vtrique præferri debuit; cumque e tribus nominibus vnum viri fuerit, & illius quidem presbyteri, ad genus suum fratrum appellationem traxit.

ANNO CCCCXX.

Libri quatuor de anima & ejus origine. Tomo VII.
Liber secundus de nuptiis, &c. Tomo VII.
Epistola ad Vitalem. Tomo II.
Libri quatuor ad Bonifacium. Tomo VII.

AD annum 420. referendi sunt quatuor libri *de anima & ejus origine*: quorum primus ad Renatum monachum, a quo acceperat Augustinus libros Vincentii Victoris, adversus vnum de suis opusculis, super ea quæstione; secundus ad Petrum presbyterum, Vincentii laudatorem; reliqui duo ad ipsummet Vincentium, juvenem plurima delirantem de animæ origine & baptismo parvulorum.

Libri quatuor de anima & ejus origine. *Lib. 2. Retract. cap. 56.*

Ratio temporis hinc conficitur. Augustinum Cæsareæ in Mauritania legatione sedis Apostolicæ fungentem Septembri mense anni 418. convenit Renatus, legitque acceptas ab Optato literas, & de origine animæ consuluit, quod Optato rescriberet. Tunc vero temporis nondum pervenerant in Renati manus Vincentii Victoris libri duo adversus Augustinum, alioqui eos procul dubio tradidisset præsenti: misit autem, cum primum accepit, Hipponem æstate consequentis anni, nec tamen Augustino redditi sunt, præterquam in fine autumni. Non potuit igitur ad scribendum accedere Augustinus ante annum 420.

Ratio temporis. *Epist. 157. ad Opt.*

Lib. 1. ad Renatum c. 1.

Missus est ad Valerium comitem eodem anno liber secundus *de nuptiis & concupisc.* neque enim prius potuit: nam cum primus venisset in Juliani Pelagiani manus, scripsit ille adversus eum libros quatuor, eosque non exiguos, ex quibus nonnulla quidam decerpsit, & comiti Valerio misit, quæ & ipse misit Alipio, Alipius Augustino, qui alio libro ad ea ipsa respondit. Hæc totidem pene verbis Augustinus.

Liber secundus de nuptiis & concupisc. *Lib. 2. Retract. cap. 53.*

Cum ergo Alipius in Africam redierit sub finem superioris anni, vt jam antea dictum est, non potuit procul dubio secundus iste liber, aut omnino fieri, aut saltem mitti ad Valerium in Italia constitutum, ante initium hujusce anni, imo nec ante finem Aprilis: ipsum enim ad Valerium retulit ipsemet Alipius, veluti affirmat, Augustino non contradicente, Julianus. *Poposcisti*, (Florum alloquitur) *imo indixisti auctoritate patria, vt libro tractatoris Pœni, quem ad Valerium comitem vernula peccatorum ejus Alipius nuper detulit, obuiarem*, &c. Alipius vero non videtur ante vernam tempestatem, aut etiam ante festos dies Paschatis peractos, in Italiam navigasse, Ravennæque Valerium convenisse. Cum ergo inciderit hoc anno dies Paschatis in vigesimum tertium Pharmuti, secundum Cyrillum, qui decimus octavus Aprilis apud Latinos, atque ita festorum absolutio fuerit die 25. Aprilis, ante quod tempus religioni ducebant sanctissimi olim Episcopi abesse a suis Ecclesiis: librum oportuit a Valerio accipi, quam citissime, sub finem Maii, ab Augustino scribi ante Pascha.

Quando missus ad Valerium.

Lib. 1. op. imperf. c. 6.

Sed quorsum, quæret aliquis, Alipius iterum ad comitatum profectus est, cum anno

Cur Alipius iterum Ravennam profectus sit.

Notatus Baronius.

superiore sub finem inde revenisset? Opinatur Baronius postulatum ivisse ab Imperatore auxilium, adversus Pelagianos in Africa tumultuantes, eaque occasione mentionem facit Vitalis diaconi Carthaginensis, ad quem est centesima septima Augustini epistola. Verum quid opus fuit auctoritate imperiali, post epistolam Honorii ad Aurelium, de exigenda ab omnibus subscriptione damnationi Pelagianorum, & pellendis de sede Episcopis qui detrectarent?

Lex contra Agapetas.

L. 44. de Episc. cod. Theod.

Epist. 22. de custod. virg.

Credo equidem eo consilio Alipium Ravennam venisse, ut ab Imperatore obtineret legem de extranearum mulierum consortio ecclesiasticis interdicto, &c. datam Ravennæ VIII. Id. Maii, Theodosio Augusto IX. & Constantio coss. nam tunc temporis, cum in aliis provinciis non infrequenter, tum in Africanis communiter, grassabatur malum illud, cujus Hieronymus, sive originem, sive turpitudinem miratur, scribens ad Eustochium: *Unde in Ecclesias Agapetarum pestis introiit? unde sine nuptiis aliud nomen uxorum?* &c. Eo mihi videtur credibilior ista conjectura, quod & Alipius atque Augustinus tantum clericorum vitium professo odio prosequebantur; & in concilio generali Africano superioris anni recensiti fuerant Carthaginensis tertii & quarti canones adversus clericorum sorores, seu extraneas mulieres; & propter inolitam vim morbi, sperari non poterat remedium, nisi ab imperiali potestate improbos pœnis coercente; & Valerius apud Imperatorem gratiosus, partim suo religionis studio, partim propter amicitiam singularem cum Alipio & Augustino, tanti momenti rescriptum impetrare poterat; & denique lex his verbis lata est, quibus canonem 17. concilii tertii Carthaginensis spectare videtur.

Verum lex illa malum potuit ad tempus cohibere, evellere non potuit: nam turpia Africanarum, etiam virginum, commercia cum clericis Arianos exprobrasse, testis est Victor Uticensis.

Epistola ad Vitalem.

Sed quoniam Vitalis meminit Baronius, & incertus est annus, quo ad hunc diaconum Augustinus scripsit, non importune hoc in loco de epistola dicemus, nulli fere alteri secunda, in qua gratiæ prævenientis arcanum mysterium retegitur, traduntur que duodecim regulæ, quibus catholica super ea quæstione sententia continetur.

Sæpe vero miratus sum, ab his regulis Arausicanos octo canones parum differre, plurimum octo Africanos; cum illi tamen tempore sint remoti, isti admodum vicini. An non posset aliquis inde conjicere, vel Augustinum ejusmodi regulas Vitali tradidisse, ante conditos canones Africanos; vel ex Vitali patente ortum esse Gallorum errorem, qui Arausicanis canonibus damnatur? Primum istud, etsi non improbabile opinor, alterum tamen magis probo.

Quot canones reipsa synodi Arausicanæ II.

Sed quæsiverit forte aliquis, cur Arausicanos canones octo dixerim, cum viginti quinque numerari vulgo soleant. Responsio facilis est atque dilucida, formam enim canonum octo soli priores habent: qui dicuntur postremi tredecim, non tam canones per se videri possunt, quam priorum octo confirmationes quædam, ab Augustini testimonio petitæ.

Libri 4 ad Bonifacium contra duas epistolas Pelagiu.

Per idem tempus Augustinus quatuor libris ad Papam Bonifacium scriptis refellit duas Pelagianorum epistolas, ab eodem Pontifice per Alipium anno superiore sibi missas: prima est ad clericos Romæ positos, secunda ad Rufum Thessalonicensem Episcopum. Utramque credebat Augustinus esse Juliani: sed ille primam abnegavit, nec immerito, cum Cælestium habeat auctorem; secundam agnovit, sed quam nomine octodecim Episcoporum, & non suo tantum solius misisset. Illa primo libro, ista reliquis tribus confutatur.

Lib. 2. Retract. cap. 61.

Cujus sit prima, & ad quos.

Lib. 1. op. imperf. cap. 17.

Cujus secunda, & quorum nomine.

Ibid. c. 178.

Quando scripti libri, quibus refelluntur.

Temporis ratio inde constat. Alipius ex Italia revertens hasce duas epistolas, una cum excerptis quibusdam a Valerio transmissis, attulit in Africam, rursusque ex Africa Ravennam proficiscens libros responsionis deportandos accepit. Cum ergo ex Italia in Africam sub finem ann. 419. ex Africa rursus in Italiam reverterit ann. 420. post festos dies Paschatis, id est, sub finem Aprilis, oportet intermedio tempore hosce quatuor libros fuisse compositos.

Quam præstantes, etiam in re historica.

Lib. 4. ad Bonifac. c. 8. & 12.

Sunt illi vero plane eximii, ut qui plurima continent, non dogmatica solum, sed etiam historica, præsertim de rebus cum Cælestio Romæ gestis a summo Pontifice, & de Pelagianorum querelis, eorumque appellatione a sedis apostolicæ judicio ad synodum generalem, quibus Augustinus abunde ita satisfecit, ut non admodum opus sit alterius cujuscumque responsione.

ANNO CCCCXXI.

Enchiridion ad Laurentium. Tomo IV.
Libri sex contra Iulianum. Tomo VII.

Liber *de fide, spe & caritate*, seu Enchiridion ad Laurentium.

AD ann. 421. procul dubio pertinet Enchiridion ad Laurentium, opus pene divinum, quod non immerito quispiam dixerit theologiæ Augustinianæ specimen, & consecuturæ scholasticæ, sive methodicæ, primam designationem.

Ratio temporis.

Cap. 87.

Lib. de 8. Dulcit. quæstion.

Ad hunc, inquam, annum pertinet: neque enim potest ad priorem, quandoquidem in eo fit mentio Hieronymi fato functi: *Sanctæ memoriæ Hieronymus presbyter scriptum reliquit*, &c. Obiit vero Hieronymus ann. 420. pridie Kalend. Octobr. neque etiam ad posteriorem: nam ex eo quædam excerpsit Augustinus, quibus solveret primam quæstionem Dulcitii. *In eo libro, cujus titulus est, de fide, spe & caritate, quem scripsi ad filium meum, fratrem tuum Laurentium, ista de hac re verba mea sunt*, &c. & ad secundam quæstionem. *Dixi etiam tale aliquid ad Laurentium, quod ita se habet.* Atqui liber de octo quæstionibus Dulcitii certa ann. 422. nota consignatur, ut mox ostensuri sumus.

Libri sex contra Julianum eodem anno scripti.

Lib. 2. Retract. cap. 61. & 62.

Huc etiam referri debent libri sex adversus Julianum, ut annus iste eximiis duobus operibus nobilis sit. Nam dum scriberentur libri quatuor ad Bonifacium, venerunt, mittente Claudio Episcopo, in manus Augustini libri quatuor Juliani, ex quorum primo decerpta fuerant, quæ Alipius attulerat, quæque libro secundo *de nuptiis & concupiscentia* Augustinus refutaverat. *Sequuntur libri quatuor, quos contra duas epistolas Pelagianorum ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ Bonifacium scripsi: quia cum in manus ejus venissent, ipse mihi eas miserat, inveniens in illis calumniose tunc positum nomen meum. Hoc opus sic incipit:* Noveram te quidem fama. *Interea libri quatuor Juliani Pelagiani, quos supra commemoravi, venerunt etiam in manus meas, in quibus comperi illa, quæ ex eis decerpserat, qui ea comiti Valerio miserat, non omnia eodem modo,*

quæ a Juliano dicta sunt, ad eundem Comitem scripta, sed nonnulla eorum aliquantum fuisse mutata: scripsi ergo sex libros adversus illos quatuor.

Ratio temporis.

Non igitur ante hunc annum prodiit elucubratissimum istud opus, ut appellat Augustinus; neque etiam in consequentem rejici potest, siquidem credibile non est, virum tanti animi, tamque excelsi, & cujus fama uti videbatur nomen fidei catholicæ, ferre diu potuisse patienter, sibi, imo catholicis omnibus, quorum dux quidam erat, vitio veri excerptoris sive fraudem sive incuriam: quin potius certum esse debet, quam primum licuit, responsum esse hæreticis, cum illi utrique, nec sine specie veri, imo certa librorum fide, quererentur apud omnes, Juliano, quod dictis contrarium foret, ab Augustino imponi.

Præstantia operis.

Frustra ego fuerim, si tentavero laude pretium facere operi, quod auctor modestissimus pariter & doctissimus elucubratissimum dixerit, id est, par omnibus sui ingenii viribus, par doctrinæ Augustini.

Argumentum & partitio.

Duo priores libri positi sunt in repellenda calumnia Juliani accusantis catholicos Manichææ impietatis: posteriores quatuor singuli singulis Juliani libris adversus primum Augustini, *de nuptiis & concupiscentia*, respondent.

Anno CCCCXXII.

Liber de octo Dulcitii quæstionibus. Tomo IV.

Liber *de octo Dulcitii quæst.* scriptus hujus anni mense Julio.

Librum de octo Dulcitii quæstionibus hoc ipso anno scriptum fuisse, & mense quidem Julio, demonstrant aperte præfationis verba, si modo legantur sine vitio, quod habent in omnibus editis codicibus, in quibus hæc sic habentur: *Quantum mihi videtur, dilectissime mi Dulciti, non tardavi respondere interrogationibus tuis; per Pascha quippe hoc anno, quo dominicus ejus fuit* III. KALEND. APRILIS, *a Carthagine mihi missas literas tuæ dilectionis accepi. Post eos autem dies sanctos, confestim Carthaginem sum profectus, in qua civitate nihil me dictare permisit occupationum, quæ ibi non potest deesse, nimia multitudo. Sed posteaquam inde regressus sum, peractis apud nostros quindecim diebus, qui me post absentiam diuturnam curare alia compulerunt: nam* POST TRES MENSES, *ubi redire permissus sum, rescribere ista non distuli, & abs te missis quæstionibus, quæ a me per diversa opuscula mea jam fuerant pertractata, ex eisdem opusculis reddere, vel solutionem, vel certe disputationem meam.*

Emendatus Augustini locus.

Dixi vero, si legantur sine vitio: debet enim corrigi nota Paschatis, cujus dominicus dies fuisse scribitur III. Kalend. Aprilis, cum fuerit VII. Kalend. Fuit autem facile ex vetustis literis VII. detrita prioris una lineola, pro VII. scribi III.

Emendationis certa ratio.

Correctionis autem necessitas hinc demonstratur. Liber octo quæstionum post Enchiridion scriptus est; enchiridion post mortem Hieronymi; mors Hieronymi contigit pridie Kalend. Octobr. ann. 420. fatendum igitur librum octo quæstionum post ann. 420. conscriptum fuisse.

Verum homiliæ paschales Cyrilli, certaque temporum ratio probat, fieri non potuisse, ut post ann. 420. Paschatis dominicus dies incideret in mensem Martium, nisi vel ann. 430. quo obiit Augustinus, vel ann. 422. Cum ergo liber octo quæstionum elaboratus non fuerit ann. 430. siquidem in Retractationibus ann. 427. absolutis, de eo mentio fit: pertinet certe ad ann. 422. cujus litera dominicalis fuit A, & proinde dominicus dies Paschatis 30. mensis Phamenoth, secundum Ægyptios, 26. Martii, secundum Latinos.

Jam vero cum Augustinus, tribus post acceptas Dulcitii literas mensibus elapsis, responderit, literasque post Pascha receperit, respondisse oportet mense Julio, Aprili nimirum, Maio, & Junio elapsis.

Tria notatu digna. Primum.

Ex his tam accurate ostensis, utile forte fuerit colligere nonnulla: & primum quidem, quanta religione olim Episcopi dies festos paschales vellent peragere cum suis, id est, suis in Ecclesiia, & in iis eo usque remanere, donec recens baptizati albam vestem deposuissent.

Secundum.

Deinde nomine dierum festorum Paschatis eos etiam intelligi, quibus ante dominicum, imo ante pervigilium dominici, pœnitentes reconciliabantur, & catechumeni ad baptismum ecclesiæ ceremoniis initiabantur.

Tertium.

Denique ordinem, quo libri in Retractationibus disponuntur, non sufficere per se solum ad temporis notam consignandam: neque enim hic, de quo agimus, suo in tempore collocatus est.

Anno CCCCXXIV.

Liber de gratia & libero arbitrio. Tomo VII.
Duæ epistolæ ad Valentinum. Tomo II.

Liber *de gratia & libero arbitrio:* cum duabus epistolis.

Definire vix ausim, quem ad annum, utrum ad hunc, an ad consequentem referri debeat liber *de gratia & libero arbitrio*, cum duabus ad ipsum pertinentibus epistolis ad Valentinum & Adrumetinos monachos: certum tamen puto ad alterutrum referri debere; atque ita neque illustrissimi annalium scriptoris, qui ad ann. 418. refert; neque Episcopi Iprensis, qui toto decennio Baronium deceptum credidit, opinionem stare posse: ille enim citius quam oporter, iste tardius collocat.

Non eo scriptus tempore, quo vel cardinalis Baronius, vel Jansenius Iprensis credidit.

Qua occasione compositus.

Epist. 105.

Certum etiam reor, elaboratum fuisse hoc opus, ad componendas controversias Adrumeti motas, occasione epistolæ Augustini ad Sixtum, in qua cum prædestinationis gratuitæ mysterium aperte exponeretur, veluti modus quidam explicandæ facili negotio veritatis catholicæ de gratia, factum est, ut animi monachorum super ea re, propter inopiam intelligentiæ, scinderentur in partes, aliis libertatem voluntatis humanæ inde tolli causantibus, aliis incredibilem jactantibus Augustini de gratia Dei doctrinam. Quare Adrumeto Hipponem duo ex ipsis venerunt, Cresconius & Felix, qui concordiam liberi arbitrii & gratiæ ab ipsomet Augustino docerentur, doctique suos erudire possent. Eos vero, etsi reverti properantes, aliquandiu apud se retinuit benignissimus doctor, ut ipsi per se, lectis cum tanto interprete libris ad quæstionem pertinentibus, instructiores redirent.

Cur duæ epistolæ simul missæ.

Certum denique est, ambas epistolas cum libro missas simul fuisse, quarum prior tamen monachis, tanquam citius redituris ad diem festum in monasterio peragendum, ante Pascha data sit: posterior post Pascha, Augustino nimirum, mutata sententia, accinctos ad reditum tandiu retinendos credente, donec per otium erudirentur, & peractis Hippone festis, eruditiores remitterentur cum libro, aliisque ad solvendam quæstionem necessariis. *Scripsi*, inquit

Epist. 47.

Augustinus, *ad vos librum, quem si adjuvante Domino diligenter legeritis, & vivaciter intellexeritis, nullas existimo inter vos de hac re dissensiones ulterius jam futuras. Portant autem secum & alia, quæ vobis dirigenda esse credimus, quibus cognoscatis, quemadmodum catholica Ecclesia, in Dei misericordia, Pelagianæ hæresis venena repulerit. Quod enim scriptum est ad Papam Innocentium, Romanæ urbis Episcopum, de concilio provinciæ Carthaginensis, & de concilio Numidiæ, & aliquanto diligentius a quinque Episcopis, & quæ ipse ad tria ista rescripsit; item quod Papæ Zosimo de Africano concilio scriptum est, ejusque rescriptum ad universos totius orbis Episcopos missum, & quod posteriori concilio plenario totius Africæ contra ipsum errorem breviter constituimus, & supra memoratum librum meum, quem modo ad vos scripsi: hæc omnia & in præsenti legimus cum ipsis, & per eos misimus vobis*, &c.

Refellitur opinio cardinalis Baronii.

Cum vero certa sint hæc tria, neque minus aperte constet, epistolam ad Sixtum occasionem dedisse, tum Adrumetinis turbis, tum libro de quo nunc agimus; cum constet etiam ejusmodi epistolam scriptam esse ann. 418. sub finem, & Adrumetinos duos venisse ad Augustinum ante Pascha alicujus anni consequentis, tempus datæ epistolæ: procul dubio opinio Baronii vera esse non potest, siquidem oportuit librum *de gratia & libero arbitrio*, eo temporis intervallo componi, quod inter duas ad Valentinum epistolas, quarum una ante Pascha scripta est, altera post Pascha, intercessit, ut aperte colligitur ex ambabus inter se collatis, certasque habentibus temporis notas.

Refellitur opinio Jansenii Iprensis.
Lib. 1. de hær. Pelagiana.
Lib. 2. Retract. c. 67. & lib. de corrept. & grat. cap. 1.
Epist. ad Aug. num. 3.

Nihilo verior est opinio Jansenii Baronium accusantis, quod *longissime fallatur, quasi facile decennio post lucubrationes illas esse exaratas, ex Augustino & Prospero, non dubiis argumentis colligatur.* Nam liber *de correptione & gratia* editus est teste Augustino, post librum *de gratia & libero arbitrio.* Pervenerat vero liber *de correptione & gratia* in Gallias, antequam Prosper & Hilarius ad Augustinum scriberent. *Evenit*, inquit Prosper, *ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam intra Africam similia movissent, librum de correptione & gratia plenum divina auctoritatis emitteres: quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes resistentium querelas sopiendas*, &c.

Epist. ad Aug. num. 17.
De corrept. & grat. c. 11. & 12.

Hilarius. *Deinde moleste ferunt ita dividi gratiam, quæ vel tunc primo homini data est, vel nunc omnibus datur, ut ille acceperit perseverantiam, non qua fieret ut perseveraret, sed sine qua per liberum arbitrium perseverare non posset. Nunc vero sanctis in regnum per gratiam prædestinatis, non tale adjutorium perseverantiæ detur; sed tale, ut eis perseverantia ipsa donetur: non solum ut sine isto dono perseverantes esse non possint; verum etiam ut per hoc donum nonnisi perseverantes sint. His verbis sanctitatis tuæ ita moventur*, &c.

Hilar. epist. num. 18.
Prosp. epist. num. 18.

Oportet igitur, editum fuisse in Africa librum *de corrept. & gratia*, ante ann. 426. quo nimirum tempore scribebant Prosper & Hilarius, quoque Retractationes Augustinus moliebatur, & Honoratus nuper summum sacerdotium Arelatensis Ecclesiæ adeptus erat. Atqui Retractationes moliebatur Augustinus ann. 426. & eodem Honoratus successit in locum Patrocli, a barbaro tribuno interfecti. Igitur ex decennio Janseniano detrahendi sunt tres saltem anni, si agitur de libro *de correptione & gratia*: quatuor vero, si de libro *de gratia & libero arbitrio.*

Id vero ita facile conficitur. Monachi illi duo Adrumetini, Cresconius & Felix, redierunt ad suos, postquam peractis Hippone festis, per otium eruditi sunt, itaut cum ipsis Augustinus legerit, quod scriptum est *ad Papam Innocentium, Romanæ urbis Episcopum*, &c. legerit *etiam librum beatissimi martyris Cypriani de oratione dominica, & ostenderit quemadmodum docuerit omnia, quæ ad mores nostros pertinent, quibus recte vivimus, a patre nostro, qui in cælis est, esse poscenda*, &c. legerit denique suam epistolam ad Sixtum Romanæ Ecclesiæ presbyterum, quam secum attulerant, & ostenderit *adversus eos esse conscriptam, qui dicunt gratiam Dei secundum merita nostra dari, hoc est, adversus eosdem Pelagianos.* Hæc autem qua ratione peragi potuerint a viro occupatissimo, cum hominibus, neque per se intelligentissimis, neque voluntate optime affectis erga veritatem, quin aliqui menses effluxerint? Credibile igitur est, eos Adrumetum rediisse circa mensem Junium, secumque libros detulisse, quos cum alii avide perlegerent, sed non perinde intelligerent, motus prioribus graviores exorti sunt.

Epist. 47.

De tempore quo scriptus liber *de corrept. & grat.*
Lib. 2. Retract. cap. 67.

Atque hinc nata est rursus necessitas consulendi Augustinum, rursusque mittendi ad magistrum homines, qui secus ac deberent, sentire viderentur de gratia, imo & rursus novo libro erudiendi Adrumetinos, ut ne deciperentur ab eo, qui dicebat, *neminem corripiendum, si Dei præcepta non faciat; sed pro eo, ut faciat, tantummodo orandum.* Quæ omnia cum facile tenuerint, quidquid anni reliquum fuit, aut etiam aliquid sequentis, non immerito quispiam dixerit librum *de gratia & libero arbitrio* editum ann. 424. uno scilicet anno ante librum *de correptione & gratia.*

Solvuntur objecta in contrarium.

Afferuntur nonnulla quidem in contrarium, sed levia: nam quod ait Iprensis, Semipelagianorum hæresim ortam, vergente in Occasum Augustino; librumque *de correptione & gratia*, occasionem fuisse tumultuum, quos hujus hæresis homines excitarunt, atque id testari Prosperum in epistola ad Augustinum, vix intelligo, qui potuerit venire in mentem homini profitenti se scriptorem Pelagianæ historiæ. Quid enim nomine hæresis significare voluit? Errorem, an sectam? Si errorem; novit sane Augustinum ipsum in eo, antequam Episcopus fieret, magna ex parte versatum. Si sectam; quis ignorat longe post tempora Augustini, hujus erroris defensores in sectam coivisse, si tamen unquam coiverint? Deinde quomodo fieri potuit, ut liber *de correptione & gratia*, occasionem daret tumultibus, quos ait Iprensis, siquidem visus sit Prospero ad exortas antea contentiones sedandas, *ex dispositione misericordiæ Dei* in Gallias delatus? Denique, qua fide Prosper adducitur in testem, cum sint ista ipsius verba, quibus auctos quidem, sed non primum ortos, Massiliensium tumultus, occasione libri *de correptione & gratia*, testatur? *Multi servorum Christi, qui in Massiliensi urbe consistunt, in sanctitatis tuæ scriptis, quæ adversus Pelagianos hæreticos condidisti, contrarium putant Patrum opinioni, & ecclesiastico sensui, quidquid in eis de vocatione electorum secundum Dei propositum disputasti. Et cum aliquandiu tarditatem suam culpare maluerint, quam non intellecta reprehendere, quidamque eorum lucidiorem super hoc atque apertiorem beatitudinis tuæ expositionem voluerint postulari, evenit ex dispositione misericordiæ Dei, ut cum quosdam intra*

Epist. ad Aug. num. 2.

Africam similia movissent, librum de correptione & gratia, *plenum divinæ auctoritatis emitteres, quo in notitiam nostram insperata opportunitate delato, putavimus omnes querelas resistentium sopiendas, quia universis quæstionibus, de quibus consulenda erat sanctitas tua, tam plene illic absoluteque responsum est, quasi hoc specialiter studueris, vt quæ erant apud nos turbata, componeres.*

Unde nati motus in Gallis adversus Augustini doctrinam.

Unde ergo nati suot primum motus in Gallis? Hinc vnde primum quoque orti apud Adrumetinos? Ex epistola Augustini ad Sixtum: nam statim atque prædestinationis gratuitæ doctrina proposita est, mirum quam moltorum oculos oon fortissimos sua luce perstrinxerit. Mirumqooque, quantum negotii adversantibus facessiverit Sapientiæ locus, quo prædestinatio gratuita demoostrari videtor: *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, & ne fictio deciperet animam ejus*; quemque adhibuit tunc primum Augustinus, cum Sisto scriberet, & consequentibus operibus presse argumentatur est.

Sap. 4. v. 17. Lib. de corrept. & grat c. 8. Lib. de prædest. sanct. c. 14. &c.

At vode in Gallias liber venit? Roma, opinor, missus a Leone tunc acolyto, Sixtique amicissimo, & studiorum socio, ac Cassiani inprimis studioso. Nam vt Sixti ad Augustinum literas detulerat, cum tractoria Zosimi ad Africanos; sic Augustini ad Sistum responsiooem vidit, & Cassiano communicavit, quem sciebat ejusmodi rerum & peritum & cupidum. Cassianus vero, cum teneret quasi priocipatum doctrinæ in Galliis ea tempestate, reprehendit nonnulla, quæ facerent pro gratuita prædestinatione, suasque in partes traxit Episcoporom presbyterorumque plures, quibus cum obsisterent Prosper & Hilarius, laicorumque alii, contentiones ortæ suot, turbæque, qoas delatus liber *de correptione & gratia*, non composuit, sed auxit.

Epist. 105.

Anno CCCCXXV.

Liber de correptione & gratia. Tomo VII.

Liber *de corrept. & grat.* Ratio temporis. Laus operis.

OCCASIONE libri *de gratia & libero arbitrio*, confectum est, ad hunc, quem titulus præfert, aonum pertinere librom *de correptione & gratia*, opus plane admirabile, & specimen ingenii divioa gratia adjuti. Quanti fieri debeat, argumenti dignitas osteodit; quam reconditam doctrinam contineat, theologorum concertationes hinc ortæ probant; quam vacuum a præjudiciis lectorem postulet, quamque proficieodi cupidum, experteoria testatur.

Anno CCCCXXVI.

Libri duo Retractationum. Tomo I.

Libri duo Retractationum.

AUGUSTINUS, Eradio soccessore designato, & in partem muneris asciro, cum sibi videretur, vel ex parte liber, vel certe jam oon obrutus mole negotiorum, recensere cœpit opera, quæ sive laicus, sive presbyter, sive Episcopos composuerat. Acta quibus Eradius electus est, consignantur, Theodosio XII. & Valentiniano Aogusto II. CC. VI. Kalend. Octobr. id est, ann. 426. die 26. Septembris.

Inter ep. Aug. num. 110.

Porro Retractatiooom opus comprehensurus erat Augustinos pluribus libris, & jam duos absolverat, teste Possidio, priosquam Vandali irromperent in Africam. (irrupisse autem ann. 428. mense Maio, constans est omnium opinio) Cumque in eo esset, vt alios adderet, quibus epistolæ & tractatus, cæteraque ejosmodi recognosceranrur, prohibitus est vltra pergere, partim temporum conditione, partim indissimulabili necessitate vrgentiora scribendi. Pertinent igitur Retractationum libri duo ad ann. 426. & seqoentem.

Lib. de vita Aug. c. 28.

Anno CCCCXXVII.

Liber de prædestinatione sanctorum. Tomo VII.

Liber de bono perseverantiæ. Tomo VII.

HOc anno confecti suot libri duo, alter *de prædestinatione sanctorum*, alter *de bono perseverantiæ*, quibus Augustinus, postulatione Prosperi & Hilarii, quæstionibus Massiliensium respondet.

Liber *de prædest. sanct.* & liber *de bono perseverantiæ.*

Non potuerunt prius confici, siquidem ad eos scribendos se accessisse Augustinus, post absolutos Retractationom libros, testatur. *Cum mea*, ioquit, *opuscula retractarem, eamque retractationem stylo prosequerer, cujus operis jam duos absolveram libros, antequam scripta vestra prolixiora sumpsissem*, &c.

Vterque scriptus hoc anno sub finem. *Lib de prædest. sanct. c. 3.*

Neque etiam posterius, cum elaborati videantur ante opus postremum, quo sanctissimos senex respondit Juliano: alioquin rescribens Quodvultdeo librum de hæresibos petenti, noo vna tantum excusatione, iostantis scilicet Alipii vt Juliano responderet; sed altera etiam, nec ea quidem minore, efflagitantium Gallorum in Massilienses tractatum, vsus esset.

Anno CCCCXXVIII.

Opus imperfectum adversus Iulianum. Suppl. parte II.

AD hoc tempus pertinet Opus imperfectum, de quo cum ad præfatiooem libri *Subnotationum* Marii Mercatoris abunde disputatum sit, addere plura de tempore, nomine, & librorum numero supervacaneum est.

Opus imperfectum adversus Julianum.

Anno CCCCXXIX.

Liber de hæresibus. Tomo VI.

LIBER de hæresibos ad Quodvultdeom Carthagioensem diaconum hoc tempore elaboratus est, siquidem ad scribendum accessit Augustinus, post absolotam responsionem ad quintum librum Juliani. *Quando*, inquit, *id explicavero, quintoque respondero, si tres non supervenerint, dispono, si Deus voluerit, va quæ poscis, incipere, simul agens vtrumque, & hoc scilicet, & illud de retractatione opusculorum nostrorum, nocturnis & diurnis temporibus in singula distributis.*

Liber *de hæres.* *Epist. ad Quodvult.*

Observandum diligenter, hoc opere omnium postremo Augustinum morti proximum recensuisse ita Pelagianorum errores, vt quinque tantum faceret istius hæresis partes: nempe gratiam Dei, sine qua fieri non possuot mandata, neque a natura diversam esse, neque a lege: quæ præterea coocedirur, eam & ex meritis dari, & ad facilius agendum; hominem posse ad tantum perfectionis gradum pervenire io vita mortali, vt noo egeat dicere Deo: *Dimitte nobis debita nostra*; parvulos noo baptizari propter tolleodum peccatum originale; Ada-

mum, sive peccasset, sive non peccasset, fuisse moriturum.

Ex hac observatione constat, bis quinque capitibus contineri totum Pelagianismum, cujus proinde purus fuerit, judice Augustino, quisquis hæc ipsa capitula damnaverit, & contradicentia quinque dogmata defenderit.

Atque hæc de Augustini libris, brevius quidem, quam forte quispiam optaret, sed abunde, opinor, pro negotio & loco: neque enim voluimus hanc dissertationem augere prodigiosum in modum, additis, quæ laboriosa olim diligentia præstitimus, nostra & studiosorum causa. Nam opera quæ recensuimus, singula partiti sumus in sua veluti membra, quibus componuntur; historica distinximus a dogmaticis, & argumentis, quibus dogmata probantur, suum robur asseruimus, oratione ad methodi leges redacta: ostendimus etiam, quid quovis tempore in Pelagianis sanctissimus magister arguerit, & unde in dies profecerit. Sed hæc omnia dissertationis angustiis contineri non possunt, neque si possint, deberent tamen omne temporis, ne videter his de rebus disputare, quæ nonnullos commovere solent.

CAPUT III.

Quid scripserit Paulus Orosius adversus Pelagianos.

Laus Apologiæ ab Orosio scriptæ.

VNAM Orosius apologiam scripsit, & illam quidem non grandem opere, sed rerum dogmatumque ita plenam, ut nulli fere ejusdem ævi lucubrationi cedat, multis præstet, ad invidiam usque nonnullorum. Inquirendum vero, qua occasione scripta sit, quove loco & tempore, simulque repellendæ, sive objectiones, sive calumniæ, quibus immerito in suspicionem vocatur. Verum tota quæstio de causa, tempore, & loco non difficilem habet solutionem. Post ea quæ diximus in dissertatione de synodis; siquidem Orosius in Palæstina positus, non tam liberi arbitrii apologiam, quam suam scripsit ann. 415. per id temporis, quod a fine Septembris ad Decembrem effluxit. Constat hæc nota temporis ex occasione scribendi; nempe Joannes Hierosolymorum Episcopus, cum faveret Pelagio, ejusque causa cerneret divisum in partes clerum, contraxit presbyterium, ut si qua posset ratione Pelagium, aut absolveret, aut aliis saltem dissidentibus conciliaret. Ad conventum, qui habitus est quinque fere mensibus ante concilium Diospolitanum, die 30. Julii, venit Orosius a presbyteris evocatus ex Bethleemitico secessu, quo paucis ante mensibus se receperat; venit & Pelagius a Joanne introductus, jussusque, etsi laicus foret, considere inter presbyteros.

Quo tempore scripta.

Occasio scribendæ.

Retulit Orosius inter alia, se audivisse Pelagium, cum diceret, *posse hominem esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit.* Excepit Pelagius, id quidem se dixisse, sed *non sine adjutorio Dei.* Verum urgente nihilominus acriter Orosio, qui cavillationes hæretici noverat, Joannes sive maligne, sive ab interprete delusus, Orosii instantiam perinde interpretatus est, ac si contenderet, *mandata, nequidem cum adjutorio Dei, posse ab homine servari.*

Hinc factum, ut post quadraginta & septem dies, cum primo encæniorum die, qui decimus quartus Septembris, Orosius ad obsequium Joannis, propter solemnitatem festi venisset, ab irato passus sit repulsam, jussusque procul abscedere, ut qui per summam blasphemiam asseruisset, *hominem, nequidem cum Dei adjutorio, posse esse sine peccato, & mandata Dei observare.* Ut calumniam repelleret vir apprime catholicus, apologiam conscripsit, non sua tantum causa, sed fidei, maxime hortantibus presbyteris recte sentientibus; eaque occasione voluntatis humanæ potestatem ad bene agendum, sive libertatem admirabiliter explicuit: unde ortum libri nomen, APOLOGETICUS CONTRA PELAGIUM DE ARBITRII LIBERTATE.

Operis nomen.

Sunt qui dicant, totum hoc opus supposititium esse, factumque exercitationis causa ab aliquo, qui nomen Orosii ementitus commentari voluerit nonnihil de rebus Diospoli gestis, cum tamen veri esset historiæque admodum ignarus. Id autem asserunt, partim quia suis rebus incommodare seorsim dicta quædam Apologetici; partim quod satis non advertant, librum hunc magnam habere ab Augustini testimonio auctoritatem, & certam fidem.

Objectiones eorum, qui Apologiam jactant Orosio suppositam.

Unde ortæ.

Lib. de gest. Palæst.

Ut objectum a se crimen suppositionis probent, quatuor præsertim argumentis utuntur, quæ si tam vere proferrentur, quam affirmanter, levia neutiquam videri possent. Auctorem enim libri criminantur. Primo peccare contra fidem historiæ ab Augustino aliisque testibus non improbabilioribus traditæ. Deinde Nestorianæ impietatis suspicione laborare. Tertio Novatianis erroribus adhæsisse. Denique injuriosum esse in Episcopum Joannem, virum, ut illi quidem aiunt, integræ famæ.

Quatuor partibus contextæ.

Ex his vero, si modo, ut par est, confirmarentur, auctor Apologetici reus teneretur suppositi nominis, & quasi stellionatus: siquidem verus Orosius procul abfuit semper & ab omni suspicione mendacii in historia conscribenda, & erroris cujuscumque in fidem, & neglecti in Episcopos officii.

Criminationum ejusmodi partem affert Jansenius Iprensis, partem Petrus Vastelius, quanquam ille paucis & timide, quia forte intelligebat se veritati pugnare; iste infinito pene sermone, propter dilectum Joannem, quem purum erroris, culpæque præstare conatur, etiam adversus omnes quinti sæculi auctores.

Lib. 1. de hær. Pelag.

Tom. 2. vindic. lib. 3. sect. 5.

Primum illud Iprensis Vastelusque communiter objiciunt, quod auctor Apologiæ scribat, habitam fuisse Hierosolymis synodum quadraginta & septem diebus ante primum diem encæniorum, id est, die 30. Julii; huic præsedisse Joannem; convenisse presbyteros, seque interfuisse, & cum Pelagio verbis contendisse; definitivam sententiam a Joanne latam, partesque ad Innocentium Papam remissas, ut ejus judicio starent. At hæc omnia videntur ipsis pugnare

Primum objectum, quod Apologista in historiam sæpies peccet.

cum veritate historica: nam in causa Pelagii nulla, inquiunt, legitur in Oriente congregata synodus, præter eam, cujos gesta recensuit Augustinus. Hæc autem noo Hierosolymis habita est, sed Diospoli; huic non præsedit Joannes, sed Eulogius jure sedis Cæsariensis; non soli presbyteri interfuerunt, sed quatuordecim Episcopi, quorum nomina recenset Augustinus; non accusavit Orosius, sed Gallicani duo Episcopi, Eros & Lazarus; absuit Orosius, imo & accu-
Lib. de gest. Palæst. c. 11. satores, solisque scriptis cum Pelagio actum est, quemadmodum testatur Augustinus; nec quidquam in actis reperitur, de causa ad Innocentium Papam remissa, partibusque in id consentientibus.

Diluitur tribus Augustini testimoniis. Verum hanc rationem, quantumvis pluribus hinc & inde testimoniis fulcitur, ruere necesse est, si subversum fuerit fundamentum, cui tota incumbit, id est, si demonstratum fuerit Augustini testimoniis, duos in Palæstina conventus habitos, alterum Hierosolymis, alterum Diospoli; illi interfuisse Orosium, ab isto abfuisse. Id vero tribus locis Augustinus tradit.

Lib. de gest. Palæst. c. 14. Primo. *Sanctus Joannes Hierosolymitanæ antistes Ecclesiæ, sicut interrogatus, quæ* APUD ILLUM *ante judicium gesta fuerint, coepiscopis nostris, qui simul in illo judicio præsidebant, ipse narravit. Ait enim, tunc quibusdam susurrantibus & dicentibus, quod sine Dei gratia diceret Pelagius, posse hoc perfici, idem quod superius dixerat, esse posse hominem sine peccato. Culpam, inquit, super hoc etiam intuli, quia & Apostolus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei dixit:* Amplius omnibus
1. Cor. 15. v. 10. illis laboravi, non ego autem, sed gratia Dei
Rom. 9. v. 16. mecum. *Et iterum:* Non est volentis, neque
Ps. 126. v. 1. currentis, sed miserentis Dei. *Et illud:* Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam; *& alia multa similia diximus, inquit, de scripturis sanctis. Illis autem non suscipientibus, quæ dicebantur a nobis de scripturis sanctis, sed adhuc susurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo. Anathema sit, qui dicit, absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum. Hæc narravit Episcopus Joannes, audiente Pelagio.*

Ibid c. 16. Secundo. *Episcopus Joannes plane istam sententiam Apostoli cognovit, eamque ideo commemoravit, ne Pelagius sine Dei gratia non peccare quemquam putares; & dixit respondisse Pelagium: Et ego sic credo. Neque, cum hoc præsens audiret, respondit: Non sic credo. Oportet illam expositionem perversam, ubi hoc non sensisse Apostolum, sed potius redarguisse, intelligi voluit, ut suam neget, aut corrigere atque emendare non dubitet. Nam quidquid dixit Episcopus Joannes de absentibus fratribus nostris, sive coepiscopis Erote ac Lazaro, sive de presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere. Si enim præsentes essent, possent eum fortasse, absit ut dicam convincere de mendacio, sed forte commemorare, quid forte fuisset oblitus, aut in quo eum fefellerit Latinus interpres, & sine studio mentiendi, certe alienæ linguæ minus intellectæ nonnulla difficultate, præsertim, quia non in gestis agitatur, quæ, improbi ne mentiantur, boni autem ne aliquid obliviscantur, utiliter instituta sunt. Si quis autem memoratis fratribus nostris ex hoc aliquid quæstionis intulerit, eosque ad judicium episcopale vocaverit, sibi, ut poterunt, aderunt. Nobis laborare quid opus est, quando ne ipsi quidem judices, post Coepiscopi nostri narrationem, aliquid inde pronuntiare voluerunt?*

Tertio. *Superius etiam in narratione sancti Joannis Episcopi ita commemoratum est: Illis, inquit, instantibus & dicentibus, quia hæreticus est, dicis enim quoniam potest homo, si voluerit, esse sine peccato; & de hoc interrogantibus nobis eum, respondit: Non dixi, quoniam recipit natura hominis, ut impeccabilis sit; sed dixi, quoniam qui voluerit pro propria salute laborare, & agonizare, ut non peccet, & ambulet in præceptis Dei, habere eum hanc possibilitatem a Deo. Tunc quibusdam susurrantibus & dicentibus, quod sine Dei gratia, dicente Pelagio, posset hoc perfici: Culpam, inquit, super intuli, quia & Apostolus Paulus multum laborans, sed non secundum suam virtutem, sed secundum gratiam Dei, dixit:* Amplius omnibus illis laboravi; non ego autem, sed gratia Dei mecum; *& cætera, quæ jam commemoravi.* *Ibid. c. 30.*

Ex his notanda potissimum quinque adeo Apologiæ consona, ut Augustinus videatur ad ipsa Orosii verba inter scribendum intendisse. Consonantia Apologiæ & Augustini quintuplex.

I. Augustinus. *Joannes interrogatus, quæ apud illum ante judicium gesta fuissent, narravit,* &c. Prima.
Orosius. *Latebam in Bethleem, inde Hierusalem, vobis accersentibus, vocatus adveni, dehinc in conventum vestrum una vobiscum, Joanne Episcopo præcipiente, consedi,* &c. *Apol. c. 3.*

II. Augustinus. *At enim tunc quibusdam susurrantibus & dicentibus, quod sine Dei gratia diceret Pelagius hoc posse perfici, id est, quod superius dixerat, hominem esse sine peccato,* &c. Secunda.
Orosius. *Ad quod ille diu disputans, & nostris propter imperitiam ignoti nobis interpretis, actionibus vel interpolatis plerumque, vel tacitis, Episcopus Joannes ait: Si sine adjutorio Dei hoc hominem posse diceret, pessimum & damnabile erat; nunc autem cum adjiciat, posse hominem esse sine peccato, non sine adjutorio Dei, vos quid dicitis? An forte vos Dei adjutorium denegatis?* &c. *Ibid sub fin. capitis.*

III. Augustinus. *Illis autem non suscipientibus, quæ dicebantur a nobis de sanctis scripturis, sed adhuc susurrantibus, dixit Pelagius: Et ego sic credo. Anathema sit, qui dicit, absque adjutorio Dei posse hominem ad profectum omnium venire virtutum.* Tertia.
Orosius. *Scribis, posse hominem esse sine peccato, & facile Dei mandata servare, si velit; novissime quasi ex gravissimo somno expergiscens, adjicit, non sine adjutorio Dei.* *Ibid. c. 9.*

IV. Augustinus. *Quidquid dixit Episcopus Joannes de presbytero Orosio, sive de aliis, quorum ibi non sunt nomina expressa, credo quod intelligat ad eorum præjudicium non valere,* &c. Quarta.
Orosius. *Episcopus Joannes dixit: Vos quid dicitis? An forte vos Dei adjutorium negatis? Cui respondi: Anathema ei, qui negat adjutorium Dei, ego certe non nego.* Et postea: *Episcopus respondit: Ego te audivi dixisse, quia nec cum Dei adjutorio potest homo esse sine peccato,* &c. *Ibid. c. 3.*

V. Augustinus. *Si enim præsentes essent, possent eum fortasse, absit ut dicam convincere de mendacio, sed forte commemorare, quid fuisset oblitus, aut in quo eum fefellerit Latinus interpres,* &c. Quinta.
Orosius. *Concedendum magis, ut interpres errasse dicendo, quam Episcopus audiendo finxisse videatur, & nunc ad vicem mercedis, quam hæreticis præstitit, exigenda, falsos in adjutorium sui testes quærere. Sed hæc utrum ab Episcopo temere credita, an malitiose ficta, an ignaro subauditu videantur, Christo judici discutienda commendo. Absit a me, ut Episcopum, & præsertim* *Ibid. c. 5.*

Hierosolymæ audeam ad Episcopos provocare, id est, calumnia accusare, &c.

Atque his convictus Vastelius fatetur tandem, *clarum esse, ante judicium Diospolitanum aliqua fuisse gesta, circa causam Pelagii, apud ipsum Joannem, sed absque aliquo consessu: quanquam in præsentia Erotis & Lazari Episcoporum, Pelagii accusatorum, illisque adhærentium aliquot Latinorum, inter quos quoque contigit adesse Orosium*, &c.

Sed quod ait adfuisse Erotem & Lazarum, dicenti assentiri non possum, cum Orosius minuta quæque hujusce consessus memorans, ne verbo quidem id significet.

Diluitur Objectum secundum. Quod Apologista sit infectus hæresi Novatiana.

Quoad secundum criminationis caput, Vastelius jam non Iprensi adjunctus, sed per se solus, hæresim Novatianam auctori Apologiæ objicit his fere verbis: *Novatianus error fuit, non aliam esse datam Ecclesiæ a Christo potestatem remittendi peccata, quam quæ est conferendi baptismi; & proinde a sacerdotibus non posse, sed a solo Deo remitti peccata a christianis post fidem commissa. Hic autem error Cypriani, Hilarii, Ambrosii atque Augustini testimoniis cognoscitur. Apologista vero id totum affirmat, nam alloquens Pelagium:* Dicis, *inquit*, hominem esse sine peccato cum Dei adjutorio; tu dicis: Potest homo; ego dico; Potest Deus. *Et postea*: Scribæ non intelligentes veritatem, murmurant & dicunt: QUIS POTEST DIMITTERE PECCATA, NISI SOLUS DEUS, & hic abolita esse judicat, quæ Deum nesciat dimisisse? *Et iterum*: Eum posse esse sine peccato, qui aliquando peccaverit, impossibile est absque sola gratia baptismi, ubi ex persona Domini dicitur: REMISSA SUNT TIBI PECCATA TUA. *Iterum*: Ego in potestate habui peccare, liberari a peccato in potestate non habeo. *Denique*: Peccare meum est, absolvi non meum.

Apolog. c. 10. — Ibid. — Luc. 5. v. 21. — Apolog. c. 10. — Ibid.

Via ac ne via quidem persuadere mihi possum, Vastelium rem serio egisse, cum argumentaretur in hunc modum. Novatianus error est, ministrorum Ecclesiæ non esse, sed solius divinæ potestatis, dimittere peccata post fidem commissa, neque Ecclesiæ a Christo relictam esse potestatem ullam remittendi peccata, nisi quæ per baptismum, id est, per unicum sacramentum remissionis peccatorum exerceatur. Atqui auctor Apologiæ ait, hominem non posse esse sine peccato, posse Deum; soli Deo tribuit Christoque potestatem, qua homo dicitur posse fieri sine peccato; dicit insuper, neminem posse esse certum, nisi in die judicii, quod sit sine peccato: reus igitur Novatiani erroris tenetur. Qui enim potuit vir doctus ignorare, aut quæ sint argumentationis leges, aut qui fuerit Novatianorum error de pœnitentia, aut quæ fidei sententia de impeccantia, ac possibilitate implendi mandata? Voluit Pelagius tam facilia esse mandata Dei, ut homo, si voluerit, ipsa omni ex parte impleat, nec ad id præstandum Dei omnia potentis adjutorio, sed sola sua vi nativa egeat. Pelagio id volenti respondet Orosius, posse quidem hominem observare, imo & implere mandata; sed potestatem, qua id possit, suam non esse, id est, insitam a natura, sed Dei propriam, quæ misericorditer commodetur pro tempore & loco. Voluit Pelagius, hominem posse hac in vita carere omni peccato, nec ad id quidquam amplius requiri, quam ut velit. Contendit Orosius, posse quidem hominem carere peccato hac in vita, si Deus voluerit: id enim homini præstare potest, etsi nemini præstiterit hactenus, præterquam uni Christo. Quid illud autem ad rem Novatianorum?

Diluitur tertium objectum. Quod auctor Apologiæ reus sit Nestorianæ blasphemiæ.

Pergit Vastelius, tertiumque caput criminationis affert non minus admirabile quam secundum, siquidem auctorem Apologiæ reum facit Nestorianæ quoque blasphemiæ, non contentus scilicet accusasse crudelitatis in peccatores, quibus pœnitentiam neget, nisi insimulet impietatis in peccatorum redemptorem, cui divinitatem eripiat. *Asserit Christum*, inquit, *non dici Deum, nisi denominative, atque ita existere purum reipsa hominem, quæ Nestoriana blasphemia: neque enim vult aliter esse Deum, quam ut Dei adjutorio, perinde ac homines, indigeat.* Tam incredibilem accusationem conficere sibi videtur his Apologistæ verbis Pelagium alloquentis: *Dicis posse in hoc sæculo esse hominem sine peccato cum Dei adjutorio; tu dicis: Potest homo; ego dico: Potest Deus.* Sic enim per admirabilem quandam sententiæ syntaxim legendum jubet: *Dicis: Potest homo esse sine peccato cum Deo adjutorio: ego dico: Potest Deus esse sine peccato cum Dei adjutorio.*

Apolog. c. 10.

Verum jocari istud est, quod in re seria non decet, siquidem nemini non est obvius Apologistæ sensus. Cum dicitur homo posse esse sine peccato cum Dei adjutorio, aliqua procul dubio potestas significatur, eaque alicujus propria, atque ita vel Dei, vel hominis quasi nativa. Dicit hominis Pelagius, quod hæreticum est; Dei dicit Orosius, quod summe catholicum.

Vastelius, ut accusationem confirmet, adjungit aliud quiddam, sed nihilo gravius. *Nullo, inquit, alio nomine Christum appellavit, quam quo posset Nestorianus quisque; nec usquam vocat Filium Dei, Deum Christum, & Verbum incarnatum.* Sit ita sane: sed ipsimet novi Testamenti scriptores, cum de Christo loquerentur, non alio nomine usi sunt, quam quo postmodum abusi Nestoriani. An continuo participes sunt erroris? Deinde neque necessitas semper exigit, neque aliquando patitur locus, aut tempus, ut tam expressis verbis de Christi divinitate sermo fiat. Certe tunc temporis nihil erat causæ, tam explicite loquendi, cum neutra pars, Pelagium dico & Orosium, de Christi divinitate contenderet. Denique Vastelius ipse tandem agnoscit, cogente veritate, hæc esse Apologistæ verba: *Hic ergo Christus Dominus noster, hic, inquam, Filius Dei, in virtute Patris & gloria, qua in principio condidit, redemit in medio, etiam in novissimo judicabit*, &c. Et paulo antea: *Ipse est mediator Dei & hominum homo Christus* JESUS, *de quo Joannes usque ad ipsam pene inaccessibilem lucem introductus exclamat*: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum, omnia per ipsum facta sunt. *Ac post paululum exposita divini operis veritate subjungit*: Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus honorem ejus, gloriam tanquam unici nati a Patre, plenum gloria & veritate, &c.

Apolog. c. 11. — Ibid. — Joan. 1. v. 1.

Quid vero expressius, vel sancivit unquam Ecclesia, vel Scriptura dixit, quo divinitatem Christi demonstraret?

Diluitur quartum objectum. Quod peccaverit in Joannem Hierosolymitanum.

Objicit quarto Vastelius, queriturque injuriam ab auctore Apologiæ factam Joanni Hierosolymorum Episcopo, quem Augustinus colit, sanctumque vocat. Quam vero factam injuriam queritur? Episcopum, ait, verbis paulo durioribus accusavit. Sit ita sane: quis blasphemiæ

lymorum Episcopum.

per calumniam insimulatus non veniam mereatur, si calumnianti subiratiundius loquatur? Verum quibus verbis Episcopum accusavit? An durioribus acerbioribusque, quam aut suus magister Hieronymus, epistola 61. de erroribus Joannis Hierosolymitani; aut Epiphanius, data ad ipsummet Joannem epistola? Clamat Vastelius, utramque opus supposititium esse. Utrumque genuinum esse reclamant, quotquot sunt eruditi, reclamant & ipsimet Patres illi duo adversus hominem bona, quibus gloriantur, subducere tentantem. Deinde cujus criminis accusavit Episcopum. Quod hæretico faveret? Fecit Augustinus. Quod mentiri visus sit? Fecit pariter Augustinus. Quod illudi se passus fuerit a Pelagio? Fecit Augustinus. Quod calumniam Orosio intulerit? Fecit & Augustinus. Denique apud quos accusavit? nempe apud solos presbyteros totius rei gestæ conscios, quos non judices appellat, sed testes tantum, & quibuscum solatur communem ab Episcopo injuriam. Unde mirari satis non possum Orosii modestiam, qui cum necessitate compelleretur se blasphemiæ accusatum purgare, non tam defendit se, ut par erat, fide imperante, quam retinente caritate, conquestus est apud solos rei testes: quare opinor inde factum, ut liber, quem præ modestia publicari noluerit, ne famam Episcopi minueret, rarior simul & ignotior etiam suo sæculo extiterit.

Epist. 60. inter Hieronym.

Concludit Orosium esse auctorem Apologiæ.

His ita disputatis apertum est atque manifestum, nihil esse causæ, cur liber apologeticus *de libertate arbitrii adversus Pelagium*, abjudicetur Orosio; plurimum contra esse rationis, cur eidem tribuatur: nam ab Augustino testimonium habet, stylus auctorem demonstrat, manuscripti codices Orosii nomen præferunt, eruditi quique consentiunt, & ii soli repugnant, quorum interest a tanto viro, tamque antiquo scriptore, & quod præcipuum est, tam nobili discipulo Hieronymi, atque Augustini, arma non suppeditari, quibus & ipse olim Pelagium vicerit, & ipsi nunc vicissim a catholicis vincantur.

Quot partes Apologiæ.

Orosius porro duas fecit Apologetici partes; alteram historicam, alteram dogmaticam: illa res gestas in conventu Hierosolymitano continet, & simul scribendi causam; ista plane eximia est, suoque auctore digna, nec immerito videri potest, quoddam quasi compendium traditæ ab Hieronymo & Augustino doctrinæ.

A cap. 3. usque ad 22.

Quæ tertia pars nonnullis credita est, habetque rationem appendicis, ex libro Augustini *de natura & gratia*, forte non est addita ab Orosio, cum importune inseratur; sed a librario potius, qui mentionem libri *de natura & gratia*, factam initio legerat: quanquam potuit Orosius aliquid operis hujusce Augustiniani deferre secum in Orientem, quippe cum testetur inchoatum fuisse, quo tempore ex Africa profectus est. Utut se res habeat, non fecit imprudenter Schottus, cum additamentum illud recidit, priusquam totum opus in Bibliotheca sanctorum Patrum ederetur.

Quæ tractantur quæstiones.

Quæstionum a Pelagio motarum duæ tantum hoc in libro tractantur; altera de potestate liberi arbitrii, altera de perfectione hominis in vita mortali: quas unas Hieronymus in Oriente agitabat, suarumque partium presbyteris persuaserat, ita ut Pelagio magnam inde invidiam facerent. Ambæ vero tam subtiliter, ad Scholæ *ἀκρίβειαν*, tamque solide, ad fidei regulam solvuntur, ut affirmare non dubitem, nihil fere melius scriptum olim primis temporibus, nihil veterum monimentorum superesse consequentibus temporibus utilius.

Epist. ad Ctesiph. & 3 dial.

CAPUT VI.

De libris sex Hypognosticon.

Proponitur quæstio de auctore librorum Hypognosticon.

REJECTUM est in finem septimi tomi operum S. Augustini, opus adversus Pelagianos, sex libris comprehensum, quod etsi Remigius Lugdunensis *ὑπομνηστικὸν* vocet, veluti memoratorium, seu potius commonitorium, vulgo tamen Hypognosticon dicitur, quasi subnotationum.

Cujus nomen hactenus aut ignotum, aut dubium fuit.

Latuit ad hunc usque diem auctoris nomen, gens, & ætas: in ea tamen fas est, opinor, inquirere, sine temeritatis nota, cum forte sint in obscuro propter incuriam. Certe hanc a nobis diligentiam exigit argumentum, in quo versamur, ut si qua ratione licet, inveniamus aliquid, sin minus omnino certum, quod eruditi viderint, saltem minus improbabile, quam quod hactenus allatum est.

Modus solvendæ quæstionis.

Videtur autem aptus ille inquirendi modus, quo ex ipsis Hypognosticon libris singula primum diligenter colligantur, quibus possit ratio inniti; tum ex inventis indiciis concludatur, quis Hypognostes fuerit, qua vixerit ætate, & qua occasione scripserit.

Animadvertenda quædam in libris Hypognosticon.

Primum, quæ scribendi occasio fuerit.

Primum, quam habuerit Hypognostes scribendi causam, exponit ipse statim initio, cum ait: *Adversarii fidei catholicæ, dum contra regulam veritatis diabolicis armis pugnare nituntur, nos solicitudine respondendi faciunt cautiores; se vero decipiunt, antequam nostrorum valeant aliquem vulnerare: cum enim caci evacuare thesauros fidei concertant, ipsi fidei evacuati, faciunt plenitudinem fidei Ecclesiæ, opitulante Dei gratia, gloriari. Et dum in hypocrisi vigilant necitari, de quibus propterea dictum esse puto per Prophetam:* Ablatus est somnus ab oculis eorum, non enim dormiunt, nisi male fecerint; *nos quodammodo excitant dormientes, ut arrepto clypeo veritatis, falsitati eorum corde resistente vigilemus, evangelica tuba nostris auribus insonante:* Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.

In præf. Hypog.

Prov. 4. v. 16.

Marc 14. v. 38.

Secundum, quæ sint illæ quinque a Pelagianis motæ quæstiones.

Proponit deinde agitandas quinque Pelagianorum quæstiones. *Hujusmodi ergo dogmatis ista est nefanda blasphemia: Adam inquiunt, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum fuisse. Item peccatum ejus neminem, nisi solum nocuisse ipsum. Et posse hominem per liberum arbitrium, tanquam per se sibi sufficiens implere quod velit, vel etiam meritis operum a Deo gratiam unicuique dari. Libidinem naturale esse bonum, nec in ea esse quod pudeat. Et parvulos baptizatorum filios non trahere*

Ibid.

originale peccatum, neque perituros a vita æterna, si sine sacramento baptismi ex hac vita migraverint.

Trist. 28. apud Aug. Lib. de gest. c. 11. In pref. l. Subnot.

Notandum vero, totidem quæstiones recensuisse aliquando curiosius Hilarium Syracusanum, Paulinum diaconum, Mariumque Mercatorem, nec tamen meminisse quartæ de libidine, *an sit naturale bonum, & utrum in ea sit quod pudeat.* Imo hac de quæstione disputatum per se non videri, sed ex occasione tantum, priusquam Julianus causam Pelagianam defendendam susciperet.

Tertiũ, quod Pelagii Cælestiique nomẽ sæpe appelletur, Juliani nunquam.

Postes, Hypognostes nomen Pelagii atque Cælestii appellat sæpe, nusquam Juliani, cum tamen post damnationem Pelagianorum; aut saltem post ann. 420. de quæstionibus peccati originalis nemo egerit, quin Juliani meminerit, veluti partium hæreticarum principis.

Quartum, quod Hypognostes singularem aliquem hominem insequatur.

Adde quod auctor Hypognosticon, etsi Pelagii, vt dictum est, Cælestiique frequenter mentionem fecerit, eos tamen non videatur directe insequi, sed singularem potius aliquem hominem, cujus modo responsiones ad argumenta catholicorum refellit, modo declinationes præcludit, modo calumniis respondet.

Quintum, quod singularis ille homo inducatur velut Cælestianus magis, quam Pelagio addictus.

Quidquod hostis ille singularis, quem sibi committit Hypognostes, inducitur velut Cælestiana quædam persona, quæ & longe plura de Cælestiano errore disputet quam de Pelagiano, & ex quæstionibus quinque, vnicam de gratia, quatuor de peccato originali proponat, imo & proferat eadem fere omnia, quæ Julianus, Cælestio in primis addictus, suis in libris afferre solet.

Sextum, quod quæstiones solvat alia ratione, quam vel Augustinus, vel Mercator.

Sap. 1. v. 13.

Deinde, quæstiones singulas longe aliter solvit Hypognostes, quam vel Augustinus, vel Mercator: nam vt alia omittam longe plura, locum hunc Sapientiæ, *Deus mortem non fecit*, vehementer vrget adversus naturalem Adæ mortalitatem; quem tamen auctores illi duo breviter perstringunt, quasi magnum ibi præsidium causæ non ponant.

Septimum, quod Hieronymum sequatur in citandis scripturis sacris.

Deinde, crebra quidem adhibet Scripturæ testimonia, sed desumpta tum ex translatione veteris Testamenti, quam Hieronymus ex Hebræo accuravit: tum ex Evangelii lectione, quam idem Hieronymus, Damasi rogatu, recognovit. Id vnum exempli sufficiat, Psalm. 114. *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit mihi. Quoniam eripuit animam meam de morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu; placebo Domino in regione vivorum.* Hæc aliter leguntur apud Augustinum: *Convertere, anima mea, in requiem tuam, quia Dominus benefecit* tibi. *Quoniam* exemit *animam meam a morte, oculos meos a lacrymis, pedes meos a lapsu. Placebo* in conspectu Domini, *in regione vivorum.*

Octavum, quod nullius Patris testimonium adhibeat.

Deinde, nullius Patris testimonium adhibet; sed sola pugnat vel Scripturæ auctoritate, vel rationibus: cum tamen nullus fere de rebus istis scripserit tunc temporis, quin contra novitatem erroris Patres adduxerit, tanquam sacros antiquæ fidei testes.

Nonum, quod nullius synodi meminerit, nulliusque summi Pontificis.

Deinde, nullius meminit, aut synodi, aut summi Pontificis, cujus sententia damnati sint errores, quos impugnat; quamvis post Pelagii Cælestiique condemnationem ab Ecclesia, id est, post ann. 418. nemo scripserit ea de causa, qui religioni non duxerit, tantum præjudicium silere.

Decimum, quod inæqualem servet orationis modum, &c.

In fin. prof.

Deinde, inæqualem servat orationis modum: nihil illo quandoque grandius, nihil mox humilius: quam grandia sunt ista! *O malum dogma, quod pacis inimicus invenit! o dogma, per quod scinditur matris unitas Ecclesiæ a regeneratis! o dogma, quod sub nomine Christi evertere, & mutare nititur Christi fundamenta! o dogma, cui nefanda sunt nomina mille, mille nocendi artes! arma contra legem sumit ex lege: impugnat Evangelium ex Evangelio, pugnans, & in sui perniciem: de veris mendacia fingens, provocat ad mendacium veritatem. Sed hæc sunt sibi pœna, quæ inordinate proferens putat esse victoriam, vt in eis, quod scriptum est, impleatur:* PER QUÆ QUIS PECCAT, PER HÆC ET TORQUATUR. *Sap. 11. v. 17.*

Ibid.

Quam humiliter dicta! *Abbreviatum hunc facere libellum curavi: quem si quis legere voluerit, non verborum mediocritatem contempletur, sed fidei rationem; & si placet, ad Deum, qui docet hominem scientiam, gratias referat. Si qua vero sunt, in quibus nolentes erravimus, si tamen aliqua sint corrigenda, intuitu caritatis, Deo judice, corrigat, sed is, cui sensus est catholicus corrigendi. Si autem nihil sciens vel invidiosus fuerit, vitiare, quæ sana sunt, non præsumat.*

Lib. 4. Hypog. sub fin.

Quam vehemens amplificatio hæc est in libidinis laudatores! *Audite breviter non brevis, sed crimine ingentia, caloris vestri amantissimi opera, quibus in illicitum coire præcipitas hebetata corda mortalium; & erubescite & conticescite tandem. Isto calore succensus, & turpiter illectus, nonnunquam pater inclinat filiam, & operatur incestum: filius etiam patris torum maculat, cum matri vel novercæ aliquando miscetur: in sororem frater cupidine ductus incurrit, & cognatam non erubescit opprimere. virgo licentiam non sustinet nuptiarum, sed stuprum tempore concupiscit illicito. Maritus minime contentus licitis vxoris amplexibus, uteros contaminat alienos. Similiter & vxor immemor proprii mariti cubilis, adulterino amore vxoris torum occupat alienæ. Quid de ruina aliquantorum servorum Dei, & sacrarum virginum dicam, quæ hac tempestate naufragia patiuntur? quid de diversis immunditiis, in quibus earum auctorem ipsum sibi puto pro vobis diabolum displicere? Ecce calor ille amantissimus vester, in quas ignominiarum sordes humanas ire illicit & præcipitat mentes? Ecce quam illuviem etiam in sanctis Christi membris fuisse, dicere non tremuistis? Ecce cujus obscœnitatis & turpitudinis estis acerrimi laudatores, impudentissimi defensores, &, si non fallor, cum adhuc non displicet, forsitan & factores.*

Lib. 1. Hypog. sub fin.

Quam lenis e contrario, quamque abjecta & humilis disputatio! *Solet dici, vt præfatus sum, a plurimis, dum aliquid despicitur, aut pro parvo æstimatur, vel certe quod penitus non sit: Nihil est. Cum ergo dicimus, nihil, nomen insubstantiale nominamus; cum vero addimus, est, rem significamus. Cur ergo nomen insubstantiale, id est, tanquam vere aliquid sit, dicimus, addendo, est? omne enim quod dicimus, est, esse aliquid æstimamus: tamen cum aliquoties dicimus, nihil est, pro consuetudine locutionis addimus, est, ad nihil, cum nomen tantum sit nihil, & non res.*

Undecimum, quod vtatur vocibus peregrinis.

Deinde, vocibus vtitur peregrinis, insolentibus, atque etiam barbaris, cujusmodi sunt, PROTOPLASTUS, SAULATUS, DESOLATUS GRATIA, REPELLITUR, RAPSIDARA, &c.

Duodecimũ; qualis sit liber sextus.

Postremo, sextus liber videri potest aut suppostitius, aut saltem additius, siquidem in eo mentio fit sexti articuli, quamvis in præfatione quinque tantum propositi sint. Et certe

quintus liber, qui articulo quinto respondet, hanc habet clausulam, quæ totius operis dici potest absolutio: *Nos vero anathematizantes vos, Paulum, in quo locutus est Christus, auscultamus prædicantem, & sequimur, qui vnum corpus & vnum spiritum esse dixit Ecclesiæ catholicæ in Christo, vnam fidem, vnum baptismum, vnum Deum & patrem omnium, qui super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis.*

Lib. 5. Hypog. in fine.

Adde quod liber ille sextus invenitur aliquando in codicibus tum manuscriptis, tum impressis, sejunctus ab aliis quinque. Solus certe erat in codice Remigii Lugdunensis causantis idcirco præfatione carere hypomnesticum, quem observa singulari numero appellari. Visus est a me non semel ab iisdem separatus in antiqua editione opusculorum quorumdam de gratia. Soli sunt priores quinque in manuscripto codice bibliothecæ sancti Victoris ad muros vrbis Parisiensis; nullusque dubito, quin aliis in codicibus perinde se res vt plurimum habeat.

Consectaria ex animadversionibus
I.
Opus hoc contra Julianum scriptum est.

Ex his animadversionibus concludi posse arbitror, primum, Hypognostis adversarium non esse alium a Juliano Eclanensi Episcopo, quem nemo nescit Cælestianum in primis fuisse, libidinis tanquam naturalis boni laudatorem, fidei, qua creditur peccatum originale, professum impugnatorem, qui de gratia nonnisi per transennam dixerit, & ea omnia, si credimus Augustino, jactare solitus sit, quæ adversarius Hypognostis adducit. Cur ergo appellatus non est de nomine? Constabit ratio, vbi actum fuerit de tempore conscripti operis.

II.
Post sententiam Zosimi, & ante dejectionem Juliani.

Secundum, opus hoc scriptum esse, post judicium Zosimi factum ann. 418. sed ante manifestam Juliani de sua sede ejectionem, quæ contigit circiter ann. 420. Tempus ejectione prius clare satis eloquitur ipsummet de Juliani nomine silentium, at tempus judicio posterius significant hæc verba: *Contra Pelagianos & Cælestianos hæreticos, quos Dominus tales futuros suo vitio ante constitutionem mundi præscivit, & exortos in mundo judicio justo damnavit, sermo nobis est respondendi.* Quid enim tunc Julianus molitus non est, vt judicium retractari faceret? Quid non causatus adversus catholicam Zosimi definitionem?

In praf.

Causa cur Juliani nomen in Hypognosticis taceatur.

Atque hæc causa fuit, cur taceretur in libris Hypognosticis Juliani nomen, ne animus Episcopi exacerbaretur, qui cum nondum dejectus esset de sede, spem faceret revertendi ad fidem, quam sub Innocentio ordinatore suo professus erat; quamquam & ista quoque silentii causa esse potuit, quod vt Sixti nomini Julianus, dum inveheretur in catholicos, ita & Sixtus, cum Pelagianos insectaretur, Juliani nomini pepercerit, timore tamen Julianum, caritate Sixtum impellente. Sic enim Juliano Augustinus. *Nescio quos etiam*, inquit, *quasi desertores dogmatis vestri, ad fidem catholicam conversos arguis vel reversos: quos tamen significasti ita te metuere, vt eorum nomina exprimere non auderes.* Quo ex loco, qui procul dubio de Sixto debet intelligi, non obscura colligitur, presbyterum hunc cum Pelagianis aliquando sensisse.

Lib. 6. contra Jul. cap. 4.

III.
Ab vno ex nobilibus fidei defensoribus.

Tertium, opus hoc ab vno aliquo nobilium fidei defensorum elucubratum fuisse nullo certe, si ratio doctrinæ habeatur, indignum est. Pugnabant vero ea tempestate Hieronymus, Augustinus, Paulinus vterque, id est, Episcopus & diaconus, Orosius, Mercator, Zosimus pontifex, Sixtus presbyter Romanus, & Afrorum forte quidam, vt Aurelius, Alipius, & auctor sive librorum *de vocatione gentium*, sive epistolæ *ad Demetriadem* Prospero tributæ.

Quartum, elucubratum non fuisse ab Hieronymo, nam tunc temporis scribere desierat de quæstionibus, præ summa senectute: res Juliani, ne auditu quidem, noverat: visus fuisset latiniore dictione: de synodis non siluisset, quas in epistola etiam brevissima tacere non potuit: de Augustino non omisisset dicere, quem in tertio dialogo tam magnifice, post vnicum opus lectum, laudibus extollit: aliquid more suo eruditionis aspersisset: denique habuisset orationem non desultoriam, vt Hypognostes, sed æquabilem, vt solet.

IV.
Non ab Hieronymo.

Quintum, abjudicari pariter Paulino Episcopo Nolano, partim propter aliquot rationum allatarum; partim quia de quæstionibus non scripsit, scripturus vtique, & latinius, & æquabilius, si tentasset. Deinde res Juliani vix habuit perspectas, cum ne Pelagianas quidem satis sciret, arsi Pelagii amicus: vnde indiguit erudiri ab Augustino, ne errorem sibi persuaderi permitteret, vel a Pelagio per literas, cum facilis esset decipi specie pietatis, vel ab obstinatis non tam Pelagii, quam pravi dogmatis, defensoribus, quos Nolæ patiebatur, impotens irasci etiam improbis. Denique popularis opinio de libro Paulini adversus Pelagianos, ortum duxit ab errore hominis, qui argumentum 106. epistolæ Augustini ad Paulinum præfixit. Sumpsit enim epistolam ad Severum Sulpitium, eamque brevissimam, pro libro, & sententiam, quam Augustinus laudatam in Pelagianos argumentatur, in eosdem a Paulino dictam putavit, quamvis prolata sit a viro sancto & sui despicientissimo, eo tantum fine, vt depingens animæ suæ formam, quam credebat miserabilem, illuderet vrbane amico, qui depictam vultus speciem mitti sibi postulasset.

V.
Non a Paulino Episcopo Nolæ.

Depulsio popularis opinionis.

Epist. 8.

Sextum, neque etiam posse tribui Aurelio & Alipio Africanis, qui etsi fortiter steterint pro causa fidei adversus inimicos crucis Christi, ille habendis synodis, iste obeundis legationibus, nihil tamen feruntur scripsisse, præter epistolas; in quibus tamen ita elucet ingenium, doctrina, & stylus Augustini, vt illius non immerito dici possint. Deinde locus Orosii, ex quo quispiam concluderet vtcunque, Aurelium contra Pelagium scripsisse: *Qui sunt*, inquit, *columnæ & firmamenta Ecclesiæ catholicæ, Aurelius, Augustinus & Hieronymus, multa jam adversus hanc nefariam hæresim absque designatione nominum hæreticorum scriptis probatissimis ediderunt*, &c. pertinet ad tempora longe priora, quippe ipsam quoque synodum Diospolitanam præcedentia.

VI.
Non ab Aurelio & Alipio, Africanis Episcopis.

Apolog. c. 1.

Nescio, vtrum Rivius satis attenderit ad hunc locum, cum scriberet, ex eo nobis primum innotescere prænomen Aurelii Augustino fuisse: Carthaginensis enim Episcopus eo loci Augustino & Hieronymo accensetur, vt tribus vita functis defensoribus fidei, Cypriano, Hilario, & Ambrosio, totidem vivæ responderent Ecclesiæ columnæ.

Notatus Rivius.
In vita S. Augustini.

Septimum, auctorem sive librorum *de vocatione gentium*, sive epistolæ *ad Demetriadem* Prospero tributæ, longe ab Hypognoste diversum esse, latinitatis, styli, opinionumque dissensione: vterque enim purioris est dictionis, grandioris orationis, & mitioris in parvulos sententiæ.

VII.
Non a Prospero, &c.

VIII.
Non a Paulino diacono.

Octavum denique, cum restet inquirendum de Augustino, Paulino diacono, Mercatore, Zosimo Papa, & Sixto, de Zosimo facile esse ex eo ipso in partem negantem sentire, ex quo præjudicium aliquod sumi posset, nimirum ex Mercatoris verbis: *Cælestius ob hoc a beatæ memoriæ prædicto Zosimo Episcopo scriptis amplissimis vel longissimis perdamnatus est, in quibus & ipsa capitula, de quibus accusatus fuerat, continentur, & omnis causa tam de Cælestio suprascripto, quam de Pelagio magistro ejus praviore videtur esse narrata*, &c. Quæ enim prolixissima scripta dicuntur a Zosimo in universum orbem missa, continebant certe *prædicta capitula*, id est, excerpta ex libris Pelagii, quæ Mercator refert: at nullum ejusmodi excerptum in libris Hypognosticon continetur. Superest igitur inquirendum de quatuor reliquis, Augustino, Paulino diacono, Mercatore, & Sixto presbytero Romano.

In Commonit. cap. 1. num. 6.

IX.
Non ab Augustino, quod creditum nono sæculo, & ante.

Nono certe sæculo indubitatum erat, libros Hypognosticon esse Augustini, donec orta contentio est Hincmarum inter & Remigium Lugdunensem. Nam cum Gothescalcus libros illos laudasset, velut apertus gratiam inter & liberum arbitrium judices, eosdem Hincmarus adhibuit, ut Prædestinatianam Gothescalci hæresim confutaret.

Disputarunt ea de re Hincmarus Rhemensis, & Remigius Lugdunensis.
Lib. de trib. epist. cap. 35.
Octo rationes Remigii.

Hincmarum arguit Remigius Lugdunensis, & libros, quibus se sentiebat graviter urgeri, suppositos dixit Augustino. Dictum ex eo conficere sibi videbatur, quod neque in Retractationibus censeantur, neque in indiculo Possidii. Quod præfatione careant, qua doceat Augustinus suo more, cujus impulsu, vel quam ob causam ad scribendum accesserit. Quod argumentum toties aliis in libris tractatum nullo operæ pretio retractatum fuisset. Quod sermo ab Augustiniano differat. Quod dissona sit doctrina, nec in ipsis modestia Augustini eluceat. Quod ex translatione Hieronymi testimonia Scripturæ proferantur, cum versione communi antiqua Augustinus uti esset solitus.

Conjectura Remigii de tempore & causa scribendi Hypognostica.

Addebat Remigius, videri sibi opus hoc, *non parvo spatio post obitum Augustini, ab aliquo scriptum, nova postmodum Pelagianorum insurgente calumnia, velut, per prædestinationem reproborum ad interitum, doceret Ecclesia, a Deo, sua prædestinatione, necessitatem imponi hominibus in suis impietatibus permanendi, & in æternum pereundi: fronti vero nomen Augustini præfixum, quia magna ex parte ipsius sensus brevi hocce opusculo quasi in unum collegisset auctor; aliquos autem, cum id satis non intelligerent, existimasse, opus ipsum ab Augustino elaboratum, tanquam ὑπομνηστικὸν, seu commonitorium.*

Responsiones Hincmari ad rationes Remigii.
Lib. de prædest.

Remigio Hincmarus respondit, fidemque publicam, & pene communem, qua fretus, ex hisce libris ab adversario receptis, testimonium adhibuerat, tueri conatus est, sed argumentis sane non optimis, ut neque validissimis oppugnabatur. Contendit enim, Augustinum, primum, scripsisse libros Hypognosticon, saltem sextum, ne crederetur tradita prædestinationis in bonum doctrina, qua funditus Pelagianismum cum suis reliquiis everterat, astruere prædestinationem hominum in malum, quæ infanda quædam blasphemia est. Deinde, suscepisse hunc laborem sub finem vitæ, quo tempore ex libris suis male intellectis videbat Prædestinatianam hæresim oriri. Denique, pluribus in locis mentionem fecisse operis ad Prosperum & Hilarium missi. Ex hac Remigii Hincmarique contentione certo constat, libros de quibus agitur, ante nonum sæculum Augustino communiter tributos fuisse. Quo vero tempore tribui cœperint, incertum est, nisi quod diuturnum esse oportuit, cum omnes codices ita ferrent, nec inficias iverit Remigius, quin ita vulgo crederetur, ac putabat Hincmarus: nam popularis credulitatis causas quæsivit paulo accuratius.

Ex contentione constat nono sæculo creditum fuisse, Hypognosticos libros esse Augustini.

Cum Remigio sensit Erasmus, & inde censuram ejusmodi inussit operi, *hoc opus non esse Augustini. Primum illud arguit, quod cum sit justi voluminis, non commemoratur in Retractationibus. Deinde titulus insolens ὑπογνωστικῶν, quasi dicas Subnotationum: neque enim solet ille titulos Græcos indere suis libris, multo minus eos qui non indicant argumentum. Postremo nec stylus per omnia congruit, licet hominis eruditi facundique videatur. Clamoris plus habet, solidæ argumentationis minus quam Augustinus. Videtur fuisse quispiam, qui quæ sparsim ab Augustino disserta sunt contra Pelagianos, studuerit in unum contrahere.*

Cum Remigio sensit Erasmus.
In censura libris præfixa.

Ego quidem, in abjudicandis Augustino quinque hisce libris, assentior libens Remigio atque Erasmo: censeo tamen revocari debere ad examen, quæ a tribus istis hominibus adhibentur ad suam sententiam stabiliendam, ne aut falsis verum juvari, aut Hincmarus, magnæ vir auctoritatis, indicta causa, damnari videatur.

Uterque bene sensit, sed non bonis rationibus.
Quæ examinantur.

Atque ut inde exordium ducam, nihil præjudicat Hincmari sententiæ, quod Augustinus non meminerit hujusce operis suis in Retractationibus: quammulta enim alia prætermisit! Non meminit certe librorum *de prædestinatione sanctorum*, & *de bono perseverantiæ*, & *de perfectione justitiæ*: illos tamen quis neget, veros ac germanos fœtus tanti parentis, sed jam senis? Diceret ergo aliquis eamdem sortem nactos esse Hypognosticos, quippe natu æquales, & si credimus Hincmaro, post Retractationes editos.

Et prima quidem, quod non retractati sint hi libri ab Augustino.

At, inquit Remigius cum Erasmo, carent præfatione, qua auctor scribendi causas afferat, quod solet Augustinus; imo habent, eamque prolixissimam, quam oportuit desiderari in codice, quo usus est Remigius: nec enim alia ratione possit mendacium excusare, quod omnium oculis facile revincendum sit. Deinde quam præfationem præferunt libri *de magistro, de immortalitate animæ*, &c. an idcirco laborant suspicione suppositionis?

Secunda, quod careant præfatione.

Pergit Remigius. Nulla fit hujusce operis mentio in indice Possidii, cum tamen curiose, ut multorum annorum familiarem decebat, omnia Augustini & noverit, & recensuerit. Verum hæc ratio imbecilla per se est; nam Possidius primum fatetur, se non omnia enumerasse. Deinde posset aliquis a Possidio recensitum contendere: nam in omnibus editis indicibus leguntur hæc verba, LIBER UNUS CONTRA QUÆSTIONES PALÆSTINISTARUM. Quis enim unus ille liber? Nullus certe eorum, qui vel septimo tomo, vel supplemento continentur, cum suo singuli nomine appellentur in indice, & unus ille insuper. Æstiment viri docti hujusce argumenti pondus, & conjiciant, si quid valent, super ea re, quæ me profecto latet, atque etiam cruciat, nisi forte vera sit conjectura postmodum afferenda.

Tertia, quod non sint in indice Possidii.

Addit Erasmus, solitum non esse Augustinum suis opusculis Græcum nomen imponere, præsertim quod non explicet argumenti qualitatem.

Quinta, quod Græco nomine sint inscripti.

tatem. Mentem absque dubio Erasmus, cum ita scriberet, non intendebat, vel in librum *de fide, spe & caritate ad Laurentium*, quem *Enchiridion* Augustinus dixit; vel in tractatus ad populum, quas *homilias* vocavit: quæ duo nomina, nisi fallor, Græca sunt. Deinde operis argumentum satis explicari nomine *Hypognosticon*, Erasmus ipse abunde probat, cum *subnotationes* interpretatur, *quibus nempe auctor, quæ sparsim ab Augustino disserta sunt contra Pelagianos, studuerit in unum contrahere.*

Serta, quod nulla necessitate scripti forent.

Interrogat Remigius, quæ tandem necessitas Augustinum coegerit, materiem iterum versare toties antea, totque libris tractatam. Interroganti videri potest respondere auctor tota præfatione, *adversarios* nempe *fidei catholicæ, dum contra regulam veritatis diabolicis armis pugnare nituntur, catholicos solicitudine repugnandi facere cautiores, dum in hypocrisi vigilant nocituri, excitare catholicos dormientes, vt arrepto clypeo veritatis, falsitati eorum corde resistente vigilent*, &c. Addiderit aliquis, e re fuisse Augustini, scripto amoliri a se invidiam nascentis *ex suis libris male intellectis Prædestinatiana hæresis.*

Reliquæ rationes approbantur, & certis aliis cōfirmantur.

Quanquam hæc sive Remigii, sive Erasmi argumenta nihil admodum momenti habeant ad Hincmarum refellendum, sunt tamen alia septem, quæ rem penitus conficiant. Nam inter capitalia quinque Pelagianorum dogmata, recenset Hypognostes,] quod *libido sit naturale bonum*; nunquam recensuit Augustinus, etiam cum de hæresibus sub finem vitæ scriberet. Aliter Hypognostes, aliter Augustinus prædestinationem explicat. Multum Augustinus modestia orationis, plurimum latinitate Hypognostem vincit. Augustinus ex antiqua communi translatione Scripturæ testimonia profert; Hypognostes ex Hebraica Hieronymi. Nunquam siluisset Augustinus de Patrum traditione, & Ecclesiæ judicio ad stabiliendam fidem; silet omnino Hypognostes. Augustinus Juliani nomen, quod alias tam frequenter appellat, hoc vtique in loco non reticuisset; reticet Hypognostes, quantumcumque vehementer hominem impugnet. Denique Augustinus, si modo operis auctor esset, hoc certe edidisset in lucem eo tempore, quo editum reipsa ostendimus: recensuisset ergo cum aliis ejusdem ætatis.

Marius Mercator non est auctor Hypognosticon; quod tamen suspicari quis posset.

Credere posset aliquis, aut saltem suspicari, id operis tribuendum Mercatori, suspicionemque firmaret his fortasse argumentis. Librum Mercator eodem titulo fecit, quo Hypognostes: [illegible] enim Erasmus ipse interpretatur subnotationes; nec incredibile est, hominem Græcæ linguæ in paucis peritum operi suo Græcum nomen dedisse. Deinde eodem tempore vterque auctor vixit, nec videtur Mercator, cum catholicæ fidei defendendæ tam ardenter studeret, a scribendo vacasse, quamdiu fervebant quæstiones, de quibus solicite Augustinum consuluit. Accedit quod idem vtriusque fuerit erga Julianum odium, idem erga Augustinum animus. Eadem fere vtriusque latinitas, parum nempe castigata. Utrique placent insolentes & peregrinæ voces: vtrique exclamationes crebræ, & aliæ orationis paulo vehementioris figuræ. Ambo denique Pelagianis vitæ turpitudinem aperte exprobrant, aculeatis sane ac pene iracundis verbis. Legendum super hac re caput 4. & 5. Subnotationum, vbi Mercator domestica Juliani propudia retegit. Hypognostes. *Impudenti fronte lascivientis libidi-*

Lib. 4.

nis motum, sic procaci lingua laudatis in publico, vt cunctis pateat, quid a vobis geratur in secreto, si tamen, quæ laudare publice non pudeat, eligant vel secretum. Et postea: *Pergite adhuc per campos loquacitatis vestræ, qua tanta turpitudinis calorem laudare non erubescitis, & clamate, secundum consuetudinem vestram dicentes: Libido calor bonus est genitalis, nec est in ea quod pudeat, quia si malum esse dicatur, nuptiæ jam damnabuntur; sine illa enim non poterit proles existere. Ex hoc advertant dilecta vestra castissimi expugnatores, quantum libet, quod tantum laudare delectat: aut si non libet, cur suadetis, vt libeat, & castitas expugnetur a vobis? cur bonum prædicatis, quod in vobis adversum esse sentitis? Rogo, erubescite. Nemo vnquam quod sibi est inimicum, bonum dicere delectatur, & laudum præconiis adornare. Fallimini prorsus, & fallitis, imo decepti estis, & decipitis. Non est iste calor bonus, nec genitalis in bonis genitalibus membris, quæ formavit Deus; sed malus, vt sæpe dictum est, auctore diabolo, præcedente peccato. Isto calore si vigor mentis vestræ ad illicita non dissolveretur, non a vobis tam licite laudaretur.*

Refellitur suspicio validis tribus argumentis.

Verum, vt in his quæ dicta sunt, Hypognostes & Mercator conveniant, quod tamen in dubium, nec immerito, vocaverit quispiam: certe in translatione Scripturæ dissentiunt, quod omnino capitale est, vbi de scriptoribus ecclesiasticis agitur. Unus de multis locus Pauli sufficiat. Hypognostes. *Absorpta est mors in victoria, vbi est, mors, victoria tua? Vbi est, mors, stimulus tuus?* Mercator. *Absorpta est mors in victoriam? vbi est, mors, aculeus tuus? Vbi est, mors, contentio tua?* Deinde apud Hypognostem occurrit vbique passim vox *protoplasti*, vt affectata videri possit; nusquam reperitur apud Mercatorem, nisi forte cum Græca interpretatus est. Denique vix quidquam Mercator scripsit, vel de gratia Christi, vel de libidinis naturali bono, vel de libero arbitrio, cum tamen occasio scribendi sæpius se dederit; plura Hypognostes libro tertio & quarto, imo & sexto, si tamen habeat eundem cum prioribus auctorem.

1. Cor. 15. v. 54.

Neque etiam Paulinus diaconus eorumdem est auctor.

Paulini diaconi duo tantum habemus opera, vitam sancti Ambrosii, & libellum in causa Cælestii missum ad Zosimum Papam. Ex neutro licet concludere quidquam in rem nostram, cum vtrumque in argumento longe discrepante versetur. Vita certe Ambrosii stylo plurimum differt ab Hypognosticis, & libellus videtur esse hominis aptioris ad contentionem fori, quam ad tractationem quæstionis de fide.

Adde quod Paulino nihil negotii cum Juliano fuit, sed cum Cælestio tantum; si vero fuisset aliquid, non siluisset vtique de Patribus, sedisque apostolicæ judiciis, & aliis synodis, quandoquidem in libello, quamvis exiguo, tam magnifice omnium meminerit, tam copiose. *Contra quæ etiam*, inquit, *magister suus litigat Pelagius, qui illa ipsa damnavit in judicio orientali, quæ iste in sedis apostolicæ etiam conatur astruere. Habet adversum se etiam veteres Ecclesiarum doctores catholicos plurimos, orientalis & occidentalis, meridianæ partis & septemtrionalis, qui in libris suis illum de originali peccato, si sanari desiderat, possunt docere. Habet beatum Cyprianum martyrem, beatum Ambrosium confessorem, Gregorium Nazianzenum, beatum Papam Innocentium. Habet etiamnum, qui in corpore sibi colluctentur, si ille tamen hos tanto certamini habiles judicat, aut certe quos sequi debeat, si vult magis recta*

discere, quam prava docere. Habet, quod primum est, beatitudinem tuam, cujus illum oportuerat obedire sententia, cum audiret, damna. Habet postremum ipsos lactentes, quibus misereri debeat, si sibi non vult: quibus, ut verbis martyris utar, non propria, sed aliena dimittuntur peccata.

Sixtus presbyter Romanus, qui Celestino successit in sedem apostolicam, verus auctor Hypognostican. Sixtus Pelagianis patrocinium aliquando impendit.

Restat opinari Sixtum presbyterum Romanum, qui Celestino successit in sedem apostolicam, auctorem esse Hypognosticon. Verum quia hanc primi opinionem defendimus, veluti admodum probabilem, imo pene certam, visæ sunt afferendæ, lectorumque judicio subjiciendæ rationes, quæ in hanc sententiam, non inclinarunt modo me, sed ferme adegerunt. Ortæ sunt illæ vero ex attenta animadversione eorum, quæ totum hoc negotium spectant, quæque ut singulæ infirmari possint, saltem a contentioso, omnes una conjunctæ, vix possunt a cordato non obtinere assensum.

I. Prima hæc igitur ratio me movit. Constat, teste Augustino, Sixtum olim Pelagianis favisse, suumque ipsis aliquandiu impendisse patrocinium, quod magni momenti erat, non Romæ tantum, ubi rerum potiebatur, sed ubique terrarum, quo Romæ exemplum pertinebat. Id testatur Augustinus, cum fidei susceptam causam

Epist. 104. adversus gratiæ inimicos Sixto gratulatur. *Quid gratius, inquit, legi vel audiri potest, quam gratia Dei tam pulcra defensio adversus inimicos ejus, ex ore ejus, qui eorumdem inimicorum* MAGNI MOMENTI PATRONUS *ante jactabatur.* Et

Epist. 105. alio in loco: *Fatendum est caritati tuæ, tristes eramus animo nimis, cum fama jactaret,* INIMICIS CHRISTIANÆ GRATIÆ TE FAVERE. *Sed ut hæc tristitia de nostris cordibus tergeretur, primo te priorem anathema eis in populo frequentissimo pronuntiasse, eadem fama non tacuit. Deinde cum literis apostolicæ sedis,* &c.

II. Hæc patrocinium magni momenti fuit.

Secunda. Impenso huic Pelagianis patrocinio, tantum momentum, quantum memorat Augustinus, tria præcipue faciebant, nomen Sixti doctrina celebre: munus quod gerebat, docendi populum de rebus fidei: & potestas, qua totam fere Ecclesiam Zosimi auctoritate regebat. Hæc tria docet aperte Augustinus, in utraque ad Sixtum epistola.

Partim cum scribit, Sixti literis fidem ipsam

Epist. 105. Romanæ Ecclesiæ loqui. *Nunc vero, cum apertius & latius, quid de illo dogmate contraque sentires,* UT LITERIS TUIS FIDES IPSA NOBISCUM ROMANÆ ECCLESIÆ LOQUARATUR. *Cui potissimum beatus Apostolus Paulus, de gratia Dei per* JESUM CHRISTUM *Dominum nostrum, multa & multipliciter est locutus,* &c.

Partim cum ad Sixtum refert de omnibus,

Epist. 104. velut ad rerum moderatorem. *Quapropter, domine venerabilis, & in Christi caritate suspiciende sancte frater, quamvis optime facias, cum de hac re scribis ad fratres, apud quos se illi de tua solent efferre amicitia; tamen hac cura major tibi restat, ut non solum salubri severitate plectantur, qui errorem illum christiano infestissimum nomini audent garrire liberius, sed etiam ii diligentissime caveantur vigilantia pastorali, propter infirmiores & simpliciores dominicas oves, qui eum pressius quidem atque timidius: sed tamen insusurrare non cessant, penetrantes domos, sicut ait Apostolus, & cætera quæ sequuntur, exercitata impietate facientes; nec illi negligendi sunt, qui usque ad profundum silentium supprimunt timore quod sentiunt, sed tamen eandem perversitatem sentire non desinunt. Nonnulli quippe eorum, antequam ista pestilentia manifestissimo etiam sedis apostolicæ judicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt, quos nunc repente reticuisse perspicitis. Nec utrum sanati sint, sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint, verum etiam illis vera contraria, eo quo illa solent studio, defensaverint, qui tamen lenius profecto sunt tractandi. Quid enim eos terreri opus est, quos satis territos ipsa taciturnitas monstrat? Nec ideo tanquam sani prætereundi sunt diligentia medicinæ, quorum vulnus in abdito est. Etsi enim terrendi non sunt, tamen docendi sunt & quantum existimo facilius possunt, dum in eis timor severitatis doctorem adjuvat veritatis, ut opitulante Domino, gratia ejus intellecta atque dilecta, etiam loquendo expugnent, quod jam loqui non audent.*

Partim etiam, cum narrat, ab eo literas cum apostolicis ad Aurelium Africæ primatem ita datas, ut idem perlator foret Sixti literarum, qui tractoriæ summi Pontificis, Leo acolythus.

Si enim brevissimam epistolam tuam, quam de hac Ibid. *ipsa re ad beatissimum senem Aurelium, per Leonem acolythum direxisti, exultanti alacritate descripsimus, & quibus poteramus magno studio, legebamus: ubi nobis exposuisti, quid de illo perniciosissimo dogmate, vel quid contra de gratia Dei, quam pusillis magnisque largitur, cui est illud inimicissimum, sentias: quanta nos putas ista tua prolixiora scripta, vel exultatione legisse, vel cura, ut legantur, quibus valuimus aliis obtulisse, atque adhuc quibus valemus offerre.*

Partim denique, cum presbyterum hortatur ad docendos PASTORALI CURA, quos satis hactenus terruerat POTENTIA; cumque ei auctori tribuit, quæ summi Pontificis nomine Epist. 105. gesta fuerant. *Aliquanto diutius tecum sermocinamur, admonentes, ut docendis istos, quibus terrendis satis, quantum comperimus, institisti. Sunt enim quidam, qui justissime damnatas impietates adhuc liberius defendendas putant; & sunt qui occultius penetrant domos, & quod in aperto jam clamare metuunt, in secreto seminare non quiescunt. Sunt autem, qui omnino siluerunt, magno timore compressi, sed adhuc in corde retinent, quod ore jam proferre non audent: qui tamen esse possunt fratribus, ex priore ipsius dogmatis defensione, notissimi. Proinde alii severius coercendi, alii vigilantius vestigandi, alii tractandi quidem lenius, sed non segnius sunt docendi: ut si non timentur, ne perdant, non tamen negligantur, ne pereant.*

III. Scripsit in Africam quibus se purgaret crimine societatis cum Pelagianis.

Tertia ratio fuit ejusmodi. Sixtus ad tria Ecclesiæ Africanæ columina dedit literas breves ad Aurelium, prolixiores ad Alipium atque Augustinum, quibus studuit, & a se amoliri invidiam præstiti hæreticis favoris, & expurgare suspicionem consensionis, & famam suam absolvere apud catholicos, & ora occludere Pelagianis de sua se amicitia efferentibus. *Deinde cum literis apostolicæ* Ibid. *sedis de illorum damnatione ad Africam missis, tua quoque literæ ad venerabilem senem Aurelium consecutæ sunt, quæ tametsi breves erant, suum tamen vigorem adversus eorum errorem satis indicabant.*

IV. Hæ literæ non sunt visæ Augustino sufficere ad purgandam pristinam famam. Epist. 104.

Quarta. In prolixioribus literis continebatur defensio gratiæ Dei adversus inimicos ejus, præclara illa quidem, sed nondum tamen visa Augustino decere summi Pontificis quasi vicarium: unde licet Sixti literas præ gaudio sanctus Episcopus omnibus ostentaret, veluti catholicam professionem viri nobilissimi, exponentis, *quid sentires de perniciosissimo dogmate, vel quid contra de gratia Dei, quam pusillis magnisque largitur.* Aperienda nihilominus ipsi adhuc putavit abdi-

tissima prædestinationis mysteria, vt quas Pelagianorum quæstiones Sixtus in literis posuerat, quasi *subdifficiles*, eas inde solvere posset facile, post explicatam Scripturarum intelligentiam. Id totum Augustinus ingeniose prudenterque, ne dicam artificiose, præstitit, vt dum validis rationibus ostendit, quanto jure victi sint, Sixti opera, damnatique hæretici, victori callide subministraret arma, quibus absolveret, omni ex parte victoriam: nec enim perfecta dici merito poterat, quamdiu illam dedisse hostis fuga potius, jurisque forma, quam vel doctrina judicum, vel convictorum assensio videretur. *Non segnius*, inquit, *sunt docendi, vt si non timentur, ne perdant; non tamen negligantur, ne pereant: quod enim putant auferri sibi liberum arbitrium, si nec ipsam bonam voluntatem, sine adjutorio Dei, hominem habere consenserint*; & cætera, quibus solvit Pelagianorum quæstiones.

V.
Sed opus esse scriptis scripta sua refellere.

Quinta, monitus est ab Augustino Sixtus, & acriter quidem, licet sub aliena persona, non facere satis officio, qui cum prius errorem Pelagii vehementius defendisset, ipsum quidem postea damnaret; non tamen impenderet tantum studii in asserenda veritate cognita, quantum prius in propugnanda falsitate. *Nonnulli eorum, antequam ista pestilentia manifestissime etiam sedis apostolicæ judicio damnaretur, vobis innotescere potuerunt, quos nunc repente reticuisse perspicitis: nec verum sanati sint, sciri potest, nisi cum non solum dogmata illa falsa tacuerint, verum etiam illis vera contraria eo, quo illa solent, studio defensaverint.* (Epist. 104.) Quibus verbis procul dubio vir sanctissimus ipsummet Sixtum alieno nomine, vel vnum, vel potissimum convenit, monetque, vt quoniam non favore tantum, sed sermonibus etiam, imo & scriptis errorem juverat, cum nunc, non verbo solum & anathemate, sed tractatibus quoque librisque expugnaret: neque enim aliter, quod alibi docet, impleri posse illud Apostoli, longe latius patens, quam verba per se significent: *Sicut exhibuistis membra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.* (Rom. 6. v. 19.)

Hæc opinio alte insederat animo Augustini, neque tunc primum venerat ipsi in mentem, cum scriberet Sixtu. (Lib. de gestis Palæst. cap. 29.) Cum enim suspectam haberet Pelagii, vt erat revera doli mali plena, purgationem Diospoli factam: *Pelagius*, ait, *de quorumlibet sanctorum amicitia se jactaverit, quorumlibet de suis laudibus literas legerit, qualibet purgationis suæ gesta protulerit, nisi ea quæ contra Dei gratiam, qua vocamur & justificamur, posuisse in suis libris idoneorum testium fide probatur, confessus anathematizaverit, ac deinde contra hæc ipsa scripserit & disputaverit, nequaquam his, quibus plenius notus est, videbitur esse correctus.*

V I.
Sixtus pro Pelagianis scripserat.

Sexta, Sixtum juvisse scriptis Pelagianum errorem, inde mihi persuasi, quod libri tres *de divitiis, de operibus fidei, & castitate*, a Salvatore Salonio ante annos fere centum e bibliotheca Vaticana in lucem editi, non tantum Sixti nostri sint, quod, præter fidem antiquorum codicum, probat Salonius; sed etiam Pelagianos errores contineant, quod eruditi jamdudum adverterunt.

Scio equidem, libros istos Sixto abjudicari a Baronio; scio & a Bellarmino, & ab aliis Salonii judicium veterumque codicum testimonium rejici: sed cur id fieret, id vnum causæ hactenus allatum est, quod errores Pelagianos continerent. Sed quid inde consequens? Quasi vero religionis sit, opinari, ab homine in summum pontificatum aliquando evecto, scriptum quiddam olim, quod ipse postea damnaverit, & ab omnibus damnandum curaverit, longe antea quam in sedem apostolicam, apicemque columnæ veritatis ascenderet? An non Augustinus ipse, priusquam Episcopus fieret, secutus est errorem, quem postea in Massiliensibus damnavit?

VII.
Sixtus videtur paruisse monitis Augustini.

Septima, videtur ergo Sixtus, posteaquam ab Augustino, & amice monitus est, & plene eruditus, libros scripsisse; quibus partim officio pareret, omnibusque clarum faceret, quam procul abesset a pristinis erroribus; partim Julianum, quem totius agminis ducem factum sciret, vnum pro cunctis, tacito licet nomine, oppugnaret; partim quoque tractoriam Zosimi, quæ ipsius impulsu, & forte manu, atque etiam opera confecta fuerat, adjunctis velut commentariis, probaret; partim denique, pro epistolis, Zosimi nomine, in gratiam Cælestii Pelagiique scriptis in Africam, non tantum satisfaceret per literas ad Aurelium Alipiumque & Augustinum datas, sed additis etiam libris, quidquid peccatum fuerat, cumulatius corrigeret. Qua vero de causa dixerim, epistolas Zosimi ad Afros compositas fuisse a Sixto, mox aperiam, vbi ventum fuerit ad examen styli, quo libri Hypognosticon scripti sunt.

Et scripsisse opus Hypognosticon, quod probatur quatuor argumentis.
Epist. 105.
Primum petitur a præfatione operis.
Ibid.

Quos autem libros Sixtus scripsit, plane sentio esse Hypognosticos: quam opinionem vt persuadere pergam, nota, lector, Hypognostem, quod mirum fortasse cuipiam videatur, inde fecisse initium libri, vbi Augustinus finem fecit epistolæ prolixioris ad Sixtum, quasi quod verbo silet, facto diceret, se monitis Augustini parere, eumque præeuntem sequi, & librum epistolæ consonum edere. *Si qua illos alia*, inquit Augustinus, *excogitare adversus fidem catholicam scieritis, & quæcumque adversus eos, ne dominici gregis infirma devastent, vos quoque fideli, & plane pastorali dilectione disseritis, nota facite nobis. Hæreticorum quippe inquietudine, vt Scripturas vigilantius perscrutemur, vnde ne ovili Christi noceant, eis possit occurri, tanquam de somno ignavia nostra excitatur industria: ita per multiplicem gratiam Salvatoris, etiam quod inimicus in perniciem machinatur, Deus convertit in adjutorium.* Hypognostes: *Adversarii fidei catholicæ, dum contra regulam veritatis diabolicis armis pugnare nituntur, nos solicitudine respondendi faciunt cautiores; se vero decipiunt, antequam nostrorum valeant aliquem vulnerare: cum enim cæci evacuare thesauros fidei concertant, spe fidei vacuati, faciunt plenitudinem fidei Ecclesiam, opitulante Dei gratia, gloriari; & dum in hypocrisi vigilant nocituri, de quibus propterea dictum esse puto per Prophetam*: Ablatus est somnus ab oculis eorum, non enim dormiunt, nisi male fecerint; *nos quodammodo excitant dormientes, vt arrepto clypeo veritatis, falsitati eorum corde resistendo vigilemus, evangelica tuba nostris auribus insonante*: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. *Confidunt ergo hæretici, catholicam fidem impugnantes in virtute sua, id est, in audacia cordis sui, gratia desolati, & in abundantia divitiarum suarum, in operibus scilicet voluntatis suæ gloriantes.* Sed Deus dissipavit ossa hominum sibi placentium; confusi sunt, quia Dominus sprevit eos. *Confidamus & nos resistentes eis in gratia Domini, quæ est gloria nostra, red-*

In præf. lib. Hypog.
Prov. 4. v. 16.
Matt. 14. v. 38.
Psal. 52. v. 6.

imens nos a circumdantibus nos, & intellectum dans nobis, & instruens nos in via hac quam ingredimur, confirmando super nos oculos suos. quia in Deo salutare nostrum, & gloria nostra. Deus auxilii nostri, & spes nostra in Deo est.

Deinde vide, an non tempus, locus, argumentum, aliaque adjuncta trahant cogitantis animum in partes Sixti.

Alterum, a tempore scriptionis.

Cap. 2. hujus dissert.

Scripsit Hypognostes eo fere tempore, quo literæ Augustini ad Sixtum perlatæ sunt, siquidem id operis compositum est, anno circiter 419. & posteriores literæ ab Augustino ad Sixtum missæ sunt, vel sub finem ann. 418. vel initio consequentis.

Tertium, a loco.

Scripsit Romæ, quandoquidem ea vtitur Scripturæ versione, quæ Romæ tantum in vsu tunc fuit: & iis quidem de quæstionibus, quæ Ecclesiam Romanam exercerent, atque in tractoria Zosimi continerentur.

Quartum, a persona quæ impugnatur.

Epist. 105.

Scripsit denique contra Julianum nondum depositum, sed vnum tamen de iis, quos Romæ versantes Augustinus conqueritur *damnatas justissime impietates adhuc liberrime defendere.*

Concluditur ex argumentis adductis.

Cum igitur nihil vetet, quominus hi libri tribuantur Sixto, non locus, non tempus, non argumentum, non alia adjuncta; cumque tribuendos multa suadeant, admonitio Augustini, officium Sixti, conformitas præfationis Hypognosticon cum fine epistolæ 105. &c. imo cum ita sentire cogat auctoritas Augustini, qui Sixto ascribens acta Zosimi, non obscure indicat, literas Zosimi ab eodem Sixto exaratas; & vt non indicaret, eas tamen ejusdem esse auctoris, cujus libri Hypognosticon, demonstret vtriusque operis idem stylus, vnus quasi spiritus, eædem sententiæ, & eædem pene voces, exempli gratia: *Ante tribunal Christi omnes stabimus*, &c. *Mecum stabit ante tribunal Christi, rationem redditurus, quisquis ille fuerit*, &c. Verisimillimum est, si non certum, a Sixto Hypognosticos libros esse compositos.

Epist. 1. ad African. In præf. Hypog.

Proponitur gemina objectio.

Non me fugit, adversus ea, quæ huc vsque allata sunt, objici posse duo. Alterum, quod libri tres, quos diximus, DE DIVITIIS, OPERIBUS FIDEI, ET CASTITATE, non eodem stylo scripti videantur, atque Hypognostici, atque ita & Sixto alterutrum opus abjudicandum sit, & nostræ rationis fundamentum aliquatenus labefactandum. Alterum, quod Sixtus vix vnquam purgare potuerit suspicionem propensi erga Pelagianos animi, siquidem factus etiam summus Pontifex, post duodecim annos, dictus sit a nonnullis, & creditus a multis, Nestorio favere Pelagianorum amico: sustulisset vero penitus totam hanc suspicionem, si opus tam vehementer contrarium edidisset.

Solvitur prima.

Verum quod ad primum spectat, non diffiteor, quin inter vtrumque opus præfatum, aliqua sit, tum styli, tum spiritus dissimilitudo: at nemo non mihi vicissim concedet, aliud esse polemicum scribendi genus, quod in Hypognosticis adhibetur; aliud didacticum, quod in aliis libris: illud vehementius, istud lenius esse oportet; nec iisdem verbis quisquam adversario irascitur, quibus amicum docet: detractis porro, quæ ab argumenti natura oriuntur, differentiis, vix vlla supererit, tum latinitatis, tum orationis disparitas.

Solvitur altera.

Jam vero alterum vix vllius est momenti. Nam Sixtus potuit hanc pati calumniam a quibusdam delusis arte Pelagianorum, qui cum ante damnationem se de ejus amicitia efferrent, mentiti sint postea, ipsum sibi non pugnare ex animo, sed lingua tantum, vt serviret tempori, atque averteret a capite suo imminens ab ira, cum Imperatoris, tum summi Pontificis, periculum.

Quomodo Pelagiani erga Sixtum se gesserint.

Sic enim habendum est, Sixtum, qui post obitum Zosimi, quo Pontifice nihil non poterat, a Bonifacio successore redactus esset velut in ordinem, cavere debuisse, ne apud summum Pontificem Afris apprime addictum, opinione favoris erga Pelagianos, juvaret invidiam potestate pristina collectam, ideoque in ipsos iracundius scripsisse, nec id latuisse Pelagianarum partium duces, Julianum & Cælestium, Sixti factum perinde interpretatos, quasi rem non serio ageret: atque ita reconciliari posset aliquando, si neque interim appellaretur nomine, inter oppugnandos catholicos, neque alia ratione irritaretur; sed patientius ferrentur, quæ durius ipse diceret, solique Afri lacesserentur, non admodum aliunde erga Romanos ipsumque in primis Sixtum, bene affecti propter causam Apiarii, Zosimique literas a Sixto scriptas.

Locus Augustini illustratus.

Lib. 6. contra Iul. cap. 4.

Hanc conjecturam non obscure confirmant verba Augustini Julianum alloquentis: *Nescio*, inquit, *quos etiam quasi desertores dogmatis vestri ad fidem catholicam conversos arguis vel reversos; quos tamen significasti ita te metuere, vt eorum nomina exprimere non auderes, ne forte audientes abs te sua falsa crimina, mox tibi, si non vera, certe credibiliora reponerent. quod quidem quicumque sunt isti, qui graviter sapiunt, non facerent, & parcerent tibi secundum Apostolum:* NON REDDENTES MALEDICTUM PRO MALEDICTO. Isthæc enim verba Sixtum spectant, qui tunc rerum potiebatur, cum ista scriberentur paulo post Zosimi obitum.

Elucidatus Prosperi locus.

Contra Collat. cap.

Atque hinc etiam fortasse Prosper, post relata magnifice, quæ a Sixti prædecessoribus quatuor gesta fuerant contra Pelagianos. *Confidimus*, inquit, *protectione Dei præstandum, vt quod operatus est in Innocentio, Zosimo, Bonifacio, Cælestino, operetur in Sixto, & in custodia dominici gregis hæc sit pars gloriæ huic reservata pastori, vt sicut illi lupos abegere manifestos, ita hic depellat occultos: illo auribus suis doctissimi senis insonante sermone, quo collaborantem secum hortatus est*, &c. Quæ prudens loquendi forma, orationisque callidæ modus prodit, nisi fallor, subdubitantem Prosperi animum de zelo prædecessorum æquali, in causa quam agebat.

Cur nullus veterum Hypognostici meminerit.

Mirabile vero quispiam putet, nullam fuisse factam ejusmodi librorum mentionem a veteribus, sive Sixti amicis, qualis Augustinus; sive ejusdem operum censoribus, vt Gennadius; sive ætate paribus aut vicinis, sicut Prosper & Fulgentius.

Verum amicus fuit Hieronymi Augustinus: vbi tamen mentionem fecit, aut epistolæ ad Ctesiphontem, aut dialogorum, quibus nihil melius contra Pelagianos editum est? Deinde recensuit quidem Gennadius opera Sixti, sed incuriose, & quasi per transennam, quemadmodum & opera Celestini, attingens scilicet ea tantum, quæ contra Nestorium facerent. Prosper denique totus est in suo Augustino, totus quoque Fulgentius, vt reliquorum vterque videatur oblitus; nec immerito, cum discipulos deceat esse magistri cultores

Quidquod de Sixto & Gennadius loqui noluit, & Augustinus silere debuit: Gennadius enim solitus est auctores, qui contra Pelagium, aut

certe contra Pelagii reliquias pugnassent, vel prætermittere silentio, quantumvis nobiles, vt Hieronymum; vel invito animo memorare, vt Prosperum; vel malignis laudibus afficere, vt Augustinum. Ipse vero Augustinus aliter alias erga Sixtum se gessit: nam vt tunc laudaret, cum rerum potiretur Romæ, fecit temporum necessitas; vt postmodum abstineret a laudando, suasit conversio rerum ab obitu Zosimi; vt libros non vehementer commendaret, in causa fuit Hypognosticorum qualitas, quibus melius quiddam proferre poterat, si quando vellet, de libris adversus Pelagianos legendis, monere.

Adde quod vir tantus, quantus procul dubio fuit Augustinus, licet omnium, quod aiebat ille, laudum capax, nihilominus, vt erat natus in Africa, ita ad extremam vsque diem patrii nescio quid, aut veneni, aut ingenii potius, retinere visus sit, quo solebant Afri sua suorumque præ alienis laudare. Equidem non memini me legere vllum vspiam ab Augustino sponte laudarum scriptorem, præter suum Cyprianum; laudavit alios semel ac iterum, sed cogente necessitate, vt responderet, tum Pelagio jactanti dogma suum auctoritate sanctorum confirmari, tum Juliano objicienti, consentire secum Orientales, novamque esse peccati originalis opinionem, & recens in Africa confictam.

Lib. de grat. Christi, &c.

Libris vtriusque respon.

Conjectura; cur Possidius Hypognosticum posuerit inter libros Augustini.

In indiculo op. August.

Non est omittenda sub finem conjectura, quæ etsi levis in speciem videri queat, suo tamen revera non caret pondere. Possidius dum recenset Augustini opera, meminit *libri vnius adversus quæstiones Pelagianistarum*: quæritur quis vnus ille liber. Scimus ab Augustino scripta esse plura opuscula de quæstionibus Pelagianistarum, tres nempe libros ad Marcellinum, epistolam vnam ad Hilarium, librum de perfectione justitiæ ad Paulum & Eutropium, epistolam vnam ad Optatum, libros duos ad Albinam, Pinianum & Melaniam; epistolam vnam ad Paulinum, vnam quoque ad Mercatorem, libros duos ad Valerium comitem: hæc & alia, quæ secunda pars tomi septimi continet, recensentur in indiculo, & præterea *liber vnus contra quæstiones Pelagianistarum.* Nullum autem novimus *de Pelagianistarum quæstionibus* librum præter Hypognosticon, qui totus est in his solvendis: hunc autem, vt opinor, Possidius, quia reperit inter Augustinianos absque nomine; accensuit cæteris, eumdem omnium auctorem ratus; reperit vero, vt conjicere est, quia missus fuerat a Sixto ad Augustinum velut ad amicum, id est, sine auctoris nomine, quippe satis aliunde noto.

Et vnde natus olim popularis error.

Ex hoc Possidii facto profluxisse reor popularem errorem, quo a censoribus minus curiosis, jam inde ab eo tempore opus Hypognosticon pro Augustiniano habitum est.

Diluitur objectio.

Id in contrarium objici posse intelligo, in codicibus editis non vnum esse librum Hypognosticon, sed sex numero, vnius tamen libri meminisse Possidium. Verum ipsimet oculi objectionem diluunt, cum meliores manuscripti codices nullam exhibeant librorum distinctionem, sed partes tantum eo titulo divisas, *Ad articulum primum, ad articulum secundum*, &c.

APPENDIX
AD DISSERTATIONEM VI.
DE SCRIPTIS AB HOSTIBUS FIDEI, pro hæresi Pelagiana, vivente sancto Augustino.

Appendicis causa.

VISUM est hactenus, quæ vivente Augustino, quibusve temporis scripserint adversus hæresim Pelagianam sanctissimi quinque fidei defensores, nam Mercatorem quatuor aliis accensere necessum est. Videndum deinceps, quæ hostes fidei sex interim ediderint, & quid ex ipsorum libris superesse Deus voluerit, sic tanquam trophæum de opimis hostium spoliis gratiæ Christi erectum.

Et vtilitas.

Id totum laboris, quod in conquirendis vndiqua fractorum velut armorum reliquiis positum est, fructum aliquem afferre potest, si quidem inde constabit, quæ quibus temporibus quæstiones ferbuerint, qua libri occasione scripti, & quibus incrementis hæresis aucta sit; quamquam tertium istud ad consequantem potius dissertationem pertinet, cui hæcce appendix materiem sufficiet.

Scriptorum Pelagianorum spiritus.

Id vero circa hostium fidei scripta notabdum imprimis est, a variis auctoribus varia opera, non vno tempore esse edita, vnum tamen in omnibus inesse spiritum, superbum scilicet, mendacem, & vafrum. Nemo enim hujuscemodi hominum, se suosque non jactat; nemo non despicit alios; nemo contumeliis adversantes non onerat; nemo non adulatur potentibus, non querulis mendaciis injuriam quam facit, pari se clamat; nemo mentem non dissimulat, Patrumque traditionem obtendit; nemo non Scripturæ intelligentiam sibi, contradicentibus imperitiam, tarditatem ingenii, insaniam & morum perversitatem tribuit.

CAPUT I.

Quæ scripta sint a Theodoro Mopsuestiæ Episcopo, & Rufino Palæstinæ provinciæ presbytero, Theodori discipulo, Pelagii magistro.

Quæ Theodorus Rufinusque scripserint.

PERUM, quæ vterque auctor pro Pelagianis dogmatibus composuit, nihil superest, præter Theodori quinque libros, aut fragmenta potius librorum adversus Augustinum: & Rufini libellum fidei, atque anathematismos duodecim. Nam quæ Theodori fragmenta in posteriore parte operum Mercatoris exhibebimus; ex libris ea quindecim *de Incarnatione*, cæterisque eodem spectantibus, collecta sunt.

Circa quæ observantur quinque.

Quoniam vero de confessione Rufini, amborumque hæreticorum opusculis reliquis, dictum satis est suo vniuscujusque loco, observanda impræsentiarum puto hæc quinque breviter.

Primum.

Primum, cum a Pelagianis motæ sint quæstiones quatuor præcipuæ, vnde mortalitas humani generis? An peccatum primi parentis traducatur ad posteros? Quid per se valeat natura humana ad opus bonum? An gratia Dei detur ex meritis? solas priores duas a Theodoro & Rufino disputatas esse: quamquam Rufinus de perfectione justitiæ nonnihil attigit anathematismo secundo, quem dixit affirmantibus, QUEMVIS SANCTUM VIRUM, SIVE PROPHETALEM, SIVE APOSTOLICUM, SINE AUXILIO DEI POSSE ESSE PERFECTUM. In quo videtur præivisse Juliano, alijsque postea inchoationem justitiæ libero arbitrio, perfectionem auxilio Dei ascribentibus.

Secundum.

Secundum, Theodorum Rufinumque arma, quibus defensores vtriusque præfati dogmatis catholici peterentur, fabricatos esse, suisque sequacibus tradidisse, sive quæ ex Scriptura pravos in sensus detorta, sive quæ ex humana ratione collegissent: vt merito Theodorus Pelagii Cælestiique & Juliani, cum a Mercatore, tum a Joanne Maxentio, magister dictus sit; merito quoque Mercator tres illos homines Rufini discipulos vocaverit.

Tertium.

Tertium, Pelagianos consequentibus temporibus vix vllas exceptiones, vllaque effugia tentasse, quæ non didicissent a Rufino, vt Pelagianæ impietatis Theodorus, calliditatis Rufinus auctor jure appelletur.

Quartum.

Quartum, hæresis Pelagianæ, priusquam in Occidentem veniret, statum hunc fuisse in Oriente, vt de duobus præcipuis dogmatibus vehementer, de tertio remissius ageretur. Fuit vero iste, quem diximus, in Oriente status ante ann. 400.

Quintum.

Quintum denique, Theodorum, quamvis opus [illegible] contra sanctum Augustinum elaboraverit, paucis ante annis, quam moreretur; sua tamen tradidisse dogmata, vel scriptis, quæ interierint, vel familiari sermone apud discipulos, indeque profecisse Rufinum, aliosque deinceps ex Rufino. Opus porro Theodori, quod dixi, re attentius considerata, censeo, in Augustinum solum scriptum esse; sed ita tamen, vt dogmatis auctorem Hieronymum, Augustinum defensorem Theodorus faciat: qua ratione tollitur quidquid pugnæ dissidiique Mercatorem inter & Photium apparet. Vide notas ad operis fragmenta.

CAPUT II.

Quæ scripta sint a Pelagio monacho, Rufini discipulo, & Cælestii magistro.

Quid præstandum hoc in capite. Dissert. 1 c. 4.

UÆ scripta sint a Pelagio, quorumque auctorum testimonio opera singula ipsi tribuantur, dictum est: nunc, quod promissum fuit, asserenda quæ supersunt, & suæ singulis temporum notæ ascribendæ.

De Trinitate libri tres.

De tempore scriptionis. Cap. 42.

GENNADIUS libro de scriptoribus ecclesiasticis. *Pelagius hæresiarcha*, inquit, *antequam proderetur hæreticus, scripsit studiosis viris necessarios tres de fide Trinitatis libros*, &c. Hinc

Dissert. citata.

tempus scriptionis vtcumque collegimus: nempe ante adventum Rufini Syri in vrbem, quo erroris magistro Pelagius vsus est, atque adeo ante tempora Anastasii Papæ, non tamen Siricii, nec cum adhuc viveret Damasus, & Hieronymum inter atque Pelagium necessitudo esset; alioquin Hieronymus Pelagii tunc amici nomen non siluisset in catalogo scriptorum, quem ann. 392. absolvit, id est, Theodosii ann. 14. Siricii ann. 8. quo tempore Pelagius hæresim nondum prodiderat, sed fama sanctitatis ac doctrinæ fruebatur.

Cur scripti libri.

Ex his tribus libris nihil superest, præter Gennadii memoriam; omnes vero quicunque audire volebant tractatores ecclesiastici, ea ætate *de Trinitate* libros edebant, propter hæreses duas, Arianam & Macedonianam, nondum penitus extinctas: quisque enim avebat symbolum Nicænum atque Constantinopolitanum defendere, eoque pacto se orthodoxum probare; siquidem tunc temporis, vt veterum testimonio constat, ὁμοουσίου confessio, ὀρθοδοξίας certa erat publicaque professio. Pelagius porro quid de

Quæ Pelagii sententia de Trinitate.

Trinitate sentiret, aperuit non obscure in libello fidei. Quanquam de processione Spiritus sancti Theodoro Mopsuesteno assentitur, licet

errorem celet. *Credimus*, inquit, *& in Spiritum sanctum, verum Deum ex Patre procedentem.* Vide notas ad libellum fidei.

Expositiones breves in omnes epistolas Pauli Apostoli.

Pelagius verus auctor hujus operis.

HUjusce operis meminerunt Augustinus lib. 3. *de peccator. meritis & remissionibus*, cap. 1. & 12. & lib. *de gestis Palæstinis*, cap. 16. Mercator *in Commonitorio* cap. 2. & *in præfatione Subnotationum*; auctor Prædestinati *hæresi* 88. Cassiodorus *divinarum lectionum* cap. 8. illudque Pelagio tribuerunt tanquam indubitato parenti, quod nunc extra controversiam versatur.

Quod olim suppositum Hieronymo.

Fuit tamen olim suppositum Gelasio, ut quidem videntur sibi aliqui colligere ex verbis Cassiodori. Certe credula antiquitas Hieronymo tribuit, ejusque operibus inseruit, quemadmodum & reliqua fere Pelagii, ut libellum fidei, ac epistolam ad Demetriadem: eoque pacto ad nos usque transmisit, alioquin facile peritura, nisi dignum æternitate nomen mentita essent.

Jam inde a sexto sæculo.

Neque fuit ista sive credulitas, sive suppositio, recentioris ævi flagitium: Primasius enim commentarios istos breves non obscure mihi videtur adjudicasse Hieronymo, (vivebat Primasius sexto sæculo) cum ad verba ista Pauli Rom. 3. SICUT SCRIPTUM EST, UT JUSTIFICERIS IN SERMONIBUS TUIS, &c. ita loquentem Davidem inducit: *Dum me immanis commissi reum arguis, per Prophetam probas te habere de nostris operibus curam, & vincis eos, qui te incuriosum humanorum actuum judicabant.* Quibus addit: *Ideo de isto sensu Apostoli totam expositionem cujusdam sancti viri posui, ut plenius lectoris sollicitudo imbueretur; & ubicumque sic inveni, paginas plenas pro instructione hic posui.* Vir ille porro quem laudat, cujusque plenas paginas in opere suo posuit, neque Ambrosius fuit, ut qui tale nihil dixerit; neque Augustinus, sive ob eandem causam, sive quia nominatim ipsum solet appellare: ergo visus est Hieronymus. Ex his enim tribus commentarios suos sumere voluit. Atqui verba, quæ attulit, leguntur apud Pelagium, in expositione ejusdem loci, sic enim scripsit: *Probasti te curam de hominibus habere, qui per Prophetam mea abscondita revelasti, & vicisti eos, qui te incuriosum humanorum actuum esse confingunt.* Pelagium ergo pro Hieronymo sumpsit, alteriusque expositiones alteri attribuit, non privato, reor, judicio, sed fide publica. Sexto igitur sæculo jam suppositæ fuerant Hieronymo expositiones illæ breves Pelagii.

Conjecturam juvat, quod opus hoc, unde transtulit adductam sententiam, vocat expositiones, quo nomine inscribuntur Pelagii scholia; & paginas inde plenas subinde se posuisse ait: posuit vero ex Pelagio integras.

Lectum dixi opus istud ab Augustino, & diligenter quidem, cum plura hinc & inde attulerit diversis temporibus: duo tamen reprehendit, alterum, quod aliena persona dictum, contra peccatum originale; alterum, quod propria, de intelligentia hujus sententiæ apostolicæ: *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei:* nihil de gratia & libero arbitrio arguit, nihil de lege & perfectione justitiæ, nihil de concupiscentia peccati fructice, ut mirum sit, Vossium, & qui Vossium pene exscripserunt, oculatiores fuisse suo, quo se jactant, magistro; audenterque scripsisse dogmata, de quibus Pelagius redargutus fuit, pleraque clarissimis verbis, sine ullis ambagibus, in his brevissimis expositionibus contineri.

Lib. 3. ad Marcell. c. 1.

Lib. de gest. Palæst. c. 15. & 16.

Lectum quoque est, nisi mea me fallit opinio, ab Hieronymo: qui enim latuisset virum diligentem opus tanto ambitu a Pelagii sectariis prædicatum, suamque præsertim ob brevitatem Hieronymianæ prolixitati collatum? Inde tamen nihil excerptum est, quod in libellum accusationis, utrique compositum apud Hieronymum, conferretur: sive quia nihil reprehensione dignum visum est lectoribus, sive alia fuerit causa, & ea maxime, quod de his libris, ab Anniano non recognitis, valere posset Pelagii querela, quod opuscula quædam sibi, antequam emendarentur, aut dolo subrepta essent, aut precibus extorta.

Lectum certe est, atque ex parte emendatum a Cassiodoro, ut ostendimus in notis ad caput 2. Commonitorii: sustulit enim vir apprime doctus ex commentariis in epistolam ad Romanos, quæ contra fidem catholicam Pelagius haberet, deditque suis exemplum, & pene mandatum, idipsum in aliis aliarum epistolarum expositionibus præstandi, quo securius legi posset opus subtilissimum pariter ac brevissimum. Credibile vero est, si non certum, eos quos habemus, sive in editis, sive in MM. SS. codicibus, commentarios, ex correctione Cassiodori atque discipulorum exscriptos esse. Quæ res admirationem mihi fecit cogitanti, a quibusdam has ipsas expositiones in epistolam ad Romanos, etiam a Cassiodoro viro inprimis catholico repurgatas, dici *lernam quandam esse Pelagianarum hæreseon, & cloacam sordium, quas impurus hæresiarches evomuit.* Quidquod ex iis ipsis locis, quæ arguuntur erroris, plurima suos in commentarios transtulit, aut exscripsit potius, Primasius sancti Augustini, perinde ac Fulgentius, addictissimus discipulus.

Legere vero nemo potest, quin facile judicet, istud opus humilioris esse styli, quam vel liber *de natura*, vel epistola ad Demetriadem, vel libri *de libero arbitrio*: hæc enim alieno stylo, illud suo edidit, quod pluribus in locis ostendimus, ut Hieronymi judicium de insantia Pelagii, cum aliorum laudibus de facundia, non pugnet: Hieronymus enim, quid per se posset Latino sermone barbarus de Scotia; alii, quid eluceret in operibus præfatis, æstimarunt.

Elucubratum id operis oportet a Pelagio ante ann. 412. tunc enim ab Augustino lectum est cum scriberet ad Marcellinum ann. 412. Tradit Mercator editum ante vastationem urbis, quæ contigit ann. 410. imo compositum, statim atque Pelagius a Rufino Syro edoctus est dogma catholico contrarium, de mortalitate generis humani, & traduce peccati, quod contigit temporibus Anastasii Papæ.

Ut autem pateat quantum mutationis Cassiodorus fecerit, visum opponere παράλληλον, & ea quæ in vulgatis codicibus habentur, Cassiodoro emendatore, & quæ Pelagius scripserat, relatore Mario, atque etiam Augustino.

PELAGIUS APUD MERCATOREM.

Rom. 5. v. 12. PER *unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors.* Exemplo, inquit, seu imagine vsus est, quia sicut cum non esset peccatum, per Adam subintravit; sic & cum non remansisset justitia apud aliquem, vita per Christum reparata est.

Ibidem. *Et in omnes homines mors pertransiit.* Cum sic, inquit, qui peccant, similiter & moriuntur: neque enim aut in Abraham, aut in Isaac, aut in Jacob mors pertransiit, de
Luc. 20. v. 38. quibus Dominus ait: *Huic omnes vivunt.* Hic autem, inquit, propterea dicit omnes mortuos, quoniam multitudine peccatorum non excipiuntur pauci justi: sicut
Psalm. 52. v. 2. & 4. & ibi inquit: *Non est qui faciat bonitatem, non est vsque ad vnum.* Et iterum illud in-
Ps. 115. v. 11. quit: *Omnis homo mendax.* Aut certe in illos omnes pertransiit, qui humano ritu, non cælesti, sunt conversati.

Rom. 5. v. 14. *Sed regnavit mors ab Adam vsque ad Moysem, etiam in eos qui non prævaricaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ.* Sive cum non esset, inquit, qui inter justum & injustum discerneret, putabat mors se omnium dominari, sive in eos qui mandatum, tanquam Adam prævaricati sunt, hoc est, de filiis Noe, quibus præceptum est, vt animam in sanguine non manducarent, & de filiis

PELAGIUS IN CODICIBUS EMENDATIS A CASSIODORO, QUALES NUNC HABENTUR.

SICUT *per vnum hominem*, &c. Si per vnum hominem Evam peccatum intravit in mundum, insaniunt, qui dicunt, antequam deceperit diabolus Evam, peccatum fuisse in mundo. Item, hic ostendere vult, propterea Christum passum, vt qui sequentes Adam discesseramus a Deo, per Christum reconciliemur Deo. *In hunc mundum peccatum*, &c. Exemplo vel forma. Quomodo cum non esset peccatum, per Adam advenit, ita etiam cum pene apud nullum justitia remansisset, per Christum est revocata; & quomodo per illius peccatum mors intravit, ita & per hujus justitiam vita est reparata, futura, non præsens.

Et ita in omnes, &c. Dum ita peccant, similiter moriuntur: non enim in Abraham & Isaac & Jacob pertransiit, de quibus dicit Dominus: Omnes enim illi vivunt: Hic autem ideo dicit omnes mortuos, quia in multitudine peccatorum non excipientur pauci justi, sicut ibi: *Non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum: & omnis homo mendax*; sive in eos omnes pertransiit, qui humano, non cælesti, ritu vivebant. Item, nunc Apostolus mortem animæ significat, quia Adam prævaricans mortuus est, sicut & Propheta dicit: *Anima quæ* Ezech. 18. v. 4.
peccat, ipsa morietur. Transivit enim & in omnes homines, qui naturalem legem prævaricati sunt.

In quo; &c. Hoc est, in eo, quod omnes peccaverunt, exemplo Adæ peccat*. * fort. peccantis

Vsque ad legem, &c. Lex peccati vindex advenit, ante cujus adventum liberius* vel præsentis vitæ longitudine fruebantur; erat quidem ante legem peccatum, sed non ita putabatur esse peccatum, quia jam pene obliteratum fuerat in natura. Item dicens, vsque ad legem, Moysi significat, inferens autem, peccatum non imputatur, cum lex non est. Naturalem iterum ostendit legem, per quam prævaricatus est Cain, & post ipsum, qui naturalem legem prævaricati sunt.

* fort. peccabant, quia, &c.

Peccatum autem, &c. Quomodo mors regnabat, si non imputabatur peccatum? nisi subaudias, in præsenti non imputabatur.

Sed regnavit mors, &c. Sive dum non esset, qui inter justum & injustum ante distingueret, putabat se omnibus dominari; sive non solum in eos qui præceptum sicut Adam transgressi sunt, hoc est, de filiis Noe quibus jussum est, ne animam in sanguine manducarent, & de filiis Abrahæ, quibus circumcisio mandata est; sed etiam in eos, qui sine præcepto legem contempsere naturæ.
Eos

filiis Abraham, quibus circumcisio mandata est, sed in eos qui præter mandatum legem contempserant naturalem.

Ibidem. *Qui est forma futuri.* Quoniam, inquit, sicut Adam præter coitum a Deo formatus est: sic & Christus a Virgine, fabricante Spiritu sancto, processit. Sive, sicut quidam dicunt, forma a contrario, hoc est, sicut ille caput peccati, sic etiam iste caput justitiæ est.

Ibidem. *Sed non sicut delictum, ita & donum;* ne in forma, inquit, æqualitas putaretur.

Ibid. v. 15. *Si enim in unius prævaricatione multi mortui sunt, multo magis donum & gratia Dei per unum hominem Christum in multos abundavit.* Plus valuit, inquit Apostolus, gratia in vivificando, quam peccatum in occidendo, quia Adam non se solum, sed & suos posteros interfecit: Christus vero & eos, qui tunc erant in corpore, & eos qui postea futuri erant, liberavit.

Hi autem, inquit, *qui contra traducem peccati sentiunt, acriter eos qui defendunt traducem, impugnare conantur.* Si peccatum, *inquiunt*, Adæ etiam non peccantibus nocuit: ergo & Christi justitia non credentibus prodest; quoniam similiter, imo plus dicit Apostolus, per unum liberari, quam per unum ante perierat. *Deinde dicunt:* Si baptismus mundat antiquum illud veternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato; non enim poterunt ad posteros transmittere quod ipsi nimine habuerint. *In hoc addunt:* Quoniam si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola & pœnam meretur; injustum enim, ut hodie anima nata non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum: quin & rationabile est, ut Deus, qui propria peccata dimittit, non imputet alienum.

Et iterum in alio sermone suo Pelagius: Si peccator, *inquit*, genuit peccatorem, ut parvulo ejus peccatum originale in baptismi acceptione solvatur, justus ergo justum gignere debuit. Si parentes, *inquit*, post conversionem propria peccata non lædunt, multo magis filiis eorum per eos nocere non poterunt. Si priorem hominem contigit, causam mortis fuisse: ergo per Christi adventum mori jam non oportebat. Si per peccatum Adæ mors orta esset, nunquam post remissionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur.

Etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem, &c. Hi sunt qui non in similitudinem prævaricationis Adæ peccaverunt, qui per naturalem legem transgressi sunt, & non sicut Adam per mandatum.

Qui est, &c. Sive ideo forma fuit Christi, quia sicut Adam sine coitu a Deo factus est, ita ille ex Virgine, Spiritu sancto operante, processit. Quidam dicunt forma e contrario, hoc est, sicut ille peccati caput, ita & iste justitiæ. Item forma Christi Adam factus est: sicut enim Adam primus mandatum Dei prævaricans, exemplum est, legem Dei prævaricare volentibus, sic & Christus voluntatem Patris complens, exemplum est imitari eum cupientibus

Nam non, &c. ne in forma æqualitas putaretur.

Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Jesu Christi *in plures*, &c. Hic manifeste docet, quia non generaliter de omni homine dicit, dicens: *Unius delicto multi mortui sunt*; quia communi & naturali morte, non solum peccantes, sed & justi moriuntur.

Plus ergo valuit peccatum Adæ, omnes omnino homines occidendo, quam Christi gratia in salvando, quæ non in omnibus, sed tantum credentibus profuit: neque enim omnes qui nascuntur ex Adam, ii etiam renascuntur in Christo.

Testimoniorum liber unus.

GENNADIUS loco mox citato. *Scripsit & pro actuali conversatione eulogiarum ex divinis scripturis librum unum, capitulorum indiciis in modum sancti Cypriani martyris, præsignatum.* Circa hoc opus observanda videntur ista septem.

Primum, Pelagium se imitatorem, imo expletorem operis beati martyris Cypriani, ad Quirinum scribentis, professum esse. Unde Augustinus. *Hæresiarches istorum Pelagius cum debito certe honore commemorat Cyprianum, ubi testimoniorum librum scribens, eum asserit imitari, hoc se dicens facere ad Romanum, quod ille fecerit ad Quirinum.* Sententias igitur singulis titulis proposuit, quas subjunctis Scripturæ testimoniis probaret more sancti martyris: atque hæc causa est, cur unum opus, modo Eulogiarum nomine, modo Testimoniorum, modo Titulorum & Capitulorum dicatur.

Lib. 4. ad Bonifac. c. 8.

Secundum, cum tres sint testimoniorum libri a Cypriano scripti, videri additum a Pelagio quartum, qui tertium martyris expleret, unumque simul conflaret absolutum opus, a studiosis vitæ sanctioris legendum, tanquam *breviarium cælestium præceptorum.* Nam duo priores apud Cyprianum pugnant adversus Judæos de fide, tertius in religiosa disciplina versatur, vel, ut loquitur Gennadius, *in actuali conversatione.*

Cyp. in præf. sui operis.

Tertium, maligne id totum fecisse Pelagium, ut Cypriani lectione imprudentes animos sensim sine sensu in suas partes adduceret, multis, quæ a sancto martyre dicta sunt catholice, sed ambigue, in pravam sententiam deflexis, cujusmodi est duodecimus titulus: *Non esse jurandum;* & quadragesimus secundus: *Fidem in totum prodesse, & tantum nos posse, quantum credimus;* quadragesimus nonus: *Inimicos quoque diligendos;* quinquagesimus secundus: *Credendi, vel non credendi libertatem in arbitrio positam;* sexagesimus primus: *Possidendi concupiscentiam, & pecuniam non appetendam;* sexagesimus quintus: *Omnia delicta in baptismo deponi;* septuagesimus septimus: *Peccantem publice objurgandum,* &c. Tunc enim parturiebat hæresim orbe toto grassaturam.

Quartum, in eo ipso libro contenta fuisse duo, quæ Augustinus in epistola ad Hilarium refutat, nempe: *Jurari omnino non debere, & divitem viventem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit, nec prodesse eidem, si forte ex ipsis divitiis mandata fecerit.* Utrumque vero Pelagius voluit videri ex Cypriano sumpsisse, & prius quidem iisdem verbis ex libro tertio, titulo 12. sententia parumper detorta atque etiam corrupta.

Quintum, ex hoc eodem libro deprompta esse magnam partem, quæ Gallicani Episcopi objecerunt Pelagio, ut mirabile sit, quod scripsit Gennadius, hoc opus esse necessarium studiosis viris. Annon potius inde ipse Gennadius suum prodit in Pelagium studium, suamque facit suspectam fidem?

Sextum, ea quæ inde Pelagio objecta sunt, ab ipso ita subdole fuisse exposita, ut tolerabilem visa sint Patribus Diospolitanis habere sensum, quanquam haberent reipsa perversissimum, ut subtiliter Augustinus perspexit: eam ob rem singulis titulis subjicietur interpretatio Pelagii, sicubi adhibita sit.

Postremum, hoc opus a Gennadio inscriptum *Eulogiarum,* sive *de actuali conversatione,* id est, *de vita activa,* vel *de officiis virtutum,* quæ non jam Deum, sed proximos spectarent: qua vocis notione usus est Julianus Pomerius in libro secundo operis, quod vulgo dicitur, de vita contemplativa, tribuiturque, quod mirabile videtur eruditis, etiamnum a quibusdam Prospero, contra manifestam, tum Isidori auctoritatem, tum MM. SS. codicum fidem. Affixus porro apud Hieronymum titulis numerus, procul dubio vitiosus est: sed emendari non potuit sine laboriosa codicum MM. SS. collatione, cujus operæ minimum videtur pretium. Est vero non mediocre, siquis animadversiones Hieronymi ad singulos titulos consideret paulo attentius: perspiciet enim non sine animi voluptate, quod nostris etiam temporibus multum prosit. Conducet quoque non parum consulere Augustini in libro *de gestis Palæst.* observationes ad singulas Pelagii interpretationes.

Lib. de script. ecclesi. c. 14.

TITULUS.

NON posse esse sine peccato, nisi qui scientiam legis habuerit. Interpret. Pelag. *Ego quidem dixi, sed non sicut illi intelligunt. Non dixi non posse peccare, qui scientiam legis habuerit; sed adjuvari per legis scientiam ad non peccandum, sicut scriptum est:* Legem in adjutorium dedit illis.

Hieron. dial. 1. Aug. l. de gest. Palæst. c. 1.

Isa. 8. v. 20. juxta LXX.

TITULUS.

ETIAM feminas debere habere scientiam legis, debere & Deo psallere.

Hieron. ibid.

TITULUS XIV.

SERVUM Dei nihil amari de ore suo, sed semper quod dulce est & suave, proferre debere.

Ibidem.

TITULUS XXI.

SACERDOTEM sive doctorem omnium actus speculari debere, & fiducialiter corripere peccantes: ne pro iisdem rationem reddat, & eorum sanguis de suis manibus requiratur.

TITULUS XXXI.

SACERDOTEM sive doctorem nemini adulari debere, sed audenter omnes cor-

ripere, ne & se & eos, qui eum audiunt, perdat.

Titulus lxxii.

Aug. l. de gest. Palæst. c. 2.

Omnes voluntate propria regi, & suo desiderio vnumquemque dimitti.

Sap. 7. v. 1. & seqq.

De hoc ipso sapientia Salomonis. *Sum quidem & ego mortalis homo similis omnibus, & ex genere terreno illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore, coagulatus sum in sanguine ex semine hominis & delectamento somni conveniente, & ego natus accepi communem aerem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus: propter hoc optavi, & datus est mihi sensus, & invocavi, & venit in me spiritus sapientiæ.* Et

Ps. 108. v. 18.

Psalmista: *Dilexit maledictum, & veniet ei; & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.*

Eccli. 15. v. 17.

Et Ecclesiasticus: *Apposuit tibi aquam & ignem, ad quodvis porrige manum tuam. Ante hominem bonum & malum, vita & mors; quod placuit ei, dabitur illi.* Interpret. Pelag. Hoc dixi propter liberum arbitrium, cui Deus adjutor est eligenti bona: homo vero peccans ipse in culpa est, quasi liberi arbitrii.

Titulus lxxiii.

Hieron. ibid. Aug. ibid. c. 3.

In die judicii iniquis & peccatoribus non esse parcendum, sed æternis eos ignibus exurendos: scriptum est enim psalmo 103. Deficiant peccatores a terra, & iniqui, ita vt non sint. Et in Isaia: Comburentur iniqui & peccatores simul, & qui relinquunt Deum, consummabuntur. Interp. Pelag. *Secundum Evangelium dixi, vbi dicitur de peccatoribus:* Isti ibunt in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam.

Matth. 25. v. 46.

Et siquis aliter credit, Origenista est.

Titulus lxxxi.

Hier. ibid.

Sapientiam & intellectum Scripturarum, nisi qui didicerit, scire non posse: & scientiam legis vsurpare non debere indoctum.

Titulus lxxxiii.

Christianum illius debere esse patientiæ, vt siquis sua auferre voluerit, gratanter amittat: & gloriam vestium ac ornamentorum Deo esse contrariam. Et qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.

Titulus clxiv.

Inimicos vt proximos diligendos. Lucæ 5. *Diligite inimicos vestros; benefacite his qui oderunt vos: benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.*

Titulus clxv.

Inimico numquam esse credendum.

Titulus cxxiii.

Hieron. ibid. Aug. ibid. c. 5.

Regnum cælorum etiam in veteri Testamento repromitti. Interp. Pelag. Hoc & per Scripturas probare possibile est, hæretici autem in injuriam veteris Testamenti hoc negant: ego vero Scripturarum auctoritatem secutus dixi, quoniam in propheta Daniele scriptum est: *Et accipient sancti regnum altissimi.*

Dan. 7. v. 18.

Titulus c.

Hieron ibid. Aug. ibid. c. 6.

Posse hominem sine peccato esse, & Dei mandata facile custodire, si velit. Interp. Pelag. Posse quidem hominem sine peccato esse, & Dei mandata custodire, si velit, diximus. Hanc enim possibilitatem Deus illi dedit: non autem diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia vsque ad senectam, qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus, proprio labore & Dei gratia, possit esse sine peccato, nec per hoc tamen in posterum inconvertibilis.

Titulus cxxiii.

Ne leviter quidem esse peccandum.

Titulus cxxxi.

Malum vero nec cogitandum. Matthæi 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam in corde suo.* Interp. Pelag. Hoc non ita posuimus, sed diximus, debere studere christianum, ne male cogitet. Scilicet Gallicani Episcopi objecerant, quasi dixisset, malum nec in cogitationem venire.

Epistola ad sanctum Paulinum Nolanum Episcopum.

Facit mentionem Augustinus epist. 106.

De hac epistola facit mentionem Augustinus [illegible]bens Paulino in hæc verba: *Quod etiam quibusdam literis agit ad tuam venerationem datis, vbi dicit, se non debere existimari, sine gratia Dei defendere liberum arbitrium, cum possibilitatem volendi atque operandi, sine qua nihil boni velle atque agere valemus, a creatore nobis insitam diceret, vt videlicet hæc intelligatur, doctore ipso, gratia Dei, quæ paganis atque christianis, impiis & piis, fidelibus atque infidelibus communis est.*

Facit & lib. de gratia Christi.

Facit quoque in libro *de gratia Christi*, cap. 35. quod exscribendum videtur. *Legant*, inquit, *illam epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum Episcopum, ante duodecim fere annos, scripsimus,*

qua trecentis forte versibus nihil aliud quam Dei gratiam & auxilium confitetur, nosque nihilominus boni facere posse sine Deo. Hanc ergo epistolam legi, & inveni eum pene per totam non immorari, nisi in facultate & possibilitate naturæ, & pene ibi tantam Dei gratiam constituere; christianam vero gratiam, tanta brevitate sola nominis commemoratione, perstringit, ut nihil aliud videatur, quam eam tacere timuisse. Utrum tamen eam in remissione peccatorum velit intelligi, an etiam in doctrina Christi, ubi est & ejus conversationis exemplum, quod aliquot locis suorum opusculorum facit, an credat aliquod adjutorium bene agendi adjunctum naturæ atque doctrinæ, per inspirationem flagrantissimæ & luminosissimæ caritatis, non apparet omnino.

Hinc quatuor colliguntur. Primum.

Atque hinc constat primo, tempus scriptæ epistolæ: quæ enim mox attulimus scribebat Pelagius ann. 417. quam igitur epistolam dederat ante duodecim fere annos, datam oportet ann. 405.

Secundum.

Constat & istud, Pelagium tunc temporis ita occultasse mentem sententiamque suam de gratia Christi, ut ne Augustinus quidem intelligere valuerit, quid in animo haberet. Unde mirari quispiam jure possit eorum perspicacitatem, qui viderint in expositionibus Pelagii errores, quos nec Augustinus deprehenderit, nec Pelagius aperire, etiam plures post annos, voluerit. Quod ergo scribens ad Paulinum arguere videtur, aliunde magis, quam ex ipsa epistola, præjudicio quodam suspicatur.

Tertium.

Constat pariter, qua occasione Augustinus ad Paulinum scripserit. Vidit scilicet, quid periculi a Pelagio fieret viro specie pietatis capi facili: idque ut erat fidei pariter ac Paulini amans, prævertendum ratus, adhibuit cautionem eo magis necessariam, quo suspectior potuit esse merito Paulinus, ut qui diu celasset amicum, tot literis interpellatum, quam gereret cum Pelagio necessitudinem, cujus discipulos, etiam pertinacissimos, pateretur Nolæ sua libere dogmata tueri. Verum quia nihil erat in epistola Pelagii, quod aperte gratiam Dei oppugnaret, eam Augustinus per singulas partes non refellendam suscepit, sed altissimum gratuitæ prædestinationis mysterium explicuisse contentus, de damnatione Pelagii a Patribus Diospolitanis, atque apostolica sede, dogmatibusque confitendis, ut catholica fides retineatur, admonuit.

Quartum.

Constat denique, quis esset hæresis Pelagianæ status ann. 405. Timide agebatur de gratia, verbisque ambiguis prætentabantur animi, ut postquam sese aliquatenus implicuissent quæstionibus de initio fidei, aliisque in speciem levioribus, postmodum sensim sine sensu deducerentur in errorem, de viribus naturæ ad opera pietatis, propter ineluctabilem, ut ait Augustinus, dogmatum ex sese reciproce aptorum quasi catenam.

Epistola ad Constantium Episcopum.

Fit mentio apud Augustinum.

NUSQUAM mentio fit hujusce epistolæ, quod sciam, præterquam in libro *de gratia Christi*, cujus in capite 36. hæc sunt sive Pelagii, sive Augustini verba: *Legant etiam*, inquit, *ad sanctum Constantium Episcopum, ubi breviter quidem, sed plane libero hominis arbitrio Dei gratiam auxiliumque conjunxi. Hanc epistolam, ut superius dixi, non legi, sed si non est dissimilis ceteris, quæ mihi nota commemorat, non habet etiam ipsa, quod quærimus.*

Quis ille Constantius.

Quis porro Constantius fuerit, & cui Ecclesiæ præfuerit, divinare nemo queat, cum nullæ sint habitæ in Italia tunc temporis synodi, quarum acta ad nos pervenerint; conjicio tamen, illustrem fuisse, sive generis nobilitate, sive sanctitatis fama: ad hujuscemodi enim homines scribebat Pelagius, ut, quod non semel notavimus, vel sibi opinionem viri boni, vel suæ impietati patrocinium faceret.

Cur trium epistolarum suarum testimonio se defendere conatus sit.

Notandum vero, versipellem hæreticum, ut rectæ fidei se mentiretur, ad eas epistolas provocasse, quas tribus dederat, nominis claritate perculsuris adversariorum oculos; siluisse vero de libris, unde poterat non magno negotio convinci: epistolæ nimirum ea arte compositæ fuerant, ut cum flexibiles forent in oppositos sensus, catholicis catholicum exhiberent, hæreticis hæreticum.

Quando scripta epistola ad Constantium.

Scriptam oportet epistolam hanc, post literas ad Paulinum, sed ante librum de institutione virginis ad Demetriadem: videtur enim ordo temporis in recensione servatus; apparet ergo scripta, priusquam fugam Pelagius ex urbe Roma, ann. 408. cepisset, tunc enim inceperat apertius loqui: ergo circiter ann. 406. Ex ipsa porro, cum nihil supersit, status hæresis, adhuc se tegentis, patefieri non potest.

Liber unus, vel etiam alter ad viduam consolatorius atque exhortatorius.

Qui meminerit hujusce operis.

OPERIS hujus meminit Hieronymus *dialogo tertio*, Augustinus lib. *de gestis Palæstinis*, cap. 6. Mercator *in Commonitorio*, cap. 4. quem ad locum observavimus non pauca in hanc rem, quæ tu vide.

Ad quam viduam scriptum sit.

Inde agnosces, viduam, cui inscribitur id operis, dictam quidem a Mercatore Livaniam, creditam vero a quibusdam, vel Melaniam seniorem, vel Julianam Memorii conjugem: cognosces pariter, viduam ita demisse adulatorieque laudatam fuisse, ut Pelagius ipse, quidquid id est, erubuerit fateri suum, imo auctorem stultiloquii damnaverit: in quo tamen mentitum, libri ab Augustino, & ab hominibus fide dignis Pelagii amicis, consulti probarunt.

Suum negat Pelagius, sed mendaciter.

Vidua illa videtur esse Demetriadis mater.

Verum de vidua occurrit modo conjectura non improbabilis, ipsam nimirum esse, vel Julianam Demetriadis matrem, vel Albinam Piniani socrum. Nam quod ad Julianam spectat, credibile est, ipsam a Pelagio poposcisse idcirco Demetriadi filiæ institutionem virginis, quia viduæ prius regulam ab eodem accepisset. Quidquod ad Julianam de viduitate scripserunt plures viri, doctrina & pietate insignes, quos inter videri voluit Pelagius, cum sua ipsius vanitate, tum nonnulla erga Augustinum æmulatione. Jam vero Albina Pelagio jam tum Romæ constituto conjuncta erat, pio quodam necessitatis vinculo: unde statim ac ipsum licuit coram affari Hierosolymis, instanter egit, ut invidiam hæresis sibi factam amoliretur, ab eoque expressit, non confessionem tantum, quæ capite primo libri primi *de gratia Christi* continetur, sed forte etiam totum id purgationis, quod Romam misit.

Quid si duo fuerint libri ad viduam, alter consolatorius, alter exhortatorius, & uterque ad Julianam aliquam missus dicatur; sed consolatorius ad Memorii conjugem, exhortatorius ad Demetriadis matrem: neutri certe inscriptum fuisse nomen viduæ, constat ex codice,

quem Augustinus legit: quanquam videri potest levis tota hæc conjectura de duobus libris, cum vnus potuerit simul esse, & consolatorius io obito viri, & exhortatorios ad vitam vidua christiana dignam. Sed istud longe gravius, imo tanti ponderis, vt fere me cogat, deserra pristina opinione de Juliana Memorii coojuge & Juliani hæretici matre, ire in oppositam de parente Demetriadis, cujus vir Olybrius ante vrbis excidium, teste Hieronymo, vita excessit. Ea vero coojectura, si probabilis videatur, vt valde est, opus istud ad viduam conditum dici debet, vel Romæ, antequam inde Pelagius cum trepidantibus aliis exiret, vel in Sicilia, vbi primum advenit; hac autem ratione pertinebit ad annum aut 408. ant coosequentem.

Quæ supersunt hujusce libri apud auctores ejusdem ævi.

Apud Marium Mercatorem. In Commonit.

SIMPLICITATEM sequi Christi famulam decet, non hanc, quæ stultitia magis est quam simplicitas, sed illam, de qua Scriptura dicit: *Benedicta anima omnis simplex;* dicente alibi Scriptura: *Maledictus omnis homo qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea.* Hinc ostenditur, non esse simplicitatem veram, quæ Dei mandata insensata securitate contemnit, sed eam quæ legis præcepta sapienti timore custodit: dicente enim, maledictum esse eum, qui non permanet in his, quæ scripta sunt; a contrario benedictum esse non vult, qui non omnia præcepta servaverit; & si omnis simplex benedictus est: ergo simplex ille est, qui omnia præcepta legis impleverit.

Prov. 11. v. 25. secund. LXX. Deut 27. v. 26. & Gal 3. v. 10.

Apud eundem.

Odisse, maledicere, & invidere, mentiri, detrahere, & detrahentibus credere, leve, aut nullum putatur esse peccatum; sed hi, qui hoc putant, obliti sunt, quoniam & levis præcepti violationi obnoxios gehennæ legimus esse mancipandos. Dixisse enim Dominum manifestum est: *Quicunque dixerit fratri suo, fatue, vel racha, reus erit gehennæ.*

Matth. 5. v. 22.

Lib. de gest. Palæst. c. 6.

Inveniat apud te pietas, quem nusquam invenit locum: inveniat vbique peregrina apud te sedem justitia: veritas, quam jam nemo cognoscit, domestica tibi & amica fiat: lex Dei, quæ ab omnibus prope hominibus contemnitur, a te sola honoretur.

Apud Hieronymum. Dial. 3.

O te felicem & beatam, si justitia, quæ in cælo tantum esse credenda est, apud te solam inveniatur in terris!

Ibidem.

Ille enim merito ad Deum extollit manus, ille preces bona conscientia fundit, qui potest dicere: Tu enim nosti, Domine, quam sanctæ, quam innocentes, quam puræ sint ab omni fraude, & injuria, & rapina, quas ad te expando manus: quam justa, quam immaculata labia, & ab omni mendacio libera, quibus tibi, vt mihi miserearis, fundo preces.

Paulo aliter in libro de gest. Palæst.

Hæc paulo aliter in libro de gestis Palæstinis leguntur. Ille ad Deum digne elevat manus, ille orationem bona conscientia effundit, qui potest dicere: Tu nosti, Domine, quam sanctæ & innocentes & mundæ sint ab omni malitia, & iniquitate, & rapina, quas ad te extendo manus: quemadmodum justa, & munda labia, & ab omni mendacio libera, quibus offero tibi deprecationem, vt mihi miserearis.

Liber de natura.

Qui meminerint hujus operis Pelagio-que tribuerint.

HUJUSCE operis meminit Augustinus tribus maxime in libris, *de natura & gratia*, *de gestis Palæstinis*, *cap. 33. Retractationum cap. 4* Meminerunt quoque breviter Orosius *in Apologetico*, & Hieronymus *dial. 3.*

Scriptum in Sicilia, vnde missum Augustino.

Compositum est a Pelagio in Sicilia, vel Aniani, vel Cælestii opera, traditumque clam fidis manibus; vnde a Jacobo & Timasio, adolescentibus duobus ad vitæ sanctioris studium, exhortatione Pelagii, conversis, atque errorem cum pietatis instituto imbibitum dedoctis, Augustino missum, a quo libro *de natura & gratia* confutatum est.

A quinque Episcopis postea transmissum ad sedem apostolicam, cum responsione Augustini. Epist. 95.

Librum hunc Episcopi Africani quinque cum suis literis ad Innocentium Papam legendum transmiserunt. *Misimus reverentiæ tuæ librum, quem dederunt quidam religiosi & honesti adolescentes servi Dei, quorum etiam nomina non tacemus: nam Timasius & Jacobus vocantur, qui, sicut audivimus, & jam nosse dignaris, ipsius Pelagii exhortatione spem, quam habebant in sæculo, reliquerunt, & nunc continenter Deo serviunt. Qui cum eodem errore tandem aliquando per qualemcumque operam nostram, Domino inspirante, caruissent, protulerunt eundem librum, Pelagii esse dicentes, & vt ei responderetur, impendio rogaverunt. Factum est, ad eosdem rescripta est ipsa responsio. Agentes gratias rescripserunt. Vtrumque misimus, & cui responsum est, & quod responsum est: & ne nimium essemus onerosi, signa fecimus his locis, vbi petimus inspicere non graveris, quemadmodum sibi objecta quæstione, quod gratiam Dei negaret, ita respondit, vt eam esse non diceret, nisi naturam, in qua nos condidit Deus.*

Censura notatum a summo Pontifice. Epist 96. inter August.

Rescripsit summus Pontifex, & libro, quem legerat, censuram gravissimam inussit. *Librum*, inquit, *qui ejus esse dicebatur, nobis a vestra caritate transmissum evolvimus, in quo multa blasphemia, nihil quod placeret, nihil quod non penitus displiceret, a quovis damnandum atque calcandum, cui similia, nisi qui ista scripserat, nemo alter in mentem reciperet, atque sentiret.*

Exhibetur ex libro S. Augustini de natura & gratia.

Ex libro sancti Augustini *de natura & gratia* excerptum exhibemus, addita præfatione ex Sallustio, vnde sumptam tradit Augustinus, additis etiam aliis, sed admodum paucis, quæ ad sensum perficiendum necessaria visa fuer: sed hæc ipsa diverso charactere, ne fraudem facerent, notata sunt.

SUNT qui cum in suis peccatis humanam voluntatem accusare debeant, naturam potius accusantes hominum, per illam se excusare conantur. *Nec audiunt*

Aug. c. 1. lib. de natur. & grat.

interim Scripturam, quæ cum omnibus paginis Deum laudat, opus divinum absolvit, naturamque criminis puram declarat.

Sallustius in prologo belli Jugurthini. *Si saltem audirent gentilis hominis verba.* Falso, *inquit ille*, queritur de natura sua genus humanum, quod imbecilla atque ævi brevis, forte potius quam virtute regatur. Nam contra reputando, neque majus aliud, neque præstabilius invenias, magisque naturæ industriam hominum, quam vim aut tempus deesse. Sed dux atque imperator vitæ mortalium animus est: qui ubi ad gloriam virtutis via grassatur, abunde pollens, potensque & clarus est, neque fortunæ eget; quippe quæ probitatem, industriam, cæterasque artes bonas neque dare, neque eripere cuiquam potest. Sin captus pravis cupidinibus ad inertiam & voluptates corporis pessundatus est, perniciosa libidine paulisper usus, ubi per socordiam vires, tempus, ætas, ingenium defluxere, naturæ infirmitas accusatur: suam quique culpam auctores ad negotia transferunt. Longe vero sceleris minus est, culparum causas in negotia transferre, quam in humanitatem, cum negotia fors ut plurimum, vel hominum imprudentia implicet; naturam Deus, qui bonus & justus est, condiderit.

Igitur adversus eos, qui peccatis suis patrocinium de naturæ humanæ infirmitate perquirunt, dico, posse esse hominem sine peccato, *naturamque ita conditam a Deo, ut necessitate non pecces, sed voluntate.*

Capite septimo. *Atque ut quæstio ratione tractetur, statim initio distinguendum est*, aliud esse quærere, an possit aliquid esse, quod ad solam possibilitatem pertinet; aliud utrumne sit. Nos de sola possibilitate tractamus, de qua nisi quid certum constiterit, transgredi ad aliud, gravissimum esse atque extra ordinem ducimus.

Idem iterum repeto. Ego dico, posse esse hominem sine peccato. Tu quid dicis? Non posse esse hominem sine peccato. Neque ego dico, hominem esse sine peccato, neque tu dicis, non esse hominem sine peccato. De posse, & non posse, non de esse, & non esse contendimus. Nam *nullus mundus est a sorde*, & *non est homo, qui non peccet*, & *non est justus in terra*, & *non est qui faciat bonum*, & cætera his similia, ad non esse, non ad non posse proficiunt. (*Job 14. v. 4. secundum LXX. 3. Reg. 8. v. 46. Psal. 13. v. 1.*) Hujusmodi enim exemplis ostenditur, quales homines quidam tempore aliquo fuerint; non quod aliud esse non potuerint, unde & jure inveniuntur esse culpabiles. Nam si idcirco tales fuerunt, quia aliud esse non potuerunt, culpa carent.

Capite decimo. Potest quidem esse, inquies, sed per gratiam Dei. Ago humanitati tuæ gratias, quod assertionem meam, quam dudum oppugnabas, non modo non oppugnare, aut confiteri solum consentus non es, verum etiam non refugis comprobare. Nam dicere: Potest quidem, sed per illud, aut per illud; quid aliud est, quam non solum consentire, quod possit esse; verum etiam, quomodo vel qualiter possit, ostendere? Nullus itaque magis alicujus rei possibilitatem probat, quam qui ejus etiam qualitatem fatetur, quia neque absque re esse qualitas potest.

Sed tu, inquies, hoc in loco Dei gratiam, quandoquidem eam non commemoras, videris abnuere. Egone abnuo, qui rem confitendo, confitear necesse est, & per quod res effici potest? An tu qui rem negando, & quidquid illud est, per quod res efficitur, procul dubio negas? Sive per gratiam, sive per adjutorium, sive per misericordiam, & quidquid illud est, per quod esse homo absque peccato potest, confitetur, quisquis rem ipsam confitetur.

Capite undecimo. Nam si dixero: Homo disputare potest, avis volare, lepus currere; & non etiam per quæ hæc effici possunt, commemoravero, id est, linguam, alas, pedes: num ego officiorum qualitates negavi, qui officia ipsa confessus sum?

Capite duodecimo. *At* levia quædam sunt peccata, *inquies*, quæ ipsa multitudine, quod sæpe irruant, non possunt cuncta vitari. Argui illa certe non debent, ne levi quidem correptione, si vitari omnino non possunt.

Capite decimotertio. Ipse tu vero, *dices*, sine peccato es? Non sum sane, sed negligentiæ meæ potius, quam impossibilitati imputari debet, quod non sim sine peccato.

Capite decimoquarto. *Jam vero* id, quod a quibusdam dicitur, nusquam esse scriptum his omnino verbis, posse esse hominem sine peccato; scriptum vero, neminem posse domare linguam, & proinde nec esse posse sine peccato linguæ, facile refellitur: quia & non est ibi quæstio, quibus verbis dicatur quæque sententia. Et quod apostolus Jacobus ait: *Linguam autem nullus hominum domare potest*; (*Jacob. 3. v. 8. Capite decimoquinto.*) per exprobrationem dictum est, tanquam diceret: Ergone linguam nullus hominum domare potest? Tanquam objurgans & dicens: Domare feras potestis, linguas non potestis? quasi difficilius sit domare linguam, quam feras.

Capite decimoseptimo. *Verum*, *inquies*, ab Apostolo dictum est: *Sapientia carnis inimica est in Deum, legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest; qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt.* (*Rom. 8. v. 7. & 8.*) Sed Apostolus, quod sapientiam carnis dixerit, non sapientiam desursum descendentem; & in carne esse, non eos, qui de corpore non exierunt, sed eos qui secun-

dum carnem vivunt, manifeste significat.

Perges objicere: Ipsa saltem ignorantiæ peccata vitari non possunt, utcumque dicantur cætera vitari posse. Non possunt, fateor, ignorantiæ peccata vitari, quam diu homo ignorat; sed prævigilare debet, ne ignoret: ideoque culpanda est ignorantia, quia id homo nescit negligentia sua, quod adhibita diligentia scire debuisset.

Capite decimo octavo. *Addes etiam: Tollere certe non potest homo peccata jam commissa;* sed illa expiari debent, & Dominus pro eis exorandus. *Id lubens fateor:* quia id quod factum est, facere infectum potentia naturæ, & voluntas hominis non potest.

Capite decimo nono. *Sed ut id evertatur, in quo præsidium ponitur ab iis, qui nobis adversantur.* Primo de eo disputandum est, quod per peccatum debilitata dicitur, & immutata natura. Unde ante omnia quærendum puto, quid sit peccatum. Substantia aliqua, an omnino substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur? Credo, ita est; & si ita est, quomodo potuit humanam debilitare, vel mutare naturam, quod substantia caret?

Capite vigesimo primo. *Deinde* ægritudo hæc, *quam quisque experitur,* non debuit contrahi peccatis, ne ad hoc esset ista pœna peccati, ut committerentur plura peccata; neque vero ipse primus homo ideo morte damnatus est, *quia peccandi necessitatem primo peccato contraxit:* nam postea non peccavit. Ejus quoque posteri, non solum illo non sunt infirmiores, sed etiam plura impleverunt præcepta, cum unum ille implere neglexerit.

Capite vigesimo secundo. *Deinde non debuit sic vindicari peccatum, ut peccator per vindictam plura committeret:* esset enim vindicta materies peccati, si ad hoc peccator infirmatus est, ut plura peccaret.

Capite vigesimo quarto. Capite vigesimo quinto. *Quidquid* Dominus sine peccato potuit mori; nec ullum malum potest esse boni alicujus causa; nec ut esset causa misericordiæ Dei, necessarium fuit, quod illi aiunt, peccatum.

Capite vigesimo sexto. Adhibet quidem huic etiam parti, si quando necessarium fuerit, misericordiam suam Deus, quia homini post peccatum ita subveniri necessum est; non quia Deus causam hujuscemodi necessitatis optaverit. Sed & medicus ad curandum jam vulneratum paratus esse debet; non debet autem, ut sanus vulneretur, optare.

Capite vigesimo septimo. Absurdissimum porro stultissimumque est, etiam necessarium fuisse homini, ad auferendam superbiæ vel gloriæ occasionem, ut absque peccato esse non posset. Sed Deus, inquiunt, potest omnia sanare. *Potest sane; sed absurdum tamen est,* a Deo dici homini: Necesse est peccare ne pecces. Quid amplius dicam, nisi quia potest credi, quod ignes ignibus extinguuntur, si credi potest, quod peccatis peccata curentur? *Capite vigesimo octavo.*

Sed quonammodo superbiam ipsam a peccato separabimus? Tam peccare superbire est, quam superbire peccare. Nam quære, quid sit quodcumque peccatum, & vide si invenies aliquod sine superbiæ appellatione peccatum? Omne peccatum, nisi fallor, Dei contemptus est; & omnis Dei contemptus superbia est. Quid enim tam superbum, quam Deum contemnere? Omne ergo peccatum & superbia est, etiam Scriptura dicente: *Initium omnis peccati superbia est.* *Capite vigesimo nono.* *Eccli. 10. v. 15.*

Deinde, quomodo quis Deo pro illius peccati reatu subditus esse poterit, quod suum non esse cognoverit? Suum enim non est, si necessarium est; aut si suum est, voluntarium est. Et si voluntarium est, vitari potest. *Capite trigesimo.*

At, *inquiunt,* homo comparatur Deo, si absque peccato esse asseratur: quasi vero angelus, quia absque peccato est, comparetur Deo? *Capite trigesimo tertio.*

Inquiunt etiam, rationabile quidem videtur esse, quod asseris, sed superbum est dicere, hominem absque peccato esse posse. Verum in qua magis parte humilitas collocanda est? Sine dubio falsitatis, si in ea, quæ veritatis probatur esse, superbia est. In parte igitur veritatis, non in parte falsitatis, humilitas magis collocanda est. *Capite trigesimo quarto.*

Quin & illud addunt, multorum e sanctis peccata novimus. Peccasse multos sanctorum non tantum verum est, sed etiam literis ipsis quoque sacris proditum est; non ut exempla ad desperationem non peccandi valeant, neque ut securitatem peccandi nobis quodammodo præbere videantur; sed ut disceremus, vel pœnitendi humilitatem, vel etiam in talibus lapsibus non desperandam salutem. Sed quomodo istos sanctos de hac vita abiisse credendum est? Cum peccato, an sine peccato? Si cum peccato, quomodo sancti sunt? Si sine peccato, potuerunt ergo sine peccato esse? *Capite trigesimo quinto.*

Sed in iisdem sacris literis multi non modo non peccasse, verum etiam juste vixisse referuntur, Abel, Enoch, Melchisedech, Abraham, Isaac, Jacob, Joseph, Jesus Nave, Phinees, Samuel, Nathan, Helias, Helisæus, Michæas, Daniel, Azarias, Ananias, Misael, Ezechiel, Mardochæus, Simeon, Joseph, cui desponsata erat virgo Maria, Joannes. His adde sanctas feminas, Deboram, Annam Samuelis matrem, Judith, Hester, alteram *Capite trigesimo sexto. Vide lib. de gest. cap. 10.*

Annam filiam Phanuel, Elizabeth, ipsam etiam Domini ac Salvatoris nostri matrem, quam sine peccato confiteri, necesse est pietati.

Capite trigesimo septimo.

Dicent forsitan: Nunquid omnium potuit Scriptura commemorare peccata? Hoc recte dici potest de his, quorum neque bonorum, neque malorum Scriptura sit memor: de illis vero, quorum justitiæ meminit, & peccatorum sine dubio meminisset, si qua eos peccasse sensisset. Sed esto, aliis temporibus turbæ numerositate, omnium dissimulaverit peccata contexere; in ipso statim mundi primordio, ubi nonnisi quatuor homines erant, quid dicimus, cur non omnium voluerit delicta commemorare? Utrumne ingentis multitudinis causa, quæ nondum erat? An quia illorum tantum, qui commiserant, meminit; illius, qui nulla commiserat, meminisse non potuit? Certe primo in tempore Adam & Eva, ex quibus Cain & Abel nati sunt, quatuor tantum homines fuisse referuntur. Peccavit Eva, Scriptura hoc prodidit; Adam quoque deliquit, eadem Scriptura non tacuit. Sed & Cain peccasse ipsa æque Scriptura testata est, quorum non modo peccata, verum etiam peccatorum indicat qualitatem. Quod si & Abel peccasset, & hoc sine dubio Scriptura dixisset; sed non dixit: ergo nec ille peccavit, quin etiam justum ostendit. Credamus igitur quod legimus, & quod non legimus, nefas credamus astruere, quod de cunctis etiam dixisse sufficiat.

Capite trigesimo nono.

Capite quadragesimo primo.
Rom. 3. v. 23.

Opponunt illi, contra quos loquimur: *Omnes enim peccaverunt.* Sed manifestum est, quod de eis dicebat Apostolus, qui tunc erant, hoc est, de Judæis & gentilibus. Et vero mos ille Scripturæ est, ut cum dicuntur omnes, non semper omnes omnino, nullo prætermisso, intelligi oporteat. Unde Apostolus: *Sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem; sic & per unius justitiam in omnes homines in justificationem vitæ;* cum per Christi justitiam non omnes, sed eos tantum, qui illi obedire voluerunt, & baptismi ejus ablutione purgati sunt, sanctificatos esse non dubium sit.

Rom. 5. v. 12.

Capite quadragesimo secundo.

Sed esto, consentiam, quia omnes peccatores fuisse testatur: dicit enim quid fuerint, non quod aliud esse non potuerint; quamobrem etsi omnes homines peccatores possent probari, definitioni tamen nostræ nequaquam id obesset, qui non tam quid homines sint, quam quid possent esse defendimus. Deus certe, qui tam bonus est quam justus, talem hominem fecit, qui peccati malo carere sufficeret, sed si voluisset. Voluntate non est, quod natura potest. At quod nunc agitur, non pertinet, ut quæratur, utrum fuerint, vel sint aliqui homines in hac vita sine peccato; sed utrum esse potuerint, sive possint.

Capite quadragesimo tertio.

Capite quadragesimo quarto.

Sed hoc est, inquies, quod multos movet, quod non per Dei gratiam homines sine peccato esse posse defendis. O ignorantiæ cæcitas! O imperitæ mentis ignavia, quæ id sine Dei gratia defensari existimat, quod Deo tantum audiat debere reputari! Nam cum dicitur ipsum posse, arbitrii humani omnino non esse, sed auctoris naturæ, Dei scilicet; ecqui fieri potest, ut absque Dei gratia intelligatur, quod ad Deum proprie pertinere censetur? Sed ut hoc manifestius fiat, paulo latius disputandum est.

Capite quadragesimo quinto.
Vide cap. 10. lib. de gest. Palæst.

Dicimus enim, cujusque rei possibilitatem, non tam in arbitrii humani potestate, quam in naturæ necessitate consistere, ut puta loqui possum: quod loqui possum, meum non est; quod loquor, meum est, id est, propriæ voluntatis; & quia quod loquor, meum est, utrumque facere possum, id est, & loqui, & non loqui. Quia vero quod loqui possum, meum non est, id est, arbitrii mei atque voluntatis, necesse est me semper loqui posse, & si voluero non posse loqui; non possum tamen non posse loqui, nisi forte membrum illud adimam, quo loquendi implen officium potest: voluntatis enim arbitrio ac deliberatione privatur, quidquid naturali necessitate constringitur.

Capite quadragesimo sexto.

Capite quadragesimo septimo.

Hoc & de auditu, odoratu, vel visu sentiri possibile est, quod audire, odorari, videre potestatis nostræ sit; posse vero audire, vel odorari, vel videre, potestatis nostræ non sit, sed in naturali necessitate consistat. Simili ergo modo de non peccandi possibilitate intelligendum est, quod non peccare, nostrum sit; posse vero non peccare, non nostrum. Quia non peccare, nostrum est, possumus peccare & non peccare. Quia vero posse non peccare, nostrum non est, etsi voluerimus non posse non peccare, non possumus non posse non peccare, quia nulla adimere voluntas potest, quod inseparabiliter insitum probatur esse naturæ.

Capite quadragesimo octavo.

Capite quadragesimo nono.

Capite quinquagesimo.

Capite quinquagesimo primo.

Ipsa non peccandi possibilitas, non tam in arbitrii potestate, quam in naturæ necessitate est. Quidquid in naturæ necessitate positum est, ad naturæ pertinere non dubitatur auctorem, utique Deum. Quomodo ergo absque Dei gratia dici existimatur, quod ad Deum proprie pertinere monstratur?

Capite quinquagesimo secundo.
Gal. 5. v. 17.

Sed caro nobis secundum Apostolum contraria est, inquies. Qui fieri potest, ut cuicumque baptizato sit caro contraria, cum

ćum secundum eumdem Apostolum, in ne non esse inrelligarur? Ita enim air: *Vos antem in carne non estis.*

Rom. 8. v. 9.

Capite quinquagesimo quarto.

Er vero multis Apostoli verbis ostenditur, quod caro ab illo ira sæpe nominetur, vt velit intelligi, non substanriam, sed opera carnis. *Deinde* quis fecit homini spirirum? Sine dubio Deus. Carnem quis creavir? Idem, credo, Deus. Bonus est, qui vtrumque creavit Deus? Nulli dubium est. Er vrrumque, quod bonus auctor creavit, bonum est? Confirendum est. Si igitur, & spiritus bonus, & caro bona, vt à bono auctore condira, qui fieri potest, vr duo bona sibi possint esse contraria?

Capite quinquagesimo octavo.
Iacob. 4. v. 7.

Sed diabolus nobis adversatur, inquiunt adversarii: resistamus illi & fugiet. *Resistite*, inquit beatus Apostolus, *diabolo, & fugiet a vobis.* Unde animadvertendum est, quid possir his nocere, quos fugir; vel quam virturem habere inrelligendus sir, qui solis prævalere non resistentibus potest.

Capite sexagesimo primo.

Dicunt etiam, me solum ista defendere. Sed quid facient catholicis tractatoribus idem ipsum defendentibus?

Lib. 4. divin. institut. c. 14.

Lactantius. *Oportuit magistrum doctoremque virtutum homini simillimum fieri, vt vincendo peccatum, doceat hominem vincere posse peccatum.* Er iterum: *Ve desideriis carnis edomitis, doceret non necessitatis esse peccare, sed propositi ac voluntatis.*

Capite sexagesimo secundo.
In illud Matt. 5. Beati mundo corde.

Beatus Hilarius. *Non enim nisi spiritu perfecti, & immortalitate mutati, quod solis mundis corde dispositum est, hoc quod in Deo est immortalitate cernemus.* Er rursum: *Quas Iob literas legerat, vt abstineret se ab omni re maligna, quia Deum sola mente vitiis non admixta venerabatur. Deum autem colere justitiæ proprium officium est.*

Capite sexagesimo tertio.
In cap. 1. Luc.

Sanctus aurem Ambrosius. *Qui ad hoc referunt, qui peccatis suis solatia præferentes, sine peccatis frequentibus hominem putant esse non posse, & vtuntur versiculo, quia scriptum est in Iob:* Nemo mundus a sorde, nec si vnius diei vita ejus sir in rerra, mensurabiles menses ejus ab ipso. *Quibus respondendum est prius, vt quid sit hominem sine peccato esse definiant; vtrum nunquam omnino peccasse, an desiisse peccare: si enim hoc putant, sine peccato esse, nunquam omnino peccasse, & ipse consentio.* Omnes enim peccaverunt, & egenr gloria Dei. *Sin autem eum, qui veterem errorem correxerit, & in eam se vita transformaverit qualitatem, vt temperet a peccato, negant abstinere a delictis, non possum in eorum convenire sententiam cum legamus*, quia sic Dominus dilexit Ecclesiam, vt exhiberer ipsam sibi gloriosam, & non habenrem maculam, aur rugam, aut aliquid ejusmodi, sed vr sit sancta & immaculata. *Nam cum Ecclesia ex gentibus, hoc est, ex peccatoribus congregata sit, quomodo ex maculatis immaculata potest esse, nisi primo per Christi gratiam, quod abluta a delicto sit; deinde quod per qualitatem non peccandi abstineat a delictis?*

Iob 14. v. 5.
Rom. 3. v. 3.
Eph. 5. v. 7.

Capite sexagesimo quarto.

Irem Joannes Constantinopolitanus Episcopus dicir *peccatum non esse substantiam, sed actum malignum; & quia non est naturale, ideo contra illud legem datam, & quod de arbitrii libertate descendit.*

Bearissimus Sixtus Romanæ Ecclesiæ Episcopus, & Domini martyr. *Quia libertatem arbitrii sui permisit hominibus Deus, vt pure & sine peccato viventes similes fiant Deo.* Er rursum: *Templum sanctum est Deo mens pura, & altare optimum est ei cor mundum & sine peccato.* Et rursum: *Vir castus & sine peccato potestatem accepit a Deo esse filius Dei.*

Capite sexagesimo quinto.
In c. 5. Matth.

Presbyrer venerabilis Hieronymus, cum exponerer, quod scriprum est: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt, *quos non arguit conscientia vlla peccati, & mundus mundo corde conspicitur, templum Dei non potest esse pollutum.* Irem: *Liberi arbitrii nos condidis Deus, nec ad virtutem, nec ad vitia necessitate trahimur; alioqui vbi necessitas, nec corona est.*

Lib. 2. contra Iovinianum.

Capite sexagesimo septimo.
Lib. 3. c. 18.

Irem Augustinus Episcopus in libris *de libero arbitrio. Quacumque ista causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur; si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. An forte fallit incautum? Ergo caveat ne fallatur. An tanta fallacia est, vt caveri omnino non possis? Si ita est, nulla ergo peccata sunt. Quis enim peccat in eo, quod nullo modo caveri potest? Peccatur autem, caveri igitur potest.*

Epistola prima ad sanctum Augustinum.

EPISTOLAS duas scripsit Pelagius ad sanctum Augustinum; priorem, eum recessir ex Africa, ne insalutato abiret; posteriorem post synodom Palæstinam, qua se absolurum nuntiaret. Utriusque mentio fit obiter in libro *de gestis Palæstinis*, nusquam alibi, quod sciam. Posterioris aliquid superest, prioris nihil. Hanc vero scripram esse ann. 412. ostendimus. Rescripsit Augustinus responsionemque Pelagius in judicio Diospolitano protulit, ad sui defensionem, eum pluribus aliorum Episcoporum, quibus, vt fit, familiariter laudabatur. Suas interpretatus est Augustinus, ne viderentur favere; de alienis ita: *Porro autem, sicut ego rationem de hac mea epistola reddidi, ita de suis, si esset necesse, redderent, quorum allegantur, dicentes, vel quid putaverint, vel quid ignoraverint, vel qua ratione scripserint.*

Cap. 26.
Dissert. 2. c. 3.
Locutiones citatio.

Quorum Episcoporum literas pro se Pelagius Diospoli protulerit.

Conjecerit forte quispiam, nec absurde mea quidem sententia, quorum Episcoporum literas Pelagius pro se legerit, gestisque etiam inserendas curaverit, qui Paulinum, Constantium, Memoriom, & octodecim, sive Italiæ, sive Siciliæ, Episcopos memoraverit. Nam Paulinu imprimis carus fuit, scripsitque: Constantio quo-

que scripsit: & Memorio Juliani patre familiariter usum esse, non obscure probat Juliani amicitia; reliqui vero præsules, ut carere maluerint suis sedibus, quam Pelagii damnationem subscribere: ita laudibus exornaverunt procul dubio, usque exaggeratis, famæ integrum.

Epistola ad Demetriadem, seu liber de institutione virginis.

Liber iste suppositus olim est Hieronymo.

Præfat. cant. cap. 5.

OPus istud *de institutione virginis* epistolam dixit Pelagius, librum Beda, utroque nomine Augustinus. Fuit vero suppositum Hieronymo, jam inde a temporibus Bedæ. Sic enim scribit: *Sed & in libro, quem ad Demetriadem virginem Christi* DE INSTITUTIONE VIRGINEA *scripsit, hæc eadem de potentia liberi arbitrii, quomodo sentiat, pandit. Quem videlicet librum nonnulli nostrum studiose legentes, sancti & catholici doctoris Hieronymi esse, temere arbitrabantur: minime pervidentes, quod & suavitas eloquentia demulcentis, & hæreseos perversitas seducentis, manifeste probat, hoc illius opusculum non esse.*

Suppositionis causa.

Suppositionis alia mihi non videtur quærenda causa, quam Hieronymi fatum quoddam, librariorumque inscitia aut inertia, hæretica plura catholici doctoris operibus inferentium. Hinc autem factum, ut ad nos usque integra pervenerint, quæ, propter auctoris impietatem atque execrationem, peritura fuissent. Suppositum quoque Augustino nonnulli putant; ego tamen sentio relatum dumtaxat inter Augustini epistolas num. 142. Eam forte ob causam, quod in consequente, ad Julianam Demetriadis matrem, ab Alipio atque Augustino scripta memoratur: unde oportuit, non parva incogitantia laborasse eos, qui quodcumque inter epistolas Augustini reperissent, continuo tribuerunt Augustino.

Suppositum etiam Augustino a credulis quibusdam dicitur. Credulitatis causa.

Tribuit Juliano Beda. Loco mox citato. Digressio de auctore collectaneorum in epistolas Pauli Bedæ tributorum. Credit Baronius esse Petrum Abbatem Tripolitanum. Divin. lect. c. 8.

Illud ipsum Beda Juliano tribuit, quod vehementer miror, siquidem legerit, vel epistolam 143. Augustini, vel librum *de gratia Christi*. Legisse vero oportet, si modo sit auctor collectaneorum in epistolas Pauli, ex operibus sancti Augustini, nam eo loci liber iste non semel laudatur: quare vix non eo in sententiam Baronii, abjudicantis hoc opus Bedæ, & tribuentis Petro Abbati Tripolitano, de quo Cassiodorus *Petrus Abbas Tripolitana provincia, sancti Pauli epistolas exemplis opusculorum sancti Augustini subnotasse narratur, ut per os alienum sui cordis declararet arcanum: quæ ita locis singulis competenter aptavit; ut hoc magis studio beati Augustini credas esse perfectum. Mirum est enim sic alterum ex altero dilucidasse, ut nulla verborum suorum adjectione permixta, desiderium cordis proprii complexisse videatur: qui vobis inter alios codices, divina gratia suffragante, de Africana parte mittendus est.*

Dissentit Bellarminus. Lib. de script. eccles. ad ann.

Reclamat quidem Bellarminus adversus Baronium; sed quæ in contrarium adducit, non mihi videntur id satis efficere, quod intendit: profert enim ex indiculo operum Bedæ ab ipsomet confecto verba hæc: *In Apostolum quæcumque in opusculis sancti Augustini exposita inveni, cuncta per ordinem transcribere curavi*, quibus se mendacem vir sanctus, plagiariumque ostendisset, sin minus auctor esset operis, quo de agitur. Addit deinde, credibile non esse, Bedam in epistolas Pauli nihil scripsisse, cum totam Scripturam, cujus pars quædam eximia sunt epistolæ Apostoli, exposuisse se testatum voluerit: concludit tandem, nihil admodum esse, cur non diversis temporibus, diversisque in locis, viri duo, eodem studio, in Paulo ex Augustini scriptis explicando desudaverint.

Cujus ratio nes solvuntur.

Verum, cum indiculum hunc producit, rem suam non admodum juvat: in eo quippe Beda non aliorum meminit operum, quam quæ ante annum ætatis suæ quinquagesimum nonum edidisset. Certum vero est, aliquem, quæ postea scripta sunt, supplevisse: quare Beda neque mentiens dici potest, neque plagiarius, etsi auctor collectaneorum non sit. Jam vero duos eodem studio eodemque modo versatos esse, in collectaneis ejusdem modi elaborandis, minus profecto credibile apparebit audienti Cassiodori testimonium, quam quod Petri opus repertum forte inter Bedæ libros, discipuli tribuerint magistro, ut totam ipsam scripturam sacram exposuisse jactarent. Quanquam vix intelligo quomodo Bellarminus ex indiculo, annalibus ecclesiasticis inserto, collegerit totam a Beda expositam esse Scripturam, quandoquidem in eo non fit mentio expositionis, sive in Matthæum, sive in Joannem; quæ tamen utraque, cum in editis Bedæ operibus reperiatur, a recentioribus hominibus addita videri potest. Et vero nullum forte est difficilius judicium de cujuscumque auctoris operibus, quam Bedæ, cum plures ob causas, tum maxime ob duas, styli varietatem, & genium sæculi ætatem Bedæ mox consecuti: hujus enim homines cum pauca nossent illustrium scriptorum nomina, cuncta quæ repererunt sine manifesto auctore, soliti sunt nobilibus illis sibi notis, sine delectu & sine gustu, tribuere. Assentietur mihi procul dubio, de varietate styli quam dixi, quisquis libros in Cantica, sed præfationem maxime, contulerit cum libris aliis, qui revocati possunt in dubium: hos enim, vel illos Bedæ continuo abjudicaverit, sin minus ipsum velit de industria stylum dissimulasse, quo lectoribus negotium illudendo facesseret. Adde quod collectaneorum auctorem oportet, quod labor ipse loquitur, in operibus Augustini versatissimum fuisse, Bedam vero non admodum, ut qui de Juliano scripserit, quæ Augustino pugnent, hunc nempe, & epistolæ ad Demetriadem esse auctorem, & a Pelagio puerulum enutritum, tunc cum dialogos Hieronymus scriberet. At Pelagio epistolam pluribus in locis Augustinus tribuit, docetque tunc cum scriberet Hieronymus, Pelagium in Oriente versatum fuisse, Julianum longe ante hæc tempora diaconum factum esse, atque in domo Memorii viri sanctissimi habitasse. Sed de his hactenus.

Lib. 1 in Cantica.

In hoc libro Pelagius sententiam dicit ambiguis verbis. Lib. de grat. Christ. c. 37.

In libro *de institutione virginis* Pelagius *sub ambigua quadam generalitate vocum*, ita callide *quid sentiret abscondit, ut gratia vocabulo frangens invidiam, offensionemque declinans, eam ipsam gratiam, de qua quæstio erat, quaque adjuvamur ad aliquid agendum*, pene visus sit Augustino confiteri; nec fraus paruisset viro, alioquin tam perspicaci, nisi aliis ex libris mens Pelagii se prodidisset.

Duo tantum dogmata reprehendit Augustinus.

Quare Augustinus duo tantum manifesta flagitia dogmatum reprehendit. Alterum, quod *Dei faciendo voluntatem, divinam mereamur gratiam.* Alterum, *quod adjuvemur gratia Spiritus sancti, non quia sine illo, etiam per solam naturæ possibilitatem, non possumus resistere tentatori, sed ut facilius resistamus.* Dogmata cætera non arguit quidem, sed tamen habuit suspecta, quippe quæ de gratia sic loquantur, ut intelligi

Epist. 143.

possint, *vel de natura, vel de remissione peccatorum, vel de revelatione doctrina.* Castigat nonnihil superbe dictum, vt & quiddam inverecundum Orosius: sed Beda duodecim statuit accusationis suæ adversus Julianum capita, quæ tu apud ipsum vide.

In Apolog. cap. Duodecim Beda. *Loco mox citato.* Cur inde nihil objectum sit Pelagio, imo Pelagius se defenderit.

Fecit hæc vero ambigua scribendi forma, quam Pelagius in epistola adhibuit, non tantum vt Hieronymus nihil inde excerpi voluerit, quod Pelagio in judicio episcopali objiceretur: sed etiam vt confidenter Pelagius librum hunc adduxerit in suæ fidei testem. Cum enim omnia commode explicari possent, propter ancipitem vocum intelligentiam, prudenter non debuit, vir alioqui pro bono habitus, dubii criminis reos peragi: neque potuit vrgeri vehementer eo teste, cujus & verba benignitas judicis in bonum sensum sumeret, & fidem Demetriadis nomen augeret.

Nihil istius libri nunc exhibetur, quia integer reperitur post epistolas, sive Hieronymi, sive Augustini, inter rejectanea.

Secunda Pelagii ad S. Augustinum epistola, seu chartula purgationis missa per Carum diaconum

Chartulæ qua se Pelagius purgatum scribebat, meminit Augustinus. *Cap. 32.*

NEMO veterum, quod sciam, meminit hujusce chartulæ, præter Augustinum, cujus in libro *de gestis Palestinis* sunt hæc verba: *Est aliud, quod silere non debeo. In chartula defensionis suæ, quam mihi per quemdam Carum, nostrum Hipponensem civem, Orientalem autem diaconum, misit, fecit aliquid quod aliter se habeat quam gestis episcopalibus continetur. Quod autem habent gesta longe melius est ac firmius, & omnino enodatius, pro catholica veritate, contra illius hæresis pestem: nam cum eamdem chartulam legerem, priusquam ad nos gesta venissent, nesciebam ea ipsa verba posuisse, quibus, cum ibi adesset, vsus est in judicio. Pauca enim & non multum aliter se habent, de quibus non nimis curo.*

Qualis & quam fraudulenta fuerit.

Sequenti vero capite ostendit, quam callide conficta sit gestorum ista Diospolitanorum breviatio; duoque profert exempla, quibus Pelagius, modo detractis, modo additis ad gesta verbis, insinuare voluit lectoribus credulis, suas ipsius sententias defendi adhuc posse, quantumcumque Cælestianæ proscriptæ essent. Locus dignus est qui legatur: prodit enim hæreticorum, postquam damnati sunt, mendaces pariter ac superbas artes, quibus imprudentiores facile illuduntur.

Epistola ad amicum quemdam presbyterum post synodum Diospolitanam.

Augustinus. *Lib. de gest. Palæst. c. 30.*

SOLUS pariter Augustinus epistolæ istius meminit in hæc verba: *Pervenit in manus nostras nonnulla epistola, quæ ipsius Pelagii diceretur scribentis ad amicum suum quemdam presbyterum, qui eum literis, sicut eadem epistola continetur, benigne admonuerat, ne per ejus occasionem se aliquis a corpore Ecclesiæ separaret. Ibi inter cætera, quæ inserere longum esset, nec opus est, ait Pelagius.* Quatuordecim Episcoporum sententia definitio nostra comprobata est, qua diximus posse hominem sine peccato esse, & Dei mandata facile custodire, si velit: quæ sententia contradictionis os confusione perfudit, & omnem in malum conspirantem societatem ab invicem separavit. *Sive ergo istam epistolam Pelagius vere scripserit, sive sub ejus nomine a quocumque conficta sit, quis non videat, quemadmodum hic error, & de judicio, vbi convictus atque damnatus est, tanquam de victoria glorietur? Sic enim posuit hæc verba, quemadmodum leguntur in libro ejus, qui capitulorum vocatur, non quemadmodum objecta sunt in judicio, vel ejus etiam responsione repetita. Nam & illi, qui objecerunt, nescio qua incuria, minus posuerunt verbum, de quo non parva est controversia. Posuerunt enim eum dixisse,* posse hominem, si velit, esse sine peccato; *de facilitate nihil est dictum.* Et paulo post: *Ea tamen epistola carnalis ventositatis & elationis volat, & gestorum tarditatem procuratam celeritate præcedens, in manus hominum prævalat, vt quatuordecim Episcopis orientalibus placuisse dicatur, non solum posse esse hominem sine peccato, & Dei mandata custodire, nec nominato Deo juvante, sed tantum, si velit, vt videlicet tacita, pro qua vehementissime pugnabatur, divina gratia, restet vt sola in epistola legatur infelix, & se ipsam decipiens, velut victrix, humana superbia.* Vide quæ de epistolis in provincias a factione Pelagiana missis observata sunt dissertatione tertia, vbi actum de causis, cur Pelagianismus vsque adeo pertinaciter ecclesiasticæ regiæque potestati obstiterit.

Jam vero epistolam ad amicum, & chartulam defensionis ad Augustinum, a Pelagio missam esse, vel ante Orosii profectionem ex Oriente, vel saltem tunc cum in Africam e Palæstina rediret, obscurum vix esse potest: nam vbi primum, post synodum Diospolitanam habitam, navigare licuit, vtraque debuit continuo mitti, partim, vt gestorum, quæ consulto retardabantur, instar esset breviatio: partim vt haberent factionis homines, vnde Orosio literisque Gallicanorum episcoporum fidem detraherent, simulque animos timidis augerent, orientalium Episcoporum consensione toties promissa. Utraque igitur pertinet ad anni 416. vernam tempestatem, cum primum mare apertum est: sic enim Orosii in Africam adventum, aut prævertit, aut comitata est. Atque hinc colligere licet, quod tradit Augustinus, epistolam ad amicum, & prolixam fuisse, vt factiosos erudiret de re tota; & ventosæ vanitatis plenissimam, vt esset laureatus quidam victoriæ nuntius; & victricis superbiæ impotentem jactantiam, vt haberet insolens factio, vnde in adversarios quasi domitos insultaret.

Libellus fidei a Pelagio ad sedem apostolicam missus.

DICTUM est de ipso abunde dissertatione præcedenti: hoc vnum addi potest, quod operarum præceps festinatio omisit, post finem observationis ad hæc verba: NEC, UT QUIDAM SCELERATISSIMI OPINANTUR, SPIRITUM SANCTUM FUISSE PRO SEMINE. — Addendum ad ea quæ dissert. 5. dicta sunt.

[Quanquam Ambrosii eo posset torqueri a malevolo interprete dictum istud:] *Non enim virilis coitus vulvæ virginalis secreta reseravit, sed immaculatum semen inviolabili vtero Spiritus sanctus se infudit.* Sic enim legendum, non vt est in vulgatis codicibus sine vocula se: fit enim allusio ad vocem angeli: *Spiritus sanctus superveniet in te,* &c. Obstare, fateor, quominus Ambrosium spectasse dicatur Pelagius, videntur immensæ laudes, quibus eum ornavit: sed ea certe fuit Pelagianorum indoles, vt nemini, quem contra- — Perstrictus forte a Pelagio Ambrosius. *Lib. 1. in Luc. cap. 2.* Etsi alias laudatus.

rium paterentur, convicium non fecerint, nominibus tamen modo tacitis, cum metuerent invidiam; modo expressis, cum impune id se posse opinarentur.]

Epistola ad Innocentium I. summum Pontificem.

Non minima parte cõtinetur in libro *de grat. Christ. c. 30. & seqq.*

INTEGRA non habetur, sed partem non minimam servavit Augustinus in libro *de gratia Christi*, unde excerpta est, additis tamen, ut epistolæ formam præferret, quibusdam vocibus, alio charactere distinctis.

ib. de grat. Christ. c. 30.

DUO sunt, *Papa beatissime*, de quibus homines nos infamare conantur: unum, quod negemus parvulis baptismi sacramentum, & absque redemptione Christi aliquibus regna cælorum promittamus: aliud, quod ita dicamus, posse hominem vitare peccatum, ut Dei excludamus auxilium; & intantum libero confidamus arbitrio, ut gratiæ repudiemus adjutorium.

Hæc presbyter Hieronymus, qui mihi tanquam æmulo invidet; *hæc alter juvenis ex Africa submissus ab inimicis; hæc Episcopi duo de suis sedibus merito in Galliis ejecti, objicere non cessant, quamvis in episcopali judicio sistere jussi sint*, & sancta synodus, nos communionis catholicæ esse, confessa sit.

Ibid. c. 18 & 19. lib. de pecc. orig.

Et vero nunquam ego, vel impium aliquem hæreticum audivi, qui hoc, quod proposui de parvulis, diceret. Quis enim ita evangelicæ lectionis ignarus est, qui hoc affirmare conetur, imo qui vel leviter dicere aut sentire etiam possit? Deinde quis tam impius, qui parvulos exortes regni cælorum esse velit, & non eos baptizari, & in Christo renasci putet, cum aperte dicat Christus: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei?* Quis ille tam impius est, qui cujuslibet ætatis parvulo interdicat communem humani generis redemptionem, & in perpetuam certamque vitam renasci nolit eum, qui natus sit ad incertam?

Joan. 3. v. 5.

Cap. 32.

Ecce igitur ad beatitudinem tuam epistola ista me purget, in qua pure atque simpliciter, ad peccandum & ad non peccandum integrum liberum arbitrium habere nos dicimus, quod in omnibus bonis operibus divino semper adjuvatur auxilio.

Conditum a Deo dicimus hominem ad imaginem & similitudinem suam, eique cum a Deo conderetur, ut laudabiliter vivere posset, datam *liberi arbitrii potestatem, id est, peccandi atque non peccandi possibilitatem*, quam liberi arbitrii potestatem dicimus, in omnibus esse generaliter, in Christianis, Judæis, atque gentilibus. In omnibus est *quidem* liberum arbitrium æqualiter per naturam, sed in solis Christianis juvatur a gratia. In illis nudum & inerme est conditionis bonum: in his vero, qui ad Christum pertinent, Christi munitur auxilio. Illi ideo judicandi atque damnandi sunt, quia cum habeant liberum arbitrium, per quod ad fidem venire possent, & Dei gratiam promereri, male utuntur libertate concessa: ii vero remunerandi sunt, quia bene libero utentes arbitrio, merentur Domini gratiam, & ejus mandata custodiunt.

Hæc fuit nostra constanter sententia, etiam priusquam persecutionem pateremur. Hanc si voluerint habere perspectam vel ipsi nostri inimici, legant libellum fidei nostræ, quem ad vestram beatitudinem mittimus, in quo & baptisma unum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus dicimus esse celebrandum: & liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus, nos semper Dei indigere auxilio.

Legant pariter epistolam, quam ad sanctum virum Paulinum episcopum, ante duodecim fere annos, scripsimus, quæ trecentis forte versibus nihil aliud quam Dei gratiam & auxilium confitetur, nosque nihil omnino boni facere posse sine Deo. Legant aliam ad sanctum Constantium episcopum, ubi breviter quidem, sed plane, libero hominis arbitrio Dei gratiam auxiliumque conjunximus.

Legant etiam, quam ad sacram Christi virginem Demetriadem in Oriente conscripsimus, & invenient nos ita hominis laudare naturam, ut Dei semper gratiæ addamus auxilium.

Legant etiam recens meum opusculum, quod pro libero nuper arbitrio edere compulsi sumus; & agnoscent, quam inique nos negatione gratiæ infamare gestierint, qui per totum pene ipsius textum operis, perfecte atque integre, & liberum arbitrium confitemur & gratiam.

De libero arbitrio libri quatuor.

OPERIS a Pelagio compositi de libero arbitrio meminerunt, apertissime. Pelagius ipse. *Legant etiam recens meum opusculum, quod pro libero nuper arbitrio edere compulsi sumus.* Et Augustinus. *In libris quos edidit pro libero arbitrio, quorum mentionem facit in epistola quam Romam misit*, &c. Minus aperte Hieronymus scribens ad Alipium & Augustinum; atque Julianus in opere postremo adversus Augustinum.

In epist. ad S. Innoc.

Lib. de grat. Christ. c. 41.

Epist. 24. qui August.

Op. imperf. l. 4. c. 72.

Libris quatuor opus totum constitisse tradit Augustinus. *Quatuor sunt libri operis hujus, & hos legi, & ex illis sumpsi, quæ tractanda, & discutienda proposui, & ut potui pertractavi antequam ad ejus has literas, quas Romam misit, veniremus, sed in his etiam quatuor libris*, &c.

Ex libro primo.

Lib. de grat. Christ. c. 18. HABEMUS autem possibilitatem vtriusque partis, a Deo insitam, velut quamdam, vt ita dicam, radicem fructiferam, atque fœcundam, quæ ex voluntate hominis diversa gignat, & pariat, & quæ possit, ad propriu culroris arbitrium, vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum.

Qui currit ad Deum, & a Deo se regi cupit, id est, voluntatem suam ex ejus voluntate suspendit, qui ei adhærendo *1. Cor. 6. v. 17.* jugiter, *vnus*, secundum Apostolum, *cum eo fit spiritus*, non hoc, nisi de arbitrii efficit libertate. Qua qui bene vtitur, ita se totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, vt cum Apostolo possit *Gal. 2. v. 20. Prov. 21. v. 1.* dicere: *Vivo autem, jam non ego, vivit autem in me Christus*; ponitque cor suum in manu Dei, vt illud, quo voluerit Deus, ipse declinet.

Lib. de pecc. orig. c. 13. Omne bonum aut malum, quo vel laudabiles, vel vituperabiles sumus, non nobiscum oritur, sed agitur a nobis: capaces enim vtriusque rei, non pleni nascimur, & vt sine virtute, ita & sine vitio procreamur: atque ante actionem propriæ voluntatis, id solum in homine est, quod Deus condidit.

Lib. de grat. Christ. c. 28. Cum autem tam forte, tamque firmum ad non peccandum, liberum in nobis habeamus arbitrium, quod generaliter naturæ humanæ creator inseruit, rursus pro ejus inæstimabili benignitate quotidiano ipsius munimur auxilio, vt *Ibid. c. 29.* quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam.

Ex libro tertio.

Ibid. c. 4. NOs sic tria ista distinguimus, & certum velut in ordinem digesta partimur. Primo loco posse statuimus, secundo velle, tertio esse. Posse in natura, velle in arbitrio, esse in affectu locamus. Primum illud, id est, posse, ad Deum proprie pertinet, qui illud creaturæ suæ contulit: duo vero reliqua, hoc est, velle & esse, ad hominem referenda sunt, quia de arbitrii fonte descendunt. Ergo in voluntate & opere bono laus hominis est, imo & hominis & Dei, qui ipsius voluntatis & operis possibilitatem dedit, quique ipsam possibilitatem gratiæ suæ adjuvat semper auxilio. Quod vero homo potest velle bonum atque perficere, solius Dei est: potest itaque illud vnum esse, etiamsi duo ista non fuerint, ista vero sine illo esse non possunt. Itaque liberum mihi est, nec voluntatem bonam habere, nec actionem, nullo autem modo possum non habere possibilitatem boni; inest mihi, etiamsi noluero; nec otium sui aliquando in hoc natura recipit. Quem vobis sensum exempla aliqua faciant clariorem. Quod possumus videre oculis, nostrum non est; quod vero bene aut male videmus, hoc nostrum est. Et vt generaliter vniversa complectar; quod possumus omne bonum facere, dicere, cogitare, illius est, qui hoc posse donavit, qui hoc posse adjuvat; quod vero bene, vel agimus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est, quia hæc omnia vertere etiam in malum possumus: vnde, quod propter calumniam vestram sæpe repetendum est, cum dicimus hominem posse esse sine peccato, & confessione possibilitatis acceptæ laudamus Deum, qui nobis hoc posse largitus est, nec est ibi vlla laudandi hominis occasio, vbi solius Dei causa tractatur. Non enim de velle, nec de esse, sed tantummodo de eo, quod potest esse, differitur.

Hic nos imperitissimi hominum putant *Cap. 7.* injuriam divinæ gratiæ facere; quia dicimus, eam sine voluntate nostra nequaquam in nobis perficere sanctitatem: quasi Deus gratiæ suæ aliquid imperaverit; & non illis quibus imperavit, etiam gratiæ suæ auxilium subministret, vt quod per liberum homines facere jubentur arbitrium, facilius possint implere per gratiam. Quam nos non, vt tu putas, in lege tantummodo, sed & in Dei esse adjutorio confitemur. Adjuvat enim nos Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat. Qui hæc dicit, gratiam tibi videtur negare? An & liberum Dei arbitrium, & Dei gratiam confitetur?

Hoc enim, quod tu de Apostolo intelligere cupis, omnes ecclesiastici viri in pec- *Ibid. c. 39.*
catoris, & sub lege adhuc positi asserunt eum dixisse persona, qui a nimia vitiorum consuetudine, velut quadam teneretur necessitate peccandi; & quamvis bonum appeteret voluntate, vsu tamen præcipitaretur in malum. In persona autem hominis vnius designat populum sub vetere adhuc lege peccantem, quem ab hoc consuetudinis malo dicit liberandum esse per Christum, qui credentibus sibi, primo omnia per baptismum peccata dimittit, deinde imitatione sui ad perfectam incitat sanctitatem, & vitiorum consuetudinem virtutum vincit exemplo.

Et quomodo stabit illud Apostoli: *Ibid. c. 10.*
Deus est enim, qui operatur in nobis & velle, & perficere? Operatur in nobis velle, quod

bonum eſt, velle quod ſanctum eſt, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium præſentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum revelatione ſapientiæ in deſiderium Dei torpentem ſuſcitat voluntatem: dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne, quod bonum eſt.

Cap. 43. Beatus Ambroſius Epiſcopus, in cujus præcipue libris Romana elucet fides, qui ſcriptorum inter Latinos flos quidam ſpecioſus enituit, cujus fidem, & puriſſimum in Scripturis ſenſum, ne inimicus quidem auſus eſt reprehendere.

AUCTOREM hujus quadripartiti operis eſſe Pelagium, nemo, qui Auguſtinum, quique Juliani verba mox afferenda legerit, inficias ire poteſt: Anniano tamen videri poteſt Auguſtinus aliquando tribuiſſe, cum ſcriberet Hieronymo, nec Auguſtino diſſenſit Hieronymus, cum reſcriberet

Epiſt. 14. apud Auguſt. in hæc verba: *Quod autem quæritis, utrum reſcripſerim contra libros Anniani pſeudodiaconi Celedenſis, qui copioſiſſime paſcitur, ut alienæ blaſphemiæ verba frivola ſubminiſtret: ſciatis me ipſos libros in ſchedulis miſſos a ſancto fratre Euſebio preſbytero ſuſcepiſſe, non ante multum temporis, & exinde vel ingruentibus morbis, vel dormitione ſanctæ & venerabilis filiæ noſtræ Euſtochii ita doluiſſe, ut propemodum contemnendos putarem. In eodem enim luto hæſitat, & exceptis verbis tinnulis, atque emendicatis, nihil aliud loquitur. Tamen multum egimus, ut dum epiſtolæ meæ reſpondere conatur, apertius ſe proderet, & blaſphemias ſuas omnibus patefaceret. Quidquid enim in illa miſerabili ſynodo Dioſpolitana dixiſſe ſe denegat, in hoc opere profitetur: nec grande eſt ineptiſſimis næniis reſpondere. Si autem Dominus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis reſpondebimus, non ut convincamus hæreſim jam emortuam, ſed ut imperitiam atque blaſphemiam ejus noſtris ſermonibus confutemus. Melius quidem hoc faceret ſanctitas veſtra, ne compellamur contra hæreticum noſtra laudare.*

Credibile enim eſt, ſi tamen non certum, uno eodemque opere, epiſtolæ ad Cteſiphontem, ſimul & dialogis tribus reſponſum eſſe, quod Pelagii ſenſu, Anniani ſtylo compoſitum, utrique merito tribui potuit. Id autem, re attentius perpenſa, probabilius reor, quam quod *diſſert. 1.* validis quidem, ſed non inſolubilibus argumentis, confeciſſe mihi viſus ſum.

Et primo quidem, reſpondiſſe Pelagium epiſtolæ, tradit Hieronymus verbis mox prolatis. Reſpondiſſe quoque Pelagium tribus dialogis manifeſte Julianus ait, cum Auguſtinum ita conveniret:

Lib. 4. op. imperf. c. 87. *Qua fiducia tu, cum Hieronymi ſcripta, quæ ſub nomine Attici & Critobuli mira, & ut talem virum decebat, venuſtate compoſuit, etiam quinti evangelii, quod a ſe tranſlatum dicit, teſtimonio nitatur oſtendere, Chriſtum non ſolum naturale, ſed etiam voluntarium habuiſſe peccatum, propter quod ſe cognoverit Joannis baptiſmate diluendum. De alio etiam teſtimonio Joannis evangeliſtæ flagitium ei aſſuit falſitatis: de quo opere tu in illa epiſtola, quam Alexandriam deſtinaſti, ita gloriaris, ut dicas, Pelagium ſcripturarum ab eo oppreſſum molibus, arbitrium liberum vindicare non poſſe.* VERUM ILLI OPERI A CATHOLICO VIRO, QUI PULSATUS FUERAT, OBVIATUM EST. Quis enim catholicus iſte vir pulſatus in dialogis? quis ſcripturarum molibus ab Hieronymo oppreſſus, niſi Pelagius?

Deinde, libris quatuor *de libero arbitrio*, quorum auctor Pelagius, reſponſionem ad dialogos contineri, concluditur ex eo aperte, quod ait Julianus dialogis obviatum a Pelagio; nec Pelagius poſt dialogos editos, aliud quidquam ſcripſit, præter epiſtolas duas, aut tres, libellum fidei, & libros *de libero arbitrio*. Accedat quod celebris locus Apoſtoli *Rom. 7.* NON QUOD VOLO BONUM, &c. ab Hieronymo preſſus in dialogo 2. in libro 3. *de libero arbitrio*, magno molimine torquetur, ſi qua ratione ſolvi queat. Quid quod in eodem libro magnifice laudatur Ambroſius, fitque mentio INIMICI, a quo fides Ambroſii reprehendi non potuit; maligne vero id factum, ad invidiam Hieronymi, quem omnes fere norant Ambroſio minus æquum. Adde quod in dialogis quæſtio περὶ ἀναμαρτησίας non tantum de POSSE, ſed etiam de ESSE moveri, dicitur; quod dictum magna vi oppugnatur in libris. Accedat quod toti ſunt dialogi in exponenda infirmitate liberi arbitrii, toti contra libri in extollendis ejuſdem viribus, ut merito poſſit utrumque opus inſcribi DE LIBERO ARBITRIO, quemadmodum inſcriptos aliquando dialogos videre me memini: atque inde reor a Gelaſio Papa Hieronymum dictum eſſe, diſputaſſe de libero arbitrio.

Jam vero uno eodemque opere, & epiſtolæ ad Cteſiphontem, & dialogis tribus reſponſum eſſe, manifeſtum fit ex eo, quod dialogi aliud nihil omnino ſint, quam epiſtolæ, quod promiſerat Hieronymus, prolixior quædam, confirmatiorque expoſitio: quodque adverſus epiſtolam ſcriptum nihil feratur, niſi poſt ſynodum Palæſtinam, quo tempore conſtat eſſe conditos libros, de quibus ſermo eſt.

Denique rationes, quæ videbantur valere in contrarium, ſuam habent commodam, ſive ſolutionem; ſive potius concordiam cum poſterioribus iſtis cogitationibus. Nam ſi libri quatuor *de libero arbitrio* Pelagio ſimul & Anniano tribuantur, diſpari tamen de cauſa, unus idemque non erit Pelagius ac Annianus, quod volebat Iprenſis Epiſcopus: & ſcriptor tamen vere dicetur *copioſiſſime paſci, ut alienæ blaſphemiæ verba ſubminiſtret*, quod tradit Hieronymus: & auctor in eodem luto verſari videbitur, ac prius, quod & ait Hieronymus: & in his libris Pelagius profitebitur, quod in ſynodo damnaverat, quod oſtendit Auguſtinus: & noſtra loci Hieronymiani emendatio ſtabit: & quod res eſt, Auguſtinus, non tam reſpondit quatuor libris *de libero arbitrio*, quam ex iis decerpſit pauca, nec ſine laude Hieronymi, quæ ad rem ſuam facerent. Hæc cum certa ſint, aut admodum probabilia, oportet libros de libero arbitrio prius eſſe miſſos in Occidentem, quam in Oriente ederentur. Atque ita prius in Africam perveniſſe, inſcripto nomine Anniani, quam ex Occidente ad Hieronymum mitterentur. Relictos vero ſine reſponſione ab Hieronymo, propter ingraveſcentis ætatis moleſtias, & occupationes ſenem fere nonagenarium cum luctu obruentes.

CAPUT III.

Quæ scripserit Cælestius Pelagii discipulus, & Juliani magister.

ENNADIUS Cælestium inter ecclesiasticos scriptores numerat, propter opuscula tria ante hæresim edita. *Cælestius*, inquit, *antequam ad Pelagium concurreret, imo adhuc adolescens, scripsit ad parentes suos de monasterio epistolas, in modum libellorum, tres, omni Deum desideranti necessarias. Moralis siquidem in eis dictio, sui nihil ibi vitii postmodum prodidit; sed totum ad virtutis incitamentum tradit.* *Lib. de script. eccles. c. 44.*

Opusculorum ejusmodi nihil superest, nisi forte, vel sub alieno nomine legantur, quod reor; vel non differant a libro quodam capitulorum, de quo mox.

Postquam adhæsit Pelagio, scripsit primum adversus peccatum originale. Opus hoc, quod editum oportet circiter ann. 401. vel 402. Mercator, Vincentius Lirinensis, & auctor Prædestinati indicant; sed ipsius nihil superest, præterquam quod Pelagius suis expositionibus in epistolam ad Romanos inseruit, quodque Augustinus in libro 3. *de pecc. merit.* &c. Mercator in Commonitorio, & auctor Prædestinati retulerunt, & nos exhibuimus *cap. præcedent.* Ex eodem libro decerptas puto sententias sex, Cælestio primum in judicio Carthaginensi, Pelagio deinde in Diospolitano objectas, imo & septimam qua diceret, Ecclesiam hic esse sine macula & ruga; habent enim omnes magnam cum argumento libri cognationem; septima vero fortasse malignius quiddam continebat, quod Donatistarum Carthagine adhuc potentium societas ambiretur. Id perspexisse Augustinus videri potest, cum ait: *Objectum est Pelagio, quod diceret, Ecclesiam hic esse sine macula & ruga, unde etiam Donatistæ diuturnum nobiscum habuerunt in nostra collatione conflictum*, &c. Tum adhibet argumenta, quibus Donatistas convicerat. *Lib. de gest. Palæst. c. 12.*

Scripsit postea opus aliud multis capitulis distinctum, quo gratiam divinam videtur perinde ac priore peccatum originale, oppugnasse: inde decem ista decerpta sunt, quæ Pelagio objicerentur, tanquam ea discipulum magister docuisset.

Ex cap. 1. I. Quoniam plus facimus, quam in lege aut Evangelio jussum est.

Ex cap. 3. II. Gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege, ac doctrina.

Ex eodem cap. III. Dei gratiam secundum merita nostra dari, quasi si peccatoribus illam Deus det, videatur esse iniquus. Propterea & ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fierem, sive indignus: si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, quæ voluit nos adjuvare, & non potuit. Si gratia Dei est, quando vincimus peccata: ergo ipse est in culpa, quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos, aut non potuit, aut noluit.

Ex cap. 5. IV. Unumquemque hominem omnes virtutes habere posse & gratias.

V. Filios Dei non posse vocari, nisi omnimodo absque peccato fuerint effecti. *Ex cap. 6.*

VI. Oblivionem & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem. *Ex cap. 7.*

VII. Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque, aut facere aliquid, aut non facere. *Ex cap. 10.*

VIII. Ex eo quod ait Petrus, *divinæ nos esse consortes naturæ*, consequens esse, ut ita possit esse anima sine peccato, quemadmodum Deus: nam quomodo quispiam illius rei consortium suscepit, a cujus statu & virtute esse extraneus definitur? *Ex cap. 11.*

IX. Victoriam nostram, non ex Dei esse adjutorio, sed ex libero arbitrio, quoniam propria voluntate arma suscepimus: sicut e contrario nostrum est, quando vincimur, quoniam armari propria voluntate contempsimus. *Ex cap. 12.*

X. Quoniam pœnitentibus venia non datur secundum gratiam, & misericordiam Dei, sed secundum merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerunt misericordia. *Ex cap. 13.*

Ex eodem libro desumpsit, quæ habet Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem. *Unus discipulorum ejus, imo jam magister, & totius exercitus ductor, & contra Apostolum vas perditionis, per solæcismorum, & non, ut sui jactitant, syllogismorum spineta decurrens, sic philosophatur & disputat:* Si nihil ago absque Dei auxilio, & per singula opera, ejus est omne quod gessero: ergo non ego qui laboro, sed Dei in me coronabitur auxilium; frustraque dedit arbitrii libertatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit: destruitur enim voluntas, quæ alterius ope indiget. Sed liberum dedit arbitrium Deus, quod aliter liberum non erit, nisi fecero, quod voluero. Ac per hoc aut utor semel potestate, quæ mihi data est, ut liberum servetur arbitrium; aut si alterius ope indigeo, libertas arbitrii in me destruitur.

Et postea: *Audite, quæso, audite sacrilegum:* Si voluero curvare digitum, movere manum, sedere, stare, ambulare, discurrere, sputa jacere, duobus digitulis narium purgamenta decutere, relevare alvum, urinam digerere, semper mihi auxilium Dei necessarium erit.

Circa hæc omnia, sive quæ ex gestis Palæstinis, sive quæ ex epistola Hieronymi prolata sunt, operæ pretium est observare. Primo, quæ retulit Hieronymus, ea pertinere ad tertium capitulum, quo Cælestius negat, gratia alia ad singulos actus opus esse, quam quæ in libero arbitrio, vel in lege ac doctrina posita est. Deinde recte dictum vulgo Cælestium per syllogismorum spineta decurrere: in omnibus enim libris ratione scribendi syllogistica usus est. Quæ Pelagius deprompsit ex libro contra peccati traducem, mera sunt ratiocinia: *Si peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit, ergo Christi justitia non credentibus prodest;* & cætera alia consequentia septem. Liber definitionum, cui Augu-

stinus librum de perfectione justitiæ opposuit, constat sexdecim dumtaxat pressis argumentationibus, Scripturæque testimoniis contentiose prolatis. His autem in duobus operibus fuisse parem, atque eandem styli formam, ex eo intelligitur, quod Augustinus auctorem definitionum ex ingenio deprehendit, quod in hoc Cælestii libro inspexerit. Tertio, Cælestium de tota hæresi scripsisse libros, de peccato scilicet originali, de gratia, & de impeccantia, sed breves pressosque, ut factionem suam videatur quasi parricidalibus quibusdam pugionibus in sinum Ecclesiæ armasse. Quarto, librum hunc adversus gratiam editum esse, ante synodum Diospolitanam ann. 415. habitam: ante librum *de perfectione justitiæ*, scriptum forte ann. 410. ante epistulam Hieronymi ad Ctesiphontem missam ann. 413. imo ante judicium Carthaginense ann. 412. atque ipsam collationem cum Donatistis habitam ann. 411. delatus enim videtur a Pelagio in Orientem, ubi lectus ab Hieronymo. Editus ergo est, ut quam tardissime, quo tempore Cælestius cum Pelagio in Sicilia versabatur, id est, ab ann. 408. ad 411. Quinto, verum esse quod ait Augustinus, Pelagium timidius, atque obscurius, apertius Cælestium, audaciosque de sua hæresi scripsisse: quid enim tribus præfatis libris, aut manifestius, aut impudentius? Sexto, antequam ullum ecclesiasticum institueretur judicium, aut ipso etiam quinti sæculi initio, statum hunc hæresis Pelagianæ fuisse, ut ad tria capita revocaretur; utque vera gratia Christi agnosceretur quidem ab hæreticis, sed quæ daretur ex meritis, quæque homini non esset opus, sed utilis tantum.

Lib. de gest. Palæst. c. 14.

Septimo denique, Pelagium, cum ipsi objectum esset tertium Cælestii capitulum, respondisse. *Hæc utrum Celestii sint, ipsi viderint, qui dicunt Celestii esse: ego vero nunquam sic tenui, sed anathematizo, qui sic tenet.* Ad quæ verba Augustinus. *Ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem atque doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adjuvamur: quid ergo restat, nisi ut eam intelligat, quam dicit Apostolus subministratione Spiritus sancti.* &c. quibus verbis ostendit veram gratiam, de qua quæstio erat, videri agnitam a Pelagio. Quanquam in libro *de gratia Christi* mendacii Pelagium aut suspectum facit, aut etiam convincit; ait enim: *Cum*

Cap. 3.

Pelagius episcopalibus gestis, sine ulla recusatione damnaverit eos, qui dicunt, gratiam Dei & adjutorium nostrum ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina, putabamus hac de re omnes tergiversationes esse consumptas: damnaverit etiam eos, qui docent gratiam Dei secundum merita nostra dari: tamen in libris, quos edidit pro libero arbitrio, nihil aliud sentire monstratur, quam id quod damnasse videbatur, &c.

Liber definitionum.

Lib. de perfect. justitiæ.

AD ea, quæ diximus in observationibus ad librum Augustini *de perfectione justitiæ*, id adjungemus. De hoc Cælestii opusculo scribit Augustinus ad Eutropium & Paulum Hispaniarum Episcopos. *Caritas vestra petivit, ut definitionibus, quæ dicuntur Cælestii esse, respondeam. Sic enim prænotata est eadem chartula, quam dedistis,* DEFINITIONES, UT DICITUR, CÆLESTII. *Quæ prænotatio credo, quod non illius, sed eorum sit, qui hoc attulerunt de Sicilia, ubi Cælestius non esse perhibetur. Ex illius hæc esse doctrina, vel etiam quorumdam sectatorum ejus, & nos possumus arbitrari. Nam neque istæ breves definitiones, vel potius ratiocinationes, ab illius abhorrent ingenio, quod in opere alio inspexi, cujus eum constat auctorem, & non frustra istos fratres, qui hæc attulerunt in Sicilia, existimo audisse, quod ipse docuerit ista, vel scripserit.*

Inde innotescit, quam epigraphem liber habuerit: unde venerit in Hispanias: a quibus in Africam ad Augustinum missus: qua ratione ab eodem Augustino agnitus esse Cælestii: & qua methodo refutatus, allatis scilicet singulis, ut erant in chartula, ratiocinationibus, & ad singulas subjunctis responsionibus. Argumentum manifestum est, cum totus sit de impeccantia. Dividitur tres in partes, integer sic se habet.

Definitiones Cælestii, seu ratiocinationes de impeccantia.

ANTE omnia interrogandus est, qui negat hominem sine peccato esse posse, quid sit quodcumque peccatum: quod vitari potest, an quod vitari non potest? Si quod vitari non potest, peccatum non est; si quod vitari potest, potest homo sine peccato esse, quod vitari potest. Nulla enim ratio, vel justitia saltem, patitur dici peccatum, quod vitari nullo modo potest. I.

Iterum quærendum est: Peccatum voluntatis, an necessitatis est? Si necessitatis est, peccatum non est; si voluntatis est, vitari potest. II.

Iterum quærendum est, quid sit peccatum. Naturale, an accidens? Si naturale, peccatum non est: si autem accidens est, & recedere potest; & quod recedere potest, vitari potest; & quod vitari potest, potest homo sine eo esse. III.

Iterum quærendum est: Quid est peccatum? Actus, an res? Si res est, necesse est, ut auctorem habeat; & si auctorem habere dicitur, jam alter præter Deum rei alicujus auctor induci videbitur. At si hoc dici impium est, necesse est, peccatum omne actum esse, non rem. Si igitur actus est, imo quia vere actus est, vitari potest. IV.

Iterum quærendum est, utrum ne debeat homo sine peccato esse. Procul dubio debet: si debet, potest; si non potest, ergo nec debet. Et si non debet homo esse sine peccato, debet ergo cum peccato esse, & jam peccatum non erit, si illud deberi constiterit. Aut si hoc etiam dici absurdum est, confiteri necesse est, debere hominem sine peccato esse; at constat eum non aliud debere, quam potest. V.

Iterum quærendum est, utrum præceptum sit homini sine peccato esse? Aut enim non potest, & præceptum non est; aut quia præceptum est, potest. Nam cur preciperetur, quod fieri omnino non posset? VI.

Iterum

VII. Iterum quærendum est, an velit Deus hominem sine peccato esse. Procul dubio vult, & procul dubio potest. Quis enim tam demens est, vt vel dubitet fieri posse, quod Deum velle non dubitat?

VIII. Iterum quærendum est: Quomodo vult Deus hominem esse, cum peccato, an sine peccato? Procul dubio non vult esse cum peccato. Quanta enim impietas, ac blasphemia sit, cogitandum est, vt dicatur hominem posse esse cum peccato, quod Deus non vult; & negetur posse esse sine peccato, quod Deus vult: quasi aliquem ad hoc Deus creaverit, vt possit esse quod nolit, & non possit esse quod velit, & vt contra suam magis, quam vt secundum suam existeret voluntatem.

IX. Iterum quærendum est: Per quid efficitur homo cum peccato, per naturæ necessitatem, an per arbitrii libertatem? Si per naturæ necessitatem, culpa caret; si per arbitrii libertatem, quærendum est, a quo ipsam arbitrii libertatem acceperit. Procul dubio a Deo. Deus autem quod dedit, certe bonum esse negari omnino non potest. Qua igitur ratione bonum probatur, si magis ad malum, quam ad bonum pronum est? Magis autem ad malum, quam ad bonum pronum est, si homo per illud potest esse cum peccato, & non potest esse sine peccato.

X. Si Deus bonum hominem fecit, & præterquam illum bonum fecit, bonum ei insuper vt faceret, imperavit: quam impium, vt confiteamur hominem malum esse, quod nec factus est, nec ei præceptum est; & negemus, eum bonum posse esse, quod factus est, & quod ei, vt faceret, imperatum est.

XI. Iterum quærendum est: Quot modis constat omne peccatum? Duobus, nisi fallor, si aut illa fiant quæ prohibentur, aut illa non fiant, quæ jubentur. Tam certe omnia illa, quæ prohibita sunt, vitari possunt, quam quæ præcepta sunt, perfici. Nam frustra, aut prohiberetur, aut juberetur, quod vel caveri, vel impleri non possit. Et quomodo negabimus posse esse hominem sine peccato, cum confiteri necesse sit, eum tam omnia illa, quæ vetantur, posse cavere, quam quæ imperantur, efficere?

XII. Iterum quærendum est: Quomodo non potest homo sine peccato esse, voluntate an natura? Si natura, peccatum non est; si voluntate, perfacile potest voluntas voluntate mutari.

XIII. Iterum autem quærendum est: Si non potest homo sine peccato esse, cujus culpa est, ipsiusne hominis, an cujuslibet alterius? Si ipsius hominis, quomodo culpa hominis est? si hoc non est, quod esse non potest.

XIV. Iterum quærendum est: Si natura hominis bona est, quod nullus negare, nisi Marcion, aut Manichæus, audebit, quomodo igitur bona est, si malo ei carere non est possibile? omne enim peccatum malum esse quis dubitet?

XV. Et hoc dicendum est: Certe justus est Deus, negari enim non potest; imputat autem Deus homini omne peccatum. Et hoc quoque confitendum puto, quia neque peccatum est, quidquid non imputabitur in peccatum; & si est aliquod peccatum, quod vitari non possit, quomodo justus Deus dicitur, si imputare cuiquam creditur, quod vitari non possit?

XVI. Quod si quis dixerit: Da mihi hominem sine peccato; respondendum: Do tibi qui esse possit. Si pergat interrogare: Quis ille est? respondendum: Ipse tu. Quod si dixerit: Ego esse non possum; respondendum est: Cujus culpa est? Quod si dixerit: Mea; dicendum est: Et quomodo tua est, si ipse sine peccato esse non potes? Quod si pergat dicere: Tu ipse sine peccato es, qui dicis hominem sine peccato esse posse? respondendum, quod non sim sine peccato, cujus culpa est? Quod si dixerit: Tua est; respondendum est: Quomodo mea, si esse non possum?

Testimonia, quibus probatur, preceptum esse homini, vt absque peccato sit.

IN Deuteronomio: *Tu autem perfectus eris coram Domino Deo tuo.* Item illic: *Et non erit inconsummatus in filiis Israel.* Deut. 18. v. 13.

Item Salvator in Evangelio: *Estote perfecti, quia Pater vester, qui in cælis est, perfectus est.* Matth. 5. v. 48.

Item Apostolus ad Corinthios secunda: *De cætero, fratres, gaudete, perfecti estote.* 2. Cor. 13. v. 11.

Item ad Colossenses: *Corripientes omnem hominem, & docentes in omni sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo.* Coloss. 1. v. 28.

Item ad Philippenses: *Omnia facite sine murmuratione & hæsitatione, vt sitis irreprehensibiles & simplices, sicut filii Dei immaculati.* Philip. 2. v. 14. & 15.

Item ad Ephesios: *Benedictus Deus & Pater Domini nostri* JESU CHRISTI, *qui benedixit nos in omni benedictione spiritali in cælestibus in* CHRISTO JESU, *sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu ejus.* Ephes. 1. v. 3. & 4.

Item ad Colossenses: *Et vos cum essetis aliquando alienati & inimici sensu in operibus malis; nunc autem reconciliati in corpore carnis ejus, per mortem ejus, exhibete vos* Coloss. 1. v. 21. & 22.

sanctos & immaculatos & irreprehensibiles.

Ephes. 5. v. 27. Item ad Ephesios : *Ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ut sit sancta & immaculata.*

1. Cor. 15. v. 34. Item ad Corinthios prima : *Sobrii estote & justi, & nolite peccare.*

1. Petr. 1. v. 13. Et in epistola sancti Petri : *Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii, perfecti, sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ concupiscentiis, sed secundum eum, qui vocavit vos, sanctum, ut ipsi sancti in omni conversatione sitis, quia*
Levit. 11. v. 46. *scriptum est :* Sancti eritis, quia ego sanctus sum.

Psal. 14. v. 1. & 2. Unde & beatus David dicit : *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescit in monte sancto tuo? qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam.* Et ali-
Psal. 17. v. 24. bi : *Et ero immaculatus cum eo.* Et alibi :
Psalm. 118. v. 1. *Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini.*

Prov. 12. Item apud Salomonem : *Diligit Dominus sancta corda; accepti sunt autem illi omnes immaculati.*

Testimonia Scripturarum, quæ e diverso ponenda sunt iis, qui arbitrii libertatem, vel non peccandi possibilitatem, imperite existimant, se Scripturarum auctoritate posse destruere.

OBJICERE solent, quod sanctus Job
Job 26. juxta LXX. dixerit : *Quis mundus est a peccato? Nec infans, cujus est unius diei vita super terram.*
Job 14. juxta LXX. Opponendum quod Job dixerit : *Injustus enim vir & sine querela, factus sum in*
Job 13. juxta LXX. *derisum.* & : *Ecce ipse proximus sum judicio*
Ibid. c. 23. v. 11. *meo, & scio quia justus inveniar.* & : *Vias enim ejus custodivi, & non declinavi a man-*
Cap. 29. v. 14. *datis ejus, neque discedam.* & : *Justitia vestitus eram, & circumdedi mihi judicium sicut*
Cap. 27. v. 6. *chlamydem.* & : *Non enim reprehendit me cor meum in omni vita mea, & nihil iniquum erat in operibus meis, sed munda oratio mea.*

Psal. 115. v. 2. Iterum proponere solent : *Omnis homo mendax.* Quibus respondendum est, quod
Num. 23. juxta LXX. in Numeri libro scriptum est : *Homo verax.*
Job 1. v. 1. Et de sancto Job legitur ita : *Erat vir habitans in regione Ausitide, nomine Job, verax, sine crimine, justus, Dei cultor, abstinens se ab omni re mala.* Item apud ipsum Job : *Et miraculum tenuit veracis hominis.* Item apud
Eccli. 15. v. 8. Salomonem de sapientia : *Viri mendaces non erunt illius memores; viri autem veraces*
Apoc. 14. v. 5. *invenientur in ea.* Item in Apocalypsi : *Et in ore ipsorum non est inventum mendacium, sine macula enim sunt.*

Psal. 13. v. 3. Iterum istud proponunt : *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.* Quibus respondendum est, quod ait sanctus Da-
vid : *Spera in Domino, & fac bonitatem.* Et Psal. 36. v. 3.
sanctus Tobias : *Noli timere, fili, pauperem* Tob. 4. v. 23.
vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bona.

Item dicunt, quod Salvator ait : *Quid* Luc. 18. v. 19.
me dicitis bonum? Nemo bonus, nisi solus Deus. Respondendum, quod idem Dominus ali-
bi ait : *Bonus homo de bono thesauro cordis* Matth. 12. v. 35.
sui profert bona. Et iterum : *Qui solem suum* Ibid. 5. v. 45.
oriri facit super bonos & malos. Et alibi
scriptum : *Bona bonis creata sunt ab ini-* Eccli. 39. v. 30.
tio. Et iterum : *Qui sunt boni, erunt ha-* Prov. 2. v. 21.
bitatores terræ.

Item dicunt : *Quis gloriabitur castum se* Prov. 20. v. 9.
habere cor? Respondendum, quod Salvator ait in Evangelio : *Beati mundo corde,* Matth. 5. v. 8.
quoniam ipsi Deum videbunt. Et quod David dicit : *Quis ascendet in montem Domini,* Psal. 23. v. 3.
aut quis stabit in loco sancto ejus? Innocens manibus & mundo corde. Et alibi : *Benefac,* Psal. 124. v. 4.
Domine, bonis & rectis corde. Item apud Salomonem : *Bona est substantia, cui peccatum* Eccli. 13. v. 30.
non est in conscientia. Item illic : *Averte te* Ibid. 38. v. 10.
a delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Item in epistola Joannis : *Si cor nostrum nos non reprehendat, fi-* 1. Joan. 3. v. 20. & 21.
duciam habemus ad Deum, & quæcumque petierimus, accipiemus ab eo.

Item dicere solent : *Quia non est homo* Eccl. 7. v. 21.
justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet. Respondendum, quia Dominus
de sancto Job ait : *Numquid considerasti ser-* Job 1. v. 8.
vum meum Job? Non enim est ei similis quisquam in terris homo sine querela, verus Dei cultor, abstinens se ab omni opere malo.

Item dicunt : *Quia non justificabitur in* Psal. 142. v. 2.
conspectu tuo omnis vivens. Quibus respondendum est, quod de sancto Zacharia
Evangelista testatur dicens : *Erant autem* Luc. 1. v. 6.
Zacharias & Elizabeth uxor ejus, justi ambo in conspectu Domini, & in omnibus mandatis incedentes, & justificationibus Domini sine querela. Et beatus Apostolus ait : *Ut simus* Ephes. 1. v. 4.
sancti, & immaculati in conspectu ejus.

Item dicunt : *Si dixerimus, quia peccatum* 1. Joan. 1.
non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Respondendum est, quod idem sanctus Joannes in eadem epistola
dicit : *Hoc autem dico, fratres, ut non pecce-* 1. Joan. 3. v. 9.
tis. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quia semen ipsius in eo manet, &
non potest peccare. Item illic : *Qui natus est* Ibid. 5. v. 18.
ex Deo, non peccat, quia generatio Dei conservat eum, & malignus non tanget eum. Item illic, ubi de Salvatore ait : *Quoniam ille apparuit, ut peccata tolleret. Omnis qui in eo manet, non peccat. Omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum.* Item illic : *Ca-*

Ibid.3.v.2.&3. *rissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, quod erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est; & omnis qui habet spem hanc in eum, sanctificat se, sicuti & ipse sanctus est.*

Rom. 9. v. 16. Item dicunt: *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Quibus respondendum est, quod idem Apostolus alibi
1. Cor. 7. v. 36. de quodam ait: *Quod vult faciat.* Item
Philem. v. 13. & 14. ad Philemonem de Onesimo: *Quem ego volueram apud me detinere, vt pro te mihi ministraret; sed sine consilio tuo nihil volui facere, vt non quasi ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium.* Item in Deutero-
Deut. 30. v. 15. nomio: *Vitam & mortem dedit ante faciem tuam, bonum & malum, elige vitam, vt vi-*
Eccl. 15. v. 14. *vas.* Item apud Salomonem: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit eum in manu consilii sui: adjecit ei præcepta & mandata; si voles, præcepta servabunt te, & in posterum fidem placitam facere. Apposui tibi aquam & ignem, ad quodvis porrige manum tuam. Ante hominem bonum & malum, vita & mors, paupertas & honestas a Domino Deo sunt.*

Item apud Isaiam: *Et si volueritis, & audieritis, quæ bona sunt terræ, manducabitis;* Isai. 1. v. 19.
si autem nolueritis, nec obaudieritis me, gladius vos comedet. Os enim Domini locutum est.

Ad extremum, si quis dixerit: Potest fieri vt homo vel verbo non peccet? Respondendum est: Si vult Deus, potest; vult enim Deus, ergo potest.

Item si quis dixerit: Fieri potest, vt homo in cogitatione non delinquat? Respondendum est: Si vult Deus, potest; vult enim Deus, ergo potest.

Libellus fidei oblatus Zosimo summo Pontifici.

DE hac confessione Cælestii dictum est abunde dissertatione præcedente, addendum nihil occurrit.

Epistola ad clericos Romanos.

DICTUM quoque de ipsa ibidem satis.

CAPUT IV.

Quæ scripserit Julianus Eclanensis Episcopus.

DE libris Juliani ita Gennadius. *Julianus Episcopus vir acris ingenii, in divinis scripturis doctus, Græca & Latina lingua scholasticus, priusquam impietatem Pelagii in se aperiret, clarus in doctoribus Ecclesiæ fuit: postea vero hæresim Pelagii defendere visus, scripsit adversum Augustinum impugnatorem illius, libros quatuor; & iterum libros octo. Est etiam liber altercationis amborum partes suas defendentium.*

In eo facile assentior Gennadio, quod Julianum dicit virum acris ingenii, in sacris scripturis doctum, & vtriusque linguæ peritum: nam acrimoniam ingenii opera, peritiam vtriusque linguæ versio fidei Rufini Syri, & alia, tractandæ Scripturæ, aut torquendæ potius vim opus postremum ostendit. Non perinde assentior in eo, quod subjungit, Julianum clarum extitisse in doctoribus Ecclesiæ, si doctoris nomine scriptorem intelligat. Nam qua ratione fugissent clari scriptoris opera diligentiam ac pene curiositatem, sive Augustini, sive Mercatoris? Quod si doctorem dicat, more illius sæculi, eum qui populum in Ecclesia docebat, non repugnabo vehementer, cum nonnulla sint apud Augustinum vestigia, quæ in hanc sententiam ducant. De libris adversus Augustinum nemo dissentit Gennadio, nisi quod altercatio amborum ab opere postremo distingui non debuit, si forte, quod opinor, indicare non voluerit, opus postremum, suis temporibus, aliquando per se solum habitum fuisse, aliquando subjunctis Augustini ad aliquot libros responsionibus.

Rufini presbyteri Palæstinæ provinciæ liber de fide, translatus de Græco in Latinum sermonem.

JULIANUM hujus libri esse interpretem, ostendimus non obscure dissertatione quinta, ostendimus & quo fine, quove tempore id totum operæ præstitum sit. Consulendus locus, simulque observandum, non sine causa Gennadium scripsisse verba hæc: PRIUSQUAM HÆRESIM PELAGII IN SE APERIRAT. Indicavit enim Julianum, antequam hæresis Pelagii palam proderetur, eam in alio aperuisse, in Rufino scilicet, cujus confessionem Latinis legendam præbuisset. Hinc vero colliguntur duo: alterum, versionem ejusmodi edidisse Julianum, cum adhuc admodum juvenis foret: alterum, a Pelagianis eam erroris partem, quæ peccatum originale spectat, traditam fuisse primum, quasi Orientalium fidem; imo tertium quoddam conjecto, Julianum Pelagii exhortationibus e vita conjugali ad arctiorem conversum esse, indeque, Memorio Juliani patre scribente, Augustinum de Pelagii laudibus rescivisse, quæ postmodum in libris suis retulit.

Epistola prima ad Zosimum summum Pontificem.

DE ipsa diximus satis superque, tum in notis ad caput 6. & 9. *Subnotationum*, tum & in fine dissertationis 1. vbi fragmenta colle-

gimus huc & illuc sparsa apud Mercatorem, qui solus mentionem fecit epistolæ, quam tamen pro sua Julianus agnoscit. Scripta vero est ann. 417. circiter autumnum; ostendit autem, quis tunc status hæresis extiterit, vt quæ contineretur propositionibus fere quinque, saltem, qua Cælestianam partem attineret.

Lib. 1. op. imperf. c. 17. Locus antea citatus.

Epistola, seu libellus fidei ad Zosimum summum Pontificem missus nomine octodecim Episcoporum.

HUjus libelli meminit Mercator, imo & Julianus, sed paulo obscurius. Ipsum auctori suo asseruimus dissertatione 5. integrumque edidimus cum notis, quibus nihil addendum occurrit: scriptum ostendimus ann. 417.

Epistola ad Rufum Thessalonicensem nomine octodecim Episcoporum.

DE hac ipsa diximus in dissertatione 5. vbi fragmenta libris tribus posterioribus Augustini ad Bonifacium sparsa, recollecta sunt in formam epistolæ. Scripta est eodem anno, quo priores duæ, aut forte consequentis initio. Suam agnovit Julianus: Augustinus libris tribus posterioribus ad Bonifacium refellit.

Libri quatuor ad Turbantium Episcopum, adversus librum primum Augustini de nuptiis & concupiscentia.

HORUM quatuor librorum historiam contexuimus, cum recenseretur liber secundus Augustini *de nuptiis & concupiscentia*: quare duo tantum observanda restant; alterum de fragmentis, quæ apud Augustinum extant; alterum de libris, vnde fragmenta extrahi debent: & de fragmentis quidem certum est, magna quædam ex primo libro, parva ex reliquis tribus inveniri. Primum enim confutavit Augustinus libro suo secundo *de nuptiis*, relatis verbatim, quæcumque continebat chartula, ex hoc ipso libro primo excerpta, & Valerio comiti oblata, atque per Alipium Augustino missa. qua ex chartula inscriptionem librorum novimus: CONTRA EOS, QUI NUPTIAS DAMNANT, AT FRUCTUS EARUM DIABOLO ASSIGNANT. Habentur autem in tribus Augustini operibus fragmenta hujus operis; in libro secundo *de nuptiis*, quo excerptorum chartula refellitur; in libris sex contra Julianum, quorum quatuor posteriores ita pugnant quatuor Juliani libris, vt non tantum libri libris, sed capita quoque capitibus respondeant; & in opere imperfecto, in quo pars, quæ Juliani, tota est in secundo Augustini libro *de nuptiis* impugnando. Abstinemus vero ab exhibendis, quæ curiose collegimus, partim quia occurrunt in libris, quos nemo non solet terere; partim ne appendix supra modum excrescat; partim etiam quod ad consequentem dissertationem parum, aut fere nihil conferant, cum ex primis tribus Pelagianæ sectæ propugnatoribus abunde suppetant, quæ ad quæstiones solvendas opus sint.

Libri octo ad Florum Beneventanum, vt videtur, Episcopum, adversus secundum librum Augustini de nuptiis & concupiscentia.

DE hoc opere diximus pluribus ad præfationem Marii Mercatoris in librum Subnotationum, vbi ostensum, quo nomine appellari debeat, contra Vignerii opinionem; quo tempore sit compositum, vbi, & cujus ope, quando lectum Mercatori, &c. Quinque priores libri, aut etiam sex integri habentur apud Augustinum in opere postremo, cui immortuus est. Ostendunt vero manifeste statum Cælestianæ hæresis ea tempestate; Cælestianæ, inquam: nam de gratia vix quidquam nisi obiter perstringitur.

Liber de amore, sive commentarius in Cantica Canticorum.

SOLUS Beda meminit istius operis, cujus duos facit libros, alterum *de amore*, alterum commentarium, si tamen vterque de amore non fuit, quem a fœdissima voluptate secernere Julianus niteretur, sacri libri exemplo. In priore libro Beda quinque, aut sex de innumeris arguit. *Lib. in Cantic.*

I. PER arbitrium liberæ voluntatis, posse nos bona facere quæ volumus, quamvis per auxilium gratiæ Dei facilius ea perficere queamus.

II. Clausa legis sacramenta solos intueri posse eos, quos oculatos, & eruditio reddidisset, & pietas.

III. Sanctum nobis ac generosum amorem, ab ipso lucis exordio, natura conciliante, insitum, & ad vltimam vsque senectutem, solis viribus animi innixum, sine vllo damno sui persistere vigoris.

IV. Amorem nostrum, sicut de corpore, quod sit perturbatus, & rapidus; ita de animo trahere, quod sit sublimis atque continuus.

V. Eundem amorem, quamdiu nihil de gentilitatis voluntate desiderat, quasi ad solius animi moveri arbitrium; & in actibus suis habere jocunditatem, vt perturbationis immunem, ita etiam libertate gaudentem.

VI. Adjutorium sancti Spiritus præcedentibus nostris studiis ac meritis dari, atque ad hoc dari, vt genus humanum arctius diligamus. *Sic enim aiebat:* Cum igitur sapientis animus, qui voluptatem subjicit dignitati amoris, & incitat & ordinat appetitum, nunquam fines transit officii; sed ad eam magnitudinem atque pulcritudinem studiis procedit, ac meritis, vt generosum ejus ignem gratia sancti Spiritus incipiat ventilare: tunc fit illa caritas, quæ non propinquos solum, aut cives, sed ipsum genus humanum gremio suo conatur amplecti.

In posteriore libro.

Inducit loquentem defensorem peccati originalis. Cantic. 1. AD hæc verba: *Meliora sunt vbera tua vino.* asserebat namque, opiniones nostras ad hos prorsus spumantium æstus errorum ducere, vt calumniam verteremus in ipsum auctorem, & elevandi reatus gratia, quem crimina nimirum voluntatis iourebant, ipsam naturam corporis subdebamus infamiæ, incapaces bonitatis, & plenos iniquitatis in lucem istam nos venire jurando. Denique nullum fere ad justitiam, quid dico ratione, sed ne sacræ quidem legis institutione, perduci. Deprecabat namqoe hæc opinio naturam carnis & sanguinis. Sed postquam salutare mysterium, Dei & hominum mediator arripuit, vt consummatissimæ virtutis daturus exemplum, naturam hominis mortalis assumeret, ostendit omnia crimina morum fuisse, non seminum: denique voluntatibus ad meliora conversis, non solum legis, sed etiam evangelica præcepta posse compleri. De ipsius namque susceptione carnis, motum peccata damnavit: non naturam videlicet carnis, sed opera commutando, vt justificatio legis, sub exemplo ipsius, completetur in nobis.

Ad hæc verba: *Collum tuum sicut monilia.* Cum pulcra per naturam cervix gemmarum insignitur ornatu, felicitatem procul dubio auget industria: & quasi se digna conveniunt, honor videlicet monilium, & cervicum venustas; sic ergo & in te, cujus generositatem doctrina componit, vt virtutes, quas natura inchoat, disciplina consummet.

Cantic. 8. Ad hæc item verba: *Apprehendam te, & inducam in domum matris meæ; ibi me docebis.* Jam in ipsa infantia, mul... quæ discere debeamus, ostendit. Primo, ipsum esse opificem vniversorum ex masculi & feminæ conjunctione nascentium, qui sibi sine ministerio viri corpus ex virgine fabricasset. Deinde nullum peccatum esse homini congenitum, quandoquidem ille, & carnis veritate circumdatus, & maculæ immunis exstiterit. Postremo originem nostram non posse, nisi impie, diaboli operibus ascribi, quæ Deo vero non solum conditore, sed etiam habitatore congaudeat.

OBSERVA Julianum elaborasse hoc opus occasione sui, vt ait Beda, duelli cum Augustino, id est, vt interpretor, post absolutum primum opus quatuor librorum, imo & posterius: observa enim, videri totam hanc elucubrationem factam, imitatione Theodori Mopsuesteni, qui amatorie scripsit in Cantica, quod docent quintæ synodi excerpta.

Liber de constantia bono contra perfidiam Manichæi.

HÆc est constantia, quæ maxime asserit arbitrii potestatem ac bonum, iisque naturæ, & humani animi morus liberos, dum ostendit, omne mentis bonum voluntarium, nec vlli vnquam casui obnoxium.

Et paulo post: Ipsa enim armat ingenium cujusque, & accendit animum, dum illum libertatis suæ semper admonet, dumque omnes ab eo repellit metus.

Et post multa: Etenim, si, vt præclare a doctissimis atque orthodoxis disputatum est, nemini vere vnquam noceri, nisi a seipso, potest, nec est prorsus aliquid, quo quisquam invitus fiat miser; quid tandem virtus timebit, nisi defectum sui, quo homini in æternum nocetur? Divinæ enim gratiæ est juvare & firmare constantiam, quæ cæteras possit custodire virtutes, & contra omnia, quæ resistunt, defendere vitia.

Et circa finem: Scandalum Manichæo est, eo quod commentitium Deum abnegantes, Dominum nostrum, qui est verus, veremur offendere: quia naturam bonam, quia liberum hominis asserimus arbitrium.

MEMINIT solus Beda libri istius, quem ostendimus alias, scriptum fuisse post Juliani expulsionem e sua sede.

CAPUT V.

Quæ scripserit Annianus Celedensis diaconus, Pelagii amanuensis.

VIx quidquam addi potest ad ea, quæ in dissertatione I. dicta sunt de Anniano, Pelagii armigero, vt loquitur Orosius. Scripsit omnia Pelagii, præter expositiones breves; scripsit & suo nomine duas epistolas, quas homiliis Chrysostomi, a se versis in Latinum sermonem, præposuit.

Epistola præfixa homiliis in Matthæum.

Domino vere sancto, & beatissimo Orontio Episcopo, Annianus.

PIISSIMI patris affectum, & sapientissimi artem magistri, in me pariter exerces: quem inter has, quas pro fidei vobiscum amore perpetimur, tentatio-

num procellas, & a mœrore simul & a torpore subducis, animumque anxietate marcentem ad studium Scripturarum remittis. Jubes enim, beatissime, vt commentarium sancti Joannis Constantinopolitani Episcopi, quem in Matthæo Evangelista nonaginta & vno libro explicuit, in Latinam linguam, quo possim sermone, transfundam. Quod vtinam tam a nobis commode fieri possit, quam a te & opportune & vtiliter imperatur. Quid enim vel ad prudentiam eruditius, vel ad exercitationem ignitius, vel ad dogma purgatius, nostrorum auribus offeratur, quam præclara hæc tam insignis animi ingeniique monumenta? Et hoc maxime tempore, quo, per occasionem quarumdam nimis difficilium quæstionum, ædificationi morum atque ecclesiasticæ disciplinæ satis insolenter obstrepitur: pro qua certe beatus Joannes, cum in aliis operibus, tum in hoc quoque, tantus fere, tamque alacer assurgit, vt Evangelistæ dicta interpretando, pro evangelica perfectione nobiscum pugnare videatur. Quid enim ille magis hominibus inculcat, quam naturæ suæ nobilitatem, quæ adversus Manichæi rabiem omnium recta sapientium consensu concentuque laudatur? Laudatur autem, vel in admirabilis gloriam conditoris, vel ob concitanda studia virtutis, vel ad castiganda vitia voluptatis. Quid, inquam, pressius ille commendat, quam ingenitæ nobis a Deo libertatis decus, cujus confessio præcipuum inter nos gentilesque discrimen est, qui hominem ad imaginem Dei conditum tam infeliciter fati violentia, & peccandi putant necessitate devinctum, vt his etiam pecoribus invidere cogatur? Quid ille, adversus eosdem magistros, potius insinuat, quam Dei esse possibilia mandata, & hominem totius, vel quæ jubetur, vel quæ suadetur a Deo, capacem esse virtutis? Quo quidem solo, & iniquitas ab imperante propellitur, & prævaricanti reatus efficitur. Jam vero iste, eruditorum decus, cum de Dei gratia disserit, quanta illam vbertate, quanta etiam cautione concelebrat! Non enim est in alterutro, aut incautus aut nimius, sed in vtroque moderatus. Sic liberas ostendit hominum voluntates, vt ad Dei tamen mandata facienda divinæ gratiæ necessarium vbique fateatur auxilium: sic continuum divinæ gratiæ auxilium commendat, vt nec studia voluntatis interimat. Cum autem in cunctis fere doctrinæ partibus, tum præcipue in exhortatione morali, atque in omnibus ecclesiasticæ regulis disciplinæ, ita nostrorum concinit per vniversa sententiis, vt eos pene, quos nunquam vidit omnino, ad omnem Scripturarum intelligentiam informasse credatur. Quanto enim exhortandi, id est, emendandi, vel etiam exornandi homines amore teneatur, hoc præcipue opere declarat: in quo cum susceperit commendatoris officium, certam vniuscujusque libri partem expositione complens, reliqua amica sibi, & quam perfectissima potest, exhortatione, producit. In ipsis quoque expositionum locis, quæ quidem plena sunt acuminis, ponderis, consequentiæ, eruditionis, medullæ, nihil magis intendit aliud, quam ne, vel exigua, moralitatis puncta prætereat, quasi qui omnino pene solus consilium divinæ legis inspexerit; quæ, cum innumeris sit intexta causis, ad vnum tamen finem omnia reducit, vt scilicet homines, quibus data est, ad amorem Dei, studiumque virtutis accendat. Quod vero istud non ad ostentationem quamdam faciat, & fœtentem illam gloriæ vanitatem, cum tota & doctrinæ illius, & morum, qui etiam in scriptis ejus relucent, continentia, tum etiam vitæ finis ipse testatur. Nempe omni ille sermone, non solummodo emendat, sed etiam armat, auditoris animum. Nempe tota ejus & principalis intentio est, non tam privatam istam, & inter prosperorum opaca latitantem honestatem docere, quam illam quotidie tanquam in acie dimicantem, & quæ absque vllo dispendio sui, tribulationum, & cædatur imbribus, & vratur ardoribus, instituere virtutem. Hanc ipsam ita ille insignis Ecclesiæ magister, & verus Christi discipulus implevit, vt illa omnia, quæ de asserenda etiam per mortem virtute disseruit, non tam aliis, quam sibi omnino soli inculcasse videatur. Denique vitam illam omni ab adolescentia sanctitate fulgentem, & in sacerdotio mille insignibus perfectionis ornatam, etiam passionibus pro justitiæ amore decoravit. Quod certe alicui, Ecclesiis in pace degentibus, provenire, ingentis animi proculque ab omni hominum gloria remotæ mentis, raræque omnino virtutis est. Quod autem in septimo istius libro operis indicatur, adhuc Antiochiæ presbyter hæc, quibus illam tunc Ecclesiam ædificabat, scripta composuit. Ex quo magis magisque perspicitur, illum non temeritate quadam, aut dissonante a suis moribus libertate, in regali postea vrbe pontificatum tenentem, nota illa & maxima adversum se commovisse certamina; sed ita se instituisse semper, tamque constanter, atque fimiter, contra omnes iniquorum catervas, pro veritatis ac justitiæ parte jurasse, vt quamlibet adversus eum, vel sacerdotum nomina, vel regum arma concurrerent, depellere quidem illum sacer-

dotali possent throno, nunquam tamen depellere possent veritate. Optimam itaque meditationem in occasione rebus exequens, maluit Pontificis honorem confessoris dignitate cumulare, quam adulatoris fœditate corrumpere. Jam vero illud quasi peculiare quoddam custodit, ac proprium, vnde a te præcipue pro similitudine studii possit adamari, quod scilicet semper solicitus, semper vigilans, semper noxiæ securitatis, vel potius mortiferi stuporis inimicus, vbique vtilitatem compunctionis, compunctus ipse commendat. Quocirca forsitan ejus oratio nusquam fere in pompam elevatur dicentis; sed tota ad vtilitatem aptatur audientis. Est enim stylus ipse, quod quidem in suo opere magis animadverti potest, Ecclesiæ auribus accommodatissimus, priscum illud, sed eruditum dicendi genus exprimens; medius, æqualis, maturus, pudicus; alienus omni ab incuriæ culpa, pompaque luxuriæ; non squallidus quidem, nec tamen floridus; non impolitus, sed neque nimia subtilitate limatus; non asperitate horridus, nec tamen amœnitate lascivus; maximam vbique copiam, admirabilemque indicans facultatem, nusquam tamen ambitionem loquendi: eo fit vt illum magis simplex lector intelligat, & laudet disertus. Certe quod ab aliis quoque plurimis audire potuisti, omnes jam ecclesiasticæ Græcorum bibliothecæ, post tam varias veterum scriptorum, splendidasque divitias, post tot insignium magistrorum tam clara lumina, hujus præcipue voluminibus ornantur. Denique & sancti Basilii admirabilem illam curam loquendi, & Antiochi plausibilem pompam, & sublimem illum Gregorii cothurnum, facile intelligas hac Joannis medietate superata. Ita enim stylum suum inviolata, vt diximus, facultate regnantem, Scripturarum vbique & sapore imbuit, & tingit colore, vt illi quidem de apparatu eloquii remittere, iste vero de majestate Scripturarum coruscare videatur. Solæ ab eo forsitan adolescentulorum minus blande mulceantur aures, quibus in ludo positis literarum non tam placent solida quam picta, quique pulcra potius quam vtilia sectantur, nec tam agentia diligunt quam sonantia, magisque gaudent florum amœnitate conspergi, quam frugum vbertate nutriri. Hunc igitur si satis minorem se in Latino apparere feci, non tam mihi, domine venerabilis, quam tibi imputare debes, qui me ad eum transferendum tanto & auctoritatis imperio, & blandimento caritatis hortatus es, vt illi aliquid, imo vero plurimum, de honore dumtaxat styli auferre mallem, quam crimen in te diutius recusando committere. Sane pro qualicumque hac mea opera, amplissimum orationem tuarum munus reposco, quo scilicet nos, vt exemplo, ita etiam precibus tuis juves, vt aliquid de illius viri virtute possimus imitari. Memor nostri esto semper in Christo, domine merito beatissime.

Epistola præfixa homiliis de laudibus Pauli.

Domino sancto Evangelo presbytero Annianus salutem.

RECENTI experimento didici, quam sint vtilia obsequentibus imperia bonorum, qui rectiore quadam ingredientes benignitatis via, beneficia deferunt sub specie jussionis. Quid enim mihi jucundius, quid fructuosius imperare potuisti, quam vt ex beati viri Joannis operibus in nostram linguam aliqua transferrem, id est, septem libellos ejus, quos super Apostoli Pauli laudibus in Ecclesia aliquando disseruit? in quo mihi etsi in sermone peregrino admodum rudi, plus evenit tamen voluptatis & commodi, quam laboris: secutum est enim, vt eum tibi dum vertere conor e Græco, pressius ipse combiberem, pleniusque tam insignis doctrinæ veritate perfruerer, maxime cum vbique dives ingenium in materia locupletiore versetur. Beatus enim hic Paulus exprimitur, non fucatæ alicujus laudis adumbratus coloribus, sed inviolabili virtutum suarum veritate formatus. Quem tam integre vbique, tam solide, nunc ex magnitudine operum, nunc ex illuminatione dictorum, modo ex consilio vario, modo ex dispensationum profundo, tum ex tolerantia passionum, tum ex claritate signorum eximius laudator asseruit, vt non depinxisse solum, verum quasi ad præbendum rursus perfectionis exemplum, quodam modo resuscitasse videatur. Nam cum ab aliis cæterorum merita laudantur, vsitatum quiddam solent atque exile resonare, & velut in superficie circumvagante sermone, virtutes ipsæ nominibus magis suis ad commemorationem videntur venire, quam rebus. Beatus autem Joannes Paulum altius intuendo, dilucideque in medium proferendo, ipsas mihi videtur inspexisse venas, ac medullas virtutum expressisse: quæ ita omnes in ista laudatione vivunt, ita floribus suis decorantur & fructibus, vt eas prope non minus ab hoc tam sublimiter explicatas, quam ab Apostolo fortasse miremur. quod quidem opus eo esse apud te amabilius debet & gratius, quod sanctarum scripturarum luce rutilans, clarissimi sideris vice, noctem Manichæi erroris exagitat.

Quantum enim nobis consolationis exoritur, cum cernimus tam erudito, tamque illustri Orientis magistro eam, quam in nobis Traducianus oppugnat, astrui veritatem? quam certe beatus Joannes, ut in omnibus libris suis, ita hic quoque ab omni munitam latere custodit, armat, accendit, ut videatur non tam præsentes informasse discipulos, quam nobis contra veræ fidei oppugnationem auxilia præparasse. Quantus enim ille adversus necessitatem? Quantus pro libero surgit arbitrio? Quam nostrorum libris ubique conveniens, voluntatis jure servato, divinæ gratiæ præsidia commendat? Quam contra omnium vitiorum tenebras, quam pro cunctarum speculo virtutum splendidissimum vas electionis opponit? Primo, beatum Paulum libello, & omnibus præferendo sanctis, & angelis conferendo. Secundo, ex virtutibus ejus atque sententiis bonum asserendo naturæ. Tertio, ejus caritatem præ cunctorum salute ferventissimam comprobando. Quarto, de vocatione ejus, & confirmata ubique ab ipso Evangelii veritate dicendo. Quinto, de passionibus ejus & dispensationum varietatibus disserendo. Sexto, solvendo omnes illas quæstiones, quibus Traducianus obnitens beatum Paulum vitiorum obfuscatione commaculat, ut scilicet fidelibus suis apostolico exemplo peccata conciliet. Septimo, ignem zeli ejus in Christum, & ante honorem quoque apostolatus, fervorem docendi supra cæteros efferendo, ut satis liquido clareat, extinctam esse peccandi necessitatem, quoniam adversus Manichæos, & doctrina Apostoli depræliatur & vita. Verum nos in tam egregii interpretatione operis, etsi nihil, ut puto, de sensuum veritate, non tamen parum de eloquii venustate perdidimus, splendorem tam nobilis styli & elocutionum gratiam exprimere non valentes. Sed ne sic quidem te istud imperasse pœniteat: neque enim verendum tibi est, ne forte asperitate translationis offensus, lectionis hujus careas voluptate: cum quidquid nobis ex cultu desuit, ornatuque verborum, id totum illius quem transtulimus, magnifica inventa compensent. Est enim sanctus Joannes tam clarus totus ac fulgidus, ut facile possit sententiarum suarum lumine, etiam inter nostri sermonis nubila, coruscare.

Animadverte, lector, quanta sit has inter epistolas, & librum *de institutione virginis* ad Demetriadem, latinitatis, sententiarum, figuræque dicendi, & vocum cognatio, ut idem utriusque elucubrationis auctor aperte pateat, Annianus. Animadverte pariter, quo merito tum *dissertatione 2.* tum recensentes epistolam ad Demetriadem, dictus sit Annianus Pelagii armiger, ut ait Orosius, & veluti lingua, quod innuit Hieronymus.

DISSER

DISSERTATIO VII.

DE ORTU ET INCREMENTIS HÆRESIS QUÆ A PELAGIO NOMEN ACCEPIT.

Præfat. in lib. Subnotat. num. 4. & 9.

Ad hæc verba Marii Mercatoris: *Quinque capitula unam impiissimam, & nefandam generant sententiam.* Et ista: *Tota summa inepti, & magis impii Juliani laboris ad unam pravam redigi videtur sententiam*, Adæ *videlicet* & Evæ transgressionem eos non fecisse mortales, &c.

CAPUT I.

Quid in hac dissertatione, & qua ratione præstandum.

De quæstionibus quinque Pelagianorum ab Hilario Monacho Syracusano propositis S. Augustino. Epist. 8 inter August.

Uo tempore Hilarius monachus Syracusis Augustinum consuluit de quæstionibus, quas in Sicilia Pelagius Cælestiusque movebant, hæresis constabat, aut constare potius credebatur Hilario, quinque his partibus: *Posse hominem esse sine peccato, & mandata Dei facile custodire, si velit. Infantem non baptizatum non posse perire merito, quoniam sine peccato nascitur. Divitem manentem in divitiis suis regnum Dei non posse ingredi, nisi omnia sua vendiderit, nec prodesse eidem posse, si forte ex ipsis divitiis fecerit mandata. Non debere omnino jurari. Ecclesiam, quæ nunc est, non habere rugam, neque maculam, & sine peccato esse posse.*

Revocatæ sunt illæ ad duas præcipuas.

Postrema partium, si tamen fuit ulla, facile ad primam revocata est: posteriores duæ de divitibus & juramento, propter incredibilem suam sive absurditatem, sive admirabilitatem, ut ab omnibus contemptæ, ita a suis desertæ sunt: reliquæ duæ ingens negotium catholicæ Ecclesiæ fecerunt, cum a suis auctoribus pertinaciter defenderentur, & mentibus parum eruditis eo facilius persuaderentur, quo longius fides, qua creditur divinæ gratiæ necessitas, quaque peccatum originis, humanam intelligentiam superat.

Quod docet Augustinus.

Duobus istis quasi capitibus contineri totam hæresim, quæ a Pelagio nomen accepit, docent quotquot quinti sæculi scriptores eam attigerunt. Augustinus totam comprehendisse sibi visus est hac una sententia: *Naturam hominum, neque in parvulis medico, quia sana est; neque in majoribus, gratiæ adjutorio egere, quia sibi sufficiens est ad justitiam.*

Lib. de nat. & grat. c. 6.

Vincentius

Vincentius Lirinensis. *Quis unquam ante profanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrii, ut ad hoc in bonis rebus per actus singulos adjuvandum, necessariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum ejus Cælestium, reatu prævaricationis Adæ omne genus humanum negavit astrictum?*

Lirinensis: In Commonit. cont. hær. c. 34.

Patres Carthaginensis provinciæ. Epist. 90. inter Augustinianas.

Patres Carthaginensis concilii. *Generaliter quicumque dogmatizat & affirmat, humanam sibi ad vincenda peccata, & Dei mandata facienda sufficere posse naturam, & eo modo gratiæ Dei, quæ sanctorum evidentius orationibus declaratur, adversarius invenitur: & quicunque negat parvulos per baptismum Christi a perditione liberari, & salutem percipere sempiternam, anathema sit.*

Epist. 92. inter Augustinianas.

Patres Milevitanæ provinciæ. *Hæc duo, quibus omnino totum, quod christiani sumus, nituntur evertere, quæ fidelia corda sustinent. Non esse rogandum Deum, ut contra peccati malum, atque ad operandam justitiam sit noster adjutor. Et non opitulari parvulis ad consequendam vitam æternam christianæ gratiæ sacramentum.*

Lib. de grat. Christ. c. 30.

Pelagius ipse (verba sunt Augustini) *scribens ad beatæ memoriæ Papam Innocentium, dicit esse duo*, de quibus eum homines infamare conantur: unum, quod neget parvulis baptismi sacramentum, & absque redemptione Christi aliquibus regna cælorum promittat: aliud, quod ita dicat, posse hominem vitare peccatum, ut Dei excludat auxilium, & in tantum libero confidat arbitrio, ut gratiæ repudiet adjutorium.

Lib. 1. ad Bonif. cap. 22.

Cælestius etiam, ad compendium ponens totam suam, sive in catholicos calumniam, sive in dissimulanda hæresi vaniloquentiam: *Gratiam Christi*, inquit, *omnibus necessariam, & majoribus, & parvulis confitemur, & eos, qui dicunt, de duobus baptizatis natum non debere baptizari, anathematizamus.*

Apud August. l. 3. contra Julian. c. 1.

Huc facit Juliani querela: *Si quis aut liberum in hominibus arbitrium, aut Deum esse nascentium conditorem dixerit, Pelagianus & Cælestianus vocabitur.*

Alteram alter hæresis partē Pelagius Cælestiusque tuebantur.

Utramque erroris partem Pelagius, Cælestiusque tuebantur, non tamen, quod antea monuimus, pari studio: suam enim habuit vnusquisque veluti susceptam, quam præ alia defenderet. Pelagius adversus gratiam Dei, pro humana voluntate; Cælestius contra peccatum originale, pro natura pugnavit. Atque hinc factum, vt prout quisque sectatorum huic vel illi duci magis adhæreret, ita vel Cælestianus, vel Pelagianus diceretur.

Singulæ porro partes istæ in duas iterum divisæ sunt: nam prima, quæ Cælestiana, duas quæstiones complectebatur, de mortalitate Adami, & peccato originali, cum suis vnamquamque appendicibus; duas iterum posterior, quæ Pelagiana, de gratia Dei auxiliante & præveniente, cum suis etiam adjunctis. Quæ vero videri posset quinta de impeccantia, vel, vt Græci dicunt, ἀναμαρτησίας, pertinet ad gratiæ necessitatem, quod vbique passim non tam verbo, quam facto probat Augustinus.

De sola per se Cælestiana nunc agendū.

Solius per se Cælestianæ historiam texere nostri consilii est, quandoquidem hanc vnam attigit Mercator, cui adlaboramus, & ex ea propagata est Pelagiana, quod postea videbitur. Historiam vero visum est, non alio modo narrare, quam quo physici solent, cum dicuntur arboris historiam scribere, cujus nempe referunt, & solum in quo nascitur, & tempus causasque nascendi, & incrementi modum, & propagationem ramorumque silvosam multitudinem: fuit enim hæc hæresis veluti arbor quædam infeliciter felix, quæ obscuro loco nata, & ignobili satore, fallentibus tamen incrementis, improboque cultorum labore, in tantam sobolis multitudinem excrevit, quantam prodigii instar est, ea vna tenui radice provenisse.

Quæ ex tenui admodum radice prodigiose crevit.

Tenuis autem illa radix non alia fuit, quam quod ADAMUS SIVE PECCARET, SIVE NON PECCARET FUISSET MORITURUS. Hinc enim nata est, quod docet Mercator, peccati originalis abnegatio, id est, vt ait Jansenius Iprensis, *totius Pelagianismi origo*. Cum igitur Pelagianismus duabus quasi negationibus contineatur, altera peccati originalis, altera necessitatis internæ gratiæ, sive auxiliantis ad singulos actus pietatis, sive prævenientis liberum arbitrium in negotio salutis; hunc ego, nisi fallor, manifeste ostendero ex ea, quam dixi, radice ortum esse, si certis veterum testimoniis confecero, primum hanc quæstionem, AN ADAMUS CREATUS SIT MORTALIS, omnium primam extitisse: deinde ex ejus agitatione enatam aliam, de peccato & baptismo parvulorum: tum ex ista tertiam, de imbecillitate naturæ ad opera pietatis, atque necessitate gratiæ divinæ ad singulos actus: denique ex tertia quartam, de gratia præveniente.

Radix illa fuit quæstio de mortalitate generis humani, & ejus origine.

Verum, priusquam hæc testimoniis veterum probentur, videtur ratio doctrinæ exigere, vt describantur, quæ habet Mercator de quæstionibus propositis, ne lector, fallente memoria, prohibeatur fructum capere, quantum debet maximum, ex hac dissertatione.

Locus & auctor vnde originem duxit.

Quæstio contra catholicam fidem apud nonnullos Syrorum, & præcipue in Cilicia a Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni, jamdudum mota, nunc vsque penes paucos eorum admodum occulte traditur, nec ea palam profertur; sed ab ipsis, qui de ea cornicantur, velut catholicis, intra Ecclesias interim retinetur.

Biceps hæresis.

PROGENITORES VIDELICET HUMANI GENERIS, ADAM ET EVAM, MORTALES A DEO CREATOS; NEC QUEMQUAM POSTERORUM SUI PRÆVARICATIONE TRANSGRESSI LÆSISSE, SED SIBI TANTUM NOCUISSE; SE MANDATI REOS APUD DEUM FECISSE, ALTERUM PENITUS NULLUM.

Romam a Rufino Syro tēporibus Anastasii Papæ advecta.

Hanc ineptam, & non minus inimicam rectæ fidei quæstionem, sub sanctæ recordationis Anastasio Romanæ Ecclesiæ summo Pontifice, Rufinus quidam, natione Syrus, Romam primus invexit.

Et primum Pelagio Monacho tradita.

Et vt erat argutus, se quidem ab ejus invidia muniens per se proferre non ausus, Pelagium, gente Britannum, monachum tunc decepit, eumque ad prædictam apprime imbuit atque instituit impiam vanitatem, quique mox ausus in apostolum Paulum commentarios condere, cum ad illum locum notissimum ad Romanos venisset epistola, vbi ita continetur: Propterea sicut per vnum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, &c. *Ibidem eos tantum reos dixit, atque obnoxios illa prævaricatione teneri, qui hunc in prævaricandis Dei mandatis voluerint imitari; non omnes, qui ex ejus sunt per successionum seriem semine generati: atque hinc latius de sequentibus locis hujus epistolæ disputat & pronuntiat,* nullum hominem prorsus per generationem læsum fuisse, nec lædi Adæ peccati transgressione, sed imitatione, *inquit*, quia prior ille in genere humano peccavit, & illum reum & obnoxium fieri, qui hunc propria voluntate, non nascendo, sed peccando, fuerit imitatus.

Rom. 5. v. 12.

Tum Cælestio auditoriali scholastico.

Huic Pelagio adhæsit Cælestius nobilis natu quidem, & illius temporis auditorialis scholasticus, sed naturæ vitio eunuchus matris vtero editus. Hic a Pelagio prædicto instructus, sensum istum impiissimum meracis imbibit, ac multos incredibili loquacitate amentiæ hujus suæ participes ac complices fecit, aususque palam publiceque his verborum sententiis eumdem sensum passim disseminare per populos; id est,

A quo palam sparsa.

Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus.

Et comprehensa quinque in specie sententiis.

Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læsit, & non genus humanum.

Quoniam infantes, qui nascuntur, in eo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem.

Quoniam neque per mortem Adæ omne genus hominum moritur, quia neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgit.

Quoniam infantes, etiamsi non baptizentur, habent vitam æternam. *Quæ quinque capitula vnam impiissimam & nefandam generant sententiam.*

Et aucta quibusdam aliis propositionibus de viribus naturæ, &c.

Adjecit præterea, posse esse hominem sine peccato, & facile Dei mandata servare.

Quia & ante Christi adventum fuerunt homines sine peccato.

Et quoniam lex sic mittit ad regnum cælorum, sicut Evangelium.

Tandem à Juliano defensa.

Hæc atque alia hujusmodi ipsi etiam Juliano, & ceteris ejus commanipularibus placuere, quæ cum cognita atque detecta ecclesiastica fuissent cum præfatis personis auctoritate damnata, librorum quoque numerositate ab eodem Juliano defensa sunt; placuitque ei cum Pelagio & Cælestio in damnatione tertium numerari.

Et damnata ab Ecclesia.

Nata est hæresis in Cilicia ante Anastasii Papæ tempora.

Ex hac Mercatoris narratione nonnulla, eaque nec pauca, nec parvi monumenti, intelligere est; sed priusquam illa sigillatim exponantur, operæ pretium est monere lectorem, vt animo paulo diligentius attendat, ad verba quibus Mercator hæresis Cælestianæ duas tantum partes revera facit, alteram de mortalitate Adami, alteram de viribus humanæ naturæ, ad implenda mandata: sex enim aliæ propositiones quas addit, eas procul dubio non vult fuisse capita erroris, sed capitum dumtaxat probationes quasdam, quatuor nimirum prioris, duas posterioris sententiæ. Id vero indicant non obscure, credo, conjunctiones causales duæ, *quoniam & quia*, singulis propositionibus præfixæ. Illud ipsum porro animadvertere est in libro *de gestis Palæstinis*, vbi Pelagio objiciuntur, quæ Cælestio dudum Paulinus Diaconus in concilio Carthaginensi opposuerat. Eædem enim conjunctiones adhibentur eisdem propositionibus, vt non casu id contigisse putandum sit in alterutro loco, sed consilio, ad significandum, quatuor ex prima sententia, duas e secunda quæstiones ortas esse, dum, vt fit, ad confirmandam sententiam in controversia positam, ea proferrentur, quæ propter reciprocos contradictionis æstus in quæstionem novam evaderent.

Lib. de gest. Palæst. c. 11.

Jam vero ex iis quæ Mercator narrat, perspicuum est, ante Anastasii Papæ tempora hæresim Cælestianam Mopsuestiæ in Cilicia secunda, auctore Theodoro, natam esse. Rufinus enim, qui jamdudum a Theodoro edoctus fuerat, Romam venit ano. 399. qui fuit secundus Anastasii.

Dissert. 1.

Imo credibile est, tunc primum ortam, cum Theodorus sedere cœpit Mopsuestiæ, id est, ann. 390. siquidem vel acceptam a Diodoro Tarsensi, quem habuit magistrum, vel a se fabricatam, factus ipse postmodum Ecclesiæ magister, aliis statim, vt est impotens novandi libido, tradere voluit.

Imo jam inde ab ann. 390.

Quod si certum est, vt est procul dubio, quod Mercator refert, constat vere de Theodoro Mopsuesteno scriptum a Joanne Maxentio, *impugnatores peccati originalis Cælestii, Pelagiique & Theodori fuisse discipulos.* Vere pariter Cælestium de Rufino presbytero, coram Aurelio asseruisse, se, cum Romæ esset, ex ipso didicisse, *quod tradux peccati non esset.* Vere etiam ab Augustino Pelagium Cælestiumque dictos erroris, quo gratia pusillis magnisque per Christum collata impugnatur, *vel auctores exstitisse, vel certe acerrimos notissimosque suasores.* Vere denique Photium scripsisse, *hæresim Cælestianam in Oriente primum viguisse, tum inde in Occidentem propagatam.* Quæ omnia minus aperta prius fuerunt.

Illustratur testimonio Mercatoris Joannes Maxentius. 2. Confessione. Cælestius. Apud Aug. lib. de pecc. orig. c. 3. Augustinus. Epist. 117. ad Optatum. Photius. Cod. 54.

Atque hinc lucem accipit Augustini locus alter, paulo alioquin obscurior: cum enim sermonem fecisset de Pelagio atque Cælestio, propter negatum peccatum originale, damnatis, pergit in hæc verba: *Qui hujus perversitatis auctores vel perhibentur, vel etiam probantur; vel certe si auctores non sunt, sed hoc ab aliis didicerunt: assertores tamen atque doctores, per quod id latius repetaret & cresceret, & verbis, & literis suis, & competentibus indiciis, & fama ex his omnibus surgente & crebrescente, jactantur.*

Illustratus alter Augustini locus obscurior. Lib. de pecc. orig. cap. 22.

Hinc etiam depellitur popularis opinio, de Rufino Aquilegiensi presbytero, quasi auctor fuerit hæresis Cælestianæ circa peccatum originale. Hanc opinionem, perinde ac novi alii historiæ Pelagianæ scriptores, Jansenius Iprensis non vno in loco defendit, immemor vtique a nemine veterum Rufino Aquilegiensi objectum fuisse, quod peccati traducem negaret; objiciendum procul dubio ab Hieronymo, si modo ita se res habuisset: immemor quoque Pammachium Rufino non minus infensum fuisse, quam Hieronymo addictum, nec ei præbuisse hospitii receptum, quem ejiciendum ex Ecclesia a summo Pontifice curavit. Sed hæc alias dicta sunt pluribus.

Depulsa popularis opinio. Notatus Jansenius Iprensis. Lib. 1. de hær. Pelag. c. 12. Dissert. 1.

Augustinus porro, Joannes Maxentius, & Photius, quam accipiunt a Mercatore auctoritatem, hanc ipsi, consentientibus suis testimoniis, rependunt. Photius præsertim, cum narrat a se lectos quinque libros, quibus Theodorus Mopsuestenus insequebatur eos, qui homines natura peccare dicebant, ideoque baptismo parvulos ablui. Utriusque testimonia propriis verbis relata sunt in notis, partim ad præfationem Subnotationum, partim ad excerpta Mercatoris ex libris Theodori Mopsuesteni adversus S. Augustinum peccati originalis defensorem. Verum observa, lector, quomodo totam hancce hæresim Mercator, vt & alii antea laudati, ad duo capita revocaverit: quodque illis primum fuit de peccato originali, dixerunt, quia vulgo ita jactabatur; ipse, quod fuit viri hac in quæstione imprimis versati, ad suum vsque fontem reducto rivulo, de mortalitate hominis dixerit.

Mercatori fides fit ab auctoribus quos illustrat. Cod. 177.

Observa etiam, ex recensione errorum Cælestii, cujusmodi a Mercatore facta est, corrigi debere, quod est in gestis Palæstinis, vbi referuntur, quæ ex Cælestii doctrina objecta sunt Pelagio: nulla enim facta mentione erroris de viribus liberi arbitrii, quæ subjiciuntur ipsi probationes duæ, temere permiscentur aliis, sicque vnius erroris quinque rationes proferuntur hunc in modum: *Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum. Quoniam lex sic mittat ad regnum, quemadmodum Evangelium. Quoniam ante adventum Christi fuerint homines sine peccato. Quoniam infantes nuper nati in illo statu sint, in quo Adam ante prævaricationem. Quoniam neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus hominum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat.*

Lib. de gest. Palæst. c. 11.

Observa denique dissertationis nostræ duas debere esse partes præcipuas, priorem de dogmate, quomodo ex tenui radice prodigiose excreverit in tantam ramorum multitudinem; alteram de primo dogmatis auctore, quomodo sententia Mercatoris de Theodoro Mopsuesteno conciliari possit cum opinione scriptorum historiæ Pelagianæ. Illi enim Hieronymum secuti, Cassianumque, & poetam qui epitaphium hæresi Nestorianæ posuit, alios longe plures, atque etiam antiquiores, vt Paulum Samosatenum, Origenem, Photinum, Jovinianum, &c. commemorant.

CAPUT II.

Qua ratione ex uno errore reliqui tres principales originem duxerint.

STENDIMUS capite præcedente, quatuor fuisse præcipua dogmata hæresis Pelagianæ Originem omnium ex uno descripsit ingeniose Prosper, dum singula, sua velut nascendi conditione, disposuit.

Carm. de ingrat. c. 1.
Primus error.

Dogma, quod antiqui satiatum felle draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.
Hæc primos homines cretos ditione ferebat,
Ut seu præscriptum mandatum transgrederentur,
Sive inculpati servata lege manerent,
Mortem istam prorsus, qua carnem vita relinquit,
Opperirent: quæ non peccato parta, sed ipso
Instituente Deo comes esset fixa creatis.

Secundus.

Progenitos igitur nullum traxisse reatum
De patribus: neque dissimiles nunc nascier illo
Ortu primorum, qui libertate male usi
Peccarunt, forma noxii non semine proli.

Tertius.

Posse autem insontes omnes virtutis in arce
Vitam agere, & munii ingenitum servare decorem
Arbitrio, quoniam subsistat recta volentis
Naturalis honor, lexque insita cordibus intus
Hoc moneat, quod scripta for●: cui gratia Christi
Addita, perfugium lapsis generaliter in se
Condiderit, sacro si vellent fonte novari.
Ut sponte attractum venia solvente reatum,
Sponte sua in vires proprias natura rediret,
Quoque per errores esset spoliata vigore,
Hunc servare semel posset purgata receptum.
Tam dives vero hoc donum baptismatis esse,
Et tam multa homini conferri fœdere in isto,
Ut parvis, etiam vitioque carentibus omni
Congruat, ut qui sunt geniti bene, sint meliores,
Naturæque bonum adjecto illustretur honore.

Quartus.

Nullum autem ex cunctis exortem muneris hujus,
Judicio genitum esse Dei, sed quemque mereri
Libertate sua, ut capiat promissa vocantis,
Quæ sint aversis indebita, debita rectis.

Qua vero ratione id quod asserit Prosper, re ipsa contigerit, manifestum forte ex his evadet.

Prima & antiquissimo quæstio, unde malum.
Aug. libris de lib. arbitrio. & aliis passim.

Omnibus fere temporibus quæsitum est, unde malum, sive animi, quod peccatum est; sive corporis, quæ mors, id est, animi a corpore solutio. Orti peccatum a natura, Manichæi; a voluntate humana, catholici senserunt.

Secunda & jam Pelagianorum nascentium propria, unde mors.
In excerptis apud Mercat. & in 5. synodo.
Aug. lib. 1. de peccator. meritis. cap. 2.

Quæsitum deinceps, unde mors, seu necessitas moriendi communis hominum: utrum a natura, cujus conditor Deus; utrum a peccato, cujus parens voluntas. Theodorus Mopsuestenus a natura ortam voluit, catholici a peccato: quamobrem, quæstione ad primum hominem traducta, Theodorus dixit *Adam mortalem ita factum, ut sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset*; catholici contra, *factum ita, ut nisi peccasset, moriturus omnino non fuisset.*

Tertia quæstio, an moriantur infantes propter peccatum.

Asserebat Theodorus, communem esse omnibus moriendi necessitatem, nec tamen esse commune peccatum, siquidem parvuli sæpe, vel in ipsis matrum uteris, innocentes moriantur. Exceperunt catholici, istos quoque paucorum dierum homines peccato primi parentis teneri, nec proinde nasci tam innocentes, quam primus homo conditus est. Exceperunt quoque naturam initio donatam, sed hanc ipsa in Adami peccatoris morte privatam, in Christi resurrectioturam humanam immortalitate quidem creatione iterum donandam.

Quarta quæstio, an sit aliquod peccatum originale.
Apud Mercat. in præf. Subnotationum.

Ad hæc Theodorus, primos parentes neminem sua transgressione læsisse, sed solos se fecisse reos; infantes tam innocentes gigni a parentibus, quam creatus a Deo primus homo est; Adamum, cum crearetur, non plus innocentiæ habuisse, quam infantes, qui carent omni peccandi possibilitate; neque per mortem Adæ omne genus hominum mori, cum neque per resurrectionem Christi omne genus hominum resurgat, sed soli pii; neque infantes, si fato fungantur ante baptismum perceptum, privari æterna vita.

Apud Mercat. excerpto 4. ex libris quinque Theodori adversus S. Augustinum.

Causantibus catholicis, primum hominis peccatum in posteros origine traduci, eosque idcirco dici natura filios iræ paternæ; parvulos pœnæ mortis obnoxios nasci, quia sunt participes paternæ culpæ: tum in apertam hæresim a Theodori sectariis itum est, jactantibus scilicet, Ecclesiæ traditionem de originali peccato, vel ad Manichæi insaniam naturam dicentis malam; vel ad Origenis somnia de προϋπάρξει, & peccato animorum ante incorporationem; vel ad Tertulliani errorem de traduce animorum, pertinere. Hinc tres ortæ quæstiones. An Manichæi forent, qui peccatum originale defendunt. An animæ quotidie creentur a Deo, vel ante incorporationem extiterint. An animarum perinde ac corporum tradux esset. Sed quæstiones illæ ex accidenti motæ sunt. Ista per se.

Tres quæstiunculæ incidentes.

Quinta quæstio, cur baptizentur infantes.

Nam cur, aiebant catholici, baptizantur infantes, si maculam non habent? Cur in remissionem peccatorum, si modo innocentes? Ut ex bonis, respondebant hæretici, meliores fiant: ut adoptentur filii hominum in filios Dei: ut regni cælorum hæredes sint. Neque enim, si ante baptismum fato suo defungantur, vita æterna cars sunt, sed tantum regno Dei: quia licet sint innocuæ quædam Dei imagines, ideoque propter immortalitatem animorum, vitam æternam habere debeant; fidei tamen sacramento non sunt instituti cohæredes Christi, cujusmodi solis patri complacuit dare regnum.

Tunc una quæstio in plures multiplicata est, sed omnes paulatim coaluerunt in unicam, *an posteri Adami nascantur filii iræ*, vel, ut aiebant, *an sit tradux peccati*. Affirmabant catholici, negabant hæretici; ambæ partes, quasi pro summa rei, tota contentione animorum, tota, qua poterant, argumentorum vi pugnarunt. Argumentorum vero incredibilis copia infinitas quoque peperit quæstiones, versis, ut fit, in altercandi materiem respondentium dictis.

Sexta quæstio, an libido sit naturale bonum, an peccato inductum malum.

Duo potissimum urgebant hæretici: alterum, admitti non posse traducem peccati sine condemnatione nuptiarum; alterum, etsi posset maxime, non debere tamen, propter consequentem ex ea infinitam absurditatem, imo & blasphemiarum multitudinem.

Catholici continuo distinxerunt usum nuptiarum a libidine, seu concupiscentia; illum ut a Deo est, ita honestum esse, ac naturalem filiorum originem; istam, ut a peccato extitit, ita

vitiosam, & peccati traducem. Hæretici contra, libidinem, seu conjugum voluptatem, vt dicebant, non tantum honestam atque laudabilem, sed opus Dei, cujus nullum opus non perfectum sit, nullum sit erubescendum: atque hic sextus hæresis ramus, *libidinem esse bonum naturale*.

Septima quæstio, vnde ignorantia recti, & difficultas boni.

Catholici ad confirmandam fidem peccati originalis, præter auctoritatem Scripturæ, traditionem Patrum, communem Ecclesiæ sensum, & baptismi ritus, eo præsertim argumento vtebantur, quod natura in nobis non existat ejusdem modi, cujus in Adamo fuit ante peccatum, vitii expers, recta, proclivis in bonum, imago Dei integra, opusque suo dignum artifice; imo quod ignorantia veri, recti difficultas, cæcitas mentis, voluntatis infirmitas, servitus sub potestate diaboli, aliaque talia imaginem Dei quasi decolorent, & corruptam demonstrent: cum tamen ipsam aliud nihil corrumpere potuerit, præter peccatum, quod vel in naturam quodammodo versum fuerit, vel certe nascendi conditione propagetur.

Hic iterum in manifestam hæresim erupit pertinax hæreticorum superbia: ausa est scilicet asserere, Adamum non alia conditione creatum, quam nunc procreemur, cum idem sit vtrumque, sive ex limo creator; sive ex seminibus procreator; ignorantiam veri, & difficultatem recti esse primordia naturæ, nec tamen ideo culpandum auctorem, cum vtraque possit corrigi, imo penitus tolli rationis ope: insitam quippe mentibus hominum esse legem a natura, quam qui impleverit, purus sit omnis sceleris, vitæque integer & ἀναμάρτητος; neminem vero non posse legem hanc facile servare, si velit.

Pelag. in c. 11. Rom. num. 17.

Octava quæstio, de necessitate auxilii divini ad vincendas tentationes, & implendam legem.

Instabant catholici, ad tentationes vincendas, ad implendam legem, ad perficiendam justitiam, gratia Dei opus esse, id totius Scripturæ testimonio, id orationibus Ecclesiæ, id omnium fidelium consensione comprobari. Ad hæc tergiversari hæretici, vtque verbo declinarent invidiam, fateri nihil horum præstari sine Dei adjutorio, & eo quidem, quod ad singulos actus opus esset; sed adjutorium a natura, lege, & doctrina non differre: siquidem ad operandum bene, tria dumtaxat opus sint, potestas, regula, impetus; potestatem insita libertas arbitrii, regulam doctrina, impetum det voluntas, quippe nata sequi rationem, cui connata est.

Nona quæstio, cur Christus venerit.

Urgentibus catholicis, gratiam hujusmodi non eam esse, propter quam promerendam venit Christus; qua Spiritus sanctus operatur in nobis velle, & perficere; quam adversus tentationes sanctus quilibet, exemplo Pauli, gemitibus implorat; quam postulamus, docente Christo, cum dicimus: *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.*

Iul. in libel. fidei 1. part. num. 7.

Exceperunt ad singula hæretici. Primum: *Venisse Christum, vt vniversum mundum a peccatis, & exemplo revocaret, & patiendo redimeret; dum peccatum, & quasi Deus ignoscendo auferret, & quasi homo per naturæ similitudinem, quemadmodum de cætero vinci posset, ostenderet.* Deinde: *Spiritum sanctum operari in nobis, velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit; dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem; dum nobis suadet omne quod bonum est.* Tum: *Deum nos laborantes juvare per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit; dum nobis, ne præsentibus occupemur, futura demonstrat; dum diaboli pandit insidias; dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ cælestis illuminat.* Denique: *Rogare nos Deum, cum dicimus: Ne nos inferas in tentationem, ne aliquid mali patiamur, quod non habemus in potestate; ne ruam de equo, & ne frangam pedem; ne latro me interficiat, & quid ejusmodi: hæc enim non habeo in potestate; nam vincere tentationes peccatorum meorum, si volo, possum, nec Dei adjutorio possum.*

Pel. apud Aug. l. de gr. Christi cap. 10.

Ibid. c. 8.

Ex tom 1. Ægypti c. 288.

Decima quæstio, de necessitate auxilii divini interni.

Vehementius adhuc prementibus catholicis, gratiam, quæ jactaretur ab hæreticis, non eam esse, quæ voluntatem accenderet, sed quæ tantum illuminaret mentem; non quæ diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, sed quæ forinsecus hæreret; non qua agantur filii Dei, vt sancte agant, sed qua tantum agendi modus ostendatur. Obruti divinæ scripturæ testimoniorum pondere & numero Pelagiani, hanc quoque gratiam tandem aliquando confessi sunt; sed eam dari noluerunt, nisi pro meritis, ne Deus sit acceptor personarum; & dari tantum, vt facilius promptiusque id agatur, quod alioqui tamen, sed ægrius, præstaretur. Ita respondit olim ipsemet Pelagius, cum adhuc Romæ versaretur, id est, ante ann. 408.

Undecima quæstio, an gratia Christi sit sola remissio peccatorum.

Reclamantibus catholicis, propter Christum hominibus a Deo tribui gratiam aliquam plane misericorditer, id est, nullis precedentibus meritis; hæretici hanc gratiam voluerunt esse remissionem peccatorum, sed simul oppositas in partes discesserunt, affirmante Pelagio, *peccata gratis propter Christum remitti*; negante Cælestio, *dari veniam secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint misericordia.*

Aug. l. de grat. & lib. arbit. c. 13.
In cap. 1. ad Ephes.
Lib. de gest. Palæst. c. 11.

Duodecima quæstio, de gratia præveniente.

Instantibus catholicis, admitti debere gratiam, qua non tantum peccata dimittantur, sed qua fiat, ne peccetur, imo vt recte agatur, imo quæ preveniat voluntates, easque & præparet, vt possint, & agat, vt non frustra possint; restiterunt hæretici pertinaciter, quasi gratiæ hujusce confessione tolleretur ab homine liberum arbitrium, Deo tribueretur iniquitas, omnia bona fato fierent: atque hic acriter pugnatum est, de gratia præveniente, ejusque vi, & concordia cum libero arbitrio, deque ipsius causa, quæ prædestinatio æterna Dei.

Atque hi errores aliique plurimi, quos percensere longum sit, ex primo nati sunt, tanquam luxuriantes rami ea stirpe: non omnes quidem sponte, sed prout varius disputationum æstus coegit; nullus tamen, quod notatione dignissimum est, non extitit eo tempore, quo necdum, vel in Africa, de Cælestio; vel in Oriente, de Pelagio; vel Romæ, de vtroque judicium vllum habitum fuerat; sed quo, vel Romæ, *sermonibus contentionibusque*; vel in Sicilia, *ratiocinationibus garrulisque colloquiis*, Pelagius Cælestiusque rem suam promovebant. Quod cum certa temporis ratione constet, demonstrat, opinor, manifeste, falli eos, qui cum se libris Augustini impalluisse prædicent, invito nihilominus Augustino scribunt, a Juliano, post condemnationem hæresis a Zosimo factam, excogitatum commentum illud postremum de gratia, vel ex meritis data, vel ad facilius tantummodo præstanda pietatis opera. Verum id postea manifestum fiet indubitatis argumentis.

Refellitur popularis opinio.

CAPUT III.

Quæstio de mortalitate Adami, prima Pelagianarum omnium, & agitata est a disputantibus, & recensita a scriptoribus quinti sæculi, & a catholicis ejusdem ævi refutata; habuit vero proprias appendices undecim.

Quam antiqua quæstio de mortalitate primi hominis.

QUÆSTIO de morte hominis, an orta sit a natura, cujus conditor Deus; an a peccato, quod ab hominis voluntate nascitur, jam inde a temporibus, longe Theodoti ætate prioribus, mota est; ut eam nullus fere veterum Genesis interpretum omiserit, præsertim cum ageretur de pelliceis vestibus, quas Deus primis hominibus post peccatum induisse traditur: quibus mortale corpus significari, plures rati sunt. Dum hæc tamen quæstio versaretur, credebat nemo, cum periculo fidei alterutram partem defendi, modo ne corpus mortale diceretur datum homini pro carcere, in quo lueret pristinas noxas.

Gen. 3. v. 21.

Primus ipsius status.

Porro autem tunc temporis communiter omnes opinabantur, homini corpus factum esse ex dissolubilibus partibus, promissam tamen immortalitatem a conditore Deo; sed ea lege, ne tanto beneficio indignum se præstaret: qua lege violata, cum promisso excidisset, continuo mortalem extitisse.

Secundus status.

Verum mox disputatum est, an mors pro pœna reo inflicta sit, an miserò data pro beneficio. Multi pro beneficio collatam putabant, multi pro pœna; sed erat adhuc innocens contentio, quamquam posita velut in lubrico: nam eorum, qui mortem defendebant esse pœnam, hanc alii singulorum peccantium propriam aiebant, ut, quod mirabile erat, nullus moreretur, nisi merito peccati sui. Alii contra, communem omnium, quippe quæ orta esset ex communis parentis culpa. Sed isti, prout de peccato primi hominis sentire voluerunt, ita rursum duas in opiniones scissi sunt; quibusdam pœnam solam, aliis culpam quoque, ad posteros ab Adamo transmissam defendentibus: atque hinc hæresis ortum habuit; eaque veluti biformis; quibusdam nihil ab Adamo traductum, ne pœnam quidem volentibus; quibusdam pœnam sine culpa, utrique enim peccatum originale abnegarunt. Sed primus error Pelagianorum proprius fuit, secundus mansit diu apud eos, etiam qui se Pelagianorum hostes profiterentur. Verum priusquam hæc veterum testimoniis probentur, operæ pretium est advertisse, de peccato originali, qua notione vox ista quinto sæculo communiter sumi cœpit, nostrisque temporibus accipitur, nonnisi inclinante sæculo quarto disputatum esse: prius enim invidiosa erat, saltem in Oriente, vel ipsa peccati originalis appellatio, perinde quasi Origenis errorem saperet de præexistentia animorum, eorumque in corpora præcipitatione, ad luenda anteactæ vitæ peccata. quæ causa fuit oppugnatoribus catholici dogmatis, cur in Origenem [illegible] defensorem tam vehementer efferrentur.

Sed jam tempus est testimoniis veterum probare, quæstionem de causa mortalitatis humanæ pristinis illis temporibus motam esse, itumque tres in præcipuas sententias, Adamum scilicet factum esse, vel immortalem reipsa, potestate mortalem; vel reipsa mortalem, potestate immortalem; vel neutrius modi reipsa, utriusque potestate, prout nempe merito suum statum, aut faceret, aut mutaret.

Theophilus Antiochenus ann. 180. Lib. 2. ad Autolyc.

Theophilus Antiochenus (fuit is Antiochenæ Ecclesiæ septimus post Petrum Episcopus.) *Dicat aliquis: Mortalisne creatus est homo? Nequaquam. Quid igitur? Num immortalis? Ne hoc quidem: nam a primordio suæ creationis, nec mortalis, nec immortalis conditus est. Si immortalem ab initio eum fecisset, Deum eum constituisset; si mortalem eum formasset ab initio, Deus sane posset auctor hominum mortis videri. Apparet igitur, hominem a Deo, nec mortalem, nec immortalem esse factum, sed, quemadmodum supra significavimus, utriusque quodammodo participem, ut reperet ad immortalitatem, servans mandatum Dei, & ut hanc caperet mercedem, tandem & ipse Deus factus: sin autem conversus fuerit ad peccatum, inobediens Deo, ipsi sibi auctor fieret mortis.*

Origenes anno 254. Quæst. 39. in Genes.

Origenes apud Theodoretum. *Quid existimare debemus vestes illas pelliceas? Valde quidem stolidum est & anile, Deoque minime dignum, arbitrari Deum pelles animalium jugulatorum, aut aliter mortuorum accepisse, & inde pelles illas consuendo, coriarii more in vestimenti formam redegisse. Rursum ut vitetur hæc absurditas, dicere vestes illas pelliceas nihil aliud esse, quam corpora, probabile quidem est, & ad assensionem eliciendam efficax; at non evidens quod sit verum. Si enim pelliceæ vestes sunt carnes & ossa, quomodo antea dixit Adam:* Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea? *His igitur ambiguitatibus obruti nonnulli asseverant, vestes pelliceas esse mortalitatem illam, qua circumdati sunt Adam & Eva, morti propter peccatum addicti. Sed isti non facile probare possunt, quomodo Deus, & non multo magis peccatum, mortalitatem pariat successori. Præterea necesse est eos dicere, carnem & ossa propria ratione non esse corruptibilia, cum postea patres nostri propter peccatum conditionem mortalitatis acceperint.*

Methodius ann. 302. L. de Resurrect. apud Photium cod. 234.

Methodius. *Cum Deus omnipotens Adamum immortalem fecisset, sciens eum ex insidiis diaboli malum factum, uti & ille erat, qui eum deceperat, diabolus, propterea illi pelliceas vestes concinnavit, quasi illum induens mortalitate, ut per corporis solutionem omne, quod in eo malum erat, moreretur.*

Auctor quæstionum, &c. ann. 384. Quæst. 19. apud Aug. tom. 4.

Auctor quæstionum ex veteri testamento. *Quærendum est, si Adam factus, corpus immortale habuit, an mortale. Deus hominem fecit, qui quamdiu non peccaret, immortalitate vigeret; ut ipse sibi auctor esset ad vitam, aut ad mortem, ut custodiens se a peccato, labore suo gauderet, & esse se immortalem, negligens vero factus ipse sibi imputaret, quia cœperat esse mortalis. Quamdiu enim in creatoris lege duravit, dignus fuit edere de arbore vitæ, ut mori non posset. Nec enim corpus tale erat, quod dissolvi impossibile videretur; sed*

gustu arboris vitæ, corruptionem corporis inhibebat. Denique etiam post peccatum potuit indissolubilis manere, si a Domino permissum esset illi edere de arbore vitæ. Nam quomodo immortale corpus habebat, quod cibo sustentabatur? Immortale enim non eget cibo, neque potu. Cibus enim vires præstabat, vitæ autem arbor medicinæ modo corruptionem prohibebat. Sic enim homini erat quasi inexpugnabilis murus.

Gregorius Nazianzenus, ann. 389. Orat. 42.

Gregorius Nazianzenus. *Postquam diaboli invidia, & mulieris insultu, quem, vt mollior, passa est, & vt ad persuadendum accommodatior, admovit, (o infirmitatem meam! mea enim est primi parentis infirmitas) accepti mandati oblitus, ab acerbo illo gustu victus est, simul & a ligno vitæ, & a paradiso, & ab ipso Deo propter peccatum expellitur, & pelliceas tunicas induit, vtique crassiorem carnem & mortalem, primumque turpitudinem suam agnoscit, & a Deo se abscondit, atque hic quoque tamen mortem ac peccati præcisionem lucratur, ne malum immortale sit. Ita pœna ipsa in misericordiam cessit: sic enim Deum supplicia inferre censeo.*

Ambrosius, ann. 397. Lib. de paradiso c. 7.

Ambrosius. *Iterum alia quæstio subrepit, vnde mors acciderit Adæ. Vtrum a natura ligni ejusmodi, an vero a Deo. Si natura hoc ligni ascribimus, videtur ligni hujus fructus vivificantis insufflationi Dei præstare; siquidem quem vivificaverat insufflatio, fructus hujus ligni traxit ad mortem. Aut si Deum operatorem mortis esse memoramus, dicunt quod gemina eum opinione accusemus; quod autem ita immitis, vt noluerit ignoscere, cum posset, aut si non potuerit, videatur infirmus. Videamus igitur quonammodo diluendum sit.*

Sequitur deinceps, vt veterum pariter testimoniis ostendamus, quomodo quæstio, qua ratione mors ex peccato nata sit, an tanquam ex causa pœnæ, an velut ex occasione beneficii miseris collati, intra metas innocentis cujusdam ac religiosæ disputationis diu constiterit; cum omnes scilicet vnanimi consensu, mortalitatem, cui obnoxii, & nunc sumus, & fuerunt hactenus Adæ posteri, a peccato primi hominis exortam, faterentur. Quærerent tamen an mors, post ejectum cum sua prole ex felicitatis loco in terram miseriæ Adamum, dici deberet beneficium, quod miserias finiret, aut pœna, quam proles in exilio nata cum patre pateretur. Datam pro immortalitate hominibus, tanquam beneficium misericordis Dei, sentiebant vulgo catholici, partim propter auctoritatem Scripturæ aientis a Deo factas hominibus vestes pelliceas, ejectosque e paradiso, ne fructu ligni vitæ viverent in æternum; partim vt recederent longius a gentilium errore, qui mortem velut summum malum, totumque hominis interitum horrerent; partim ob præjudicium aliquod affine Origenis opinioni de morte, quod sit solutio animi a corpore, sic tanquam a carcere. De multis ita sentientibus quatuor appellasse sufficiat.

Orat. 42.

Gregorius Nazianzenus. *Postquam diaboli invidia & mulieris insultu, accepti mandati oblitus, ab acerbo illo gustu victus est, &c. atque hic quoque tamen mortem ac peccati præcisionem lucratur, ut malum immortale sit. Ita pœna ipsa in misericordiam cessit: sic enim Deum supplicia inferre censeo.*

Lib. de bono mortis c. 4.

Ambrosius. *Si recolamus, quod Deus mortem non fecerit, sed postquam homo lapsus in flagitium est prævaricationis & fraudis, sententia eum comprehenderit, vt in terram suam terra remearet, inveniemus mortem finem esse peccati, ne quo esset vita diuturnior, eo fieret culpa numerosior. Passus est igitur Dominus subintrare mortem, vt culpa cessaret. &c.*

Hæres. 64.

Epiphanius. *Propterea Deus pelliceas illas tunicas fecit, vt illum velut morte quadam indueret, & ea corporis dissolutione, quidquid in eo mali productum fuerat, intermoreretur.*

Homil. 16. in Gen.

Chrysostomus. *Mortis supplicium Adamo Deus propter hoc intulit, vt ne posthac per inobedientiam peccato obnoxius effectus perpetuo peccaret. Non videntur tibi hæc esse maxima clementia, ejici a paradiso, & pœna hac puniri?*

Verum cum disputatio, vt diximus, continuisset sese diu inter catholicos quasi limites, erupit tandem, vt est impotens modi curiositas hominum; inquisitum siquidem est ab audacibus nonnullis, an revera mors orta fuisset ex peccato, an contra Adamus, sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset, non merito culpæ, sed naturæ fato.

Et primo quidem timidius communis Ecclesiæ sententia tentata est, itumque, sin minus reipsa, saltem verbo tenus, a curiosis illis in partes dicentium, mortem non esse inflictam pro pœna, sed collatam pro beneficio: eam enim aiebant per se vel indifferentem, vel etiam bonam, certe non malam, quandoquidem peccandi modus est malorum finis, secura post laborem quies, exitus in vitam beatiorem, & sæpe Dei donum. Audacia deinde porro provecta, more gentilium dixerunt, mortem puram esse necessitatem naturæ, cui servire humanum genus oporteat, quomodocumque tandem singuli se haberent, quoad mores voluntatis.

Priorem sententiæ partem secutus est Rufinus Syrus, posteriorem Cælestius: sic enim ille longam super ea re perplexamque disputationem, quam producit a num. 32. vsque ad 35. concludit his verbis: *Multis igitur testibus edocti, quod mors ista communis mala non sit.* Jam longe valete dicamus: *Qui mortem malam appellant;* iste vero, si credimus Augustino, Mercatori, Sixto, atque auctori Prædestinati, capitale hoc dogma asseruit: *Adamus mortalis factus est, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset.*

Sed enim id sacris literis, quarum auctoritas hactenus summa fuerat, pugnare videretur; disputatum est acriter, jam non pro arbitraria quadam, vt prius, quæstione, sed pro dogmate fidei; primusque extitit Pelagianorum error, ex quo reliqui plures, vt ostendemus, originem duxerunt. Atque id in causa fuit, cur inter agendum de Pelagianis dogmatibus, istud olim vel vnicum, vel primum omnium censeretur.

Præf. l. Subnot. Vide c. 2. hujus dissert.

Hoc certe primum Mercator meminit. *Ausus est quippe palam publiceque his verborum sententiis ejusdem sensum passim disseminare per populos, id est,* Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, fuisset moriturus.

Carm. de Ingr. c. 1. Vide c. 3. hujus dissert.

Hoc & Prosper in aliorum fronte collocavit:

Hæc primos homines cretos ditione ferebat,
Vt seu præscriptum mandatum transgrederentur,
Sive inculpati servata lege manerent,
Mortem istam prorsus, quæ carnem vita relinquit,
Oppeterent, quæ non peccato parta, sed ipso
Instituente Deo comes esset fixa creatis.

Primum quoque Augustinus recensuit inter ea, quæ ex actis apud Carthaginem cum Cæle-

stio confectis, Pelagio objecta sunt Diospoli. Sic enim ait: *Sequatur objecta Pelagio, qua in doctrina Cælestii discipuli ejus referuntur inventa. Adam mortalem factum, qui sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. Quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum,* &c.

Lib. de gest. Palæst. c. 11.

Primum pariter numeravit Hypognostes. *Hujusmodi ergo dogmatis ista est nefanda blasphemia. Adam inquiunt, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum esse. Item peccatum ejus neminem nisi solum nocuit ipsum,* &c.

In præf. libb. hypognost. c. 1. ap. August.

Paulinus diaconus in judicio Aurelii objecit Cælestio primum illud, quod perverse docuisset, Adamum, sive peccaret, sive non peccaret, moriturum fuisse. Nam post verba mox allata ex libro de gestis Palæstinis sequuntur ista: *Hæc ita objecta sunt, ut etiam apud Carthaginem a sanctitate tua, & ab aliis tecum Episcopis decernatur audita, atque damnata.*

Lib. de gest. Palæst. c. 11.

Illud ipsum Augustinus primum refellit, & in eo quidem opere, quo cœpit adversus Pelagianam hæresim scriptis pugnare; postquam enim in præfatione promisisset se dissoluturum quæstiones, quas Marcellinus proposuisset, continuo caput secundum ita orditur: *Qui dicunt Adam sic creatum, ut etiam sine peccati merito moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ; profecto illud quod in lege dictum est:* Qua die ederitis, morte moriemini; *non ad mortem corporis, sed mortem animæ, quæ in peccato fit, referre conantur,* &c. Pergit vero in eodem argumento usque ad caput decimum, ubi jam incipit de peccato originali disserere, cum tamen prius quæstionis istius secundæ ex prima ortum patefecisset.

Lib. de pecc. meritis c. 2.

Augustini exemplum secutus Hypognostes, inde primi sui libri duxit exordium. *Adam ergo inquiunt, sive peccasset, sive non peccasset, moriturum fuisse. Respondemus: Falleris, hæretice, falleris,* &c.

Primum damnavit Africana synodus: cum enim sint ipsius octo canones adversus hæresim Pelagianam, primus omnium existit. *Placuit omnibus Episcopis, qui fuerunt in hac sancta synodo, ut quicumque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut, sive peccaret, sive non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.*

Longe post hæc tempora posterior synodus Arausicana primum canonem sancivit de morte per Adami peccatum ab omnibus contracta.

Unicum retulit in sua sanctione Honorius imperator, idque eo maxime, quod in capite cætera complexus sibi videbatur, ortumque inde secundi erroris indicasse. Sic enim ait: *Impiæ commentationis auctores Pelagium Cælestiumque percrebuit extitisse. Hi parenti cunctarum rerum Deo, præcipuaque semper majestati interminatæ potenti, & ultra omne principium transeunti, tam trucem inclementiam sævæ voluntatis assignant, ut cum formandi mundi opificem curam sumeret, qualitatemque hominis struendi profunda spiritus conceptione libraret, fundati muneris finem anteferret exordio, & mortem præmitteret nascituro; non hanc insidiis vetiti fluxisse peccati, sed exegisse penitus legem immutabilis constituti, ut ad declinandum leti exitialis incursum, nihil prodesset abstinentia delinquendi: cujus ita vis putatur astricta, ut non possit aboleri deincept. Primitivi hominis errorem, in quem capta mentis, inopi rationis, cæcitate irruisset, delapsum ad posteros non fuisse; tantumque apud eum, quem malesuada gratia infelix rapuisset illecebra, transgressionem interdicti extitisse discriminis, cum evidens catholicæ legis omnifaria testetur auctoritas, illum interitus omnium fuisse vestibulum, quem divinæ præceptionis sedulum liquet corrupisse mandatum.*

Unicum sibi refellendum putavit Nestorius, (quanquam forte extitit alia etiam causa, cur unius meminerit) in eoque non mediocrem sermonum, quos quatuor Mercator servavit, partem posuit, ut legendo quisque facile cognoscet.

Quod si a veteribus (neque enim recentiorum nunc ratio habetur) alio nonnunquam ordine dogmata Pelagiana relata sint, ut revera sunt ab Augustino in libro de hæresibus; imo si quæstionem de mortalitate Adami prætermiserint aliqui, sicut Hieronymus, aliique postea non pauci: id tribuendum reor, vel tempori, quo illi scribebant, vel occasioni, quæ subinde varia extitit. Aliæ enim aliis temporibus quæstiones velut dominatæ sunt, nec semper opus erat de singulis dicere tam exacte, tamque curiose, quam originis ratio, vel suo quasi jure postularet, vel obtinuisset a laudatis antea auctoribus. Et vero postquam origo mortis hominum ex peccato, tam multis, quam apertis Scripturæ testimoniis demonstrata est, Pelagiani suum illud pristinum dogma, de mortalitate a naturæ necessitate orta, deseruerunt, sin minus reipsa, quod vix putem, saltem verbo tenus, quo tempore Augustinus, vel sermonem 7. de verb. Apost. habebat, vel ad Bonifacium scribebat: nam illic inducuntur Pelagiani, quasi per excessum peccantes, dicentesque, *pro meritis suis omnes homines mori, quia peccaverunt: neque enim futuram mortem, nisi veniret de peccato.* Istic referuntur dicere, *ex Adam nihil mali transiisse per cæteros, nisi mortem, quæ non semper est malum, cum & martyribus sit causa præmiorum, & vel bonam, vel malam dici faciat, non resolutio corporum, quæ exercitabatur in omni genere hominum, sed meritorum diversitas, quæ de humana libertate contingit.*

Lib. 4. ad Bonifac. c. 2.

Sed jam quomodo ex hac prima quæstione pronatæ sint undecim aliæ minus principales, ostendere oportet testimoniis veterum, sive qui pro fide catholica steterint, sive qui ex adverso.

Sunt autem auctores illi, quorum saltem habemus opera, admodum octo: nam quibus temporibus dissertationes finimus, de mortalitate Adæ, adversus Cælestianos expresse scripserunt, Augustinus, Hypognostes, Mercator, &, si tantis viris tamque catholicis annumerari queat, Nestorius. Pro hæresi scripserunt totidem, Theodorus Mopsuestenus, Rufinus Palæstinus, Cælestius, & Julianus.

Cælestianis igitur dicentibus, Adamum mortalem ita factum a Deo, ut aliquando tandem moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ, objecerunt catholici continuo verba legis divinæ minantis: *Qua die ederitis, morte moriemini.* Quibus procul dubio significatur, Adamum moriturum non fuisse, sin minus legem violasset: quis enim, si sapiat, ei, quem velit deterrere, comminetur id tantum mali, quod alioquin certo eventurum uterque novit?

Aug. l. 1. de pecc. merit. c. 2.

Genes. 2. v. 17.

Exceperunt Cælestiani, minas Dei ad mortem animæ referri debere, quoniam hæc sola pœna tanto peccato par esse potest; non pertinere ad

Aug. ibid. c. 3.

mortem

mortem corporis, quæ vel ipsa est hominis natura, vel saltem naturæ necessitas.

Sed instantibus catholicis, præcipientis minas ex sententia condemnantis intelligi debere: Deum vero dixisse Adamo, post violatam legem: *Terra es, & in terram ibis.* quæ sententia profecto pertinet ad solam corporis mortem; addentibus quoque duo Apostoli testimonia, eaque ita manifesta, vt non expositorem opus haberent, sed lectorem, quemadmodum ait Augustinus. Alterum ex epistola ad Romanos. *Si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem. Quod si spiritus ejus, qui suscitavit* JESUM *a mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit* JESUM CHRISTUM *a mortuis, vivificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.* Alterum ex secunda ad Corinthios: *Per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, & sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Christo omnes vivificabuntur.*

Ibid. c. 4.
Rom. 8. v. 10. & 11.
1. Cor. 15. v. 21. & 22.

Coacti sunt hæretici priorem exceptionem deserere, velut aperte Paulo contrariam. Fassi sunt igitur verba divini præcepti de morte corporis accipienda esse, non tamen de naturali, quæ fato contingit, sed de immatura & violenta, qualis infligitur reis ab humano judicio. Eo trahebant verba, tum Dei passim in Scriptura, tum hominum minantium sæpe mortem prævaricatoribus legum, nec eos tamen idcirco facientium ex immortalibus mortales. Trahebant & hoc aliud eodem, Deum in pœnam peccati jussisse Adamo, terram colere, non simpliciter, cum jam inde a creatione jussus esset paradisum colere, sed multis sudoribus, quos terra ingrata in tribulos spinasque verteret. Addebant pariter exemplum sententiæ in Evam latæ, qua per peccatum facta est obnoxia, non partui simpliciter, ad quem nata erat; sed pariendi doloribus, quos vehementissimos pateretur. Quare, inquiebant, sicut natura virum agriculturæ, feminam partui; pœna virum laboribus, feminam partuum doloribus addixit: sic ambos Deus ob peccatum, non qualicunque morti, sed immaturæ fecit obnoxios.

Theod. excerpt. 1.
Ibidem.

Atque hinc orta quæstio triplex, quam magna contentione agitant Julianus & Augustinus, vtrum mors ipsa, aut mortis tantum immaturæ modus pœna esset peccati: vtrum in paradiso futura esset laboriosa feminæ parturitio: vtrum vir agricolatione difficili & dura terram subegisset.

In op. imperf. vbique passim.

Tergiversantibus Cælestianis, ventum est tandem ad decretorium Apostoli testimonium: *Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Hinc enim clarissime constat, mortem non ex necessitate naturæ ortam esse, sed ex pœna culpæ ab homine illo commissæ; in quo cæteri extiterunt: atque hinc enata quæstio de peccato originali, & baptismo parvulorum, quæ licet eam obscuraverit, ex qua sumpsit initium, non desiit tamen a diligentioribus tractatoribus ipsi conjungi, vt ne lateret origo tanti mali.

Rom. 5. v. 12.

Quæstionis vnius ortum ex altera, transitumque Augustinus exposuit; sed priusquam ipsius verba exscribamus, afferenda sunt reliqua argumenta, sive quæ dum adhibet Hypognostes adversus Cælestianos, sive quæ pro se Cælestiani, & Cælestianorum parens Theodorus.

Primum accipit Hypognostes ex parte mortis ipsius, quam Deus neque fecit, neque vult, voluntate, vt aiunt, antecedente. *Nolite Zelare mortem in errore vitæ vestræ, quoniam Deus mortem non fecit, nec lætatur in perditione vivorum: creavit enim vt essent omnia, & sanabiles fecit omnes nationes orbis terrarum.*

Lib. 2. Hypognost.
Sap. 1. v. 13.

Secundum, ex parte hominis, quem Deus *creavit inexterminabilem, & ad imaginem suam fecit; invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum.*

Ibidem.
Sap. 2. v. 23.

Utrumque alii tractatores attigerunt quidem; non tamen magnum ibi causæ præsidium positum putarunt: nihilominus Cælestiani graviter inde se vrgeri cum sentirent, venerunt in absurdissimam sententiam, qua dicerent, omnes nasci immortales perinde ac Adam, neminemque mori, nisi suæ culpæ merito; ipsos etiam infantes mortem pati, propter sua peccata, sive quæ in ipsismet matrum vteris perpetrassent. Hanc insaniam Hieronymus, Augustinus, & Mercator non tam arguunt vi argumentorum, quam deridendam exponunt: ejusmodi enim somnia exposuisse, refutasse est.

Cælestius pro sua causa, produxit duo. Primum: *Si primi hominis peccato factum est, vt moreremur, Christi adventu fieret, vt credentes in eum non moreremur, neque enim prævaricatoris transgressio plus nobis nocuit, quam incarnatio vel redemptio profuit Salvatoris.* Secundum: *Si peccato mors ista corporis accidisset, non vtique post remissionem peccatorum, quam Redemptor nobis tribuit, moreremur.*

Lib. contra peccati traduc. apud August. l. 2. de pecc. merit. c. 30. & 31.

Utrumque Mercator exponit, tanquam ex libro Pelagii; sed vt ea Pelagius in commentarios retulerit, non sua tamen persona retulit; sed tanquam dicta a peccati originalis impugnatoribus, id est, a Cælestio, quem sæpe monuimus primum scripsisse ea de quæstione adversus fidem catholicam; vtrique porro ratiocinationi respondet Augustinus loco citato.

Commonit. c. 2.

Alia duo profert Theodorus. Nempe, si peccato morerentur homines, neque Christus debuisset mori, cum sit purus peccati, neque Enoch, præ aliis sanctioribus, immortalitate donandus fuisset. Primo respondet Augustinus. Secundum per se leve est, cum Deo innumeræ suppetant aliæ causæ, cur Enoch & Eliam voluerit conservare immunes mortis.

Lib. 2. de pecc. meritis c. 29. & 30.

Nonnulli tandem, quibuscum Mercator conflixit, imo & de quorum quæstionibus Augustinum consuluit, videntur hunc fere in modum argutati. Si mortalitas contracta est primi hominis peccatô, oportet, vt quemadmodum omnes ab Adamo pronati sunt, ita nemo non moriatur, maxime cum ipse Christus mortis fatum expertus sit. Atqui Apostolus docet, aliquos sub finem mundi obviam ituros Christo suis, vt erunt viventes, in corporibus: *Quoniam ipse Dominus in jussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus, obviam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus.*

1. Thess. 4. v. 15 & 16.

Sed hactenus satis de quæstione ipsa principali, cujus appendices fuerunt vndecim Pelagianos inter & catholicos controversiæ. I. An morbi ex culpa oriantur, vel ex natura. II. An partuum dolores futuri essent in paradiso. III. An laboriosa sina peccato agricolatio. IV. An Deus sit auctor mortis. V. An mors censeri debeat in malis. VI. An sua quisqua culpa pro-

Appendices vndecim controversiæ.

ptia moriatur. VII. Cur justi moriantur, si mors sit peccati pœna. VIII. Cur Christus ipse mortem passus sit aliquando. IX. An omnes nituri sint, cum omnes eodem originis peccato teneantur. X. An omnes per Christi resurrectionem resurgere debeant, aut soli justi. XI. An resurrectio per se debeat in bonis numerari.

CAPUT IV.

Quæstio de peccato originali orta ex priore, plurimas alias peperit, & eam quidem maximam, de baptismo parvulorum, eorumque redemptione per Christum.

Ortus secundæ quæstionis ex prima.

Lib. 1 de pecc. merit. & remiss. c.

ECUNDÆ quæstionis originem ex priore exponit Augustinus in opere, quo primum pugnavit scripto adversus Pelagianos. Cum enim de mortalitate disputasset, eamque ex peccato primi hominis pluribus Scripturæ testimoniis ortam probasset, adhibuit tandem postremum istud quasi decretorium : *Per vnum hominem peccatum intravit in mundum & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Adhibuit vero non ipse primus: nam cum eodem jam pridem vsi essent catholici, Cælestianos excepisse refert, *quod mors ista, quæ illic commemorata est, non sit corporis, quam Adam peccato non meruit, sed animæ, quæ in ipso peccato fit; & ipsum peccatum, non propagatione, in alios homines, sed imitatione transisse; atque in parvulis per baptismum solvi originale peccatum, quod in nascentibus nullum omnino esse contendunt.*

Rom. 5. v. 12.

Exceptio hæreticorum. Loco mox citato.

Intelligebant scilicet, Apostoli testimonio asseri quatuor. Primum, per vnum hominem peccatum intrasse in mundum; alterum, intrasse quoque per peccatum mortem; tertium, mortem hanc in *omnes homines* pertransisse; (quagenralitate vocum comprehendi oportet infantes) postremum denique, omnes in vno homine peccasse. Primum libenter admiserunt, reliqua tria perversis interpretationibus obscurare nisi sunt; sed Ecclesia temerarios nitentium conatus damnatione sua retudit.

Rejecta ab Ecclesia.

Eam ob rem quisquis e veteribus dogmata hæresis Pelagianæ, vel recensuit, vel impugnavit, secundo loco posuit id, quod de peccato originali est. Atque vt de Mercatore & Prospero omittam iterum dicere, Paulinus Cælestio secundum istud objecit, *quoniam peccatum Adæ ipsum solum læserit, & non genus humanum.* Ad quæ verba iterum observa, in testimonio Paulini, vt & apud Mercatorem, sententiæ qua de agitur, præfigi conjunctionem causalem QUONIAM, quo signo indicatur probatio prioris alicujus alterius sententiæ: quare vt probationis quæstio, si quæ aliquando incidit, oritur ex quæstione, propter quam solvendam probatio assumitur, quæstionem procul dubio de peccato originali natam esse oportet, ex quæstione de mortalitate generis humani, quoniam hæc ex illa probatur.

Errorem circa peccatum originale secundum inter Pelagianos ponunt. A Mercatore & Prospero. A Paulino diacono. *Lib. de gest. Palæst. c. 11.*

Secundum Hypognostes numeravit. *Item quod peccatum Adæ neminem, nisi solum ipsum, nocuit.* Item *peccatum Adæ*, inquiunt, *neminem nocuit, nisi solum ipsum. Respondemus: si peccatum primorum hominum soli obfuit illis, & nemini nostrum.* &c. Memoravit etiam.

Ab Hypognostes. *in præf. hypognost. & lib. 1.*

Refellit certe secundum Augustinus, in opere, quo primum in Pelagianos se exercuit. Refellit & secundo pariter libro Hypognostes, eum primo de mortis origine tractasset.

Ab Augustino.

Lib. 1. de pecc. merit. & c. 9. & seqq.

Damnavit Africana synodus canone 1. postquam primo de mortalitate dixisset: *Item placuit vt quicumque parvulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit, in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur, vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis, in remissionem peccatorum, non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est quod ait Apostolus.* Per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt; *nisi quemadmodum Ecclesia catholica vbique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

A synodo Africana.

Rom. 5. v. 12.

Unde Jansenius Iprensis, postquam dixerat Pelagianorum capitale dogma, & aliorum quasi cardinem fuisse, *quod Adamus mortalis ita factus esset, vt sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset*: paulo post istud ait instar esse basia omnium cæterorum, *quod Adæ peccatum ipsum solum læserit, & non genus humanum.* cui nempe consentaneum erat, *quod infantes nuper nati in eo statu sint, in quo Adam fuit ante prævaricationem*, atque ita nullo teneantur peccato originali. Quanquam scriptoris hujus non magna videtur esse auctoritas hac in parte, cum inconstanter loquatur, & modo hoc, modo illud, prout abripitur disputandi æstu, Pelagianæ hæresis fundamentum ponat.

A Jansenio Iprensi. *Lib. 1. de hær. Pelag. c. 13.* *Lib. 3. c. 2.*

Ex his redarguas Vossium, qui opinatur, quæstionem de peccato originali non ortam ex quæstione de mortalitate, sed hanc ex illa; virum fefellit quorumdam veterum auctoritas, qui cum peccatum Adami propagari in posteros, inde probent, quod ipsi etiam infantes, licet nullius suæ culpæ rei, moriantur; nec vllus tamen sub justo Deo moriatur, nisi merito peccati. Visi sunt Vossio hujus, si licet ita loqui, genealogiæ non satis prudenti, ostendere quid quæstionis ex quæstione natum sit, non item quid rei ex re, quamvis hæc duo longe diversa sint. Deceptus Vossius imposuit aliis non paucis, quos secum abduxit a vero.

Notatus Vossius. *Lib. 1. hist. Pelag. part. 1.*

Incredibile autem est, quot quæstiones ex secunda ista, veluti propagines e radice, pullularint: dum enim hinc & inde acriter pugnatur, qua testimoniis Scripturæ, qua cogentibus argumentis, & præsertim consectariis ad connexis cum alterutra opinione, Cælestiani, vt vim adversantium catholicorum declinarent,

Ex conflictu catholicorum & hæreticorum ortæ plures quæstiones.

multa coacti sunt dicere, quæ partim damnata sunt postea in conciliis, partim a Patribus rejecta, velut antiquæ, & ab Ecclesia receptæ doctrinæ contraria. Sed catholici vicissim a Cælestianis compulsi sunt in ea causæ instrumenta diligentius inquirere, quæ aliquatenus latebant, velut a pacificis, vt fit, possessoribus neglecta; armaque suis e locis eruere, quibus oppugnatam fidem tuerentur.

Quibus vtrinque argumentis pugnatum.

Tribus igitur argumentis catholici pro peccato originali pugnarunt; auctoritate scripturæ sacræ, ratione petita ex parte tum parvulorum, tum adultorum, & testimoniis Patrum, quibus vel perpetuitas, vel vniversalitas sententiæ catholicæ demonstratur.

Totidem repugnarunt hæretici: nam & sacris literis abusi sunt, & rationes congesserunt, & Patrum verba suam in sententiam torquere nisi sunt. De singulis istis argumentorum generibus dicendum breviter, sed ita, vt vix attingantur quæ post Augustinum, imo quæ post Zosimi sententiam afferri cœperunt; ea potissimum commemorentur, quæ post initia nascentis hæresis, & ante proscriptionem a sede apostolica factam adhibita sunt.

§. I. *Quibus testimoniis Scripturæ pugnatum sit a catholicis; quæ allata a Pelagianis responsiones; quæ ex conflictu quæstiones ortæ.*

Observatio prima de locis Scripturæ adductis primum ex parte catholicorum.

OBSERVANDUM est primis temporibus quatuor tantum Scripturæ testimoniis catholicos; tribus potissimum hæreticos pugnasse: illa complexus est, vno quasi fasce, Hieronymus; ista Rufinus Palæstinus.

Lib. 14. in Ezech. c. 47.
Prov. 20. v. 9.
1. Joan. 5. v. 19.
Genes. 8. v. 21.
Ps. 50. v. 7.
Rom. 5. v. 14.

Sic ergo Hieronymus, *ann. 410.* quis *enim hominum* gloriari potest, castum se habere cor, *vel ad cujus mentem per oculorum fenestras mors concupiscentiæ non intrabit, &, vt parum dicam, animi titillatio?* Mundus *enim* in maligno positus *est*, & a pueritia appositum est cor hominis ad malum; *vt ne vnius quidem diei, a nativitatis suæ exordio, sine peccato sit humana conditio. Vnde & David confitetur in psalmo*: Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. *Non in iniquitatibus matris meæ, vel certe meis, sed in iniquitatibus humanæ conditionis. Vnde & Apostolus:* Regnavit mors ab Adam vsque ad Mosem, etiam super eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ.

Idipsum scripserat ante annos viginti lib. 2. contra Jovinianum, cum hæretici hujus *ἀναμαρτησίαν* acriter impugnaret, vt inde prudens lector obiter observet, quanta sit vtriusque, sive quæstionis, sive dogmatis de peccato originali, & impeccantia, cognatio.

Ex parte hæreticorum. Libel. fidei num. 37. 38. & 39.

Rufinus vero in fidei suæ libello, *ante ann. 400. Non ergo Eva propter liberos salvabitur suos, neque ejus soboles matris causa damnabitur, aut patris Adam, sicut imprudentium æstimat opinatio; nam vnusquisque hominum, quasi liberi arbitrii sit, ex suorum qualitate gestorum, aut laudandus nimis, aut vituperandus habebitur. Simili modo etiam in die judicii, aut justificandus erit, aut supplicio subjugandus, sicut & beatus Paulus docet, ita dicens:* Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. *Quod autem liberi non pro parentibus puniantur, neque parentes pro liberis, aperte rursus edocuit Deus, cum ad Moysen prophetam diceret:* Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus. Vnusquisque in peccato suo morietur. *Porro autem arguens Deus imprudentiam filiorum Israel, eo tempore, quo apud Chaldæos, secundum scelera sua, captivi erant, & causabantur, non de se penitus, sed de parentibus suis, quasi illi totius eorum nefandi sceleris fuissent causa, Deum de captivitate sua criminabantur injuste, cum dicerent:* Via Domini non est recta, quoniam patres nostri comederunt vvam acerbam, & filiorum dentes obstupuerunt. *Dicit ad eos per Ezechiel prophetam:* Vivo ego, dicit Dominus, si vltra fuerit jam dicta parabola ista in Israel, quoniam omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic & anima filii, meæ sunt; anima quæ peccat, ipsa morietur. *Et iterum:* Filius, *inquit*, non accipiet iniquitatem patris, neque pater accipiet iniquitatem filii. *Et iterum:* Unumquemque vestrum secundum viam suam judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus. *Cum dixisset Deus:* Vivo ego, si vltra fuerit dicta parabola ista in Israel; *aperte docuit, non eos in eadem imprudentia permanere. Post hæc igitur Dei testimonia, insaniunt, qui per vnum hominem Adam, omnem orbem terrarum iniquitatis, flagitiorumque condemnant.*

1. Cor. 5. v. 20.
Deut. 24. v. 16.
Ezech. 18. v. 2.
Ibidem v. 3.
Ibid. v. 20.
Ibid v. 30.

Observatio secunda de locis ab Augustino productis.

Observandum pariter, ab Augustino adhibita octo alia testimonia, quæ Julianus partim sine responsione reliquit, partim detorquere conatus est in alienos sibique commodos sensus; adhibita sunt etiam a Juliano quædam, quæ Augustinus interpretatus est. Sed neque hæc Juliani, neque illa Augustini multum ab aliis prioris ævi disputatoribus discussa sunt, sive quia spernerentur præ reliquis, sive quia nondum in mentem venissent. Photius certe in synopsi librorum quinque Theodori adversus Augustinum, vnius tantum capresse meminit, ex psalmo 50. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea;* sic enim scribit. *Afferre autem illos & illud ait:* Ecce in iniquitatibus conceptus sum; *& si qua sunt generis ejusdem:* quamquam postremis verbis alia indicavit non obscure.

Observatio tertia de Juliano adversus Augustinum scribente.

Observandum tertio, ignotum esse, quid postremis Scripturæ testimoniis ab Augustino allatis Pelagiani responderint: siquidem nihil ab ipsis hanc in rem scriptum habemus, nisi quod Julianus libris Augustini, vel tribus ad Marcellinum tribunum, vel duobus ad Valerium comitem, vel quatuor ad Bonifacium Papam retulit. quanquam solis per se duobus ad Valerium, reliquis tantum velut obiter contradixit. Siluit vero de aliis, etiam de opere elaboratissimo sex librorum, quibus Augustinus quatuor Juliani refellit, sive ipsos nunquam viderit, quod forte mentitur apud Mercatorem; sive, quod æquius opinari, dissimulaverit propter difficultatem respondendi.

In præf. ad Subnot.

Cap. 21.
Primus locus Scripturæ Gen. 6. v. 5.

Ambrosius igitur & Hieronymus, ille in libro de arca & Noe, hic in commentario ad caput 47. Ezechielis, argumentati sunt verba hæc Genesis: *Videns Deus, quod multa malitia hominis esset in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta esset in malum omni tempore, &c.* feceruntque in eo vim, quod intelligi non possit, quomodo hominis, quem Deus rectum condidit ab initio, cuncta cogitatio cordis intenta sit in malum omni tempore, nisi natura fuerit vitiata, nec jam tales procreentur homines e seminibus, qualis primus creatus est a Deo e limo.

Exceptio Pelagii.

Locum hunc videtur sibi Pelagius objecisse in libro *de natura*, cum scriberet, *primo de eo dis-*

putandum esse, quod per peccatum debilitata dicitur & immutata natura, &c. Objecit vero sine adversarii nomine, propter reverentiam, credo, Ambrosii, quem laudare solitus erat; negavit porro, saltem implicite, hunc esse sensum Scripturæ, qui dicebatur, siquidem natura ipsa peccato, quod per se careat substantia, immutari non possit.

Apud August. l. de natura & gratia c. 19.

Verum locus iste Geneseos non videtur a catholicis magni factus, ab Augustino certe neglectus est. Inde tamen oriri potuit quæstio, agitata frequentius postea, vtrum peccati foret aliqua substantia, quod Augustinus, Hypognostes, aliique disputarunt.

Secundus locus. *Gen. 17. v. 14.*

Credidit Augustinus majoris esse ad hanc rem momenti, mandatum Dei, de circumcidendis octavo die parvulis: *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Sed locus hic, nec a primis disputatoribus productus est; nec ab Augustino ita expositus, vt consentientes haberet alios, etiam catholicos interpretes; nec Juliano visus est responsione dignus, cum tamen ab eo lectus esset, quippe in secundo libro *de nuptiis* allatus: quare nec vllam genuit quæstionem, de circumcisionis fine.

Tertius locus. *Job 14. v. 4.*

Illud vero Jobi, quod juxta LXX. ita legitur: *Quis enim mundus est a sorde? sed nemo, etsi vnius diei sit vita ejus super terram*; adhibuerunt Hieronymus in caput 47. Ezechielis, Augustinus lib. 6. in Julianum cap. 12. alibique passim: sed illud Jobi neque a Pelagianis responsum meruisse puto, neque potuit vehementer tunc temporis vrgeri, siquidem Ecclesiæ tractatores fere communiter interpretati sunt verba hæc in alium sensum. Unde Ambrosius: *Vere miserabilis conditio, vt homo peccati sui, quod vitare non possit, rationem præstare cogatur, intrare in conspectu Domini, & judicium subire omnipotentis compellatur, edere causas suorum gestorum, quæ tot vitæ suæ ætatibus percurrerit, cum mundus a peccato quivis esse non possit, vt ab ipsis cunabulis prius obrepat infantiæ culpa, quam sit vllus sensus erroris. Quamque illud miserabile, vt brevis sit vita ejus, dulcis illecebra, multiplex ærumna, iracundia quotidiana! Itaque in exigua delectatione amaritudo perpetua est.* In commentario tamen ad illa Psalmistæ verba: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum*; testimonio Jobi vtitur, sed, vt tunc erant tempora, implicate de re nondum satis explicata.

Lib. 1. de interp. Iobi c. 7.

Ps. 50. v. 7.

Quartus locus. *Ps. 50. v. 7.*

Jam vero famosum illud psalmi 50. *Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea*; ab omnibus fere catholicis productum est, ab Hilario in psalm. 118. Ambrosio lib. 1. *de pœnitent.* cap. 2. Hieronymo in cap. 47. Ezech. Augustino lib. 2. *oper. imperf.* cap. 73. & lib. 3. cap. 12. Verum, cum locus iste afferri soleret, vt ex Theodoro apud Photium cognoscimus, non constat, quid responsionis a Pelagianis datum sit.

Quintus locus. *Eccli. 40. v. 1.*

Augustinus, cum alibi sæpe, tum maxime in vtroque opere contra Julianum, tota orationis vi argumentatur illud Ecclesiastici: *Grave jugum super filios Adam a die exitus eorum de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturæ in matrem omnium.*

Sextus locus. *Sap. 12. v. 10.*

Argumentatur & istud Sapientiæ: *Non ignorans quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum: semen enim erat maledictum ab initio.* Sic enim ait: *Nempe de quibuscumque dicat ista, de hominibus dicit; quomodo est ergo cujuslibet hominis malitia naturalis, & semen maledictum ab initio, nisi ad illud respiciatur, quod per vnum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt?*

Lib. 2. de nupt. & concup. c. 8.

Julianus argumentationem Augustini vexat acriter, nititurque ex ea ipsi Manichæam affingere impietatem de natura mala; negat vero inde peccatum originale probari, quia perinde a Sapiente dicitur *Cananæorum semen maledictum* ab initio, atque ab Isaia *benedictum semen Israelitarum*. Unde concludit semina conditiones illas, cum sint oppositæ, ad peccatum originale, quod generale debet esse, atque vna in omnibus ex causa oriri, non pertinere.

Lib. 4. op. imperf. c. 125.

Isai. 65. v. 23. juxta LXX.

Septimus & octavus locus. *Rom. 7. v. 17.*

Atque hæc fere sunt, quæ ad fidem peccati originalis propugnandam catholici ex vetere Testamento afferebant, primis illis temporibus: protulerunt e novo alia quoque, sed quorum duo, quæ partim ex communi lege baptismi, partim ex peccato habitante in membris sumpta sunt, pertinere magis videntur ad rationes conficiendas, quam ad rem suo solo pondere firmandam. Tertium vero, quod de morte omnium in Adamo, omniumque in Christo resurrectione antea memoratum est, rem per se non efficiebat, sed ratiocinii tantum adminiculo, quo causa, vt aiunt, ex effectu, peccatum commune omnium mortalium ex communi pœna, quæ mors est, concludebatur. Quartum pariter ex eo petitum, quod simus dicti ab Apostolo, *natura filii iræ*, nemo ante Augustinum adhibuit; ipse vero eo vsus est, antequam de hæresi Pelagiana quidquam audivisset, in opere nimirum, quod necdum presbyter absolvit; vsus quoque in prioribus adversus hæresim elucubrationibus: quare latere non potuit Pelagium, cui constat visos fuisse libros Augustini *de libero arbitrio*, hos enim laudat; ignorom tamen quid expresse, vel ipse, vel sectarii responderint. Quamquam Pelagius, cum interpretaretur hunc locum, Apostoli sensum longe alio abduxit, ait enim: *Quando mens nostra rebus terrenis & carnalibus inhærebat, non solum desiderabamus, sed & faciebamus, quæcumque mala cogitatio suggessisset; ita nos paternæ traditionis consuetudo possederat, vt omnes ad damnationem nati videremur: Deus autem misericors*, &c. Quæ videri potest responsio quædam ad locum Apostoli, in libris de libero arbitrio prolatum: siquidem scripti sunt a Pelagio commentarii post hosce libros, annis saltem duodecim.

Nonus. *1. Cor. 15. v. 22.*

Decimus. *Ephes. 2. v. 3.*

Lib. 1. de lib. arb. c. 19.

Lib. de natura.

In comment. ad c. 2. ep. ad Ephes.

Undecimus. *Rom. 5. v. 12.*

Pugnatum est igitur a catholicis invicte testimonio Apostoli: *Sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* & : *Sed regnavit mors ab Adam vsque ad Moysem, etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ.* & : *Sicut per vnius delictum, in omnes homines, in condemnationem; sic & per vnius justitiam, in omnes homines, in justificationem vitæ. sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi; ita & per vnius obeditionem justi constituentur multi*, &c. Hinc enim tria confecta sunt: primum, mortem idcirco in omnes pertransisse, propter Adami peccatum, quia peccatum pertransiit, id est, propagatum est; alterum, pertransisse peccatum in eos etiam, qui non imitatione peccaverunt, sed propagatione sola; postremum, multos per de-

Ibid. v. 14.

Ibid. v. 18. & 19.

lictum Adæ in perditionem pervenire, perinde ac multi per Christi justitiam justi constituti sunt.

Argumentum hoc adhibitum est, jam inde a primis temporibus nascentis hæresis, id est, ante quintum sæculum; fuitque velut fundamentum, quo deinde Ecclesia sententiam catholicam, definitionemque suam stabiliri voluit. Illud certe Milevitana synodus in literis ad Innocentium I. illud Africana in canone 2. Arausicana secunda in canone itidem 2. Tridentina in sessione quinta, Zosimus Pontifex in tractoria, Gelasiusque in epistola decretali ad Episcopos Picæni, tanquam apertum fidei testimonium protulit.

Et vero, ipsius vi cum vehementer se premi Pelagiani sentirent, nihil non excogitarunt, nihil non dixerunt, quo videri possent, & inde se expedire, & simplicioribus mentibus persuadere, eo loci, non de peccati traduce, vt tunc temporis aiebant, sed de imitatione quæstionem esse.

Quid responsum a Pelagianis.

Singulas ergo voculas consectati sunt, singulaque adjuncta argumentati in rem suam. Dixerunt primo, peccatum Adami cum justitia Christi ab Apostolo componi, ambasque æquari: quare Adami peccatum in omnes non transisse, quia nec justitia Christi in omnes transit; idque indicari volebant voce hac, MULTI, qua vsus est Apostolus, consulto abstinens a generaliore. Dixerunt deinde, peccatum ad multos istos transisse, non propagatione, sed imitatione: nocuisse enim posteris Adamum, sicut profuit Christus, exemplo scilicet, quod ille mali, iste boni operis præbuit. Dixerunt postea, Apostolum, si de propagatione loqui voluisset, non dicturum fuisse, per vnius delictum peccatum intrasse, cum propagationis opus sit duorum. Hæc Julianus prolixe, libro secundo posterioris operis adversus Augustinum, sed quæ Pelagius in commentariis in epistolam ad Romanos, Cælestius in libro contra traducem peccati præmonstrasset, siquidem ea catholici refutarant ante ann. 422. quo Julianus ad scribendum opus istud accessit.

Quæ inde quæstiones ortæ.

Hinc quæstiones quinque ortum duxerunt. An Christus solo exemplo profuerit hominibus, eaque fuerit, vel vnica, vel potissima veniendi causa, vt reliquis vitæ modum in se ostenderet. Qua ratione justitia Christi proficiat parvulis, qui exemplum imitari non possunt. Quomodo parvuli dici possint credentes, cum solis credentibus Christi prosit justitia. Qua ratione Christus infantium dici queat, vel redemptor, vel salvator & JESUS. An pro ipsis mortuus sit. Uno verbo quid paucorum illi dierum homines Christo debeant. Quamquam & alia etiam occasione, baptismi scilicet parvulorum, quæstiones ejusmodi discussæ sunt.

§. II. *Quæ testimonia Scripturarum a Pelagianis prolata sint; quid responsi datum a catholicis; quæ inde quæstiones ortæ.*

Pelagiani testimonia testimoniis opponunt.

TESTIMONIIS Scripturæ, quæ catholici proferrent, opponenda putarunt Pelagiani alia Scripturæ testimonia, quibus suam sententiam, si qua possent ratione, suaderent. Id vero præstiterunt hac in parte, quod in alia quacumque soliti: sic enim Cælestius in tertia parte libri *ratiocinationum*, cum ageret de impeccantia, testimonia testimoniis composuit. Non dubium, quin idem, vt erat suæ methodi retinentissimus, observaverit in libro *adversus traducem peccati*: in quo tamen ignotum est, quæ adhibuerit, etsi aliqua adhibuisse constet, vel ex eo, quod in fragmentis nonnulla oblique tanguntur. Ipsa autem procul dubio inde accepit, vnde Pelagius & Julianus, ex Rufini Syri libro, ex quo, sic tanquam ex fonte, hæresis Cælestiana hausta est.

Ignotum quæ Cælestius attulerit.

Unum profert Pelagius. *In comment. ad cap. 7. Rom. v. 8.*

Pelagius adducit dictum Pauli: SINE LEGE PECCATUM MORTUUM ERAT; ex eo enim concludit: *Si cum lex non esset, peccatum non erat, insaniunt, qui de Adam per traducem asserunt ad nos venire peccatum.* Quasi diceret: Peccatum in his nullum esse potest, in quibus nulla est legis cognitio; nulla vero est in parvulis: in ipsis igitur peccatum est quasi mortuum.

Plura Julianus a Rufino accepta.

Adduxit plura Julianus, partim in libello fidei suæ; partim in operibus duobus contra sanctum Augustinum: sed cuncta fere mutuatus est, quemadmodum & Pelagius illud suum, a Rufino, sic tanquam a primo nefariæ doctrinæ, non quidem magistro, cum didicerit a Theodoro, sed scriptore, cum Græce scripserit, ante patefactam Latinis hæresim.

Primum testimonium a Rufino prolatum. *Deut. 24. v. 14.* Acceptum a Juliano. *Cap. 11. & seqq. pluribus.*

Rufinus igitur primum vsus est verbis Dei dicentis ad Moysen: *Non morientur patres pro filiis, neque filii pro parentibus vnusquisque in peccato suo morietur.* Id ipsum transtulit suum in libellum Julianus, tractavitque tragice in libro tertio posterioris operis. Vis autem in eo erat, quod ita Deus judicare credendus sit, quomodo judicandum præcipit, cum sit fons & exemplar omnis justitiæ, quæ in judiciis dominari debet.

Expositum ab Augustino. *Ibidem.*

Respondit tamen Augustinus, legem hanc pertinere, & ad filios jam natos, & ad homines judicaturos: non item, vel ad filios in primo parente damnatos, in quo vt moriuntur, ita & peccaverunt; vel ad Deum, qui sua judicia, sive cum per se ipse judicat, sive cum per homines vicarios, non alligavit hac lege, quemadmodum constat exemplo parvulorum, & qui diluvio, & qui Sodomorum incendio, & qui supplicio Achani absumpti sunt.

Quæstio hinc orta.

Atque hinc nata quæstio est, vtrum justitia vetet, alterum pro alterius noxa puniri, etiam a Deo.

Secundum a Rufino prolatum. *Ezech. 18. v. 3.*

Utitur deinde verbis Dei per Ezechielem respondentis Israelitarum querelæ, luere se parentum peccata, sibique obstupescere dentes, cum patres manducassent acerbam vvam. *Vivo ego, dicit Dominus, si vltra fuerit jam dicta parabola ista in Israel: quoniam omnes animæ meæ sunt, sicut anima patris, sic & anima filii, meæ sunt; anima quæ peccat, ipsa morietur.* Et iterum: *Filius*, inquit, *non accipiet iniquitatem patris, neque pater accipiet iniquitatem filii.* Et iterum: *Vnumquemque vestrum secundum viam suam judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus.* *Ibid. v. 20.* *Ibid. v. 30.*

Acceptum a Juliano.

Vis hujus loci eadem fuit, quæ prioris. Ipsum quoque pariter Julianus, non solum totidem verbis descripsit in libello fidei, sed etiam libro quarto prioris operis, tertioque posterioris verbosissime argumentatus est.

Expositum ab Augustino. *Lib. 6 prioris op. contra Iul. c. 12. & l. 3. posterioris c. 38. & seqq.*

Respondit Augustinus, dictum illud propheticum esse promissionem novi Testamenti, & spiritualis hæreditatis ad alterum sæculum pertinentis: id enim agi gratia redemptoris, vt paternum chirographum deleat, simulque efficiat, vt nemo alterius voluntate sit reus, sed vnusquisque postmodum pro se rationem reddat. Id vero comprobat Jeremiæ testimonio,

qui cum pene similia dixisset, securus adjunxit: *Ecce dies veniunt, dixit Dominus, & consummabo domui Israel, & domui Juda testamentum novum: non secundum testamentum, quod disposui patribus eorum.* In novo igitur Testamento, deleto per sanguinem mediatoris paterno chirographo, incipit homo paternis debitis jam non esse obnoxius renascendo, quibus fuerat obligatus nascendo.

Jerem. 31. v. 31.

Utitur pariter Apostoli testimonio, quod in suam quoque confessionem fidei Julianus inseruit: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.* Quærebat vero Julianus, id quomodo in parvulis quibuscumque accipi posset, cum nihil mali gesserint, maxime qui præmature obeunt; nec judicium exerceatur, nisi de operibus propriis malis.

Tertium a Rufino adductum, & a Juliano acceptum.
2. Cor. 5. v. 10.
Lib. 4. prioris operis c. 4.

Respondit Augustinus in utroque opere contra Julianum, & in priore quidem interrogat, *an manifestandi sint parvuli, an non. Si non manifestabuntur, quid te adjuvat*, inquit, *ista sententia, quando ad eos non pertinet, quorum nunc agitur causa? Si autem manifestabuntur, quomodo reportat eorum quisque, quod gessit, qui nihil gessit, nisi quia pertinet ad eos, quod per corda & ora gestantium, sive credunt, sive non credunt? Propria corporis sui enim dixit, quod ad unumquemque in seipso jam viventem pertinet*, &c. In posteriore autem: *Dic ergo*, ait, *quid boni per corpus gesserint proprio libero arbitrio, ut recipiant regnum Dei, tam magnum bonum; aut quid mali egerint propria voluntate, qui parvuli abalienabuntur ab hac vita Dei. Quod si, ut necesse est, fatearis, sine ullis operibus liberæ voluntatis, quæ gerit quisque per corpus, illos in Christo vivificari, cur non fateris istos in Adam mori, cum scias Adam Christo e contrario esse formam futuri?* &c.

Expositum ab Augustino.
Lib. 6. c. 4.
Lib. 3. c. 109.

Hinc in loco nasci cœperunt quæstiones, quæ & ipsæ alia occasione postea commotius ferbuerunt. Quomodo infantes, qui præmature moriuntur, pertinerent ad supremum Christi judicium, sive illi baptismo tincti sint, sive non sint, cum judicium de bonis operibus malisque propriis exerceatur. Quam ad partem sint post sententiam judicis discessuri, qui tincti non fuerunt. An illi medium quendam in locum recedant.

Hinc ortæ quæstiones.

Advertendum porro, alia quædam e Scripturis producta fuisse, tum a Rufino, tum ab ipsius exscriptore Juliano, cujusmodi sunt de naturali usu concubitus, *Roman. 1.* de salvatione matrum per generationem prolis, *1. Timot. 2.* de sanctificatione filiorum a parentibus, *1. Cor. 7.* de justificatione hominum per obedientiam Christi, *Roman. 5.* Sed illa, cum valuerint potius ad confirmandas rationes solvendasque objectiones, quam ad id, quod ageretur, per se ipsum conficiendum, ad rationes differre debene.

Observatio 1. de aliis testimoniis.

Advertendum deinde, nulla fere prolata fuisse testimonia ab alterutra parte, quæ non quisque suum in auctorem retorquere niteretur; nulla etiam, quæ non diligentius discussa fuerint: sed laborandum catholicis eo magis fuisse, quod veterum tractatorum plures viderentur pro Pelagianis locuti, ut qui contra Manichæos vehementius inveherentur; imo celeberrimi quique inter Græcos, Origenes, Diodorus Tarsensis, & Theodorus Mopsuestenus reipsa pelagianizarent; Basilius & Chrysostomus videri possent verbo favere; e Latinis duo, Ambrosius & Hilarius, quorum erat summa auctoritas, sententiam dixissent, securis, ut fit, temporibus, id est, verbis non usque adeo sollicite provisis, quin dicta contra Jovinianum & Manichæum malefidis hæreticorum futurorum insidiis paterent.

Observatio 2. de testimoniorum vi.

Advertendum etiam, Hieronymum, cujus erat ea tempestate maxima in interpretandis Scripturis auctoritas, laudatum initio a Pelagianis fuisse, quandiu nempe visus est ipsis posse, vel in suas partes trahi, vel retineri artibus feminarum illustrium, amicorumque precibus, ne suis molitionibus obsisteret: postea vero quam pro fide pugnare cœpit apertius, calumniam passum, partim a Pelagio, quasi commoveretur invidia erga veterem amicum; partim a Juliano, perinde ac si mendacii Christum, peccatique reum fecisset; partim a Theodoro, tanquam, vel Manichæum, qui homines natura peccare diceret; vel Scripturæ corruptorem, qui quintum Evangelium introduceret; vel imperitum, qui vetus Testamentum inepti cujusdam Hebræi ope perverteret; vel Ecclesiarum pestem, quas absurdis suis opinionibus imbueret.

Observatio 3. de Hieronymo.
Hier. in præf. dial.
Lib. 4 op. post. cap. 87.
Phot. cod. 177.

Advertendum pariter, Hieronymum scripsisse multa, ante motas a Pelagianis quæstiones, quibus hæreticos juvare credi posset, saltem a minus eruditis, nisi mentem catholicam aliunde satis probasset: nam quibus in locis Scripturæ Pelagiani præsidium ponebant, & firmamentum opinionis suæ, hos ita exposuit, ut propter anticipata quædam præjudicia, hæreticorumque ardens odium, propius a Pelagianis, quam ab Augustino distare, videri queat. Id observavit Jansenius Iprensis in quæstione de gratia præveniente, & initio fidei, quod etiam videtur de reliquis fere gratiæ mysteriis fateri, cum errores Pelagianos super ea re haustos scribit ex commentariis Origenis in epistolam ad Romanos, quos nemo nunc legit, nisi Latine, quosque interpretatus est Hieronymus more suo, id est, ut non tam verterit, quam exposuerit: atque ita sententias non illibenter voluerit credi jure suas, quas ab Origene acceptas, cunctasque, ut libuit, ornatas quasi adoptasset.

Observatio 4. de eodem.
Lib. 7. de hær. Pelag. c. 4.
Lib. 6. c. 17.

Advertendum denique quod habet Photius de Theodoro Mopsuesteno, defensores peccati originalis impugnante. *Porro*, inquit, *Theodorus recte quidem facit, quod hæc ipsa detestetur ac rejiciat, interdumque optime ac valide ipsorum absurdas & blasphemas opiniones refellat, necnon sacræ scripturæ locis, quibus illi abusi sunt, proprios sensus adaptando, ut omnino imperitos redarguat. Verum hoc ei perpetuum non est: nam & Nestorii sectam in multis parturire nobis visus est, & Origenis, saltem de fine suppliciorum, mussitare sententiam.*

Cod. 177.

Ex his apertum est, primo Theodorum omnibus, quæ catholici proferrent, testimoniis respondisse, sed responsiones periisse, magno historiæ detrimento. Deinde vera esse fragmenta, quæ Mercator exscripsit: continetur enim quarto excerpto affine quiddam Origenianæ sententiæ, cujus meminit Photius. Denique communi convicio Pelagianos imperitiam catholicis exprobrasse: id enim queritur Augustinus frequenter, præstiterunt vero Pelagianus Julianusque frequenter. Postremo id habuisse Pelagianos in more, ut nihil sibi objectum sinerent abire sine responsione. Vide Hieronymum in epistola ad Ctesiphontem.

§. III. *Quæ rationes, ad astruendum peccatum originale, catholici protulerint; quibus declinationibus vsi heretici, & quæ inde quæstiones ortæ.*

Transitus ad rationes catholicorum.

POSTQUAM visum est, quibus Scripturæ testimoniis pugnatum sit, hinc & inde, quamque acriter partes vtrinque locum hunc agitaverint, oportet deinceps, quod secundum proposuimus, ostendere quibus catholici rationibus quantisque ad constringendos pertinaces hæreticos vsi sint. Possunt illæ vero facile ad duo capita reduci, siquidem aliæ ex parte parvulorum sumptæ sunt, aliæ ex parte majorum; vtrumque tamen caput Pelagius subtiliter advertit ex hoc vno pendere, quod in omnibus natura dicitur vitiata. Advertit etiam Augustinus, cum Pelagianis objiceret, quod dicerent, *naturam humanam, neque in parvulis medico indigere, quia sana est; neque in majoribus gratiæ adjutorio, quia sibi sufficiens est ad salutem.*

Quæ ad duo capita revocantur. Imo ad vnum, an vitiata sit natura humana. *Lib. de natura. Lib. de natura & grat. c. 6.*

Ratio ex parte parvulorum.

Ea parte igitur parvulorum catholica argumentum duxerunt hunc fere in modum: Si vitiata non sit, vel in ipsis infantibus, natura, nec vllum existat originis peccatum, infantes neque baptismo Christi egent, aut omnino ad Christum pertinent, neque pati debent eas sub Deo justo miserias, quibus obnoxii cernuntur: egere autem infantes Christi baptismo, constans est fuitque semper Ecclesiæ totius fides: eosdem miseriis conflictari, tam manifesta quam quotidiana experientia ostendit; est igitur in infantibus peccatum originale, naturaque in ipsis quoque vitiata. Verum hoc ratiocinium per partes singulas explicari debet; & primum quidem, qua spectat baptismum.

Et primum quidem petita ex parte baptismi, quo egent.

Catholici ergo ab impugnatoribus peccati originalis sciscitabantur, qua tandem de causa parvuli baptismo Christi egent, tamque sollicite gestantium manibus ad Ecclesiam abluendi feruntur, sin minus rei sint peccati a parentibus traducti. Cumque baptismus, quem Ecclesia ministrat, & Christi sit, & ablutio quædam, & regeneratio, seu renovatio interioris hominis, & in remissionem peccatorum, & in morte Christi, & certis in tota Ecclesia ritibus, iisdemque sacramenti verbis in omnibus celebretur, septem inde argumenta sumpserunt, Pelagianis sane invidiosissima.

Unde septem argumenta catholici prompserunt.

Primum Augustinus & Mercator. *Matth. 1. v. 21. 1 Tim. 2. v. 6. Coloss. 1. v. 13.*

Nam si baptismus, quem Ecclesia confert parvulis, Christi sit, id est, JESU, qui *salvum facit populum suum a peccatis eorum*; redemptoris, *qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus*; liberatoris, *qui eripuit suos de potestate tenebrarum*; & ejusmodi plura, quæ Mercator omnium diligentissime prosecutus est: si baptismus, inquam, quo infantes tinguntur, sit Christi, eos oportet, vel hoc baptismo non indigere; vel si egent, ipsius beneficio salvari a peccatis, redimi a captivitate, erui de potestate tenebrarum, &c. Cum ergo neque peccaverint, neque venerint in captivitatem, atque potestatem diaboli, suæ voluntatis merito, aliena certe voluntate peccaverunt; aliena in captivitatem venerunt; aliena in potestatem tenebrarum inciderunt. Peccatum igitur primi hominis, cujus pœnam, id est, mortem patiuntur, ipsis imputatur.

Secundum idem. *Ioan. 3. v. 5.*

Deinde, si baptismus ablutio quædam est, vt certe est, nemoque, *nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, introire possit in regnum cælorum*, necesse est procul dubio, vt sacramenta Christi, quia divina quædam sunt veraciaque symbola, id operentur interius quod exterius significant, atque ita *lavacro aquæ in verbo vitæ* parvulorum animæ mundentur a macula; sed qua tandem, nisi peccati? & cujus peccati, nisi quod & alienum est, vt loquitur Cyprianus, propter commissionem; & proprium, vt ait Augustinus, propter contagium? *Ephes. 5. v. 26.*

Tertium.

Postea, si baptismus habeat vim regenerationis cujusdam in Christo, atque renovationis secundum Spiritum, necesse est, parvulos in primo Adam ante fuisse mortuos, quam renascantur in Christo novo Adam; necesse pariter, prius in vetustatem lapsos esse, quam renoventur, Christum induti, novaque facti in Christo creatura. Mors autem illa prævia, non est profecto corporis, sed animæ, quod peccatum; nec alia cogitari potest vetustas, quam qua Dei imago homini, cum a Deo fingeretur, impressa, & peccato quasi decolorata sit.

Quartum. *Rom. 6. v. 3.*

Quarto, vere dixit Apostolus: *Quicumque baptizati sumus in* CHRISTO JESU, *in morte ipsius baptizati sumus, & consepulti cum illo per baptismum in mortem.* Cum ergo in morte Christi baptizari nihil aliud sit, quam perinde peccato mori, ac carne Christus mortuus est, parvuli procul dubio, cum baptizantur, peccato moriuntur: cui autem, siquidem origine nullum traxerunt?

Quintum.

Quinto, confitetur Ecclesia, UNUM BAPTISMA IN REMISSIONEM PECCATORUM: nulli ergo alteri conferri potest, nisi forte dicatur vanum quoddam & mendax symbolum, quam peccatori; parvuli ergo peccatores, non voluntate, sed origine.

Sextum.

Cum tandem in baptismo exorcizentur parvuli, atque insufflentur, aut vani sunt, quos Ecclesia Dei ritus adhibet, aut a parvulis diabolus abigitur, sub cujus hactenus potestate fuerint, vel tanquam filii iræ divinæ, vel tanquam servi sub domino mortis, atque peccati. Unde Augustinus Pelagianos alloquens, cum hoc argumentum tractaret. *Pergite, & sicut dicitis: In sacramento Salvatoris baptizantur, sed non salvantur; redimuntur, sed non liberantur; lavantur, sed non abluuntur; exorcizantur & exsufflantur, sed a potestate diaboli non eruuntur; sic etiam dicite: Funditur pro eis sanguis in remissionem peccatorum, sed nullius peccati remissione mundantur. Mira sunt, quæ dicitis; nova sunt, quæ dicitis; falsa sunt, quæ dicitis. Mira stupemus, nova cavemus, falsa convincimus.* Observa quomodo sanctus doctor argumentum suum firmet traditionis pondere, cum novitatis arguit Pelagianorum commenta. *Lib. 3. prioris operis contra Iul. c. 3.*

Septimum.

Postremo denique, cum vnus sit, sive qui parvulis, sive qui majoribus confertur baptismus; cumque iisdem sacramenti verbis in vtraque ætate celebretur, eamdem pariter vim habet in vtriusque modi hominibus; atque ita, non minus in parvulis, quam in majoribus animam abluit a macula peccati, idque operatur, quod ablutionis symbolum loquitur.

Pelagiani, cum propter hæc argumenta, jam inde a primis motarum quæstionum temporibus, intoleranda quadam invidia flagrarent, ipsorum vim suis artibus, id est, cavillationibus, mendaciis, & generali vocum ambiguitate declinare conati sunt, partim retorquendo sua in catholicos tela, partim distinctionum subtilitate infringendo, quæ retorqueri non possent.

Phot. cod. 177.

Primus igitur errotis parens Theodorus, vt responderet qoærentibus, *quare pueri sanctissimis mysteriis communicant; cur baptismato digni judicantur. Nisi quia & ipsi peccatis abundant, insito in naturam ipsam peccato; in peccatorum enim hac remissionem conferuntur.* Duas esse peccatorum remissiones asserit: alteram quidem de commissis; alteram vero impeccantiam ipsam, seu non amplius peccare, vtotamque perfectam, & absolutum peccati ioteritum. *Hæc cœpit se manifestare, ex quo Christus Dominus carnem induit, & nobis dari in dispositione τύπῳ: perfecte vero datur, & pro bonis operibus, & in instauratione post resurrectionem, qua vt potiamur, & nos, & infantes baptizantur.*

In libel. fidei c. 6. num. 40.

Rofinus Theodori discipulus ante ann. 400. *Sin vero*, inquit, *quod ipsi asserunt*, (adversantes catholici) *propter peccatum Adam moriuntur infantos, dicant nobis, cur statim baptizati mortem gustare permittuntur: quippe cum omnes, qui baptizati sunt, & propter hoc filii Dei facti, peccatum habere non possint. Et siquidem propter peccatum Adam baptizantur infantos, qui ex parentibus christianis nati sunt, baptizari minime debebunt, & quasi sancti proinde habebuntur, quia de parentibus sunt fidelibus procreati, sicut beatus Paulus docet, hoc modo dicens:* Alioqui filii vestri immundi sunt, nuoc vero sancti sunt. *Similiter autem etiam beatus Joannes dicit de procreandis filiis, quia simul atque nascuntur, illuminationem sanctificationis ab vnigenito Verbo percipiunt, cum dicit:* Erat lux vera quæ illumioat omnem hominem venientem io mundum. *Baptisma igitur infantes non propter peccata percipiunt, sed vt spiritualem procreationem habentes, quasi per baptisma in Christo creentur, & ipsius regni cælestis participes fiant, sicut beatus Paulus docet hoc modo:* Si qua in Christo nova creatura. *Et iterum:* Sin autem filii & heredes, heredes quidem Dei, cohetedes aorem Christi. *Vnde Cornelius, qui testimonio Dei, justitia utebat, quique baptisma Spiritus, sicut & Apostoli, perceperat, & sancti Spiritus particeps erat, que in se inhabitante, peccatum penitus habere non poterat, necessario tamen etiam illo baptismate, quod per aquam traditur, dignus habitus est, vt, secundum beatum Paulum, complantatus propter mortem similitudinis Christi, etiam ipsius resurrectionis coheres existeret.*

1. Cor. 7. v. 14.
Joan. 1. v. 9.
2. Cor. 5. v. 17.
Rom. 8. v. 19.
Act. 10.
Rom. 6. v. 5.

Cap. 7. num. 48.

Et postea: *His qui credunt in ipsum, spiritualem adoptionem largitur & dona, & efficit regni sui cælestis heredes, sicut ipse Dominus noster* JESOS CHRISTOS *docens dicit:* Amen, amen dico tibi, si quis noo denuo natus fuerit, non potest videre regnum Dei. *Vnde infantes qui in peccatis non sunt, merentur tamen baptismatis gratiam, vt in Christo nova generatione creati, etiam regni ejus coheredes efficiantur, secundum beatum Paulum:* Si qua in Christo nova creatura.

Joan. 3. v. 3.
2. Cor 5. v. 17.

Pelagius ann. 417.

Pelagius, eom literis quereretur apud sanctum Innocentium, se infamari, quod negaret parvulis baptismi sacramentum, & absqoe redemptiooe Christi aliquibus regna cælorum promitteret: *Nunquam ego*, inquit, *vel impium aliquem hereticum audivi, qui hoc, quod proposui de parvulis, diceret: quis enim ita evangelicæ lectionis ignarus est, qui hoc affirmare conetur? imo qui vel leviter dicere, aut sentire etiam possit? Deinde quis tam impius, qui parvulos exortes regni cælorum esse velit, & non eos baptizari, & in Christo renasci putet, cum aperte dicat Christus:* Nisi qois reoatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, oon potest iotroire in regnum Dei? *Quis ille tam impius est, qui cujuslibet ætatis parvulo interdicat communem humani generis redemptionem; & in perpetuam certamque vitam renasci nolit eum, qui natus sit ad incertam?*

Joan. 3. v. 5.

Part. 3. num. 17.

Et io libello fidei: *Baptisma vnum tenemus, quod iisdem sacramenti verbis in infantibus, quibus etiam in majoribus, asserimus esse celebrandum.*

Lib. de grat. Christ. c. 32.

Quinetiam, cum interrogaretur a piis quibusdam catholicisque amicis, respondit, *infantes in remissionem peccatorum percipere baptismum.* Quæ cum retulisset Augustinus, subjungit: *Non hic dicit in verbis remissionis peccatorum, sed eos baptizari in ipsam remissionem confessus est; & tamen, si ab eo quæreretis, quid peccati eis credatur remitti, non eos aliquid peccati habere contenderet.*

Cælestius anno vel 412. vel 417. Num. 18.

Cælestius in libello fidei, com totidem verbis de baptismo, quibus Pelagius, dixisset, addidit de suo: *Infantes autem debere baptizari in remissionem peccatorum, secundum regulam universalis Ecclesiæ, & secundum Evangelii sententiam, confitemur, quia Dominus statuit regnum cælorum nonnisi baptizatis posse conferri: quod quia vires natura non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem. In remissionem autem peccatorum baptizandos infantes non idcirco dicimus, vt peccatum ex traduce firmare videamur, quod longe a catholico sensu alienum est, quia peccatum non cum homine nascitur, quod postmodum exercetur ab homine; quia non naturæ delictum est, sed voluntatis esse demonstratur. Et illud ergo confiteri congruum est, ne diversa baptismatis genera facere videamur; & hoc præmunire necessarium, ne per mysterii occasionem, ad creatoris injuriam, malum, antequam fiat ab homine, tradi dicatur homini per naturam.*

Julianus ann. 418. Parte 1. num. 13.

Juliaous in libello fidei. *Baptisma secundum exemplum Ecclesiæ, & præceptum Dei, vnum fatemur, quod omnibus simul ætatibus necessarium veraciter, & tradimus, & tenemus; & veniam peccatorum ac regnum cælorum dicimus, invenire neminem posse, nisi qui baptismum fuerit consecutus.*

Io priore opere adversus Augustinom, postqoam gravissime questus est, baptismi quæstionem suæ parti apod ignaros invidiosam mendacis adversantium factam foisse. *Gratiam*, inquit, *baptismatis dicimus, non pro causis esse mutandam, quod ipsa dona sua, pro accedentium capacitate, dispensat: ideoque Christus, qui est operis sui redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia; & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.* Ad hæc verba, vide qoid Augustinos, atque etiam Mercator in Sobnotationibus afferat.

Lib. 3. contra Jul. c. 3.

Lib. 1. c. 53.

In posteriore opere hunc ipsum prioris operis locum retractans, ait: *Cum dixissem auctorem Deum cæli & terræ, omniumque quæ in eis sunt, ac per hoc, & hominum, propter quos cuncta facta sunt; non autem me fugit, inquio, cum hæc dicimus, illud de nobis disseminandum esse, quia gratiam Christi Domini necessariam parvulis non putemus, quod christianos populos laudabiliter & vehementer offendit, si tamen dicti per se nefarii non nos arbitrarentur auctores: Eo enim modo nec de fratribus suis falsa credendo crimen incurrerent, & studiosos se circa amorem fidei comprobarent. Munienda igitur nobis ista pars est contra impetum vanitatis, & confessione brevi os obloquentium confuendum. Nos igitur in tantum gratiam baptismatis*

matis omnibus utilem ætatibus confitemur, ut eunctos, qui illam non necessariam, etiam parvulis putant, æterno feriamus anathemate. Sed hanc gratiam locupletem spiritualibus donis credimus, quæ multis opima muneribus, ac reverenda virtutibus, pro infirmitatum generibus, & humanorum statuum diversitatibus, una, tam remediorum consolatrice quam munerum, virtute medicatur. quæ cum admovetur, non est mutanda pro causis: jam enim ipsa dona sua pro accedentium capacitate dispensat. Sicut enim artes omnes, non pro diversitate materiarum, quas arripiunt excolendas, ipsæ quoque, aut detrimenta, aut augmenta patiuntur, sed eodem semper atque uno modo se habentes, multiplici decorantur effectu; ita & secundum Apostolum, una fides, unum baptisma, & multiplicantur, & dilatantur in donis, nec tamen in mysteriorum mutantur ordinibus. Sed hæc gratia non adversatur justitiæ, quæ maculas eluit iniquitatis; nec facit peccata, sed purgat; quæ absolvit reos, non calumniatur innocuos: Christus enim, qui est sui operis redemptor, auget circa imaginem suam continua largitate beneficia; & quos fecerat condendo bonos, facit innovando adoptandoque meliores.

Cap. 54.

Et paulo post: *Ecce quanta confessionis luce & eos, qui baptisma parvulis denegarent, & vos, qui ejus præjudicio justitiam Dei audetis maculare, reprobavi. protestans aliud me non tenere, quam instituta mysteria iisdem, quibus tradita sunt verbis, in omni prorsus ætate esse tractanda, nec pro causarum varietate debere mutari: verum fieri peccatorem, ex malo perfecte bonum: innocentem autem, qui nullum habet malum propriæ voluntatis, ex bono fieri meliorem, id est, optimum, ut ambo quidem in Christi membra transeant consecrati, sed unus deprehensus in mala vita, alter in bona natura. Ille enim innocentem, quam ex ortu acceperat, prava actione corrupit; hic vero, sine laude, sine crimine voluntatis, hoc solum habet, quod a Deo conditore suscepit, qui infucata primævitate felicior, bonum simplicitatis suæ vitiare non potuit.*

Observatio primo, hoc argumento usos Pelagianos.

Circa hæc hæreticorum dicta, observandum mihi videtur primo, Pelagianos argumentum a baptismo petitum, pro peccato originali astruendo, adhibuisse in contrariam partem: nec eo tantum modo, quo Rufinus, sed isto etiam quo Cælestius. *Si peccator peccatorem genuit, ut parvulo ejus peccatum originale in baptismi susceptione solvatur; justus ergo justum gignere debuit.* Et: *Si baptismus mundat antiquum illud veternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato: non enim potuerunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerint.* Variis igitur elocutionibus unam dixerunt sententiam: sed inde magnam sibi conflarunt invidiam, quasi filios ipsi fidelium assererent non egere baptismo; qua tamen vicissim invidia catholicos onerarunt, perinde ac si ex dogmate fidei sequeretur, non egere baptismo filios fidelium. Quare reciproca isthæc altercatio visa est continere totius disputationis summam, sed Pelagianis adversam: atque idcirco Innocentius constituisse dicitur, adversus Pelagium & Cælestium, *ut qui natus fuerit de christiana, denuo nasci debeat per baptismum.* Idcirco etiam Julianus execratur eum *qui, dicit de duobus baptizatis natum, vel de muliere baptizata pronatum, baptismatis gratia non egere.* Qua execratione conatus est objectum sibi crimen in auctores tegerere.

In lib. pontific.

In libello fidei parte 3.

Observatio secunda de distinctionibus, quas Pelagiani ex Chrysostomo petierant.

Obsecrandum pariter, Pelagianos catholicis interrogantibus, cur infantes, si careant originali macula, egeant lavacro baptismi, magnaque vi rationum pugnantibus, respondisse ita, ut distinctionibus infringere tentarent vim rationum; sed distinctiones videri vellent ex homilia Chrysostomi ad neophytos sumere, ubi pugnans ille adversus quosdam cælestem gratiam baptismi in sola peccatorum remissione constituentes, post honores alios decem computatos. *Hac de causa*, inquit, *infantulos baptizamus, cum non sint coinquinati peccatis, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint, & spiritus inhabitatio fiant.* Hanc porro Chrysostomus homiliam dixit Antiochiæ, atque adeo ante ann. 398. quo ad Ecclesiæ Constantinopolitanæ thronum accessit. Usi sunt autem ipsimet Chrysostomi verbis Pelagiani, & imprimis Rufinus, sed Julianus maxime, qui in omnibus suis operibus hanc obtrudit homiliam.

Observatio tertia, quæ catholice Pelagiani verbo tenus dixerunt.

Observandum etiam, eosdem hæreticos, ut communem fidelium omnium offensionem effugerent, longe plurima in speciem catholica admisisse: communem videlicet omnium, etiam parvulorum, redemptionem a Christo, *Pelag.* pro parvolis quoque Christum esse mortuum, ac sanguinem fudisse, *Julian.* eosdem per baptismum regenerari, *Rufin.* renasci, *Pelag.* & novam fieri in Christo creaturam, *Rufin.* omnibus opus esse lavacro Christi, *omnes.* etiam justis, ut Cornelio, *Rufin.* etiam natis ex fidelibus, *Julian.* baptismum unicum pro majoribus & infantibus a Christo institutum, *Pelag. Cælest. Julian.* qui iisdem verbis ritibusque in utraque ætate celebrari debeat, *Pelag* quique in remissionem peccatorum suscipiatur, *Theod. Cælest.* atque id fieri secundum Ecclesiæ regulam, & Evangelii formam, *Cælest.*

Observatio quarta, quem ob finem Pelagiani parvulos baptizari dicerent.

Observandum postea, cum postularent catholici, qua tandem de causa Pelagiani assererent opus esse baptismo parvulis, non aliis respondisse verbis, quam Chrysostomi, ut eis addatur sanctitas, justitia, adoptio, fraternitas Christi, ut ejus membra fiant & sancti Spiritus templa, ut hæredes Dei & Christi populus, ut regnum cælorum consequantur, quod quia naturæ vires non habent, conferri necesse est per gratiæ largitatem, id est, quod aiunt in scholis, ut ex naturali statu in supernaturalem eleventur.

Observatio quinta, quas distinctiones protulerint. Primum geminæ redemptionis.

Observandum denique, versipelles hæreticos contra rationes catholicorum sua præsertim distinctionibus se defendisse.

Contra primam meminerunt geminæ redemptionis; alterius, qua proprie redimantur captivi; alterius, qua quod proprie dicatur emi, ut inhabitanda domus. Christum aiebant suo sanguine redemisse & peccatores velut captivos, & infantes velut templa, quæ per fidem inhabitaret. Aiebant etiam, dici posse salvari eos, sive qui ex malis boni, ut majores; sive qui ex bonis meliores fierent, ut parvoli. Quin & pretium fatebantur pependisse Christum, effuso sanguine: sed unde alii ditescerent tantum, ut parvuli; alii etiam liberarentur a servitute peccati, ut majores.

Tum geminæ rationis in baptismo. Hypognost. l. 5.

Contra secundam, spectari jubebant in baptismo, & quod sit lavacrum aquæ, & quod gratia adoptionis: utrumque prodesse majoribus, infantibus posterius solum. Unde illud jactabant: IN INFANTIBUS NON HABET

AQUA QUOD ABLUAT, HABET GRATIA QUOD ADOPTET.

Postea geminæ generationis.

Adversus tertiam, dixerunt, cogitari debere duplicem hominis unius generationem; carnalem unam, qua filius sit veteris Adam; spiritualem alteram, qua filius Dei, novaque in Christo creatura, & membrum novi Adam. Posteriorem in baptismo contingere, qui idcirco regenerationis, renovationis, procreationis, & novæ nativitatis nomine vocetur.

Denique gemini effectus baptismi.

Ad quartam, confessi sunt, eos qui baptismum percipiunt, complantatos fieri similitudini mortis Christi, non tamen ita, ut omnes moriantur propter peccatum, sicut Christus; sed ut cuncti tantum resurrectionis Christi cohæredes fiant. Hujus sententiæ partem verbo Rufinus perstrinxit; totam Julianus prolixissime, reclamante Augustino, tractavit.

Variæ Pelagianorũ sententiæ de eo, quod baptismus sit in remissionem peccatorum.

Jam vero ad quintam, quod unicum baptisma confiteatur Ecclesia, & illud quidem quod in remissionem peccatorum conferatur, non una fuit Pelagianorum responsio: nam scissis in contraria partibus, fuerunt qui negarent, ut Julianus, baptismum conferri parvulis in remissionem peccatorum, sed majoribus tantum; siquidem virtus cælestis gratiæ pro statuum humanorum diversitatibus, aliis munera tantum

Prima.

confert, aliis etiam remedia. Fuerunt & qui geminam, ut Theodorus, commenti sint remissionem peccatorum: unam, quæ venia commissorum, & hæc majores spectat; alteram, quæ impeccantia, eaque omnibus, etiam parvulis, in baptismo conceditur. sed hac in vita imperfecte tantum & in arrha, in regno cælorum per seipsa, & perfecte, quippe cum hujusce regni

Secunda.

hæreditas in baptismo cernatur. Nonnulli fatebantur quidem dici posse, quod parvuli baptizarentur in remissionem peccatorum: verum eam dumtaxat ob causam, quod per sacramentum regenerationis fierent filii membraque Ecclesiæ, extra quam nemo remissionem peccatorum consequitur, & in qua ipsi possent aliquando, si post fidem peccarent, veniam adipisci. Illi ergo parvulos baptizari dicebant in remissionem peccatorum, & quidem suorum, sed futurorum: commissorum quoque alii aie-

Tertia.

bant, sed vel in priore vita, antequam animi laberentur in corpora, quod indicare Theodorus videtur Photio; vel in ipsis matrum uteris, aut recens nati, quod alii quidam apud Augustinum.

Ad sextam septimamque, sumptam ex unitate, tum baptismi ipsius, tum verborum & rituum, quibus in tota Ecclesia celebratur, respondit Julianus in utroque opere contra Augustinum, exposuitque loquacissime; quod verbo dixerat in libello, *unicum se veraciter tradere, & tenere baptisma, secundum Ecclesiæ exemplum & præceptum Dei*, quia, ut alias loquitur, unicum sufficit diversis, pro diversitate suscipientium, effectibus præstandis.

Infinitus sim nimiusque, si velim quæcumque hinc & inde, sive objecta, sive rejecta, persequi. Totus est Augustinus, partim in iis urgendis, partim in referendis; totus Hypognostes Sixtus, totusque Marius Mercator. Hic in libro *Subnotationum*: Sixtus in libris *Hypognosticon*: Augustinus tribus libris *de peccatorum meritis & remissionibus*, libro *de peccato originali*, libris sex prioris operis contra Julianum, totidem imperfecti, pluribusque sive sermonibus, sive epistolis.

Animadverti porro, neminem veterum hoc argumentum ex baptismo infantium non adhibuisse, ad demonstrandum, vitiatam esse peccato, in ipsis etiam expertibus rationis infantibus, naturam.

Secundum argumentum, cujus auctor Augustinus, petitum a miseriis infantium

Alterum invenit Augustinus, quod opinor, Mercatorem, Hypognostem, & auctorem librorum de vocatione gentium docuit, quodque hausit ex capite 40. Ecclesiastici dicentis impositum esse *jugum grave super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulturæ in matrem omnium*. quod in parvulis

Eccli. 40. v. 1.

Epist. 28.

exponens: *Languescunt*, ait, *ægritudinibus, torquentur doloribus, fame & siti cruciantur, debilitantur membris, privantur sensibus, infestantur a dæmonibus, &c. quomodo ista sine ulla sua mala causa juste patiuntur?* Et alio in loco: *Si tibi places in-*

Oper. imperf. lib. 1. c. 30.

nocentia parvulorum, remove ab eis, si potes, grave jugum quod est super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum; sed puto quod Scriptura, quæ hoc dixit, melius te noverat quid esset innocentia creaturæ, & quid justitia creatoris: quis autem non videat, si habent parvuli qualem prædicas innocentiam, in gravi jugo eorum Dei non esse justitiam? Porro quia in jugo gravi eorum divina justitia est, non est in eis talis, qualem prædicas, innocentia, nisi forte tibi in hac quæstione laboranti, Deus justus quidem, sed infirmus, quodammodo subvenire poterit, qui suis imaginibus, ne innocentes gravi jugo miseriæ premerentur, subvenire non potuit, ut eum dicas, voluisse quidem, quia justus est, sed non potuisse, quia omnipotens non est: atque ita de iis angustiis exeas, ut fidei caput perdas, qua fide primitus in symbolo confitemur, credere nos in Deum Patrem omnipotentem. Deus igitur tuus, in tot & tantis malis quæ parvuli patiuntur, aut justitiam, aut omnipotentiam, aut ipsam curam rerum humanarum perditurus est; quodlibet autem istorum dixeris, vide quid egeris.

In quo posita vis argumenti.

Tota vis argumenti in hoc uno principio vertitur, quod injustum sit, parvulos ejusmodi miseriis conflictari, sin minus aliquid est in ipsis, quod Deo displiceat, atque vindicetur: ætas enim illa, cum per se sit innocens opus Dei, aliunde vitium habere non potest, quam unde aliquid contrarium Deo existit, ex malæ nimirum voluntatis peccato, quod unum, cum a Deo non sit, contrarium Deo est; id vero quia per ætatem in parvulis reperiri non potest, oportet a parente totius generis in posteros transiisse.

Nihil respondit Julianus quod extet.

Quanta sit quamque certa hæc argumentatio, ostendimus olim in scholis, nec patitur locus afferre plura. Nullus porro veterum ante Augustinum, quod sciam, ratione hac usus est. Quid responderit Julianus, non memini me legere; non fuit tamen nescius, quandoquidem Augustinus testimonium Ecclesiastici protulerat libro secundo *de nuptiis & concupiscentia*, in quem posteriore opere Julianus pugnat.

Responderunt alii Juliano priores.

Apud August. lib. 1. de peccat. merit. &c. cap. 27.

Responderunt alii priores, *ista non esse naturæ rea supplicia, sed pura primordia: ideoque Christum, qui sine ullo peccato carnem sumpsit ex virgine, plures infantiliis ætatis infirmitates, perinde atque mortalitatem, cæteraque omnium communia assumpsisse.*

Sed inde catholici arma instruxerunt.

Rom. 8. v. 3.

Verum ex hac ipsa responsione catholici robur addiderunt argumentationi suæ: nam si *Deus*, quod testatur Apostolus, *Filium suum misit in similitudinem carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne*, fateri oportet, aliquam esse peccati carnem, siquidem nulla potest esse similitudo rei, quæ ipsa nulla sit; nulla

vero est peccati caro, si natura cunctis in hominibus talis existat, qualis in Adamo condita est: nam certe Christus non fuit similis carne hominibus, qui carnem suam vitiis inquinarunt.

Sed calumniam inde ab hæreticis passi sunt.

Inde vero hæretici occasionem arripuerunt faciendæ catholicis calumniæ, quasi cum Manichæo tribuerent Christo phantasticam dumtaxat carnem, solamque nostræ imaginem; siquidem nostra peccati sit, Christi vero similitudo carnis peccati. Hinc Theodorus, cum a catholicis, ne Christum quidem a peccatis eximi, dixisset, *quamquam in aliis ipsorum*, ait, *blasphemiis observare licet, non vere hos & natura, sed figura duntaxat humanam ipsi naturam attribuere.* Hinc Pelagius, Cælestius Julianusque in suis fidei professionibus tam sollicite prædicant, *Christum fuisse nobis secundum humanitatem conformem, absque sola peccati macula, qua naturalis non est.*

Apud Photiū cod. 177.

Ortæ inde quæstiones.

Hinc nata quæstio primum, cur Christus, qui de Virgine nasci voluit non communi partu, communes tamen voluerit carnis infirmitates assumere? Deinde cur passus sit ac mortuus agnus innocens, si mori & pati sit peccati pœna. Tum cur infantes post baptismum ejusmodi malis, & præsertim dæmonum vexationi subjaceant, cum justi sint & filii Dei. Denique utrum in loco innocentis naturæ, qui paradisus a Deo constitus, futuri essent, & gemitus parientium, & abortus partuum, & agricolarum infelices sudores.

Affine argumentum a miseriis majorū.

Huic argumento affine est alterum, quod ex parte majorum sumitur. Suas enim ipsi patiuntur miserias, non communes tantum cum infantibus, sed proprias longe plures, quas graphice Augustinus depingit libro 22. de civitate Dei. *Omnium*, inquit, *mortalium progeniem fuisse damnatam, hac ipsa vita, si vita dicenda est, tot & tantis malis plena testatur. Quid enim aliud indicat profunditas ignorantiæ, ex qua omnis error existit, qui omnes filios Adam tenebroso quodam sinu suscipit, ut homo ab illo liberari sine labore, dolore, timore non possit? Quid amor ipse tot rerum vanarum atque noxiarum*, &c. Paulo post: *Verum hæc hominum sunt malorum, ab illa tamen erroris & perversi amoris radice venientia, cum qua omnis filius Adam nascitur*, &c. Tum capite consequente: *Præter hæc mala hujus vitæ bonis malisque communia, habent in ea justi etiam proprios quosdam labores suos, quibus adversus vitia militant, & in talium præliorum tentationibus periculisque versantur. Aliquando enim concitatius, aliquando remissius, non tamen desinit caro concupiscere adversus spiritum, & spiritus adversus carnem*, &c.

Cap. 22.

Quæ duum generum, animi & corporis.

Manifestum inde est miserias majorum proprias ad duo capita revocari: aliæ siquidem animum, ut concupiscentia, ignorantia recti, & difficultas boni; aliæ corpus, ut mortalitas, morbi, laboriosa terræ cultio, difficilis parturitio feminarum, &c. spectant. *Oportet vero ut horum malorum causa sit aut iniquitas vel impotentia Dei, aut pœna primi veterisque peccati.* NEQUE ENIM SUB DEO JUSTO MISER ESSE QUISQUAM, NISI MEREATUR, POTEST.

Aug. l. 4. contra Jul. c. 16.

Lib. 1. operis imperf. c. 40.

Miserias primi generis Augustinus fere solus. Secundi, veteres argumentantur.

Ex priore parte, malis scilicet animæ, primus omnium, quod sciam, Augustinus argumentum duxit; nam ex altera duxerant jam inde a primis temporibus veteres fidei defensores, quibus tacite respondens Rufinus: *Dicimus*, inquit, *quod in bonum Deus præstitit primo homini Adam sudores pariter ac labores, quos de terra pateretur; quippe cum non aliter invisibiles inimicos, contra quos habemus continuam luctationem, veneranda fide superare possimus, nisi corporis laboribus fatigati*, &c. Id vero pluribus disputat allatis utriusque Testamenti locis, & eo quidem probabilius in speciem, quod antiqui Genesis interpretes, ut Chrysostomus, Ambrosius, &c. de laboribus perinde ac de morte scripserint, collatos nempe hominibus a Deo beneficii potius quam supplicii loco.

Libello fidei c. 6. n. 35.

Exponitur argumentatio Augustini.

Augustinus hoc in loco magnum causæ suæ præsidium posuit, quasi viriatam hominum naturam aperte monstret id omne, quod contrarium felici primorum parentum statui patimur: ita vero ratiocinatus videtur. Informavit primum animo ideam perfectæ cujusdam vitæ, quam ageret in jucundissima sede innocens homo, cujus suprema pars animæ Deo, inferior superiori, utrique corpus subesset: cui natura quælibet rationis expers dominanti, atque ipsa etiam tellus colenti, ad nutum pareret. Deinde hominem ita institui debuisse, conficit partim ex eo, quod opus infiniti artificis deceat esse dignum auctore, atque ita omni ex parte absolutum: partim, quod imago Dei debeat exemplari suo respondere, id est, pulcherrima creatura optimo creatori, suique & inferioris naturæ domina omnium domino. Cum tamen cerneret, longe diversam esse nunc hominum, quam olim Adami conditionem, pro felicitate miseriam, pro subjectione rebellionem, pro vita perenni mortalitatem, pro perfectione vitium irrepsisse; conclusit aliquo totam hominum gentem peccato teneri: certum enim credebat, in opus Dei vitium irrepere non potuisse, nisi humanæ voluntatis peccato aperiente viam, id est, spontanea hominis a Deo aversione. Nam qui, aiebat, aliunde posset omnipotens cogi, opus suum deserere, ut alter potentior invidensque noceret; aut quomodo, si non cogeretur, vel bonus reperteret collata beneficia, nisi ab indigno; vel justus privaret bonis jam concessis hominem, (quod profecto punire est) nisi demeritum; vel amantissimus hominum imponeret *grave jugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum, usque ad diem sepulturæ in matrem omnium*, nisi communis culpæ reos? Aliquam igitur oportet esse culpam, eamque communem omnium, quam voluntate commiserit totius generis auctor, tunc cum omnes essent unus ille homo; quamque posteri contrahant, cum ex carne peccatrice, id est, propter peccatum spoliata donis, procreantur; luantque in loco miseriæ, exclusi a loco innocentis felicitatis.

Eccli. 40. v. 1.

Quam magni omnino fecit.

Suum istud ratiocinium tanti fecit Augustinus, ut Pelagianos, cum ea quæ patimur, jactarent esse primordia naturæ, minus refellat quam rideat, velut absurditatis fatuitate majoris convictos, atque paradisum, ubi creatus Adam est, pingendum a Pelagianis dicat, tanquam *magnæ beatitudinis locum, in quo habitatores ita beata pace fruerentur, ut in seipsis intestino bello, ne in consensum illiciti vel inhonesti concubitus laberentur, contra motus concupiscentiæ dimicarent. Ubi, etsi ipsa concupiscentia occultis motibus corda casta sollicitans, non posset ulla exprimi arte pictoris; pingi tamen possent gravidæ feminæ, cibos utiles fastidio repellentes, fœda delectatione noxios appetentes, nauseantes, vomentes, pallentes, immaturos fœtus abortu aliquando fundentes, in ipso etiam par-*

Lib. 3. op. imperf. Cap. 154. & 199.

tu, pœna, quam mater Eva suscepit, miseriam suam protestantes, etsi non sonante pictura, tamen facies tristium, gementium, plorantium, sicut poterat, imitante, &c. Pergit vero: *Hanc picturam nesciens quisquis aspiceret, & titulum legeret, causasque requireret, hac ei videlicet, sed a vobis, egregia ratio redderetur, qua diceretis.* Talis esset omnino etiam ibi conditio generis humani, quia talis est hic, vbi scilicet a fœtibus hominum nulla trahitur origo peccati. *Si acquiesceret, fieret Pelagianus: si vero irrita huic insipientia acquiescere nollet, argueretur a vobis vt Manichæus,* &c.

Non tamen omnibus probavit.

Verum non omnibus communiter id omne ratiocinii sui probavit Augustinus: sunt enim e scholasticis, qui nonnullam in eo videantur sibi, aut pati, aut facere difficultatem. qua de re ipsi viderint, nos aliud agimus. Legi potest hanc in rem vtrumque opus contra Julianum, vbi, recollectis, quas contenderat vbique passim, viribus ingenii, pugnat pro fide peccati originalis, non testimoniis solum Scripturæ, vt theologus, sed etiam rationibus, velut philosophus. De quibus obiter observatione dignum puto, rationes, si traditione Ecclesiæ, & communi fidelium sensu confirmentur, gravissimi juxta atque invicti esse roboris; si per se tractentur, & philosophorum arte, videri quibusdam posse labefieri.

§. IV. *Quibus rationibus Pelagiani fidem oppugnaverint; quid responderint Catholici; quæ inde quæstiones ortæ.*

Rationes plurimas Pelagiani congesserunt.

UT testimonia testimoniis, ita rationes Pelagiani rationibus opponendas putarunt; hoc tamen discrimine, quod testimonia pauca multis, paucis rationibus plurimas objecerint: neque id mirum, siquidem nihil sit ingeniosius humana superbia jugum detrectante, quo captivetur; nihil fœcundius humana mente, cum superbiæ causam agit.

Ex duobus locis haustas.

Ostensum est antea, rationes omnes catholicas eo directas fuisse, vt natura peccato primi hominis vitiata probaretur. Tendebant in oppositum Pelagiani, ne vitiata peccato natura peccatumque, vt aiebant, naturale crederetur: in eo enim, quod peccatum naturale diceretur, videbantur sibi videre pugnantes rationes. Nam quidquid peccatum est, inquiebant, id oportet & voluntarium esse homini, & Deo justo vindicandum; quidquid autem naturale est, nec ad voluntatem pertinere potest, vt quæ naturam sequitur; nec a Deo puniri, cujus & justitia meritorum judex est, & sapientia naturalium auctor. Deinde nec effectrices vllas causas hujusce peccati, nec vllum traducendi modum excogitari posse dicebant: vnde ex his duobus quasi locis, natura scilicet peccati & traductionis modo, duxerunt argumenta longe plurima, plurimaque consectaria, quæ argumentorum vim haberent. Duxerunt vero Theodorus, Rufinus, Pelagius, Cælestius & Julianus: quamquam forte accensere vix oporteret Pelagium, vt qui hac de re tota nonnisi aliena persona disseruit. Singula Pelagianorum solverunt catholici, vnde quæstiones pene innumeræ ortum habuerunt.

Rufinus Syrus. Libel. fidei s. 8. num. 39.

Rufinus igitur primum. *Insaniunt*, inquit, *qui per vnum hominem Adam omnem orbem terrarum iniquitatis flagitiorumque condemnant: nam qui hæc dicunt, aut injustum Deum pronuntiant, aut certe Deo diabolum æstimant fortiorem, eo quod naturam quam Deus creavit bonam, eam diabolus per prævaricationem Adam & Evæ malam potuerit efficere; sicut prævaricatione primi hominis Adam & ejus vxoris Evæ, omnes homines peccato obnoxii sunt.*

Deinde: *Si natura Adami & Evæ ex prævaricatione facta peccatrix, a malis se penitus abstinere non poterat, cur cum primo ceciderint, secundo cadere minime apposuerunt? vnde tot postmodum justi, Abel, Enoch, Noe, Elias,* &c. Ibid.

Rursus: *Si propter peccatum Adam moriantur infantes, dicant nobis, cur statim baptizati mortem gustare permittantur; quippe cum omnes qui baptizati sunt, & propter hoc Filii Dei facti peccatum habere non possint.* Num. 40.

Postea: *Si propter peccatum Adam baptizarentur infantes, qui ex parentibus christianis nati sunt, baptizari minime deberent, sed sancti perinde haberentur, quia de parentibus sunt fidelibus procreati, sicut beatus Paulus docet hoc modo dicens:* Alioquin filii vestri immundi sunt, nunc vero sancti sunt. Ibid. 1. Cor. 7. v. 14.

Tandem: *Si peccatum aliquod infantes haberent, deberent vtique, nisi abluerentur, ante mortem prematuram, æternæ ignis pœna deputari, qui assolet in Scripturis gehenna nominari. Discant ex divinis scripturis, quod ignis æterni pœna innocentibus ac penitus peccatum ignorantibus præparata non sit, sed eis qui legem Dei prævaricati noscuntur.* Num. 41.

Pelagius. Lib. de natura apud Aug. lib. de nat. & gra. cap. 19.

Pelagius. *Primo*, inquit, *de eo disputandum est, quod per peccatum debilitata dicitur & immutata natura: vnde ante omnia quærendum puto, quid sit peccatum, substantia aliqua, an omnino substantia carens nomen, quo non res, non existentia, non corpus aliquod, sed perperam facti actus exprimitur.* Deinde adjungit: *Credo, ita est, & si ita est, quomodo potuit humanam debilitare vel mutare naturam, quod substantia caret?*

Cælestius. Lib. 3. de pecc. meritis. In Comm. & Subnot. heresi 80.

Cælestius partim apud Augustinum, partim apud Mercatorem, & Prædestinati auctorem. *Si peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit: ergo & Christi justitia non credentibus prodest; quoniam similiter, imo plus, dicit Apostolus per vnum liberari, quam per vnum ante perierat.*

Si baptismus mundat antiquum illud veternosumque peccatum, qui de duobus baptizatis nati fuerint, debent hoc carere peccato. Non enim poterunt ad posteros transmittere, quod ipsi minime habuerint.

Si anima non est ex traduce, sicut nec est, sed sola caro habet traducem peccati, sola & pœnam meretur. Injustum est enim, vt hodie nata anima non ex massa Adæ, tam antiquum peccatum portet alienum: quin & rationabile est, vt Deus qui propria peccata dimittit, non imputet alienum.

Si peccator genuit peccatorem, vt parvulo ejus peccatum originale in baptismi acceptione solvatur, justus ergo justum gignere debuit.

Si parentes post conversionem propria peccata non lædunt, multo magis filiis eorum per eos nocere non poterunt. Si priorem hominem contigit causam mortis fuisse, ergo per Christi adventum mori jam non oportebat.

Si per peccatum Adæ mors orta esset, nunquam post remissionem peccatorum, quam nobis liberator donavit, moreremur. Plus ergo valuit peccatum Adæ, omnes omnino homines occidendo, quam Christi gratia in salvando, quæ non omnibus, sed tantum credentibus profuit: neque enim omnes, qui nascuntur ex Adam, ii etiam renascuntur in Christo.

Julianus, duo primum objicit.

Julianus objecit verbo primum duo; alterum damnari a defensoribus peccati originalis nu-

Apud Aug. lib. de nuptiis c. 1. &c.

ptias; alterum, fructus earum diabolo assignari: quod vtrumque procul dubio Manichæum est. Dedit hæc objectio causam Augustino scribendi librum primum *de nuptiis & concupiscentia*, quem cum refelleret Julianus, adduxit iterum in libris quatuor antirrheticis, rationes longe plures, quas partim auxit postmodum, partim stabilivit in libris octo adversus Augustini secundum *de nuptiis*. Totos libros descriptos oporteret, si singula persequi sigillatim mens esset.

Tum quinque movet quæstiones.

Omnes vero tendunt eo, vt quæratur, primum, vnde in opere Dei, quæ nuptiæ, nuptiarumque sive adjumenta, sive fructus, peccatum. Deinde, qua ratione excusari possint nuptiæ, quarum fructus omnis sub diaboli potestate sit, eo solo, quod ex commixtione viri & feminæ oriatur. Postea, quo modo possit dici peccatum, quod a voluntate rei hominis non oriatur, sed a natura, cujus auctor Deus. Quarto, quomodo pariter necessitas peccandi conciliari queat, vel cum Dei justitia punientis, quod vitari non potest; vel cum studio virtutum, quo incensi homines implere conentur legem. Quinto denique, quid a Manichæi vesania distet opinio de traduce peccati, cum vtraque iisdem partibus constet, iisdemque sententiis: quod Julianus, producta quadam Manetis ad filiam suam Menoch epistola, nuper Constantinopoli reperta, confirmat.

Lib. 3. op. imperf. c. 174.

Singulis respondet Augustinus, & primæ quidẽ ac secundæ, distinctione boni nuptiarum a vitio.

Ad primam e quæstionibus respondit Augustinus, distingui debere in nuptiarum vsu, quid ab institutione divina boni sit, quid a diabolo vitii. Inveniri in hoc opere Dei peccatum propter libidinem seu concupiscentiam, quæ a Deo non est, sed a diabolo peccati auctore. Atque hinc suborta est infinita quædam disputatio de concupiscentia: 1. morbusne sit, an vigor naturæ: 2. afflatum a diabolo venenum, an collatum aliquando efferis a Deo beneficium: 3. quomodo & cur permaneat in baptizatis, in quibus nihil est damnationis: 4. quomodo reos propaget, cum desierit esse rea per baptismum: 5 quomodo in hominibus vitium dici queat, cum sit communis cum pecoribus: 6. quomodo sancti cum generant, malo hoc bene vtantur: 7. quomodo ex esu ligni vetiti orta sit, & si inde orta sit, bona non sit, cum lignum Deus creaverit: 8. an inde pudor jusserit velare partes, quas insidet: 8. cur partes illæ non perinde ac aliæ commoveantur ad rationis nutum: 9. an sui pariter juris in paradiso extitissent: 10. an concupiscentia eo mala demonstretur, quod contra ipsam pii quique pugnent: 11. quæ sit illa peccati lex, quæ habitat in membris etiam sanctorum, repugnatque legi mentis: 12. quomodo nuptiarum bonum a vitio discerni debeat, fœcunditas a libidine, concupiscentiæ reatus ab actu: 13. vtrum Christus maculæ communis purus fuerit, quia natus ex virgine, non communi partu: 14. vtrum quisquis commixtione viri & feminæ gignitur, reus nascatur. Hæc & alia disputata sunt hinc & inde tanta animorum contentione, vt disputatio sæpe evaserit in declamationem, sive laudantium vim procreatricem prolis, sive criminantium carnis libidinem.

Hinc octo quæstiones 14. de concupiscentia.

Tertiæ vero, distinctione peccati duum generum.

Tertiam quæstionem Augustinus ita solvit, vt fateretur, peccatum omne a voluntate creaturæ esse, nullum a natura, cujus auctor Deus: qua confessione cum a Manichæis mirum quantum discederet, vt ostenderet tamen, a voluntate aliud aliter peccatum oriri, duo ipsius genera distinxit; vnum quod sua quisque voluntate committeret; alterum, quod aliena contraheret, quicumque nasceretur ex peccatore. Peccatum originale, qua parte respicit Adamum, primi generis esse aiebat; qua posteros, secundi: posteros tamen in eo esse reos, quod essent vnus ille homo, qui primus peccavit, in eoque pactum Dei irritum fecissent.

Hinc natæ quæstiones quinque.

Hac occasione subtilius ventilata est definitio peccati olim ab Augustino allata, *voluntas admittendi vel retinendi, quod justitia vetat, & vnde liberum est abstinere*; quæsitum, quæ foret omnium mentibus notio peccati impressa; disputatum de justitia Dei voluntatum judice; discussus diligenter Manichæismus; essentia peccati exposita, &c. imo & a nonnullis agitata quæstio de origine animarum: quæ si forent ex traduce, molliretur difficultas intelligendi, quomodo cum seminibus peccatum transiret: sin a Deo crearentur quotidie in corporibus, aut aliunde mitterentur, ingens sit labor in reperienda traduce peccati.

Ex solutione quartæ quæstionis ingentes aliæ tres natæ.

De libertate arbitrii hominis post peccatum.

Impeccantia:

Et necessitate gratiæ.

Quæstioni quartæ, de peccandi necessitate communiter ab omnibus, post vitiatam naturam, contracta, factum satis quidem a catholicis, sed ita tamen, vt ingentes aliæ duæ quæstiones moverentur: altera de libero arbitrio, vtrum peccato illo grandi perierit de humano genere; altera de ἀναμαρτησίᾳ, an possit homo hac in vita esse sine peccato; vtraque pepererit minores alias longe plurimas, sed ambæ conjunctim vnam omnium gravissimam, de necessitate adjutorii gratiæ divinæ, ad præstanda pietatis opera, & vincendas tentationes, de qua capite sequenti. Prima genuit per se paucas, istas nempe, qua ratione dici possit amissa per peccatum arbitrii libertas & quomodo, si amissa sit arbitrii libertas, justitia Dei defendi queat, cum puniat, quæ vitari non possunt, &c.

Prima istarũ genuit alias paucas.

Genuit secunda plures, de quibus sigillatim longum est dicere. Hinc certe ratiocinationes quindecim Cælestii, hinc liber Pelagii *de natura* ortus est. Illis Augustinus toto libro *de perfectione justitiæ* respondit: hunc Hieronymus epistola ad Ctesiphontem & dialogis tribus; Augustinus libro *de natura & gratia*, aliisque scriptis; Africana synodus tribus posterioribus canonibus refellit.

Secunda longe plures,

Animadvertendum porro est, quæstionem de impeccantia tres habuisse quasi ætates, aut status: pertinebat enim primum ad mores tantum, eratque ethica; deinde evasit in dogmaticam; postremo vtriusque generis fuit. In primo statu erat, ante motas de traduce peccati & naturæ corruptione controversias, sive cum Evagrius Ponticus aliique περὶ ἀπαθείας, sive cum Pelagius librum *de testimoniis* scriberet. In secundo fuit, tunc cum cœpit propter traducem peccati agitari. In postremo denique existebat, quo tempore conditi sunt Africani canones, quoque canonum scriptor Augustinus adversus Pelagium partim epistolis, partim libris pugnabat. Est autem Augustino visus error iste, in primo quidem statu vtcumque tolerabilis, modo ne defensores se ipsos ἀναμαρτήτους jactarent; in secundo nefaria quædam contentio; in tertio anathemate digna hæresis. Consulendus est sanctus ille doctor, cum alibi passim, tum maxime sub finem libri *de perfectione justitiæ*, vbi sunt hæc ejus verba: *Postrema si, excepto capite nostro sui corporis salvatore, asseruntur vel fuisse, vel esse in*

Quæstio de impeccantia tres habuit quasi ætates

hac vita aliqui homines justi sine aliquo peccato, sive numquam consentiendo desideriis ejus, sive quia pro nullo peccato habendum est, quod tantum est, ut hoc pietati non imputet Deus, (quamvis aliter sit beatus sine peccato, aliter autem beatus, cui non imputat Dominus peccatum) non nimis existimo reluctandum. Scio enim quibusdam esse visum, quorum de hac re sententiam non audeo reprehendere, quanquam nec defendere valeam. Sed plane quisquis negat, nos orare debere, ne intremus in tentationem: (negat autem qui contendit ad non peccandum gratiæ Dei adjutorium non esse homini necessarium, sed sola lege accepta humanam sufficere voluntatem) ab auribus omnium removendam, & ore omnium anathematizandum, non dubito.*

* id est, tantillum

Quid contra prolatum a catholicis.

Adversus ἀναμαρτησίαν Pelagii pugnatum est quidem ab Ecclesiæ tractatoribus nonnullis rationibus, quas Hieronymus Orosiusque exponunt, nonnullis quoque scripturæ testimoniis, sed decretoriis duobus. *Si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est*, & *dimitte nobis debita nostra*, omnes enim Apostolus, omnes Christus conveniebat: ille fiduciam in Christum mediatorem; iste communem orandi modum docens.

1. Ioan. 1. v. 8.
Matth. 6. v. 12.

Quid responsum a Pelagianis.

Ad hæc Pelagiani; utriusque loci voces, alio sensu a vulgo fidelium, alio a perfectis dici: ab illis veraciter & pro seipsis; ab istis humiliter, & pro aliis, qui in suo populo peccatores sint.

Quid regestum a catholicis.
Iacobi 3. v. 2.
Psalm. 142. v. 2.
Eccli. 7.
Iob 37. v. 7.

Cavillationem ejusmodi, non tantum allatis Scripturæ testimoniis, ut, *In multis offendimus omnes*: &, *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*: &, *Non est homo qui non peccet*: &, *In manu omnis hominis signat, ut sciat omnis homo infirmitatem suam*; sed etiam anathemate Patres refutarunt.

Consectaria quæ hæretici deduxerunt ex tribus catholicorum dictis.

Ad rationes, quas hæretici afferebant, pertinent invidiosa quædam consectaria, quæ ex traduce peccati inferri contendebant. Nam dum catholici traducem hanc ex eo probant, quod natura vitiata sit, tria dixerunt, quibus offensi impugnatores fidei, calumniæ pariter atque argumentationis occasionem arripuerunt: catholici fatebantur ex illa sua doctrina esse consequens, ut peccato primi hominis natura facta sit & peccatrix, & peccatorum genitrix; ut a posteris contracta sit, propter Adami peccatum, nonnulla necessitas peccandi; ut quicumque ex nuptiis nascuntur, tamdiu sint sub potestate diaboli, quamdiu non renascuntur in Christo.

Quæ omnes communiter.
Objectum catholicis Manichæorum nomen.
Fert ægre Augustinus, & acriter repellit.

Intulerunt inde communiter hæretici, traducem peccati non differre a Manichæi errore malam naturam opinantis, fecerunque catholicis Manichæorum & Traducianorum nomen, quo nullum intolerabilius Augustino visum est, nec immerito, cum suspicari facile possent homines, saltem minus eruditi, tanto doctori nescio quid pristini erroris adhæsisse, quo implicatum se fuisse scripto palam fassus erat. Eam ob rem tota vi sive ingenii, sive eloquentiæ ac doctrinæ viribus maxime in operibus flagitium hoc & a catholicis, & a se repulit.

Lib. 4. ad Bonifac. opere utroque contra Iulian.
Apud Photium cod. 177.

Intulit Theodorus hæc quinque. Homines natura factos improbos, qui antea natura boni essent, atque natura jam, & non voluntate peccare. Infantes tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem ad omnes ejus posteros natura peccatrix propagetur. Neminem mortalium esse justum, & ne Christum quidem Deum, assumpta peccatrice natura, sceleris purum esse. Matrimonium, aut certe ipsius usum, esse opus perversæ naturæ, in quam peccato lapsus est Adam, moxque naturæ vitiæ malorum examen in se suscepit.

Apud August. lib. 1. ad Bonifac. &c.

Intulit Cælestius totidem, eaque non admodum diversa, primi nempe hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium periisse, ut nemo jam potestatem habeat bene vivendi, sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur. Nuptias, quæ nunc aguntur, institutas a Deo non fuisse, commixtionemque conjugum a diabolo fuisse repertam, & propterea eos qui nascuntur innocentes, reos esse, & a diabolo fieri, non a Deo, quia de hac diabolica commixtione nascuntur. Sanctos veteris Testamenti non caruisse peccato, Apostolum etiam Paulum, vel omnes Apostolos semper immoderata libidine fuisse pollutos. Christum a peccatis liberum non fuisse, sed necessitate carnis mentitum, atque aliis etiam maculatum fuisse delictis. Baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, ut omnium peccatorum radices in mala carne teneantur.

Lib. 2. contra Iulian. c. 1.

Intulit & quinque Julianus, referente Augustino in hæc verba: *Dicitis nos asserendo originale peccatum, diabolum dicere hominum nascentium conditorem, damnare nuptias, negare in baptismo dimitti universa peccata, Deum crimine iniquitatis arguere, desperationem perfectionis ingerere. Hæc quippe omnia consequentia esse contenditis, si credamus, nasci parvulos peccato primi hominis obligatos, & ob hoc esse sub diabolo, nisi renascantur in Christo. Diabolus enim creat, dicitis, si ex hoc vulnere creantur, quod diabolus naturæ, quæ primum condita est, inflixit humanæ: & damnantur nuptiæ, si aliquid, unde damnabiles generantur, habere credantur: nec omnia peccata dimittuntur in baptismo, si aliquod in baptizatis conjugibus remanet malum, ex quo generentur mali; quemadmodum autem non est iniquus Deus, qui cum baptizatis dimittat peccata propria, parvulum damnat, quia cum ab illo crearetur, nec sciens, nec volens, etiam ex illis parentibus, quibus sua remissa fuerant, traxit aliena: nec virtus, cui vitiositas intelligitur esse contraria, posse creditur perfici, quia ingenerata vitia incredibile est posse consumi, quæ jam nec vitia deputanda sunt; non enim peccat, qui non potest aliud esse, quam creatus est.*

Objecta catholicis peccandi cupiditas.

Quin etiam impuri homines ausi sunt sanctissimis viris objicere, quod in suam sententiam non alia de causa venissent, quam quod criminatione naturæ Deique quærerent se suis de sceleribus absolvere.

Libello fidei c. 3. n. 32.

Rufinus. *Semetipsos profecto debent agnoscere esse cupidos delictorum, quippe cum sint ipsi voluptatum amatores & carnis, non debent eorum causas aliis annectere, quorum ipsi videntur fuisse auctores.*

Lib. de natura.

Pelagius. *Sunt, qui cum in suis peccatis humanam voluntatem accusare debeant, naturam potius accusantes hominum, per illam se excusare conantur. Sed falso queritur de natura sua genus humanum*, &c.

Lib. 1. op. imperf. c. 5. 6. 7. & 8.

Julianus. *Delectat enim prorsus subantes animas, infamare quidquid unquam & usquam sanctorum fuit, ne clarorum operum castigentur exemplis. Delectat prorsus & penitus afficit, causari imbecillitatem naturæ, dicere carnem congenitis obnoxiam esse peccatis, nec in voluntate hominis emendationis effectum locare, sed studiorum crimina officia vocare membrorum, catholicam hanc fidem esse, ut liberum confiteatur arbitrium, sed per quod homo malum facere cogatur, & bonum velle non possit: gaudet vero hominum hæreticos-*

que sermones, qui asserant Dominum justum ad bonum opus liberum hominem condidisse, & esse in uniuscujusque potestate recedere a malo, ac studiis splendere virtutis, ut his qui flagitia in necessitatem carnis refundunt, sollicitudinum & timorum aculeus infigatur. Postremo in Ecclesiis, quæ magnam copiam bonorum & magnum populum possideant, prædicari tantam vim esse peccati, ut ante membrorum formam, ante initium adventumque animæ, jactis seminibus supervolans, in secretum matris evadat, & reos faciat nascituros, ortuque ipso antiquior expectet culpa substantiam: quæ lex peccati habitans deinceps in membris, captivum hominem cogat servire criminibus, non castigatione in turpitudinibus, sed misericordia digniorem: quandoquidem, quod nos vitium pravæ voluntatis esse dicimus, id in Ecclesia a viris & feminis, magnisque pontificibus originalis passio nuncupatur.

§. V. *Quorum Patrum testimonia hinc & inde adducta sint; quæ adhibita vicissim responsiones, & quæ inde quæstiones natæ.*

Quæ adducta sint a Pelagio.

Quæ a Juliano.

AD impeccantiam probandam adhibuit Pelagius testimonia auctorum septem, Lactantii, Hilarii, Ambrosii, Joannis Constantinopolitani, pseudo-Christi, Hieronymi & Augustini. Adversus peccatum originale laudavit Julianus Basilium, Joannem Constantinopolitanum, & Theodorum Mopsuestenum, seu potius Diodorum Tarsensem Theodori magistrum.

Pelagius Latinos tantum, Græcos Julianus laudat.

Adverte a Juliano Græcos, a Pelagio Latinos tantum appellatos. Nam neque Julianus Ambrosii unquam meminit, nisi ex occasione; & quod Pelagius ex Chrysostomo protulit, neque per se magnum est, neque conceptis testimonii verbis continetur, neque etiam facile apud auctorem invenitur. Cur Julianus laudaret Græcos, fuit partim doctrinæ ostentatio apud eruditos, quibus se solis probatum vellet; partim ementita in vulgus cum Orientalibus consensio. Usus est Pelagius Latinorum testimonio, vel eo maxime, quod suis Amazonibus, id est, feminis nobilibus Romanis, scriberet alienæ linguæ rudibus.

Qua de causa.

Qua ratione Augustinus utrisque responderit.

Allatis Augustinus ab utroque testimoniis satisfecit ita, ut non explicaret modo, si quæ dicta obscurius e tantis viris; sed etiam Ecclesiæ doctores suis verbis ostenderet, pro communi fidelium sententia testimonium dixisse.

Quos ipse auctores appellaverit.

Ipse porro vicissim produxit adversus Cælestium testes duos, Cyprianum & Ambrosium; adversus Julianum quinque & viginti, Irenæum Lugdunensem, Cyprianum Carthaginensem, Reticium Augustodunensem, Olympium Hispanum, & Hilarium Pictaviensem, Ambrosium Mediolanensem, Innocentium Romanum, Gregorium Nazianzenum, Basilium Cæsariensem, Joannem Constantinopolitanum, Hieronymum Stridoniensem presbyterum, & quatuordecim Diospolitanos Patres. Produxit vero tot & tantos viros, partim, ut Manichæi invidiam a se propulsaret, quippe consentiens cum doctoribus tam catholicis; partim ut consectaria quinque, quibus Pelagiani deterrebant minus eruditos, ne fidem originalis peccati constanter tenerent, & nova esse ostenderet, & aliena a vero: siquidem Patres illi toto orbe celeberrimi, cum originalis peccati fidem secuti essent, singula tamen consectaria damnaverint; neque credi possint usque adeo tardi, ne

Et qua cautione.

dicam vecordes, ut qui audirent populorum magistri, non viderint, & in re quidem tam magni momenti, quid ex quo foret consequens.

Et qua arte.

Quo in loco attentius observandum puto, primum, Augustinum ita artificiose usum testimoniis veterum, ut facto uno doceret, id dogmatis se tenere, *quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*; atque adeo sequi se universitatem, antiquitatem, & consensionem, quæ tres notæ catholicæ fidei. Nam Græcos septemdecim, Gregorium, Basilium, Joannem & quatuordecim Diospolitanos; sex Latinos, Cyprianum, Reticium, Olympium, Hilarium, Ambrosium & Innocentium. Duos utriusque Ecclesiæ velut sequestres, Irenæum, & Hieronymum, sic laudavit, ut ex quolibet regione atque ætate testes fidei adduxisse videri posset; non alios autem adduxit, quam qui pie in communione Ecclesiæ decessissent: unde constat, opus illud prius elucubratissimum contra Julianum, conscriptum esse ann. 421. quod dissertatione sexta demonstratum est. Omnium enim doctorum postremus Hieronymus ano. 420. excessit e vivis.

Quanto labore.

Deinde, non mediocriter laborandum fuisse Augustino, in conquirendis veterum idoneis de traduce peccati testimoniis: nam ut erat tunc adhuc suis omnibus tenebris involuta fides super ea re, ita vix quisquam explicate sententiam dicebat. Fatebantur catholici communiter, nasci nos iræ filios, primumque parentem non soli sibi, cum peccaret, sed posteris etiam nocuisse. Fatebantur quoque, propter inobedientiam, Adamum damnasse genus suum, id est, totum humanum, atque ita nos, quotquot sumus inde orti, teneri obnoxios paterno debito, atque, ut loquitur Apostolus, chirographo: inde tamen aperte satis se non prodebat tradux peccati, siquidem plures veterum, solam pœnam, quæ mortalitas corporis cum suis quasi appendicibus, transisse dicerent. Et vero dictum arripuerunt Pelagiani, ut se catholicorum argumentis utcumque expedirent: tandem enim aliquando fassi sunt, velut tormentis coacti, nocuisse Adamum posteris, non exemplo tantum, sed etiam peccato, non tamen culpa, sed pœna transeunte.

Qua ratione effugium pelagianis occluserit.

Verum hoc effugium occlusit Augustinus, ostendens illud suum, transire pœnam non posse, sub justo judice, sine culpa. Id autem, sine quo fuerat obscura culpæ originalis collectio ex iis, in quibus pœna manifesta erat, adhibuit, quod sciam, primus, non tamen sine difficultate, cum identidem repetat illud Dei dictum: REDDAM PECCATA PATRUM IN FILIOS; nec velit culpam patrum teneri filios.

Cur tot es Ambrosius adducat.

Observandum tertio, Ambrosium ab Augustino testem adductum esse tanto studiosius, quanto majoris esset auctoritatis apud omnes, ob recentem memoriam eximiæ sanctitatis ac invictæ in fide tuenda constantiæ, & minus a Pelagianis repudiari posset, propter laudatam doctrinæ ab ipsismet integritatem, & ab Augustino laudabilius adduceretur, ad fidem defendendam, quam ab ipso accepisset in baptismo.

Quid ad Ambrosii auctoritatem Julianus.

Ad tantum testimonium Julianus respondit primo, ipsummet Augustinum auctoritatem veterum elevasse, cum ea se non graveri scriberet, sed sola canonicorum librorum. Deinde mirum videri, ea proferri velut Ambrosii, quæ Manes suis in libris, quos imbibisset Augustinus, scripta reliquisset. Postea, dictiunculas afferri, &

eas quidem dubias, cum opus foret apertis sententiis. Denique, negligentius quædam incautiusque nonnunquam Ambrosio aliisque excidisse, quæ si viverent, damnarent ipsimet, postquam perspexissent, quid inde foret consequens. Postremo, Augustinum, quia auctoratius nihil invenisset, præ desperatione ad hæc confugisse, ex quibus solatium forte haberet propter societatem; præsidium habere non posset, cum legi Dei & operi Dei nulla disputatorum scripta præjudicent.

Quomodo Pelagiani erga Patres se gererent.

Sed quia unus iste est, quod meminerim, locus, ubi Pelagiani catholicis testimonio Patrum utentibus responderint, an non inde colligi potest, atque etiam debet, quanta fuerit hominum ejusmodi impudentia, qui Patrum, cum faverent sibi, nomina in cælum tollerent, contradicentium sententias impietatis damnarent: sanctitatis nomen adderent hominibus quos laudabant, detraherent notissimis quibusque, si pugnare viderentur. Fuit ista semper cujuscumque factiosæ hæresis indoles.

Chrysostomū laudat Julianus.

Observandum quarto, Julianum Chrysostomo, perinde atque Augustinum Ambrosio, studuisse, nec Julianum tamen perinde se erga Ambrosium, ac Augustinus erga Chrysostomum, gessisse: nam ille nihil Ambrosii, vel exposuit, vel in adversarium retorsit, quasi auctorem ipsum sperneret, cum Augustinus quamlibet objectam sibi Chrysostomi sententiam interpretatione explicuerit, & ex eodem auctore protulerit, unde vel adversarium confutaret, vel catholicam fidem defenderet. Chrysostomum suas quisque adversarii duo in partes traxerunt; Julianus quidem in libello fidei, & libro quarto prioris operis; Augustinus vero libro primo contra Julianum: Julianus tamen unum fere locum homiliæ ad neophytos argumentatus est, Augustinus quatuor alios, epist. *ad Olympiam*, homil. *de suscitatione Lazari*, homil. 9. *in Genes.* & homil. 10. *in epist. ad Rom.*

Quid respondeat laudanti Augustinus. *Aug. l. 1. contra Iul. c. 6.*

Augustinus ex ea ipsa homilia, in qua Julianus præsidium ponebat, sumpsit istud pro tuenda fide: *Venit semel Christus, & paternis nos cautionibus invenit astrictos, quas conscripsit Adam. Ille initium obligationis ostendit, peccatis nostris fœnus accrevit.* Id vero cum adduxisset: *Audisne*, inquit, *hominem in fide catholica & eruditum & erudientem, distinguentem debitum paterni chirographi, quod hereditarium nobis inhæsit, ab eis debitis, quorum per nostra peccata fœnus accrevit? Audis quid parvulis relaxetur in baptismo, qui nondum propria debita contraxerunt, nec tamen a paterno chirographo immunes esse potuerunt. Verba quippe ejus non interpretata sic leguntur in Græco:* ἦλθεν ἅπαξ ὁ Χριστὸς, εὗρεν ἡμῶν χειρόγραφον πατρῷον, ὃ ἔγραψεν ὁ Ἀδάμ. ἐκεῖνος τὴν ἀρχὴν εἰσήγαγε τοῦ χρέους, ἡμεῖς τὸν δανεισμὸν ηὐξήσαμεν ταῖς μεταγενεστέραις ἁμαρτίαις. *quæ verbum a verbo interpretata sic se habent:* Venit semel Christus, invenit nostrum chirographum paternum, quod scripsit Adam. Ille initium induxit debiti, nos fœnus auximus posterioribus peccatis. *Nunquid contentus fuit dicere, paternum chirographum, nisi adderet nostrum, ut sciremus, antequam fœnus peccatis nostris posterioribus augeremus, jam illinc chirographi paterni ad nos debitum pertinere?*

Observatio.

Cum hæc legerem, cogitaremque homiliam, qua de agitur, ab Anniano latinitate donatam fuisse, miratus sum cur Augustinus, qui observaverat plane subtiliter, non sine causa ab interprete peccatum fuisse positum antea pro peccatis, non pariter adverterit, hoc in loco positam hanc vocem, *ostendit*, pro *induxit*, ut insinuaret impendentibus obligationem non propagatione, sed imitatione ad nos transisse.

Porro vicissim Julianus ex homilia in epistolam ad Romanos accipere, quod Augustino inde copiosius argumentanti videretur pugnare, imo & singulas argumentationis partes infringere. *Videtur quidem quæstionem non pusillam habere quod dictum est, multos ob unius inobedientiam peccatores extitisse: illo enim peccante ac mortali effecto, & qui ex eo orti sint eos tales esse, nihil absurdum; at ex illius inobedientia alterum peccatorem extitisse, id vero quam, obsecro, congruentiam consequentiamque habeat? invenietur enim sic nec pœnas quidem debere, qui talis fuerit, siquidem non ex se ipse peccator extiterit. Quid igitur hoc loco verbum hoc, peccatores, significat? Mihi videtur tantumdem significare quantum illud, obnoxii pœnæ ac damnati ad mortem. Quod porro Adam mortuo omnes simus mortales effecti, aperte ac multis demonstrat*, &c.

CAPUT V.

Quæstionis de necessitate gratiæ Dei per Christum origo ex præcedente; aliarum quoque ex ipsa ortus, & istius maxime, quæ ad potestatem liberi arbitrii pertinet.

Tertiæ quæstionis, quæ est de adjutorio gratiæ, ortus ex secunda.

ERTIÆ quæstionis, quæ ad auxilium divinæ gratiæ pertinet, origo ex secunda manifestior est, quam ut laboriosius egeat ostendi. Nam post originale peccatum ex corruptione naturæ probatum, nihil proclivius fuit, quam ut corruptio naturæ ex remedio gratiæ, morbus ex medicina demonstraretur. Id vero ita contigisse duo significant, alterum, quod primis temporibus de gratiæ divinæ adjutorio nulla controversia mota sit, tota de mortalitatis causa, & de peccato originali, atque etiam impeccantia, ut constat ex operibus Theodori & Rufini Syri: alterum, quod dicto factoque veteres quæstionem de auxilio gratiæ tertiam post duas hactenus expositas fecerunt, originis utique ordinem secuti: si enim alium quemcumque voluissent, longe diversa fuerat tenenda tractationis via, quod nemo non videt.

Quæstio hæc tertio loco a veteribus ponitur.

Ab Hypognoste. *In præf. Hypogn.*

Hypognostes igitur Pelagianorum errorem, quo *hominem dicunt per liberum arbitrium tanquam per se sibi sufficientem implere, quod velit*, tertium in præfatione numerat, tertioque libro, post alios duos prioribus libris rejectos, impugnat.

Mercator

A Mercatore.
In præf. Subnot.

Mercator, post recensita dogmata mortalitati naturali connexa, quæ Cælestius defenderet, *adjecit*, inquit, *posse esse hominem sine peccato, & facile Dei mandata servare si velit*, duasque erroris istius causas reddidit; *quoniam ante adventum Christi fuerunt homines sine peccato*; & *quoniam sic lex mittit ad regnum cælorum, sicut Evangelium.* Sita est vis probationis in eo, quod si lex olim potuit homines & justos efficere, & in regnum cælorum mittere, id etiamnum valeat; atque ita non admodum sit opus interiore voluntatis gratia per Christum, quæ tunc una fere in quæstionem veniebat.

A Prospero.
Carm. de ingrat. cap. 2.

Prosper, post eosdem errores duos de mortalitate humani generis, & de tradnce peccati expositos, pergit in hæc verba:

Posse autem insontes omnes virtutis in arce
Vitam agere, & menti ingenitum servare decorem,
Arbitrio quoniam subsistat recta volentis
Naturalis honor, lexque insita cordibus intus
Hoc moneat, quod scripta foris, &c.

Ab Africano synodo anni 418.

Africana synodus, cum prioribus duobus canonibus sanxisset fidem catholicam de mortalitate humani generis & peccato originali, mox canone tertio eum anathemate percellit, *qui dixerit, gratiam Dei, in qua justificamur per* Jesum Christum *Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium ut non committantur.*

Ab Arausicana synodo II.

Arausicana synodus Africanam centum & viginti post annis secuta, de corruptione naturæ, quoad corpus & animam, canone primo; de traduce peccati, secundo; de gratia, tertio, & consequentibus reliquis doctrinam Ecclesiæ ordine tradidit.

Ab Augustino.
Rom. 5.

Augustinus probe intelligens causam disputandi de gratia Dei cum Pelagianis, extitisse partim ex Apostoli loco, ubi duos inter naturæ humanæ principes, Adamum corruptorem, & Christum instauratorem comparatio instituitur, & unde peccatum originale invictissime probatur; partim ex impeccantia a Pelagianis deprædicata: hac utraque occasione de gratia scribere incœpit, tum in libris *de peccatorum meritis*, & in opere consequente *de spiritu & litera*, libroque *de natura & gratia*, tum in libro *de gratia Christi*, &c.

A Pelagio ipso.
Lib. de natura & grat. c. 19.
Psal. 40. v. 5.

Idipsum Pelagius in libro *de natura* indicavit, cum scriberet, *primo de eo disputandum, quod per peccatum debilitata dicitur & immutata natura.* Primo, inquit, id est, antequam de adjutorio gratiæ ad sanandam naturam controversia moveatur. Quo in loco legenda Augustini argumentatio, corruptionem & morbum ex remedio concludentis. *Quid sanatur, si nihil est vulneratum, nihil sauciatum, nihil debilitatum neque vitiatum? Porro si est quod sanetur, est unde vitiatum sit. Audis confitentem, quid desideras disputantem?* Sana, *inquit*, animam meam. *Ab illo quære, unde vitiatum sit, quod sanari rogat, & audi quod sequitur:* Quoniam peccavi tibi.

Ratio tractandi de iis, quæ ad gratiæ adjutorium spectant.
Cap. 2. hujus dissert.

Videndum esset deinceps, quibus argumentis fides, sive a catholicis propugnata sit, sive ab hæreticis impugnata: verum id totum & a nobis ad propositum sufficienter, & ab aliis abundanter ad eruditionem tractatum est. Quare nonnulla tantum observanda reor, priusquam ad secundam partem dissertationis gradus fiat.

De distinctione gratiæ, quæ Dei simpliciter, & quæ per Christum.

Sed inter gratiam Dei, quæ simpliciter Dei dicitur, & quæ per Christum, poni debet nonnullum discrimen, quoad historicum hunc locum: de priore enim minor fuit quæstio, de posteriore major, quod ostendit, nisi fallor, elaborandi causa, corruptio scilicet naturæ.

Utramque confudit Hieronymus, distinxit Augustinus.
Lib. de pecc. orig. c. 24.

Utramque videtur confudisse Hieronymus, ut & Orosius aliique forte veteres; sed alteram ab altera subtiliter Augustinus discrevit, & de sola fere Dei gratia per Christum disputavit. *Nam*, quod monuit non semel, *in causa duorum hominum, quorum per unum venundati sumus sub peccato, per alterum redimimur a peccatis; per unum præcipitati sumus in mortem, per alterum liberamur ad vitam: quorum ille nos in se perdidit faciendo voluntatem suam, non ejus a quo factus est, iste nos in se salvos fecit, non faciendo voluntatem suam, sed ejus a quo missus est. In horum ergo duorum hominum causa proprie fides christiana consistit.*

Qua de causa.

Cur autem aliter Hieronymus egerit, aliter Augustinus, in promptu videtur esse causa. Hieronymus quæstionem tractavit velut orta est ex assertione impeccantiæ: Augustinus velut facta ex loco Apostoli, quem diximus. Atqui Pelagiana impeccantia suis superba viribus, quodlibet Dei adjutorium spernebat; sed locus Apostoli Adamum novum cum vetere ita conferebat, ut novi gratiam veteris peccato potiorem ostenderet.

Quid ex hac observatione consequens.

Atque inde quisque potest facile intelligere, & quamob rem scriptorum alii aliis argumentis utantur adversus Pelagianos, diversa enim diversi dogmata impugnant; & qua ratione Augustinus ipse aliter in libro *de natura & gratia*, aliter in libro *de gratia Christi* disputaverit. Illic enim contra impeccantiam, hic pro beneficio Christi salvatoris certabat.

De tribus gratiæ per Christum sive respectibus, sive rationibus.

Sed iterum in gratia Dei per Christum, tria quædam discerni debent, nempe quod per Christum sit, quod supernaturalis, & quod gratuita: nam & confertur propter mediatorem Dei & hominum, & naturæ vires amissas restituit, & liberum arbitrium prævenit, hoc est, nullis datur ex meritis. Qua parte confertur propter Christum, gratia sanans dicitur: qua vires præstat, supernaturalis: qua merita præcedit, gratuita & præveniens. De gratia sanante sunt fere omnes Augustini libri adversus Pelagianos, sed ille maxime, qui *de gratia Christi* inscribitur: de adjuvante, sunt priores, si modo epistolæ quædam excipiantur: ad excitantem posteriores pertinent. Hieronymus de adjuvante copiose scripsit, de excitante vix quidquam effatu dignum; imo sunt, qui hac in parte negent inculpate versatum.

§. I. *Quæ & quomodo quæstiones natæ sint de gratia Dei, quatenus est per Christum, & vitiatam naturam sanat.*

Observatio prima, quæ tria disputata sint de gratia Christi cum Pelagianis, quando canones Africani condebantur.

OBSERVANDUM primo, Ecclesiam tunc cum canones Africani conderentur, de gratia Dei per Christum contra Pelagianos tria potissimum defendisse. Primum, *gratiam Dei, in qua justificamur per* Jesum Christum *Dominum nostrum, non ad solam remissionem peccatorum valere, quæ jam commissa sunt, sed etiam ad adjutorium ut non committantur.* Alterum, *eandem Dei gratiam per* Jesum Christum *Dominum nostrum, non propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus;*

sed etiam per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus atque valeamus. Postremum, *gratiam justificationis non ideo nobis dari, vt quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius possimus implere per gratiam: tanquam & si gratia non daretur, non quidem facile, sed tamen possimus, etiam sine illa, implere divina præcepta.* Unde cognoscere est, ea tempestate disputarum nooesse de adjutorio Dei, saltem *meine*, qua parte gratuitum est, sed qua supernaturale tanrum, hoc est, impotentiam naturæ ad opera pietatis juvar: vnde etiam constat epistolam 107. noo fuisse sctiptam nisi post rempora synodi Africanæ, cujus canones attulimna.

Quid inde consequens de gratia prævenien e.

Et de epistola 107. Augustini.

Obsetvandum secundo, oecasione loci apostolici, quo vterque Adam componirnr, gravissimam carholicos inter & Pelagianos controversiam extirisse. Cur Christus venetit in hunc mundum. Cur passus, & morruus sit. Quomodo profuerit hominibus. Quibua & quantum profnerit. Qua ratione nos vel a peccatis, vel a maledicto legis redemerit.

Observatio secunda, de quæstionibus superea gratia motis, quatenus per Christum est.

Nemo Pelagianorum menrem suam non prodidit: obscurius quidem Theodorus in symbolo; apertius veto Rufinus Syrus io libello fidei; Pelagius in commeorarus ad locum Apostoli; Julianus in libello suæ fidei, & in pluribus locis operis imperfecti.

Quid Pelagiani de quæstionibus. Sub finem. Cap 7. nu. 46. Porte 1 nu. 7. Lib. 1. 3. & 4.

Theodorus. *Venit secundus Adam, vt futurum nobis immortalitatis statum manifestaret, & nos ad sui imitationem adduceret.*

Quid Theodorus.

Rufinus Syrus. *Venit, vt omnes etiam cælestes virtutes humilitatem doceret, vt suum ostenderet erga homines amorem, vt pro peccatis moreretur, vt sibi credentibus adoptionem largiretur, regnique cælorum hæreditatem, vt exemplum virtutis exercendæ, & vitandi peccati præberet, vt esset mediator Dei & hominum, ipsosque pacis vinculo in perpetuum colligaret.*

Quid Rufinus Syrus.

Pelagius. *Venit, vt & morte sua peccata dimitteret, & justitiam daret, & nos doceret modum dilectionis, qua Deum, Christumque ipsum diligeremus: vt quid enim Christus indebite pro nobis mortuus est, nisi vt manifestaret suam caritatem, cum adhuc peccatorum & scelerum languoribus premeremur? Pro impiis mortuus est, vt ex beneficiorum contemplatione ejus gratiam commendaret, & in mercato delicti, quantum eum debeamus diligere, demonstraret, & tanto beneficio & facto an aliquid præponendum sit, videremus, cum ille nobis impiis nec vitam suam præposuerit, nec necessariam nobis denegaret mortem.*

Quid Pelagius.

Julianus. *Natus est Christus, vt universum mundum a peccatis & exemplo revocaret, & patiendo redimeret: dum peccatum, & quasi Deus ignoscendo aufert, & quasi homo, per natura similitudinem, quemadmodum de cætero vinci possit, ostendit. Incipiens a baptismate Joannis quo baptizatus est, dandi exempli gratia, non sui, sicut quidam volunt, causa peccati, sicut ipse ait ad Joannem:* Sioe modo, sic enim oportet implere omnem justitiam; *subjecit se omnibus passionibus carnis, ferendo esuriem, sitim, lassitudinem, dolorem, mortem, & cætera hujusmodi:* Factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis. *Secundum quod nos beatus Petrus edocuit dicens:* Christua passus est pro nobis, vobis relinqneos exemplum, vt sequamini vestigia ejus, qui peecatnm non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. *Hunc igitur ob nostram salutem secundum carnem passum & sepultum, tertia die resurrexisse, & vt mortem destrueret, & vt nobis viam resurrectionis aperiret.*

Quid Julianus.

Matth. 3 v 15.

Philip. 2. v. 8.

1. Pet. 2. v. 21.

Animadverte porro, studiose lector, nihil Rufinum dixisse, nihil Pelagium, Julianumqne pluribus verbis, quam quod paucioribus Theodorus. Nam quod præterea Christum scripserint pto peccaroribus mortuum, Christique motte redemptos homines, animadversioni non præjudicar: siquidem aliud nihil voloerunt vocibus tam magnificis indicare, vt ex adductis restimoniis constat, quam quod Christus ad mortem vsque nos dilexerit, eoque exemplo ad se pari modo redamandum incitaverit, voluerit quoque indebire moriens, vt loquitur Pelagius, rriumphare de morte, atque in se ostendere, & qua ratione mors vinci posset, & cujusmodi nostra qnoque resurrectio ad immortalitatem futura esset.

Omnes inter se concordes.

Obsetvandum rertio, Pelagianos gratiæ quidem nomine appellasse naturam & liberum arbitriom, quod a creatore Deo concessum est homini, cum conderetur, sed agoovisse præterea gratiam sextuplicis generis: vnam scilicet adoprionis, quæ conferatur in baptismo: alteram remissionis peccatorum, quæ pœnitentibus detur: terriam legis & doctrinæ exterioris, quæ viam salutis ostendat: quartam exempli a Christo dati, quæ rationem vitæ digne christiano nomine agendæ, velut in speculo demonstret: quintam illuminatiooia, qua Spititus sanctus in animam illapsus cordis oculos aperiat, & intelligenriam subministret: sextam, qua Spiritus sanctus in ipsis quoqne voluntatibus operetur. Tres priores aiebaot omoino oecessarias ad agendum bene; posteriores tantum vtiles: sic enim suas videri possunt apod se rationes subduxisse.

Observatio tertia, de sex diversis generibus gratiæ, quæ Pelagiani admittebant, præter naturam.

Quorum tria necessaria, tria vtilia dicerent.

Nemo potest operari quidquam dignum regno cælorum, qnæ hereditas filiis & merces sanctis promissa, nisi & filius sit, & amicus Dei, & mandatorum sciens: sunt antem opetari bene, digneque regno cælorum veteris Testamenti patres, priusquam Christus exemplum præbuisset, sanctumque dedisset Spiritum; igitur nec Christi exemplum, nec operatio Spiritus a Christo dari ad bene agendum necessaria est, sed conducibilis rantum. Jam vero nemo dici potest libertate arbitrii instructus, qoi non cognoverit, quid sibi sit agendum, quique non potuerit, & velle, & præstare, quod imperatur, siquidem liberum arbitrium sit potestas faciendi bonum quod jubetur, & declinandi a malo quod prohibetur. Imperatur autem fidelium cuilibet, vt operetur digoe Deo, & hereditate filiorum Dei.

Quo ratiocinio.

Obsetvandum igitur quarto, quidquid est beneficii a Deo per Christum hominibus collatum, revocari a Juliano, cæterorum, opinor, mentem quam noverat interpretante, ad decem capita. Sic enim ait: *Gratiam Christi multiplicem confitemur. Hoc primum munus ejus est, quod facti ex nihilo sumus: secundum, quod vt viventibus sensu, ita sentientibus ratione præstamus, quæ impressa est animo, vt conditoris imago diceretur; ad cujus æque respicio dignitatem arbitrii concessa libertas: ipsi etiam gratiæ beneficiorum, quæ nobis præstare non desinit, augmenta reputamus: ipsa gratia legem in adjutorium misit, quia ad ejus spectabat officium, vt rationis lumen, quod pravitatis exempla hebetabant, & consuetudo vitiorum, multimodis eruditionibus excitaret, atque invitatu suo foveret. Ad istius ergo gratiæ, id est, divinæ benevolentiæ, quæ rebus causam dedit, plenitudinem spectavit*, vt Verbum caro fieret & habitaret in nobis: *reposcens enim Deus ab ima-*

Observatio quarta, de decem capitibus ad quæ Julianus gratiam Christi revocabat.

Lib. 1. op. imperf. cap. 94.

gine sua amoris vicem, palam fecit, quantum in nos inæstimabili egisset affectu, ut vel sero redamaremus eum, qui commendans caritatem suam nobis, filio suo non pepercit, sed pro nobis illum tradidit; *pollicens quia si voluissemus deinceps voluntati ejus obedire, unigeniti sui præstaret nos esse cohæredes. Hac ergo gratia, qua in baptismate non solum peccata condonat, sed etiam hominem indulgentiæ beneficio, & provehit, & adoptat, & consecrat, &c.*

Rom. 8. v. 3.

Exceptio Augustini.

Post tam prolixam Juliani confessionem, queritur Augustinus, unum quiddam prætermissum, quo poterat confessio probabilis fieri. Subjungit enim: *Homo Pelagiane, caritas vult bonum; & caritas ex Deo est, & non per legis litteram, sed per spiritum gratiæ, &c.*

Observatio quinta, de causa formali justificationis secundum Pelagianos.

Quo equidem loco non dissimulabo, quod sæpe mihi venit in mentem, Pelagianos olim nihil diversum a Calvinianis nostrorum temporum sensisse, quoad causam, ut aiunt, formalem justificationis. Nam & illi, & isti consentiunt, *homines justificari, vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & caritate, quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei.* Quod cum de Calvinianis constet allatis Tridentini concilii verbis, de Pelagianis exinde patet, quod ista quinque admitterent, quæ sunt Calvinianæ opinionis quasi principia. I. Homines fieri membra Christi per baptismum, adoptarique in filios Dei, atque ita cohæredes Christi institui, imo fieri templa, organaque Spiritus sancti, cum baptizantur, Jul. *in libel. fidei*, & apud August. *lib. 1. contra Jul. cap. 6.* II. Accipere nos peccatorum remissionem propter mortem Christi, quippe qui pro peccatoribus passus sit, perinde ac si ipsimet passi essent, Rufinus & Pelagius *locis mox citatis.* III. Christi obedientia justificari homines, Pelagius *in cap. 5. epist. ad Rom.* IV. Gratis & peccata dimitti, & donari Spiritum sanctum, Pelagius *ibid.* V. Etsi hæc omnia justificatione contingant, in ipsa tamen non diffundi caritatem in cordibus nostris; atque adeo nec innovari interiorem hominem, quod Pelagianis objicit Augustinus *lib. 3. oper. imperf. cap.* 108. Et vero, si fassi essent donum hoc a Spiritu sancto hominibus, cum justi fiunt, conferri, agnovissent utique liberum arbitrium per se solum non sufficere ad opera pietatis præstanda, sed egere auxilio, quod inhæreat: hoc enim est inhærere, quod diffundi in cordibus, quodque per id Spiritum sanctum inhabitare apud hominem justum; agnovissent etiam amissam Adami peccato boni beatifici possibilitatem, quam restitui opus sit ope Christi. Hæc & plura perspexissent, quæ sola fere Augustinus disputat cum Pelagianis: neque enim tunc temporis excogitata fuerat gratia sanctificans, a caritate differens, & quasi per se iners.

Eadem quæ secundum Calvinianos. Sess. 6. can. 11.

Sess. 4. nu. 11.

Observatio sexta, de quorumdam excessu in prædicanda Christi gratia.

Observandum sexto, primis illis temporibus, cum quæreretur, qua ratione Christus liberaverit nos a maledicto legis, non Mosaicæ tantum illius, cujus sustulit jugum, sed cujuscumque alterius, quæ æternum violatoribus comminatur exitium, catholicorum aliquos, æstu repugnandi abreptos, non tenuisse modum: vim enim fidei rectæ eo usque extulerunt, ut ausi sint negare, perire quemquam posse in perpetuum, qui cum recta fide, &, ut loquitur Ambrosius, indutus Christum, mortem obiret, quantiscumque tandem sceleribus teneretur: atque hoc inquiebant idipsum esse, quod vellet Apostolus, cum diceret: *Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum.* Qui vero fuerint, quantique viri in ejusmodi opinione, ostendimus in notis partim ad fidem Rufini, partim ad commonitorium Mercatoris. Fuit autem illa quæstio eadem omnino cum ista, utrum christianis, qui rectam fidem sequuntur, ac peccatores sunt, parcendum sit aliquando, post idoneam ab igne purgationem.

Gal. 3. v. 13.

Anathematismo primo cap. 4.

Observandum denique, nihil, vivente Augustino, de gratia Dei per Christum definitum fuisse, sive a sede apostolica, sive a conciliis, præterquam quæ continentur tribus antea laudatis Africanæ synodi canonibus; fuisse tamen agitata duo, non jam quidem cum Pelagianis pro fide, sed catholicos inter, ad intelligentiam: alterum, de prædestinatione hominum in Christo; alterum, quo discrimine gratia, quæ innocenti naturæ collata est, ab ea differret, qua naturam lapsam juvari necesse est. De singulis quæstionibus scripsit copiose pariter atque accurate Augustinus: & de prima quidem in epistola 105. ad Sixtum; de altera vero in libro *de correptione & gratia.* Verum quoniam hæ quæstiones pertinebant ad profundiorem gratiæ intelligentiam, prætermissæ sunt, & a summis Pontificibus, & a concilio Africano, & ab Augustino hæresis Pelagianæ capita censente: quamquam in libro de hæresibus nomen prædestinationis positum est.

Observatio septima, de profundioribus duabus quæstionibus.

Lib. de gest. Palæst. cap. 35. hær. 88.

§. II. *Quæ & quomodo orta sint quæstiones de gratia Dei per Christum, quatenus supernaturalis, atque auxilians dicitur.*

DE gratia illa, qua Deus adjuvat hominis infirmitatem, quæque differt a natura, lege, adoptione filiorum Dei, remissione peccatorum, atque etiam exemplo Christi, imo & doctrina interiore, quæ illuminatio vocatur, præcipuas tres Pelagiani quæstiones moverunt. I. An aliqua ejusmodi sit opus ad faciendum bonum & declinandum a malo. II. Quid illa præstet, cum adfuerit, utrum potestatem ipsam agendi pie, an solam facilitatem. III. Quomodo in voluntatibus operetur, an inclinando tantum, an etiam efficaciter agendo.

Tres quæstiones a Pelagianis motæ.

Quoad primam quæstionem, Pelagianis visum est, *habere homines possibilitatem utriusque partis a Deo insitam, velut quandam radicem fructiferam atque fœcundam, quæ ex voluntate hominis gignat & pariat, & quæ possit, ad proprii cultoris arbitrium, vel nitere flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum.*

Quid senserint de prima. Pelag. lib. de natura.

Visum pariter quoad secundam, *ad hoc dari a Deo gratiam suam hominibus, ut quod facere jubentur per liberum arbitrium, facilius possint implere per gratiam.*

Quid de secunda. Pelag. ibidem.

De tertia, calumniati sunt catholicis, perinde quasi efficacis gratiæ nomine fatum inducerent. Constant ista satis, cum ex libris hæreticorum, Africanisque canonibus, atque Augustini scriptis, præsertim libro *de gratia Christi*; tum ex querela Juliani, sive quæ in epistola ad Rufum, sive quæ in libro quarto operis imperfecti continetur.

Et tertia.

Observandum primo, Pelagianos eas putasse arbitrii vires singulis hominibus in ortu a Deo procreatore quotidie tribui, quas olim a creatore Adam accepisset. Erat enim Pelagianorum dogma, quasi capitale, INFANTES IN EO STATU NASCI, IN QUO FUIT ADAM, PRIUSQUAM PECCARET. Quare cum inter catho-

Observatio prima, de discrimine adjutoriorum utriusque status.

licos de viribus liberi arbitrii, quibus innocens homo pollebat, alii aliter, te vt sit nondum satis discussa, sentirent, alia quoque fuit aliorum cum Pelagianis de adjutorio Dei confligendi ratio, expeditior Hierooymi, difficilior Augustini. Ille nullum (saltem quod in libris tradiderit) inter adjutoria vtriusque status discrimen posuit; hæc ita discrevit Augustinus, vt quæ de viribus liberi oostri arbitrii jactarentur a Pelagianis, saltem ad vincendas tentationes, vera esse fateretur de primo homine. *Non est hoc*, aiebat, *in viribus liberi arbitrii, quales nunc sunt*, (non discedere a Deo in tentatione) *fuerat in homine, antequam caderet.*

Nullum videtur posuisse Hieronymus. Secus Augustinus.

Lib. de bono persev. cap. 7.

Verum hæc quæstio de adjutoriorum discrimine, noo tam Pelagianos inter & Ecclesiam, quam intra Ecclesias à tractatoribus curiosius id mysterii scrutantibus agitata est.

Observandum secundo, inquisitum tunc fuisse diligeoter in qualitatem liberi arbitrii, ejusque vires, atque etiam in notionem divinæ justitiæ, humanique peccati, imo & in vim legis, cum ex his quatuor Pelagiani argumenta sumerent, quibus necessitatem adjutorii divinæ gratiæ impugnarent: videbatur enim ipsis aut liberum arbitrium, de quo judicium a Deo instituitur; aut justitia Dei, quæ tota est in meritis hominum expungendis; aut ratio peccati, quod aliunde oriri non potest quam a voluntate; aut legis sanctitas, quam ipse Deus deprædicat, de medio tolli, si quidquid pie fit, a gratia Dei interiore fieri necesse est.

Observatio secunda, de ortu quatuor quæstionum quasi principalium.

Discussa sunt igitur, primum plura Scripturæ testimonia, sed tria maxime, quibus abutebantur Pelagiani, ad persuadendam suam de libertate arbitrii opinionem. *Vitam & mortem dedit ante faciem tuam, bonum & malum, elige vitam, vt vivas*. &c: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit in manu consilii*, &c. &: *Si volueritis & audieritis me, quæ bona sunt terræ, manducabitis: si autem nolueritis, nec obaudieritis me, gladius vos comedet*, &c.

De essentia & viribus liberi arbitrii.
Deut. 30. v. 14.
Eccli. 15. v. 14.
Isai. 1. v. 19.

Disputatum deinde I. vtrum libertas arbitrii, vt peccandi, sic bene agendi, ita sit potestas, vt vtrumque pariter in viribus nativis humanæ voluntatis consistat, quæ decantata liberi arbitrii æquilibritas. II. An potestas peccandi sit pars libertatis, atque ita originem a Deo duxerit. III. Utrum iodigere gratia divina libertati voluntatis nostræ pugnet, vel, vt aiebant, *vtrum sit liberum arbitrium, si Dei egeat adjutorio.* IV. Utrum, qui asserit, hominem de suo nihil habere præter mendacium & peccatum, nec agere posse, vt oportet, quin ab eo adjuvetur, qui ooo potest agere male, vel Manichæo naturam malam somnianti, vel Joviniano impeccantiam fidelibus vere baptizatis tribuenti consentiat, vel etiam pejus vtroque hæretico sentiat. V. Utrum quælibet necessitas libertati noxia sit. VI. Uno verbo, qua ratione conciliari queant arbitrii libertas & gratiæ necessitas; quo de argumento Augustinus librum singularem *de gratia & libero arbitrio* conscripsit.

Moræ quæstiones septem.

Lib. de gestis Pel. cap. 7.

Quæsitum postea circa justitiam divinam. I. Possitne præcipi a justo Deo id operis, cujus homo præstandi potestatem non habeat. II. An ex eo quod stabimus omnes ante tribunal Christi, vt quisque recipiat secundum opera sua, consequens sit omnibus insitam esse vim quandam communem, qua nemo non valeat implere quidquid, cujuscumque tandem generis & modi, vel consuluerit Deus, vel mandaverit: atque ita par sit mandantis auctoritas, & obedieotis propria potestas, nec proinde fieri potuerit, quod scripserat Augustinus Deum alloquens: DA QUOD JUBES, ET JUBE QUOD VIS. III. An peccatum, quod a Deo vindicatur eo vsque voluntarium esse debeat, *vt neque oblivio, neque ignorantia subjaceat peccato, quoniam non secundum voluntatem, sed secundum necessitatem eveniunt.* IV. Utrum peccatum possit esse pœna peccati, aptaque sit peccati divisio, in id quod tantum peccatum est, & aliud quod etiam causa peccati.

De justitia divina & peccato quæstiones quatuor.

Lib. de gestis Palæst. cap. 18.

Quæsitum denique, quam vim efficiendi boni lex habeat, sive quæ mentibus insita est, sive quæ tabulis inscripta, id est, naturalis & Mosaica. Mirifice Pelagiani legem extulerunt, depresserunt catholici: illi vt gratiam Christi destruerent, isti vt astruereot. Dicebant illi, *veterem legem secundum Apostolum justam, & sanctam, & bonam custodientibus mandata sua, ac per fidem juste viventibus, sicut Prophetis & Patriarchis, omnibusque sanctis vitam potuisse conferre perpetuam.* Respondebant isti, *verbis callidissime positis legem contra gratiam laudari: neque enim lex illa, quamvis & justa, & sancta, & bona, omnibus illis hominibus Dei, sed fides quæ in Christo est, vitam potuit conferre perpetuam. Hæc enim fides per dilectionem operatur, non secundum literam quæ occidit, sed secundum spiritum qui vivificat: ad quam Dei gratiam lex, de prævaricatione terrendo, tanquam pædagogus perducit, vt si conferatur homini, quod conferre ipsa non potuit.*

De lege, sive naturali, sive scripta.

Quid Pelagiani apud Augustinum.
Lib. 4. de Bonif. cap. 2.

Quid catholici.
Ibid. cap. 5.

Pelagiani tribuebant legi quidquid per se gratiæ convenit: catholici legis literam a spiritu distinguendam monebant, vt literæ sit, osteodere quid agendum; spiritus, adjuvare vt agatur.

Hinc orta quæstio de lege & gratia.

Pelagiani, quod observatione digoum, tanto obstinatius pugnabant, quanto sibi videbantur apertius cum Chrysostomo loqui: catholicis tanto incumbebat laboriosius certamen, quanto minus poterat obviis quibusque persuaderi idooea discretio, sive spiritus & literæ, sive legis factorum & legis fidei, quippe quam vix acuti ipsi dignoscerent, atque hac de causa elaboratus est ab Augustino liber *de spiritu & litera*, &c.

De litera & spiritu.

Observandum tertio, hoc etiam io loco controversiam motam esse. I. De fide io Christum. II. De sanctis veteris Testamenti. III. De virtutibus philosophorum. IV. Imo & de operibus gentilium. Contendebant siquidem Pelagiani sine fide Christi, & ante legem primos homines, & sub lege Judæos, & post legem etiam gentiles multa peregisse bona opera, vel solo legis adjutorio, vel sola veri Deique cognitiooe, quam acceperant a natura.

Observatio tertia, quomodo natæ sint quæstiones.
Inde primo quatuor.

Disputatum quoque I. Utrum lex sic miserit ad regnum cælorum, sicut Evaogelium. II. Utrum io vetere Testameoto regnum Dei sit promissum. (ex promissione missionem quam dicebant, hoc est, vim perducendi ad regnum cælorum, concludebant hæretici) III. Quomodo Christus veteribus profuerit. IV. Utrum sine fide in Christum aliquis vspiam, aut vnquam consecutus sit salutem. Imo & disquisitum, V. qua vi sanctificandi vetera sacramenta, & vnde, pollerent. VI. An fuerint aliqua, ante legem circumcisionis. Quio & Augustinus indagandum putavit discrimen vtriusque Testamenti, & de vtriusque gratia subtilius commentandum.

Tum septem.

Quin etiam occasione legis, cujus iofirmitas ad perficieodam justitiam ostendebatur, calum-

Denique quatuor.

Lib. 4. ad Bonif. cap. 2. — *Lib. 3. cap. 2.* — *Iul. apud Bedam lib. 1. in cantica.*

niam passi sunt catholici, quasi dicerent I. Spiritum sanctum bonas mentes in antiquis non adjuvisse temporibus. II. Legem veteris Testamenti non ob hoc datam fuisse vt justificaret obedientes, sed vt gravior fieret causa peccati. III. Nullum fere ad justitiam ratione, sed ne sacræ quidem legis institutione perdoci. IV. Cum Manichæo vetus Testamentum rejici, cujus negarentur vis per se vlla fuisse ad homines sanctificandos. Hæ porro calumniæ quatuor, dum refelluntur a catholicis, & ab hæreticis defenduntur, totidem quæstiones pepererunt.

§. III. *De adjutorio Dei per Christum, qua ratione gratia est, seu beneficium gratuitum, quaque præveniens dicitur.*

Quando agitari cœpit quæstio de adjutorio Dei per Christum, quatenus præveniens est atque gratuitũ.

DEFERBUIT post tractoriam Zosimi Africanosque canones, quæstio de gratia Dei, quatenus adjuvat infirmitatem nostram, auxiliansque dicitur; revixit altera, arsitque vehementer, etiam inter Pelagianorum hostes, de adjutorio Dei, qua ratione gratia est: gratiæ enim nomine appellatur in scripturis sacris, vt cum ait Apostolus: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per* IESUM CHRISTUM *Dominum nostrum &c: Abundantius omnibus laboravi; non ego, sed gratia Dei mecum,* &c.

Rom. 7. v. 24. — *1. Cor. 15. v. 10.*

Observatio prima, de quatuor modis, quibus proposita est. — *Cælest. lib. capitul. cap. 3.*

Observandum primo, quæstionem hanc propositam esse quatuor præsertim modis. I. An gratia detur ex meritis, gratiam vtique præcedentibus, atque ita naturalibus, siquidem gratiam nihil præter naturam antecedit. II. An gratia Dei præveniat voluntates humanas, an eas sponte motas sequatur. III. In conversione hominis, Deine hominem ad se convertentis, an hominis se a mundo avertentis ad Deum, operatio antecedat. IV. Cujusmodi sit gratia Dei, præveniens, an subsequens: dux liberi arbitrii, an pedissequa.

Observatio secunda, de Cælestio quæstionem aperte movente. — *Cap. 3.* — *Lib. de gest. Palæst. cap. 14.*

Observandum secundo, scripsisse jam inde a primis temporibus nascentis hæresis Cælestium, in libro capitulorum, *Dei gratiam secundum merita nostra dari, quia si peccatoribus illam det, videatur esse iniquus, & his verbis intulisse, propterea & ipsa gratia in mea voluntate posita est, sive dignus fierem, sive indignus. Si enim per gratiam omnia facimus, quando vincimur a peccato, non nos vincimur, sed Dei gratia, qua voluit nos adjuvare omnimodo, & non potuit.* Et iterum ait: *Si gratia Dei est, quando vincimus peccata: ergo ipse est in culpa, quando a peccato vincimur, quia omnino custodire nos, aut non potuit, aut noluit.*

Observatio tertia, de Pelagio mentem dissimulante. — *Et damnante dictum Cælestii.* — *Sed malæ fidei & mendacii accusatur ab Augustino tribus testimoniis.*

Observandum tertio, Pelagium apertam super ea quæstione sententiam, neque in commentariis epistolarum Pauli dixisse, neque in eulogiis, neque in libro *de natura*; imo Diospoli objectum sibi Cælestii dictum damnasse, simulque se nunquam ita tenuisse, contestatum esse. Damnantem Augustinus malæ fidei, contestantem mendacii convincere nisus est, tum ex dictis in synodo, tum ex libris *de libero arbitrio*, atque epistula ad Demetriadem.

Iacobi 4. v. 6. — *Epist. ad Demetriad. cap. 5.*

Nam quomodo contestari sincere potuit ann. 415. mense Decembri, se nunquam sic tenuisse cum in contrarium ann. 413. Demetriadi scripserit. Interposito enim Jacobi Apostoli testimonio, quo ait: Subditi estote Deo, & resistite diabolo, & fugiet a vobis. *Ostendit*, inquit, *quomodo resistere debeamus diabolo, si vtique subditi simus Deo, ejusque faciendo voluntatem, divinam etiam mereamur gratiam, & facilius nequam spiritui auxilio sancti Spiritus resistamus.* Quomodo sincere damnavit errorem, quem animo retentum postea anno 417. *in libris de libero arbitrio* patefecit his verbis: *Qui currit ad Deum, & a Deo se regi cupit, id est, voluntatem suam ex ejus voluntate suspendit, qui ei adhærendo jugiter, vnus secundum Apostolum cum eo fit spiritus, non hoc nisi de arbitrio efficit libertate, qua qui bene vtitur, ita se totum tradit Deo, omnemque suam mortificat voluntatem, vt cum Apostolo possit dicere:* Vivo autem jam non ego, vivit autem in me Christus; *ponitque cor suum in manu Dei, vt illud quo voluerit Deus, ipse declinet?* Quin & videtur in ipso concilio imprudens aperuisse mentem: cum enim objectum esset, *quod affirment vnumquemque hominem omnes virtutes posse habere & gratias, & auferant diversitatem gratiarum, quam Apostolus docet; dictum est a nobis, sed maligne & imperite reprehenderunt: non enim auferimus gratiarum diversitatem, sed dicimus donare Deum ei qui fuerit dignus accipere, omnes gratias, sicut Paulo Apostolo donavit.*

Gal. 2. v. 20. — *Prov. 21. v. 1.*

Quæ accusatio ad examen revocatur.

Verum quæ affert Augustinus, rem forte cuipiam non persuaserint: nam in postremo loco vocem hanc, *dignus*, perinde accepit, ac si præcedens aliquod operis factive meritum significaret, quamvis vtcumque possit pro eo sumi, quem Deus gratiis afficere dignatus sit, non insolente vocis vsu, sive apud Patres hujusce ætatis, sive apud ipsummet Augustinum. Neque vero conjectura multum abs re videri debet, cum Pelagius Græce Græcis judicibus tunc responderit, & videri possit vsus verbo ἀξιοῦσθαι, quod est aliquando ornari, aut dignitate ab alio liberaliter affici.

Lib. de grat. Christi cap. 22.

Priori loco sensit Augustinus adhiberi posse benignam interpretationem, quam ipse attulit, perinde scilicet ac si Pelagius dixerit: *Dei faciendo voluntatem, divinam mereamur gratiam, sicut fidelibus pie viventibus additur gratia, qua resistant fortiter tentatori: cum tamen gratiam etiam primitus accepissent, vt Dei facerent voluntatem.* Quare diffisus huic testimonio, addidit alterum, quod & ipsum tamen non ægerrime posset eamdem interpretationem pati, sin minus aliunde constaret, quid de potestate arbitrii communiter Pelagiani sentirent.

Epist. ad Ctesiph.

Videtur ergo Pelagius, vt erat Cælestio, sive timidior, sive callidior, super ea re propter invidiam dissimulasse mentem, vsumque verbis ambiguis, quibus, vt ait Hieronymus, *aliud in cubiculis apud discipulos, aliud palam in populo loqueretur.*

Observatio quarta, de tempore efferveścentis controversiæ.

Observandum quarto, controversiam hanc, etsi orta est cum hæresi, efferbuisse tamen acrius post conditos tantum Africanos canones, atque adeo post annum 418. neque enim, si res aliter se habuisset, Augustinus canonibus quos condidit, exponere omisisset sensum Ecclesiæ, in quæstione tanti momenti, quanti istam putavit postea, cum omnium dogmatum perniciosissimam scripsit: quanquam, ne huic rationi, quantumvis probabili, vehementer adhæream, facit imprimis, quod alia potuerit esse Augustino tenendi silentii justa causa; ea nempe, quod probe sciret, non omnibus catholicis persuasum satis adhuc fuisse totum prædestinationis gratuitæ mysterium, vocationisque secundum propositum arcanum, quod ipsemet ante episcopatum ignorasset.

Nata eſt igitur quæſtio cum hæreſi, ſed ejus tamen pernicies non ſtatim innotuit, imo diu pluribus, etiam magni nominis, hominibus illuſit, ipſique, ſi credimus nonnullis, Hieronymo; quod tamen miror, cum in opere primo, quo ſe adverſus Pelagium exercuit, tam expreſſe, tamque graviter afferat teſtimonium Pauli, quo ſe vno ravocatum ab errore fatetur Auguſtinus: *Quid habes, quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?*

Epiſt. ad Cteſiph.

1. Corinth. 4. v. 7.

Obſervatio quinta, de origine hujuſce erroris.

Rom. 9. v. 14. *Rom. 2. v. 11.*

Deuter. 1. v. 17.

Obſervandum quinto, errorem hunc, vt dixi, profluxiſſe, cum ex falſa divinæ juſtitiæ notione, quaſi gratiam omnem excludat, tum ex perverſa interpretatione dicti apoſtolici. *Iniquitas non eſt apud Deum.* &: *Non eſt acceptio perſonarum apud Deum*, veluti æqualibus inæqualia beneficia tribuere, ſit accipere perſonas; illudque ipſum ſit vitium, quod Deus hominibus prohibet, quodqua iu ſuis uolit actionibus, ſic tanquam in exemplis ad imitandum propoſitis, exprimi. Quomodo autem præſumpta hæc opinio, & Origenem in ſua delitia præcipitem egerit, & præſtantes viros deceperit, & errorem, qui poſtea Semipelagianiſmus dictus eſt, pepererit, oſtendimus in notis ad fidem Rufini.

Obſervatio ſexta, de conſenſione & diſſenſione inter catholicos & Pelagianos, quoad principium gratuitum actionis meritoriæ.

Obſervandum ſexto, catholicos in eo Pelagianoſque conveniſſe, quod gratis a Deo conferarnr hominibus neceſſarium aliquod operationis bonæ principium, ſive quod efficiat, vt aiunt, phyſice, ſive quod moraliter, & actioni pretium faciat ac dignitatem: diſſenſiſſe vero, quod Pelagiani principium efficiens, nec a natura diſtinguerent, nec ab innatis arbitrii viribus, & lege; catholici contra, diverſum quiddam a tribus iſtis diffundi in cordibus noſtris a Spiritu ſancto aſſererent. Conſenſiſſe item, quod principium, vnde actioni bonæ pretium fieret, parque regno cælorum dignitas, quam vim meritoriam dicunt, ipſa ſit adoptionis & reconciliationis gratia, qua filii Dei atque amici ſimus: ſed in eo ipſo diſſenſiſſe, quod Pelagiani totam hanc gratiam, adoptionis dico & remiſſionis peccatorum, purum Dei favorem putarent; catholici juſtitiam inhærentem atque caritatem, qua Deus nos vere juſtos, ſuique dilectorea efficiat.

Diſſenſio inter Pelagianos de remiſſione peccatorum.

Quam gratuitam Pelagius aſſerit.

In caput 5. ep. ad Romanos.

Negat Cæleſtius.

Lib. de geſt. Palæſt. cap. 18.

Pelagius inconſtantiæ a Petavio accuſatur.

Tom. 3. de dogm, lib. de

Verum de venia peccatorum, quam Deus indulget pœnitentibus, non vna fuit, concorſque ſententia Pelagianorum: ipſe enim Pelagius peccara gratis remitti conſtanter aſſeruit; Cæleſtius contra, *pœnitentibus veniam non dari, ſecundum gratiam & miſericordiam Dei, ſed ſecundum merita & laborem eorum, qui per pœnitentiam digni fuerint miſericordia.* Conſtanter, dixi, Pelagium in ſua ſententia perſtitiſſe: neque enim aſſentiri poſſim eruditiſſimo Petavio, Pelagium inconſtantiæ hac in parte accuſanti; id ipſum ſiquidem aperte docuit ann. 402. in commentariis ad caput 5. *Rom.* ann. 410. aut 411. in libro *de natura*: ſi credimus Auguſtino ann. 415. iu ſynodo Palæſtina; ann. 417. aut 418. apud Albinam, Pinianum, & Melaniam in Palæſtina, quibus, vt gratiam fateretur, ſuadentibus: *Anathema*, inquit, *qui vel ſentit vel dicit, gratiam Dei, qua Chriſtus venit in hunc mundum peccatores ſalvos facere, non ſolum per ſingulas horas, aut per ſingula momenta, ſed etiam per ſingulos actus noſtros non eſſe neceſſariam; & qui hanc conantur auferre, pœnas ſortiantur eternas.* Adde quod Auguſtinus, eam quoque ſententiam Pelagii eſſe, fateatur in vtroque opere contra Julianum, atque adeo ann. 421. & 428. & iu libro *de gratia & libero arbitrio* ann. 424. imo vbique paſſim, Pelagianorum veluti propriam agnoſcat, vt oporteat Cæleſtii opinionem ſociis non placuiſſe.

hær Pelag. cap. 3.

Sed immerito.

Lib. de gratia Chriſti cap. 2.

Laboravit potius vitio inconſequentiæ.

Quanquam quod veriſſime monuit Petavius, non mediocriter difficile eſt intelligere, qua ratione Pelagius, ſi cohærentia ſcribere voluit, peccata dixerit gratis remitti: quandoquidem neminem crediderit juſtificari niſi fide, & fidem noluerit a Deo dari, ſed ex libero arbitrio oriri. Verum, vt pugnantia ſit locutus, quod inquirere alterius eſt loci, in ea certe quam dixi ſententia conſtans permanſit: nec operoſum eſt ex allata operum quaſi chronologia his reſpondere, quæ adducit Petavius.

Loc. cit. num. 3. & 5.

Obſervatio ſeptima, de diverſa ſecta Semipelagianorum.

Obſervandum ſeptimo, inter eos, qui priorem liberi arbitrii, quam Spiritus ſancti operationem eſſe voluerunt, quique aliquid ex parte hominis præire gratiæ dixerunt, non vnam extitiſſe omnium ſententiam: nam aliqui ita ſemper contingere ſanxerunt, vt Maſſilienſes; alii interdum tantum, vt Caſſianus; illi rigidiores, iſti molliores Semipelagiani nominari poſſunt.

Anno 529.

Deinde placitum eſt quibuſdam, præire gratiæ ipſa quoque opera, aliis fidem duntaxat & orationem, imo & quiddam fide minus, nempe credulitatis affectum, vel conatum ſurgendi, aut aliud ſimile. Hi porro errores, quamvis longe poſtea ab Arauſicana ſynodo proſcripti ſint, jam inde tamen a temporibus Auguſtini, partim in Africa, partim in Gallia orti erant, vt conſtat, tum ex epiſtola Auguſtini ad Vitalem, libriſque ad Adrumetinos, tum ex litteris Proſperi, Hilariique Galli ad Auguſtinum.

Obſervatio octava, de conſectariis & quæſtionibus inde ortis.

Obſervandum octavo, ex errore, quod gratia detur ex meritis, conſectaria plura confecta eſſe, ſive a Pelagianis ipſis, ſive a Pelagianorum reliquiis, indeque totidem quæſtiones extitiſſe. I. Gratiam in vniuſcujuſque poteſtate poſitam eſſe, ſi modo dignus fiat aut indignus. II. Unumquemque hominem omnes virtutes habere poſſe & gratias. III. Chriſtum meritis operum & laborum mercede factum eſſe Deum. IV. Neminem Chriſto dignitatem poſſe merito invidere; quippe qui valeat eſſe id quod Chriſtus, ſi modo pariter niti voluerit. V. Ipſos etiam infantes gratiam adoptionis in baptiſmo conſequi ex meritis, ſive præteritis in altera vita, ſive præſentibus, veluti per ſe credant; ſive futuris, quæ Deus prævideril. VI. Vel non omnem prædeſtinationem, vel nullam eſſe gratiæ, ſed omnem, vel pene omnem eſſe juſtitiæ. VII. Nullam eſſe vocationem ſecundum propoſitum, &c.

CAPUT VI.

Examinantur verba sancti Hieronymi de principibus hæresis Pelagianæ, pugnantia in speciem cum sententia Marii Mercatoris.

Quid hactenus præstitum.

HACTENUS historiam ipsiusmet hæresis, dogmatumque, aut potius quæstionum texuimus, simulque patefecimus, opinor, clare, & quo modo ex quæstione vna plures prodigiosa multitudine extiterint, & quam merito Mercator scripserit, *totam summam inepti, & magis impii Juliani laboris ad vnam pravam redigi sententiam*. ADÆ VIDELICET ET EVÆ TRANSGRESSIONEM EOS NON FECISSE MORTALES.

Præf. in lib. Subnot.

Quid deinceps tractandum.

Dicendum deinceps nonnihil, quod ex prima dissertatione superesse videri potest, de inventoribus hæresis, primisque Pelagii principibus, vt loquitur Hieronymus: inde enim manifestum pariter fiet, quod tradit Mercator, *Theodorum Mopsuestiæ Episcopum quæstionem hanc primum contra catholicam fidem movisse*. Nam quod est non semel monitum, Mercatori ita scribenti pugnant in speciem viri magnæ alioquin famæ, atque ipse inprimis Hieronymus, qui conversa oratione ad Pelagium: *Exponam*, loquit, *breviter principum & sociorum tuorum nomina, vt animadvertas, qualium consortio glorieris. Manichæus electos suos, quos inter animas Platonis in cælestibus collocat, dicit omni carere peccato, nec, si velint, posse peccare: ad tanta enim eos virtutum culmina transcendisse, vt carnis operibus illudant. Dicit idipsum Priscillianus in Hispania, pars Manichæi, de turpitudine cujus te discipuli diligunt plurimum, verbum perfectionis & scientiæ sibi temere vindicantes, soli cum solis clauduntur mulierculis, &c. Siquidem partem habent Gnostica hæreseos de Basilidis impietate venientem, vnde & vos asseritis eos, qui absque legis scientia sunt, peccata vitare non posse*. Et paulo post: *Vis adhuc & alium nosse tui erroris principem? Doctrina tua Origenis ramusculus est, &c. Nec erubescas de societate talium, renuens eorum nomina, quorum blasphemiis jungeris, Joviniani secunda quæstio tui ingenii disciplina est, &c.*

Ibid.

Videtur Mercatori pugnare Hieronymus.

Epist. ad Ctesiph.

Cujus in verba, sententiamque inquiritur.

In hæc Hieronymi verba de Origene Manichæo, & Joviniano, quæ recentiores sine examine solent arripere, operæ pretium est inquirere breviter, non modo quia conducit istæc opera ad historiam, cujus texendæ instrumenta edimus; sed etiam propter locum in quo sumus, & susceptam Mercatoris defensionem: fieri enim potest, vt popularis opinionis præjudicio veritas aliquid detrimenti capiat, sin minus tenebræ, quibus involuta est, discutiantur. Inquisitionis modum ætas ipsa hominum, de quibus agitur, præscribit; quare ducendum ab Origene initium, quippe trium antiquissimo: lapsus est enim memoria Episcopus Iprensis, cum Manichæum Origene majorem fecit, cum triginta fere annis minor sit.

§. I. *De Origene & Origenistis, cujusmodi Evagrius Ponticus, Palladius Galata, &c.*

CUM quæritur, vtrum Pelagianorum doctrina ex Origeniana prodierit, quæstionem opinor intelligi posse, atque etiam debere, tribus omnino modis. Dubitatur enim primo, vtrum id damnati dogmatis docuerit olim Origenes, quod postmodum Pelagiani. Deinde, an quæ Origenes, Pelagianique dogmata communiter secuti sunt, Pelagiani acceperint ex Origenis libris. Denique, vtrum Pelagianarum hæreseon defensores, sin minus libris, sermone saltem, atque traditione didicerint ab Origenistis, quæ postea, velut in vnum doctrinæ corpus collecta, per totum fere orbem sparserint.

Tres quæstionis partes de Pelagianorum ab Origene disciplina.

Solvit quæstionem tribus hisce modis intellectam Jansenius Iprensis, Pelagiumque asserit primo nihil, vno excepto, docuisse aliud quam quod Origenes ante ducentos pene annos tradidisset. Deinde omnia sua dogmata ex duobus maxime Origenis operibus, commentariis in epistolam ad Romanos, & libris περὶ ἀρχῶν hausisse. Denique de sectæ mysteriis ab Evagrio Pontico, Palladioque Galata, ac Origenistis monachis, partim in Ægypto, partim in Palæstina, edoctum esse.

Singulas solvit Jansenius Iprensis.
Lib. de hær. Pelag. cap. 13. & seq.

Priorem assertionis suæ partem conficit collatione dogmatum, quæ vterque auctor, de libero arbitrio, ejusque naturali potestate, de lege naturæ ac Mosis, de gratia ac merito, de prædestinatione divina, *&c.* docuit. Alteram facile probat, allatis ex vtroque Origenis opere testimoniis, quorum verbis pene ipsis Pelagiani vsi sint ad suum errorem exponendum. Postremam sua fretus auctoritate affirmat, atque: *Cum plerique ipsorum* (Pelagianorum & Massiliensium) *religiosæ vitæ perfectionem, veluti monachi sectarentur, inter Origenistas monachos in Ægypto & Palæstina versati sunt, & eorum erroribus ex Evagrio Pontico, Palladio Galata, & ejusmodi familiaribus haustis, duces ipsi cæteris ad præcipitium facti sunt. Ex quibus omnibus vides, quam recte sanctus Hieronymus Origenem Pelagianorum amasium & ἀρχαῖον, hoc est, librorum περὶ ἀρχῶν scriptorem, eorum magistrum, & doctrinam Pelagii ramusculum Origenis vocet.*

Qua ratione vnamquamque.
Ibid.

Cap. 17.

Quo merito Hieronymum testem appellet, quaque eruditione Origenem ἀρχαῖον dictum putet, quia libros περὶ ἀρχῶν scripsit, aut Pelagianorum amasium, quia diligeretur a Pelagianis. Viderit ipse, aut quisquis alius voluerit, certe docti aliter sentiunt.

De ἀρχαῖν & amasio notata Jansenii incogitantia.

Origenem fateor contra fidem Ecclesiæ scripsisse, liberum arbitrium tanta potestate pollere, quanta sufficit, cum sola revelatione veritatis, seu legis adjutorio, ad credendum Deo, eamque gratiam promerendam, qua porro juvetur ad opera pietatis præstanda. Nec etiam

Error Origenis de potestate a bitrii.

Et prædestinatione.

diffiteor, quin senserit, prædestinationem sanctorum justitiæ esse, non item gratiæ. Sed hunc tamen contendo, super vtraque te multum a Pelagianis diversum fuisse, solisque sive Adrumetinis, sive Massiliensibus consensisse: nam de impotentia naturæ, ad implenda pietatis christianæ officia, salutemque consequendam, tam aperte dixit testimonium, vt nemo, qui vel obiter ipsius opera legerit, reum possit facere consensionis cum Pelagianis. Negabant illi, vt scitum est, ad implendam justitiam, vincendas tentationes, resurgendum a peccato, perseverandum in bono, & consequendam salutem, gratia quæ voluntatis dicitur, quæque interior, opus esse, sed vsum duntaxat, vt quod quisque per se possit, quamvis aliquando ægre, id auxiliante gratia, delectabilius, faciliusque peragat. Longe aliter Origenes, nec vno in loco: pauca de multis profero cum erudito Origenianorum auctore.

Longe diversus a Pelagiano.

Cum quo componitur.

Tomo 1. oper. Orig. lib. 2. Origen. quæst. 7.

Origenes de necessitate gratiæ.

Tract. 35. in Matth.

Cum mentionem fecisset Origenes de Petro propter animi præfidentiam lapso: *Per hoc*, inquit, *instruimur, vt nunquam sine consideratione aliquid promittamus, super habitudinem nostram humanam: quasi qui valeamus Christi implere confessionem ex nobis, aut aliquod præceptorum Dei.* Et alio in loco: *Vides ergo, quia Domini semper auxilio indigemus, primo ne cadamus, tum deinde, etiamsi ceciderimus, vt resurgamus.* Et iterum: *Quænam ergo bona sunt ἀνεπαίσχυντα nunc dicendum est, quoniam verum est id:* Nisi Dominus ædificaverit domum, frustra laboraverunt qui ædificant eam. *&:* Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat qui custodit eam. *Ædificat domum quicumque proficit, custodit civitatem quicumque perfectus; vanum autem opus ædificantis, & vana custodia servantis, nisi Dominus ædificaverit, & Dominus custodierit. Extra liberam voluntatem nostram fuerit bonum, virtus Domini, quæ ædificantis ædificationem adjuvat, & ei opitulatur, vnaque cum eo ædificat, qui ædificationem per se consummare non potest.* Et paulo post: *Non solum igitur ad id, vt honestus & bonus fiat aliquis, opus est voluntate nostra, & divina ope conspirante, quæ quantum ad nos arbitraria non est; sed ad id etiam, vt qui honestus & bonus evasit, in virtute perseveret: quod nimirum in ruinam delapsurus sit, etiam perfectus, si in honestate fuerit elatus, & sibi hujus causam arroget, nec debitam gloriam referat ei, qui multo plus ad acquirendam & retinendam contulit.* &c.

Homil. 4. in Psal. 36.

Tum in Psal. 4.

Psal. 126. v. 1.

Verum ne, quod est in proverbio, actum agam, si diutius in hac parte morer, amantem sinceræ veritatis lectorem rogo, vt locum Origenianorum a me laudatum consulat: capiet inde procul dubio non minorem voluptatem quam vtilitatem, veritate se prodente, quæ alienis præjudiciorum tenebris invita opprimebatur.

Pelagianorum in Origenem odium.

Unum id attingam, quod vir eruditus prætermisit, Pelagianos in nonnullis quidem Origeni imprudentes consensisse, ab eo tamen volentes mutuari nihil potuisse, quippe quem non spreverint modo, sed capitali etiam odio prosecuti sint, imo & quoties licuit, maledictis nominatim oneraverint. Theodorum certe Mopsuestenum memoriæ proditum est, adversus Origenem, velut Scripturæ corruptorem, stylum strinxisse. Rufinus Syrus impie, ac nefarie factum dixit, quorumdam errore mentis deceptorum dementiam secutum, impium, & ignarum divinæ scripturæ, quam sine sensu doceret, &c.

Theodori Mopsuesteni.

Rufini Syri. Num. 17. Num. 19. Num. 23.

Pelagius, pro eodem sumpsit Origenistam esse, atque anathemate percellendum. Pelagiani communiter, qua data occasione, doctrinam Origenis de præexistentia animorum, de creatione mundi Deo necessaria, de siderum animatione atque significatione, de peccato originali, de impeccabilitate perfectorum, de improborum inconvertibilitate, de temporalitate, sive pœnarum, sive beatitudinis, de qualitate corporum resurgentium, deque aliis ejusmodi, veluti IMPERITAM, DEMENTEM, IMPIAM, NEFARIAM, EXECRANDAM in suis fidei libellis damnarunt. & vbi Amasius?

Ibid. Pelagii. Lib. de gest. Pal. cap. 2. Et reliquorum.

Non tameo inficior, quin Pelagiani omnes Origenem, cum esset interpretum Scripturæ celeberrimos, sua etiam lingua scribentem legerint; quandoquidem & affectabant opinionem peritiæ in tractandis Scripturis, & nemo Latinus hujus sectæ Græce non noverat, & volebat videri nosse. Pelagius certe, si Augustino credimus, Græco sermone vsus est in synodo Palæstina. Cælestius, cum diu, qua docens Ephesi, Rhodique, qua negotia factionis procurans Constantinopoli, qua Mopsuestiæ cum Theodoro conferens, in Oriente versatus sit, Orieotalibus, credo, Latinæ linguæ præ sua despicientibus, Græce loquebatur. Julianus prætérquam quod iisdem cum Cælestio, sive negotiis, sive collationibus implicatus est, fidemque Rufini Latinam fecit, eo vsque Græcorum se lectione jactabat, vt suam vellet Orientalibus doctrinam acceptam ferre. Annianus denique, quid Græce nosset, suis homiliarum Chrysostomi versionibus testatum reliquit posteris.

Pelagiani, vt erant Græcæ linguæ periti, Origenem legere potuerunt.

Unum igitur id pugno, Origenem longe dissensisse Pelagianis, etiam in eo, in quo consentire vulgo fertur, id est, de ἀπαθείᾳ & ἀναμαρτησίᾳ, deque naturæ viribus ad gratiam divinam provocandam.

Ab eo tamen dissentiunt.

Nam solis ille gratiæ auxiliis, quibus perfectionis gradus quidam summus acquireretur, impeccantiam tribuebat: hi solis naturæ viribus, quibus divinam opem conjungi optabile quidem sit, non tamen opus.

Componuntur quoad impeccantiã.

Ille naturæ vires, ad credendum Deo tantum promittenti dona, seseque in tentationibus, legis scientia & recti humani amore, continendum valere voluit: hi ad perficiendam quoque sive fidem, sive justitiam. Ille neminem, isti multos, sine vera Christi gratia, quæ interna sit, & non externus tantum Dei favor, regnum Dei posse ingredi docebant.

Quoad fidem, victoriam tentationum, præstationem operum, & consecutionem salutis.

Fassus sum initio, quod plane verum est, Origenem, de gratia consequente liberi arbitrii visum, ea scripsisse, quæ Massilienses presbyteri, ducentis fere post annis, defenderunt; verum vix ac ne vix quidem adduci possum vt credam, suam, quod placitum Iprensi Præsuli, Massilienses doctrinam ex Origenis libris, præsertim commentariis in epistolam ad Romanos, & libris περὶ ἀρχῶν sumpsisse.

Erravit Origenes circa gratiam prævenientem, vt Massilienses. Non tamen isti errorem didicisse dici debent ex libris quos nominat Iprensis.

Quis enim affirmet ex Origene ipso sumpsisse, & non potius e Rufino, quod ex commentariis haustum dicitur? Si modo advertat, quod nemo nescit eruditus, commentarios, de quibus sermo est, a Rufino Latinitate donatos: ita vt propter plurima, sive explanata, sive suppleta, Rufini potius quam Origenis dici debere multi ea ætate crederent, oec ipse credentibus admodum repugnaret, totumque opus adoptaturus esset; sin minus invidiosum putasset, plenumque arrogantiæ, tantum sibi, vt ait, honorem assumere.

Sed ex Rufino potius, qui libros hosce interpolavit.

Legenda

Quod probatur ipsiusmet Rufini testimonio.

Legenda in hanc rem ipsius tum præfatio, in qua quid præstare rogaretur, tum peroratio, vbi quantum de suo addiderit, aperte confitetur. *Aiunt*, inquit, *in his quæ scribis, quoniam plurima in iis tui operis habentur, da titulum nominis tui, & scribe: Hieronymi*, (lege *Rufini*) *in epistolam ad Romanos explanationum libri; sicut & apud auctores, inquiunt, seculares, non illius, qui ex Græco translatus est, sed illius qui transtulit nomen, titulus tenet. Hoc autem totum mihi donant non amore mei, sed odio auctoris: verum ego, qui plus conscientiæ meæ, quam nomini defero, etiamsi addere aliqua videor, & explere, quæ desunt, aut breviare, quæ longa sunt, furari tamen titulum ejus, qui fundamentum operis jecit, & construendi ædificii materiam præbuit, rectum non puto. Sit sane in arbitrio legentis, cum opus probaverit, operis meritum, cui velit ascribere.* Scripserat antea: *Quamvis nec in cæteris defuerit plurimus labor, dum supplere cupimus ea, quæ ab Origene in auditorio Ecclesiæ ex tempore, non tam explanationis, quam ædificationis intentione perorata sunt*, &c. *quem laborem adimplendi quæ deerant, idcirco suscepimus, ne pulsatæ quæstiones & relictæ, quod homiliatico dicendi genere ab illo sæpe fieri solet, Latino lectori fastidium generarent*, &c.

Et manifesto exemplo.

Idipsum ego sentiendum reor de libris περὶ ἀρχῶν: hoc enim opus cujusmodi nunc habemus, a Rufino pluribus in locis interpolatum est, & in iis maxime, in quibus de quæstione proposita agitur; vnus hic ex multis, sed palmaris sufficiat. Origenes in libro 3. περὶ ἀρχῶν capite 1. disputaverat de libero arbitrio, eaque disputatio tota verbatim translata est in capite 21. Philocaliæ; quo tamen capite non continentur ista, quæ oportet a Rufino supposita. *Volens Deus arguere excusationes hujuscemodi querelarum, & ostendere quia non dissimulatio divinæ providentiæ, sed humanæ mentis arbitrium causa sibi perditionis existit. Contulit etiam indignis & incredulis gratias benefactorum suorum, ut vere omne os obstruatur, totumque a se, nihil a Deo esse sibi, mens humana cognoscat.* Non continentur, inquam, ista in Philocalia, licet orationis series ibi constet, imo longe sit aptior sine isto Rufini assumento.

Massiliensium opinio invaluerat ante allatos in Occidentem libros Origenis.

Hæc cum ita sint, cumque doctrina libris περὶ ἀρχῶν comprehensa, Rufini potius dici possit quam Origenis, imo etiam debeat non immerito; sin minus aliis aperte locis, quod non pertinaciter diffiteor, tradita sit: ex eo certe quod Massilienses ex libris περὶ ἀρχῶν profecerint, non continuo dici debent ex Origene profecisse. Verum ne ex libris quidem περὶ ἀρχῶν opinionem suam accepisse tene: nam si Prospero credimus, invaluerat error iste in Galliis, priusquam eo libri deportati essent. Nec enim in Occidentem venerunt ante Anastasii tempora, vt Hieronymus tradit; & tamen in præcedentium tractatorum operibus opinio hæc inveniri dicitur a Prospero & Hilario.

Unde accepta, verum ex libris Augustini ante episcopatum scriptis.

1 lib. de prædest. 55. cap. 3.

Unde ergo, inquies, suum Massilienses istius temporis venenum suxerunt? Quid si responderet aliquis, suxisse ex libris ab Augustino ante episcopatum scriptis? siquidem se fatetur tunc temporis eodem errore implicatum fuisse, suisque eum libris prodidisse, quos in Gallias deportatos credibile est, imo indubitatum propter famam viri orbe toto celebris, viciniamque Hispaniæ, vbi legebantur, teste Augustino.

Utrum ab Augustino ex libris Origenis.

An non forte, alter dixerit, Augustinus ipse ex libris περὶ ἀρχῶν errandi causam acceperat? Qui vero fieri potuit, cum neque Græcos per se legerit, neque Latine redditos videre tunc potuerit? Namque ordinatus est episcopus ann. 395. qui Siricii vndecimus; nec tamen Rufinus in Occidentem, cum sua nave blasphemiarum plena rediit, priusquam Anastasius Siricio successisset.

Utrum ab Orientalibus per Cassianũ.

Opinionis hujus fundamentum.

Probabilius alter quispiam conjecerit, didicisse Massilienses a Cassiano, Cassianum a Chrysostomo, Chrysostomum a prioribus nonnullis Scripturæ interpretibus, quibus nondum obscurissimum Deus gratiæ mysterium revelarat. Illorum enim animis communiter insederat anticipata quædam divinæ justitiæ opinio, qua crederent, Deum fore acceptorem personarum, si modo gratiam daret, neque petentibus, neque volentibus; siquem diligeret præ cæteris, quorum eadem esset conditio; si electio ex præscientia non fieret, sed ex electione præscientia, *&c.*

Labefit ab ipsomet Cassiano.

Quanquam Cassianus ipse, cum docuit, in negotio salutis primas sibi partes aliquando gratiam vindicare, aliquando liberum arbitrium, generalis hujusce opinionis fundamentum convellere cœperat, nec tamen adhuc, retinente veteris præjudicii parte, ad veritatem integram, quam per Augustinum Deus patefieri voluit, pervenire potuerat.

An Pelagiani ab Origenistis sermone docti sint.

Sed jam tempus est de eo dicere, quod scripsit Iprensis, ab Origenistis monachis, atque ab Evagrio Pontico, Palladioque Galata, Pelagianos suum venenum hausisse: verum cum eadem Evagrii quæ Palladii causa sit, Evagrius enim Palladii magister fertur, de Palladio dicere sufficiet. Sed a quo Palladio Pelagius traditam sermone doctrinam accepit? Tres enim ejusdem nominis novimus ea tempestate extitisse, & eos quidem omnes, vel Galatas, vel non admodum remotos, Helenopolitanum scilicet Bithyniæ, Lausiacæ historiæ scriptorem, qui Chrysostomo adhæsit, Romamque Attico persequente ann. 404. confugit; Helenopolitanum Palæstinæ alterum, qui colloquitur cum Theodoro diacono Ecclesiæ Romanæ in dialogo de vita Chrysostomi; tertium Hieronymi criminatorem, quem ille servilis nequitiæ, hæresisque ἀπαθείας instauratæ accusat, quemque Baronius memoria lapsus Romam pro Pelagio venisse tradit ann. 417. Quis de tribus Pelagium Romæ docere potuit? Nam vulgaris fabula de Pelagii in Ægyptum, atque in Orientem peregrinatione, antequam Romam veniret, manifeste, opinor, profligata est.

De tribus Palladiis.

Quorum nemo Pelagii magister esse potuit.

Quis, inquam, Palladiorum Pelagii institutor fuit? An primus? Potuit ipsum quidem Pelagius videre Romæ, vt ratio temporum demonstrat; sed de erroribus ab eo primum doceri non potuit, cum in vrbem Palladius venerit anno 404. & librum *de actuali conversatione*, in quo errores continentur, Pelagius ante confecisset.

Ergone alter dialogi collocutor? Sed cum ille Romam venerit, post vrbis obsidionem, Pelagio, qui ante obsidionem fugerat, congredi non potuit; nec si potuisse detur, hinc tamen Pelagius eruditus fuerit, vt qui discipulos longe ante hæc tempora collegisset.

An denique tertius? Sed fuit ille potius Pelagii discipulus, quam magister, siquidem Pelagium non prius novit, quam in Palæstinam venisset, post sparsos in Italia Siciliaque errores.

Facit tamen, quod diffiteri non licet, diffi-

Objectioni occurritur.

cultatem; eamque non levissimam, auctoritate sua Hieronymus, cum docet ἀπαθείας hæresim ab Origene propagatam esse, & Evagrium Ponticum Palladii magistrum, Pelagio præivisse: hinc enim videtur ab Origene Evagrioque & Palladio Origenistis Pelagius didicisse. Verum aliud est *præivisse*, aliud *docuisse*, aliud ἀπάθεια ipsa seu ἀναμαρτησία, aliud modus attingendi gradum, in quo qui constiterit, nulla vnquam cogitatione vitiorum titilletur, qua ootione ἀπαθείας definit Hieronymus: in ἀπαθείᾳ prædicanda præivit quidem Origenes, atque Evagrius Ponticus Pelagio, doctrinam oon tradidit; alioquin vnus esset vtriusque, in explicando acquirendi ἀπαθείας modo, sensus, cum tameo alter ab altero multum distet.

Id vero ostendere operosum non est: nam hactenus nemo finxit, veniri posse in hanc, quæ dicta est, summitatem virtutum, nisi modis quinque; nempe vel solis naturæ viribus, sine vllo gratiæ auxilio; vel naturæ quidem viribus, sed quas gratia interior juvet ad facilius assurgendum; vel conatibus, & quasi votis naturæ, quæ promoveat gratia, sine qua optati quidem possit perfectio, haberi non possit; vel solis viribus gratiæ, quæ præveniat quidem, exciretque voluntates, non tamen sit singulare beneficium, quod paucis conferatur; vel denique viribus solis gratiæ, sed eximiæ cujusdam, quæ aut soli collata sit Deiparæ, aut etiam forte Baptistæ, sanctisque Apostolis.

Primum modum secuti sunt geotiles cum Xysto philosopho, cujus opus Sixto martyri Rufinus supposuit: secundum Pelagius cum suis: tertium Origenes: quartum nonnulli, quorum Augustinus tolerabilem putat errorem: quintum fideles communiter; omnes igitur in ἀναμαρτησίᾳ defendenda conveniunt, sed alii alium acquirendæ modum afferunt, longiusque a Pelagio Origenes, quam Pelagius a Xysto distat.

Conclusio totius disceptationis de Origene Massiliensium & Pelagianorum magistro.

Ex his, quæ disputando adducta sunt, manifeste constat, Origenem id quidem sensisse multis ante annis, quod Massilienses, saltem rigidiores, non tamen id, quod Pelagius toto, vt aiunt cælo a Massiliensibus diversus. Constat quoque ab Origene, nec Pelagianos ipsos didicisse, nec Massilienses: illi enim Origeni pugnant in explicandis liberi arbitrii viribus, quoad opera pietatis; isti, nec libros Origenis viderunt, nec Origenistas.

§. II. *De Manichæo, Priscilliano, Messalianis, seu Euchitis, & Enthusiastis.*

Difficile intellectu, quod habet Hieronymus de Manichæo, &c.

MIRUM profecto, quod ait Hieronymus, Manichæum & Priscillianum, aliosque Pelagii fuisse principes, cum ipsemet testetur a Pelagio catholicis Manichæorum nomen affictum esse, & aperte Augustino Julianus objecerit, quod Priscilliani fatum gratiæ efficacis nomine dissimularet. Qua autem ratione pugnantes inter se sententiæ cum vna eademque conveniant?

Quid de Manichæo Augustinus Juliano objecerit.

Augustinus, fateor, exprobravit olim Juliano, quod suis dogmatibus Manichæum juvaret, sed quod ea ipsa didicisset a Manichæo, non memini me legere, vbi aliquando scripserit.

Explicatur Hieronymi dictum de societate Pelagii cum Manichæo.

Par est igitur opinari, Hieronymum, cum Manichæum diceret Pelagii principem, sive magistrum, id vnum voluisse, vt erat non vehementior errorum quam morum accusator, quod Pelagius perinde ac Manichæus, quosdam ἀναμαρτήτους agnosceret, qui secure cum mulierculis versari & possent, & cum amarent, jactarent tameo, se quamvis virginum agminibus vallarentur, nullam habere concupiscentiam. Non tam igitur dogmatis quam morum societatem crimini vertebat, cum sciret, inter vtrosque hæreticos discrepantiam dogmatum esse maximam, nullam morum: ambosque intelligeret, diversa via ad idem flagitii compitum venisse. Hanc porro in rem operæ pretium est legere, quæ de amazonibus Pelagianorum Hieronymus, sive in epistola ad Ctesiphontem, sive in dialogis scripsit: id enim quod diximus, palam faciunt.

Quatuor hinc quæstiones oriuntur. Solvitur prima, quæ spectat Augustinum.

Hic oriuntur quæstiones quatuor: prima, quamobrem Manichæismus catholicis, ipsique in primis Augustino, quo duce catholici pugnabant, crimini versus sit. Id ego factum reor septem de causis. I. Propter assertum peccatum originale, quod naturale Pelagiani dicere malebant. II. Ob traducendi peccati modum, per propagationem ab Adamo in posteros, vnde videbantur damnari nuptiæ, ipsaque viri & mulieris commixtio. III. Ob defensam necessitatem habendi peccati contractam Adami peccato, factamque posterorum naturam peccatricem, donec sanetur. IV. Propterea quod catholici aiebant, nostram omnium carnem esse peccati, Christum vero venisse in solam similitudinem carnis peccati, quo dicto videbantur Christi carnem nostræ consubstantialem negare. V. Quoniam iidem dicebant, singulos homines nasci sub potestate diaboli, tamdiuque permanere donec renascantur in Christo. VI. Ob depressam vim legis, fidei contra vim elatam, gratiæque Christi commendationem, quasi vetus inde Testamentum rejiceretur, & Patriarchis calumnia fieret. VII. Propter gratuitam nonnullorum præ aliis electiooem, qua videbatur gemina constitui hominum massa, altera mali, altera boni impotens. Erant enim Manichæorum ista septem dogmata, tunc temporis eo invidiosiora, quo sectarii in majorem morum turpitudinem proruebant. Hujus in suspicionem, vel etiam in crimen ausi sunt Pelagiani catholicos, per summam impudentiam, vocare, etiam Augustinum, quem idcirco Julianus Epicurum sui temporis dixit, Ecclesiæ constupratorem, & morum corruptorem.

Solutio constat testimonio.

Ista vero quæ dixi, constant partim ex Cælestii literis ad clericos Romanos, partim ex Theodori, Julianique, & Aniani libris.

Cælestii. Apud Aug. lib. I. ad Bonif. cap. 2. & 5.

Cælestius. *Dicunt illi Manichæi, quibus modo non communicamus, id est, toti isti, cum quibus dissentimus, quia primi hominis peccato, id est, Adæ, liberum arbitrium perierit, & nemo jam potestatem habeat bene vivendi, sed omnes in peccatum carnis suæ necessitate cogantur. Dicunt etiam, istas, quæ modo aguntur, nuptias a Deo institutas non fuisse; dicunt & motum genitalium, ac commixtionem conjugum a diabolo fuisse repertam, ac propterea eos, qui nascuntur, infantes reos esse, & a diabolo fieri, non a Deo, quia de hac diabolica commixtione nascuntur; hoc autem sine aliqua ambiguitate Manichæum est.*

Theodori Mopsuesteni apud Photium, Cod. 177.

Theodorus apud Photium. *Aiunt, ne Christum quidem Deum, assumpta peccatrice natura, sceleris puerum esse; quamquam & in aliis ipsorum blasphemiis observare licet, non vere hos & natura, sed figura dumtaxat, humanam ipsi naturam tribuere.*

Juliani.

Julianus omnibus fere operum paginis, sed

Lib. 3. op. imperf. cap. 171.

cunc demum impudentissime, cum ex commentitia Manetis ad filiam Menoch epistola decerpit, quæ objiciat Augustino, veluti cognata: *Audi nunc*, inquit, *& agnosce, quid parens tuus ad quamdam filiam suam vestrum scribat forerem*, &c.

Atque Anniani. *Epist. ad Orbt. prastaa homil. Chrysost. in Matth.*

Annianos. *Quid enim ille magis hominibus inculcat, quam natura sua nobilitatem, qua adversus Manichæi rabiem, omnium recta sapientium consensu concentuque laudatur? Quid, inquam, pressius ille commendat, quam ingenita nobis a Deo libertatis decus, cujus confessio præcipuum inter nos gentilesque discrimen est? Quid ille adversus eosdem magistros petius insinuat, quam Deo esse possibilia mandata & hominem totius, vel qua jubetur, vel qua suadetur a Deo, capacem esse virtutis?*

Solvitur secunda quæstio, a quibus Pelagianis invidia Manichæismi facta sit catholicis.

Secunda quæstio, an omnes Pelagiani communiter catholicis Manichæismi calumniam fecerint, & quo quisque tempore, quisve omnium primus. Verum ex his quæ modo allata sunt, liquido constat responsio: hanc enim calumniam Annianus, Julianus, Cælestiusque post ann. 418. fecerunt, sed didicerunt a magistro, quem Hieronymus in epistola ad Ctesiphontem hisce verbis compellat: *Reclamabis & dices, Manichaeorum dogma nos sequi, & eorum qui de diversis naturis Ecclesiæ bella concinnant, asserentium malam esse naturam, qua immutari nullomodo possit*, &c. Eodem pertinent, quæ in commentariis scriptis ann. 402. habentur, de errore Manichæorum, & Apollinaristarum circa utriusque Adæ naturam: soliti namque erant Pelagiani catholicis exprobrare, quod veram Christo carnem, nostræque consubstantialem non tribuerent; quippe qui nostram dicerent, peccati carnem, Christi vero, similitudinem carnis peccati. Hanc impudentem porro, injustamque exprobrationem a Theodoro Mopsuesteno docti erant, ut ex verbis paulo ante allatis constat.

In cap. 25. epist. 1. ad Corinth.

Solvitur tertia quæstio, cur tam sollicite hanc invidiam depulerit Augustinus.

Tertia quæstio, cur tam sollicite Augustinus, tamque laboriose calumniam hanc, qua data occasione, depulerit? Quatuor, opinor, extiterunt causæ. Prima, quod accusatio nonnullam haberet speciem veri, saltem apud simpliciores, propter peccati originalis, corruptique ex eo humani generis assertionem. Altera, quod nullum foret ea tempestate nomen invidiosius, quam Manichæorum, propter sanctiones Principum, & abominanda sectæ flagitia. Tertia, quia Julianus tota qua pollebat dicendi vi, hanc partem urgebat, ut defensores peccati originalis pejores Manichæis eloquentiæ fuco effingeret. Postrema, eaque singularis, quod Augustino inhæsisse nonnihil erroris pristini, quo se implicatum aliquando fassus est, suboriri posset suspicio, tanto quidem damnosior rei catholicæ, quanto præstabat aliis fidei defensoribus Augustinus.

Solvitur quarta quæstio, quomodo hæc invidia rejecta sit in Pelagianos.

Quarta quæstio, qua ratione Augustinus, vel se ipse consensione sanctorum a calumnia defenderit, vel sanctos, fidemque Ecclesiæ Scripturarum testimoniis, & traditione tutatus sit, vel Manichæorum errores placitis Pelagianorum adjuvari ostenderit, facile solvitur. Quid enim responsi adduci debeat, videre unicuique licet in operibus ea de re scriptis; libris nempe duobus *de nuptiis & concupisc.* libris quatuor *ad Bonifacium*, libris sex *adversus Julianum*, & opere imperfecto, cui egregius Ecclesiæ propugnator immortuus est. Hæc autem opera fere tota exscribenda essent, si testimoniorum expressis integrisque verbis pugnandum foret.

De Messalianis, &c.

Quod porro dictum est ab Hieronymo de Pelagianorum societate cum Manichæis, in dogmate impeccantiæ, & inde consequente fœditate morum; idipsum de Messalianorum, atque Enthusiastarum, & Euchitarum cognatione sentire par est: neque enim alia vel esse potuit, vel revera ab Hieronymo objecta est.

Observatio de Orosio pariter dicente cum Hieronymo. *Apolog. cap. 5.*

Sub finem porro observare juvat, Orosium, magistri sui Hieronymi exemplo, crimini vertisse Pelagianis consensionem cum Origene, Priscilliano & Joviniano, eamque tantam, ut in his ipsis defuncti olim hæretici adhuc viverent, imo & loquerentur. Sic enim ait: *Hæc venenatissimorum dogmatum abominatio habet etiam nunc viventes mortuos, mortuosque viventes. Nam Origenes, & Priscillianus, & Jovinianus olim apud se mortui, in his vivunt; & non tantum vivunt, verum etiam loquuntur: nunc vero Pelagius & Cælestius, si in his perseveraverint, viventes mortui ecce adversus Ecclesiam, quod miserum est, & quod multo miserius est, in Ecclesia palam sibilant, &c.*

Popularis opinio de Aurelii prænomine affecto Augustino.

Occasione verborum Orosii quæ attuli, dicam ingenue, quod semel monere me memini, unde nata sit popularis opinio de AURELII prænomine, quod Augustino tribuitur. Nata siquidem videtur ex antecedentibus Orosii verbis, nec attente perpensis a legentibus, nec ut oportet, interpunctis a describentibus, sic autem se habent: *Dei voluntas & ordinatio est, ut malum quod per patientiam tolerabatur, necessario proderetur, & per contentionem furoris, eorum, ipsis dignam mercedem, quam oportuit, erroris sui recipientibus, non solum pessimorum fieret denotatio dogmatum, sed corripiendorum manifestatio personarum. Patres enim, & qui jam quieverunt martyres & confessores, Cyprianus, Hilarius, & Ambrosius, & quibus etiam nunc permanere adhuc in carne necessarium est, qui sunt columna & fundamenta Ecclesiæ catholicæ, Aurelius, Augustinus, & Hieronymus multa jam adversus hanc nefariam hæresim, absque designatione nominum hæreticorum, scriptis probatissimis ediderunt. quanquam hoc venenatissimorum, &c.* Cum enim tribus Ecclesiæ columnis fato functis tres viventes Orosius componat, crediderunt librarii per incogitantiam, componi solos Augustinum & Hieronymum, atque ita Aurelium Augustinumque in unum conflarunt: propterea quod ab iis duobus solis scriptum putarent adversus Pelagianos; nec meminissent, aut concilii Carthaginensis, in quo institutum est de Cælestio judicium; aut Aurelii inter ecclesiasticos scriptores censiti. Sed quo tempore, *inquies*, invaluit istæc opinio, quæ in pluribus manuscriptis reperitur? Divinare me vix posse fateor, nisi forte ad Aurelii Cassiodori tempora referatur: posset conjectura utcumque firmari veterum codicum collatione, aut infirmari, aut roborari.

Unde orta.

Quomodo rejiciatur.

Quando incœperit.

§. III. *De Joviniano.*

Dissertationis causa gemina.

PELAGIO *ἀναμαρτησίαν* suam defendenti objecit Hieronymus, quod hac in parte Joviniani successor, atque hæres foret, quodque damnatam hæresim instauraret, sive id imprudens faceret propter ignorantiam, sive sciens propter impudentiam. Jure id objecerit sanctus doctor, an injuria, operæ pretium est inquirere, partim quia dissertationis susceptæ ratio id exi-

Sed præcipua accusatio Hieronymi a quibusdam.

git, partim, & maxime quidem, quod Hieronymum accusent quidam, quasi alterutrius hæretici, Joviniani dico & Pelagii, mentem non satis perspexerit.

Quasi nescierit potestatem vocis Græcæ ἀναμάρτητος.

Aiunt vero, id accidisse tanto viro, propter ignoratam Græcæ vocis ἀναμάρτητος potestatem, atque hac de causa non satis ab ipso distinctam impossibilitatem peccandi, quam Jovinianus asseruit, ab ea possibilitate non peccandi, quam Pelagius defendit, cum tamen mirum quantum discrepent, non posse peccare, & posse non peccare.

Laudatur tamen ab Augustino, propter peritiam Græcæ linguæ.
Lib. 1 contra Jul. cap. 7.

Admirabilis profecto accusatio! præsertim cum ab iis intendatur qui minime deberent, ut qui Augustinum suspiciunt, & tantum non adorant: negat enim Augustinus contemnendum Hieronymum, *ut qui Græco & Latino insuper & Hebræo eruditus eloquio, ex occidentali ad orientalem transiens Ecclesiam, in literis sacris usque ad decrepitam vixerit ætatem, & cujus eloquium ab Oriente usque ad Occidentem adinstar lampadis resplenduerit.* Quid autem contempsisse est, nisi hoc est, quod illi agunt?

Quæstionis habendæ ratio.

Ut quidquid est quæstionis, planum fiat, Joviniani primum, tum Pelagii error exponendus est; ut cum alter alteri collatus fuerit, pateat, quid injuriæ Hieronymus, vel intulerit, vel patiatur.

Hæresis Joviniani, secundum Hieronymum.
Lib. 1. contra Jovinian.

Quamquam Joviniani mentem assequi non ita forte promptum est, quam videtur. Veteres de ipsius errore ita scripserunt. Hieronymus. *Jovinianus dixit, virgines viduas & maritatas, quæ semel in Christo lotæ sunt, si non discrepent cæteris operibus, ejusdem esse meriti. Nititur approbare eos, qui plena fide in baptismate renati sunt, a diabolo non posse subverti. Tertium proponit, inter abstinentiam ciborum, & cum gratiarum actione perceptionem eorum, nullam esse distantiam. Quartum, quod & extremum, esse omnium, qui suum baptisma servaverint, unam in regno cælorum remunerationem.* Hæc sanctus doctor in libro primo, quem cum posuisset totum in priore hæresis capite confutando, secundum inde orditur. *Secunda propositio Joviniani est, eos, qui*

Libro 2.

fuerunt baptizati, a diabolo non posse tentari: quicumque autem tentati fuerint, ostendi eos, aqua, & non spiritu baptizatos, &c.

Secundum Augustinum, & Prædestinati auctorem.
Lib. de hæres. hær. 82.
Hær 82.

Augustinus. *Jovinianus omnia peccata, sicut Stoici philosophi, paria esse dicebat, nec posse peccare hominem lavacro regenerationis accepto.* Eadem habet auctor Prædestinati.

Secundum Pelagium ipsum.
Parte 3. libelli fidei.

Pelagius, eundem in sensum Joviniani mentem interpretatus est, cum scriberet: *Liberum sic confitemur arbitrium, ut dicamus, nos semper Dei indigere auxilio; & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt, hominem peccatum vitare non posse: quam illos, qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitrii libertatem.*

Ac Julianum.
Part. 3. libelli fidei num. 8.

Julianus paulo clarius baptismi meminit: *Condemnamus Jovinianistas, qui dicunt, hominem post baptismum nullo modo posse peccare.*

Observatio de Siricio papa, & synodo Mediolanensi.

Observandum porro, a nemine ante Hieronymum, id erroris Joviniano objectum esse: neque enim, vel a Siricio papa in literis ad Mediolanensem Ecclesiam, quibus alii errores proscribuntur; vel ab Ambrosio in responsione synodica Mediolanensis concilii ad Siricium, tribuitur; id vero mirum, siquidem liber secundus Joviniani in Romana, imo & Mediolanensi synodo lectus est, quod testantur synodicæ, & in hoc tamen libro, si credimus Juliano, continebatur error ἀναμαρτησίας: unde augurari posset quispiam, doctrinam Joviniani περὶ ἀναμαρτησίας vel contemptam ab utraque synodo, velut parvi præ aliis momenti, quod vix credam; vel in sensum tolerabilem acceptam, quod minus improbabile.

Op. imperf. lib. 1. cap. 97.

Causa erroris de impeccabilitate.

In eam porro sententiam Jovinianus videri potest, aut venisse, aut suos potius impulisse, partim voluptuosæ vitæ studio, ut sine periculo versari crederetur, inter epulas & virginum greges: partim virtutis, quæ in sacris mysteriis inest, falsa æstimatione, quasi nemo vere per baptismum regeneretur in Christo, nemo vere exspoliet veterem hominem, & moriatur peccato, nemo renascatur vere ex Spiritu sancto, & asseratur in libertatem filiorum Dei, nisi qui desierit esse postmodum, aut erroris, aut diaboli, aut concupiscentiæ tentationibus obnoxius: unde inferre poterat, baptizatorum neminem peccare posse, cum quisque peccet, vel errore deceptus, vel alterutrius modi tentatione pulsatus.

Probatur testimoniis duobus Hieronymi.

Hoc ratiocinium probant loci duo Hieronymi, quibus præfidentia hujus sectæ palam se prodit: in altero Jovinianus ipse inducitur, in altero Joviniani hæres, hoc est, Pelagius.

Lib. 2. adversus Jovin.
1. Joan. 3. v. 9.

In priore, Jovinianus ita loquitur: *Joannes dicit:* Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet; & non potest peccare, quia ex Deo natus est; & in hoc manifesti sunt filii Dei, & filii diaboli. *Et in fine epistolæ:* Omnis, qui natus est ex Deo, non peccat; sed generatio Dei conservat eum, & malignus non tangit eum.

Ibid. 5. v. 18.

Dial. 2.

In posteriore Pelagius. *Sine omni peccato sum,* inquit, *sordida vestimenta non habeo, proprio regor arbitrio, major Apostolo sum: ille facit quod non vult, & quod vult non facit; ego facio quod volo, & quod nolo non facio: præparata sunt mihi regna cælorum, imo ipse ea mihi meis virtutibus præparavi. In quo Adam tenetur obnoxius, & alii, qui reos se putant in similitudinem prævaricationis Adæ, ego solus cum mea caterva non teneor: alii clausi cellulis, & feminas non videntes, quia miseri sunt, & verba mea non audiunt, torquentur desideriis; ego etiamsi mulierum vallor agminibus, nullam habeo concupiscentiam, de me enim dictum est:* Lapides sancti volvuntur super terram; *& ideo non sentio, quia liberi arbitrii potestate Christi tropæum circumfero.*

Zach. 9. v. 16.

Op. imperf. lib. 4. cap. 121.

His adde, quod habet Julianus, Augustinum Joviniano componens. *Jovinianus ait, per mysteria hominem ab errore liberari; tu vero, nec per gratiam liberari.* Ex his quippe tribus constat, quomodo per baptismum Jovinianus vellet eos, qui vere ex Spiritu renascerentur, & ab errore, & a diabolo, & a concupiscentia liberari, atque adeo esse impeccabiles.

Conjectura de Joviniani errore.

Verum quæsierit forte quispiam, qua de ἀναμαρτησίᾳ totum id, quod relatum est, intelligi debeat: potest enim fingi duplex, prout ratio ex principio nasci visa fuerit: nempe, sex impotentia patrandæ actionis pravæ, vel physica, ut aiunt, vel morali: quæ & ipsa rursum gemina est, siquidem oritur, aut quia singulari gratia Deus protegit hominem, quoad singulos actus, cujusmodi beneficium confertur iis, qui confirmari in gratia dicuntur: aut quia mentis error sublatus est, compressusque tentator, sive externus, qui dæmon & mundus, sive internus, quæ concupiscentia.

Si per regenerationem hæreticus tolli funditus crediderit possibilitatem peccandi, quam in Scholis physicam vocant; imo si quicumque baptizantur, in gratia confirmari senserit, aut nullis tentationibus aliquando vinci, oportet hominem fuisse, aut immaniter stupidum, aut naviter impudentem, aut suæ famæ incredibiliter prodigum. Quantus enim stupor, nescire Apostoli Petri, vtique a Christo baptizati, facinus tam expresse in Evangelio descriptum? Quanta impudentia, excusare factum, quod Petrus ipse flendo accuset? Quantus famæ contemptus, non metuere, ne sibi ab omnibus objiciatur quod nemo nesciat?

Suadetur octo rationibus.

Alio igitur sensu, eoque probabiliore in speciem locutus est. Sed quo tandem? Non alio forte quam isto, nempe quod sacri baptismatis virtus tanta sit, vt quisquis factus est nova in Christo, ea vetere in Adamo, creatura, jam non possit nisi voluntate peccare, vel æque libera ac Adamus, vel etiam liberiore, id est, nec errore captus, nec a diabolo tentatus, nec a concupiscentia abstractus, nec errore seductus.

Prima.

Ita vero sensisse Jovinianum, non pauca suadere possunt. Et primo quidem verba, tum Hieronymi, tum Juliani mox allata, quibus peccati triplex incentor excluditur. Diabolus: *Secunda propositio Joviniani est, eos qui fuerunt baptizati, a diabolo non posse tentari*, &c. Concupiscentia: *Ego etiamsi mulierum vallor agminibus, nullam habeo concupiscentiam*, &c. Error denique: *Ille ait, per mysteria hominem ab errore liberari*. Nam qui tribus hisce peccandi principiis caret, næ ille merito dici potest, carere proaima, vt aiunt, possibilitate peccandi, atque ita non posse peccare; cum nemo peccet, nisi vel ignorantia veritatis, qui error; vel suggestione diaboli, quæ tentatio exterior; vel concupiscentiæ illecebris, quæ tentatio interior.

Secunda.

Deinde, quod ætate illa, cum quæreretur, an possit homo esse sine peccato, quæstio non moveretur de consensu tantum, quæ culpa dicitur; sed maxime de motibus concupiscentiæ, propter quos lamentabiliter Paulus optabat liberari de corpore mortis, & lege carnis suæ solvi; vnde *ἀναμάρτητος* tunc dicebatur, atque *ἀπαθὴς*, qui perturbationes illas non pateretur.

Tertia.

Tertio, Jovinianus, cum diceret, *omnia peccata esse paria*, non obscure fatebatur, bona opera esse quoque paria: quare duo quædam admittebat. Alterum, aliqua esse fidelium peccata; opponebat enim peccata operibus post baptismum factis. Alterum, peccata fidelium, perinde ac opera bona, esse paris meriti: quippe cum ista pari sanctitate fiant, illa pari malitia, pura scilicet, vt aiunt, id est, sine infirmitate, aut errore. Videbatur enim Joviniano per baptismum homo ad eum statum redire, vnde Adami peccato exciderat, in quo scilicet, neque error, neque infirmitas esset vlla, sed perfecta vis, possibilitasque non peccandi.

Quarta.
Lib. 2. adversus Jovinian. sub fin.

Quarto, Jovinianus agnovit aliqua, & ea quidem gravia fidelium peccata; nec enim, opinor, calumniose inducitur ab Hieronymo, virgines ad nuptias exhortans in hæc verba: *Nolite timere fornicationem; qui semel in Christo lotus est, cadere non potest: habet enim ad despumandas libidines solatia nuptiarum; quod si cecideritis, redintegrabit vos pænitentia*, &c. Agnovit igitur, si qua fides Hieronymo, vim pœnitentiæ, non internæ tantum illius, quæ cordis contritio, sed exterioris etiam, quæ sacramento continetur, & potestate dimittendi peccata Ecclesiæ a Christo concessa. At si omnimodam sensisset peccandi impossibilitatem baptismo contrahi, debuisset procul dubio negare, datam vllam Ecclesiæ a Christo facultatem remittendi fidelium peccata, saltem graviora, quippe quæ nulla esse possent, quæ dimitterentur.

Quinta

Quinto, vt nemo veterum Novatianismi Jovinianum reum fecit, sic neque Donatismi, quod Ecclesia sit in terra sine macula & ruga; debuissent vero vtrumque hæretico errorem objicere defensores fidei, quippe qui Ecclesiam constitueret ex solis impeccabilibus.

Sexta.

Sexto, nemo pariter veterum Jovinianum damnavit erroris, cujus Augustinus Pelagium insimulasse fertur, quod Ecclesia solis constet prædestinatis; debuisset vero damnare, si modo Ecclesia alia non constet, quam sanctis, qui perfectam in baptismo impeccabilitatem adepti sint.

Septima.

Septimo, non aliam hæreticus ille sine dubio defendit *ἀναμαρτησίαν*, quam quæ a Stoicis philosophis excogitata est, dictaque *ἀπάθεια*: nec enim aliam agnovit, quam quæ ab eo, sicut a Stoicis, ex erroris depulsione nata diceretur. Atqui Stoicorum *ἀπάθεια* in eo tantum posita erat, quod sapiens, nec errore deciperetur, nec alienis suasionibus inclinaretur in malum, nec animi perturbationibus laboraret.

Postrema.

Octavo denique, ipsimet Pelagiani videntur non obscure indicasse, suam de *ἀναμαρτησίᾳ* & *ἀπαθείᾳ* sententiam, verbis quidem discrepasse a Joviniani doctrina, reipsa vero convenisse. Nam & secundum librum Joviniani, quasi suum propugnarunt, & inde suæ opinionis argumenta descripserunt, & pluribus Scripturæ testimoniis, velut contra se ab Hieronymo allatis, partim Pelagius in libro *de natura*, partim Cælestius in ratiocinationibus respondit. Hæc attulerat Hieronymus: *Nos juxta epistolam Jacobi multa peccamus omnes, & nemo mundus est a peccatis, nec si vnius quidem diei fuerit vita ejus. Quis enim gloriabitur castum se habere cor? aut quis confidet mundum se esse a peccatis*, &c. Attulerat & ista: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*. Eadem sibi Cælestius opposuit objectione 8. 9. & 13. imo vt suam opinionem firmaret, descripsit verba, quibus apud Hieronymum Jovinianus suam stabilire nisus est. *Joannes dicit*: Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet. *&*: Qui natus est ex Deo, non peccat, quia generatio Dei conservat eum, malignus non tangit eum.

Jacob. 3.
Job 14.
Proverb. 20.
1. Joan. 1. v. 8.
Ibid. 3. v. 18.

Pelagii error de *ἀναμαρτησίᾳ*.

Hæ rationes octo non parvam habent similitudinem veri, facerentque fidem conjecturæ, de mente Joviniani circa impeccabilitatem, sin minus aperta viderentur esse in contrarium veterum testimonia: sed veteres illi, vt sunt, vel omnes vel magnam partem, Pelagiani, qui mentiri potuerunt pro more, parum apud me auctoritate valent; faciunt tamen vehemens dubium, quod Jovinianus, jam inde a primis hisce temporibus, præformaverit hæreticorum ætatis nostræ commentum de gratia inamissibili, id est, quæ amitti non possit ab eo, qui vere baptizatus sit, verámque fidem professus.

Hactenus de Joviniani errore. Pelagius vero arguitur, quod hominem dixerit, posse esse sine peccato, & mandata Dei servare, si velit; & ita quidem vtrumque posse, vt non tantum

singula, sed etiam omnia, sive peccata vitare, sive mandata implere, facile valeat, quod est esse ἀναμάρτητον. Ita Pelagius primum in libro *eulogiarum*, cum hæresim spargere moliretur; tum deinde in libro *de natura*, cum pro ea scribere inciperet; denique in libris *de libero arbitrio*, post synodum Diospolitanam, cum damnatam defenderet. Ita quoque auctor ratiocinationum, sive Cælestius ille sit, sive Julianus; ita & catholici, qui de erroribus Pelagianis retulerunt, Paulinus diaconus, Hieronymus, Augustinus, & Orosius. His autem vocibus, *si velit*, tantam voluntatis nostræ potestatem significabat, quanta sibi homo sufficeret ad recte vivendum, nec alia Dei gratia egeret, quam vel sua libertate, quæ in ortu concessa est; vel cognitione legis, quæ cum ratione accedit; vel etiam adoptione filiorum Dei, & venia peccatorum, quæ baptismo confertur.

Ortus ex aliis prioribus.

Et vero necesse fuit, in hanc sententiam abire Pelagium, cum duo ista simul sentiret, Adami nempe posteros in eodem statu procreari, quo creatus ille olim; & Adamum a Deo creatum, ut revera est, instructum omnibus adjumentis ad pie vivendum, si vellet; neque tamen hæc adjumenta catholico sensu intelligeret, id est, velut divina quædam dona, atque auxilia naturæ per se impotenti addita; sed aliud nihil esse vellet, præter nativam liberi arbitrii potestatem, lege adjutam, & favore quodam Dei ornatam.

Duas habuit partes.

Error igitur Pelagii duas habuit partes: alteram, quod homo possit esse sine peccato, si velit: alteram, quod id sine Dei gratia, suisque naturæ viribus valeat. Propter illam Joviniano consensit; incertum, an ob istam quoque, cum Joviniani mens de gratia Dei lateat.

Prior Joviniano consentit.

Justa igitur de causa Pelagius iisdem pressus est argumentis ab Hieronymo in dialogis, quibus Jovinianus in libro secundo, cum paria uterque hæreticus sentiret. Merito quoque Pelagius reus societatis cum Joviniano peractus est, ab inclyto gratiæ defensore: nec vim Græcæ vocis ἀναμάρτητον nescivit, vir linguarum peritia nemini Patrum secundus. Atque hæc apta videri potest quæstionis solutio, si modo Jovinianus ita sensisse credatur, atque conjectum est.

Pelagii inconstans sententia super ea re

At si aliud impeccabilitatis genus reipsa induxit, cujusmodi scilicet hæretici nostræ ætatis, quod longe probabilissimum, sin minus certum. Dicendus est Pelagius sententiam mutasse, & primis quidem temporibus, quemadmodum & Cælestius, Joviniano adhæsisse: postea vero, cum invidiosam cernerent consensionem, ab eo recessisse. Prius ergo asseruerant hominem, qui baptismum vere susceperit, jam non posse peccare, eamque assertionem ipse quidem Pelagius in expositionibus Paulinis, Cælestius in libro capitulorum tradidit: dixerunt postea, quod & Julianus, hominem post baptismum posse non peccare, quo dicto impeccantiam Joviniani duriorem per se, nimiumque admirabilem mollierunt, credibilioremque fecerunt.

In libello suæ fidei.

Priorem sententiam legerat Hieronymus in operibus Pelagii Cælestiique sibi notis, atque ita merito Pelagium Joviniano addidit; posteriorem viderunt accusatores Hieronymi in libellis fidei ab hæretico utroque editis, unde criminandi occasionem sumpserunt.

Probatur idoneis testimoniis.

Ea vero distinctio non est a me excogitata, studio defendendi Ecclesiæ doctoris, quanquam esset justa excogitandi causa: sed pars utraque ab hæreticis ipsis traditur non obscuris verbis: & posterior quidem, aperte in omnibus fidei libellis. *Liberum*, inquiunt, *sic confitemur arbitrium, ut dicamus, nos semper indigere Dei auxilio, & tam illos errare, qui cum Manichæo dicunt, hominem peccatum vitare non posse, quam illos qui cum Joviniano asserunt, hominem non posse peccare; uterque enim tollit arbitrii libertatem. Nos vero dicimus hominem semper peccare, & non peccare posse, ut semper nos liberi confiteamur esse arbitrii.* Prior vero a Pelagio ad hæc verba Pauli: *Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?* Cum enim de baptismo sermo fiat a Paulo, & vox interrogantis ἀδυναμίαν quamdam significet, brevi scholio Pelagius addidit, *vult tam firmum esse baptizatum, tanquam perfectum*: quæ puta Joviniani & sententia; & ratio, & loquendi forma. Deinde Cælestius cap. 6. libri mox appellati, asseruit, *filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti.* Quo in libro apertum est, dictos esse *filios Dei* pro baptizatis, siquidem baptismus sit sacramentum adoptionis; dictum quoque, *sine peccato* pro perfectis; statim enim objectione facta, in concilio Diospolitano infertur, *unde secundum ipsum dictum est, neque Apostolum Paulum esse filium Dei, qui dicit:* Non quod jam acceperim, aut quod jam perfectus sim. Fuit igitur eadem Cælestii quæ Pelagii, eadem amborum quæ Joviniani sententia.

Rom. 6. v. 2.

Philip. 3. v. 12.

Mutatio contigit in Diospolitana synodo.

Lib. de gest. Palæst. cap. 6.

Sed quo primum tempore, inquies, Pelagius reperitur mutasse sententiam? Tunc opinor cum in Diospolitana synodo objectum est, quod diceret, *hominem posse esse sine peccato, & Dei mandata observare, si velit*: respondit enim in hæc verba: *Posse quidem hominem esse sine peccato, & Dei mandata custodire, si velit, diximus: hanc enim possibilitatem Deus illi dedit; non autem diximus, quod inveniatur aliquis ab infantia usque ad senectam, qui nunquam peccaverit; sed quoniam a peccatis conversus, proprio labore, & Dei gratia possit esse sine peccato, nec per hoc tamen in posterum inconvertibilis.*

Concordia Hieronymi cum Mercatore de auctoribus hæresis Pelagianæ.

Vides, lector, consentientem rursus Pelagium cum Joviniano suas virgines a sancto proposito ad vitam impuram hortante, spe veniæ per pœnitentiam consequendæ & redeundi ad integritatem mentis. Vides pariter consensionem quidem fuisse Jovinianum inter & Pelagium de ἀναμαρτησίᾳ, qua parte nocet moribus, licentiamque facit viris familiarius versandi cum gregibus mulierum: non fuisse tamen de cæteris dogmatibus, sive quæ ad traducem peccati, sive quæ ad consequentia alia pertinerent: atque ita intelligis, Hieronymum Mercatori de primis auctoribus hæresis Pelagianæ non pugnasse.

CAPUT VII.

Inquiritur in versus quosdam Prospero tributos de societate hæresis Pelagianæ cum Nestoriana.

Causa susceptæ inquisitionis.

ERVULGATUM est illud hæresis Nestorianæ & Pelagianæ epitaphium, quod communi vtriusque tumulo ioscriptum fertur a Prospero; & io quo simile quiddam ænigmati legitur, alteram hæresim alterius fuisse matrem simul & filiam. Dicitur enim Nestoriana Pelagianæ ortum dedisse, & quem dederat ortum, ab ea vicissim recepisse: nam cum Nestoriaoa Dominum JESUM docuisset, vt quidem videtur Poetæ, naturæ meritis dignitatem, qua Christus esset, consecutum fuisse; Pelagiana multo post tempore, velut hinc enascens, asserere ausa est, singulos homines iisdem oaturæ meritis gratiam, qua fiant filii Dei, accipere. Quæ cum assertio invalesceret, Nestoriana hæresis peue annis confecta, atque emortua, cœpit inde reviviscere, atque ita error, qui a capite Christo in membra, id est, in homines, defluxerat, a membris postmodum ad caput quasi rediit: quod canit epitaphii scriptor, sed audiendus ipse est.

Epitaphium hæresis Nestorianæ, & Pelagianæ.

Nestoriana lues successi Pelagianæ,
Quæ tamen est vtero progenerata meo.
Infelix misera genitrix & filia nata,
Prodivi ex ipso germine, quod peperi.
Nam fundare arcem meritis prior orsa superbis,
De capite ad corpus ducere opus volui.
Sed meadum proles in summa armatur ab imis,
Congrua bellandi tempora non habuit.
At consanguineæ post tristia vulnera fraudis,
Aspera conserui prælia fine pari.
Me tamen vna dedit victam sententia letho,
Illa volens iterum surgere, bis cecidit.
Mecum oritur, mecum moritur, mecumque sepulcrum
Intrat, & inferni carceris ima subit.
Quæ nos præcipites insana superbia mersit
Exutas donis, & tumidas meritis.
Nam Christum pietate operum & mercede, volentes
Esse Deum, in capitis fœdere non stetimus:
Sperantesque animi de libertate coronam,
Perdidimus, quam dat gratia, justitiam.
Quique igitur gemina miseraris busta ruina,
Ne nostro exitio consociere cave.
Nam si quæ Domini data munera sero fatemur,
Hæc homini credis debita, noster eris.

Ratio instituendæ inquisitionis. *Libris septem de incarn. Verbi*

Ingeniose quidem hæc & acute dicta fateor, sed vere, an secus, opus est diligentius inquirere: tum quia ratio disserrationis susceptæ id exigit, tum propter popularem opinionem, in qua Cassianus Poetæ consentiens, aliique Occidentis Patres, quibus Nestoriana hæresis minus intirio perspecta fuit, concesserunt.

Erit autem diligentis hujusce operæ non leve pretium, siquidem vera vtriusque hæresis cognatio, non admodum vulgo nota, inter inquirendum, opinor, patefiet.

Anctor igitur epitaphii de Nestoriana hæresi sex omnino docet: ipsam scilicet Pelagianæ originem dedisse, ab ipsa vicissim originem recepisse, voluisse hominem pietate & mercede operum factum esse Deum, pugnasse post vulnera consanguineæ fraudis, vnica sententia peremptam esse, & simul cum Pelagiana insepultam, atque detrusam ad ioferos.

Sex auctor epitaphii de hæresi Nestoriana tendit.

Hæc omnia contendo, vt a Poeta eleganter, vt ab historico vel confuse, vel falso dicta; quod vt manifestum fiat, tria sunt paulo atteorius observanda.

Quæ arguuntur tribus observatis.

Primum, quæstionem de divinitate Christi in Oriente natam esse, propositamque ea fere communi formula, qua quæreretur, quo nomine Maria mater JESU deberet dici, an ἀνθρωποτόκος tantum, an λογοτόκος, an Χριστοτόκος, an Θεοτόκος; non quod de vocula lis esset, sed quod præcipua christianæ fidei controversia propriis, vt fit, verbis conciperetur.

Secundum, hæresim, quæ negat Deum ex Maria natum, variam habuisse variis temporibus formam. Primam ipsi, quantum huc pertinet, induit Paulus Samosatenus Antiochiæ Episcopus: secundam, Photinus, qui Sirmiensi Ecclesiæ præfuit: tertiam, Leporius monachus: quartam, Nestorius Constantinopolis Præsul; atque hinc vna hæresis, vt diversas formas, sic & nomina a diversis auctoribus diversa accepit, dicta siquidem est Pauliana, Photiniana, Leporiana, & Nestoriana.

Paulus tertio sæculo eo vesaniæ prorupit, vt quia, quem Maria peperit, purum hominem assereret, Mariam diceret, proprie nominari non posse, nisi ἀνθρωποτόκον. Addidit vero Mariæ filium suis operibus prometuisse conjunctionem quamdam specialem cum Deo, propter quam filius Dei vtcumque vocaretur; sed conjunctionem intelligebat solius habitudinis, eamque cum Deo ipso toto, si licet ita loqui: neque enim, vt erat Judaicæ perfidiæ addictus, trinitatem personarum divinarum catholice fatebatur, sed voce tenus, quare Mariam neque λογοτόκον, neque Θεοτόκον, neque Χριστοτόκον, nisi abusive, vocari volebat.

Quid Paulus Samosatenus tertio sæculo.

Docuit Photinus quarto sæculo, natum quidem ex Maria esse Christum, id est, hominem conjunctum Verbo Dei: ideoque Mariam non esse tantum ἀνθρωποτόκον, sed etiam Χριστοτόκον; nolebat ille vero conjunctionem esse pure moralem, sed negasse fertur, Verbum esse Deum reipsa, verum prolaticium quiddam, quod subinde & a Deo proficisceretur ad opus demandatum, & ad Deum rediret post impletum opus. Ille Mariam negabat esse vere Θεοτόκον, sed tantum λογοτόκον.

Quid quarto Photinus.

Leporius initio quinti sæculi, cum Paulo sensit, eum, quem Maria genuit esse purum hominem, eumque suis operibus prometitum, vt conjungeretur, & quidem substantialiter, Verbo ejusdem cum Deo substantiæ; vnionem tamen nolebat fuisse perpetuam, quippe

Quid initio quinti Leporius.

eum in cruce sublata sit, licet resumpta post resurrectionem: quare asseruit Virginem proprie dici debere tantum ἀνθρωποτόκον, non item aut Χριστοτόκον, aut λογοτόκον, aut Θεοτόκον.

Quid Nestorius ann. 428.

Nestorius ann. 428. prædicare cœpit, Mariam peperisse Christum, atque ita dici debere, non ἀνθρωποτόκον tantum, sed etiam Χριστοτόκον; Christum tamen purum hominem esse, qui non meritis, sed gratia jam inde a matris vtero sit assumptus a Verbo Deo, id est, a secunda Trinitatis persona, sed assumptionem non fuisse καθ' ὑπόστασιν, qua homo Deus fieret, sed mere σχετικῶς, qua homo esset Dei, vel instrumentum, vel indumentum, vel templum, vel simulacrum: quamobrem Virginem Θεοτόκον nominari posse fatebatur; non tamen proprie, sed eo tantum modo, quo Elizabeth appellari posset πνευματοτόκος, quia Joannem peperit, in quo esset Spiritus sanctus.

Tertio de hæresis Pelagianæ diversis quasi formis.

Tertium, hæresim, quæ a Pelagio nomen accepit, variam quoque a variis auctoribus, de gratia Dei in negotio salutis male sentientibus, formam accepisse; aliam scilicet a Leporio, qui Christum voluit, hominesque cæteros meritis naturæ promeritos id omne divinæ gratiæ, quo donati sunt; aliam a Pelagio, qui homines quidem promereri dixit. Istud quodcumque habent gratiæ, Christum vero gratiam, qua Dei filius factus est, beneficio recepisse; aliam a quibusdam Pelagianis, qui assererent, neque Christum vllis suis meritis, neque reliquos homines mereri posse gratiam, qua donati sunt, sed homines suis tantum conatibus, suaque ad Deum fide, divinam benevolentiam provocare, ad impertiendam gratiam, qua instructi possint opera pietatis præstare.

Primum argumentum adversus epitaphii defensores.

His autem animadversis, petendum a defensoribus epitaphii, quid nomine luis Nestorianæ intellectum putent a Poeta, an totam hæresim suis quatuor veluti partibus constantem; an vnam potius, eamque proprii nominis Nestorianam. Si totam, quomodo vna sententia dicitur victam dedisse letho, cum Pauliana hæresis Antiochenis conciliis duobus, Photiniana in Sirmiensi, Leporiana in Africano, Nestoriana in Romano, Alexandrino & Ephesino damnata sit? Si Nestorianam proprie dictam significatam velint, quomodo Christus, operum pietate ac mercede, factus Deus dicitur, cum Nestorius, & reipsa Deum esse negaverit, & in vtero Virginis, qualemcumque admisit, vnionem naturarum factam dixerit?

Secundum argumentum.

Petendum pariter, quomodo velint a suo Poeta Pelagianam hæresim spectatam? an totam, an in parte. Si totam, qua veritate cecinit hæresim hanc, cum vellet iterum surgere, his cecidisse? Nam & in Pelagio, Cælestioque non semel, sive Diospoli, sive Romæ, sive Carthagine, sive Ephesi, & in Leporio in Africa anathemate percussa est. Si in parte tantum, qua ratione asseruit, voluisse Pelagium, vt Christus meritis evaserit in Deum? Cum Julianus in libello fidei, in quo libellis aliorum duorum consonat, factam in vtero Virginis conjunctionem naturarum confessus sit iisdem verbis, quibus Leporius, approbante concilio Africano, & Augustino subscribente, ad fidem catholicam pristino suo errori contrariam exponendam, vsus est. *Nascitur ergo nobis*, inquit Leporius, *proprie de Spiritu sancto & Maria semper Virgine Deus homo* Jesus Christus *filius Dei*, &c. Julianus. *Nascitur ergo nobis ex Spiritu sancto & Maria semper Virgine, qui secundum divinitatem nunquam defuit Patri: ex duabus igitur substantiis plenissimus, atque perfectus Dei & hominis* Jesum Christum *Filium Dei accepimus.*

Tertium argumentum.

Quod si nomine Pelagianæ hæresis ipse quoque Massiliensium error comprehensus dicatur, quam multa oportet in historiam peccari? Nam & Cassianus Massiliensium princeps acerrime invehitur in hanc Christi ex meritis, quasi mercenariam deitatem, & Massiliensium dogma proscriptum non est cum Nestoriano, in Ephesina synodo sed centum fere post annis in Arausicana II.

In libris de Incarn.

Detegitur fraus Poetæ facta, & vnde orta popularis opinio.

Quid plura persequar? Poetæ procul dubio Leporiana hæresis pro Nestoriana illusit, cum tamen multum discriminis inter vtramque intercedat: sed danda Poetæ, eo facilior venia, quod ipse quoque Cassianus, & in eodem peccaverit, & suam in sententiam traxerit amicum Leonem Magnum, aliosque postmodum plures, tantam vtriusque auctoritatem secutos.

Unde Cassianus deceptus.

Opinatus est scilicet Cassianus, Nestorium paria in omnibus cum Samosateno meritoriæ dignitatis auctore sentire, quicum in capitali dogmate, quod Christus sit re ipsa purus homo, consentiebat: sed opinione sua falsus est, propterea quod in Oriente vixerat ante Nestorii patefactam hæresim, & in Occidente scribebat Massiliæ, vbi Samosateni dogma, propter Leporium monachum, in aperto erat. Erat autem in obscuro adhuc Nestorianus in Galliis, atque etiam in Italia: nam fama vulgante rescitum erat, a Nestorio Samosateni hæresim renovari, nec tamen sermones, epistolæque Nestorii a Leone tunc diacono, Celestini jussu ad Cassianum missa super ea re hæretici mentem latere volentis aperiebant: id vero facile quisquis intelliget, si modo scriptas a Nestorio ad Celestinum literas, cum nostris ad ipsas notis, legerit.

Quæ vera fuerit vtriusque hæresis cognatio.

Quid ergo, inquies, nullane fuit Pelagianam inter & Nestorianam hæresim societas? Fuit sane, eaque longe major, quam vulgo creditur: Nestorius enim bene sensisse non videtur; neque de peccato ipso originali, prout mente discernitur a debito moriendi, propter Adami peccatum contractum; neque de gratia Christi, quam a lege & doctrina non distinguit; neque de Incarnationis fine, quem voluit esse solum recte vivendi exemplum cæteris hominibus a Christo præstandum: quæ tria sunt præcipua Pelagianarum quæstionum capita.

Circa peccatum originale, & Christi gratiam.

Atque etiam circa Incarnationem.

Julianus vero, partim in professione fidei, partim in opere postremo contra Augustinum, non obscure prodit, vt ipse quidem putavit Augustinus, se suosque magistros Pelagium & Cælestium de incarnatione Verbi, Theodoro Mopsuesteno, Rufinoque Syro assentiri.

Vide notas ad professionem fidei, & dissertationem de hæresi Nestoriana.

Quantumcumque ergo latere conati sint Pelagiani, verbisque in speciem catholicis dissimulaverint mentem hæreticam, idoneis tamen indiciis produntur, vt non immerito Hieronymus Pelagium dixerit Antichristum, quo nomine Patres Nestorium vocare solent, aliosque Christomachos. Nihil ergo mirum, si Nestorio tam pertinaciter Pelagii sequaces adhæserint, vt Ephesina synodus eosdem canones adversus Nestorianos ac Cælestianos condiderit, &

1. part. op. M. Mercatoris lib. 4.

Quod confirmatur Hieronymi & synodi Ephesinæ testimonio.

& vtrumque nomen, ejusdem invidiæ, ejusdemque impietatis, ea tempestate existeret.

Proponitur objectio

Mirabitur forte quispiam, quod de Pelagianis asserimus, cum ipsos Hieronymus, Augustinus, Orosius, Mercator, Patresque in concilia tot tantaque coacti, neque hac invidia oneraverint, neque impietatis hujusce accusarint. qua enim ratione potuit tantam, tamque acrium fidei defensorum diligentiam, intelligentiamque id fugere, quod aliorum oculi deprehenderint? hæc sane gravis est objectio, sed quæ possit inde dilui, vnde vim accipere videtur.

Quæ diluitur.

Nondum profecto fuerant exortæ Nestorianæ turbæ, cum Pelagii hæresis in publicum erupit: nondum Theodori fama laborare cœperat, neque impietas clepens sese, catholicis aut certe ambiguis verbis, deprehensa fuerat, cum vbique prostratus Ecclesiæ fulminibus Pelagianismus videbatur emortuus. Ea omnes ætate Samosatenum, Photinumque execrabantur, tanquam geminæ blasphemiæ reos, violatæ scilicet Trinitatis ac Incarnationis: infandum quidquid illi effutierant, Theodorus partim emollierat, manifesta *ὁμωνυμ...* confessione, partim dissimulaverat obtentu meliorum de Christo vocum: quare apparebat sana in speciem fides Pelagianorum de Incarnatione, dum pestem tegerent in recessu, cumque Theodoro, imo cum catholicis loquentes, crederentur eadem animo, quæ verbis sentire. Erat autem eo propensior in hanc partem credulitas, quo manifestius se prodebant alii errores, qui sua specie detinerent animos, studioque fidei veræ succensos in sui odium converterent.

Pelagiani non aperte sententiam discruot de incarnatione Verbi.

Unde non venerunt olim in suspicionem erroris in hac parte.

Suspectus tamen Augustino Julianus.

Quanquam Augustinus, vt erat hominum perspicacissimus in pervidendis errorum latebris, Julianum propter imprudentes quasdam voces suspectum habuit dogmatis de mercenaria Christi divinitate.

Unde popularis exorta opinio.

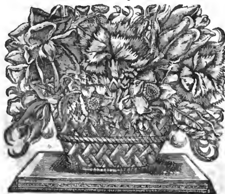
Ex eo sane, quod erat positum a Pelagianis principium, gratiam non nisi ex meritis dari, ne sit apud Deum iniquitas, atque acceptio personarum, necessaria consecutione connectebatur error de promerita humanis meritis a Christo divinitate: quare illo dato, quod erat quoddam totius hæresis fundamentum, negari non poterat istud ab homine, qui suam vellet constare sibi, atque consentire sententiam. Verum aliud est laborare vitio *ἀνακολουθίας*, aliud consequens per seipsum tueri: id enim nisi ita se haberet, nemo hæreticus ratione vnquam convinci possit, vnde enim possit, quam ex eo quod verum fatetur? Pelagianos fateor peccasse in dialecticæ leges, peccasse nego contra fidem hanc Incarnationis; Cassianum reor, præjudicio magis quam certo testimonio, Pelagianos accusasse.

Pelagius de Deipara videtur bene sentire.
Lib. de natura.

Imo Pelagius eo in libro, quo maxime gratiam impugnavit, videri potest beatam Virginem Deiparam credidisse: cum enim sanctas feminas recenseret, pro coronide adjunxit, *ipsam etiam Domini ac Salvatoris nostri matrem, quam sine peccato confiteri necesse est pietati.* Si enim Maria Virgo Domini ac Salvatoris mater vere dicitur, is profecto quem genuit, neque suis meritis obtinuit dominatum in cæteros homines, neque operum mercede accepit, vnde posset populum suum salvare a peccatis eorum; alioqui infirma esset Ecclesiæ conclusio colligentis ex symbolo, vbi Filius Dei dicitur, NATUS EX MARIA VIRGINE, Mariam proprie esse Deiparam.

Conclusio.

In summa, nec Cassianus Nestorii aut Pelagianorum doctrinam assecutus est: nec scriptor epitaphii pro veritate cecinit: nec ambæ hæreses in eo cognatæ sunt, quod vtraque Deiparæ nomen Virgini Mariæ abjudicaret: nec Massilienses, quorum dux Cassianus, rati sunt Christum mercede operum factum esse Deum: nec Augustinus gratuitam prædestinationem aliunde probavit, quam ex confesso apud ipsos exemplo Christi: nec popularis opinio, de confœderatis contra *Θεοτόκον* hæresibus duabus, idonea auctoritate nititur.

INDEX

PERSONARUM ET RERUM NOTABILIUM, de quibus mentio fit in priore parte operum Marii Mercatoris.

Prior numerus paginam, alter columnam indicat.

A

B

C

D

Decret.

E

F

G

H

INDEX MATERIARUM.

INDEX MATERIARUM.

Lll

Q

R

INDEX MATERIARUM.

INDEX MATERIARUM.

ERRATA.

Pag. 3. *l.* 34. improbitatis *leg.* improbitate
Pag. 19. *col.* 1 *l.* 16. generationis *leg.* regenerationis
Pag. 24. *c.* 1. *l.* 66. Missalianos *leg.* Messalianos
Pag. 26. *c.* 2. *l.* 7. adulatori *leg.* adulatore
Pag. 31 *l.* 11. progenitorel *leg.* progenitores.
Ibid. l. 51. testium *leg.* tertium
Ibid. l 34. libros *leg.* libris
Pag. 39. *cap.* 4 *l.* 5. expavescit *leg.* expavescis
Pag. 42. *c.* 2. *l.* 70. vider *leg.* videri
Pag 65. *l.* 40. laio *leg.* alio
Pag. 66. *l.* 7. Mariæ *leg.* Mario
Pag. 70. *c.* 1. *l.* 4. quæritur *leg* queritur
Pag. 78. *l.* 34. differrebant *leg.* differebant
Pag. 81. *c.* 1. *l.* 47. passibilissimus *leg.* passibilis simul
Pag 97. *l.* 6. suis *leg* tuis
Pag. 102. *c.* 2. *l.* 30. opprime *leg.* apprime
Pag. 103. *l.* 6. motus *leg.* metus
Pag. 104. *c.* 2. *l. ult.* a duobus *leg.* e duobus
Ibid. c. 2. *l.* 8. mota *leg.* metu
Pag. 109. *l* 21. est *leg.* ea
Pag. 111. *c.* 1. *l.* 48. 392. *leg.* 398.
Pag 115. *c.* 2. *l* 2. 440. *leg.* 400.
Pag. 116. *c.* 1. *l.* 67. dæmones *leg.* dæmonibus
Pag 120. *c.* 2. *l.* 18. antecessiones *leg.* antecessionis
Pag. 132. *c* 1. *l.* 22. boni *leg* bonis
Pag. 133. *l.* 31. pulsibus *leg.* pultibus
Ibid. c. 2. *l.* 38. pulsibus *leg.* pultibus
Pag. 139. *c.* 2. *l.* 34. pulsibus *leg.* pultibus
Pag 140. *c.* 1. *in apost. l.* 23. 4. *leg.* 403.
Pag. 141. *c.* 2. *l.* 25. detensus *leg.* detrusus
Pag. 146. *c.* 2. *l.* 21. contrahendam *leg.* contrahendum
Ibid. l. 27. eos *leg.* eis
Pag 148. *c.* 2. *l.* 39. Zosimo *leg.* Zosimus
Pag. 153. *c.* 2. *l.* 67. Pinianium *leg.* Pinianum
Pag. 156. *c.* 1. *l.* 63. temporibus *leg.* temporis
Pag. 159. *c.* 2. *l.* 28. naas *leg.* natas
Pag. 172. VI. synodus *leg.* IV. synodus
Pag 175. *c.* 1. *l.* 29. Cælesti *leg.* Cælestio
Pag. 177. *c.* 2. *l.* 40. confinis *leg.* confinius
Pag. 200. *c.* 2. *l.* 26. Cælestius *leg.* Celestinus
Pag. 205. *c.* 2. *l.* 2. animarum *leg.* animorum
Ibid. l. 41. robustissima *leg.* robustissimæ
Pag. 208. *c.* 2. *l.* 65. potuissent *leg.* patuissent
Pag. 220. ex occurrente *leg.* ex Occidente
Pag. 220. *c.* 2. *l.* 28. fidei *leg* fida
Pag. 231. *c.* 1. *l.* 53. manifestam *leg.* manifesta
Pag. 231. *c.* 1. *l.* 33. 456. *leg.* 446.
Pag. 232. *c.* 1. *l.* 34. eduum *leg.* edictum
Pag. 236. *c.* 2. *l.* 32. sancius *leg.* sancitus
Pag. 246. *c.* 1. *l.* 31. antistes *leg.* antistites
Pag. 248. *l.* 20. psi *leg.* ipsi
Pag. 281. *c.* 2. *l.* 7. sentiam *leg.* sententiam
Pag. 312. *c.* 2. *l.* 68. hæc *leg.* hoc
Pag. 341. *c.* 2. *l.* 18 Abina *leg.* Albina
Pag 357. caput VI. *leg.* caput IV.
Pag. 377. *c.* 2. *l.* 2. ne *leg.* carne
Pag. 392. *c.* 2. *l.* 29. recensentes *leg.* recensendo
Pag 394. *c.* 2. *l.* 42. meracis *leg.* meracius
Pag. 396. *c.* 1. *l. penult.* exceperunt quoque nanis initio donatam, sed hac ipsa in Adami peccatoria morte privatam, in Christi resurrectione terram humanam immortalitate quidem creatione iterum donandam *leg.* exceperunt quoque naturam humanam immortalitate quidem creationis initio donatam, sed hac ipsa, in Adami peccatoris morte privatam, in Christi resurrectione iterum donandam
Pag. 414. *c.* 2. *l.* 4. perimi *leg.* primi
Pag. 416. *c.* 2. *l.* 28. impendentibus *leg.* imprudentibus
Pag. 428. *c.* 2. *l.* 64. sex *leg* ex